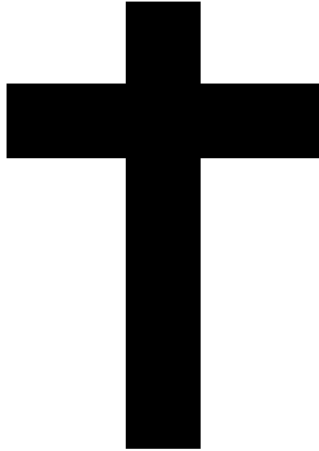


Zliya Yəwən kwəma  
wəzə naa dzəkən  
Yesəw Kəristəw



ana: Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw Ne  
Testament

**Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw  
Kəristəw**

**Bana: Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw  
New Testament**

**Le Nouveau Testament en langue Bana du Cameroun**

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bana

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-16

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022  
ae014872-94cd-54bc-869e-601bde2245b3

## Contents

Matiye . . . . .	1
Markə . . . . .	84
Ləwka . . . . .	132
Zhaŋ . . . . .	218
Sləni ka kwal Yesəw	276
Rəm . . . . .	352
1 Kwərintə . . . . .	389
2 Kwərintə . . . . .	424
Galatə . . . . .	449
Efesə . . . . .	463
Filipə . . . . .	476
Kwələsə . . . . .	485
1 Tesalənikə . . . . .	494
2 Tesalənikə . . . . .	502
1 Timəte . . . . .	507
2 Timəte . . . . .	517
Titə . . . . .	525
Fələmən . . . . .	530
Ebərə . . . . .	532
Zhakə . . . . .	559
1 Piyer . . . . .	569
2 Piyer . . . . .	580
1 Zhaŋ . . . . .	587
2 Zhaŋ . . . . .	596
3 Zhaŋ . . . . .	598
Zhəwdə . . . . .	600
Shi nashi Zhaŋ . . . . .	603

**Zliya Yəwən kwəma  
wəzə naa dzəkən  
Yesəw Kəristəw njasa  
tsasliti  
Matiye  
Kwəma dza  
ghwəmməə gha  
sənataa dzəkən  
zliya na**

Ma Matiye tsaa tsasliti zliya nay, ntsa ta səfa Yesəw na. Ghala vəghwə tsaa niy nza Matiye mbə ghəra sləni mbə ciki birəw dəwan niy harvə Yesəw, ta nəw ghəci (nza ghwəy nighə mbə vəh 9:9). Ma ləy hwəm shi va kiy, war njasa səəmə vici niy dza kar Yesəw ghəshi lə Matiye. Tsahwəti slən tsa Matiye dibay, Levi na (nza ghwəy nighə mbə Markə 2:14).

Ma kə mbəzliy niy, kaa ka Zhəwifə tsasliti Matiye zliya Yəwən kwəma wəzə na va, kə ghəshiy ni. Ava va tsəgha ka naa gəzə kwəmaa niy gəzəkə məndi mbə zliya kwa taja jakəva tsa Hyala lə mbəzli. Sa gəzə na kwəma vay, ta mbə ka Zhəwifə sənay, kwəmaa gəzəkəvata na sa fə Yesəw vaa dzəghwa, kə ghəshi, mba'a ghəshi sənay, Yesəw na Kəristəw Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli, kə ghəshi.

*Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1 pa' tə vəh 4:1-11 Kwəmaa dzəkən ya Yesəw, lə dzəkən Zhan tsaa məni batem kaa mbəzli, mba'a dzəkən hərə tsa dzəghəhwə ndə jaka tsa Hyala hərə Yesəw.

Vəh 4:12 pa' tə vəh 18:1-35 Sləni ghərahwə Yesəw tə hidī ka Galile ghəngən ghəngən.

Mbəbay, ta kəsata kwəma dza ghwəmməə dzəkən kwəmaa niy bənəhwə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci mə kəlan (vəh 5-7). Dibay ta kəsashi firhi bələhwə Yesəw dzəkən njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli dza ghwəmmə mbəba (vəh 13). Mba'a kwəma gəzanshi na kaa mbəzli ta səfa ciy dzəkən nəy tsa shi kwa jipə shi (vəh 18).

Vəh 19 pa' tə vəh 20 Njasa kafəy Yesəw tə hidī ka Galile ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem.

Vəh 21 pa' tə vəh 25 Tsəhə tsa Yesəw mbə Zherəwzalem, mba'a kwa kəni bəni kwəma ci kaa mbəzli.

Vəh 26 pa' tə vəh 28 Njasa basanakən məndi ngwəvə kaa Yesəw, lə mətī ci, mba'a zhakati tsa ci mbə mətī, lə kwa kəni kwəma gəzə na kaa mbəzli ta səfa ci.

*Hwəlfə jijihiy Yesəw pa' ti  
də'wə ghən tsa ci  
(Lk 3:23-38)*

<sup>1</sup> Avanay njasa nza hwəlfə jijihiy Yesəw \*Kəristəw, ntsaa səvəri mbə kar \*Davitə ghəshi lə \*Abəraham.

<sup>2</sup> Tə kwatanay, baw Abəraham yakə \*Izakə, mba'a Izakə yakə \*Zhakwapə, mba'a Zhakwapə yayakə kar Zhəwda, ghəshi lə nihwəti ngwarməhiy gwa'a.

<sup>3</sup> Mba'a Zhəwda yakə kar Peresə lə Zara. Tamar na mbəghəshi kar Peresə lə Zara. Mba'a Peresə yakə Esərəm, baw Esərəm yakə Ram, <sup>4</sup> baw Ram yakə Aminadabə, mba'a Aminadabə yakə Nashən, mba'a Nashən yakə Salmən.

<sup>5</sup> Dzəghwa Salmən baw yakə Bəwazə. \*Rahabə na mbəghəy Bəwazə tsa va. Dzəghwa Bəwazə baw yakə 'Wəbetə. Mbəghəy

'Wəbetə na Rətə. Mba'a 'Wəbetə yakə \*Zhese, <sup>6</sup> mba'a Zhese yakə mazə \*Davitə ki.

Dzəghwa baw mazə Davitə yakə \*Saləmanjw. Mbəghəy Saləmanjw na mali 'Wəri va niy nza ki. <sup>7</sup> Mba'a Saləmanjw yakə Rəbəwam, baw Rəbəwam yakə Abiya, baw Abiya yakə Asafə, <sup>8</sup> baw Asafə yakə Zhəzafatə, baw Zhəzafatə yakə Zhəwram, baw Zhəwram yakə 'Waziyasə, <sup>9</sup> baw 'Waziyasə yakə Yətam, baw Yətam yakə Ahazə, baw Ahazə yakə Ezhekiyasə. <sup>10</sup> Mba'a Ezhekiyasə yakə Manase, mba'a Manase yakə Amanjw, baw Amanjw yakə Zhəshiyasə, <sup>11</sup> baw Zhəshiyasə yakə Yekwəniya, ghəshi lə nihwəti ngwarməhiy, ge'i ghala pətsaa niy kəəsəhwəshi mbəzli ka \*Babilanjw dzəti hidfi shi.

<sup>12</sup> Ma ləy hwəm sa kəəsəhwə məndi mbəzli ka \*Izərayel dzəti hidfi ka Babilanjw ki na, dzəghwa Yekwəniya mba'a yakə Salatiyel, baw Salatiyel yakə Zərəbabel, <sup>13</sup> baw Zərəbabel yakə Abiyədə, baw Abiyədə yakə Eliyakim, baw Eliyakim yakə Azər, <sup>14</sup> baw Azər yakə Sadəse, baw Sadəse yakə Ahim, mba'a Ahim yakə Eliyədə, <sup>15</sup> baw Eliyədə yakə Eli'azar, mba'a Eli'azar yakə Matan, baw Matan yakə Zhakwapə, <sup>16</sup> Dzəghwa ki baw Zhakwapə yakə \*Zhezhefə, ntsaa məəti Marəy, mbəghəy Yesəw tsa har məndi vaa \*Kəristəw Ntsa tivə Hyala ki.

<sup>17</sup> Ma mbəzli yakə məndi va kwətiŋ kwətiŋ, ka 'wava tə Abəraham pa' tə Davitəy, mən lə fadə na jijih. Dzəghwa mbəzli yakə məndi kwətiŋ kwətiŋ ka 'wava tə mazə Davitə pa' ghala

vici kəəsəhwə ka Babilanjw ka Izərayel na, mən lə fadə jijih diba. Ge'i səkə tə tsava vəghwə ka sar pa' tə vəghwə tsa yakə məndi Kəristəw na, gar jijih mən lə fadə diba. Ava tsəgha na.

*Njasa yakə məndi Yesəw \*Kəristəw (Lk 2:1-7)*

<sup>18</sup> Avanay njasa yakə məndi Yesəw Kəristəw: A tsahwəti ndə niy nza tifa, \*Zhezhefə, kə məndi slən tsa ciy, ghəci niy mən na Marəy, mbəghəy Yesəw. Ma ghəshi ghwəla ta bəvay, dza Marəy mba'a bəvə hwər lə bərçi \*Safə tsa Hyala dəwdew tsa. <sup>19</sup> Ma Zhezhefə, ghəci bazhata Marəy tsa va kiy, ntsa wəzə tsa ghəci, ka nəw kwəma Hyala tərənəw. Kala dī ghəciy pəli kwəma hwər tsa Marəy vaa səvəriy dzəti ngwəla kaa nihwəti mbəzli. Dza na mba'a tarəkə ndaniy səvəri mbə, kala gar sənay mbəzli gwa'a. <sup>20</sup> Ma ghəci ghwəlay mbə təkə kwəma va tsəgha na, dzəghwa vaŋ ndə kwal tsa Ndə sləkəpə səkəy ngəci tsəgha kwa shiw. A kə ngəci na: «A Zhezhefə jijiy mazə \*Davitə, ka hazləni gha va bə makwa gha Marəy ta nza ghənzə ka mali gha ma, sa nzana, ma hwər tsa bəvə na vay, Hyala mənti na dzar kwa bərçi Safə tsa nzə dəwdew tsa. <sup>21</sup> Ava ta yakə zəghwəə zal dza na, ma nza gha fanati slən Yesəw ngəci, sa nzanay, ghəci dza naa mbəli mbəzli mbə hwəlfə ci səvəri mbə jikir tsa shi» kə.

<sup>22</sup> Ma kwəmaa mənta va gwanata tsəghay, war ta mbə kwəma gəzəkə Ndə sləkəpə va lə niy tsa \*ndə gəzə kwəma Hyalaa dzəghwata kwa na, a kə niy niy:

**1:6** 1:6 mbəghəy Saləmanjw: 2Sam 11-12 **1:7** 1:7 2NəMezh 11:31-13:23 **1:8** 1:8 2NəMezh 13:23-21:20; 26:1 **1:9** 1:9 1NəMezh 26:1-28:27 **1:10** 1:10 2NəMezh 29:1-33:25 **1:11** 1:11 2NəMezh 34:1-36:21 **1:16** 1:16 Lk 1:27 **1:18** 1:18 Lk 1:35 **1:21** 1:21 Cem 130:7; Mt 1:25; Lk 1:31; SləniKY 4:12 **1:23** 1:23 Ezay 7:14

<sup>23</sup> Ava ta bəvə hwər dza zha kwa cikita,

mba'a dzaa yakə zəghwəə zal.

Mba'a mēndi dzaa fanati slən Emanəwel ngəci, kə niy ni.

Ma slən Emanəwel tsa va kiy, lə ghwəmmə na Hyala, di naa gəzə.

<sup>24</sup> Dzəghwa Zhezhefə sa fərghey na ki na, mba'a dzaa bəvə makwa ci ka mali ci, njasa gəzanakə ndə kwal tsa Ndə sləkəpə va ki. <sup>25</sup> Ma sa bətəvashi ghəshi ki na, mba'a ghəshi nzəyshi kala hēni ma pa' va vəghwə tsa yakə Marəy va zəghwə nə. Mba'a Zhezhefə fanati slən Yesəw ki.

## 2

*Gəzə kwəmaa dzəkən səəkə tsa mbəzliy sənata kwəma ta nighə Yesəw*

<sup>1</sup> Mbə məlmə Betəlehem tə hidī ka Zhəwde niy yakə mēndi Yesəw ki. Ghala vəghwə tsa vay, \*Erədə niy nza mazə tsaa sləkə hidī va. Ma ləy hwəm sa yakə mēndiy, mba'a mbəzliy nighə sasərkwə ta sənashi shiy dzaa məniva tə hidī səəkəshi kwa ghwəmə, ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem. <sup>2</sup> Ma sa tsəhəshi ghəshi na, tapə ghəshi ta dəw, a kə ghəshi na: «A ghəy nata yəwən sasərkwə tsahwəta kwa ghwəmə, ghənzə citənyə na a mazə tsa \*ka Zhəwifə yay, kə. Va tsəgha səəkə ghəy ta tsəfəkwə kwa kwəma ci lə ta pəra'wanci dividivi. Citənyəyəm nda dzəghwa tima na məlmə yay zəghwə va va mbə» kə ghəshi.

<sup>3</sup> Ma sa favə mazə Erədə nava kwəma tsəgha na, mba'a her ci dzashi tərənyw tərənyw. Mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem na, tərənyw her shi dzashi kwərakwə.

<sup>4</sup> Nza'jəw Erədə basəti mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala, ghəshi lə \*mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala gwa'a gwa'a. Tapə ghəci ta dəw və shi, a kə na:

«Kwəma niy dza mēndiy ya \*Ntsa tivə Hyala va ta mbəli mbəzli shama?» kə. <sup>5</sup> Ma kə ghəshi ngəci na: «Waa mbə məlmə Betəlehem tə hidī ka Zhəwde dza mēndiy ya. Sa nzanay, vanta kwəma tsasliti \*ndə gəzə kwəma Hyalaa dzəkən, ma kəy:

<sup>6</sup> Ma ghay məlmə Betəleheməy, məniriya ghaa məlmə gəmta na mbə məlməhi tə hidī ka Zhəwde teepəw!

Sa nzanay, mbə Betəlehem dza mēndiy ya mazə tsaa dzaa sləkə hwəlfə mbəzlee ka \*Izərayel, kə»

kə ghəshi.

<sup>7</sup> Dzəghwa sa favə Erədə kwəma va tsəgha ki na, da' harvə mbəzliy sənata kwəma va tsəgha tə mbə. A kə ngəshi na: «Hwəm gha ghəwəy nata yəwən sasərkwə vaa?» kə. <sup>8</sup> Ma sa gəzanci ghəshi vəghwə tsa va, a kə na: «Ma pə ghəwəy mənitiy, mbalam dzəmbə məlmə Betəlehem, a ghəwəy pəla zəghwə va mbəba lə məhərli. Sa ka ghəwəy kəsəyəy nza ghəwəy səəkə gəzara. Nzee mbəə dza ta pəra'wanci nee dəvə ngəci kwərakwə» kə.

<sup>9-10</sup> Ma sa favə mbəzli va kwəma gəzanakəshi mazə va tsəgha na, kafə ghəshi kafəshi ka dzashi. Ma ghəshi mbə dza-shi, tsa' kə ghəshi na, sasərkwə citəvata va ngəshi səəkə kwa ghwəmə mbə 'wanshi kwəma, mba'a ghəshi vəshishi tərənyw ki. Ka nəw ghəshi. Ma sa tsəhəta na ge'i ge'i lə pətsa nza zəghwə va dzəghwa ti na, mba'a garəta. <sup>11</sup> Dzəghwa ghəshi irətə ghəshi dzashiy dzəmbə ciki tsa va. Mba'a ghəshi kəsəy zəghwə va, lə mbəghəy Marəy. Dza gəgələbə, ghəshi gələbəshi, ka pəra'wanci dividivi shi. Tapə ghəshi mbə pəəli mbəledemer shi, ka bəbə shi dza ghəshi ta vəlanci ngəci

səəmə kwa shi, ka bānci tsahi mbəzə, lə 'wərdi, mba'a dimə fəə zən wəzə, \*Mirə, kə mēndi kaa slən tsa nʒə.

<sup>12</sup> Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a ghəshi dzashi. Dza Hyala mba'a gəzanakəshi kwa shiw: «Əntaa ghwəy taa zhiniy dza zhar kwa mazə Erədə ghala pətsa ka ghwəy zhəghəva ta dzaŋwəy ma» kə ngəshi. Ma sa gəzanshi Hyala tsəgha na, mba'a ghəshi bəvə tsahwəti kwal ta dza-shiy jighi.

*Gəzə kwəmaa dzəkən kafə tsa kar \*Zhezhefə lə Marəy mba'a Yesəw dzəti hidfi \*Ezhipətə*

<sup>13</sup> Ma ləy hwəm sa dzashi mbəzliy sənata kwəma va na, dzəghwa ndəs ndə kwal tsa Ndə sləkəpə səəkəy va Zhezhefə kwa shiw. A kə ngəci na: «A Zhezhefə, sati pəmə mali gha Marəy lə zəghwə nʒə va, a ghwəy hwəŋwəy dzəti hidfi ka Ezhipətə lə zəghwə va. Mbala nʒəyŋa ti shi, pa' tə vici dzee zhiniy gəzəŋa zhəghəvaa səəkə. Sa nzanay, ta pala zəghwə va dza mazə \*Erədə ta paslamti» kə. <sup>14</sup> Ma sa favə Zhezhefə tsəgha na, dzəghwa na pəm, pəməvə mali ci va tsəgha lə zəghwə nʒə, war ka dzashiy dzəti hidfi ka Ezhipətə həvir va. <sup>15</sup> Mba'a dzaa nʒəyəy tə hidfi va, ka dzar pa' ghala vəghwə tsa mətiy Erədə ki.

Ma shiy mənishi vay, war ta mbə kwəmaa gəzəkə Ndə sləkəpə va lə miy tsa \*ndə gəzə kwəma Hyala tsa ciy dzəghwata mənishi ghəshi. Ma kə niy niy: «Ma yənəy, e harkəvəri zəghwee səvəri mbə hidfi ka Ezhipətə» kə niy ni.

*Njasa bəkwə mazə \*Erədə ndərazhi*

<sup>16</sup> Ghala vəghwə tsaa niy gəzānci Hyala va hwəy dzəmbə

\*Ezhipətə kaa Zhezhefə kiy, war mbə ndəghə səəkə tsa mbəzliy sənata kwəma va niy nza mazə Erədə naci ki. Dzəghwa sa nay na kala tsahwə mbəzli va na, mba'a sənay dakəə dakəti ghəshi, kə, tərəŋw nəfə tsa ci satiy. Dzəghwa na tsəgha ghwəni ghwənashi mbəzliy dzəmbə məlmə Betəlehem lə nihwəti məlməhi dzar vəgha. A kə ngəshi na: «Mbalam dzəmbə məlməhi va a ghwəy dzaa bakwamti ndərazhi yakəm ndatsə pa' tə niy mənti piya bakə ghala yakəshim» kə. Ma kwəma gəzəkə Erədə va tsəghay, sa nzana 'wava na tə vəghwə tsaa nata mbəzliy sənata kwəma va sasərkwə pa' tə vici ghwəni na va mbəzli ta bəkwə ndərazhiy, niy mənti piya bakəw. <sup>17</sup> Ma sa bakwamti Erədə ndərazhi ki na, mba'a kwəma va dzəghwataa dzəghwa kwəmaa niy gəzəkə \*Zhereməy ndə gəzə kwəma Hyala va niy nə na:

<sup>18</sup> Ava lalaa gakata mbə məlmə Rama!

Tihwəniy tihwəni mēndi, war ka ndifə ghən tərəŋw tərəŋw.

\*Rashal təhwəni na ta ndərazhi nʒə,

zləbati ya jəw nʒə mēndiy gəzanta kwəmaa

dəpanta nəfə tsa nʒə,

sa nzana mba'a ndərazhi nʒə va bəkwəshiw! kə.

*Zhəghəva tsa \*Zhezhefə dzəmbə hidfi ka Izərayel lə ghi tsa ci*

<sup>19</sup> Dzəghwa mba'a \*Erədə mətiy ki. Ma sa mətiy Erədə ki na, dzəghwa ndəs ndə kwal tsa Ndə sləkəpə səəkəy kwa shiw kaa Zhezhefə, tə hidfi ka \*Ezhipətə. <sup>20</sup> A kə ngəci na: «Zhezhefə, sati madfi, pəmə mali gha ghəshi lə zəghwə nʒə, zhəghəvaa zhəti hidfi

ka \*Izərayel li shi. Sa nzanay, a mbəzliy niy pala kwal tsaa

pøesli zəghwə va va bəkwəshi» kə. <sup>21</sup> Dzəghwa Zhezhefə tsəgha mba'a madiy, pəm pəməvə kar zəghwə va ghəshi lə mbəghəy, ka zhikəshi zhəti hidfi ka Izərayel. <sup>22</sup> Ma tsəhə na na, mba'a favə, Arkiləwəsə zəhwə na ghi ta mazə tsa Erədə tə hidfi ka Zhəwde, kə məndi. Dzəghwa na mba'a hazləniy va nzəy tə hidfi va ki, sa nzana zəghwə Erədə Arkiləwəsə tsa va niy nza. Dzəghwa Hyala mba'a cinti kwa shiw difa njasa ka na məni. Ləy hwəm ki na, mba'a dzaa nzəyəy mbə nahwəti məlmə tə hidfi ka Galile, <sup>23</sup> Nazaretə, kə məndi slən tsa nzə. Ma mbə kwəma va tsəgha kiy, mba'a kwəmaa gəzəkə \*ndə gəzə kwəma Hyala va mbəradzə dzəghwata kwa. Ma kə niy ni na: «Ghəciy, ndə ka Nazaretə dza məndiy har» kə niy ni.

### 3

*Gəzə kwəma Hyala Zhan ndə məni \*batem*

(Mk 1:1-8; Lk 3:1-18; Zhj 1:19-28)

<sup>1</sup> Ma ghala vəghwə tsaa nza Yesəw mbə Nazaretə kiy, mba'a Zhan tsaa məni batem kaa mbəzli tsahwəy kwamti, tə gamba ka Zhəwde ki. Dza na mba'a ghati gəzəpə kwəma Hyala, <sup>2</sup> ma kə na: «Ghwəyəy, tsam titihwə kwa kwəma Hyala, zhəghantim nzəy tsa ghwəy, sa nzanay, ndəkwə ndəkwə na vəghwə ta səkə Hyala ta sləkə mbəzli» kə.

<sup>3</sup> Ghala kwatanatay, a \*Ezay ndə gəzə kwəma Hyala niy gəzəkə kwəmaa dzəkən Zhan tsa va. Ma kə niy ni na:

Ava məli ndəə gaka mbə zlapə mbə gamba, ma kəy:

«Gwəmantim nefer ghwəy ta ka'wə Ndə sləkəpə, njasa ka məndi vaa zamti kwal wəzə wəzə ta ka'wə ntsa dikə tsa, mba'a ghwəy ghwənanamti nefer ghwəy wəzə wəzə» kə, kə niy ni.

<sup>4</sup> Ma kwəbanj tsa dza Zhan li kən ghən ci ghalaba ki na, lə shiti ngaləwba niy tsati məndi, dzəghwa biyakə pəhətəvay lə kanda hwətəbə dzəvəri mbə hwər ci. Ni ci shi zəmə zəmə na na, war hayer lə mbəzəkəwə tsa kwamti. <sup>5</sup> Dzəghwa ki, ka basəva mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem, lə mbəzli mbə nihwəti məlməhi tə hidfi ka Zhəwde, lə ni mbə məlməhi dzəy miy həl Zhərdenj gwanashiy dzəvəgha. <sup>6</sup> Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi cicikəvəri kwəma shi jikir na mənti ghəshi gwa'a gwa'a. Dza Zhan ka mananshi batem kwa həl Zhərdenj ki.

<sup>7</sup> Dzəghwa ki danj \*ka Farisahi, lə \*ka Sadəsehi səkəshiy dzəvəgha Zhan ta mananshi batem ghəci kwərəkəwə. Ma sa nashi Zhan na, dza na ka gəzanshi, a kə na: «Ghwəyəy, nja sheshər ndərəm ghwəy. Mbə təkə kwəma ghwəyəy, ta mbəlinjəy dza ghəy va ngwəvə Hyala va dzaa səkə sa ka məndi məntənjəy batem nə ghwəy. Wa ntsaa gəzanjwəy tsəgha na kəa? <sup>8</sup> Mba'a pə ghwəy di mbəlinjəyəy, ə pə ghwəy məni sləni wəzə na, gar sənay məndi a ghwəy zhəghanti nzəy tsa ghwəy katanj katanj, kə məndi. <sup>9</sup> Nəghətaa ghwəy taa zəzəti na: “A ghəy dzaa mbəlinjəy, sa nza \*Abəraham vaa jijinjəy” pə ghwəy ma. Ma na Hyala nanzə e gəzanjwəyəy, a bərçi və ta zhəghəti va hərəzli nashi ghwəy



ni ka ndərazhi Abərahām. <sup>10</sup> A gəzajwəy ya, ndəkwə na ngwəvə Hyala nanzə ki, njasa ka tsə'i vaa nza mbəzə mbəzə ta kəəsli fəhiy dzaa ya ma ya wəzə na gwanashi, ta ndəti ghwə ti shi.

<sup>11</sup> Ma yən na neyey, lə yam ngəri mənijwəy ya batem, ta mbə məndiy sənay a ghwəy zhəghanti nzəy tsa ghwəy ka tsati titihwə, kə məndi. A tsahwəti ndə dzaa səkə ləy hwəm tsee kiy, a tarətəra tə dikə. Məniree gar gələbee ta təfanci kwakwahə tsa mbə səfa ciw. Na na ciy, lə \*Safə tsa Hyala, mba'a lə ghwə dza naa səkə ta mənijwəy batem. <sup>12</sup> Sa ka na səkəyəy, ta mənī ngwəvə dza naa dzəkən mbəzli. Ngwəvə ci vay, njasa ka ndə vaa pəhə ha dza naa mənī, lə kwakwa gaga ta dəvə ci. Ma sa ka na pəhamti na, mba'a basaghwa ha ci kwa tamə, ma davəna na, mba'a ndamti mbə ghwə dzaa mətī ma ya pa' hwəmba» kə.

*Njasa mənī Zhanj \*batem kaa Yesəw*

*(Mk 1:9-11; Lk 3:21-22)*

<sup>13</sup> Dzəghwa ki, mba'a Yesəw kafəy mbə hidī ka Galile, mba'a səkəy dzəməy həl Zhərdenj. Ma sa tsəhyə na miyfa na, mba'a kətəghəvay dzəvəgha Zhanj ta mananci batem Zhanj. <sup>14</sup> Ma Zhanj na, kala dī zləba mananci batem. A kə ngəci na: «Tawa tsəgha nə gha kia? Avānay sanay, gha niy təbə naa mənira batem, zhini fa na, ka səkə vəya ta mənija batemee, pə gha shəkəna?» kə. <sup>15</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «A Zhanj, wa yanj pə gha na gha. Sa nzanay, war tsəgha dza ghwəm mənī, nza ghwəm mbə faghwa kwəma kwa kwəma dī Hyala» kə. Dza Zhanj tsəgha

mba'a zləbati ki, mba'a mananati batem. <sup>16</sup> War sa mananamti Zhanj tsəgha ki na, mba'a Yesəw səkəy kwa yam. War ghwəla na, bənj ghwəmə ghwənita, nigə Yesəw na, \*Safə tsa Hyalaa səkə mə ghwəmə ndəba ghərpəpə, pə gha, ka pa'wə dzəkən. <sup>17</sup> Ma fa na fa na, gaka məli ndə gəzə kwəma səkə məba, ma kə na: «Ava ghəci na Zəghwee dēe tərənəw, mbə vəshi nzee ti dalala» kə.

## 4

*Kar Yesəw lə \*ndə jaka tsa Hyala*

*(Mk 1:12-13; Lk 4:1-13)*

<sup>1</sup> Ma ləy hwəm ki na, mba'a \*Safə tsa Hyala pəməghə Yesəw dzəmbə gamba, ta mbə ndə jaka tsa Hyalaa həərə. <sup>2</sup> Dzəghwa na fadə mətəkə ghəci mənī vici mbə gamba va. Shanj ghəci ta ngəmiy ya wa'a havəghwə lə həvir gwa'a. Mba'a ma 'wati ghəranci ləy hwəm. <sup>3</sup> 'Wakəvə ndə jaka tsa Hyala ki, kət kətikəvay dzəvəgha Yesəw. Ma kə kaa ngəci na: «Ndata Zəghwə Hyala nza ghay, gəzanshi kaa hərezli ni a ghəshi zhəghəshi ka shi zəmə, a gha zəməshi» kə. <sup>4</sup> Ma kə Yesəw kaa zləbanci na: «Ma kə kwəma tsasli mənī mbə Zliya Hyalay: “Ka nzəyəy ndə tə hidī kwatāka lə shi zəmə gwa'a tsəghaw, kwəma gəzəkə Hyala lə miy tsa nzəy, ghənzə na saa dzaa kəsəti piy tsa ndə” kə» kə Yesəw.

<sup>5</sup> Ma sa nay ndə jaka tsa Hyala shanj ghəci ta mbay Yesəw dza kwa nava bəla na, dza na mba'a pəməghə dzəmbə məlmə Zherəwzalem dēwdew na, mba'a pəməghə dzəmə ghən \*ciki Hyala. <sup>6</sup> Ma kə kaa ngəci na:

**3:11** 3:11 Lk 3:16    **3:12** 3:12 Zher 13:24; Mt 13:30    **3:15** 3:15 5:17; 28:19    **3:16** 3:16 ghwəmə ghwənita: Ezay 63:19; Ezhek 1:1-3; Zhj 1:51; SləniKY 7:56    **3:17** 3:17 Ezay 42:1; Cem 2:7; Mt 12:18; 17:5    **4:1** 4:1 Ebr 2:18; 4:15    **4:2** 4:2 Səvəri 34:28; Mt 6:16-17    **4:4** 4:4 Nəw 8:3    **4:6** 4:6 Cem 91:11-12

«Ndata Zøghwø Hyala nza ghay, ndøbøvaa dzøghwaa dzøti hidī, sa nzanay, a mēndi tsasliti kwa Zliya Hyala: “Ta ghwōnikē ka kwal nžø dza Hyalaa dza ngøña, nza ghøshi ka'wøtøña lø dividivi shi, va nøghøtaa hakwø gwølahantaa tø søða gha” kø mēndi» kø. <sup>7</sup> Ma kø Yesøw na: «A mēndi tsasliti kwa Zliya Hyala, ma kø mēndiy: “Əntaa gha dzøghø nighø kwøma Hyala gha Sløkøña ma” kø mēndi» kø.

<sup>8</sup> Ma sa nay ndø jaka tsa Hyala shan ghøci ta mbay Yesøw dza kwa nava bøla difa na, mba'a bøghø dzømø ghøn dølagwaa gwøramti yakøyakø. Garø ghøshi garøshi mø, mba'a canamti pøtsa sløsløkø m tø hidī gwa'a gwa'a, lø njasa nza difødifø tsa mbø shi gwa'a. <sup>9</sup> Ma kø ngøci na: «Nay gha tsøy, shi nashi gha va gwanashiy, ta ndanashi dzee mbø døvø gha, war tsøføkøwøña ma gha kwa kwømee gwa'a tsøgha, ka pøra'wøra døvø gha» kø. <sup>10</sup> Ma kø Yesøw ngøci tø kwa kørni kwøma va ki na: «Gha gha ndø jaka tsa Hyala tsa, ðarvaña vøghee! A mēndi tsasliti kwa Zliya Hyala: “War kwa kwøma Hyala gha sløkøña, pø gha dzaa tsøføkøwø, war kaa ngøta pø gha dzaa ghøra sløni kwøtita ya hwømba” kø mēndi» kø.

<sup>11</sup> Dza ndø jaka mba'a ðarvay vøgha Yesøw ghalaba, mba'a zlay ka dzay ki. Mba'a \*ka kwal Hyala søkøshi, tapø ghøshi mbø køeti ci ki.

*Zhøghøva tsa Yesøw dzøti hidī ka Galile*

(Mk 1:14-15; Lk 4:14-15)

<sup>12</sup> Dzøghwa mba'a mēndi kəsøti Zhan tsa møni \*batem va kaa mbøzli, mba'am faghwa kwa førshina. Ma sa favø Yesøw kwøma va na, dzøghwa na mba'a

kaføy, ka dzay dzøti hidī ka Galile. <sup>13</sup> Ma sa tsøhøy na na, kala nzøy ghøci mbø mølmø Nazaretø, mba'a dzaa nzøyøy mbø Kapernahwø m, mølmø lati mēndi miy kwøfa ka Galile. Ma pøtsa nzøyøy na va tiy, mbø tsa sløkø ka Zabølanjw lø ka Neføtali pi na. <sup>14</sup> Ma mønta kwøma va tsøgha kiy, war ta mbø kwømaa niy gøzøkø \*Ezay ndø gøzø kwøma Hyala vaa dzøghwata kwa na. A kø niy niy:

<sup>15</sup> A ghwøy ghwøy mbøzli tø hidī ka Zabølanjw lø shi ka Neføtali,

hidī kwa kwal tsa søkøø dzømøy kwøfa,

pøriða pøriða tø miy høl Zhørdøn, hidī nzøyshi mbøzliy sønata ma Hyala katanj na

ti shi tø hidī ka Galile,

<sup>16</sup> ghwøy ghwøy mbøzli mbø kwøslinjwøy niy,

ta nay wanj tsa dzaa møniva tørdøn tsa dza ghwøy.

Mba'a wanj tsa va dzaa søkøø dzøkøn mbøzliy nzøyshi mbø zhøkøwøtø, tø pøtsa nza møti,

kø niy ni.

<sup>17</sup> Ma ghalaba ki na, mba'a Yesøw ghati gøzøpø kwøma Hyala, a kø na: «A pø ghwøy møntiy, tsatim titihwø tsa ghwøy kaa Hyala, a ghwøy zlashi shiy niy møni ghwøy kwatanja. Sa nzanay, ndøkøwø ndøkøwø na vøghwø ta søkøø Hyala ta sløkø mbøzli» kø.

*Kar Yesøw lø ka køesø kørpi fadø*

(Mk 1:16-20; Lk 5:1-11)

<sup>18</sup> Tø nahwøti vici Yesøw mbø dza dzar miy kwøfa Galile na, mba'a nashi mbøzli bakø, kar ndø lø zømbøghøy, ghøshi mbø ba-zla zlekwer dzøti kwøfa ta køesø kørpi, sa nza ghøshiy ka køesø

kərpi. Mbəzli vay, kar Shimanjw tsa nə məndi slən tsa ci Piyer, kə məndi, mba'a Andəre zəmbəghəy niy nza ghəshi. <sup>19</sup> Ma kə Yesəw ngəshi tsəgha ki na: «A mbəzli ni, nəwram, zlashim kəəsə kərpi, e dzaa məntəŋwəy ka mbəzliy haka mbəzliy səkəkə ta nəwra» kə. <sup>20</sup> Ma sa favə ghəshi tsəgha na, nza'jəw mbərəkə mbəzli va zlashi zlekwer; mba'a ghəshi nəwhwə.

<sup>21</sup> Zhini sa dzay na kwa kwəma ba na, mba'a kəsashi nihwəti mbəzli bakə, ngwarməmə ghəshi, kar Zhakə lə Zhan, ndərazhi Zhebede. Gwanashi ghəshi tifa kwa kwambəwal lə dəshi gwa'a, ghəshi mbə gwəma zlekwer shi. Dzəghwa sa nashi Yesəw na, mba'a harhwəshi. <sup>22</sup> Dza nza'jəw, mbərəkə ghəshi zlata kwambəwal tifa, lə dəshi Zhebede gwa'a, mba'a ghəshi nəwhwə Yesəw.

*Sləni Yesəw mbə Galile  
(Lk 6:17-19)*

<sup>23</sup> Dza Yesəw mba'a kafəy təwramti təwrə mbə məlməhi tə hidfi ka Galile gwanashi. Mba'a bananavəshi shiy kaa mbəzli mbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Ka gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli. Mba'a mbəlanti mbəzli gwərapə gwərapəshi ni, lə vədəvəder shi gwa'a. <sup>24</sup> War slən tsa ci məndiy gəzə gwa'a tə hidfi ka Shirī ki. Ma sa favə məndi tsəgha na, dza məndi, basə basə məndi basanakə mbəzli sanshi zəleghwer ghəngəhən ghəngəhən ngəra'wə gwanashi tsəgha ki, mbəzli ghəranshi gazlaka, ka bashakə, lə mbəzli məəti məəti vəgha ni. Dza na mba'a mbəlantishi. <sup>25</sup> Ma ghəci mbə dza dza ci va kiy, tərəŋw mbəzli səkəkəshi ta nəw tə hidfi ghəngəhən ghəngəhən. Ka tsahwə tə hidfi

Galile, lə səkəkə tə hidfi nə məndi, Hidfi Məlməhi Məŋ, kə məndi, lə mbə məlmə Zherəwzalem, lə tə hidfi ka Zhəwde, mba'a mbəzli mbə məlməhi tə hidfi pəriβα pəriβα tanj həl Zhərdenj gwa'a.

## 5

*Kwəma bənipə Yesəw mə ghən kəlanj Vəh 5-7*

<sup>1</sup> Dzəghwa ki, sa nashi Yesəw mbəzli d'anj ni va mbə səkəkə dzəvəgha tsəghay, dza na mba'a dzəməy mə ghən kəlanj. Dza das nzəyəy, mba'a mbəzli ta səda ci səkəkəshiy dzəvəgha kwərakwə. <sup>2</sup> Dzəghwa Yesəw mba'a ghati bananshi kwəma ghəngəhən ghəngəhən kaa mbəzli.

*Kwəma wahə tsa gwəramti ta mbəzliy nəw Hyala*

*(Lk 6:20-23)*

<sup>3</sup> A kə Yesəw na:  
«Vəshi na ta mbəzliy sənay daw nza ghəy,  
a ghəy mawti Hyala mbə nəfə ghəy ta kəətiŋəy, kə ghəshi. Sa nzanay, ghəshi na shiy dzaa nzəy mbə mbəzli sləkə Hyala.

<sup>4</sup> Vəshi na ta mbəzliy wahə.  
Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta dəpanatishi nefer shi.

<sup>5</sup> Vəshi na ta mbəzli nza nefer shi wəzə.  
Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta bənsi hidfi, njasa niy gəzanakəshi na va.

<sup>6</sup> Vəshi na ta mbəzliy pəla mənī war kwəma dī Hyala lə nəfə tsa shi gwa'a gwa'a.

Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta kəəti lə mənī kwəma dī ghəshi va.

<sup>7</sup> Vəshi na ta mbəzli zhanshi hwər tsa shi ta nihwəti mbəzli.

Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta zhəhwər ti shi kwərakwə.

<sup>8</sup> Vəshi na ta mbəzli nza nefer shi dəwdew kwa kwəma Hyala.

Sa nzanay, ghəshi na shiy dzaa nata Hyala lə mətəshə.

<sup>9</sup> Vəshi na ta mbəzli mbəə sləkati nihwəti mbəzli kwa jipə shi.

Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyalaa har ka ndərazhi nzo.

<sup>10</sup> Vəshi na ta mbəzli sanshi məndi ngəra'wə,

war tə sa məni ghəshi kwəma dī Hyala.

Sa nzanay, ghəshi na shiy dzaa nzəy mbə mbəzli sləkə Hyala.

<sup>11</sup> Ghwəyəy, vəshi na tə ghwəy, kama na, war ə məndiy tsətsəərəjwəy, ka sajwəy ngəra'wə, ka slasla dzərvəə dzəkən ghwəy tə gəm, sa nza ghwəy mbəzli ta sədee.

<sup>12</sup> Ghalafay, vəshi pə ghwəy taa vəshi tərəjw. Sa nzanay, ta ngavəjwəy zhəmə ghwəy dza Hyala mə ghwəmə. Ava war tsəgha niy sanshi ghəshi ngəra'wə kaa ka gəzə kwəma Hyalaa niy 'waa səəkə» kə Yesəw.

*Nja war pi ghəshi lə pəsər tsaə tərə məzli na \*mbəzli ta səda Yesəw tikə tə hidī*

*(Mk 9:50; Lk 14:34-35)*

<sup>13</sup> Dzəghwa ma kə Yesəw na: «Ghwəy ghwəy mbəzli ta sədee ni kiy, nzəy tsa ghwəy mbə mbəzli tə hidiy, nja məzli ta gwəma er na. Ma fəca ka ndezhekiy kərəy mbə məzli kiy, njaa dza məndiy zhiniy zhanambə ndezhekə tsa va ghwəla kia? Ka gwəmati er niva məzli ghwəla tepəw. War ka shəkati pəsər tsa va dzəy tə

ngwəla gwa'a tsəgha na kwəma ci. Ma nza mbəzli dza dzar ti.

<sup>14</sup> Nzəy tsa ghwəy mbə mbəzli tə hidī dīfay, njasa ka war pi vaa nza na. Mba'a kə məndi ngati məlmə dikə na mə ghən d'al piy, ka mbay məndiy mbələy kala nata ndə ghwəlaw. <sup>15</sup> Zhini dīfay, səəkə məndiy tsəraghwa ghwə kwa gərkəwa ta dzəbakən tasaw kənəw. War pətsaa gwəramti d'al ka məndiy pəla ta fə ti mbə ciki, ta mbə ghənzəy mbərə kaa mbəzli mbəba gwanashi. <sup>16</sup> Ava war tsəgha kə nzəy tsa ghwəy mənīy, nja gərkəwaa mənī war pi va kaa mbəzli. Mənī pə ghwəy mənī na wəzə na kwəma ta mbə məndiy nata. Ma nza məndi fal slən tsa Dəjwəy tsa mə ghwəmə tsəgha ki» kə Yesəw.

*Bənipə kwəmaa dzəkən \*kwəma pəhəti Hyala*

<sup>17</sup> Dzəghwa ma kə Yesəw dīfa na: «Nəghətaa ghwəy zəzəti ta sawavəri kwəma pəhəti Hyala lə kwemer gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala səəkə, pə ghwəy ma. Əhəj, səəkəree ta sawa nzəw. Ma səəkə tsee tsay, war ta mbəə faghwa kwəma kwemer va kwa, lə ta pəraslikəvərijwəyshi səəkəree. <sup>18</sup> Favəm ə gəzəjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya war hwəmba dza naa nza, pa' ghala ka ghwəmə nata ghwəy na, lə hidī nashi ghwəy ni kədīshiy, shiy tība ya ni jəw ni, mba'a ghəshi dzaa tamtəvashi səvəri mbə kwəma pəhəti Hyalaw. <sup>19</sup> Va tsəgha nzana kiy, ma ntsaa dī ma fəti va ta kwəma va, ya naa gwəramti jəw na mbə, mba'a bananavə kaa nihwəti mbəzli tsəgha a ghəshi dī ma fəti tiy, tsava ndə dza naa kərəy tə shigə mbəzli sləkə Hyala. Ma ntsaa

**5:8** 5:8 Cem 24:3-5 **5:9** 5:9 Ebr 12:14 **5:10** 5:10 1Pi 3:14 **5:11** 5:11 10:22; Lk 6:22

**5:12** 5:12 2NəMezh 36:16; Mt 23:30; Lk 6:23; SləniKY 7:52; Ebr 11:32-38; Zhk 5:10 **5:13**

5:13 Mk 9:50 **5:15** 5:15 Mk 4:21; Lk 8:16 **5:16** 5:16 Ef 5:8; Flp 2:15; 1Pi 2:12 **5:17** 5:17

3:15; 7:12; 22:40; Rm 3:31 **5:18** 5:18-19 Zhk 2:10

kəsəvə kwəma va va wəzə, ka dī fəti ti, dzəghwa tsəgha bananavə kaa nihwəti mbəzli a ghəshi dī fəti ta kwəma vay, ntsa dikə tsa mbə mbəzli sləkə Hyala dza tsava ndəə nza. <sup>20</sup> Ə gəzanwəy ya sana, mba'a pə ghwəy dī dzəmbə mbəzli sləkə Hyalay, dī pə ghwəy dī fəti ta kwəma nzə. Tərənwəba ghwəy kəə dī fəti kaa \*ka bənipə kwəma, ghəshi lə \*ka Farisahi» kə Yesəw.

*Bənipə kwəmaa dzəkən bə nəfəə dzəkən ndə*

<sup>21</sup> Ma kə Yesəw dība na: «A ghwəy sənay, a \*kwəma pəhəti Hyala kaa jijihimmə niy gəzəkə: «Ka pəəsli ndə gha ma! Ya wa ntsaa dzaa pəəsliiti ndəy, ta har dza məndiy dzəti ngwəvə» kə niy ni. <sup>22</sup> Ma nə ya ngənwəy ta na tsee ghən nee kiy, ya war nəfəə bəti ndəə dzəkən zəmbəghəyəy, ta har dza məndiy dzəti ngwəvə ti. War mba'a kə ndə ni kaa tsahwəti ndə: «Ma ghay, ndə mbə ghaw» kəy, ta dzəti ngwəvə dza tsava ndə kwa kwəma ka sləka mbəzli. Ma ntsaa ni kaa zəmbəghəy: «Hil tsa» kəy, dzəti ghwə Hyala kədi ma dza tsava ndə.

<sup>23</sup> Mba'a pə gha bəvə shiy ta dza ta vələntashi kaa Hyala, dzəghwa mba'a gha zəzəvə nahwəti kwəma mənti gha kaa tsahwəti zəmənə tibay, <sup>24</sup> ə pə gha zlashi shi tarəkə gha va bə kaa Hyala tība kwa kwəma Hyala di. Mbala a ghwəy dzaa jakənwəy sləkamti kwəma kwa jipə ghwəy lə zəmənə tsa va. Ma nza gha zhəghəvaa səkə ta banta shi gha va kaa Hyala ghalaba.

<sup>25</sup> War mba'a kə ntsa həərəva ghwəy liy harnəa dzəti ngwəvəy, ditəvanə tanjan a ghwəy sləkamtim kwəma va li ghala ghwəy ghwəlanwəy kwa kwal

ta tsəhə vəgha ndə sla ngwəvə. Kala tsəghay, ta pəmanaghəna dza na kaa ndə sla ngwəvə, ka ndə sla ngwəvə dza na, mba'a pəmanaghəna kaa ka sawji, dzəghwa mba'a ka sawji dzaa kalayna mbə ciki fərshina ki. <sup>26</sup> E gəzanjəe, ta na navay, tsəgha na, ghalabay ka dza məndiy pəlanə tēpə, kala war sa ka gha wamti kwəma gwa'a gwa'a, njasa dza məndiy slavənjaw» kə Yesəw.

*Bənipə kwəmaa dzəkən kwəma ghwərghwər*

<sup>27</sup> Dzəghwa ma kə Yesəw dība na: «Zhini bay, a ghwəy favə njasa niy gəzəkə \*kwəma pəhəti Hyala: «Əntaa gha məni ghwərghwər ma!» kə niy ni. <sup>28</sup> Ma nə ya ngənwəy ta na tsee ghən nee kiy, ya war kwataka lə mətə nata ndə mali tsahwəti ndə, dza ka səkwa nzəghə ci tiy, a tsava ndə manamti ghwərghwər gwa'a tsəgha lə mali va mbə nəfə tsa ci. <sup>29</sup> Va tsəgha nzana ki, war mba'a kə nahwəti mətə ghaa ngədiŋaa dzəmbə məni \*kwəma jikir nay, lamti kwa ghən gha, a gha ndəghamti kərakə lə gha. Sa nzanay, wəzəba nza gha lə mətə kwətīŋta na, kən na dza vəgha gha gwanataa ndita mbə ghwə. <sup>30</sup> Ya dəvə kwa bəzəmə gha fəŋə naa dzəmbə məni kwəma jikir nay, sla pə gha slanti, a gha ndəghamti kərakə. Sa nzanay, wəzəba nzəyŋa gha lə dəvə kwətīŋta na, kən dzəmbə ghwəə kədi ma lə vəgha gha gwanata» kə Yesəw.

*Bənipə kwəmaa dzəkən kwəma təhəva tsa kar zal lə mali*  
(Mt 19:9; Mk 10:11-12; Lk 16:18)

<sup>31</sup> Ma kə Yesəw dība na: «Zhini bay, a \*kwəma pəhəti Hyala

gözəkə: “Mba'a kə ndə təhamti mali ciy, ə kə tsaşlanavə zliyaa banavə, ta mbəə cipə kwəma təhə tsa təhamti na va” kə niy ni. <sup>32</sup> Ma nə ya ngəñwəy ta na tsee ghən nee kiy, ya wa ntsaa təhamti mali ci, kala mənti ghwərghwər ghənzəy, tsava ndə fambə na mali va mbə məni ghwərghwər, sa ka na dza mba'a dzaa bəhwə tsahwəti zal. Dzəghwa ma zal tsaa dzaa bə mali təhəvərivay tsahwəti zal li kwərakwə bə na, aa mənti ghwərghwər» kə Yesəw.

*Bənipə kwəmaa dzəkən wa kwəma zəmə fəla*

<sup>33</sup> Dzəghwa ma kə Yesəw diba na: «A ghwəy favə njasa gəzanakə \*kwəma pəhəti Hyala kaa jijihimmə niy nza diba: “Mba'a pə gha zəmantı fəla ta məni kwəmay, ka zhini miy gha ti ma. Mənti kwəma zəmantı gha va fəla ta məni nzə kwa kwəma Ndə sləkəpə” kə niy ni. <sup>34</sup> Ma nə ya ngəñwəy ta na tsee ghən nee kiy, əntaa ghwəy zəmə fəla tepə ma. Ka zəmə fəla ghwəy, yən lə pətsa mə ghwəmə, pə ghwəy ma. Sa nzanay, ghwəmə va na gəzli nzəy Hyala mbə Mazə tsa nzə kwa. <sup>35</sup> Ka zəmə fəla ghwəy, ghəy lə hidı ni, pə ghwəy ma. Sa nzanay, hidı va na shi kədı Hyala səda nzə ti shi. Ka zəmə fəla ghwəy, ghəy lə məlmə Zherəwzalem, pə ghwəy ma. Sa nzanay, ghənzə na məlmə Hyala, mazə tsa dikə tsa. <sup>36</sup> Əntaa ghwəy dzaa zəmə fəla tepə, ya ghəy lə ghən tsa ghəy, pə ghwəy ma. Sa nzanay, ka mbay ghwəy zhəghanti səti mbə ghən ghwəy payta, ya ngəritaw. <sup>37</sup> War ma kwəma ka ghwəy gəzəy: “Yi” ka ghwəy ni, kwəma kə tsəgha katanj. Kala tsəgha kə na: “Awə”

pə ghwəy. Sa nzana, mba'a pə gha mətsahakən zəmə fəlay, səəkə va \*ndə jaka tsa Hyala səəkə nava kwəma tsəgha» kə Yesəw.

*Bənipə kwəmaa dzəkən wa shiy tə ndə*

*(Lk 6:29-30)*

<sup>38</sup> Dzəghwa ma kə Yesəw diba na: “Zhini bay, a ghwəy favə njasaa niy gəzəkə \*kwəma pəhəti Hyala: “Mba'a kə ndə yah-wamti mətsə ghay, yahwamti naci kwərakwə. Bəkwə kə ndə təfamti slini ghay, dza bəkwə gha təfamti na ci kwərakwə” kə niy ni. <sup>39</sup> Ma nə ya ngəñwəy ta na tsee ghən nee kiy, mba'a kə ndə məntəñwəy \*kwəma jikir nay, ka nə ghwəy war ghəy wati shi ghəy ti lə kwəma jikir na kwərakwə pə ghwəy ma. Mba'a kə ndə sləvantəña vəgha ghən gha tar bəla kwa bəzəmə ghay, zhəghanavə na tarkə bəla tar kwa zlebı, a ghəci zhiniy ləkantəña vəgha nava bəla diba. <sup>40</sup> Mba'a kə ndəə pəla kəsəñaa dzəti ngwəvə sa dı na zləghwəhwə kwəbanj dənəkəci tsa kən ghən ghay, zla-tanavə kwal a ghəci bə ya lə ləkəwəsa kən ghata gwa'a fəlgən. <sup>41</sup> Mba'a kə ndə mbə mbəzliy sləkə hidı ni kaa ngəña, war gha bəghəra shi ya niy dzəti pi gar kiləwmetər kwətıñ, kəy, ə pə gha zhiniy mətsəhə bənci shi gar kiləwmetər bəkə. <sup>42</sup> Mba'a kə ndəə dəw shiy va ghay, bə pə ghaa bənci shi. Mba'a kə ndə səəkəy ta dəw təm va ghay, ka ini gha ti ma, banavə» kə Yesəw.

*Dim ka jaka ghwəy*

*(Lk 6:27-28, 32-36)*

<sup>43</sup> Dzəghwa ma kə Yesəw diba na: «A ghwəy favə njasa gəzəkə \*kwəma pəhəti Hyala: “Di pə

5:32 5:32 19:9; Mk 10:11-12; 1Kwər 7:10-11 5:33 5:33-37 23:16-22; Zhk 5:12 5:33 5:33 SləniTaH 19:12; Bəla 30:3 5:34 5:34-35 Ezay 66:1; SləniKY 7:49 5:35 5:35 Cem 48:3 5:37 5:37 2Kwər 1:17-19 5:38 5:38 Səvəri 21:24 5:39 5:39 Rm 12:17 5:40 5:40 1Kwər 6:7; Ebr 10:34 5:43 5:43 SləniTaH 19:18; Mt 22:39; Mk 12:31; Lk 10:27

ghaa dī tsa gha ndə, ka pa jaka lə ndə mbəz tsa gha” kə niy ni. <sup>44</sup> Ma nə ya ngəjwəy ta na tsee ghən nee kiy, ə pə ghwəy dī kwəma ka jaka ghwəy, ka cə'wə wəzə hwər tsa Hyala ta mbəzliy sanjwəy ngəra'wə. <sup>45</sup> Mba'a pə ghwəy məni tsəghay, ndərazhi Dəjwəy Hyala mə ghwəmə nza ghwəy. Sa nzanay, war yəmyəm ka naa kədi piy dzəkən ka ndərəm mbəzli, lə mbəzli wəzə hwər ni gwa'a. Ka nzmə van dzəkən shi mbəzliy məni kwəma wəzə na, lə dzəkən ni mbəzliy məni \*kwəma jikir na gwa'a. <sup>46</sup> Mba'a pə ghwəy dī war mbəzliy dī kwəma ghwəy gwa'a tsəgha, kala dī ma nihwətiy, ka dza Hyalaa ngavəjwəy zhəmə ghwəy ki na? Tibaw, ka ngavəjwəyəw, ya mbəzli nja ka \*dəwan, ghəshi ka zləghwəy, kar ghəshiy dī kwəma mbəzliy dī kwəma shi kwərakwə. <sup>47</sup> Mba'a pə ghwəy səkwə war ngwardəhinjwəy ja' ja' kiy, wa na nahwəti kwəma ghakə ghwəy mbə pərtaa? Sənay ghwəy, ya mbəzliy nəw ma Hyala na kar ghəshiy səkwə ngwardəshi kwərakwə, pə ghwəy sa? <sup>48</sup> Ava va tsəgha, ghwəy mbəzli ta sədee ni kiy, a pə ghwəy məni kwəma wəzə na kaa mbəzli gwa'a, nza ghwəy nza ka mbəzli kama fəti tar kabaka shi ya jəw nza, njasa nza Dəjwəy Hyala va mə ghwəmə, kala kama fəti və» kə Yesəw.

## 6

*Bənipə kwəmaa dzəkən nga shiy kaa ka cicikwə*

<sup>1</sup> Dzəghwa ma kə Yesəw dība na: «Mba'a pə ghwəy dī ghərati sləni wəzə na kwa kwəma Hyalay, ka nə ghwəy, war mbəzli nanjwəy gwa'a gwa'a ta faljwəy,

pə ghwəy ma. War mba'a pə ghwəy məni sləni ta faljwəy mbəzliy, ka dza ghwəy kwəmavə zhəmə ghwəy va Dəjwəy Hyala mə ghwəmə tsəgha teepəw.

<sup>2</sup> Mba'a pə ghaa dī nga shiy kaa ndə cicikwə kiy, ka nə gha war gha zlanjata kwəma ta nganci shi va, njasa ka mbəzliy dakə mbəzli va lə kwəma pərikə tə ngwəlaa məni, pə gha ma. Na nashiy, war kwa kwəma mbəzli kala zlanə kwəma dzar mbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə, lə kwa kwal ka ghəshiy dī nga ni shi shiy kaa ka cicikwə, war ta mbə məndiy falshi. Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, na nashiy, a ghəshi kwəmavə na shi zhəmə mbə fal tsa falshim va. <sup>3</sup> Na na gha, mba'a pə ghaa dī nga shiy kaa ndə cicikwəy, tə mbə pə ghaa bəncishi. Kala sənivə ndə ya madiganja tsa gwəramti. <sup>4</sup> Mba'a pə ghaa məni tsəghay, ta ngavəja zhəmə gha dza dənja tsa nashi shi ka gha vaa məni tə mbə» kə Yesəw.

*Bənipə kwəmaa dzəkən cə'wə Hyala*

(Lk 11:2-4)

<sup>5</sup> Ma kə Yesəw dība na: «Mba'a pə ghwəy dī cə'wə Hyala dībay, əntaa ghwəy məni nja mbəzliy dakə mbəzli va lə kwəma pərikə tə ngwəla ma. Na nashi mba'a kə shiy dī cə'wəy, mbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə ka ghəshiy garəshi lə tə pətsa jakəshi kweler, ta mbə mbəzli gwa'aa nashi, ka falshi. Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, na nashiy, a ghəshi kwəmavə na shi zhəmə mbə fal tsa falshim va. <sup>6</sup> Na na gha mba'a pə ghaa dī cə'wə Hyalay, dzəmbə ciki tsa gha pə gha dzaa dzəmbəja, dzəghwa disl gha kalakən ciki kən ghən gha. Ghalaaba kiy nza gha

cə'wə Dəŋa Hyala kwətiŋa, sa nzanay, mbəba na Hyala vəgha gha. Mba'a pə ghaa məni tsəghay, Dəŋa tsa nashi shi ka gha vaa məni tə mbə dza naa nŋaŋa na gha zhəmə.

<sup>7</sup> Mba'a pə ghwəy cə'wə Hyalay, əntaa ghwəy dzaa nzati nza ndimdim ka bala kwəma dŋaŋa, njasa ka ka ta mbəri vaa məni ma. Ma ka gəla niva mbəzli bərkəti ta na nashiy, ta zləbavə cə'wə ghəy va dza Hyala sa ka ghəy balanakə kwəma dŋaŋa, ka ghəshiy ni. <sup>8</sup> Əntaa ghwəy məməni nja sa shi va na ghwəy ma. Sa nzanay, ghala ghwəy ghwəla ta gha cə'wəy, cəke' sənamtı Dəŋwəy Hyala kwəmaa gaganwəy, dı ghwəy cə'wə ti gwa'a. <sup>9</sup> Mba'a pə ghwəy dı cə'wə Hyalay, avanay njasa ka ghwəy cə'wə:

“A Dəŋəy tsa mə ghwəmə, ə cə'wəŋa ghəy nza mbəzli mbəə sənay Hyala d'əwəfəw na nza gha, kə ghəshi, ka fal slən tsa gha.

<sup>10</sup> Mazə nza gha, səəkə sləkəŋəy. Njasa məniva kwəma dı gha va mə ghwəməy, tsəgha kəə məniva tikə tə hidı kwərakwə.

<sup>11</sup> Bəŋəy shi zəmə gar məkəŋəy ndatə.

<sup>12</sup> Pəlatanəy kwəma ghəy jikir na mənti ghəy, njasa pəlanshi ghəy va na mbəzliy məniŋəy \*kwəma jikir na kwərakwə.

<sup>13</sup> Ndəghwətəŋəy vantaa ndə jaka dzaa hərətəŋəy ta məni kwəma jikir na, bəkəvəriŋəy mbə dəvə ci. [Sa nzanay, gha na saa məni mazə, lə bərçi,

mba'a shəndəkə, ya pa hwəmba nzə. \*Amin”]

pə ghwəy ta ni.

<sup>14</sup> A gəzanwəy yay, war mba'a pə ghwəy mbə pəlanshi kwəma jikir na məniŋwəy nihwəti mbəzli mbə nəfə tsa ghwəyəy, war ta pəlatanwəy na ghwəy dza Dəŋwəy tsa mə ghwəməə dza mbə nəfə tsa ci ghalaba kwərakwə. <sup>15</sup> Kala pəlanshi kwəma məntəŋwəy mbəzli jikir na pə ghwəy mbə nefer ghwəy kwərakwəy, ka dza Dəŋwəy pəlatanwəy na ghwəy kwəma jikir na mananci ghwəy kwərakwəw» kə Yesəw.

*Bəniyə kwəmaa dzəkən səwmay*

<sup>16</sup> Ma kə Yesəw dıfa na: «Mba'a pə ghwəy mbə səwmay ta cə'wə Hyalay, əntaa ghwəy məniŋwəy war bərcəkəwə, njasa ka mbəzliy dakə mbəzli va lə kwəma pərikə tə ngwəlaa məni ma. Ka ghəshiy dzay ni'wə ni'wə, ghəshi mənti pətsa mbə kwəma shi, ta mbə məndiy sənivəshi, ka mbəzli ka məni səwmay. Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ma gəla mbəzli vay, a ghəshi kwəməvə na shi va zhəmə pəla ghəshi tikəta gwa'a. <sup>17</sup> Na na gha mba'a pə ghaa məni səwmayəy, pəshi pə gha pəshi pətsa mbə kwəma gha, dza mba'a gha vərəti shəti mbə ghən tsa gha wəzə lə in, <sup>18</sup> əntaa məndi sənay mbə məni səwmay nza gha, kə məndi. War Dəŋa tsa mə ghwəmə saa dzaa sənay, ghəci saa nashi shi məni gha mbə mbə ni gwa'a, ghəci dza naa wəŋa zhəmə gha ki» kə Yesəw.

**6:8** 6:8 6:32; Lk 12:30 **6:9** 6:9 Ezhek 36:23 **6:10** 6:10 4:17; 7:21; 12:50; 18:14; 21:31; 26:39-42; Mk 3:35; 14:36; Lk 22:42; Zhŋ 4:34; 6:38-40; SləniKY 21:14 **6:11** 6:11 6:24-34 **6:12** 6:12 6:15 **6:13** 6:13 10:16-25; 24:3-28; Zhk 1:12-15; Zhŋ 17:15; 2Tes 3:3; 2Tim 4:18 **6:14** 6:14-15 5:24; Lk 6:37; Ef 4:32 **6:15** 6:15 18:35 **6:16** 6:16-17 Ezay 58:5; Mt 4:2; 9:14-15; 17:21; Mk 2:18; 9:29; Lk 2:37; 4:2; 5:33; 18:12; SləniKY 13:2-3; 14:23; 2Kwər 6:5; 11:27



*Ti ghëra slëni, ta shi më  
ghwëmë, lë shi të hidî*  
(Lk 12:33-34)

<sup>19</sup> Ma kë Yesëw kaa mbëzli ta sëda ci na: «Ka këslibmë ghën ghwëy mbë ghëra slëni ta basë shiy tikë të hidî ni, të pëtsa dza lëmaa nza gar ndëbëhwëshi, ya limir na, gar yëdämtishi, ya ka ghëli na, mba'a ghëshi pëladämti cikiy pahwëshi lë ghëli ma. <sup>20</sup> Wëzëba ta shiy gwëramti, basëti Hyala më ghwëmë, pë ghwëy ghëra slëni, të pëtsa dza limir mbay ma yëdämtishi, kala ndëbämtishi ya lëma nzë. Ya ka ghëli na, kala dza ghëshiy mbay pëladämti cikiy ghëlëhwëshi. <sup>21</sup> Tawa gëzänwëy ya kwëma va tsëghay, sa nzana të pëtsa nza shi gha nza bama ti shiy, war tiba ka mëhërli ghaa nza kwërakwë» kë Yesëw.

(Lk 11:34-36)

<sup>22</sup> Ma kë Yesëw diba na: «A ghwëy sënay, mëtsëhi ghwëmmë na gërkëwa të vëgha ghwëmmë. Mba'a kë mëtsëhi ghaa nay pi diwëñ diwëñy, mbë wan pi dza vëgha ghaa nza gwanata ghaläba ki. <sup>23</sup> Mba'a kë mëtsëhi gha kala nay pi diwëñ diwëñy, mbë kwëli na vëgha gha. Tsëgha na diba, ma wan pëtsa katan tsa va Hyalay, sa mbë nëfë tsa ndë ngëri na. Mba'a kë wan pëtsa mbë gha va mëniy zhëkwëtëy, mbë kwëli nza gha gwananä ghaläba ki» kë Yesëw.

(Lk 16:13)

<sup>24</sup> Zhini ma kë Yesëw diba na: «A ghwëy sënay, ndë tiba mba'a dzaa mbay ghëratl slëni kaa mbëzli bakë yëmyëmëw. Ban dza naa di kwëma tsahwëti, ka ndërë na tsahwëti. Ka na dza na, ka mananci slëni kaa tsahwëti lë kwal, ma kaa tsahwëti na, kala mëni ma lë kwal. Ava tsëgha na kwërakwë ki, ka mbay

ghwëy ghëratl slëni bakë bakë, ka ghëra kaa Hyala, zhini mba'a ghwëy banavë mëhërli ghwëy kaa gënanw» kë.

*Ka zëzë nahwëti kwëma  
ghwëy ma, banavëm nëfer ghwëy  
gwanashi kaa Hyala*

(Lk 12:22-32)

<sup>25</sup> A kë Yesëw diba na: «Ava va tsëgha në ya ngëñwëy kiy, ka këslibmë ghën ghwëy mbë zëzë kwëmaa dzëkën shi zëmë dzëghwa hwër ghwëy, ya dzëkën shiy dzëkën ghën ghwëy ma. A piy tsa ndë tanëti shi zëmë, a vëgha ndë tanëti shi pa naa dzëkën ghën ci diba, pën. Tsëgha ghënzë sa? <sup>26</sup> Nighëtlim ya 'yëgwer të ghwëmë di. Ka za ghëshiw, ka mëni shiy ghëshi sëakë kwamtiw, ka basë shi zëmë ghëshi kwa tamëw. Ya tsëgha nzë kiy, Dëñwëy tsa më ghwëmë zëmanshi na shiy. Njana nzana tsëgha kiy, a Hyala dzaa bëñwëy shi zëmë, sa nzana dimëba të ghwëy kaa 'yëgwer. <sup>27</sup> Mba'a pë ghwëy këslibmë ghën mbë zëzë kwëma tsëgha kiy, ka dza ghwëy mbay mëtsahakën viciy dzëkën na slavëñwëy Hyala ya jëw nzë na? Ka mbay ghwëy tëpëw.

<sup>28</sup> A nava në ghwëy këslibmë ghwëy ghën mbë təkë kwëma shiy dzëkën ghën ghwëy gëma? Nighëtlim njasa ka fëhi kwamtiy mbërëti ghwë wëzë. Kar ghëshiy mënhwë slëniw, ka cislivë kwëbëñer ghëshiw. <sup>29</sup> Ya tsëgha nzë, e gëzänwëyëy, ya ndë nja mazë \*Salëmanjw ghëci saa niy nza vaa ndë shiy na, sëakë naa pakën kwëban ka tëbë nja fëhiy mbërë ghwë va të gambaw. <sup>30</sup> A ghwëy sënay mbërë ghwë kiy, ka nzay nza naw. Ka ndë nata ndatsë na, kwëma gagaw, ma të hëzlimë na, ghënzë shëkëta, mba'a ghwë

dzaa ndamti. Kwa nzana tsøgha Hyalaa tøbæti shi ka mbørø ghwø wøzø kiy. Kala ghwøy ghønzø dzaa gwøraa pakønñwøy niy gwøramti wøzø ni shiy, ghwøy mbøzli ki na. A gøzanñwøy yay, ßanavø nefer tsa ghwøy ghwøy kaa Hyala gwanashiw.

<sup>31</sup> Ka tøkø ghwøy, wa shi dza ghwømmø zømøa? Wa shi dza ghwømmø saa? Wa shi dza ghwømmø paa dzækøn ghøn ghwømmøa? pø ghwøy ma. <sup>32</sup> Ma mbøzliy tasøva lø pala niva shiyøy, mbøzliy nøw ma Hyala na ghøshi. Ma ghwøy ta na tsa ghwøy ghønøy, a Dønñwøy tsa mø ghwømø sønashi niy kama va ghwøy shiy gwa'a. <sup>33</sup> Wøzøßa ßanavø ghwøy nefer ghwøy kaa Hyala na, nza ghønzø sløkønñwøy. Mønim naa tøbanta kwøma. Ma nza Hyala ndanñwøy niva shiy gwanashi. <sup>34</sup> Ka tsø tsøva ghwøy mbø tøkø dzækøn vici hølzimø ma. A vici hølzimø va sønay tsøva ta tsa nzø ghøn kwørakwø. Ya namaba vici gwa'ay, war mæk na ngøra'wø tsa sa na, ta tsa nzø ghøn» kø Yesøw.

## 7

*Ka ndørø nihwøti mbøzli ghwøy ma*

*(Lk 6:37-38, 41-42)*

<sup>1</sup> A kø Yesøw difa na: «Ka ndørø nihwøti mbøzli ghwøy ma. Mba'a pø ghwøy ndørø nihwøti mbøzliy, a Hyala dzaa ndørønñwøy kwørakwø. <sup>2</sup> Sa nzanay, war njasa ndørø ghwøy va nihwøti mbøzliy, tsøgha dza Hyalaa ndørønñwøy kwørakwø. Njasa ka ghwøy vaa mananshi kaa nihwøti mbøzliy, tsøgha dza Hyalaa bøkøti ta mønijnñwøy kwørakwø. <sup>3</sup> Sa wana nighø gha kwasheßi møzadi jøw

ni tømøtsø zømønja, kala nighøvø tsøm tsa dikø tsa va gha tø na gha møtsøa? <sup>4</sup> Njaa njaa gha mbay ni: «A zømø, kadiw di e ßantønja kwasheßi møzadi jøw ni ni tømøtsø gha» pø gha, war zlanøløy tsøm tø na gha møtsø kia? <sup>5</sup> Ma gha gha ntsaa ßøti ghøn tsa gha tsa ka ntsa slar tsay, a pø gha ßanti pørßa tsøm tsa dikø tsa va tø na gha va møtsø di na gha. Ma ghalaba kiy, nza gha mbay nay pi diwøn diwøn, ta ßananti kwasheßi møzadi tø na zømønja møtsø.

<sup>6</sup> Ka ßanshi shi wøzø ni ðewðew ni ghwøy kaa kireketi ma. Vantaa ghøshi dzaa zhiniy zhøghøkøvashi ta høcinñwøy. Ka ndøghønøy ja'wa mbøzø ghwøy ghwøy kaa ngøreder ma, vantaa ghøshi dzaa kadambø mbø hidfi lø shidshid shi» kø Yesøw.

*Cø'wøm shiy va Hyala a ghwøy dzaa kwømavøshi*  
*(Lk 11:9-13)*

<sup>7</sup> Ma kø Yesøw difa na: «Cø'wøm shiy va Hyala, ta ndanñwøyshi dza na. Pølam shiy vø, ta kwømavøshi dza ghwøy. A pø ghwøy har, ta zløßanñwøy kwøma dza na. <sup>8</sup> Sa nzanay, ya wa ntsaa cø'wø shiyøy, ta ßanavøshi dza mendi. Ya wa ntsaa pøla shiyøy, ta kwømavøshi dza na. Ya wa ntsaa tsa yashiy dzakø ghij, ta zløßanci kwøma dza mendi.

<sup>9</sup> Ndø tifa mbø ghwøy, ka ðøw ðafa zøghwø ci vø na, dza tsan, ßøvø hakwø ka ßanci na? <sup>10</sup> Naa ka ðøw kølipø zøghwø ci vø na, dza høn, ßanavø shishi difa na? Tsava ndø tifa. <sup>11</sup> Ma ghwøy ghwøy mbøzli gømgøm ni, mba'a ghwøy sønay ßanshi shi wøzø ni kaa ndøræzhi ghwøy na, hanaba Dønñwøy Hyala mø ghwømø ki, pø ghwøy, ka na mbay ma ßanshi

shiy gwëramti wëzë kaa mbëzliy cë'wë shëkëna?

<sup>12</sup> Njasa dî ghwëy va mëndiy mëniŋwëy kwëma wëzë nay, war tsëgha pë ghwëy mananshi kaa mbëzli kwërakwë. Ava ghënzë na na gëzëkë \*kwëma pëhëti Hyala, lë kwëma gëzëkë Zliya ka gëzë kwëma Hyala» kë Yesëw.

*Gëzë kwëmaa dzëkën miy dëgha te'wë na lë na bëŋw na*

*(Lk 13:24)*

<sup>13</sup> Ma kë Yesëw dîba na: «Ghwëy ghwëy shiy nëw kwal tseyey, kwa na te'wë na miy dëgha pë ghwëy dzakë ghi. Ma miy dëgha bëŋw nay, bëŋw na kwal tsa nzë. Mbëzli dëŋ ka naa dza kwa kwal tsa va. Ma mbëzliy dza kwa kwal tsa vay, ta zashi dza ghëshi. <sup>14</sup> Ma na miy dëgha te'wë na vay, kwal tsa dza mbëzliy mbay dzëvëgha Hyala ta kwëmavë piy tsa këdî ma ghëshi na. Ma kwal tsa te'wë tsa vay, ngahë ngahë na dza kwa. Dëŋ dza mbëzli kwa kwal tsa va kiw» kë Yesëw.

*Njasa dza ndëë mbay tëhëvëri dëŋw fë wëzë na lë dëŋw fë gëmgëm na*

*(Lk 6:43-44)*

<sup>15</sup> Zhini ma kë Yesëw dîba na: «Ë pë ghwëy ya ghën tsa ghwëy va ka gëzë kwëma Hyala ka dzërvë. Sa ka ghëshiy sëëkëshi dzëvëgha ghwëyëy, mba'a ghëshi zhëghëti ghën tsa shi war nja tëŋkesliy tëvë ma kwëma. Mbalaa mbëbë mbëbë mbë nëfë tsa shi na, dëghwava jezl tsa ghyanakë tsa ghëshi. <sup>16</sup> Mba'a kë ghëshi tsëhëshi vëgha ghwëyëy, gwa'a dza ghwëy mbay tihëvërishî të slëni dza ghëshiy ghëra. A ghwëy sënay kiy, ka mbay mbëzakwaa yati hikëniw,

ka mbay gwëvidiy yati bëzakëw. Tsëgha na. <sup>17</sup> Ma fë wëzë nay, ya fë wëzë na ka naa ya. Fë gëmgëm na na, ya gëmgëm na ka naa yati kwërakwë bë. <sup>18</sup> Na navay, a ghwëmmë sënay ka mbë dëŋw fë wëzë naa yati ya fë gëmgëm naw. Ka mbë tsa gëmgëm tsa dëŋw fë yati ya wëzë na kwërakwë baw, tsëgha. <sup>19</sup> Ma fë ya ma ya wëzë na va, ya nama fë na kiy, a ka mëndiy kësëlamti, mba'am pëhamti ghwë ti. <sup>20</sup> Ava tsëgha pë ghwëy sënay tihëvëri ka gëzë kwëma Hyala, të slëni ghëra ghëshi, ta sënay niy nza ghëshiy ka gëzë kwëma Hyala katan ni, ya ka slasla dzërvë na ghëshi» kë Yesëw.

*War mbëzliy mënti kwëma dî Hyala, na shiy dzaa tsëhëshi, mbë mbëzli slëkë Hyala*

*(Lk 13:25-27)*

<sup>21</sup> Ma kë Yesëw dîba na: «A gëzanwëy ya, mbëzliy harda: “A Ndë slëkëŋëy, a Ndë slëkëŋëy” kë ghëshiy, gwanashi dza ghëshiy tsëhëshi mbë mbëzli slëkë Hyalaw, war mbëzliy dzaa mënti shi gëzëkë Dirë tsa më ghwëmmë na shiy dzaa tsëhëshi. <sup>22</sup> Fëca vici dza Hyalaa basë ngwëvëë dzëkën mbëzliy, dëŋ dza mbëzliy ni kaa ngëra, “A Ndë slëkëŋëy, a Ndë slëkëŋëy, ghëyëy tëŋëŋwë gëzëhwë ghëy kwëma gëzanëy Hyala kaa mbëzli mbë slën tsa gha. A ghëy tatahamti hyeler mbë ghën tsa mbëzli mbë slën tsa gha. Zhëghwa dëŋ ghëy mënhëwë shi madëŋa madëŋa ni mbë slën tsa gha dîba” kë ghëshi. <sup>23</sup> Ma dzëë ni kaa mbëzli vay: “Sënanwëy yaw. Ghwëy ghwëy mbëzliy mëni va war kwëma jikir jikir nay, satim,

barvanjwøyem vöghee” dzee ni ngæshi» kə Yesəw.

*Kwəmaa dzəkən ceker bakə  
(Lk 6:47-49)*

<sup>24</sup> Ma kə Yesəw ki na: «A gəzanjwøyee, ya wa ntsaa favə kwemer gəzəkee va, ka mənishi ghəci njasa favəshi na vay, yəmyəm na ntsa va lə ndə məhərli tsaa ngati ciki tsa ci tə kəlba. <sup>25</sup> Ma sa ngamti na na, mba'a van ghati nzəmə tərənjw tərənjw, dza paf həl təhəy va ghərakwəli, ka viy safə lə bərçi ta ngəzlamti ciki tsa va na, shanj ghəci vögħa ngəzlamti, sa nzana tərənjw səda ciki tsa va fəta səkəkə kwəba tə kəlba. <sup>26</sup> Ya wa ntsaa favə kwemer gəzəkee va, kala məni kwəma favə na mbə shi ghəciy, yəmyəm na tsava ndə lə ntsa kama məhərli və ngati ciki tsa ci vögħa həl dzəy tə ndarghə. <sup>27</sup> Ma sa ngamti na na, mba'a van ghati nzəmə tərənjw tərənjw, paf həl təhəy va ghərakwəli, ka viy safə lə bərçi ta ngəzlamti ciki tsa va, dzəghwa nza'jəw, gərip ciki tsa va ngəzlay gwanay ki» kə Yesəw.

<sup>28</sup> Ma sa kədiy Yesəw lə gəzə kwəma va kaa mbəzli na, mba'a shi bənipə na va səəvəri məhərli mbəzliy bəsəshi tə pətsa va, <sup>29</sup> sa nzanay, niy mənta na ci va kwəma bənipə na, nja bəni kwəma \*mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyalaw, lə bama ti niy nza na ci va kwəma bəni na kaa mbəzli.

## 8

*Kar Yesəw lə ndə dərna  
(Mk 1:40-45; Lk 5:12-16)*

<sup>1</sup> Ma sa səkway Yesəw mə ghən kəlanj ki na, mba'a mbəzli dan nəwəv. <sup>2</sup> Dzəghwa tsahwəti ndə dərna mba'a səkəy dzəvəgha Yesəw, tsəfəkwə, tsəfəkwəy kwa

kwəma ci. A kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, war mba'a pə għaa dī sənzanvay, a għaa mbəlantəra dēwdēw va dərna kənee na» kə.

<sup>3</sup> 'Wakəvə Yesəw tsəgha kaf kafəti dəvə ci, mba'a dapay. A kə ngəci na: «E dī għaa mbəlīna, mbəlīna kwərīn» kə. Nza'jəw dərna va kərətə mba'a mbəlīy. <sup>4</sup> A kə Yesəw ngəci sa mbəlīy na ki na: «Favə tə għa kwəma dzee na ta gəzanjə wəzə. Əntaa għa dzaa gəzə kwəma mbəli tsa mbəlīna għa tsa kaa mbəzli ma. A pə għaa madī a għa dzaa canati ghən tsa għa njasa mbəlīna għa kaa ndə ta Hyala. Nza għa dzaa vəliti vəlī għa, njasa gəzəkə \*Məyizə va. Nza mbəzli mbəə sənay gwanashi a għa mbəlīna va dərna tə għa, kə ghəshi» kə.

*Kar Yesəw lə dikə tsa ka sawji  
ka \*Rəm bələkwə  
(Lk 7:1-10)*

<sup>5</sup> Dza Yesəw ki, madf madīy, ka dzay dzəmbə məlmə Kaper-nahwəm. Ma sa tsəhəy na na, dza tsahwəti ndə məlmə, dikə tsa ka sawji ka Rəm bələkwə ghəci, kət kətikəvay, tapə ghəci ta cə'wə Yesəw, <sup>6</sup> a kə na: «A Ndə sləkəpə, ndə ghəra sləni tsee gwərapəy. War məhəni ghəci kə ghi, mətī mətī vögħa ci kala mbay kafə. War ka sa ngəra'wə dalala» kə. <sup>7</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «Tsəgha na, ta dza dzee mbəlanti» kə. <sup>8-9</sup> Ma kə dikə tsa ka sawji tsa va na: «A Ndə sləkəpə, yənəy, məndēe ndə gar dzəkə ghi tsee għa də'wə ghən tsa ghaw. Avānay sanay, a mbəzli dikə dikə ni tība kənee, ka sləkəra. Dzəghwa yən kwərakwə na, lə ka sawji sləkəe tība. Yən kəə dīy, e ni: “Mbalaa dzətī pətsa tsa' tsa” pən kaa ndə sawji, ka dza ghəci. Aw na, “ndī” pən kaa tsahwəti, ka səkəkə ghəci.

E ni: «Məntəra sləni tsa' na» pən kaa ndə ghəra sləni tsee, ka məni ghəci. Gha kwərakwə kiy, ntsa dikə tsa nza gha. A cə'wənjee, gəzəkə kwəma kwataka lə miy tsa gha kwətiŋ, ta mbəliy dza ndə ghəra sləni tsee va va zəlghwə tsa ci, ka satiy» kə.

<sup>10</sup> Ma sa favə Yesəw kwəma gəzəkə ntsa va na, tapə ghəci mbə vəshiy dzəkən ntsa va, a kə kaa mbəzli kwasəbə va na: «Ə gəzanwəyee, ta na navay, tsəgha na, ya mbə ghwəy ghwəy mbəzli ka \*Izərayeləy, səekee kəsay ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyala gwanay nja ndə ka məlmə tsa tepəw. <sup>11</sup> A gəzanwəy ya, daŋ dza mbəzliy səsəkəshi dzəghwa kwa ghwəmə, lə dzəghwa kwa məkwi, ta nzəy ka zəmə shi zəmə ghəshi lə kar \*Abəraham, lə \*Izakə mba'a \*Zhakwapə tə pətsa sləkə Hyala. <sup>12</sup> Ma mbəzli nzə va niy tərati Hyala niy nza, ta nza ghəshi mbə mbəzli sləkə nay, sa diti ma ghəshi fəti na, ka dza ghəshiy tsəhəshiw. Ta kihwashi dza naa dzəti ngwəla, dzəmbə kwəsli. Ma nza ghəshi wahə, ka pəpərə sli'i shi ki» kə Yesəw.

<sup>13</sup> Zhəghwa ma kə kaa dikə tsa ka sawji tsa va ki na: «Mbalaa jiggi, ta məntəna shi gəzəkə gha va dzee, sa nzana mba'a gha ndara nəfə tsa gha gwanay» kə. 'Wakəvə ndə ghəra sləni tsa ndə ka sawji tsa va va, pəlis mbəliy ghalaba ki.

*Kar Yesəw lə ka zəlghwə daŋ*  
(Mk 1:29-34; Lk 4:38-41)

<sup>14</sup> Dza Yesəw pəkw dzay dzəkə ghi tsa Piyer. Ma dzəkə na na, shiy Piyer məhəni, gwərapəta ghənzə tərəŋw dalala, nja ghwə vəgha nzə. <sup>15</sup> 'Wakəvə Yesəw sa nata na tsəgha na, dap dapəti

tə dəvə nzə. Dzəghwa nza'jəw rəniki vəgha mali va mənta ki. Dza na pəlhəm satita ka dza ta bənci shi zəmə.

<sup>16</sup> Ma sa pəkwəta vici ki na, mba'a mbəzli banakə mbəzli ghəranshi gezlekiki daŋ, ta mbalamtishi ghəshi. Dza Yesəw mba'a tahamti hyeler mbə vəgha shi lə gəzə kwəma mbə miy tsa ci, mba'a mbalamti mbəzli va nihwəti zəleghwer ghəngəhən ghəngəhən gwa'a gwa'a ki. <sup>17</sup> Ma mənti Yesəw kwəma va tsəgha kiy, nza kwəma gəzəkə \*Ezay ndə gəzə kwəma Hyala va niy nzaa dzəghwata kwa nə na. Saa ni va: «Mba'a bəhwə ngirghwə tsa kən ghwəmmə, zhini mba'a bəhwə zəlghwə tsa kən ghwəmmə dzəkən ghən ci» kə.

*Kar Yesəw lə mbəzliy dī nəw ci*  
(Lk 9:57-62)

<sup>18</sup> Dza Yesəw sa nashi na mbəzliy basəshi va dalala, dəzlətsəbə ghəshi tsəbay na, mba'a gəzanshi kaa mbəzli ta səda ci, a ghəshi tanəghəvashi dzəvəri tə kwəfa, dzəti tsa pəriba həlbə. <sup>19</sup> 'Wakəvə ndə bənipə \*kwəma pəhəti Hyala kət, kətikəvay dzəvəgha, a kə ngəci na: «A Metər, ta nəwŋa dzee, ya pa' kwəmaba dza ghaa dza» kə. <sup>20</sup> Ma kə Yesəw na: «A pə gha zəzəvə kwəma wəzə di, a gha sənay, ma kəŋkidiy, a ghi tsa shi və shi mbə hidfi. 'Yegwer bə na, lə tsa shi ghi ghəshi mə fə. Ma na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, tsee ghi tifa gar dəkətəvaree mbə kiw» kə. <sup>21</sup> Zhəghwa ma kə tsahwəti ndə mbə mbəzliy nəwvə va ngəci bə na: «A Ndə sləkəpə, ndara kwal e dzaa lamti dirə di, kee gha səəkə ta nəwŋa» kə. <sup>22</sup> Dzəghwa, ma kə Yesəw ngəci na: «War nəw pə ghaa nəwra

dzam. Zlashi mbereketi tifa, a gheshi lala ghen tsa shi» kə.

*A bərci va Yesəw ta garəti kar safə tsa dikə tsa lə kwəfa*  
(Mk 4:35-41; Lk 8:22-25)

<sup>23</sup> Dza Yesəw mba'a dzay dzəghwa kwambəwal ki, gheshi lə mbəzli ta səfa ci gwa'a, ka dzashi. <sup>24</sup> Nza'jəw səpapəli 'yahə'yahə na ghati viy tərənjw pa' ka di dzəghwa kwambəwal yam tərənjw va bərci safə. Ma Yesəw ghalaba naci ki na, ghəci tə hi. <sup>25</sup> Dza mbəzli ta səfa ci va, mba'a gheshi madfishiy dzəvəgha, ka fərghe, ma kə gheshi ngəci na: «A Ntsaa sləkənjəy, a Ntsaa sləkənjəy, wa mbəlītənjəy, gwa'a ghəy» kə gheshi. <sup>26</sup> Nza'jəw Yesəw fərghe. Ma kə kaa ngəshi na: «Tawa hazləni ghwəy tsətsə nanzəa? Mbəzliy zləbavə ma Hyala lə nəfə tsa shi gwanay nza ghwəy» kə. Dza na pəlhəm kafəy, dza naβ naβ naβəti kar safə tsa va gheshi lə kwəfa, vantaa gheshi kwəfəghə ghwəla. Dekədəkə pi mənəy. <sup>27</sup> Ma sa nashi mbəzli ta səfa ci shi va na, mba'a nava kwəma mananatishi madanə. Ma kə gheshi na: «A ya, wa tsatsa ndə kia? Ya safə lə kwəfa na ka danci fəti» kə gheshi.

*Kar Yesəw lə ka gezelekiki bakə*  
(Mk 5:1-20; Lk 8:26-39)

<sup>28</sup> Mba'a Yesəw tsəhəy pəri həlbə, tə hidī ka Gadarene. Nza'jəw ka gezelekiki bakə tsahwəshi dzar mbə kwəlīhi tifa tsəgha, bam bam gheshi kwəmay lə Yesəw. Ka gezelekiki ghyanakə ni, ka hazləni məndi və shi dalala. Kala mbə məndiy dzar kwa kwal tsa va və shi. <sup>29</sup> War sa nay gheshi Yesəw tsəgha na, tapə gheshi ta ngwəmə lala, a kə gheshi na: «Gha gha Zəghwə Hyala tsa, ta njaa dī gha lə ghəya? Ə səəkənjə gha ta sanəy ngəra'wə ghwəla vici

basə ngwəvə ghəy səəkə na?» kə gheshi.

<sup>30</sup> Ma vəri, kərakə lə pətsa va na, mba'a garəwa ngəreder tərənjw niy nza tifa mbə pala shi zəmə shi. <sup>31</sup> Tapə hyeler mbə ghen mbəzli va va ta cə'wə Yesəw, a kə gheshi na: «Mba'a pə ghaa dī tahantənjəy mbə ghen mbəzli niy, ndanəy kwal a ghəy dzəmbənjəy mbə garəwa ngəreder pərifə va» kə gheshi. <sup>32</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam, cam, avee zlatavənjwəy kwal» kə. Shaa, gheshi səvərishi mbə ghen mbəzli bakə ni va, shəbətə gheshi dzashi gwanashiy dzəmbə ghen ngəreder va ki. Dzəghwa ki, gəgəgəgə, ngəreder va kafəshi səəkə mə kəlan tsa va, səəkə gheshi na'i shəkətəvashiy dzəti kwəfa. Bətə gheshi zashi kwəfa.

<sup>33</sup> Ma sa nashi ka makə ngəreder shi va tsəgha na, mba'a gheshi hwəshiy dzəmbə məlmə. Mba'a gheshi dzaa gəzanshi kaa mbəzli dzəkən shiy mənishi va gwanashi lə ngəreder, lə kwəma mananati Yesəw va kaa ka gezelekiki bakə ni va ki. <sup>34</sup> Ma sa favə mbəzli mbə məlmə gwanashi na, mba'a gheshi kafəshi ta dza ta nighə Yesəw. Ma sa nay gheshi, a kə gheshi na: «A cə'wənjə ghəy, barvanə tə hidī ghəy» kə gheshi.

## 9

*Kar Yesəw lə ntsa mətita nahwəti bəla vəgha ci*

(Mk 2:1-12; Lk 5:17-26)

<sup>1</sup> Dza Yesəw ki, ka dzay dzəghwa kwambəwal, mba'a tanəy səvəri tə kwəfa, ka zhəkəy dzəmbə məlmə ci. <sup>2</sup> Dzəghwa nihwəti mbəzli mbə məlmə ci va, mba'a gheshi banakə ntsa məti məti vəgha tsa tə pi həni

tsa ci kaa Yesəw. Ma sa sənay Yesəw, a mbəzli va ndara nefer shi gwanashi, kə, ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci va na: «A zəghwee, ka hazləni gha ma! A \*kwəma gha jikir na pəlita!» kə.

<sup>3</sup> Sa gəzəkə Yesəw tsəghay, ma kə nihwəti \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, mbə təkə kwəma shi na: «Hyalaa sawa ntsa» kə ghəshi. <sup>4</sup> Mba'a Yesəw sənata kwəma təkə ghəshi va tsəgha na gwa'a. A kə ngəshi na: «Tawa nza ghwəy lə tətəkə kwemerəy kama ni wəzə ni mbə nefer ghwəy tsətsəa?» <sup>5</sup> Nama kwəma gwəra na bəlan, ndə kə ni: «A kwəma gha jikir na pəlita» kə, lə ndə kə ni kaa ndə zəlghwə: «Sati garəna a gha dzaŋa» kəa? <sup>6</sup> Ma kiy, e dī ghwəy sənay, a bərçi vəya yən Zəghwə yakə ndə ngəri tikə tə hidī ni, ta pəlanshi jikir tsa mbəzli, pə ghwəy» kə. Dza ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci va na: «A ntsa, avee gəzəna sənənva, sati madī, bə pi həni tsa gha, mbalaa jighi!» kə. <sup>7</sup> Dzəghwa ntsa va mba'a satiy, ka dzay jighi, sa mbəliy na kwəriŋ.

<sup>8</sup> Ma sa nay mbəzliy basəshi tə pətsa va gəla nava kwəma tsəgha na, dzəghwa gwa'a gwa'a nefer shi hazlənishī va kwəma va. Kə ghəshi ka fal slən tsa Hyala sa banavə na bərçi kaa ndə ngəri ta mənti kwəma madəna madəna na va.

*Kar Yesəw lə Matiye  
(Mk 2:13-17; Lk 5:27-32)*

<sup>9</sup> Dzəghwa Yesəw mba'a bərvay tə tsava pi, ka dzay kwa kwəma. Ma ghəci mbə dza kwa kwal na, mba'a nay ndə mənəy mbə ciki \*dəwan, Matiye, kə məndi slən tsa ci. Ma kə Yesəw ngəci na: «Sati, nəwra dzam!» kə. Mba'a Matiye tsa va satiy ka nəw.

<sup>10</sup> Ma ləy hwəm shi va kiy, mba'a kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci basəshi ta zəmə shi zəmə kəghi tsa Matiye. Dzəghwa dən nihwəti ka dəwan lə nihwəti mbəzliy mənī slənī jikir na səkəshi, jakə ghəshi ka zəmə shiy lə kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci. <sup>11</sup> Dza \*ka Farisahi, mba'a ghəshi nashi ghəshi mbə zəmə shi zəmə jakəjakə tsəgha. Ma sa nay ghəshi na, dza ghəshi ka dəw va \*mbəzli ta səfa Yesəw, a kə ghəshi na: «Wa shiy mənishi zəmə ntsa ghwəy tsa dikə tsa shi zəmə jakəjakə lə ka dəwan mba'a mbəzliy mənī slənī jikir naa?» kə ghəshi. <sup>12</sup> Dzəghwa mba'a Yesəw favə kwəma shi va, ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, səkəke nashi mbəzli kwəriŋ kwəriŋ vəgha ni mbə dza va dəkwətərəw, war ka zəlghwə na shi kee nashiy dza və. <sup>13</sup> Ava va tsəgha na kiy, yən na neyey, ta pəla mbəzli wəzə ni səkə yaw, ta pəla mbəzliy mənī slənī jikir na səkəree. A pə ghwəy zəzətiy dzəkən kwəmaa niy gəzəkə Hyala va mbə Zliya nzə. Ma kə niy niy: «Zhəhwər na sa dēe ghwəy mənī kaa mbəzli, kaa na ka ghwəy slaslara dəbəkə» kə Hyala niy ni» kə Yesəw.

*Ka jakəva yəwən kwəma bənipə Yesəw lə kwəma bənipə \*ka Zhəwifəw*

*(Mk 2:18-22; Lk 5:33-39)*

<sup>14</sup> Dzəghwa mbəzli ta səfa Zhan tsaa mənī \*batem kaa mbəzli, mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw ta dəw kwəma və, ma kə ghəshi ngəci na: «Ma ghəy lə mbəzli ka Farisahi, kar ghəy titi nahwəti vici ta mənī səwmay, ka cəwə Hyala. Ma mbəzli ta səfa gha ni na, kala mənī ma ghəshi tsəgha kiy, a shiy

mənishia?» kə ghəshi. <sup>15</sup> Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «A pə ghwəy favə kwəma dzee na ta gəzanjwəy. Mba'a kə ndə harvə mbəzli ta zəmə gəzləbə mətəpa na ka dza mbəzli vaa nza tifəmmə ntsa va ghwəlay mbə shi di na? Ka mbə ghəshiy nzəyshi, tifəmməw. A tsahwəti vəghwə dzaa səəkəy, ma ghala pətsa dza məndiy banti ndə mətəpa kwa jipə shiy, ava ghalaba dza ghəshiy mənī səwmay ki» kə.

<sup>16</sup> Dza Yesəw ka zhiniy gəzanshi kwəma kwa fir ba, ma kə na: «Ndə tībaa bəvə yar 'war'war ni ta mbəghəshiy dzəti kwəbanj tsaa haliyəw. Sa nzanay, tələsə'wə dza tsa yəwən tsa vaa mbahəhwə tsaa haliy va. Mba'a kwal dzaa mətəshəy dzəti.

<sup>17</sup> A ghwəy sənay, ndə tība ka 'yaghwa tay tsa njəm njəm tsaa dzəghwa ghwəlpə hali hali naw. Ma sa dza tay tsa vaa madiy ta pəslīy, ta wənəhəta dza ghwəlpə vaa dza. Mba'a tay dzaa shəkəy dzəti hidī gəm. Shi dza məndiy mənivə lə ghwəlpə va tība ghwəla kiw. A ghwəy sənay wəzə, dzəghwa yəwən ghwəlpə ka məndiy 'yaghwa tay tsa njəm njəm tsa. Ma tsəgha kiy, ka dza ghwəlpə vaa pəslita ta yidəmti tayəw» kə.\*

*Kar Yesəw lə tsahwəti ntsa dikə tsa mbə \*ka Zhəwifə, mba'a nahwəti mali səkwa miymiy kwa hwər nzə*

(Mk 5:21-43; Lk 8:40-56)

<sup>18</sup> Ma Yesəw mbə gəzə kwəma va kaa mbəzli va ki na, dzəghwa ndəs tsahwəti ntsa dikə tsa mbə mbəzli ka Zhəwifə səəkəy dzəvəgha. Dza na tsəfəkwə, tsəfəkwəy kwa kwəma ci. Ma kə

ngəci na: «Kəətītəra, zhee mətita na sənənva, səəkə a gha fanakən dəvə gha, a ghənəzə zhakatita» kə. <sup>19</sup> «Ənjkwə» kə Yesəw. Mba'a ghəshi madīshi ghəshi lə mbəzli ta səda ci ka nəw.

<sup>20-21</sup> Dzəghwa, mba'a nahwəti mali tība, gwərapəta ghənəzə. Piya nzə mən jə bakə war mbə səkwa miymiy kwa hwər nzə. Mba'a təkəti tsəgha mbə ghən tsa nzə: «War mərshi mee kwəfaghay, ya kwataka tə kwəbanj tsa kən na, gwa'a, war ta mbəlira dzee» kə. Ma sa nza Yesəw mbə dza tsəgha na, dza na kət kətəghəvataa dzəvəgha, zhəkə ləy hwəm ci, kə dapə ghənəzə dapay mətəsoni kwəbanj tsa ci.

<sup>22</sup> 'Wakəvə Yesəw tsəgha tərəf, zhəghətəvay njə'wə kə kaa pətsa lə hwəm ci na, mba'a nata. Dza, ma kə ngəta na: «A zhee, ka dza her gha ma. A gha mbəlīnə tə sa ndara gha nəfə tsa gha» kə. Nza'jəw miymiy mali va va slashi tībata.

<sup>23</sup> Dzəghwa Yesəw ki, ndəs tsəhəy kəghi tsa ntsa dikə tsa va mbə ka Zhəwifə. Ma dzakə na na, mba'a kəsashi mbəzli mbə tsa tsa shiy, ka hərsli wahə hərdzə nihwəti. <sup>24</sup> Ma kə ngəshi na: «Barəvanjwəyəm tikə, ləvərim pərība, mətita zha naw, hiy bəhwə na gwa'a tsəgha» kə.

Ma sa favə mbəzli kwəma gəzəkə na va tsəgha na, njasa pə'wə na kwəma ci ghəshiy nighə. <sup>25</sup> Dza mbəzli mba'a ghəshi səvərishi tə ngwəla tsəgha. Ma sa səvərishi mənđi na, mba'a Yesəw dzəmbəy mbə ciki tsa nza mbəri zha va mbə. Dza na tasl kəsəvə tə dəvə nzə, mba'a zha va satita. <sup>26</sup> Dzəghwa nava kwəma ki mba'a

\* **9:17** 9:17 Ka Izərayəlay, dzəghwa ghwəlpə yəwən na ka ghəshiy i tay tsa njəm njəm tsa. Ni shi ghwəlpipi, tə hwətəbə niy mənishi ghəshi, va tsəgha ka ghəshiy slikwəshi ghəshi kə halishi, sa ka tay tsa njəm njəm tsa madi ta pəslī kwa shi. **9:20-21** 9:20 SləniTaH 15:25-27; Mt 14:36; Mk 5:27; 6:56; Lk 6:19; 8:44 **9:22** 9:22 8:13; Mk 5:34; 10:52; Lk 7:50; 8:48; 17:19; 18:42; SləniKY 3:16 **9:24** 9:24 Zhj 11:11-13 **9:25** 9:25 Mk 5:41



dzamtövata pa' tē pōtsa kōray  
ghala hidfi va gwa'a gwa'a.

*Yesəw lə ghwəlefesli bakə*

<sup>27</sup> Dza Yesəw ki mba'a madfiy tē  
tsava pi ta dzay. Ma ghəci kwa  
kwal mbə dza na, kə ghwəlefesli  
bakə ka nəw, ka zlanə kwəma,  
a kə ghəshi na: «A Yesəw, Jijiy  
mazə \*Davitə, mēnti zhəhwər tē  
ghəy» kə ghəshi. Ka nəw pək  
kəghi. <sup>28</sup> Ma sa tsəhəy Yesəw  
kəghi na, mba'a ghəshi kəsay, dza  
ghəshi kət ghəshi kətəghəvashiy  
dzəvəgha. A kə Yesəw ngəshi na:  
«A sənay ghwəy a bərçi vəya gar  
mbəlītəŋwəy, pə ghwəy na?» kə.  
Ma kə ghəshi na: «Yə ntsa ghəy  
dikə tsa, a ghəy sənay, a gha taa  
mbay» kə ghəshi.

<sup>29</sup> Dzəghwa Yesəw dapə dapə  
dapəti mətəsəhi shi. A kə na:  
«Sa nzana mba'a ghwəy ndara  
nefer ghwəyəy, ta mbəlītəŋwəy  
dzee» kə. <sup>30</sup> War nza'jəw tsəgha  
na, dīwəŋ dīwəŋ mətəsəhi shi  
ghwənishi, ka nay pi ghəshi ki.  
Mba'a Yesəw damətishi, a kə na:  
«Favəm wəzə, əntaa ghwəy dzaa  
gəzə shi məntəŋwəy ya ni kaa  
nihwəti mbəzli ma» kə.

<sup>31</sup> Ma sa dzashi ghəshi na, mbə  
ghəshiy zhiniy mbələy shi man-  
amtishi Yesəw va ghwəlaw. Dza  
ghəshi ka gəzə nəwər tsa Yesəw  
dzar tē hidfi va gwa'a gwa'a nashi.

*Yesəw lə ntsa pəhəta ghani ci*

<sup>32</sup> Ma sa dzashi mbəzli va  
na, mba'a nihwəti mbəzli bəkə  
tsahwəti ndə kaa Yesəw. Kala  
mbay ma gəzə kwəma ghəci, sa  
pəhanti \*hil ghani ci. <sup>33</sup> Dzəghwa  
Yesəw ki mba'a tihəkəvəri hil tsa  
va mbə ntsa va. Nza'jəw ntsa va  
ghati gəzə kwəma. Ma mbəzli  
dāŋ ni va basəshi tē pōtsa vay. Ka  
mananishi madāŋa nava kwəma  
ki. A kə ghəshi na: «A nana

kwəma kia! Kay, səkə ndə  
nashi gəla ni tsətsə ni ni shiy  
mənishi mbə ka \*Izərayel ghala  
nza mēndi teepəw!» kə ghəshi.  
<sup>34</sup> Ma kə \*ka Farisahi na: «Waa,  
mazə tsa mbə hyeler bānci na  
bərçi titihə na va nihwəti hyeler  
səvəri mbə ghən mbəzli li shi» kə  
ghəshi.

*Yesəw lə vərəm ndə ngəri tsaə  
basəy*

<sup>35</sup> Dza Yesəw mba'a kafəy  
ka təwrə dzar mbə məlməhi  
dikə dikə ni lə ni jəw jəw ni  
gwa'a gwa'a. Ka bānanshi shiy  
kaa mbəzli mbə \*ciki basəsa  
tsa ka Zhəwifə. Ka gəzə  
Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən  
njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli.  
Mba'a mbələnti mbəzli gwərapə  
gwərapəshi ni lə vədevər gwa'a.

<sup>36</sup> Sa nə na, nighə kə kaa mbəzli  
basə basə ni va tē pōtsa va dāŋ  
ni na, tapə hwər tsa ci ta zhānci  
ta mbəzli va ki. Sa nzana mba'a  
mbəzli va niy dalishi gwa'a gwa'a,  
mba'a hazləni kəəsəvəshi nja  
təŋkesli kama ntsaa ndəghwəshi  
tifa. <sup>37</sup> Ma kə kwa fir kaa mbəzli  
ta səfa ci na: «A mbəzlee, dāŋ  
shi zəmə nakamtəvashi kwamti  
ngar na, daw mbəzli ta basəshi  
səkə tē vəhəə jighi. <sup>38</sup> Ghənə  
tsəghay, cə'wə pə ghwəy cə'wə  
ndə za tsa va, a ghəci mətəsəhə  
ghwəni nihwəti mbəzli dzəmti, ta  
manānci shi ci vaa səkə» kə.

## 10

*Kar Yesəw lə mbəzli ta səfa  
ci va mən lə bakə ni, lə njasa  
ghwənashi na*

*(Mk 3:13-19; 6:7-13; Lk 6:12-16;  
9:1-6)*

<sup>1</sup> Ma tē nahwəti viciy, mba'a  
Yesəw harvə mbəzli ta səfa ci  
va mən lə bakə ni. Dza na  
mba'a bānavəshi bərçi ta tihə  
hyeler səvəri mbə ghən mbəzli,

lê ta mbêli mbêzli va nihwêti zêlegħwer, lê ta mbêli vêdevêder gwa'a. <sup>2</sup> Avanaſhi slênedefemer \*ka kwal Yesêw va mênj lê bakê ni: Kwataſay, Shimaſjw, ntsa nê mândi Piyer, kê mândi slên tsa ci, ghêſhi lê Andêre, zêmbêghêy. Kar Zhakê ghêſhi lê zêmbêghêy Zhaſj, ndêrazhi Zhebêde ghêſhi bakanashi. <sup>3</sup> Mba'a kar Fêlipê lê Bartelemi, Têmasê lê Matiye ndê \*dêwan. Zhakê zêghwê Alfe, lê Tade, <sup>4</sup> mba'a Shimaſjw ndê pêrslê ta hidî ſhi, ghêſhi lê Zhêwdasê Iſekariyêtê, ntsaa ngati dafa ta Yesêw.

<sup>5</sup> Dzêghwa Yesêw mba'a ghwênaſhi ka kwal ci va mênj lê bakê ni, ta dza va mbêzli ki. Ma kê kaa ngêſhi ghêſhi dzaa madî na: «Ëntaa ghwêy dzaa dzêti hidî \*mbêzliy kamaa ka Zhêwifê ma. Ëntaa ghwêy dzaa dzêmbê mêlmêhi tê hidî mbêzli ka \*Samari ba ma. <sup>6</sup> Mbalam va ka \*Izêrayel, nja tenkesliy zashi na ghêſhi. <sup>7</sup> Gazanſhim kwa kwal ghwêy mbê dza: “Ndêkwê ndêkwê na Hyala ta sêkê ta slêkê mbêzli” pê ghwêy ngêſhi. <sup>8</sup> Mbêlim ka zêlghwê, zhinim mbêzliy bêkwêſhi ſati mbê mêtî, mbêlim mbêzli nza dêrna ti ſhi, ka titihê hyeler sêvêri mbê ghên mbêzli. War njasa kwêmavê ghwêy va bêrci mbêli mbêzli tê gêmêy, tsêgha pê ghwêy kêti mbêzli, êntaa ghwêy dêw ſhiy ma. <sup>9</sup> Ma ghwêy madî ta dza vay, êntaa ghwêy bê ya tsahi mbêzê, ya gêna nzê, ta faghwa kwa zlipa ghwêy ma. <sup>10</sup> Ëntaa ghwêy bê mbêl tsa ka ghwêy dza ta wê li ma, êntaa ghwêy bê za kwêbenjer bakê, ya kwakwahê tsa ghwêy, ya gêta ghwêy nzê ta dêvê ma. Va sa nzanay, mba'a kê ndêê ghêra

slêni na, a têbê mândiy nganci ſhi zêmê mbê slêni ghêra na va.

<sup>11</sup> Mbalam, ma sa ka ghwêy tsêhênjwêy mbê mêlmê dikê na, ya mbê na jêw nay, pêlam ghi tsa ntsaa dzaa zlêbavê ka'wênjwêy bekir dêvê kêghi tsa ci. Mba'a ghwêy nzêyſjwêy kêyba, pa' fêca ka ghwêy kafênjwêy ta dzaſjwêy. <sup>12</sup> Ma ghala pêtſa ka ghwêy dzakê ghi tsa dzakê ghwêy gwa'ay, gêzê tê ghwêy kaa mbêzli kêyba: “Zêrkê kê mândi kêghi tsa!” pê ghwêy taa ni. <sup>13</sup> War mba'a kê mbêzli kê ghi tsa va va zlêbavê yashi tsa ghwêy va lê vêſhiy, ka nza yashi tsa ghwêy va gêmêy ti ſhiw. Ma kala zlêbati kê ghêſhi na, ka dza zêrkê tsa gêzanſhi ghwêy vaa nza kêni ſhi ghwêlaw. <sup>14</sup> Mba'a pê ghwêy dzaſjwêy dzêmbê mêlmê, kala zlêba ka'wênjwêy mândi, kala fa ma kwêma gêzê ghwêyêy, sêvêriſjwêyêy mbê nava mêlmê, ka dzaſjwêy, mba'a ghwêy batamti kwêrbi tê ſhidſhid' ghwêy. Ma tsêgha kiy, a mbêzli mbê mêlmê va dzaa sênata, njasa mânti ghêſhi \*kwêma jikir na kaa ngênjwêy. <sup>15</sup> A gêzanjwêy ya, ta na navay, tsêgha na, fêca vici dza Hyalaa bêsê ngwêvêê dzêkên mbêzliy, têrênjwêba ngwêvê kêni mbêzliy zlêba ma kwêma ghwêy va dza naa nza, kêni na mbêzli jikir jikir ni va mbê mêlmêhi \*Sêdêm lê \*Gwêmêr» kê Yesêw.

*Njasa dza mândiy sa ngêra'wê kaa mbêzliy nêw Yesêw \*Kêristêw (Mk 13:9-13; Lk 21:12-17)*

<sup>16</sup> Zhini ma kê Yesêw kaa mbêzli ta sêda ci ba na: «Favê tê ghwêy, ava ghwêniy ghwêniſjwêy ya ta dzaa dzêmbê mbêzli ghyanakê ni, nja tenkesli ka ndê vaa

kambə mbə jipəjipə dəghwava jezlhi. Ma kiy, ka mbəzli tsəhwəli tsəhwəli ni pə ghwəy məninyəw, nja shishi, kala pəla ma kwəma tə mbəzli, njasa ka ghərpəpə vaa nza. <sup>17</sup> Ndəghwəm ghən tsa ghwəy wəzə, sa nzanay, ta kəkəsənyəw dza məndiy dzaa dzəti pi ngwəwə. Ka didi'wənyəw taa nza lə kwərpə mbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə. <sup>18</sup> Ta kəkəsənyəw dza məndiy dzaa dzəghwa kwəma mbəzli dikə dikə ni, ghəshi lə mezhizhə gwa'a sa zləbavə ghwəy kwəmee. Ghalaba kiy ta ndəgha fəti dza ghwəy dzaa dzəkənee kwa kwəma shi lə kwa kwəma \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. <sup>19</sup> Ghala pətsa dza məndiy kasatənyəw tə ngwəwə va kiy, əntaa ghwəy dzaa tsətsəva, ka təkə na: "Njaa dza ghəy ni kaa kwəma ka ghəy gəzə kia?" pə ghwəy ma. Ma fəcəvay ta səkəta dza kwəma dza ghwəy gəzəshiy dzəghwa miy tsa ghwəy. <sup>20</sup> Səkəkə mbə zəzə kwəma ghwəy dza naa səkəkəw. Safə tsa Dənyəw dza naa gəzə kwəma va mbə ghwəy.

<sup>21</sup> Ghala vəghwə tsa vay, ka nihwəti mbəzli dza na, ka nga dafa ta ngwarməghəshi ta mbə məndiy bəkəwəshi. Zhini tsəgha didihi dzaa mənī lə ndərazhi shi kwərakwə ba. Ka ndərazhi dza na, ka zhini ghən kaa mbəzliy yakəshi dība ki, ka bəshi kaa nihwəti mbəzli ta bəkəwəshi. <sup>22</sup> Mbəzli gwanashiy ka dza ghəshiy dī mətə ghwəy, tə sa nəwra ghwəyəw. Ma ntsaa dzaa jihəkəvay kala zlay nəwra ghəci pa' tə vici mətī ciy, ta mbəliti tsava ndə dza Hyala. <sup>23</sup> Mba'a kə məndi ghati sanjəwəy ngəra'wə mbə nahwəti məlməy, hwənyəwəy m səvəri mbə nava

məlməy dzəmbə nahwəti. A gəzanjəwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ka dza ghwəy hati nəw məlməhi tə hidī ka \*Izərayel gwanashi, dza ghwəy nayma, ndəs yən səkəkəra, yən Zəghwə yakə ndə ngəriw.

<sup>24</sup> A ghwəy sənay kiy, ka mbə ndə bəni shiy tanjəti ntsaa bananci shiy tə sənashi shiyəw. Ka mbə ndə ghəra sləniy tanjəti ntsa ghəranaci na sləni tə dikəw. <sup>25</sup> Ə ka ntsa bananci məndi shiy zləbavə sə'wa kwəma, ma nza ghəci nza nja ntsaa bananci shiy. Tsəgha ndə ghəra sləni zləbavə sə'wa kwəma, nza ghəci nza nja ntsa ghəranaci na va sləni ba. Əhətim, yən ndə ghi sana kiy, a məndi fatəra slən tsa mazə hyeler, Belzhebəl, kə məndi. Tsəgha kə kiy, kala tərənyəwba ghwəy ghwəy mbəzli kəghi tsee məndi dzaa tsəərə shəkəna?» kə Yesəw.

*Ka hazləni ghwəy va ndə ngəri ma, va Hyala pə ghwəy hazləni (Lk 12:2-9)*

<sup>26</sup> Ma kə Yesəw dība na: «A gəzanjəwəy ya, əntaa ghwəy hazləni va mbəzli ma. Ya wa kwəma mbəmbə na gwa'ay, ta dzəti ngwəla dza na. Ya wa kwəma dza məndiy ghələhwə gəzə nzəy, ta sənata dza məndi. <sup>27</sup> Ma kwəma ghələvənyəwəy ya gəzə nzə mbə kwəsliy, cikəvərim kwəma va tə ngwəla havəghwə kaa mbəzli gwa'a. Ya dāhwə dāhwə gəzanjəwəy ya kwəma mba'a ghwəy favəy, garənyəwəy mə dal pi, a ghwəy zlapə gəzə kwəma va nza mbəzli mbəwə favə. <sup>28</sup> Ka hazləni ghwəy va mbəzliy dzaa mbay pəsliti vəgha ghwəy ma, ma na nashiy, ka mbə ghəshiy

**10:17** 10:17-22 24:9-14; Mk 13:9-13; Lk 21:12-19; Zhj 16:1-4 **10:17** 10:17 SləniKY 5:40; 2Kwəp 11:24 **10:18** 10:18 SləniKY 24:1-26 **10:19** 10:19-20 Lk 12:11-12 **10:21** 10:21 Mishe 7:6; Mt 10:35; Lk 12:52-53 **10:22** 10:22 5:11; Zhj 15:18 **10:23** 10:23 16:28; SləniKY 8:1 **10:24** 10:24-25 Lk 6:40; Zhj 13:16; 15:20 **10:25** 10:25 9:34 **10:26** 10:26 Mk 4:22; Lk 8:17 **10:28** 10:28 Ebr 10:31

pøesliti piy tsa ndəw. Hazlənim va Hyala ghənzə sa dzaa mbay pøesliti vəgha ndə, ka zamti lə piy tsa ndəta gwa'a, ka ndəghambə mbə ghwə. <sup>29</sup> A ghwəy sənay, a ndə mbəə pavə 'yegwer tiytiyhi bakə tə dala kwətiŋ, va jəw jəw tsa shi bay. Ma ya tsəgha ghəshi jəw jəwəy, ka tərəy dzəti hidfi ya kwətiŋ kala zləbavə dəŋwəy Hyalaw. <sup>30</sup> Ma ghwəy kwərakwə kiy, ya shəti mbə ghən ghwəy gwanashi na, mbəra mbəra na ghəshi, kwətiŋ kwətiŋ tsa shi gwa'a va Hyala. <sup>31</sup> Njana nzana tsəgha kiy, ka hazləni ghwəy teepə ma. A ghwəy nay, ya njaa na 'yegwer dəŋ tsa shiy, ka zamti ghən Hyala ti shi ya kwətiŋəw, hanaba ghwəy, ghwəy ke ngəri ki ka na zəzə maa dzəkən ghwəy na» kə Yesəw.

<sup>32</sup> Ma kə Yesəw dība na: «A gəzanwəy yay, ya wa ntsaa dzaa ni “Ndə nəw Yesəw nzee nee” kə, kwa kwəma mbəzliy, yən kwərakwə na, ta gəzə dzee kwa kwəma Dirə mə ghwəmə: “Tsee ndə na tsatsa” pən. <sup>33</sup> Ma ntsaa dza vaa ni: “Sənay ndee Yesəw neyew” kə kwa kwəma mbəzliy, ava tsəgha dzee ni: “Sənay tsava ndə yaw” pən, ta nza kwa kwəma Dirə mə ghwəmə kwərakwə» kə Yesəw.

*Həərəva na sa bəkə Yesəw dzəghwa jipə mbəzli*

(Lk 12:51-53; 14:26-27)

<sup>34</sup> Ma kə Yesəw na: «Ma bərkə ghwəy səəkə tsee tsaa dzəti hidfi na, zərkəə bəkee nə ghwəy na? Am awə, səəkəree ta nza zərkəə kwa jipə mbəzliw. War pa jaka na sa bəkee dzəghwa jipə mbəzli. <sup>35</sup> A səəkəree ta həərəvəri kar zəghwə ghəshi lə dəy, ta həərəvəri zha ghəshi lə

mbəghəta, ta həərəvəri makwa ghəshi lə shəta kəghi. <sup>36</sup> A gəzanwəy ya, ma ntsaa nəw kwal tsa yay, ka jaka ci dza mbəzli kəghi tsa ciy nza.

<sup>37</sup> Ma ntsaa dīti dība dəy lə mbəghəy kaa ngəray, məniy na gar nəwraw. Ya ntsaa dīti dība ndərazhi ci kaa ngəray, məniy na gar nəwraw. <sup>38</sup> Kala kafəy kə ndə ta nəwra mba'a zləbavə lə mətitay, ka nza na ka ntseyew. <sup>39</sup> A gəzanwəy ya, ma ntsaa dī mbəliti piy tsa ci tikə tə hidfiy, ta zamti piy tsa ci dza na va Hyala. Ma ntsaa zamti piy tsa ci ta nəwray, ta kwəmavə piy tsa ci dza na va Hyala» kə Yesəw.

*Ta kwəmavə zhəmə dza gha va Hyala, tə mbərkə sləni mənti gha (Mk 9:41; Lk 10:16)*

<sup>40</sup> Zhini ma kə Yesəw bə na: «Ma ntsaa ka'wətəŋwəy lə nəfə kwətiŋəy, yən na sa ka'wəti na va. Ntsaa ka'wətəra va bə na, Dirə tsaa ghwənara va na sa ka'wəti na kwərakwə. <sup>41</sup> Ntsaa ka'wəti \*ndə gəzə kwəma Hyala lə nəfə kwətiŋ, sa nza ntsa ka'wəti na va ka ndə gəzə kwəma Hyalay, ta kwəmavə zhəmə dza na, nja ndə gəzə kwəma Hyala tsa va kwərakwə. Ntsaa ka'wəti ntsa slar tsa kwa kwəma Hyala lə nəfə kwətiŋ, sa nzana ntsa slar tsa va Hyalay, ta kwəmavə zhəmə dza na nja ntsa slar tsa va ka'wəti na kwərakwə. <sup>42</sup> Ya wa ntsaa tivə yam sa rəniki niy bənavəshi kaa ntsa kwa tsa ci kwal tsa mbə mbəzli ta sədee, sa nza ntsa tanavə na va yam ka ntsa ta sədee kəy, a gəzanwəy ya ta na navay, tsəgha na, ta kwəmavə zhəmə ci dza ntsa va» kə Yesəw.

**10:30** 10:30 Lk 21:18    **10:32** 10:32 ShiZhnj 3:5    **10:33** 10:33 Mk 8:38; Lk 9:26; 2Tim 2:12  
**10:34** 10:34 Lk 2:14    **10:35** 10:35-36 Mishe 7:6    **10:35** 10:35 10:21; 24:10; Mk 13:12;  
Lk 21:16    **10:37** 10:37 Nəw 13:7-10; 33:9; Mt 19:29; Mk 10:29; Lk 18:29    **10:38** 10:38-39  
16:24-25; Mk 8:34-35; Lk 9:23-24; Zhnj 12:25-26    **10:40** 10:40 18:5; Mk 9:37; Lk 9:48; Zhnj  
13:20; Gal 4:14    **11:1** 11:1 7:28

# 11

<sup>1</sup> Dzəghwa Yesəw mba'a kəramti bananshi shiy kaa mbəzli ta səda ci va mən lə bakə ni ki. Ma sa kədamtishi na na, mba'a kafəy tə tsava pi, ka dzay ta bananshi shiy lə ta gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli dzar mbə məlməhi tə hidi va.

*Gəzə kwəmaa dzəkən Zhan tsaə mənipə \*batem*  
(Lk 7:18-35)

<sup>2</sup> Ma ghala pətsa va na, Zhan tsaə mənipə batem kəli kəli kwa fərshina. Dza na mba'a favə gaka sləni ghəra \*Kəristəw ki. 'Wakəvə na, bən ghwənashi nihwəti mbəzli mbə mbəzli ta səda ci va Yesəw. <sup>3</sup> A kə ngəshi na: «Mbalam dəwtəram kwəma va ntsa va, ma pə ghwəy ngəciy: "Waa gha na ntsa ndəghə ghəy va dzaə səkə ta naa? Naa a ghəy ndəghə tsahwəti ndə na? kə Zhan" pə ghwəy ngəci» kə.

<sup>4</sup> Mba'a mbəzli va dzaə dəwti kwəma va va Yesəw tsəgha. Ma kə Yesəw kaa zləbananshi na: «Mbalam, a ghwəy gəzanci kwəma favə ghwəy sana, lə shi nashi ghwəy lə mətəshi ghwəy gwa'a kaa Zhan. <sup>5</sup> A ghwəy nay, a mətəshi ghwəlefesli ghwənishi, mbə nay pi ghəshi, vədəvəder na, ka dza, mba'a ka dərna mbəlishi. Dza mba'a slimim mədənesli ghwənishi, mbə favə kwəma ghəshi. Mbəzliy niy bəkwəshi na, ka zhakatishi mbə mətə, zhini mba'a Yəwən kwəma wəzə na tsəhəta kwa slimim mbəzli ka cicikwə. <sup>6</sup> Vəshi na ta ntsaa zhəghavəra ma hwəm, sa səkəra mee dzəghwa ma ci» kə kaa ngəshi. Dzəghwa mbəzli ghwənəkə Zhan va ki, ka dzashi.

<sup>7</sup> Ma sa dzashi ghəshi ki na, tapə Yesəw mbə gəzə kwəma Zhan kaa ləkəw ndə ngəri tsaə basəy va tifa ki, a kə na: «Sa dzanwəy ghwəy

vaa dzətə gamba ta nighə Zhanəy, a ntsaa niy dza ghwəy ta nighə tay? Ta nighə dzəvəti kwəfəghə safə niy dza ghwəy nanzə ba na? <sup>8</sup> Wa na ntsaa dza ghwəy va ta nighə kia? A ghəy dzaə nay ndə lə kwəbənəy gwəramti wəzə kən ghən ci, niy nə ghwəy nanzə ba na? Ta na mbəzliy dza lə kwəbənəy gwəramtiy, war dzar kəy mezhizhə ka gəla niva mbəzliy nzəy nzəy tsa shi. <sup>9</sup> Əy, war wa na ntsaa dza ghwəy va ta nighə kia? A ghəy dzaə nighəti \*ndə gəzə kwəma Hyala niy nə ghwəy nanzə bay? Yan tsəgha na, ndə gəzə kwəma Hyala na Zhan katan. Ghəciy, aa tanəti nihwəti ka gəzə kwəma Hyala. <sup>10</sup> Sa nzanay, Zhan na ntsaa niy dza vaa 'wara kwal, saa niy tsasli ti məndi va kwəmaa dzəkən kwa Zliya Hyala. Ma kə Hyala kaa kwəma gəzəkə naa dzəkənəy: Avee taa ghwənəghə ndə kwal tsee,

a ghəci 'watəna kwal, nza ghəci gwəmantəna kwal tsa dza ghaa dza kwa, kə.

<sup>11</sup> Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ndə tifa tə hidi mbə mbəzli yakəghwa məndi kwa hwər baw, ka yəməva lə Zhan ndə mənə batem tsa vaw. Ya tsəgha nə kiy, ya wa ntsa gəməy tsa zləbavə kwəmee ta sləkə yay, dikəba ghəci na kaa Zhan.

<sup>12</sup> Sa ghava na tə vəghwə tsaə gha Zhan gəzəpə kwəma Hyala pa' tə vəghwə tsa ndatsə tsay, lə bərki mbə tərənəw gəzəva kwəma sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzli. Dzəghwa tərənəw mbəzli jahambəvashi lə bərki mbə pəla kwal, ta nza mbə mbəzli dza Hyala vaa sləkə. <sup>13</sup> Ka gəzə kwəma Hyala gwanashi, lə zliya \*kwəma pəhəti Hyala gwa'ay, a ghəshi gəzəkə kwəmaa

dzəkən sləkə tsa dza Hyala vaa sləkə mbəzli, pa' tē vəghwə tsa tsahwə Zhanj ti. <sup>14</sup> E mbay gəzə sana, ghwəy gar dzaa zləba kwəma yay, Zhanj tsay, ghəci na \*Eli tsa niy gəzəkə mēndi va mbə Zliya Hyala, ta zhəkə dza na, kə mēndi, pən. <sup>15</sup> Fə tē ghwəy ghən ta kwəma gəzanwəy ya na wəzə. Niy nza məhərliy fə ghən ta kwəma va ghwəy. <sup>16</sup> Ə gəzanwəy yay, mbəzli mbə vəghwə tsa ndatse tsay yəmyəm na ghəshi lə ndərazhiy basətəvashi va tē bəghə ta tsabana, dzəghwa ka 'wanjanshi 'wanə nihwəti kaa nihwəti, ma kə ghəshi na: <sup>17</sup> “Tawa mēni ghwəy tsəgha shəka? Mba'a ghwəmmə basəmmə ta tsə, tapə ghəy ta viyhwəy sherey a ghwəy tsə pə ghəy na, a tsə ghwəyew. Ənkwa pə ghəy, zhini ka 'wanjwəy cəm civə ghəy na, a zləba ghwəyew!” kə ghəshi. <sup>18</sup> Tsəgha nza ghwəy nja ndərazhi va. Ndəs səkəy Zhanj, dzəghwa na mbə nzəy tsa ciy, kala zəmə shi wəzə ni, kala sa ma tay ghəci. Dzəghwa ma pə ghwəy na: “A, waa ndə gazlaka na tsatsa ndə” pə ghwəy, kala zləba kwəma ci ghwəy. <sup>19</sup> Ma sa səkəree yən Zəghwə yakə ndə ngəri nee ki na, dzee ka zəmə shi zəmə, ka sa tay. Zhini ma pə ghwəy ba na: “Wəyew, ndə hwər na tsatsa ndə. War shi zəmə lə tay na na ci kwəma sənata na gwa'a tsəgha. Ka kəsə madigaa dzəti ka \*dəwan, lə dzar tē ka badaway gəmgəm ni” pə ghwəy. Kala zləba ma kwəmee ghwəy ba. Əy ma ki ya tsəgha nzəy, war mbə civa na sənata kwəma Hyala səvəri mbə sləni ghəra ghəy lə Zhanj» kə Yesəw.

*Ngəra'wə tsa dzaa dzəkən*

*mbəzliy zləba ma kwəma Yesəw (Lk 10:13-15)*

<sup>20</sup> Dzəghwa Yesəw tapə ta nabə mbəzli mbə məlməhi gwəra naa mənəhwə sləni madəna madəna na mbə shi, sa nzana, kala dī zhəghanti nzəy tsa shi mbəzli dzar mbə məlməhi va kwa kwəma Hyala, ma kə na: <sup>21</sup> «Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Kwəraziñ, lə ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Betəsayda, a ngəra'wə taa nza kən ghwəy. Sa nzana, mbə məlmə Tir lə mbə məlmə Shidanjw pən niy mənəhwə shi madəna madəna ni ni mənəhwee mbə ghwəy nzay, ci mbəzli mbəba tsəfəkwəshi, ka tsati titihwə, ka zhəghanti nzəy tsa shi kwa kwəma Hyala va kwəma shi jikir na nza. <sup>22</sup> Va tsəgha nə ya sanay: Fəca vici dza Hyalaa basə ngwəvəə dzəkən mbəzli na, tərənjwəba na ghwəy ngwəvə dza naa nza kən na mbəzli mbə məlmə Tir lə mbəzli mbə məlmə Shidanjw, pən. <sup>23</sup> Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Kapernahwəm kiy, mbəzli dza mēndiy kafashi dzəta ghwəmə nza ghəy na ghəy ki, nə ghwəy na. Nava tifa teepəw. Ta dzəghwa dza ghwəy pa' tē pətsa nza mbəreketi. Sa nzana, war mbə mbəzli mbə məlmə \*Sədəm pən niy mənəhwə kwəma madəna mənəhwee na mbə ghwəy nzay, ci mbəzli va zhəghanti nzəy tsa shi kwa kwəma Hyala nza. Ka dza Hyalaa ndamti məlmə shi va nzaw, ci ghənzə ghwəlata pa' ndatse nza. <sup>24</sup> Va tsəgha nə yaa ni sana ngənjwəy: Ma fəca dza vici basə ngwəvəə kədi tsa hidiy mənivay, tərənjwəba na ghwəy ngwəvə dza naa nza kaa na mbəzli mbə məlmə Sədəm

**11:14** 11:14 1Mezh 17:1; Mala 3:23; Mt 17:12-13; Mk 9:13 **11:15** 11:15 13:9, 43; Mk 4:9, 23; 7:16; Lk 8:8; 14:35 **11:18** 11:18-19 9:14; Mk 2:18; Lk 5:33 **11:19** 11:19 9:10; 11:2 **11:21** 11:21 Tirə lə Shidanjw: Ezay 23:1-16 **11:23** 11:23 Ezay 14:13, 15 **11:24** 11:24 10:15; Lk 10:12

pən» kə.

*Sækəm dzəvəghee e bəhəwəy dəkəva*

(Lk 10:21-22)

<sup>25</sup> Zhəghwa tapə Yesəw ta zhiniy gəzə kwəma dība, a kə na: «A Dirə tsaa sləkə ghwəmə lə hidī, 'wəsa nə ya ngəŋa. Sa nzana, ma kwəmaa niy mbələy gha va mbəzliy sənata kwəma, ghəshi lə ka məhərliy, a gha canakəvərishi kaa mbəzli daw daw ni tə sənata kwəma. <sup>26</sup> A Di, a faljēe, sa nzana tsəgha gha dī» kə. <sup>27</sup> Ma kə Yesəw kaa mbəzli ki na: «Mbə dəvee fambə Dirə shiy gwanashi. Ndə tība mba'a sənara kala war Dirəw. Ndə tība mba'a sənay Dirə, kala war yən yən Zəghwə ci, mba'a ntsa nə ya, e dī canati Dirə pənəw.

<sup>28</sup> Sækəm dzəvəghee gwanəwəy, ghwəy mbəzliy dalinjəwəy ni va shi shəndəkə ni, e bəbantəwəyshi, nza ghwəy dəkəva vəghee. <sup>29</sup> Zləbavəram, e nza ka Ndə sləkəwəy, nzee bəninjəwəy ni ya shiy. Sa nzanay, ntsa kwəd nəfə tsa nzee, ka kəli ghən tsee yaw. Mba'a pə ghwəy səkəwəy dzəvəgha yay, ta kwəmavə dəkəva dza ghwəy ta ghən tsa ghwəy. <sup>30</sup> Sa dza naa nza, kwəma dzee gəzanjəwəy mənī nžəy, kwəma bəlanj dza naa nza va ghwəy. Ma nə ya shi dzee bəninjəwəy na, ka dza ghəshiy tanjətəwəy bərciw» kə Yesəw.

## 12

*Gəzə kwəmaa dzəkən \*vici dəkəva ka Zhəwifə*

(Mk 2:23-28; Lk 6:1-5)

<sup>1</sup> Ma tə nahwəti vici ləy hwəm kwəma va, ge'i lə \*vici dəkəva ka Zhəwifə na, mba'a kar Yesəw madfishi lə \*mbəzli ta səfa ci. Dza ghəshi ka tanjə dzar mbə

vəh alkamari. Ka ghəranshi ma kaa mbəzli ta səfa Yesəw. Dzəghwa tapə ghəshi dzəmbəshi mbə slərbə alkamari va tsəgha, ka mbəliy dzəghwa miy shi, ka pərə. <sup>2</sup> Mba'a \*ka Farisahi nashi. Ma kə ghəshi Kaa Yesəw ki na: «A nava dzəmbəshi mbəzli ta səfa gha ni, mbə mənī shi makəmmə \*kwəma pəhəti Hyala va mənishi fəca vici dəkəva kia?» kə ghəshi.

<sup>3</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Waa səkə ghwəy jangəhwə kwəmaa niy mənī kar \*Davitə va ghəshi lə mbəzli kwasəbə kwa Zliya Hyala bay sa? Tə nahwəti vici sa niy ghəratishi may, <sup>4</sup> təhwə, niy dzəmbəy naa dzəmbə \*ciki Hyala, dza na, hən bəvə peŋ tsa ka mənīy ta Hyala li, mba'a ghəshi zəməhwə lə mbəzliy niy nza kwasəbə. Ya tsəgha niy bənavəshi ma kwəma pəhəti Hyala kwal kaa kar Davitə lə mbəzli kwasəbə va ta zəmə peŋ tsa va, war kwataka \*ka ta Hyala shiy niy nza kwal və shi ta zəməy, niy nabəti Davitə Hyalaw. <sup>5</sup> Naa kala səkə ghwəy jangəhwə nahwəti kwəma mbə zliya kwəma pəhəti Hyalaa dzəkən gəla kwəma va dība na? Ya \*ka ta Hyalay, mbə ghəra sləni mbə ciki Hyala ka ghəshiy nza, ya fəca vici dəkəva. Nəwti kwəma pəhəti Hyala dzar kwa vici dəkəva ghəshi tsəgha kiw. Ya tsəgha nžə bə na, ka bənsi fəti Hyalaw. <sup>6</sup> E gəzanjəwəy sana, yən tsa nay ghwəy tsay, e tanjamti ciki Hyala. <sup>7</sup> Fəti ghən ghwəy ta kwəma nə Hyala vaa ni:

Həhəni shiy ta taray, ka təbara niva shiyəw.

Mənī zhəhwər ta nihwəti mbəzli na kwəma dēe, kəw.

War mba'a pə ghwəy fəti ghən ti nžay, ka dza ghwəy bə fəti kaa

mbözli kama fəti və shi tsətsə nzaw. <sup>8</sup> Sənay tə ghwəy kiy, yən sləkə na vici dəkəva, yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.

*Yesəw lə ntsa məti məti dəvə tsa*

(Mk 3:1-6; Lk 6:6-11)

<sup>9</sup> Dza Yesəw mba'a madīy tə pətsa va, ka dzay dzəmbə \*ciki bəsəva tsa ka Zhəwifə. <sup>10</sup> Ma sa dzəmbəy na na, mba'a kəsəy tsəhwəti ndə mbəba, məti məti dəvə ci. 'Wakəvə \*ka Farisahi va, tapə ta dəw kwəma va Yesəw, sa dī ghəshi ngali kwəmaa dzəkən ta mbə ghəshiy bānci fəti. Ma kə ghəshi ngəci na: «Ndammə kwal tsa mbəli ndə \*kwəma pəhəti Hyala fəca vici dəkəva ta naa, naa njaa?» kə ghəshi.

<sup>11</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mba'a kə təmbəkə va ndə mbə ghwəy kwətiŋəy, dza təmbəkə tsa ci va mba'a tərəy dzəghwa kə'wə fəca vici dəkəva na, ka dza ntsa vaa dza ta bəə səmə sa? <sup>12</sup> Hanaba ndə ngəri ki ka məndi zlay nə ghwəy, mba'a ghwəy sənay, diməba tə ndə ngəri na tərəy kən saa dza səfa, pə ghwəy shəkəna. Ta na kwəma pəhəti Hyalay, ka damə ndə na ta məni wəzə fəca vici dəkəvaw?» kə Yesəw.

<sup>13</sup> Ma kə Yesəw kaa ntsa məti məti dəvə tsa va tsəgha ki na: «A ntsa, tēdi dəvə gha va!» kə. Dzəghwa ntsa va, mba'a tēditi sa ci, kwəriŋ dəvə ci va mbəlita tsəgha, njasa nza nahwəti dəvə ci. <sup>14</sup> Ma sa nata ka Farisahi nava kwəma na, mba'a ghəshi səvərişiy bəsəti ghən tsa shi, ka sləkə kwəma kwa jipə shi, njasa dza ghəshiy mbay pəəsliti Yesəw.

*Yesəw na Ntsa tivə Hyala ta gharanta sləni*

<sup>15</sup> Ma ləy hwəm jəw ki na, mba'a Yesəw zləwanəvə kwəma

sləkəhwə ghəshi vaa dzəkən. Sa zləwanəvə na na, dza na kaf kafəy tə tsava pi, ka dzay. Dza mbözli tərəy, mba'a ghəshi kafəshi tə səbə ci, ka nəw. Dzəghwa na mba'a mbalamti ni gwərapə gwərapəshi ni mbözli mbə shi gwanashi. <sup>16</sup> Sa mbəlantishi na, ma kə kaa ngəshi na: «Ka gəzə kwəma kənee ghwəy ma. Əntaa mbözli dzaa sənara» kə.

<sup>17</sup> Ma mənishi shi va tsəghay, ta mbə kwəmaa niy gəzəkə \*Ezay ndə gəzə kwəma Hyala va niy nzaa dzəghwata kwa. Ma kə niy niy:

<sup>18</sup> A kə Hyalay: «Avanay tsee ndə ghəradə sləni tsa tivee.

Tsee ntsa dee, ka vəshee ti tərəy.

Ta fanambə Safə tsee dzee mbə nəfə tsa ci,

ma nza ghəci canshi njasa dzee sla ngwəvə lə kwal tsa nzə kaa hwəlfə mbözli tə hidī gwanashi.

<sup>19</sup> Ka dza naa ya miy ghəshi lə ndəw,

ka dza naa ngwəmə lalaw, ka dza naa gəzə kwemer dzar kwa kwaləw,

<sup>20</sup> ka dza naa kərnəmti bəli dzəvətiy gwərshitaw,

ka dza naa kəni shirkwamti ghwəə dī mətita kwa gərkəwaw.

War tsəgha dza naa məni pa' tə vici dza məndiy gha sənay, lə kwal tsa nzə na kwəmaa niy məni na va, kə məndi.

<sup>21</sup> Dzəghwa ya namaba hwəlfə mbözli tə hidī gwa'a taa nza ki na, war ta kwəma ci ghəshi dzaa fə ghən» kə Hyala,

kə niy ni.

*Dza kwa pətsa səəkə bərçi tihə Yesəw hyeler li shi*

(Mk 3:20-30; Lk 11:14-23)

**12:9** 12:9-14 Mk 2:27-28 **12:11** 12:11-12 Lk 13:15-16; 14:5 **12:14** 12:14 Zhŋ 5:16, 18

**12:16** 12:16 8:4; 9:30; Mk 7:36 **12:17** 12:17-21 Ezay 42:1-4 **12:18** 12:18 3:17 **12:22**

12:22-24 9:32-34



22 Dzəghwa məndi ki mba'am pəmanakə tsahwəti ndə kaa Yesəw tifa: Ghwəlfə ghəci, zhini ba na, kala mbə ghəciy gəzə kwəma, sa niy mananci \*hil. Dzəghwa Yesəw kaa ntsa va, kwəriŋ mbəlanti, ka gəzə kwəma ghəci, ka nighə pi wəzə. 23 'Wakəvə nava maɟaŋa kwəma, mba'a səvəri məhərli ləkw ndə ngəri tsaə bəsəy va tə pətsa va tsəgha ki. Dzəghwa ma kə ghəshi na: «Aya, jijiy mazə \*Davitə tsa va na sasa bərkee?» kə ghəshi. 24 Ma kə \*ka Farisahi nashi ki sa favə ghəshi gəzə kwəma va na: «A mbəzli ni, ma ntsa nay ghwəy tsay, Belzhebəl, mazə tsa mbə hyeler bānci na bərci va ta tihə nihwəti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli li shi» kə ghəshi.

25 Ma na Yesəw naci ki na, gwa'a gwa'a ghəci sənata kwəma mbə ghən shi. Dzəghwa ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, tawa zəzə ghwəy gəla kwəma tsəgha na tay? A ghwəy sənay mba'a kə mbəzli dikə dikə ni zəmə hidfi dzəmbəshi mbə pa jaka kwa jipə tsa shiy, ta zamti ghən tsa shi dza ghəshi. Mba'a kə mbəzli mbə məlmə kwətij na, ya mbəzli kəghi tsa kwətij tsaə pa jaka kwa jipə tsa shiy, ta ndanivərivashi dza ghəshi. 26 Mba'a kə \*ndə jaka tsa Hyala zhiniy dzəmbəy mbə bānci bərci kaa ndə, ta tihə nihwəti mbəzli ci hyeler sana kiy, jaka ghəci pa lə ghən tsa ci tsəgha bāsa. Ta ndanivərivay dza mazə tsa ci va ghalaba ki. 27 Mba'a pən tihə hyeler lə bərci ndara Belzhebəl kiy, ya nihwəti mbəzli ghwəy va tihə hyeler va na, wa ntsaa bānsi ni shi va bərci kia? Sləni ghəra mbəzli ghwəy vay, ti ghwəy sənata a fəti va ghwəy pə ghwəy, mbə kwəma gəzəkə ghwəy na. 28 Ma na nee

na katanəy, lə bərci \*Safə tsa Hyala dəwdəw tsa tihə hyeler səvəri mbə mbəzli. Ma di kwəma nata ghwəy na ciŋwəyəy, waa na Hyala ghati sləkəŋwəy, di naa gəzə. 29 Ya dzakə ghi tsa ndə bərci kiy, ndə tifa mba'a dzaa dzakəy ta pa shi ci bəlanəw. War ndə pəhati na ndə bərci tsa va tə zə'wə kwatanata, dza ndəə mbay pa shi kəghi tsa ci.

30 A na neyey, ma ntsaa ni, ghwəm na lə gha na yaw kəy, ndə mbəz tsee na tsava ndə. Ntsaa kəətira ma mbə sləni yay, slənee vaa lidfi na. 31 Ava va tsəgha nə ya kaa ngəŋwəy, ya namaba hwəlfə \*kwəma jikir naa mənti ndə ngəri, ya njaa tsəərəti na Hyalay, a Hyala dzaa pəlata kwəma ci va jikir na gwa'a mbə nəfə tsa nzə. Ma na ntsaa gəzakən kwəma sawaa dzəkən Safə tsa Hyala dəwdəw tsay, ka pəlata kwəma tsava ndə jikir na Hyala mbə nəfə tsa nzə tepəw!

32 Mba'a kə ndə gəzakən kwəma hwəvə hwəvə naa dzəkənee, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta pəlay dza Hyala mbə nəfə tsa nzə. War dza ndə mba'a gəzakən kwəma hwəvə hwəvə naa dzəkən Safə tsa Hyala dəwdəw tsa kiy, ka dza Hyalaa pəlay jikir tsa tsava ndə mbə nəfə tsa nzə ya pa' hwəmbaw, ya sənənva, ya ka na nza ghwəla naci kiw!» kə Yesəw.

*Tə kwəma gəzə na səvəri mbə miy tsa ci ka məndiy sənay ntsa wəzə tsa, lə ntsa jikir tsa*

*(Lk 6:43-45)*

33 Ma kə Yesəw kaa nahwəti kwəma kwa fir bə na: «Mba'a kə ndəə di ngəlivə ya fə wəzə nay, dəŋw fə wəzə na dza ndəə ngwəbəti kwərakwə. Mba'a kə ndə ngwəbəti dəŋw fə gəmgəm nay, ya fə gəmgəm na dza ndəə ngəli kwərakwə. Sa nzanay,

tə ya nɛə ka mɛndiy sɛnata dɛŋw fɛ wɛzɛ na. <sup>34</sup> Ghwɛy ghwɛy \*ka Farisahiy, nja kwara jigɛzlihi ndɛrɛm ghwɛy. Va tsɛgha mbay ma ghwɛy gɛzɛ na wɛzɛ na kwɛma sɛvɛri mbɛ miy tsa ghwɛy. Sa nzanay, war kwɛma tɛkɛti ndɛ mbɛ nɛfɛ tsa ci na sa ka miy tsa ciy gɛzɛ sɛvɛri. <sup>35</sup> Ma ntsa wɛzɛ tsay, shi mbɛ nɛfɛ tsa ci va wɛzɛ tsa ka naa gɛzɛ sɛvɛri. Ma tsa gɛmgɛm tsa ndɛ na, shi mbɛ nɛfɛ tsa ci va gɛmgɛm ni ghɛciy gɛzɛ sɛvɛri kwɛrakwɛ. <sup>36</sup> Fɛca vici dza Hyalaa basɛ ngwɛvɛɛ dzɛkɛn mbɛzli, e gɛzanwɛyɛy, ta dɛw kwɛma dza naa dza va mbɛzli gwanashiy dzɛkɛn kwemɛrɛy niy gɛgɛzɛhwɛ ghɛshi gɛmgɛm ni ghalaa nza ghɛshi tɛ hidɪ. <sup>37</sup> War ge'i ge'i lɛ kwɛma gɛzɛhwɛ gha dza Hyalaa slanɛ ngwɛvɛɛ gha. Ta gɛzanɛ dza na nda fɛti va gha, nda kala fɛti va gha» kɛ Yesɛw.

*\*Ka Farisahi lɛ ka bɛnipɛ shiy dɛw a Yesɛw mananatishi shi madanɛ madanɛ ni*

(Mk 8:11-12; Lk 11:29-32)

<sup>38</sup> Dza nihwɛti \*ka bɛnipɛ kwɛma pɛhɛti Hyala, ghɛshi lɛ nihwɛti ka Farisahi, tapɛ ta dɛw kwɛma va Yesɛw, a kɛ ghɛshi na: «A Metɛr, a ghɛy dɪ ghaa mɛnti shi madanɛ madanɛ ni kwɛtinɛ kwa kwɛma ghɛy» kɛ ghɛshi.

<sup>39</sup> A kɛ Yesɛw ki na: «Ma ghwɛy ghwɛy mbɛzli mbɛ vɛghwɛ tsa ndatsɛ tsay, mbɛzli jikirkir ni nza ghwɛy, ka dɪ fɛti ghwɛy va Hyalaw. “Mɛnti shi madanɛ madanɛ ni” pɛ ghwɛy kaa ngɛra. Na nee nee kiy, nihwɛti shi madanɛ madanɛ ni dzɛe mɛntɛnwɛy tibaw. Mɛk na shi madanɛ madanɛ ni va niy mɛnɛhwɛ Hyala, lɛ \*Zhɛwnasɛ ndɛ gɛzɛ kwɛma Hyala. <sup>40</sup> Sa

nzanay, war njasa niy mɛnti Zhɛwnasɛ va vici mahkan, lɛ vɛrdɪ mahkan kwa hwɛr tsa kɛlipɛ dikɛ nay, war tsɛgha dzɛe mɛnɛhwɛ vici lɛ vɛrdɪ yɛn Zɛghwɛ yakɛ ndɛ ngɛri kwa kwɛli kwɛrakwɛ. <sup>41</sup> A gɛzanwɛy yay, fɛca vici dza Hyalaa mɛni ngwɛvɛɛ dzɛkɛn mbɛzliy, ta sɛkɛ dza mbɛzli mbɛ mɛlmɛ ka \*Ninivɛ dzɛti ngwɛvɛ ghɛshi lɛ mbɛzli mbɛ vɛghwɛ tsa ndatsɛ tsa. Ta kɛsɛyshi dza ghɛshi tɛ ngwɛvɛ. Ghɛshi na nashi sa niy favɛ ghɛshi gɛzɛ kwɛma Hyalaa dzɛkɛn jikir tsa shi va Zhɛwnasɛy, a ghɛshi niy tsati titihwɛ kaa Hyala, ka zhɛghanti nzɛy tsa shi. Dzɛghwa ghwɛy na ghwɛy kiy, kala dɪ fa kwɛmɛe ghwɛy. Yɛn sa dikɛ tsa kɛn Zhɛwnasɛ ngar ki. <sup>42</sup> Zhini bay, ta sɛkɛ dza mazɛ maliy niy sɛkɛta va tɛ hidɪ ka Sabaa dzɛti ngwɛvɛ, ghɛshi lɛ mbɛzli mbɛ vɛghwɛ tsa ndatsɛ tsa. Ta kɛsɛyshi dza na tɛ ngwɛvɛ sa nzana, mba'a niy sɛkɛta tɛ hidɪy gwɛramti kɛrakɛ, war ta favɛ kwɛma gɛzɛ mazɛ \*Salɛmanɛw, sa nzana tɛrɛnw ghɛci sɛnata kwɛma. Dzɛghwa ghwɛy na ghwɛy ki na, kala dɪ zlɛba kwɛmɛe ghwɛy. Yɛn sa dikɛ tsa kɛn Salɛmanɛw ngar ki» kɛ Yesɛw.

*Njasa ka gazlakaa mɛtsɛhɛvaa dzɛmbɛ ndɛ*

(Lk 11:24-26)

<sup>43</sup> Ma kɛ Yesɛw ba na: «Mba'a kɛ gazlaka niy nza mbɛ ghɛn ndɛ, dza mba'a sɛvɛritay, a ka naa dza dza, ka tɛwrɛ dzar mbɛ gamba ta pala pɛtsa dza naa mbay dɛkɛtɛvata ti. Ma sa ka na dza kala kwɛmavɛ pi ghɛnzɛy <sup>44</sup>ka na dza na: “Ma ghɛnzɛ tsɛgha kiy, wɛzɛba zharee naa zhɛmbɛ ciki tsee va sɛvɛridɛe mbɛ” kɛ dzaa ni. Ma sa ka na zhɛghɛkɛvataa

zhəmbə na, mba'a kəsəy ciki tsa va gwəma gwəma wəzə, papa dəwədəw, kala ndə mbə. <sup>45</sup> Sa ka gazlaka va nay pətsa mbəba tsəgha kiy, mba'a dzaa hakakə nihwəti gezlekikiy tanəti tə mənī ndərəm, mbərfən, ta nzəy mbə ciki tsa va kwasəbə. Sa ka ghəshi səkəkə ki na shirbitə dza-shiy dzəmbə ntsa va gwanashi. Dzəghwa tərənɟw gazlaka dzaa mətsəhəta va ntsa va, tanɟ na kwatanɟa va. Ava war tsəgha dza kwəma kən ghwəy nza ghwəy mbəzli ndatsə ni jikirkir kwəma ni kwərakwə ki» kə.

*Mbəzliy nəw kwəma Hyalay, niva mbəzli na ngwarməhiy, lə mbəghəy Yesəw*

*(Mk 3:31-35; Lk 8:19-21)*

<sup>46</sup> Ma Yesəw mbə gəzə kwəma kaa ləkɟw ndə ngəri tsaə bəsəy tə pətsa va ki na, mba'a kar mbəghəy ghəshi lə ngwarməhiy səkəkəshiy garəshi tə ngwəla. Ka dī gəzanci kwəma ghəshi kaa Yesəw. <sup>47</sup> Ma sa nashi mənđi na, mba'a tsahwəti ndə dzaa gəzanci kaa Yesəw, ma kə na: «A Metər, ava kar mənɟa, lə ngwarməhiɟa pəriɟa tə ngwəla mbə dəwɟa, ta gəzanɟa kwəma» kə. <sup>48</sup> Dzəghwa ma kə Yesəw kaa zləbanci na: «Kadiw e citənɟa nee mərə, lə ngwarməhira» kə. <sup>49</sup> Dzəghwa na ci cati dəvə tə \*mbəzli ta səɟa ci. A kə na: «Avanashi mbəzli niy, ghəshi na nee mərə, lə ni ya ngwarməhira. <sup>50</sup> Sa nzanay: Ya wa ntsaa mənī kwəma dī Dirə tsa mə ghwəməy, ghəci na tsee zəmərə lə nee zhamərə, lə mərə, gwa'a tsəgha» kə.

## 13

*Bəli fir lə kwəma ndə sləka ha*  
*(Mk 4:1-9; Lk 8:4-8)*

<sup>1</sup> Ma fəcava ki na, mba'a Yesəw səvəriy kəghi, mba'a dzaa nzəyəy miy kwəfa kwa həl

Galile. <sup>2</sup> Dza mbəzli mba'a ghəshi bəsəkəvashiy dzəvəgha dalala. Ma sa nashi na mbəzli dənshi tsəgha na, dza na mba'a dzay dzəghwa kwambəwal nzəyəy. Dzəghwa mbəzliy bəsəshi va, mba'a ghəshi gagarəshi miy kwəfa va ki.

<sup>3</sup> Dza na ka gazanshi kwemer ghəngən ghəngən kaa mbəzli dzar kwa fir kwa fir, ma kə na: «Tə nahwəti viciy, mba'a tsahwəti ndə za niy madiy ta dza ta sləka ha ci. <sup>4</sup> Ma ghəci mbə kihwə ha va ki na, dzəghwa pəriɟ, nahwəti ha pəpəriɟətəa dzəghwa kwal. Dza 'yegwer mba'a ghəshi səkəkə iməhwə nava. <sup>5</sup> Dza nahwəti mba'a pəpəriɟətəa dzəti kwərəhə, war ghwəla na, nza'jəw ghənzə pəsəta, sa nzana, kala hidī kən dənɟ. <sup>6</sup> Ma war sa satita vici na ndipə na, nza'jəw ha va ghwəlita ki. Sa kama hidī kən dənɟ gar tsəhəvə hililinjə ghənzə. <sup>7</sup> Dza nahwəti diba mba'a pəpəriɟətəa dzəghwa mbə tekesli. Ma sa pəsəta na na, mba'a tekesli kəlishiy dzəkən. Kala bərđi və gar kəli ghwəla. <sup>8</sup> Ma dzəghwa nahwəti nanzə ki na, mba'a mətə tə hidī wəzə ni, dza na mba'a pəsəta, ka kəlita wəzə. Sa madi na ta fə ghən na, dikə dikə nahwəti fəti, bahwə bahwə nahwəti, nahwəti ɟa na ge'i ge'i» kə. <sup>9</sup> Zhini ma kə ɟa na: «Ma ntsa nza sləmə vəy, fə tə ghəci ghən ta kwəma va wəzə» kə.

*Sa wana gəzə Yesəw kwəma kaa mbəzli kwa fira?*

*(Mk 4:8-12; Lk 8:9-10)*

<sup>10</sup> Dzəghwa \*mbəzli ta səɟa Yesəw mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha, tapə ghəshi ta dəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A nava nzana war kwa fir kwa fir ghaa dī gəzanshi kwəmaa?» kə ghəshi.

11 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Na na ghwəyəy, a Hyala ndaŋwəy məhərli ta sənay njasa dza naa sləkə mbəzli nə. Ma na mbəzli kiy, kwəməvə kwal tsa va ghəshiw. 12 Sa nzanay, ntsa nza nihwəti shiy və na, ta mətəšanavə nihwəti shiy dzam, nza ghəshi mbəə mətəshəva və daŋ tərəŋw. Ma na ntsa kama shiy vəy, ta zhini dza məndiy tsaləhwə ya niy nza va jəw ni shiy və. 13 Ava va tsəgha nza na war dzar kwa fir yən dī gəzanshi kwəma. Sa nzanay, mba'a mətəshi və shi ta nay pi na, a ka nay pi ghəshiw. Mbə favə kwəma slimim shi na, zhini ka favə kwəma fa ghəshi va ghəshiw, tsəgha. 14 Ma mbə kwəma shi va tsəgha na kiy, kwəmaa niy gəzəkə \*Ezay ndə gəzə kwəma Hyala va mbəradzə na sava faghwa ghəshi gəra'i kwa. Sa niy nə na va:

Ma ghwəyəy,

mbə favə kwəma ghwəy dzaa nza  
lə slimim ghwəy ngar na,  
a ka dza ghwəy favə shi dī kwəma  
vaa gəzəw.

Mbə nighə pi ghwəy dzaa nza lə  
mətəshi ghwəy ngar na,  
a ka dza ghwəy nashi shiyəw.

15 Sa nzanay, kwəmaa tsə'wə  
mbə nefer mbəzli ni tifa ya  
jəwəw.

Nə'wə nə'wə na na'way ghəshi  
slimim shi,  
vantaa ghəshi dzaa zləwanjəvə  
kwəma.

Dzəghwa, disl disl disl ghəshi  
kakalay mətəshi shi

vantaa ghəshi dzaa nashi shiy.

Mba'a ghəshi mənti nefer shi  
caslakə caslakə

vantaa kwəmee tsə'wə mbə nefer  
shi.

Ma mənti ghəshi kwəma va  
tsəghay,

va nəghətaa ghəshi zhəghəvaa  
zhikəə zhəvəghee,  
ta mbalamtishee, nə ghəshi, kə  
Hyala,

kə niy ni.

16 Ma na na ghwəy ghwəy  
mbəzli ta sədəe kiy, vəshi na  
tə ghwəy. Sa nzana, mbə nay  
pi ghwəy lə mətəshi ghwəy,  
dzəghwa mbə favə kwəma ghwəy  
lə slimim ghwəy na ghwəy. 17 E  
gəzanwəyee, ta na navay, tsəgha  
na, ka gəzə kwəma Hyala daŋ,  
mba'a mbəzliy nəw Hyala daŋ  
səəkə na mbə maw nashi shi  
nashi mətəshi ghwəy ni sana.  
Kalaa niy kwəməvə nashi ghəshi,  
mbə maw fa kwəma favə ghwəy  
na sənzanva ghəshi niy nza na, a  
kwəməvə fa nə ghəshiw» kə.

*Njasa ka kwəma Hyalaa  
dzəmbə nefer mbəzli*

*(Mk 4:13-20; Lk 8:11-15)*

18 Zhini ma kə Yesəw dība na:  
«Əy ma kiy, favəm bazhə tsa  
kwəma dī fir tsa bəlee va lə  
ndə sləka haa gəzə. 19 Avana,  
fa' dza nihwəti mbəzliy favə  
gəzə kwəmaa dzəkən njasa dza  
Hyalaa sləkə mbəzli, dzəghwa  
kala dza ghəshiy favə sləkar  
tsa kwəma va. Ka \*ndə jaka  
tsa Hyala səəkəy, zəkwə jəw  
banti kwəma va mbə nəfə shi.  
Niva mbəzliy, yəmyəm ghəshi lə  
kwal tsa pəriŋəta hwəlfə ha vaa  
dzəghwa. 20 Nəfə tsa nihwəti  
mbəzli ba na, yəmyəm na lə  
kwərhe tsa pəriŋəta nahwəti ha  
vaa dzəti. Sa ka ghəshiy favə  
kwəma Hyala na, zəkwə jəw  
ghəshiy zləbavə lə vəshi. 21 Zhini  
dība na, ka nzay nza ghəshi lə  
kwəma va mbə nəfə tsa shi,  
sa mbay ma kwəma vaa tsəhə  
hililijə wəzə wəzə mbə shiw.  
War nə ma ngəra'wə ndəs kə  
kəsashi, ya ə ghəzlishi məndi  
tə mbərkə kwəma Hyala na,

ka ghæshi dza nza'jæw, mbærækæ ghæshi zlata næw kwæma Hyala tsægha ki. <sup>22</sup> Næfæ tsa nihwæti mbæzli dîba na, yæmyæm na læ pætsa nza tekesli va ti dzæghwata nahwæti ha va mbæ. Gæla niva mbæzli bæy, sa ka ghæshiy favæ kwæma Hyala na, mba'a ghæshi zlæbavæ. Ka ghæshi dza dîba na, mba'a ghæshi dzæmbæshi mbæ zæzæ kwæma tæ hidî, ka mæni mætsæ ta shi tæ hidî ni ngædîpæ. Ma sa ka shi va tæhay næfæ tsa shi ki na, ka ghæshi dza mba'a ghæshi makæti kwæma Hyala va kæli, læ va ghæra slæni mbæ nefer mbæzli va. <sup>23</sup> Ma næfæ tsa nihwæti mbæzli nashi kiy, yæmyæm na læ hidî wæzæ ni va dzæmbæta nahwæti ha mbæ shi. Ma na gæla niva mbæzli nashi kiy, sa ka ghæshiy favæ kwæma Hyala na, kar ghæshiy fæti ghæn ti wæzæ. Ka ghæshi dza na, ka ghæra slæni Hyala wæzæ. Nihwæti mbæ shi na tærænɥ ghæshi jahambævashi mbæ, nihwæti na, bærækæ, ma nihwæti bæ na ge'i ge'i. Tsægha» kæ.

*Bæli fir dzækæn hwælfæ ha wæzæ na, læ ka girfi*

<sup>24</sup> Zhæghwa Yesæw dîba, mba'a bælanakæshi tsahwæti fir, ma kæ na: «Ma slækæ tsa slækæ Hyala mbæzliy, ghala mbæ læ kwæma dzee na ta gæzanɥwæyæw: Tsænɥ niy tsænɥwæti tsahwæti ndæ hwælfæ ha wæzæ naa dzæti za ci. <sup>25</sup> Ma tæ nahwæti værdi, mbæzli tæ hi na, mba'a ndæ jaka tsa ci sækææ tsænɥwanambæ ka girfiy dzæmbæ ha ci va, ka dzay. <sup>26</sup> Mba'a ka girfi va pæpæsæshi kwasæbæ ha va, ka kæli yæmyæm li. Ma sa madita ha ta pasæ na, dza ka girfi ka pasæ kwærakwæ. <sup>27</sup> Ma sa sækæ gwælaa ghærançi slæni kaa ntsa vaa nashi tsægha na, dza ghæshi mba'a ghæshi dzaa

gæzançi kaa ndæ za tsa va, a kæ ghæshi ngæci na: «A ntsa ghæy dikæ tsa, wa hwælfæ ha sa niy tsænɥwæti gha va tæ za gha va sham tsæy? Əy, war njaa zhækæ na, zhini ka girfiy tæzlishi dzar mbæ shiki?» kæ ghæshi. <sup>28</sup> Ma kæ ndæ za tsa va na: «Waa ntsaa dî ma mætsee tsænɥwambæshi na» kæ. Ma kæ gwæla va na: «Ghænæ tsægha na, zlæbati gha, a ghæy dza ta taɖamtishi tsæna?» kæ ghæshi. <sup>29</sup> Ma kæ ndæ za tsa va na: «Əhæn, sana sænænva, war mba'a pæ ghwæy tidishiy, a ghwæy dzaa karæhwæ læ ha ta. <sup>30</sup> Va tsægha kiy, wæzæba zlashi ghwæy na, a ghæshi nakæ gwanashi pa' tæ væghwæ tsa dza mændiy sla ha ti. Ma ghalaba ki na, ma nzee gæzanashi kaa mbæzliy dzaa sla ha. Ma pæn taa ni ngæshi na: Slantim ka girfi, a ghwæy pæhætishi, nza ghwæy ndamtishi læ ghwæ. Ma na ha yay, paghæram jighiy dzæghwa tamæ, pæn dzaa ni» kæ» kæ Yesæw.

*Bæli fir læ kwæma cizlæ gwæbiri (Mk 4:30-32; Lk 13:18-19)*

<sup>31</sup> Zhæghwa Yesæw dîba mba'a bælanakæshi tsahwæti fir, ma kæ na: «Ma na slækæ tsa slækæ Hyala mbæzli dîbay, yæm na læ kwæma cizlæ gwæbiri ka ndæ vaa bævæ, mba'a ndæ tsænɥwætishi kwa tsa ci. <sup>32</sup> Ghæshi na cizlæy gwæramti jæw jæw mbæ hwælfæ shi ka ndæ ngæriy tsænɥwæ gwa'a gwa'a. Ma sa ka ghæshi pæsæshi kiy, ka ghæshi dza na, ka kæli dikæ tærænɥ, tan fæhi gwanashi ni. Pa' ka sækæ 'yegwer ghænghæn ghænghæn lala ghyeghyer shi mæ» kæ.

*Bæli fir læ kwæma \*is (Lk 13:20-21)*

<sup>33</sup> Dza Yesæw mba'a bælanakæshi tsahwæti fir dîba, ma kæ na: «Slækæ tsa slækæ Hyala mbæzli næ dîbay, yæmyæm na læ is tsa ka mali

vaa tivə jəwə, mba'a tambə mbə ghwəpə gar kiləw bakə mətəkə cifəti, ka gha nighə na, pifpirif ghənzə pəkəməvata gwanata» kə.

*Sa wana gəzə Yesəw kwəma war lə fira?*

*(Mk 4:33-34)*

<sup>34</sup> Ava tsəgha gəzanamti Yesəw kwemer va kaa mbəzliy basəshi va gwanashi, war dzar kwa fir. Nahwəti kwəma tifa mba'a gəzanakəshi kala dzar kwa firiw.

<sup>35</sup> Ma gəzə na kwəma va tsəghay, war ta mbə ghənzə dzəghwata kwa kwəmaa niy gəzəkə ndə Hyala va niy nza. Ma kə niy niy: «Ma kə Hyalay:

Yənəy, kwa fir dzee gəzanshi kwəma kaa mbəzli.

Ta canatishi shiy niy nza mbəmbə ni

ghala ngatee ghwəmə lə hidfi dzee, kə»

kə niy ni.

*Bazhə tsa kwəma di Yesəw gəzə lə fir tsa bəli na va lə ka girfi*

<sup>36</sup> Dzəghwa Yesəw ki, mba'a zlashi mbəzliy basəshi va tərəjw ni, mba'a dzay dzakə ghi ghəshi lə mbəzli ta səda ci. Dza mbəzli ta səda ci va kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha, a kə ghəshi ngəci na: «A Metər, citəjəy bazhə tsa kwəma di ghaa gəzə lə fir tsa bəlikə gha va lə ka girfiy təzlishi mbə ha shi» kə ghəshi.

<sup>37</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «A di naa gəzəy: Ma ndə za tsaa tsanjwati hwəlfə ha wəzə na va tə za ciy, ghəci nzee, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəri. <sup>38</sup> Ma zay, ghəshi na hidfi nza ghwəmə ni ti shi. Hwəlfə ha wəzə na va na, mbəzli sləkə Hyala ghəshi. Ma ka girfi nashi ki na, mbəzli mbə dəvə \*ndə jaka tsa Hyala niva. <sup>39</sup> Ma ntsaa di ma mətsee

va səkəkə tsanjwambəra ka girfi mbə hee na, ghəci na ndə jaka tsa Hyala. Vici dza məndiy sla ha ti kiy, ghənzə na vici basə ngwəvə fəca dza hidfiy kədi. Ma gwəla ka sla ha va ki na, ghəshi na ka kwal Hyala ki. <sup>40</sup> War njasa ka məndi vaa tərāmti ka girfi səvəri mbə ha, mba'am ndamtishi lə ghwə məndi mbə sla hay, war tsəgha dza məndiy məni fəca dza hidfiy kədi. <sup>41</sup> Mba'a dzee ghwənashi ka kwalee, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəri. Ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi iməkəvəri hwəlfə mbəzliy shikə nihwəti mbəzli vaa dzəmbə məni \*kwəma jikir na, ghəshi lə mbəzliy məni shi jikirkir ni gwanashi səvəri mbə mbəzli sləkə Hyala. <sup>42</sup> Ka ghəshi dza na mba'a ghəshi shakambəshi mbə ghwə ngad' ngad' ngad' na, nza ghəshi tihwəni mbə, ka pəpərə sli'i shi. <sup>43</sup> Ma na mbəzliy di fəti ta məni na di Hyala kwəma nashi kiy, war mbərə dza ghəshi mbərə ghalaba, ghəy ghəy ghəy ndəba vici, tə pətsa sləkə dəshi tsa mə ghwəmə. Fə tə ghwəy ghən ta kwəma gəzee va wəzə, niy nza məhərli va ghwəy» kə.

*Bəli fir dzəkən shi mbəmbə ni nza dimə ti shi, mba'a dzəkən tsahi mbəzə*

<sup>44</sup> Zhini ma kə Yesəw ha na: «Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy nzəy, ghala mbə lə kwəma shiy nza va mbəmbə ni mbə vəh, tərəjw dimə ti shiw. Mba'a tsahwəti ndə səkəkə kəsashi. Ma sa nashi na na, tərəjw ghəci vəshiy, mba'a zhiniy gwəmati mbəliy shi va wəzə. Dza na mba'a dzaa dəlamti shi və gwanashi, ta səkəkə ta pahwə vəh tsa va, va ndə vəh tsa va.

<sup>45</sup> Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli nzə dibay, ghala mbə lə

kwøma ndø zhøghø døvø tsaa nza va, ka pala tsahi mbøzø ta pa shiw. <sup>46</sup> Ma sa kwømavø na niy gwøramti na, dza na mba'a dølamti shi vø gwanashi, ta søøkø ta pahwø tsahi mbøzø va» kø Yesøw.

*Bøli fir lø kwøma zløkwø*

<sup>47</sup> Zhini ma kø Yesøw ßa na: «Ma sløkø tsa sløkø Hyala mbøzli dibay, ghala mbø lø kwøma zløkwø tsa ka mbøzliy køøsø kørpi vaa bøzlaghwa kwa kwøfa, ta ka ya nimaßa kørpi liw. Mba'a kørpi dzøghwashi ghøngøn ghøngøn døn tøरणw. <sup>48</sup> Dzøghwa ghøshi sa tøhøy na na, mba'a ghøshi mbahøkømøø dzøti hølßø. Mba'a ghøshi shøkøkømø kørpi kwa zløkwø, dza tas ghøshi nzøyshi, ka tørashi. Dza ghøshi kaa ni wøzø wøzø ni kørpi, føyik føyik ghøshi bazlaghwashi kwa ghwanin shi. Dzøghwa kaa niy kama wøzø ni, mba'a ghøshi shashakamtishi. <sup>49</sup> Ava tsøgha dza naa møniva føca dza hidiy kødi ki. Tøhwø dza ka kwal Hyalaa søkøshi. Sa ghøshi søkø na, mba'a ghøshi tihøvøri mbøzliy møni kwøma wøzø na, lø niy møni \*kwøma jikir na. <sup>50</sup> Ka ghøshi dza na, mba'a ghøshi shakambø ni jikirkir ni va mbøzliy dzømbø ghwøø tsø ngad ngad na. Ma nza ghøshi titihwøni, ka pøpørø sli'i shi mbø ghwø va ghalaba ki» kø.

*Kwa kørni kwøma Yesøw dzøkøn sløkøpø tsa Hyala*

<sup>51</sup> Ma kø Yesøw kaa mbøzli ta søða ci ki na: «Favø kwømer gøzøkee va ghwøy gwanashi na?» kø. Ma kø ghøshi ngøci na: «Yø, a ghøy favøshi» kø ghøshi.

<sup>52</sup> Ma kø Yesøw ngøshi ki na: «Va tsøgha na kiy, ya wa ndø bønipø kwøma tsaa zløbavø Hyalaa sløkøy, ta mbay dza naa

bønipø \*kwøma pøhøti Hyala mbøradzø, mba'a yøwøn kwøma bøninywøy ya na sana» kø.

*Kar Yesøw lø mbøzli mbø mølmø Nazaretø*  
(Mk 6:1-6; Lk 4:16-30)

<sup>53</sup> Dza Yesøw sa kødiy na lø bøli firhi va kaa mbøzli gwa'a, mba'a ßarvay tø tsava pi, <sup>54</sup> ka dzay dzømbø mølmø Nazaretø køli na va mbø. Dza na tøhwø dzømbøy mbø \*ciki ßasøva tsa ka Zhøwifø. Sa dzømbøy na na, dza na ka ßananshi shiy kaa mbøzli mbøßa. Ma mbøzli tø pøtsa va gwanashi ki na, war hahashi ghøshi hashishi va gøla nava kwøma. Tapø ghøshi dzømbøshi mbø gøzø kwøma, ma kø ghøshi na: «A mbøzli ni, søkø kwøma kwømavø na gøla na ci na sønata kwøma tsøtsøa? Kwøma kwømakø na nici ni børci ta møni shi maðaņa maðaņa ni ni tsøtsøa? <sup>55</sup> Ghøci zøghwø ndø fødi shøghwø tsa va, Marøy mbøghøyøy yakø nanzø sa. Kar Zhakø lø \*Zhezhefø mba'a Shimanjw mba'a Zhøwdø ngwarmøhiy yakø møndi li shi sham sa. <sup>56</sup> Ya ngwarmøhiyøy mi'i nzø na, tikø ghøshi mbø ghwømmø sana nanzø sa. War kwøma kwømavø na nici ni børci møni na shini li shia?» kø ghøshi.

<sup>57</sup> 'Wakøvø gøla tøkø kwøma tsøgha na va, mba'a makøtishi ta zløßa kwøma Yesøw. Ma kø Yesøw ngøshi naci ki na: «A katanjøy, a møndiy fø bamaa dzøti \*ndø gøzø kwøma Hyala, ya pa' kwømaßa. Ma mbø mølmø yakø møndi lø køghi tsa yakø møndiy, ka fø bama møndiy dzøtiw» kø.

<sup>58</sup> Ma sa nzana kala di ßanavø nefer shi mbøzli mbø mølmø Nazaretø ki na, køray jøwø tsøtsø Yesøw mønøhwø kwøma maðaņa maðaņa na mbø mølmø va gwa'a tsøgha.

## 14

*Məti Zhan̄ tsaə mən̄ipə \*batem*  
(Mk 6:14-29; Lk 9:7-9)

<sup>1</sup> Ma ghala pətsa va ki na, mba'a \*Erədə mazə tsa tə hid̄i ka Galile favə ghəpə tsa kwəma Yesəw. <sup>2</sup> Ma sa favə na, ma kə kaa ka ghəra sləni ci na: «Ma Yesəw tsa gəzə məndi va kwəma ciy, Zhan̄ tsaə mən̄ipə batem va na, ə zhəkəməy na kwa kwəli, va tsəgha nza bərci və ta mən̄i shi madan̄a madan̄a ni va tsəgha» kə. <sup>3-4</sup> Ma gəzə Erədə kwəma va tsəghay, sa zəzəvə na shiy niy mən̄ti na lə Zhan̄ na. Ghala pətsa vay, ə niy bələhwə na mali Fəlipə, zədəy. Erədiyadə, kə mən̄di kaa slən tsa mali va. Sa niy bələhwə nay, ma kə Zhan̄ niy ni kaa ngəci na: «Kwal va gha kwa kwəma Hyala ta bəli mali zədən̄a va bələhwə ghaw» kə niy ni kaa ngəci. Ma sa niy gəzanakə Zhan̄ kwəma va tsəgha na, dza Erədə mba'a niy tsəghwa kwa dən̄w, mba'a fəghwa kwa fərshina. <sup>5</sup> Mbə d̄i paslamti Zhan̄ ghəci niy nza na, ka ghəranci hazlən̄i niy nza va mbəzli. Sa nzana mba'a mbəzli gwanashi niy bəti Zhan̄ ka \*ndə gəzə kwəma Hyala.

<sup>6</sup> Ma sa niy bərkəta viciy niy yakə mən̄di mazə Erədə ti na, dza na mba'a niy tati shiy. Kə mba'a niy hakakə mbəzli ta zəmə shiy fəcava ki. Mba'a zha Erədiyadə niy səkəkə tsəti tsə kwa kwəma mbəzliy niy nza va tifa harkə na gwanashi. Mba'a tsə va təbanati kaa mazə Erədə tərən̄w.

<sup>7</sup> Dzəghwa na tə mbərkə ta tsə va, hwa' hwa', zəmanakə fəla kaa zha va. Ma kə niy ni ngəta na: «Ya wa shi dəw gha vəyay, ta ndan̄ashi dzeə» kə niy ni. <sup>8</sup> Sa niy gəzəkə na tsəgha na, dza zha

va del niy dzata, mba'a niy dzaa kəsata mbəghəta. Ma kə niy ni kaa ngəta na: «Wa shi kee dəw va mazəa mə?» kə niy ni kaa ngəta. Ma kə mbəghəta niy ni ngəta na: «Mbala, ma pə gha kaa ngəciy: Sləghwara ghən tsa Zhan̄ ndə mən̄ipə batem kwa tasaw, pə gha ngəci» kə niy ni. Dzəghwa zha va mba'a niy səkəkəta dəwhwə tsəgha va mazə ki.

<sup>9</sup> Ma sa niy dəw zha va shi va tsəgha na, kwəshay vəgha mazə niy mən̄ta va nava kwəma. Ka zhanci ghənzə niy nza mbə nəfə tsa ci tərən̄w ngar na, a niy mbay naa zhiniy bashamti, sa nzana mba'a niy mbəlitiy zəmanakə fəla kwa kwəma mbəzliy niy basəshi va kiw. Dza na niy nza tsəgha ki na, bəj niy ghwənay ndə sawji ta mananta kwəma dəw na va. <sup>10</sup> A kə niy ni ngəci na: «Mbalaa dzəghwa fərshina a gha dzaa kəsəvə Zhan̄ tsaə mən̄ipə batem va, nza gha slanəkəvə ghən tsa ci kaa zha na» kə niy ni. <sup>11</sup> Mba'a ntsa va niy dzaa kəsəvə Zhan̄, piyən̄j sləhwə ghən ti. Mba'a niy fəghwa ghən tsa va kwa tasaw, mba'a niy səkəkə banavə kaa zha va, mba'a zha va niy bəvəvə, mba'a niy dzaa banavə kaa mbəghəta. <sup>12</sup> Dzəghwa mba'a mbəzli ta səfa Zhan̄ niy favə bar tsa va ki. Ma sa favə ghəshi na, mba'a ghəshi niy səkəkə bəvə mbəri tsa Zhan̄, mba'a ghəshi dzaa lamti. Sa niy lamti ghəshi na, mba'a ghəshi niy dzaa slanati kwəmaa niy mən̄ta va gwa'a kaa Yesəw. Ava tsəgha niy mət̄iy Zhan̄ ndə mən̄i batem.

*Yesəw lə mbəzli bələkwa bələkwa cifə mətsəkə*

(Mk 6:30-44; Lk 9:10, 17; Zhan̄ 6:1-14)

<sup>13</sup> Ma sa favə Yesəw kwəma gəzəkə \*Erədə va ki na, dza na



mba'a barvay tɔ pɔtsa va, ka dzay dzɔghwa kwambɔwal ta dzay dzɔmbɔ gamba, ta dzaa nzɔyɔy kwɔntiy vɔgha bɛla. Dzɔghwa nza'jɔw mbɔzli favɔ kwɔma dza ci va. Mba'a mbɔzli maɔfishi sɛɔkɔ dzar mbɔ mɛlmɛhi ghɛnghɛn ghɛnghɛn, war ka nɔw dzɔy vɔgha hɛlbɔ vɔgha hɛlbɔ lɔ shidshid shi. <sup>14</sup> Ma sa tsɛhɔy Yesɔw tɔ pɔtsa bɛrkɔti na va ki na, mba'a sɛɔmɔy kwa kwambɔwal. Sa nɔ na tsa' kɛ na, mbɔzli basɔ basɔ tɔ pɔtsa va ɔaɔ. Tapɔ hwɔr tsa ci ta zhanci ta mbɔzli va ki, mba'a mbalamti ni gwɔrapɔ gwɔrapɔshi ni va zɔleghwer mbɔ shi.

<sup>15</sup> Ma sa mɔnta tihwer na, mba'a \*mbɔzli ta sɔɔa Yesɔw kɔtɔghɔvashiy dzɔvɔgha. Ma kɛ ghɛshi ngɔci na: «A Metɔr, sana sɛnzɔnva kiy, a vici dzata, mbɔ gamba pɔtsa. Va tsɔgha nɔ ghɔy wɔzɔba ɔanavɔ gha kwal kaa mbɔzli ni, a ghɛshi dzashi ta papa shi zɔmɔ shi dzar mbɔ mɛlmɛhi, pɔ ghɔy» kɛ ghɛshi. <sup>16</sup> Ma kɛ Yesɔw ngɔshi na: «Sa wana ka mɔndi gɔzanshi dzashia? Banshim shi zɔmɔ dɔ'wɔ ghɛn tsa ghwɔy, a ghɛshi zɔmɔshi» kɛ. <sup>17</sup> Ma kɛ ghɛshi ngɔci na: «Sana sɛnzɔnvay, kwataka pɛɔ cifɔ dɔvɔ, mba'a kɔrpi bakɔshi na shi tikɔ va ghɔy gwa'a tsɔgha» kɛ ghɛshi. <sup>18</sup> Ma kɛ Yesɔw na: «Ndakashim tikɔ na ghwɔy» kɛ. Dzɔghwa mba'a mɔndi ɔanakɔvɔshi.

<sup>19</sup> Ma sa ɔanakɔvɔshi mɔndi na, dza na mba'a gɔzanshi kaa mbɔzli va, a ghɛshi nzɔyshi mɔnzɔy. Dza na hɔɔ bɔvɔ pɛɔ tsa cifɔ tsa va, mba'a kɔrpi bakɔ ni va ta dɔvɔ ci, mba'a kafata kwɔma ciy dzɔta ghwɔmɔ, ka mananta 'wɔsa kaa Hyala ta shi zɔmɔ va. Ma sa mananati na 'wɔsa kaa Hyala na,

dza na mba'a ngangavɔri pɛɔ tsa va, mba'a ɔanavɔ kaa mbɔzli ta sɔɔa ci, a ghɛshi tahanshi kaa mbɔzli ɔaɔ ni va. <sup>20</sup> Mba'a mbɔzli va zɔmɔhwɔ shi va gwanashi, bɛhɔ, bɛhɔ, bɛhɔ ghɛshi, mba'a mbɔvɔli tɔrɔ. Dza mbɔzli ta sɔɔa ci va, basɔ, basɔ, ghɛshi basɔti mbɔvɔli va, gyadɔ gyadɔ ghwani mɔɔ lɔ bakɔ. <sup>21</sup> Mbɔ mbɔzliy zɔmɔhwɔ shiy va bɛhɔ bɛhɔ ghɛshiy, a zhɔr mɔnti gar bɛlɔkwɔ bɛlɔkwɔ cifɔ mɔtsɔkɔ, mbɔrɔkɔshi mi'i lɔ ndɔrazhi.

*Njasa dza Yesɔw lɔ sɔɔa ci dzar tɔ ghɛn yam*

*(Mk 6:45-52; Zhɔy 6:15-21)*

<sup>22</sup> War ghwɔla, lɔy hwɔm kwɔma va ki, ma kɛ Yesɔw kaa \*mbɔzli ta sɔɔa ci na: «Lɔghwam dzɔghwa kwambɔwal, a ghwɔy 'wati kwal dzɔvɔriy dzɔti hɛlbɔ. Kala kɔrnee sɔkwɔti mbɔzli ghɛshiy dzashi» kɛ. Mba'a mbɔzli ta sɔɔa ci va dzɔghwashi, ka dzashi. <sup>23</sup> Ma sa sɔkwamti Yesɔw mbɔzli ka dzashi ghɛshi ki na, dza na mba'a dzɔmɔy mɔ kɔlaɔ kwɔtiy, ta cɔ'wɔ. Pa' ka mɔnta vɔrdi war ghɔci mɔba kwɔtiy. <sup>24</sup> Ma ghalaba ki na, mbɔzli ta sɔɔa ci kɔtivɔ dzaa dzashi kɔrakɔ lɔ hɛlbɔ. Dza safɔ ka viy sɔɔkɔ dzɔmbɔ kwɔma shi, ka gwanɔzɔ kwambɔwal yam. <sup>25</sup> Ma tɔ kwa baka wa ngɔlɔkɔ na, mba'a Yesɔw dzɔtiy tɔ ghɛn yam, ka dza dzar ti shi lɔ sɔɔa ci ta kɔsashi mbɔzli ta sɔɔa ci. <sup>26</sup> Ma sa nay mbɔzli ta sɔɔa ci va ghɔciy dza dzar tɔ ghɛn yam lɔ sɔɔa na, mba'a her shi dzashi tɔrɔɔw. Ma kɛ ghɛshi na: «Aya, anay \*hil ɔaɔɔmmɔ» kɛ ghɛshi. Ka ngwɔmɔ lala ghɛshi va hazlɔni. <sup>27</sup> War ghwɔla tsɔgha ki na, mba'a Yesɔw ghati gɔzanshi kwɔma, a kɛ na: «Waa yɔn na, ɔ kɛ her ghwɔy dzɔghwashi, ka hazlɔni ghwɔy ma!» kɛ.

28 Ma sa gëzøkë Yesëw tsëgha, ma kë Piyer ngëci na: «A Ndë slëkëpë, ndata gha na katanjëy, gëzara e dzar lë sëdfee të yam vaa dzëvëgha gha kwërakwë» kë. 29 Ma kë Yesëw ngëci na: «Sar» kë. Dza Piyer fakatsa'wë madiy sëëmë kwa kwambëwal, ka dza ghëci të ghën yam va lë sëdëfi ciy dzar dzëvëgha Yesëw ki. 30 Zhini sa nay na safë mbë viy na, mba'a hazlëni ghati ghërancï tïba. War ghwëla tsëgha na, sëdëfwë Piyer ghati yipëvaa dzëghwa kwëfa. Dzëghwa na tapë ta ngwëmë lala, a kë na «A Ndë slëkëpë, mbëlïtëra» kë. 31 Dzëghwa nza'jëw Yesëw vëlanavë dëvë ciy ka'wëti. Ma kë kaa ngëci sa ka'wëkëmmë na na: «A Piyer ndara nëfë tsa gha gha gwanayëw. Tawa mëntï gha ghën tsa gha bakë bakëa?» kë. 32 Lëy hwëm ki na, mba'a ghëshi dzashiy dzëghwa kwambëwal bakanashi. Dzëghwa gar safë tsa va garëti viy. 33 Dzëghwa niy nza kwa kwambëwal shi ni mbëzli ta sëdëfi Yesëw gwanashi, tsëfëkwë tsëfëkwë tsëfëkwë ghëshi tsëfëkwëshi, ka përa'wanci dividivi shi kaa Yesëw. Ma kë ghëshi na: «Wa Zëghwë Hyala nza gha katanj» kë ghëshi.

*Yesëw lë ka zëlg hwë të hidï ka \*Zhenezaretë*  
(Mk 6:53-56)

34 Ma sa tanamti ghëshi kwëfa va na, mba'a ghëshi tsëhëshi të hidï ka Zhenezaretë. 35 War sa tsëhëshi ghëshi na, mba'a mbëzli të hidï va sënivë Yesëw. Nza'jëw, zlëj mëlmë, ghëshi gëzamti sëøkë tsa Yesëw kaa mbëzli të hidï va. Mba'a ghëshi basanakë ka zëlg hwë ngëci ki. 36 Tapë ghëshi ta cë'wë Yesëw, a ghëci banavëshi kwal tsa dapëvë

ya kwataka mëtsëni kwëbanj tsa kën ghën ci. Ya tsamaba ndë zëlg hwë tsa ndënjway ki na, mba'a mbëlïy kwërij.

## 15

*Kwëma jiji \*ka Zhëwifë*  
(Mk 7:1-13)

1 Dza \*ka Farisahi ghëshi lë \*mbëzliy bënipë kwëma pëhëti Hyala, mba'a ghëshi sëøkëshi mbë mëlmë Zherëwzalem dzëvëgha Yesëw. Dza ghëshi ka dëw kwëma vë, 2 a kë ghëshi na: «A Metë, a kwëma jiji ghwëmmë gëzøkë, ka ndë gha zëmë shiyëy, mba'a ndë pishamti dëvë ci, kë. Ava ghaa nashi mbëzli ta sëdëfi gha ni mbë zëmë shiy kala pi ma dëvë. Tawa nëw ma ghëshi kwëma jiji va kia?» kë ghëshi. 3 Ma kë Yesëw zlëbanishi na: «Wa shiy mënishï dï ma ghwëy fëti ta kwëma pëhëti Hyala, dzanjwëy ghwëy ta nëw war kwëma jijihijwëy na ghwëy shëka? 4 Njasa nzana va sënëvna, mba'a Hyala gëzøkë: “Ë pë ghaa ha'wë të kar dëja lë mëja” kë. Zhini ma kë ba na: “Ya wa ntsaa tsëërëti dëy ya mbëghëyëy, mba'a mëndï paslamti tsava ndë” kë dïba. 5 Ma pë ghwëy na ghwëy ki, mbë kwëma bënipë ghwëy na: “War në ma ndë kaa dëy, ya kaa mbëghëy: A di, a më, ma shiy niy nza vëya gar bënjwëysheë ta këëtïnjwëyëy, kaa Hyala bëhwësheë, këy, ya kala zhini tsava ndëw këëti kar dëy lë mbëghëy na, gwa'a tsëgha” pë ghwëy. 6 War tsëgha pëslïti ghwëy na Hyala va kwëma pëhëti na, ta mbëw nëw na ghwëy va kwëma jiji! 7 Ma kwëma ghwëy ghwëy ka dakë mbëzli lë kwëma përikë të ngwëla niy, katanj na kwëmaa niy gëzøkë \*Ezay ndë

gözə kwəma Hyala vaa dzəkən ghwəy. A kə niy niy:

<sup>8</sup> A kə Hyalay: “Ma mbəzli niy, war kwataka lə miy gözə ghəshi ha'wə tsa ha'wə ghəshi tə ya gwa'a tsəgha.

Ma mbə nefer shi na, kərakə kərakə ghəshi lə ya.

<sup>9</sup> Gəmta na tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi va kwa kwəmee, sa nzanay, war kwəma jiji shi gwa'a tsəgha na shi bananshi ghəshi kaa mbəzli, njasa nzanaa kwəmee ghəshi zhəghəti” kə Hyala, kə Ezay niy ni” kə Yesəw.

*Shiy dzaa yadamtı ndə kwa kwəma Hyala  
(Mk 7:14-23)*

<sup>10</sup> Dzəghwa Yesəw mba'a harvə mbəzliy basəshi va. Ma kə kaa ngəshi na: «Fam kwəma deə na gözə, nza ghwəy fə ghən ti. <sup>11</sup> Ma na shi zəməhwə ndəə dzəghwa hwər ciy, ka mbay ghəshiy yadamtı ndə kwa kwəma Hyalaw. Naa səvəri kwəma mbə miy tsa ci na saa yidı ndə kwa kwəma Hyala» kə.

<sup>12</sup> Dzəghwa mbəzli ta səfa ci kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw. A kə ghəshi ngəci na: «Sənay gha tərənəw satiy nəfə tsa \*ka Farisahi va kwəma gözəkə gha va tsəgha na, pə gha tsəna?» kə ghəshi. <sup>13</sup> Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Nay ghwəy tsəy, ya tsamaba dənjw fə na, kala Dirə tsa mə ghwəmə kə ngwəbətıy, war tədi tədi dza naa nza. <sup>14</sup> Zlashim lə kwəma shi. Ghwələfesliy canshi kwal kaa nihwəti ghwələfesli na ghəshi. A ghwəy sənay, war mba'a kə ghwəlfə kəsə tsahwəti ghwəlfə tə dəvə ci, ta canci kwaləy, ta shikəshi dza ghəshiy dzəghwa

kə'wə bakanavashi» kə Yesəw. <sup>15</sup> Dzəghwa ma kə Piyer ngəci na: «A Metər, citənəy bazhə tsa kwəma dı fir tsa vaa gözə» kə. <sup>16</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «Waa lə ghwəyñwəyshi mbə ma naa favə kwəma kwərakwə ba na? <sup>17</sup> Ə sənay ma ghwəy, ma na shi zəməhwə ndəy, dzəghwa hwər tsa ci ka niva shiy dza, ka ndə dza na, mba'a təhəkəghwashi, pə ghwəy shəkəna? <sup>18</sup> Əy ma na kwəmaa səvəri mbə miy ndə nanzə kiy, səəkə mbə nəfə tsa ndə ka navaa səəkə. Ava niva shiy na shiy dzaa ladamtı ndə kwa kwəma Hyala. <sup>19</sup> Sa nzanay, war səəkə mbə nəfə tsa ndə səəkə təkə \*kwəma jikir na. Ma ka gha nighə na, vbəpə təkə kwəma va fambə ndə mbə pəsli ndə, ka pəsli mi'i mbəzli, ka məməni ghwərghwər, ka ghəli, ka təbə dzərvəə dzəkən mbəzli, ka gözə kwəma jikir naa dzəkən mbəzli. <sup>20</sup> Ava shiy məni ndə ka ntsa lidı lidı tsa kwa kwəma Hyala. Ma na nə jijihimmə va, mba'a kə ndə zəməhwə shiy kala pishə dəvə na, ntsa lidı lidı tsa na kwa kwəma Hyala, kə ghəshiy, tsəgha naw. Ka mbay niva shiy ladamtı ndəw» kə Yesəw.

*Kar Yesəw lə maliy səəkə tə hidı ka \*Kanana  
(Mk 7:24-30)*

<sup>21</sup> Dza Yesəw mba'a bərvay tə tsava pi, ka dzay dzəti hidı vəgha məlmə Tir lə məlmə Shidənjw. <sup>22</sup> Ma sa tsəhəy na na, dzəghwa nahwəti mali mbə hwəlfə ka Kanana, tə hidı va, ndəs səəkətaa dzəvəgha Yesəw. A kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, jijiy mazə \*Davıtə, titihwə mənti zhəhwər tə ya. Gazlaka kəsəvə na zhee, war ə ghənzəə sa ngəra'wə tərənəw tərənəw nə» kə. <sup>23</sup> Dzəghwa Yesəw tərəm, nəyəy

kala zləbanta kwəma, ya kwətɪŋ nɔ. Mba'a mbəzli ta səda ci səkəshiy dzəvəgha, ma kə ghəshi ngəci na: «A Metər, mananati kwəma dəw na va, a ghənzə zləmmə dzata. Sa nzanay, ka dza naa zlay nəwəmmə war tsəgha lə lala nɔə vaw» kə ghəshi. <sup>24</sup> Ma kə Yesəw zləbanshi na: «Yənəy, war kwataka ta hwəlfə ka \*Izərayel, ghəshi shiy mənishi nja tenkesli zaza ni ghwənikərə Hyala» kə.

<sup>25</sup> Ma sa favə mali va tsəgha na, səkə na gələbə gələbətə tə shinin nɔə kwa kwəma ci. Ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, titihwə kətitərə na gha» kə.

<sup>26</sup> Dzəghwa ma kə Yesəw ngəta na: «A mali na, waa wəzə na ndə bəvə shi zəmə ndərazhi, ka ndəghashi kaa kireketiw» kə. \*

<sup>27</sup> Ma kə mali va na: «Yar, tsəgha na nava nanzə katar, Ndə sləkəpə. Ma nanzə ya tsəgha nɔəy, ya kireketi na, kar ghəshiy kwəmavə imə memiriy shikə səkwa tə tabəl tsa ndə shiy, ghəci mbə zəmə shiy» kə. <sup>28</sup> Ma kə Yesəw kaa ngəta na: «A mali na, a gha ndara nəfə tsa gha gwanay. Nana kiy, ta məntəna kwəma gha va dzee njasa dī nəfə tsa gha va» kə. 'Wakəvə tsəgha, nza'jəw, pəlis zha mali va va mbəlita va gazlaka va ghala pətsa gəzə Yesəw va kwəma va.

*Kar Yesəw lə ka zəlghwə dər*

<sup>29</sup> Dzəghwa Yesəw mba'a maɔiy tifa, ka dzay dzəməy kwəfa har mənɔiy kwəfa Galile. Dza na mba'a dzəməy mə tsahwəti kəlar, tifa, mba'a nɔəyəy mə. <sup>30</sup> Dzəghwa mbəzli dər, mba'a ghəshi basəkəvashiy dzəvəgha, lə mbəzli gwərapə gwərapəshi ni: Vədevəder, lə ghwəlefelesli, mba'a mbəzli məti məti vəgha

ni, mba'a mbəzli pəhəta ghani shi mbay ma gəzə kwəma, mba'a nihwəti mbəzli mananshi zəleghwer ghəngəhən ghəngəhən ni dər. Basə ghəshi basəyshi kwa kwəma Yesəw. Dza na mba'a mbalamtishi gwa'a. <sup>31</sup> Ma sa mbalamtishi na na, mba'a nava kwəma mananatishi maɔar, kaa mbəzli. Ma kə ghəshi na: «Kay, 'yahə'yahəy na tsatsa ndə» kə ghəshi. Sa nata ghəshi hwəlfə nava maɔar kwəma. Sa nzana mbə mbata gəzə kwəma mbəzliy niy pəhəta ghani shi va, mbəli mbəli mbəzli məti məti vəgha ni, mbə dza dzashi vədevəder, mbə nay pi ghwəlefelesli dīwer, dīwer. Dzəghwa ghəshi ki tapə ghəshi dzəmbəshi mbə fal Hyala ka \*Izərayel.

*Kar Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə fadə mətsəkə*

*(Mk 8:1-10)*

<sup>32</sup> Dzəghwa Yesəw ki da' harvə mbəzli ta səda ci, ma kə ngəshi na: «Ma mbəzli niy, dalalay zhəra hwər tsee ti shi. Sa nzanay, kwa mahkana vici shi na sana, war ghəshi tikə vəghee, shi zəmə tifaw. Sana kiy, ka dēe ghəshiy dzashi kala nganavəshi shi zəmə yaw, va nəghətaa ghəshi dzaa shikəshi, kwa kwal va ma» kə. <sup>33</sup> Ma kə mbəzli ta səda ci kaa ngəci na: «Əy, kwəma ka ghwəmmə pəlakə shi zəmə sana kwamti na gar məkanshi kaa gəla mbəzli dər ni ni tsətsə kia?» kə ghəshi. <sup>34</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Hwəm na pər va ghwəya?» kə. Ma kə ghəshi na: «Mbərfer, na pər va ghəy, mba'a kərpi jəw jəw ni, jəwə» kə ghəshi. «Ndakashim tikə» kə.

<sup>35</sup> Dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzliy basəshi va, a ghəshi nɔəyshi mənɔy. <sup>36</sup> Ma sa nɔəyshi

ghèshi na, dza na høn bøvø peñ tsa mbørføn tsa va, læ kørpi va ta dövø ci. Kè ka mæni 'wøsa kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wøsa na, dza na nga' nga' ngan-gavøri shi va gwanashi, mba'a ßanavøshi kaa mbözli ta søða ci. Dza mbözli ta søða ci va mba'a ghèshi bøvø shi vaa tahananvøshi kaa mbözli va ki. <sup>37</sup> Dzøghwa mbözli tø pøtsa va gwanashi, zømø zømø ghèshi zømøhwø shi zømø va ki, bøhø bøhø ghèshi. Dzøghwa mba'a mændi ßasøti naa tømrbø mbøvøli, gyadø gyadø gh-wani mbørføn. <sup>38</sup> Mbø mbözli zømøhwø shi va vaa bøhøshiy, a zhør mænti bølækwø bølækwø fadø møtsøkø. Mbørekøshi kar mi'i ghèshi læ ndrøzhi. <sup>39</sup> Ma løy hwøm ki na, dzøghwa Yesøw mba'a ßanavø kwal kaa mbözli va, ka dzashi ghèshi. Ma sa dzashi ghèshi na, mba'a dzay dzøghwa kwambøwal ka dzay dzøti hidì ka Magadan.

## 16

*\*Ka Farisahi læ \*ka Sadøsehi mbø d'øw kwøma madanja madanja na va Yesøw*  
(Mk 8:11-13; Lk 12:54-56)

<sup>1</sup> Ma tø nahwøti vici na, mba'a ka Farisahi læ ka Sadøsehi sækøshi va Yesøw. Ma kè ghèshi kaa Yesøw sa dñ ghèshi ngali ci na: «Mænti shi madanja madanja ni kwa kwøma ghøy. Ti dza ghøy sønay sækø va Hyala sækø kwøma gha na katanj, pø ghøy» kè ghèshi. <sup>2</sup> Ma kè Yesøw ngøshi na: «A mbözli ni, nata ma ghwøy ghwømø ghømmø vici mbø pøkwyø, cøke' ka ghwøy sønay dñwøn dza piy nza høzlimø, pø ghwøy. <sup>3</sup> Dzøghwa mekøshi ßa, sa ka ghwøy nata ghwømø løvøta ngørøjækøjækø va kwølefi na, cøke' ka ghwøy sønay, ta nzømø dza van ndatsø, pø ghwøy, tsøgha

ghønzø. A ghwøy sønay tihøvøri shiy dzaa mæniva læ nighø pøtsa mø ghwømø. Ma niy mæniva shiy sønznva mbø ghwøy na, kala sønay tihøvøri shi ghwøy. <sup>4</sup> Ma ghwøy ghwøy mbözli mbø vøghwø tsa ndatsø tsay, mbözli jikirkir ni nza ghwøy, ka dñ føti ghwøy va Hyalaw. «Mænti shi madanja madanja ni» pø ghwøy kaa ngøra. Na nee nee kiy, nihwøti shi madanja madanja ni dzee mæntønwyø tibaw. Møk na shi madanja madanja ni va niy mænøhwø Hyala læ \*Zhøwnasø» kè. Sa gøzanakøshi na tsøgha na, dza na mba'a zlashi tifa ka dzay.

*Yesøw yømø shi ßønipø \*ka Farisahi ghèshi læ \*ka Sadøsehi læ \*is*

(Mk 8:14-21)

<sup>5</sup> Dza kar Yesøw ghèshi læ mbözli ta søða ci, mba'a ghèshi kaføshiy tanjøshi dzøvøri tø kwøfa vaa dzøti tsahwøti hølbo. Mba'a mbözli ta søða ci va niy zamti ghøn ta bø peñ. <sup>6</sup> Dzøghwa Yesøw mba'a madiy ta gøzanshi kwøma, ma kè na: «Favø ghwøy na, ndrøghwø tø ghwøy ghøn tsa ghwøy, va is tsa ka Farisahi va læ sa ka Sadøsehi» kè.

<sup>7</sup> Ma sa favø mbözli ta søða ci va kwøma va tsøgha na, kè ghèshi ka gøzø kwøma kwa jipø shiy, ma kè ghèshi na: «Va sa zay ghøn tsa ghwømmø va ta bø peñ gøzømmø na kwøma va tsøgha ßay?» kè ghèshi. <sup>8</sup> Dza Yesøw mba'a føti ghøn ta kwøma gøzø ghèshi va. Ma kè kaa ngøshi na: «A navam kia? Tawa gøzø ghwøy kwøma kwa jipø ghwøy: «Va sa bøvø ma ghwømmø peñ» pø ghwøya? Ndarø nefer ghwøy ghwøy gwanashiw. <sup>9</sup> Wa ka tøkø kwøma ghwøy mbø ghøn ghwøy sa? Ø zay ghøn tsa ghwøy, ta

mbézli bahay ya va gar bələkwə bələkwə cifə mətəkə ni tə nahwəti vici lə pej cifəy na? Ləy hwəm sa niy ngəshiy ghəshiy, ghwani hwəm niy təhay ghwəy lə kwa tərəmbəa? <sup>10</sup> Zhini tsəghee ngaslay mbézli gar bələkwə bələkwə fadə mətəkə, lə pej mbərfəj dəvə, ghwani hwəm niy nza kwa tərmbə tsa niy basəti ghwəya? <sup>11</sup> Ghala pətsa nə ya va ngəhwəy, ndəghwəm ghən tsa ghwəy va is tsa ka Farisahi lə sa ka Sadəsehi pənəy, njaa sənay ma ghwəy, kwəma pej na sa dēe va gəzarəwəyəw, pə ghwəya?» kə.

<sup>12</sup> Ma sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a mbézli ta səda ci madiy fəti ghən ta kwəma va ki. «Ma kwəma gəzə Yesəw vay, dzəkən is tsa pəsli shiy dī naa gəzəw. Ndəghwəm ghən tsa ghwəy va shi bənipə ka Farisahi lə ka Sadəsehi, dī naa gəzə» kə ghəshi.

*Piyer gəzə: «Yesəw na \*Kəristəw» kə  
(Mk 8:27-30; Lk 9:18-21)*

<sup>13</sup> Dzəghwa Yesəw ghəshi lə mbézli ta səda ci, mba'a ghəshi madishiy dzəti nihwəti hidī, ndəkəwə vəgha hidī Shezare Filipə. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a madiy ta dəw kwəma va \*mbézli ta səda ci, ma kə na: «A ndə nzee ka mbézliy ni yən Zəghwə yakə ndə ngəri baya?» kə. <sup>14</sup> Ma kə mbézli ta səda ci na: «Zhan tsaa mənipə \*batem nza gha, ka nihwəti mbézliy ni. Nihwəti na: \*Eli nza gha, kə ghəshi. Ma nihwəti ba na: Kala \*Zhereməy pə ghay, tsahwəti ndə mbə ka gəzə kwəma Hyala nza gha, kə shi» kə ghəshi.

<sup>15</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ya ghwəy na ghwəy ki, wa ndə nzee

ka ghwəy nia?» kə. <sup>16</sup> Ma kə Shi-manjw Piyer na: «Ghay, Kəristəw nza gha, Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbézli, zhini gha Zəghwə Hyala kwa bəpə piy» kə. <sup>17</sup> Ma sa gəzəkə Piyer tsəgha, ma kə Yesəw ngəci na: «A Piyer, zəghwə Zhan, vəshi pə ghaa vəshi. Sa nzanay, ma kwəma katan na na gəzəkəvəri ghay, kwəmaa səkə va ndə ngəri naw. Dirə tsa mə ghwəmə citəna na kwəma va. <sup>18</sup> Ma nə ya ngəna ki: Piyer nza gha. Ma Piyer tsa vay, kəlbə dī naa gəzə. Tə kəlbə va dzee basəy mbézliy nəwra. Ka dza bərciy nza va mətī gar mbashiw. <sup>19</sup> Avee taa ndəna shiy ghwəni miy dəgha ta dzəti pətsa sləkə Hyala mbə dəvə gha. Ma shi dza ghaa pəhəti, ta mənishi mbézli tikə tə hidiy, tsəgha dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə kwərakwə. Ma ni dza ghaa pəhəti shiy, ka mənishi məndiw, pə gha dība na, war tsəgha dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə kwərakwə» kə.

<sup>20</sup> Sa gəzamti na kwəma va tsəgha na, dza na mba'a makəti mbézli ta səda ci, vantaa ghəshi dzaa gəzə kaa nihwəti mbézli, ghəci na Kəristəw Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbézli, kə ghəshi.

*Yesəw gəzə kwəmaa dzəkən mətī ci, lə zhakati tsa ci mbə mətī  
(Mk 8:31-9:1; Lk 9:22-27)*

<sup>21</sup> Ma ge'i ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a Yesəw ghati gəzanshi bazhə bazhə kaa mbézli ta səda ci, a kə kaa ngəshi na: «A nana ki, ya njaaabay, ta dza dzee dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma sa kee tsəhəray, ta sara ngəra'wə dalala dza mətikwəkəwə mbə \*ka Zhəwifə ghəshi lə mbézli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala, mba'a \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala.

Ta paslantøra dza møndi. Ma sa kee mätiray, ta satira dzee mbø mæti tø kwa mahkana vicee kwa kwøli» kø. <sup>22</sup> Ma sa favø Piyer nava kwøma na, mba'a harvø Yesøw dzøvøgha bøla. Ma kø kaa ngæci na: «A Ndø slækøpø, øhøj, ka ðee nava kwømaa kəsarjav. Makøti gøla na tsøgha na va kwøma Hyala va dzækøn gha» kø.

<sup>23</sup> 'Wakøvø Yesøw tsøgha, tørøð zhøghøghøvay dzar kwa Piyer. Ma kø ngæci na: «Kørakø pø gha lø ya, \*ndø jaka tsa Hyala tsa. Ø ði gha høerøða, ta tørambøraa dzømbø \*kwøma jikir na. Sa nzana, na gha na hwølfø tøkø kwømay, kwømaa søkø va Hyala na teepøw. Tøkø kwømaa søkø va ndø ngøri na» kø.

<sup>24</sup> Dzøghwa ma kø kaa mbøzli ta søða ci na: «Mba'a kø ndøø ði nøwray, ø kø tsava ndø zlay zøzøø dzækøn tsa ci ghøn, mba'a zløbavø sa ngøra'wø, lø mætita gwa'a, ma nza ghøci nøwra. <sup>25</sup> Sa nzana, ya wa ntsaa ði mbøliti piy tsa ci tikø tø hidfi, ta zamti tsa mø ghwømø piy tsa ci dza na. Ma ntsaa dzaa zamti piy tsa ci tikø tø hidfi tø mbørkø kwøma yay, ta mbøliti tsa mø ghwømø piy tsa ci dza na. <sup>26</sup> Nay ghwøw na, ya shi tø hidfi gwa'a gwa'aa kwømavø ndø, mba'a piy tsa ci mø ghwømø zayøw, shiy tifa ndøø 'wøw ti mbø kwøma va tsøghaw. Tsahwøti sø tifa teepø gar dza ndøø mbøerøti piy tsa ci ti mø ghwømø va Hyalaw. <sup>27</sup> E gøzarjwøw yay, ta søkø dzee yøn Zøghwø yakø ndø ngøri lø shøndøkø tsa Dirø, ghøw lø ka kwal Hyala ci. Sa kee søkøray, kee dza na mba'ee wanati zhømø ndø, ya tsamaða ci gwa'a, war ge'i ge'i lø na ci sløni ghørahwø

na mbø nzøw tsa ci tikø tø hidfi. <sup>28</sup> Ø gøzarjwøw, na navay tsøgha na, a nihwøti mbø ghwøw ghwøw mbøzli tikø niy, ka ghøshi gha bøkøw na ta nara dza ghøshi, yøn Zøghwø yakø ndø ngøri, yøn mbø søkø ta møni mazø tsee» kø.

## 17

*Yesøw mø kølaj lø nihwøti mbøzli ta søða ci*  
(Mk 9:2-13; Lk 9:28-36)

<sup>1</sup> Dzøghwa sa mønta vici kwanj løy hwøw shi va na, dza Yesøw kaa kar Piyer lø Zhakø, mba'a Zhanj zømbøghøw Zhakø, pøm pømøvøshi kwasøbø ci, ka dzashiy dzømø ghøn kølaj tsa biti tsa, ta nza kwøtishi møða. <sup>2</sup> Ma sa tsøhøshi ghøshi møða na, dzøghwa Yesøw mba'a zhøghanakøshi nahwøti pa kaa mbøzli ta søða ci va mahkan ni. Ka mbøerø pøtsa mbø kwøma ci ghøw ghøw ghøw, ndøba vici pø gha. Ma kwøbenjer køn ghøn ci na, mba'a ghøshi zhøghøshi tezløzlezlezi, war ka bamøpø. <sup>3</sup> Ma zhini ghøshiy nighø ða na, kar \*Møyizø lø \*Eli tifa mbø gøzø kwøma li. <sup>4</sup> Ma kø Piyer kaa Yesøw tsøgha ki na: «A Ndø slækøpø, jøw na wøzø ghwømmø nzøyømmø tø pøtsaw. Mba'a pø gha zløbatij, kadiw e danøti ceker mahkan, kwøtij tsa gha, mba'a tsa Møyizø, mba'a tsa Eli» kø.

<sup>5</sup> Ma war ghøci ghwølay mbø kørni gøzø kwøma gøzø na vaa søkwa tsøgha na, dzøghwa zlølahø, kwølebi søkøshi tø ghwømø, ka mbøerø, søkø zhømakø møkøwø va køeløhwøshi. Fa ghøshi na, møli Hyala mbø gøzanshi kwømaa dzækøn Yesøw søkø mbø kwølebi va, ma kø na: «Favø tø ghwøw, ava

ghæci na Zhøghwee dee, tærøjw yøn vøshi ti, fam kwøma vø» kə.

<sup>6</sup> Ma sa favø \*mbøzli ta søfa Yesøw va mahkan ni mæli va tsøgha na, mba'a ghøshi hazlønishi tærøjw. Tsøfækwø tsøfækwø ghøshi tsøfækwøshi, nzøjw nzøjw kwøma shi mbø hidi. <sup>7</sup> Dza Yesøw, kət kətøghøvay dzøvøgha shi, mba'a dapashi. Ma kə ngøshi na: «Satinwøyøm mægare, ka dza her ghwøy ma» kə. <sup>8</sup> Dzøghwa mbøzli ta søfa ci va kafø, ghøshi kafata kwøma shi. Ma sa nø ghøshi njø'wø kə ghøshi na, nay ndø ghøshi tifa ghwølaw. War Yesøw kwøtiy. Mba'a ghøshi madfishi ta sækwashì mæ kəlan ki.

<sup>9</sup> Ma kə Yesøw ngøshi ghøshi mbø sækwa sækø mæ kəlan tsa va na: «Ma shi nashi ghwøy ni mønishiy, øntaa ghwøy taa gøzøshi ya kaa tsamaba ndø di ma. Ndøghætì, pa' tø vici dzee zhakatira mbø mæti, yøn Zøghwø yakø ndø ngøri» kə. <sup>10</sup> Dzøghwa mbøzli ta søfa ci va ka dæw kwøma vø, a kə ghøshi na: «A Metø, sa wana niy nø \*mbøzliy bønìpø kwøma pøhøti Hyala na: "Pørbø Eli dza naa sækøy, ka \*Køristøw gha sækø" kə ghøshia?» kə ghøshi. <sup>11</sup> Ma kə Yesøw zløbanshi na: «Yan tsøgha na nava nanzø, katan na. Eli dza naa 'wa kwal sækø, ta gøzanshi zhøghø nefer shi kaa mbøzli ta nøw kwøma Hyala. <sup>12</sup> Ma ki e gøzanwøyøy, a Eli 'wakø kwal sækøy ghala mbøradzøy. Dzøghwa mbøzli na, kala sønìvø ghøshi. Mba'a ghøshi mænti \*kwøma jikir na li njasa dfi ghøshi. Njasa sanamiy ghøshi va ngøra'wøy, tsøgha dza ghøshi ta samiyra, yøn Zøghwø yakø ndø ngøri kwørakwø» kə. <sup>13</sup> Ma sa gøzøkø na kwøma va tsøgha na,

mba'a mbøzli ta søfa ci va føti ghøn tsøgha, dzøkøn Zhan tsaa mønìpø \*batem gøzø na kwøma va, kə ghøshi.

*Yesøw læ zøghwø nza bashakø vø*  
(Mk 9:14-29; Lk 9:37-43)

<sup>14</sup> Dzøghwa kar Yesøw læ \*mbøzli ta søfa ci ki mba'a ghøshi tsøhøshi vøgha mbøzli dan ni. Dza tsahwøti ndø mba'a madiy, ka sækø dzøvøgha Yesøw. Sækø na gøløbø gøløbøy tø shinin ci kwa søfa Yesøw. <sup>15</sup> Ma kə na: «A Ndø sløkøpø, mænti zhøhwø ta zøghwee ghæci gwørapøy va zøghwø bashakø, war mbø sa ngøra'wø ghæci vø tærøjw. Dan søfa ci sækø zøghwø tsa va mbø ndøghaa dzøti ghwø, læ dzømbø yam. <sup>16</sup> Dzøghwa mba'ee niy pømanakøshi kaa mbøzli ta søfa gha na, shan ghøshi shanay mbøli ci» kə. <sup>17</sup> Ma sa gøzøkø ntsa va tsøgha, ma kə Yesøw kaa mbøzli na: «Mata ghwøy ghwøy mbøzli mbø vøghwø tsa ndatø tsa gømgøm niy, banavø nefer ghwøy ghwøy kaa Hyalaw. Pa' hwøm dfi ghwøy yøn nzøyra læ ghwøy kia? Pa' hwøm dzee nza mbø sø'wa kwøma ghwøy difa kia? Børam zøghwø vaa sar tikø» kə <sup>18</sup> Dza mba'a mændi banakø zøghwø va. Sa bøkø m na, mba'a gøzanakø kwøma læ børci kaa bashakø tsa va tærøjw tærøjw a ghæci søvøriy mbø zøghwø va. Dzøghwa nza'jøw bashakø tsa vaa søvøriy mbø zøghwø va ki. Pølis ghæci mbøliy tibata kwøriy.

<sup>19</sup> Ma sa nata \*mbøzli ta søfa Yesøw kwøma va mænta tsøgha na, dza ghøshi, kət ghøshi kətøghøvashiy dzøvøgha Yesøw. Ma kə ghøshi ngøci na: «Wa shiy mønishi niy mbø ma ghøy tøhøkøvøri bashakø tsa va na ghøya?» kə ghøshi. <sup>20</sup> Ma kə



Yesəw ngəshi na: «Waa banavə nefer ghwəy ghwəy gwanashi kaa Hyalaw, va tsəgha mbay ma ghwəy təhəkəvəri. Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, war mba'a pə ghwəy banavə nəfə tsa ghwəy kaa Hyala ya jəwə tsətsə nja cizlə gwəbiri, ta mbay dza ghwəy ni, ya kaa dəlagwa na sana: “Tədfamtəvanja tikə, mbalaa dzarba!” pə ghwəy, ka na dza na, mba'a barvata. Ma tsəgha kiy, nihwəti shiy tifa mba'a dzaa zhəntənjwəy ghən tərəw. [ 21 Ma gəla bashakə tsay, ka mbay mənđiy təhəkəvəri mbə ndə, kala lə mənđi səwmay mba'a cə'wə Hyalaw» kə.]

*Yesəw zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci, lə zhakati tsa ci mbə məti ba*

(Mk 9:30-32; Lk 9:43-45)

22 Ma tə nahwəti vici sa basəshi kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səfa ci gwanashi tə hidi ka Galile na, dza na tapə ta gəzanshi kwəma, a kə na: «Ma yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta kəsəvərə dza mənđi mba'am fambərə mbə dəvə mbəzli. 23 Ka mbəzli va dza na, mba'a ghəshi paslantəra. Ma sa kee mətiray, tə kwa mahkana vicee kwa kwəli na ta zhakatira dzee mbə məti» kə. Ma sa favə mbəzli ta səfa ci gəla nava kwəma tsəgha na, gwa'a, kwəshay vəgha shi mənđa tsəgha.

*Gəzə kwəmaa dzəkən tsəhə ghən mbə \*ciki Hyala*

24 Dza kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci mba'a ghəshi səəkəshiy dzəmbə məlmə Kapernahwəm. Ma sa səəkəshi ghəshi na, mba'a mbəzliy tsəhə ghən va mbəzli mbə ciki Hyala səəkəshiy dzəvəgha Piyer. Ma kə ghəshi ngəci na: «A Piyer, kar ntsa ghwəy tsa dikə tsaa tsəhə ghən

tsa mbə ciki Hyala sa?» kə ghəshi. 25 Ma kə Piyer na: «Yəj, kar naa tsəhə» kə. Ma Piyer mbə dzəkə ghi na, mba'a Yesəw 'wati dəw kwəma və pərfa ghəci, ma kə ngəci na: «A Piyer, njaa na va gha tay? Va nima mbəzli ka mezhihə tə hidiy tsəhə ghən tay? Va ka səəkə səəkə ta naa, naa va ka ya ya?» kə. 26 Ma kə Piyer na: «Va ka səəkə səəkə ka ghəshiy tsəhə» kə. Ma kə Yesəw na: «Ghənzə tsəgha na, ka tsəhə ghən ka ya ya na nashi ba na? 27 Əy, ma ki ya tsəgha nze, vantaa nefer ka tsəhə ghən va taa satiy, mbala bəvə gwəvberj, a gha dzaa dzəməy kwəfa, ta kəsə kərpi. Ma kəlipə dza ghaa 'wa kəsəvəy, nza gha bəvəə ghwənamti miy tsa nze. Sa ka gha ghwənamtiy, ta kəsəy səlay dza gha mbəba. Nza gha bəvə, nza gha dzaa banavəshi. Mək dza naa nzaa dzəti tsee ghən lə dzəti tsa gha gwa'a» kə.

## 18

*Tsama ndə gwəra na dikə mbə mbəzli sləkə Hyalaa?*

(Mk 9:33-37; Lk 9:46-48)

1 Ghala pətsa va ki na, dza \*mbəzli ta səfa Yesəw mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw. Ka dəw kwəma ghəshi və, ma kə ghəshi na: «A Metər, tsama ndə na ntsaa gwəra dikə mbə mbəzli sləkə Hyala tay?» kə ghəshi. 2 Dzəghwa Yesəw da' haray zəghwə jəwə tifa, mba'a garəy kwa kwəma shi. 3 A kə ngəshi na: «A gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, kala zhəghəti ghən tsa ghwəy pə ghwəy nja ndərazhi jəw jəw niy, ka dza ghwəy mbə tsəhənjwəy mbə mbəzli sləkə Hyalaw. 4 Ntsaa dzaa zhəghəti ghən tsa ci jəwə nja zəghwə nay, ghəci dza naa gwəra

dikə mbə mbəzli sləkə Hyala. <sup>5</sup> Ya wa ntsaa dzaa ka'wəti zəghwə jəwə nja sasa tə mbərkə kwəma yay, yən də'wə ghən tsee na sa ka'wəti na va tsəgha» kə.

*Gəzə kwəmaa dzəkən shiy hərəndə, ta mənəi \*kwəma jikir na*

(Mk 9:42-48; Lk 17:1-2)

<sup>6</sup> Ma kə Yesəw ɓa na: «Ya wa ntsaa dzaa mənəti shiy ngədi mbəzliy təhəshi ma ni ndara nefer shi, dza mba'a ghəshi shikəshiy dzəmbə mənəi kwəma jikir nay, a ngərə'wə taa nza kən tsava ndə. Wəzəɓa pəhanaghwa mənədi vəna kwa wəri ci, mba'am tsəkwati tə hwər kwəfa, mba'a mətuy dza naa favə kən kwəmaa dzaa nza kən. <sup>7</sup> Katan nanzə kiy mbəzliyay, mbə kwəma na mbəzli tə hidī. Va sa nzanay, ya hwəmba nza na, war lə shiy hərəpə dzəmbə mənəi kwəma jikir na na tifa. Ta na niva shiyəy, ka bashi nza ghəshi tifa ya hwəmbaw. Ma nanzə kiy, a ngərə'wə dzaa nza tərəjw kən ntsaa dza vaa titəvay ta mənəi shiy ngədi mbəzliy dzəmbə kwəma jikir na» kə.

<sup>8</sup> Ma kə kwa fir na: «War mba'a kə dəvə gha, ya nahwəti səda ghaa fənaa dzəmbə mənəi kwəma jikir nay, sla pə gha slanti, a gha ndəghamti kərakə. Sa nzanay, wəzəɓa kwəmavə gha piy tsa slar tsa va Hyala, lə dəvə gha kwətij na, ya lə səda kwətij na, kən na dza mənədiy ndəghambəna mbə ghwəwə kədi ma, lə shi gha bakanashi. <sup>9</sup> Mba'a kə nahwəti mətse ghaa ngədiŋaa dzəmbə mənəi kwəma jikir nay, lamti kwa ghən gha, a gha ndəghamti kərakə. Sa nzanay, wəzəɓa kwəmavə gha piy tsa slar tsa va Hyala, lə mətse kwətij na, kən na dza mənədiy ndəghanaa dzəmbə

ghwəwə kədi ma, lə mətsehi gha bakanashi» kə Yesəw.

*Bəli fir lə təmbəkə tsa niy zay, mba'a ndə pəlavə sa ci*

(Lk 15:3-7)

<sup>10</sup> Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səda ci difa na: «Mənəi tə ghwəy məhərli, vantaa ghwəy dzaa fə ndərəe dzəti tsahwəti ya kwətij mbə mbəzli daw daw bərce ni. A gəzanwəyee, mbə ndəghwəshi na ka kwal Hyalahi shi kwa kwəma Dirə tsa mə ghwəmə ya hwəmba nza. <sup>11</sup> [Sa nzana, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta mbəli niy zashi mbəzli səəkəree tikə tə hidī.]

<sup>12</sup> A nə yay, njaa na va ghwəya? Ya ndə nza mba'a tərkesli ci və bələkwə, dza tsahwəti mba'a zay kwətij mbə shi na, nza zlashi ni məslidə mətseka məslidəti ni va tibashi ni mə d'al pi, ka dzay ta pala tsa zay va kwətij tsa sa? <sup>13</sup> E gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ma sa ka na dza, mba'a kəsay sa ciy, tərəjw dza naa vəshiy, ta təmbəkə tsa ci va kwətij tsa. Tərəjwba ti kaa ni daf ni va niy zashi ma. <sup>14</sup> Ava tsəgha di ma Dəjwəy Hyala mə ghwəmə tsahwətuy zay ya kwətij ta mbəzli daw daw bərce ni va nəwvə kwəma ci ki» kə.

*Kwəma ka ndə mənəi, ghəci kə nay zəmbəghəy mbə mənəi \*kwəma jikir na*

<sup>15</sup> Zhini ma kə difa na: «Mba'a kə zəmənə tsa mbə nəw Yesəw mənətənə \*kwəma jikir nay, mbala harvə a gha gəzanciyy dzəkən kwəma va, ghwəy bakə bakəjwəy li. Ma sa ka na dza mba'a yivə, “Tsəgha na katan, vəya na fəti” kəy, a gha zhəghəkə dzəghwa kwal Hyala tsəgha. <sup>16</sup> Ma mba'a kə kala di fəti ta kwəma gəzanci gha yay, mbala

harvə, ya ndə kwətiŋ, ya mbəzli bakə kwasəbə gha. Nza ghwəy zhiniy gəzanci kwəma li shi. A ghənzə mbəə nza nja kwəma gəzəkə Zliya Hyala va. Sa nə na va: “Mba'a kə kwəma dzətita dzəti ngwəwəy, mbəzli bakə, ya mahkan kə dzaa ndəghakə fəti kwətiŋ naa dzəkən kwəma va, ka mēndi gha zləba” kə. <sup>17</sup> Ma sa ka na di ma fəti ta na dza niva va mbəzliy gəzə kwəma bay, basəŋwəyəm lə mbəzliy nəw Yesəw, a ghwəy gəzanci. Kala dza kəə di fəti ta kwəma dza basəva tsa mbəzliy nəw Yesəw gəzanci difa kiy, mba'a gha zlay, ka nighe war lə mətse. Njasa nza naa ndə ta mbəri lə nja ndə \*dəwan gha bəti ghalaba. <sup>18</sup> E gəzəŋwəy na katanəy, mba'a pə ghwəy pəhəti shiy, ta mənishi mbəzli tikə tə hidiy, tsəgha dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə kwərakwə. Ma ni pəhəti ghwəy, ka mənishi mēndiw, pə ghwəy difa na, tsəgha dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə kwərakwə.

<sup>19</sup> Zhini ba, e gəzəŋwəyəy, war dzəghwa mbəzli bakə mbə ghwəy tə hidī, mba'a ghəshi yəməti miy tsa shi kwətiŋ ta kwəma di ghəshi dəw mbə cə'wəy, ta banavəshi shi dəw ghəshi va dza Dirə tsa mə ghwəmə. <sup>20</sup> Va sa nzanay, war tə pətsa basəshi mbəzli va gar bakə, ya mahkan mbə slən tseyey, war tifa nzee mbə shi» kə.

*Bəli fir lə kwəma tsahwəti ndə ghəra sləni tsa di ma pəli ndə mbə nəfə ci*

<sup>21</sup> 'Wakəvə Piyer mba'a kətəghəvay dzəvəgha Yesəw, ka dəw kwəma və, ma kə na: «A Ndə sləkəpə, ya zəməərə dza, mba'a bəliti mənira \*kwəma jikir na, war ka mənira, war ka mənira, gar dāŋ səday, gar hwəm sədee

təbə na yən pəlanay kwəma jikir na mənira na va mbə nəfə tsee tay? Gar mbərfəŋ sədee ta naa, naa njaa?» kə. <sup>22</sup> Ma kə Yesəw kaa zləbanci na: «Əŋ, əhəŋ, gar mbərfəŋ səda dza naa nza gwa'a tsəghaw, mbərfəŋ mətseəkə, gar mbərfəŋ səda ghaa pəlay mbə nəfə gha. <sup>23</sup> Vandə taa gəzəŋa kwəma va njasa məniva na mbə mbəzli sləkə Hyala. Yəm na lə kwəma tsahwəti mazə, lə ka ghəra sləni ci, mba'a niy banavəshi gəna kaa mbəzli va tə sləni. Dza na tə nahwəti vici na, mba'a harashi mbəzli va ta bəlanati gəna ci ghəra ghəshi sləni li. <sup>24</sup> Dzəghwa sa ghati na bəla gəna va na, mba'a mēndi pəmanakə tsahwəti ntsa nza gəna ci və gar mələyənəw dāŋ. <sup>25</sup> Ma ntsa va na, shiy və gar wati gəna vaw. Dəghwa ma kə ntsa gharanci na va sləni na: “Ma ghənzə tsəghay, wəzəba dza mēndiy pamti səkəm na tə ntsa, ghəshi lə mali ci, lə ndərazhi ci, mba'a ni ci shi və gwanashi. Ghalabay, aa dzaa mbay watəra təm tsee va” kə. <sup>26</sup> Ma sa gəzəkə ntsa va tsəgha na, dza zal tsa va, gələb gələbəy tə shinin ci kwa səda ndə gəna tsa gharanci na va sləni, ka cə'wə və. Ma kə na: “A ntsee dikə tsa, titihwə, yan pə gha na gha, kadiw ndəghətəra. Ta wavəŋa sa gha dzee dza gwanata” kə. <sup>27</sup> Dzəghwa ntsa gharanci na va sləni mba'a zhəti hwər ti, mba'a pəlay mbə nəfə ci, mbərəkə zlatanavə gəna va gwanata.

<sup>28</sup> Ma dzəghwa ndə sləni tsa pəlay mēndi va sa səvəriy na tə ngwəla na, bəgəm ghəshi lə tsahwəti ntsa ka ghəshiy ghəra sləni li. Ma ntsa va na mba'a niy bəvə təm və, gar mbəl bələkwə kwətiŋ. Dza na tasl kəsəti ntsa va

ta na ci va gëna, ka mëtserdî ta wëri tsa ci. Ma kə ngəci na: “Ə pə gha wavëra gënee va sənzənva” kə. <sup>29</sup> Dzəghwa tsava ndə sləni kwərakwə ki, gələbə gələbəy tə shinin ci kwa kwəma ci. Ka cə'wə və, a kə na: “A ntsee, titihwə yaŋ pə gha na gha kadiw ndəghətəra. Ta wavəŋa gəna gha va dzee” kə. <sup>30</sup> “Awə, war sənzənva dee ghaa wavëra see” kə. Dza na, na naci mba'a dzaa kalaghwa ntsa va kwa fərshina, pa' fəca vici dza naa wanavə gəna ci va.

<sup>31</sup> Ma sa nata nihwəti mbəzli ka sləniy tərmbə kwəmaa mənta va tsəgha na, mba'a nəfə tsa shi satiy tərəŋw tərəŋw dzəkən ntsaa zhəhwər ma va. Dza ghəshi cəke' ghəshi dzaa slanəkə kwəma va kaa ntsa ghəranci ghəshi va sləni. <sup>32</sup> Sa favə ndə gəna tsa ghəranci ghəshi va sləni ki na, dza na da' ghəci haray ndə ghəra sləni ndə ndərəm tsa va. A kə ngəci na: “A ta gha gha tsatsa ndəy, ndə ndərəm ndə nza gha. A gha nay, sa pəra'wəra gha dəvəy, gwanata zlatəŋee gənee va niy nza va gha. <sup>33</sup> Sana kiy, a gha niy təbəə mənti zhəhwər ta ntsa nza ghwəy tsa li kwa zərə kwətij na, njasa məntəŋee va kwərakwə” kə kaa ngəci. <sup>34</sup> Dza na tərəŋw ghəci bəti nəfəə dzəkən ntsa va, tə mbərkə kwəma mənti na va. Mba'a kəsaghwa kwa fərshina, nza ghəci nza kwa kwərakwə, pa' fəca vici dza naa wanamti na ci va gəna gwanata» kə Yesəw.

<sup>35</sup> Zhini ma kə Yesəw diba ki na: «Favə tə ghwəy! Kala dza pə ghwəy pəli mbəzli mbə nəfə tsa ghwəy lə nəfə kwətij, ghəshi kə məntəŋwəy kwəma jikir nay, ava war tsəgha dza Dirə tsa mə ghwəməə mənijwəy kwərakwə ki, njasa mənti ndə gəna tsa va va kaa ndə ghəra sləni tsa ci va» kə.

## 19

*Yesəw bəniyə kwəmaa dzəkən təhəva tsa kar zal lə mali ci*  
(Mk 10:1-12)

<sup>1</sup> Ma sa kəfamtî Yesəw bəni shi va kaa mbəzli ki na, dza na mba'a bərvay tə hidî ka Galile, ka dzay dzəti hidî ka Zhəwde, pəri na pəriba bəla həl Zhərdeŋ. <sup>2</sup> Mba'a mbəzli dafə nəwvə. Dza na mba'a mbalamtishi gwanashi va zəleghwer shi.

<sup>3</sup> Dzəghwa \*ka Farisahi, mba'a ghəshi səkəshiy dzəvəgha Yesəw ta dəw kwəma və, ta nighə kwəma ci, ma kə ghəshi ngəci na: «Banavə kwal \*kwəma pəhəti \*Məyizə kaa ndə ta tihə mali ci, ghənzə kə mananati kwəma ya namaba na?» kə ghəshi.

<sup>4</sup> Ma kə Yesəw na: «Njaa na kwəma gəzəkə məndi mbə zliya dzəkən kwəma vaa, səkə ghwəy jəŋəhwə sa? Ma kəy: “Kwa taŋ taŋəy, nga' ngati Hyala zal ghəshi lə mali” kə. <sup>5</sup> Dzəghwa, a kə diba na: “Ava va tsəgha dza zal bərvay vəgha kar dəy lə mbəghəy, nza ghəshi dzaa jakəshi lə mali ci. Ma nza ghəshi bakanashi mənishi ka vəgha kwətij” kə. <sup>6</sup> Mba'a kə tsəgha kiy, mbəzli bakə na ghəshi ghwəla kiw, vəgha kwətij na sa shi. Ghənzə tsəgha kiy, əntaa ndə ngəri təhəvəri shi jakəti Hyala ma» kə Yesəw.

<sup>7</sup> Ma sa favə ka Farisahi tsəgha, ma kə ghəshi na: «Yaŋ, ya sa nzana tsəghay, tawa nə Məyizə, mba'a kə ndəə dî tihə mali ciy, a kwal va ndə, tsaslanavə ma ndə zliya kaa ngəta ta dəvə nzə, kə shiki?» kə ghəshi. <sup>8</sup> Ma kə Yesəw na: «Wa ma kwəma bəŋwəy Məyizə kwal ti ta tihə mi'i ghwəy ghwəy lə zliya, sa nzana caslakə ghən tsa ghwəy, kala zləba dî fəti ghwəy ta nəw

**18:33** 18:33 5:7 **18:34** 18:34 5:26 **18:35** 18:35 6:12, 15; Ef 4:32; Kwəl 3:13; Zhk 2:13

**19:1** 19:1 7:28; Lk 9:51 **19:4** 19:4 Ghava 1:27 **19:5** 19:5 Ghava 2:24; Ef 5:31 **19:7**

19:7 5:31

kwəmaa gəzəkəvata na. Ma ghala kwatanatay, niy nza gəla nava kwəma tifa tepəw. <sup>9</sup> Na nee nee e gəzanwəyəy: War mba'a kə ndə təhamti mali ci, kala məniti ghwərghwər ghənzə, dza mba'a bəvə nahwəti maliy, a ntsa va məniti ghwərghwər» kə Yesəw.

<sup>10</sup> Ma sa favə mbəzli ta səfa ci kwəma va tsəgha, ma kə ghəshi na: «Əy, ma ghənzə tsəgha, war tsəgha kə kwəma kən nzyə tsa kar zal lə mali na, wəzəba maw ma mənidiy bəva na» kə ghəshi.

<sup>11</sup> Ma kə Yesəw na: «Ma gəla nana kwəmay, mbəzli gwa'a dza naa mbay favəw. War mbəzli ghwənanamtishi Hyala məhərli shi, na shiy dzaa mbay favə.

<sup>12</sup> Ta na nava e gəzanwəyəy, shiy ghəngən ghəngən na shiy makə zhər va bə mi'i. Nihwəti zhərəy, ghala yakəshi mənidi na məti məti kwalə shi, va tsəgha bə ma ghəshi mi'i. Nihwəti na, va sa nzana mba'a mənidi tsa'wamtishi, nihwəti ba na, kala di bəva ghəshi, sa di ghəshi ghəra sləni kaa Hyala lə nəfə tsa shi kwətin, nza Hyala sləkə mbəzli tikə tə hidfi. Ma ntsaa di zləbavə kwəma vay, nza ghəci zləba» kə Yesəw.

*Yesəw lə ndərazhi jəw jəw ni*  
(Mk 10:13-16; Lk 18:15-17)

<sup>13</sup> Dzəghwa nihwəti mbəzli mba'a ghəshi banakə ndərazhi kaa Yesəw, a ghəci fakən dividivi ci kən shi, ta cə'wə Hyala ti shi, dza \*mbəzli ta səfa Yesəw, ka makə mbəzli va. <sup>14</sup> Ma kə Yesəw sa nashi na ghəshiy makəshi na: «Ka makəshi ghəwəy ma, zlashim ndərazhi jəw jəw ni va, a ghəshi sar dzəvəghee. Sa nzanay, gəla mbəzli nja ghəshi na shi sləkə Hyala» kə.

<sup>15</sup> Dza na mba'a fanakənshi dividivi ci, ta təfanshi miy. Ləy

hwəm ki na mba'a barvay tə tsava pi, ka dzay.

*Kwəmaa dzəkən ndə shiy tsa tərəjw tsa*

(Mk 10:17-31; Lk 18:18-30)

<sup>16</sup> Ma tə nahwəti vici na, ndəs tsahwəti ndə səəkəy dzəvəgha Yesəw. A kə ngəci na: «A Metər, wa shi dzee məniti wəzə ni kee kwəmavə piy tsaa kədi ma tay?» kə. <sup>17</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «A nava dəw gha kwəma wəzə na, ta məniti vəya? Ma ntsa wəzə tsay war Hyala na kwətita. Mba'a pə ghaa di kwəmavə piy tsaa kədi may, nəw pə ghaa nəw kwəma gəzəkə \*kwəma pəhəti Hyala» kə Yesəw. <sup>18</sup> Ma kə ntsa va kaa Yesəw na: «Gəla nama hwəlfə kwəma pəhəti Hyala kee nəw kia?» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Saa ni vay, ka pəəsli ndə gha ma, ka pəla mali ndə gha ma, ka ghəli gha ma, ka təbə dzərvə ghaa dzəkən ndə ma, <sup>19</sup> ə pə ghaa ha'wə tə kar dəja lə mənja, ka di nihwəti mbəzli gwanashi njasa di gha va ghən tsa gha kwərakwə, kə» kə Yesəw.

<sup>20</sup> Ma sa favə məgəla ndə shiy tsa va kwəma va, ma kə na: «A Metər shi bəlakə gha niy, gwanashi nəwamtishee. Nana kiy wa shi kee zhiniy məniti difa kia?» kə. <sup>21</sup> «Mba'a pə ghaa di mənija ka ntsaa kərkamti kwəmay, mbala pamti səkəm tə shi va gha, a gha tahananəvəshi gəna va kaa ka ndərma, nza gha səkə ta nəwra. Ma ghalaba kiy, ta kwəmavə shiy gwəramti dza gha mə ghwəmə» kə Yesəw ngəci. <sup>22</sup> War sa favə ntsa va kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha na, ka zhanci nəfə tsa ci tərəjw. Dza na ka dzay lə nəfə lə nəfə, sa nzana ndə shiy tsa tərəjw tsa ghəci.

23 Dzəghwa ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səda ci ki na: «E gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ngahə na va ndə shiy ta tsəhə ghəci tə pətsa sləkə Hyala. 24 Vanta nahwəti kwəma gəzanwəyee dība: Bəlanbā ngaləwba dza naa dzəvərita kwa kwal batal cisli shiy, kən dzəti pətsa sləkə Hyala va ndə shiy» kə.

25 Ma sa favə mbəzli ta səda ci nava kwəma na, mba'a səəvəri məhərli shi. Tapə ghəshi dzəmbəshi mbə dəfəw kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Əy war tsəgha kə kiy, wa ntsaa dza vaa mbəliy kia?» kə ghəshi. 26 Dzəghwa Yesəw naci, tsa' nighətishi. A kə kaa ngəshi na: «Kwəma vay, ka mbay mbəzliy mənti, ma na Hyala nanzə kiy, aa mənti. Sa nzanay, shiy tībaa tanjanati bərzi kaa Hyalaw» kə.

27 A kə Piyer ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ghəy sana kiy, avanay gwa'a gwa'a zlashi ghəy shi ghəy mba'a ghəy nəwvəna. Ya sa nzana tsəgha kiy, zhəmə njaa na dza ghəy kwəmavə na ghəy kia?» kə. 28 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, fəca vici dza Hyalaa mənti yəwən hidiy, ta nzəy dzee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwa gəzli mazə dībədībə na. Ma fəca vay, ghwəy ghwəy mbəzli mən lə bakə ni ni nəwvəra na, ta nzəy dza ghwəy dza kwərakwə kwa gəzli gəzli mezhizhə mən lə bakə. Nza ghwəy sla ngwəvəə dzəkən mbəzli mbə takəhi mən lə bakə ni va mbə hwəlfə ka \*Izərayel. 29 E gəzanwəyəy, ya wa ntsaa zlay ghi tsa ci, ya ngwarməhiyəy zhər lə ghyehi gwa'a, ya kar dəy lə mbəghəy, ya ndərazhi yakə na, mba'a veher ci gwa'a, war ta ghəradfa sləniy, kwa kwəma

jəw na ta kwəmavə shi ci va dza na tsəgha, gar bələkwə səda. Zhini mba'a dzaa kwəmavə piy tsa kədi ma dība. 30 Mbəzli dən mbə ka 'wa kwəma kaa mbəzli sanay, ka mbəzli ləy hwəm dza ghəshiy zhəghəshi. Ma ni ləy hwəm mbəzli sana na, mba'a ghəshi zhəghəshi ka mbəzliy 'wa kwəma kaa mbəzli» kə Yesəw.

## 20

*Bəli fir lə kwəma mbəzli ka sləni harvə ndə ta ghəra sləni mbə za ci*

1 Dzəghwa ma kə Yesəw bā na: «Avee dzaa gəzanwəy shi yəməva sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli li shi» kə. Ma kə na: «Yəmyəm na lə kwəma tsahwəti ndə za niy madiy na mekəshi mekəshi, ta pala ka sləni ta ghərancı sləni mbə za ci. 2 Dza na mba'a kwəmavə mbəzli. Ma sa kwəmavəshi na na, "Mbəl mbəl dza ghaa wanəy mbə vəghwə, njasa ka məndi vaa wa ndimndim kaa ka sləni" kə mbəzli va ngəci, "tsəgha na, e zləbavə wanwəy tsəgha" kə kaa nghəshi. Sa sləkamti ghəshi na, dza na mba'a pəmashiy dzəmbə za ci ta ghəra sləni ghəshi ki. 3 Zhini ndə za tsa va bā, mba'a zhəkəvəriy ta pala nihwəti mbəzli ge'i lə tsahi məslidə. Ma dza na na, nihwəti mbəzli garə garə dzar tə ləwma gəmshı, kala shi məni ghəshi tība. 4 Ma sa nashi na, a kə kaa ngəshi na: "A mbəzli ni, ndim dzamməm, a ghwəy dzaa ghəradfa sləni mbə zee kwərakwə. E taa wavənwəy zhəmə ghwəy njasa dza naa təbə" kə. 5 Tsəgha na, kə mbəzli va, ka madı tsəgha ta ghərancı sləni ci va. Zhini na dība, mba'a zhəkəvəriy ge'i ge'i vici kwa ghen. Səvəri na na,

mba'a kəsashi nihwəti mbəzli gəm shi dība. Dza na mba'a zhiniy pəmashiy dzəmbə za ci va. Zhini na dība, mba'a zhəkəvəriy ge'i ge'i lə tsahi mahkan, mba'a zhiniy kəsashi nihwəti mbəzli fa, mba'a pəmashiy dzəmbə za ci va. <sup>6</sup> Zhəghwa na dība ki, mba'a zhəkəvəriy ge'i lə tsahi cifə. Dza na mba'a kəsashi nihwəti mbəzli garə garə tē ləwma dība, war gəmshī kala shī mōni ghəshi tība. Ma sa nashi na na, dza na tapə ta dəw kwəma və shi, ma kə na: “Wa navam, vəghwə ghwəy tikə gəmhwəy kala sləni ghəra ghwəy tība shəka?” kə ngəshi. <sup>7</sup> Ma kə mbəzli va na: “Waa ndə tībaa dəwhwənyəy ta sləniw, va tsəgha vəghwə ghəy tība tsəgha” kə ghəshi. Ma kə ndə za tsa va na: “Ndim dzamməm a ghwəy dzaa ghərada sləni mbə zee” kə. Mba'a mbəzli va nəwvə ta ghəranci sləni ci va.

<sup>8</sup> Dzəghwa vici ki mba'a pəkəwəta. Sa pəkəwəta vici na, dza ndə za tsa va, da' harvə ntsaa ghəranci sləni kəghi tsa ci. A kə kaa ngəci na: “Harkə mbəzliy ghəra sləni va, a gha wanshi gəna tə sləni shi. Kaa mbəzliy kəray vaa dza ta sləni pə gha taa gha wa shiy, nza gha kəray tə niy 'wa vaa ghəra sləni va” kə. <sup>9</sup> Dzəghwa ka sləni va mba'a ghəshi basəshi ki. Tapə məndi mbə wanshi gəna shi. Dza niy kəray va mbəzliy dza ta sləni ge'i ge'i lə tsahi cifə, təhwə ghəshi səkəshi, mba'a məndi wanatishi gəna shi. Ya wa ndə mbə shi na, mbəl mbəl məndi wanavə. <sup>10</sup> Dzəghwa niy 'wa vaa dza ta sləni mbəzli ghala mekəshi, ndəs ghəshi səkəshi. Ma kə ghən tsa shi na: “Dan dza ghəy kwəmavə shiy ka tanjəti mbəzli ni ghəy niy vəghwə mbə sləni basə” kə. Ma dzəghwa məndi na, mbəl mbəl

məndi wanavəshi kwərakwə. <sup>11</sup> Ma sa bəvə ghəshi gəna va mba'a ghəshi nata na, tapə ghəshi ta ngwəzliməə dzəkən ndə za tsa va, <sup>12</sup> a kə ghəshi na: “Shi ka wa na gəla ni məntənyəy gha ni shiy shəkəa ntsa ghəy dikə tsa? Mbəzli niy, ghəshi kəray naa səkə ta sləni, war ler kwətinjshi ghərahwə ghəshi sləni gwa'a tsəgha. Na na ghəy kiy, ghala mekəshi 'wati ghəy sləni, vəghwamti ghəy mbə vici vici vici, war ə viciy ndindinjəy, kwəp kwəp ghəy dalantəvanjəy. Njaa njaa ka gha wanjəy gəna yəmyəm li shi kia?” kə ghəshi. <sup>13</sup> Dzəghwa ma kə ndə za tsa va kaa zləbanci kaa tsahwəti ndə mbə shi kwətinj na: “A madiga, a madiga, na na yay, ngədītəna yaw. Niy 'wa ghaa ghərada sləniy, a ghwəm niy sləkamti kwəma, mba'a gha niy zləbavə yən bəna mbəl tə vəghwə tsa gha mbə sləni. <sup>14</sup> Njanaa niy sləkati ghwəm tsəghay, ə pə ghaa bə zhəmə gha, a gha dzaa jighi. Wa yən dī na wanavə shiy tsəgha kaa ntsaa kəray vaa səkə ta sləni yəmyəm lə gha. <sup>15</sup> Ə nzana kala kwal vəya ta mōni shi dee lə gənee ki shəkəna? Naa ə ghəranjə hərəhə sa mənəe wəzə hwər na pən?” kə» kə Yesəw.

<sup>16</sup> Zhəghwa, ma kə Yesəw ki na: «Ava war tsəgha dza naa nza kwərakwə ki, ni ləy hwəm shi ni mbəzliy, ka mbəzli tē kwəma dza ghəshiy zhəghəshi. Ma ni tə kwəma mbəzli na, ka mbəzli ləy hwəm ghəshi taa zhəghəshi» kə Yesəw.

*Yesəw zhiniy gəzə kwəmaa dzəkən məti ci, lə dzəkən zhakati tsa ci mbə məti kwa mahkana səda*

*(Mk 10:32-34; Lk 18:31-34)*

17 Dzəghwa Yesəw mba'a kafəy ka dzay dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma ghəci mbə kwal na, dza na mba'a harvə mbəzli ta səfa ci va mən̄j lə bakə ni ja' ja' vəgha bəla. Kə ka gəzanshi kwəma, ghəci mbə dza li shi, a kə na: <sup>18</sup> «Favə tə ghwəy, e gəzan̄wəy kwəma: Avanam̄mə mbə kwal sana ta dzəmə məlmə Zherəwzaleməy, mbəba dza mbəzli ta fambərə, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy dzəmbə dəvə mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala, ghəshi lə \*mbəzliy bən̄ipə kwəma pəhəti Hyala. Ka ghəshi dza na mba'a ghəshi basakənda ngwəvəə pəəslira. <sup>19</sup> Mba'a ghəshi dzaa fambərə mbə dəvə \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ka ghəshi dza na, ka tsəərəfa, ka də'wərə lə kwərpə. Ma ləy hwəm ki na, ka ghəshi dza dan̄wə dan̄wavəghara vəgha tsəm, mba'ee dzaa mətira. Ma sa kee mətiray, ta zhakatira dzee dza mbə mətī tə kwa mahkana vici» kə.

*Yesəw ghəshi lə mbəghəshi kar  
Zhakə lə Zhan̄*

*(Mk 10:35-45)*

<sup>20</sup> Dza mali Zhebede kət kətikəvataa dzəvəgha Yesəw ghəshi lə ndərazhi n̄ə, kar Zhakə lə Zhan̄. Dza na tsəfəkwə tsəfəkwəta kwa kwəma Yesəw, ta cə'wə kwəma və. <sup>21</sup> Ma kə Yesəw ngəta na: «A shi dī gha vəya?» kə. Ma kə mali va na: «Ghala vəghwə tsa dza ghaa nza mbə sləkə mbəzliy, nza gha bəvə ndərazhee ni, ta n̄zəy vəgha gha, mba'a tsahwəti tə kwa bəzəmə gha, mba'a tsahwəti tə kwa zlebī gha. Ghənzə na kwəma dēe ghaa zləbavə» kə. <sup>22</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ma ghwəyəy, sənashi shi dəw ghwəy ni ghwəyəw. A pənəy, ka dza ghwəy mbay

sə'wati ngəra'wə tsa dzee tsa ta sa na?» kə. «Ta mbay dza ghəy sə'wati» kə ghəshi. <sup>23</sup> Ma kə Yesəw na: «Yan̄, tsəghaa nava nanzə katan̄. Ta sa ngəra'wə tsa dzee va ta sa dza ghwəy kwərakwə. Ə na na nzana kiy, yən dza naa bərkə na, tsatsa ndə dza naa nza tə kwa bəzəmee, tsatsa tə kwa zlebee pənəw. War mbəzli gwəmanatishi Dirə va pətsa va kaa ngəshiy, ghəshi dza naa n̄zəy ti» kə.

<sup>24</sup> Ma sa favə niy tərmbə va mən̄j ni \*mbəzli ta səfa Yesəw kwəma va na, gha ghəshi ghati bə nəfəə dzəkən kar Zhakə ghəshi lə Zhan̄. <sup>25</sup> Dzəghwa Yesəw ki mba'a basayshi gwanashi. Ma kə ngəshi na: «A mbəzlee, a ghwəy sənay, mezhizhə tə hidiy, lə gwəlan̄ sləkə ghəshi mbəzli. Mbəzli dikə dikə ni kən shi kwərakwə fa na, ka mən̄i kwəma lə bərciy dzəkən shi. <sup>26</sup> Ghwəy ta na tsa ghwəy ghən na ghwəy kiy, əntaa ghwəy dzaa kəli ghən tsa ghwəy nja mbəzli va ma. [Ə gəzan̄wəy ya, mba'a kə ndəə dī mən̄iy ka n̄tsa dikə tsa mbə ghwəyəy, ə kə zhəghəti ghən tsa ci ka ndə ghəran̄wəy sləni tsa mbə ghwəy]. <sup>27</sup> Mba'a kə ndəə dī mən̄iy ka n̄tsaa 'wa kwəma ngən̄wəyəy, ə kə zhəghəti ghən tsa ci ka mava tsa mbə ghwəy. <sup>28</sup> Ava tsəgha n̄zee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri sana. Sa səkəree na, nza mbəzli ghərafa sləni səkə yaw. Ta ghəranshi sləni kaa mbəzli səkəree. Kee dza na, mba'ee zlay piy tsee, ka mətira, ta mbəərə mbəzli d̄an̄, nza ghəshi kwəmavə piy tsa kədī ma» kə Yesəw.

*Yesəw lə ghwəlefesli bakə  
(Mk 10:46-52; Lk 18:35-43)*



29 Dzəghwa kar Yesəw lə \*mbəzli ta səfa ci, mba'a ghəshi mādishi ta səvərishi mbə məlmə Zherəwzalem. Ma ghəshi mbə səvəri na, dza mbəzli dafə ka nəw Yesəw. 30 Ghalaba na, mba'a nihwəti ghwəlefesli niy nza tifa bakə, mənəy vəgha kwal. Dzəghwa mba'a ghəshi favə gaka. Ma sa favə ghəshi gaka na, dza ghəshi ka dəw kwəmaa mēnta. Ma kə mēndi ngəshi na: «Wa Yesəw na saa dzar» kə mēndi. Dza ghəshi tsəgha ki, ka zlapanci kwəma, a kə ghəshi na: «A Ndə sləkəpə, Jijiy mazə \*Davitə, mēnti zhəhwər tə ghəy» kə ghəshi.

31 Dzəghwa mbəzliy basəshi va, ka nabəshi, a kə ghəshi na: «A ghwəlefesli ni, kalayəm miy tsa ghwəy va» kə ghəshi. Zhəghwa ghwəlefesli nashi ki, mətəhə ghəshi zhiniy mətəhata zlapə kwəma: «A Ndə sləkəpə, Jijiy mazə Davitə, mēnti zhəhwər tə ghəy na gha» kə ghəshi.

32 'Wakəvə Yesəw tsəgha gar garəy, dza na da' harashi, mba'a ghəshi səəkəshi. Sa səəkəshi ghəshi, ma kə Yesəw ngəshi na: «A shi dī ghwəy yən mēntənwəya?» kə. 33 Ma kə ghwəlefesli na: «A Ndə sləkəpə, war mərshi ma ghaa dīwənəmtənyəy mətəhə ghəy, nza ghəy nay pi, na sa dī ghəy» kə ghəshi. 34 Dza Yesəw mba'a mərshi li shi, kə dapə dapə dadapashi mətəhə shi. Dzəghwa nza'jəw mətəhə zhər bakə ni va dīwənəshi tsəgha, ka mbə ghəshiy nay pi ki. Dza ghəshi ka nəw Yesəw.

## 21

*Yesəw mbə dzəmbə məlmə Zherəwzalem*  
(Mk 11:1-11; Lk 19:28-40; Zhy 12:12-19)

1 Ma kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci ndəkəwə ndəkəwə lə məlmə Zherəwzalem na, mba'a ghəshi tsəhəshi ndəkəwə lə nahwəti məlmə, Betəfazhe slən tsa nžə. Ndəkəwə ghənzə vəgha kəlan tsa har mēndiy kəlan \*'Wəlivə. Dza Yesəw mba'a ghwənashi mbəzli bakə mbə mbəzli ta səfa ci. 2 A kə ngəshi na: «Mbalam dzəmbə məlmə tarba va kwa kwəma ghwəy. Sa ka ghwəy tsəhənyəy mbəy, ta kəsata kwantəmca dza ghwəy dza pəhəpəhə tə zə'wə, ghəshi lə zəghwə nžə. Sa ghwəy dzay, nza ghwəy pəlikəvərashi.

3 Mba'a kə ndəwə dəw va ghwəy: «Tawa pəlishi ghwəya?» kəy, «waa Ndə sləkəpə dəwshi na» pə ghwəy dzaa ni. Nza'jəw dza naa zlatəvənyəyshi» kə.

4 Ma mənishi shi va tsəghay, war ta mbə kwəmaa niy gəzəkə ndə Hyala va mbəradzə dzəghwata kwa. Ma kə niy niy:

5 Gəzanshim kaa mbəzli mbə məlmə \*Shiyənyəy:

Ava Mazə tsa ghwəy səəkə, jəwə zhəghəti ghən tsa ci, dālə mə kwantəmca, ma dī naa gəzəy, zəghwə kwantəmca, kə niy ni.

6 Ma sa gəzanakə Yesəw kwəma va kaa mbəzli ta səfa ci va ki na, mba'a ghəshi dzashi. Mba'a ghəshi dzaa mēnti war njasa gəzanakəshi na va. 7 Mba'a ghəshi pəlanakəvə kwantəmca va lə zəghwə nžə va. Sa pəlikəshi ghəshi na, dza ghəshi pəli' pəli' ghəshi palati kwəbənər kən ghən shi tə hwəm kwantəmcici va. Dzəghwa Yesəw mba'a dzəməə nžəyəy ti shi. 8 Mba'a mbəzli niy nza tifa tərənyəy. Dzəghwa ghəshi, pəli' pəli' ghəshi pə pələnyəy kwəbənər shi kwa kwal. Ka bəbəli kəslifi nihwəti, ka sləkashiy dzəghwa kwal, a ghəci

dza ti shi. Ta fal, nja mazə tsa dikə tsa mənti mbəzli va shi va tsəgha. <sup>9</sup> Dzəghwa mbəzli mbə nəw Yesəw va lə niy 'wa kwal ngəci gwanashi, tapə ghəshi dzəmbəshi mbə ngwəmə lala, a kə ghəshi na:

«'Wəsa kaa Hyala,

ntsa dikə tsa na jijiy mazə  
\*Davitə.

Təfanati miy tsa nzə Hyalaa  
sləkəpə

kaa ntsaa səəkəy tsa mbə slən tsa  
nzə.

'Wəsa kaa Hyala dikə na mə  
ghwəmə» kə ghəshi.

<sup>10</sup> Ma Yesəw mbə dzəmbə məlmə Zherəwzaleməy, pəlan pəlan pəlan niy səvərishi mbəzli dzəti ngwəla. Dza ghəshi ka gəgəzə kwemer, a kə ghəshi na: «'Wa slən tsa tsatsa ndə kia?» kə ghəshi. <sup>11</sup> Ma kə məndi ngəshi na: «'Waa \*ndə gəzə kwəma Hyala tsa har məndi vaa Yesəw na. Səəkə mbə məlmə Nazaretə, tə hidī ka Galile səəkə na» kə məndi.

*Kwəma Yesəw lə mbəzliy dəl shiy mbə \*ciki Hyala*

(Mk 11:15-19; Lk 19:45-48; Zhḡ 2:13-22)

<sup>12</sup> Dza Yesəw ka dzay dzəmbə ciki Hyala. Dzəmbə na na, mba'a kəsashi ka dəl shiy, lə ka pa shiy mbəfa. Dza na cəke' tihəkəvərishiy dzəti ngwəla, kə dzəpə dzəpə dzədzəpamti tebel-erhi mbəzliy mbəərə gəna, mba'a gəzli gəzli nzəy mbəzliy dəl kwəkəwər palayhi gwa'a gwa'a. <sup>13</sup> Ma kə kaa ngəshi na: «Ma kə məndi mbə Zliya Hyalay: «Ciki tseyey, ciki tsa dza mbəzliy cə'wəra mbə na» kə məndi. Ma dza ghwəy na ghwəy ki na, mba'a ghwəy zhəghəti ka ləgwə ka ka ghəliy nzəy mbə» kə.

<sup>14</sup> Dzəghwa ghwələfesli lə vədəvəder mba'a ghəshi

kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw mbə ciki Hyala. Dza na mba'a mbalamtishi. <sup>15</sup> Ma sa nata mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala lə \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala kwəma mənti Yesəw va maɗaɗa maɗaɗa na na, mba'a nəfə tsa shi satiy. Dzəghwa ndərazhi ka gəzə kwəma mbəfa zlanzlan dība, ma kə ghəshi na: «Jijiy mazə \*Davitə na ntsa dikə tsa, jijiy mazə Davitə na ntsa dikə tsa» kə ghəshi. Mba'a nəfə tsa mbəzli va zhiniy satiy dība. <sup>16</sup> Ma kə ghəshi kaa Yesəw ki na: «Ca ki, favə gəla shi pə'wə ghəshi va gha tsəna?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yə, gwa'a gwa'a favəshee. Ə səəkə ma ghwəy jangəhwə kwəma gəzəkə Hyala va mbə zliya nzə shəkəna? Ma kəy: «Ma ghay, gwa'a gwa'a bananavəshi gha fal slən tsa gha kaa ndərazhi, lə kaa vərənje'werta gwa'a» kə Yesəw. <sup>17</sup> Sa gəzamti na kwəma va na, dza na mba'a zlashi, ka səvəriy mbə ciki tsa va. Səvəri tsa səvəri na na, mba'a barvay mbə məlmə Zherəwzalem, ka dzay dzəmbə məlmə Betani, hi na mbəfa.

*Yesəw lə dəḡw bəzakə*

(Mk 11:12-14, 20-24)

<sup>18</sup> Ma way pi tə mekəshi na, mba'a Yesəw maɗiy ta zhəghəvaa zhəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma ghəci mbə kwal na, ka ghəranci ma. <sup>19</sup> Dza na mba'a nay dəḡw bəzakə. Sa nay na na, kə ka kətivaa dzəvəgha, ta ngəli ya ti, ta zəmə. Tsəhə na na, kwataka kəslifi ghəci kəsashi gwa'a tsəgha, kala ya fə məfa. Sa nata na tsəgha, ma kə kaa fə va na: «Gha na na ghay fə nay, gwa'a na na gha kwəma, ka zhini ghaa yahwə ya ghwəla ka gha nzaw!» kə. War sa gəzəkə na

tsøgha na, hyanj døjw bəzakə tsa va ghwəliy. <sup>20</sup> Ma sa nata \*mbəzli ta səda Yesəw nava kwəma na, ka mananshi maɗaŋa ghənzə. Ma kə ghəshi na: «njaa na nana kwəma tsətsə, ghwəliy døjw bəzakə tsa war nza'jəw tsəghaa?» kə ghəshi.

<sup>21</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsøgha na, war mba'a pə ghwəy banavə nəfə tsa ghwəy kaa Hyala, kala mənti ghən tsa ghwəy ghwəy bakə bakəy, a ghwəy dzaa mbay mənti njasa məntee tsa lə fə na. Ya pa' ka tanəti na məntee nay, ta mbay dza ghwəy. Ta mbay dza ghwəy gəzə ya kaa dəlagwa: «Barvanja tə pətsa va mbalaa dzəghwa kwəfa!» pə ghwəy, ka ghwəy nighə na, dəlagwa va mənti war tsøgha. <sup>22</sup> War banavə ma ghwəy nefer ghwəy kaa Hyalay, ya wa shi cə'wə ghwəy na, ta kwəməvəshi dza ghwəy gwa'a» kə Yesəw.

*Səəkə kwəma səəkə bərci ghəra Yesəw va sləni li shia?*

(Mk 11:27-33; Lk 20:1-8)

<sup>23</sup> Dzəghwa Yesəw ka dzay dzəmbə \*ciki Hyala. Sa dzəmbəy na na, dza na ka bananshi shiy kaa mbəzli. Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala, lə mətikwəkwər \*ka Zhəwifə, kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha. Dza ghəshi ka dəw kwəma və, ma kə ghəshi kaa ngəci na: «A Metər, gəzanjəy, kwəma səəkə ni gha ni bərci ghəra gha sləni gha na li shi tay? Wa ntsaa ndaŋa kwal ta ghəra gəla sləni naa?» kə ghəshi. <sup>24</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yən kwərakwəy, ta dəw kwəma dzee va ghwəy kwətiŋ. Mba'a pə ghwəy zləbakəra kwəmee vay, ma nzee gəzanjwəy səəkə tə pətsa səəkə bərci ghəree va slənee na li shi. <sup>25</sup> A nə ya kwərakwə kiy: Wa

ntsaa ghwənay Zhanj ta mənipə \*batema? Hyala shəkənaa, naa mbəzli?» kə.

Ma sa gəzəkə Yesəw tsøgha na, dzəghwa ghəshi ka sləka kwəma kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghwəmməə ni kaa nana kwəma sana kia? Mba'a pə ghwəmmə ni: «Hyala ghwənay na Zhanj» pə ghwəmməy, «ya sa nzana Hyala ghwənay na, tawa niy zləba ma ghwəy kwəma ci shiki?» dza naa ni ngəmmə. <sup>26</sup> Mba'a pə ghwəmmə ni: «Mbəzli ghwənay na» pə ghwəmmə difa na, a hazləni ghwəmmə va ni gwa'a ni mbəzli. Sa nzanay, mbəzli gwanashi sənay na, Zhanj ka \*ndə gəzə kwəma Hyala» kə ghəshi.

<sup>27</sup> Ma kə ghəshi kaa zləbanci ki na: «Sənay ntsaa ghwənay ghəyəw» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ki na: «Ghənzə tsəghay, yən kwərakwə na, ka gəzanjwəyee nda kwəma səəkə bərci ghəree ni sləni li shiw» kə.

*Bəli fir lə kwəma ndərazhi ndə bakə*

<sup>28</sup> Dza Yesəw ka nəw lə gəzə kwəma ci naci ki, ma kə na: «Avee taa bələkənjwəy fir, nza ghwəy təkəə dzəkən: A tsahwəti ndə tifa, bakə ndərazhi və. Ma kə kaa tsa dikə tsa zəghwə ci na: «A zəghwee, dzəmti dza gha ta za ndatsə» kə. <sup>29</sup> Ma kə zəghwə va na: «A di, ka tsəhəree kwamtiw» kə. Zhini na ləy hwəm mba'a zhəghanti zəzə kwəma, pəlhəm maɗiy, mba'a dzay dzəmti va, ta za. <sup>30</sup> Dzəghwa didi tsa va mba'a dzaa gəzanci kaa tsa jəw tsa zəghwə ci, war njasa gəzanakə na va kaa tsa dikə tsa va. Ma kə tsava na: «Wa yikwa, tsøgha na, ta dza dzee di» kə. Dzəghwa na dighevə nzəyəy, kala dza. <sup>31</sup> Sana sənzanva yən kəə dəw

va ghwəyəy, mbə ndərazhi bakə ni va na, tsama zəghwə na tsaa ghəranəti sləni dī dəshia?» kə Yesəw. «Tsa kwa taŋa va kia» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ki na: «Ghəci na katan. Ə gəzanwəy ya ki, ta na navay, tsəgha na: Pərba ka \*dəwan, lə mi'i mbə ghi ka ghwərghwər nashi ghwəy va dza naa tsəhəshi mbə mbəzli sləkə Hyala kən ghwəy. <sup>32</sup> Sa wanay: Ndəs niy səkəy Zhan tsaa mənipə \*batem ta cinwəy kwal Hyala, dzəghwa ghwəy na, kala dī ghwəy zləba na ci va kwəma. Ma ka dəwan, ghəshi lə mi'i mbə ghi ka ghwərghwər va nashi ki na, mba'a ghəshi zləbavə, ka nəw kwəma ci va. Ya tsəgha niy nashi ghwəy mbəzli va zləbavə, mba'a ghəshi tsati titihwə tsa shi kwa kwəma Hyala na, kalaa niy dī zhəghanti nefer ghwəy ghwəy na na ghwəy, ta zləba kwəma ci va» kə.

*Bəli fir lə kwəma ka sləni ka ndərəm*

(Mk 12:1-12; Lk 20:9-19)

<sup>33</sup> Zhini ma kə dība na: «Fam tsahwəti fir dība, a tsahwəti ndə ghi niy nza tibay, dza na ngwəbə ngwəbə ngwəbati fəhiy zəmə tə vəh tsa ci. Dza na dəzlətsəbə hayshi. Kə kaa kə'wə kwəba la' lati, ta bəsə məəli ya fəhi va kwa. Dza na mba'a ngati pi madzək tsa dza məndiy nzəy ta ndəghwə fəhi va mə. Dza na ki, mba'a pəlavə mbəzli ta ndəghwə tsa va, mba'a zlata mbə dəvə shi, mba'a dzay ta wə. <sup>34</sup> Ma sa mənəy vəghwə tsaa ngəli ya fəhi ki na, dza ndə tsa tsa va, bəŋ ghwənashi mbəzli mbə ka sləni ci, ta dza ghəshi va mbəzliy ndəghwə tsa ci va, nza ghəshi fanakə na ci bəla ya fə. <sup>35</sup> Ma sa tsəhəshi mbəzli va na, dza mbəzliy ndəghwə tsa va nashi ki, mba'a ghəshi pəlishi ti

shi, tasl ghəshi kəsəvə tsahwəti mbə shi, də'wə də'wə ghəshi də'wəti, mbəh ghəshi paslamti tsahwəti. Ma kwa mahkana ndə na, mba'a ghəshi pə'wəy lə hərəzli ka mbəri. <sup>36</sup> Dza ndə tsa tsa va kaa nihwəti mbəzli daf tərəŋw, ka tanəti ni kwa taŋa va, mba'a ghwənəghəshi ngəshi dība. Zhəghwa war tsəgha mbəzli ka sləni kwa tsa va zhiniy sanamiy shi ngəra'wə kaa niva mbəzli dība, njasa niy sanamiy ghəshi va kaa ni kwa taŋa va mbəzli.

<sup>37</sup> Dza ndə tsa tsa va tə kwa kərni, mba'a ghwənanaghəshi zəghwə ci də'wə ghən tsa ci. Ma kə mbə ghən ci na: «Sa ka ghəshi nay zəghwə yay, a ghəshi dzaa ha'wə ti» kə. <sup>38</sup> Dza zəghwə va mba'a tsəhəy və shi ki. Ma kə mbəzliy ndəghwə tsa va kwa jipə shi, sa nay ghəshi zəghwə va na: «Yawaa, avanay ndə zəmə ghi səkəy də'wə ghən tsa ci ki. Dzammə ta kəsəvə, a ghwəmmə paslamti, nza ghwəmmə mbəərəhwə tsa ka sa ghwəmmə!» kə ghəshi. <sup>39</sup> Dzəghwa ghəshi tasl, ghəshi dzaa kəsəti, ka mbahə səəmə kwa tsa vaa dzəti ngwəla. Sa mbahəkəmə ghəshi na, mba'a ghəshi pəəsliti» kə Yesəw.

<sup>40</sup> Ma sa kəfəmti Yesəw fir ki, ma kə kaa mbəzli va na: «Njaa dza ndə tsa tsa vaa mənī lə gəla mbəzliy ndəghwə tsa va tsəgha ni sa ka na səkəy?» kə. <sup>41</sup> Ma kə ghəshi ngəci na: «Sa ka na səkəyəy, rapə dza naa bakwamti ka ndərəm va, kala mənī ma zhəhwər ti shi ya jəw nzə. Ka na dza na mba'a fanambəshi tsa ci va mbə dəvə nihwəti ka ndəghwə tsaa dzaa mbay fanavə na ci bəla shiy, mbə shi dza ghəshiy ngəliti, sa ka na dəwshi, ghala pətsa dza vəghwə tsaa ngəli fəhiy mənīy»

kə ghəshi.

<sup>42</sup> Ma kə Yesəw ki na: «Səəkə ghwəy jangəhwə kwəma gəzəkə Hyala va mbə zliya nzə sa? Ma kəy:

Ma hakwə tsaa niy ndəghamti ka ndəbə shiy vay

ghəci zhini naa zhəghəy ka hakwə tsaa gwəraa jihəti ciki.

Hjala kwa Sləkəpə təravə na hakwə tsa vaa mənti ka saa gwəra tsəgha nanzə ki.

Dzəghwa mbər ka kwəma mađanja mađanja na

ghənzə mənta kwa mətse ghwəmmə, kə Zliya Hyala» kə Yesəw.

<sup>43-44</sup> Ma kə Yesəw diba na: «Ntsaa dzaa bəti tərəə dzəti hakwə tsa vay, ta bəəlivərivay dza ntsa va. Ghəci kə tərəkənvay kən ndə bə na, mba'a zlərəvəri ndə. Ava va tsəgha zhinee gəzanwəy, ka dza ghwəy nza mbə mbəzli sləkə Hyala ghwəlaw, hwəlfə nihwəti mbəzli dza naa sləkə. Niva mbəzliy, ta dī fəti dza ghəshi ta kwəma nzə» kə Yesəw.

<sup>45</sup> Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala ghəshi lə \*ka Farisahi, pənjw ghəshi famti fir tsa bəli Yesəw va. Mba'a ghəshi fəti ghən: «Dzəkən ghəy bəli Yesəw fir tsa va» kə ghəshi. <sup>46</sup> Tapə ghəshi mbə pəla kwal tsaa kəsə Yesəw na, ka hazləni ghəshi va nihwəti mbəzliy bəsəshi va. Sa nzana ka \*ndə gəzə kwəma Hyala mbəzli va bəti Yesəw.

## 22

*Bəli fir lə kwəma har mbəzli ta zəmə shiy mbə bə mali*

(Lk 14:15-24)

<sup>1</sup> Dzəghwa Yesəw diba, ka bəlanshi tsahwəti fir kaa mbəzli, ma kə na: <sup>2</sup> «Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli dibay, ghala mbə lə kwəma dzee na ta gəzanwəyəw:

A tsahwəti mazə niy nza tifa, dza na mba'a tati shi zəmə tərənjw, ta zəməshi, mbə pəhə mali kaa zəghwə ci. <sup>3</sup> Ma sa gwəmantəvay na na, mba'a ghwənashi nihwəti ka sləni ci, ta haka mbəzliy niy gəzanshi na səəkə ta zəmə shi va. Ma dza mbəzli haka na va nashi ki na, kala dī səəkə ghəshi.

<sup>4</sup> Zhini na da' harvə nihwəti ka sləni ci, ta ghwənishi bə. A kə kaa ngəshi na: «Mbalam va mbəzliy niy gəzanshee va səəkə, a ghwəy harashi. E hanamti slay, lə gemim kəli kəli ni, mba'am tamti shi zəmə gwa'a, tərə na war zəməshi, səəkəm, kə, pə ghwəy kaa ngəshi» kə. <sup>5</sup> Tsəgha na, kə mbəzli va, ka dzashi. Mba'a ghəshi dzaa gəzanshi kaa mbəzli va war tsəgha. Ma mbəzli haka mazə tsa va va nashi ki na, kwəmaa shashanshi tifa mbə niva shiy ya jəwəw. Mba'a ghəshi dzadzashi ta sləni shi. Ka dzay tsaa dza ta za za ci, ka dzay tsahwəti ta pala shi zhəghə dəvə ci. <sup>6</sup> Dza nihwəti niy tərmbə mbəzli, mba'a ghəshi kəəsəti ka sləni mazə va, sa' sa' ghəshi sanamiy shi ngəra'wə, mba'a ghəshi bakwamtishi. <sup>7</sup> Ma sa favə mazə tsa va kwəma va na, mba'a nəfə tsa ci satiy tərənjw. Dza na mba'a ghwənashi ka sawji ci, ta dza ghəshiy bakwamti mbəzliy bakwamti ka sləni ci va, ka ndamti lə məlmə shi ta gwa'a.

<sup>8</sup> Zhini ləy hwəm ki, ma kə kaa nihwəti ka sləni ci na: «A mbəzlee, avanay sənəzənvə kiy, gwa'a gwa'a niy mbəlitee tamti shi zəmə ta zəməshi mbə pəhə makwa zəghwee na. Sana kiy, mbəzliy niy haree va na, ka dza ghəshiy 'wati shi zəmə ni ghwəlaw. Sa nzanay, a ghəshi dzadzashi ta na shi sləni. <sup>9</sup> Ghənzə tsəgha kiy, ləvərim dzəti

ngwəla, a ghwəy dzaa təwrə dzar mbə məlmə. Ya wa ntsa dza ghwəy kəsəyəy, nza ghwəy har səəkə, ta zəmə shi zəmə ni” kə mazə tsa va. <sup>10</sup> Dza ka sləni ci va, mba'a ghəshi səvərishi, ka dzashiy dzəghwa kweler. Mba'a ghəshi haharashi ni kəsashi ghəshi mbəzli dzar mbə məlmə, ta zəmə shi zəmə va. Mbəzli jikir kwəma ni, lə ni wəzə ni gwanashi. Dzəghwa ki, paf ciki təhəy va mbəzli.

<sup>11</sup> Ma sa basəshi məndi gwa'a tsəgha na, dza mazə də'wə ghən tsa ci mba'a dzəmbəy ta nighə mbəzli harashi na ta zəmə shiy gwa'a ki. Ma dzəmbə na, sa nə na nighə kə na, kar mətse ci tə tsəhwəti ndə. Ntsa va na, kala kwəbanj tsə kən ghən ci. <sup>12</sup> Dza ma kə kaa ntsa va na: “A madiga, njaa 'wa ghaa səmbənjaa dzəmbə ciki tsa kala kwəbanj tsə kən ghən ghaa?” Kə. Hash ntsa va hashiy, kala mbəə zləbanci kwəma kaa mazə. <sup>13</sup> Ma kə mazə tsa va kaa ka sləni ci na: “Satim, kəsəm a ghwəy pahati tə zə'wə, kwa shid'šhid' ci, lə kwa dividivi ci gwa'a. Nza ghwəy dzaa ndəghəy pəriḃa tə ngwəla mbə kwəsli va. A ghəci wawahə, ka pərə sli'i ci pəriḃa” kə» kə Yesəw. <sup>14</sup> Ma sa ḃəlamti Yesəw fir tsa va, ma kə ḃa na: «Sa nzanay, ḃanj tərənjw na mbəzli harashi Hyala, ə na na nzanay, ḃanj na ni tərəvə na mbəzli mbə shiw» kə.

*Tsəhə ghən kaa mazə tsaa sləkə hid'i ka \*Rəm gwanashi*

*(Mk 12:13-17; Lk 20:20-26)*

<sup>15</sup> Dza \*ka Farisahi, mba'a ghəshi dzashi, mba'a ghəshi dzaa sləkati kwəma tsəhwəli, ta mbəə ngəlivə Yesəw, ta kəsəti, tə kwəma dza naa zləbakə. <sup>16</sup> Ma sa sləkamti ghəshi kwəma ki na, dza ghəshi, mba'a ghəshi ghwənashi nihwəti mbəzli mbə

mbəzli kwasəbə shi, ghəshi lə nihwəti mbəzli mazə \*Erədə ta gəzə kwəma kaa Yesəw. Ma sa tsəhəshi ghəshi vəgha Yesəw ki, ma kə ghəshi ngəci na «A Metər, a ghəy sənay kwəma katanj na ka ghaa gəzə. War kwəma Hyala na sa ka ghaa ḃananshi kaa mbəzli lə kwal tsa nzə. Ka hazləni gha va kwemer gəzə mbəzliw. Sa nzanay, ka nə gha, kar ntsa dikə tsa na tsatsa ndə, tsa jəw tsa na tsatsa ndə, pə gha, ka təra ghalaa dzəmbə mbəzliw. <sup>17</sup> Ma kwəma ḃi ghəy sanay, ə ḃi ghəy ghaa gəzanəy kwəma təkə ghaa dzəkən kwəma dza ghəy na ta gəzəna: Kwal va ghwəmmə ta tsəhanci ghən ghwəmmə kaa mazə tsaa sləkə hid'i ka \*Rəm gwanashi ta naa, na njaa?» kə ghəshi.

<sup>18</sup> Ma Yesəw naci ki na, cəke' ghəci sənata kwəma shi va gəmgəm na təkəti ghəshi. Ma kə kaa zləbanshi na: «Ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pəriəkə tə ngwəlay, tawa ḃi ghwəy ngəliira kia? <sup>19</sup> Citəram gəna tsəhə məndi va ghən tsa va li di» kə. Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi ḃəvə dalaa cinti. <sup>20</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Fəətə tə dala na na sanay, fəətə wa naa? Ya slən tsa tsaslati məndi tsa tiy, slən tsa wa naa?» kə. <sup>21</sup> Ma kə ghəshi ngəci na: «Fəətə mazə tsaa sləkə hid'i ka Rəm gwanashi na, slən tsa ci sa va ḃifa» kə ghəshi. Dzəghwa, ma kə Yesəw ki na: «Ghənə tsəgha kiy, tsəhancim ghən tsa ci kaa mazə tsa va njasa təḃə na. Ma ni Hyala shiy na, mba'a ghwəy ḃanavə shi Hyala njasa təḃə ghəshi kwərakwə» kə Yesəw.

<sup>22</sup> Ma sa favə ghəshi kwəma zləbakə na va na, mba'a səəti məhərli shi, mbərəkə ghəshi zlay, ka dzashi.

*Ta zhakati dza mbözliy  
bəkəwəshi mbə məti  
(Mk 12:18-27; Lk 20:27-40)*

<sup>23</sup> A nihwəti mbözli tifa, \*ka Sadəsehi, kə mēndi kaa ngəshi. Ma kə mbözli vaa niy: «Ka zhakati mbözliy bəkəwəshi mbə mətiw» kə shiy ni. Dzəghwa fəcavata ki na, ndəs ghəshi tsəhəshi va Yesəw. Dza ghəshi ka dəw kwəma və, <sup>24</sup> a kə ghəshi na: «A Metər, ma kə \*Məyizə niy niy: “Mba'a kə ndə mətiy kala yavə zəghwə ghəci kwa mali ciy, zəmbəghəy dza naa bə mali mbəri tə mali ci va, ta mbə ghəciy yanakə hwəlfə kaa zəmbəghəy tsaa mətiy va” kə niy ni. <sup>25</sup> A nihwəti mbözli niy nza tifa va ghəyəy, mbərfən ghəshi ka ndərazhi ndə kwətiŋ. Dzəghwa Cikwa tsa mbə shi, mba'a bəvə mali ci. Dza na mba'a mətiy kala yakə zəghwə ghəshi li. <sup>26</sup> Sa mətiy na na, dza Zəra hən bəhwə mali mbəri ti. Zhini Zəra mba'a mətiy kala yakə zəghwə ghəshi lə mali va fa. Dzəghwa Takwa mba'a mbəərəhwə difa. Sar na kwərakwə mba'a mətiy, dzəghwa ndərazhi va mbərfanavashi, mbəərəvə tsava, mətiy, mbəərəvə tsava, mətiy, war tsəgha. Cəke' ghəshi hati mali va, nək tsaa yavə zəghwə kwa mbə shi. <sup>27</sup> Ma ləy hwəm shi gwanashi ki na, dza mali va kwərakwə mba'a mətita. <sup>28</sup> Sana sənənva kiy, avanay gwanashi bəhwə mbözli va mali va. Fəca vici dza mbözliy zhakati mbə məti kiy, mali tsama ndə dza naa nza mbə shi kwətiŋ kia?» kə ghəshi.

<sup>29</sup> Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Ma ghwəyəy, ka favə kwəma di kwəma vaa gəzə ghwəyəw. Sa nzanay, sənata kwəma gəzəkə Hyala mbə zliya nze ghwəyəw.

Zhini difay, sənata bərci Hyala ghwəyəw. <sup>30</sup> A na mbözliy bəkəwəshi, sa ka ghəshi zhakatishi mbə məti e gəzanwəyəy, ka bə mi'i zhərəw, ka bə zhər mi'iw dza ghəshiy nza. Ghalabay, nja ka kwal Hyala va mə ghwəmə dza ghəshiy nza. <sup>31</sup> Ghənzə nja na kwəma zhakati tsa mbözli mbə məti kiy, ə səkə ma ghwəy jəghwə kwəma gəzanwəy Hyala shəkən na. Ma kəy: <sup>32</sup> “Yənəy Hyala kar \*Abəraham, lə \*Izakə mba'a \*Zhakwəpə nze” kə. Di naa gəzəy, tə ghwəməshi na mbözliy bəkəwəshi va. Sa nzanay, na na Hyala na, Hyala mbözli bəkəwə bəkəwə ni naw. Hyala mbözli tə ghwəmə mbə piy na, na nanzə» kə Yesəw. <sup>33</sup> Ma sa favə mbözliy basəshi va kwəma gəzəkə Yesəw va na, ka mananshi madəna ghənzə.

*Kwəmaa gwəramti dikə mbə  
kwəma pəhəti Hyala  
(Mk 12:28-34; Lk 10:25-28)*

<sup>34</sup> Dzəghwa mba'a \*ka Farisahi favə, a Yesəw kəsəy \*ka Sadəsehi lə gəzə kwəma, kə mēndi. Ma sa favə ghəshi na, dza ghəshi basə ghəshi basayvashi. <sup>35</sup> Dzəghwa tsahwəti \*ndə bənipə kwəma pəhəti Hyala mbə shi, ka dəw kwəma va Yesəw, sa di na ngali ci, a kə ngəci na: <sup>36</sup> «A Metər, nama \*kwəma pəhəti Hyala gwəramti na dikə mbə Zliya nze tay?» kə.

<sup>37</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «Saa ni va: “Di pə ghaa di Hyala gha sləkəŋa, lə nəfə tsa gha gwanay, lə məhərli gha gwanata, mba'a gha banavə ghən tsa gha gwanay” kəy, <sup>38</sup> ghənzə na kwəma gəzəkə Hyala ta mənə gwəramti tə difədifə, lə dikə gwa'a. <sup>39</sup> Vanta nahwəti kwa baka kwəma pəhəti Hyala difədifə na: Saa ni va: “Di

nihwəti mbəzli gwanashi, njasa dī gha va ghən tsa gha kwərakwə” kə. <sup>40</sup> Mbə kwəma gəzəkə na va bakə na səvərishi kar zliya kwəma pəhəti Hyala ghəshi lə zliya ka gəzə kwəma Hyala gwa'a gwa'a» kə Yesəw.

*Dikəba \*Kəristəw na kaa mazə \*Davitə*

(Mk 12:35-37; Lk 20:41-44)

<sup>41</sup> Dzəghwa Yesəw tapə ta dəw kwəma va \*ka Farisahiyy basəshi va tə pətsa va. Ma kə na: <sup>42</sup> «A mbəzli ni, njaa ka ghwəy təkəə dzəkən Kəristəw Ntsa tivə Hyala tay? Zəghwə wa na ka ghwəy nia?» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «Jijiy mazə Davitə na, ka ghəy ni» kə ghəshi. <sup>43</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ndata tsəgha na kiy, njaa zhəkə na niy zhini mazə Davitəə har Kəristəw: “Ndə sləkəra” kə, sa cinti \*Safə tsa Hyalaa? A mazə Davitə niy gəzəkə, ma kə niy niy:

<sup>44</sup> A kə Hyala kwa sləkəpə kaa Ndə sləkəray:

“Ndi nzəyṅa tə kwa bəzəmee, pa' fəca dzee mənti ka mbəz gha ka mbəzli tə dəvə gha!” kə, kə niy ni.

<sup>45</sup> Ya sa nzana, Ndə sləkəra, kə mazə Davitə kaa har Kəristəw kiy, zhəkə dza njaa ka Kəristəw zhiniy nza ka jijiy mazə Davitə nə ghwəy kia?» kə.

<sup>46</sup> Ma sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha na, tərəh ntsaa zhiniy mbay zləbanakə kwəma mbə shi. Dzəghwa ghala fəcava ki na, ndə tifa mba'a zhiniy təkə dəw nahwəti kwəma və ghwəlaw.

## 23

*Ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə kwəma məni*

*\*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə \*ka Farisahi*

(Mk 12:38-39; Lk 11:43-46; 20:45-46)

<sup>1</sup> Dzəghwa, ma kə Yesəw kaa mbəzliy basəshi tə pətsa va ghəshi lə mbəzli ta səda ci gwa'a na: <sup>2</sup> «Kwəma pəhanavə Hyala va kaa \*Məyizəy, a ghwəmmə sənay, sləni \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə ka Farisahi na bəni nzə kaa mbəzli. <sup>3</sup> Njana nzana tsəghay, ə pə ghwəy dī fəti və shi, ka məni kwəma bəniṅwəy ghəshi va gwa'a. Nanzə kiy, əntaa ghwəy dzaa məni kwəma njasa məni ghəshi tepə ma. Sa nzanay, na nashi na, ka məni shi bənipə ghəshi va ghəshiw. <sup>4</sup> Ghəshi na nashiy, shiy taṅanatishi bərçi kaa mbəzli ka ghəshiy gəzanashi məni. Njasa ka məndi vaa fanaghwa shi shəndəkə ni kwa ghən ndə. Ma ghəshi də'wə ghən tsa shi na, kala dī ma kanshi dəvə kaa mbəzli ya jəw tsə tsə. <sup>5</sup> Na shi kwəma ka ghəshiy məni gwanatay, war ta mbə mbəzliy falshi gwa'a tsəgha, ka ghəshiy məni. Hwəpər tsa jəw jəw tsa va ka məndiy fə kwəma Hyala kway, dikə dikə ka ghəshi mənivə tsa shi. Ka ghəshi dza dība na, ka pəəhə shiy tərəṅw tərəṅw dzar ta mətsəni kwəbəṅer shi. <sup>6</sup> Ya tə pətsa basəshi məndi ta zəmə shiy tsəhəshi ghəshiy, war pətsa nzəy mbəzli tə slən va ti ka ghəshiy pala ta nzəy. Ya mbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə dība na, war tə kwəma ka ghəshiy dī nzəy. <sup>7</sup> Jəw dī ghəshi məndiy tsəfəkəwə mbə səkwəshi, dzar tə ləwmaw, jəw dī ghəshi məndiy harshiy mbəzli dikə dikə niw. <sup>8</sup> Na na ghwəy ghwəy mbəzli ta sədee kiy, əntaa ghwəy zləba məndiy hakanwəy, mbəzli dikə dikə ni ma. Sa nzanay, ghwəy



gwananwəy na, ngwarməmə mbə nəwraa gə ghwəy. Kwətinəy na tsa ghwəy ntsa dikə tsa. <sup>9</sup> Ka har ndə ghwəy “Didi” tikə tə hidī ni ya tsamaba ma. Sa nzanay, Hyala mə ghwəmə kwətita na tsa ghwəy Didi. <sup>10</sup> Ka zləba ghwəy məndiy hakanwəy mezhizhə ma. Sa nzanay, kwətinəy na mazə tsa ghwəy. Ghəci na \*Kəristəw Ntsa tivə Hyala. <sup>11</sup> Tsa gwəra dikə ndə mbə ghwəyey, ghəci kə dzaa nza ka ndə ghəranwəy sləni. <sup>12</sup> Ə gəzanwəyee: Ntsaa dzaa kəli ghən tsa ciy, ta zhəghəti dza Hyala jəwə tsətsə. Tsa dzaa zhəghəti ghən tsa ci ndə, nja ntsa jəw tsay, tsava ndə na saa dzaa mənīy ka ntsa dikə tsa va Hyala» kə Yesəw.

*Yesəw lə \*mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a \*ka Farisahi*

*(Mk 12:40; Lk 11:39-42, 44, 52; 20:47)*

<sup>13</sup> Dzəghwa ma kə Yesəw kaa mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə ka Farisahi na: «Ghwəy ghwəy mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka Farisahi, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla. Dza ghwəy disl ghwəy kalay miy kwal tsa dzəti pətsa sləkə Hyala va nihwəti mbəzli. A dī ghwəy dzəmbə də'wə ghən tsa ghwəyew, a zlanay kwal ghwəy kaa niy dī dzəmbə mbəzli, a ghəshi dzəmbə baw. [ <sup>14</sup> Ghwəy ghwəy mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka Farisahi niy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla. Ka ghwəy dza, me'

me' ghwəy pamti shiy va mi'i mbəreketi gwa'a gwa'a na, zhini ka garə, pə ghwəy ni ta cə'wə Hyala. Ka ghwəy dza na, nza' nza' nza' ghwəy nzati nza tə cə'wə va. Tə mbərkə kwəma vay, ta mənī ngwəvə dza Hyalaa dzəkən ghwəy, tan na nihwəti mbəzli.]

<sup>15</sup> Ghwəy ghwəy mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka Farisahi niy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla. Ka ghwəy dzay, ka dzanwəy ta tətəwrə kərakə, lə shidshid' ghwəy, ka dzəy tə yam, lə kwəmbəwal. War ta dzaa pəlavə ntsaa dzaa nəw kwəma ghwəy. Ma sa ka ghwəy kwəmavə na, ka ghwəy dza mba'a ghwəy bananavəshi ghwəy va. Ka shi dza ghwəy vaa bananaghə dza na, mba'a ghəshi mənī ka ntsaa dzaa dzəmbə ghwə, sa ka ghəshi zhəghanti məhərli ci ta mənī \*kwəma jikir na tan kaa na ghwəy va.

<sup>16</sup> Ghwəy ghwəy mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka Farisahi, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Ghwəyey, ghala mbə ghwəy lə ghwəlefezliy ci kwal va kaa mbəzliw. Ma pə ghwəy niy: “Mba'a kə ndə zəməkə fəla lə \*ciki Hyalay, shiy tībaa mananciw. Ma mba'a kə zəməkə fəla lə tsahi mbəzə mbə ciki tsa vay, ta kəsə dza fəla va” pə ghwəy ni. <sup>17</sup> Hyeler ni, ghwəlefezli ni. Pərba nima shiy na mbə shi bakə ni va nə mənī ngənwəya? Pərba tsahi mbəzə shəkənaa, naa pərba \*ciki Hyala, ghəci tsa mənī tsahi va ka shi dēwdēw ni kwa kwəma Hyala? Pərba ciki Hyala na, e gəzanwəy nee ki. <sup>18</sup> Ma pə ghwəy ni dibay: “Mba'a kə ndə

zëmækə fəla lə pətsa ka mändiy fə shiy ti ta ta Hyalay, shiy tibiaa mananciw. Ma mba'a kə ndə zëmækə fəla lə shi fanati mändi va tə pətsa va kaa Hyalay, ta kəsə dza fəla va” pə ghwəy ni. <sup>19</sup> Ghwəlefesli ni. Pərba nima shiy na ta shi bakə ni va nə mändi ngəñwəya? Pərba shi bə mändi va kaa Hyala shəkənaa, naa pərba pətsa fanta mändi va shi va ti ghəci saa zhəghəti shi va ka shi dəwdəw ni kwa kwəma Hyala? Pərba pətsa fəm va shi va ti na e gəzanwəy nee ki <sup>20</sup> Favə tə ghwəy e gəzanwəy: Mba'a kə ndə zëmækə fəla lə pətsa fə mändi shiy ti ta ta Hyalay, lə shi fati mändi va tə pətsa va ta gwa'a zëmækə ntsa va fəla, di naa gəzə. <sup>21</sup> Mba'a kə ndə zëmækə fəla lə ciki Hyalay, lə Hyalaa nzəy va mbə ciki tsa va ta gwa'a zëmækə ndə fəla li, di naa gəzə. <sup>22</sup> Mba'a kə ndə zëmækə fəla lə pətsa mə ghwəməy, lə gəzli Mazə Hyala ta gwa'a, mba'a lə Hyalaa nzəy va kwa gəzli va ta gwa'a zëmækə ndə fəla li, di naa gəzə.

<sup>23</sup> Ghwəy ghwəy mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka Farisahi niy, mbə səkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla. Ghwəy kiy, kar ghwəy bə shiy kwətiñ mbə shiy mən ta bəshi kaa Hyala. Tsəgha ka ghwəy ti nihwəti kəslifi jəw jəw ni wəzə ni ka ghwəy ta. Ma shi gwəramti Hyalaa di ghwəy mən mbə kwəma pəhəti na na, kala di mən niva ghwəy. Shi di ma ghwəy va mən gwəramti Hyalaa diy, avanashi: Mən zəhwər ta mbəzli, mba'a

mən kwəma lə kwal tsa nzə, mba'a nəw Hyala lə nəfə kwətiñ. Tsəgha na shi ka ghwəy mən nza ki, kala za ma ghən ta bə shiy kwətiñ kaa Hyala, səvəri mbə shiy mən dība. <sup>24</sup> Ma ghwəyəy, ghwəlefesliy ci kwal kaa nihwəti mbəzli nza ghwəy. Ka ghwəy dzay, nashi ma ghwəy məcənəkəwəsli tə shi sa ghwəy na, mba'a ghwəy nzəlamtishi. Ma mba'a kə ngaləwba dzətita dzəti shi na, kip ghwəy sahwə nava. \*

<sup>25</sup> Ghwəy ghwəy mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka Farisahi niy, mbə səkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla, mbalaa paf paf na nefer ghwəy va ghəli, lə va maw mən kwəma jikir na. Gwəyəy, mbəzliy gwəmanti yabə devəre sa shiy tsa shi va lə kwakwa tsa shi dəwdəw pərikə tə hwəm shi, mbalaa ngərjəkəjəkə na ghəshi va rəda kwa hwər kwa hwər shi nza ghwəy. <sup>26</sup> A ka Farisahi, ghwəlefesli ni. Ma pə ghwəy mən ti e gəzanwəyəy, pərba pətsa kwa hwər devərehi ghwəy lə kwəkwer ghwəy pə ghwəy yabanti. Ma ghalabay, dəwdəw dza ghəshiy nza pa' pərikə tə hwəm shi.

<sup>27</sup> Ghwəy ghwəy mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka Farisahi niy, mbə səkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy, ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla. Ghala mbə ghwəy lə kwəli ka mən niva hwəti tezlezl na, ka mbərə kwa kwəma mbəzliw. Mbalaa ma kwaba kwaba nzə ki na, paf

**23:21** 23:21 1Mezh 8:13 **23:23** 23:23 SləniTaH 27:30; Mishe 6:8; Lk 18:12 **23:24** 23:24

15:14 \* **23:24** 23:24 Di kwəma vaa gəzəy: Mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ghəshi lə ka Farisahiy, ə ka ghəshiy dzashi ta cimsli nəw na jəw jəw na kwəma mbə kwəma pəhəti Hyala. Ma na dibədibə na kwəma gwəramti Hyalaa di na, kala di ghəshiy nəw. **23:25** 23:25 Mk 7:4 **23:26** 23:26 Zhñ 9:40 **23:28** 23:28 Lk 16:15

təhəta va 'yesler lə va shi ghwaβə ghwaβə ni. <sup>28</sup> Ghwəy kwərakwə kiy, war tsəgha nza ghwəy sana sənəvna. Nja mbəzli wəzə wəzə ni ghwəy pəzli kwa kwəma mbəzli na, mbalaa paf təhəy pətsa mbə nefer ghwəy va dakə mbəzli, lə va ndərəm gwa'a» kə Yesəw.

*Yesəw gəzə ngwəvə Hyala  
(Lk 11:47-51)*

<sup>29</sup> Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ghwəy ghwəy \*mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy \*ka Farisahiy, mbə səkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla. A ghwəy nganganti kwəlihi ka gəzə kwəma Hyalaa niy bakwamti jijihinwəy mbəradzə wəzə wəzə. Mba'a ghwəy ghaslamti ni mbəzliy niy mənti kwəma ɗi Hyala. <sup>30</sup> Zhini ma pə ghwəy na: "Mba'a pə ghwəmmə niy nza tifa ghala vəghwə tsaa niy nza jijihimmə va tə ghwəmə nzay, ka dza ghwəmmə zləɓa jakə miy tsa ghwəmmə li shi, ta bəkwə ka gəzə kwəma Hyala va nzaw" pə ghwəy ɓa! <sup>31</sup> Ma ɗi kwəma va gəzəy, mbə gəzə kwəma ghwəy va tsəgha nay, a ghwəy sənay də'wə ghən tsa ghwəy, jijihinwəy niy bakwaməti na ka gəzə kwəma Hyala, pə ghwəy, ɗi naa gəzə. <sup>32</sup> Ghənzə tsəghay, war nəw pə ghwəy nəw məni kwəmaa niy 'watəŋwəy jijihinwəy kwal tsaa məni nɓə gwa'a tsəgha, nza ghwəy kərnami sləni shi. <sup>33</sup> Ghwəy ghwəy mbəzliy ndərəm ni nja kwara jigəzlihi niy, njaa njaa dza ghwəy mbay waslamti ghən tsa ghwəy va ngwəvə dzəti ghwə kia?

<sup>34</sup> Ava va tsəgha, kadiwəm, favəm: Ta ghwəniŋwəy ka gəzə

kwəma Hyala, lə ka sənata kwəma, mba'a mbəzliy ɓəni kwəma kaa mbəzli dzeə. Sa ka ghəshi səkəshiy, ka ghwəy dza na, mba'a ghwəy bakwaməti nihwəti, dzəghwa kaa nihwəti ɗaŋwə ɗaŋwə dzəvəgha tsəm. Ka didi'wə nihwəti lə kwərpə dzar mbə ceker ɓasəvahi ghwəy. Ka nəwshi ta titihəshi dzar mbə məlməhi, mbə məlməhi. <sup>35</sup> Va tsəgha ki, ma ngwəvə dza Hyala vaa slaa dzəkən mbəzli tə sa bakwaməti ghəshi mbəzli nɓə va slar slar ni kwatanay, dzəkən ghwəy dza naa dza. Mbəzli ghəngħən ghəngħən bakwamti ghəshi, tə \*Abel, ntsa slar tsa va Hyala gha məndiy pəslī ndə, ka sar lə bəkwəshi pa' tər Zakari, zəghwə Barashi. Dzar kwa jipə pətsa ka məndiy fə shiy ti, ta ta Hyala, lə \*ciki Hyala niy pəslī ghwəy tsava. <sup>36</sup> A gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ngwəvə dza Hyalaa slaa dzəkən mbəzli tə sa bakwaməti ghəshi mbəzli va gwanashiy, dzəkən ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə ni dza ngwəvə vaa dza» kə Yesəw.

*Hwər tsa Yesəw mbə zhanci ta  
mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem  
(Lk 13:34-35)*

<sup>37</sup> Dzəghwa ma kə Yesəw dzəkən mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem na: «A mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem, ghwəy bakwamti na ka gəzə kwəma Hyala, mba'a ghwəy pa'wamti mbəzli Hyala ghwənashi na lə hərəzli ka bakwamtishi. ɗaŋ sədee mbə pəla ɓasətəŋwəy ta ndəghwəŋwəy, njasa ka kwəkwəla vaa ɓasambə kwərtiti nɓə mbə bəkəbəkə nɓəy, kala zləɓa ghwəy. <sup>38</sup> Ə gəzaŋwəy ya, nana kiy, ta ɓanti dəvə nɓə dza Hyala tə məlmə ghwəy, war ka kwəfi dza naa mbəərətə. <sup>39</sup> Ə

gəzanjwəy ya, ka zhiniy ghwəy nara ghwəla tepəw, pa' fəca dza ghwəy gəzəə dzəkənee: “Təfanati miy tsa nʒə Hyala kaa ntsaa səkəkə mbə slən tsa nʒə, ghənzə kwa sləkəpə” pə ghwəy» kə Yesəw.

## 24

*Ngəra'wə tsa ghənghən ghənghən tsa dzaa səkəkə, ka hidfi gha kərə*

(Mk 13:1-23; Lk 21:5-24)

<sup>1</sup> Dzəghwa Yesəw mba'a madiy mbə \*ciki Hyala kaa səvəriy dzay. Ma ghəci mbə dzay na, mba'a mbəzli ta səfa ci səkəkə kəsay. Ma kə ghəshi kaa ngəci na: «Nighətima njasa ngay ciki Hyala tsa va wəzə tsa ci» kə ghəshi. <sup>2</sup> Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Yə, e nay. Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya tsəgha nay ghwəy ciki tsa vay, ta ba'wamti dza məndi. Ka dza ghwəy nashi hərəzli tsənjəzli tsənjəzli, ya kwətiŋ ghwəlaw» kə Yesəw.

<sup>3</sup> Ləy hwəm jəw ki na, dza Yesəw mba'a dzaa nʒəyəy mə ghən kəlanj tsa har məndiy «Kəlanj \*'Wəlivə». Dza mbəzli ta səfa ci, mba'a ghəshi basəkəvashi kwətishiy dzəvəgha. Mba'a ghəshi nʒəyshi ja'ja' məba. Dzəghwa mba'a ghəshi ghakə dəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A Ntsa ghəy dikə tsa, ge'i lə tsama vəghwə dza shi gəzə gha niy məniva tay? Tə wa dza məndiy sənay ndal tərə gha ta səkəkəw, ndal tərmbə hidfi ta kədiw, kə məndi tay? Gəzanjəy di» kə ghəshi.

<sup>4</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Məni tə ghwəy məhərli wəzə, əntaa ghwəy dzaa zləba məndiy ngədiŋwəy ma. <sup>5</sup> Sa nzanay, dəŋ dza nihwəti mbəzliy səkəkə lə slən

tsee. Ka ndə dzay: “Yən na \*Kəristəw tsa tivə Hyala va” kə, ka tsahwəti dza diba na “yən na” kə. Gəla mbəzli vay, mbəzli dəŋ tərəŋw dza ghəshiy ngədfiti. <sup>6</sup> Ta fa favə gaka mbəz dza ghwəy dza mbə məlməhi ndəkəwə ndəkəwə ni lə ghwəy. Zhini dibay, ta fa favə nəwər tsa mbəz dza ghwəy mbə məlməhi kərakə kərakə ni lə ghwəy. Ya ə dza ghwəy favə shi va tsəghay, əntaa her ghwəy taa dza ma. Ya njaay ta məniva dza gəla niva shiy tsəgha. Ya tsəgha dza shi vaa mənishiy, ka dza hidiy kədi diw. <sup>7</sup> Ka hwəhwə tsa nihwəti mbəzli dzay, ka mbəz lə hwəhwə tsa nihwəti. Ka tsahwəti mazə dza na, mba'a pəlati miy tə tsahwəti, tapə ghəshi mbə mbəz taa nza. Dzar tə nihwəti hidfi ghənghən ghənghənəy, ta mənta dza ma, ka gərgərəva hidfi dzar tə tsahwəti pi ghənghən ghənghən. <sup>8</sup> Shi va gwanashiy, ngəra'wə tsaa dzaa gha səkəkə na ghəshi, njasa ka mali vaa 'wa kemahə ta ya zəghwə na niva shiy.

<sup>9</sup> Ka məndi dza na, ka kəkəsəŋwəy kaa nihwəti mbəzli, ta saŋwəy ngəra'wə ghəshi, ka bəkəwəŋwəy. Hwəlfəhi mbəzli gwanashiy, ka dza ghəshiy di mətsəy ghwəy tə sa nəwra ghwəyəw. <sup>10</sup> Ghala vəghwə tsa va kiy, dəŋ dza mbəzliy nəwraa zlay nəwra. Ka ghəshi dza na, ka nga dəfa ta nihwəti, ghəshi ka ghən tsa shi, ka ndərəva kwa jipə shi. <sup>11</sup> Dəŋ dza ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvəə tsahwəshi. Ka ghəshi səkəkə na mba'a ghəshi ngədfəhwə nihwəti mbəzli dəŋ ta nəwshi. <sup>12</sup> Tərəŋw dza mənəi \*kwəma jikir naa vənəta tə hidfi. Ka gha nighə war va kwəma vay, mbəzli dəŋ zlay dīva kwa jipə shi. <sup>13</sup> Ma ntsaa dzaa jihəkəvay kala zlay

nəwra ghəci pa' tē vici mēti ciy, ta mbəliti tsava ndə dza Hyala. <sup>14</sup> Ma sa ka mēndi gəzamti Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzli kaa mbəzli tē hidī gwanashi, ta mbə hwəlfəhi tē hidī gwanashiy favəy, ma nza hidī madi ta kədi ki.

<sup>15</sup> Ta nashi shi rēda rēda ni va jikirkir ni, niy gəzəkə Daniyal \*ndə gəzə kwəma Hyala kwəmaa dzəkən shi kwa zliya dza ghwəy garəshi mbə \*ciki Hyala, (ntsaa jangəti kwəma vay, favə tē ghəci wəzə). \* <sup>16</sup> Ghalaba kiy, mbəzli tē hidī ka Zhəwde na, hwəshi tē ghəshiy dzəmbə kəlanj ta mbəə mbəlishi. <sup>17</sup> Mba'a kə ndə mə jəba mbə tifərəy, əntaa ghəci dzaa ni na: “Kadiw, e dzaa basəvə shi ya mbə ciki tsee” kə ma. Ə kə dzaa hwəy gwa'a tsəgha. <sup>18</sup> Ya kwamti dza ndəə nza mbə zay, əntaa ghəci dzaa ni: “Kadiw, e zhəghəvaa jigħi ta bəvə kwəbənərəe” kə ma. Ə kə dzaa hwəy gwa'a tsəgha. <sup>19</sup> Ngəra'wə tərənʷ dza savaa nza fəcava kən mi'i lə hwər lə mi'i ka ndərazhi tē hwəm. <sup>20</sup> Cə'wə pə ghwəy cə'wə Hyala əntaa bali va taa məniva ge'i ge'i lə tir tasli, lə nəghətaa dzaa nza fəca \*vici dəkəva. <sup>21</sup> Sa dza naa nzay, ma ngəra'wə tsaa dza vaa nza tē hidī ge'i lə vici va na, dikəy tərənʷ dza naa nza. Səəkə gəla hwəlfə ngəra'wə tsa tsəgha tsa vaa kəsashi mbəzli ghala ngati Hyala hidī, ka sar pa' tē vəghwə tsa ndatsəw. Ka dza naa zhiniy səəkə kən mbəzli diḃa ka mēndi nzaw. <sup>22</sup> Kala sa nzana mba'a Hyala tamti ḃanj tsa vici ngəra'wə tsa va tē mbərkə mbəzli nzə təravə nay, ka dza ndəə tərmbə tē ghwəməy nzaw.

Əy ma dza na ki na, mba'a tamti ḃanj tsa vici va tē mbərkə mbəzli nzə təravə na.

*Səəkə tsa Zəghwə yakə ndə ngəri*

(Mk 13:24-31; Lk 21:25-33)

<sup>23</sup> Ma sa ka vəghwə tsa va məniiyəy, mba'a kə ndə taa ni ngənʷəy: “A mbəzli ni, anay \*Kəristəw Ntsa tivə Hyala tikə” kə, ya “avaci tarba” nə nay, əntaa ghwəy zləḃa kwəma ci va tepə ma. <sup>24</sup> Sa dza naa nza ghala vəghwə tsa vay, ḃanj dza Kəristəwhi ka dzərvə lə ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvəə tsahwəshi tē hidī. Ka ghəshi dza na, ka məməni shi madaḃa madaḃa ni tərənʷ, lə shi dimədimə ni, ta mbəə ngədi mbəzli. Mba'a kə ghəshi dzaa mbatay, ta dzəghə ngədi dza ghəshi ya mbəzli təravə Hyala. <sup>25</sup> Ə gəzamtənʷəy ya kwəma va kwaghwətsata, ta mbə ghwəy sənashi shiy dzaa məniva. <sup>26</sup> Mba'a kə mēndi taa ni ngənʷəy: “Avam Kəristəw pəriḃa tē gamba” kə mēndiy, əntaa ghwəy dzəvəri ma. Ya: “Anay tikə mbəy na” nə mēndiy, əntaa ghwəy taa zləḃa ma. <sup>27</sup> Sa kee səəkə, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, mbəzli gwanashi dza naa nara. War njasa ka wampidi van vaa dzəy tē ghwəmə, ka səəkə kwa ghwəmə pa' kwa mərkwiy, tsəgha dza naa nza. <sup>28</sup> A ghwəy sənay, dzəghwa tē pətsa mətishi shiyəy, tiba ka zlinjij basəva» kə Yesəw.

<sup>29</sup> «Ləy hwəm ngəra'wə tsa va kiy, nza'jəw shərkwə dza viciy shərkwəta, ka tir dza na, mba'a zlay mbərə, ka sasərkwəhi tē

**24:14** 24:14 28:19 **24:15** 24:15 Dani 9:27; 11:31; 12:11 \* **24:15** 24:15 Kwəma dzəghwa tikə nay, Matiye də'wə ghən tsa ci gəzə na kaa mbəzliy dzaa jangə zliya ci na. **24:17** 24:17-18 Lk 17:31 **24:21** 24:21 Dani 12:1; ShiZhnj 7:14 **24:23** 24:23-25 Lk 17:23-24 **24:24** 24:24 24:5; 7:15; ShiZhnj 13:13-14 **24:27** 24:27 24:30, 37; 25:31; 1Kwər 15:23; 1Tes 3:13; 4:15; 2Tes 2:1, 8; Zhk 5:7-8; 2Pi 3:4; 1Zhnj 2:28 **24:28** 24:28 Zhəwbə 39:30; ShiZhnj 19:17-18 **24:29** 24:29 Ezay 13:10; 34:4; Azh 2:6, 21; 2Pi 3:10, 12; ShiZhnj 6:12-14

ghwəmə dza na, ka shikəvaa səkwa, ka shi nza bərçi vəshi mə ghwəmə 'wakəvə na, ka kwəfəghə. <sup>30</sup> Ghalaba kiy, a shiy dzaa tsahwəshi səkə mə ghwəmə, shiy dzaa ci səkə tsa Zəghwə yakə ndə ngəri. Ma hwehwer mbəzli tə hidfi gwanashi ta nza ghala pətsa va ki na, war ə dza ghəshiy ngəngəlvə, ka tihwəni. Ka Zəghwə yakə ndə ngəri dza na, tsahwə tsahwəy war ka nay mbəzli lə mətəsə shi səkə mbə kwələbi tə ghwəmə, lə bərçi və tərəjw, mba'a shəndəkə ti difa. <sup>31</sup> Ka məndi dzay, mba'am viyata təlimə dikə na tərəjw tərəjw. Sa ka məndi viyata na, ma nza ghwənashi ka kwal ci, ta dza ghəshiy basəkə mbəzli təravə na tə bəlahi tə hidfi fafanavashi səkə tə pətsa kəray ghala hidfi gwa'a.

<sup>32</sup> Avee taa bəliŋwəy fir lə kwəma daskway, favə tə ghwəy shi dī na bəliŋwəy. A ghwəy sənay, mba'a kə kəslifi daskwa shikəshi, dza na mba'a fakə nihwətiy, a vəghwə tsaa dzəmti kətikəvay, pə ghwəy. <sup>33</sup> Ava tsəgha na ki, war nashi ma ghwəy gəla shi bəlakəŋwəy ya va gwanashi ghati mənivay, sənay tə ghwəy ndal tərmbə Zəghwə yakə ndə ngəri ta səkəkəw, miy dəgha na ki, pə ghwəy. <sup>34</sup> A gəzəŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ka dza mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsaa bəkwəshi ka shi gəzəŋwəy ya ni gwanashi mənivaw. <sup>35</sup> Nay ghwəy na, kar ghwəmə nata ghwəy na, ghəshi lə hidfi gwa'ay, kərəp dza ghəshiy zashi. Ma na kwəmee na nanzə kiy, ka kərə naw» kə Yesəw.

### *War Hyala kwətita na saa*

*sənata vici dza Yesəw zhəkə ti*  
(Mk 13:32-37; Lk 17:26-30, 34-36)

<sup>36</sup> Ma kə Yesəw difa na: «Ndə tifa ya kwətij mba'a sənata vici dza shi vaa məniva tiw. Ya ka kwal Hyala, ya Zəghwə Hyala də'wə ghən tsa ciy, sənata ghəshiw. War Didi Hyala mə ghwəmə kwətita na saa sənata vici lə ler va gwa'a. <sup>37</sup> War njasaa niy məniva shiy va ge'i ghala vəghwə tsa \*Nəwey, tsəgha dza shiy zhiniy məniva, sa ka vici dzee səkə ti yən Zəghwə yakə ndə ngəri kətikəvata. <sup>38</sup> Ma niy nza kwatəŋa, ghala vəghwə tsa Nəwe va, Hyala ghwəla ta za mbəzli lə yaməy, ə niy zəmə mbəzli shi zəmə, ka sa sa shiy, ka bə bə mi'i. Mbəzli nza ghyehi və shi na, ka bəshi kaa zhər, war tsəgha. Pa' fəsa vici dzəmbə Nəwe dzəmbə kwəmbəwal ti na, war mbə məməni shi va ghəshi niy nza tsəgha. <sup>39</sup> Ghalaba nashi kiy, niy shashanshi shiy ya jəwəw. War sa nighə ghəshi na, van ghati nzəmə kala kərə ma. Ray pətsa tə hidfi va yam. Dza yam va kərəp ghəshi zamti mbəzli gwanashi. Njasa niy shashanshi ma shiy va kaa mbəzli vay, war tsəgha dza shiy shashanshi ma kaa mbəzli sa ka vəghwə tsa dzee səkə ti, yən Zəghwə yakə ndə ngəri kətikəvay kwərakwə ki. <sup>40</sup> Ma sa kee səkə ghala pətsa va kiy, mbəzli bakə dza naa nza tə za, ka məndi dza na mba'am bəhwə tsahwəti, mbərəkə zlay tsahwəti tifa. <sup>41</sup> Ta kəsashi mi'i dza məndi bakə kwa vəna mbə hə, ka məndi dza na mba'am bəhwə nahwəti, mbərəkə zlata nahwəti. <sup>42</sup> Ava va tsəgha, ə pə ghwəy məniti məhərli, sa nzanay, sənata vici dzee səkə ti yən Ndə

**24:30** 24:30 Zak 12:10-14; Dani 7:13-14; Mt 24:27; 26:64; Mk 14:62; ShiZhj 1:7 **24:31** 24:31 13:41; təlimə: 1Kwər 15:52; 1Tes 4:16 **24:34** 24:34 16:28 **24:36** 24:36 SləniKY 1:7 **24:37** 24:37-39 Ghava 6:11-13; 7:7-13; 2Pi 3:6 **24:42** 24:42 24:44, 50; 25:13; Mk 13:33, 35; Lk 12:40; 21:36 **24:43** 24:43 1Tes 5:1-2; 2Pi 3:10; ShiZhj 3:3

sləkəŋwəy ghwəyəw. <sup>43</sup> Favə tə ghwəy kwəma dēe na gəzanwəy wəzə, a ghwəy sənay, mba'a kə ndə ghi sənay nza, fəca vici tsa' nay, ta səkə dza ndə ghəliy dzakə ghi tsee kəy, ka dza naa bə hi fəcavaw, war tsəmtəmmə dza naa nżəyəy, ka dza naa zlay kwal kaa ndə ghəli ta dzakəw. <sup>44</sup> Va tsəgha, ma ghwəy kwərakwə kiy, gwəmatəvanwəyəm ya hwəmba nżə, ta ndəghə vici va. Sa nżanay, ge'i lə vəghwə tsa təkəti ma ghwəy dzee səkə yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə Yesəw.

*Ndə ghəra sləni tsa nza məhərli və, lə tsa kama məhərli və*

*(Lk 12:41-48)*

<sup>45</sup> Ma kə Yesəw dība na: «Favəm e gəzanwəy kwəmaa dzəkən ndə ghəra sləni tsa fə ghən ta sləni ci, ka ghəra lə məhərli. Kaa ngəci dza ndə ghi tsa ghəranci na va sləniy zlatanavə ndəghwə pətsa kəghi tsa ci, nza ghəci bānshi shi zəmə kaa nihwəti ka sləni kəyba sa ka vici zəmə shiy mənta. <sup>46</sup> Ghala vəghwə tsa dza ndə ghi tsa vaa səkə, mba'a kə kəsay ndə sləni tsa ci va ghəci mbə tsəva lə sləni gəzanci na va wəzə wəzəy, vəshi na ta tsava ndə ghəra sləni. <sup>47</sup> A gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta fanambə shi və gwanashi dza ntsa va mbə dəvə ndə sləni tsa ci va. <sup>48</sup> Ma mba'a kə ndə sləni tsa vaa ntsa gəmgəm tsay, vanta kwəma dza naa təkəti mbə nəfə tsa ci: «Ka dza ntsee tsa dikə tsa zhikə bəlanəw» dza naa ni, <sup>49</sup> ka na dza na, tapə dzəmbəy mbə di di'wə nihwəti mbəzli ghəra ghəshi sləni li shi, ka zəzəmə shi zəmə ci, ka sa sa shiy, ghəshi lə mbəzliy nza war ghi ghi ni. <sup>50</sup> War ghəci mbə mənī shi ci va tsəgha ki na, ka ntsa ghəranci na va sləni

dza vətəghə səkəy, fəca viciy niy bərkəti ma ndə sləni tsa va səkə tsa ci, ge'i lə leriy niy bərkəti ma na dība. <sup>51</sup> Sa naa səkə na, sa' sa' sanamiy ngəra'wə kaa ndə sləni tsa va tərəŋw, mba'a dzaa jakayshi tə na shi kwəma lə mbəzliy dakə mbəzli va lə kwəma pərikə tə ngwəla. Nza ghəci wahə war wahə, ka pərə sli'i ci tə pətsa va» kə Yesəw.

## 25

*Bəli fir lə kwəma degheghir mən*

<sup>1</sup> Zhini ma kə Yesəw bā na: «Ma kwəma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy, yəm dza naa nza lə kwəma degheghir mən ni ni dzee ta gəzanwəy kwəma shi: Sa dza ghəshiy, mba'a ghəshi bəbəvə gərkəwahi shi, ka dzashiy dzəti pətsa nza zal mali ti. <sup>2</sup> Nihwəti cifə mbə degheghir vay, niy tsəhwəlīshi ghəshiw. Ma nihwəti cifə nashi ki na, tsəhwəli tsəhwəli niva. <sup>3</sup> Dzəghwa niy tsəhwəlīshi ma va cifə ni, mba'a ghəshi madīshi, war sa bəvə ghəshi gərkəwahi shi tsəgha, tərəh tsa bəvə hwəpər tsa ciy tivə in gərkəwa kwa mbə shi. <sup>4</sup> Ma ni tsəhwəli tsəhwəli ni va degheghir cifə ni na, laŋ laŋ ghəshi bəbəvə gərkəwahi shi, mba'a hwəpəhwəpər. Ya wa ndə na, mba'a tivə in kwa tsa ci hwəpər ghəciy kafə. <sup>5</sup> Ma sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi ka ndəghə səkə tsa zal mali. Ndəghə ndəghə, kə ghəshi na, shaŋ, kala tsahwəy ghəci. Dzəghwa hi mba'a dənəvə degheghir mən ni va gwanashi, fəriŋ fəriŋ ghəshi bəbəhwə hi ki.

<sup>6</sup> Ma mbə dankala vərđi ki na, dzam ka fərgəshi lə zlapə, ma kə mənđi na: «Waa, a zal mali tsahwəy naci, səvərim a

ghwøy dza ta ka'wə" kə məndi. <sup>7</sup> Dzəghwa degheghir mənə ni va ki, mba'a ghəshi sasatishi gwanashi. Tapə ghəshi mbə gwəməva, ka tsətsərə ghwə dzəghwa gərkəwahi shi. <sup>8</sup> Ma kə niy tsəhwəlishi ma va degheghir cifə ni kaa ni tsəhwəli tsəhwəli ni va na: "A ya, tihwətihwəm jadaghwanəyəm in tsa ghwøy vaa dzəghwa ni ghøy ni gərkəwahi, ghwə ka shishirkwə kwa shi di" kə ghəshi. <sup>9</sup> Ma kə degheghir tsəhwəli tsəhwəli ni va kaa ngəshi na: "Am, awə, ka dza naa mənti mək kaa ngəmmə gwanamməw. Wəzəba dza ghwøy dzaa pavə tsa ghwøy va mbəzliy dəl in na" kə ghəshi. <sup>10</sup> Ma sa gəzanakəshi məndi tsəgha na, dza niy tsəhwəlishi ma va degheghir ka dzashi ta pala in ta pa ki. Ma ghala pətsa dzashi ghəshi va ta pala in ki na, ndəs zal mali səkəy. Dza niy niy gwəmantəvashi va degheghir lə in tsa shi nashi ki, mba'a ghəshi dzashiy dzakə ghi kwasəbə zal mali. Disl məndi kalay dəgha. <sup>11</sup> Ma ləy hwəm ki na, ndəs nihwəti degheghir va səkəshi. Səkə ghəshi na, ka zlapə kwəma zlanzlan: "A Ndə sləkəpə, a Ndə sləkəpə, ndi ghwənamtənəy dəgha" kə ghəshi. <sup>12</sup> Ma kə zal mali kaa zləbanshi na: "A gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, sənənwəy ya tepəw" kə» kə Yesəw.

<sup>13</sup> Ma sa kərəy Yesəw lə bəli fir tsa va, ma kə na: «Va tsəgha kiy, ə pə ghwøy fə ghən, sa nzana, kala sənay vəghwə, ya vici dza kwəma vaa məniva ti ghwøy» kə Yesəw.

*Ka ghəra sləni banavəshi məndi gəna ta zhəghə dəvə li (Lk 19:11-27)*

<sup>14</sup> Ma kə Yesəw ba na: «Kwəma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy, yəm dza naa nza lə kwəma tsahwəti ntsaa niy dī vaa dzay ta wə. Ma fəca dza na ta kafə na, mba'a harvə ka sləni ci mahkan ta tahanshi gəna ci ngəshi ghəci taa dzay, nza ghəshi zhəghə dəvə li. <sup>15</sup> Ma sa basəshi ghəshi na, dza na mba'a tahananəshi. Ya wa ndə na ge'i lə bərci ci ghəci banaghə gəna. Mbəl bələkwə cifə ghəci banavə kaa tsahwəti. Ma kaa tsahwəti na, mbəl bələkwə bakə. Kaa kwa mahkana ndə na, mbəl bələkwə. Sa tahananəshi na gəna ki na, dza na pəkəw dzay.

<sup>16</sup> Dza ntsa banavə məndi va mbəl bələkwə cifə, nza'jəw dzay ta zhəghə dəvə lə gəna va. Dza na mba'a zhəghəvə dəvə, mba'a zəməvə tsahwəti mbəl bələkwə cifə zhəkən tsaa niy banavə məndi va. <sup>17</sup> Dza ntsa banavə məndi va mbəl bələkwə bakə, mba'a dzay ta zhəghə dəvə kwərakwə. Mba'a zəməvə tsahwəti mbəl bələkwə bakə dzəkən tsa banavə məndi va. <sup>18</sup> Ma dza tsa banavə məndi va mbəl bələkwə naci ki na, la' lati kə'wə, dza slif mbəliy na ci va gəna banavə Ntsa ci va dikə tsa kwa kə'wə. Dza na das nzəyoy.

<sup>19</sup> Ma ləy hwəm sa nzay ntsa shi va dikə tsa nza ki na, dza na mba'a zhəghəkəvay mbə wə ci va. Sa səkəy na na, dza na har harashi ka sləni ci va, ta dəw njasa mənti ghəshi lə gəna ci va. <sup>20</sup> Ma sa basəshi ghəshi ki na, kə ntsa banavə məndi va mbəl bələkwə cifə kət kətəghəvay dzəvəgha dikə tsa ci va. Ma kə kaa ngəci na: "A Ntsee dikə tsa, anay mbəl bələkwə cifə tsaa niy ndara gha va. Avənanay tsahwəti mbəl bələkwə cifə dība, sa zəməvəe mbə zhəghə dəvə lə gəna ndara gha va" kə. <sup>21</sup> Ma kə dikə tsa ci va na: "Wəzə mənti



gha, ndə sləni tsa wəzə tsa nza gha, lə nəfə kwətij ghərati gha sləni gha. Wəzə ghərati gha sləni jəw na na ndaŋee. Nana kiy, ta ndaŋa na dikə na sləni dzee mbə dəvə gha, na nza bama ti, a gha ghəra. Səəkə a gha nzəyŋa, ka vəshi lə ya” kə. <sup>22</sup> Dza ntsa banavə məndi va mbəl bələkʷə bakə, kət kətikəvay kwərakʷə. Ma kə na: “A ntsee dikə tsa, anay mbəl bələkʷə bakə tsaa niy ndara gha va. Avana y tsahwəti mbəl bələkʷə bakə difa, sa zəməvee, mbə zhəghə dəvə lə gəna ndara gha va” kə. <sup>23</sup> Ma kə ndə gəna tsa va ngəci na: “Wəzə mənti gha, ndə sləni tsa wəzə tsa nza gha, lə nəfə kwətij ghərati gha sləni gha. Wəzə ghərati gha sləni jəw na na ndaŋee. Nana kiy, ta ndaŋa na dikə na sləni dzee mbə dəvə gha, na nza bama ti, a gha ghəra. Səəkə a gha nzəyŋa, ka vəshi lə ya” kə.

<sup>24</sup> Dza ntsa banavə məndi va mbəl bələkʷə kət kətikəvay kwərakʷə ki. Ma kə na: “A Ntsee dikə tsa, ta na tsee ghənəy, e sənəŋa, ntsa ghyanakə tsa nza gha. Ghay, ya kala tsəŋwəhwə hwəlfə gha tə za na, kar ghaa slahwə shiy tə za va, ya kala ghərahwə sləni gha na, mbə pəla kwəmavə shiy ghaa nza. <sup>25</sup> Ava va tsəgha ghəratəra hazləni nee. Ma dzee na mba'ee lati kə'wə, pən slid yən mbələyŋa gəna gha va kwaba. Avanta, ava sa gha” kə. <sup>26</sup> Ma kə dikə tsa ci va ngəci na: “Ndə mar tsa kwamətsəni tsa, ndə ghəra sləni tsa gəmgəm tsa nza gha. A gha sənay, mbə sla shiy kee nza, ya tə za tsəŋwati mee hwəlfə, ka pəla kwəmavə shiy, ya kala ghərahwə slənee, pə gha. <sup>27</sup> Ghənəz tsəgha kiy, mba'a pə gha niy sənay nza, ka zhəghə dəvee liw pə ghay,

ə ka gha banavə gənee va kaa tsahwəti ndə nza, ma nza ghəci zhəghə dəvə li. Sa kee səəkə na, nzee basə see və, lə yam ti nza” kə kaa ntsa va. <sup>28</sup> A kə kaa mbəzli na: “A mbəzli ni, fantim mbəl tsa bələkʷə tsa va və ta dəvə ci, a ghwəy zhiniy banavə kaa ntsaa zəməvə mbəl bələkʷə cifə vaa dzəkən tsa ci. <sup>29</sup> Sa nzanay, ma ntsaa kwəmavə shiy, dza na ka ghəra sləni ghəci li shiy, ta mətsahanavə shiy dza məndiy dzəkən shi. Ghalaŋa kiy, tərəŋw dza shiy nza və. Ma ntsaa kwəmavə shiy va, kala zhəghə dəvə ghəci li shiy, ə dza məndi zhiniy bəhwə ya ni jəw ni va shiy və. <sup>30</sup> Ta na ndə sləni tsaa mbata ma tsa ya namaba kwəmay, bəvəm a ghwəy bəzlakəvəriy dzəti ngwəla dzəmbə kwəsli, a ghəci sa ngəra'wə, ka wawahə, ka pəpərə sli'i ci pəriŋa” kə» kə Yesəw.

*Mba'a pə gha mananati kwəma wəzə na kaa ndə tikə tə hidiy, kaa Yesəw mənti gha kwəma va kwərakʷə*

<sup>31</sup> Dzəghwa ma kə Yesəw difa na: «Ma fəca dzee səəkə yən Zəghwə yakə ndə ngəri mbə shəndəkə tsee, lə ka kwal Hyala kwasəbee gwanashiy, ta nzəyra dzee kwa gəzli mazə. <sup>32</sup> Ka hwəlfəhi mbəzli tə hidiy gwanashi dzay, basə basə ghəshi basəshi kwa kwəmee. Kee dza ki na, ka təra nihwəti mbəzli səvəri mbə nihwəti, njasa ka ndə makə shiy vaa təra tənkesli səvəri mbə kwəy. <sup>33</sup> Sa kee dzay, mba'ee tərəghə mbəzli slar slar ni kwa kwəma Hyalaa dzar bəla kwa bəzəmee. Ma niy dzaa tərə na, tə kwa zlebee niva. <sup>34</sup> Ma pən dzaa ni yən mazə kaa ni tərəghəe va mbəzli dzar bəla kwa bəzəmee ki na: “Na na ghwəy ghwəy

mbəzli dərniti Dirə niy, səəkəm a ghwəy dzəmbə pətsa sləkə Hyala tsa gwəmatəḡwəy məndi mbəradzəy, ghala ngati na hidī!  
<sup>35</sup> Sa nzanay, niy nza na, e niy nza lə mara, dza ghwəy mba'a ghwəy niy ngavəra shi zəmə, ka ghəradā ndir niy nza, mba'a ghwəy niy samiyrā yam. Ghala saa niy nzee ndə məlməy, a ghwəy niy ka'wətəra wəzə wəzə. <sup>36</sup> Sa niy nzee dirinḡday, a ghwəy niy ndara kwəbenjer dzəkən ghən tsee. Sa niy nzee gwərapəray, a ghwəy niy tsəva kənee. Sa niy kəsaghwara məndi kwa fərshinay, a ghwəy niy səəkə mbə nighəra” pən taa ni ngəshi. <sup>37</sup> Ma kə mbəzli slar slar ni va kwa kwəma Hyala dzaa ni ngəra ki na: “A Ndə sləkəpə, hwəm niy səəkə ghəy naḡa, gha lə maḡa, mba'a ghəy ngavəḡa shi zəməa? Hwəm niy səəkə ghəy naḡa, gha lə ndir, mba'a ghəy niy samiyrā yama? <sup>38</sup> Hwəm niy səəkə ghaa kəsəḡəy ghaa ndə məlmə, mba'a ghəy ka'wətəḡaa? Hwəm niy səəkə ghəy naḡa, gha dirinḡ ḡa, mba'a ghəy niy ndaḡa kwəbenjer dzəkən ghən ghaa? <sup>39</sup> Hwəm niy səəkə ghəy naḡa, gha gwərapəḡa, ya gha kwa fərshina, mba'a ghəy niy dzaa nighətəḡaa?” kə ghəshi dzaa ni ngəra. <sup>40</sup> Ma pən dzaa ni yən mazə kaa ngəshi ki na: “A gəzəḡwəy ya, ta na navay, tsəgha na. Ya hwəm niy mananati ghwəy kwəma wəzə na kaa ya tsamaba ndə ta ngwarməhira daw daw bərçi ni niy, kaa ngəra də'wə ghən tsee mənti ghwəy kwəma va tsəgha” kə.

<sup>41</sup> Dzəghwa, ma pən dzaa ni yən mazə kaa niy dzar kwa bəla kwa zlebēe va mbəzli ki na: “Ghwəy na na ghwəyəy, katantəvanḡwəyəm

kərakə vəghee. Ghwəy ghwəy mbəzli bazlamti Hyala ni. Mbalam dzəti ghwə ngad ngad na məti ma. Ghwə vay, ta fə \*ndə jaka tsa Hyala ghəshi lə ni ci ka kwal dzəmbə gwəmati məndi ghala kwatəḡata. <sup>42</sup> Sa wana gəzəḡwəy ya tsəghay, sa nzana mba'ee niy nza lə mara kala niy ngara shi zəmə ghwəy. Ka ghəradā ndir niy nza na, kalaa niy tira yam ghwəy. <sup>43</sup> Mba'ee niy tsəhəra ka ndə məlmə va ghwəy na, kalaa niy ka'wəra ghwəy, dirinḡdee niy nza na, kalaa niy bəra shiy ghwəy dzəkən ghən tsee. Mba'ee niy nza gwərapəra, zhini mba'am niy kalaghwara kwa fərshina na, kalaa niy tsəva ghwəy kənee” pən taa ni ngəshi na nashi. <sup>44</sup> Dzəghwa ma kə ghəshi dzaa ni ngəra na: “A Ndə sləkəpə, hwəm niy səəkə ghəy naḡa, gha ya lə maḡa, ya gha lə ndir, ya ghaa ndə məlmə, ya gha dirinḡaa, ya gha gwərapəḡa, ya gha kəəli kəəli kwa fərshina na, dzəghwa mbə shi va gwanashi na, kalaa niy kəətinḡa ghəya?” kə ghəshi dzaa ni. <sup>45</sup> Ma pən dzaa ni yən mazə kaa ngəshi na: “A gəzəḡwəy ya, ta na navay tsəgha na: Ya hwəmba niy məni ma ghwəy kwəma wəzə na kaa ndə ya kwətinḡ mbə mbəzli daw daw bərçi ni ni mbə nəwray, kaa ngəra də'wə ghən tsee niy məni ma ghwəy kwəma va tsəgha kwərakwə” pən dzaa ni ngəshi. <sup>46</sup> Ma gəla niva mbəzli nashi kiy, dzəti pi tsa nza ngəra'wə kala kədi ma, pa' kwa ndimndim dza ghəshiy dza. Ma na mbəzli slar slar ni kwa kwəma Hyala nashi ki na, ta kwəmavə piy tsaa kədi ma dza ghəshi» kə Yesəw.

## 26

*Məndi mbə pəla kwal tsaa kəsə*  
*Yesəw*  
 (Mk 14:1-2; Lk 22:1-2; Zhj 11:45-53)

<sup>1</sup> Ma sa kədiy Yesəw lə bəni shi va gwanashi kaa mbəzli ki na, dza na ka gəzə kwəma kaa \*mbəzli ta səfa ci, a kə na: <sup>2</sup> «A ghwəy sənay kiy, vici bakə tərə na ta məni makwaghwa \*Pakə. Ghala tsə vay, ta kəsəra dza məndi yən Zəghwə yakə ndə ngəri. Sa ka məndi kəsəvəra na, ka məndi dza mba'a məndi banavəra kaa nihwəti mbəzli, nza ghəshi danjwəraa dzəvəgha tsəm» kə.

<sup>3</sup> Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə \*ka Zhəwifə ki, mba'a ghəshi basətəvashi kəghi tsa Kayifə, dikə tsa ka ta Hyala. <sup>4</sup> Dza ghəshi, mba'a ghəshi sləkati kwəma kwa jipə shi, ta kəsə Yesəw nja dzar kwa tsəhwəli, ta paslamti. <sup>5</sup> Ma kə ghəshi na: «Ma nanzə kiy, əntaa ghwəmmə dzaa kəsə fəca vici Pakə ma. Vantaa mbəzli dzaa pəslishi tə ghwəmmə» kə ghəshi.

*Nahwəti mali ghəshi lə Yesəw*  
 (Mk 14:3-9; Zhj 12:1-8)

<sup>6</sup> Ghala vəghwə tsa va kiy, mbə məlmə Betani niy nza Yesəw kəghi tsa tsahwəti ndə, Shimanjw kə məndi kaa slən tsa ci. Ntsa vay, ndə dərna niy nza na kwatanə. <sup>7</sup> Ma Yesəw mbə zəmə shiy kəyba ki na, mba'a nahwəti mali kətəghəvataa dzəvəgha, lə təlimə paf 'wərđi kwa ta dəvə nza. Gəna danj məndiy pa 'wərđi va. Dza na mba'a shəkambə mbə ghən tsa Yesəw. <sup>8</sup> Ma sa nata \*mbəzli ta səfa Yesəw nava kwəma na, mba'a nəfə tsa shi satiy tərənəw. Ma kə ghəshi na: «Tawa lidi mali

na 'wərđi na kia? <sup>9</sup> Ə ka na zlata lidi nza nza, nza ghwəmmə dəlamti tə gəna danj. Ma nza ghwəmmə tahanavəshi gəna va kaa ka ndərma nza» kə ghəshi.

<sup>10</sup> Dzəghwa mba'a Yesəw fəti ghən ta kwəma gəzə ghəshi va tsəgha na. Ma kə ngəshi na: «A mbəzli ni, tawa səsə ghwəy məhərli mali na tay? Kwəma wəzə na na sa məni na va tə ya! <sup>11</sup> Sa nzanay, ka ndərma gəzə ghwəy va na tība dza ghwəy nza li shi ya hwəmba. Ma na nee kiy, ka dza ghwəmmə nza lə ghwəy tikə ndimndim kiw. <sup>12</sup> Ma 'wərđi baslatəra na nay, mbəri tsee na sa gwəmanti na vaa varamti, ta dza ta lara! <sup>13</sup> A gəzanjwəy ya ta na navay, tsəgha na, ya pa' kwəmafə dza məndiy gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli tə hidi gwa'a gwa'ay, ta gəzə kwəma mənti na va dza məndi, ka zəzəə dzəkən mali va» kə Yesəw.

*Zhəwdasə mbə di nga dafa ta*  
*Yesəw*  
 (Mk 14:10-11; Lk 22:3-6)

<sup>14</sup> Dzəghwa Zhəwdasə Isəkariyətə tsahwəti ntsa mbə \*mbəzli ta səfa Yesəw mənə lə bakə ni, mba'a dzaa kəsashi mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala. <sup>15</sup> Ma kə kaa ngəshi na: «Ya yən ngati dafa ta kəsənəwəy Yesəw na, wantsa shi dza ghwəy ngavəraa?» kə. Ma sa favə mbəzli va tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi gəzəti kwa jipə shi, mba'a ghəshi mbəranavə mbəl mahkan mətsəkə ngəci. <sup>16</sup> War sa kwəmavə Zhəwdasə gəna va tsəgha ki na, mba'a 'wəti pəla kwal tsaa nga dafa ta kəsə Yesəw ghəshi.

*Yesəw mbə zəmə shiy mbə*  
*\*makwaghwa Pakə ghəshi lə*

*mbəzli ta səfa ci*

(Mk 14:12-26; Lk 22:7-23; Zhj 13:21-30; 1Kwər 11:23-25)

<sup>17</sup> Dzəghwa kwa taña vici ka məndiy zəmə pej tsa kama \*is ti mbə, mba'a səəkəta. Dza \*mbəzli ta səfa Yesəw mba'a ghəshi tsəhəshi və, a kə ghəshi ngəci na: «A Metər, kwəma dī gha ghəy tatəña shi zəmə dza ghaa zəmə mbə makwaghwa Pakaa?» kə ghəshi. <sup>18</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam dzəmbə məlmə, dzakə ghi tsa zana. A pə ghwəy taa ni ngəci sa ghwəy tsəhəjwəy kəybay: «Metər tsa ghəy ghwənəkəjəy na va gha. A kəy: Waa vəghwə tsee məniiy na, ma dəe dzakə ghi tsa gha, ta zəmə shi Pakə, ghəy lə mbəzli ta səfəe, kə» pə ghwəy taa ni ngəci» kə Yesəw. <sup>19</sup> Dzəghwa mbəzli ta səfa Yesəw mba'a ghəshi dzaa məniti njasa gəzanəkəshi Yesəw va, mba'a ghəshi tati shi zəmə dza ghəshiy zəmə mbə makwaghwa Pakə.

<sup>20</sup> Ma sa pəkəwəta vici ki na, mba'a kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səfa ci va mən lə bakə ni nzəyshi ta zəmə shi zəmə ki. <sup>21</sup> Ma kə Yesəw ngəshi ghəshi mbə zəmə shiy na: «Nay ghwəy na, a gəzanəwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a tsahwəti ndə mbə ghwəy kwətəjəy, ta nga dəfa dza na tə ya, ta kəsəra məndi» kə.

<sup>22</sup> Ma sa favə mbəzli ta səfa Yesəw tsəgha na, ka zhanshi kwəma va tərəjw, ganashi. Ya wa ndə na, tapə dzəmbəy mbə dəw kwəma va Yesəw: «A Ntsaa sləkəjəy, yən na nanzə bərkee ba na?» kə tsava, tsəgha tsahwəti dəw dība, war tsəgha ghəshiy dəfəw.

<sup>23</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ntsa zəmə ghəy shiy li kwa kwakwa tsa kwətəj tsay, ghəci

na saa dza va ta nga dəfa tə ya, ta kəsəra məndi. <sup>24</sup> Na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta mətira dzee njasa tsasliti məndi vaa dzəkənee mbə Zliya Hyala. Ma nanzə kiy, tərəjw dza ngəra'wəə nza kən ndə nga dəfa tə ya tsa va. Wəzəbaa niy maw ma məndiy yakə dza naa nza və» kə.

<sup>25</sup> Ma kə Zhəwdasə ntsaa nga dəfa va ta Yesəw na: «A Metər, yən na nanzə bərkee ba na?» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Wa gha na» kə.

<sup>26</sup> Ma ghəshi mbə zəmə shi zəmə va ki na, dza Yesəw həj bəvə pej. Dza na mba'a mananati 'wəsa ti kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wəsa na, dza na mba'a ngangavəri pej tsa vaa banavə kaa mbəzli ta səfa ci. Ma kə ngəshi na: «Ava ghənzə na vəghee, bəm zəməm» kə.

<sup>27</sup> Ma ləy hwəm na, dza na həj bəvə hwəpər tsa nza shi sa kwa, dza na mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wəsa na, dza na həj banavəshi. A kə na: «Sashim gwanəjwəy! <sup>28</sup> Sa nzanay, ghəshi na miymiy ya, li shi sla Hyala kiri kwa jipə nzə lə mbəzli. Ta shəkəshi dza ghəshi ta mbəzli dəj, ta mbə Hyalaa pələta kwəma shi jikir na mbə nəfə nzə. <sup>29</sup> Ə gəzanəwəy ya: Ghava na tə ndatsəy, ka zhinee sahwə shi sa ni kala war fəca vici dza ghwəmməə zhiniy sashi ka yəwən jakəjakə lə ghwəy, tə pətsa sləkə Dirə mə ghwəməw» kə.

<sup>30</sup> Dza ghəshi ka ha cemer, ka fal Hyala. Ma ləy hwəm ki na, mba'a ghəshi səvərishi, ka dza-shiy dzəmə kəlan \*'Wəlivə.

*Yesəw gəzə vərəslə tsa dza*

*Piyer ta værasslæ*

(Mk 14:27-31; Lk 22:31-34; Zhj 13:36-38)

<sup>31</sup> Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səda ci ki na: «Nay ghwəy na, mbə vərđi ndatsə nay, ta zlara dza ghwəy kwətiraa hwəjwəy gwanəjwəy. Sa nzanay, a Hyala gəzəkə mbə Zliya nzə, a kəy:

Ta paslamti ndə ndəghwə shiy dzee,

ka tenkesli ci dzay,

mba'a ghəshi zləzləjəjəshi

ka dza kwaba, ka dza kwaba, kə.

<sup>32</sup> Ləy hwəm sa kee zhakatira mbə məti kiy, ta 'watəjwəy kwal dzee dzaa dzəti hidī ka Galile, ma nza ghwəy kəsara mbəba» kə.

<sup>33</sup> Ma kə Piyer kaa zləbanci na: «A Ndə sləkəpə, na nee neyey, ya gwa'a gwa'a zlaŋa mbəzli, ka dzee zlaŋa tepəw» kə. <sup>34</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «A Piyer, a gəzanjəe ta na navay, mbə vərđi ndatsə na, ka ngələkə gha way, gha zhinti gəzə mahkan səda gha: “Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw” pə gha» kə Yesəw.

<sup>35</sup> Ma kə Piyer na: «Ya ta məti dzee kwasəbə ghay, ka dzee gəzə, sənanja yaw, pən tepəw» kə. Dza nihwəti \*mbəzli ta səda Yesəw va tərmbə, tsəgha ghəshi gəzəkə kwərakwə ki.

*Njasa cə'wə Yesəw Hyala kwa Getəseməne*

(Mk 14:32-42; Lk 22:39-46)

<sup>36</sup> Dzəghwa kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səda ci, mba'a ghəshi səkəshiy dzəti tsahwəti pi. «Getəseməne» kə məndi kaa slən tsa pətsa va. Dzəghwa ma kə kaa ngəshi na: «Nzəjwəyəm tikə, e katayvaraa dzarfa, ta cə'wə Hyala» kə. <sup>37</sup> Dza na mba'a pəməvə kar Piyer ghəshi lə ndərazhi Zhebēde va bakə ni kwasəbə ci. Ma ghəshi mbə

dza tsəgha na, mba'a her Yesəw ghati dza, ka sla nəfə tsa ci difa. <sup>38</sup> Ma kə kaa ngəshi ki na: «Təjəjwəy slay nəfə tsee, ka dī pəsliira. Nzəjwəyəm tikə kwasəbe, əntaa ghwəy bə hi ma» kə.

<sup>39</sup> Dza na mba'a kətivə dza bələkə jəw. 'Wakəvə na, mba'a 'yambə kwəma ci mbə hidī. Dza na ka cə'wə, a kə na: «A Di, War mba'a kə tsahwəti kwal tifa, bashamti ngəra'wə tsa va səkəkə dzəkənee. Nanzə kiy, əntaa gha mənī war tə sa dee ma, war njasa təbənja na ka gha mənī» kə.

<sup>40</sup> Dza na tərəd zhəghəkəvay dzəvəgha mbəzli ta səda ci va mahkan ni. Səkəkə na na, ghəshi banti hi. Ma kə kaa Piyer ki na: «A nava mbə ma ghwəy nzaynza ləməcijwəy kwasəbee ya gar tsahi kwətinaa. <sup>41</sup> Ə pə ghwəy nzəjwəy ləməcijwəy, ka cə'wə Hyala ta mbə ghənzə ndəghwəjwəy, vantaa \*ndə jaka tsa nzə ngadambəjwəy mbə mənī \*kwəma jikir na. Ka dī mənī kwəma wəzə na ndə ngəri kwa kwəma Hyala mbə nəfə tsa ci ngar ki na, daw bərci vəgha ci ta mənī nzə» kə.

<sup>42</sup> Zhini na, mba'a katantəvay difa kwa baka səda ci, ka cə'wə Hyala ghəci, a kə na: «A Di, kala tsahwəti kwal tifa gar banti ngəra'wə tsa kən yay, war ta sə'wa dzee. War njasa təbənja na kə məniva» kə. <sup>43</sup> Ma sa kədiy na lə cə'wə Hyala na, zhini na mba'a zhəkəy zhəvəgha mbəzli ta səda ci va. Zhəkə na ba na, ghəshi tə hi, shəj ghəshi ta mbay nzəyshi ləməcishi. <sup>44</sup> Zhini na mbərəkə zlashi, mba'a katamtəvay difa. Dza na mba'a zhiniy cə'wəti Hyala kwa mahkana səda, war njasa məcana va.

**26:31** 26:31 Zak 13:7; Mt 26:56; Zhj 16:32 22:33-34; Zhj 13:36-38 **26:34** 26:34 26:75 26:39 6:10; 20:22; Zhj 18:11; Ebr 10:9 **26:41** 12:8 **26:45** 26:45 Zhj 12:23; 13:1; 17:1

**26:32** 26:32 28:7, 16 **26:34** 26:34-35 Lk **26:36** 26:36-46 Lk 5:16; Ebr 5:7-8 **26:39** 26:41 Ef 6:18; Ebr 2:18 **26:44** 26:44 2Kwər

<sup>45</sup> Dzəghwa mba'a zhəkəy zhəvəgha mbəzli ta səfa ci ki. Ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, him hi tsa ghwəy, ka dəkə vəgha ghwəy na ghwəy. Ava ghwəy nay vəghwə tsee kətikəvay, ta kəsəra məndiy dzəmbə dividivi ka məni kwəma jikir na, yən Zəghwə yakə ndə ngəri. <sup>46</sup> Ava ghwəy nay ntsaa ngati dafa va tə ya səkəy, satim a ghwəmmə dzar dzəvəgha» kə.

*Njasa kəsə məndi Yesəw*

*(Mk 14:43-50; Lk 22:47-53; Zhj 18:3-12)*

<sup>47</sup> Ma Yesəw mbə kərnī gəzə kwəma vaa səkwa na, ndəs Zhəwdasə, tsahwəti ntsa mbə mbəzli ta səfa ci va mən jə bəkə ni səkəy. Mba'a mbəzli dan tərən w kwasəbə, lə kafa'ihī nihwəti, lə ghədemesli nihwəti. Mbəzli vay, mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə \*ka Zhəwifə niy ghwənashi na ta kəsə Yesəw. <sup>48</sup> Ma kə Zhəwdasə tsaa ngati dafa va ta Yesəw niy ni kaa mbəzli va ghəshi dzaa kafə ki na: «Sa ka ghwəmmə tsəhəmməy, ntsa dza ghwəy vaa nara mbə səkwe njasa ka ndə səkwe madigay, ghəci na. Nza ghwəy kəsə ki» kə niy ni kaa ngəshi. <sup>49</sup> Tsəhə tsa tsəhə ghəshi ki na, karə Zhəwdasə dzay dzəvəgha Yesəw. Ma kə kaa ngəci na: «'Wəsə Metər» kə, mba'a səkwti njasa ka ndə vaa səkwe madigay. <sup>50</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «A madiga, ə pə ghaa məni kwəma səkə gha ta məni di» kə. War ghwəla ki na, dza mbəzli va basə basəkənvashiy dzəkən Yesəw, tasl ghəshi kəsəti tsəgha. <sup>51</sup> 'Wəkəvə tsahwəti ntsa tə səbə Yesəw fəkwtə tədikəvəri kafa'ici, pətsə kəsləkəghwa sləmə vəgha ghən ndə ghəra sləni kaa dikə tsa ka ta Hyala. <sup>52</sup> Ma kə Yesəw ngəci

na: «A ntsee, zhanambə kafa'ici tsa gha mbə kwəbək tsa ci. Sa nzanay, ma mbəzli nashi ghwəy va mbə dza lə kafa'ihī ta dividivi shiy, War kafa'ici dza naa zamtishi kwərakwə. <sup>53</sup> Favə gha na, yən kə niy di məni tsəgha nzay, e haray Dirə ta kətira ghəci nza. Ka na dza tibatā nza na, mba'a ghwənəkəra ka kwal ci dan tərən w ta kətira. <sup>54</sup> Kwəma nata ghwəy naa məniva sanay, kwəma tsasliti məndi kwa Zliya Hyalaa dzəkənee na. Mba'a pən niy ni e har Dirə ta kətira ghəci pən nzay, ka dza kwəma tsasliti məndi vaa məntā nzaw» kə.

<sup>55</sup> Zhini ma kə kaa mbəzliy kəsə va na: «A mbəzli ni, tawa səkə ghwəy ta kəsəra lə kafa'ici mba'a ghədemesli njasa nzee ndə ghəli kia? Vici va vici va ghwəmmə niy nza lə ghwəy mbə \*ciki Hyala, ka bəni shiyee kaa mbəzli, kalaa niy kəsəra ghwəy ghalabā nanzə sa? <sup>56</sup> Ma kwəma nata ghwəy na məntay, ta mbə dzəghwata kwa kwəmaa niy tsasliti ka gəzə kwəma Hyala va mbə zliya, məntā na tsəgha» kə.

Ləy hwəm sa gəzəkə Yesəw kwəma va ki na, 'wakəvə mbəzli ta səfa ci kwərec ghəshi hwəshi gwanashi, mbərəkə ghəshi zlay tiba kwətiy.

*Yesəw kwa kwəma ka sləka kwəma mbə \*ka Zhəwifə*

*(Mk 14:53-65; Lk 22:54-55, 63-71; Zhj 18:13-14, 19-24)*

<sup>57</sup> Dzəghwa mbəzliy kəsəvə Yesəw va mba'a ghəshi bəghə Yesəw dzəkə ghi tsa Kayifə, dikə tsa \*ka ta Hyala. Ghalabay, kəghi tsa va niy nza \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə. <sup>58</sup> Ma məndi mbə dza lə Yesəw dzəkə ghi tsa va na, dza Piyer ka nəwshi kərəkə kərəkə, pa' kwa

tipə dikə tsa ka ta Hyala tsa dikə tsa va. Ma sa tsəhəy na kwa tipə va na, dza na mba'a nzəyəy mbə mbəzliy ndəghwə ghi tsa va, ta mbə ghəciy nashi shi dza məndi ta məni lə Yesəw.

<sup>59</sup> Ma kəyba ki na, dza mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, ghəshi lə \*mbəzliy sləka ka Zhəwifə gwanashi mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə pala kwəma dza ghəshiy banavə fəti ti kaa Yesəw, ya dzərvə dza ghəshiy təbanakən, ta mbə ghəshiy paslamti. <sup>60</sup> Daŋ tərəŋw mbəzli tətəbanakən dzərvə na, shaŋ ghəshi ta kwəmvə kwəma ka ghəshi banavə fəti kaa Yesəw li. Ma ləy hwəm jəw ki na, 'wakəvə nihwəti mbəzli tifa bakə, mba'a ghəshi kafəshi. <sup>61</sup> A kə ghəshi na: «Aya, a kə ntsa niy niy: “Ma yənəy, e mbay ngəzlamti \*ciki Hyala tsa, mba'ee zhiniy ngakati mbə vici mahkan” kə niy ni» kə ghəshi.

<sup>62</sup> Ma sa gəzəkə mbəzli va tsəgha na, dza dikə tsa ka ta Hyala pəlhəm satiy, ma kə kaa Yesəw na: «Na ntsa, a shiy mənishi zləba ma gha kwemər gəzəzə məndi niy dzəkən gha shəka?» kə. <sup>63</sup> Dzəghwa Yesəw naci dighevə catavay, zhini ma kə dikə tsa ka ta Hyala tsa va ngəci na: «Avee dzaa dəw kwəma va gha, nza gha zləbakəŋəy. Lə slən tsa Hyalaa bəka piy dəwee va gha, mba'a pə ghaa \*Kəristəw Ntsa tivə Hyala, Zəghwə Hyalay, mba'a gha gəzəŋəy» kə.

<sup>64</sup> Ma kə Yesəw na: «Yə, tsəgha na njasa gəzə gha va. Ə gəzəŋwəy ya, ghala ndatsəy, tə dəvə kwa bəzəmə Hyala kwa bərciy sləkə shiy gwa'a dza ghwəy nara

mənzəy, yən Zəghwə yakə ndə ngəri. Zhini dibay, ta nara dza ghwəy yən mbə səkə mbə kwələbi mə ghwəmə» kə.

<sup>65</sup> Ma sa favə dikə tsa ka ta Hyala tsəgha na, dza na kwəban tsa kən ghən ci, kwəyah kwəyah ghəci slakwanti, sa satiy nəfə tsa ci. A kə na: «Ava ntsa va sawanti Hyala. Wəkə na nava tsəgha, ka dī mbəzli ghwəmmə ta ndəgha fəti ta kwəma mənti na ghwəlaw. A ghwəy favə njasa sawa na Hyala də'wə ghən tsa ghwəy. <sup>66</sup> Naa njaa na na təkə ghwəy dzəkən baya?» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «A gəzəkə \*kwəma jikir na, gar pəəsli na» kə ghəshi.

<sup>67</sup> Dza ghəshi ka titifə ndighwər dzəmbə kwəma ci, ka ndəkəwə lə dəvə. Ma nihwəti na, ka sləva dəvəə dzəvəgha ghən ci. <sup>68</sup> Ma kə ghəshi na: «Gha na Kəristəw, ca a Hyala cətəŋa, a gha gəzəŋəy sana dī, nda wa ntsaa ləkəŋa va» kə ghəshi.

#### *Vəraslə tsa Piyer*

*(Mk 14:66-72; Lk 22:56-62; Zhŋ 18:15-18, 25-27)*

<sup>69</sup> Ma Piyer mənzəy kwa tipə tifa kəghi tsa dikə tsa \*ka ta Hyala tsa va ki na, dzəghwa nahwəti maliy ghəra sləni kəyba, kət kətəghəvataa dzəvəgha. A kə kaa Piyer na: «Ghay ntsay, tsahwəti ntsa kwasəbə Yesəw ndə ka Galile tsa va nza gha» kə. <sup>70</sup> Dzəghwa Piyer ka vəraslə kwa kwəma mbəzli gwanashi ki, a kə na: «Sənata gəla kwəma dī gha na gəzee sana nee kiw» kə. <sup>71</sup> Dza na mba'a kafəy dzaa nzəyəy vəgha miy dəgha. Dzəghwa nahwəti mali kwa ghəra sləni ba mba'a nighəvə. Ma kə kaa mbəzli tə pətsa va na: «Ma ntsa nanzəy,

**26:61** 26:61 27:40; Zhŋ 2:19; SləniKY 6:14 **26:63** 26:63 Mba'a Yesəw catavay: Ezay 53:7; Mt 27:12-14; Zəghwə Hyala: Mt 14:33; 27:40, 43; Lk 22:70 **26:64** 26:64 Dani 7:13; Mt 22:44; 24:30; Mk 13:26; Lk 21:27 **26:65** 26:65 Mba'a slakwanti kwəban tsa kən ghən ci: Bəla 14:6; Esd 9:3; A tsəərəti Hyala: SləniTaH 24:16; Zhŋ 19:7 **26:67** 26:67 Ezay 50:6; 53:5 **26:68** 26:68 21:11

ntsaa niy nza kwasəbə Yesəw ndə ka Nazaretə na» kə. <sup>72</sup> Ma sa favə Piyer tsəgha na, ka zhini ghəciy vərəslə, ma kə na: «Yən na neyey, e zəməkə ya fəla, sənay ntsa vee tepəw» kə.

<sup>73</sup> Dza war ghwəla jəw difa na, kət mbəzli tifa kətəghəvashiy dzəvəgha Piyer. A kə ghəshi ngəci na: «A ntsa, na katanj katanj nay, tsahwəti ntsa mbə mbəzli ntsa ni nza gha. Ghala mbə gəzə kwəma gha liw» kə ghəshi. <sup>74</sup> Dzəghwa Piyer tapə ta zəmə lə fəlata ki, a kə na: «Tifa tepəw, tsamtəra Hyala yən kə sla dzərvə, sənay ntsavee na yaw!» kə.

War sa gəzəkə Piyer tsəgha ki na, 'wakəvə ngələkə tsəgha, mba'a way tibata ki. <sup>75</sup> Ma sa favə Piyer wa ngələkə tsa va na, nza'jəw ghəci zəzəvə kwəmaa niy gəzanakə Yesəw va. Ma kə Yesəw niy ni ngəciy: «Ka ngələkə gha way, gha zhinti gəzə mahkan səda gha: "Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw" pə gha» kə Yesəw niy ni ngəci. Ma sa zəzəti Piyer kwəma mənti na va na, dza na pəlhəm satiy, mba'a səvəriy tə ngwəla, ka wahə ghəci tərəjw tərəjw.

## 27

<sup>1</sup> Ma pəətə mekəshi mekəshi ki na, dza mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə, mba'a ghəshi basətəvashi, mba'a ghəshi sləkati basanakən ngwəvə kaa Yesəw ta paslamti. <sup>2</sup> Dza pəhə ghəshi pəhəti, mba'a ghəshi pəməghə kaa ngwəmna Pilatə, ta basə ngwəvəə dzəkən.

*Məti Zhəwdasə Isəkariyətə  
(SləniKY 1:18-19)*

<sup>3</sup> Dzəghwa ki, mba'a Zhəwdasə tsaa dələnəvə Yesəw va kaa mbəzli favə: «A məndi

basanakən ngwəvə dza ta pəsli ci kaa Yesəw» kə məndi. Ma sa favə na na: «Yən sənay nza» kə. Dza na hən bəvə mbəl tsa mahkan mətəkə tsa va niy banəvə məndi tə Yesəw. Kə mba'a zhananakəvə sa mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə \*ka Zhəwifə. <sup>4</sup> A kə ngəshi na: «A ya, avam gəna ghwəy va. Kwəma jikir naa sava məntee, sa nzana, mba'ee ngati dafa ta ntsaa təvəti ma kwəma, ta pəsli məndi» kə. Ma kə mbəzli va ngəci nashi ki na: «Əh, əndaw shiy, war gha sənay nay, wa kwəma ghəy mbə na na ghəya?» kə ghəshi. <sup>5</sup> Ma sa favə Zhəwdasə tsəgha na, dza kihwə, kihwəy gəna va mbə \*ciki Hyala. Kə war ka səvəriy tsəgha, mba'a dzaa bərtamti ghən tsa ci lə zə'wə.

<sup>6</sup> Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala mba'a ghəshi pati gəna va. Ma sa pati ghəshi, a kə ghəshi kwa jipə shi na: «A ghwəmmə sənay, kwal va ghwəmmə ta jakə gəna tsətsə naa dzəmbə gəna fə ghwəmmə ta sləni Hyalaw. Sa wanay, sa nzana gəna kwəmavə məndi tə miymiy ndə ghənzə» kə ghəshi. <sup>7</sup> Ma sa gəzəkə ghəshi tsəgha na, dza ghəshi ka sləka kwəma kwa jipə shi ki, a kə ghəshi na: «Pavə za ghwəmmə tə gəna va, ta la ka məlməə dza bəkwəshi» kə ghəshi. Sa sləkati ghəshi tsəgha na, mba'a ghəshi pavə za, va tsahwəti ndə nga ghəni. <sup>8</sup> Va tsəgha nzana, ya pa' sana na «za miymiy» məndiy har slən tsa za va. <sup>9</sup> Shi vay, war njasa niy gəzəkə \*Zhereməy ndə gəzə kwəma Hyala va mənishi ghəshi. Ma kə niy niy:

Mbəl tsa mahkan mətəkə tsa vay, tsəgha niy zləbavə ka \*Izərayel



waa dzæti ntsa va.  
 Sa dza ghæshiy, mba'a ghæshi  
 bævæ gæna va,  
 10 mba'a ghæshi dzaa pavæ za ti va  
 ndæ nga ghæni,  
 war njasa niy gæzækæra Ndæ  
 slækæpæ vay,  
 tsægha mænti ghæshi, kæ niy ni.

*Yesæw tæ ngwævæ kwa kwæma  
 ngwæmna Pilatæ*

*(Mk 15:2-15; Lk 23:3-5, 13-23;  
 Zhj 18:33-40; 19:1-16)*

11 Ma sa pæmæghæ mændi Yesæw  
 dzæghwa kwæma ngwæmna Pilatæ  
 ki na, dza mændi mba'am garæy  
 kwa kwæma ci, tapæ ngwæmna ta  
 dæw kwæma væ, a kæ na: «Mazæ  
 tsa \*ka Zhæwifæ nza gha na ntsa?»  
 kæ.

Ma kæ Yesæw ngæci na: «Njasa  
 gæzæ gha va na» kæ. 12 Dza mbæzli  
 dikæ dikæ ni mbæ \*ka ta Hyala,  
 ghæshi læ mætikwækwær mbæ ka  
 Zhæwifæ, mba'a ghæshi kafæshi ta  
 bæ fæti kaa Yesæw. Tæræm Yesæw  
 nzæyæy kala zlæba ma kwæma.  
 13 Ma kæ ngwæmna ngæci ki na:  
 «A favæ ma gha fæti bæbæna  
 ghæshi va ghængæn ghængæn na  
 shækæna?» kæ 14 Ma Yesæw naci ki  
 na dighevæ catavay ghalaba, kala  
 zhiniy zlæba kwæma ya kwætinj  
 nzæ. Tæræn w nava kwæma man-  
 anati madænja kaa ngwæmna ki.

15 Njasa sænabæy ngwæmna  
 mbæ mæni nzæy, ya hwæmba war  
 sækæta ma vici \*makwaghwa  
 Pakæy, kar naa pælanayshi tsa dî  
 mbæzli ndæ kwætinj, mbæ mbæzli  
 kwa færhina. 16 Ma ghala pætsa  
 kæsæ mændi va Yesæw ki na, mba'a  
 tsahwæti ndæ niy nza tifa kæeli  
 kæeli kwa færhina. «Yesæw  
 Barabasæ» kæ mændi kaa slæn  
 tsa ci. Ndæ ræda tsa tæræn w  
 tsa ghæci niy nza. 17 Dzæghwa  
 ngwæmna Pilatæ ki, ka dæw va  
 mbæzliy basæshi va tæ pætsa va,

a kæ na: «A næ ya ngæn wæy  
 kiy, wæzæba tsama ndæ dî ghwæy  
 yæn pælaynwæy mbæ mbæzli  
 bakæ ni nia? Yesæw Barabasæ  
 shækænaa, naa wæzæba Yesæw tsa  
 har mændiy \*Kæristæw?» kæ. 18 Na  
 na Pilatæy, aa niy sænay, æ hærhæ  
 mbæzli dikæ dikæ ni mbæ ka ta  
 Hyala ghæshi læ mætikwækwær  
 mbæ ka Zhæwifæ va Yesæw, va  
 tsægha kæsænaghæ ghæshi, kæ.

19 Ma ngwæmna Pilatæ mæn zæy  
 tæ pætsa ka mændiy sla ngwævæ  
 ki na, ndæs tsahwæti ndæ sækæy  
 sa ghwænækæ mali ci. Ma kæ ntsa  
 va ngæci na: «A kæ mali ghay  
 ngwæmænay: «Ntsa vay, æntaa  
 gha dzaa mananci \*kwæma jikir  
 na ma. Fæti væw, ntsa slar  
 tsa na. Ndatæ hævæyæy tæræn w  
 shiwæhwee shiw li ka dza heree»  
 kæ» kæ ntsa va.

20 Dza mbæzli dikæ dikæ ni  
 mbæ ka ta Hyala, ghæshi læ  
 mætikwækwær mbæ ka Zhæwifæ,  
 cæke' ghæshi hæræværi mbæzli.  
 «Pælaynwæy Barabasæ, mba'am  
 pæsliti Yesæw, pæ ghwæy taa  
 ni ngæci» kæ ghæshi. 21 Zhini  
 ngwæmna ki, ka dæw væ shi, a  
 kæ na: «A næ yay, tsama ndæ  
 na sa dî ghwæy mbæ mbæzli  
 bakæ ni ni yæn pælaynwæy?  
 Gæzaram» kæ. Ma kæ ghæshi  
 ngæci na: «Pælaynwæy Barabasæ» kæ  
 ghæshi. 22 Dzæghwa ma kæ ngæshi  
 na: «Ya Yesæw tsa har mændiy  
 Kæristæw naci kiy, njaa kee mænti  
 lia?» kæ. Ma kæ ghæshi ngæci  
 gwanashi na: «Na naci, war  
 dæn wæ pæ gha dæn wævægha vægha  
 tsæm» kæ ghæshi. 23 Zhini ma kæ  
 ngwæmna Pilatæ ngæshi bæ na:  
 «Ëy, wa na kwæma tævæti ntsa gar  
 dæn wæ mændiy dzævægha tsæm  
 kia?» kæ. Zhini ghæshi mætæhæ,  
 ghæshi mætæhæti zlapæ gæzæ nzæ  
 zlan zlan diba: «War dæn wæ pæ

27:11 27:11 2:2; 27:29, 37, 42; Mk 15:2, 9, 12, 18, 26, 32; Lk 23:3, 37-38; Zhj 1:49; 12:13; 18:33,  
 39; 19:3, 15, 19, 21 27:12 27:12-14 Zhj 19:9; Mt 26:63 27:19 27:19 Lk 23:47 27:20  
 27:20-23 SlænIKY 3:13-14 27:24 27:24 Næw 21:6-9; Cem 26:6

gha danjavəgha vəgha tsəm» kə ghəshi.

<sup>24</sup> Dzəghwa mba'a Pilatə nighəti, shi dzee mənti tifa lə gəzə kwəmee naw, kə. Sa nzana, war 'warə saa mətsəhəva. Sa nighəti na tsəgha na, dza na ti tivə yam, kə pi' peməti dəvə ci tifa kwa kwəma mbəzli gwanashi. A kə na: «Avam ghwəy nata dəvee. Yən mbə kwəma pəsli ntsa na na yaw, war kən ghən tsa ghwəy kə sa ghwəy taa nza» kə. <sup>25</sup> Ma kə mbəzli va gwanashi na: «Tsəgha na, a ghəy zləbavə. War va ghəy, lə va ndərazhi ghəy gwa'a kə Hyla dzaa dəw kəsli kərhiy dzəghwa ntsa va» kə ghəshi. <sup>26</sup> Dzəghwa Pilatə wərət pəlanayshi Barabasə, mba'a gəzanshi kaa mbəzli, a ghəshi də'wəvə Yesəw lə kwərpə, ləy hwəm na, nza ghəshi banavəshi mbə dəvə shi, nza ghəshi dzaa danjavə dzəvəgha tsəm.

*Ka sawji lə Yesəw*

*(Mk 15:6-20; Zhj 19:2-3)*

<sup>27</sup> Dza ka sawji ki, mba'a ghəshi pəməghə Yesəw dzakə ghi, dzəti pi sla ngwəvə tsa ngwəmna. Sa dzakə ghəshi na, mba'a ghəshi basakənvashiy dzəkən lə nihwəti ka sawjiy tərmbə gwanashi. <sup>28</sup> Dza ghəshi kwərat kwərat ghəshi saramti nici kwəbənər kən ghən ci, kwəp ghəshi panakən kwəban tsa ghəm tsa, nja sa mazə. <sup>29</sup> Mba'a ghəshi mbərəti tekesli nja məgapa pəerə ghən mazə, sərə ghəshi səranambəshi mbə ghən tsa ci. Dza ghəshi mba'a ghəshi bəvə gətaa fanambə mbə dəvə kwa bəzəmə ci. Dzəghwa ghəshi ki tsətsəfəkwə ghəshi tsəfəkwəshi kwa kwəma ci, ka sawa sa shi. Ma kə ghəshi ngəci na: «A mazə \*ka Zhəwifə,

ava ghəy səkwətəna» kə ghəshi. <sup>30</sup> Dza ghəshi ka titifə ndighwər dzəti, dzəghwa lan, ghəshi bəhwə gəta ta dəvə ci va, ta də'wə li kwa ghən ci. War tsəgha ghəshiy mənə. <sup>31</sup> Dzəghwa sa kədishi ghəshi lə sawa ci tsəgha ki na, mba'a ghəshi səramti kwəban tsa kən va, mba'a ghəshi zhananakən kwəbənər ci. Dza ghəshi pəm ghəshi pəməvə ta dza ta danjavə dzəvəgha tsəm ki.

*Yesəw vəgha tsəm*

*(Mk 15:21-32; Lk 23:26-43; Zhj 19:17-27)*

<sup>32</sup> Ma ghəshi mbə səvəri mbə məlmə na, bəgəm ghəshi kwəmay lə tsahwəti ndə ka Shiren, Shimanjw, kə mənədi kaa slən tsa ci. Dza mba'a ghəshi mbaranavə bə tsəm tsa dza mənədi va ta danjavə Yesəw dzəvəgha kaa ntsa va. <sup>33</sup> Dza Shimanjw hən ghəci bəvə tsəm tsa va. Dza ndəs ghəshi tsəhəshi tə pətsa har mənədiy «Gwalgwata». Gwalgwata vay, pi nja pa ghən ndə ngəri di naa gəzə. <sup>34</sup> Ma sa tsəhəshi ghəshi tə pətsa va ki na, mba'a ghəshi bəvə tay tsa dzavədi dzavədi tsa lə shi 'yaghwakəghwak ni. Hən ghəshi banavə kaa Yesəw, ta sa ghəci. Ma sa nə Yesəw gwərətə kə dzəghəti na, kala di ghəci.

<sup>35</sup> Dza ghəshi ki danjavə ghəshi danjavəgha vəgha tsəm. Mba'a ghəshi tihəhwə kwəbənər kən ghən ci kwa jipə shi lə ti dandərdə. <sup>36</sup> Sa tihəhwə ghəshi kwəbənər ci va ki na, dza ghəshi mba'a ghəshi nzəyshi tifa vəgha, ta ndəghwə ci. <sup>37</sup> Dzəghwa mba'a ghəshi bəvə shiy tsaslati kwəma banavə mənədi fəti ti. Ma kə ghəshi kaa kwəma va na: «Ntsay, ghəci na Yesəw, mazə tsa \*ka Zhəwifə» kə ghəshi. Dza mba'a

ghæshi sêrøy shi tē ghên tsa ci. <sup>38</sup> Mba'a mēndi danwawēgha nihwēti mbēzli ka ghêrapē bakē tē ni shi shēghwē tība vēgha Yesēw. Ya wa ndē na, tē tsa ci tsēm, tar bēla kwa bēzēmē tsahwēti, mba'a tsahwēti tar kwa zlēbi ci mēndi fēyshī vēgha Yesēw.

<sup>39</sup> Dzēghwa mbēzliy dza dzashi dzar vēgha pētsa va, ka sawa Yesēw, ka tsērē, <sup>40</sup> a kē ghēshi na: «Awē pē gha bay, gha gha saa niy dī tsaa ngēzlamti \*ciki Hyala, zhini ka ngakati mbē vici mahkanta pē gha niy niy, ca mbēlantī ghên tsa gha dē'wē ghên tsa gha sana dī. Ndata Zēghwē Hyala nza gha katanjēy, sēkwarjā tē tsēm tsa dī!» kē ghēshi. <sup>41</sup> Zhini tsēgha mbēzli dikē dikē ni mbē \*ka ta Hyala, ghēshi lē \*mbēzliy bēnipē kwēma pēhēti Hyala, mba'a mētīkwēkwēr mbē ka Zhēwifē sawa dība, a kē ghēshi na: <sup>42</sup> «Ma nihwēti mbēzli mba'a ghēci mbalamtīshi na, kala dza ghēci mbē mbēlantī tsa ci ghên kwērakwē shēkēna. Mazē ka \*Izērayel gēe kē bay, sēkwa kē sēkway tē tsēm tsa va sēnzēnva dī. War mba'a kē sēkwayēy, ta bānavē nefer ghwēmme dza ghwēmme. <sup>43</sup> War kaa Hyala bānavē na nēfē tsa ci, “Zēghwē Hyala nzee” kē. Eh yan, wēzē tsēgha, war nīghē pē ghwēmme nīghē dī na ghwēy, nda nza Hyalaa dī va mbēlantī sēnzēnva dī» kē ghēshi. <sup>44</sup> Mbēzli ka ghêrapē bakē ni va danwēy mēndi vēgha Yesēw na, tsēgha ghēshi zhiniy sawa kwērakwē dība.

### Mēti Yesēw

(Mk 15:33-41; Lk 23:44-49; Zhj 19:28-30)

<sup>45</sup> Ma sa mēnta vici tarē kwa ghên ki na, dzēghwa tērkwēsl pī mēniy, ya pa' kwēmāba tē hidī gwa'a gwa'a, pa' tsahi mahkan hetihwer na war tsēgha pī. <sup>46</sup> Ma gē'i lē tsahi mahkan ni va ki na, dza Yesēw ka zlapē kwēma zlanjlanj, a kē na: «Eli, Eli, lama sabakētani?» kē. Ma dī kwēma vaa gēzēy: «A Hyalee, a Hyalee, wa shiy mēnishi ndēghamtēra gha kia?» dī naa gēzē.

<sup>47</sup> Mba'a nihwēti mbēzli mbē mbēzliy nza tē pētsa va favē kwēma gēzēkē na va, a kē ghēshi na: «Aya, wa avacim haka \*Eli» kē ghēshi. <sup>48</sup> Ghavē tsahwēti ndē tība kwētīj mba'a kēslēghē bali, mba'a dzaa bēvē shiy nja sēwsē, kē yēkwē yēkwambēshi mbē tay tsa ndalakwēlakwē tsa, sēkē na pērē tē gēta ka bānci, a ghēci sa. <sup>49</sup> Dzēghwa ma kē nihwēti mbēzli tība kaa ntsa va na: «Zlay, a ghwēmme nīghē dī, nda katanj dza Eli tsa vaa sēkēē mbēlantī» kē ghēshi.

<sup>50</sup> Zhini Yesēw dība mba'a ngwēmata lala zlanjlanj, mba'a mētiy ki. <sup>51</sup> Ghala pētsa mēti na va na, 'wakēvē kwēmte tsa pēhēy mēndi ta tēhēvērī pētsa mbē \*ciki Hyala, bakē mbē slēkwēvērīvay, ghala sēkē mē ghên tsa ci pa' kwakē tē mētsēni. Dza hidī ka gērgērēva, ka wēwēredī kēlēbahi. <sup>52</sup> Dzēghwa kwēlihi mba'a ghēshi ghwēghwēnishi. Mbēzliy niy bēbēkwēshi mbē mbēzliy nēw kwēma Hyala na, danj ghēshi satishi mbē mēti. <sup>53</sup> Sa satishi ghēshi mbē mēti na, mba'a ghēshi sēsēmēshi kwa kwēli. Ma lēy hwēm sa sati Yesēw mbē mēti ci na, mba'a ghēshi dzashiy dzēmbē Zherēwzalem mēlme Hyala. Ma mbē mēlme va ki na, mbēzli danj tērēnjw niy nashi.

<sup>54</sup> Ghala pøtsa gørgøræshi hidfi va kiy, tifa niy nza dikè tsa ka sawji bølèkwè, ghæshi lè ka sawji niy nza kwasèbè mbè ndøghwè Yesèw, ya namafa kwèmaa mènta gwa'a na, cøke' ghæshi nata. Sa nata ghæshi tsøgha na, tørønw ghæshi hazlønishi. A kè ghæshi na: «Na katanj nay, Zøghwè Hyala na ntsa» kè ghæshi.

<sup>55</sup> Ghala vøghwè tsa va ki na, mba'a mi'i niy nza tø pøtsa va danj, nja vøri kørakæshi, ka nighè kwèmaa møniva lè Yesèw. Mi'i vay, søkè mbè hidfi ka Galile niy nøwvè ghæshi Yesèw, ta køati. <sup>56</sup> Ma mbè mi'i va ki na, mbè shi niy nza kar Marøy mbè mølmø Magødala, lè Marøy mbøghæshi kar Zhakè lè \*Zhezhefè, mba'a mbøghæshi ndøræzhi Zhebede.

*\*Zhezhefè ndø ka Arimate mbø la Yesèw*  
(Mk 15:42-47; Lk 23:50-56; Zhrj 19:38-42)

<sup>57</sup> Ma hetihwer ki na, mba'a tsahwèti ndø ka Arimate søkøy, Zhezhefè kè møndi kaa sløn tsa ci. Ntsa nza gønà vø tørønw ghæci. Ghæci kwørakwè ki na, ntsaa nøw Yesèw ghæci. <sup>58</sup> Ma sa mætiy Yesèw na, dza na mba'a dzaa køsøy ngwømna Pilatø ta cø'wø kwal tsa dza ta bø mbøri tsa Yesèw ta dza ta lamti. Dza Pilatø mba'a gøzanci kaa ndø sawji ta banci. <sup>59</sup> Ma sa banavø Pilatø ki na, dza Zhezhefè ki, mba'a dzaa bøvø mbøri tsa Yesèw, mba'a dzaa harambè mbø bahøta wøzø na. <sup>60</sup> Ma sa haræti na na, mba'a faghwa kwa kwèli ci niy lati na kaa ghøn tsa ci. Kwèli vay 'war la niy nza na, mbè hakwè niy lati na. Ma sa faghwa na mbøri tsa Yesèw va ki na, dza na mba'a tsøkwøkø høræmbøzli dikè naa kalamiy miy kwèli va, ka dzay. <sup>61</sup> Møniva shi va gwanashiy, tifa niy nza

kar Marøy ka Magødala ghæshi lè nahwèti Marøy va mønzyø vøgha kwèli.

*Ka sawji mbø ndøghwè kwèli Yesèw*

<sup>62</sup> Ma way pi tø høzlimø, fæca \*vici døkøva ka Zhøwifø ki na, mba'a mbøzli dikè dikè ni mbø \*ka ta Hyala, ghæshi lè \*ka Farisahi madfishi, ka dza va ngwømna Pilatø. <sup>63</sup> Ma sa tsøhæshi ghæshi, a kè ghæshi ngæci na: «A ngwømna tsa ghøy dikè tsa. Yanj pø gha na gha, a ghøy zøzøvø nahwèti kwèmaa niy gøgøzø Yesèw, ghala pøtsaa niy nza na tø ghwømøy. A kè ndø dzørvø tsa va niy niy: "Tø kwa mahkana vicee kwa kwèliy, ta zhakatira dzee mbø mæti" kè niy ni. <sup>64</sup> Va tsøgha, wøzøba gøzanshi gha na kaa mbøzli, a ghæshi ndøghwè kwèli ci va wøzø, ka vici mahkan na va gøzø na dzar. Kala tsøghay, ta søkø dza mbøzli ta sødà ciy ghøløhwè mbøri tsa ci kwa kwèli va. Ka ghæshi gwøravø kaa mbøzli na: "Aa zhakatiy mbø mæti, tø ghwømøy na" kè ghæshi taa ni. Ghalaba kiy tørønw dza dzørvø shi vaa kwømavø børci tanj kaa na kwa tanja» kè ghæshi. <sup>65</sup> Ma sa favø Pilatø kwøma va tsøgha, ma kè ngæshi na: «Avam ka sawji va, pømøshim a ghæshi dza ta ndøghwè kwèli va ge'i njasa dza ghwøy mbay ndøghwè wøzø wøzø» kè. <sup>66</sup> Dzøghwa ghæshi pøm ghæshi pømøvøshi ka dzashi. Ma sa tsøhæshi ghæshi na, dza ghæshi zlørfbø ghæshi zlørbakøn shiy køn høræmbøzli miy kwèli va va, ka nahay wøzø. Sa zlørbay ghæshi na, mba'a ghæshi garøy ka sawji tifa køn, ta ndøghwè nzø ki.

*Zhakati tsa Yesew mbə məti*  
(Mk 16:1-10; Lk 24:1-12; Zhj 20:1-10)

<sup>1</sup> Ma tə way pi ləy hwəm \*vici dəkəva, mekəshi mekəshi tə kədi pi, fəca ləwma Dəmasə ki na, mba'a kar Marəy ka Magədala ghəshi lə nahwəti Marəy va kafəshi, mba'a ghəshi tsəhəshi vəgha kwəli Yesew, ta nighəti. <sup>2</sup> Ghavə hidī tsəgha ka gərgərə tərənjw tərənjw. Dzəghwa \*ndə kwal tsa Hyala kwa Sləkəpə mba'a tsahwəy səəkə mə ghwəmə. Səəkə na tsəkwə tsəkwanti hərəmbəzliiy niy kalamiy məndi va miy kwəli Yesew. Mba'a fəy vəgha bəla tsarakə, dzəghwa das nzəyəy ti. <sup>3</sup> Ndəba wampidī van, pə gha ghəciy mbərə. Ma kwəbenjer kən ghen ci ba na ndəba ghwəpə məgapa pə gha tezlezl tsa shi. <sup>4</sup> Ma sa nata ka sawjiy ndəghwə kwəli va va gəla nava kwəmaa mənta va na, kwəp ghəshi tashi va hazləni, war ə ghəshiy gwərgwərə tsəgha, war ndəba mbəzli bəkwə bəkwə ni pə gha ghəshi zhəghəshi. <sup>5</sup> Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa mi'i nashi ki na: «A mi'i, ma ghwəy na na ghwəyəy, ka hazləni ghwəy ma. E sənay, Yesew tsa danwavəgha məndi va vəgha tsəm na sa pəla ghwəy. <sup>6</sup> Ghəci tikə kwa kwəli naw. Aa zhakatiy mbə məti, njasa niy gəzəkə na va. Ndim a ghwəy nighəti pətsaa niy nza na va kwa məhəni lə mətəz ghwəy! <sup>7</sup> Mbalam tanjan, a ghwəy dzaa gəzanshi kaa mbəzli ta səfa ci, a pə ghwəy kaa ngəshiy: “A Ndə sləkəmmə zhakatiy mbə məti. Pərba ghəci dza naa 'waa tsəhəy kən ghwəy tə hidī ka Galile. Tifa dza ghwəy dzaa nay” pə ghwəy. Ghənzə na kwəma gəzanjwəy ya»

kə. <sup>8</sup> Ma sa favə mi'i va kwəma va na, tərənjw ghəshi hazlənishi, tərənjw ghəshi vəshishi difa. Dza ghəshi, kyanjwkyanjw ghəshi madishi, ka kəsli bali ta dza ta gəzanshi kwəmaa mənta va kaa \*mbəzli ta səfa Yesew. <sup>9</sup> Ma ghəshi mbə bali va tsəgha na, vətəghə Yesew tsahwəy kwa kwəma shi. A kə ngəshi na: «A mi'i, e səkwətənjwəy» kə. Dzəghwa mi'i va kət kətəghəvashiy dzəvəgha, mba'a ghəshi tsəfəkwəshi ka fal, tasl tasl, ghəshi kəsəvə dzar mbə ngeler ci. <sup>10</sup> A kə Yesew ngəshi ki na: «A mi'i, ka hazləni ghwəy ma. Divam, mbalam a ghwəy dzaa gəzanshi kaa ngwarməhira, a ghəshi madiy dzəti hidī ka Galile. Tifa dza ghəy kwəmə li shi» kə.

*Kwəmaa dzəkən ka sawjiy ndəghwə kwəli Yesew*

<sup>11</sup> Ma mi'i va kwa kwal ghwəlashi mbə dza ki na, mba'a nihwəti mbəzli mbə ka sawjiy ndəghwə kwəli Yesew va səəkəshiy dzəmbə məlmə. Dza ghəshi mba'a ghəshi slanakə kwəmaa mənta va gwa'a gwa'a kaa mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala. <sup>12</sup> Ma sa favə mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala kwəma va tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi basətəvashi ghəshi lə mətikwəkwər mbə \*ka Zhəwifə. Sa basəshi ghəshi na, mba'a ghəshi sləkəhwə kwəmaa dzəkən shiy mənishi va. Ma sa sləkati ghəshi na, mba'a ghəshi banavəshi gəna tərənjw kaa ka sawji. <sup>13</sup> A kə ghəshi ngəshi na: «Ava ghəy ndanjwəy gəna. A pə ghwəy taa ni kaa mbəzliiy: “Wa mbəzli ta səfa ci səəkə naa ghələhwə həvir va ghəy, ghəy tə hi” ka ghwəy ni gwa'a tsəgha. <sup>14</sup> Ya ə dza ngwəmnaa favə, mba'a kə dzaa gəzanjwəy kwəmay, war

a ghøy taa sönay njasa dza ghøy zhiniy döpöti læ kwöma ba, ta mbø mbølantøñwøy mbø kwöma va» kø ghøshi.

<sup>15</sup> Dzøghwa ka sawjiy niy ndøghwø kwøli Yesøw va, høñ ghøshi bøvø gøna va. Mba'a ghøshi nøwti gøzø kwemer va war njasa gøzanshi mbøzli dikø dikø ni va ki. 'Wakøvø nava dzørvø mba'a zlølivørivata dzar mbø mbøzli ka Zhøwifø. 'Wava na ghalaba, ka sar pa' ndatsø.

*Yesøw canshi ghøn tsa ci kaa  
\*mbøzli ta søða ci  
(Mk 16:14-18; Lk 24:36-49; Zhñ  
20:19-23; SløniKY 1:6-8)*

<sup>16</sup> Dza mbøzli ta søða Yesøw va møy læ tan ni ki, mba'a ghøshi madishi, ka dzashiy dzøti hidì ka Galile. Sa tsøhøshi ghøshi na, mba'a ghøshi dzashiy, dzømø bahwaa niy gøzanshi Yesøw va. <sup>17</sup> Ma sa tsøhøshi ghøshi møba na, mba'a ghøshi nay ki. War sa nay ghøshi na, dza ghøshi tsøfækwø tsøfækwø, ghøshi tsøfækwøshi. Tapø ghøshi ka pøra'wanci dividivi shi, ta fal. Ma nihwøti mbøzli mbø shi na læ kø ghøn. <sup>18</sup> Dza Yesøw ki, køt køtøghøvay dzøvøgha shi. Ma kø ngøshi na: «A Hyala ndara børciy møni mazø dzøkøn shiy gwa'a gwa'a. Shi mø ghwømə, læ shi tø hidì gwa'a. <sup>19</sup> Ava va tsøgha, mbalam a ghwøy dzar mbø hwølfø mbøzli tø hidì gwanashi ta gøzanshi kwømaa dzøkønee, nza ghøshi mønishi ka mbøzliy nøwra! Nza ghwøy mananshi \*batem læ sløn tsa Didi, mba'a læ sløn tsa Zøghwø nzo, mba'a læ sløn tsa Safø tsa nzo dewardew tsa. <sup>20</sup> Bananshim dñ føti ta kwømee gwanata, njasa gøzaywøy ya va gwa'a! Ø gøzaywøy ya, sönay tø ghwøy,

war kwasøbø ghwøy dzee nza, njasa søemø vici va gwa'a, pa' føca dza hidiy kødishi» kø Yesøw.

Ava tsøgha na Yøwøn kwøma wøzø naa dzøkøn Yesøw \*Køristøw, njasa tsasliiti Matiye ki.

**28:16** 28:16 5:1; 26:32; 28:10 **28:17** 28:17 14:31 **28:18** 28:18 Dani 7:14; Mt 11:27 **28:19** 28:19hwølfø mbøzli tø hidì gwanashi: 10:5-6; 24:14; Mk 16:15; Lk 24:47; møni batem: Mt 3:15; Mk 16:16; SløniKY 2:38; 8:36; 1Kwør 1:13-16; Ef 4:5; Zhñ 3:22; 4:1-2; Rm 6:3-4; mbø sløn tsa Didi læ sa Zøghwø nzo mba'a sa Safø tsa nzo: 2Kwør 13:13 **28:20** 28:20 1:23; 5:2-7, 27; 11:28-30; 18:20

**Zliya Yəwən kwəma  
wəzə naa dzəkən  
Yesəw Kəristəw njasa  
tsasliti  
Markə  
Kwəma dza  
ghwəmməə gha  
sənataa dzəkən  
zliya na**

Markə tsaa tsasliti zliya na tsay, tsasliti slən tsa ci na mbəw. Ya tsəgha nʒə kiy, mbə gəzə na nihwəti mbəzli, dzəkən Markə tsa va: «Ghəci na məgəla tsaa niy pəlatanavəshi gwədəwri tsa ci va kaa mbəzli fəcaa niy kəsə məndi va Yesəw kwa Getəseməne» kə ghəshi (vəh 14:51-51). Ma kə nihwəti mbəzli dība na: «Ghəci na Zhaŋ Markə tsaa niy təwrə va ghəshi lə Pəl mba'a Barnabasə» kə ghəshi (Sləni ka kwal Yesəw 12:25; 13:5, 13; 15:37-39; Kwələsə 4:10; 2 Timəte 4:11). A Piyer ntsa ta səfa Yesəw niy sənay ghi tsa Markə wəzə wəzə (Sləni ka kwal Yesəw 12:12). Dība na mba'a kar Markə nʒəyəhwə nʒəy lə Piyer (1 Piyer 5:13). Zhini ma kə nihwəti dība na: «Kwəma tsasliti Markə na mbə zliya nay, Piyer slanəkə na» kə ghəshi.

Ma kə nihwəti mbəzli ɸa na: «Pərɸa Markə tsa tsasliti na Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw kaa kar Matiye lə Ləwka mba'a Zhaŋ» kə ghəshi. «Kaa mbəzli Kəristəw kamaa ka Zhəwifə tsasliti na, mbəzliy sa nğəra'wə tə sa nəw ghəshi Yesəw tə hidfi ka Rəm» kə ghəshi. A dī Markə canshi kaa mbəzli va njasa nza bərci va Yesəw, sa nzana Zəghwə Hyala, nza mbəzli va mbəə sə'wa kwəma, kala hazləni ma. Mba'a ghəshi sənay, a bərci və ta mbəli mbəzli

gwərapə gwərapəshi ni, lə ta tahamti hyeler mbə vəgha mbəzli, lə ta pəli kwəma mbəzli jikir na gwa'a, zhini ka ɸananshi shiy kaa mbəzli lə bərci, kə ghəshi.

*Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1 pa' tə vəh 9 Nʒəy tsa Yesəw tə hidfi ka Galile, lə sləni ci ghərahwə na mbə.

Vəh 10 Yesəw mbə kwal ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem.

Vəh 11 pa' tə vəh 16:1-8 Nʒəy tsa Yesəw mbə Zherəwzalem pa' tə vici məti ci, lə səəmə tsa ci kwa kwəli.

Vəh 16:9-20 Njasa citi Yesəw ghən tsa ci kaa mbəzli ci, sa satiy na mbə məti, lə njasa dzay naa dzəmə ghwəmə ta nʒəy vəgha Dəy. Ma kə mbəzliy: «Markə tsasli na niva kwəshalahiw» kə ghəshi.

*Zhaŋ ndə məni \*batem mbə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli  
(Mt 3:1-12; Lk 3:1-18; Zhŋ 1:19-28)*

<sup>1-2</sup> Ma kwəma mbə zliya nay, Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw \*Kəristəw, Zəghwə Hyala na. Njasa tsasliti \*Ezay ndə gəzə kwəma Hyala vay, tsəgha ghatəvata na. Ma kə Hyalaa dzəkən zəghwə nʒəy: «Avee taa ghwənəghə ndə kwal tsee a ghəci 'watəŋa kwal, ta gwəmantəŋa kwal tsa dza ghaa dza kwa, kə Hyala» kə Ezay. <sup>3</sup> Zhini ma kə Ezay dībay: «Ava məli ntsa vaa gaka mbə zlapə mbə gamba, ma kəy: "Gwəmantim nefer ghwəy ta ka'wə Ndə sləkəpə, njasa ka məndi vaa zamti kwal wəzə wəzə ta ka'wə ntsa dikə tsa, mba'a ghwəy ghwənanamti nefer ghwəy wəzə wəzə" kə məli va» kə Ezay.

<sup>4</sup> Njasa gəzəkə Ezay va kiy, tsəgha səkəy Zhaŋ tsaa məni

batem mbø gamba. Dza na ka gøzø kwøma Hyala kaa mbøzli, a kø na: «Tsam titihwø kwa kwøma Hyala, zhøghantim nzøy tsa ghwøy, ma nza møndi møntøjwøy batem, nza Hyala pølayjwøy jikir tsa ghwøy mbø nøfø tsa nzø» kø.

<sup>5</sup> Dza mbøzli mbø mølmø Zherøwzalem læ nihwøti mbøzli tø hidji ka Zhøwde gwanashi mba'a ghøshi søøkøshiy dzøvøgha. Ma sa favø ghøshi kwøma ci va na, mba'a ghøshi cicikøvøri kwøma shi jikir na mønti ghøshi gwa'a gwa'a. Dza Zhanj ka mananshi batem kwa høl Zhørdenj ki.

<sup>6</sup> Zhanj tsa vay, kwøbanj tsa tsati møndi tø shøti ngaløwba niy nza na køn ghøn ci, mba'a pøhøtøvay søvøri mbø hwøer ci læ kanda hwøtøfø. War kar hayer læ mbøzøkwø tsa kwamti ni ci shi zømø na. <sup>7</sup> Ma kø kaa mbøzli mbø gøzø kwøma ci va na: «A tsahwøti ndø taa søøkø læy hwømee, tsava ndøy, aa tanjøtøra tø dikø. Møniree gar gøløbø kwa søfa ci ta pøli yidi mbø kwakwahø tsa mbø søfa ciw. <sup>8</sup> Yøn na neyey, læ yam ngøri mønijnwøy ya batem. Na nacyi, læ \*Safø tsa Hyala dza naa mønijnwøy batem» kø.

*Njasa mønim \*batem kaa Yesøw læ njasa høerø \*ndø jaka tsa Hyala*

(Mt 3:13-4:11; Lk 3:21-22; 4:1-13)

<sup>9</sup> Ghala vici va ki na, mba'a Yesøw kaføy mbø mølmø Nazaretø tø hidji Galile ta dzaa dzøvøgha Zhanj, dza Zhanj mba'a mananati batem kwa høl Zhørdenj. <sup>10</sup> Ma sa sømøy Yesøw kwa yam na, nza'jøw ghwømø ghwønita, ka sækwa Safø tsa Hyalaa dzøkøn ndøba ghørpøpø pø gha. <sup>11</sup> Ma fa na na, møli ndø

gaka, ka gøzanci kwøma søøkø mø ghwømø, a kø ngøci na: «Gha na Zøghwee, tøerjwø dijnøe, mbø vøshi nzee dalala tø gha!» kø.

<sup>12</sup> War ghwøla tsøgha læy hwøm batem tsa mananati Zhanj va na, mbahø Safø tsa Hyala mbahøghø dzømbø gamba. <sup>13</sup> Dzøghwa vici fadø møtsøkø ghøci mønti tø gamba va. War mbø høerø ndø jaka tsa Hyala ka nighø kwøma ci. War ghøshi læ shøkwadøshi ka naa nza gwa'a tsøgha, Ka køeti ka kwal Hyala.

*Kar Yesøw læ ka køesø kørpi fadø*

(Mt 4:12-22; Lk 4:14-15; 5:1-11)

<sup>14</sup> Dza møndi ki, mba'a møndi kalambø Zhanj tsaa møni \*batem mbø ciki føershina. Ma læy hwøm sa kalay møndi Zhanj na, mba'a Yesøw søøkøy dzøti hidji ka Galile, ka gøzøpø Yøwøn kwøma Hyala wøzø na. <sup>15</sup> A kø kaa mbøzli na: «A vøghwø bøkøy nana, ndøkwø ndøkwø na vøghwø ta søøkø Hyala ta sløkø mbøzli. Tsam titihwø kaa Hyala a ghwøy zhøghanti nzøy tsa ghwøy kwatana, mba'a ghwøy zløbavø Yøwøn kwøma wøzø na» kø.

<sup>16</sup> Dza mad' Yesøw mad'iy, ka dza dzøy miy kwøfa Galile. Ma dza na na, mba'a køsashi kar Shimanjw ghøshi læ zømbøghøy Andøre, ghøshi mbø bazla zlekwer dzøti kwøfa ta køesø kørpi, sa nza ghøshiy ka køesø kørpi. <sup>17</sup> Ma kø Yesøw ngøshi sa køsashi na na: «A mbøzli ni, nøwram, zlashim køesø kørpi, e dzaa møntøjwøy ka mbøzliy haka mbøzliy søøkø ta nøwra» kø. <sup>18</sup> Dza nza'jøw mbøøkø mbøzli va zlashi zlekwer, mba'a ghøshi nøwhwø.

<sup>19</sup> Ma sa nø na køt, kø kaa dza kwa kwøma jøw na, mba'a køsashi kar tsahwøti ndø læ zømbøghøy, kar Zhakø læ Zhanj,



ndərazhi Zhebede ghəshi kwa kwambəwal, ka gwama zlekwer shi. <sup>20</sup> Da' Yesəw harhwəshi ɸa, mba'a ghəshi zlay dəshi ghəshi lə mbəzli ka ghəra sləni ci tifa kwa kwambəwal, mba'a ghəshi nəwhwə Yesəw.

*Kar Yesəw ghəshi lə ndə gazlaka*

*(Lk 4:31-37)*

<sup>21</sup> 'Wakəvə Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səfa ci va ki, mba'a ghəshi madishi ka dzashiy dzəmbə məlmə Kapernahwəm. Ma ghəshi mbəɸa, sa mənta \*vici dəkəva na, mba'a Yesəw dzəmbəy mbə \*ciki ɸasəva tsa ka Zhəwifə, tapə ghəci ta ɸananshi kwəma. <sup>22</sup> Ma mbəzli tifa ki na, mba'a shi ɸananavəshi na va səvəri məhərli shi. Sa nzanay, niy mənta na ci va kwəma ɸəniɸə na, nja ɸəni kwəma \*mbəzliy ɸəniɸə kwəma pəhəti Hyalaw, lə bama ti niy nza na ci va kwəma ɸəni na kaa mbəzli.

<sup>23</sup> Ma ge'i ghala pətsa va ki na, mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa mbə ciki ɸasəva tsa va, lə gazlaka ghəci niy nza və. <sup>24</sup> Ka 'wanə, a kə na: «A Yesəw, ndə ka Nazaretə, ta njaa dī gha lə ghəya? Ta zamtənjəy səəkə gha shəkəna? Ma na neyey, e sənəja wəzə. Ghay, ntsa dəwdew tsa ghwənay Hyala nza gha!» kə.

<sup>25</sup> Dza Yesəw mba'a 'yamanakə cihə kaa gazlaka mbə ghən ntsa va va, ma kə na: «Dəkədəkə pə gha. Ə pə gha səvəri mbə ghən zal tsa, mbala kərakə!» kə. <sup>26</sup> Dza gazlaka va mba'a kəsəy ntsa vaa gwanzəti lə ɸərɸi tərəjw, mba'a səvəri ta lə 'wanə zlanzlan zlay ntsa va. <sup>27</sup> Mba'a mbəzliy nza tifa gwanashi hashishi va nava kwəma, ka dəfəw kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «A na tsətsə na na kwəma kia? Kwəmaa ɸəniɸə nahwəti yəwən kwəma

ki naa, njaa? Gwəravə, mba'a gəzanakə kwəma lə ɸərɸi kaa gazlaka na, ka dī fəti ghənzə və!» kə ghəshi.

<sup>28</sup> War ghwəla tsəgha na, nza'jəw kwəma Yesəw pəlita, war ka sla məndi gwa'a gwa'a dzar mbə məlməhi tə hidī ka Galile.

*Kar Yesəw lə ka zəlghwə dāj*

*(Mt 8:14-17; Lk 4:38-41)*

<sup>29</sup> Dzəghwa Yesəw ki mba'a səvəriy mbə ciki ɸasəva tsa va, mba'a ghəshi dzashiy dzakə ghi tsa kar Shimanjw lə Andərə. Mba'a kar Zhakə ghəshi lə Zhanj nəwvə. <sup>30</sup> Ma ghala pətsa va na, mba'a shiy Shimanjw məhəni ndəɸa ghwə, pə gha vəgha nza. War sa tsəhəshi kar Yesəw na, mba'a məndi gəzanci kwəma zəlghwə tsa mali va va. <sup>31</sup> Dza Yesəw mba'a dzəvəghay, dza na tasl kəsəvə dəvə nza, kafə kafakati tə pi həni. Nza'jəw rəniki vəgha mali va mənta ki. Dza na ka dza ta ɸanshi shi zəmə.

<sup>32</sup> Ma sa pəkəwəta vici ki na, mba'a mbəzli ɸasanakə nihwəti ka zəleghwer ghəngən ghəngən, mba'a ka gezlekiki kaa Yesəw. <sup>33</sup> Te' te' te' mbəzli mbə məlmə va gwanashi ɸasəshi kwa dəgha va. <sup>34</sup> Dzəghwa Yesəw mba'a mbalamti ka zəlghwə dāj ni va va zəlghwə tsa shi va ghəngən ghəngən tsa gwa'a. Mba'a tahamti lə gezlekiki shi dāj tərəjw. Kala ɸanavəshi kwal Yesəw kaa gezlekiki va ta gəzə kwəma. Sa nzana, mba'a ghəshi niy sənay Yesəw.

*Yesəw tə hidī ka Galile*

*(Lk 4:42-44)*

<sup>35</sup> Ma tə həzlimə va mekəshi pəətə, pi ghwəlay həvir ki na, dza Yesəw mba'a kafəy kəghi, mba'a səvəriy mbə məlmə, ka dzay dzəti gamba. Dza na ka cə'wə Hyala tə gamba va ki. <sup>36</sup> Dzəghwa

kar Shimanjw lə nihwəti mbəzli ka ghəshiy nza li shi ka pala ki. <sup>37</sup> Dza ghəshi ndəs ghəshi kəsay. A kə ghəshi ngəci sa kəsay ghəshi na: «Ava mbəzli mbə pəlanja gwa'a gwa'a» kə ghəshi. <sup>38</sup> Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Dzammə ghwəmməə dzəti tsahwəti pi, dzar mbə məlməhi jəw jəw ni ni ndəkwə ndəkwə ni, ta mbee gəzanshi kwəma Hyala kaa ni mbə shi mbəzli kwərakwə. Sa nzanay ghənzə na kwəma səəkee ta mənı» kə.

<sup>39</sup> Dza na ki, ka dzay dzar mbə məlməhi tə hidı ka Galile gwanashi, ka gazanshi kwəma Hyala kaa mbəzli mbə ciki basəva tsa shi, ka titihə hyeler.

*Kar Yesəw lə ndə dərna*  
(Mt 8:1-4; Lk 5:12-16)

<sup>40</sup> Dzəghwa tsahwəti ndə dərna tıfa, mba'a səəkəy dzəvəgha Yesəw. 'Wakəvə na tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa kwəma ci, ka cə'wə kwəma və, a kə na: «A Ndə sləkəpə, war mba'a pə ghaa dı sənzenvay a ghaa mbəlantəra dəwdew va dərna kənee na» kə. <sup>41</sup> Dza tapə hwər tsa Yesəw ta zhanci ti tsəgha, kaf kafəti dəvə ci mba'a dapay. A kə ngəci na: «E dı ghaa mbəlija, mbəlija kwərıj!» kə. <sup>42</sup> Nza'jəw dərna va sərəbətə ti, mba'a mbəliy kwərıj. <sup>43</sup> Dzəghwa Yesəw mba'a nabəti ki, mba'a gəzanci dzay jıghı kyanjwkyanjw. <sup>44</sup> A kə kaa ngəci na: «Fəvə tə gha kwəma dzee na ta gəzanja wəzə. Əntaa gha dzaa gəzə kwəma mbəli tsa mbəlija gha tsa kaa mbəzli ya jəw nzə ma. A pə ghaa madı, a gha dzaa canamti ghən tsa gha, njasa mbəlija gha kaa ndə ta Hyala. Nza gha dzaa vəliti vəli gha kaa Hyala njasa gəzəkə \*Məyızə va, nza mbəzli mbəə sənay gwanashi, a gha mbəlija va dərna tə gha, kə ghəshi» kə.

<sup>45</sup> Ma ghəci naci ki, war sa dzay na na, mba'a ghati gəzə bar tsa va kaa mbəzli ya pa' kwəmafa. Kala zhini Yesəw mbəə dzəvə dza gh-wazhə gh-wazhə dzar mbə məlmə ghwəla. Ma sa nzana tsəgha ki na, 'wakəvə na mba'a dza nzəyəy kwamti mbə gamba kama mbəzli ti. Zhini mbəzli war ka səəkə və ya dza kwəmafa dıfa.

## 2

*Kar Yesəw lə ntsa mətita nahwəti bəla vəgha ci*

(Mt 9:1-8; Lk 5:17-26)

<sup>1</sup> Dzəghwa ləy hwəm hi jəw ki, mba'a Yesəw zhəghəkəvay səəkə mbə məlmə Kapernahwəm, mba'a nzəyəy kəghi. Ma sa favə məndi: «Kəghi na Yesəw» kə məndi na, <sup>2</sup> 'wakəvə mbəzli mba'a ghəshi basəshi dən tərənıw, kala tərə ma ngwəla gar nzəy ya kwa dəgha nə gwa'a. Tapə Yesəw ta gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli va.

<sup>3</sup> Ma ghəci mbə gəzanshi kwəma Hyala va tsəgha, mba'a nihwəti mbəzli fadə səəkəshi lə ntsa mətita bəla vəgha ci, bəbə kwa ghən shi. <sup>4</sup> Dzəghwa ki na, mbə ghəshiy tsəhəshi li vəgha Yesəw va dən tsa ntsa tıbaw. 'Wakəvə ghəshi taram, dzəməshi mə ghən ciki tsa va li mba'a ghəshi ghwənıvə kwal ge'i ge'i dzəghwa tə pətsa nza Yesəw va. Dza mba'a ghəshi vələghə ntsa va dzəghwa kwa kwal tsa va lə pi hənı tsa ci vay gwa'a dzəghwa kwəma Yesəw ki.

<sup>5</sup> Ma sa sənay Yesəw, a mbəzli va ndara nefer shi gwanashi, kə, ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci va na: «A zəghwee, a \*kwəma gha jikir na pəlita!» kə.

<sup>6</sup> Ma ghalaba ki na, mba'a nihwəti \*mbəzliy bənıpə kwəma pəhəti Hyala niy nza tıfa mənəy.

Tapə ghəshi ta zəzə kwəma mbə nefer shi, a kə ghəshi na: <sup>7</sup> «Njaa ka ntsa va gəzə gəla kwəma tsəgha naa, Hyalaa sawa na. A tsava ntsaa dza vaa mbay pəlatanay kwəma ndə jikir na tifa kala war Hyala kwətita?» kə ghəshi. <sup>8</sup> Gwa'a gwa'a Yesəw sənata kwəma zəzə ghəshi va tsəgha na mbə nefer shi. Dza na ka dəw kwəma və shi, a kə na: «A mbəzli ni, sa wana tətəkə ghwəy kwemer tsətsə ni mbə nefer ghwəya?» <sup>9</sup> Nama kwəma gwəra na bəlan, ndə kə ni: «A kwəma gha jikir na pəlita» kə, lə ndə ni kaa ndə zəlghwə: «Sati garəja, bə pi həni tsa gha, a gha dzaŋa» kaa? <sup>10</sup> Ma kiy, e di ghwəy sənay, a bərci vəya, yən Zəghwə yakə ndə ngəri ta pəlanishi jikir tsa mbəzli tə hidī pə ghwəy» kə. Dza ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci va na: <sup>11</sup> «A ntsa, avee gəzəja, sati madī bə pi həni tsa gha, mbalaa jighi!» kə. <sup>12</sup> War nza'jəw tsəgha, tsər kwətiŋ, ntsa va kafəy, sati na kaa pi həni tsa ci va cimbəŋ bəkən, ka dzay tifa kwa mətse mbəzli gwanashi. War nja madəja nava kwəmaa mananishi kaa mbəzli tə pətsa va gwanashi. Tapə ghəshi mbə fal Hyala, a kə ghəshi na: «Ghala nza ghwəmməy, səəkə ghwəmməə nata gəla nana kwəma!» kə ghəshi.

*Kar Yesəw lə Levi*

*(Mt 9:9-13; Lk 5:27-32)*

<sup>13</sup> Zhini Yesəw mba'a zhəghəghəvay njasaa dzəy kwəfa Galile. Dzəghwa dəŋ mbəzli səəkəshiy dzəvəgha, mba'a ghəci bananavəshi shiy. <sup>14</sup> Dza na ki, ka dzay. Ma ghəci mbə dza kwa kwal na, mba'a nay tsəhwəti ndə, Levi, zəghwə Alfe, ghəci mənəy mbə ciki \*dəwan. Ma kə Yesəw

ngəci na: «Sati, nəwra dzam» kə. Mba'a Levi tsa va satiy ka nəw.

<sup>15</sup> Ma ləy hwəm shi va ki na, mba'a Yesəw tsəhəy kəghi tsa Levi ta zəmə shiy. Dəŋ nihwəti ka dəwan lə nihwəti mbəzliy mənī sləni jikir na nza tifa mbə nəw Yesəw. Dza ghəshi gwanashi mba'a ghəshi basəshi, ka zəmə shiy tə pətsa kwətiŋ tsa lə kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səfa ci ki. <sup>16</sup> Dzəghwa nihwəti \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala lə \*ka Farisahi mba'a ghəshi nay Yesəw lə mbəzli ta səfa ci, ghəshi mbə zəmə shi zəmə va jakə lə mbəzli jikir kwəma ni va. Dza ghəshi ka dəw va \*mbəzli ta səfa Yesəw, a kə ghəshi na: «A mbəzli ni, tawa zəmə na shiy jakə lə ka dəwan mba'a nihwəti mbəzliy mənī sləni jikir naa?» kə ghəshi. <sup>17</sup> Dza mba'a Yesəw favə kwəma shi va, ma kə kaa ngəshi sa favə na tsəgha na: «A mbəzli ni, səəkee nashi mbəzli kwəriŋ kwəriŋ vəgha ni mbə dza va dəkwətəwə, ka zəlghwə na shi kee nashiy dza və. Va tsəgha na kiy, yən na nee na, ta pəla mbəzli wəzə ni səəkə yaw, ta pəla mbəzliy mənī \*kwəma jikir na səəkəree» kə.

*Ka jakəva yəwən kwəma bənipə Yesəw lə kwəma bənipə \*ka Zhəwifəw*

*(Mt 9:14-17; Lk 5:33-39)*

<sup>18</sup> Ma ghalaḅay, ka mənī səwmay mbəzli ta səfa Zhaŋ lə \*ka Farisahi niy nza. Ma ni ta səfa Yesəw na, kala mənī ma. Dza nihwəti mbəzli mba'a ghəshi səəkəshi ta dəw kwəma va Yesəw dzəkən kwəma va ki, a kə ghəshi na: «Tawa tivə ma ni gha ni mbəzli ta səfa gha vici səwmay kwərakwə, njasa mənī ni ta səfa Zhaŋ va lə ni ka

Farisahi va mbəzlia?» kə ghəshi. 19 Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Favə tə ghwəy kwəma dzee na ta gəzarwəy. Mba'a kə ndə harvə mbəzli ta zəmə gəzləbə mətəpa kiy, nza mbəzli va zhiniy tivə vici va ka viciy məni səwmay shəkəna? Ka dza ghəshiy məni səwmay kama na war ghwəlay zal mali tsa va mbə shiw. 20 A vəghwə tsa va dzaa səəkəy, sa dza məndiy banti ndə mətəpa kwa jipə shiy, ava ghalafa dza ghəshiy məni səwmay ki» kə Yesəw.

21 Ma kə ngəshi kwa fir ba na: «Ndə tifa bəvə yar 'war'war ni ta mbəghəshiy dzəti kwəbanj tsa haliyəw. Sa nzana, mba'a kə ndə mənti tsəghay, ta sləkwakar ghən tsa shi dza ni 'war'war ni va yar, mba'a kwal dzaa mətəshəy dzəti pəhal kwəbanj tsa va.

22 Ava tsəgha na difa, ndə tifa ka 'yaghwa tay tsa njəmnyəm tsa dzəghwa ghwəlpə halihali naw. Sa nzana, mba'a kə ndə mənti tsəghay, sa ka tay tsa va madiy ta pəsli na, ta wənəhəta dza pəhal ghwəlpə va, ka tay dza na, na'i shəkəy dzəti hidī gəm. Shi dza məndiy mənivə lə ghwəlpə va tifa ghwəla kiw. Dzəghwa yəwən ghwəlpə təbə na məndiy i tay tsa njəmnyəm tsa kwərakwə ki» kə. \*

*Gəzə kwəmaa dzəkən \*vici dəkəva ka Zhəwifə*  
(Mt 12:1-8; Lk 6:1-5)

23 Ma tə nahwəti \*vici dəkəva ka Zhəwifə na, mba'a kar Yesəw lə mbəzli ta səda ci madishi ka dza dzəvəri mbə vəh alkamari. Ma ghəshi mbə dza dza va tsəgha na, dza mbəzli ta səda ci va ka slərfə alkamari. 24 Dza \*ka Farisahi ki, ka dəw kwəma va Yesəw, a kə ghəshi

na: «Nighə dia Yesəw, tawa məni mbəzli ta səda gha ni shi makəmmə Zliya Hyala va mənishi fəca vici dəkəva kia?» kə ghəshi. 25-26 Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Səəkə ghwəy jangəhwə mbə zliya Hyalaa dzəkən kwəmaa niy mənti \*Davitə va, ghala vəghwə tsa niy nza Abiyatar vaa dikə tsa \*ka ta Hyala bay sa? Saa niy kəsəvə ma kar Davitə lə mbəzli kwasəbə, ka dī zəmə shiy ghəshiy, dza na təhwə dzəmbəy dzəmbə \*ciki Hyala mba'a bəhwə pən tsa ka məndiy ta Hyala li, mba'a zəməhwə. Ya tsəgha niy nə \*kwəma pəhəti Hyala ka zəmə pən tsa va məndi, kala war ka ta Hyalaw kəy, a Davitə niy dzaa bəvə, mba'a zəhwə, mba'a tahanavəshi kaa mbəzli kwasəbə va kwərakwə. Niy nabəti Davitə Hyalaw» kə Yesəw.

27 Zhini ma kə ngəshi na: «Talay, ta wəzə tsa ndə ngəri mənta vici dəkəva. Mənəy ndə ngəri ta nzaa mava tsa vici dəkəvaw. 28 Sa nzana va tsəgha kiy, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəri sləkə na vici dəkəva» kə.

### 3

*Kar Yesəw lə ntsa məti məti dəvə tsa*  
(Mt 12:9-14; Lk 6:6-11)

1 Dza Yesəw mba'a dzəmbəy dzəmbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə difa. Dzəmbə na na, tsahwəti ndə mbəba məti məti dəvə ci. 2 War sa dzəmbəy Yesəw na, dzəghwa nihwəti mbəzli tifa, ka fə ghən ti, nda nza naa mbəli ntsa va fəca \*vici dəkəva va, sa dī ghəshi ngali kwəmaa dzəkən ta mbə ghəshiy bānci fəti. 3 'Wakəvə Yesəw tsəgha kaa ntsa məti məti dəvə tsa va: «A ntsa, sati a gha

\* 2:22 2:22 Ka Izərayeləy, dzəghwa ghwəlpə yəwən na ka ghəshiy i tay tsa njəmnyəm tsa. Ni shi ghwəlpipiy, tə hwətəbə niy mənishi ghəshi, va tsəgha ka ghəshiy slikwəshi ghəshi kə halishi, sa ka tay tsa njəmnyəm tsa madī ta pəsli kwa shi. 2:23 2:23 Nəw 23:25-26 2:24 2:24 Səvəri 20:8-10 2:25-26 2:25-26 1Sam 21:2-7; 22:20; SləniTaH 24:5-9 2:27 2:27 Nəw 5:14 2:27 2:27-28 Mt 12:1-14; Lk 13:10-17; 14:1-6; Zhj 5:1-18; 7:21-24; 9:1-16 3:1 3:1-6 2:27-28

garəŋa tifa tē jipə mbəzli!» kə.  
<sup>4</sup> Zhini na tapə, ta dəw kwəma va mbəzli tifa va, a kə na: «Njaa nē kwəma mbə Zliya Hyalaa? Mənim kwəma wəzə na kaa ndə fəca vici dəkəva nə na shəkənaa? Naa mənim kwəma gəmgəm na nə na? Kwal tsa mbəlanti piy tsa ndə na sa ndammə na ta naa? Naa tsa zamti piy tsa ci na?» kə. Dzəghwa dighevəshi ghəshi kala zləbanci.

<sup>5</sup> Dzəghwa Yesəw mba'a fati mətəsi ci ti shi, ka nighəshi lə nəfə lə nəfə, va kwəma caslakə ghən tsa məni ghəshi va tsəgha tsa. Ma kə kaa ntsa mēti mēti dəvə tsa va ki na: «A ntsa, tēdi dəvə gha va!» kə. Dza ntsa va mba'a tēfiti sa ci, dza dəvə ci mba'a mbəlita kwərɪŋ tsəgha.

<sup>6</sup> 'Wakəvə \*ka Farisahi tē pətəsa va, ka dzashi, nza'jəw ghəshi dzaa basəshi lə nihwəti mbəzli mbə mbəzli \*Erədə, mba'a ghəshi sləkati kwəma kwa jipə shi njasa dza ghəshiy mbay pəsliti Yesəw ki.

*Mbəzli vəgha Yesəw miy kwəfa Galile*  
 (Mt 4:23-25; 12:15-21; Lk 6:17-19)

<sup>7</sup> Dza Yesəw kaf kafəy lə mbəzli ta səfa ci, ka dzay dzəy vəgha kwəfa Galile. Mba'a vərəm tsa mbəzli tē hidī ghəngħən ghəngħən gwa'a nəwvəshi. Mbəzliy səkə tē hidī ka Galile, lə tē hidī Zhəwde, <sup>8</sup> lə mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem, lə ni tē hidī Idəme, lə niy səkə pərifa tē miy həl Zhərden, lə səkə tē hidī Tir lə Shidanjw. Gwa'a gwa'a mbəzli va səkəshiy dzəvəgha, sa nzana mba'a ghəshi favə sləni ghərati na.

<sup>9</sup> Dza Yesəw ki mba'a gəzanshi kaa mbəzli ta səfa ci a ghəshi katanakə kwambəwal, vantaa mbəzli dən ni va 'yapamti mbə

tsəkəwəva. <sup>10</sup> Ma sa nzana mbə mbəli mbəzli dən ki na, dzəghwa ka zəlghwə gwa'a gwa'a ka zlighwəva ta səkəə dzəvəgha, ta dapə. <sup>11</sup> Ma mbəzli nza gazlaka mbə ghən shi kwərakwə ki, war sa nay ghəshi Yesəw na, dza ghəshi ka ndibəvaa dzəti pi tifa kwa kwəma ci. Ka ngwəmə lala, a kə ghəshi na: «A Yesəw, waa gha na Zəghwə Hyala!» kə ghəshi. <sup>12</sup> Dza Yesəw mba'a nabətishi, a kə kaa ngəshi lə bərɪci na: «Ka gəzə kwəma kəneə ghwəy ma, əntaa mbəzli dzaa sənara» kə.

*Kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci mən lə bakə*

(Mt 10:1-4; Lk 6:12-16)

<sup>13</sup> Dzəghwa Yesəw mba'a dzəməy mə kəlan, tapə ghəci ta haka mbəzli dī naa dzəməə dzəvəgha. Dza mbəzli va mba'a ghəshi dzəməshiy dzəvəgha ki. <sup>14</sup> Mba'a təravə mbəzli mən lə bakə tsəgha ki. Ma kə ngəshi na: «Ghwəyəy ka kwaleə nza ghwəy. Ə təravənjwəy ya, ta nza ghwəy kwasəbee, nzee ghwənɪnjwəy ta dza ghwəy gəzə kwəma kaa mbəzli. <sup>15</sup> Ta ndanjwəy bərɪci dzee dzəkən hyeler ta tihəshi ghwəy» kə. <sup>16</sup> Avanashi slənedemer mbəzli mən lə bakə ni va təravə na: Shimanjw, zhini mba'a Yesəw fanati slən Piyer, <sup>17</sup> mba'a kar Zhakə ghəshi lə zəmbəghəy Zhan, ndərazhi Zhebede. Dza Yesəw mba'a fanatishi slən Bəwanergezə, ma dī slən tsa va gəzəy «ndərazhi dərazli van» dī na gəzə. <sup>18</sup> Mba'a Andəre, mba'a Fəlipə, mba'a Bartelemi, mba'a Matiye, mba'a Təmasə, mba'a Zhakə tsa Alfe, mba'a Tade, mba'a Shimanjw ndə pərslə ta hidī ci, <sup>19</sup> mba'a Zhəwdasə Isəkariyətə, ntsaa ngati dafa va ta Yesəw.

*Kwal tsaajakətə \*ndə jakə tsa Hyala lə Yesəw tibaw*

(Mt 12:22-32; Lk 11:14-23; 12:10)

<sup>20</sup> Dza Yesəw mba'a dzay dzakə ghi ki. Zhini mbəzli dība ngwərfə ghəshi ngwərfəkəvashi. Pa' lə shi zəməshi ta kar Yesəw lə mbəzli ta səda ci kala kwəməvə kwal zəməhwəshi. <sup>21</sup> Ma sa favə manhiy kwəma va na, mba'a ghəshi səkəshi ta pəməhwə. Sa nə ghəshi: «Ndə gazlaka na» kə ghəshi mbə gəzə kwəma shi.

<sup>22</sup> Ma kə \*mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala, shiy səkəshi səkə mbə məlmə Zherəwzalem na: «A mbəzli ni, waa na Belzhebəl, ndə jakə tsa Hyala mbə ghən tsa ntsa va. Belzhebəl tsa va ghəci mazə tsa mbə hyeler bənci na bərci tihə na va nihwəti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli li shi!» kə ghəshi. <sup>23</sup> Dzəghwa Yesəw mba'a harashi mbəzli ka gəzanshi kwəma kwa fir ta mbə ghəshiy favə, a kə na: «Njaa njaa ka ndə jakə tsa Hyala gay tahamti ghən tsa cia?

<sup>24</sup> Mba'a kə mbəzli dikə dikə ni zəmə hidī dzəmbəshi mbə pa jakə kwa jipə tsa shiy, ta ndanishi dza hidī shi. <sup>25</sup> Mba'a kə mbəzli kəghi tsa kwətij tsa pa jakə kwa jipə shiy, ta ndaniy dza tsava ghi. <sup>26</sup> Tsəgha na lə ndə jakə tsa Hyala kwərakwə ki. Mba'a kə təhəvərivay bakə mbə, ka pa jakə kwa jipə ci lə nahwəti bəla ciy, ta ndaniy dza tsa ci va mazə, gwa'a kwəma ci kərkəta tsəgha.

<sup>27</sup> A ghwəy sənay, ka mbay ndə pahwə shiy kəghi tsa ndə bərci bəlanəw. War ndə pəhəti na ndə bərci tsa va lə zə'wə kwatanjata dza ndə mbay pahwə shi kəghi tsa ci. <sup>28</sup> Ə gəzanwəyee, na navay tsəgha na, ma kwəma mənti mbəzli jikir na gwanata,

lə kwəma sawa gəzəkə ghəshi gwa'ay, a Hyala dzaa pəlashi mbə nəfə nzə. <sup>29</sup> Ma na ntsaa gəzakən kwəma sawaa dzəkən \*Safə tsa Hyala dəwdəw tsay, ka dza Hyalaa pəlata nava kwəma mbə nəfə tsa nzə ya hwəmbaw, \*kwəma jikir naa dzaa kədi ma na nava ya pa hwəmba» kə Yesəw. <sup>30</sup> Ma gəzə Yesəw kwəma va tsəghay, va sa niy gəzə nihwəti mbəzli: «A \*hil mbə ghən ci!» kə ghəshi.

*Mbəzliy nəw kwəma Hyalay, niva mbəzli na ngwarməhiy lə mbəghəy Yesəw*

(Mt 12:46-50; Lk 8:19-21)

<sup>31</sup> 'Wakəvə kar ngwarməhiy Yesəw mba'a mbəghəy ndəs tsəhəshi ki. Dza ghəshi mba'a ghəshi gagarəshi kwa dəgha, dza bəj ghəshi ghwənəghə ndə ta dzaa haranayshi Yesəw. <sup>32</sup> Ma ghalaba ki na, vərəm ndə ngəri tsa bəsəy va tība, dəzlətsəbə məndi tsəbay Yesəw mənəy. Ma kə məndi kaa Yesəw ki na: «A Metər, ava kar mənə ghəshi lə ngwarməhiya pəriba tə ngwəla ka dəwə» kə məndi. <sup>33</sup> Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Kadiw e citənwəy nee mərə lə ngwarməhira» kə. <sup>34</sup> Dza na kaa mbəzliy dəzlay va tība njə'wə nighəti shi, a kə na: «Avanashi mbəzli niy, ghəshi na nee mərə lə ni ya ngwarməhira! <sup>35</sup> Sa nzanay, ya wa ntsaa məni kwəma di Hyalay, ghəci na tsee zəmərə lə nee zhamərə, lə mərə. Gwa'a tsəgha» kə.

## 4

*Bəli fir lə kwəma Ndə sləka ha (Mt 13:1-9; Lk 8:4-8)*

<sup>1</sup> Zhini Yesəw dība, mba'a ghati bəni kwəma kaa mbəzli miy kwəfa Galile. Dzəghwa tərəjw

vørəm ndø ngøri basøy vøgha. Ma sa nashi na mbözli ðanjshi tsøgha na, mba'a dzay dzøghwa kwambøwal nzøøy tø kwøfa va. Mba'a mbözli basøshi va møkø tø hølbe. <sup>2</sup> Dza na mba'a bananavø kwemer kaa ngøshi ðanj ghønghøn ghønghøn dzar kwa fir. Ma kø mbø kwøma ci va bønipø na na: <sup>3</sup> «Favø ta ghwøy, ma tø nahwøti viciy, mba'a tsahwøti ndø za madiy ta dza ta sløka ha ci. <sup>4</sup> Ma ghøci mbø kihwø ha va ki na, pøriñ nahwøti ha pøpøriñøtaa dzøghwa kwal. Mba'a 'yegwer sækøø imøhwø nava. <sup>5</sup> Dza nahwøti mba'a pøpøriñøtaa dzøti kwørhø. War ghwøla na nza'jøw ghønzø pøsøta, sa nzana kala hidfi køn ðanj. <sup>6</sup> War sa satita vici ka ndipø na, nza'jøw ha va ghwølita ki, sa kama hidfi køn ðanj gar tsøhøvø hililinjø ghønzø. <sup>7</sup> Dza nahwøti hwølfø difa mba'a pøpøriñøtaa dzømbø tekesli. Ma sa pøsøta na na, mba'a tekesli kølishiy dzøkøn, kala mbø ghønzøø fø ya ghøn nzø. <sup>8</sup> Ma dza nahwøti nanzø ki na, mba'a dzataa dzømbø hidfi wøzø ni. Dza na mba'a pøsøta, ka køli, mba'a bøvø hwøp pasøta, mba'a føti ghøn, nahwøti na dikø dikø føti ghøn, bahwø bahwø nahwøti, nahwøti na ge'i ge'i» kø Yesøw. <sup>9</sup> Dza ma kø ngøshi ki na: «Ma ntsa nza slømø vø ta fa kwømay, fø tø ghøci ghøn ta kwøma va!» kø.

*Sa wana gøzø Yesøw kwøma kaa mbözli kwa fira?*

*(Mt 13:10-17; Lk 8:9-10)*

<sup>10</sup> Ma sa tørebøshi kar Yesøw kwøtishi lø nihwøti mbözli kwasøbø mba'a mbözli ta søða ci ki na, mba'a ghøshi madishi ka ðøw sløkar tsa kwøma fir tsa bøløkø Yesøw va vø. <sup>11</sup> Dza na mba'a zløbanakøshi, a kø na: «Ta na na ghwøøy, a Hyala ndanjwøy

møherli ta sønashi shiy dzøkøn sløkø tsa dza na ta sløkø mbözli. Ma na nihwøti niy tømbe mbözli nashi kiy, war kwa fir dza møndiy gøzanshi kwøma. <sup>12</sup> Ta mbøø nza: Mbø nay pi ghøshi lø møtsøhi shi na, kala nashi shi nighø ghøshi va ghøshi. Mbø favø kwøma ghøshi lø slimim shi na, kala sønashi shi ði kwøma fa ghøshi vaa gøzø ghøshi. Kala tsøgha nzay, a ghøshi taa pøla zhøghøvaa dzøvøgha Hyala nza. Ma nza Hyala pølanayshi jikir tsa shi mbø nøfø nzø ghalaba nza» kø.

*Yesøw ci bazhø tsa fir tsa bøløkø na va lø sløka ha*  
*(Mt 13:18-23; Lk 8:11-15)*

<sup>13</sup> A kø Yesøw ngøshi na: «Ya sa favø ma ghwøy kwøma ði fir tsa bøløkee tsaa gøzø kiy, njaa dza ghwøy favø tsa gwanay tsa fir kia? <sup>14</sup> Avanay bazhø tsa kwøma va ki: Ma ndø za tsaa kihwø ha vay, ntsaa gøzø kwøma Hyala kaa mbözli na.

<sup>15</sup> Nøfø tsa nihwøti mbözliy, nja kwal tsa pøriñøta nahwøti hwølfø ha vaa dzøti na. War sa favø ghøshi gøzø kwøma Hyala na, mba'a ghøshi zløbavø, war ghwøla na nza'jøw, \*ndø jaka tsa Hyala sækøy banti kwøma va mbø nøfø tsa shi.

<sup>16</sup> Nøfø tsa nihwøti mbözli fa na, nja kwørhø tsa pøriñøta nahwøti hwølfø ha vaa dzøti na. Sa ka ghøshiy favø kwøma Hyala na, nza'jøw, ghøshiy zløbavø lø vøshi. <sup>17</sup> Zhini difa na, ka nzay nza ghøshi lø kwøma va mbø nøfø tsa shi sa mbay ma kwøma vaa tsøhø hililinjø wøzø wøzø mbø shiw. War nø ma ngøra'wø ndøs kø køsashi, ya ø ghøzlishi møndi tø mbørkø kwøma Hyala na, ka

ghøshiy dza, nza'jəw, mbərəkə ghøshi zlata nəw kwəma Hyala.

<sup>18</sup> Ma nəfə tsa nihwəti dība na, nja pi ndə tekesli tsa dzəghwata nahwəti ha va mbə ghəci. Gəla niva mbəzli bay, sa ka ghøshiy favə kwəma Hyala na, mba'a ghøshi zləbavə. <sup>19</sup> Ka ghøshi dza dība na mba'a ghøshi dzəmbəshi mbə zəzə kwəma tə hidī, ka məni mətse ta shi tə hidī ni ngəfipə lə nihwəti shi maw vəgha gwa'a. Ma sa ka shi va təhay nefer shi ki na, ka ghøshi dza mba'a ghøshi makəti kwəma Hyala va kəli, lə va ghəra sləni mbə nefer shi.

<sup>20</sup> Ma nəfə tsa nihwəti mbəzli nashi kiy, nja hidī wəzə ni va dzəmbəta nahwəti ha mbə shi na. Ma na gəla niva mbəzli nashi kiy, sa ka ghøshiy favə kwəma Hyala na kar ghøshiy zləbavə, ka ghøshiy dza na, ka ghəra sləni Hyala wəzə. Nihwəti mbə shi na tərənw ghøshi jahambəvashi mbə, nihwəti na bərəkə, ma nihwəti na ge'i ge'i, tsəgha» kə.

*Bəli fir lə kwəma gərkəwa dzəbay məndi*  
(Lk 8:16-18)

<sup>21</sup> Dza Yesəw ka nəw lə gəzə kwəma ci va, a kə na: «Kar ndəə tsə'wə ghwəə dzəghwa gərkəwa ta dzəbakən tasaw kən, ya ta mbələy ta pi həni na? A ghwəy sənay, tə pətsa dal tsa ka məndiy fə. <sup>22</sup> Ya nimaba shi mbəmbə niy, ta səvərishi dza ghøshiy dzəti ngwəla. Ya wa kwəma ghələhwə məndi gəzə nzəy, cəke' dza məndiy sənata zləj məlmə. <sup>23</sup> Fə tə ghwəy ghən ta kwəma va, niy nza sləmə va ghwəy ta fa kwəma!» kə. <sup>24</sup> Zhini ma kə Yesəw ngəshi ba na: «Mənti tə ghwəy məhərli wəzə mbə fa kwəma fa ghwəy. Va sa nzanay, njasa dza ghwəy

məni kwəmay, tsəgha dza Hyalaa məninqwəy kwərakwə. Pa' ka mətəhata na ghwəy bəla. <sup>25</sup> Sa nzanay, ma ntsa nza nihwəti shiy vəy, ta mətəhanavə nihwəti shiy dza məndi. Ma na ntsa kama shiy vəy, ta zhini dza məndiy tsaləhwə ya niy nza va jəw ni shiy və» kə.

*Fir dzəkən kwəma hwəlfə shiy njasa ghøshiy pəsə, ka kəli ghən tsa shi*

<sup>26</sup> Zhini ma kə Yesəw kaa tsahwəti fir dība na: «Yəmyəm na sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli lə kwəma ntsaa səvəriy dzay dzəmti, mba'a tsənwəti za ci. <sup>27</sup> Sa tsənwamti na za ci na, ka hi, ka vəghwə, ka hi, ka vəghwə ghəci, mba'a ha ci pəsəta ka kəli, kala nahwəti sləni məni na mbə. <sup>28</sup> War ə haa kəli kwətita ka məni dəghəslə, ka bə hwər, dza pas pasəta, mba'a fəti mətse. <sup>29</sup> Dzəghwa sa ka ha nakəta ki na, ma ka nza ndə ha madfiy dzəmbə sləni, ka bə mbetə ta kəsli ha ki. Sa məniny vəghwə kəsli nzə» kə.

*Bəli fir lə kwəma cizlə gwəbiri*  
(Mt 13:31-34; Lk 13:18-19)

<sup>30</sup> Zhini ma kə Yesəw ba na: «A shiy tība gar yəməti sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli ghwəmmə li shi. A shiy tība gar bəli fir ghwəmmə li shiy dzəkən. <sup>31</sup> Lə cizlə gwəbiri dza naa yəməva. Ghøshi gwəranti na tə jəw mbə cizlə shiy gwa'a gwa'a. Tsənwətishi ma məndi mba'a ghøshi pəsəshiy, <sup>32</sup> ka naa dza mba'a kəliy dikə, ka tanəti fəhi tə hidī gwa'a dība. Sa ka na hati dividivi na, dikə dikə dikə, pa' ka lala ghyeghyer shi 'yegwer tə dividivi ci» kə.

<sup>33</sup> Ava tsəgha gazanshi Yesəw kwəma bananshi na kaa mbəzli, war dzar kwa fir kwa fir dən, ge'i ge'i lə kwal tsa dza ghøshiy



mbay favə. <sup>34</sup> Nahwəti kwəma gəzanshi na tifa ngəshi, kala dzar kwa firiw. Dzəghwa sa ka ghəshiy nza kwətishi lə mbəzli ta səfa ci ki na. Ka naa dza mba'a gəzanakəvərishi kwəma gəzə na va kwa fir bazhə bazhə.

*A bərçi va Yesəw dzəkən kar safə tsa dikə tsa, lə kwəfa*  
(Mt 8:23-27; Lk 8:22-25)

<sup>35</sup> Ma fəcava hetihwer na, dza Yesəw ka gəzə kwəma kaa mbəzli ta səfa ci, a kə na: «A mbəzli ni, tanəmmə ghwəmməə dzəvəri tsa pərība pərība həlbə» kə. <sup>36</sup> Mba'a ghəshi zlashi mbəzli dən ni va tifa, ka dzashiy dzəghwa kwambəwal nza Yesəw va kwa. Ma nihwəti kwambəwalerəy niy nza tifa vəgha na, ka dzashi kwasəbə ki. <sup>37</sup> Ma ghəshi mbə tanəə dzəvəri na, mba'a safə tsa dikə tsa kafəy ta viy. Ka banzla'wə kwəfa va dalala, ka dzəghwa kwambəwal va yam, pa' ka dī təhay. <sup>38</sup> Ma ghalaba na Yesəw məhəni ləyba ləy mətəni kwambəwal tə hi ciŋ ciŋ ciŋ, mba'a saa fə ghən ta ghən tsa ci. Dza mbəzli ta səfa ci ki, fərgə ghəshi fərgəhakati. A kə ghəshi ngəci na: «A Metər, gwa'a ghəy! A nava təkə ma ghaa dzəkən shəka?» kə ghəshi. <sup>39</sup> Dza Yesəw pəlhəm satiy, naβ naβ nabəti safə, dekədekə pə gha, kə kaa kwəfa va. Mba'a safə garəti viy, mba'a kwəfa dəkəta, dekədekə pi məniiy. <sup>40</sup> Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Tawa hazləniŋwəy ghwəy tsəghaa? Ka mbə ghwəy banavə nefər ghwəy kaa Hyala sa?» kə. <sup>41</sup> Ma na mbəzli ta səfa ci na nashi ki na. Tərəŋw hazləni ghərətishi. A kə ghəshi kwa jipə shi na: «Kay, kwətiiy gəla tsatsa ndə ki! Ya safə lə kwəfa na ka danci fəti!» kə ghəshi.

## 5

*Yesəw lə ndə gazlaka*  
(Mt 8:28-34; Lk 8:26-39)

<sup>1</sup> Dza Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səfa ci ki ndəs ghəshi tsəhəshi pərība tə həlbə kwəfa tə hidī ka Gerazeni. <sup>2</sup> Ma sa tsəhəshi ghəshi, war sa səməy Yesəw kwa kwambəwal tsəgha na, wəf tsahwəti ndə gazlaka tsahwəy dzar mbə kwəlihi tifa tsəgha. <sup>3</sup> Ntsa vay, mbə kwəlihi niy nza nzəy tsa ci. Ndə tifa niy mbay zhiniiy kəsəvə ta tsaghwa ya kwa dənŋw tsahi. <sup>4</sup> Dən səfa niy səəkəm tsaghwa kwa dənŋw tsahi, mba'a niy ghwəghwanamti dənŋw tsahi tsa va kwa dividivi ci, mba'a balamti tsa kwa shidshid'ci gwa'a. Mba'a tanjanati bərçi kaa mbəzli gwanashi. <sup>5</sup> War kwa kwəlihi lə dzar mbə dəlegwigwi gwa'a tsəgha tsa ci pətsaa niy nzəy na ti, havəghwə lə həvir gwa'a. Ka ngwəmə lala, ka nanzarə vəgha ci gwa'a gwa'a lə hərəzli kwa-cakasla.

<sup>6</sup> War sa nay na Yesəw ghəci kərəkəy ki na, bəvbəpə ghavə bali, səəkə tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa kwəma Yesəw. <sup>7</sup> Ka ngwəmə lala ghəci zlanzlan, a kə na: «A Yesəw, Zəghwə Hyala ta ghwəmə, ta njaa dī gha lə ya? Ə cə'wəŋee, ka pəra'wəŋa dəvə lə slən tsa Hyala, ka sara ngəra'wə gha ma» kə. <sup>8</sup> Kwəma gəzə na va tsəghay, sa nzana mba'a Yesəw nabəti gazlaka va: «Səvəriŋa mbə ghən tsa ntsa, gha gha gazlaka na!» kə niy ni kaa ngəta. <sup>9</sup> Dzəghwa ma kə Yesəw kaa ngəci ki na: «A slən tsa ghaa?» kə. Ma kə ntsa va na: «Mbəzli dən, na slən tsee. Sa nzanay, dən nza ghəy» kə. <sup>10</sup> Dzəghwa ghəshi ka cə'wə Yesəw, əntaa dzaa tahashiy dzəti nihwəti hidī.

11 Tə pətsa va ki na, mba'a garəwa ngəreder tərənjw niy nza tifa dzar mbə kəlanj mbə pala shi zəmə shi. 12 'Wakəvə hyeler va tapə mbə cə'wə Yesəw, a kə ghəshi na: «Ndanjəy kwal a ghəy dzəmbənjəy mbə ghən ngəreder va» kə ghəshi. 13 Dza Yesəw mba'a zlatanavəshi kwal. Dza ghəshi mba'a ghəshi səvərishi gwanashi mbə ghən zal tsa va. Shəbətə, ghəshi shəbətəmbəvashi mbə ghən ngəreder va. Dza ngəreder va gəgəgəgə ghəshi kafəshi mbə kəlanj tsa va, səəkə na'i shəkətəvashiy dzəti kwəfa, bətə ghəshi zashi kwəfa. Ngəreder gar bələkwə bələkwə bakə mətəsekə danj tsa shi.

14 Dzəghwa kwərec mbəzliy makə ngəreder va hwəshiy dzəmbə məlmə, lə dzar mbə giwahi vəgha məlmə. Mba'a ghəshi dzaa gəzanshi tsava bar kaa mbəzli. Dzəghwa mbəzli danj tərənjw ki, mba'a ghəshi basəkəvashi ta nashi niva gəla shiy mənishi va. 15 Ma səəkə mbəzli va, ndəs tsa shi vəgha Yesəw na, mba'a ghəshi kəsəy ntsaa niy nza hyeler va danj mbə ghən ci mənəzəy tifa vəgha Yesəw. Mba'a pakən kwəbanj kən ghən ci, lə məhərli ci wəzə. Ma sa nay ghəshi tsəgha na, ka ghəranshi hazləni. 16 Dza niy nata kwəma va va mbəzli lə mətəshə shi, mba'a ghəshi slanəkəshi kwəmaa mənəta lə ndə gazlaka tsa va, mba'a ngəreder va. 17 Dza mbəzli mbə məlmə va ka cə'wə va Yesəw, a ghəci barvay dzay tə hidfi shi.

18 Ma sa dzay Yesəw dzəghwa kwəmbəwal ta madfiy dzay na, tapə ntsaa niy ghəranci gazlaka va mbə cə'wə kwal va Yesəw, a ghəci nəwhwə ta dzashi li. 19 Kala zləbati Yesəw, ma kə kaa ngəci na: «Awə, mbalaa jighi a gha dzaa

gəzanshi kaa mbəzli ghaa dzəkən kwəma mənətəja Ndə sləkəpə na, lə zhəhwər tsa mənətəja na gwa'al» kə. 20 Madfi ntsa va madfiy tsəgha naci ki, ka təwrə dzar tə hidfi nə mənədi «Hidfi Məlməhi Mənj» kə mənədi. Tapə ghəci mbə gəzə kwəma mananati Yesəw va kaa mbəzli. Ya wa ntsaa favə nava hwəlfə kwəma ki na, war ka mananci madənja ghənəzə.

*Kar Yesəw lə Zhayrəsə, mba'a nahwəti mali səkwa miymiy kwa hwər nze*

(Mt 9:18-26; Lk 8:40-56)

21 Dza Yesəw ki, mba'a zhəghəkəvay zhəkə pəri tsa va həlbə kwa kwəmbəwal zhəvəri tsahwəti. Ma sa tsəhəy na na, dza mbəzli danj tərənjw mba'a ghəshi basəshi vəgha tifa, tə miy kwəfa. 22 Dzəghwa tsahwəti ndə kwətinj ta mbəzli dikə dikə ni mbə \*ciki basə va tsa ka Zhəwifə, Zhayrəsə, kə mənədi slən tsa ci, ndəs səəkəy tifa kwərakwə. Ma sa nay na Yesəw na, dza na tsəfəkwə kwa səda Yesəw, 23 ka pəra'wanci dividivi, ka cə'wə, a kə na: «Zhee nza na gwərapəta, ka di mətita ghənəzə. Ndi fanakən dividivi, a ghənəzə mbəlita, əntaa mətita» kə. 24 «Tsəgha na» kə Yesəw, mba'a madfiy kwasəbə. Takwəs mbəzli danj madfishi kwasəbə ki, war ə ghəshiy dzədzərdi Yesəw.

25 Ghaləfa na, mba'a nahwəti mali niy nza tə pətsa va, gwərapəta ghənəzə gar piya nze mənə lə bakə, war mbə səkwa miymiy kwa hwər nze. 26 Tərənjw ghənəzə sahəwə ngəra'wə mbə dzadzaa dzəti shibiti. Pənjw ghənəzə ladamti gəna ta dəvə nze, shanj ghənəzə ta kwəməvə mbəlita. War mətəshə na mətəshə zəlghwə naci. 27-28 Ma sa favə na mənədiy gəzə kwəma Yesəw na, mba'a təkəti mbə ghən tsa nze: «War mərshi mee dapay

tø kwøbanj tsa køn ghøn ciy, war gwa'a, ta mbølira dzee» kø. Søkø na mba'a dzømbøta mbø mbøzliy basøshi va. Dza na kæt kætøghøvataa dzøvøgha Yesøw zhøkø løy hwøm ci, dapø dapay kwøbanj tsa ci. <sup>29</sup> War sa dapay na tsøgha ki na, nza'jøw hatsø miymiyøy sækwa va kwa hwør nzø slashi lø sækwa. Dza na mba'a favø mbø vøgha nzø: «Ma nana kiy, gwa'a nee mbølira!» kø.

<sup>30</sup> Ghala pøtsa va kwørakwø ki na, mba'a Yesøw sønay a børci søvørishishi mbø vøghee, kø. 'Wakøvø na, tørfø zhøghøtøvay zhøy løy hwøm ci, tø jipøjipø mbøzliy kwasøbø va. Dza na ka døw vø shi: «A ntsaa dapay kwøbanj tsee ya mbøzliy ni?» kø. <sup>31</sup> Ma kø mbøzliy ta søfa ci kaa zløbanci na: «Øy, njaa ghaa ni: «Wa ntsaa daparaa?» pø gha, kala nashi mbøzliy ghaa dzørdinja ya dza kwamaba kia?» kø ghøshi. <sup>32</sup> Ma na Yesøw naci ki na, war ø ghøciy pøla ntsaa dapay va lø mætø. <sup>33</sup> Dza mali va ki mba'a madita, kala gwørgwøwø va hazlønø. Sa sønata na kwømaa mønta li, søkø na tsøfækwø tsøfækwøta kwa søfa Yesøw. Dza na mba'a gøzanakøvøri kwømaa mønta li gwanata, kala mbøløy ma ya kwøtinj. <sup>34</sup> Ma kø Yesøw ngøta na: «A zhee, a gha mbølinja tø sa ndara gha nøfø tsa gha. Mbøli mbøli pø gha va kwøma ngøra'wø tsaa nza køn gha. Mbala lø zørkø mbø nøfø tsa gha» kø.

<sup>35</sup> War Yesøw mbø gøzø kwøma va kaa mali va tsøgha na, ndøw nihwøti mbøzliy sækøshishi søkø køghi tsa Zhayrøwø, ntsa dikø tsa va. Ma kø ghøshi kaa Zhayrøwø na: «Ka maw ghaa tasø ghøn tsa gha lø har Metør søkø gøm ma, a zha gha va mætita» kø ghøshi. <sup>36</sup> Ma na Yesøw naci ki na, kala shashanci kwøma gøzø ghøshi va.

Ma kø kaa Zhayrøwø na: «A Zhayrøwø, ka dza her gha ma, banavø nøfø tsa gha kaa Hyala gwa'a tsøgha!» kø. <sup>37</sup> Dza Yesøw kaf kaføy, mba'a harvø Piyer ghøshi lø Zhakø mba'a Zhanj, zømbøghøy Zhakø, kwasøbø ci gwa'a tsøgha. Kala di ghøci nihwøti mbøzliy nøw.

<sup>38</sup> Ma sa tsøhøy na vøgha ghi tsa Zhayrøwø na, mba'a køsashi mbøzliy gødi gødi gødi ka wahø, ka høhørsli wahø nihwøti tøwøw tøwøw. <sup>39</sup> Dza Yesøw mba'a dzakøy dzakø ghi tsa va. Tapø ghøci ta døw kwøma va mbøzliy tifa: «A mbøzliy ni, tawa wahø ghwøy gødi gødi shøka? Wa mætita zha naw, hiy bøhwø na gwa'a tsøgha» kø. <sup>40</sup> Ma sa favø mbøzliy kwøma gøzøkø na va tsøgha na, njasa pø'wø na kwøma ka gazlaka ghøshiy nighø. 'Wakøvø Yesøw mba'a tihøkøvørishishi gwanashiy dzøti ngwøla. Tøwø ghøshi køyfa lø mbøzliy yakø zha va mba'a mbøzliy ta søfa ci va mahkan ni niy nøwvø gwa'a tsøgha. Dza ghøshi irøtsø ghøshi dzømbøshishi mbø ciki tsa nza zha va va tsøgha ki. <sup>41</sup> Dza na, tasl køsøvø zha va tø døvø nzø, a kø ngøta na: «*Talita kwøma!*» kø. Ma di kwøma gøzøkø na va gøzøy «A zha na, satinja, yøn gøzanja na!» di naa gøzø. <sup>42</sup> Nza'jøw pølhøm, zha va satita tsøgha, ka dza ghønzø. Zha vay, møj lø bakø niy nza piya nzø. Mba'a gøla nava kwøma mananatishi madanja kaa mbøzliy tifa tøwøw ki.

<sup>43</sup> Dzøghwa Yesøw mba'a damøtishi lø gøzø kwøma tøwøw, vantaa ghøshi dzaa gøzø kwøma va kaa tsahwøti ndø pømta pømta. Zhini ma kø ngøshishi na: «Divam mbalam bantam shi zømø kaa zha na, a ghønzø

zəməshi!» kə.

## 6

*Kar Yesəw lə mbəzli mbə məlmə Nazaretə*  
(Mt 13:53-58; Lk 4:16-30)

<sup>1</sup> Dza Yesəw mba'a zhəghəkəvay tə tsava pi ki, səəkəə dzəmbə məlmə Nazaretə, na ci məlmə kəli na mbə. Mba'a mbəzli ta səfa ci kwasəbə. <sup>2</sup> Dzəghwa \*vici dəkəva mba'a səəkəta. Dza Yesəw ka bananshi shiy kaa mbəzli mbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Ma sa favə mbəzliy basəshi va d'anj ni tifa shi bananshi na va na, hahashi ghəshi hashishi va gəla nava kwəma. Tapə ghəshi mbə gəgəzə kwəma kwa jipə shiy dzəkən, a kə ghəshi na: «A mbəzli ni, kwəma səəkə na ci na kwəma gəzəpə ntsa na tay? A ntsaa banavə məhərli tsətsə ta bəni shi nia? Wa ntsaa banavə bərci ta məni gəla kwəma madəna madəna na na tsətsə na naci baya? <sup>3</sup> Ghəci ndə fədi shəghwə tsa va, zəghwə Marəy va, lə ngwarməhiy tifa, ndərazhiy zhər, kar Zhakə lə Zhezhesə, lə Zhəwdə, mba'a Shimanjw sa? Ya ngwarməhiyəy mi'i nzə na, tikə ghəshi mbə ghwəmmə sana nanzə sa?» kə ghəshi. 'Wakəvə gəla təkə kwəma tsəgha na va, mba'a makətishi ta bə nefer shi kaa Yesəw.

<sup>4</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «A katanəy, a məndiy fə bamaa dzəti \*ndə gəzə kwəma Hyala ya pa' kwəmafə. Ma mbə məlmə yakə məndi lə mbə ni ci mbəzli, lə kəghi tsa yakə məndiy, ka fə bama məndiy dzətiw» kə.

<sup>5</sup> Dzəghwa kala mbə Yesəw zhiniy mənti nahwəti kwəma madəna madəna na tifa. War kəray dividivi shi fanakən na kaa nihwəti mbəzli gwərapə gwərapəshi ni, mba'a mbəzli va

mbəlishi. <sup>6</sup> War hash Yesəw hashiy va kwəma mbəzli va, sa di ma ghəshi bənci nefer shi.

*Njasa ghwəni Yesəw \*mbəzli ta səfa ci mənə lə bakə ni*  
(Mt 10:5-15; Lk 9:1-6)

Ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a Yesəw dza dzamti dza dzar mbə məlməhi tə hidī va. Mba'a bananavə kwəma ci kaa mbəzli. <sup>7</sup> Dza na kaa mbəzli ta səfa ci va mənə lə bakə ni mba'a basətishi. Dza na mba'a banavəshi bərci ta tihə hyeler səvəri mbə ghən mbəzli. Mba'a ghwənashi bakə bakə kwa zəərə shi, ta dza ghəshiy gəzə kwəma ci kaa mbəzli. <sup>8</sup> Dza ma kə ngəshi ki na: «Mbalam, ghwəy kafəy, əntaa ghwəy dzaa bə ya waba ta dəvə ghwəy ma. Ya shi zəmə nzə, ya mbəl ta bə shiy, ya gəna kwa zlipa ghwəy, əntaa ghwəy bə ma. War gəta ka ghwəy bəvə ta dəvə ghwəy gwa'a tsəgha. <sup>9</sup> Pambə tə ghwəy kwəkweher mbə səfa ghwəy, dibay əntaa ghwəy dzaa sərakən kwəbənər bakə bakə kən ghən ghwəy ghwəy dza ma!» kə. <sup>10</sup> Zhini ma kə ngəshi bə na: «Ma sa ka ghwəy tsəhənjwəy mbə məlmə ya namabəy, mba'a kə ndə ka'wətənjwəy mbə na, kəy ntsa va pə ghwəy taa nzəyngwəy, pa' fəca dza ghwəy barva mbə məlmə va. <sup>11</sup> Mba'a pə ghwəy tsəhənjwəy mbə məlmə, kala zləbə ka'wənjwəy məndi, kala fa ma kwəma gəzə ghwəy məndiy, barvanjwəy tə ghwəy mbə nava məlmə, mba'a ghwəy batamti kwərbi tə shidshid ghwəy. War tsəgha pə ghwəy dzaa məni ta mbə ghəshiy sənay, a ghəshi mənti \*kwəma jikir na, kə ghəshi» kə Yesəw. <sup>12</sup> Ma sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha ki na, mba'a mbəzli ta səfa ci va madishi, ta dzaa gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli nza

ghəshi tsa titihwə tsa shi kaa Hyala, ka zhəghanti nzey tsa shi ki. <sup>13</sup> Dza mba'a ghəshi tahamti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli dən. Mba'a ghəshi vavarənati in kaa nihwəti mbəzli gwərapə gwərapəshi ni dən dība, mba'a mbəzli va mbəlishi.

*Məti Zhan ndə mənipə \*batem*  
(Mt 14:1-12; Lk 9:7-9)

<sup>14-15</sup> Dzəghwa gwa'a gwa'a slən tsa Yesəw dzay ya pa' kwəmaβa ki, ka gəzə məndi: «Waa Zhan tsaa niy mənipə batem va na sava zhəkəməy na kwa kwəli! Va tsəgha nza bərzi və ta mən shi mađana mađana ni va tsəgha» kə məndi. Ma kə nihwəti na: «\*Eli ndə gəzə kwəma Hyala na» kə ghəshi. Ma kə nihwəti βa na: «\*Ndə gəzə kwəma Hyala na, nja ka gəzə kwəma Hyalaa niy nza va tība mbəradzə» kə ghəshi.

Dzəghwa mba'a mazə \*Erədə favə ghəpə tsa kwəma Yesəw va. <sup>16</sup> Ma sa favə na tsəgha ki na: «Waa Zhan tsaa mənipə batem va niy slantee ghən ti na sava zhəkəməy na kwa kwəli» kə. <sup>17-18</sup> Sa nzanay, ə niy bələhwə na mali zədəy Fəlipə ghəci ghəci mazə Erədə tsa va. Erədiyadə, kə məndi kaa slən tsa mali va. Ma kə Zhan niy ni kaa ngəci na: «Kwal va gha kwa kwəma Hyala ta bəli mali zədənə va bələhwə ghaw» kə. Sa niy gəzəkə na tsəgha ki na, dza Erədə mba'a niy kəsəvəə tsaghwa kwa dən, mba'a niy faghwa kwa fərshina. <sup>19</sup> Mba'a nəfə tsa Erədiyadə niy satiy dzəkən Zhan tərən, va kwəma va. Mbə dī pəsli ghənzə niy nza na, niy mbay na va mazə Erədəw. <sup>20</sup> Sa nzanay, mbə ghəraci niy nza hazlən kaa Erədə va kwəma Zhan, sa nzana mba'a niy sənay ndə gəzə kwəma

katanə naa Zhan, dəwdəw nəfə tsa ci kwa kwəma Hyala, kə. Dza na ka ndəghwə Zhan niy nza wəzə wəzə, war fa kwəma ka Zhan gəzə ghəci niy maw. Ma sa ka naa favə ki na, ka səvə məhərli ci.

<sup>21</sup> Dzəghwa vəghwə tsa wəzə wəzə tsa va Erədiyadə nanzə ki, ndəs səəkəy. Sa niy mənəta viciy niy yakə məndi mazə Erədə ti na, dza na mba'a niy tati shi zəmə tərən, ta makwaghwa mbə zəzə vici ya məndi va ti. Mba'a niy haharashi mbəzli dikə dikə ni tə hidi ka Galile, lə mbəzli dikə dikə ni mbə ka sawji shi gwa'a. <sup>22</sup> Dzəghwa zha Erədiyadə irətsə niy dzəmbəta mbə pətsaa niy basəshi kar mazə Erədə va lə mbəzliy niy harkə na va ta zəmə shiy. Mba'a niy tsəti tsə ka təbanshi kaa kar Erədə lə mbəzliy niy nza va tība gwanashi. Ma kə mazə niy ni ki na: «A zhee, ya wa shi dī gha yən ndənay, dəwshi, ta ndənashi dzeel!» kə niy ni. <sup>23</sup> Dzəghwa mazə hwa' hwa' niy zəməkə fəla: «Yən kala dzaa ndənə shi dza ghaa dəw vəya, ya war təhəvəri hidi sləkə gha ni bakə mbə, a gha ndara nahwəti bəla dza ghaa ni!» kə niy ni. <sup>24</sup> Dza zha va tsəgha del niy səvəri, ndəs niy dzaa kəsata mbəghəta. A kə niy ni ngəta na: «A mə, a kə mazə ngəray: “Dəw ya wa shi dī gha vəya” kə. A shi kee dəw vəa?» kə niy ni. Ma kə mbəghəta va niy ni ngəta na: «Mbala, ma pə gha kaa ngəciy: “Slavəra ghən tsa Zhan ndə mənipə batem!” pə gha ngəci» kə niy ni. <sup>25</sup> Nza'jəw zha va niy zhəghəkəvata lə diva, ta dəw va mazə ki, a kə niy ni kaa mazə na: «Ə dəe gha slaghvəra ghən tsa Zhan ndə mənipə batem kwa tasaw!» kə niy ni. <sup>26</sup> War

sa niy gəzəkə zha va kwəma va tsəgha na, kwəshay vəgha mazə niy mənta va nava kwəma, sa niy di ma na tsəgha, niy mbay naa zhiniy bashamti ghwəla, sa nzana, mba'a niy mbəlititiy zəmanakə fəla tifa kwa kwəma mbəzliy basəshi va kiw.

<sup>27</sup> Dzəghwa nza'jəw niy gəzanci kaa tsahwəti ndə sawji kwətirj mbə ka sawjiy ndəghwə, a ghəci dzaa slakəvə ghən tsa Zhanj ndə mənipə batem tanjanj. Dza ndə sawji tsa va, mba'a niy dzay dzəghwa fərshina, mba'a niy dzaa slavə ghən tsa Zhanj faghwa kwa tasaw ki, <sup>28</sup> mba'a niy dzaa banavə kaa zha va, mba'a zha va niy bəvəə banavə kaa mbəghəta kwərakwə ki.

<sup>29</sup> Ma sa niy favə mbəzli ta səfa Zhanj, a məndi paslamti Zhanj, kə məndi na, mba'a ghəshi niy səəkəə bəvə mbəri tsa Zhanj. Mba'a ghəshi dzaa laghwa kwa kwəli. Tsəgha niy mətuy Zhanj ki.

*Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətəkə*

(Mt 14:13-21; Lk 9:10-17; Zhnj 6:1-14)

<sup>30</sup> Dzəghwa \*ka kwal Yesəw va niy ghwənashi Yesəw, mba'a ghəshi zhəghəkəvashi mbə dza shi va ki. Səəkə ghəshi basə ghəshi basəshi, ka ndanci kwəma mənəhwə ghəshi gwa'a, lə shi bananavə ghəshi kaa mbəzli gwa'a. <sup>31</sup> Ma ghala pətsa basəshi mbəzli va tə pətsa nza Yesəw va ki na, ka dzashi niy dzashi, ka zhəkə nihwəti, war tsəgha. Shanj kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci ta kwəməvə ya kwal tsaa zəhwə shiy nžə. Va tsəgha ki, ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci na: «A mbəzli ni, dzammə ghwəmmə ta pəlavə pətsa kama ndə ti di, a ghwəmmə dzaa dəkayvammə ti ya jəw nžə» kə. <sup>32</sup> Dzəghwa

mba'a ghəshi dzashiy dzəghwa kwambəwal ta dzashiy dzəmbə gamba ta nzəyshi kwətishi vəgha bəla.

<sup>33</sup> Ma ghəshi mbə dzashi ki na, mbalaa na mbəzli danj nighəvəshi, mba'a məndi sənashi, kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci na shi va, kə məndi. Mba'a mbəzli madfishi va mbə namaba məlmə, mba'a ghəshi kəsləghə bali lə səfaa tsəhəshi tə pətsa va pərba ghəshi kaa kar Yesəw. <sup>34</sup> Ma sa tsəhəy Yesəw tə pətsa va ki na, mba'a səəməy kwa kwambəwal, sa nə na tsa' kə na, mbəzli basə basə tə pətsa va danj. Tapə hwər tsa ci ta zhanci ta mbəzli va ki. Sa nashi na mbəzli va nja tenkesli kama ntsaa ndəghwəshi tifa. Dza na mba'a bananavəshi shiy tərənəw.

<sup>35</sup> Ma sa mənuy tihwer, ma kə mbəzli ta səfa ci kaa Yesəw na: «A Metər, avanay sənənvay, a vici dzata, dzəghwa tə gambay pətsa. <sup>36</sup> Wəzəba banavə gha kwal kaa mbəzli ni, a ghəshi dza-shi ta papa shi zəmə shi dzar mbə məlməhi lə mbə nihwəti giwahi ndəkəwə ndəkəwə ni» kə ghəshi. <sup>37</sup> Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Banshim shi zəmə də'wə ghən tsa ghwəy a ghəshi zəməshi» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «Zləbati gha, a ghəy dzaa bəvə mbəl bələkwə bakə ta dza ta pəlanishi shi zəmə na?» kə ghəshi. <sup>38</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Pən hwəm na sa va ghwəy tifa sana nanzəy? Mbalam nighətim di» kə. Dza ghəshi mba'a ghəshi dzaa nighəti. Ma kə ghəshi ngəci na: «Wa cifəy na pən tikə, mba'a kərpi bakə» kə ghəshi. <sup>39</sup> Dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli ta səfa ci va, a ghəshi gəzanshi kaa mbəzli tifa va gwanashi, a ghəshi tihəvərivashiy nzəyshi dzar tə gwəzən tsa nəkə tsa. <sup>40</sup> Dza

mbəzli va mba'a ghəshi nzəyshi ki, bələkwə bələkwə nihwəti, ma nihwəti na cifə mətəkə cifə mətəkə. <sup>41</sup> Ma sa nzəyshi mbəzli ki na, dza Yesəw həŋ bəvə peŋ tsa cifə tsa va mba'a kərpi bakə ni va ta dəvə ci, mba'a kafata kwəma ciy dzəta ghwəmə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta shi zəmə va. Ma sa mananati na 'wəsa kaa Hyala na, dza na mba'a ngangavəri peŋ tsa va, mba'a banavə kaa mbəzli ta səfa ci, a ghəshi tahanshi kaa mbəzli dafŋ ni va. Zhini tsəgha ghəci tahanavəshi kərpi bakə ni va gwanashi diba. <sup>42</sup> Mba'a mbəzli va gwanashi zəməhwə shi va, bəhə bəhə ghəshi, mba'a mbəvəli tərə. <sup>43</sup> Dza məndi fəsə fəsəti naa tərmbə va mbəvəli peŋ tsa va lə kəripe va, paf paf ghwani mən lə bakə. <sup>44</sup> Ma dafŋ tsa mbəzliy zəhwə shi zəmə va va na, zhər bələkwə bələkwə cifə mətəkə ghəshi.

*Njasa dza Yesəw lə səfa ci dzəy tə ghən yam*

*(Mt 14:22-33; Zhŋ 6:15-21)*

<sup>45</sup> War ghwəla ləy hwəm kwəma va ki, ma kə Yesəw kaa \*mbəzli ta səfa ci na: «Ləghwam dzəghwa kwambəwal, a ghwəy 'wati kwal dzəvəriy dzəti həlbə pəriə pəri məlmə Betəsayda, kala kərnee səkwəti mbəzli ghəshiy dzashi» kə. Mba'a mbəzli ta səfa ci va dzəghwashi ka dzashi. <sup>46</sup> Ləy hwəm sa təhəvəriyay na lə mbəzli ki na, mba'a kafəy dzay dzəmə kəlanj ta cə'wə.

<sup>47</sup> Ma hetihwer sa pəkwəta vici na na, ava mbəzli ta səfa ci kətivə dza ka tsəhəshi tə jipəjipə kwəfa, mba'ay ghəci pərikey tə həlbə kwətiy naci ki. <sup>48</sup> Dzəghwa mba'a nashi mbəzli ta səfa ci war mbə təməva lə kabə kwambəwal

ngahə ngahə ngahə, sa nzana səəkəə dzəmbə kwəma shi safə niy viy. Ma tə kwa baka va ngələkə na, mba'a Yesəw dzətiy tə ghən yam, ka dza dzar ti shi lə səfa ci, ta kəsashi mbəzli ta səfa ci. Ma sa tsəhəy na ndəkəwə vəgha shi na, njasa di na tanəshi ghəci mənti. <sup>49</sup> Ma sa nay mbəzli ta səfa ci va ghəciy dza dzar tə ghən yam lə səfa na, ndəba \*hil, kə ghən tsa shi. Ka ngwəmə lala ghəshi. <sup>50</sup> Sa nzana, ghəshi njasa nza ghəshi va gwanashi na, mba'a ghəshi nay ghəci mbə dza dzəy tə ghən yam va, mba'a her shi dzashi. War ghwəla tsəgha ki na, mba'a Yesəw ghati gəzanshi kwəma, a kə na: «Waa yən na, ə kə her ghwəy dzəghwashi, ka hazləni ghwəy ma!» kə. <sup>51</sup> Dza na kwərəhw dzəghway kwa kwambəwal va kwasəbə shi ki, gar safə garəti viy kwərakwə. Dzəghwa tərənŋw məhərli \*mbəzli ta səfa Yesəw səta va nava kwəma. <sup>52</sup> Sa nzana, kalaa niy favə ghən tsa kwəma madaŋa madaŋa na va niy mənti Yesəw lə peŋ ghəshi. War caslakəy nəfə tsa shi niy məniiy.

*Kar Yesəw lə ka zəlghwə tə hidfi ka \*Zhenezaretə*

*(Mt 14:34-36)*

<sup>53</sup> Ma sa tanamti ghəshi kwəfa va na, mba'a ghəshi tsəhəshi tə hidfi ka Zhenezaretə ki. Dza ghəshi kaa kwambəwal shi mba'a ghəshi pəhəy vəgha həlbə tsa va. <sup>54</sup> Sa pəhəy ghəshi na, mba'a ghəshi səəməshi kwa ki, nza'jəw məndi nighəvə Yesəw mba'am sənay. <sup>55</sup> Dza məndi ki ka kəkəsli bali ta dzaa gəzə kaa mbəzli tə hidfi va gwanashi. Ya kwəma favə məndi a səəkəy, kə məndi na, war ə məndiy bānci ka zəlghwə səəkə tə pi həni tsa shi. <sup>56</sup> Ya kwamafa

dza na, ya dzar mbə məlmə dikə na, ya dzar mbə giwa, ya dzar mbə ni bəla bəla ni ghyeghyer na, war ə məndiy bānci ka zəlghwə dzəti ləwma. Ka cə'wə, a ghəci bānavəshi kwal tsaə dapəvə ya kwataka mətəni kwəban tsa kən ghən ci. Ya tsaaba ndə zəlghwə tsaə ndəjway na, mba'a mbəliy.

## 7

*Kwəma jiji \*ka Zhəwifə  
(Mt 15:1-9)*

<sup>1</sup> Dzəghwa \*ka Farisahi ghəshi lə nihwəti mbəzli mbə \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, shiy səkəshi mbə məlmə Zherəwzalem, mba'a ghəshi basəkəvashiy dzəvəgha Yesəw. <sup>2</sup> Nighə ghəshi na, nihwəti mbəzli mbə \*mbəzli ta səda Yesəw mbə zəmə shi zəmə lə rəda tə dividivi shi. Di naə gəzəy, yabanti dividivi shi ghəshi ta zəmə shiy njasa ka ka Zhəwifə mənəi mbə kwəma jiji shiw. <sup>3</sup> Na na ka Farisahi lə ka Zhəwifəy, tərəjw ka ghəshiy mənəi məhərli ta mənəi kwəma jijihishi. Ka ghəshiy gha zəmə shi zəməy, ghəshi yabanti dividivi shi wəzə wəzə. <sup>4</sup> Sa ka ghəshiy səkəshi mbə ləwmay, ka zəmə shiy ghəshi kala pəshamtəvashi ghəshiw. Zhini dāj nihwəti shi gazanakəshi jijihishi ta mənishi ghəshi tsəgha. Ya dzəkən njasa ka ndə yabə shi sa ndə shiy kwa shi, lə yabə tsaghwa, lə shekiki vasəti mənəi tə mbəzə, ya pətsa hənəi ndə ti gwa'a. <sup>5</sup> Sa zəmə mbəzli ta səda Yesəw va shiy kala yabanti dividivi shi kiy, va tsəgha dəw ka Farisahi, lə \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala va Yesəw: «Tawa dī ma mbəzli ta səda gha ni fəti ta kwəma bānavəka jijihə, zəmə ghəshi shi zəmə lə rəda tə dividivi shia?» kə ghəshi. <sup>6</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalaa

katan na kwəmaa niy gəzəkə \*Ezay ndə gəzə kwəma Hyala vaa dzəkən ghəwəy! Ghəwəy ghəwəy ka dakə mbəzli lə kwəma pərikə tə ngwəla ni. A kə niy niy: «A kə Hyalay:

Ma mbəzli niy, war kwataka lə miy gəzə ghəshi ha'wə tsa ha'wə ghəshi tə ya gwa'a tsəgha.

Ma mbə nefer shi na, kərakə kərakə ghəshi lə ya.

<sup>7</sup> Gəmta na tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi kwa kwəmee.

Sa nzanay, war kwəma jiji shi na shi bānanshi ghəshi kaa mbəzli, njasa nzanāa kwəmee ghəshi zhəghəti, kə Hyala»

kə Ezay niy ni.

<sup>8</sup> Dza ghəwəy na, mba'a ghəwəy zlata nəw kwəma pəhəti Hyala, ka dzanjwəy ta nəw war kwəma jiji ke ngəri» kə Yesəw. <sup>9</sup> Zhini ma kə bə na: «Kay, tsəghaa nava katan, a ghəwəy zlata \*kwəma pəhəti Hyala ta nəw, mba'a ghəwəy dzanjwəy ta bənipə na ghəwəy va kwəma jijihinjwəy. <sup>10</sup> A \*Məyizə niy gəzəkə nahwəti kwəma, a kə niy niy: «Ə pə ghaa ha'wə tə kar dəja lə mənəa» kə niy ni. Zhini ma kə bə na: «Ya wa ntsaa tsəərəti dəy, ya mbəghəyəy, mba'a mənəi paslamti tsava ndə» kə. <sup>11</sup> Ma pə ghəwəy na ghəwəy ki mbə kwəma bənipə ghəwəy na, mba'a kə shiy va ndə ta kəəti kar dəy lə mbəghəyəy, a ndəə mbay gəzə: «A di, a mə, ma shiy niy nza vəya gar bənjwəyshee ta kəətinjwəyəy, kwərban na ghəshi» kə, (ma dī kwərban gəzəy, shi bānavə mənəi kaa Hyala), <sup>12</sup> gwa'a, ka zhini tsava ndəə kəəti kar dəy lə mbəghəy ghəwəla ma, pə ghəwəy. War ə ghəwəy makə mbəzliy tsəgha va kəəti mbəzli shi. <sup>13</sup> Tsəgha pəəsliti ghəwəy na



Hjala va \*kwøma pøhøti na, war ta mbø nøw na ghwøw va kwøma jiji pøhøti ghwøw. Zhini læ nihwøti shi mømøni ghwøw tifa ðaŋ war tsøgha tsøgha ðifa» kø Yesøw.

*Shiy dzaa laðamti ndø kwa kwøma Hjala*

(Mt 15:10-20)

<sup>14</sup> Dzøghwa Yesøw mba'a zhiniy harvø mbøzliy basøshi va. Ma kø ngøshi na: «Fam kwøma ðee na gøzø gwanaŋwøw, fø tø ghwøw ghøn ti. <sup>15</sup> Ma na shi bøvø ndøø zøhwøshiy dzøghwa hwør ciy, ka yidamti ndø ghøshi kwa kwøma Hyalaw. Shiy søvøri mbø næfø tsa ndø na shiy dzaa yaðamti ndø kwa kwøma Hjala. <sup>16</sup> Fø tø ghwøw ghøn ta kwøma va, niy nza slømø va ghwøw ta fa kwøma!» kø.

<sup>17</sup> Ma sa tøhøvørivay Yesøw læ mbøzliy niy basøshi va na, mba'a dzay dzømbø ciki. Ma mbøða na, mað mbøzli ta søða ci maðishi ta ðøw bazhø tsa fir tsa bølikø na va tsøgha tsa. <sup>18</sup> Ma kø ngøshi na: «Wa ø favø ma ghwøw kwøma ði kwøma vaa gøzø læ ghwøwŋwøwshi kwørakwø ða na? Ø sønay ma ghwøw, shi bøvø ndøø zømøhwøshiy dzøghwa hwør tsa ci na ka yaðamti ndø ghøshiy pø ghwøw shøkøna? <sup>19</sup> Sa nzanay, dzømbø næfø tsa ndø ka ghøshiy dzaw, dzøghwa hwør ka ghøshiy dza, ka ndø dza na mba'a tøhøkøghwashi» kø Yesøw. Ma ði Yesøw gøzø mbø kwøma ci va gøzøkø na tsøghay, ya war nimaða shi zømø gwa'ay, a møndiy mbay zømøshi, næ na. <sup>20</sup> Zhini ma kø ðifa na: «Njasa gøzee vay, war kwømaa søkø mbø næfø tsa ndø na saa dzaa mbay laðamti ndø kwa kwøma Hjala. <sup>21</sup> Sa nzanay, søkø mbø næfø tsa ndø ka tøkø \*kwøma jikir naa søkø, læ ghwørghwør, læ ghøli, læ bøkøw

mbøzli, <sup>22</sup> læ pøesli mi'i mbøzli, læ ði gøna, læ zliy, læ dakø mbøzli, læ møni kwøma røða røða na, læ søl va ndø, læ gøzø kwøma jikir naa dzøkøn mbøzli, læ køli ghøn, mba'a gøzø kwøma kama ghøn ti. <sup>23</sup> Niva shi jikir ni gwanashiy, søkø mbø næfø tsa ndø søkø ghøshi. Ghøshi na shiy dzaa laðamti ndø kwa kwøma Hjala» kø Yesøw.

*Kar Yesøw læ mali ka Shirøfiniki*  
(Mt 15:21-28)

<sup>24</sup> Dzøghwa Yesøw mba'a maðiy ðarvay tø pøtsa va, ka dzay dzøti hidì ndøkøwø ndøkøwø ni vøgha mølmø Tir tø hidì ka Shirøfiniki. Dza na mba'a dzakøwø dzakø tsahwøti ndø tifa, kala ði ma ghøci møndiy sønay, tifa na, kø møndi. Ya tsøgha nzø ki na, shaŋ ghøci ta mbay mbøløy ghøn tsa ci. <sup>25</sup> A nahwøti mali niy nza tifa gwørapøta zha nzø va zølgwøw gazlaka tøøŋw, mba'a favø tifa na Yesøw, kø møndi. Ma sa favø na tsøgha na, nza'jøw ghønzø maðita, søkø na tsøføkøwø tsøføkøwøta kwa kwøma Yesøw. <sup>26</sup> Dza na ka cø'wø Yesøw, a ghøci tahanamti gazlaka søvøri mbø ghøn tsa zha nzø va. Mali vay, mali \*ka Zhøwifø niy nza naw, zha mbøzli ka Shirøfiniki niy nza na. <sup>27</sup> Ma kø Yesøw ngøta na: «A mali na, waa wøzø na ndø bøvø shi zømø ndørazhi ka ndøghashi kaa kireketiw» kø. <sup>28</sup> A kø mali va ki na: «Tsøgha na nava nanzø katar Ndø sløkøpø. Ya tsøgha na nanzø kiy, ya kireketi na kar ghøshiy dzar ta tabøl, ka imø shiy shikø va ndørazhi» kø. <sup>29</sup> Ma kø Yesøw ngøta ki na: «A mali, ya kwataka tø kwøma gha na zløbakø ghay, gwa'a! Mbala, a gazlaka va søvørita mbø ghøn zha gha va» kø. <sup>30</sup> Dzøghwa mali

va mba'a dzata. Ma tsəhə na kataj na, zha nze va məhəni tē pi hēni tsa nze lə məhərli nze wəzə, səvəri səvəri gazlaka mbə ghən nze.

*Kar Yesəw ghəshi lə mədəj tsa pəhəta ghani ci, kala mbay ma gəzə kwəma*

<sup>31</sup> Dza Yesəw ki mba'a barvay tē hidfi ka Tir ka dzar tē hidfi ka Shidaŋw, ka dzar tē hidfi har mēndiy hidfi Məlməhi Məj, ta zhəghəkəvay zhəməy kwəfa Galile. <sup>32</sup> Ma sa tsəhəy na na, mba'a mēndi pəmanakə tsahwəti ndə tifa, mədəj ghəci, pəhəpəhə ghani ci, kala mbay ma gəzə kwəma. Dza mēndi ka cə'wə a ghəci fanakən dəvə ci ta mbəlanti. <sup>33</sup> Dza Yesəw ki, pəm pəməkəvəri ntsa va səvəri mbə mbəzli. Mba'a ghəshi garəshi tsarakə, bakəshi li. Dza na mba'a 'yaghwa dividiviy dzəghwa sləmə ci, mba'a təfati ndighwər tē dəvə ciy dapata ghani ci va li shi. <sup>34</sup> Dza na kaa kwəma ci, kafə kafataa dzəta ghwəmə, mba'a piyaghwa piy lə bərçi. A kə kaa ntsa va na: «Efata!» kə. Di kwəma vaa gəzəy: «Ghwəniŋa!». <sup>35</sup> Dzəghwa nza'jəw paŋ, slimim ci ghwənishi, mba'a ghani ci va niy pəhəta pəlita, mba'a ghəci ghati gəzə kwəma wəzə wəzə ki.

<sup>36</sup> Dzəghwa Yesəw mba'a gəzanshi kaa mbəzli tifa gwanashi, əntaa ghəshi gəzə kwəma mənti na va. Ya war tsəgha gəzanshi na kaa mbəzli, əntaa ghəshi gəzə kwəma kən ki na, war ə mbəzliy mətsəhə gəzə kwəma ci tərəjw tərəjw. <sup>37</sup> Ma kə mbəzli ki na: «Kay, sləni wəzə na sa ci gwanata! Ya mēndesliy favə ma kwəmay, aa mbəlantishi, mbə favə kwəma ghəshi, mbəzli pəhəta ghani shi na, mba'a pələmti, ka gəzə kwəma ghəshi!»

kə shi. Tərəjw nava kwəma mananatishi mađaŋa.

## 8

*Kar Yesəw lə mbəzli bələkwe bələkwe fadə mətsəkə*  
(Mt 15:32-39)

<sup>1</sup> Zhini mbəzli đəj tərəjw mba'a ghəshi basəshi ghala pətsa va vəgha Yesəw difa. Kala shi zəmə və shi. Ma sa nay Yesəw kala shi zəmə və shi na, dza na da' harashi \*mbəzli ta səfa ci. Ma kə ngəshi na: <sup>2</sup> «Mbəzli niy, dalalay zhəra hwər tsee ti shi. Sa nzanay, kwa mahkana vici shi na sana, war ghəshi tikə vəghəe, kala shi zəmə tifa!» <sup>3</sup> Mba'a pən ni sana: «Mbalam jigih» pən ngəshi, kala nganavəshi shi zəmə pənəy, ta shikəshi dza ghəshi kwa kwal va ma. Sa nzanay, kərakə səəkə nihwəti mbəzli mbə shi sana» kə. <sup>4</sup> Ma kə mbəzli ta səfa ci ngəci na: «Əy, kwəma ka ndə palakə shi zəmə sana tikə mbə gamba na gar zəhwəshi mbəzli ni nə gha kia?» kə ghəshi. <sup>5</sup> Ma kə Yesəw na: «Hwəm na peŋ va ghwəya?» kə. Ma kə ghəshi na: «Mbərfeŋəy na peŋ va ghəy» kə ghəshi. «Ndakam tikə» kə. <sup>6</sup> Dza Yesəw mba'a gəzanshi kaa mbəzliy basəshi va, a ghəshi nzəyshi mənəy. Ma sa nzəyshi ghəshi na, dza na həj bəvə peŋ tsa mbərfeŋ tsa va ta dəvə ci, mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wəsa na, dza na nga' nga' nga ngavəri, mba'a banavə kaa mbəzli ta səfa ci, a ghəshi tahanshi kaa mbəzli va. Dzəghwa mbəzli ta səfa ci va mba'a ghəshi tahanavəshi ki. <sup>7</sup> Zhini mba'a kərpi və shi tifa jəw tsətsə difa. Dza Yesəw mba'a zhiniy mənti 'wəsa ti shi kaa Hyala difa, mba'a banavəshi mbəzli ta səfa ci, a

ghəshi tahanshi kaa mbəzli va. 8-9 Dzəghwa mbəzli tə pətsa va va, zəmə zəmə ghəshi zəməhwə shi zəmə va ki, bəhə bəhə ghəshi. Mbəzli bələkwə bələkwə fadə mətəkə na ghəshi dan tsa shi. Dzəghwa mba'a məndi basəti naa tərmbə mbəvəli gyadə gyadə gh-wani mbərfəj. Ləy hwəm ki na, mba'a Yesəw səkwamtəvay lə mbəzli va, mba'a banavəshi kwal a ghəshi dzashi ki.

<sup>10</sup> Dza ghəshi nza'jəw tsəgha, mba'a ghəshi dzashi dzəghwa kwambəwal, ghəshi lə mbəzli ta səda ci, war ka dzashiy dzəti hidī Dalmanəta.

*\*Ka Farisahi dəw a Yesəw mananatishi shi madəna madəna ni*

(Mt 16:1-4)

<sup>11</sup> Dza nihwəti \*ka Farisahi mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə kanci ghəpə kaa Yesəw, a kə ghəshi na: «Mənti shi madəna madəna ni tə pətsa va, ti dza ghəy sənay, səəkə va Hyala səəkə kwəma gha na katan, pə ghəy» kə ghəshi, sa dī ghəshi ngali ta mbə ghəshiy kəsəti. <sup>12</sup> Dza Yesəw mba'a piyaghwa piy tərəjw. Ma kə ngəshi na: «A shiy ghəranshi ni kaa mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə, nzana war shi madəna madəna ni ghəshiy pala tay? Ə gəzəjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, na nee nee kiy, shi madəna madəna ni dzee məntəjwəy tībaw» kə Yesəw. <sup>13</sup> Dza na mba'a zhay zhəghwa kwambəwal, mbərəkə zlashi tə pətsa va, mba'a tanəy dzay zhəvəri tsahwəti həlbə tsa həl tsa va.

*Yesəw yəmə \*is lə shi bənipə \*ka Farisahi mba'a \*Erədə*  
(Mt 16:5-12)

<sup>14</sup> Dzəghwa \*mbəzli ta səda Yesəw va ghəshiy madfiy dza-shi, mba'a ghəshi zamti ghən ta mətəhə pen, war kəray pen kwətəjəy gwa'a tsəgha sa və shi kwa kwambəwal. <sup>15</sup> Ma ghəshi mbə dza na, tapə Yesəw ta canshi nahwəti kwəma, a kə ngəshi na: «Favə ghwəy na, məni tə ghwəy məhərli, ka ndəghwə ghən tsa ghwəy va is tsa ka Farisahi lə is tsa Erədə!» kə. <sup>16</sup> Sa gəzəkə na tsəgha na, dza mbəzli ta səda ci ka gəzə kwəma kwa jipə shi tsəgha ki, a kə ghəshi na: «Wa sa zay ghən tsa ghwəmmə va ta bə pen, va tsəgha gəzəmmə na kwəma va tsəgha» kə ghəshi. <sup>17</sup> Dza Yesəw mba'a fəti ghən ta kwəma gəzə ghəshi va. Ma kə ngəshi na: «A mbəzli ni, ta waa nə ghwəy ni, sa bəvə ma ghwəmmə pen, ma gəzəmmə na kwəma va, pə ghwəya? Ə sənata ma ghwəy kwəma shəkəna? Ka təkə kwəma ghwəy mbə ghən ghwəy sa? War ghwəlay na ghən tsa ghwəy caslakə slakə pa' sana na? <sup>18</sup> Mba'a mətəhi kwa ghən ghwəy nanzə ki na, ka nay pi ghwəy li shiw? Lə slimim vəgha ghən ghwəy na, ka favə kwəma ghwəy li shiw? Ə zay ghən tsa ghwəy <sup>19</sup> ta pen tsa cifə tsa va niy ngangavəree ta təhə kaa mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətəkə shəkəna? Gambal hwəm niy tahay ghwəy lə kwa tərmbə pen?» kə. Ma kə ghəshi na: «Məj lə bakə» kə ghəshi. <sup>20</sup> A kə dība na: «Ya ghala pətsaa ndəjwəyee va ta tahanshi kaa mbəzli bələkwə bələkwə fadə mətəkə bay, ghwani hwəm niy tahay ghwəy lə tsaa niy tərəa?» kə. Ma kə ghəshi na: «Gambal mbərfəj» kə ghəshi. <sup>21</sup> Ma kə Yesəw ki na: «Ya sa nzana tsəgha kiy, wa shiy mənishi mbə ma

ghwəy favə kwəmaa?» kə.

*Kar Yesəw lə ghwəlfə mbə məlmə Betəsayda*

<sup>22</sup> Dzəghwa mba'a ghəshi dza-shiy dzəmbə məlmə Betəsayda ki, mba'a məndi pəmanakə ghwəlfə tifa. Dza məndi ka cə'wə Yesəw a ghəci mbəə dapay ntsa va lə dəvə ci ta mbəli. <sup>23</sup> Dzəghwa Yesəw kaa ghwəlfə tsa va tasl kəsəvə tə dəvə ci, mba'a kəsəkəvəri səvəri mbə məlmə. Dza na kaa ndighwər, pe' pe' tafanatishi tə mətəhi ci, kə mba'a fakən dəvə ci kən. Dza na ka dəw va ghwəlfə tsa va, a kə na: «Ka nay pi gha na?» kə. <sup>24</sup> Dza ghwəlfə tsa va ka nighə pi. A kə na: «Yə mbə nashi mbəzli nzee, ma yən nighəshiy nja fəhi mbə dza» kə. <sup>25</sup> Zhini Yesəw difa mba'a fanati dəvə tə mətəhi ci. Ma sa nə ghwəlfə vərəghə kə na, dīwəñ ghəciy nay pi. <sup>26</sup> Ma kə Yesəw ngəci ki na: «Mbalaa jighi karə ki, əntaa gha zhiniy dzar mbə məlmə ma!» kə.

*Piyer gəzə «Yesəw na \*Kəristəw» kə*  
(Mt 16:13-20; Lk 9:18-21)

<sup>27</sup> Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a kar Yesəw lə \*mbəzli ta səfa ci madishi ta dzashiy dzəmbə məlməhi ndəkwə ndəkwə ni vəgha məlmə Shezare Filipə. Ma ghəshi mbə kwal na, dza Yesəw ka dəw kwəma və shi, a kə na: «A ndə nzee ka mbəzliy ni baya?» kə. <sup>28</sup> Ma kə mbəzli ta səfa ci kaa zləbanci na: «Zhan tsaa mənipə batem nza gha, ka nihwəti mbəzliy ni. Nihwəti na: \*Eli nza gha, kə ghəshi. Ma nihwəti fa na: Tsahwəti ndə mbə ka gəzə kwəma Hyala nza gha, kə shi» kə ghəshi. <sup>29</sup> Ma kə Yesəw ki na: «Ya ghwəy na ghwəy kiy, wa ndə nzee ka ghwəy nia?» kə. Ma kə

Piyer na: «Ghay, Kəristəw nza gha, Ntsa tivə Hyala» kə. <sup>30</sup> Ma sa gəzəkə Piyer tsəgha na, dza Yesəw mba'a makətishi vantaa ghəshi taa gəzə kwəma kən ya kaa waba.

*Yesəw gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci, lə zhakati tsa ci mbə məti*  
(Mt 16:21-28; Lk 9:22-27)

<sup>31</sup> Dzəghwa Yesəw ka gəzanashi kwəma kaa \*mbəzli ta səfa ci ki, a kə na: «Yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta sahwə ngəra'wə dzee dalala. Mətikwəkwər mbə \*ka Zhəwifə, ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala, mba'a \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyalay, ka dza ghəshiy dī mətə yaw. Ta paslantəra dza məndi, ma sa kee mətiray, ta zhakatira dzee mbə məti tə kwa mahkana vicee kwa kwəli» kə. <sup>32</sup> Dzəghwa na mba'a gəzanakəshi kwəma va, pa'i pa'i gwanata tsa nzə. Ma sa favə Piyer tsəgha na, dza na mba'a harvə Yesəw dzəvəgha bəla: «Wəzə na nava kwəmaa kəsəjaw» kə ngəci. <sup>33</sup> 'Wakəvə Yesəw tsəgha, tərəd zhəghətəvay zhar kwa mbəzli ta səfa ci gwanashi, ka nighəshi. Dza na ka nabə Piyer, a kə na: «Kərakə pə gha lə ya, \*ndə jaka tsa Hyala tsa. Na gha na hwəlfə təkə kwəmay, kwəmaa səəkə va Hyala na teepəw. Təkə kwəmaa səəkə va ndə ngəri na» kə.

<sup>34</sup> Dza Yesəw kaa mbəzliy basəshi va tifa, da' harashi ghəshi lə mbəzli ta səfa ci gwa'a, ma kə ngəshi na: «Mba'a kə ndə dī nəwray, ə kə tsava ndə zlay zəzəə dzəkən tsa ci ghən, mba'a zləbavə sa ngəra'wə lə mətita gwa'a, ma nza ghəci nəwra. <sup>35</sup> Sa nzana ya wa ntsaa dī mbəli piy tsa ci tikə tə hidiy, ta zamti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na.

Ma ntsaa dzaa zamti piy tsa ci tikø tø hidī tø mbærkø kwømee lø Yøwøn kwøma wøzø nay, ta mbølitī tsa mø ghwømə piy tsa ci dza na. <sup>36</sup> Nay ghwøy na, ya shi tø hidī ni gwa'a gwa'aa kwømavø ndø, mba'a piy tsa ci mø ghwømə zayøy, shiy tīfa ndøø 'wøy ti mbø kwøma va tsøghaw. <sup>37</sup> Sa nzanay, tsahwøti sø tīfa tepø gar dza ndøø mbøerøti piy tsa ci ti mø ghwømə va Hyalaw.

<sup>38</sup> Mba'a kø ndøø ha'wø va ndøgha føtiy dzøkønee, ya va gøzø kwømee kaa mbøzli mbø vøghwø tsa ndatsø tsa fa ma kwøma Hyala, ka mømøni war \*kwøma jikir nay, ta ha'wø dzee, yøn Zøghwø yakø ndø ngøri va ndøgha føtiy dzøkøn kwørakwø, ghala vøghwø tsa dzee zhøkø mbø shøndøkø tsa Dirø, ghøy lø ka kwal Hyala døwødew ni» kø Yesøw.

## 9

<sup>1</sup> Zhini ma kø Yesøw ßa na: « $\Theta$  gøzanjwøy ya, ta na navay, tsøgha na, a nihwøti mbøzli mbø ghwøy ghwøy mbøzli tikø niy, ka ghøshi gha bøkøwø na ta nay dza ghøshi njasa dza Hyalaa søkø ta sløkø mbøzli lø bærøi nzø» kø.

*Yesøw mø kølanj lø nihwøti mbøzli ta søða ci*  
(Mt 17:1-13; Lk 9:28-36)

<sup>2</sup> Dzøghwa sa mønta vici kwanj løy hwøm shi va na, dza Yesøw kaa kar Piyer lø Zhakø mba'a Zhanj, pøm pømøvøshi kwasøbø. Ka dzashiy dzømə ghøn kølanj tsa bitī tsa, ta nza ghøshi li møbø kwøtishi. Ma sa tsøhøshi ghøshi møbø na, mba'a Yesøw zhøghanakøshi nahwøti pa. <sup>3</sup> Tsa' pø gha kaa kwøbenjer køn ghøn ci na, ka mbørø tezelezlezlezl, kala shiy tīfa gar mønti payshi tsøgha tø hidī. <sup>4</sup> Nighø ghøshi dība na, kar \*Eli lø \*Møyizø tsahwøshi.

Dza ghøshi ka gøzø kwøma lø Yesøw. <sup>5</sup> Ma kø Piyer kaa Yesøw tsøgha na: «A Metøj, jøw na wøzø ghwømmø nzøyømmø tø pøtsaw. Kadiw a ghøy danjøti ceker mahkan, kwøtiñ tsa gha, mba'a tsa Møyizø, mba'a tsa Eli» kø. <sup>6</sup> Kwøma gøzø na va tsøghay, ø sønata ma na kwøma ka na gøzø, sa søøta møhørlī ci. Sa nzana tørønjsøhi her shi dzashi va hazlønī mahkanashi. <sup>7</sup> Ghavø kwølebi zlølahø ghøshi søkøø pølakønvasøhi køn shi tsøgha. Ma fa ghøshi ki na, møli Hyalaa gøzansøhi kwømaa dzøkøn Yesøw søkø mbø kwølebi va, a kø na: «Ava ghøci na Zøghwøe dæe tørønjsø, fam kwøma vø!» kø. <sup>8</sup> War ghwøla ki, njø'wø kø ghøshi dzar tīfa na, nay ndø ghøshi tīfa ghwølaw. War Yesøw sa tīfa vøgha shi kwøtiy. Mba'a ghøshi madishi ta søkøwashi mø kølanj ki.

<sup>9</sup> Ma kø Yesøw kaa ngøshi ghøshi mbø søkøwa søkø mø kølanj tsa va na: « $\Theta$ ntaa ghwøy dzaa gøzø shi nashi ghwøy va ya kaa tsamabø ndø ma! War gwønønjsøy pø ghwøy taa nza, pa' ghala pøtsa ka Zøghwø yakø ndø ngøri møtiy, zhini mba'a zhakatīy mbø møti» kø. <sup>10</sup> Mba'a ghøshi dīvø føti ta kwøma gøzanakøshi Yesøw va nanzø ngar na, war mbø dødøw kwøma ghøshi kwa jipø shi, a kø ghøshi na: «A na gøla na zhini na naa gøzømmø kwøma, nø na "Pa' ghala pøtsa kee møtira mba'ee zhakatira mbø møti" kø kia?» kø ghøshi.

<sup>11</sup> Dza ghøshi ka døw kwøma va Yesøw, a kø ghøshi na: «A Metøj, sa wana niy nø \*mbøzliy ßønīpø kwøma pøhøti Hyala na, "Pørbø Eli dza naa søkøy ka \*Køristøw gha søkø" kø ghøshia?» kø ghøshi. <sup>12</sup> Ma kø kaa zløßansøhi na: «Yan tsøghaa nava nanzø,

na katanj nay Eli dza naa 'wa kwal səkə tə gəzanshi zhəghə nefer shi kaa mbəzli, ta nəw kwəma Hyala. A zliyahı Hyala niy gəzəkə kwərakwə: «War ta sahwe ngərə'wə dza Zəghwə yakə ndə ngəri tərənjw. Ka ghəzliti məndi, ka zhəghəti nja sa kama viri ti» kə ghəshi. <sup>13</sup> Ma ki e gəzənjwəyəy, a Eli səkəy. Dza mbəzli mba'a ghəshi mənti \*kwəma jikir na li njasa dı ghəshi, njasa niy gəzəkə zliyahı Hyalaa dzəkən kwərakwə» kə.

*Yesəw ghəshi lə zəghwə ghəra bashakə*

(Mt 17:14-21; Lk 9:37-43)

<sup>14</sup> Ma kar Yesəw lə mbəzli mahkan ni vaa dza ta tsəhə vəgha niy niy tərmbə va tıba mbəzli ta səfa ci na, mba'a ghəshi nashi mbəzli tıba danj, mba'a mbəzli ta səfa ci va tə jipə shi. War ka ngərə ghəpə nihwəti mbəzli mbə \*mbəzliy bənıpə kwəma pəhəti Hyala li shi. <sup>15</sup> War sa nay mbəzli tıba va Yesəw na, kwəma vətəghə ghənzə mənta və shi tsəgha. Dza ghəshi ka kəsli baliy dzəvəgha ta səkəwə. <sup>16</sup> Dzəghwa Yesəw ka dəw kwəma va mbəzli ta səfa ci ki, a kə na: «Dzəkən wa ngərə ghwəy ghəpə li shi shəka?» kə. <sup>17</sup> Ma kə tsahwəti ndə kwətıj mbə mbəzliy basəshi va na: «A Metər, wa zəghwee niy pəməkəe ngəja, nza na gwərapəy va zəlghwə bashakə, kala mbə ghəcıy gəzə kwəma. <sup>18</sup> War nə ma zəlghwə tsa va, kafə kə ti ya kwəməbay, ka naa dza bərıpə fati tə hidı. War gwıfwıfı ghaa nıghəmaa nza ta miy ci, ka pərə sli'i ci. Tsa' pə gha kaa vəgha ciy nza na, hıanj hıanj hıanj mətita. Naa niy səkəree ka cə'wə \*mbəzli ta səfa gha ni, a ghəshi tahañtəra bashakə tsa va mbə ghən zəghwee va pən na. Kala mbay ghəshıy tahamti» kə.

<sup>19</sup> Ma sa gəzəkə ntsa va tsəgha, ma kə Yesəw kaa mbəzli na: «Mata ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa dı ma banavə nefer ghwəy kaa Hyalay! Pa' hwəm dı ghwəy yən nzəyra lə ghwəy kia? Pa' hwəm dzee nza mbə sə'wa kwəma ghwəy dıba kia? Pəmərəm zəghwə vaa səkə!» kə. <sup>20</sup> Dza pəm məndi pəmanakə zəghwə va. War sa nay zəghwə va Yesəw tsəgha na, dza zəlghwə tsa va mba'a gwanjəzay, bərıpə ghəcı məy tə pi. War ka mərərəm tsəgha. War gwıfwıfı ghaa nıghəma sar kwa miy ci.

<sup>21</sup> Ma kə Yesəw ka dəy na: «A ntsa, gar hwəm na piya zəghwə na lə zəlghwə tsa tsətsə ghala kəsəvə naa?» kə. Ma kə dəy zəghwə va na: «Ghala ghəcı jəwəy ghəti na tsəgha. <sup>22</sup> Danj səfa səkə zəlghwə tsa va mbə pəla paslamti. Ndəghambəə dzəmbə ghwə fəcahwəti, ndəghəti tə kwəfa fəcahwəti, war tsəgha. Mərshi lə ghəy na gha, a gha mbəlıtənjəy zəghwə ghəy na, gha gar mbay mbəliti» kə. <sup>23</sup> Ma kə Yesəw ngəcı na: «“Gha gar mbay mbəliti”, pə gha. Ə sənay ma gha tsahwəti sə tıba kala mbay mənıva kaa ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyalaw, pə gha na?» kə. <sup>24</sup> War sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, ghavə ntsa va zlanjlanj: «Wa nee banavə nəfə tsee kaa Hyala, ə pə ghaa kətıra ta mbee banavə nəfə tsee wəzə wəzə!» kə.

<sup>25</sup> Tsa' kə Yesəw na, mbəzli danj mbə basəvaa səkəə dzəvəgha shi lə bali. Dza na ka gəzə kwəma lə bərıci tərənjwəy kaa zəlghwə bashakə tsa va. Ma kə na: «A bashakə tsaa pəhə ghəni ndə tsa, ka zhəghə ndə ka mədənj, yən gəzəna na, səvəri mbə ghən zəghwə na sənənva! Əntaa gha zhinıy zhəmbə ghən ci ghwəla ya hwəmba ma!» kə. <sup>26</sup> 'Wəkəvə

zəlgwə bashakə tsa va kaa lala zlanzlan, kyak ngwəmaghwa ghəciy səvəriy mbə ghən ci. Tsa' pə gha kaa zəghwə va tifa na, war nja ntsaa mətiy. Pa' ka gəzə nihwəti mbəzli: «Aa mətiy» kə ghəshi. <sup>27</sup> Dza Yesəw, tasl kəsəvə tə dəvə ci, zaŋ kafakati zəghwə va, mba'a zəghwə va garəy məgarə.

<sup>28</sup> Dzəghwa Yesəw mba'a dzay dzəmbə ciki. Ma sa dzəmbəy na mbə ciki tsa va kwətishi ghəshi mbəba lə mbəzli ta səda ci na, tapə mbəzli ta səda ci va ta dəw və, a kə ghəshi na: «Tawa niy mbay ma ghəy tihəkəvəri bashakə tsa va na ghəya?» kə ghəshi. <sup>29</sup> A kə Yesəw ngəshi na: «Gəla hwəlfə bashakə tsa vay, ka təhəva na səvəri mbə ndə kala war lə cə'wəw» kə.

*Yesəw zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci lə zhakati tsa ci mbə məti ba*

*(Mt 17:22-23; Lk 9:43-45)*

<sup>30</sup> Dza ghəshi mba'a ghəshi barvashi tə pətsa va, mba'a ghəshi dzarshi tə hidfi ka Galile ki. Niy di Yesəw məndiy sənay pətsa nza na tiw. <sup>31</sup> Sa nzanay, mbə di bananshi shiy niy nza na kaa mbəzli ta səda ci. A kə na: «Yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta kəsəvəra dza məndi mba'am fəbərə mbə dəvə mbəzli. Ka mbəzli va dza na, mba'a ghəshi paslantəra. Ma sa kee mətiray, tə kwa mahkana vicee kwa kwəli na, ta zhakatira dzee mbə məti» kə. <sup>32</sup> Ma mbəzli ta səda ci nashi ki na, favə shi di Yesəw gəzə ghəshiw, zhini ba na, ka ghəranshi hazləni va dəw shi va va Yesəw.

*Tsama ndə na ntsa dikə tsaa?*  
*(Mt 18:1-5; Lk 9:46-48)*

<sup>33</sup> Dza ghəshi ndəs ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Kaper-nahwəm, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə ciki. Dza Yesəw ka dəw kwəma və shi, a kə na: «Dzəkən wa ngərə ghwəy ghəpə ghwəy kwa kwal baya?» kə. <sup>34</sup> Gwəŋəshi ghəshi nzəyshi kala zləba, sa sənay ghəshi dzəkən kwəma ntsaa gwəra dikə tsa mbə shi ngərəhwə ghəshi ghəpə kwa kwal, kə ghəshi. <sup>35</sup> Dzəghwa Yesəw ki, das nzəyəy mənəzəy, dza na kaa mbəzli ta səda ci va məŋ lə bakə ni, mba'a harashi. A kə kaa ngəshi na: «War mba'a kə ndəə di ghəciy məniy ka ntsaa 'wa kwəma kaa nihwəti mbəzli mbə ghwəyəy, ə kə ndə zhəghəti ghən tsa ci ka ntsaa kəray ləykə tə mətsəni, ka ndə ghəranshi sləni kaa niy tərmbə va mbəzli» kə.

<sup>36</sup> Dzəghwa na kaa zəghwə jəwə tə pətsa va pəm pəməkə, mba'a garəy kwa kwəma shi tifa. Dza na mba'a hwətəməvə, a kə ngəshi na: <sup>37</sup> «Ya wa ntsaa ka'wəti zəghwə jəwə nja sasa, war tə mbərkə kwəma yay, yən də'wə ghən tsee na sa ka'wəti na va tsəgha. Mba'a kə ndə ka'wətəray, kwataka yən ka'wəti na gwa'a tsəghaw, aa ka'wəti ntsaa ghwənikərə va kwərakwə» kə.

*Tsa ghwəmmə ndə na ntsaa pa ma jaka lə ghwəmmə*

*(Lk 9:49-50)*

<sup>38</sup> Dzəghwa Zhan mba'a səəkəə gəzanci ka Yesəw, a kə na: «A Mətər, a ghəy nay tsahwəti ndə ghəci mbə tihə gazlaka lə slən tsa gha. Mba'a ghəy makəti na ghəy, sa kama na kwasəbə ghwəmmə» kə. <sup>39</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «Zlayəm ka makə ghwəy ma, sa nzanay, ndə tifa mba'a dzaa mənti shi madəŋa madəŋa ni

lə slən tsee, zhini war ghwəla na, ka gəzə kwəma gəmgəm na ghəciy dzəkən yaw. <sup>40</sup> Ntsaa kama mbəkə jakə lə ghwəmməy, tsa ghwəmmə ndə na tsava. <sup>41</sup> Ntsaa dza vaa tavəŋwəy ya yam jəwə, sa nza ghwəy mbəzliy nəwra, yən \*Kəristəwəy, ə gəzəŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta kwəməvə zhəmə ci dza ntsa va» kə Yesəw.

*Gəzə kwəmaa dzəkən shiy həərəpəə dzəmbə \*kwəma jikir na (Mt 18:6-9; Lk 17:1-2)*

<sup>42</sup> Ma kə Yesəw ɓa na: «Ya wa ntsaa dzaa mənti shiy ngədi mbəzliy təhəshi ma ndara nefer shi, dza mba'a ghəshi shikəshiy dzəmbə məni kwəma jikir nay, a ngəra'wə taa nza kən tsava ndə. Wəzəba pəhanaghwa məndi vəna kwa wəri ci, mba'am ndəghaghwa kwa hwər kwəfa mba'a mətiy dza naa favə kən kwəmaa dzaa nza kən. <sup>43</sup> Ava va tsəgha nzana ki, war mba'a kə sə, ya nja dəvə ghaa fəŋa dzəmbə məni kwəma jikir nay, sla pə gha slanti, wəzəba kwəməvə gha piy tsa gha slar tsa va Hyala lə dəvə kwətɪŋ na, kən na dza ghaa dzaŋaa dzəmbə ghwəə kədi ma lə dividivi gha bakanashi. [ <sup>44</sup> Tə tsava piy, ka məti ləhwəə zəmə vəgha ndə ngəriw, ka məti ghwəw, kə Zliya Hyala.] <sup>45</sup> Ya səfa gha fəŋa naa dzəmbə məni kwəma jikir nay, sla pə gha slakəghwa tə gha! Wəzəba kwəməvə gha piy tsa gha slar tsa va Hyala, ya kwətɪŋta na səfa va gha na, kən na dza ghaa nza lə shidshid' gha bakanashi mba'am bəzlambəŋaa dzəmbə ghwəə kədi ma, [ <sup>46</sup> ta nza gha tə pətsa gəzə Zliya Hyala va, ka məti ləhwə tifaw, ka məti ghwə tifaw, kə.] <sup>47</sup> Tsəgha na difa,

mba'a kə nahwəti mətsə ghaa ngədiŋaa dzəmbə məni kwəma jikir nay, ə pə gha lamti kwa ghən gha! Wəzəba tsəhəŋa gha tə pətsa sləkə Hyala ya kwətɪŋta na mətsə va gha na, kən na dza ghaa nza lə mətsəhi gha bakanashi, mba'am bəzlambəŋaa dzəmbə ghwəə kədi ma, [ <sup>48</sup> ta nza gha tə pətsa gəzə Zliya Hyala va, ka məti ləhwə tifaw, ka məti ghwə tifaw, kə.]

<sup>49</sup> Ya wa ntsaa dza ta sla shiy kaa Hyalay, a dza naa man-ati ghwəni tə shi va, ta mbə ghəshiy nza wəzə kwa kwəma Hyala. Ma ghwəy kwərakwəy, ta sa ngəra'wə dza ghwəy, ta nza ghwəy wəzə kwa kwəma Hyala. \* <sup>50</sup> A ghwəy sənay kiy, shiy wəzə na ghwəni. Ma mba'a kə ghwənghwən tsa mbə kədiyəy, lə wa ka ndə mbəə zhiniy zhanambə ghwənəghwən tsa vaa? Va tsəgha kiy, ə pə ghwəy məniŋwəy ka mbəzli wəzə ni nja ghwəni, lə zərkə pə ghwəy mbə nzəy tsa ghwəy kwa jipə ghwəy» kə.

## 10

*Yesəw ɓəniɓə kwəmaa dzəkən təhəva tsa kar zal lə mali ci (Mt 19:1-12; Lk 16:18)*

<sup>1</sup> Dza Yesəw ki, mba'a madiy ɓarvay tə tsa va pi, ka dzay dzəti hid'i ka Zhəwde, pəri na pəriɓa bəla həl Zhərdeŋ. Zhini mbəzli difa ngwərfə ghəshi zhiniy ɓasəkəvashiy dzəvəgha. Dza na mba'a ghati ɓananshi kwəma ki, njasa ka na vaa məni ndimndim.

<sup>2</sup> Dzəghwa \*ka Farisahi, mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha ta dəw kwəma və, ta nighe kwəma ci, ma kə ghəshi ngəci na:

**9:43** 9:43 Mt 5:30    **9:47** 9:47 Mt 5:29    **9:48** 9:48 Ezay 66:24    **9:49** 9:49 SləniTaH 2:13

\* **9:49** 9:49 Shi di kwəma naa gəzə lə kwəma ka Gərekəy, a ghwə taa zhəghəti ya wa ndə wəzə nja ghwəni.    **9:50** 9:50 zərkə: Lk 2:14; 1Tes 5:13; Rm 12:18    **10:1** 10:1 Lk 9:51



«A Metør, ðanavø kwal kwøma pøhøti \*Møyizø kaa ndø ta tihø mali ci ta na?» kø ghøshi. <sup>3</sup> Dza Yesøw ka zløbanshi læ døw kwøma, a kø na: «A pønøy, njaa niy nø Møyizø ngønøywø baya?» kø. <sup>4</sup> A kø ghøshi na: «A Møyizø niy ðanavø kwal kaa zal ta tihø mali ci, tsasl kaa zliya kwasøbø, kø» kø ghøshi. <sup>5</sup> Ma kø Yesøw na: «Sa nza ghøn tsa ghwøw caslakøw, va tsøgha niy gøzanøywø Møyizø kwøma va tsøgha. <sup>6</sup> Ø gøzanøywøwøe nee ki, ta na na kwatanja sa niy ngamti Hyala shiy gwanashiy, dzøghwa na mba'a ngati zal ghøshi læ mali, kø Zliya Hyala. <sup>7</sup> Ma kø dība na: “Ava va tsøgha dza zal ðarvay vøgha kar døy læ mbøghøw, nza ghøshi dzaa jakøshi læ mali ci. <sup>8</sup> Ma nza ghøshi bakanashi mønishi ka vøgha kwøtij” kø. Mba'a kø tsøgha kiy, mbøzli bakø na ghøshi ghwøla kiy, vøgha kwøtij na sa shi. <sup>9</sup> Ghønzø tsøgha kiy, øntaa ndø ngøri tøhøvøri shi jakøti Hyala ma» kø Yesøw. <sup>10</sup> Dza kar Yesøw mba'a ghøshi dzakøshiy dzakø ghi.

Ma ghøshi køghi tsa va na, dza mbøzli ta søða ci ka zhiniy døw kwøma va vø dība. <sup>11</sup> Ma kø Yesøw ngøshi na: «War mba'a kø ndø tøhamti mali ci, dza mba'a ðøvø nahwøti maliy, a ntsa va mønti ghwørghwør va na kwa tanja va mali. <sup>12</sup> Tsøgha na læ mali kwørakwø ða, mba'a kø mali ðarvata va zata, mba'a dzaa ðøhwø tsahwøti zaløy, aa mønti ghwørghwør» kø Yesøw.

*Kar Yesøw læ ndørazhi jøw jøw ni*

*(Mt 19:13-15; Lk 18:15-17)*

<sup>13</sup> Dza nihwøti mbøzli mba'a ghøshi ðanakø ndørazhi kaa Yesøw, a ghøci fakøn dividivi ci

køn shi ta tøfanshi miy. Kala dī \*mbøzli ta søða ci tsøgha, dza ghøshi ka makø mbøzli va. <sup>14</sup> Ma sa nashi Yesøw ghøshi mbø makø mbøzli va na, mba'a nøfø tsa ci satiy dzøkøn mbøzli ta søða ci. A kø ngøshi na: «Zlashim ndørazhi jøw jøw ni va, a ghøshi sar dzøvøghøe, ka makøshi ghwøw ma. Sa nzanay, gøla mbøzli nja ghøshi na shi sløkø Hyala. <sup>15</sup> Ø gøzanøywøwø ya, ta na navay, tsøgha na, kala zløbavø kø ndø Hyalaa sløkø mbø nøfø tsa ci nja zøghwø jøw nay, ka kwømavø tsøhøw ndø tø pøtsa sløkø na tøpøw» kø. <sup>16</sup> Ma sa gøzøkø na tsøgha na, dza na hwøtøm hwøtøm, hwøhwøtømøvø ndørazhi va, mba'a fafanakønshi dividivi ciy tøfanatishi miy.

*Kar Yesøw læ ndø shiy tsa tøरणw tsa*

*(Mt 19:16-30; Lk 18:18-30)*

<sup>17</sup> Dza Yesøw mba'a madiy ka dzay. Ma ghøci mbø kwal na, dza tsahwøti ndø mba'a søkøw læ bali. Søkø na tsøfækwø tsøfækwøwø kwa kwøma ci. A kø na: «A Metør tsa wøzø tsa! Wa shi dzøe mønti kee kwømavø piy tsaa kødi ma tay?» kø. <sup>18</sup> Ma kø Yesøw ngøci na: «Sa wana nø gha, ntsa wøzø tsa, pø gha kaa ngøraa? Ndø tība wøzø ghøci kala war Hyala kwøtijntaw. <sup>19</sup> Talay, a gha sønata kwøma gøzøkø \*kwøma pøhøti Hyala ðasa. Ma køy: “Ka pøesli ndø gha ma, ka pøla mali ndø gha ma, ka ghøli gha ma, ka tøbø dzørvø ghaa dzøkøn ndø ma, ka møni tsøhwøli gha ta shi ndø ma, ø pø ghaa ha'wø tø kar dønja læ mønja” kø» kø Yesøw. <sup>20</sup> Ma sa favø ntsa va tsøgha, ma kø na: «A Metør, shi ðølakø gha niy, gwanashi nøwamtisheø ghala yøn zøghwøra» kø. <sup>21</sup> Dzøghwa Yesøw

ka nighə, mba'a diti ntsa va mbə nəfə ci. A kə ngəci ki na: «Ma ghənzə tsəghay, shiy kwətəiŋ tərə na va gha nana, ta mənishi gha. Mbala pamti səkəm tə shi va gha, a gha tahanavəshi gəna va kaa ka ndərma, nza gha səkə ta nəwra. Ma ghalaba kiy, ta kwəməvə shiy gwəramti dza gha mə ghwəmə» kə Yesəw. <sup>22</sup> War sa favə ntsa va Yesəw gəzanakə kwəma va tsəgha na, ka zhanci nəfə tsa ci tərəŋw. Dza na ka dzay lə nəfə lə nəfə, sa nzana ndə shiy tsa tərəŋw tsa ghəci.

<sup>23</sup> Dzəghwa Yesəw njə'wə nighəti \*mbəzli ta səfa ci. Ma kə kaa ngəshi na: «Nay ghwəy na, ngahə na tsəhə tə pətsa sləkə Hyala va ka shiy» kə. <sup>24</sup> Dza kwəma va mba'a səəvəri məhərli mbəzli ta səfa ci tərəŋw, kala sənata kwəma ka ghəshi gəzə. Zhini ma kə Yesəw ba na: «A ndərachee, ngahə na tsəhə tə pətsa sləkə Hyala. <sup>25</sup> Bəlanba ngaləwba dza naa dzəvərta kwa kwal batal cisli shiy, kən dzəti pətsa sləkə Hyala va ndə shiy» kə. <sup>26</sup> Dzəghwa kwəma va, mba'a zhiniy səəvəri məhərli shi, tapə ghəshi mbə dədəw kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Əy, war tsəgha kə kiy, wa ntsaa dza vaa mbəliy kia?» kə ghəshi. <sup>27</sup> Dza Yesəw njə'wə nighəti shi. A kə na: «Ma kwəma vay, ka mbay mbəzliy məntiw. Ma na Hyala nanzə kiy, aa mənti. Sa nzanay, shiy tibiaa tanjanati bərçi kaa Hyalaw!» kə.

<sup>28</sup> Ma kə Piyer ngəci na: «A Metər, ghəy sana kiy, avanay gwa'a gwa'a zlashi ghəy shiy, mba'a ghəy nəwvəŋa» kə. <sup>29</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya va ntsaa zlay ghi tsa ci, ya ngwərməhiyəy zhər lə ghyehi

gwa'a, ya kar dəy lə mbəghəy, ya ndərachi yakə na, mba'a veher ci gwa'a war tə mbərəkə kwəmee, lə Yəwən kwəma wəzə nay, <sup>30</sup> kwa kwəma jəw na ta kwəməvə shi ci va dza na tsəgha gar bələkwə səfa tikə tə hidfi nza ghwəmmə ni, ya ghi na, ya ngwərməmə, ya didi, ya məmə, ya ndərachi, ya veher, zhini ta sahwe ngəra'wə ghəci dza. Ma ghala vəghwə tsaa dzaa zhikə diba na, ta kwəməvə piy tsaa kədi ma ghəci dza. <sup>31</sup> Mbəzli danj mbə ka 'wa kwəma kaa mbəzli sanay, ka mbəzli ləy hwəm dza ghəshiy zhəghəshi. Ma ni ləy hwəm mbəzli sana na, mba'a ghəshi zhəghəshi ka mbəzliy 'wa kwəma kaa mbəzli» kə Yesəw.

*Yesəw zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci lə dzəkən zhakati tsa ci mbə məti, kwa mahkana səfa*

(Mt 20:17-19; Lk 18:31-34)

<sup>32</sup> Dzəghwa Yesəw mba'a madfiy ta dzəmə məlmə Zherəwzalem lə \*mbəzli ta səfa ci, ka 'wanshi kwal ghəci. Mbəzli ta səfa ci va na mbə ghəranshi hazləni tərəŋw. Zhini tsəgha nihwəti mbəzli kwasəbəshi va hazlənishi kwərakwə. Zhəghwa Yesəw diba da' harashi mbəzli ta səfa ci va mən lə bakə niy dzəvəgha. Dza na mba'a ghati gəzanshi shiy dzaa məniva li kwa kwəma jəw, <sup>33</sup> a kə kaa ngəshi na: «Avanammə mbə kwal sana ta dzəmə məlmə Zherəwzaleməy, mbəba dza mbəzli ta fambəra, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy dzəmbə dəvə mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala, ghəshi lə \*mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala. Ka ghəshi dza na mba'a ghəshi basakənda ngwəvəə pəəslira. Mba'a ghəshi dzaa fambəra mbə dəvə \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. <sup>34</sup> Sa ka mbəzli va dza kwərakwə ki na,

ka tsøerøda, ka tifø ndighwør dzøkønee, ka dø'wøra lø kwørpø. Ma løy hwøm ki na, ka ghøshi dza mbøh paslantøra. Møtira mee, sa kee mænti vici bakø kwa kwøliy, tø kwa mahkana vici na, ta zhikømerø dzee kwa kwøli» kø.

*Kar Yesøw lø Zhakø mba'a Zhanj*

*(Mt 20:20-28)*

<sup>35</sup> Ma løy hwøm kwøma va ki na, mba'a kar Zhakø lø Zhanj, ndørazhi Zhebede këtøghøvashiy dzøvøgha Yesøw, ta døw kwøma vø, a kø ghøshi ngøci na: «A Møtør, ø dï ghøy gha möntønøy kwøma dza ghøy na ta døw va gha!» kø ghøshi. <sup>36</sup> Ma kø Yesøw na: «Wa na dï ghwøy va kwøma yøn möntønøywøy kia?» kø. <sup>37</sup> A kø ghøshi na: «Ma dï ghøyøy, ghala pøtsa dza ghaa nzøy kwa gøzli mazø tsa gha dikø tsay, nza gha ndanøy kwal ta dza ghøy nzøyøy vøgha gha, mba'a tsahwøti tø kwa bözøme gha, mba'a tsahwøti tø kwa zlefi gha» kø ghøshi. <sup>38</sup> Ma kø Yesøw na: «Ma ghwøyøy, sønashi shi døw ghwøy ni ghwøyøw. A pønøy, ka dza ghwøy mbay sø'wati ngøra'wø tsa dzee va ta sa na? Nza ghwøy zløbavø \*batem tsa dza møndi va ta mønira na?» kø. <sup>39</sup> Ma kø ghøshi na: «Ta mbay dza ghøy sø'wati» kø ghøshi. Ma kø Yesøw ngøshi na: «Yan, tsøgha na nava nanzø katan, ta sa ngøra'wø tsa dzee va ta sa dza ghwøy kwørakwø, ta mønijnwøy batem tsa dza møndi va ta mønira dza møndi. <sup>40</sup> ð na na nzana kiy, yøn dza naa bærkø na, tsatsa ndø dza naa nza tø kwa bözømee, tsatsa tø kwa zlefee pønøw. War mbøzli gwømanatishi Hyala va pøtsa va kaa ngøshiy, ghøshi dza naa nzøy ti» kø Yesøw.

<sup>41</sup> Ma sa favø niy tørmbø møn ni \*mbøzli ta søda Yesøw kwøma va na, mba'a ghøshi ghati bø nøføø dzøkøn kar Zhakø lø Zhanj tsøgha. <sup>42</sup> 'Wakøvø Yesøw ki mba'a basayshi gwanashi. Ma kø ngøshi na: «A mbøzlee, a ghwøy sønay, mbøzli nø møndi ka mazø, kø møndi tø hidiy, lø gwølanj sløkø ghøshi mbøzli. Mbøzli dikø dikø ni køn shi kwørakwø ßa na, ka møni kwøma lø børciy dzøkøn shi. <sup>43</sup> Ghwøy ta na tsa ghwøy ghøn na ghwøy kiy, øntaa ghwøy dzaa køli ghøn tsa ghwøy nja mbøzli va ma. ð gøzanwøy ya, mba'a kø ndøø dï mønøy ka ntsa dikø tsa mbø ghwøyøy, ø kø zhøghøti ghøn tsa ci ka ndø ghøranwøy sløni tsa mbø ghwøy. <sup>44</sup> Mba'a kø ndøø dï mønøy ka ntsaa 'wa kwøma ngønøyøy, ø kø zhøghøti ghøn tsa ci ka mava tsa mbø ghwøy. <sup>45</sup> Va sa nzana, yøn yøn Zøghwø yakø ndø ngøri sanay, sa sækøree na, nza mbøzli ghøraða sløni sækø yaw. Ta ghøranshi sløni kaa mbøzli sækøree. Kee dza na, mba'ee zlay piy tsee ka møtira, ta mbøerø mbøzli ðan, nza ghøshi kwømvø piy tsaa kødi ma» kø Yesøw.

*Yesøw ghøshi lø ghwølfø, Bartime, kø møndi sløn tsa ci*

*(Mt 20:29-34; Lk 18:35-43)*

<sup>46</sup> Dza kar Yesøw lø \*mbøzli ta søða ci ndøs tsøhøshi mbø mølmø Zherikwø ki, zhini mba'a ghøshi madishi ta søvøriishi. Ma ghøshi mbø søvøri na, mba'a vørem mbøzli ðanj nøwvøshi. Mba'a ghøshi køsøy tsahwøti ghwølfø mønøy vøgha kwal ka cø'wø cø'wø ci. Bartime, kø møndi sløn tsa ci, zøghwø Time ghøci. <sup>47</sup> Ma fa ghwølfø tsa va na, møndiy gaka. Dza na tapø ta døw shiy mønishi: «Waa Yesøw, ndø ka

Nazaretə na saa dzar» kə məndi ngəci. Dza na ka zlapanci kwəma, a kə na: «A Yesəw, Jijiy mazə \*Davitə, mənti zhəhwər tə ya!» kə. <sup>48</sup> Dza mbəzli daŋ ni va ka nabə, a kə ghəshi na: «A ghwəlfə tsa, kalay miy tsa gha va» kə ghəshi. Dzəghwa na, na naci ki na, mətəsəhə zhiniy mətəsahta zlapə kwəma: «A Jijiy mazə Davitə, mənti zhəhwər tə ya na gha!» kə. <sup>49</sup> Dza Yesəw garə garəy, a kə na: «Harayəm a ghəci sar!» kə. Dza məndi mba'am dzaa haray ghwəlfə tsa va, a kə məndi ngəci na: «Ca ki, sati, ndahwə nəfə tsa gha! Avaci mbə harja!» kə məndi ngəci. <sup>50</sup> Kə, fakatsa'wə satiy tə pətsa va, dza na fiyəkə ndəghamti kwəmtə tsa kən ghən ci, ka səkəkə dzəvəgha Yesəw. <sup>51</sup> Ma sa tsəhəy na na, dza Yesəw ka dəw kwəma və, a kə na: «A shi di gha yən məntəjaa?» kə. Ma kə ghwəlfə tsa va na: «A Metər, mətəsəhee ni dēe ghaa ghwənəntərə ta mbee nay pi!» kə. <sup>52</sup> Ma kə Yesəw ngəci ki na: «Sati mbala, a mətəsəhi gha ghwənishi, sa ndara gha nəfə tsa gha» kə. Dzəghwa nza'jəw mətəsəhi ci va ghwənishi tsəgha, ka mbə ghəci nay pi ki. Dza na ka nəw Yesəw kwa kwal tsa dza na tsəgha.

## 11

*Yesəw mbə dzəmbə məlmə Zherəwzalem*

(Mt 21:1-11; Lk 19:28-40; Zhj 12:12-19)

<sup>1</sup> Ma sa tsəhəshi ghəshi ndəkwə ndəkwə lə məlmə Zherəwzalem, njasaa dzəvəgha bəla məlmə Betəfazhe lə Betani na, ndəs ghəshi tsəhəshi vəgha kəlan tsa har məndi vaa kəlan \*Wəlivə. Dza Yesəw bəŋ ghwənashi mbəzli bakə mbə \*mbəzli ta səfa ci. <sup>2</sup> A kə kaa ngəshi

na: «Mbalam dzəmbə məlmə tarba va kwa kwəma ghwəy. Sa ka ghwəy tsəhəŋwəy mbəy, ta kəsəy zəghwə kwantəmca dza ghwəy pəhəpəhə kala səkəkə ndə nza mə, nza ghwəy pəlikəvəra. <sup>3</sup> Mba'a kə ndə dəw va ghwəy: «Wa shi dza ghwəy ta mənə li pəli ghwəya?» kəy, «waa Ndə sləkəpə dəw na» pə ghwəy dzaa ni ngəci. Nza'jəw dza naa zlatavəŋwəy» kə.

<sup>4</sup> Dza mbəzli bakə ni va mba'a ghəshi dzashi. Dza ghəshi na, mba'a ghəshi kəsəy zəghwə kwantəmca tifa vəgha kwal pəhəpəhə tə zə'wə miy tsəhwəti ciki. Tapə ghəshi mbə pəli ci. Ma ghəshi mbə pəli ki na, <sup>5</sup> dza nihwəti mbəzli tifa məgarə ka dəw və shi, a kə ghəshi na: «A shi mənə ghwəy vaa mbəzli ni? Tawa pəli ghwəy zəghwə kwantəmca tsa vaa?» kə ghəshi. <sup>6</sup> Dzəghwa mbəzli va mba'a ghəshi zləbakə kwəma va njasa niy gəzanakəshi Yesəw va ki. Əŋkwa, kə mbəzli va mba'a ghəshi zlatanavəshi. <sup>7</sup> Mba'a mbəzli bakə ni va kəsəghə zəghwə kwantəmca tsa va kaa Yesəw ki. Dza pəli ghəshi pəlati kwəbənər shi tə hwəm kwantəmca va. Dza Yesəw ki dəl dzəməy. <sup>8</sup> Gar daŋ nihwəti mbəzli pəpələnəy kwəbənər shi dzar kwa kwal, ka dza nihwəti ka bəəli kəslifi dzar kwamti ka səkəkə pəlancishiy dzəghwa kwal. <sup>9</sup> Dzəghwa tapə mbəzli gwanashi, shiy 'wanci kwal, lə ni ləy hwəm ci dzəmbəshi mbə ngwəmə lala, a kə ghəshi na:

«'Wəsa kaa Hyala!

Təfanati miy tsa nza Hyalaa sləkəpə

kaa ntsaa səkəkəy tsa mbə slən tsa nza!

<sup>10</sup> Təfanati miy tsa nza Hyala kaa ntsaa dzaa mənə mazə dzəghwa sa jijimmə \*Davitə!

'Wəsa kaa Hyala dikə na mə ghwəmə!» kə ghəshi.

<sup>11</sup> Dzəghwa ndəs Yesəw tsəhəy mbə məlmə Zherəwzalem ki. Dza na mba'a dzəmbəy mbə \*ciki Hyala. Dzəmbə na njə'wə njə'wə naghanti pətsa mbəba gwa'a gwa'a. Ma sa nzana ki mba'a vərđi mənta na, dza ghəshi mba'a ghəshi dzashi lə mbəzli ta səđa ci va məj lə bakə niy dzəmbə məlmə Betani.

*Yesəw lə dəjw bəzakə*  
(Mt 21:18-19)

<sup>12</sup> Ma way pi tə həzlimə va ki, sa səvərishi ghəshi mbə məlmə Betani na, dza ma ka ghəranci kaa Yesəw. <sup>13</sup> Sa nə na tsa' kə na, ka pəzli dəjw bəzakə kərakə, zləngwəvə kəslifi ti. Dza Yesəw mba'a madiy ka dzaa dzəta dəjw bəzakə tsa va, nda kee dzaa ngəlivi ya ti, kə. Ma sa tsəhəy na, tsa' kə na, war kəslifi zləngwəvə bəzakə va, kala ya ti, sa nzana ghwəla vəghwə tsa ka bəzakə ya ti. <sup>14</sup> Dzəghwa ma kə Yesəw kaa bəzakə va na: «Gha gha bəzakə nay, ka dza ndəə zhiniy zəhwə ya tə gha ghwəla na gha ka gha nzaw!» kə. Mba'a mbəzli ta səđa ci va favə kwəma va.

*Kwəma Yesəw lə mbəzliy dəl shiy mbə \*ciki Hyala*

(Mt 21:12-17; Lk 19:45-48; Zhj 2:13-22)

<sup>15</sup> Dza ghəshi ndəs tsəhəshi mbə məlmə Zherəwzalem, mba'a Yesəw dzay dzəmbə ciki Hyala. Dzəmbə na na ka tihə mbəzli ka dəl shiy, lə niy pashi gwa'a səvəri mbəba. Dza na dzəpə dzəpə dzədzəpanti tebelerhi mbəzliy mbəəə gəna, mba'a gəzli gəzli nzyə mbəzliy dədəl kwəkwər palayhi. <sup>16</sup> Zləbavə na ndəə bə shiy ta tanə dzar mbə ciki Hyala tsa va ya kwətiñəw. <sup>17</sup> Dza na

ki, ka bananshi kwəma, a kə na: «Favə tə ghwəy, ma kə məndi mbə Zliya Hyalay: “Ciki tseyey, ciki tsa dza hwəlfə mbəzli tə hidfi gwanashiy cə'wəra mbə na” kə məndi. Ma dza ghwəy na na ghwəy ki na, mba'a ghwəy zhəghəti ka ləgwə ka ka ghəliy nzyə mbə» kə.

<sup>18</sup> Dza mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala ghəshi lə \*mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala, gwa'a ghəshi favə kwəma gəzəkə na va. Dza ghəshi tapə ta pəla kwal tsa paslamti. Zhini kala hazləni ghəshi va kwəma tifa, sa nzana mba'a kwəma bananshi Yesəw va kaa mbəzli tsə'wəta mbə nefer shi gwanashi.

<sup>19</sup> Dzəghwa kar Yesəw lə mbəzli ta səđa ci sa mənta tihwer, mba'a ghəshi səvərishi mbə məlmə va.

*Yesəw pəghə kwəma lə dəjw bəzakə*

(Mt 21:20-22)

<sup>20</sup> Ma həzlimə mekəshi ghəshi mbə zhəghəva zhar kwa kwal tsa va difa, tsa' kə ghəshi na, bəzakə niy nata ghəshi va lə kəslifi ti tərəjw ghwəlita lə hililiñə nzə ta gwa'a. <sup>21</sup> Dza Piyer mba'a zəzəvə kwəmaa niy gəzəhwə Yesəw va. Ma kə kaa ngəci ki na: «A Metər, eh, ava ghaa nata bəzakə niy bazlamti gha va ghwəlita katanəy!» kə.

<sup>22</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «A pə ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Hyala! <sup>23</sup> Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, war mba'a pə ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Hyala, kala mənti ghən ghwəy bakə bakə, kwəma gəzəkə ghəy vay, ta mənta dza na katan, pə ghwəyəy; ta mbay dza ghwəy gəzə ya kaa dəlagwa na: “Barvaña tə pətsa va mbalaa dzəghwa kwəfa!” pə ghwəy, ka na dza na mba'a bərvata katan.

24 Va tsəgha nə ya ki, ya wa shi di ghwəy cə'wə va Hyala gwa'ay, banəəm nefer ghwəy kaa Hyala njasa nzana mba'a ghwəy kwəməvə shi cə'wə ghwəy va. Ma ghalaba kiy, a ghwəy dzaa kwəməvəshi.

25 Ya hwəmba garənwəy ghwəy ta cə'wə Hyala, mba'a kə tsahwəti ndə niy məntənwəy kwəma, mba'a ghwəy kəsəti mbə nəfə tsa ghwəy, pəlatam kwəma ci va mbə nəfə tsa ghwəy, ta mbə Dənwəy Hyala mə ghwəməə pəlatanwəy na ghwəy \*kwəma jikir na kwərakwə. 26 [Kala pəlanishi kwəma məntənwəy mbəzli jikir na, pə ghwəy mbə nefer ghwəy kwərakwəy, ka dza Dənwəy Hyala mə ghwəməə pəlatanwəy na ghwəy kwəma jikir na mananta ghwəy kwərakwəw] kə Yesəw.

*Səəkə kwəma səəkə bərci ghəra Yesəw sləni li shia?*

*(Mt 21:23-27; Lk 20:1-8)*

27 Dza kar Yesəw mba'a ghəshi zhəkəshiy zhəmbə məlmə Zherəwzalem dība. Dza na mba'a dzəmbəy mbə \*ciki Hyala, ka təwrə ghəci mbəba. Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala, lə \*mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala mba'a mətikwəkwər \*ka Zhəwifə, mba'a ghəshi səəkəshiy dzəvəgha. 28 Tapə ghəshi ta dəw kwəma və, ma kə ghəshi na: «A Metər, gəzanəy nda kwəma səəkə ni gha ni bərci ghəra gha sləni ghəra gha na li shi di, wa ntsaa ndaṇa kwal ta ghəra gəla sləni naa?» kə ghəshi. 29 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yən kwərakwəy, ta dəw kwəma dzee va ghwəy kwətij. Ma sa ka ghwəy zləbakəray, nzee gəzanəwəy səəkə tə pətsa səəkə bərci ghəree va slənee na li shi. 30 Ma nə ya kwərakwə kiy,

Hyala ghwənay na Zhan ta məni \*batem ta naa, naa mbəzli? Cam zləbakəram di!» kə. 31 Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dzəghwa ghəshi ka sləka kwəma kwa jipə shi. Ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghwəmməə ni kaa nana kwəma sana kia? Mba'a pə ghwəmmə ni: «Hyala ghwənay na Zhan» pə ghwəmməy, «za sa nzana Hyala ghwənay na, tawa niy zləba ma ghwəy kwəma ci shiki?» dza naa ni. 32 Mba'a pə ghwəmmə ni dība: «Mbəzli ghwənay na» pə ghwəmmə na, əndaw» kə ghəshi. Sa nzana mbə hazləni ghəshi va mbəzli, sa sənay məndi Zhan gwa'a gwa'a ka \*ndə gəzə kwəma Hyala ghəci slar slar. 33 Ma kə ghəshi kaa zləbanci ki na: «Sənay ntsaa ghwənay ghəyəw» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ki na: «Ghənzə tsəghay, yən kwərakwə na, ka gəzanəwəyee nda kwəma səəkə bərci ghəree ni sləni li shiw» kə.

## 12

*Bəli fir lə kwəma ka sləni ka ndərəm*

*(Mt 21:33-46; Lk 20:9-19)*

1 Dza Yesəw tapə ta gəzanishi kwəma dzar kwa fir, a kə na: «A tsahwəti ndə niy nza tībay, dza na ngwəbə ngwəbati fəhiy zəmə tə za ci. Dza na dəzlətsəbə hayshi, kə kaa kə'wə kwaba la' la' lati ta bəsə məəli ya fəhi va kwa. Dza na mba'a ngati pi madzək tsa dza məndiy nzəy ta ndəghwə fəhi va mə. Dza na ki mba'a pəlavə mbəzli ta ndəghwə tsa va, mba'a zлата mbə dəvə shi, mba'a dzay ta wə. 2 Ma sa mənta vici ngəli ya fəhi ki na, mba'a ndə tsa tsa va ghwənay ndə sləni tsa ci va ka ndəghwə tsa va, ta mbə ghəshiy banakəvə na ci bəla ya fə dza ghəshiy banci kwərakwə ki. 3 Ma

sa tsəhəy ndə sləni tsa va na, dzəghwa mbəzliy ndəghwə tsa va tasl kəsəti ntsa ghwənikə mēndi va, də'wə də'wə ghəshi də'wəti, mba'a ghəshi pəlay dzay tsəghay. <sup>4</sup> Ənkwa kə ndə tsa tsa va, kə kaa tsahwəti ndə sləni tsa ci, bəŋ ghwənanaghəshi kaa ka ndəghwə tsa va dība. 'Wakəvə ghəshi kaa tsava ndə dība tasl kəsəti, mba'a ghəshi də'wəti mbə ghen tsa ci. Dza ghəshi tsəərə tsəərə ghəshi tsəərəti. <sup>5</sup> War yan, kə ndə tsa tsa va, dza bəŋ ghwənanaghəshi tsahwəti ndə sləni tsa ci dība. Dza ka ndəghwə tsa va kaa tsava ndə nana ki, mbəh ghəshi paslamti. War tsəgha, war tsəgha ghəshi məmənti lə nihwəti mbəzli ghwənanaghəshi mēndi, ka didi'wə nihwəti, ka bəbəkəwə nihwəti.

<sup>6</sup> War zəghwə ci kwətij gwa'a tsəgha, saa niy tərmbə və ndə tsa tsa va. Dza na kaa zəghwə ci va dī na tərəŋw, bəŋ ghwənanaghəshi tsəgha kaa mbəzliy ndəghwə tsa ci va. Ma kwəmaa niy zəzəti nay: "Sa ka ghəshi nay zəghwə yay, a ghəshi dzaa ha'wə ti" niy nə na. <sup>7</sup> Dza zəghwə va mba'a tsəhəy və shi ki, ma kə mbəzliy ndəghwə tsa va kwa jipə shi, sa nay ghəshi zəghwə va na: "Yawaa, avanay ndə zəmə ghi səkəy də'wə ghen tsa ci ki. Dzammə ta kəsəvə, a ghwəmmə paslamti, nza tsa na mbəə nza ka sa ghwəmmə kwa vələm ki!" kə ghəshi. <sup>8</sup> Dza tasl, ghəshi kəsəti zəghwə ntsa va va, mba'a ghəshi paslamti, fəyik ghəshi bəzlakəmə mbəri tsa ci səəmə kwa tsa vaa dzəti ngwəla.

<sup>9</sup> Ya sa dza ndə tsa tsa vaa tsəhəy kiy, njaa dza naa mēni lə mbəzli vaa? Ta səkə dza naa bakwamti ka ndəghwə tsa va, ka na dza na mba'a banavə tsa ci va kaa nihwəti ka ndəghwə tsa mbə dəvə shi. <sup>10</sup> Shi va gwanashiy,

war nja shiy tsaslishi va mbə Zliya Hyala mənishi ghəshi. E sənay a ghwəy səkəə jangəhwə kwəma va. A kəy:

Ma hakwə tsaa niy ndəghamti ka ndəbə shiy vay, ghəci zhini naa zhəghəy ka hakwə tsaa gwəraa jihəti ciki.

<sup>11</sup> Hyala kwa sləkəpə təravə na hakwə tsa vaa mēnti ka saa gwəra tsəgha nanzə ki. Dzəghwa mbər ka kwəma mađana mađana na ghənzə mənta kwa mətəsə ghwəmmə, kə Zliya Hyala» kə Yesəw.

<sup>12</sup> Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, cəkə' \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala lə mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala fəti ghen, dzəkən ghəy bəli Yesəw fir tsa va, kə ghəshi. Dza ghəshi ka pəla kwal tsaa kəsə ci. Zhini dība na, ka hazləni ghəshi va mbəzli đan ni va. Dzəghwa mbərəkə ghəshi zlay tība, ka dzashi.

*Tsəhə ghen kaa mazə tsaa sləkə hidī ka \*Rəm gwanashi (Mt 22:15-22; Lk 20:20-26)*

<sup>13</sup> Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka Zhəwifə mba'a ghəshi ghwənashi nihwəti mbəzli mbə \*ka Farisahi, ghəshi lə mbəzli \*Erədə ta dza ghəshiy ngali Yesəw lə dəw kwəma. Ma nza ghəshi mbəə kəsəti tə kwəma dza naa zləbakə. <sup>14</sup> A kə ghəshi ngəci sa tsəhəshi ghəshi na: «A Metər, a ghəy sənay kwəma katan na ka ghaa gəzə, ka hazləni gha va kwemer gəzə mbəzliw. Sa nzanay, ka nə gha, kar ntsa dikə tsa na tsatsa ndə, tsa jəw tsa na tsatsa ndə, pə gha, ka təra ghalaa dzəmbə mbəzliw. Na na ghay kwəma Hyala na sa ka ghaa bananshi kaa mbəzli lə kwal tsa nzə. Ava va tsəgha dī ghəy ghaa

gəzanəy nda kwal va ghwəmmə ta tsəhanci ghən kaa mazə tsaa sləkə hidfi ka Rəm gwanashi, nda kala kwal va ghwəmmə? A ghwəmmə tsəhanci shəkənaa, naa a ghwəmmə nzəyəmmə na?» kə ghəshi. <sup>15</sup> Mbalaa ma Yesəw naci ki na, gwa'a gwa'a sənata na kwəma mbələy ghəshi mbə nefer shi. A kə ngəshi na: «A mbəzli ni, tawa di ghwəy ngalira kia? Taram dala va ghwəy tə pətsa va e nighəti di» kə. <sup>16</sup> Dzəghwa hən məndi banakə. A kə na: «Fəətə tə dala na na sanay, fəətə wa naa? Ya slən tsa tsaslati məndi tsa tiy, slən tsa wa naa?» kə. Ma kə ghəshi na: «Fəətə mazə tsaa sləkə hidfi ka Rəm gwanashi na, slən tsa ci sava diba» kə ghəshi. <sup>17</sup> Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ghənzə tsəgha kiy, tsəhancim ghən tsa ci kaa mazə tsa va njasa təbə na. Ma ni Hyala shiy na, mba'a ghwəy banavə shi Hyala njasa təbə ghəshi kwərakwə» kə Yesəw. Ma sa favə mbəzli va kwəma zləbakə na va na, mba'a səəti məhərli shi.

*Ta zhakati dza mbəzliy bəkwəshi mbə məti*  
(Mt 22:23-33; Lk 20:27-40)

<sup>18</sup> \*Ka Sadəsehi, kə məndi kaa nihwəti mbəzliy: «Ka zhakati mbəzliy bəkwəshi mbə mətiw» kə ghəshiy ni. Dza ghəshi ndəs ghəshi səəkəshiy dzəvəgha Yesəw, ta dəw kwəma və, ma kə ghəshi kaa ngəci na: <sup>19</sup> «A Metər, a kə \*Məyizə niy ni kaa kwəma tsaslitənəy na ta məni ghəyəy: “Mba'a kə ndə bəvə mali, dza na mba'a mətuy zlata mali ci va, kala yakə zəghwə ghəshi liy, ə kə zəmbəghəy dzaa bə mali mbəri tə mali ci va, ta mbə ghəcuy yanakə hwəlfə kaa zəmbəghəy tsaa mətuy va” kə niy ni. <sup>20</sup> Dzəghwa ki na, mba'a nihwəti mbəzli niy nza va

ghəy, mbərfən ghəshi ka ndərazhi ndə kwətij. Dzəghwa Cikwa tsa mbə shi mba'a bəvə mali. Dza na mba'a mətuy, kala yakə zəghwə ghəshi li. <sup>21</sup> Dza Zəra mba'a bəvə mali mbəri tə mali va. Dza na kwərakwə bələhə mətuy, nək ghəci ta yakə zəghwə kwa mali va. Zhini tsəgha lə Takwa kwərakwə diba. <sup>22</sup> War tsəgha, war tsəgha, pənəw ndərazhi mbərfən ni va hati bə mali mbəri tə mali va. Cəke' ghəshi bəkwəshi mbərfanavashi, nək tsaa yakə zəghwə kwa. Dza mali va kwərakwə ləy hwəm shi gwanashi, mba'a mətita. <sup>23</sup> Sana sənəzənva kiy, avanay gwanashi bəhwə mbəzli va mali va. Fəca vici dza mbəzliy zhakati mbə məti kiy, mali tsama ndə dza naa nza mbə shi kwətij kia?» kə ghəshi.

<sup>24</sup> Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Ma ghwəyəy, ka favə kwəma di kwəma vaa gəzə ghwəyəw. Sa nzanay, sənata kwəma gəzəkə Hyala mbə zliya nəzə ghwəyəw. Zhini dibay, sənata bərçi Hyala ghwəyəw. <sup>25</sup> A na mbəzliy bəkwəshi, sa ka ghəshi zhakatishi mbə məti e gəzanəyəy, ka bə mi'i zhərəw, ka bə zhər mi'iw dza ghəshiy nza. Ghalabəy, nja ka kwal Hyala va mə ghwəmə dza ghəshiy nza.

<sup>26</sup> Ghənzə nja na kwəma zhakati tsa mbəzli mbə məti kiy, ə səkə ma ghwəy jangəhwə kwəma gəzəkə Hyala mbə zliya Məyizə ghala vəghwə tsaa gəzə na va kwəmaa dzəkən ghəwə mbə zhəghwə shəkəna? A kə Hyala niy niy: “Yənəy, Hyala kar \*Abərahəm lə \*Izakə mba'a \*Zhakwapə nze” kə niy ni. <sup>27</sup> Di naa gəzəy, tə ghwəməshi na mbəzliy bəkwəshi va. Sa nzanay, na na Hyala na, Hyala mbəzli bəkwə bəkwə ni naw, Hyala



mbəzli tə ghwəmə mbə piy na, na nanzə. Ava va tsəgha nə ya, a ghwəy səjwəy mbə kwəma zhakati tsa mbəzli mbə mətī, pən» kə Yesəw.

*Kwəmaa gwəramti dikə mbə \*kwəma pəhəti Hyala*

(Mt 22:34-40; Lk 10:25-28)

<sup>28</sup> Ghala vəghwə tsaa niy kəhwə kar Yesəw va ghəpə lə ka Sadəsehiy, a tsahwəti ntsaa bənīpə kwəma pəhəti Hyala niy nza tība, mba'a niy favə ghəpə tsa shi va. Wəzə ghəci niy nay Yesəw zləbanakəshi kwəma kaa mbəzli va. Dza na ki mba'a səəkəy ta dəw kwəma va Yesəw, a kə na: «A Metər, nama kwəma pəhəti Hyala gwəramti na dibədībə tay?» kə. <sup>29</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «Avanta kwəma pəhəti Hyala gwəramti tə dibədībə, saa ni va: «A hwəlfə mbəzli ka \*Izərayel, favə tə ghwəy! War Hyala ghwəmmə va sləkəmmə na Ndə sləkəpə kwətīn! <sup>30</sup> Di pə ghaa dī Hyala gha sləkənjə, lə nəfə tsa gha gwanay, lə məhərli gha gwanata, lə bərīci gha gwanashi, mba'a gha bənavə ghən tsa gha gwanay» kə. <sup>31</sup> Zhini ma kə kwa baka kwəmaa dzəkən bə na: «Di nihwəti mbəzli gwanashi njasa dī gha va ghən tsa gha kwərakwə» kə. Nahwəti kwəma pəhəti Hyala tība mba'a tanamti sa bakə na va tə dikəw» kə Yesəw.

<sup>32</sup> Ma kə ndə bənīpə kwəma tsa va kaa Yesəw na: «Tsəgha na Metər, kwəma gəzə gha vay, katanj na. Kwətīntaa Hyala, nahwəti Hyala tība ghwəla dzəghwakənəw. <sup>33</sup> War dī kə ndə dī Hyala lə nəfə tsa ci gwanay, lə məhərli ci gwanata, mba'a lə bərīci ci gwanashi. Zhini ka dī nihwəti mbəzli njasa dī na ghən tsa ci kwərakwə. Mba'a

kə ndə dī fəti ta kwəma pəhəti Hyala bakə na vay, aa tanjəti shiy dza səfa ka mənđi vaa slasla kaa Hyala lə nihwəti shi ka mənđiy banta gwanashi» kə. <sup>34</sup> Mba'a Yesəw nighəti, a ntsa va fəti ghən ta kwəma va, mba'a zləbakə wəzə, kə. Ma kə ngəci ki na: «A ntsa, ma ghay, dikə tərə na gha taa tsəhə tə pətsa mənđi Hyala mazəw» kə. Ləy hwəm shi va ki na, ndə tība mba'a zhiniy kwəmavə bərīci ta dəw nahwəti kwəma və ghwəlaw.

*Dikəba \*Kəristəw na kaa mazə \*Davītə*

(Mt 22:41-46; Lk 20:41-44)

<sup>35</sup> Ma Yesəw mbə bənīpə shiy mbə \*ciki Hyala na, dza na ka dəw kwəma, a kə na: «A pənəy, njaa njaa ka \*mbəzliy bənīpə kwəma pəhəti Hyala ni: “Jijiy mazə Davītə na Kəristəw Ntsa tivə Hyala” kə ghəshia? <sup>36</sup> Mazə Davītə də'wə ghən tsa ciy, aa gəzəkə lə bərīci \*Safə tsa Hyala, a kəy:

Ma kə Hyala kwa sləkəpə kaa Ndə sləkəray:

“Ndi nzəyja tə kwa bəzəmee, pa' fəca dzee mənđi ka mbəz gha, ka mbəzli tə dəvə gha!” kə.

<sup>37</sup> Davītə də'wə ghən tsa ci kiy: “Ndə sləkəra” kə kaa har slən tsa Kəristəw, njaa njaa ka na mbəə nza ka jijiy Davītə dība kia?» kə Yesəw.

*Ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə kwəma mənđi \*ka bənīpə kwəma pəhəti Hyala*

(Mt 23:1-36; Lk 20:45-47)

Dzəghwa mbəzliy bəsəshi va tə pətsa va dən ni ki, war ka fa kwəma gəzə Yesəw va lə vəshi. <sup>38</sup> Ma kə kaa mbəzli mbə kwəma bənanashi na va na: «Favə ghwəy na, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə

kwəma məni ka bənipə kwəma pəhəti Hyala! Na nashiy, war lə kwəbənər dikə dikə ni ka ghəshiy di dza kən ghən, ta ci dikə tsa shi. Jəw di ghəshi məndiy səkwəshi mətsəfəkwə dzar tə ləwmaw. <sup>39</sup> War tə kwəma ka ghəshiy di nzəy mbə \*ciki bəsəva tsa ka Zhəwifə. Mba'a kə məndi harvəshi ta zəmə shiyəy, war pətsa nzəy mbəzli tə slən va ti ka ghəshiy pala ta nzəy ti. <sup>40</sup> Ghəshi dibay, me' me' ka ghəshiy pamti shiy va mi'i mbəreketi, zhini ka garə kə ghəshiy ni ta cə'wə Hyala. Ka ghəshi dza na nza' nza' ghəshi nzati nza tə cə'wə va, ta mbə məndiy ni: «Ka nəw Hyala tərəjw ni ghəshi» kə məndi. Na nashiy, ta bənsi fəti dza Hyala taŋ na nihwəti mbəzli» kə Yesəw.

*Mali mbəri kwa ndərma*  
(Lk 21:1-4)

<sup>41</sup> Dza Yesəw mba'a nzəyəy vəgha sərndəkə tsa shikə məndi gəna vəli məndi kaa Hyala kwa mbə \*ciki Hyala. Dza na mba'a mənti məhərli ta nighə njasa səəkə məndi ta shikə gənaa dzəghwa sərndəkə tsa va ki. Dzəghwa dəŋ mbəzli nza gəna və shi tərəjw səsəkəshiy shak-aghwa gəna kwa sərndəkə tsa va, dəŋ, dəŋ, dəŋ. <sup>42</sup> Dzəghwa nahwəti mali mbəri, kwa ndərma ghənzə tərəjw, mba'a faghwa dala bəkəta kwa sərndəkə tsa va. <sup>43</sup> Kə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci ki, da' harashi, a kə kaa ngəshi na: «Ə gəzəjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, mali mbəri kwa ndərma nata ghwəy nay, tərəjwba ghənzə faghwa na gəna kwa sərndəkə tsa kaa mbəzliy fəhwə gəna va gwanashi. <sup>44</sup> Sa nzanay, ma na nihwəti mbəzli vay, war jəwə tsətə tivə ghəshi gəna bəkə ghəshi dəŋ na, səvəri mbə nahwəti na dəŋ na tərmbə və shi. Ma na mali na nanzə kiy,

ya tsəgha na mbə ndərma na, dza na mba'a basanavə gənaa niy nza və gwanata kaa Hyala, gwanata tsa nzə njasa niy nza na və ta pa shiy dzəghwa hwər nzə» kə Yesəw.

## 13

*«Ta ngazlamti \*ciki Hyala dza məndi» kə Yesəw*  
(Mt 24:1-2; Lk 21:5-6)

<sup>1</sup> Ma sa səvəriy Yesəw mbə ciki Hyala ki na, dza tsahwəti ndə kwətij mbə mbəzli ta səfa ci ka gəzanci kwəma, ma kə na: «A Mətər, nashi niva hərəzli njasa təbə ghəshi, nay tsava ciki njasa ngatim li shi, ka təbə» kə. <sup>2</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «Njasa nay gha va ciki tsa va dikə tsa ci sənznəvay, tə nahwəti vici na, ka dza ghaa nayəw, ta ba'wamti dza məndi, ka dza ghaa nashi hərəzli tsəjəzli tsəjəzli ni ni ya kwətijəw» kə Yesəw.

*Ngəra'wə tsaa dzaa səəkə ghəngəhən ghəngəhən dzəti hid'i, ka ghəshi gha kərə*

(Mt 24:3-14; Lk 21:7-19)

<sup>3</sup> Dza Yesəw mba'a nzəyəy mə kəlaŋ \*Wəlivə, mba'a zhəghanavə kwəma ci kaa ciki Hyala, ghəshi kwətishi lə kar Piyer, Zhakə, Zhaŋ mba'a Andərə. Dzəghwa tapə ghəshi ta dəw kwəma və, a kə ghəshi na: <sup>4</sup> «A Mətər, ge'i lə tsama vəghwə dza shi gəzə gha niy məniva tay? Tə wa dza məndiy sənay ndal tərə shi va gwanashi ta kərkəvaw, kə məndia? Gəzəjəy di» kə ghəshi. <sup>5</sup> Dza Yesəw ka gəzanshi ki, a kə na: «Məni tə ghwəy məhərli wəzə, əntaa ghwəy dzaa zləba məndiy ngədiŋwəy ma. <sup>6</sup> Sa nzanay, dəŋ dza nihwəti mbəzliy səəkə lə slən tsee. Ka ndə dza na: «Yən na \*Kəristəw!» kə. Gəla mbəzli vay, mbəzli dəŋ tərəjw

dza ghəshiy ngədfiti. <sup>7</sup> Ta favə gaka mbəz dza ghwəy dzar mbə məlməhi ndəkwə ndəkwə ni lə ghwəy, zhini ka favə nəwər mbəz mbə məlməhi kərakə kərakə ni lə ghwəy. Ya ə dza ghwəy favə shi va tsəghay, əntaa her ghwəy taa dza ma. Sa nzana, ya njaabay, ta məniva dza gəla niva shiy tsəgha. Ya tsəgha dza shi vaa mənishiy, ka dza hidfi kərə diw. <sup>8</sup> Ka hwəhwə tsa nihwəti mbəzli dzay, ka mbəz lə hwəhwə tsa nihwəti. Ka tsahwəti mazə dza na, mba'a pəlati miy tə tsahwəti, tapə ghəshi mbə mbəz taa nza. Ka gərgərəva hidfi dzar tə tsahwəti pi ghəngəhən ghəngəhən, zhini mba'a ma dzaa nza tə hidfi. Shi vay, ngəra'wə tsaa dzaa gha səkə na ghəshi, njasa ka mali vaa 'wa kemahə ta ya zəghwə na niva shiy.

<sup>9</sup> Ma ghwəy na na ghwəy kiy, məhərli pə ghwəy dzaa mənəni ta ghən tsa ghwəy. Sa nzanay, ta kəəsəŋwəy dza mənədiy dzaa dzəti pi ngwəvə, ka didi'wəŋwəy dzar mbə ceker ka \*ka Zhəwifəə basəva. Ta kəəsəŋwəy dza mənədiy dzəghwa kwəma mbəzli dikə dikə ni, ghəshi lə mezhizhə gwa'a, sa zləbavə ghwəy kwəmee. Ghalaba kiy, ta ndəgha fəti dza ghwəy dzaa dzəkənee kwa kwəma shi. <sup>10</sup> Ava tsəgha dza naa nza, war pərba Yəwən kwəma wəzə na dza mənədiy gəzanshi kaa hwəlfə mbəzli tə hidfi gwanashi. <sup>11</sup> Ghala pətsa dza mənədi vaa kəəsəvəŋwəy, ka bəghəŋwəy dzəti ngwəvəy, əntaa ghwəy tsətsəva lə tikə kwemer na: “Njaa dza ghəy ni kaa kwəma ka ghəy gəzə kia?” pə ghwəy ma. War naa dzaa kaghwavata kwəma kwa miy ghwəy ta gəzə ghwəy ghalabay, ghənzə pə ghwəy dzaa

gəzə. Sa dza naa nzay, səkə mbə zəzə kwəma ghwəy dza naa səkəw, səkə va \*Safə tsa Hyala dəwdəw tsa dza naa səkə. <sup>12</sup> Ghala vəghwə tsa vay, ka nihwəti mbəzli dza na, ka nga dafa ta ngwəmbəghəshi, ta mbə mənədiy bəkwəshi. Zhini tsəgha didihi dzaa mənəni lə ndərazhi shi kwərakwə ba. Ka ndərazhi dza na, ka zhini ghən kaa mbəzli yəkəshi diba ki, ka bəshi kaa nihwəti mbəzli ta bəkwəshi. <sup>13</sup> Mbəzli gwanashiy, ka dza ghəshiy dī mətsə ghwəy tə sa nəwra ghwəyəw. Ma ntsaa dzaa jihəkəvay kala zlay nəwra ghəci pa' tə vici məti ciy, ta mbəliti tsava ndə dza Hyala» kə Yesəw.

*Kwəmaa dzəkən ngəra'wə tsaa dzaa səkəw dzəkən mbəzli*  
(Mt 24:15-28; Lk 21:20-24)

<sup>14</sup> Zhini ma kə Yesəw ba na: «Ta nashi shi rəda rəda ni va jikirkir ni dza ghwəy garəshi tə pətsaa niy təbə ma ghəshiy garə, (ntsaa jangəti kwəma vay, favə tə ghəci wəzə), ghalaba kiy, mbəzli tə hidfi ka Zhəwde na, hwəshi tə ghəshiy dzəmbə kəlan ta mbəə mbəlishi. <sup>15</sup> Mba'a kə ndə mə jəba mbə tifərəy, əntaa ghəci dzaa ni na: “Kadiw, e dzəghwaraa dzəmbə ciki tsee, ta bəvə va nimaba shiy” kə ma. <sup>16</sup> Ya kwamti dza ndə nza mbə zay, əntaa ghəci dzaa ni: “Kadiw e zhəghəvaa jighi ta bəvə kwəbənəree” kə ma. Ə kə dzaa hwəy gwa'a tsəgha. <sup>17</sup> Ngəra'wə tərəŋw dza savaa nza fəcava kən mi'i lə hwər, lə mi'i ka ndərazhi tə hwəm. <sup>18</sup> Cə'wə pə ghwəy cə'wə va Hyala, əntaa bali va taa mənivə ge'i ge'i lə tir tasli. <sup>19</sup> Va sa dza naa nza fəcavay, ngəra'wə tərəŋwəy dza naa nza tə hidfi. Gəla hwəlfə ngəra'wə tsa səkə ma mənədiy favə gaka

ci ghala ghava hidfi lə ghala ngati Hyala shiy gwa'a, ka sar pa' tə vəghwə tsa ndatsə. Ka dza naa zhiniy səkəkə kən mbəzli diba ka məndi nzaw. <sup>20</sup> Kala sa nzana, mba'a Ndə sləkəpə Hyala tamti dāŋ tsa vici ngəra'wə tsa vay, ka dza ndəə tərmbə tə ghwəməy nzaw. Ma dza na ki na, mba'a tamti dāŋ tsa vici va tə mbərəkə mbəzli nžə təravə na. <sup>21</sup> Ma sa ka vəghwə tsa va məniiyəy, mba'a kə ndə taa ni ngəjwəy: "A mbəzli ni, anay \*Kəristəw Ntsa tivə Hyala tikə" kə, ya "avaci tarba" nə nay, əntaa ghwəy zləba kwəma ci va tepə ma. <sup>22</sup> Sa dza naa nza ghala vəghwə tsa vay, dāŋ dza Kəristəwhi ka dzərvə lə ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvəə tsahwəshi tə hidfi. Ka ghəshi dza na, ka məni shi mađana mađana ni, lə shi dimədime ni, ta mbəə ngədī mbəzli təravə Hyala, ghəshi gar dzaa mbay. <sup>23</sup> Əy ma ki, avee gəzamtəjwəy kwəma va nee ki kwaghwətsata gwa'a gwa'a, nza ghwəy mbəə məni məhərli wəzə!» kə.

*Səkəkə tsa Zəghwə yakə ndə ngəri*

*(Mt 24:29-31; Lk 21:25-28)*

<sup>24</sup> Ma kə Yesəw diba na: «Ghala vəghwə tsa va ki, ləy hwəm ngəra'wə tsa vay, shərkwə dza viciy shərkwəta, ka tir dza na, mba'a zlay mbərə. <sup>25</sup> Ka sasərkwəhi tə ghwəmə dza na, ka shikəvaa səkwa, ka shi nza bərçi və shi mə ghwəmə dza na, ka kwəfəghə. <sup>26</sup> Ghalađa kiy, nza Zəghwə yakə ndə ngəri tsahwə, ka nay mbəzli lə mətəshī səkəkə mbə kwələbi tə ghwəmə lə bərçi və tərəjw, tsəgha shəndəkə diba. <sup>27</sup> Sa ka na dzay mba'a ghwənashi ka kwal Hyala ta dza ta basanci mbəzli ci tərati na, tə bəla hidfi

fađanashi, səkəkə tə pətsa kəray ghala hidfi gwa'a» kə.

*Yesəw bəli fir lə daskwa*

*(Mt 24:32-35; Lk 21:29-33)*

<sup>28</sup> Ma kə Yesəw diba na «Avee taa bəlijwəy fir lə kwəma daskway, favə tə ghwəy shi di na bənijwəy. A ghwəy sənay, mba'a kə kəslifi daskwa shikəshi, dza na mba'a đakə nihwətiy, a vəghwə tsaa dzəmti kətikəvay, pə ghwəy. <sup>29</sup> Ava tsəgha na ki, nashi ma ghwəy gəla shi bəlakəjwəy ya va ghati mənivay, sənay tə ghwəy ndal tərmbə Zəghwə yakə ndə ngəri ta səkəkəw, miy dəgha na ki, pə ghwəy. <sup>30</sup> Ə gəzəjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ka dza mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsaa bəkwəshi ka shi gəzəjwəy ya ni gwanashi mənivaw. <sup>31</sup> Nay ghwəy na, kar ghwəmə nata ghwəy na ghəshi lə hidfi gwa'ay, kərəp dza ghəshiy zashi. Ma na kwəmee na nanzə kiy, ka kərə naw» kə Yesəw.

*War Hyala kwətita na saa sənata vici dza Yesəw zhəkə ti*

*(Mt 24:36-44)*

<sup>32</sup> Ma kə Yesəw diba na: «Ndə tifa ya kwətij, mba'a sənata vici dza shi vaa məniva tiw. Ya ka kwal Hyala, ya Zəghwə Hyala də'wə ghən tsa ciy, ndə tifa sənataw. War Didi Hyala mə ghwəmə kwətita na saa sənata vici va lə ler va gwa'a. <sup>33</sup> Ə pə ghwəy məni məhərli tərəjw, ka ndəghə vici va kala bə ma hi. Sa nzana, kala sənay ma vəghwə tsa dza na vaa səkəkə ti ghwəy. <sup>34</sup> Ma kwəma vay, njasa ka ndə vaa məni ghəciy dzay ta wə dza naa nza. Mba'a zlay ghi tsa ci, bəm fanambə mbə dəvə ka sləni ci nza ghəshi nighəə dzəkən. Ka na dza na, mba'a tahanavəshi sləni kəyba, mba'a gəzanci kaa

ntsaa nzəy miy dəgha, a ghəci fə ghən tə ndəghwə ghi tsa va. <sup>35</sup> Ghwəy kwərakwə kiy, ə pə ghwəy fə ghən ta ndəghə vici va. Sa nzanay, sənata vici dza ndə ghi tsa vaa zhəghəvaa səəkə ti ghwəy, nda hetihwər ka na səəkə, nda mbə danjala vərđi, nda tə kwa taŋa wa ngələkə, nda mekəshi, sənay ghwəyəw. <sup>36</sup> Ya ə dza naa səəkə vətəghəy, ka na səəkə na mba'a kəsəŋwəy ləməcinqwəy. <sup>37</sup> Kwəma gəzəŋwəy ya nay, ghənzə na sa gəzee kaa mbəzli gwanashi, ə pə ghwəy fə ghən» kə Yesəw.

## 14

*Məndi mbə pəla kwal tsaə kəsə Yesəw*

(Mt 26:1-5; Lk 22:1-2; Zhŋ 11:45-53)

<sup>1</sup> Tərəmbə vici bakə, məndi dzaa mađi ta \*makwaghwa Pakə ki. Mbə makwaghwa vay, kar məndiy zəmə peŋ tsa nza \*is mbəw. Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala ghəshi lə \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a ghəshi mađishi ta pəla kwal tsaə kəsə Yesəw nja dzar kwa tsəhwəli, ta dza ghəshiy paslamti. <sup>2</sup> Ma kə ghəshi na: «Nanzə kiy, əntaa ghwəmmə dzaa kəsə fəca vici makwaghwa Pakə ma. Vantaa mbəzli dzaa pəslishi tə ghwəmmə» kə ghəshi.

*Nahwəti mali ghəshi lə Yesəw*  
(Mt 26:6-13; Zhŋ 12:1-8)

<sup>3</sup> Ghala vəghwə tsa va kiy, mbə məlmə Betani niy nza Yesəw mbə zəmə shiy kəghi tsa tsahwəti ndə, Shimaŋw, kə məndi slən tsa ci. Ntsa vay ndə dərna niy nza na kwatəŋa.

Dza nahwəti mali mba'a səəkəta lə təlimə paf 'wərđi kwa, «\*Nardə» kə məndi kaa 'wərđi va, gəna daŋ məndiy pa. Dza

na mba'a bəlamti təlimə 'wərđi va, mba'a shəkambə mbə ghən tsa Yesəw. <sup>4</sup> Dza nihwəti mbəzli tifa, kala đi ma kwəma mənti mali va va ghəshi, war ə ghəshiy gəzə kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «A ni mənti mali na ni shiy kia? Tawa gwəravə naa lađamti 'wərđi na gəmta kia? <sup>5</sup> A shiy ti məndi đəlamti 'wərđi vaa kwəmavə gəna gar mbəl bələkwə mahkan, mba'a məndi tahanavəshi gəna va kaa ka ndərma nzaa» kə ghəshi, ka ngwəzlimə dzəkən mali va tərəŋw. <sup>6</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «A mbəzli ni, zlatam mali va! Ka sə məhərli nzə ghwəy ma! Kwəma wəzə na na sa məni na va tə ya. <sup>7</sup> Sa nzanay, ka ndərma gəzə ghwəy va na tifa dza ghwəy nza li shi ya hwəmba, gar dza ghwəy mbay mananatishi kwəma wəzə na ya hwəmba đi ghwəy. Ma na nee kiy, ka dza ghwəmmə nza lə ghwəy tikə ndimndim kiw. <sup>8</sup> Nanzə kwəma dza naa nza gar mənti fəca dza məndiy lara na sa manamti na va, baslakənra na 'wərđi ghala vici va ghwəlaa səəkə. <sup>9</sup> Ə gəzəŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya war pa' kwəmađa dza məndiy gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli tə hidı gwa'a gwa'ay, ta gəzə kwəma mənti na va dza məndi, ka zəzə dzəkən mali va» kə Yesəw.

*Zhəwdasə mbə nga dafa ta Yesəw*

(Mt 26:14-16; Lk 22:3-6)

<sup>10</sup> Dzəghwa Zhəwdasə Isəkariyətə, tsahwəti ndə mbə \*mbəzli ta səfa Yesəw va məŋ lə bakə ni, mba'a dzaa gəzəshi kaa mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala: «Ta ngətəŋwəy dafa dzee ta Yesəw» kə. <sup>11</sup> Ma sa favə ghəshi tsəgha na, mba'a ghəshi vəshishi. Mba'a ghəshi gəzənci njasa dza

ghəshiy nganci səfa ci. Ava ghala vəghwə tsa va gha Zhəwdasəə pəla kwal tsaə nga dafa ta kəsə Yesəw ki.

*Yesəw mbə zəmə shiy mbə \*makwaghwa Pakə ghəshi lə mbəzli ta səfa ci*

(Mt 26:17-30; Lk 22:7-23; Zhj 13:21-30; 1Kwər 11:23-25)

<sup>12</sup> Dzəghwa kwa taŋa vici ka məndiy zəmə peŋ tsa kama is mbə, mba'a səkəta. Vici vay, fəcava ka məndiy həəni gemim jəw jəw ni ta makwaghwa Pakə. Ma fəcava ki na, dza \*mbəzli ta səfa Yesəw ka dəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A Metər, kwəma dī gha ghəy dza ta tatəŋa shi zəmə dza ghaa zəmə mbə makwaghwa Pakəa?» kə ghəshi. <sup>13</sup> Dza Yesəw ki mba'a ghwənashi mbəzli bakə mbə shi, a kə ngəshi na: «Mbalam dzəmbə məlmə. War tsəhəŋwəy ma ghwəyəy, ta kwəmay dza ghwəy lə ndə, lə tsaghwa yam və. Nza ghwəy nəw. <sup>14</sup> Dzakə ghi tsa dza naa dzay, nza ghwəy gəzanci kaa ndə ghi tsa va, a pə ghwəy taa niy: “Ma kə Metərəy, ndara ciki tsa dza ghəy səkə ta zəmə shiy lə mbəzli ta səfəe mbə, mbə Pakə, kə” pə ghwəy taa ni. <sup>15</sup> Gəzanakə ma ghwəy tsəghay, ta citəŋwəy ciki dza na dikə, mə ghən tsahwəti ciki, cəkə' məndi gwəmanti, mba'a shiy nzəy mbəba. Ava mbəba ka ghwəy dzaa tatəmmə shi dza ghwəmməə zəmə mbə Pakə ki» kə Yesəw.

<sup>16</sup> Dza mbəzli ta səfa ci va bakə ni mba'a ghəshi mađishi, ka dzaa dzəmbə məlmə ki. Ma dzəmbə ghəshi na, mba'a ghəshi kəsashi shi va gwanashi njasa gəzanakəshi Yesəw va. Mba'a ghəshi tati shi zəmə dza ghəshiy zəmə mbə Pakə.

<sup>17</sup> Ma sa pəkəwəta vici ki na, mba'a kar Yesəw səkəkəshi, ghəshi lə mbəzli ta səfa ci va məŋ lə bakə ni. <sup>18</sup> Ma kə Yesəw kaa ngəshi, ghəshi mbə zəmə shiy na: «Nay ghwəy na, a gəzəŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a tsahwəti ndə mbə ghwəy kwətij, ntsa zəmə ghəy shiy liy, ta nga dafa dza na tə ya, ta kəsəra məndi» kə. <sup>19</sup> Dza kwəma va ka zhanshi kaa mbəzli ta səfa ci tərəŋw tərəŋw. Ga' ghəshi ta dəfəw kwəma və, a kə ghəshi na: «Yən na nanzə ba naa Ndə sləkəpə? Yən na ba na? Yən na ba na?» kə ghəshi. <sup>20</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Waa ndə tə ghwəy, ghwəy mbəzli ta səfəe va məŋ lə bakə ni na, ntsa zəmə ghəy shiy li kwa kwakwa tsa kwətij tsa. <sup>21</sup> Na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta mətira dzee njasa tsasliti məndi vaa dzəkənee mbə Zliya Hyala. Ma nanzə kiy, tərəŋw dza ngəra'wəə nza kən ndə nga dafa tə ya tsa va. Wəzəbaa niy maw ma məndiy yakə dza naa nza və» kə. <sup>22</sup> Ma ghəshi mbə zəmə shi zəmə va ki na, dza Yesəw həŋ bəvə peŋ, mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Sa mananati na 'wəsa na, dza na mba'a ngangavəri peŋ tsa vaa banavəshi. Ma kə ngəshi na: «Vəghee na sana, bəm zəməm!» kə <sup>23</sup> Ma ləy hwəm na, dza na həŋ bəvə hwəpər tsa nza shi sa kwa, kə mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Sa mananati na 'wəsa na, dza na həŋ banavəshi. Dzəghwa mbəzli va gwanashi mba'a ghəshi sasahwə shi sa va. <sup>24</sup> Ma kə Yesəw kaa ngəshi ki na: «Miymiy ya na shi ni, li shi sla Hyala kiri kwa jipə nzə lə mbəzli, ta shəkəshi dza ghəshi ta mbəzli dafj. <sup>25</sup> Ə gəzəŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ka dzee zhiniy sahwə shi sa ni, kala war fəca vici dzee zhiniy

sashi tē pøtsa sløkø Hyalaw» kē.

<sup>26</sup> Dza ghøshi ka ha cemer, ka fal Hyala. Løy hwøm ki na, mba'a ghøshi søvørihi ka dzashiy dzømø kəlanj \*Wølivø.

*Yesøw mbø gøzø vøraslø tsa dza Piyer ta vøraslø*

(Mt 26:31-35; Lk 22:31-34; Zhj 13:36-38)

<sup>27</sup> Ma kē Yesøw kaa \*mbøzli ta sødä ci na: «Nay ghwøy na, ta zlara dza ghwøy kwøtiraa hwønøy gwananøy. Sa nzanay, a Hyala gøzøkø mbø Zliya nzø, a køy: “Ta paslamti ndø ndøghwø shiy dzee, ka tenkesli ci dzay, mba'a ghøshi zløzlønøreshi ka dza kwaða, ka dza kwaða” kē. <sup>28</sup> Løy hwøm sa kee zhakatira mbø møti kiy, ta 'watønøy kwal dzee dzaa dzøti hidfi ka Galile, ma nza ghwøy kəsara mbøða» kē.

<sup>29</sup> Ma kē Piyer ki na: «A Ndø sløkøpø, na nee, ya mbøzli gwanashi dza naa zlanøy, ka dzee zlanø na neyew» kē. <sup>30</sup> Ma kē Yesøw ngøci na: «A Piyer, ø gøzanee, ta na navay, mbø vørdi ndatsø na, ka ngølakø gha wa kwa bakay, gha zhenti gøzø mahkan sødä gha: “Sønay tsava ndø yaw, sønay tsava ndø yaw” pø gha» kē Yesøw. <sup>31</sup> Dzøghwa ma kē Piyer lø børci na: «Ya ta møti dzee kwasøbø ghay, ka dzee gøzø, sønønø yaw, pøn tepøw» kē. Tsøgha nihwøti niy tømbe va gøzøkø gwanashi kwørakwø ki.

*Yesøw cø'wø Hyala kwa Getøsemane*

(Mt 26:36-46; Lk 22:39-46)

<sup>32</sup> Dzøghwa kar Yesøw lø mbøzli ta sødä ci mba'a ghøshi tsøhøshi, tē pøtsa nø møndi va Getøsemane, kø møndi. Ma kē Yesøw kaa mbøzli ta sødä ci tifa na: «Nzønøywøyem tikø, e dza ta

cø'wø Hyala» kē. <sup>33</sup> Dza na kaa kar Piyer, ghøshi lø Zhakø, mba'a Zhanj, pøm pømøvøshi kwasøbø ci. Dzøghwa her ci mba'a ghøshi ghati dza, mba'a nøfø tsa ci slay.

<sup>34</sup> Ma kē kaa ngøshi na: «Tønøyw slay nøfø tsee ka di pøøslira. Nzønøywøyem tikø, øntaa ghwøy bø hi ma!» kē. <sup>35</sup> Dza na mba'a køvivø dza bølakø jøw. Kø tsøføkwe tsøføkwey tø hidfi ka cø'wø Hyala, a ngøra'wø tsa dza na va ta sa bashamti sækøø dzøkøn tø nava vici, ghønzø gar mønta. <sup>36</sup> Ma kē mbø cø'wø ci va na: «A Di, gha kiy Didiy, nihwøti shiy tifa kala mbay ghaa møntiw! Va tsøgha cø'wønee, bashamti ngøra'wø tsa va sækøø dzøkønee. Nanzø kiy, øntaa gha møni war tø sa dee ma, war njasa tønønø na ka gha møni» kē Yesøw.

<sup>37</sup> Dza na tønødf zhøghøkøvay dzøvøgha mbøzli ta sødä ci va mahkan ni. Sækø na na, ghøshi banti hi. Ma kē kaa Piyer ki na: «A Shimanøy Piyer, wa hiy hi gha na? A shiy mønishi mbø ma ghaa nzaynza lømøciña ya ta tsahi kwøtinj nzøa? <sup>38</sup> Ø pø ghwøy nzønøywøy lømøciñwøy, ka cø'wø Hyala ta mbø ghønzøø ndøghwønøywøy, vantaa \*ndø jaka tsa nzø ngadambønøywøy mbø møni \*kwøma jikir na. Ka di møni kwøma wøzø na ndø ngøri kwa kwøma Hyala mbø nøfø tsa ci ngar ki na, daw børci vøgha ci ta møni nzø» kē.

<sup>39</sup> Zhini na mba'a katantøvay vøgha shi difa, mba'a zhaa cø'wøti Hyala war njasa kwa tønø va. <sup>40</sup> Ma sa køvdiy na lø cø'wø Hyala na, mba'a zhikøy zhøvøgha shi. Zhøkø na bā na, ghøshi tø hi, shanj ghøshi ta mbay nzøyshi lømøcishi. Kala sønata kwøma ka ghøshi zløbanci ghøshi. <sup>41</sup> Zhini

na ndøs zhøkøy dzøvøgha shi kwa mahkan sōfa dība ki. A kō kaa ngøshi na: «A mbözli ni, him hi tsa ghwøy, ka døkø vøgha ghwøy na ghwøy. Gwa'aa kwøma, a vøghwø mōniy. Ava mōndi dzaa kēsøraa dzømbø dividivi ka mōni kwøma jikir na, yøn Zøghwø yakø ndø ngøri. <sup>42</sup> Ava ghwøy nay ntsaa ngati dafa va tø ya sækøy, satim a ghwømmø dzaa dzøvøghal!» kō Yesøw.

*Njasa kēsø mōndi Yesøw*

(Mt 26:47-56; Lk 22:47-53; Zhj 18:3-12)

<sup>43</sup> War ghwøla tsøgha ki, Yesøw mbø kørni gøzø kwøma vaa sækwa na, ndøs Zhøwdasø, tsahwøti ntsa mbø mbözli ta sōfa ci va møn lø bakø ni tsahwøy. Mba'a mbözli dafj kwasøbø, lø kafa'ihni nihwøti, lø ghødemesli nihwøti. Mbözli vay, mbözli dikø dikø ni mbø \*ka ta Hyala, lø \*mbözliy bønipø kwøma pøhøti Hyala, lø møtikwøkwør mbø \*ka Zhøwifø niy ghwønashi na ta kēsø Yesøw. <sup>44</sup> Ma kø Zhøwdasø tsaa ngati dafa va ta Yesøw niy ni kaa mbözli va ghøshi dzaa kafø ki na: «Sa ka ghwømmø tsøhømmøy, ntsa dza ghwøy vaa nara mbø sækwø njasa ka ndøø sækwø madigayøy, ghøci na. Nza ghwøy kēsø, ka ndøghwø wøzø va mbøliy ki» kø niy ni ngøshi. <sup>45</sup> Dza Zhøwdasø war sa tsøhy na tsøgha ki, karø dzay dzøvøgha Yesøw, a kø ngøci na: «A Møtør» kø, mba'a sækwøti njasa ka ndø vaa sækwø madigay. <sup>46</sup> Gwa'a, kahø mbözli va sønay Yesøw tsøgha ki, basø ghøshi basakønvashi køn, tasl ghøshi kēsøti.

<sup>47</sup> 'Wakøvø tsahwøti ndø tība mbø mbözliy nza lø Yesøw, fat tøfikøvøri kafa'i tsa ci, dza na pøtsø køsløkøghwa slømø vøgha ghøn ndø ghøra sløni kaa dikø tsa

\*ka ta Hyala. <sup>48</sup> Ma kø Yesøw kaa vørømmø mbözliy basøkøvashi va tsøgha ni na: «A mbözli ni, tawa sækø ghwøy ta kēsøra lø kafa'i mba'a ghødemesli njasa nzee ndø ghøli kia? <sup>49</sup> Vici va vici va ghwømmø niy nza lø ghwøy mbø \*ciki Hyala, ka bønini shiyee kaa mbözli, kalaa niy kēsøra ghwøy ghalaba nanzø sa? Ma kwøma nata ghwøy na møntay, ta mbø kwømaa niy tsaslitim va mbø Zliya Hyalaa dzøghwata kwa na» kø Yesøw.

<sup>50</sup> Dzøghwa \*mbözli ta sōfa Yesøw gwanashi kwørec ghøshi hwøshi, mba'a ghøshi zlay Yesøw tība ki. <sup>51</sup> Dza tsahwøti mægøla kwøtinj, ka nøw kar mbözli va lø Yesøw tø søbø tø søbø. War gwødøwri sa køn ghøn ci gwa'a tsøgha zlabø zlabø. Dza mōndi ka dī kēsø. <sup>52</sup> Sa nø mōndi, a mōndi kēsø, kø mōndi na, dza na mba'a pølatanavøshi gwødøwri tsa va tsøgha kaa mbøli va, ka hwøy dirønøy.

*Yesøw kwa kwøma mbözli \*ka Zhøwifø dikø dikø ni*

(Mt 26:57-68; Lk 22:54-55, 63-71; Zhj 18:13-14, 19-24)

<sup>53</sup> Dzøghwa mbözli va mba'a ghøshi pømanaghø Yesøw kaa dikø tsa \*ka ta Hyala ki. Ghala pøtsa va na, dza mbözli dikø dikø ni mbø ka ta Hyala, lø møtikwøkwør ka Zhøwifø, mba'a \*mbözliy bønipø kwøma pøhøti Hyala ka basøvaa sækøø dzakø ghi tsa va.

<sup>54</sup> Dza Piyer, ka nøwshi kørakø kørakø, pa' køghi tsa dikø tsa ka ta Hyala tsa va. Dzakø na das nzøyøy vøgha gwølaa ndøghwø ghi tsa ntsa va, ka bøghøzli ghwø kwasøbø shi. <sup>55</sup> Dza mbözli dikø dikø ni mbø ka ta Hyala ghøshi lø \*mbözliy sløka ka Zhøwifø gwanashi, tapø dzømbøshi mbø pala kwøma dza



ghəshiy banavə fəti ti kaa Yesəw ta mbə ghəshiy paslamti. Shaŋ ghəshi ta kwəməvə kwəma ka ghəshi banavə fəti ti kaa Yesəw.<sup>56</sup> Mbəzli dafj tərəŋw səəkəshi, ka təbanci dzərvə kaa Yesəw na, kala jakəshi kwemer shi va gəzə ghəshiy dzəkən, gar nə məndi: «Tsəgha na katanj» kə məndi.

<sup>57</sup> Dza nihwəti mbəzli mba'a ghəshi satishi ta təbanci na shi kwəma dzərvə, ma kə ghəshi na: <sup>58</sup> «Wa ma kə niy ni mbə kwəma ciy: “Yənəy, ta ngəzlamti \*ciki Hyala tsa ngati ndə ngəri tsa lə dəvə ci dzee. Ma mbə vici mahkanəy, mba'ee zhiniy ngakati, kala səəkə dəvə ndə mbə” kə niy ni» kə ghəshi. <sup>59</sup> Ya tsəgha təbanaghə ghəshi dzərvə tsəgha na va kaa Yesəw ki na, dzatəvata kwa kwal tsa kwətiŋ tsaw.

<sup>60</sup> 'Wakəvə dikə tsa ka ta Hyala tsa va tsəgha fakatsa'wə satiy, gar garəy mbə mbəzli tifa va. A kə kaa Yesəw na: «Na ntsa, a shiy mənishi zləba ma gha kwemer gəzə məndi niy dzəkən gha shəka?» kə. <sup>61</sup> Dzəghwa Yesəw dighevə catavay, kala maw zləba kwəma ya jəw nzə. Zhini dikə tsa ka ta Hyala tsa va, ka zhiniy dəw kwəma və, a kə ngəci na: «Gha na \*Kəristəw Ntsa tivə Hyala, Zəghwə Hyala ka məndi vaa fal na pən?» kə. <sup>62</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «Yə, yən na! Ghwəy gwanəŋwəy sanay, tə dəvə kwa bəzəmə Hyala kwa bərciy sləkə shiy gwanashi dza ghwəy nara mənəy, yən Zəghwə yakə ndə ngəri. Zhini difay, ta nara dza ghwəy yən mbə səəkə mbə kwələfi mə ghwəmə» kə. <sup>63</sup> Ma sa favə dikə tsa ka ta Hyala tsəgha na, dza na kaa kwəbanj tsa kən ghən ci, kwəyah kwəyah slakwanti, sa satiy nəfə tsa ci. A kə

na: «Wəkə na nava tsəgha, ka dī mbəzli ghwəmmə ta ndəgha fəti ta kwəma mənti na ghwələw. <sup>64</sup> A ghwəy favə njasa sawa na Hyala də'wə ghən tsa ghwəy. Njaa na kwəma təkə ghwəya?» kə. Ma kə ghəshi gwanashi ki na: «Aa gəzəkə \*kwəma jikir na, gar pəəsli na!» kə ghəshi.

<sup>65</sup> Dzəghwa nihwəti mbəzli mbə shi mba'a ghəshi madishi, ka tifə ndighwər dzəkən Yesəw. Ka ghəshiy dza mbəkwə mbəkwəti kwəma ci na, ka ghəni dəvəə ndəkəwə li, ma kə ghəshiy ni ngəci sa ka ghəshi ndəkəwamti na: «Ca a Hyala cətəŋa, a gha gəzanəy, nda tsama ndə ndəkəwəna na?» kə ghəshiy ni. Dza dəwgerhi pəm ghəshi pəməvə Yesəw, war ka tsatsanci dividivi dzəghwa slimim ci.

#### Vəraslə tsa Piyer

(Mt 26:69-75; Lk 22:56-62; Zhj 18:15-18, 25-27)

<sup>66</sup> Ma Piyer war ghwəlay kwa tipə kəghi tsa va ki na, dzəghwa mali kwa ghəra sləni kəghi tsa dikə tsa \*ka ta Hyala ndəs səəkəta. <sup>67</sup> Ma sa səəkə na, tsa' kə na, Piyer ta ghwə tifa mbə bəghəzli, dza na vərəghə vərəghəti. A kə kaa Piyer na: «A ntsa, ghay ntsa kwasəbə Yesəw ndə ka Nazaretə nza gha kwərakwə» kə. <sup>68</sup> Tapə Piyer dzəmbəy mbə vərəslə, a ka na: «Am, sənay ya na neyew, sənata gəla kwəma dī gha na gəzee sana nee kiw» kə. Dza na mba'a barvay tifa kwa tipə va ka dzay dzəmbə jəwler. ['Wakəvə kwa taŋa ngələkə mba'a way ki.] <sup>69</sup> Zhini maliy ghəra sləni va kəyfa mba'a nay ghəci mbə jəwler tsa va difa, ma kə kaa mbəzli mbəba war sa nay na na: «A mbəzlia, ntsay,

14:56 14:56 Cem 35:11 14:58 14:58 15:29; Mt 26:61 14:61 14:61 Mba'a Yesəw catavay: Ezay 53:7; Mk 15:3-5; Zəghwə Hyala: 15:39 14:62 14:62 Dani 7:13; Mt 22:44; 24:30; Mk 13:26; Lk 21:27 14:63 14:63-64 Mt 26:65 14:65 14:65 Ezay 50:6; 53:5; Lk 7:16

tsahwəti ntsa mbəzli va na» kə. <sup>70</sup> Zhini Piyer ka vəraslə diba. War ghwəla na, dza mbəzliy nza va tifa ka gəzanci kwəma kaa Piyer, a kə ghəshi na: «A ntsa, na katanə nay, tsahwəti ntsa mbə mbəzli ntsa ni nza gha. Sa nzana, ghay, ndə ka Galile nza gha» kə ghəshi. <sup>71</sup> Dzəghwa Piyer tapə ta zəmə lə fəlata ki, a kə na: «Tifa tepəw, tsamtəra Hyala yən kəə sla dzərvə! Sənay ntsa gəzə ghwəy vee, ya səni səni na neyew!» kə. <sup>72</sup> 'Wakəvə ngələkə kwa bakə səfa ki, mba'a zhiniy way. Dza Piyer nza'jəw zəzəvə kwəmaa niy gəzanakə Yesəw va. Sa niy nə na va: «Ka ngələkə gha wa kwa bakə səfay, gha zhənti gəzə mahkan səfa gha: “Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw” pə gha» kə niy ni ngəci. Mba'a səəkəta mbə ghən ci. Dzəghwa ki tapə dzəmbəy mbə wahə tsəgha.

## 15

*Yesəw tə ngwəvə kwa kwəma ngwəmna Pilatə*

(Mt 27:1-2, 11-14; Lk 23:1-5; Zhj 18:28-38)

<sup>1</sup> Pəətə mekəshi na, mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala ghati sləka kwəmaa dzəkən Yesəw kwa jipə shi, lə mətikwəkwər \*ka Zhəwifə, lə \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a \*mbəzliy sləka ka Zhəwifə. Dza pəhə ghəshi pəhəti Yesəw, mba'a ghəshi pəməghə kaa ngwəmna Pilatə ta basə ngwəvəvə dzəkən. <sup>2</sup> Dza Pilatə ki, tapə ta dəw kwəma va Yesəw, a kə na: «Mazə tsa ka Zhəwifə nza gha na ntsa?» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Njasa gəzə gha va na» kə.

<sup>3</sup> Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala ka gəzə kwemər dən dzəkən Yesəw, ta mbəə banci

fəti. <sup>4</sup> Zhini Pilatə ka dəw kwəma va Yesəw diba: «A ntsa, ka zləba kwəma gha sa? Favə gha njasa gəzəkə ghəshi kwəmaa bənja fəti dən tsa nza sa?» kə. <sup>5</sup> Dighevə Yesəw nza'yəy kala zləba kwəma diba. Dza nava kwəma, mba'a səəvəri məhərli Pilatə.

*Ngwəvə mətə kən Yesəw*

(Mt 27:15-26; Lk 23:13-25; Zhj 18:38–19:16)

<sup>6</sup> Njasa səəkə vici \*makwaghwa Pakə vay, tsəgha ka ngwəmna Pilatə pəlanayshi tsa dī \*ka Zhəwifə ndə kwətij mbə mbəzli kwa fərshina. <sup>7</sup> Dzəghwa ghala pətsa va ki na, mba'a ntsa nə məndi Barabasə, kə məndi slən tsa ci kwa fərshina. Ghəshi lə nihwəti mbəzli ka zhini ghən, pəkw ka pəəsliti ndə ghəshi mbə zhini ghən tsa shi va.

<sup>8</sup> Dza vərəm tsa mbəzli va tsəgha, takwəs ghəshi madishi ta dəw va ngwəmna Pilatə a ghəci mənə kwəma sənabəy na va mbə mananshi ndimndim. <sup>9</sup> Ma kə Pilatə ngəshi na: «Wa ntsa dī ghwəy yən pəlayjwəy? E pəlavəjwəy mazə ka Zhəwifə na?» kə. <sup>10</sup> Tawa gəzə ngwəmna tsəghay, sa sənay na lə katanə, sa hərhə mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala va Yesəw, va tsəgha kəsanaghə ghəshi, kə. <sup>11</sup> Dza mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala va, tapə dzəmbəshi mbə həərə ni tifa mbəzli, nza ghəshi mbəə dəw va Pilatə, a ghəci pəlanayshi Barabasə. Dza mbəzli va ka dəw tsəgha. <sup>12</sup> Zhini ma kə Pilatə kaa mbəzli tifa va gwanashi na: «Ya tsa nə ghwəy tsa ndə mazə tsa ka Zhəwifə na, pə ghwəy naci kiy, njaa kee mənti lia?» kə. <sup>13</sup> Ma kə ghəshi gwanashi zlanzlan na: «Na nacy, ə pə gha dənwavəgha vəgha tsəm!» kə ghəshi. <sup>14</sup> Ma kə Pilatə kaa ngəshi na: «Əy, wa kwəma

təvəti na gar danjwə məndiy dzəvəgha tsəm shəka?» kə. Zhini ghəshi mətsəhə ghəshi mətsəhəti zlanə kwəma dība: «War ə pə gha danjavəgha vəgha tsəm!» kə ghəshi. <sup>15</sup> Dzəghwa Pilatə, sa di na nəw məni naa dzaa təbanshi kwəma kaa mbəzliy basəshi va tība ki, mba'a pəlanayshi Barabasə. Dza na mba'a gəzanshi kaa ka sawji a ghəshi də'wəvə Yesəw lə kwərpə, nza ghəshi dzaa danjavəgha vəgha tsəm ki.

*Njasa sawa ka sawji Yesəw  
(Mt 27:27-31; Zhj 19:2-3)*

<sup>16</sup> Dza ka sawji ki mba'a ghəshi pəməghə Yesəw dzakə ghi dzəghwa hwər tipə, tə pi sla ngwəvə tsa ngwəmna Pilatə. Mba'a ghəshi dzaa basəkə nihwəti ka sawjiy tərmbə gwa'aa dzakə. <sup>17</sup> Dzəghwa ghəshi ki, mba'a ghəshi panakən ləkwəsa ghəmta nja sa mazə kaa Yesəw. Mba'a ghəshi mbərəti tekesli nja məgapa pərə ghən mazə, sərə ghəshi səranambəshi mbə ghən tsa ci. <sup>18</sup> Dza ghəshi ka səkwə kwa kwəma sawa ki: «A mazə \*ka Zhəwifə, ava ghəy səkwətəja» kə ghəshi. <sup>19</sup> Dza ghəshi ka də'wə dzəghwa mbə ghən ci lə gəta, ka tifə ndighwər dzəkən, ka gələbə kwa kwəma ci. <sup>20</sup> Ma sa kədishi ghəshi lə sawa ci tsəgha ki na, mba'a ghəshi səranti ləkwəsa ghəm na va kən, mba'a ghəshi zhananakən kwəberjer ci. Dza ghəshi mba'a ghəshi pəməkəvəri səvəri mbə məlməə dzəti ngwəla, ta dza ta danjwə dzəvəgha tsəm ki.

*Yesəw vəgha tsəm  
(Mt 27:32-44; Lk 23:26-43; Zhj 19:17-27)*

<sup>21</sup> Ma ka sawjiy pəmə Yesəw va mbə dza kwa kwal na, mba'a

tsahwəti ndə ka Shiren səəkəy kwamti tība, Shimanjw, kə məndi kaa slən tsa ci. Dəshi kar Alekəsandərə lə Rəfəsə. Dza ka sawji va mba'a ghəshi tsəkwambə lə gwəlanj mbə bə tsəm tsa dza məndi va ta danjwə Yesəw dzəvəgha.

<sup>22</sup> Kə ghəshi ki, mba'a ghəshi bəghə Yesəw dzəti pətsa nə məndi «Gwalgwata» kə məndi. Gwalgwata vay, pi nja pa ghən ndə ngəri, di naa gəzə. <sup>23</sup> Ma sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi ka di sancı tay dzavəfə lə nihwəti shi har məndiy \*Mirə kaa Yesəw. Kala zləba sa ci Yesəw. <sup>24</sup> Dza ghəshi ki danjwə ghəshi danjavəgha vəgha tsəm. Mba'a ghəshi tihəhwə kwəberjer kən ghən ci kwa jipə shi lə ti dandərdə. <sup>25</sup> Ma vici ghala pətsa danjwə məndi va Yesəw dzəti tsəm ki na, ge'i lə tsahi məslidə.

<sup>26</sup> Dza ghəshi mba'a ghəshi tsasliti shi banavə məndi fəti ti. Ma shi tsasliti ghəshi vay: «Mazə tsa \*ka Zhəwifə» kə məndi. <sup>27</sup> Dza ghəshi mba'a ghəshi danjavəgha ka ghərapə bakə vəgha shəghwə kwasəbə Yesəw ki. Mba'a ghəshi garəyshi, ya wa ndə na, tə tsa ci tsəm, mba'a tsahwəti tar kwa bəzəmə ci, mba'a tsahwəti tar kwa zləbi ci. [ <sup>28</sup> Kwəmaa niy gəzəkə məndi va mbə Zliya Hyala, niy nə məndi: «Ta mbərambə dza məndi mbə ka məni jikir» kə məndiy, mba'a dzəghwata kwa tsəgha ki.]

<sup>29</sup> Dzəghwa mbəzliy dza dza-shi dzar vəgha pətsa va ka sawa Yesəw, ka tsəərə. A kə ghəshi na: «Awə pə gha bay, gha saa niy ni va, e ngəzlamti \*ciki Hyala, zhini ka ngakati mbə vici mahkanta, pə gha sa? <sup>30</sup> Ə ka gha mbəlanti ghən tsa gha də'wə

ghən tsa gha sana bay! Səkwana tə tsəm tsa di!» kə ghəshi. <sup>31</sup> Zhini tsəgha mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala, ghəshi lə \*mbəzliy bənipe kwəma pəhəti Hyala gəzanci kwəma sawa kwa jipe shi difa, a kə ghəshi na: «Ma nihwəti mbəzli mba'a ghəci mbal-amtishi na, kala dza ghəci mbəə mbəlanti tsa ci ghən kwərakwə shəkəna! <sup>32</sup> \*Kəristəw Ntsa tivə Hyala, mazə tsa ka \*Izərayel gee kə bay, səkwa kə səkway tə tsəm tsa va sənənva di! Ma sa ka ghwəmmə nay ghəci səkway kiy, ta banavə nefer ghwəmmə dza ghwəmmə» kə ghəshi. Tsəgha mbəzli danwəy məndi va vəgha sawa kwərakwə.

*Njasa mətiy Yesəw*

(Mt 27:45-56; Lk 23:44-49; Zhrj 19:28-30)

<sup>33</sup> Ma sa mənəta vici tarə kwa ghən ki na, dzəghwa tərkwəsl pi mənəy, ya pa' kwəmafa tə hidfi gwa'a gwa'a, pa' tsahi mahkan hetihwer na war tsəgha pi. <sup>34</sup> Ma ge'i lə tsahi mahkan ni va ki na, dza Yesəw ka zlapə kwəma zlanzlan, a kə na: «*Eləwy Eləwy lama sabakətani?*» kə. Ma di kwəma vaa gəzəy «A Hyalee, a Hyalee, wa shiy mənishi ndəghamtəra gha kia?» di naa gəzə. <sup>35</sup> Ma kə nihwəti mbəzli mbə mbəzliy nza tə pətsa va, sa favə ghəshi kwəma gəzə Yesəw va na: «Aya, avaci mbə haka \*Eli» kə ghəshi. <sup>36</sup> Dzəghwa tsahwəti ndə mbə shi bəvbəpə ta bali. Dza na tsan bəvə shiy nja səwsə, kə yəkwə yəkwəmbəshi mbə tay tsa ndalakwə tsa, səəkə na mba'a haslivəshi lə gəta, ka banci, a ghəci sa. A kə na: «Zlayəm, a ghwəmmə nighə di, nda katan dza Eli tsa vaa səəkə pələmti səkwa tə tsəm tsa va!» kə.

<sup>37</sup> Dzəghwa Yesəw mba'a ngwəmata lala zlanzlan, mba'a mətiy. <sup>38</sup> Dzəghwa kwəmtə tsa pəhəy məndi ta təhəvəri pətsa mbə \*ciki Hyala, mba'a sləkwəy bakə mbə, sa 'wava na səəkə mə ghən tsa ci pa' kwakə tə mətsəni.

<sup>39</sup> Ma kə dikə tsa ka sawji bələkwə, sa nata na məti Yesəw va, ghəci tifa ki na: «Ma ntsa katanəy, Zəghwə Hyala na!» kə.

<sup>40</sup> Ma ghala pətsaa məti Yesəw va ki na, tifa niy nza nihwəti mi'i ka nighə kwəma va vəri kərakə. Mbə mi'i va kar Marəy ka Magədala, lə Marəy mbəghəy kar Zhakə tsa jəw tsa, lə Zhəzesə, mba'a Saləməy niy nza. <sup>41</sup> Sa niy nəw ghəshi Yesəw ghala ghəci ghwəlay tə hidfi ka Galile, ka kəəkəəti ghəshiy nza lə shiy ghəngəhən ghəngəhən. Dan tərənəw nihwəti mi'i tifa difa, sa səəkəshi ghəshi kwasəbə Yesəw dzəmbə məlmə Zherəwzalem.

*Njasa lamti məndi Yesəw*

(Mt 27:57-61; Lk 23:50-56; Zhrj 19:38-42)

<sup>42</sup> Ma vici məti Yesəw va ti kiy, fəca vici ka məndiy gwəmava ta ndəghə \*vici dəkəva tə həzlimə niy nza na. Ma sa mənəy pi hetihwer na, <sup>43</sup> dza \*Zhezhefə, ntsa mbə məlmə Arimate mba'a səəkəy. [Ghəciy, ntsa fa məndi kwəma və mbə mbəzliy sləka \*ka Zhəwifə niy nza na. Mbə ndəghə vici dza Hyalaa səəkə ta sləkə mbəzli ti ghəci niy nza kwərakwə.] Dza na kaa nəfə tsa ci, mba'a ndahwə, mba'a tsəhəy vəgha ngwəmma Pilatə ta cə'wə kwal tsaa dza ta bə mbəri tsa Yesəw ta dzaa ta lamti. <sup>44</sup> War sa favə Pilatə a Yesəw mətiy, kə məndi na, mba'a məhərli ci səəta, sa mətiy Yesəw va kyanjkwəyanjw. Dza na da' harvə dikə tsa ka sawji

bələkwə ka dəw və, a kə na: «A Yesəw mətiy kə məndiy, nzay nza na ghala mətiy na na?» kə. <sup>45</sup> Ma sa gəzanci ndə sawji tsa va kwəma dəw na va və gwa'a kaa Pilatə ki na, mba'a bənavə kwal kaa Zhezhefə ta bə mbəri tsa Yesəw.

<sup>46</sup> Dza Zhezhefə kaa bahta wəzə na, mba'a pavə ta harə Yesəw mbə. Dza na mba'a dzaa bəkəghwa mbəri tsa Yesəw səkwa vəgha tsəm tsa va, mba'a dzaa harambə mbə. Mba'a dzaa faghwa kwa kwəli lati məndi mbə hakwə. Dza na mba'a tsəkwəkə hərəmbəzliy kalamiy miy kwəli va.

<sup>47</sup> Kar Marəy ka Magədala ghəshi lə Marəy mbəghəy Zhwəzesə ki na, mba'a ghəshi niy nay dzəghwa tə pətsa ləy məndi Yesəw.

## 16

*Zhakati tsa Yesəw mbə məti*

*(Mt 28:1-8; Lk 24:1-12; Zhj*

*20:1-10)*

<sup>1</sup> Ma sa dzəvərta \*vici dəkəva ki na, dza kar Marəy ka Magədala, lə Marəy mbəghəy Zhakə, mba'a Saləməy, pa' ghəshi pavə 'wərđi, ta dza ta məniy dzəti mbəri tsa Yesəw kwa kwəli va. <sup>2</sup> Dza ghəshi fəca ləwma Dəmasə mekəshi, pəətə ghəshi madishi, dza ndəs ghəshi tsəhəshi tə kwəli viciy səəmə. <sup>3</sup> Ma kə ghəshi kwa jipə shi sa tsəhəshi ghəshi na: «A ntsaa dzaa tsəkwantəmmə hərəmbəzli məy kwəli va va nanzə kia?» kə ghəshi. <sup>4</sup> Va sa nzana, hərəmbəzli dikə sa va tərəjw gəzə ghəshi tsəgha. Sa nə ghəshi njə'wə, kə ghəshi kaa pətsa məy kwəli na, bəjwəta kwəli, mba'a hərəmbəzli tsarakə dzar kwa tsa nzə pi. <sup>5</sup> Dza ghəshi təhwə dzəmbəshi mbə kwəli va. Ma dzəmbə ghəshi na, tsahwəti məgəla ndə mənəy mbəba, ge'i tar bəla kwa bəzəmə kwəli va,

lə kwəban tsa tezlezl tsa kən ghən ci. Mba'a mi'i va hazlənishi dalala. <sup>6</sup> Ma kə kaa mi'i va na: «A mi'i, ka hazləni ghwəy ma! E sənay Yesəw ndə ka Nazaretə tsa danjavəgha məndi va vəgha tsəm na sa pala ghwəy. Ghəci tikə kwa kwəli naw. Aa zhakatiy mbə məti. Vanay pətsaa niy fəy məndi ti. <sup>7</sup> Madim gəzanshim bar tsa kwəma va kaa mbəzli ta səda ci, lə kaa Piyer gwa'a. A pə ghwəy ngəshiy: «Pərba ghəci dza naa 'waa tsəhəy kən ghwəy tə hidfi ka Galile. Tifə dza ghwəy dzaa nay, nja kwəmaa niy gəzanwəy na va» pə ghwəy ngəshi» kə.

<sup>8</sup> 'Wakəvə mi'i va mba'a ghəshi səəməshi kwa kwəli va, kwəsha' ghəshi ta bali, ka hwəshiy dza-shi kərakə vəgha kwəli va, kala gwərgwərə, sa səəta məhərli shi. Dza ghəshi kala maw gəzə kwəma va ya kaa tsamaba ndə va hazləni.

*Yesəw ghəshi lə Marəy ka Magədala*

*(Mt 28:9-10; Zhj 20:11-18)*

[ <sup>9</sup> Ma sa zhakatiy Yesəw mbə məti mekəshi mekəshi fəca ləwma dəmasə na, dza na mba'a canati ghən tsa ci pərba kaa Marəy ka Magədala. Marəy ka Magədala niy tihəkəvəri Yesəw va hyeler mbərfəj mbə ghən nzə. <sup>10</sup> Dza Marəy mba'a dzaa gəzanshi bar tsa kwəma va kaa mbəzliy niy nza lə Yesəw. Ma ghəshi ghala pətsa va na, war cəcəlikwə, lə wahə kwa mətə shi. <sup>11</sup> A kə Marəy ngəshi na: «Mbə piy na Yesəw sənəvna! E nay lə mətsee!» kə Marəy. Ma mbəzli va na kala zləbati ma kwəma nzə va ghəshi.

*Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səda ci*

*(Mt 28:16-20; Lk 24:13-49; Zhj 20:19-23; SləniKY 1:6-8)*

<sup>12</sup> Zhini mba'a Yesəw zhəghəvə nahwəti pa ta canati ghən tsa ci kaa nihwəti mbəzli ci bakə, mbəzli va kwa kwal mbə dza ta dzəti nahwəti giwa. <sup>13</sup> Mba'a ghəshi zhəghəkəvashiy dzəvəgha nihwəti mbəzli ci va, mba'a ghəshi gəzanshi kwəmaa mənta. Dza ni va kwərakwə ɓa na, kala zləɓa ma kwəma va ghəshi.

<sup>14</sup> Dzəghwa, ləy hwəm kiy, mba'a Yesəw canati ghən tsa ci kaa mbəzli ta səɗa ci va mən lə tar ni gwanashi, ghəshi mbə zəmə shi zəmə ghala vəghwə tsa va. Dza na nabə nabə nabətishi, sa di ma ghəshi zləɓa kwəma gəzəkə Hyala lə sa nza nefer shi caslakəslakə, mba'a tə sa di ma ghəshi va yi kwəma gəzanakəshi mbəzliy niy nay va ghəci zhakatiy mbə mēti.

<sup>15</sup> A kə kaa ngəshi difa ki na: «Mbalam ya pa' kwəmaɓa tə pətsa kərkə hidfi, a ghwəy dzaa gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli gwanashi. <sup>16</sup> Ma ntsaa dzaa zləɓavə kwəma dza ghwəy vaa gəzə, dzəghwa mba'a məndi mananati \*bateməy, ta mbəliy dza tsava ndə. Ma ntsaa dzaa zləɓati may, ta slanakən ngwəvə dza Hyala.

<sup>17</sup> Mbəzliy dzaa zləɓavə kwəma vay, avanta kwəma maɗaɗa maɗaɗa na dza ghəshiy mēni: Ta tihə hyeler dza ghəshiy dza mbə mbəzli, lə slən tsee. Ta gəzə kwəma dza ghəshi lə ghani səəkə ma ghəshiy gəzəhwə. <sup>18</sup> Ya shishiy kəsəvə ghəshi lə dəvə shi, ya ghwə'iy pəəsli ndəə sahwə ghəshiy, kwəmaa dzaa mananshi tifa tēpəw. Ka ghəshi dzay ka fə dividivi shiy dzəkən mbəzli shaw shaw ni, fanakənsi ma ghəshi na, mba'a mbəzli va mbəli shi» kə Yesəw.

*Njasa dzay Yesəw dzəvəgha Hyala mə ghwəmə*

*(Lk 24:50-53; SləniKY 1:9-11)*

<sup>19</sup> Ma ləy hwəm sa kəɗiy Ndə sləkəpə Yesəw lə gəzə kwəma va kaa mbəzli ta səɗa ci ki na, dza Hyala mba'a ɓəhwəə dzəmə ghwəmə, mba'a dzaa nzəyəy tə kwa bəzəmə Hyala məɓa.

<sup>20</sup> Dzəghwa mbəzli ta səɗa ci mba'a ghəshi maɗfishi ta dza ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na va, ya pa' kwəmaɓa tə hidfi gwa'a. Dzəghwa Ndə sləkəpə mba'a kəətītishi. Tərəjw ghəshi mēnti kwəma maɗaɗa maɗaɗa na. Ma sa nata mbəzli kwəma va na, mba'a ghəshi sənay, kwəma katarj naa sa gəzə ghəshi va, kə ghəshi.]

Ava tsəgha na Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw \*Kəristəw njasa tsaslitl Markə ki.

**16:15** 16:15-16 Mt 28:19 **16:16** 16:16 SləniKY 2:38 **16:17** 16:17 SləniKY 8:7; 16:17; ghani: SləniKY 2:4; 10:46; 19:6; 1Kwər 14 **16:18** 16:18 shishi: Lk 10:19; SləniKY 28:3-6; Ta mbəli mbəzli dza ghəshi: SləniKY 4:30; 5:16; 8:7; Zhk 5:14-15 **16:19** 16:19 Mt 22:44 **16:20** 16:20 Ebr 2:4

**Zliya Yəwən kwəma  
wəzə naa dzəkən  
Yesəw Kəristəw njasa  
tsasli  
Ləwka  
Kwəma dza  
ghwəmməə gha  
sənataa dzəkən  
zliya na**

Ma Ləwka tsaa tsasli zliya na tsay, ghəshi lə Pəl niy təwrə na ghala vəghwə tsaa niy wə Pəl dzar mbə məlməhi ghəngən ghəngən, mba'a ghəshi niy nzəyəhwə nzəy li tə hidfi ka Rəm. Ghəci dibay, dəkwətər tsaa mbəzli ka zəlghwə niy nza na. (Nza ghwəy nighə mbə Kwələsə 4:14). A dəwhwə nzəy tsa Yesəw va mbəzli ghəngən ghəngən madfi na ta tsasli zliya na. Va Marəy mbəghəy Yesəw dəwvə na kwəmaa dzəkən ya Yesəw, kə məndi. A kə məndi dibay, ghala pətsa tsasli na zliya nay, Pəl kwa fərshina tə hidfi ka Shezare na, kə məndi.

Kaa madigay Tiyəwfiləsə tsasli Ləwka zliya na. Ma ntsa vay, ntsa mbə hwəlfə ka Zhəwifə naw. Zhini Ləwka də'wə ghən tsa ci dibay, hwəlfə ka Zhəwifə naw. Ləwkay, ntsa slanci hwər tsa ci ta mbəzli na. Tərənjw ka naa gəzə kwəmaa dzəkən mbəzli kwa tsa shi kwal ni, lə dzəkən ka ndərma, lə mbəzli gwərapə gwərapəshi ni, lə ndərəzhi, mba'a mi'i. Bazhə bazhə gəzə na kwəmaa dzəkən səəkə tsa Yesəw dzəti hidfi ta mbəzli nja ghəshi ni.

*Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1 pa' tə vəh 2 Nəwər tsaa dzəkən shiy mənishi ghəngən ghəngən Yesəw

ghwəla ta ya, mba'a dzəkən ya Yesəw.

Vəh 3 pa' vəh 4:1-13 Kwəmaa dzəkən Zhan tsaa mənibatəm kaa mbəzli, mba'a dzəkən hərə tsa hərəhwə ndə jakə tsa Hyala Yesəw.

Vəh 4:14 pa' vəh 9:1-50 Njasa 'wa Yesəw sləni ci mbə hidfi ka Galile. Sa ghanay, mba'a dzəmbəy mbə ciki basəva tsa ka Zhəwifə, dza na mba'a janətə kwəma mbə Zliya Hyala, dzəkən sləni dza na ta mənə, njasa dza na ta can-shi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli kwa tsa shi kwal ni, lə kaa mbəzli mbə dəvə ndə jaka, lə njasa dza na ta mbəli mbəzli nza ngərə'wə kən shi (4:17-19). Dza Yesəw ki, war tsəgha ghəci mənəti njasa janətə na va.

Vəh 9:51 pa' tə vəh 19:1-27 Yesəw kafəy tə hidfi ka Galile ta dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ghəci mbə dza kwa kwal na, mba'a banənavə shiy kaa mbəzli ghəngən ghəngən.

Vəh 19:28 pa' tə vəh 23:1-56 Nəwər dzəkən shiy dzaa səəkə dzəkən Yesəw ghala vəghwə tsa nzana mbə məlmə Zherəwzalem, pa' va mətə ci.

Vəh 24 Nəwər dzəkən səəmə tsa Yesəw kwa kwəli, lə njasa cinti Yesəw ghən tsa ci kaa mbəzli ghəngən ghəngən, lə njasa dzay naa dzəmə ghwəmə ta dzaa nzəyəy vəgha dəy.

*Kwəma gəzə Ləwka kaa Tiyəwfiləsə*

<sup>1-2</sup> A Tiyəwfiləsə ntsa dikə tsa, a gha sənay ghəngən ghəngən mənəhwə Hyala shiy mbə ghəy. A nihwətə mbəzli tibay, mba'a ghəshi nashi shi mənəhwə Hyala va lə mətəshə shi ghala ghava

ghəshi. Dzəghwa Hyala ki mba'a ghwənashi mbəzli va, ta dza ta gəzə kwəma nə va kaa mbəzli. Ma sa dza nihwəti mbəzli ki na, mba'a ghəshi tsatsaslati shi va tə zliya, war njasa slakəshi mbəzliy nashi va. <sup>3</sup> Sa dzee kwərakwə kiy, mba'ee njədfivə shi va wəzə va mbəzli, njasa ghava ghəshi gwanashi. Ma sa njədivəshee ki na, wəzə na yən tsasləghəñashi, gha ntsee dikə tsa njasa ghakəvashi ghəshi lə njasa nəwva ghəshi, pən na sana nay gha. <sup>4</sup> Ma kwəma tsasliñee va shi va tiy, ta mbə ghaa sənay katarj na shi banavəña məndi va, pə gha, nə ya.

*\*Ndə kwal tsa Hyalaa gəzəpə ya tsa Zhan ndə mənipə \*batem*

<sup>5</sup> Ghala vəghwə tsaa nza \*Erədə mbə məni mazə tə hidī ka Zhəwdey, a tsahwəti ndə ta Hyala niy nza tība, Zakari, kə məndi kaa slən tsa ci. Zakari tsa vay, ndə ta Hyala tsa kwa zəərə \*ka ta Hyala sləkə Abiya niy nzana. Ma mali ci na, mbə hwəhwə tsa \*Aranjw, ntsa dikə tsa mbə ka ta Hyala, Elizabetə, kə məndi kaa slən tsa nze. <sup>6</sup> Kar Zakari ghəshi lə mali ci va bakanashiy, mbəzliy məni kwəma di Hyala niy nza ghəshi, ka di fəti ta \*kwəma pəhəti Hyala lə nəfə tsa shi gwanay. <sup>7</sup> Niy nza ndərazhi və shiw. Sa nzanay, jəña niy nza Elizabetə. Zhini dība ghala vəghwə tsa va na, tərəñwshi ghəshi niy halishi bakanashi.

<sup>8-9</sup> Dzəghwa vəghwə tsa dza kar Zakari kwa zəərə shi, ta ghəra sləni mbə \*ciki Hyala ti, mba'a səkəy. Dza ghəshi, ta'wə ta'wə ta'wə ghəshi slaslati dandərdə, njasa sənəbəshi ghəshi mbə məni, ta ti ntsa dza Hyalaa tsəhavə ta məni sləni mbə ciki tsa

nze, ge'i lə tsava vəghwə. Ma sa ti ghəshi dandərdə tsa va ki na, mba'a tivə Zakari ta dza ta ndi shiy zən wəzə mbə ciki Hyala. Sa sənata Zakari tə ya na ghəra sləni va kə ki na, mba'a dzay dzəmbə ciki Hyala ta ghəra sləni va. <sup>10</sup> Ma ghəci mbə ndi shiy zən va wəzə mbəba na, ka cə'wə Hyala mbəzli gwanashi ni pərikə tə ngwəla.

<sup>11</sup> War Zakari mbəba ki na, vətəghə ndə kwal tsa Hyala tsahwəy kwa kwəma ci. Dza gar garəy vəgha bəla kwa bəzəmə pətsa ka məndi vaa, ndi shiy zən wəzə ni kaa Hyala ti. <sup>12</sup> War sa nay Zakari tsəgha na, mba'a məhərli ci səəta, ka gwərgwərə ghəci va hazləni. <sup>13</sup> Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa ngəci na: «A Zakari, ka hazləni gha ma. A Hyala zləbati cə'wə gha. Avana, ta bə hwər dza mali gha Elizabetə, ta yaña zəghwə. Sa ka na yakə zəghwə vay, Zhan pə gha taa ni kaa slən tsa ci. <sup>14</sup> Ta vəshinə dza gha dalala ta kwəma ci. Mbəzli dən dza naa nza mbə vəshi, sa ka məndi yakə. <sup>15</sup> Zəghwə vay, ntsa dikə tsa dza naa nza mbə sləni Hyala. Ka dza naa sa ya mbəzli, ya nimaaba shi saa ghipəw. Ghala ghəci kwa hwərəy dza \*Safə tsa Hyala dēwdew tsaa təhay nəfə tsa ci. <sup>16</sup> Dən dza naa zhəghəkə məhərli ka \*Izərayel, lə kwəma dza naa gəzanshi, ta zhini ghəshiy nəw Hyala kwa sləkəshi. <sup>17</sup> Ndə kwal tsa Ndə sləkəpə dza naa nza. Məhərli ci lə bərci ci gwa'ay, war nja sa \*ndə gəzə kwəma Hyala \*Eli va mbəradzə dza naa nza. Sa ka na dzay, mba'a sləkamti kwəma kwa jipə kar didihi lə ndərazhi shi, mba'a jakətishi. Sa ka na dza kaa mbəzliy zhini ghen kaa



Hyalay, mba'a zhøghanti møherli shi, nza ghøshi nza ka mbøzliy mæni kwøma di Hyala. Ava tsøgha dza naa gwømanti nefer mbøzli wøzø wøzø ta zløba Ndø sløkøpø ghøshi sa naa søøkøy» kə ndø kwal tsa Hyala tsa va kaa Zakari.

<sup>18</sup> Ma sa favø Zakari kwøma va tsøgha, ma kə kaa ndø kwal tsa Hyala tsa va na: «Kay, njaa njaa dzee gha sənay katanj na kwøma va pøn kia? Ava ghaa nay sənzənvay, pøhal nzee dalala, zhini tsøgha malee kwørakwø ba» kə. <sup>19</sup> Ma kə ndø kwal tsa Hyala tsa va na: «Yønøy, yøn na ndø kwal tsa Hyala tsa har møndiy Gabøriyel. Kwa kwøma Hyala kee nza, ka gheranta sløni. Sanay, Hyala ghwønøkøra na ta gøzanja kwøma, lø ta gøzanja Yøwøn nəwøer tsa wøzø tsa tsa. <sup>20</sup> Ma kwøma gøzanjee vay, ta məniva dza na, sa ka vøghwø tsa va søøkøy. Ma nja na zløbati ma gha kwøma vay, ta pøhøta dza ghani gha. Kala mbata ma gøzø kwøma gha, pa' fəca vici dza møndi vaa yakø zøghwø gøzanjee na» kə ndø kwal tsa Hyala tsa va kaa Zakari.

<sup>21</sup> Ma ghala pøtsa va ki na, war mbø ndøghø Zakari mbøzliy basøshi va, ta cø'wø Hyala pørikø. «Wa shiy mənishi nzøyøy Zakari rikørik mbø ciki tsa tsøtsø shøka?» kə ghøshi. <sup>22</sup> Dza Zakari ki, mba'a søvøriy. Ma sa søvøriy na, dzøghø kə kaa gøzanshi kwøma na, kala mabj ghøciy gøzanshi. Dza na ka paghanshi kwøma lø dividivi. Ma sa paghanshi na kwøma lø dövø na, mba'a ghøshi sənay tsøgha, shi madanja madanja ni søkø va Hyalaa nashi na, kə ghøshi.

<sup>23</sup> Ma sa kədüy vøghwø tsa slanavø møndi kaa Zakari ta ghøra sløni mbø ciki Hyala ki na, mba'a dzay jighi.

<sup>24</sup> Løy hwøm hi jøw ki na, mba'a mali ci Elizabetø bøvø hwøer. Ma sa nay na ghønzø bøvø hwøer na, mba'a nzøyta køghi tsa nzø mbø tir cifø, kala dzøti ma ngwøla. Ma kə kaa kwøma gøzø na na: <sup>25</sup> «Hyala møntøda na tsava wøzø hwøer. Aa banti ha'wø tsa tø ya, va kwøma jinja kønee na» kə.

*\*Ndø kwal tsa Hyalaa gøzøpø ya tsa Yesøw*

<sup>26</sup> Ma tø kwa kwanja tir tsa Elizabetø lø hwøer na, dza Hyala tø nahwøti vici, mba'a ghwønay ndø kwal tsa nzø Gabøriyel dzømbø mølmø Nazaretø tø hidfi ka Galile. <sup>27</sup> Ndø kwal tsa vay, kaa nahwøti zha ghwønøghø na, Marøy, kə møndi kaa sløn tsa nzø. Makwa tsahwøti ndø ghønzø, \*Zhezhefø, kə møndi kaa sløn tsa ci, ntsa yakø møndi mbø hwøhwø tsa mazø \*Davitø ghøci. <sup>28</sup> Ma sa tsøhøy ndø kwal tsa Hyala tsa va køghi tsa kar Marøy ki, ma kə kaa ngøta na: «Avee səkwtøtøja kwajin, vøshi pø ghaa vøshi, sa nzanay, a Hyala dørnitøja. Kwasøbø gha na Ndø sløkøpø» kə. <sup>29</sup> Sa favø Marøy kwøma va na, mba'a møherli nzø søøta. Ma kə mbø ghøn tsa nzø na: «Njaa di gøla tsatsa səkwpøpø gøzø kia mbøzlia!» kə. <sup>30</sup> Ma ghønzø mbø tøkø tsøgha, ma kə ndø kwal tsa Hyala tsa va ngøta na: «A Marøy, ka hazløni gha ma! Hyala møntøja na wøzø hwøer tsa nzø. <sup>31</sup> Avanay, ta dzøghwa hwøer dza gha, ta ya zøghwøø zal. Sa ka gha yakøy, Yesøw pø gha taa ni kaa sløn tsa ci. <sup>32</sup> Ma zøghwø vay, ntsa dikø tsa dza naa nza, Zøghwø Hyala ta ghwømø dza møndiy har. Ta føy dza Hyala kwa sløkøpø ka mazø, njasaa niy nza jijiy Davitø va niy nza. <sup>33</sup> Ghøci dza naa sløkø hwølfø ka \*Izørayel pa' kwa ndimndim. Ka

dza sləkəpə tsa ciy kədi ka na nzaw» kə. <sup>34</sup> Ma sa favə Marəy tsəgha, ma kə kaa ndə kwal tsa Hyala tsa va na: «njaa kee mbay bəvə tsava hwər ki, kala səkə ghəy nza lə zal ghala nzee kia?» kə. <sup>35</sup> Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa ngəta na: «\*Safə tsa Hyala dəwdew tsa dza naa səkəy dzəkən gha, mba'a bərzi nza dzaa səkəə ləma'wakənvashi kən gha nja məcakwə. Ava tsəgha dza ghaa bəvə hwər. Ma zəghwə dza gha va ta yay, ntsa dəwdew tsa dza naa nza, Zəghwə Hyala dza məndi har. <sup>36</sup> Avana sanay, zhadəna Elizabetə ghənzə sa niy nə məndi va, jinə na, ka yakə zəghwə naw, kə məndiy, lə hwər na sənənva. Kwa kwanə tir tsa nza na, ya tsəgha naa pəhal. <sup>37</sup> A gəzanee, na na Hyalay, shiy tifa kala mbay ghənzəə məntishiw» kə. <sup>38</sup> Ma sa favə Marəy tsəgha, ma kə na: «Yənəy, sa kwa sləkəpə nzee. Məniya kwəma nza vaa dzəkənee lə kwal tsa bərkəti na va, njasa gəzə gha va» kə. Ma sa zləbakə Marəy tsəgha ki na, dza ndə kwal tsa Hyala tsa va, mba'a dzay, zlata.

#### *Kar Marəy lə Elizabetə*

<sup>39</sup> Ma ləy hwəm sa gəzəkə \*ndə kwal tsa Hyala va kwəma kaa Marəy ki na, dza na mba'a madita kyanwkyanjw ta wə vəgha Elizabetə, mbə məlmə nza kar Zakari mbə. Məlmə vay, dzar mbə kəlejer tə hidī ka Zhəwde niy nza na. <sup>40</sup> Ma sa tsəhəta na mbəba na, mba'a dzəkətaa dzəkə ghi tsa Zakari, dza na ka səkəwə Elizabetə ghənzə. <sup>41</sup> War sa səkəwəti Marəy Elizabetə na, mba'a zəghwə nza kafəy ta kwəfəghə kwa hwər nza. Dzəghwa \*Safə tsa Hyala dəwdew tsa paf təhay nəfə tsa Elizabetə tsəgha. <sup>42</sup> Dza na ka gəzanta

kwəma kaa Marəy zlanzlan, ma kə na: «A Hyala dərnitəna na gha ki Marəy. Tərənjwəba ghaa dərniti na kaa nihwəti mi'i gwanashi. Zəghwə dza gha va ta ya bay, a Hyala təfanati miy. <sup>43</sup> Wa slən tsee mbə mbəzli kwərakwə kia mbəzlee səkəta mbəghəy Ntsaa sləkəra ta wəra wə? <sup>44</sup> Sənay gha na Marəy, ghala pətsa səkəwəra gha vay, mad, zəghwə madiy ta kwəfəghə va vəshi tsəgha kwa hwər tsee. <sup>45</sup> A Marəy, vəshi na tə gha, sa nzana, mba'a gha zləbavə kwəma gəzəkəna Ndə sləkəpə, mba'a gha sənay, ta məniva dza na, pə gha» kə.

#### *Marəy fal Hyala kwa cəm*

<sup>46</sup> Ləy hwəm sa gəzəkə Elizabetə tsəgha na, dza Marəy ka fal Hyala kwa cəm, ma kə na:

«A falee dikə tsa Hyala kwa sləkəpə.

<sup>47</sup> Paf təhəy nəfə tsee va vəshi, tə mbərkə Hyalaa mbəlira.

<sup>48</sup> Sa nzanay, aa fakən məhərli nza kənee,

yən yən kwa ghəranta sləniy zhəghəti ghən tsee jəwə.

Va tsəgha kiy, ghava na sana, pa' kwa ndimndiməy,

mali dərniti Hyala dza məndiy harda.

<sup>49</sup> Sa nzanay, a Hyalaa gwəranti tə bərzi dəwdew na mənərə shi wəzə ni tərənjw.

Ntsa dəwdew tsa, na slən tsa nza.

<sup>50</sup> Ya hwəmbay, war mbə mənī wəzə hwər na kaa mbəzliy danta fəti.

<sup>51</sup> Aa mənī sləni dikə na tərənjw lə bərzi mbə dəvə nza,

mba'a ndanivəri zəzə kwəma mbəzli nza kəli ghən mbə nefer shi,

<sup>52</sup> mba'a tsəkəwəkəghwa mezhizhə kwa gəzli mazə shi,

mba'a parambə mbəzliy zhəghəti  
ghən tsa shi jəw jəw  
mbə mazə tə pətsa shi.

<sup>53</sup> Aa ngangaslay mbəzli mbə  
mashi ni paf paf lə shi wəzə  
ni.

Mba'a tihəti ka shiy paw dividivi  
shi.

<sup>54</sup> Aa kəətitemmə ghwəmmə  
hwəlfə ka \*Izərayel,  
ghwəmmə ka sləni nʒə.

Zamti ghən na ta məni wəzə hwər  
tsa nʒə

<sup>55</sup> kaa \*Abəraham, lə kaa  
ngəmmə ghwəmmə jijihiy  
ya hwəmbaw.

Njasa niy gəzəkə na va məni kaa  
jijihimməy,

tsəgha mənimmə na wəzə hwər  
tsa va»

kə Marəy kaa cəm tsa nʒə va.

<sup>56</sup> Dza Marəy mba'a nʒəyta  
kəghi tsa kar Elizabetə, mba'a  
mənti tir gar mahkan kəyba. Ləy  
hwəm ki na, mba'a zhataa jighi.

*Ya Zhan tsa məniphə \*batem*

<sup>57</sup> Dzəghwa ki, mba'a tir tsa dza  
Elizabetə ta ya ti səkəy. Dza na  
baw yakə zəghwəə zal. <sup>58</sup> Ma  
sa yata na na, mba'a ka gha-  
lahita, lə manhita gwa'a favə: «A  
Hyalā mananati wəzə hwər tsa  
nʒə kaa Elizabetə, mba'a banavə  
zəghwə» kə məndi, dza mba'a  
ghəshi vəshishi tərənjw li.

<sup>59</sup> Ma sa mənti zəghwə ləwma  
kwətiŋ ghala yakə məndi ki na,  
mba'a məndi basəshi ta \*slanci  
fə'yasa lə ta fanci slən. Dza məndi  
ka dī fanci slən Zakari, nja dəy  
kwərakwə. <sup>60</sup> Ma kə mbəghəy  
na: «Awə, tsəgha dza slən tsa  
ciy nʒaw, Zhan ka məndi har»  
a kə. <sup>61</sup> Ma kə mbəzliy basəshi  
va kaa ngəta na: «Səkə slən  
tsa tsəgha tsa nʒa tə tsahwəti  
ndə mbə takə tsa ghwəy ya  
kwətiŋəw Elizabetəw» kə ghəshi.

<sup>62</sup> Dzəghwa ghəshi ka paghanci  
kwəma lə dəvə kaa Zakari, dəy  
zəghwə va ta mbəə sənay slən tsa  
dī na məndiy fanci kaa zəghwə  
ci. <sup>63</sup> Dza Zakari, mba'a dəwvə  
tsəm tsa fəditi məndi ta tsasli  
shiy dzəti və shi. Sa banavə  
məndi na, dza na mba'a tsaslati  
slən tsa zəghwə va ti. «Zhan  
na slən tsa ci» kə. Sa jəngəvə  
mbəzli va shi tsaslati na va na,  
mba'a məhərli shi sətəta va nava  
kwəma. <sup>64</sup> War ghwəla ki na,  
wərət ghani Zakari va niy pəhəta  
pəlita, nighəm na, ghəciy mbata  
gəzə kwəma wəzə. Dza na ka  
fal Hyala zlanʒlan. <sup>65</sup> Ma sa nata  
ka ghalahiy Zakari nava kwəma  
tsəgha na, mba'a her shi dza-  
shi. War ə məndiy slasla kwəma  
zəghwə va dzar mbəə məlməhi  
mbə kəleŋer tə hidī ka Zhəwde.  
<sup>66</sup> Ya wa ntsaa favə nava kwəma  
na, mba'a banavə təkə kwəma  
mbə nəfə tsa ci. A kə ndəə ni  
na: «Ta njaa dza kwəma tsava  
zəghwəə nʒa kia?» kəə ni. Ta na  
nava katanəy, a Hyala fakən dəvə  
nʒə kən zəghwə va.

*Zakariy fal Hyala kwa cəm*

<sup>67</sup> Dzəghwa Hyala lə Safə tsa  
nʒə dəwdfew tsa paf təhay nəfə  
tsa Zakari, dəy Zhan, tapə ghəci  
ta gəzə kwəmaa səkə va Hyala,  
<sup>68</sup> ma kə na:

«'Wəsa nə ya kaa Hyalaa sləkəra,  
kaa Hyala ka \*Izərayel,  
sa nʒana mba'a fakən məhərli  
nʒə kən shi,  
ghəshi mbəzli nʒə, dza na mba'a  
mbəlitiishi.

<sup>69</sup> Aa ghwənikəmmə ndə  
mbəlimmə lə bərqi və  
tərənjw.

Ndə mbəlimmə tsa vay, jijiy mazə  
\*Davitə,

ndə ghəra sləni tsa Hyala  
mbərədzə na.

70 Kwəma mənti Hyala vay, aa niy gəzəkə

lə miy tsa ka gəzə kwəma nə dəwəfəw ni mbəradzə.

71 Aa niy gəzəkə: “Ta mbəlitəŋwəy dzee mbə dəvə ka mbəz ghwəy,

lə mbə dəvə mbəzliy dī ma kwəma ghwəy gwanashi” kə niy ni.

72 Zhini dība, mba'a niy gəzəkə: “Ta məntəŋwəy wəzə hwər dzee”

kə niy ni kaa jijihimmə niy nza. “Ka dzee zamti ghən ta kiri tsa slati ghwəmmə tsaw”

kə niy ni kaa ngəshi.

73 Gəzee kwəma va tsəghay, sa nzana,

mba'a Hyala niy zəmanakə fəla kaa jijimmə \*Abəraham,

74 ta mbəlikəvərimmə mbə dəvə ka mbəz ghwəmmə,

lə ta ndammə kwal tsa ghəranta sləni nəzə,

kala hazləni mbə nəfə ghwəmmə.

75 Mba'a ta mbə ghwəmmə nza ka mbəzli dəwəfəw ni,

ka nəw kwəma lə kwal tsa nəzə, dəwəfəw ghwəmmə

kwa kwəma nəzə ya pa' hwəmba.

76 Ta na na gha kiy, zəghwə yay, \*Ndə gəzə kwəma Hyala ta

ghwəmə dza ghaa nza, kwa kwəma Ndə sləkəpə dza ghaa dza,

ta gwəmanci kwal tsa dza naa səkə kwa.

77 Gha dza naa gəzanshi kaa mbəzli ci:

“Ta pəlayŋwəy jikir tsa ghwəy dza Hyala mbə nəfə tsa nəzə,

ta mbə ghwəy mbəliŋwəy” pə gha.

78 Sa nzanay, tərəŋw na wəzə hwər va Hyala ghwəmmə,

tərəŋw hwər tsa nəzə zhanta ta mbəzli dība.

Ava va tsəgha dza waŋ pi tsa nəzə səkə

mə ghwəmmə kaa ngəmmə, nja waŋ tsa ka vici vaa məni ghənzə mbə səmmə.

79 Waŋ pi tsa vay, ghəci dza naa mbərə kaa mbəzli mbə kwəsli,

lə kaa mbəzli hazləni va məti. Ghəci dza naa cimmə kwal tsa dzəvəgha Hyala,

ta mbə zərkə nza kwa jipə ghwəmmə li»

kə Zakari kaa cəm tsa ci va.

<sup>80</sup> Ma Zhan naci ki na, war mbə kəli ghəci, ka mətsəhəva məhərli ci. Dza na mba'a dzaa nəzəyəy mbə gamba, kərakə lə mbəzli, pa' fəca vici gha naa səkə ta ci ghən tsa ci kaa ka Izərayel ta 'wa sləni ci.

## 2

### Ya tsa Yesəw (Mt 1:18-25)

<sup>1-2</sup> Ghala vəghwə tsa vay, a tsahwəti ndə niy nza tība, Agwəstə kə məndi kaa slən tsa ci. Ghəci niy nza naa mazə tsa sləkə hidī ka \*Rəm gwanashi. Dzəghwa na mba'a fəy Kiriniyəsə ka ngwəmma tə hidī ka Shiri. Ghala vəghwə tsa nza Kiriniyəsə vaa ngwəmma ki na, dza mazə Agwəstə tə nahwəti vici, mba'a gəzanshi tsasli slən tsa mbəzli tə hidī ka Rəm gwanashi kaa mezhizhə. Ghənzə na kwa taŋa tsasli 'wa məndiy tsasli tə hidī va. <sup>3</sup> Ma sa gəzəkə mazə Agwəstə tsəgha ki na, dza mbəzli gwanashi ka dzashi ta tsasli slən tsa shi ki. Ya tsamaba ndə na, ka dzaa dzəmbə məlmə jijihiy.

<sup>4-5</sup> A tsahwəti ndə niy nza tībay, \*Zhezhefə, kə məndi kaa slən tsa ci. Dza na kwərakwə ki, ghəshi lə makwa ci Marəy, mba'a ghəshi

kafēshi mbē mēlmē Nazaretē tē hidī ka Galile, ta dzēmbē mēlmē Betēlehem tē hidī ka Zhēwde. Mēlmē vay, mbē niy yakē mēndi mazē \*Davitē mbēradzē. Sa nzana jijiy Davitē Zhezhefē ki na, na dza ghēshi ta tsasli tsa shi slēn mbēba. Ma Marēy ghala vici va ki na, lē hwēr ghēnzē niy nza.

<sup>6</sup> Ma sa tsēhēshi ghēshi mbē mēlmē Betēlehem va ki na, mba'a vici ya Marēy mēnta. <sup>7</sup> Dzēghwa baw yakē zēghwēē zal, Cikwa tsa nzē. Sa yakē na na, dza na mba'a parambē mbē kadibēl faghwa kwa pētsa ngati mēndi ta shēkē gwēzēn kaa gēdēw. Ma kwēma faghwa na kwa pētsa va tiy, sa kama ngwēla mēk mbē ciki tsa ka ka mēlmē nza mbē.

*Hyala ghwēnikē ndē kwal tsa nzē ta gēzē kwēma kaa ka garēwa mbē makē shiy*

<sup>8</sup> Ma ghala vici va ki na, mba'a ka garēwa niy nza kwamti vēgha mēlmē Betēlehem va mbē makē shiy hēvir. <sup>9</sup> Dza \*ndē kwal tsa Hyalaa slēkēpē, vētēghē sēakēy dzēghwa kwēma shi. Dza shēndēkē tsa Ndē slēkēpē mba'a sēakēy dzēkēn shi, ka mbērē wān pi tsa nzē dzēkēn shi. Ma sa nay ghēshi tsēgha na, mba'a hazlēni kēsēvēshi tērēnjw tērēnjw. <sup>10</sup> Dzēghwa ma kē ndē kwal tsa Hyala tsa va ngēshi na: «Ka hazlēni ghwēy ma, sa nzanay, nēwēr tsa wēzē tsa na sa bēkēnjwēy ya. Nēwēr tsa vay, saa dzaa banavēshi vēshi tērēnjw kaa hwēlfē mbēzli tē hidī gwa'a na. <sup>11</sup> Favē tē ghwēy, ndatse tē vērđi nay, a ndē mbēlipē yay tē ghwēy mbē mēlmē Betēlehem, mēlmē mazē Davitē. Ghēci na Ndē slēkēpē, ghēci \*Kōristēw, ntsa tērāvē Hyala va ta mbēli mbēzli. <sup>12</sup> Mbalam, a ghwēy

dzaa nighēti. War kēsay ma ghwēy vērñjē'wē pērē pērē mbē kadibēl, mēhēni ghēci kwa pētsa ka gēdēw pērē gwēzēnēy, ghēci na ki» kē.

<sup>13</sup> War sa gēzēkē ndē kwal tsa Hyala tsa va tsēgha na, nza'jēw vērēm ka kwal Hyala mē ghwēmē mētēsēhēkēvashiy dzēvēgha tsava ndē kwal tsa Hyala. Ka fal Hyala ghēshi, ma kē ghēshi na:

<sup>14</sup> «Hyala shēndēkē na na Hyala ta ghwēmē, fal ghwēmē, aa banakēshi zērēkē kaa mbēzli dī na tikē tē hidī» kē ghēshi.

### *Ka garēwa*

<sup>15</sup> Sa falamti ka kwal Hyala va Hyala ki na, dza ghēshi, mba'a ghēshi kafēshi vēgha ka garēwa va, ka zhashiy zhimē ghwēmē. Ma sa zhashi ghēshi na, dza ka garēwa va, ka gēzē kwēma kwa jipē shi, a kē ghēshi na: «Ndata tsēgha na kwēma vay, dzammēm dzēmbē mēlmē Betēlehem va, a ghwēmē dzaa nashi shiy mēnishi va gēzammē Ndē slēkēpē lē mētēsē ghwēmē» kē ghēshi. <sup>16</sup> Dza ghēshi tsēgha, kafē ghēshi kafēshi, ka dza, lē diva lē diva. Dza mba'a ghēshi tsēhēshi mbē mēlmē Betēlehem. Sa tsēhēshi ghēshi na, mba'a ghēshi kēsashi kar Marēy lē Zhezhefē mba'a vērñjē'wē tsa va, mēhēni ghēci kwa pētsa ka gēdēw pērē gwēzēn. <sup>17</sup> Ma sa nay ghēshi vērñjē'wē tsa va na, tapē ghēshi ta slanshi kwēma gēzanakēshi \*ndē kwal tsa Hyala vaa dzēkēn zēghwē va. <sup>18</sup> Ya wa ntsaa favē kwēma gēzēkē ka garēwa va va na, nja madānā ghēci nata nava kwēma. <sup>19</sup> Ma Marēy nanzē ki na, war ka fē kwēma va gwanataa dzēmbē ghēn nzē, ka tēkē kwēmaa

dzəkən wəzə. <sup>20</sup> Ghavə ka garəwa va, mba'a ghəshi kafəshi, ka zhəshiy jighi. Ma ghəshi mbə kwal na, war ə ghəshiy fal dikə tsa Hyala ta shi favə ghəshi va lə shi nashi ghəshi va. Sa nzana tsəgha mətə shi nashi shi va, njasaa niy gəzanakəshi ndə kwal tsa Hyala va.

*Kar \*Zhezhefə lə Marəy mba'a Yesəw mbə \*ciki Hyala*

<sup>21</sup> Ma sa mənta ləwma kwətiŋ ghala yata Marəy ki na, mba'a vici \*slanci fə'yasa kaa zəghwə nzə mənta. Sa slanamti məndi na, mba'a məndi fanati slən Yesəw. Slən tsa vay, ghəci na saa niy gəzanci \*ndə kwal tsa Hyala kaa mbəghəy ta fanci ghala ghənzə ghwəla ta bə hwər.

<sup>22</sup> Dza Marəy mba'a mənti vici fadə mətəkə mbə pi yam ghwə məwti, njasa gəzəkə kwəma pəhəti \*Məyizə kaa ka \*Izərayel. Ma sa kədfamti na pi yam ghwə ki na, mba'a ghəshi bəvə zəghwə shi va, ka dzashiy dzəmbə ciki Hyala mbə məlmə Zherəwzalem ta fəə dzəghwa kwəma Hyala.

<sup>23</sup> Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi fəy kwa kwəma Hyala, sa nzana tsəgha məndi tsasliti mbə \*kwəma pəhəti Hyala. Ma kə məndi na: «Yakə ma mali kwa tənə zəghwə nzə, zəghwəə zal kəy, tsa Hyalaa sləkəpə dza tsavaa nza» kə məndi. <sup>24</sup> Dza ghəshi mba'a ghəshi bəvə shiy vələnəvəshi kaa Hyala, sa nzana tsəgha kwəma pəhəti Məyizə gəzəkə: «Mba'a kə mali kədfita lə pi yam ghwə məwtiy, nza ghənzə dzaa bənavə ya ghərpəpəhi bakə, ya kwəkwrə palayhi bakə kaa Hyala» kə.

*Shimeyanjw gəzə kwəmaa səkə va Hyalaa dzəkən Yesəw*

<sup>25</sup> Ma ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa mbə məlmə Zherəwzalem, Shimeyanjw, kə məndi kaa slən tsa ci. Ndə wəzə ghəci niy nza, ntsa slar tsa, ka nəw kwal Hyala lə nəfə kwətiŋ. War mbə ndəghə səkə tsa ntsaa dzaa mbəli ka \*Izərayel ghəci. Lə \*Safə tsa Hyala dəwdəw tsa mbə nəfə ci.

<sup>26</sup> Mba'a Safə tsa Hyala va niy gəzanci, ka dza ghaa mətiŋa kala dza mətəpə ghaa nay \*Kəristəw Ntsa tivə Hyalaw, kə niy ni ngəci.

<sup>27</sup> Dza Safə tsa Hyala va, mba'a kakə Shimeyanjw dzəmbə \*ciki Hyala. Ma ghala vəghwə tsa va na, mba'a kar dəy lə mbəghəy bəkə Yesəw dzəmbə ciki Hyala, ta fəə dzəghwa kwəma Hyala, njasa gəzəkə kwəma pəhəti \*Məyizə.

<sup>28</sup> Sa nay Shimeyanjw zəghwə va ki na, mba'a bəvə vəgha hwər tsa ci. Dza na ka məni 'wəsa kaa Hyala, ma kə na:

<sup>29-30</sup> «A Ndə sləkəpə, 'wəsa dalala, nana kiy,

a kwəmaa niy gəzəkə miy tsa gha va niy nza mənta,

a mətsee nay ndə mbəlipə tsa ghwənəkə gha.

Nana kiy, a ghaa mbəə zlay ndə sləni tsa gha

a ghəci mətiy lə wəzə.

<sup>31</sup> \*Ndə mbəlipə tsa va na sa garəy gha

ta mbəzli tə hidfi gwanashi.

<sup>32</sup> Ghəci na waj pi tsaa dzaa canshi kwal

tsaa nəwŋa kaa hwəlfə mbəzli tə hidfi gwanashi.

Ghəci dza naa fə shəndəkə dzəti ka \*Izərayel

ghəshi mbəzli gha» kə.

<sup>33</sup> Ma sa favə kə dəy Yesəw ghəshi lə mbəghəy kwəma gəzə Shimeyanjw va na, nja mađənə ghəshiy nata nava kwəma.

<sup>34</sup> Dzəghwa Shimeyanjw mba'a

təfanatishi miy. Zhini ma kə kaa Marəy mbəghəy Yesəw na: «Avanay zəghwə nay, Hyala tərəvəy na ta sənay nəfə tsa ka Izərayel ghənzə. Nihwəti mbəzliy zəghwə va dza naa mbəlitishi, nihwətiy difa na, ra'i ghəshi dzaa zashi, sa ka ghəshi zləbə ma nəw ci. Zəghwə va dza naa ci shi di Hyala mbəzliy məni. Ə na na nzanay, ka dza mbəzliy zləbaw. <sup>35</sup> Ghəciy, ta cikəvəri kwəma mbəmbə na dzar mbə nefər mbəzli dəŋ dza naa dzəti ngwəla. Ma gha na na ghay Marəyey, ta sa ngəra'wə dza ghaa dza tə kwəma zəghwə gha na. Njasa dzəramtəŋa məndi miy nəfə tsa gha lə gwapa dza ngəra'wə tsa tə ghaa zhəŋa» kə.

*Anaa gəzə kwəmaa səəkə va Hyalaa dzəkən Yesəw*

<sup>36</sup> Ma ghalaba difa ki na, mba'a nahwəti mali niy nza tifa mbə məlmə Zherəwzalem. Kwa gəzə kwəmaa səəkə va Hyala ghənzə. Ana slən tsa mali va, zha Penəwel mbə hwəlfə kar Aser ghənzə. Tərəŋw ghənzə niy halita. Ghənzə kiy, piya mbərfəŋ niy mənəhwə ghəshi lə zal tsa niy bəvə na, ghənzə zha. Dzəghwa mba'a zata tsa va mətiy. <sup>37</sup> Ma sa mətiy zata na, dza na mba'a nəyta ka məgwəmba. Ghala vəghwə tsa vay, piya dəghəsə mətsəkə fadəti niy nza sa nə. Kalaa niy səvəri ghənzə mbə \*ciki Hyala, war sləni Hyala ghənzə məni havəghwə lə həvir gwa'a. Ka məni səwmay, ka cə'wə Hyala.

<sup>38</sup> Dza na ki ndəs səəkəta tifa dzəvəgha kar Marəy lə zata ge'i lə vəghwə tsa va. Sa səəkəta na na, tapə ghənzə ta mananta 'wəsa kaa Hyala kwərakwə, dza na ka gəzanshi kwəmaa dzəkən Yesəw kaa mbəzliy ndəghə vici

dza Hyalaa mbəli mbəzli mbə Zherəwzalem ti.

*Kar \*Zhezhefə lə zəghwə shi mbə məlmə Nazaretə*

<sup>39</sup> Dza kar Zhezhefə ghəshi lə Marəy ki, mba'a ghəshi kədamti məni \*kwəma pəhəti Hyalaa dzəkən zəghwə shi. Ma sa kədamti ghəshi məni nə na, dza ghəshi ka zhashi lə zəghwə shiy jighi, zhimbə məlmə Nazaretə tə hidī ka Galile. <sup>40</sup> Ma zəghwə shi va naci ki na, war mbə mətsəhə kəli dikə, kwəriŋ kwəriŋ vəgha ci. Mba'a Hyala fanambə məhərliy sənata kwəma tərəŋw dzəmbə ghən tsa ci. Bəm Hyala fakən dəvə nə kən.

*Yesəw mbə \*ciki Hyala, ghəci lə piya məŋ lə bakə*

<sup>41</sup> Njasa səəkə piya vay, mbə dza niy nza kar dəy lə mbəghəy Yesəw dzəmbə məlmə Zherəwzalem ta \*makwaghwa Pakə. <sup>42</sup> Ma sa mənti Yesəw piya məŋ lə bakə ki na, dza ghəshi pəm ghəshi pəməvə, ka dza ta makwaghwa va li njasa sənabəshi ghəshi mbə məni. <sup>43</sup> Sa tsəhəshi ghəshi mbə Zherəwzalem na, ka məni makwaghwa Pakə ghəshi. Dza ki mba'a Pakə kədita. Ma sa kədita Pakə na, mba'a kar \*Zhezhefə lə Marəy kafəshi ka zhashiy jighi nashi ki. Mbalaa mba'ay na Yesəw ləy hwəməy mbə məlmə Zherəwzalem. Kalaa niy fəti ghən ghəshi ta nava kwəma. <sup>44</sup> War dza ghəshiy dza. Ma kə ghən tsa shi na: «Dzar mbə nihwəti mbəzli nza ghəy mbə dza li shi kwa zərəw kwətiŋ na na zəghwə» kə ghəshi nashi ki. Vəghwamti ghəshi mbə dza. Ma hetihwer ki na, mba'a ghəshi madīshi ta pala dzar mbə manhiy, lə dzar mbə madigahishi. <sup>45</sup> Pəla' pəla' kə ghəshi na, shaŋ ghəshi ta nay. Ma sa nay ma ghəshi na,

dza ghəshi ka zhəghəvaa zhimbə Zherəwzalem ta pəla mbəba. <sup>46</sup> Vəghwamti ghəshi mbə pəla ci. Ma tə kwa mahkana vici na, zhini ndəs ghəshi tsəhəshi mbə Zherəwzalem. Dza ghəshi na, Yesəw mənəy mbə ciki Hyala, tə jipəjipə \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala mbə \*ka Zhəwifə. Ka fa kwemer bənipə ghəshi va, ka dəfəw nahwəti kwəma mbə və shi ghəci. <sup>47</sup> Ya wa ntsaa favə gəla kwemer gəzə na va na, ka mananci madaŋa va na ci va hwəlfə məhərli, lə va gəla kwəma ka naa zləbakə gwa'a.

<sup>48</sup> Ma sa səəkə kar Zhezhefə lə Marəy nay na, ka mananshi madaŋa nava kwəma. Ma kə mbəghəy ngəci na: «A zəghwee, tawa məntəŋəy gha nana kwəma tsətsəa, tawa gwəravə ghaa dzaməntəŋəy her ghəy lə dəŋa, kwəp kwəp kwəp ghəy mbə pəlaŋa kia?» kə. <sup>49</sup> Ma kə Yesəw kaa zləbanta na: «Wa shi pəlara ghwəy ti tsəghaa? Ə sənay ma ghwəy mbə ciki tsa Dirə dzee nza ta ghəranci sləni ci pə ghwəy shəkəna?» kə. <sup>50</sup> Kwəma gəzəkə na va ki na, mba'a səəti məhərli kar dəy ghəshi lə mbəghəy.

<sup>51</sup> Dzəghwa Yesəw ki, mba'a nəwvəshi, ka zhashi ghəshiy zhimbə məlmə Nazaretə kwa zəerə shi. Ka yə fəti ghəci kaa mbəzliy yakə va, njasa dī ghəshi. Ma na mbəghəy nanzə ki na, war mbə fə ghən ghənzə ta shiy məniva va gwanashi. <sup>52</sup> Yesəw ki na ka mətsəhə kəli vəgha ci, ka mətsəhəva məhərliy sənata kwəmaa dzəmbə ghən tsa ci gwa'a. Ka təbanta kwəma ci kaa Hyala, tsəgha kaa mbəzli kwərakwə.

### 3

*Zhaŋ ndə mənī \*batem mbə*

2:49 2:49 Zhj 2:16 2:51 2:51 2:19 2:52  
Lk 24:37 3:4 3:4-6 Ezay 40:3-5

*gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli*  
(Mt 3:1-12; Mk 1:1-8; Zhj 1:19-28)

<sup>1</sup> Ləy hwəm sa mətiy Agwəstə, mazə tsaa sləkə hidī ka \*Rəm gwanashi na, mba'a mənđi pəerəti tsahwəti ndəə dzəghwa pətsa ci. Tiber, kə mənđi kaa slən tsa ci. Ma Tiber mbə mənī kwa məŋ lə cifə piya ci mbə mazəy, Paŋwəsə Pilatə niy nza naa ngwəmna tə hidī ka Zhəwde. Ma \*Erədə na, ka mənī ngwəmna tə hidī ka Galile. Fəlipə, zədəy Erədə na, tə hidī ka Itərə lə ni ka Terakwanitə, mba'a Lizaniyasə ka mənī tə ni ka Abilen. <sup>2</sup> Ghala vici vay, bakə niy nza mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala mbə ka \*Izərayel. Anə, kə mənđi kaa slən tsa tsahwəti, Kayifə tsahwəti.

Ge'i ge'i lə vəghwə tsa va ki na, dza Hyala mba'a gəzanta kwəma nzə kaa Zhaŋ zəghwə Zakari ghəci ghwəlay mbə gamba. <sup>3</sup> Ma sa favə Zhaŋ kwəma gəzanakə Hyala va na, dza na mba'a madfiy ka dza dzar mbə məlməhi dzar miy həl Zhərdeŋ gwanashi ka gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli, ma kə na: «Tsam titihwə kwa kwəma Hyala, zhəghantim nzyə tsa ghwəy, ma nza mənđi məntəŋwəy batem, nza Hyala pəlayŋwəy jikir tsa ghwəy mbə nəfə tsa nzə» kə. <sup>4</sup> Kwəma gəzə na vay, kərasl dzəghwata na kwa kwəmaa niy tsasliti \*Ezay ndə gəzə kwəma Hyala va niy nza mbə zliya ciy dzəkən Zhaŋ. Ma kə niy niy:

Ava məli ndəə gaka mbə zlapə mbə gamba. Ma kəy:  
«Gwəmantim nefer ghwəy ta ka'wə Ndə sləkəpə, njasa ka mənđi vaa zamti kwal wəzə wəzə ta ka'wə ntsa dikə tsa, mba'a ghwəy ghwənanamti nefer ghwəy wəzə wəzə.

2:52 1Sam 2:26 3:3 3:3 SləniKY 13:24; 19:4;



<sup>5</sup> Pətsa dəbaŋ dəbaŋ tsa gwa'ay, ta yəməy dza na, cəke' dza məndiy həlbanti kar dəlegwigwi lə hwəmer pi gwa'a.

Tə pətsa nza kweler hwəfaŋə hwəfaŋəy,

tidid' dza məndiy gəŋətishi.

Kweleriy yidishi gwa'ay, ta yəməntishi dza məndi.

<sup>6</sup> Ya wa ndə ghalaba kiy, ta nay ntsa ghwənikə

Hyalə ta mbəlipə dza na» kə mali va, kə niy ni.

<sup>7</sup> Ma Zhaŋ mbə gəzə kwəma ci va tsəgha ki na, dza mbəzli mba'a ghəshi basəkəvashi dalala ta mbə ghəciy mananshi batem. Ma kə Zhaŋ kaa ngəshi na: «Ghwəyəy, nja shesher ndərəm ghwəy. Mbə təkə kwəma ghwəyəy, ta mbəliŋəy dza ghəy va ngwəvə Hyalə va dzaa səkə, sa ka məndi məntəŋəy batem, nə ghwəy.

A ntsaa gəzəŋwəy tsəgha na kə kia? <sup>8</sup> Mba'a pə ghwəy dī mbəliŋwəyəy, ə pə ghwəy məni sləni wəzə na gar sənay məndi a ghwəy zhəghanti nzəy tsa ghwəy katan katan, kə məndi. Nəghətəa ghwəy taa zəzəti na: «A ghəy dzaa mbəliŋəy sa nza \*Abərahəm vaa jijiŋəy» pə ghwəy ma. Ma na Hyalə nanzə e gəzəŋwəyəy, a bərçi və ta zhəghəti ya hərəzli nashi ghwəy ni ka ndərazhi Abərahəm. <sup>9</sup> Ə gəzəŋwəy ya, ndəkəwə na ngwəvə Hyalə nanzə ki, njasa ka tsə'i vaa nza mbəzə mbəzə ta kəsli fəhiy dzaa ya ma ya wəzə na gwanashi, ta ndəti ghwə ti shi» kə. <sup>10</sup> Ma sa gəzəkə Zhaŋ tsəgha, ma kə mbəzli basəkəvashi va kaa ngəci na: «Njaa dza ghəy məni sana kia Zhaŋ?» kə ghəshi. <sup>11</sup> Ma kə Zhaŋ ngəshi na: «Ma pə ghwəy məntiy, ntsa nza kwəbənəy və bakəy, ə kə

tanavə tsahwəti kwətiŋ kaa ntsa kama na və. Ntsa nza shi zəməy və bə na, ka təhəshi ghəci lə mbəzli kama ghəshi və shi» kə.

<sup>12</sup> Dzəghwa ka \*dəwan kwərəkəwə mba'a ghəshi səkəkəshi ta mbə Zhaŋ mananshi batem. Sa səkəkəshi ghəshi na, dza ghəshi ka dəw kwəma va Zhaŋ, ma kə ghəshi na: «A Metər, njaa ka ghəy məni na ghəy kia?» kə ghəshi. <sup>13</sup> Ma kə Zhaŋ kaa ngəshi na: «Ghwəy mbə sləni ghwəyəy, əntaa ghwəy papa shiy va mbəzli ma, war njasa gəzəŋwəy ngwəmnə tsəhə shiy va mbəzli pə ghwəy dzaa tsəhəshi» kə kaa ngəshi.

<sup>14</sup> Dza ka sawji kwərəkəwə, mba'a ghəshi səkəkəshi, ka dəw və tsəgha bə, ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghəy məni na ghəy kia?» kə ghəshi. Ma kə Zhaŋ ngəshi na: «Əntaa ghwəy zlihwə gəna va mbəzli lə bərçi ma, əntaa ghwəy dzaa slasla dzərvə dzəkən mbəzli ma. Ta na ghwəy va zhəmə wəŋwəy məndi pə ghwəy vəshi» kə.

<sup>15</sup> Ya wa ndəy, mbə ndəghə səkəkə tsa \*Kəristəw Ntsa tivə Hyalə niy nzana. Ma sa nata məndi kwəma məni Zhaŋ ki na, ghəci dza Kəristəw tsa vaa nza bərkee, kə mbəzli kaa kwəma təkə ghəshi mbə ghən shi. <sup>16</sup> Ma kə Zhaŋ kaa ngəshi gwanashi ki na: «Yən na neyey, lə yam ngəri mənəŋwəy ya batem. A tsahwəti ntsaa tənətəra tə dikə tifa dzaa səkəkə. Ntsa vay, məniree gar gələbə ta pəli yidi mbə kwəkwəhə tsa mbə səfa ciw. Na naciy, lə \*Safə tsa Hyalə, mba'a lə ghwə dza naa səkəkə ta mənəŋwəy batem. <sup>17</sup> Sa ka na səkəkəy, ta məni ngwəvə dza naa dzəkən mbəzli. Ngwəvə ci vay, njasa ka ndə vaa pəhə ha lə kwəkwə gaga

ta dövə ci dza naa mənı. Ma sa ka na pəhamtı na, mba'a basaghwa ha ci kwa tamə, ma davəna na mba'a ndamti mbə ghwəə dzaa mətı ma ya pa' hwəmba» kə Zhañ.

<sup>18</sup> Ava tsəgha niy gəzanshi Zhañ Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli, ka tsəhanshi səətiy dzəghwa sləmə shi lə kwəma ghəngəhən ghəngəhən ta mbə ghəshiy zhəghanti nızəy tsa shi. <sup>19</sup> Dza Zhañ tə nahwəti vici mba'a gəzanakə kwəma kaa ngwəmna Erədəə dzəkən kwəma mənı na gəmgəm na. Ə niy bəhwə Erədəə mali zədəy, Erədiyadə, kə mənı kaa slən tsa mali va. Zhini mba'a niy mənı nihwəti shi gəmgəm ni dən dıba. Va tsəgha niy nə Zhañ, shi wəzə ni na shi mənı gha vaw, kə kaa ngəci. <sup>20</sup> Ma sa gəzanakə Zhañ kwəma va kaa Erədəə tsəgha na, mba'a nəfə tsa ci satiy, dza na mba'a faghwa Zhañ kwa fərshina. Zhini mətəshə mətəshəti lidi kwəma tsəgha ki.

*Zhañ mbə mənı \*batem kaa Yesəw*

(Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)

<sup>21</sup> Zhañ ghwəla ta dzəghwa fərshinay, mbəzli dən niy səəkə na və, ka mananshi batem ghəci. Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw mba'a səəkəy va Zhañ, mba'a Zhañ mananati batem kwərakwə. Ma Yesəw mbə cə'wə na, gwəravə ghwəmə tsəgha bəñ ghwənıta. <sup>22</sup> Dza \*Safə tsa Hyala d'əwdəw tsa ka səəkə mə ghwəməə dzəkən, nıjə'wə pə gha na, ndəba vəgha ghərpəpə, pə gha. Fa mənı na, məli ndəə gəzə kwəma səəkə mə ghwəmə, a kə na: «Gha na Zəghwee, tərənıw dıñee, mbə vəshi nzee dalala tə gha» kə.

*Jijihiy Yesəw*  
(Mt 1:1-17)

<sup>23</sup> Ma gha Yesəw gha slənı Hyalay, mahkan mətəskə niy nza piya ci. Ma dəy tə bərkə nızəy, \*Zhezhefə na, ma Zhezhefə na, zəghwə Eli, <sup>24</sup> Eli na, zəghwə Matatə, Matatə na, zəghwə Levi, Levi na, zəghwə Meləki, Meləki na, zəghwə Zhanay, Zhanay na, zəghwə \*Zhezhefə, <sup>25</sup> Zhezhefə na, zəghwə Matatıyasə, Matatıyasə na, zəghwə Aməsə, Aməsə na, zəghwə Nahwəm, Nahwəm na, zəghwə Ezəli, Ezəli na, zəghwə Nagay. <sup>26</sup> Nagay na, zəghwə Matə, Matə na, zəghwə Matatıyasə, Matatıyasə na, zəghwə Sheməñ, Sheməñ na, zəghwə Zhəsəkə, Zhəsəkə na, zəghwə Zhəda, <sup>27</sup> Zhəda na, zəghwə Zhəwanan, Zhəwanan na, zəghwə Resa, Resa na, zəghwə Zhərəbabel, Zhərəbabel na, zəghwə Salatıyel, Salatıyel na, zəghwə Neri, Neri na, zəghwə Meləki, <sup>28</sup> Meləki na, zəghwə Adi, Adi na, zəghwə Kwasam, Kwasam na, zəghwə Eləmadam, Eləmadam na, zəghwə Er, <sup>29</sup> Er na, zəghwə Yesəw, Yesəw na, zəghwə Eliyezer, Eliyezer na, zəghwə Zhewrim, Zhewrim na, zəghwə Matatə, Matatə na, zəghwə Levi, <sup>30</sup> Levi na, zəghwə Shımeyanıw, Shımeyanıw na, zəghwə Zhəwda, Zhəwda na, zəghwə \*Zhezhefə, Zhezhefə na, zəghwə Zhənam, Zhənam na, zəghwə Eliyakim, <sup>31</sup> Eliyakim na, zəghwə Meleya, Meleya na, zəghwə Mena, Mena na, zəghwə Matata, Matata na, zəghwə Natan, Natan na, zəghwə \*Davıtə, <sup>32</sup> Davıtə na, zəghwə \*Zhese, Zhese na, zəghwə 'Wəbetə, 'Wəbetə na, zəghwə Bəwazə, Bəwazə na, zəghwə Sala, Sala

**3:19** 3:19-20 Mt 14:3-4; Mk 6:17-18    **3:21** 3:21 5:16    **3:22** 3:22 4:18; Zəghwee: Cem 2:7; Ezay 42:1; Lk 9:35; 20:13    **3:27** 3:27 Salatıyel: 1NəMezh 3:17; Esd 3:2    **3:30** 3:30-33 Rətə 4:18-22; 1NəMezh 2:1-14    **3:31** 3:31 Natan: 2Sam 5:14    **3:33** 3:33-38 Ghava 29:35; 25:19-26; 11:10-20; 5:1-32

na, zəghwə Nashən, <sup>33</sup> Nashən na, zəghwə Aminadabə, Aminadabə na, zəghwə Adəmin, Adəmin na, zəghwə Arni, Arni na, zəghwə Esərəm, Esərəm na, zəghwə Peresə, Peresə na, zəghwə Zhəwda, <sup>34</sup> Zhəwda na, zəghwə \*Zhakwapə, Zhakwapə na, zəghwə \*Izakə, Izakə na, zəghwə \*Abəraham, Abəraham na, zəghwə Tera, Tera na, zəghwə Nahwər, <sup>35</sup> Nahwər na, zəghwə Serəgwə, Serəgwə na, zəghwə Rewə, Rewə na, zəghwə Pelegə, Pelegə na, zəghwə Eber, Eber na, zəghwə Shela, <sup>36</sup> Shela na, zəghwə Kaynan, Kaynan na, zəghwə Arfakəsadə, Arfakəsadə na, zəghwə Shem, Shem na, zəghwə \*Nəwe, Nəwe na, zəghwə Lamekə, <sup>37</sup> Lamekə na, zəghwə Matəsalem, Matəsalem na, zəghwə Henəkwə, Henəkwə na, zəghwə Zharet, Zharet na, zəghwə Malelelə, Malelelə na, zəghwə Kaynan, <sup>38</sup> Kaynan na, zəghwə Enəsə, Enəsə na, zəghwə Setə, Setə na, zəghwə \*Adam, Adam na, Zəghwə Hyala. Ava tsəgha na jijhiy Yesəw njasa nza ghəshi.

## 4

*Yesəw lə ndə jaka tsa Hyalaa*  
(Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

<sup>1</sup> Ma ləy hwəm sa mananati məndi \*batem kaa Yesəw kwa həl Zhərdeŋ ki na, mba'a zhəghəkəvay, paf nəfə tsa ci təhəy va \*Safə tsa Hyala dəwdəw tsa. Dza Safə tsa va, mba'a pəməghə dzəmbə gamba. <sup>2</sup> Hi fadə mətəkə ghəci mənti mbə gamba va, war mbə hərə \*ndə jaka tsa Hyala. Səkə shi zəmə kwa miy ci nehem mbə hi tsa va gwanayəw. Ma lə hwəm sa kərətə vici fadə mətəkə na va ki na, mba'a ma 'wati ghəranci.

<sup>3</sup> Ma kə ndə jaka tsa Hyala kaa ngəci na: «Ndata Zəghwə Hyala nza ghay, gəzanci kaa hakwə tsa, a ghəci zhəghəy ka shi zəmə, a gha zəməshi» kə. <sup>4</sup> Ma kə Yesəw kaa zləbanci na: «Ma kə kwəma tsasliti məndi mbə Zliya Hyalay: “Ka nzəyəy ndə tə hidfi kwataka lə shi zəmə gwa'a tsəghaw” kə» kə Yesəw.

<sup>5</sup> Sa nay ndə jaka tsa Hyala shəŋ ghəci ta mbay Yesəw dza kwa nava bəla na, dza na pəm pəməghə dzəmə pətsaa gwəramti yakəyakə. Sa pəməghə na na dza na nza'jəw, canamti məlməhi tə hidfi gwa'a gwa'a lə mezhihəy sləkəshi. <sup>6-7</sup> Ma kə ngəci na: «War mba'a pə gha tsəfəkwəŋə kwa kwəma yay, ta ndəŋə kwal tsaa sləkə məlməhi va, lə shi mbə shi va dzee, mbə dəvə gha dza ghəshiy nza gwa'a gwa'a. Sa nzana shi va gwanashiy, kaa ngərə ndarashi məndi mbə dəvee. Yən kwərəkəwəy, e mbay banavəshi kaa ntsa dəe bānci shi» kə. <sup>8</sup> Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Ma kə kwəma tsasliti məndi kwa Zliya Hyalay: “War kwa kwəma Hyala gha sləkəŋə, pə gha dzaa tsəfəkwə, war kaa ngəta pə ghaa ghəra sləni kwətita va hwəmba” kə məndi» kə Yesəw.

<sup>9</sup> Ma sa nay ndə jaka tsa Hyala shəŋ ghəci ta mbay Yesəw dza kwa nava bəla dība na, dza na mba'a pəməghə Yesəw dzəmbə məlmə Zherəwzalem, mba'a pəməghə dzəmə ghən \*ciki Hyala. Ma kə kaa Yesəw na: «Ndata Zəghwə Hyala nza ghay, ndəbəvaa dzəghwaa dzəti hidfi. <sup>10</sup> Sa nzanay a məndi tsasliti kwa Zliya Hyala: “Ta ghwənikə ka kwal nzə dza Hyala ta səkə ta ndəghwəŋə” kə məndi. <sup>11</sup> Ma kə məndi dībay: “Ma nza ghəshi ka'wəŋə lə dividivi shi va

nəghətaa hakwə gwələhantaa tə səfa gha” kə məndi» kə. <sup>12</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «A Zliya Hyala gəzəkə difa, a kəy: “Əntaa gha dzəghə nighə kwəma Hyala gha sləkəŋa ma” kə məndi» kə Yesəw.

<sup>13</sup> Ma sa kədamti ndə jaka tsa Hyala dzəghə hərə Yesəw lə tsəhwəli ghəngən ghəngən dən tsəgha ki na, dza na, mba'a dzay tə nava vici di, ta ndəghə nahwəti vici.

*Yesəw gha sləni ci tə hidī ka Galile*

(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)

<sup>14</sup> Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dzəghwa Yesəw mba'a zhəghəghəvay zhiti hidī ka Galile. Paf nəfə tsa ci təhəy lə bərçi banavə \*Safə tsa Hyala dəwdəw tsa. Dzəghwa zləŋ məlmə slən tsa ci dzay. <sup>15</sup> War ə ghəciy bəni kwəma Hyala kaa mbəzli dzar mbə ceker basəva \*ka Zhəwifə, ka fal mbəzli gwanashi.

*Zləbati kwəma Yesəw mbəzli ka Nazaretəw*

(Mt 13:53-58; Mk 6:1-6)

<sup>16</sup> Dzəghwa Yesəw mba'a dzay dzəmbə məlmə Nazaretə, məlmə kəli na mbə. Ma sa səəkəta \*vici dəkəva ka Zhəwifə na, dza na mba'a dzəmbəy dzəmbə \*ciki basəva tsa shi va, njasa sənabəy na mbə dzəmbə. Ma sa tsəhəy na, mba'a garəy ta jəngə Zliya Hyala. <sup>17</sup> Dzəghwa mba'a məndi vələnəvə zliya tsasli \*Ezay ndə gəzə kwəma Hyala. Ma sa bəvə na na, mba'a palamti, dza na mba'a kəsata kwəma mbəba tsasli tsasli naa dzəkən ghən tsa ci. Kə ka jəngə kwəma va, ma kə na:

<sup>18</sup> «A \*Safə tsa Hyala kənee, ə tsəhavəra na ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa ka ndərma.

ə ghwənara na ta gəzanshi pəli tsa shi kaa mbəzli kwa fərshina,

lə ta ghwənanamti mətəshi ghwələfesli.

Zhini mba'a ghwənara ta mbalamti mbəzli sanshim ngəra'wə.

<sup>19</sup> Mba'a ta gəzanshi kaa mbəzli, nza ghəshi mbə sənay,

a vəghwə tsa dza Hyalaa mbəlishi ti səəkəy» kə.

<sup>20</sup> Ma sa jəngamti Yesəw kwəma va tsəgha na, dza na mba'a zhiniy paray zliya va. Mba'a banavə kaa ntsaa ghəra sləni mbə ciki basəva tsa va. Ma sa banavə na na, das nzəyəy mənəy ta bananshi shiy. Mbəzli tifa ghaləba mbə ciki basəva tsa va gwanashi na issə, ghəshi fati mətə tə Yesəw, ka nighə. Ka ndəghə kwəma dza na ta gəzanshi. <sup>21</sup> Dzəghwa ki, ma kə Yesəw ngəshi na: «Kwəshala tə zliya na na jəngəhwee sənəvay, a nava kwəma mənta ndatsə. Ghala pətsaa fa ghwəy va yən mbə jəngə məniva na» kə. <sup>22</sup> Ma sa favə ghəshi kwəma gəzəkə Yesəw va na, tərəŋw ghənzə təbanatishi gwanashi. Ma kə ghəshi na: «Kay, kwəma gagaa nava kwəma wəzə tsa nzwə, zəghwə \*Zhezhefə va sasa tsəy?» kə ghəshi.

<sup>23</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ka dza ghwəy bashəhwə gəzəkəra kwəma nja kwa fir taa nzwə. Ma dza ghwəy niy: “A ndə mbəlipə, ca mbəliti ghən tsa gha kwərakwə kəshi” dza ghwəy ni. Zhini a pə ghwəy taa ni ngəra difa na: “Ya gəla shiy mənəhwə gha va tə hidī ka Kapernahwəm, favə ghəyəy, məntishi tsəgha tikə mbə na gha na məlmə kwərakwə di” dza ghwəy ni» a kə Yesəw.

**4:13** 4:13 22:3, 31 **4:14** 4:14 4:18 **4:18** 4:18-21 1:68 **4:18** 4:18-19 Ezay 61:1-2; Mt 11:5; Lk 7:22 **4:18** 4:18 1:35; 3:16, 22; 4:1, 14; 10:21; 24:49; Mt 1:18, 20; 3:11, 16; 4:1; 12:18, 28, 31-32; 28:19; Mk 1:8, 10, 12; 3:29; SləniKY 1:2, 5, 8; 2:4, 17, 18 **4:19** 4:19 SləniTaH 25:10 **4:22** 4:22 Zhŋ 6:42 **4:24** 4:24 Zhŋ 4:44

24 Zhəghwa, ma kə ngəshi dība na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ndə tība va kwətiŋ mbə ka gəzə kwəma Hyala mba'a məndi zləbati kwəma ci, ka fə bamaa dzəti mbə məlmə yakə məndiw. 25 Zhini dība e gəzanwəy kwagwa'ay, mbəradzə ghala vəghwə tsa \*Eli ndə gəzə kwəma Hyalay, daŋ niy nza mi'i mbəreketi tə hidī ka \*Izərayel. Ghalabay, tərəŋw niy nza ma tə hidī va, sa niy nzməy ma van mbə piya mahkan mba'a tir kwan. 26 Ya tsəgha niy nza mi'i mbəreketi tə hidī ci va daŋ mbə may, niy ghwənəghə Eli Hyalaa dzakə ghi tsa nahwəti ya kwətiŋ ti shi, ta kəəti ghəciw. War dzakə ghi tsa nahwəti mali mbəriy kama tə hidī shi, niy ghwənəghə na Eli. Mali vay, mbə məlmə Sarepəta niy nza na, tə hidī ka Shidanw. 27 Ya ghala vəghwə tsa ndə Hyala Elizhe kiy, daŋ niy nza ka dərna tə hidī ka Izərayel ghəshi ni ci hidī. Ya tsəgha niy nza ka dərna daŋ tə hidī ci vay, niy mbəlanti tsahwəti Elizhe ti shi ya kwətiŋəw. War \*Naaman, tsahwəti ndə dərna tsaa səəkə tə hidī Shiri na saa niy mbəlanti na» kə.

28 Ma sa favə mbəzliy basəshi va mbə ciki basəva tsa va kwəma gəzə Yesəw va tsəgha na, mba'a nefer shi satishi gwanashi mbəba.

29 Dza ghəshi rəərə ghəshi satishi, tasl ghəshi kəsəvə Yesəw, ka mbahəə səvəri mbə məlmə, sa mbahəkəvəri ghəshi na, mba'a ghəshi dzəməshi liy dzəti dāl pətsa ləy ghəshi va məlmə shi va ti. Ta mbə ghəshiy tsəkway səəkə mə pətsa vaa dzəti ngwəla, ta məti ghəci. 30 Ma dza Yesəw naci ki na, liwəd səvəriy mbə shi, ka dzay.

*Yesəw ghəshi lə ntsa sancī gəz-laka ngəra'wə*  
(Mk 1:21-28)

31 Dzəghwa Yesəw mba'a dzay dzəmbə məlmə Kapernahwəm, tə hidī ka Galile. Sa tsəhəy na mbəba na, dza na ka bəni shiy ghəci kaa mbəzli mbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə fəca \*vici dəkəva. 32 Ma mbəzli tība ki na, mba'a shi bananshi na va səvəri məhərli shi. Sa nzana lə bama ti ghəci gəzə kwəma kaa mbəzli.

33 Mba'a tsahwəti ndə niy nza tība mbə ciki basəva tsa va, lə gazlaka 'yahə'yahə na mbə ghən ci. 'Wakəvə ntsa va tsəgha tapə ta 'wanə, zlanzlan, ma kə na: 34 «A Yesəw, ndə ka Nazaretə tsa, ta njaa dī gha lə ghəya? Ta zantəŋəy səəkə gha shəkəna? Ma na neyey, e sənaja wəzə. Ghay, ntsa dəwdew tsa ghwənay Hyala nza gha!» kə. 35 Dza Yesəw mba'a 'yamanakə cihə kaa gazlaka mbə ghən ntsa va va, ma kə na: «Dəkədəkə pə gha. Ə pə ghaa səvəri mbə ghən zal tsa, mbala kərakə» kə. Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, 'wakəvə gazlaka va tsəgha, mbəriv fati zal tsa va tə pi tība kwa kwəma mbəzli gwa'a. Mba'a səvərta mbə ghən ntsa va. Shaŋ ta mananati shiy kaa ntsa va gar zhanci ghənzə mbə səvəri mbə ghən ci.

36 Ma sa nata mbəzliy nza tība gwanashi nava kwəma ki na, mba'a mananatishi madəŋa. Dza ghəshi ka gəgəzə kwəma kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Wa slən tsa na tsətsə na na kwəma kia? Njaa mbay tsatsa ndəə gəzanakə kwəma kaa gazlaka lə gwəlan, dza mba'a hwəta səvəri mbə ghən ndəə zlayaa?» kə ghəshi. 37 Dzəghwa ki war kwəma Yesəw məndiy sla tə hidī va gwa'a gwa'a.

*Kar Yesəw lə ka zəlghwə daŋ*  
(Mt 8:14-17; Mk 1:29-34)

<sup>38</sup> Ma sa dza Yesəw na, mba'a səvəriy ghalaba mbə ciki basəva tsa va, mba'a dzay dzakə ghi tsa Shimanjw. Dzakə na na, shiy Shimanjw tifa gwərapəta dalala məhəni, ndəba ghwə, pə gha vəgha nזə. Dza mbəzli ka cə'wə Yesəw a ghəci mbəlanti. <sup>39</sup> 'Wakəvə Yesəw ki, gəlanj gəlanjəy kən mali va. Dza na ka gəzanci kwəma ghəci kaa zəlghwə tsa va lə gwəlanj, a ghəci səvəriy mbə vəgha mali va. Sa gəzanakə Yesəw kwəma tsəgha na, dza zəlghwə tsa va mba'a səvəriy mbə vəgha mali va. War ghwəla tsəgha na, nza'jəw ghənzə kafəta ka dza ta bənsi shi zəmə.

<sup>40</sup> Ma sa pəkəwəta vici ki na, dzəghwa məndi basə basə məndi basanakə nihwəti ka zəleghwer ghəngəhən ghəngəhən. Dzəghwa Yesəw, mba'a fafanakənshi dividivi ci kwətinj kwətinj tsa shi gwa'a. Dza ghəshi, kwərinj kwərinj ghəshi mbəlishi gwanashi. <sup>41</sup> Daŋ gezlekiki səvərişi mbə ghən ka gezlekiki daŋaŋ mbə mbəzli va, kala ngwəmə lala ghəshi mbə səvəri. Ma kə ghəshiy ni na: «Gha na Zəghwə Hyala. Gha na Zəghwə Hyala» kə ghəshiy ni. Ka Yesəw dza na, ka naβəshi lə gwəlanj. A ghəshi catavashi kala gəzə ma kwəma. Sa nzana, ma gezlekiki va na nashiy, a ghəshi sənay ghəci na \*Kəristəw Ntsa tivə Hyala, kə ghəshi.

*Yesəw tə hidfi ka Zhəwde*  
(Mk 1:35-39)

<sup>42</sup> Ma tə way pi mekəshi na, mba'a Yesəw kafəy səvəriy mbə məlmə Kapernahwəm, ka dzay dzəti gamba kərakə lə mbəzli. Dza mbəzli daŋaŋ, mba'a ghəshi kafəshi, ka papala, dza ghəshi ndəs ghəshi kəsəy. Ma sa kəsəy

ghəshi tsəgha na, kala zhini ghəshiy di ghəciy zlashi ta dzay ghwəla. <sup>43</sup> Ma kə Yesəw kaa ngəshi naci ki na: «Wəzəba dzee na ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzli, kaa mbəzli mbə nihwəti məlməhi kwərakwə. Sa nzanay, ghənzə na kwəma ghwənikəra Hyala ti» kə.

<sup>44</sup> Dza na mba'a dzay, ka gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli dzar mbə ceker ka \*ka Zhəwifəə basəva tə hidfi ka Zhəwde.

## 5

*Kwa taŋa \*mbəzli ta səda*  
*Yesəw*

(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)

<sup>1</sup> Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw səvəriy garəy tə həlbə tsa miy kwəfa \*Zhenezaretə. Dza mbəzli, daŋ ghəshi basəkəvashiy dzəvəgha. Dza ghəshi ka tsətsəkəwəva ta nza ndəkəwə vəgha, ta fa kwəma Hyala gəzə na va. <sup>2</sup> Tsa' kə Yesəw na, mba'a nashi kwambəwaler bakə tə pətsa va vəgha həlbə. Ə niy səəməshi ka kəəsə kərpi kwa shi, mba'a ghəshi niy dzashi ta yaβə zlekwer shi. <sup>3</sup> Dza Yesəw ki, mba'a dzay dzəghwa nahwəti kwambəwal va, sa Shimanjw ghənzə. Ma kə ngəci na: «A Shimanjw, katata kwambəwal gha naa jəw dzar dzəti yam di» kə kaa ngəci. Dza Shimanjw mba'a dzəghwaa katata. Mba'a Yesəw nזəyəy kwa, dza na mba'a ghati gəzanshi kwəma kaa mbəzli ki.

<sup>4</sup> Ma lə hwəm sa kədfiy na lə gəzə kwəma kaa mbəzli ki, ma kə kaa Shimanjw na: «Ca mbala, kətəghə kwambəwal gha naa dzar dzəti hwər kwəfa, nza ghwəy pəəli zlekwer ghwəy, a ghwəy ndaghashiy dzəghwa kwəfa, ta ka kərpi njasa nza

ghwəy va kwa zəərə ghwəy» kə.  
<sup>5</sup> Ma kə Shimanjw ngəci na: «A Metər, ava ghaa nay mbə ka kərpi hi ghəy virvirvir, kəsəvə sə ghəy ya wabaw. E ma njana nzana gha gəzəkəray, kadiw a ghəy zhiniy pəli zlekwer ghəy zhimbə kwəfa» kə. <sup>6</sup> Dza ghəshi ki mba'a ghəshi katatavashiy dzəti hwər, ka pəpəli zlekwer shiy dzəmbə kwəfa, ka ka kərpi. Dzəghwa tərənəw ghəshi kavə kərpi, pa' ka dī slikwə zlekwer shi va dən tsa kərpi. <sup>7</sup> Sa nashi ghəshi tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi təhwadashi nihwəti madigahishi kwa nahwəti kwambəwal ta kəətishi. Ndəs niva mbəzli səkəshi. Dza ghəshi tifa ki ka pa kərpiy dzəghwa kwambəwaler bakə ni va. Paf paf ghəshi tahayshi lə kərpi bakanashi, pa' ka dī ndava kwambəwaler vaa dzəmbə yam, va shəndəkə tsa kərpi, gwa'a tsəgha.

<sup>8</sup> Ma sa nay Shimanjw Piyer tsəgha na, dza na gələb gələbəy shinin ci mbə hidī kwa kwəma Yesəw. Ma kə kaa ghəci na: «A Ntsaa sləkəra, katantəvanə vəghee, sa nzanay, ndə mənī \*kwəma jikir na nzee» kə. <sup>9</sup> Ma Shimanjw kiy, tərənəw niy dzashi her ci, lə mbəzli va ta gwa'a, va kwəma kərpi kəsəvə ghəshi va dən ni tsəgha. <sup>10</sup> Ndərazhi Zhebēde, kar Zhakə lə Zhan kwərakwə na, tsəgha her shi dza-shi. Mbəzli bakə ni vay, ghəshi lə kar Shimanjw niy nza na mbə slənī shi kwa zəərə kwətinj na. Ma kə Yesəw kaa Shimanjw ki na: «A Shimanjw, ka dza her gha ma. Ghala ndatsə e gəzanay, ka zhini ghaa nzaa ndə kəsə kərpiw. Ndə dza ta haka mbəzli səkə ta nəwra dza ghaa nza» kə. <sup>11</sup> Ma sa favə ghəshi tsəgha

ki na, dza ghəshi mba'a ghəshi pakəmə kwambəwaler shiy dzəti həlbə. Mbərəkə ghəshi zlashi tifa, lə shi və shi gwa'a. Mba'a ghəshi nəwhwə Yesəw.

*Kar Yesəw lə ndə dərna  
(Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)*

<sup>12</sup> Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw tsəhəy mbə nahwəti məlmə. 'Wakəvə tsahwəti ndə tifa mba'a tsahwəy, war dərna vəgha ci. Dza na mba'a nay Yesəw. Ma sa nay na Yesəw tsəgha na, dza na, mba'a səkə tsefəkwəy kwa kwəma ci, lə kwəma ci mbə hidī, ka pəra'wanci dəvə. Ma kə na: «A Ndə sləkəpə, war mba'a pə ghaa dī sənəzvay, a gha mbələnərə dfevdew va dərna kənee na» kə. <sup>13</sup> Ma sa gəzəkə na tsəgha na, dza Yesəw, kaf kafəti dəvə ci, mba'a dapay. A kə ngəci na: «E dī ghaa mbəlīnə, mbəlīnə kwərīn» kə. Nza'jəw dərna va sərəbətə ti. <sup>14</sup> A kə Yesəw kaa ngəci sa mbəlīy na na: «Əntaa gha gəzə kwəma məntənəe na ya kaa wa ma. Mbala tsərə, a gha dzaa canati ghən tsa gha njasa mbəlīnə gha kaa ndə ta Hyala. Nza gha dzaa vəliti vəli gha kaa Hyala njasa gəzəkə \*Məyizə va, nza mbəzli mbə sənay gwanashi, a gha mbəlīnə va dərna tə gha, kə ghəshi» kə.

<sup>15</sup> Ma ghalabə ki na, war ə mbəzliy mətsəhə sla kwəma Yesəw dza kwa kwəma kwa kwəma dzar mbə mbəzli gwa'a. Ka mbəzliy dza na, ka basəvə səkə dən, ta fa kwəma bənīpə na, lə ta mbə ghəciy mbəlītishi va zəleghwer shi. <sup>16</sup> Ka Yesəw dza na, mba'a səvəriy mbə məlmə, ka dzay dzəti gamba kərəkə vəgha mbəzli, ta cə'wə Hyala.

*Kar Yesəw lə ntsa mətita nahwəti bəla vəgha ci*  
(Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)

<sup>17</sup> Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw ka fananshi kwəma Hyala kaa mbəzli mbə tsahwəti ciki. Dza \*ka Farisahi lə \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala mbə \*ka Zhəwifə, mba'a ghəshi basəkəvashi səkə dzar mbə məlməhi ghəngən ghəngən tə hidfi ka Galile, lə tə hidfi ka Zhəwde, mba'a səkə mbə məlmə Zherəwzalem gwa'a. Sa səkəshi ghəshi na, mba'a ghəshi nzəyshi vəgha Yesəw. Bərci Hyala ki na kwasəbə Yesəw ghənzə niy nza, ka mbəli ka zəlghwə ghəci lə bərci va. <sup>18</sup> Ma ləy hwəm jəw na mba'a nihwəti mbəzli bəkə tsahwəti ndə tə pi həni tsa ci, sa nza nahwəti bəla vəgha ci mətə mətə. Dza ghəshi ka pəla kwal tsa bəghə dzəmbə ciki tsa va ta mbay ghəshiy fəy kwa kwəma Yesəw. <sup>19</sup> Shan ghəshi ta kwəməvə kwal gar dzəmbəshi ghəshi li, va dən tsa mbəzliy basəshi tə pətsa va. 'Wakəvə ghəshi tsəgha tsən ghəshi bəvə, dza taram ghəshi dzəməshi li mə ghən ciki tsa va, sa tsəti məndi nja beela. Dza ghəshi mba'a ghəshi tsahwəti kwal ti. Sa tsahwəti ghəshi kwal na, mba'a ghəshi vələghə ntsa va tə pi həni tsa ci dzəghwa tə jipəjipə mbəzli dzəghwa səda Yesəw. <sup>20</sup> Ma sa sənay Yesəw a mbəzli va ndara nefer shi gwanashi, kə, ma kə kaa ntsa shaw tsa va ki na: «A madiga, a kwəma gha jikir na pəlita!» kə.

<sup>21</sup> War sa favə \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala lə ka Farisahi nava kwəma tsəgha na, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə təkə kwəma, ma kə ghəshi mbə ghən shi na «A tsatsa ntsaa sawa Hyala tsa shəka? Wa tsava ntsaa dza vaa mbay pəlatanay kwəma

ndə jikir na tifa kala war Hyala kwətita?» kə ghəshi. <sup>22</sup> Ma Yesəw naci ki na, gwa'a gwa'a ghəci sənata təkə kwəma mbə ghən shi. Ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, tawa tətəkə ghwəy kwemer tsətsə ni mbə nefer ghwəya? <sup>23</sup> Nama kwəma gwəra na bəlan, ta ndə kə ni: «A kwəma gha jikir na pəlita» kə, lə ndə ni kaa ndə zəlghwə: «Sati garəna a gha dza» kə? <sup>24</sup> Ma kiy, e di ghwəy sənay, a bərci vəya yən Zəghwə yakə ndə ngəri tikə tə hidfi ni, ta pəlanishi jikir tsa mbəzli, pə ghwəy» kə. Dza ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci va na: «A ntsa, avee gəzəna sənəvə, sati, madi bə pi həni tsa gha, mbalaa jighi» kə. <sup>25</sup> War sa gəzəkə Yesəw kwəma va na, dza ntsa va tsəgha, nza'jəw satiy tə hidfi tibata, kwa kwəma mbəzli va gwa'a. Tsən bəvə pi həni tsa ci, ka dzay jighi. War ə ghəciy fal Hyala ghəci mbə dzay. <sup>26</sup> Ma sa nata mbəzli tifa va gwanashi nava kwəma na, ka mananshi madəna ghənzə. Dza ghəshi ka fal Hyala, mba'a hazləni təhay nefer shi. Ma kə ghəshi mbə gəzə kwəma shi na: «Ndatsey, a ghwəmmə nata kwəma madəna madəna na, nanzə» kə ghəshi.

*Kar Yesəw lə Levi*  
(Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)

<sup>27</sup> Ma ləy hwəm shi va ki na, dza Yesəw mba'a kafəy ta dzay. Ma ghəci mbə dzay na, mba'a nay ndə \*dəwan mənəy mbə ciki sləni tsa ci. Levi, kə məndi kaa slən tsa ntsa va. Ma sa nay Yesəw ki, ma kə kaa ngəci na: «Sati, nəwra dzam» kə. <sup>28</sup> War sa gəzanakə Yesəw tsəgha na, dza Levi pəlhəm satiy, mbərəkə zlashi shiy tifa gwa'a, ka nəw Yesəw.



29 Dzəghwa Levi mba'a pəməghə Yesəw dzakə ghi tsa ci, mba'a tanati shiy tərənjw. Dañ nihwəti ka dəwan lə nihwəti mbəzli niy səkəshi ta zəmə shi va. Ka zəmə shiy ghəshi jakə lə kar Yesəw ki. 30 Ma \*ka Farisahi lə mbəzliy bananshi \*kwəma pəhəti Hyala mbə shi ki na, tsarakə ghəshi niy nza tə na shi bəla. Ma sa nashi ghəshi kar Yesəw tsəgha mbə zəmə shiy lə mbəzli va na, mba'a zhanatishi kwa hwər shi. Ma kə ghəshi kaa \*mbəzli ta səfa Yesəw na: «Tawa zəmə ghwəy shiy ka sa shiy jakə lə ka dəwan mba'a nihwəti mbəzliy məni sləni jikir naa?» kə ghəshi. 31 Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «A mbəzli ni, səkəke nashi mbəzli kwərinj kwərinj vəgha ni mbə dza va dəkwətərəw, war ka zəlghwə na shi kee nashiy dza və. 32 Ava va tsəgha na kiy, yən neyey, ta pəla mbəzli wəzə ni səkə yaw, ta pəla mbəzliy məni sləni jikir na səkəree, ta mbay ghəshiy tsa titihwə kaa Hyala, ka zhəghə nzəy tsa shi» kə.

*Ka jakəva yəwən kwəma bənipə Yesəw lə kwəma bənipə \*ka Zhəwifəw*

(Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)

33 Ma ləy hwəm sa gəzəkə Yesəw tsəgha ki, ma kə nihwəti mbəzli mbə shi kaa Yesəw na: «Mbəzli ta səfa Zhan ghəshi lə mbəzli ta səfa \*ka Farisahi, kar ghəshiy tivə vici, ka məni səwmay ka cəwə Hyala. Ya ni gha ni \*mbəzli ta səfa gha kiy, wa shiy mənishishi məni ma ghəshi tsəgha, nza na war shiy ghəshiy zəmə, ka sa shiy ya hwəmbaa?» kə ghəshi. 34 Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «A pə ghwəy favə kwəma dzee na ta gəzanjwəy. Mba'a kə ndə

harvə mbəzli ta zəmə gəzləbə mətəpa na, mba'a mbəzli va dzaa tivə vici va, ka vici məni səwmay shəkəna? Ka dza ghwəy mbay makətishi va zəmə shiy, kama zal mali tsa va ghwəlay mbə shiw. 35 Ma kiy, a tsahwəti vəghwə dzaa səkəy, ghala pətsa dza məndi vaa banti ndə mətəpa kwa jipə shiy, ghalaba dza ghəshiy məni səwmay ki» kə.

36 Dza Yesəw mba'a bəlanakəshi tsahwəti fir diba, ma kə na: «Ndə tibia sləkəwə kwəbanj tsa yəwən tsa, ta dza ta mbəghəə dzəti tsaə haliyəw. Sa nzana, mba'a kə ndə mənti tsəghay, lidiy ladəmti ndə tsa yəwən tsa va kwəbanj gəməy. Zhini diba na, ka dza kəjer tsa yəwən tsaə jakəshi, lə tsa halihali tsaw, ta slikwəshi dza ni halihali ni shiy.

37 Ava tsəgha na diba, ndə tiba ka 'yaghwa tay tsa njəm njəm tsaə dzəghwa ghwəlpə halihali naw. Sa nzana, mba'a kə ndə mənti tsəghay, sa ka tay tsa va madiy ta pəsli na, ta wənəhəta dza pəhal ghwəlpə va, ka tay dza na, na'i shəkəy dzəti hidi gəm. Shi dza məndiy mənivə lə ghwəlpə va tiba ghwəla kiw. 38 Va tsəgha, ma təbə na kiy, dzəghwa yəwən ghwəlpə təbə na məndiy i tay tsa njəm njəm tsa kwərəkəwə ki. \* 39 Ndə tiba dzaə zləba sa tay tsa njəm njəm tsa, sahwə ma na tsa pəslipəsli tsaw. Ta na navay, kar məndiy gəzə: «Wəzəba tay tsa pəslipəsli tsa na kaa tsa njəm njəm tsa» kə məndiy ni» kə.

## 6

*Gəzə kwəmaa dzəkən \*vici dəkəva ka Zhəwifə*  
(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

5:32 5:32 19:10 5:33 5:33 Mt 6:16-17; 11:18-19; Lk 7:33-34 5:34 5:34 Mt 9:15 \* 5:38 5:38 Ka \*Izarayeləy, dzəghwa ghwəlpə yəwən na ka ghəshiy i tay tsa njəm njəm tsa. Ni shi ghwəlpipi, tə hwətəbə niy mənishishi ghəshi, va tsəgha ka ghəshiy slikwəshi ghəshi kə halishi, sa ka tay tsa njəm njəm tsa madfi ta pəsli kwa shi. 6:1 6:1 Nəw 23:25

<sup>1</sup> Ma tə nahwəti vici, fəca vici dəkəva ka Zhəwifə na, ka tanə kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci dzəvəri mbə vəh alkamari. Ma ghəshi mbə dza va na, dza mbəzli ta səfa ci va ka slərbə alkamari va, ka zəmə. <sup>2</sup> Ma sa nashi nihwəti mbəzli mbə \*ka Farisahi mbə məni tsəgha, ma kə ghəshi kaa ngəshi na: «Tawa dzəmbəñwəy ghwəy mbə məni shi makəmmə \*kwəma pəhəti Hyala va məni ghwəmmə fəca vici dəkəva kia?» kə ghəshi. <sup>3</sup> Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Wa səəkə ghwəy jangəhwə mbə Zliya Hyalaa dzəkən kwəmaa niy mənti kar \*Davitə va ghəshi lə mbəzli kwasəbə bay sa? Tə nahwəti vici sa niy ghəratishi may, <sup>4</sup> təhwə niy dzəmbəy Davitə mbə \*ciki Hyala, dza həñ bəvə peñ tsa ka məndi ta Hyala li, mba'a zəməhwə, mba'a tatanavəshi kaa mbəzli kwasəbə va, mba'a ghəshi zəməhwə kwərakwə. Ya tsəgha niy nə kwəma pəhəti Hyala, ka zəmə peñ tsa va məndi kala war \*ka ta Hyalaw kəy, niy nabəti Davitə Hyalaw» kə. <sup>5</sup> Zhini ma kə Yesəw ngəshi fa na: «Yən sləkə na vici dəkəva, yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.

*Kar Yesəw lə ntsa məti məti dəvə tsa*

(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)

<sup>6</sup> Ma fəca nahwəti \*vici dəkəva diba na, mba'a Yesəw kafəy, dzay dzəmbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Sa dzəmbəy na na, dza na ka bananshi kwəma Hyala kaa mbəzli. Mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa mbə mbəzli va məti məti dəvə kwa bəzəmə ci. <sup>7</sup> Dza \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala lə \*ka Farisahi ki, war ka fə ghen ta Yesəw, ta nighə nda nza naa mbəli ntsa va fəca vici dəkəva, sa dī ghəshi ngali kwəmaa dzəkən ta

mbə ghəshiy bənci fəti. <sup>8</sup> Mbalaa ma Yesəw naci ki na, gwa'a sənata na kwəma təkə ghəshi. Dza na ki, ma kə kaa ntsa məti məti dəvə tsa va tsəgha na: «Satiñ, a gha garəña tifa tə jipə mbəzli» kə. Pəlhəm ntsa va satiy, mba'a garəy məgarə tifa. <sup>9</sup> Ma sa garəy ntsa va ki, ma kə Yesəw kaa mbəzli tə pətsa va na: «A pənəy, njaa nə \*kwəma pəhəti Hyalaa? Mənim kwəma wəzə na kaa ndə fəca vici dəkəva nə na shəkəna? Naa mənim kwəma gəmgəm na nə na? Kwal tsaa mbəlanti piy tsa ndə na sa ndammə na ta naa? Naa tsaa zamti piy tsa ci na?» kə. <sup>10</sup> Sa gəzəkə na tsəgha na, dza na mba'a fati mətə ci ti shi gwanashi ka nighəshi. Dzəghwa ma kə kaa ntsa məti məti dəvə tsa va ki na: «A ntsa tədī dəvə gha va» kə. Dzəghwa ntsa va mba'a təfata, war sa təfata na na, dza dəvə ci mba'a mbəlita kwəriñ tsəgha. <sup>11</sup> Ma sa nata nihwəti mbəzli kwəma va tsəgha na, mba'a nəfə tsa shi satiy tərəñwəy. Dza ghəshi ka sləkə kwəma kwa jipə shiy dzəkən shi dza ghəshiy məni lə Yesəw.

*Kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci mən lə bakə ni*

(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)

<sup>12</sup> Dza Yesəw ge'i ghala vəghwə tsa va, mba'a dzəməy mə kəlan ta cə'wə. Dzəghwa na virvirvir key pi ghəci hyamti mbə cə'wə Hyala. <sup>13</sup> Ma sa kərəy pi na, dza na da' harvə \*mbəzli ta səfa ci. Dzəghwa na tərə', tərə' tərə' ghəci tərəvə mbəzli mən lə bakə mbə shi. Ma kə kaa ni tərəvə na va na: «Ghwəyəy ka kwalee nza ghwəy na ghwəy» kə kaa ngəshi. <sup>14</sup> Avanshi slənedemer mbəzli va: Shimanjw tsa fanati na slən Piyer ghəshi lə Andərə zəmbəghəy, Zhakə,

Zhan, Fəlipə ghəshi lə Bartelemi,  
 15 Matiye, Təmasə, Zhakə zəghwə  
 Alfe mba'a Shimanjw tsa har  
 məndi: «Ndə pərslə ta hidī ci»  
 16 Zhəwdə zəghwə Zhakə, mba'a  
 Zhəwdasə Isəkariyətə, ntsaa dzaa  
 nga dafa ta Yesəw. Ava tsəgha  
 ghəshi.

*Yesəw lə mbəzli d'anj, mba'a ka  
 zəlgwə*

(Mt 4:23-25)

17 Dzəghwa Yesəw ki, mba'a  
 səkway lə mbəzli tərəvə na va  
 səəkə mə kəlan tsa va, mba'a  
 ghəshi səkwaa garəshi tə ngwəla.  
 Tə pətsa va, mbəzliy nəwvə  
 kwəma ci niy nza d'anj. Tiba  
 nihwəti mbəzli niy basəshi diḃa.  
 Mbəzliy səəkə tə hidī ka Zhəwde,  
 lə mbə məlmə Zherəwzalem,  
 lə mbə məlməhi tə miy həl,  
 lə ni tə hidī ka Tir lə Shi-  
 danjw. 18 Gwa'a niy səəkə  
 ghəshi. Ta fa kwəma bənipe  
 Yesəw, mba'a ta mbəə kwəməvə  
 mbəlishi va zəleghwer shi niy  
 basətəvashi mbəzli va gwanashi.  
 Lə mbəzli mananshi gazlakata  
 niy səəkəshi na, mba'a ghəshi  
 mbəlishi kwərakwə. 19 Dzəghwa  
 ya tsamaba ndə mbə mbəzliy  
 basəshi va na, war ka pəla kwal  
 tsaa dapay, sa nzana, mbə səvəri  
 bərci niy nza mbə vəgha ci ka  
 mbəlishi gwanashi.

*Mbəzli mbə vəshi, lə ni tə  
 ngəra'wə*

(Mt 5:1-12)

20 Dzəghwa Yesəw njə'wə  
 nighəti \*mbəzli ta səḃa ci. Ma  
 kə kaa ngəshi na:  
 «Vəshi na tə ghwəy, ghwəy ka  
 ndərma.  
 Sa nzanay, ghəy na shiy dzaa nzəy  
 mbə mbəzli sləkə Hyala  
 tə pi kwəti mbə mazə tsa nzə.

21 Vəshi na tə ghwəy, ghwəy  
 mbəzli mbə ma sənzənva.

Sa nzanay, ghwəy na shiy dzaa  
 ngəslinjwəy tərənjw.

Vəshi na tə ghwəy, ghwəy mbəzli  
 nza wahə

kwa mətsəhi ghwəy sənzənva.

Sa nzanay, ghwəy na shiy dzaa  
 'wəshi.

22 Mba'a kə mbəzli kala di mətsə  
 ghwəy, mba'am ndəghamtənjwəy,  
 ka tsəərənjwəy, ka ndərənjwəy,  
 war tə sa nəwra ghwəy yən  
 Zəghwə yakə Ndə ngəriy, vəshi na  
 tə ghwəy. 23 War mba'a pə ghwəy  
 nata nava kwəma mənta tsəghay,  
 ə pə ghwəy taa vəshi ghalaba,  
 ka bərməə dzəta ghwəmə va  
 nava vəshi. Sa nzanay, ta  
 ngavənjwəy zhəmə ghwəy dza  
 Hyala mə ghwəmə. War tsəgha  
 niy sanshi jijihishi ngəra'wə kaa  
 ka gəzə kwəma Hyala mbəradzə  
 kwərakwə.

24 Ta səəkə dza ngəra'wəə dzəkən  
 ghwəy, ghwəy ka shiy.

Sa nzanay a ghwəy kwəməvə tsa  
 ghwəy wahə tikə tə hidī.

25 A ngəra'wə kən ghwəy,  
 ghwəy mbəzli bəhəbəhə ni  
 sənzənva.

Sa nzanay, ta dzəkən ghwəy dza  
 maa dza.

A ngəra'wə kən ghwəy, ghwəy  
 mbəzliy 'wəshi sənzənva.

Sa nzanay, barcicəkwə dza ghwəy  
 nza,

war lə wahə kwa mətsə ghwəy.

26 Ngəra'wə dza naa nza kən  
 ghwəy, mbəzli kəə gəzə war  
 kwəma wəzə wəzə naa dzar  
 kabaka ghwəy. Sa nzanay, war  
 tsəgha niy gəzə jijihishi kwəma  
 wəzə wəzə na dzar kwa kabaka  
 ka Hyala ka dzərvə mbəradzə  
 kwərakwə» kə.

*Dim ka jaka ghwəy*

(Mt 5:38-48; 7:12)

27 Zhini ma kə Yesəw difa na: «Na na ghwəy, ghwəy mbəzliy fa kwəma gəzəe nay, ə pə ghwəy di kwəma ka jaka ghwəy, mananshim kwəma wəzə na kaa mbəzliy di ma mətəşə ghwəy. 28 Mba'a kə mbəzliy bazlanwəyəy, ə pə ghwəy təfanshi miy tsa wəzə tsa na na ghwəy. Mba'a kə mbəzliy tsəərənəwəyəy, ə pə ghwəy cə'wə wəzə hwər tsa Hyalaa dzəkən shi. 29 Mba'a kə ndə ləkavəghana dəvə vəgha ghen ghay, ə pə gha zhəghanavə nahwəti bəlaa tərmbə, a ghəci ləkəna vəgha difa. Mba'a kə ndə sərəhwə ləkəwəsa kən ghen tsa ghay, zlay a ghəci zhiniy sərəhwə lə dərəkəci tsa kən ghay ta gwa'a. 30 Ya tsamaba ndə dəw na shiy va ghay, bə pə ghaa bəncishi. Mba'a kə ndə bəhwəna shi ghay, ka nə gha war gha zhanavəra shi ya, pə gha ngəci ma. 31 Njasa di ghwəy va mənđiy mənđiwəy kwəma wəzə nay, war tsəgha pə ghwəy mananshi kaa mbəzli kwərakwə. 32 Ma kala tsəgha, mba'a pə ghwəy di war mbəzliy di kwəma ghwəy gwa'a tsəghay, zhəmə njaa naa ndəghə ghwəy va Hyalaa? A ghwəy sənay ya mbəzliy mənđi \*kwəma jikir nay, a ghəshiy di mbəzliy di kwəma shi kwərakwə. 33 Mba'a pə ghwəy mananshi kwəma wəzə na, war kwataka kaa mbəzliy mənđiwəy wəzəy. Zhəmə njaa naa ndəghə ghwəy va Hyala kia? A ghwəy sənay, ya mbəzli jikir niy, tsəgha mənđi ghəshi kwərakwə. 34 Mba'a pə ghwəy bənsi təm war kwataka kaa mbəzli sənashi ghwəy a ghəshi dzaa wəvənwəy sa ghwəy, pə ghwəyəy. Zhəmə njaa naa ndəghə ghwəy va Hyalaa? A ghwəy sənay, ya mbəzliy mənđi kwəma jikir nay, war kaa nihwəti

mbəzliy mənđi kwəma jikir na nja ghəshi, ka ghəshiy bə təm tsa shi, ta mbay mbəzli vaa wanshi sa shi kwərakwə. 35 Ma na na ghwəy, ghwəy mbəzliy nəwray, ə pə ghwəy di ka jaka ghwəy, mananshim kwəma wəzə na, bənsim təm kaa mbəzli bərkəti ma ghwəy gar kwəməvə təm və shi. Ma ghalabay, ta kwəməvə zhəmə dikə na dza ghwəy va Hyala ta ghwəmə, ka mənđiwəy ndərəzhi nžə. Sa nzanay, Hyala na nanzə na, aa mənđi wəzə kaa mbəzli gwanashi. Kaa ka ndərəm lə kaa ka vini'wə shiy gwa'a. 36 Ə pə ghwəy mənđi wəzə hwər kaa mbəzli tərənəw, njasa nza Dənwəy Hyala va mbə mənđi wəzə hwər tərənəw kaa mbəzli kwərakwə» kə.

*Ka ndərə nihwəti mbəzli ghwəy ma*

(Mt 7:1-5)

37 Zhəghwa ma kə Yesəw ngəshi bə na: «Ka ndərə nihwəti mbəzli ghwəy ma, ghalabay, ka dza Hyalaa ndərənəwəyəw. Ka bə fəti ghwəy kaa nihwəti mbəzli ma, ghalabay, ka dza Hyalaa bənwəy fətiw. Mba'a kə ndə mənđənəwəy \*kwəma jikir nay, ə pə ghwəy pəlay mbə nəfə tsa ghwəy, ghalabay, ta pəlatanəwəy kwəma ghwəy jikir na dza Hyala mbə nəfə nžə kwərakwə. 38 Ngənsim shiy kaa nihwəti mbəzli, ghalabay ta ngənəwəy shiy dza Hyala kwərakwə. Mba'a pə ghwəy nga shiy kaa nihwəti mbəzliy, tsəgha dza Hyala ngənəwəy shiy, paf, ka shikə bəratatə nžasa ka ha vaa shikə ta tasaw. Sa nzanay, war njasa ka ghwəy vaa mananshi kaa nihwəti mbəzliy, tsəgha dza Hyalaa bərkəti ta mənđiwəy kwərakwə» kə.

39 Dza Yesəw difa, mba'a bəlanakəshi fir, ma kə na: «Ya wa

ndəy aa sənay, ka mbay ghwəlfəə kəsəvə tsahwəti ghwəlfə nja ghəci ta canci kwaləw. Mba'a a kə kəsəvəy, bakanashi dza ghəshiy shakaghwavashi kwa kə'wə.  
 40 Ndə bəni shiy tifa mba'a tanjəti ntsaa bananci shiy tə sənashi shiw. Nanzə ki, mba'a kə bənəhwə shi va wəzə gwa'ay, yəmə dza naa nza lə ndə bananci shiy tsa va.

41 Sa wana nighə gha kwashebi məzadi jəw ni tə mətə zəmənə, kala nighəvə tsəm tsa dikə tsa va gha tə mətə ghaa? 42 Njaa dza ghaə mbay ni kaa zəmənə na: "A zəmə, kadiw di e bantənə kwashebi məzadi tə mətə gha ni jəw ni" pə gha, mba'a gha zlay tsəm tsa dikə tsa va tə mətə ghaa? Ma gha gha ntsaa bəti ghen tsa gha tsa ka ntsa slar tsay, a pə gha banti pərba tsəm tsa dikə tsa va tə na gha va mətə di na gha. Ma ghalaba kiy, nza gha mbay nay pi diwen diwen ta bananti kwashebi məzadi tə mətə zəmənə» kə.

*Tə kwəma gəzə na səvəri mbə miy tsa ci ka məndiy sənay ntsa wəzə tsa, lə ntsa jikir tsa*  
 (Mt 7:16-20; 12:33-35)

43 Ma kə Yesəw kaa tsahwəti fir ba na: «Ka mbay dənjw fə wəzə naa yati ya gəmgəm naw. Ka mbay dənjw fə gəmgəm naa yati ya wəzə naw. 44 Ya tsamaba dənjw fəy, war tə ya ci ka məndiy sənay sa wəzə tsa na, kə məndi. Sənzənvay, ka mbay məndiy ngəliviə ya bəzakə tə gwəvidiw. Zhini bay, ka mbay məndiy ngəliviə ya shəkən tə dənjw mbəzakwaw. 45 Ava tsəgha na, ma ntsa wəzə tsay, sləni wəzə na ka naa məni, sa nzana shi wəzə ni shi mbə nəfə tsa ci. Ma tsa gəmgəm tsa ndəy, sləni gəmgəm na ghəciy məni, sa nza

shi mbə nəfə tsa ciy shi gəmgəm ni. Sənay tə ghwəy, kwəmaa təhay nəfə tsa ndə na sa ka ndə gəzə səkwa tə miy ci» kə.

*Kwəmaa dzəkən ceker bakə*  
 (Mt 7:24-27)

46 Ma kə Yesəw kaa ngəshi ba na: «Tawa harda ghwəy, "A Ndə sləkənəy, a Ndə sləkənəy" pə ghwəy, kala məni kwəma ghwəy, njasa gəzanwəy ya? 47 Ya wa ntsaa səəkəy dzəvəghee mba'a favə kwəma gəzəkəe, dzəghwa na ka məni njasa gəzəkəe vay, avanashi shi yəməva na li shi: 48 Yəmyəm na lə ntsaa di nga ciki, la' la' la' lati pərba kə'wə tədəm, mba'a fəti səda ciki tsa ci tə kəlba səəkə kwa hidfi. Ma sa ngamti na na, mba'a ghərakwəli səəkəta tə nahwəti vici, pəya' həl təhəy ka dəzlay ciki tsa ci va, shaŋ ghenzə ta ngəzlamti, sa ngay na wəzə tə kəlba. 49 Ma na ntsaa favə kwəma gəzəe, kala məni kwəma favə na vay, yəmyəm na lə ntsaa ghavə vaa fəti səda ciki tsa ci dzəy tə hidfi gəmsi, kala lay ya kə'wə jəwə, mba'a ngati. Ma sa kərəy na lə ngaci, tə nahwəti viciy mba'a ghərakwəli səəkəta pəya' həl təhəy, ka dəzlay ciki tsa ci va, nza'jəw, gərip, ghəci ngəzlay. Kala zhiniy tərmbə ya jəw tsətsə» kə Yesəw.

## 7

*Kar Yesəw lə dikə tsa ka sawji ka \*Rəm bələkwə*  
 (Mt 8:5-13)

1 Sa kədamti Yesəw gəzə kwəma va gwanata tsəgha kaa mbəzli ki na, dza na mba'a madiy ka dzay dzəmbə məlmə Kapernahwəm. 2 Ma mbə məlmə va na, mba'a tsahwəti dikə tsa ka sawji ka Rəm bələkwə niy nza tifa, mba'a ntsaa ghəran ci sləni tifa, tərənəw ghəci di.

Dzəghwa mba'a zəlghwə kəsəvə ndə ghəranci sləni tsa va dalala, tərbə war miy nəfə ta məti.

<sup>3</sup> Ma sa tsəhəy Yesəw mbə məlmə va na, mba'a dikə tsa ka sawji tsa va favə məndiy gəzə kwəma Yesəw. Dza na nza'jəw harvə mətikwəkwər mbə \*ka Zhəwifə, mba'a ghwənəghəshi kaa Yesəw ta dza ghəshiy cə'wə, a ghəci səkə ta mbəlanamti ndə ghəra sləni tsa ci va. <sup>4</sup> Dzəghwa mətikwəkwər va, mba'a ghəshi madfishi, dza ndəs ghəshi tsəhəshi va Yesəw. Sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi tapə ta cə'wə Yesəw dalala, ma kə ghəshi ngəci na: «Dikə tsa ka sawji ka Rəm ghwənəkəjəy na ta cə'wəjə, a gha mbəlanamti ndə ghəra sləni tsa ci. Ntsa vay, jəw na wəzəw, aa təbə ghaa kəətiti. <sup>5</sup> Sa nzanay, tərəjw diti na hwəlfə ghwəmmə, ghwəmmə ka Zhəwifə. Sanay, ghəci ngatəmmə na ciki bəsəva tsa ghwəmmə tsa» kə ghəshi.

<sup>6</sup> Ma sa favə Yesəw kwəma va na, dza na kaf kafəy, mba'a nəwvəshi. Ma ghəshi kwa kwal-shi, ghəshi ndəkwə lə ghi tsa ntsa va na, mba'a dikə tsa ka sawji tsa va ghwənəkə madigahiy kaa Yesəw. Bəgəm ghəshi mbə kwal lə mbəzli va. Ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «A Ndə sləkəpə, ma kə dikə tsa ka sawjiy: Ka tasə ghən tsa gha gha ma. Yənəy, məndee ndə gar dzakə ghi tsee gha də'wə ghən tsa ghaw. <sup>7-8</sup> Sa kamee va mək, dimee tsəhə kwa kwəma gha də'wə ghən tsee. Avənanay sanay, a mbəzli dikə dikə ni tifa kənee ka sləkəra, yən kwərakwə na, lə ka sawji sləkəe tifa. Yən kəə diy, e ni: “Mbalaa dzəti pətsa tsa' tsa” pən kaa ndə sawji, ka dza ghəci. Aw na: “Ndi” pən kaa tsahwəti, ka səkə ghəci. E ni: “Məntəra sləni tsa' na” pən kaa ndə ghəra sləni tsee, ka məni

ghəci. Gha kwərakwə kiy, ntsa dikə tsa nza gha. Ə cə'wəjəe, gəzəkə kwəma lə miy tsa gha kwətij, ta mbəliy dza ndə ghəra sləni tsee va va zəlghwə tsa ci, ka satiy, kə» kə ghəshi.

<sup>9</sup> Ma sa favə Yesəw kwəma gəzəkə dikə tsa ka sawji tsa va va tsəgha na, tapə ghəci mbə vəshiy dzəkən ntsa va. Dza na, tərəf zhəghəghəvay dza kwa vərəm tsa kwasəbə va. A kə kaa ngəshi na: «Ya mbə ghwəy, ghwəy mbəzli ka \*Izərayeləy, səkəe kəsəy ntsaa bənavə nəfə tsa ci kaa Hyala gwanay nja ndə ka məlmə tsa tərəw» kə. <sup>10</sup> Ma ləy hwəm ki na, mba'a mbəzli ghwənəghə dikə tsa ka sawji tsa va va zhəghəghəvəshiy jighi ki. Dza ghəshi na, ndə ghəra sləni tsa ci va mbəliy kwərəij.

*Yesəw zhanakati zəghwə nahwəti mali mbəri mbə məti*

<sup>11</sup> Ma ləy hwəm shi va ki na, mba'a Yesəw kafəy, ka dzay dzəmbə nahwəti məlmə, Nayin, kə məndi slən tsa məlmə va. Mba'a mbəzli ta səfa ci kwasəbə, ghəshi lə nihwəti mbəzli dənən. <sup>12</sup> Ma ghəci ndəkwə ta tsəhə mbə məlmə va na, bəgəm ghəshi lə mbəri, məndiy dza ta la. Ntsaa mətiy vay, zəghwə nahwəti mali mbəri niy nza na. War kwətijəy niy yakə na. Dən mbəzli mbə məlmə va niy nza kwasəbə mali va mbə bə mbəri tsa va. <sup>13</sup> War sa nata Yesəw mali va tsəgha na, tapə hwər tsa ci ta zhənci ti. Ma kə kaa ngəta na: «A mali, ka wahə gha ma» kə. <sup>14</sup> Dzəghwa na, kət kətəghəvay dzəvəgha mbəri tsa va, dapə dapashi shəghwə bə məndi mbəri tsa va ti shi. Sa dapətishi na na, dza ka bə mbəri, gar ghəshi garəshi. A kə Yesəw kaa mbəri tsa va na: «A məgəla, yən gəzanə na, satijə» kə. <sup>15</sup> Pəlhəm, zəghwə va satiy,

das nzøyøy mənzøy, dza na ka gha gəzə kwəma tsəgha. Dza Yesəw ki, mba'a banavə kaa mbəghəy. <sup>16</sup> Ma sa nata mbəzli tifa va gwanashi nava kwəma na, mba'a her shi dzashi tərəŋw. Dza ghəshi ka fal Hyala, ma kə ghəshi na: «Kay, par nava kwəma ki. Avanay \*ndə gəzə kwəma Hyala tsa dikə tsa tsahwəy dzəmbə ghwəmmə ndatsə. Hyala səkəta na ta kəəti mbəzli nzə» kə ghəshi. <sup>17</sup> Dza kwəma mən̄ti Yesəw va tsəgha na, mba'a pəlivərivata gwa'a gwa'a tə hid̄i ka Zhəwde, lə tə nihwəti hid̄i dzar vəgha shi gwa'a ki.

*Kar Yesəw lə mbəzli ta səda Zhan̄ tsaə mən̄ipə \*batem*  
(Mt 11:2-19)

<sup>18</sup> Ma ləy hwəm shi va ki na, mba'a mbəzli ta səda Zhan̄ tsaə mən̄ipə batem dzaa zhananavə shi mənəhwə Yesəw va gwanashi kaa ngəci ghəci kwa fərshina. Ma sa favə Zhan̄ kwəma va tsəgha na, dza na da' harvə mbəzli bakə mbə mbəzli ta səda ci va. <sup>19</sup> Kə ka ghwənishi kaa Yesəw Ndə sləkəpə, ma kə kaa ngəshi na: «Mbalam dəwtəram kwəma va ntsa va. Ma pə ghwəy ngəciy: “Waa gha na ntsa ndəghə ghəy va dzaa səkə ta naa? Naa, a ghəy ndəghə tsahwəti ndə na? kə Zhan̄” pə ghwəy ngəci» kə. <sup>20</sup> Dza mbəzli va kaf ghəshi kafəshi, mba'a ghəshi dzaa kəsay Yesəw. Ma kə ghəshi kaa ngəci na: «Waa Zhan̄, ndə mən̄ipə batem ghwən̄ikəŋəy na va gha. Ma kəy: “Waa gha na ntsa ndəghə ghəy va dzaa səkə ta naa? Naa, a ghəy ndəghə tsahwəti na?” kə» kə ghəshi.

<sup>21</sup> Ma ge'i ghala vəghwə tsa gəzə mbəzli va va kwəma na, dza Yesəw mba'a mbal-  
amti ka zəlghwə dəŋ, mbəli'

kaa vədəvəder, mbəli' kaa ka gezlekiki, zhini mba'a ghwən̄amti mət̄səhi ghwəlefeŋli dəŋ. <sup>22</sup> Dzəghwa, ma kə kaa mbəzli ghwən̄ikə Zhan̄ va ki na: «Mbalam, a ghwəy dzaa gəzanci shi nashi ghwəy lə mət̄səhi ghwəy, lə kwəma favə ghwəy lə slimim ghwəy kaa Zhan̄. A ghwəy nay, aa mət̄səhi ghwəlefeŋli ghwən̄ishi, mbə nay pi ghəshi, vədəvəder na, ka dza, mba'a ka dərna mbəl̄ishi, dza mba'a slimim məd̄əŋesli ghwən̄ishi, mbə favə kwəma ghəshi. Mbəzliy niy bək̄wəshi na, ka zhakatishi mbə mət̄i. Zhini, mba'a Yəwən kwəma wəzə na tsəhəta kwa slimim ka cicikwə. <sup>23</sup> Vəshi na ta ntsaa zhəghavəra ma hwəm, sa səkəra mee dzəghwa ma ci» kə kaa ngəshi. Dzəghwa mbəzli ghwən̄ikə Zhan̄ va ki, ka dzashi.

<sup>24</sup> Ma sa dzashi ghəshi na, tapə Yesəw ta gəzanshi kwəma Zhan̄ kaa niy basəshi va mbəzli tə pətsa va, a kə kaa ngəshi na: «Sa dzaŋwəy ghwəy vaa dzəti gamba ta nighə Zhan̄əy, a ntsaa niy dza ghwəy ta nighə tay? Ta nighə dzəvəti kwəfəghə safə niy dza ghwəy nanzə b̄a na? <sup>25</sup> Naa wa na ntsaa dza ghwəy va ta nighə kia? A ghəy dzaa nay ndə lə kwəbən̄erəy gwəramti wəzə kən ghən̄ ci, niy nə ghwəy nanzə dibaw? Ta na ka pa kwəbən̄erəy gwəramti wəzə lə mbəzli tə wahəy, dzar kəy mezhizhə ka gəla niva mbəzliy nzəy nzəy tsa shi. <sup>26</sup> War wa na ntsaa dza ghwəy va ta nighə kia? A ghəy dzaa nighəti \*ndə gəzə kwəma Hyala niy nə ghwəy nanzə b̄ay? Yan̄ tsəgha na, ndə gəzə kwəma Hyala na Zhan̄ kataŋ. Ghəciy aa tan̄əti nihwəti ka gəzə kwəma Hyala. <sup>27</sup> Sa nzanay, Zhan̄ na ntsaa niy

7:16 7:16 1:68; 19:44; Ndə gəzə kwəma Hyala: Mt 16:14; 21:11, 46; 26:68; Mk 6:15; 8:28; 14:65; Lk 7:39; 9:8, 19; 22:64; 24:19; Zh̄ŋ 4:19; 6:14; 7:40; 9:17 7:22 7:22 4:18-19; Mt 11:5  
7:27 7:27 Mala 3:1; Səvəri 23:20; Mk 1:2; Lk 1:76

dza vaa 'wara kwal, saa niy tsasliti məndi va kwəmaa dzəkən kwa Zliya Hyala. Ma kə Hyala kaa kwəma gəzəkə naa dzəkənəy:

Avee taa ghwənəghə ndə kwal tsee, a ghəci 'watəŋa kwal, nza ghəci gwəmantəŋa kwal tsa dza ghaa dza kwa, kə niy ni.

<sup>28</sup> Ə gəzanwəy ya, ndə tifa tə hidfi məndi yakə ka yəməva lə Zhan tə dikəw. Ya tsəgha nzə kiy, ya wa ntsa gəməy tsa zləbavə kwəmee, ta sləkə Hyalay, dikəba ghəci na kaa Zhan.

<sup>29</sup> A ghwəy na, ya tsamaba ntsaa favə kwəma gəzəkə Zhan ndə mənipə batem va, lə ka dəwanshi gwa'ay, mba'a ghəshi zləbavə Hyalaa sləkəshi, sa nzana lə kwal ghenzə mənə kwəma nzə. Mba'a Zhan mananatishi batem. <sup>30</sup> Ma \*ka Farisahi lə \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala nashi ki na, mba'a ghəshi ndəghamti kwəma taranakəshi Hyala, kala zləba mənə batem va Zhan» kə Yesəw.

<sup>31</sup> Zhini ma kə diba na: «Mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsay, lə wa yəməva ghəshi tay? <sup>32</sup> Yəmyəm na ghəshi lə ndərazhiy basətəvashi va tə bəghə ta tsabana. Dzəghwa ka 'wanənsi 'wanə nihwəti kaa nihwəti, ma kə ghəshi na: “Tawa mənə ghwəy tsəgha shəka? Mba'a ghwəmmə basəmmə ta tsə, tapə ghəy ta viyŋwəy sherey a ghwəy tsə, pə ghəy na, a tsə ghwəyəw. Ənkwa pə ghəy, zhini ka 'wanwəy cəm civə ghəy na, a zləba ghwəyəw!” kə ghəshi. <sup>33</sup> Tsəgha nza ghwəy nja ndərazhiy səəvəri nihwəti va. Sa nzanay, ndəs səəkəy Zhan tsaa mənipə batem, ma mbə nzəy tsa ci na, kala zəmə ma shi wəzə ni, kala sa ma tay ghəci. Ma pə ghwəy na: “Waa ndə gazlaka na tsatsa ndə” pə

ghwəy, kala zləba kwəma Zhan ghwəy. <sup>34</sup> Dzəghwa sa səəkəree, yən Zəghwə yakə ndə ngəri nee ki na, dzee ka zəmə shi zəmə, ka sa tay. Zhini ma pə ghwəy ba na: “Wəyəw, ndə hwər na tsatsa ndə, war shi zəmə lə tay na na ci kwəma sənata na gwa'a tsəgha, ka kəsə madigaa dzəti ka \*dəwan lə dzar tə ka badaway gəmgəm ni” pə ghwəy, kala zləba ma kwəmee ghwəy ba. <sup>35</sup> Ya tsəgha nzə kiy, nihwəti mbəzliy zləbavə kwəmee na a ghəshi sənay, kwəma mənəti Hyala va lə sənata kwəma nzəy, kwəma lə kwal na, kə ghəshi» kə Yesəw.

*Yesəw ghəshi lə Shimanw \*ndə Farisa*

<sup>36</sup> Ma tə nahwəti vici na, dza tsahwəti ndə Farisa, Shimanw kə mənədi kaa slən tsa ci, da' haray Yesəw dzəkə ghi tsa ci ta zəmə shiy ghəshi li. Dza Yesəw mba'a dzəkəy dzəkə ghi tsa ntsa va, dza das nzəyəy ta zəmə shi zəmə.

<sup>37</sup> Ma mbə məlmə va na, mba'a nahwəti mali niy nza tifa, kwa mənə \*kwəma jikir na ghenzə tərəŋw. Ma sa favə mali va kəghi tsa \*ndə Farisa tsa va na Yesəw mbə zəmə shiy, kə mənədi na, pəlhəm kafəta, kə lan bəvə təlimə paf 'wərdi kwa, ka dzata liy dzəkə ghi tsa va. <sup>38</sup> Tsəhə tsa tsəhə na na, mba'a nzəyta lə hwəm Yesəw ndəkəwə vəgha səfa ci. Dza na ka wahə tsəgha. Bəbəbəbəb ghaa nighə ma wahə kwa mətsə nzə, ka səkwaa dzəti səfa Yesəw, cəkə' baslamti shidshid Yesəw lə wahə. Kə diba ka sadishi lə shiti mbə ghən nzə. Sa sadamtishi na na, hwətəm hwətəməvəshi. Ləy hwəm ki na, dza na na'i na'i baslati 'wərdi ti shi.

<sup>39</sup> Ma sa nata Shimanw tsaa haray Yesəw va ta zəmə shiy kwəma va tsəgha na, dza na ka



təkə kwəma mbə ghən ci kwətiy, a kə na: «Ntsay, \*ndə gəzə kwəma Hyala naw. Sa nzana war mba'a kə niy nzaa ndə gəzə kwəma Hyala nza katarəy, ka dza naa bashi sənata maliy dapə na nzaw. Cəke' niy dza naa sənay, mali kwa mənəni kwəma jikir na na, kə nza» kə. <sup>40</sup> Dzəghwa Yesəw tsəgha ki, mba'a madiy ta gəzanci kwəma, ma kə ngəci na: «A Shimanjw, e di gəzəna nahwəti kwəma» kə. Ma kə Shimanjw na: «Gəzə shaa, Metər» kə.

<sup>41</sup> Ma kə Yesəw na: «A tsahwəti ndə niy nza tifa kwatanja lə temer ci va mbəzli bakə. Mbəl bələkwə bələkwə cifə va tsahwəti. Ma va tsahwəti na, mbəl cifə mətsəkə. <sup>42</sup> Ma mbəzli va bakanashi na, daw bərçi shi ta wa təm tsa va. Sa nay ntsa va bərçi shi daw tsəgha na, mba'a zlatanavəshi gəna va, kala zhiniy dəw və shi bakanashi. Mbə mbəzli bakə ni va sanay, tsama ndə dza naa gwəraa di kwəma ndə gəna tsa va məndi kəə dəw va ghaa?» kə Yesəw kaa ngəci. <sup>43</sup> Ma kə Shimanjw kaa zləbanci na: «Diba ntsa zlatanavə na va gəna dənbə ngəci dza naa di kwəma ntsa va bərkee nee» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «A gha sənata katarj» kə.

<sup>44</sup> Dzəghwa na dzar kwa bəla mali va, tərəd zhəghəghə kwəma ci. Ma kə kaa Shimanjw na: «A Shimanjw, nata mali na gha na. Avənanay sanay, ndəs səəkəree dzakə ghi tsa gha, dza na nanzə ki, basl basl baslamti shidshidəe lə wahə kwa mətə nzə, dza na mba'a sadəmtishi lə shəti mbə ghən nzə. Ma gha na na ghay, tara gha ya yam ta pi shidshid yaw. <sup>45</sup> Zhini dibay hwətəməhwəra gha ghala səəkəra yaw. Na nanzəy, ghala səəkəree dzakə ghi tsa gha tsa na, war mbə

hwətəmə shidshidəe na. <sup>46</sup> Gha na na gha dibay, varambəra in gha mbə ghən tsee ta ci ka'wə tsa ka'wətəra ghaw. Na nanzə, nanzə ki na, aa baslati 'wərdi tə shidshidəe. Nata kwəma va gha sa. <sup>47</sup> Va tsəgha gəzanəe, ma shi mənəti mali na niy, aa ci ghəshi di tsa dītəra na tərənjw. Aa ci ghəshi pəli tsa pəlay Hyala jikir tsa nzə va tərənjw tsa diba. Ma na ntsa pəlanay Hyala jikir tsa ci jəwə tsətəy, daw dza naa dīra kwərakwə» kə Yesəw.

<sup>48</sup> Sa gəzəkə na kwəma va tsəgha ki na, dza na ka gəzanta kwəma kaa mali va, ma kə na: «A mali, avee pəlanəna kwəma mənəhwə gha jikir na kwa hwər tsee» kə. <sup>49</sup> Sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dza mbəzli zəmə ghəshi va shiy li shi, tapə ghəshi ta təkə kwəma mbə ghən shi, ma kə ghəshi kwa jipə shi na: «Wa slən tsa gəla tsatsa ndə dza naa mbay pəlanay lə kwəma ndə jikir na taa?» kə ghəshi. <sup>50</sup> Ma kə Yesəw kaa mali va naci ki na: «A mali, sa ndara gha tsa nəfə tsa gha gwanayəy, a gha mbəlinə, mbala kwərinj» kə.

## 8

### *Nihwəti mi'i kwasəbə Yesəw*

<sup>1</sup> Dzəghwa, ləy hwəm shi va ki na, mba'a Yesəw madiy ka dza dzar mbə məlməhi dikə dikə ni, lə dzar mbə ni jəw jəw ni gwa'a. Mba'a gəzanavəshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzli. Ma ghalaba na, kwasəbə mbəzli ta səda ci va mənə lə bakə ni niy nza, <sup>2</sup> ghəshi lə nihwəti mi'iy niy mbəlanti na va gazlaka, mba'a va nihwəti zəleghwer ghəngən ghəngən gwa'a. Avənanay slən tsa mi'i va: Marəy ka Magədala,

mbərfəŋ niy tihəkəvəri Yesəw hyeler mbə ghən nɔ. <sup>3</sup> Mba'a Zhanə, mali Shəwza ndə ghəra sləni kaa mazə \*Erədə, mba'a Səwzanə, mba'a nihwəti mi'i ghəngəhən ghəngəhən. Shi və shi niy bəvə ghəshi ta kəkəkəti kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səfa ci. Tsəgha niy nza ghəshi.

*Bəli fir lə kwəma ndə sləka ha*  
(Mt 13:1-9; Mk 4:1-9)

<sup>4</sup> Dza mbəzli tə nahwəti vici ba, daŋ ghəshi basəkəvashi, səəkə mbə məlməhi ghəngəhən ghəngəhən dzəvəgha Yesəw. Ma sa nashi na mbəzli basəshi tsəgha na, dza na tapə ta bəlanshi fir. <sup>5</sup> Ma kə na: «Tə nahwəti viciy mba'a tsahwəti ndə za madiy dzəmti ta sləka ha. Ma sa tsəhəy na na, dzəghwa na tapə ghəci ta kihwə ha va kihwə kihwə. Ma ghəci mbə kihwə ha va ki na, dzəghwa pəriŋ nahwəti ha pəpəriŋətəa dzəghwa kwal. Ma mbəzli mbə dza kwa kwal tsa va na, mba'a ghəshi kadamti, zhini 'yegwer ba, im im im ghəshi səəkə iməhwə. <sup>6</sup> Dzəghwa nahwəti ba, mba'a pəpəriŋətəa dzəti kwərəhə. War sa pəsəta na na, nza'jəw ghənzə ghwə ghwəlita, sa nzəy ma yam mbə kwərəhə. <sup>7</sup> Dza nahwəti diŋa mba'a pəpəriŋətəa dzəghwambə jipə tekesli. Ma sa pəsəta na na, tapə ghəshi ka kəli lə tekesli gwanashi, dzəghwa tekesli tisl ghəshi kəələhwə ha va kala mbə ghənzəə zhiniy kəli. <sup>8</sup> Ma dzəghwa nahwəti nanzə ki na, mba'a dzataa dzəmbə hidfi wəzə ni, dzəghwa na, mba'a pəsəta, ka kəli kəli nɔ. Ma sa kəlita na na, mba'a bəvə hwər, mba'a fəti mətəş wəzə wəzə» kə Yesəw.

Ma sa kədamti Yesəw gəzə kwəma va kaa mbəzli tsəgha, ma kə kaa ngəshi na: «Ma ntsa nza

sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən ta kwəma va!» kə.

*Sa wana gəzə Yesəw kwəma kaa mbəzli kwa fira?*

(Mt 13:10-17; Mk 4:10-12)

<sup>9</sup> Dzəghwa \*mbəzli ta səfa Yesəw tapə ghəshi ta dəw sləkar tsa fir tsa bəli na va kaa mbəzli. <sup>10</sup> Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Ta na na ghwəyəy, a Hyala ndaŋwəy məhərli ta sənashi shiy dzəkən sləkə tsa dza na ta sləkə mbəzli. Ma na kaa nihwəti mbəzliy, kwa fir gəzanshee kwəma. Sa nzana, ghəshi na nashiy, lə mətsəhi və shi ta nighə pi na, a ka nay pi ghəshiw. Mba'a slimim vəshi ta favə kwəma na, a ka favə kwəma ghəshiw, tsəgha» kə.

*Yesəw ci sləkar tsa fir tsa bəli na va lə sləka ha*

(Mt 13:18-23; Mk 4:13-20)

<sup>11</sup> Dzəghwa ma kə Yesəw ki na: «Avanda taa gəzanwəy kwəma di fir tsee vaa gəzə: Ma hwəlfə vay, ghənzə na kwəma Hyala. <sup>12</sup> Nefer nihwəti mbəzliy, nja kwal tsa pəriŋətəa nahwəti hwəlfə ha vaa dzəghwa na. Sa ka ghəshiy favə gəzə kwəma Hyalay, ka \*ndə jaka tsa Hyala səəkə mba'a banti kwəma va mbə nefer shi, va nəghətəa ghəshi dzaa mbəlishi, sa ka ghəshi banavə nefer shi kaa kwəma va. <sup>13</sup> Ma nefer nihwəti mbəzli bay, nja kwərəhə tsa pəriŋətəvata nahwəti ha va ti na ghəshi. Gəla mbəzli vay, war favə ma ghəshi kwəma Hyala tsəgha na, nza'jəw ka ghəshiy banavə nefer shi lə vəshi. Ma ləy hwəm ba ki na, ka zlata kwəma va ghəshiy nza gar tsəhəvə hililinjə ghənzə wəzə mbə nefer shiw, war ta vici jəwə ka ghəshiy zləbavə gwa'a tsəgha. War səəkəy ma ngəra'wəə dzəkən

shiy, ka ghəshiy dza, mbərəkə ghəshi zlatə kwəmaa niy zləbavə ghəshi va. <sup>14</sup> Ma nefer nihwəti mbəzli dība na, nja pi ndə tekesli tsa dzəghwata nahwəti ha va mbə. Niva mbəzliy, sa ghəshiy favə kwəma Hyala na, mba'a ghəshi zləbavə, ka ghəshi dza dība na mba'a ghəshi ghati zəzə kwəmaa kən shi, lə kwəma shi tə hidī, mba'a wəzə tsa nzəy tsa tə hidī. Ka niva shiy dza ki na, mba'a ghəshi makəti kwəma Hyala kala zhini ghənzəə ghəra sləni mbə nefer shi. <sup>15</sup> Ma nefer nihwəti mbəzli nashi kiy, nja hidī wəzə ni va dzəmbəta hwəlfə haa dzəmbə shi na. Sa favə ghəshi kwəma Hyalay, mba'a ghəshi zləbavə, dza tasl, ghəshi kəsəvə kwəma va mbə nefer shi wəzə wəzə. Ka nəw kwəma Hyala ghəshi lə kwal, ghəshi na shiy ghəra sləni wəzə na dī Hyala kala zlatə» kə.

*Bəli fir lə ghwə kwa gərkəwa  
(Mk 4:21-25)*

<sup>16</sup> Zhəghwa ma kə Yesəw ɸa na: «A ghwəmmə sənay, ndə tība, mba'a tsə'waghwa ghwə kwa gərkəwa na, zhini dzəbə dzəbakən tasaw bərkə shiy kən, awə kə bay na, mba'a mbələy dzəy ta pi həni tsa ciw. Mba'a kə məndi pəhaghwa ghwə kwa gərkəway, tə pətsa dəl tsa ka məndiy fəy, ta mbə ghənzəə mbərə, ma nza mbəzliy dzəmbə ciki nay pi waŋ. <sup>17</sup> Tsəgha na ki, ya wa shi mbəmbə niy, ta səvərishi dza ghəshiy dzəti ngwəla, ya wa kwəma ghələhwə məndi gəzə nzəy, cəke' dza məndiy sənata, zləŋ məlmə. <sup>18</sup> Va tsəgha ki, a nə ya ngəjwəyəy, mənim məhərliy dzəkən kwəma fa ghwəy. Sa nzanay, ntsa nza nihwəti shiy və na ta mətsahanavə nihwəti shiy

dza məndi. Ma na ntsa kama shiy vəy, ta zhini dza məndiy tsaləhwə ya ni jəw ni va shiy niy fə na ghən ti shi» kə.

*Mbəzliy nəw kwəma Hyalay  
niva mbəzli na ngwarməhiy Yesəw  
lə mbəghəy*

*(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)*

<sup>19</sup> Dza kar mbəghəy Yesəw lə ngwarməhiy, mba'a ghəshi madishi ta dza ta nighə ci. Dza ghəshi ndəs tsəhəshi tə pətsa nza na va. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, kala mbə ghəshiy dzar dzəvəgha Yesəw sa nza mbəzli dāŋshi. <sup>20</sup> Ma sa nashi mbəzli na, mba'a ghəshi dzaa kəsay Yesəw. A kə məndi ngəci na: «Ava kar mənja lə ngwarməhiya pərikə tə ngwəla ka dəwŋa ta nighətəŋa, kə ghəshi» kə məndi ngəci. <sup>21</sup> Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Na neyey, mbəzliy fa kwəma Hyala va, ka nəw ghəshi njasa gəzəkə nay, ghəshi na ni ya ngwarməhira, zhini ghəshi nee mərə» kə.

*A bərzi va Yesəw dzəkən kar  
safə tsa dikə tsa lə kwəfa*

*(Mt 8:23-27; Mk 4:35-41)*

<sup>22</sup> Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw mba'a dzay dzəghwa kwambəwal ghəshi lə \*mbəzli ta səda ci. Ma sa dzəghwashi ghəshi, a kə kaa ngəshi na: «Təjəmmə ghwəmməə dzəvəri tsahwəti həlbə» kə. Sa gəzəkə na tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi kafəshi, ka dzashi. <sup>23</sup> Ma ghəshi mbə dza kwa kwambəwal na, mba'a Yesəw ɸəhwə hi. War dzəghwa safə tsəgha vətəghə ghava viy lə bərzi mbə tərəŋw tə yam va. Dza yam paf ghəshi təhay kwambəwal, ka ndava ghənzəə dzəmbə yam, jəw ghəshi tərmbə ta yəpəshi. <sup>24</sup> Nza'jəw mbəzli ta səda Yesəw kətəghəvashiy

dzəvəgha Yesəw. Mba'a ghəshi fərghay tə hi. Ma kə ghəshi ngəci naa: «A Metər, a Metər, gwa'a ghəy!» kə ghəshi. Dza Yesəw pəlhəm satiy, sa satiy na na, nabə nabəti kar safə, lə legwəper dzəy tə ghən yam va lə bərçi. Sa gəzanakəshi na kwəma na, mba'a safə tsa va zlay viy, mba'a yam va dəkəshi, dekədəkə pi mənuy tsəgha. <sup>25</sup> Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci ki na: «Wa shiy ghəraḅwəya? Kwəma kəray ni ghwəy nefer banavə ghwəy kaa Hyalaa?» kə.

Sa nata mbəzli ta səfa ci kwəma mənuy Yesəw va nashi ki na, mba'a hazləni ghəratishi. Ka mananshi maḅaḅa nava kwəma gwa'a tsəgha. Ma kə ghəshi kwa jipə shi na: «Kay, kwətuy gəla tsatsa ndə ki! Ya kar safə lə yam na a ghəshi danati fəti sa gəzanakəshi na kwəma lə bərçi ni!» kə ghəshi.

*Kar Yesəw lə ndə gazlaka  
(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)*

<sup>26</sup> Ma ləy hwəm shi va ki na, dza kar Yesəw mba'a ghəshi kafəshi tə hidfi ka Galilee taḅəshi dzəvəri tə kwəfa ka Galile. Mba'a ghəshi dzətishi tə hidfi ka Gerazeni. <sup>27-29</sup> Mbə məlmə vay, mba'a tsahwəti ndə gazlaka niy nza tifa. Təraḅw ghəci niy hiy mbə gazlaka ci va. Kala dza ma ghəci lə kwəbeḅer. Kala hi ma kəghi, war dzar mbə kwəlihi nzəy tsa ci gwa'a tsəgha. Ka sancı ngəra'wə ghənzə. Sa ka mənuy dza, tsa mənuy tsaghwa dividivi ci lə shidshid ci kwa dəḅw tsahi, ta mbay mənuy ndəghwəti na, ka na ghavə cəke' ngəəlivəri niva shiy na naci. Sa ka gazlaka vaa dza na, zləḅər zləḅərəghə dzar mbə gamba, war tsəgha.

Ma sa səkway Yesəw kwa kwambəwal na, mba'a ndə gazlaka tsa va nay. Dza na

mba'a ngwəmata lala, kə ka dzar dzəmbə kwəma Yesəw. Dza na tsəfəkwə tsəfəkwəy, ka gəzə kwəma kaa Yesəw zlanzlan, a kə na: «A Yesəw Zəghwə Hyala ta ghwəmə, ta njaa di gha lə ya?» kə. Dza Yesəw ka gəzə kwəma kaa hyeler va lə bərçi, a kə na: «Səvəriḅwəyəm mbə ntsa» kə. Ma kə ndə gazlaka tsa va ki na: «A cə'wəḅee, ka sara ngəra'wə gha na gha ma» kə. <sup>30</sup> Sa gəzəkə ntsa va tsəgha, ma kə Yesəw kaa ngəci ki na: «A slən tsa ghaa?» kə. Ma kə ntsa va na: «Mbəzli dəḅ» kə. Dəḅ təraḅw niy basambəvashi hyeler mbə ghən ci, va tsəgha niy gəzə na kwəma va tsəgha. <sup>31</sup> Dzəghwa hyeler va tapə ta cə'wə Yesəw, ma kə ghəshi na: «Titihwə ka tihəḅy gha səvəri mbə ghən ntsa, ta dza ta kalaghwanəy kwa kə'wə tsa hwərhwər tsa va ma» kə ghəshi.

<sup>32</sup> Ge'i tə pətsa məniva shi va vay, a garəwa ngəreder təraḅw niy nza tifa. Mbə pala shi zəmə shi dzəghwa vəgha kəlaḅ. Dza hyeler va tapə ta cə'wə Yesəw difa, a kə ghəshi na: «Ndanəy kwal, a ghəy səvəriḅy dzanəy dzəmbə ngəreder ni» kə ghəshi. Dza Yesəw mba'a zlatanavəshi kwal. <sup>33</sup> Sa zlatanavəshi Yesəw kwal ki na, dza hyeler va shaa ghəshi səvərishi mbə ghən ntsa va, shəbətə shəbətəmbəvashi mbə ghən ngəreder va. Dza ngəreder va gəgəgəgə ghəshi kafəshi səəkə mə kəlaḅ tsa va, səəkə ghəshi na'i ghəshi shakatəvashi tə kwəfa. Bətə ghəshi zashi kwaba.

<sup>34</sup> Mbəzliy niy makə ngəreder va na, tifa ghəshi niy nza ka nata kwəmaa məniva. Ma sa nata ghəshi na, bəvbəpə ghəshi hwəshiy dzəmbə məlmə, lə dzar mbə giwahi vəgha məlmə, mba'a ghəshi dzaa gəzanshi tsava bar

kaa mbəzli. <sup>35</sup> Sa favə mbəzli nava kwəma na, kəram ghəshi madfishi, ta dzaa nata kwəmaa mənta va. Ndəs ghəshi tsəhəshi vəgha Yesəw. Mba'a ghəshi kəsəy zal tsa səvərta gazlaka va mbə ghən ci mənəzəy vəgha Yesəw. Mba'a pakən kwəbarən kən ghən ci, lə məhərli ci və wəzə. Ma sa nay ghəshi tsəgha na, ka ghərənshi hazləni. <sup>36</sup> Dzəghwa mbəzli niy nashi shi va va gwanashi njasa mənishi ghəshi, mba'a ghəshi slanəkəshi kaa mbəzli səkəkəshi va, njasa gha gazlaka vaa səvərta mbə ghən ntsa va. <sup>37</sup> Ma sa favə ghəshi kwəma va na, dza mbəzli mbə məlmə va gwanashi, ka cə'wə Yesəw a ghəci bərvay tə hidfi shi, sa nzana tərənəw ghəshi hazlənishi va nava kwəma. Mba'a Yesəw zhay zhəghwa kwambəwal, ka dzay.

<sup>38-39</sup> Dza ntsa səvərta gazlaka va mbə ghən ci, tapə ta cə'wə Yesəw, ma kə na: «Yarən pə gha, e nəwvənə» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Awə, mbalaa jigghi, a gha dzaa gəzənshi kwəma mənətnə Hyala na gwanata kaa nihwəti mbəzli» kə. Sa gəzanakə Yesəw tsəgha ki na, dza ntsa va ka dzay jigghi. Jigghi na na, ka gəzənshi kwəma mananati Yesəw va kaa mbəzli mbə məlmə gwanashi.

*Kar Yesəw lə Zhayrəsə mba'a nahwəti mali səkwa miymiy kwa hwər nəzə*

(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)

<sup>40</sup> Dzəghwa ki sa zhəghəkəvay Yesəw səkəkə pəri tsahwəti həlbə na, mba'a mbəzli basəshi tərənəw, sa nzana mbə ndəghə ghəshi niy nza gwanashi. Dza mba'a ghəshi ka'wəti ki. <sup>41-42</sup> Mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa, ntsa dikə tsa ghəci mbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Zhayrəsə, kə məndi

kaa slən tsa ci. Mba'a zha və kwətinja, mənə lə bakə piya nəzə.

Dza na mba'a tərətə gwərəpətə tərənəw, tərə na war miy nəfə. Dza ntsa va ndəs səəkəy dzəvəgha Yesəw. Dza na tsəfəkəwə tsəfəkəwəy tə shinin ci kwa kwəma Yesəw ta cə'wə, a kə kaa ngəci na: «Titihwə dzam dzakə ghi tsee, a gha dzaa mbəlītəra zhee nza na gwərəpətə» kə. Dza Yesəw mba'a zləbavə. Kafə ghəci kafəy ta dzaa dzakə ghi tsa va. Ma ghəci mbə kwal na, war a mbəzli nəw dishi, rəf rəf rəf ghəshi kwasəbə.

<sup>43</sup> Mbə mbəzli va na, mba'a nahwəti mali niy nza tifa, gwərəpətə ghənzə. Piya nəzə mənə lə bakə, war mbə səkwa miymiy kwa hwər nəzə. Pənəw pənəw ghənzə danəramti shi ta dəvə nəzə kaa ka ciki ghwə'i, ta pəla mbəli ghən tsa nəzə. Tərəh ntsaa mbay mbəliti. <sup>44</sup> Dza na ki, kət kətəghəvataa dzəvəgha Yesəw zhəkə ləy hwəm ci, kə dapə, ghənzə dapay mətəni kwəbarən tsa ci. War ghwəla tsəgha na, nza'jəw miymiy nəzə va slashi lə səkwa, mba'a mbəlita. <sup>45</sup> Ma sa ndənəway mali va Yesəw na, dza Yesəw ka dəw va mbəzli, ma kə na: «Wa ntsaa daparaa?» kə. Ya va ndə mbə mbəzli kwasəbə va na: «Am, yən na na yaw, am, yən na na yaw, am, yən na na yaw» ghəshiy gəzə. Ma kə Piyer na: «A ntsa ghəy dikə tsa, a nava kia? Mba'a gha nashi mbəzli dishi rəf rəf rəf kwasəbə gha na, zhini gha ka dəw, wa ntsaa daparaa, pə gha shəkəna?» kə. <sup>46</sup> Ma kə Yesəw na: «Yarən war a ndə dapara, sa nzanay, e favə bərci tikəvərivashi mbə ya» kə.

<sup>47</sup> Sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dzəghwa mali va mba'a sənay, a məndi sənara, ka mbələyvara yaw, kə. Dza na shələhwə

shəlehəwə səəkətaa dzəvəgha Yesəw kala gwərgwərə. Kə tsəfəkwə tsəfəkwəta kwa səda ci. Dza na cəke' gəzanakə kwəma dapə na ti kaa Yesəw, tiba kwa kwəma mbəzli gwanashi. Mba'a gəzanakə njasa mbəlita na va zəlghwə tsa nzə ghala dapay na va. <sup>48</sup> Ma sa gəzəkə na tsəgha, ma kə Yesəw ngəta na: «A zhee, a gha mbəliŋa tə sa ndara gha nəfə tsa gha. Mbala lə zərkə mbə nəfə tsa gha» kə.

<sup>49</sup> Ma Yesəw mbə gəzə kwəma va kaa mali va tsəgha na, ndəs ntsa kəghi tsa Zhayrəsə səəkəy. A kə kaa Zhayrəsə na: «A zha gha va mətita, ka maw ghaa gagay Metər ma» kə. <sup>50</sup> Mba'a Yesəw favə kwəma gəzə ntsa va va. Ma kə kaa Zhayrəsə na: «A Zhayrəsə, ka dza her gha ma, banavə nəfə tsa gha kaa Hyala gwa'a tsəgha, ta mbəlita dza zha gha va» kə. War a ghəshiy nəw lə kwal tsa shi.

<sup>51</sup> Dza ndəs ghəshi tsəhəshi miy dəgha Zhayrəsə ki. Dza Yesəw mba'a makəti mbəzli gwanashi ni va dzəkə ghi tsa va kwasəbə. Kwataka Piyer, ghəshi lə kar Zhar lə Zhakə, mba'a kar dəta zha va lə mbəghəta shi pəməvə na gwa'a tsəgha. <sup>52</sup> Ma sa dzəkəshi ghəshi na, mba'a ghəshi kəsashi nihwəti mbəzli, war a ghəshiy wahə, ka tihwəniy dzəkən zha va. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Kadiwəm, ka wahə ghwəy ma. Mətita zha naw, hiy bəhwə na gwa'a tsəgha» kə. <sup>53</sup> Ma sa favə mbəzli kwəma gəzəkə na va tsəgha na, njasa pə'wə na kwəma ka gazlaka ghəshiy nighə. Sa sənay ghəshi a zha va məti ta, kə ghəshi. <sup>54</sup> Dzəghwa Yesəw naci ki, tasl kəsəvə zha va tə dəvə nzə. Ma kə kaa ngəta zlanjlanj na: «A zhee, satina!» kə <sup>55</sup> War sa gəzəkə

Yesəw tsəgha na, nza'jəw piy tsa nzə zhəkəy zhəmbə. Kə pəlhəm satita. Ma kə Yesəw kaa mbəzli, sa satita na na: «Bantam shi zəmə a ghənzə zəmə shi» kə. <sup>56</sup> Dza nava kwəma, mba'a mananatishi madanja kaa kar dəta zha va, lə mbəghəta. Ma kə Yesəw kaa ngəshi ki na: «Əntaa ghwəy dzaa gəzə kwəma na ya kaa waba ma» kə.

## 9

*Njasa ghwəni Yesəw \*mbəzli ta səda ci va mən lə bakə ni*  
(Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)

<sup>1</sup> Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw mba'a basəti mbəzli ta səda ci va mən lə bakə ni. Dza na mba'a banavəshi bərçi ta tihə hyeler gwanashi səvəri mbə ghən mbəzli, lə ta mbəli ka zəlghwə. <sup>2</sup> Dzəghwa na ki, mba'a ghwənashi ta gəzə kwəmaa dzəkən sləkə tsa dza Hyalaa sləkə mbəzli, lə ta mbəli ka zəlghwə, <sup>3</sup> ma kə ngəshi na: «Mbalam, ghwəy kafəy, əntaa ghwəy dzaa bə ya waba ta dəvə ghwəy ma. Ya gəta, ya mbəl ta bə shiy, ya shi zəmə, ya gənay, əntaa ghwəy bə ma. Zhini bay, ya tsama ndə mbə ghwəy na, əntaa ghəci bə kwəbənər bakə ta dza va ma. <sup>4</sup> Ya mbə namaba məlmə dza ghwəy tsəhəjwəy, mba'a kə ndə ka'wətəjwəy kəghi tsa ci na, əntaa ghwəy mbəərə ghi ma. War kəghi tsa kwətəj tsa pə ghwəy taa nzəy pa' fəca dza ghwəy səvərijwəy mbə nava məlmə.

<sup>5</sup> Mba'a pə ghwəy tsəhəjwəy mbə məlmə, kala zləba fəjwəy gwəci tsa ghwəy mbəzli mbəy, səvərijwəy tə ghwəy mbə nava məlmə. Ghwəy səvəriy, nza ghwəy batamti kwərbi mbə məlmə shi tə shidshid ghwəy,

ta mbə ghəshiy sənay a ghəshi mənti \*kwəma jikir na, kə ghəshi» kə.

<sup>6</sup> Ma sa gəzanakəshi Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a mbəzli ta səda ci va kafəshi. Dza ghəshi ka dzar mbə məlməhi gwanashi, ka gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli, ka mbəmbəli ka zəlghwə ya kwəma kəsashi ghəshi gwa'a.

*Njasa səy \*Erədə*

*(Mt 14:1-12; Mk 6:14-29)*

<sup>7</sup> Ma ghala vəghwə tsa va ki na, cəke' ngwəmna Erədə favə kwəma məməni Yesəw va. Dzəghwa ra'i ghəci zay va nava kwəma tsəgha. Sa nzana, ma nihwəti mbəzliy: «Wa Zhan tsaa niy mənipə \*batem va na sava zhəkəməy na kwa kwəli» kə ghəshi niy ni. <sup>8</sup> Ma kə nihwəti na: «\*Eli ndə gəzə kwəma Hyala na sava tsahwəy na» kə niva. Ma kə nihwəti ba na: «Waa ndə gəzə kwəma Hyala tsa mbəradzə na sava zhəkəməy na kwa kwəli» kə ghəshi. <sup>9</sup> Ma kə Erədə na naci ki na: «Ya gar nə ya Zhan na sava pənəy, e niy slanti ghən tə Zhan. Əy wa ndə na, tsatsa ntsa gəzə məndi tsa kwəmaa dzəkən tsətsə dība kia?» kə. Dza tapə ghəci mbə pəla kwal tsaa nay Yesəw də'wə ghən tsa ci ki.

*Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətəkə*

*(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Zhj 6:1-14)*

<sup>10</sup> Ma sa dza \*ka kwal Yesəw mənikə sləniy niy ghwənashi Yesəw va ti ki na, mba'a ghəshi zhəkəshi. Cəke' ghəshi gəzanakə shi məmənhəwə ghəshi kaa Yesəw. Dza Yesəw mba'a pəməvəshi ka dzay li shiy dzəti pətsa kama mbəzli ti, ta dza nzəyshi kwətishi. Pətsa dzashi ghəshi vaa dzəti na, ndəkwə

ghəci vəgha məlmə Betəsayda. <sup>11</sup> Nza'jəw mbəzli dan sənivəshi, mba'a ghəshi nəwghəshi tə səəbə. Dzəghwa sa tsəhəshi ghəshi vəgha Yesəw na, mba'a ka'wətishi lə nəfə kwətij. Dza na mba'a gəzanavəshi kwəma njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli. Mba'a mbalamti niy səəkəshi ta mbəli ghən tsa shi va zəlghwə.

<sup>12</sup> Dzəghwa mba'a tihwer 'wati məniva, ma sa nata \*mbəzli ta səda Yesəw va məj lə bakə ni vici ndəkwə ndəkwə ta pəkw na, dza ghəshi, kət ghəshi kətəghəvəshiy dzəvəgha Yesəw. Ma kə ghəshi ngəci na: «Wəzəba bənavə gha kwal kaa mbəzli ni, a ghəshi ndanivaa dzashi dzar mbə məlməhi lə mbə giwahi ndəkwə ndəkwə ni, ta pala shi zəmə shi, lə pətsa dza ghəshiy hi ti gwa'a. Sa nzanay, gamba na pətsa nza ghwəmmə tsa ti tikə» kə ghəshi.

<sup>13</sup> Ma kə Yesəw ngəshi naci ki na: «Banshim shi zəmə də'wə ghən tsa ghwəy, a ghəshi zəməshi» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «Nihwəti shiy va ghəy tikə, kala war pej cifəy mba'a kərpi bakəshiw. Mba'a pə ghaa dī ghəy dza ta pa shi zəmə, ta bənsi kaa mbəzli tikə ni gwanashiy, mbə nava» kə ghəshi. <sup>14</sup> Zhərəy niy nza tə pətsa vay, a ghəshi mənti gar bələkwə bələkwə cifə mətəkə. Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səda ci na: «Tihəvərim mbəzli va, a ghəshi nzəyshi, cifə mətəkə, cifə mətəkə, cifə mətəkə» kə. <sup>15</sup> Dza mbəzli ta səda ci mba'a ghəshi tihəvərishiy njasa gəzəkə na va, mba'a mbəzli va nzəyshi gwanashi.

<sup>16</sup> Ma sa nzəyshi mbəzli ki na, dza Yesəw tsəgha, həj bəvə pej tsa cifə tsa va mba'a kərpi bakə ni va ta dəvə ci, mba'a kafata kwəma ciy dzəta ghwəmə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta shi

zəmə va. Ma sa mananati na 'wəsa kaa Hyala na, dza na mba'a ngangavəri penj tsa va, mba'a banavə kaa mbəzli ta səfa ci, a ghəshi tahanshi kaa mbəzli daŋ ni va. Dza mbəzli ta səfa ci həŋ həŋ ghəshi bəvə, ka tahanshi kaa mbəzli. <sup>17</sup> Mba'a mbəzli va zəməhwə shi va gwanashi, bəhə bəhə bəhə ghəshi, mba'a mbəvəli tərə. Dza məndi kaa naa tərmbəta mbəvəli basə basə məndi basəti, gyaɗə gyaɗə gh-wani mənŋ lə bakə.

*Piyer gəzə: «Yesəw na \*Kəristəw» kə*  
(Mt 16:13-19; Mk 8:27-30)

<sup>18</sup> Ma tə nahwəti vici ki na, mba'a Yesəw dzaa nzəyəy kwətiiy ka cə'wə Hyala. Dza mbəzli ta səfa ci ndəs ghəshi səəkəshiy dzəvəgha. Ma sa səəkəshi ghəshi na, dza na ka cəw kwəma və shi, a kə na: «A ndə nzee ka mbəzliiy ni baya?» kə.

<sup>19</sup> Ma kə ghəshi ngəci na: «Zhaŋ tsa mənəpə \*batem nza gha, ka nihwəti mbəzliiy ni. Nihwəti na: \*Eli nza gha, kə ghəshi. Ma nihwəti ba na: Tsahwəti ndə mbə ka gəzə kwəma Hyala mbəradzə zhakatiiy na mbə məti nza gha, kə shi» kə mbəzli ta səfa ci. <sup>20</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ya ghwəy na ghwəy kiy, wa ndə nzee ka ghwəy nia?» kə. Ma kə Piyer na: «Ghay Kəristəw nza gha, Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli» kə.

<sup>21</sup> Ma sa gəzəkə Piyer tsəgha na, dza Yesəw mba'a makətishi vantaa ghəshi dzaa gəzə kwəma va, ya kaa waba.

*Yesəw gəzə kwəma məti ci lə zhakati tsa ci mbə məti*  
(Mt 16:20-28; Mk 8:30-9:1)

<sup>22</sup> Ma kə Yesəw kaa \*mbəzli ta səfa ci diba na: «Yən yən, Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta

sahwə ngəra'wə dzee dalala. Mətikwəkwər mbə \*ka Zhəwifə ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala, mba'a \*ka bənəpə kwəma pəhəti Hyalay, ka dza ghəshiy di mətə yaw. Ta paslantəra dza məndi, ma sa kee mətiray, ta zhakatira dzee mbə məti, tə kwa mahkana vicee kwa kwəli» kə. <sup>23</sup> Dzəghwa ma kə kaa mbəzli gwanashi ki na: «Mba'a kə ndəy di nəwray, a kə tsava ndə zlay zəzəy dzəkən tsa ci ghən, mba'a zləbavə sa ngəra'wə lə mətita gwa'a, njasa səəmə vici, ma nza ghəci nəwra. <sup>24</sup> Sa nzana, ya wa ntsaa di mbəliiti piy tsa ci tikə tə hidfiy, ta zamti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na. Ma ntsaa dzaa zamti piy tsa ci tikə tə hidfi tə mbərkə kwəma yay, ta mbəliiti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza tsava ndə. <sup>25</sup> Nay ghwəy na, ya shi tə hidfi ni gwa'a gwa'aa kwəmavə ndə mba'a piy tsa ci mə ghwəmə zay, awə na mba'a yadfamti ghən tsa ciy, shiy tifa ndəy 'wəy ti mbə kwəma va tsəghaw. <sup>26</sup> Mba'a kə ndəy ha'wə va ndəgha fətiy dzəkənee, ya va gəzə kwəmee kaa mbəzliiy, ta ha'wə dzee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri va ndəgha fətiy dzəkən kwərakwə, ghala vəghwə tsa dzee zhəkə mbə shəndəkə tsee lə mbə shəndəkə tsa Dirə, mba'a sa ka kwal ci cəwdew ni mə ghwəmə. <sup>27</sup> A gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a nihwəti mbəzli mbə ghwəy ghwəy mbəzli tikə niy, ka ghəshi gha bəkwə na ta nay dza ghəshi njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli» kə.

*Yesəw mə kəlanŋ lə nihwəti \*mbəzli ta səfa ci*  
(Mt 17:1-8; Mk 9:2-8)



<sup>28</sup> Ma sa məniy hi gar dəghəsə ləy hwəm kwəma gəzəkə Yesəw va ki na, dza na mba'a pəməvə kar Piyer, lə Zhan mba'a Zhakə. Mba'a dzay li shiy dzəmə kəlan ta cə'wə Hyala. <sup>29</sup> Sa tsəhəshi ghəshi ki na, mba'a 'wati cə'wə. Ma ghəci mbə cə'wə na, dza pətsa mbə kwəma ci mba'a zhəghəkə nahwəti pa. Ma kwəbejer kən ghən ci na, tezlezlezlezi ghəshi zhəghəshi, ka mbərə. <sup>30-31</sup> Dzəghwa, vətəghə zhər bakə təzlishi tifa lə shəndəkə tsa mə ghwəmə kən shi. Dza ghəshi ka gəzə kwəma lə Yesəw dzəkən məti dza na va ta məti mbə məlmə Zherəwzalem, ta kərəkə sləni ci niy ghwənikə Hyala ti. Zhər vay kar \*Məyizə lə \*Eli niy nza ghəshi. <sup>32</sup> Ma kar Piyer lə nihwəti mbəzli va ghaləba nashi ki na, cinj cinj ghəshi fa banti hi. Dzəghwa mba'a ghəshi fərgəshi. Sa fərgəshi ghəshi na, mba'a ghəshi nay shəndəkə tsa Yesəw, lə zhər bakə ni va nza na li shi. <sup>33</sup> Dza mbəzli bakə ni va ki, mba'a ghəshi kafəshi ta zhəshi. Ma ghəshi mbə tihəva lə Yesəw ki, ma kə Piyer kaa Yesəw na: «A Metər, jəw na wəzə ghwəmmə nzəyəmmə tə pətsaw, kadiw a ghəy danjəti ceker mahkan. Kwətinj tsa gha, mba'a tsa Məyizə, mba'a tsa Eli» kə. Ma na Piyerəy, niy sənay ghən tsa kwəma dī na va gəzə naw. <sup>34</sup> Ma ghəci mbə gəzə kwəma va tsəgha na, 'wakəvə kwəlefi tə ghwəmə zlələhə səkəshi, zhəmakə məcakwə shi dzəkənshi kən kar Yesəw lə mbəzli bakə ni va. Ma sa nata \*mbəzli ta səda Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a her shi dzəshi. <sup>35</sup> Fa ghəshi na, məli Hyalaa gəzanshi kwəmaa dzəkən Yesəw səkə mbə kwəlefi va, ma kə na: «Favə tə ghwəy, ava ghəci na Zəghwee təravee, fam

kwəma və» kə. <sup>36</sup> War sa gəzamti məli Hyala kwəma na, nay ndə ghəshi tifa ghwəlaw, war Yesəw kwətiy. Ləy hwəm kwəma va na, gwənjəshi mbəzli ta səda Yesəw niy nzəyshi, kala gəzə ma kwəma nata ghəshi va, ya kaa waba nzə.

*Yesəw lə zəghwə nza bashakə və*  
(Mt 17:14-18; Mk 9:14-27)

<sup>37</sup> Ma tə way pi həzlimə ki na, mba'a kar Yesəw lə \*mbəzli ta səda ci va mahkan ni səkwashī mə kəlan tsa va. Ma sa səkwashī ghəshi na, dza mbəzli danj, mba'a ghəshi səkəshiy dzəghwa kwəma Yesəw. <sup>38</sup> Dza tsahwəti ndə mbə mbəzliy basəshi va, ka zlanə kwəma, ma kə na: «A ntsa dikə tsa, ə cə'wənjee, nighətima zəghwee na, war kwətinjəy na tsəgha vəya. <sup>39</sup> Sana kiy ndə bashakə na. Kafəy ma bashakə tsa va tiy, war ə ka naa ngwəmə lala, ka mərmərə lə bərçi. Ka gha nighə na tsəkəwəf kwəf kwəf gwifgwifi ta miy ci. Tənjəw ka naa sanamiy ngərə'wə. 'Yahə'yahə ka naa gha dəkə mbə ghən ci kafəy ma na ti. <sup>40</sup> Naa niy səkəree, ka cə'wə mbəzli ta səda gha nee, a ghəshi təhamtəra bashakə tsa va mbə ghən ci, pən na, kala mbay ghəshiy tahamti» kə.

<sup>41</sup> Ma sa gəzəkə ntsa va tsəgha, ma kə Yesəw kaa mbəzli na: «Mata ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa gəngəm niy, banavə nefer ghwəy ghwəy kaa Hyalaw. Pa' hwəm dī ghwəy yən nzəyra lə ghwəy kia? Hwəm dzee kərə lə sə'wa kwəma ghwəy kia?» kə. Sa gəzəkə na tsəgha, a kə kaa dəy zəghwə va na: «Pəməra zəghwə gha vaa səkə tikə» kə. <sup>42</sup> Dza məndi ka dza ta pəmə zəghwə va. Ma ghəci mbə səkə na, dza bashakə tsa

va, mbeş fati tə pi. War a ghəciy mərmərə lə bərci. Dzəghwa Yesəw ki, mba'a gəzanakə kwəma lə bərci kaa bashakə tsa va, mba'a tahamti. Dza na kwəriŋ mbəlanti zəghwə va, mba'a pəmanavə kaa dəy. <sup>43</sup> Ma sa nashi mbəzli tifa gwanashi shi va na, ka manan-shi maɗaŋa, sa nata ghəshi bərci Hyala.

*Yesəw zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci lə zhakati tsa ci mbə məti*

(Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Ya wa ndə na, war mbə man-anci maɗaŋa kwəma mənti Yesəw va ki. Ma kə kaa mbəzli ta səɗa ci na: <sup>44</sup> «Kwəma dzee na ta gəzarŋwəy sanay, fə tə ghwəy ghən ti wəzə. Ma yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta kəsəvəra dza məndi, mba'am fambəra mbə dəvə mbəzli» kə. <sup>45</sup> Ma mbəzli ta səɗa ci nashi ki na, favə shi di Yesəw gəzə ghəshiw. Mbəmbə niy nza sləkar tsa kwəma va və shi, va nəghətəa ghəshi favə shi di naa gəzə. Mbə ghəranshi hazləni niy nza ta dəw shi va va Yesəw.

*Tsama ndə na ntsa dikə tsa?*

(Mt 18:1-5; Mk 9:33-37)

<sup>46</sup> Dzəghwa \*mbəzli ta səɗa Yesəw, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə ngərə ghəpə kwa jipə shi, ta mbəə sənay, nda a ntsaa gwəra dikə mbə shi. <sup>47</sup> Mbalaa cəke' sənata Yesəw kwəma təkə ghəshi mbə nefer shi, naci ki. Dzəghwa na kaa zəghwə jəwə pəm pəməvə, dza na mba'a garəy kwa kwəma ci. <sup>48</sup> Ma kə kaa ngəshi na: «Nay ghwəy na, a gəzarŋwəy ya, ya wa ntsaa ka'wəti zəghwə jəwə nja sasa tə mbərəkə kwəma yay, yən də'wə ghən tsee na sa ka'wəti na tsəgha. Mba'a kə ndə ka'wətəray, aa ka'wəti

ntsaa ghwənəkəra va kwərakwə. Sa nzanay ntsaa dzaa zhəghəti ghən tsa ci jəwə mbə ghwəy gwanarŋwəy, ghəci na ntsa dikə tsa» kə.

*Tsa ghwəmmə ndə na ntsaa pa ma jaka lə ghwəmmə*

(Mk 9:38-40)

<sup>49</sup> Ma sa gəzamti Yesəw kwəma, ma kə Zhanj kaa ngəci na: «A Metər, a ghəy nay tsahwəti ndə ghəci mbə tihə gazlaka lə slən tsa gha. Mba'a ghəy makəti na ghəy, sa kama na kwasəbə ghwəmmə» kə. <sup>50</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «Zlayəm, ka makə ghwəy ma. Sa nzana, ma ntsaa kama mbə jaka lə ghwəy, ntsa ghwəy na tsava ndə» kə.

*Mbəzli mbə nahwəti məlmə tə hidfi ka \*Samarī kala zləba ma ka'wə Yesəw*

<sup>51</sup> Dzəghwa vici dza Yesəw ta dzay dzəmə ghwəmə ti, mba'a kətikəvata. Ghala vəghwə tsa vay, dza na mba'a pəhəti dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzələm mbə nəfə tsa ci. <sup>52</sup> Sa pəhəti na tsəgha na, dza na, mba'a ghwənashi ka ghwəni miy tə kwəma ci. Dza mbəzli va pəkəw ghəshi dza-shi, ndəs ghəshi tsəhəshi mbə nahwəti məlmə tə hidfi ka Samari ta dzaa gwəmanati pi fə gwəci tsa Yesəw mbə. <sup>53</sup> Ma mbəzli mbə məlmə va na, kala zləba ka'wə ci ghəshi, sa nzana va dzəmbə məlmə Zherəwzələm ghəci dza. <sup>54</sup> Ma sa nata \*mbəzli ta səɗa Yesəw, ka Zhəkə ghəshi lə Zhanj nava kwəma tsəgha, ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «A Ndə sləkəŋəy, ka di gha ghəy cə'wə Hyala a ghənzə ghwənəkəghwa ghwə səəkə mə ghwəməə ndamtishi na?» kə ghəshi. <sup>55</sup> 'Wakəvə

**9:43** 9:43-45 9:21-22 **9:45** 9:45 18:34 **9:46** 9:46-48 22:24-26 **9:48** 9:48 10:16; 22:26; Mt 10:40; 20:26-27; Mk 10:43-44; Zhj 13:20 **9:50** 9:50 11:23; Mt 12:30 **9:51** 9:51 24:50-51; Mt 19:1; Mk 10:1; SləniKY 1:9 **9:52** 9:52 10:33 \* **9:53** 9:53 Niy dzar ghən tsa \*ka Zhəwifə lə ka Samariw. Va tsəgha niy ka'wə ma ka Samari mbəzliy dzar mbə hidfi shi ta dzəmbə məlmə Zherəwzələm. **9:54** 9:54 2Mezh 1:10, 12

Yesəw tsəgha tərəf, zhəghətəvay, dza kwa shi, ka nabəshi. Ma kə ngəshi na: «A ntsaa fambəjwəy gəla nana zəzə kwəma mbə ghən tsa ghwəya? Na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta zamti piy tsa mbəzli səəkə yaw, ta mbəlishi səəkee» kə. <sup>56</sup> Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dza ghəshi mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə nahwəti məlmə.

*Kar Yesəw lə mbəzliy dī nəw ci (Mt 8:19-22)*

<sup>57</sup> Ma kar Yesəw kwa kwal mbə dza ki na, dza tsahwəti ndə tifa, mba'a għavə gəzanci kwəma. Ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ta nəwŋa dzee, ya pa' kwəmafa dza għaa dza» kə.

<sup>58</sup> Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «A pə għa zəzəvə kwəma wəzə di, a għa sənay, ma kəŋkidiy a ghi tsa shi və shi mbə hidfi. 'Yegwer ba na, lə tsa shi ghi ghəshi mə fə. Ma na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy tsee ghi tifa gar dəkətəvaree mbə kiw» kə. <sup>59</sup> Ma kə kaa tsahwəti ndə na: «Nəwra dzam» kə. Ma kə ntsa va na: «A Ndə sləkəpə, ndara kwal, e dzaa lamti dirə di, kee għa səəkə ta nəwŋa» kə.

<sup>60</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «Zlashi mbəreketi tifa a ghəshi lala ghən tsa shi. Na na ghay, mbala ta gəzə njasa sləkə Hyala mbəzli» kə. <sup>61</sup> Ma kə tsahwəti ndə kaa Yesəw ba na: «Yən neyey, ta nəwŋa dzee Ntsee dikə tsa. Ma nanzə kiy, ndara kwal e dzaa səkwamti mbəzli kəghi tsee, ma nzee səəkə ta nəwŋa» kə. <sup>62</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «Mba'a kə ndə kəsəvə ngwər slay ta za, zhini mba'a dzay ta nighə pətsa zhəy ləy hwəməy, ta dzay dza ngwər tsa vaa dzəvəgha bəla. Tsəgha na lə ntsaa dī nəwra kwərakwə, mba'a kə zhiniy dzay ta zəzə shi

dzəy lə hwəməy, dzəkəwətəvay tsava ndə ta gəzə sləkə tsa dza Hyalaa sləkə mbəzliw» kə.

*Yesəw mbə ghwəni mbəzli mbərfeŋ mətsəkə bakəti ta gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli*

## 10

<sup>1</sup> Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dza Yesəw Ntsaa sləkəpə mba'a tərəvə nihwəti mbəzli mbərfeŋ mətsəkə bakəti. Dza na mba'a ghwənashi, bakə bakə bakə kwa zəərə shi, a ghəshi dza kwa kwəma kwa kwəma ci, dzar mbə məlməhi gwa'a gwa'a lə dzəti pətsa dza naa dza də'wə ghən tsa ci. <sup>2</sup> Dzəghwa, ma kə kaa ngəshi kwa fir na: «A mbəzlee, daŋ shi zəmə nakamtəvashi kwamti ngar na, daw mbəzli ta basəshi səəkə tə vəhəə jighi. Ghənzə tsəghay, cə'wə pə ghwəy cə'wə ndə za tsa va, a ghəci mətsəhə ghwəni nihwəti mbəzli dzəmti, ta mananci shi ci vaa səəkə» kə. <sup>3</sup> Ma kə difa na: «Nana kiy satim, mbalam, aa ghwəniŋwəy ya, nja ndərazhi tenkesli ka məndi vaa kambə mbə jipəjipə dəghwava jezlihi. <sup>4</sup> Əntaa ghwəy dzaa bə ya mbəl pas tsa bə gəna kwa, ya mbəl ndə dza ta wə, ya kwəkwəher nəzə ma. Ghwəy mbə kwaləy, əntaa ghwəy səkwə mbəzli ma.

<sup>5</sup> Ya tsama ghi dza ghwəy dzəkəŋwəyəy: «Ndaŋwəy zərkə Hyala mbə nəzəy tsa ghwəy kəykə» pə ghwəy taa ni kaa mbəzli kəyba ghwəy dzəkə. <sup>6</sup> Ma għalaba, mba'a kə ntsa zərkə nəfə tsa kəghi tsa vay, ta dzəkən dza zərkə tsa bəghə ghwəy va. Ma kala gəla tsava ndə kəyba, ka dza zərkə tsa gəzanshi ghwəy vaa nza kən shi ghwəlaw. <sup>7</sup> Mba'a kə ndə ka'wətəŋwəy kəghi tsa ciy, nəzəyŋwəy tə ghwəy kəyba. Ka

zəmə shi zəmə bəñwəy məndi kəyba, ka sa shi sa bəñwəy məndi kəyba diba. Sa nzanay, mba'a kə ndəə ghəra sləni na, aa təbə məndiy nganci shi zəmə ci. Əntaa ghwəy dzaa tədi ghi kəy pətsa gha ghwəy nžəy kəy, ta dzakə tsahwəti ghi, mbə məlmə kwətiñ na ma.

<sup>8</sup> Mba'a pə ghwəy tsəhəñwəy mbə məlmə, dza mba'a məndi ka'wətəñwəy mbəy, a pə ghwəy taa zəmə shi dza məndiy bəñwəy mbəba. <sup>9</sup> Ka zəlghwə dza ghwəy kəsashi mbəbay, ka mbəlishi. A pə ghwəy taa ni kaa mbəzli mbə məlmə vay: “Ndəkəwə ndəkəwə na Hyala ta səəkə ta sləkəñwəy” pə ghwəy taa ni ngəshi. <sup>10</sup> Ma mba'a pə ghwəy tsəhəñwəy mbə məlmə, kala zləba ka'wəñwəy məndi mbəy. Səvəriñwəy tə ghwəy dzəti pətsa ka məndiy basəva mbəba. Tsa' pə ghwəy taa ni ngəshiy: <sup>11</sup> “Ava ghəy batəñwəy lə kwərbi mbə məlmə ghwəy ta niy dzətishi tə shidshid ghəy, ta mbə ghwəy sənay a ghwəy mənti \*kwəma jikir na, pə ghwəy. Nanzə kiy, sənay tə ghwəy wəzə, ndəkəwə ndəkəwə na Hyala ta səəkə ta sləkəñwəy” pə ghwəy taa ni ngəshi. <sup>12</sup> A gəzanwəyee, fəca dza Hyalaa məni ngwəvəə dzəkən mbəzliy, tərəñwəba ngəra'wə tsaa dzaa nza kən mbəzli mbə nava məlmə dza naa nza kən ngəra'wə tsaa dzaa nza kən mbəzli mbə məlmə \*Sədəm» kə Yesəw.

*Ngəra'wə tsaa dzaa dzəkən mbəzliy di ma zləba kwəma Yesəw (Mt 11:20-24)*

<sup>13</sup> Dzəghwa, ma kə Yesəw na: «Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Kwəraziñ lə ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Betəsayda,

a ngəra'wə taa nza kən ghwəy. Sa nzana mbə məlmə Tir lə mbə məlmə Shidanw pən niy mənəhwə shi madəña madəña ni ni mənəhwee mbə ghwəy nžay, ci mbəzli mbəba tsəfəkwəshi, ka tsati titihwə ka zhəghanti nžəy tsa shi kwa kwəma Hyala va kwəma shi jikir na nza. <sup>14</sup> Va tsəgha kiy, fəca dza Hyalaa məni ngwəvəə dzəkən mbəzli na, tərəñwəba na ghwəy ngwəvəə dza naa nza kən na mbəzli mbə məlmə Tir lə mbəzli mbə məlmə Shidanw. <sup>15</sup> Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Kapernahwəm kiy, mbəzli dza məndiy kafashiy dzəta ghwəmə nza ghəy na ghəy ki nə ghwəy na, nava tiba teepəw. Ta dzəghwa dza ghwəy pa' tə pətsa nza mbəreketi» kə Yesəw.

<sup>16</sup> Ma kə kaa mbəzli ta səfa ci diba ki na: «Ya wa ntsaa fa kwəma ghwəyəy, kwəmee fa na kwərakwə. Ya wa ntsaa di ma fa kwəma ghwəyəy, kwəmee di ma na fa kwərakwə. Ya wa ntsaa di ma fa kwəmee kwərakwə diba na, kwəma ntsaa ghwənara na sa di ma na va fa tsəgha» kə.

*Mbəzli ghwənashi Yesəw va mbərəñ mətəkə bakəti ni*

<sup>17</sup> Dzəghwa mbəzli mbərəñ mətəkə bakəti ni va niy ghwənashi Yesəw ki, mba'a ghəshi zhəghəkəvashi mbə dza-shi va lə vəshi. Ma kə ghəshi kaa Yesəw sa səəkəshi ghəshi na: «A Ndə sləkəpə, lə hyelershi dītəñəy na fəti. Sa ka ghəy tihəshi səvəri mbə ghən mbəzli lə slən tsa ghay, ka səvəri ghəshi» kə ghəshi. <sup>18</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Tsəgha na, mbə nay \*ndə jaka tsa Hyala niy nžee ghəci mbə tərə səəkə mə ghwəmə, wampid, kə, nja wampidfi van. <sup>19</sup> Favə tə ghwəy: Avee ndəñwəy bərçi ta dza ghwəy

dzar tə shesher lə dzar tə yətihi, zhini ka təfanakən bərci kaa ndə jaka tsa Hyala. Shiy tifa dzaa mbanjwəyəw. <sup>20</sup> Nanzə kiy, ka vəshi ghwəy war tə sa dītənjəy hyeler fəti ma, tə sa nzana mba'a Hyala tsasliiti slən tsa ghwəy mə ghwəmə pə ghwəy vəshi» kə Yesəw.

*Yesəw vəshiy*

(Mt 11:25-27; 13:16-17)

<sup>21</sup> Ma ge'i ghala vəghwə tsa səəkəshi mbəzli vaa gəzanci kwəma kaa Yesəw ki na, mba'a safə tsa Hyala dəwdew tsa təhanay nəfə tsa Yesəw lə vəshi. Ma kə na: «A Dirə tsaa sləkə ghwəmə lə hidfi, 'wəsa nə ya ngəna, sa nzana ma kwəmaa niy mbələy gha na va mbəzliy sənata kwəma ghəshi lə ka məhərliyi, a gha canakəvərishi kaa mbəzli daw daw ni tə sənata kwəma. A Di a faljəe, sa nzana tsəgha gha dī» kə.

<sup>22</sup> Ma kə Yesəw kaa mbəzli ki na: «Mbə dəvee fambə Dirə shiy gwanashi. Ndə tifa mba'a sənata kwəmee kala war Dirəw. Ndə tifa sənata kwəma Dirə kala war yən yən Zəghwə ci, mba'a ntsa nə ya e dī canati Dirə pənəw» kə.

<sup>23</sup> Sa gəzəkə Yesəw tsəgha ki na, dza na, tərəf zhəghəghəvay dzar kwa mbəzli ta səda ci. Ma kə kaa ngəshi kwətishi na: «Vəshi na va ghwəy, sa kwəmavə ghwəy nashi shi mənti Hyala lə mətsəhi ghwəy. <sup>24</sup> Sa nzana e gəzanjwəyəy, ka gəzə kwəma Hyala dən, lə mezhihə dən niy dī na nashi shi nashi mətsəhi ghwəy ni sənənva, kalaa niy kwəmavə nashi ghəshi. Mbə dī fa kwəma favə ghwəy na sənənva ghəshi niy nza na, a kwəmavə fa nze ghəshiw» kə.

*Bəli fir dzəkən ndə ka \*Samari tsaa məni kwəma wəzə na*

<sup>25</sup> Ma tə nahwəti vici na, dza tsahwəti \*ndə bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a səəkəy dzəvəgha Yesəw ta ngali lə kwəma. Ma kə kaa Yesəw na: «A Metər, wa shi dzee mənti, kee kwəmavə piy tsaa kədi maa?» kə.

<sup>26</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «Njaa nə məndi kaa kwəma tsasliiti məndi mbə kwəma pəhətəmmə Hyala ta mənia? Njaa na kwəma ka ghaa favə gha mbə jangə nzəa?» kə. <sup>27</sup> Ma kə ntsa va na: «A kə məndi mbə kwəma pəhəti Hyalay: “Di pə ghaa dī Hyala gha sləkəna, lə nəfə tsa gha gwanay, lə bərci gha gwanashi, lə məhərli gha gwanata, mba'a gha banavə ghən tsa gha gwanay. Zhini dībay, dī nihwəti mbəzli gwanashi njasa dī gha va ghən tsa gha kwərakwə” kə məndi» kə.

<sup>28</sup> Ma sa zləbakə ntsa va tsəgha ki, ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Kay, wəzə zləbati gha kwəma va. Mbala məni war tsəgha, ta kwəmavə piy tsaa kədi ma dza gha» kə.

<sup>29</sup> Ma ntsa va na, kala dī ghəci kwəma vaa kəray və. Ma kə kaa Yesəw ki na: «Yan, tsəgha na, sana kiy, wa na tsee ndə ghalaraa?» kə. <sup>30</sup> Ma kə Yesəw kaa zləbanci kwa fir na: «Tə nahwəti viciy, mba'a kafəy tsahwəti ndə Zhəwifə mbə məlmə Zherəwzalem ta dzaa dzəmbə məlmə Zherikwə. Ma ghəci mbə kwal na, mba'a ka ghəli pəslishi ti. Dza də'wə də'wə ghəshi də'wəti. Kwərat kwərat ghəshi səsərəhwə shiy kən ghən ci. Mba'a ghəshi pahwə shi və gwanashi, ka dzashi. Tərə na war miy nəfə ta məti. <sup>31</sup> Ma kwa kwəma jəw na, dza tsahwəti ndə ta Hyala tsa mbə hwəlfə kwətinj

na li mba'a dzakə dza ci kwa kwal tsa va. Mba'a kəsay ntsa də'wəvə ka ghəli va bəzhehə tifa kwa kwal. Ma sa nay na na, dza na, wəsl wəslivə kwal tsa ci, mba'a zlay ntsa va tifa, ka dzay. <sup>32</sup> Ma kwa kwəma jəw ɓa na, zhəghwa tsahwəti ndə mbə hwəlfə Levi ɓa, ntsa nza ghəshi mbə hwəlfə kwətiŋ na li, mba'a zhəkəy kwa kwal tsa va. Səəkə na na, mba'a kəsay ntsa va war tə pətsa va bəzhehə. Ma sa nay na kwərakwə na, dza na wəsl wəslivə kwal tsa ci. Mba'a zlay ntsa va tifa, ka dzay. <sup>33</sup> Ma kwa kwəma jəw difa kiy, dza tsahwəti ndə ka Samari, ndə məlmə kala kama mbə hwəlfə ci, mba'a dzakə dza ci kwərakwə. Səəkə na ndəs tsəhəy vəgha ntsa va. War sa nay na naci ki na, mba'a hwər tsa ci zhanati tərəŋw ti. <sup>34</sup> Dzəghwa na kət kətəghəvay dzəvəgha ntsa va. Dza na kaa zheher ti njə'wə njə'wə naghamtishi, dza na mba'a mananati ghwə'i tə zheher va, kə ki pəərə pəərə pəərətishi. Ma sa paramtishi na na, dza na tsan ɓəvə, dal famə mə kwantəmca ci səəkə na li. Dza na mba'a dzaa fəy mbə ciki tsa ka ka məlməə nzəy mbə tə gəna, ka zəlghwə ntsa va mbəɓa. <sup>35</sup> Ma tə way pi həzlimə ki na, mba'a kafəy ta dzay. Dza na mba'a ɓəvə gəna gar mbəl bakə, mba'a ɓanavə kaa ndə ciki tsa va. Ma kə kaa ngəci na: «A dzaree ta dza, ndi gəna na, nza gha nighəə dzəkən ntsa va. Ya ə dza gəna dza ghaa zamti mbə kwəma ciy tanəti nanay, sa kee zhəghəkəvara mbə dzee na e taa zhanavəŋa sa gha» kə» kə Yesəw.

<sup>36</sup> Ma sa kədamtı Yesəw ɓəlanci fir tsa va kaa ndə ɓənipə kwəma pəhəti Hyala va ki, ma kə kaa ngəci na: «Mbə mbəzli mahkan ni va sana kiy, tsama na ndə gha-

lay ntsa də'wəvə ka ghəli vaa?» kə ngəci. <sup>37</sup> Ma kə ntsa va na: «Vəya na neyey, ntsaa pəərəti zheher ci va na» kə. Ma kə Yesəw ki na: «Tsəgha na, gha kwərakwə kiy, mbala, gha dzaa məni tsəgha» kə.

*Yesəw kəghi tsa kar Martə lə Marəy*

<sup>38</sup> Dzəghwa kar Yesəw ghəshi lə \*mbəzli ta səɗa ci, mba'a ghəshi kafəshi ta dza. Ma ghəshi mbə kwal na, mba'a ghəshi kəsata nahwəti məlmə. Mba'a nahwəti mali niy nza mbə məlmə va, Martə, kə məndi kaa slən tsa nzə. Dza na mba'a ka'wətishi kəghi tsa nzə. <sup>39</sup> Martə vay, a zhaməmmə niy nza və, Marəy, kə məndi kaa slən tsa nzə. Dza Marəy nanzə kiy, pa' pavə pətsa nzə vəgha Ndə sləkəpə. Dərasə nzəyta war ka fa kwəma gəzə Yesəw. <sup>40</sup> Ma Martə nanzə ki na, war a ghənzəə tsəva lə ghəra sləni ghəngəhən ghəngəhən kwətita. Dzəghwa na, kaf kafəta, dza ndəs tsəhəta vəgha Yesəw. Ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, kwəmaa shashaŋa tifa mbə kwəma zhaməra na, sa zlara na tsa mbə sləni, war e tsəva mbə kwətira tsəy? Gəzanta a ghənzə kəətira» kə. <sup>41</sup> Ma kə Yesəw kaa ngəta na: «A Martə, wa nava dzaŋa gha ta təra kwəma tsəgha ɗanjanan, ka tasə ghən tsa gha tərəŋw tay? <sup>42</sup> Shiy kwətiŋ na shiy gwəramti e gəzaŋa nee ki. Na na Marəyəy, a təravə ɓəlaa gwəramti wəzə. Zlata a ghənzə fa kwəmee» kə.

## 11

*Njasa ɓəni Yesəw cə'wə Hyala kaa \*mbəzli ta səɗa ci (Mt 6:9-13; 7:7-11)*

<sup>1</sup> Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw ka cə'wə Hyala dzəghwa tə tsahwəti pi. Ma sa kədıy na

lê cə'wə na, dza tsahwəti ndə kwətij mbə mbəzli ta səda ci ka gəzanci kwəma, ma kə ngəci na: «A Ntsaa sləkənjəy, banavənjəy cə'wə Hyala kwərakwə, njasa bananavə Zhaŋ va kaa mbəzli ta səda ci» kə. <sup>2</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mba'a pə ghwəy cə'wə Hyalay. Vanta kwəma ka ghwəy gəzə:

A Dənjəy,

a cə'wənjə ghəy nza mbəzli mbə sənay Hyala dəwdew na nza gha, kə ghəshi, ka fal slən tsa gha.

Mazə nza gha, səəkə sləkənjəy.

<sup>3</sup> Bənjəy shi zəmə gar məkənjəy vici va vici va.

<sup>4</sup> Pəlatanəy kwəma ghəy jikir na mənti ghəy.

Sa nzanay, kar ghəy pəlata na mbəzliy

məniənjəy \*kwəma jikir na kwərakwə.

Ndəghwətənjəy vantaa \*ndə jaka dzaa həerətənjəy

ta məni kwəma jikir na.

Ava tsəgha ka ghwəy ni» kə Yesəw.

<sup>5</sup> Zhini ma kə kaa ngəshi ba na: «Sənzənvay ava ndə mbə ghwəy, mba'a madigay və, dzəghwa na mbə danjala vərđi pəkw dzay dzakə ghi tsa madigay tsa va. Ma kə kaa ngəci sa tsəhəy na na: «A madiga, va gha səəkə, a gha ngavəra shi zəmə nzeə watənjə shi gha. <sup>6</sup> A səəkəy tsahwəti madigara ta wə kəghi tsee, kala shi zəmə vəya ta ngancishi» kə. <sup>7</sup> A kə madigay tsa məhəni va kaa ngəci na: «Am, am, am! Kaa gagara gha ma! Kəəli kəəli na dəghee məcanata, məhəni ghəy lə ndərazhee gwanənjəy. Ka mbay ya satira tə pi həni sənznəva ta ndənjə shi vaw» kə <sup>8</sup> Ya tsəgha

gəzəkə na na, war ə madi-gay tsa vaa gagay lə cə'wə va ki. Mba'a madigay tsa va satiy banavə shi dəw na va gwa'a, sa gagay na, kala kama tə sa nza ghəshiy madiga. <sup>9</sup> A gəzənjəy ya kiy, cə'wəm shiy va Hyala, ta ndənjəwəyshi dza na. Pəlam shiy və, ta kwəməvəshi dza ghwəy. A pə ghwəy har, ta zləbanwəy kwəma dza na. <sup>10</sup> Sa nzana, ya wa ntsaa cə'wə shiyəy, ta banavəshi dza məndi. Ya wa ntsaa pəla shiyəy, ta kwəməvəshi dza na. Ya wa ntsaa tsa yashiy dzakə ghiy, ta zləbanci kwəma dza məndi. <sup>11</sup> Didi tifa mbə ghwəy, ka dəw dafa zəghwə ci və na, dza tsənj bəvə hakwə ka banci na? Ka dəw kəlipə ghəci və na, nza naa banavə shishi ka məjə'a kəlipə va na? <sup>12</sup> Ya zəghwə ciy cə'wə slisli kwəkəwəla və na, nza naa banci yiti na? <sup>13</sup> Ma ghwəy ghwəy mbəzli gəmgəm ni mba'a ghwəy sənay bənsi shi wəzə ni kaa ndərazhi ghwəy na, hanaba Dənjəy tsa mə ghwəmə ka na mbay ma banavə Safə tsa nzə dəwdew tsa kaa mbəzliy cə'wə və shəkəna?» kə.

*Dza kwa pətsa səəkə bərci tihə Yesəw hyeler li shi (Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)*

<sup>14</sup> A tsahwəti ndə niy nza tifa, mba'a \*hil niy pəhəti ghani ci, kala mbə ghəciy gəzə kwəma. Dzəghwa Yesəw tə nahwəti vici, mba'a tihəkəvəri hil tsa va mbə ntsa va. Ma sa səvəri hil tsa va mbə na, ka gəzə kwəma ntsa va. Sa nata mbəzli dānjə ni va bəsəshi tə pətsa va nava kwəma na, ka mananshi madənjə ghənzə. <sup>15</sup> Ma kə nihwəti mbəzli nashi ki na: «Belzhebəl, mazə tsa mbə hyeler banci na bərci tihə na va nihwəti

**11:2** 11:2mbə sləkənjəwəy na Hyala: 4:43; 9:2, 62; 10:9, 11; 17:21; 19:11; SləniKY 1:6-8; 19:8; 28:23, 31 **11:3** 11:3 12:22-32 **11:7** 11:7-8 18:5 **11:9** 11:9 Mt 7:7 **11:14** 11:14-15 Mt 9:32-34 **11:16** 11:16 Mk 8:11; Mt 16:1

hyeler səvəri mbə ghən mbəzli li shi» kə ghəshi.

<sup>16</sup> Dza nihwəti ɓa, ka pəla ngali ci lə kwəma. Ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «Mənti shi maɗaŋa maɗaŋa ni, ti dza ghəy gha sənay Hyala ghwənikəŋa na katan, pə ghəy» kə ghəshi. <sup>17</sup> Na na Yesəw naci ki na, gwa'a gwa'a ghəci sənata kwəma mbə ghən shi. Ma kə ngəshi na: «Mba'a kə mbəzli dikə dikə ni zəmə hidī dzəmbəshi mbə pa jaka kwa jipə tsa shiy, ta zamti ghən tsa shi dza ghəshi. Ka ceker shi dzay, ka ngangzlavaa dzəkən nihwəti. <sup>18</sup> Mba'a kə \*ndə jaka tsa Hyala dzəmbəy mbə pa lə mbəzli ciy, ta ndanivərivay dza mazə tsa ci va. Ma pə ghwəy mbə gəzə kwəma ghwəyəy, lə bərci ndara Belzhebəl tihee hyeler mbə ghən mbəzli, pə ghwəy. <sup>19</sup> Mba'a pən tihə hyeler lə bərci ndara Belzhebəl kiy, ya nihwəti mbəzli ghwəy va tihə hyeler va na, wa ntsaa ɓanshi ni shi va bərci kia? Sləni ghəra mbəzli ghwəy vay, ti ghwəy sənay, a fəti va ghwəy, pə ghwəy mbə kwəma gəzəkə ghwəy na. <sup>20</sup> Ma na nee na katan nay, lə bərci Hyala tihee hyeler səvəri mbə mbəzli. Ma dī kwəma nata ghwəy na ciŋwəyəy: Wa na Hyala ghati sləkəŋwəy, dī naa gəzə» kə.

<sup>21</sup> Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Mba'a kə ndə bərci pəhətəvay wəzə lə shi mbəzə ci, ka ndəghwə ghi tsa ciy, ndə tifa dzaa ndəŋwashi shi ciw. <sup>22</sup> Ma mba'a kə tsahwəti ntsaa tanjəti tə bərci səəkəy dzəkən, mba'a tədanakənəy, ta pahwə shi mbəz ci va niy vəshi na ti shi dza ntsa va. Shi dza na vaa pahwə və na, mba'a tatahamtishi.

<sup>23</sup> A na neyey, ma ntsaa ni ghwəm na lə gha na yaw, kəy, ndə mbəz tsee na tsava ndə. Ntsaa

kəətira ma mbə sləni yay, slənee vaa lidī na» kə Yesəw.

*Njasa ka gazlakaa zhəghəvaa zhəmbə ndə*

(Mt 12:43-45)

<sup>24</sup> Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Mba'a kə gazlaka niy nza mbə ghən ndə, dza mba'a səvəritay, a ka naa dza dza, ka təwrə dzar mbə gamba, ta pəla pətsa dza naa mbay dəkətəvata ti. Ma sa ka na dza kala kwəmavə pi ghənzəy, ka na dza mbə zəzə kwəma nzəy: “Ma ghənzə tsəgha na, wəzəɓa zharee zhəmbə ciki tsee vaa səvəri dəe mbə” dza naa ni. <sup>25</sup> Ma sa ka na zhəghəkəvataa zhəmbə na, mba'a kəsəy ciki tsa va gwəma gwəma wəzə, papa dəwdew. <sup>26</sup> Ma sa ka gazlaka va nay pətsa mbəɓa tsəgha ki na, mba'a dzaa hakakə nihwəti ge-zlekikiy gwəramti məni ndərəm kən mbərfən, ta nzəy mbə ciki tsa va. Ma sa ka ghəshi səəkəy ki na, shirbitə dzashiy dzəmbə ntsa va gwanashi. Dzəghwa tərəŋw gazlaka dzaa mətsəhəta va ntsa va, tan na kwatəŋa va ki» kə.

*Vəshi katan na*

<sup>27</sup> Ma sa kəramti Yesəw gəzə kwəma va na, mba'a nahwəti mali maɗita mbə jipə mbəzli tifa, ka gəzə kwəma zlanzlan. Ma kə na: «Vəshi na ta mali səkwa gha kwa hwər nzə, mba'a gha sahəw 'wa tə hati nzə!» kə. <sup>28</sup> Ma kə Yesəw kaa zləɓanta na: «Aw kiw, mbəzliy fa kwəma Hyala va, dza ghəshi ka dī fəti tiy, ghəshi na shi mbə vəshi» kə.

*Məndiy dəw shi maɗaŋa maɗaŋa ni va Yesəw*

(Mt 12:38-42)

<sup>29</sup> Ma sa ɓasətəvashi mbəzli vəgha Yesəw, a kə na: «Ma ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsay, mbəzli jikirkir



ni nza ghwøy. “Mænti shi maɖaŋa maɖaŋa ni” pə ghwøy kaa ngəra. Na nee nee kiy, nihwəti shi maɖaŋa maɖaŋa ni dzee məntəŋwøy tibaw. Mək na shi maɖaŋa maɖaŋa ni va niy mənəhwə Hyala lə \*Zhəwnasə.<sup>30</sup> A Hyala mənti shi maɖaŋa maɖaŋa ni lə Zhəwnasə, ta mbə ka \*Ninivə sənay, Hyala ghwənikə na, kə ghəshi. Ta mənti shi maɖaŋa maɖaŋa ni dza Hyala lə ya kwərakwə, ta mbə ghwøy ghwøy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa sənay, Hyala ghwənikəra na, yən Zəghwə yakə ndə ngəri, pə ghwøy.<sup>31</sup> Nay ghwøy na, fəca dza Hyalaa məni ngwəvəə dzəkən mbəzliy, ta dza dza mazə maliy niy səəkəta va tə hidī ka Sabaa dzəti ngwəvə ghəshi lə mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa. Ta kəsəyshi dza na tə ngwəvə, sa nzana mba'a niy səəkəta tə hidiy gwəramti kərakə, war ta favə kwəma gəzə mazə \*Saləmanjw, sa nzana tərəŋw ghəci sənata kwəma. Dzəghwa ghwøy na ghwøy ki na, kala dī zləba kwəmee ghwøy. Yən sa dikə tsa kən Saləmanjw ngar ki.<sup>32</sup> Fəca vici dza Hyalaa məni ngwəvəə dzəkən mbəzliy, ta səəkə dza mbəzli mbə məlmə ka Ninivə dzəti ngwəvə ghəshi lə mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa, ta kəsəyshi dza ghəshi tə ngwəvə. Ghəshi na nashi sa niy favə ghəshi gəzə kwəma Hyalaa dzəkən jikir tsa shi va Zhəwnasəy, a ghəshi niy tsati titihwə kaa Hyala, ka zhəghanti nzəy tsa shi. Dzəghwa ghwøy na ghwøy kiy, kala dī fa kwəmee ghwøy, yən tsa dikə tsa kən Zhəwnasə ngar ki» kə Yesəw.

*Nzəy tsa mbəzliy nəw Yesəw*

*\*Kəristəw mbə wan pi*

*(Mt 5:15; 6:22-23)*

<sup>33</sup> Zhini ma kə Yesəw ba na: «Ndə tibaa tsəraghwa ghwə kwa gərkəwa, sa tsəraghwa na na, mba'a mbələy, aw bay na, mba'a dzəbakən tasaw kənəw. Mə pətsa ɖal tsa ka məndiy fəy, ta mbə ghənzəə mbərə, ma nza mbəzliy dzəmbə ciki nay pi wan.<sup>34</sup> Məcihi ghay, nja gərkəwa tə vəgha gha na ghəshi. Mba'a kə mətsəhi ghaa nay pi dīwəŋ dīwəŋəy, mbə wan pi dza vəgha ghaa nza gwanata ghalaba ki. Mba'a kə mətsəhi gha kala nay pi dīwəŋ dīwəŋəy, mbə kwəsli na vəgha gha.<sup>35</sup> Ghənzə tsəgha kiy, məni tə gha məhərli, vantaa wan pi tsa mbə nəfə tsa gha dzaa nzaa kwəsli.<sup>36</sup> Wan kə pətsa mbə vəgha gha gwanay, kala tərmbə nahwəti bəla nzə mbə kwəsliy, ghalaba na, mbə wan pi dza naa nza gwanata, njasa ka gərkəwa vaa mbərəŋa wan tsa nzə kwərakwə» kə.

*Yesəw lə \*ka Farisahi mba'a*  
*\*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala*

*(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40)*

<sup>37</sup> Ma sa kəɖamti Yesəw gəzə kwəma ki na, dzəghwa tsahwəti ndə Farisa mba'a harvə ta zəmə shiy kəghi tsa ci. Dzəghwa Yesəw mba'a tsəhəy kəghi tsa ci va. Mba'a ghəshi ghati zəmə shiy kala yabə dəvə Yesəw.<sup>38</sup> Ma sa nay ndə Farisa tsa va Yesəw ghati zəmə shiy, kala yabəhwə dəvə ghəci ta zəməshi na, mba'a məhərli ci səta va nava kwəma.<sup>39</sup> Ma kə Ndə sləkəpə kaa ngəci ki na: «Ghwøy ghwøy ka Farisahi, paf paf təhəshi nefer ghwøy va ndərəm lə va ghəli. Gwəyəy, mbəzliy gwəmantı yabə devərə sa shiy tsa shi va lə kwakwa tsa shi ɖəwdəw pərikə tə hwəm shi, mbalaa ngərjəkəkə na ghəshi

va rəda kwa hwər kwa hwər shi nza ghwəy. <sup>40</sup> Ghwəyəy, mbəzli kama məhərli mbə ghən shi nza ghwəy. Ma Hyalaa mənti pətsa pərikə va tə ngwəla na, kala ghənzə mənti tsa mbəba mbəba pi nə ghwəy kwərakwə shəkəna? <sup>41</sup> Wəzəba banavə ghwəy shi kwa devəre sa yam tsa ghwəy lə shi kwa kwa zəndafa tsa ghwəy kaa ka ndərma. Mba'a pə ghwəy mənti tsəghay dəwdew dza nefer ghwəy nza kwa kwəma Hyala.

<sup>42</sup> A gəzanwəy ya, ghwəy ghwəy ka Farisahiy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Ghwəy kiy, kar ghwəy bə shiy kwətij mbə shiy mənəy ta bəshi kaa Hyala. Ka bə shiy kwətij mbə shiy mənəy, ya səvəri mbə kəslifi er jəw jəw ni wəzə ni ka ghwəy ta ghəngən ghəngən ni. Ma na nza bama ti \*kwəma pəhəti Hyala na, kala di nəw ghwəy. Shi di kwəma pəhəti Hyalay: Ka di Hyala lə nəfə kwətij, ka mənəy kwəma lə kwal tsa nzə, ava ghənzə na kwəma nza bama ti va Hyala. Tsəgha na shi ka ghwəy mənəy nza ki, kala za ma ghən ta bə shiy kwətij səvəri mbə shiy mənəy kaa Hyala difa. <sup>43</sup> Ghwəy ghwəy ka Farisahiy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Sa nzanay, war tsa kwa kwəma pi nzəy ka ghwəy pəla ta nzəy mbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə nza mbəzli mbəə nanwəy. Jəw di ghwəy məndiy səkwəwəy mətsəfəkwə dzar tə ləwmaw. <sup>44</sup> Ghwəy ghwəy ka Farisahiy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Sa nzanay, yəmyəm nza ghwəy lə kwəli mbə hidī, kala mbə məndiy nata, war dza məndiy dza dzar kən kala sənata məndi» kə.

<sup>45</sup> Ma kə tsahwəti ndə mbə

ka bənipə kwəma pəhəti Hyala na: «A Metər, mbə kwəma gəzə gha va tsəgha nay, lə ghəyñəyta tsəərə gha mbə kwəma va» kə.

<sup>46</sup> Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy kwərakwə, ghwəy ghwəy ka bənipə kwəma pəhəti Hyala! Sa nzanay, kwəma shəndəkə na tanəti bərzi mbəzli ka ghwəy di ghəshiy mənəy. Ma ghwəy na, ka ka dəvə ghwəy kaa mbəzli ya jəw mbə nəw kwəma ghwəy vaw. <sup>47</sup> Ghwəy ghwəy shiy gwəmanti nga kwəlihi ni wəzəə dzəkən ka gəzə kwəma Hyala bakwamti jijihijwəyəy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. <sup>48</sup> Sa gwəmanti ghwəy va kwəlihi vay, a ghwəy zləbavə kwəma mənti jijihijwəy va di na gəzə. Sa nzanay, bəkwə bakwamti jijihijwəy ka gəzə kwəma Hyala, sa dza ghwəy na ghwəy ki na, mba'a ghwəy gwəmanti kwəlihi ka gəzə kwəma Hyala va. <sup>49</sup> Va tsəgha niy nə Hyala ghənzə kwa sənata kwəma: «Ta ghwənanakəvəshi ka gəzə kwəmee dzeə lə ka kwalee, ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi bakwamti nihwəti mbə shi, nihwəti na, mba'a ghəshi sanamiyshi ngəra'wə» kə. <sup>50</sup> Ka gəzə kwəma Hyala bakwamti məndi ghala ghava hidī kiy, tə ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa dza Hyalaa kəslī kərhi tsa shi. <sup>51</sup> Tə \*Abel gha məndiy pəəslī ndə, ka sar lə bəkwəshi pa' tə Zakari tsa pəəsliti məndi va kwa jipə pətsa ka məndi fə shiy ti ta ta Hyala lə ciki tsa nzə. Njasa gəzanwəy ya va na, ta sla ngwəvə dza Hyalaa dzəkən ghwəy, ghwəy mbəzli ndatsə ni, tə mbərkə mbəzli bakwamti məndi va gwanashi.

**11:41** 11:41 12:33 **11:42** 11:42 Mt 23:23; Lk 18:12 **11:43** 11:43 20:46; Mk 12:38-39

**11:47** 11:47-48 SləniKY 7:52 **11:49** 11:49 6:13 **11:51** 11:51 Ghava 4:8-10; 2NəMəzh

24:20-22 **11:52** 11:52 Mt 16:19

<sup>52</sup> Ghwəy ghwəy ka bənipə kwəma pəhəti Hyalay, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy, sa nzana mba'a ghwəy bəhwə sənata kwəma Hyalaa dzəmbə dəvə ghwəy, mba'a ghwəy kalay kwal va mbəzliy dī sənata kwəma va, ya ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy na sənata ghwəyəw» kə.

<sup>53</sup> Ma sa gəzanti Yesəw kwəma va ki na, dza na mba'a bərvay tifa. Dza ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə ka Farisahi ka ghəwərvəə dzəkən tərənw, ka dədəw nihwəti shiy və ghəngən ghəngən, <sup>54</sup> ka pəla ngali ci, nda nza naa mbəlikəvəri \*kwəma jikir na tə miy ci, ta mbə ghəshiy kwəmavə kwəma dza ghəshiy kəsə ti.

## 12

*Yesəw yəmə shi bənipə \*ka Farisahi lə \*is*  
(Mt 10:26-27)

<sup>1</sup> Ma ghala pətsa va ki na, mba'a mbəzli gar diwəy diwəy diwəy, basəshi, ka dza tə ndə tə ndə va dənshi. Dza Yesəw mba'a ghati gəzə kwəma pərba kaa mbəzli ta səfa ci, ma kə na: «Ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va is tsa ka Farisahi va. Di naa gəzəy, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va ngədipə tsa bəni ghəshi va kaa mbəzli. Sa ka ghəshiy dzay, mba'a ghəshi bəti ghən tsa shi ka mbəzli slar slar ni, a tsəgha na ghəshiw. <sup>2</sup> Ya wa kwəma mbəmbə na gwa'ay ta dzəti ngwəla dza na. Ya wa kwəma dza məndiy ghələhwə gəzə nzəy, ta sənata dza məndi. <sup>3</sup> Va tsəgha, ya wa kwəma dza ghwəy gəzəhwə taa nza mbə kwəshiy, ta favə dza məndi havəghwə tə ngwəla. Ya wa kwəma dza ghwəy dəhwəhwə

kaa ndə mbə ciki kəəli kəəliy, ta zlapata kwəma va dza məndi mə dəl pi pərikə tə ngwəla, ka favə məndi» kə.

*Ka hazləni ghwəy va ndə ngəri ma, va Hyala pə ghwəy hazləni*  
(Mt 10:28-31)

<sup>4</sup> Zhini ma kə Yesəw bə na: «Ma nə ya kaa ngəwəyəy madigahiray, ka hazləni ghwəy va mbəzliy dzaa mbay pəəsliti vəgha ghwəy ma. Na niva mbəzliy, nihwəti shiy tifa ghəshi dzaa mbay mənti dzəghwakən shi vaw. <sup>5</sup> Kadiwəm, e citənwəy ntsa təbə na ghwəy hazləni və. Va Hyala pə ghwəy hazləni. Ghənzə na ntsaa dzaa mbay pəəsliti ndə, zhini mba'a bərci və ta zhiniy ndəghambə ntsa va mbə ghwə difa. Ə gəzanwəy ya, gəla tsava ndə na sa təbə ghwəy hazləni və.

<sup>6</sup> A ghwəmmə sənay, cifə ka məndiy tanavə 'yegwer tiytiyhi kaa ndə tə dala bakə. Ya tsəgha nzə kiy, ka zamti ghən Hyala ta tsəhwəti mbə shi ya kwətinjəw! <sup>7</sup> Ghwəy kiy, ya shəti mbə ghən ghwəy gwanashi na mbəra mbəra na ghəshi, kwətinj kwətinj tsa shi gwa'a va Hyala. Njana nzana tsəgha kiy, ka hazləni ghwəy tepə ma. A ghwəy nay, ya njaa na 'yegwer dən tsa shiy, ka zamti ghən Hyala ti shi ya kwətinjəw, hanaba ghwəy ghwəy ke ngəri ki ka na zəzə maa dzəkən ghwəy na» kə Yesəw.

*Ka ha'wə ghwəy lə gəzə kwəma Yesəw kaa mbəzli ma*  
(Mt 10:32-33; 12:32)

<sup>8</sup> Zhini ma kə Yesəw bə na: «Ə gəzanwəyee, ya wa ntsaa dzaa ni: “Ndə nəw Yesəw nzee nee” kə kwa kwəma mbəzliy, ta gəzə dzee yən Zəghwə yakə ndə ngəri, kwa kwəma ka kwal Hyala kwərakwə: “Tsee ndə na tsatsa” pən. <sup>9</sup> Ma ntsaa dza vaa ni:

“Sənay ndee Yesəw na yaw” kə kwa kwəma mbəzliy, tsəgha dzee gəzə yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwərakwə kwa kwəma ka kwal Hyala: “Sənay tsava ndə yaw” pən.

<sup>10</sup> Ya wa ntsaa dzaa gəzəkə kwəma hwəvə hwəvə naa dzəkənee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta pəlay dza Hyala mbə nəfə nzə. Ma na ntsaa gəzakən kwəma sawaa dzəkən \*Safə tsa Hyala dəwdew tsay, ka dza Hyalaa pəlay tsava ndə mbə nəfə tsa nzə teepəw.

<sup>11</sup> Mba'a kə məndi dzaa kəsəghənjwəy dzəti ngwəvə mbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə, ya dzəghwa kwəma mezhihə, ya va nihwəti mbəzli dikə dikə ni ta slanwəy ngwəvəy, sa ka ghwəy tsəhənjwəy na, əntaa ghwəy taa zəzə njasa dza ghwəy məniti ta mbələnəwəy, ya kwəma dza ghwəy gəzə ma. <sup>12</sup> Sa nzanay, gwa'a dza Safə tsa Hyala dəwdew tsaa citənjwəy kwəma dza ghwəy gəzə ghala vici va» kə.

*Fir dzəkən ndə gəna tsa kama məhərli və*

<sup>13</sup> Wakəvə tsəhwəti ndə mbə mbəzliy basəshi va, mba'a madiy, ma kə kaa Yesəw na: «A Metər, gəzanci kaa zədərə a ghəci zləba ghəy təhə shi zəmə ghi tsa dənjəy» kə. <sup>14</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «A madiga, wa ntsaa fəyra ta sləka kwəma kən ghwəy, ya ta təhənjwəy shi ghwəya?» kə. <sup>15</sup> Dzəghwa ma kə kaa mbəzli gwanashi na: «Mənim məhərli, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va nəghətaa ghwəy mənənəwəy ka mbəzli ka dī gəna. Sa nzana, ya njaa na gəna dənj tsa nzə va ndəy, ka banavə piy gəna va kaa ndəw» kə.

<sup>16</sup> Sa gəzəkə na kwəma va ki na, dza na mba'a bəlanakəshi fir. Ma kə na: «A tsəhwəti ndə

niy nza tibay, ndə gəna ghəci tərənəw. Mba'a veher və. Ma sa zati na za ti shi na, tərənəw shiy mənishi tə veher va. <sup>17</sup> Ma sa nashi na shiy mənishi və tsəgha ki na, dza na mba'a dzay dzəmbə təkə kwəma mbə ghən ci kwətiy, ma kə na: “Njaa dzee mənəi tay? Sanay, daw na pi vəya ta shikə shi zakee ni gwanashi” kə, war ka zəzə kwəma, war ka zəzə kwəma. Ma kə ki na: <sup>18</sup> “Yawa kadiw na gha ki. E sənay njasa dzee məniti nana ki. A dzee bakwamti gəzhemer ya ni gwanashi, kee dza na mba'ee zhiniy nga ngati ni dikə dikə ni. Kee dza ki na basə basə basəghwa shi zakee kwa shi, lə nihwəti shi vəya gwa'a. <sup>19</sup> Sa kee məniti tsəgha ki, ma pən taa ni kaa ghən tsee na, a ghən tsee! A shiy mənishi va gha dalala nana ki, dənj gəna, lə shi zəmə paf paf paf, məkənjə ta piya gar dənj. Nana kiy, a pə ghaa dəkəva, ka zəmə shiy, ka sa shi sa, ka vəshi” kə. <sup>20</sup> Ma kə Hyala kaa ngəci na: “Gha niy ya, sa kama məhərli tsa ya jəw tsətsə mbə ghən ci! Avənay, ndatsə ndatsə, tə vərđi ndatsə nay, ta mətinja dza gha. Sa ka gha mətinja kiy, ya shi gha ni gwanashi basəti gha kaa ghən tsa gha na, wa ntsaa dza zəməshia?” kə» kə Yesəw. <sup>21</sup> Ma sa kədamti Yesəw bəli fir tsa va, zhəghwa ma kə na: «Ava tsəgha dza naa nza lə ntsaa kəsəlimbə ghən va war mbə tsəni shiy kaa ghən tsa ci, ma dza kwa kwəma Hyala na, ndə ndərma ghəci» kə.

*Ka zəzə nahwəti kwəma ghwəy ma, banavəm nefer ghwəy gwanay kaa Hyala*

(Mt 6:25-34)

<sup>22</sup> Ma ləy hwəm kwəma va ki, ma kə Yesəw kaa \*mbəzli ta səda ci na: «Ava va tsəgha nə ya ngənəwəy kiy, ka kəsəlimbə ghən

ghwəy mbə zəzə kwəmaa dzəkən shi zəmən dzəghwa hwər ghwəy, ya dzəkən shiy dzəkən ghən ghwəy ma. <sup>23</sup> Sa nzanay, a piy tsa ndə tanəti shi zəmən ndə. A vəgha ndə tanəti shi pa naa dzəkən ghən ci diba, pən. <sup>24</sup> Nashim ghaməkəhi, njasa ka ghəshiy zəmən shiy di. Ka za ghəshiw, ka mənə shiy ghəshi səəkə kwamtiw, tamə və shiw, gəzəm və shiw. Ya tsəgha nzə kiy, Hyala zəmən shi na shiy. Ghwəy kiy, diməba tə ghwəy na kwa kwəma Hyala kən 'yegwer. <sup>25</sup> Mba'a pə ghwəy kəslimbə ghən mbə zəzə kwəma tsəgha kiy, ka dza ghwəy mbay mətsahakən viciy dzəkən na slavəŋwəy Hyala ya jəw nzə na? Ka mbay ghwəy tərəw. <sup>26</sup> Njana nzana kala mbay ghwəy mənti na jəw na kwəma kiy, wa shiy mənishi zəzə ghwəy kwəma tərəŋw dzəkən niy tərmbə shiya? <sup>27</sup> Nashim fəhiy mbərə ghwə tə gamba njasa ka ghəshiy təbə kyasə tsa shi. Ghəshiy, kar ghəshiy mənəhwə sləniw, ka cislivə kwəbənjer ghəshiw. Ya tsəgha nzə e gəzanwəyəy, ya ndə nja mazə \*Saləmanw, ghəci saa niy nza vaa ndə shiy na, səəkə naa pakən kwəban ka təbə nja fəhiy mbərə ghwə va tə gambaw. <sup>28</sup> A ghwəy sənay, mbərə ghwə kiy, ka nzay nza naw, ka ndə nata ndatsə na kwəma gagaw, həzliməy ghənzə shəkəta, mba'a ghwə dzaa ndamti. Ya tsəgha nzə kiy, kar Hyalaa ghasləti, ka təbə wəzə. Hanaba ghwəy ghwəy mbəzli dza naa pakəŋwəy ma kwəbənjerəy gwəramti wəzə ki na. Ma ghwəyəy bənavə nefer ghwəy ghwəy kaa Hyala gwanashiw. <sup>29</sup> Ka tasə ghən tsa ghwəy ghwəy lə papala shi dza

ghwəy zəmən, lə shi dza ghwəy sa, ka zəzə, war ka zəzə dzəkən shi ma. <sup>30</sup> Ma na gəla niva shiyəy, mbəzliy nəw ma Hyala mənə shi tikə tə hidfi na shiy tasəva lə pala niva shiy. Na na ghwəyəy, a Didi va ghwəy. Gwa'a sənashi na niy kama va ghwəy shiy. <sup>31</sup> Wəzəba bənavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyala na, nza ghənzə sləkəŋwəy. Ma nza Hyala ndəŋwəy niva shiy» kə.

*Ghəra sləni ta shi wəzə ni mə ghwəmə*

(Mt 6:19-21)

<sup>32</sup> Ma kə Yesəw diba na: «A mbəzlee ni, ya kala dən nza ghwəyəy, ka hazləni ghwəy ma. Sa nzanay, a Dəŋwəy tsa mə ghwəmə vəshiy ta bəŋwəy dzəti pətsa dza naa sləkə mə ghwəmə. <sup>33</sup> A gəzanwəy ya, mbalam pamtim səkəm tə shi va ghwəy, nza ghwəy tahanavə gəna dza ghwəy kwəmavə ti shi kaa ka ndərma. Pavəm mbəl tsa hali ma. Di naa gəzəy, ghəra sləni ta shi mə ghwəmə. Sa nzana məbay, ka dza shi va kərəshiw, ka mbə ndə ghəliy kətəghəvay dzəvəgha shiw, ka mbə ləmaa ndəbəhwəshiw. <sup>34</sup> Sa nzana tə pətsa nza shi gha nza bama ti shiy, war tifa ka məhərli ghaa nza kwərakwə» kə.

*Ka ghəra sləniy bə ma hi mbə ndəghə ntsa ghəranci ghəshi sləni*

<sup>35</sup> Zhəghwa ma kə Yesəw bə na: «Pəhətəvanwəyəm ta ghəra sləni ya hwəmba, mba'a ghwəy tsə'waghwa ghwə kwa gərkəwahi ghwəy, kala hi ma ghwəy. <sup>36</sup> Mənəŋwəyəm nja ka ghəra sləniy ndəghə ntsa ghəranci ghəshi sləni, dzaa zhəkə mbə bə mali. Ya vici hwəm səəkə nay, war favə ma ghəshi har tsa ci na, ka ghwənanci dəgha. <sup>37</sup> Sa

dza ntsa għeranci għeshi va sləniy zhəghəkəvay kəsashiy, vəshi na va ka sləni va, sa nzana mbə ndəghə səəkə tsa ci għeshi niy nza, kala hi ma. A gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta pakən kwəbənər sləni ci dza ntsa va, mba'a pəhantəvay ta ghəra sləni. Ka na dza na, ka harshi a għeshi nzəyshi. Sa għeshi nzəyshi na, ka təhanshi shi zəmə ghəci. <sup>38</sup> Mba'a kə ntsa va zhəghəkəvay ya mbə dankala vərđi, ya tə kwa taja ngələkə, səəkə na għeshi mbə ndəghə kala bəhwə ma hiy, vəshi na ta niva ka sləni. <sup>39</sup> Favə tə ghwəy kwəma deə na gəzanwəy wəzə. A ghwəy sənay mba'a kə ndə ghi sənay vəghwə tsa dza ndə ghəliy səəkəə dzakə ghi tsa ciy, ta fə ghən dza na ti. Ka dza naa zlay kwal kaa ndə ghəli ta dzakəw. <sup>40</sup> Va tsəgha, ma ghwəy kwərakwə kiy, gwəmatəvanwəyəm ya hwəmba. Sa nzanay, ge'i lə vəghwə tsa təkəti ma ghwəy dzee səəkə yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.

*Ndə ghəra sləni tsa nza məhərli və, lə tsa kama məhərli və*

*(Mt 24:45-51)*

<sup>41</sup> Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha, ma kə Piyer ngəci na: «A Ndə sləkəpə, kwataka kaa ngənəy bəli gha fir tsa ta naa, naa kaa mbəzli gwanashi?» kə.

<sup>42</sup> Ma kə Yesəw zləbanci na: «Favə tə ghwəy, e gəzanwəy kwəmaa dzəkən ntsa fəy məndi ta nighəə dzəkən sləni nihwəti mbəzli. Ntsaa fə ghən ta sləni ci, ka ghəra lə məhərliy, kaa ngəci dza ndə ghi tsa għeranci na va sləniy zlatanavə ndəghwə pətsa kəghi tsa ci, nza ghəci bənsi shi zəmə kaa nihwəti ka sləni kəyba sa ka vici zəmə shiy mənta. <sup>43</sup> Ghala vəghwə tsa dza ndə ghi

tsa vaa səəkə, mba'a kə kəsay ndə sləni tsa ci va, ghəci mbə tsəva lə sləni gəzanci na va wəzə wəzəy, vəshi na ta tsava ndə ghəra sləni. <sup>44</sup> Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta fanambə shi və gwanashi dza ntsa va mbə dəvə ndə sləni tsə ci va. <sup>45</sup> Ma mba'a kə ndə sləni tsa va ghavə təkə mbə nəfə tsa ci: «Ka dza ntsee tsa dikə tsa zhiəkə bəlanəw» kə, dza na tapə, dzəmbəy mbə didi'wə nihwəti ka ghəra sləni tifa, shiy zhər lə mi'i gwa'a, war ka zəmə shi zəmə ci, ka sa shi sa, ka ghiy, <sup>46</sup> war ghəci mbə məni shi ci va tsəgha ki na, ka ntsa għeranci na va sləni dza vətəghə səəkəy, fəca viciy niy bərkəti ma ndə sləni tsa va səəkə tsa ci, ge'i lə leri y niy bərkəti ma na difa. Sa naa səəkə na, sa' sa' sanamiy ngəra'wə kaa ndə sləni tsa va tərənəw, mba'a dzaa jakayshi tə na shi kwəma lə mbəzliy kəsəvə ma sləni ci va bekir divi.

<sup>47</sup> Ma ndə sləni tsa sənashi shi dī ntsa għeranci na sləni, dza na kala gwəmava ghəci ta sləni va, kala məni ma shi dī ntsa għeranci na va sləni ghəciy, tərənəw dza məndiy də'wəti. <sup>48</sup> Ma na ndə sləni tsa sənashi ma shi dī ntsa għeranci na sləni, dza na mba'a təvəti kwəma gar də'wə məndi tiy, jəwə dza məndiy də'wəvə. Ava tsəgha dza naa nza, ma ntsa bənavə Hyala shiy danəy, shiy danəy dza naa dəw və. Ma ntsa zlanay na sləni dikə nay, tərənəwba və dza naa dəw sləni» kə.

*Tihəva na sa bəkə Yesəw dzəghwa jipə mbəzli*

*(Mt 10:34-36; 16:2-3)*

<sup>49</sup> Zhəghwa ma kə Yesəw bə na: «Ma səəkə tsee tsay, ghwə na sa bəkee dzəti hidī. Ma tə dī tsee kə nzay, tsətsə na ghənzə pəhəpəhə. <sup>50</sup> Ta sa ngəra'wə dzee ya njaa'a.

Mbø hazlōni na nēfē tsee tērējw, pa' fōca dza naa sōəkēy dzəkēnee. <sup>51</sup> Zērķēē bōkeē kaa mbēzli nē ghwēy bay na? Awē, a gōzānjwēy ya, waa tihē mbēzli na sa bōkeē dzēti hidī. <sup>52</sup> Ghala ndatsē, mba'a kē mbēzli kēghi tsa kwētij tsa cifēy, ta tihēvērivashi dza ghēshi. Mahkan nihwēti kwa na shi bēla, ka bē nēfēē dzəkēn ni bākē ni va, bākē nihwēti kwa na shi bēla, ka bē nēfēē dzəkēn ni mahkan ni va. <sup>53</sup> Ka bē nēfē didiy dzəkēn zēghwē ci, zēghwē kwērakwē na, ka bē nēfēē dzəkēn dōy. Mēmōy, ka bē nēfēē dzəkēn zha nzē, zha kwērakwē na, ka bē nēfēē dzəkēn mbēghēta. Ma mashi y mali na, ka bē nēfēē dzəkēn makwa nzē, makwa na, ka bē nēfēē dzəkēn shēta» kē.

<sup>54</sup> Dzēghwa, ma kē Yesēw kaa vērēm tsa tība va kwērakwē na: «Sa ka ghwēy nashi kwēlēbi kwa ghwēmōy, ta sōəkē dza van, pē ghwēy ni, war ghwēla ka gha nighē na, van sōəkēy katanj. <sup>55</sup> Dzēghwa bā, mba'a pē ghwēy nay safē zhēghēkōvay sōəkē lōykē ka viy dzatikēy, a fēghwē sōəkēta, pē ghwēy ni, ka gha nighē na mēndi mbē fēghwē katanj. <sup>56</sup> Ghwēy kiy, ka ngēdī mbēzli lē kwēma pērikē tē ngwēla nza ghwēy. Mba'a ghwēy sēnay nighē pētsa mē ghwēmē lē pētsa tē hidī ta gōzē shiy dzaa mēniva kiy, sa wana mbay ma ghwēy sēnashi shi dī shiy mēniva ni sanaa gōzēa?» kē.

*Slēkatim kwēma kwa jipē ghwēy lē ndē mbēz tsa gha*  
(Mt 5:25-26)

<sup>57</sup> Ma kē Yesēw bā na: «Wa slēn tsa shiy mēnishi, mbay ma ghwēy tēra na tēbē mēndiy mēni kwēma dē'wē ghēn tsa ghwēya? <sup>58</sup> Mba'a kē ntsa nza ghwēy mbē hēērēva liy harnāa dzēti ngwēvōy, dzēghē tē gha slēka kwēma va ghwēy

li kwa kwaljwēy, vantaā ghēci dzaa pēmanavēna kaa ka sla ngwēvō, vantaā ka sla ngwēvō dzaa pēmanavēna kaa ka sawji, vantaā ka sawji dzaa kalaghwanj kwa fērshina. <sup>59</sup> Ghalaba kiy, ka dza mēndiy pēlanj tēpē, kala war sa ka gha wamti kwēma gwa'a gwa'a njasa dza mēndiy slavēnjaw» kē.

## 13

*Kala zhēghanti nzēy tsa ci kē ndēy, ta zamti piy tsa ci dza na*

<sup>1</sup> Ghala vēghwē tsa va ki na, dzēghwa nihwēti mbēzliy nza tē pētsa va mba'a ghēshi gōzanci kwēma kaa Yesēw, ma kē ghēshi na: «A ghēy favē, a Pilatē niy bakwamti ka Galile ghēshi mbē hēni shiy kaa Hyala, dzavēdē miymiy mbēzli va dzavēdishī lē miymiy shi hēni ghēshi va kaa Hyala, kē mēndi» kē ghēshi.

<sup>2</sup> Ma kē Yesēw zlēbānshī na: «Tērējwba ka Galile bakwamti mēndi va mēnti na rēda kēn nihwēti ka Galile, va tsēgha bakwamtishim, nē ghwēy sa bērkē ghwēy na? <sup>3</sup> Tībaw, ghwēy kwērakwē ki, e gōzānjwēy, kala zhēghanti nzēy tsa ghwēy pē ghwēy sana na, ta bēkwē dza ghwēy gwananjwēy nja ghēshi kwērakwē. <sup>4</sup> A ghwēy niy favē, a ciki Shilōwe niy ngēzlay dzəkēn mbēzli mēnj lē dēghēsē, mba'a ghēshi bēkwēshi, kē mēndi niy ni. Tērējwba ghēshi mēnti na \*kwēma jikir na kēn nihwēti mbēzli mbē mēlmē Zherōwzalem gwanashi, va tsēgha bēkwēshi ghēshi, nē ghwēy sa bērkēti ghwēy na? <sup>5</sup> Tībaw, ghwēy kwērakwē ki, e gōzānjwēy, kala zhēghanti nzēy tsa ghwēy pē ghwēy sana na, ta bēkwē dza ghwēy gwananjwēy nja ghēshi kwērakwē» kē.

*Bəli fir lə bəzakə*

<sup>6</sup> Ma ləy hwəm ki na, dza Yesəw mba'a bəlanakəshi fir tsa, a kə na: «A tsahwəti ndə niy nza tifa, lə tsa və. Dza na ngwəbə ngwəbəti bəzakə kwa tsa ci va. Ma sa kəlita fə va na, dza na tə nahwəti vici mba'a madiy ta ngəli nzə, tsəhə na na, kala kəsata ya ti. <sup>7</sup> Ma kə kaa ntsaa ghəra sləni kwa tsa ci va na: «Nata fə na ghay, ndatsə mənta na gar yaw. Kwa mahkana piyee na sana mbə səkə ta ngəli ya nzə, shəŋ ghənzə ta yati ya. Ghənzə tsəghay bə tsə'i gha kəsłamti. A nava ka na nzəyta war ka kəli, ka makamti ngwəla tə za gəmtaa?» kə. <sup>8</sup> Ma kə ndə ghəra sləni tsa va ngəci na: «A ntsee dikə tsa, kadiw, zlata tə piya na na gha difa, e lamti pətsa dzar ta mətsəni nzə, ma nzee tənti məlbə. <sup>9</sup> Ghalabay aa ta yati ya mbə piya zhəkə va bərkee. Kala dza kəə yay, nza gha kəsłamti ghalaba ki» kə.

*Yesəw lə nahwəti mali fəca \*vici dəkəva ka Zhəwifə*

<sup>10</sup> Ma tə nahwəti vici dəkəva na, dza Yesəw mba'a dzəmbəy mbə \*ciki bəsəva tsa ka Zhəwifə. Dza na ka bənanishi kwəma Hyala kaa mbəzli. <sup>11</sup> Mba'a nahwəti mali niy nza tifa gwərapəta va \*hil. Piya nzə mən lə dəghəsə niy mənti na lə hil tsa va mbə vəgha nzə. Cəke' hil tsa va zhighəvəri, war mə dəməhwə ghənzə dza, kala mbay ma garə. <sup>12</sup> Ma sa nata Yesəw mali va na, dza na mba'a harata, ma kə ngəta na: «A mali, a gha mbəliŋa va zəlghwə tsa zhəghəŋa gha tsa və» kə. <sup>13</sup> Dza na bəm fati dividivi ci tə mali va, war ghwəla tsəgha na nza'jəw tidid, mali va garəta. Tapə ghənzə mbə fal Hyala.

<sup>14</sup> Ma sa nata ntsaa sləwa ciki bəsəva tsa va nava kwəma tsəgha na, mba'a nəfə tsa ci satiy tərənŋw, sa mbəliiti Yesəw va mali va fəca vici dəkəva. Ma kə kaa mbəzliy bəsəshi va tə pətsa va ki na: «Vici kwan na sa ka məndiy ghəra sləni ti mbə ləwma kwətij. Mba'a pə ghwəy di mbəliŋwəy va zəlghwə tsa ghwəyəy, mbə vici kwan na va ka ghwəy səkə. Ma na vici dəkəvay, mbəli mbəzli tifa fəca nava viciw» kə.

<sup>15</sup> Ma sa gəzəkə na tsəgha, ma kə Ndə sləkəpə ngəci na: «Ghwəyəy, mbəzliy dakə mbəzli lə kwəma pərikə tə ngwəla nza ghwəy. Ya tsamaba ndə mbə ghwəy na, kar pəli məcər tsa ci, ya kwantəmca ci, ta dza ta santa yam fəca vici dəkəva sa? <sup>16</sup> Mali na kiy, jiji \*Abəraham na, kwa mən lə dəghəsə na piya nzə ghala zhəghəvəri \*ndə jaka tsa Hyala, shəŋ ghənzə ta mbay garə. Ya sa nzana mbə pəli dəbəkə tsa ghwəy ghwəy fəca vici dəkəva ta sancı yam kiy, hanaba mali na ka məndi zlata mbəli nzə fəca vici dəkəva nə ghwəy na?» kə.

<sup>17</sup> Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a ha'wə kəsəvəy mbəzliy niy kanci ghəpə va. Ma mbəzli gwanashi ni nashi ki na, tərənŋw ghəshi vəshishi ta slənihi wəzə wəzə ni va ghəratı Yesəw.

*Bəli fir lə kwəma cizlə gwəbiri (Mt 13:31-32; Mk 4:30-32)*

<sup>18</sup> Zhəghwa ma kə Yesəw fa na: «A shiy tifa, nja sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli li shi ghəshi, <sup>19</sup> lə cizlə gwəbiri dzee yəməti. A ghwəy sənay, mba'a kə ndə mənivə cizlə gwəbiri, mba'a tsənŋwəyshi mbə za ciy, ta pəsəshi dza ghəshi, ka ghəshi dza na mba'a ghəshi kəlishi ka fə dikə na. Ka 'yegwer səkə ki na, ka la



ghyeghyer shi mə. Ava tsəgha na lə mazə tsa Hyala kwərakwə ki, jəwə ka naa 'way, ka kəli» kə.

*Bəli fir lə kwəma \*is*

*(Mt 13:33)*

<sup>20</sup> Zhini ma kə Yesəw kaa tsahwəti fir bə na: «A shiy tifa dzee yəməti sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli lə shi difa. <sup>21</sup> Yəmyəm na lə is tsa ka mali vaa tivə jəwə, mba'a tambə mbə ghwəpə gar kiləw bakə mətəkə cifəti, ka gha nighə na pifpirif ghənzə pəkəməvata gwanata. Ava tsəgha na lə mazə tsa Hyala kwərakwə ki, jəwə ka naa 'way, ka kəli» kə.

*Gəzə kwəmaa dzəkən miy dəgha te'wə na*

*(Mt 7:13-14, 21-23)*

<sup>22</sup> Ma ləy hwəm ki na, mba'a Yesəw tanəhwə məlməhi ghəngən ghəngən, ta tsəhə mbə məlmə Zherəwzalem. Ghəci mbə dza dza ci vay, kala gəzə kwəma Hyala niy nza na kaa mbəzli.

<sup>23</sup> Ma tə nahwəti vici na, dza tsahwəti ndə ka dəw kwəma və, a kə na: «A Metər, kwataka mbəzli jəwə na shiy dzaa mbəlishi ta naa, njaa?» kə. Ma kə Yesəw ngəshi na: <sup>24</sup> «Ə pə ghwəy jihəva ta dzəkə kwa miy dəgha te'wə na. Sa nzanay dən na mbəzliy dzaa dzəghə dzəkə kwa miy dəgha va, kala dza ghəshiy mbay dzəkə, e gəzanwəy nee ki.

<sup>25</sup> Kala dza pə ghwəy jihəva ta dzəkə kwa miy dəgha vay, sa ka ndə ghi dza na, disl dza naa kalay dəgha ci, mba'a kwəbəlay kəyfa kəyfa. Ma ghwəy na ghwəy ki na, pərikənwəy ghwəy taa nza tə ngwəla. Ka ghwəy ghavə na, ka dəmdəmə gəzli miy dəgha. Ma pə ghwəy taa ni na: «A Metər, ghwənamtənəy dəgha» pə ghwəy taa ni. Ma kə taa ni ngənwəy naci ki na: «Ka

ghwəni yaw, sənay ya nda dza kwəma tsahwə ghwəyəw» kə taa ni. <sup>26</sup> Ma pə ghwəy dzaa ni ngəci ki na: «A ghəy niy zəməhwə shiy jakə lə gha, ka sa shiy lə gha. A gha niy bənəhwə shiy kaa mbəzli dzar kwa kweler mbə məlmə ghəy» pə ghwəy taa ni. <sup>27</sup> Zhəghwa ma kə ndə ghi tsa va dzaa ni ngənwəy difa na: «Waa sənay ya nda dza kwəma tsahwə ghwəyəw, satim barvanwəyəm vəghee gwanənwəy, ghwəy mbəzli ka mənə kwəma jikir na ni» kə dzaa ni. <sup>28</sup> Sa ka ghwəy nashi kar Abəraham lə \*Izakə, mba'a \*Zhakwapə, mba'a ka gəzə kwəma Hyala gwanashi, ghəshi mbə Mazə tsa Hyala, ma ghwəy na, mbəzli bazlakəvəri məndiy dzəti ngwəla, e gəzanwəyəy, war ə dza ghwəy wahə, ka pərə sli'i ghwəy. <sup>29</sup> Ta səkə dza mbəzliy dza ya pa' səkə kwa ghwəmə lə njasaa dzəghwa məkwi, lə səkə kwa həci, lə zhəkə dzati kwa məw, ta nzəy ka zəmə shiy tə pətsa sləkə Hyala. <sup>30</sup> Ghalaba kiy, nihwəti mbəzli mbə mbəzliy 'wa kwəma nanay, ka mbəzli ləy hwəm dza ghəshiy zhəghəshi. Ma nihwəti mbə mbəzli ləy hwəm sana na, ka mbəzli kwa kwəma ghəshi taa zhəghəshi ghalaba» kə Yesəw.

*Hwər tsa Yesəw mbə zhanci ta mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem*  
*(Mt 23:37-39)*

<sup>31</sup> Ma ghala vəghwə tsa va ki na, dza nihwəti \*ka Farisahi mba'a ghəshi səkəshiy dzəvəgha Yesəw. Ma kə ghəshi ngəci na: «Barvanə tikə, a gha dzanəa dzəti tsahwəti pi, sa nzanay, mbə pəla pəəslinə na mazə \*Erədə» kə ghəshi ngəci. <sup>32</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam, gəzancim kaa saa tsəhwəliy va tərənəy

tsa. Ma pə ghwəy ngəciy: “Ava-nara mbə tihə hyeler səvəri mbə mbəzli, ka mbəli ka zəlghwə, ndatsə lə həzlimə. Ma tə kwa mahkana viciy, gwa'a dza slənee nza, kə ntsa va” pə ghwəy kaa ngəci» kə. <sup>33</sup> «Ya njaa nay, war ta nəw kwal tsee dzee, ndatsə, lə həzlimə, lə vəghwə tsa həzlimə gwa'a. Sa nzanay, ka təbə na məndiy pəəsli \*ndə gəzə kwəma Hyala tə tsahwəti pi kala war mbə məlmə Zherəwzalemə» kə.

<sup>34</sup> Dzəghwa ma kə Yesəw na: «A mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem, ghwəy bakwamti na ka gəzə kwəma Hyala, mba'a ghwəy pa'wamti mbəzli Hyala ghwənashi na lə hərəzli, ka bakwamtishi. Daŋ na sədēe mbə pəla bəsətənjwəy, ta ndəghwənjwəy, njasa ka kwəkwəla vaa bəsambə kwərtiti nzə mbə bəkəbəkə nzə. Dzəghwa kala zləba ma ghwəy. <sup>35</sup> Ə gəzanjwəy ya nana kiy, ta banti dəvə nzə dza Hyala tə məlmə ghwəy. Ə gəzanjwəy ya, ka zhini ghwəy nara ghwəla tepəw, pa' fəca dza ghwəy gəzəə dzəkənee: “Təfanati miy tsa nzə Hyala kaa ntsaa səəkə mbə slən tsa nzə ghənzə kwa sləkəpə” pə ghwəy» kə Yesəw.

## 14

### *Yesəw lə ndə zəlghwə*

<sup>1-2</sup> Ma fəca nahwəti \*vici dəkəva ka Zhəwifə na, mba'a Yesəw dzəkəy dzəkə ghi tsa tsahwəti ntsa dikə tsa mbə \*ka Farisahi ta zəmə shiy. Dzəghwa tsahwəti ndə gwərapəy ghəci va zəlghwə pəpə, mba'a səəkəə garəy vəgha. Ma mbəzli kəyfa na, war ə ghəshiy fə ghən ta Yesəw, ta nighə shi dza naa məni fəcava. <sup>3</sup> Ma sa nay Yesəw tsəgha na, dza na ka dəw kwəma va \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala,

lə va ka Farisahi, ma kə ngəshi na: «Ndapə kwal kwəma pəhəti ghwəmmə ta mbəli mbəzli fəca vici dəkəva ta naa, na kala ndapə na?» kə ngəshi. <sup>4</sup> Dza mbəzli va shalal ghəshi nzəyshi, kala dī ma zləbanci kwəma. Dza Yesəw ki mba'a fakən dividivi ci kən ghən zal tsa va, mba'a mbəlanti. Sa mbəlanti na na, mbalaa jighi, kə kaa ngəci, ka dzay ntsa va.

<sup>5</sup> Zhəghwa ma kə Yesəw kaa mbəzli va ki na: «Mba'a kə ndə mbə ghwəy sana lə zəghwə və, ya məcar na sa və, dzəghwa na mba'a bəghwa tərə kwa wawərə fəca vici dəkəvay, nza ghwəy dza ta bəə səəmə tifata sa?» kə kaa ngəshi. <sup>6</sup> Ma sa favə mbəzli va tsəgha na, shəj ghəshi ta mbay zləbanakə kwəmaa dzəkən kwəma va, shalal, ghəshi nzəyshi.

*Njasa ka gha har mbəzli ta zəmə shiy*

<sup>7</sup> Mbəzli harashim vaa dzəkə ghi tsa va ta zəmə shiy na, war pətsa wəzə tsa ghəshiy təra ta nzəy ti, mbalaa na Yesəw fəti ghən ti shi. Dza na tapə dzəmbəy mbə bəlanshi fir ki, ma kə ngəshi na: <sup>8</sup> «Mba'a kə ndə harvəŋa ta zəmə shiy mbə bə maliy, əntaa gha dzaa nza, tsəhəŋa ma gha na, ka nzəy tə pətsaa gwəra wəzə tsa ma. Sənay gha nda tsahwəti ndə tifa mbə mbəzli harashi ntsa va tərənjwə ti bama kaa ngəŋaw. <sup>9</sup> Ka gha nighə na ntsaa haranjwəy va ta zəmə shiy səəkə kəsəŋa, a kə taa ni ngəŋa na: “Satiŋa zlanay tsava pi kaa ntsa” kə taa ni. Ghalaba ki na, lə ha'wə lə ha'wə dza ghaa dza ta zhiniy nzəy zhəkə ləy hwəm mbəzli ki. <sup>10</sup> A ka gha məni ndə kə harvəŋa ta zəmə shiyəy, tsəhəŋa ma ghay, mba'a gha dzaa nzəyŋa tə pətsaa kəray. Ma sa ka ntsa haranjwəy va səəkə ki, ma kə dzaa ni ngəŋa na:

“A madiga, satiņa tikəə dzəghwa pi nzəy tsa wəzə tsa tsa” kə dzaa ni. Ma tsəgha ghalaba kiy, bama tərənjw dza naa nza tə gha kwa kwəma mbəzli dza ghwəy zəmə shiy li shi gwanashi. <sup>11</sup> Sa nzanay, ya wa ntsaa kəliti ghən tsa ciy, ta zhəghəti dza Hyala ka ntsa jəw tsa. Ma ntsaa zhəghəti ghən tsa ci ka ntsa jəw tsay, ta mənti dza Hyala ka ntsa dikə tsa» kə Yesəw.

<sup>12</sup> Dzəghwa, ma kə kaa \*ndə Farisa tsaa harvə va ki na: «Mba'a pə gha tati shiy ta har mbəzliy, əntaa gha haka madigahiņa, lə ngwarməhiņa, mba'a manhiņa, mba'a ka ghalahiņa nza shiy və shi ma. Sa nzana, mba'a pə gha harvəshiy, ta harņa dza ghəshiy dza ta zəmə shiy fəcahwəti kwərakwə. Ghalabay shi gha va dza ghəshiy zhanavəņa. <sup>13</sup> Mba'a pə gha tati shiy ta har mbəzli ta zəmə shi mbə makwaghwa ghay, ka cicikwə, lə mbəzli məti məti vəgha ni, lə vədəvəder, mba'a ghwələfesli, pə gha dzaa har. <sup>14</sup> Ghalaba kiy, ta vəshi dza ghaa dza, sa nzana kala dza ghəshiy mbəə zhanavəņa shi gha va. Ma nza Hyala də'wə ghən tsa nzə zhanavənjashi ge'i lə vici dza mbəzliy məni kwəma di Hyalaa zhikəmə kwa kwəli» kə.

*Bəli fir lə kwəma har mbəzli ta zəmə shiy mbə makwaghwa*  
(Mt 22:1-10)

<sup>15</sup> Ma sa favə ndə mbəzli tifa va mbə zəmə shiy kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha, ma kə tsahwəti ndə mbə shi kaa Yesəw na: «Vəshi na ta ntsaa dzaa zəmə shi zəmə tə pətsa sləkə Hyala sa» kə. <sup>16</sup> Ma kə Yesəw kaa zləbanci kwəma va lə fir na: «Favə tə gha, a tsahwəti ndə niy nza tibay, dza na mba'a tati shi zəmə dāņ tərənjw, ta haka mbəzli dāņāņ tərənjw ta zəməshi. <sup>17</sup> Ma sa

mənta vici zəmə shi zəmə va na, də' haray ntsaa ghəranci sləni, mba'a ghwənay kaa mbəzli har na va. Ma kə ngəci na: “Mbala, ma pə gha kaa mbəzli haree va ta zəmə shiyəy: Səəkəm, gwa'a gwa'a nakamtəvashi shi zəmə, pə gha ngəshi” kə. Tsəgha na, kə ndə sləni tsa va, mba'a dzaa gəzanshi tsəgha. <sup>18</sup> Ya wa ndə mbə shi gwanashi na, war kwal vəya na yaw, kwal vəya na yaw, kə ghəshi gwanashi. Ma kə kwa taņa ndə na: “Wa e pavə za, 'war'war tifa, ta dza ta nighəti za va dfee, ka dzee tsəhəra mbə zəmə shi zəmə vaw, titihwə ə cə'wəņee, yaņ pə gha na gha!” kə. <sup>19</sup> Ma kə tsahwəti ba na: “E pavə slay ka zee, ngwər cifə, ta dza ta dzəghəshi dfee, ka dzee tsəhəra mbə zəmə shi zəmə vaw, titihwə ə cə'wəņee, yaņ pə gha na gha!” kə. <sup>20</sup> Ma kə tsahwəti ba na: “Yəņəy, 'war bə mali nzee, va tsəghay, ka dzee tsəhəraw” kə.

<sup>21</sup> Sa favə ndə sləni tsa va kwe-mer shi va gwanashi na, ənkwa kə. Dza na mba'a zhəghəkəvay dzəvəgha ntsa ci va dikə tsa. Səəkə na cəke' zhananavə kwe-mer gəgəzəkə mbəzli va va kaa ngəci. Ma sa favə ndə ghi tsa va kwəma gəzəkə mbəzli va va na, mba'a nəfə tsa ci satiy tərənjwəy. Ma kə kaa məgəla tsa ci va na: “Mbala dzar tə ləwmahi, lə dzar kwa kweler dzar mbə məlmə, a gha harassida ka ndərma, lə mbəzli məti məti vəgha ni, lə ghwələfesli, mba'a vədəvəder” kə. <sup>22</sup> Tsəgha na, kə ndə sləni tsa va, mba'a dzaa mənti tsəgha. Dzəghwa na mba'a zhikəy. Ma kə kaa ntsa ci dikə tsa na: “A ntsee dikə tsa, e harassi mbəzli va njasa gəzəkəra gha va nee, dāņ səəkəshi mbəzli. Ya tsəgha nzəy, a tsahwəti pi nzəy tərmbə” kə. <sup>23</sup> Ma kə ndə ghi tsa va kaa ndə sləni tsa ci va na: “Mbalaa

dzəghwa kweleriy dzəmti, lə dzar kwa kweler slehə slehə ni, a gha dzaa cə'wə mbəzli kəsashi gha gwa'a, ta səəkə ghəshi, ta mbə ghi tsee təhəy va mbəzli. <sup>24</sup> A na mbəzliy niy ghee vaa har, kala səəkə ghəshi nashi, e gəzanay, ndə mbə shi ya kwətiŋ mba'a dzaa tsəhəməy shi zəmee vaw" kə» kə Yesəw.

*Njasa dza ndəə mənti ghəci kəə dī məniy ka ntsa ta səda Yesəw*

*(Mt 10:37-38)*

<sup>25</sup> Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw kafəy ta dza, lə mbəzli dāŋ kwasəbə. Ma ghəshi mbə kwal tsəgha na, 'wakəvə na, tərəd zhəghətəvay ləy hwəm, ma kə kaa ngəshi na: <sup>26</sup> «Mba'a kə ndəə səəkə ta nəwray, tərəŋwəbā yən kə ndə dzaa dī kən kar dəy, lə mbəghəy, lə mali ci, lə ndərazhi ci, mba'a ngwarməhiy. Tərəŋwəbā yən kə taa dī ya kaa ghən tsa ci də'wə ghən tsa ci. Kala tsəghay, ka mbay tsava ndəə məniy ka ntsa ta səda yaw. <sup>27</sup> Kala kafəy kə ndə ta nəwra, mba'a zləbavə lə mətitay, ka mbay tsava ndəə məniy ka ntsa ta səda yaw.

<sup>28</sup> A ghwəy sənay, mba'a kə ndə mbə ghwəy dī nga ciki tsa ci sanay, a dza naa nzəyəy di, ka na dza na, mba'a təkamti gəna dza naa zamti ta nga ci. Ka na dza mba'a nighəti nda wəkə na gəna və ta kədāmti sləni va. <sup>29</sup> Vantaa dzaa nza, mba'a dzaa ghati fə səda ciki na, dza walwal kwəma gəna mananati kala dzaa mbay kərnəmti. Ma sa ka mbəzli nashi niva shiy ki na, ka ghəshiy dza tapə mbə 'wəshi ci. Ma kə ghəshi dzaa ni na: <sup>30</sup> «Nayəm tsava ndə dia mbəzli ni, mba'a niy ghati fə səda ciki ndəndəta na, dzəghwa kala mbay ghəciy kərnəmti!» kə ghəshi dzaa ni.

<sup>31</sup> A ghwəy sənay tsəgha na lə mazə dība. Mba'a kə tsahwəti mazə dī dza ta mbəz lə tsahwəti mazə nja ghəci sanay, das dza naa nzəyəy di, ka na dza mba'a təkəti wəzə, nda nza naa nza gar kafəy lə ka sawji bələkwə bələkwə mən, ta dza ta mbəz lə mazə tsa səkə va lə ni ci ka sawji bələkwə bələkwə bakə mətsəkə. <sup>32</sup> Ma sa ka na nighəti, kala gar mbay ghəciy dza ta mbəz lə mazə tsa vay, ta ghwənəghə mbəzli dza naa dza kaa mazə tsa dī na va mbəz li ghəci kərakəy, ta cə'wə zərkə və, ta dəpanti mbəz tsa va. <sup>33</sup> Nay ghwəy kiy, tsəgha dza naa nza lə ghwəy kwərakwə. Ya tsamafa ndə mbə ghwəy, kala zlashi shi və gwanashi kəy, ka dza naa mbay məniy ka ntsa ta sədeyew» kə Yesəw.

*Bəli fir lə məzliir kama məəli mbə shi*

*(Mt 5:13; Mk 9:50)*

<sup>34</sup> Ma kə Yesəw dība na: «Məzliir nashiy, wəzə jəw na ghəshiw, ma mba'a kə ndezhekə kərey mbə shiy, njaa dza məndiy zhiniy zhanambə ndezhekə tsa va ghwəla kia? <sup>35</sup> Naa tərmbə kiy, war a ka məndiy shəkəy pəsər tsa va dzəy tər ngwəla. Sa nzanay, ka gwəmati er ghwəlaw, wəzə na ta dzəmbə zaw. Zhini dība na, məniy naa məlbəw, tsəgha.

Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən ta kwəma va!» kə Yesəw.

## 15

*Bəli fir lə təmbəkə tsa niy zay mba'a ndə pəlavə sa ci*

*(Mt 18:12-14)*

<sup>1</sup> Dzəghwa ka \*dəwan ghəshi lə nihwəti mbəzliy məni \*kwəma jikir na, mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw ta fa kwəma gəzə na va. <sup>2</sup> Ma sa

nashi \*ka Farisahi læ \*ka ðenipø kwøma pøhøti Hyala na, tapø ghøshi ta ngwøzlimø kwa jipø shi, ma kø ghøshi na: «Ntsay, mbø ka'wø mbøzli jikir ni na, ka zømø shi zømø li shi» kø ghøshi.

<sup>3</sup> Dza Yesøw mba'a ðølanakøshi fir tsa ki, ma kø na: <sup>4</sup> «Favø tø ghwøw kwøma dzee na ta gøzø. Sønzenvay, ya ndø mbø ghwøw læ tenkesli vø ðølkwø, dza tsahwøti mbø shi kwøtiñ mba'a zay na, nza'jøw ghøci dzaa zlashi ni møslidø møtsøkø møslidøti ni va tifa kaa ntsa makø ghøshi shiy li, kaf kaføw ta pøla tsaa zay va kwøtiñ tsa, ka pøla, ka pøla, pa' sa ka na køsay sa ci sa. <sup>5</sup> Sa ka na køsay sa ci kiy, tørøñw dza naa vøshiy. Ka na dza tsarj ðøvø sa ci, ðøm fati tø wøri, <sup>6</sup> ka dzay jigih. Sa ka na tsøhøw køghiy, ka na dza da' da' harashi madigahiy læ ka ghalahiy. Ma kø dzaa ni kaa ngøshi na: “A mbøzlee, vøshim kwasøbee, sa nzanay, e kwømavø tømøkø tsee va niy zay” kø dzaa ni» kø Yesøw.

<sup>7</sup> Ma sa køramti Yesøw ðøli fir tsa va, ma kø na: «War tsøgha dza møndiy vøshi mø ghwømø ta ntsa jikir tsa kwøtiñ, ghøci tsati titihwø kwa kwøma Hyala. Tørøñwða ti dza møndiy vøshishi køn ni møslidø møtsøkø møslidøti ni va tømøkø ðørkøti ghøn tsa shi ka mbøzli slar ni, kala tøkø ma tsanta titihwø ghøshi kaa Hyala» kø Yesøw.

*Þøli fir læ kwøma gønaa niy zata, zhini mba'a møndi kwømavø*

<sup>8</sup> Zhini Yesøw ða, mba'a ðølanakøshi tsahwøti fir, ma kø na: «A nahwøti mali niy nza læ mbø møn, dzøghwa tsahwøti kwøtiñ mba'a zay. Nza'jøw ghønzø tsøraghwa ghwø kwa gørkøwa, ta pøla pøtsa mbø ciki tsa nzø wøzø, ka pøla, ka pøla, mba'a køsay sa nzø. <sup>9</sup> Ma sa

køsay nay, dza na da' da' harashi madigahita, læ ka ghalahita. Ma kø kaa ngøshi na: “A mbøzlee, vøshim kwasøbee, sa nzanay, e kwømavø mbø tsee va niy zay” kø» kø Yesøw. <sup>10</sup> Ma sa køfamti Yesøw ðøli fir tsa va, ma kø ðifa na: «Þ gøzøñwøw ya, ta vøshi dza ka kwal Hyala ta ntsa jikir tsa kwøtiñ, ghøci kø tsati titihwø kaa Hyala» kø Yesøw.

*Þøli fir dzøkøn zøghwøw niy zay, mba'am kwømavø*

<sup>11</sup> Zhøghwa ma kø Yesøw kaa tsahwøti fir ða na: «A tsahwøti ndø niy nza tifa, bakø ndørazhi vø. <sup>12</sup> Dzøghwa ma kø tsa jøw tsa kaa døy tsa va na: “A di, ndara ni ya shi zømø ghiy niy dzee zømø mbø ghi tsa gha” kø. “Tsøgha na” kø didi tsa va, dza na mba'a tøhanavørihi shi vø kaa ndørazhi ci va bakø ni.

<sup>13</sup> Ma læw hwøm hi jøw ki na, dza zøghwø jøw na va, mba'a papamti sækøm tø ni ci shi zømø ghi gwanashi. Dza na pøkw dzay læ gøna ci vaa dzøti nihwøti hidfi kørakø. Ma sa tsøhøw na tø pøtsa va na, dza na ka lidfi gøna va, war ka lidfi, war ka lidfi. Kø pøñw ladamti gøna va mbø møni badaway.

<sup>14</sup> Ma sa køðita gøna ci va gwa'a ki na, dzøghwa ma mba'a mønta tørøñw tø hidfi nza na va. Mba'a ndøрма ghati dzøkøn ki. <sup>15</sup> Dzøghwa na, mba'a dzay dzakø tsahwøti ndø mbø mølmø va, ta døw sløni vø. Mba'a ntsa va ghwønay ta makø ngøreder ci kwamti. <sup>16</sup> Ma ghøci mbø makøshi ki na, ka ghørançi maa nza tørøñw. Ka ði kwømavø ghøciy nza ya føhi ka møndiy shakanshi kaa ngøreder va dzøghwa miy tsa ci na, a ka ði ðanci shi møndiw.

<sup>17</sup> Dza na tø nahwøti vici, mba'a dzømbøw mbø tøkø kwømaa

dzəkən nzəy tsa ci, ma kə na: “Sənzənvay, ka ghəra sləni kəghi tsa dirəy, dəŋshi na shi zəmə və shi, ka mbay ghəshiy zəmantishiw. Ma yən nee ki na, war ka mətə va ma tikə. Əm, awə. <sup>18</sup> Wəzəba zhəghəvee zhəvəgha dirə na. Ma pən dzaa ni ngəci sa kee tsəhəra vəghay, a Di, e mananati \*kwəma jikir na kaa Hyala, lə kaa ngəŋa gwa'a. <sup>19</sup> Nanay, məndee gar zhini ghaa harda ka zəghwə gha ghwəlaw. War mərshi ma ghaa məntəra, nja tsahwəti ndə ghəraŋa sləni gwa'a tsəgha, pən, dzaa ni” kə. <sup>20</sup> Ma sa təkamti na tsəgha na, dza na mba'a madiy ta dzay dzəvəgha dəy.

Ka dza, ka dza, ka dza ghəci. Ma ghwəla ghəci mbə kwal kərakə vəgha ghi na, mba'a dəy tsa va nighəvə tsəgha. Dza hwər tsa ci ka zhanci ti. Kə ka kəsli bali ta dza ta kwəmə li. Sa kwəməti ghəshi na, dza na hwətəm hwətəməvə zəghwə ci va. <sup>21</sup> Ma kə zəghwə va ngəci ki na: “A di, e mananati kwəma jikir na kaa Hyala, lə kaa ngəŋa gwa'a. Məndee gar zhini ghaa harda ka zəghwə gha ghwəlaw” kə. <sup>22</sup> Ma kə didi tsa va kaa ka sləni ci na: “Mbalam kyanwkyanw a ghwəy bəkə ləkwəsaa gwəramti wəzə, nza ghwəy panakən, mba'a ghwəy pələkə shi kwa dəvəə səranaghwashī kwa dəvə ci, pəla' kaa kwekweher, pa' mbə səfa ci. <sup>23</sup> Mbalam kəsəkəm kəbə ghwəmmə va kəliti ghwəmmə, a ghwəy slanti, a ghwəmmə ta, ta zəmə ngəslə ngəslə ghwəmmə, ka vəshi tərəŋw. <sup>24</sup> Sa nzana, ma zəghwee na nay ghwəyəy, nja ntsaa mətəy mba'a zhiniy zhakatiy mbə mətə na. Ra'i niy zay na, dzəghwa mba'ee zhiniy kwəmavə see” kə. Sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a ka sləni ci manamti

kwəma va gwa'a. Dza tsə mba'a ghatəvata tərəŋw lə vəshi tsəgha ki.

<sup>25</sup> Məniya shi va gwanashiy, kwamti niy nza tsa dikə tsa va zəghwə. Ma ghəci mbə səəkə, war sa kətikəvay na ndəkəwə lə ghi tsa shi na, mba'a favə tsa shiy, lə cəm, ka tsə məndi. <sup>26</sup> Ma sa tsəhəy na kəghi na, dza na da' harvə tsahwəti ndə mbə ka sləni dəy va, ka dəw kwəma və: “A shiy mənishi shəka?” kə. <sup>27</sup> Ma kə ntsa va ngəci na: “Waa zəməŋa zhəkəy na, ma slanti dəŋa kəbə kəliti ghwəmmə va, sa nzana mba'a zhiniy kwəmavə sa ci kwərən, va tsəgha tsə məndi, ka vəshi tərəŋw” kə.

<sup>28</sup> Ma sa favə tsa dikə tsa va zəghwə kwəma va tsəgha na, mba'a nəfə tsa ci satiy, kala zləba dzakə ghi ghəci. Dzəghwa dəy mba'a səvəriy, kə ka cə'wə zəghwə ci va, a ghəci dzakə ghi. <sup>29</sup> Ma kə kaa dəy na: “A di, nighətəy piya dəŋ na ghala nza ghwəm, war mbə mənīŋa slənee, səəkəe tanətəi kwəma gəzara gha ya namabaw. Ya tsəgha nzə kiy, səəkə ghaa kəsəvəra ya 'wəgə ta zəməhwə shi zəmee lə vəshi ghəy lə madigahiraw. <sup>30</sup> Ma war sa səəkəy zəghwə gha na dəŋəramtəŋa gəna gha mbə ghwərghwər na, mba'a gha kəsəvə kəbə kəliti ghwəmmə na, pəf gha hənənəy” kə.

<sup>31</sup> Ma kə dəy ngəci ki na: “A zəghwee, gha na na ghay, ghwəm na lə gha ya hwəmba. Ya wa shi vəya gwa'ay, shi gha na ghəshi kwərakwə. <sup>32</sup> Nanzə kiy, aa təbə ghwəm tsə, ka vəshi tərəŋw ta zəməŋa tsa. Sa nzanay, nja ntsaa mətəy va, zhini mba'a zhakatiy mbə mətə na. Sa nzanay, aa niy zay, dza mba'ee zhiniy kwəmavə, sana” kə» kə Yesəw.

## 16

*Fir dzəkən ndə fə shiy tsa tsəhwəli tsəhwəli tsa*

<sup>1</sup> Dzəghwa ma kə Yesəw kaa \*mbəzli ta səda ci na: «A tsəhwəti ndə gəna niy nza tifa, lə ntsa ka naa fə shi ci və ta ndəghwəshi tifa. Ma tə nahwəti vici na, ndəs məndi səkəshiy gəzanci, ma kə məndi ngəci na: “A ntsa fə gha va shi gha vəə liliđi shi gha va” kə məndi kaa ngəci. <sup>2</sup> Ma sa favə na tsəgha na, dza na da' harvə ntsa va. Ma kə kaa ngəci na: “E favə məndiy gəgəzə kwəma dzar kwa kabaka gha. Ca cikəvərida njasa mənəhwə gha sləni gha. Na neyey, ka zhini ghaa ndəghwəra shi ya ghwəlaw” kə.

<sup>3</sup> Ma sa favə ndə fə shiy tsa va kwəma va tsəgha na, dza na ka zəzə kwəma dza naa məni, ma kə na: “Vanay ta bantəra đi ntsee tsa dikə tsa mbə fə shi ci ni. Sana kiy, njaa dzee ta məni kee ghaa kwəməvə shi zəmə kia? E dza ta za, pən na, bərci vəya gar zaw. E cə'wə shiy va mbəzli, pən fa na, kwəma ha'wə ha'wə na na tərəŋw difa” kə. <sup>4</sup> Dza na mba'a təkəvə nahwəti kwəma. Ma kə na: “E sənay njasa dzee mənti, madiga dzee məni tə mbəzli, ma sa ka ntsee dikə tsa bantəra mbə sləniy, nza mbəzli va kəsəvəra bekir dəvə taa nza kəghi tsa shi” kə. <sup>5</sup> Dzəghwa na, da' da' ha-harashi mbəzliy niy bə bəhwə temer va ntsa ghəranci na va sləni gwanashi. Sa səkəshi ghəshi na, dza na ka harshi kwətiŋ kwətiŋ. Ma kə kaa kwa taŋa ndə na: “A pənəy, shiy hwəm na təm tsa ntsee dikə tsa va ghaa?” kə. <sup>6</sup> Ma kə ntsa va ngəci na: “Təm in gwanəwan tsa dikə tsa diwəy na sa ci vəya” kə. Ma kə ndə fə shiy tsa va tsəgha ki na: “Vanta zliyaa niy tsaslati məndi va təm tsa va ti. Ca taŋtaŋ nzyəŋa tsasliti,

gwanəwan cifə mətəkə na sa ci vəya pə gha” kə. <sup>7</sup> “Ya ghay təm shiy hwəm nəwŋa ntsee dikə tsaa?” kə. Ma kə tsa va na: “Təm bəhwə ha diwəy cifə na sa ci vəya” kə. Ma kə ndə fə shiy tsa va ngəci na: “Vanta zliyaa niy tsaslati məndi va təm tsa va ti. Ca tsasliti bəhwə ha diwəy fadə na sa ci vəya pə gha” kə.

<sup>8</sup> Ma sa favə ndə shiy tsa va kwəma mənti ndə fə shiy tsa ci va gəmgəm tsay, mba'a falti, sa nzana mba'a mənti tsəhwəli mbə sləni ci va» kə Yesəw. «E gəzanəwəy, a mbəzli tikə tə hidfi taŋəti mbəzli mbə wan pi tsa Hyala tə tsəhwəli mbə sləni kwa jipə shi» kə.

<sup>9</sup> Ma kə Yesəw difa na: «E gəzanəwəy nee kiy, ma gənay, shi tikə tə hidfi na, ə pə ghwəy tahanavə gəna va ghwəy kaa mbəzli, ka məni madiga ti shi. Ma sa ka gəna ghwəy kərətay, a Hyala dzaa zləbavəŋwəy kwa kwəma nzə mə ghwəmə.

<sup>10</sup> Ma ntsaa kəsəvə ghəra sləni jəw na bekir diviy, tsəgha dza naa mbay ghərati na dikə na sləni kwərakwə. Ma ntsa ghərati sləni jəw na lə gwəfəy, tsəgha dza naa ghəra na dikə na sləni kwərakwə.

<sup>11</sup> Kala mbay pə ghwəy ghərati sləni wəzə bekir divi lə gəna tikə tə hidfi ni sənəŋva kiy, njaa dza ghwəy mbay ghərati sləni lə naa gwəramti gəna dza Hyala bəŋwəy kia? <sup>12</sup> Kala mbə pə ghwəy ghərati sləni wəzə bekir divi lə ni ndə shiy ndanəwəy na kiy, ka dza Hyalaa ndanəwəy ni đi na bəŋwəy shiy ka shi ghwəy ki na?

<sup>13</sup> Ndə ghəra sləni tifa, mba'a dzaa mbay ghərati sləni kaa mbəzli bakə yəmyəməw. Baŋ dza naa đi kwəma tsəhwəti, ka ndərə na tsəhwəti. Ka na dza na, ka mananci sləni kaa tsəhwəti lə kwal, ma kaa tsəhwəti na

kala məni ma lə kwal. Ava tsəgha na kwərakwə ki, ka mbay ghwəy ghərati sləni bakə bakə, ka ghəra kaa Hyala, zhini mba'a ghwəy banavə məhərli ghwəy kaa gəna» kə Yesəw.

*Yesəw lə \*ka Farisahi*  
(Mt 11:12-13; 5:31-32; Mk 10:11-12)

<sup>14</sup> Ma Yesəw mbə gəzə kwəma va ki na, cəke' ka Farisahi favə. Dza ghəshi ka 'wəshi Yesəw, sa nza ghəshiy ka dī gəna. <sup>15</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ghwəyəy, a ka ghwəy kəli ghən tsa ghwəy kwa kwəma mbəzli n zam mbəə ni, mbəzli slar slar ni nza ghwəy, kə məndi. Na Hyalay, aa sənashi nefer ghwəy njasa nza ghəshi. Sa nzana, shi ka ndə ngəriy nighəti nja shi dibədifə niy, shi gəmgəm ni tərəjw na ghəshi va Hyala.

<sup>16</sup> Kwatanjay a kwəma pəhəti \*Məyizə, lə zliyahi ka gəzə kwəma Hyala mbəradzə niy nza tifa, ghənzə na sa niy nəw mbəzli, ka sar pa' tə vəghwə tsa səkəy Zhan tsaa məniphə \*batem. Ma sa səkəy Zhan kiy, mbə gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən njasa sləkə Hyala mbəzli nza məndi pa' ndatsə. Ya wa ndə ki na, mbə jihəva ghəci lə bər ci ta tsəhə mbə mbəzli sləkə Hyala va. <sup>17</sup> Ya tsəgha n zə e gəzanjwəyəy, tifa na \*kwəma pəhəti Hyala ghwəlata, tanjanba ghwəmə nata ghwəy na lə hidī nashi ghwəy ni dza naa kəfishi kən tamti shiy gwəra jəw ni mbə kwəma pəhəti Hyala.

<sup>18</sup> Ə zhinee gəzanjwəy difa, ya wa ntsaa təhamti mali ci, dza na mba'a bəvə nahwəti maliy, a ntsa va mənti ghwərghwər. Ma ntsaa dzaa bəhwə mali təhamti zata va dibay, a ntsa va mənti ghwərghwər kwərakwə» kə Yesəw.

*Kwəmaa dzəkən ndə shiy tsa tərəjw tsa ghəshi lə Lazar*

<sup>19</sup> Ma kə Yesəw ba na: «A tsahwəti ndə niy nza tifa, ndə shiy tsa tərəjw tsa ghəci niy nza. Ka dza ləkəwəshi, mba'a nihwəti kwəbənər ka gəna tərəjw tərəjw ni kən ghən, ka zəmə shi zəməə gwəramti wəzə ni tə hidī. Ya hwəmba na, war tə wahə nzəy tsa ci.

<sup>20-21</sup> Dzəghwa mba'a tsahwəti ndə ndərma niy nza tifa, Lazar, kə məndi kaa slən tsa ci. Vəgha ciy, war zheher ghənzə niy nza gwa'a gwa'a. Ka kireketiy dza na, ka səkəə dərni zheher ci va, war tsəgha. Ka Lazar tsa vaa dza na, takwəl səkəə hən iy kwa dəgha ndə shiy tsa va, ta mbəə iməvə memir shi zəməə dzaa shikə ta miy ndə shiy tsa va.

<sup>22</sup> Ma tə nahwəti vici ki na, dzəghwa Lazar bəlahə mət iy. Ma sa mət iy na na, səkəə ka kwal Hyala, tsan ghəshi bəhwə ka dza-shi liy dzəmə ghwəmə dzəti pətsa nza \*Abərahəm. Ma tə nahwəti vici ba na, dza ndə shiy tsa va bəlahə mət iy kwərakwə, mba'a məndi lamti. <sup>23</sup> Ka sa ngəra'wə ghəci tərəjw tə pətsa nza mbəzliy bəkəwəshi. Sa nə na kafə kə kaa kwəma ci na, kar mət sə ci tə kar Abərahəm lə Lazar, kərakə ghəci li shi. <sup>24</sup> Ma sa nashi na na, dza na ka zlapə kwəma, a kə na: «A Didi Abərahəm, mənti zhəhwər tə ya, ghwənay Lazar a ghəci tsaməvə yam tə zəghwə dəvə ci, nza ghəci səkəə tekwaterashi tə ghane nda nza naa məntəra rəniki jəwə. Sa nzanay, tərəjwəy see ngəra'wə mbə ghwə na» kə. <sup>25</sup> Ma kə Abərahəm kaa ngəci na: «A zəghwəe, təkəvə nzəy tsa gha ghalaa niy nza gha tə ghwəmənə di. Ghay, ndə gəna tsa tərəjw tsa niy nza gha, ma Lazar na naci ghalaba na, war ngəra'wə



ghæci niy sa. Nana kiy, a Hyala bækæ dzætikæ ta dækæ næfæ tsa ci. Ma gha nana na gha ki na, mbæ sa ngæra'wæ gha. <sup>26</sup> Ya kala na va talay, a zleha tæðem na kwa jipæ ghøy læ ghwøy. Ya æ di ndæ kafæ tikæ mbæ ghøy ta dzaa dzævægha ghwøy sanay, ka mbay ndææ tanjæyæw. Ya mbæ ghwøy di ndæ sæværiy dzæmbæ ghøy difa na, ka mbay naa tanjæyæw" kæ. <sup>27</sup> Zhæghwa ma kæ ndæ shiy tsa va na: "A Di, ghænzæ tsæghay, titihwæ æ cæ'wænjæ a gha ghwænay Lazar dzakæ ghi tsa diræ. <sup>28</sup> Sa nzanay, a ngwarmæhira tifa cifæ tæ ghwæmæshi. Sa ka na tsæhøyæy, nza ghæci dzaa gæzanshi ngæra'wæ tsa see tsa tikæ, vantaa ghæshi dzaa zhikææ dzæti pætsa nzee tsa mbæ sa ngæra'wæ kwærakwæ" kæ. <sup>29</sup> Ma kæ Abæraham ngæci na: "A na ngwarmæhinay, a zliya kar \*Mæyizæ læ ka gæzæ kwæma Hyala mæba ta itishi, æ kæ ghæshiy jangæshi ka fa kwæma gæzæ ghæshi" kæ. <sup>30</sup> Ma kæ ndæ shiy tsa va na: "Awæ didi Abæraham, ka nza na wækæ tsægha na ghaw. War mba'a kæ ntsaa niy mætiy zhæmøy, mba'a dzaa gæzanshiy, ta zhæghæti nzøy tsa shi dza ghæshi" kæ. <sup>31</sup> Ma kæ Abæraham ngæci ki na: "Kala zlæba kwæma gæzanshi kar Mæyizæ læ ka gæzæ kwæma Hyala kæ ghæshiy, ya sækæ kwa kwæli sækøy ndæ ta gæzanshi na ka dza ghæshi zlæbaw" kæ" kæ Yesæw.

## 17

*Pælay tæ gha ntsaa mæntænja \*kwæma jikir na mbæ næfæ gha*  
(Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42)

<sup>1</sup> Ma kæ Yesæw kaa mbæzli ta sæða ci na: «Ya hwæmæba nanzøy, a shiy dzaa ngæditi mbæzli ta mæni kwæma jikir na tifa. Nanzæ kiy, a ngæra'wæ dzaa nza tærænþ

kæn ntsaa ngædi mbæzli ta mæni kwæma jikir na. <sup>2</sup> Ma ntsaa taa ngædi tsahwæti kwætijn ta mbæzliy tæhæshi ma ni ndara nefer shi ta mæni kwæma jikir nay, wæzæba pæhanaghwa mændi væna kwa wæri ci, mba'am ndæghaghwa kwa hwær kwæfa dza naa nza. Sa nzana, mba'a kæ ngæditi ndæ ta zlay kwal tseyey, ngæra'wæ dza naa nza kæn. <sup>3</sup> A gæzanjwøy ya, mæni tæ ghwøy mæhærliy dzækæn nzøy tsa ghwøy.

Mba'a kæ zæmænja tsa mbæ næw Yesæw mæntænja kwæma jikir nay, mbala harvæ a ghaa gæzanci kwæma sahæ læ mæhærlæ. Mba'a kæ ni: "Titihwæ pælara mbæ næfæ tsa gha" køy, pælay tæ gha mbæ næfæ tsa gha. <sup>4</sup> Ya a mænijnja na kwæma jikir na gar mbærfæn sæða mbæ vici kwætijn, kama na war mbæ sækæ ghæci gar mbærfæn sæða, ka gæzanja: "Titihwæ pælara mbæ næfæ tsa gha" køy, war æ pæ gha dzaa pæli mbæ næfæ tsa gha" kæ Yesæw.

*Kwæmaa dzækæn ntsaa banavæ næfæ tsa ci kaa Hyala*

<sup>5</sup> Ma kæ \*ka kwal ci kaa Yesæw na: «A Ndæ slækæpæ, kætætænøy, a ghøy mbææ banavæ nefer ghøy gwanashi kaa Hyala shi» kæ ghæshi. <sup>6</sup> Ma kæ Ndæ slækæpæ kaa ngæshi na: «War mba'a pæ ghwøy banavæ nefer ghwøy kaa Hyala ya jæw tsætsæ nja cizlæ gwæbiriy, ta mbay dza ghwøy gæzæ kaa dænþ kwækwæ tsa: "Tædamtævænja tifa, a gha dzaa ngwæbøyvænja kwa kwæfa" pæ ghwøy, ta yæ fæti dza na ta kwæma ghwøy» kæ.

*Kwæmaa dzækæn ndæ ghæra slæni kaa Hyala kala zhæmæ tifa*

<sup>7</sup> Zhini ma kæ Yesæw kaa \*mbæzli ta sæða ci ba na: «Favæ tæ ghwøy, ya ndæ mbæ ghwøy sana, læ ndæ ghæra slæni væ kægħi

tsa ci, ka zanci za ntsa va, ka ndəghwanci shiy kaa ntsa va. Sa ka ndə ghəra sləni tsa va səkəy kwamti kiy, ka dza ntsa ghəranci na va sləniy ni ngəci na, sar tikə tanjan zəmə shi zəmə, kə na? <sup>8</sup> Awə, ka gəzanci na tsəgha tepəw. Ma dza naa ni ngəciy: «Səramti ni kən gha ni kwəbejer, mbala tatəra shi zəmə, sa ghaa tatişiy, nza gha bəkəra shi. Ma sa kee zəhwə ni ya shi zəmə ki na na, nza gha zəmə shiy, ka sa ni gha shi sa» dza naa ni. <sup>9</sup> Sa ka ntsa va manamti sləni gəzanakə na va gwanata na, nza ntsa ci va dikə tsa mananci 'wəsa na? Tibaw.

<sup>10</sup> Ava war tsəgha na lə ghwəy ghwəy mbəzli ta səfəe kwərakwə ki. Mba'a pə ghwəy ghəramti sləni gəzəkənjwəy Hyala ta məni nzə gwanatay, «Ka ghəra sləni gəmshiy ni nza ghəy gwa'a tsəgha, sləniy niy dza ghəy ghəra na sa ghərati ghəy va» pə ghwəy dzaa ni» kə Yesəw.

*Yesəw ghəshi lə ka dərna mən*

<sup>11</sup> Mba'a Yesəw madiy ta dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma tə nahwəti vici na, dza na ka dzar kwa ghala hidfi ka \*Samari lə hidfi ka Galile. <sup>12</sup> Ma ghəci mbə dzəmbə nahwəti məlmə na, mba'a ka dərna mən nay, ka səkə ghəshi ta kwəmə li. Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi garəşhi vəri kərakə li, <sup>13</sup> ka zlapanci kwəma zlanjan. Ma kə ghəshi na: «A Yesəw, a metər, məniti zhəhwər tə ghəy» kə ghəshi.

<sup>14</sup> Ma sa nashi Yesəw, ma kə ngəşhi na: «Mbalam, a ghwəy dzaa canati vəgha ghwəy kaa \*ka ta Hyala» kə. Ma sa gəzanakəşhi Yesəw tsəgha na, dza ka dərna va kəram ghəşi madfishi ka dzashi.

Ma ghəşi mbə kwalşhi na, mba'a dərna shi va kərəta.

<sup>15</sup> Ma sa nay tsahwəti mbə shi ghəci mbəliy na, kə ka fal Hyala zlanjan, dza na tərəd zhəghətəvay va Yesəw. <sup>16</sup> Səkə na gələb gələbəy, lə kwəma ci mbə hidfi kwa kwəma Yesəw, mba'a mananati 'wəsa. Ntsa vay, ndə məlmə na, mbə hwəhwə tsa ka Samari ghəci. <sup>17</sup> Ma kə Yesəw ki na: «Gwanashi mbəzli mən ni va mbəlishi nanzə sa? Əy, kwəma dzashi ni məslidə ni va tərmbə shiki? <sup>18</sup> Tərəh tsaa zəzəti səkə ta mananta 'wəsa kaa Hyala mbə ghwəy war gha, gha ndə məlmə na?» kə. <sup>19</sup> «Sati mbala, a gha mbəlija tə sa banavə gha nəfə tsa gha kaa Hyala» kə.

*Shiy dzaa cipə səkə tsa Yesəw (Mt 24:23-28, 37-41)*

<sup>20</sup> Dza \*ka Farisahi tapə ta dəw va Yesəw, ma kə ghəşi na: «Hwəm dza Hyalaa sləkə mbəzli?» kə ghəşi. Ma kə Yesəw ngəşhi na: «Ma sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzli, ka dza məndiy nay njasa dza naa səkəw. <sup>21</sup> Ka dza naa nza gar gəzə məndi: «Avanayəm pətsa sləkə Hyala mbəzli ti tikə» aw na: «Avancim tarba» kə məndiw. Awə, ə gəzanwəy ya, ya sana sənənəvay, mbə sləkə mbəzli na Hyala» kə.

<sup>22</sup> Ma kə kaa \*mbəzli ta səfa ci ki na: «A tsahwəti vəghwə dzaa səkəy, ka dze nza mbə ghwəyəw. Ghalabay, tərənəw dza ghwəy mawti nara yən Zəghwə yakə ndə ngəri, ya ta vici kwətinə nzə, ka dza ghwəy mbəə nara diw. <sup>23</sup> Ma dza məndiy ni kaa ngənəwəy: «A mbəzli ni, anay \*Kəristəw tikə, ya avaci tarba» dza məndiy ni, sa ka məndi gəzanwəy tsəghay, əntaa ghwəy

dzaa kəsli bali, ka dza kwakə, ka dza kwakə ta nighəra ma. <sup>24</sup> Sa kee səkə yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, mbəzli gwanashi dza naa nara. War njasa ka van vaa wampidfi dzəy tə ghwəmə, ka səkə kwa ghwəmə pa' dzəghwa kwa məkwi, tsəgha dzee səkə. <sup>25</sup> Ma kiy, war pərba ngəra'wə dzee sahəwə tərəjw di, ka shi va məniva. Ka mbəzli ndatsə ni dza na, mba'a ghəshi ndərantəra.

<sup>26</sup> Njasa niy mənishi shiy va ghala vəghwə tsa \*Nəwey, war tsəgha dza ghəshiy məniva ge'i lə vəghwə tsa dzee səkə ti yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwərakwə. <sup>27</sup> Ghala vəghwə tsa vay, shiy niy zəmə mbəzli, ka sa shi sa, ka bəbəli mi'i, ka bə ghyehi shi kaa zhə; war tsəgha, pa' fəca vici dzəmbəy \*Nəwe dzəmbə kwambəwal. Ma sa dzəmbəy na na, dza van mba'a ghati nzmə, ka nzmə, war ka nzmə kala kərə ma. Ray pətsa tə hidfi va yam. Dza yam va kərəp ghəshi zamti mbəzli gwanashi. War kar Nəwe lə mbəzli kəghi tsa ci gwa'a tsəgha shiy mbəlishi.

<sup>28</sup> War njasa niy mənishi shiy va ghala vəghwə tsa \*Ləwtə bay, tsəgha dza ghəshiy məniva ghala vəghwə tsa dzee səkə. Ghala vəghwə tsa vay, war shiy niy zəmə mbəzli, ka sa shiy, ka dəfəl shiy, ka papa nihwəti, ka za shiy, ka nganga ceker, war tsəgha. <sup>29</sup> Ma tə nahwəti vici, fəca səvəri Ləwtə mbə məlmə \*Sədəm ki na, dza ghwə lə barəwdəw, mba'a ghəshi nzməkəvashi səkə mə ghwəmə. Kərəp ghəshi zamti niy niy tərmbə mbəzli mbə məlmə va gwanashi. <sup>30</sup> E gəzanwəyəy, ava war tsəgha dza shiy məniva ghala vəghwə tsa dzee səkə yən Zəghwə yakə ndə ngəri.

<sup>31</sup> Ma fəcava, mba'a kə ndə mə jəba mbə tifər, mba'a shi ci mbə cikiy, əntaa ghəci dzəmbə ciki tsa va ta bəshi ma. War ə kə dzaa hwəy gwa'a tsəgha. Ya kwamti dza ndəə nza mbə zay, əntaa ghəci dzaa ni: «Kadiw e zhəghəvaa jighi ta bəvə shi ya kəghi» kə ma. War ə kə dzaa hwəy gwa'a tsəgha. <sup>32</sup> Zəzətim dzəkən kwəma mali Ləwtə va. Sa niy naghay na pətsa ləy hwəm na, mba'a niy mətita.

<sup>33</sup> Va tsəgha nə ya ngəjwəy, ntsaa fi mbəlanti piy tsa ci tikə tə hidfi, ta zamti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na. Ma ntsaa dzaa zamti piy tsa ci tikə tə hidfi, ta kwəməvə tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na, pən. <sup>34</sup> Ə gəzanwəy ya, tə vərđi dzee vaa səkəy, mbəzli bakə dza naa nza tə pi həni tsa kwətin tsa, ka məndi dzay, mba'am səkə bəhwə tsahwəti kwətin ti shi, ma tsahwəti na, mbərəkə məndi zlay. <sup>35</sup> Mi'i bakə dza naa nza mbə hə tə vəna, ka məndi dzay, mba'am səkə bəhwə nahwəti kwətin ti shi, ma nahwəti na mbərəkə məndi zlata. <sup>36</sup> [Mbəzli bakə dza naa nza mbə za kwamti na, ka məndi dza na tsəj mənī səkə bəhwə tsahwəti kwətin ti shi, ma tsahwəti na mbərəkə məndi zlay]» kə Yesəw.

<sup>37</sup> Ma sa favə mbəzli ta səda ci kwəma gəzəkə Yesəw va, ma kə ghəshi kaa ngəci na: «Dzəghwa tima dza niva shiy məniva kia Ndə sləkəpə?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Dzəghwa tə pətsa mətishi shiyəy tiba ka zlinjij basəva» kə.

## 18

*Fir dzəkən mali mbəri ghəshi lə ndə sla ngwəvə*

1 Dzəghwa Yesəw mba'a bəlanakəshi fir tsa kaa \*mbəzli ta sədā ci, ta mbə ghəshiy cə'wə Hyala war ka cə'wə, kala dali ma va cə'wə nzə. 2 Ma kə kaa ngəshi na: «A tsahwəti ndə sla ngwəvə niy nza tifa mbə nahwəti məlməy, kala hazləni ma ghəci va Hyala ya jəw nzə. Na nacy, ka nighə mbəzli na nja mbəzliw. 3 Dzəghwa, mba'a nahwəti mali mbəri niy nza mbə məlmə va kwərakwə. War ka səəkə ghənzəə nza zhevi va ntsa va, a ghəci mananati ngwəvə nzə. Ma kəə ni ngəci na: “Ndəghatənjəy fəti kwa jipə ghəy lə ndə jaka tsee tsa, nza gha mbəlītəra va kwəma va” kəə ni. 4 Ndimndim mali va war mbə səəkə tsəgha, gwənjəy ndə sla ngwəvə tsa va kala kəəti ma. Ma tə nahwəti vici na, dza na, mba'a ghavə təkə kwəma mbə ghən ci, ma kə na “Ya tsəgha, hazləni mee va Hyala, kala nighə mbəzlee nja mbəzliy, 5 ta mananati ngwəvə mali na na dzee. Sa nzanay, war ə gagara na. Kala dza pən kəətitiy, ta səsə məhərlee dza na” kə» kə Yesəw.

6 Ma sa kədāmti Yesəw gəzanshi kwəma kwa fir ki, ma kə ngəshi bə na: «Favəm kwəma gəzəkə ndə sla ngwəvə ndə ndərəm tsa va di. Ya tsəghaa ntsa va kala nighə ndə nja ndəy, sa nzana war mbə səəkə mali va, war ka səəkə, war ka səəkə na, nay ntsa va ghwəy kəətiti sa. 7 Ma Hyala nanzə ki na, kala dzaa kəətiti mbəzli nzə tsəhavə na, ghəshi kəə tsanta titihwə ka pəra'wanta dividivi, həvir lə havəghwə nə ghwəy shəkəna? Aa dzaa nzay nza ta kəətishi nə ghwəy na? 8 Ə gəzanwəy ya, tanjan dza naa zləbavə kəətishi. Ghala vəghwə tsa dzee zhəkəə dzəti hidī, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, nza ya kəsashi mbəzliy banavə nefer shi

katanj kaa Hyala ki na?» kə.

*Fir dzəkən \*ndə Farisa ghəshi lə ndə \*dəwan*

9 Dzəghwa Yesəw ka bəli fir kaa mbəzliy bəti ghən tsa shi va ka mbəzli cəwəcəwə ni kwa kwəma Hyala. Kala nighə ma nihwəti mbəzli nja mbəzli. 10 Ma kə na: «Tə nahwəti viciy, təhwə dzashi nihwəti mbəzli bakə dzəmbə \*ciki Hyala ta cə'wə Hyala. Mbəzli vay, ndə Farisa tsahwəti, ndə dəwan tsahwəti. 11 Ma sa dzəmbəshi ghəshi na, dza ndə Farisa gar garəy, ka cə'wə Hyala ki, ma kə na: “A Hyala, 'wəsa nə ya kaa ngəja, sa kamee nja nihwəti mbəzli gwanashi ni, mbəzli nja ka ghəli, ka vərəslə, lə ka ghwərghwər, ya nja ndə dəwan tsa tikə tsa sənznəva. 12 Yən na neyey, vici bakə kee tivə mbə ləwma kwətinj, ka mənī səwmay. Ya nimaba shi vəyay, mən mbə kee təhəvərishi mba'ee ndəja nihwəti kwətinj” kə.

13 Ma ndə dəwan tsa va naci ki na, dza na gar garəy kərakə, kala kafə kwəma ciy dzəta ghwəmə. Kə mbəkəwə mbəkəwəti nəfə tsa ci, ma kə na: “A Hyalee, titihwə mənti zhəhwər tə ya, yənəy, ntsa jikir tsa nzee” kə» kə Yesəw. 14 Ma sa kədāmti Yesəw bəli fir ki, ma kə na: «Nay ghwəy e gəzanwəyəy, ma sa dzay naa jighiy, a Hyala zləbavə cə'wə ci mba'a pələta kwəma ci jikir na. Ma na ndə Farisa na nacy, zləbati na ci va kwəma Hyalaw. Sa nzana, ya wa ntsaa kəliti ghən tsa ciy, ta zhəghəti dza Hyala jəwə tsə tsə. Ya wa ntsaa zhəghəti ghən tsa ci jəwə bay, ta kafakati dza Hyala» kə.

*Kar Yesəw lə ndərazhi jəw jəw ni*  
(Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)

<sup>15</sup> Dza nihwəti mbəzli mba'a ghəshi banakə lə ndərazhi jəw jəw ni ta kaa Yesəw ta mbə ghəciy fakən dividivi ci kən shi ta təfanshi miy. Ma sa nashi \*mbəzli ta səda Yesəw tsəgha na, dza ghəshi ka makə mbəzli va. <sup>16</sup> Dzəghwa Yesəw naci ki na, mba'a harashi ndərazhi vaa dzəmbə hwər ci, ma kə kaa mbəzli ta səda ci na: «Zlashim ndərazhi jəw jəw ni va, a ghəshi sar dzəvəghee, ka makəshi ghwəy ma. Sa nzanay, gəla mbəzli nja ghəshi na shi sləkə Hyala. <sup>17</sup> Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, kala zləbavə kə ndə Hyalaa sləkə mbə nəfə tsa ci nja zəghwə jəw nay, ka kwəməvə tsəhəy ndə tə pətsa sləkə na tepəw» kə.

*Kar Yesəw lə ndə shiy tsa tərəjw tsa*

*(Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)*

<sup>18</sup> Ləy hwəm kwəma va ki na, dza tsahwəti ntsa dikə tsa mbə \*ka Zhəwifə ndəs səəkəy va Yesəw ta dəw kwəma və, ma kə na: «A Metər tsa wəzə tsa, wa shi dzee mənti kee kwəməvə piy tsaa kədfi ma tay?» kə.

<sup>19</sup> Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Sa wana nə gha, ntsa wəzə tsa, pə gha kaa ngəraa? Ndə tifa wəzə ghəci kala war Hyala kwətintaw. <sup>20</sup> Talay, a gha sənata kwəma gəzəkə \*kwəma pəhəti Hyala basaa. Ma kəy: «Ka pəla mali ndə gha ma, ka pəəsli ndə gha ma, ka ghəli gha ma, ka təbə dzərvə ghaa dzəkən ndə ma, ə pə ghaa ha'wə tə kar dənə lə mənə» kə» kə Yesəw. <sup>21</sup> Ma sa favə ntsa va tsəgha, ma kə na: «A Metər, shi bəlakə gha niy, gwanashi nəwamtishee ghala yən zəghwəra» kə. <sup>22</sup> Ma sa favə Yesəw kwəma zləbakə na va, ma kə kaa ngəci na: «Ma

ghənzə tsəghay, shiy kwətinj tərə na va gha nana ta mənishi gha. Mbala pamti səkəm tə shi va gha gwanashi, a gha tahanavəshi gəna va kaa ka ndərma, nza gha səəkə ta nəwra. Ma ghalaba kiy, ta kwəməvə shiy gwərəmti dza gha mə ghwəmə» kə.

<sup>23</sup> War sa favə ntsa va kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha na, ka zhanci nəfə tsa ci tərəjw, sa nzana ndə shiy tsa tərəjw tsa ghəci. <sup>24</sup> Dzəghwa mba'a Yesəw nay njasa zhanci nəfə tsa ci. Ma kə ki na: «Nay ghwəy na, ngahə na tsəhə tə pətsa sləkə Hyala va ka shiy. <sup>25</sup> Bəlanjba ngaləwba dza naa dzəvərta kwa kwal batal cisli shiy, kən dzəti pətsa sləkə Hyala va ndə shiy» kə.

<sup>26</sup> Ma sa favə mbəzli kwəma ci va tsəgha, ma kə ghəshi na: «Əy, war tsəgha kə kiy, wa ntsaa dza vaa mbəliy kia?» kə ghəshi. <sup>27</sup> Ma kə Yesəw na: «Ma shi mbashi ma mbəzli vaa məntiy, kar Hyala mbay məntishi na nanzə» kə.

<sup>28</sup> Ma kə Piyer na: «Ghəy sana kiy, avanay gwa'a gwa'a zlashi ghəy shi ghəy, mba'a ghəy nəwvənə» kə. <sup>29</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya wa ntsaa zlay ghi tsa ci, ya mali ci, ya ngwarməhiy, ya mbəzliy yakə, ya ndərazhi yakə na, war ta sləkə Hyala njasa dza Hyala sləkə mbəzliy, <sup>30</sup> ta kwəməvə shiy dza na tərəjwba ghəshi, kaa shi zlashi na va, mbə vəghwə tsa sənənva tsa. Ghala vəghwə tsaa dzaa zhikə dibay, ta kwəməvə piy tsaa kədfi ma dza na» kə.

*Yesəw mbə zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci, lə dzəkən zhakati tsa ci mbə məti, kwa mahkana səda*

*(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)*

<sup>31</sup> Ma løy hwəm kwəma va ki na, dzəghwa Yesəw mba'a harvə \*mbəzli ta səda ci va mən̄j lə bakə ni, ma kə kaa ngəshi na: «Avanammə mbə kwal sana ta dzəmə məlmə Zherəwzaleməy, mbəba dza kwemerəy niy tsasliti ka Hyala mbəradzə gwanashiy dzəkənee, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy məniva. <sup>32</sup> Ta fambəra dza məndi mbə dəvə \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ka ghəshi dza na, ka 'wəshira, ka tsəərəda, ka tifə ndighwər dzəttee. <sup>33</sup> Ka ghəshi dza dibay, ka də'wəra lə kwərəpə. Ma løy hwəm ki na, ka ghəshi dza mbəh paslamtəra. Mənti mee vici bakə kwa kwəli, tə kwa mahkana viciy, ta zhikəmərə dzee kwa kwəli» kə.

<sup>34</sup> Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəghay, shən̄j mbəzli ta səda ci ta favə kwəma di naa gəzə, sa nzana mba'a mahəzladə tsa kwəma va niy mbələyvata və shi. Kala sənata ma ghəshi nda dzəkən wa gəzə Yesəw kwəma va.

*Yesəw ghəshi lə ghwəlfə*  
(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)

<sup>35</sup> Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw madiy ta dzəmbə məlmə Zherikwə. Ma ghəci ndəkwə ta tsəhə na, mba'a tsahwəti ghwəlfə niy nza mən̄zəy vəgha kwal mbə cə'wə shiy. <sup>36</sup> Ka dzar mbəzli dən̄j vəgha ghwəlfə tsa va. Ma sa favə na gaka səda mbəzli ghəshi mbə dza na, kə ka dəw kwəmaa mən̄ta va mbəzli. <sup>37</sup> Ma kə məndi ngəci na: «Waa Yesəw ndə ka Nazaretə na saa dzar» kə məndi. <sup>38</sup> War sa favə na tsəgha na, dza na ka zlapanci kwəma, a kə na: «A Yesəw Jijiy mazə \*Davitə, mənti zhəhwər tə ya» kə.

<sup>39</sup> Dzəghwa mbəzliy niy nza kwa kwəma na, ka nabə, a kə ghəshi na: «A ghwəlfə tsa, kalay miy tsa gha va» kə ghəshi. War ə ghəciy mətəhə zlapə kwəma, a

kə na: «A Jijiy mazə Davitə, mənti zhəhwər tə ya na gha» kə.

<sup>40</sup> Ma sa favə Yesəw tsəgha na, dza na gar garəy. Ma kə kaa mbəzli na: «Kəsəram ghwəlfə tsa vaa sar» kə. Dza mbəzli ka kəsəə dzəvəgha Yesəw. Sa kəsəghəm na, dza Yesəw ka dəw kwəma və, ma kə ngəci na: <sup>41</sup> «A ntsa, a shi di gha yən mən̄təŋa?» kə. Ma kə ghwəlfə tsa va na: «A Ndə sləkəpə, ə dəe ghaa ghwənəntəra mətəhəe ni, ta mbee nay pi» kə. <sup>42</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «A mətəshi gha ghwənishi, sa ndara gha nəfə tsa gha» kə. <sup>43</sup> War sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dza mətəshi ghwəlfə tsa va, mba'a ghəshi ghwənishi tibata ka nay pi ghəci ki. Dza na ka nəw Yesəw, war fal ghəciy fal Hyala. Mbəzliy basəshi va gwanashi na, mba'a ghəshi nata kwəma va. Dza ghəshi ka fal Hyala kwərakwə.

## 19

*Kar Yesəw lə Zashe*

<sup>1</sup> Mba'a Yesəw tsəhəy mbə məlmə Zherikwə, ka dza ghəci mbəba. <sup>2</sup> Mba'a tsahwəti ndə gəna niy nza tiba mbə məlmə va, Zashe, kə məndi kaa slən tsa ci. Dikə tsa ka \*dəwan ghəci. <sup>3</sup> Dza na ka di pəla nay Yesəw ghəci ta mbəə sənay. Kaf kafəy ta nighə, shən̄j ghəci ta nay, sa nzana dən̄shi mbəzli, dəkwəy ghəci. <sup>4</sup> Dzəghwa na bəvbəpə ghavə bali, ka dzay kwa kwəma. Dza na taram dzəməy mə fə dikə na ta mbə ghəciy nay Yesəw, sa dza na ta dzar ta fə va.

<sup>5</sup> Ma sa tsəhəy Yesəw ta fə va na, dza na kafə kafata kwəma ci, mba'a nay Zashe məba. Ma kə ngəci na: «A Zashe, mbata gha, səkwa mə fə va tan̄tan̄. Ndatəy kəghi tsa gha dzee ta fə gwəci tsee» kə. <sup>6</sup> Dza Zashe ka səkwa kyan̄wkyan̄w mə fə va, mba'a

pəməghə dzakə ghi tsa ci, mba'a ka'wəvə lə vəshi.

<sup>7</sup> Ma sa nata mbəzli tifa gwanashi nava kwəma tsəgha na, tapə ghəshi mbə ngwəzlimə, ma kə ghəshi na: «Ntsay, kəghi tsa ndə mənəi \*kwəma jikir na dza na ta hi» kə ghəshi. <sup>8</sup> Əy, ma na Zashe naci ki na, dza na gar garəy kwa kwəma Ndə sləkəpə, ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ta təhəvəri shi vəya dzee bakə mbə, nzee banavə nahwəti bəla kaa ka ndərma. Ya ə niy ngəfəhwee shiy va ndə ghala pətsaa mənəe dəwanəy, ta wanati gəna ci va niy bəhwee dzee fafə səfa» kə. <sup>9</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «Ndatsəy a Hyala mbəlītəna lə mbəzli kəghi tsa gha gwanashi. Sa nzana, mba'a gha banavə nəfə tsa gha kaa Hyala nja \*Abərahəm, va tsəgha nza ghaa jiji kwərakwə. <sup>10</sup> Na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta pəla mbəzliy zashi, ta mbəlīshi səəkəree» kə.

*Fir dzəkən gənaa niy banavə ndə kaa ka sləni ci ta zhəghə dəvə (Mt 25:14-30)*

<sup>11</sup> Ma mbə zəzə kwəma mbəzliy, ndal tərmbə Hyala ta səəkə ta sləkə mbəzliw, niy nə ghəshi. Sa nzana ndəkəwə Yesəw niy nza ta tsəhə mbə məlmə Zherəwzalem. \* Dzəghwa Yesəw ki na, mba'a bəlanakəshi tsahwəti fir kaa mbəzliy favə kwəma gəzəkə na va, <sup>12</sup> ma kə ngəshi na: «A tsahwəti ntsa dikə tsa niy nza tifa, dza na mba'a madiy ta dzaa dzəti hidī kərakə ni ta pəla mazə. Ma sa naa kwəməvəy nza ghəci zhəkəy ta nza. <sup>13</sup> Dzəghwa na ghəci taa madī, da' da' harashi mbəzli mənəy mbə ka sləni ci. Sa

basəshi ghəshi na, dza na kaa gəna, mbəl diwəy diwəy diwəy tahananəshi gwanashi. Ma kə kaa ngəshi na: «Mbalam zhəghəm dəvə lə gəna va pa' fəca vici dzee zhəkə ti» kə. Dza na pəlhəm madiy ka dzay. <sup>14</sup> Mbalaa niy dī mətə sə ci mbəzli mbə məlmə ci vaw. Ma sa dzay na na, dza ghəshi, bən ghəshi ghwənashi mbəzli ləy hwəm ci, ta dza ghəshiy gəzanshi kaa mbəzli dza ntsa va va ta pəla mazə və shi. Ma kə mbəzli va taa ni na: «Ghəy na na ghəyəy, ka dī ghəy ntsa vaa mənəi mazəə dzəkən ghəyəw» kə ghəshi taa ni.

<sup>15</sup> Ya tsəgha nze na, dza mənədi mba'am banavə mazə tsa ci kaa ntsaa va naci. Mba'a zhəkəy dzəti hidī ci ta mənəi mazə ki. Dza na mba'a basəkə ka sləni ci va tahananəshi na gəna ghəciy dzay, ta sənashi shi mətəhakən ghəshi kən gəna va ki. <sup>16</sup> Ma sa basəshi ghəshi na, dzəghwa kwa tənə ndə, təhwə səəkəy, ma kə na: «A Ndə sləkəra, ma gəna ndara gha va ta zhəghə dəvə liy, a mbəl diwəy diwəy mənəy mətəshəy dzəkən» kə. <sup>17</sup> Ma kə ntsa ci va dikə tsa ngəci na: «Wəzə tsəgha! Ndə sləni tsa wəzə tsa nza gha. Sa nzana, mba'a gha ghərati sləni jəw na lə nəfə kwətən. Avee ndənə mənəi mazə dzəkən məlməhi mənəy» kə. <sup>18</sup> Dza kwa baka mba'a madiy ta gəzə kwəma, ma kə na: «A Ndə sləkəra, ma gəna ndara gha va ta zhəghə dəvə liy, a a mbəl diwəy diwəy cifə mətəshəy dzəkən» kə. <sup>19</sup> Ma kə kaa tsava bə na: «Gha kwərakwəy, avee ndənə mənəi mazəə dzəkən məlməhi cifə» kə.

**19:7** 19:7 Mt 9:10 **19:8** 19:8 Səvəri 21:37; Ezhek 33:14-16 **19:9** 19:9 13:16; SləniKY 16:31 **19:10** 19:10 Ezhek 34:16; Mt 9:13; Mk 2:17; Lk 5:32; 1Tim 1:15 **19:11** 19:11 11:2; SləniKY

1:6 \* **19:11** 19:11 Ya tsama mazə tsaa sləkə ka zhəwifəy, mbə məlmə Zherəwzalem niy mənəi na mazə. Va tsəgha na ki, sa niy nza Yesəw va ndəkəwə ta dzəmbə məlmə vay, sa naa tsəhəy na ta mənəi mazə dza na niy nə ka zhəwifə. **19:12** 19:12-13 Mk 13:34; SləniKY 1:11; 2:33-36 **19:14** 19:14 SləniKY 4:17; 5:28; 13:44-46; 28:25-28 **19:17** 19:17-19 12:42-44; 16:10

20 Dza tsahwəti mba'a kafəy, ma kə na: "A Ndə sləkəra, avanay mbəl tsa gha diwəy tsa nee, mbə kəjer niy parambee mbələy. 21 Ə niy ghəratəra hazləni va gha tərənəw, sa nzanay, ntsa ghyanakə tsa nza gha. Na na ghay, shiy kamaa shi gha na, tsən ka ghaa bəhwəshi. Shi zati ma gha na, mba'a ghaa lahwəshiy nza" kə. 22 Ma kə mazə ngəci na: "Ghay ndə sləni tsa gəmgəm tsa nza gha. Tə kwəma gəzəkə miy tsa gha dzee ta mənija ngwəvə sənznəva. Ya sa sənay gha ntsa ghyanakə tsa nzee, shiy kama ka shi ya na, tsən kee bəhwə shi, shi zati mee na karee lahwəshi, pə gha kiy, 23 wa shiy mənishi niy banavə ma gha gənee va kaa tsahwəti ndə, a ghəci zhəghə dəvə li, ya ə dzee zhəghəkəvara tsətsə na, ma nzee bə see lə yam kən nzaa?" kə. 24 Ma sa gəzəkə na tsəgha, ma kə kaa mbəzli tifa na: "Bantim mbəl tsa diwəy tsa va və, a ghwəy jakanakən kaa ntsa nza mbəl diwəy diwəy mənəy va və!" kə. 25 Ma kə mənədi ngəci na: "A Ndə sləkəpə, lə tsahwəti mbəl diwəy diwəy mənəy və kiy, tawa lə tsava və dibaa?" kə mənədi. 26 Ma kə ntsa dikə tsa va na: "Favə tə ghwəy, e gəzanəwəy, ntsaa kwəməvə shiy, dza na ka ghəra sləni ghəci li shiy, ta mətəhanavə shiy dza mənədiy dzəkən shi. Ma ntsaa kwəməvə shiy va, kala zhəghə dəvə ghəci li shiy, ə dza mənədi zhiniy bəhwə ya ni jəw ni va shiy və. 27 Ta na ka jakəe va niy dī ma yən mənəi mazə dzəkən shiy, kəəsəkəshim a ghwəy bakwamtishi tikə kwa kwəmee" kə ntsa dikə tsa va» kə Yesəw.

*Yesəw mbə dzəmbə məlmə Zherəwzalem*  
(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Zhj 12:12-19)

28 Ma sa gəzamti Yesəw kwəma va tsəgha ki na, dza na mba'a dzətəiy tə kwəma mbəzli, ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem. 29 Dza na mba'a tsəhəy ndəkəwə vəgha məlmə Betəfazhe mba'a vəgha məlmə Betani, vəgha kəlan tsa har mənədiy kəlan \*'Wəlivə. Kə tifa mba'a ghwənashi mbəzli bakə mbə mbəzli ta səda ci kwa kwəma. Ma kə ngəshi na: 30 «Mbalam dzəmbə məlmə tarfa va kwa kwəma ghwəy, sa ka ghwəy tsəhənəwəy mbəy, ta kəsəy zəghwə kwantəmca dza ghwəy pəhəpəhə kala səkə ndəə nza mə, nza ghwəy pəlikəvə. 31 Mba'a kə ndəə dəw va ghwəy: "Tawa pəli ghwəya?" kəy, "Waa Ndə sləkəpə dəw na" pə ghwəy taa ni ngəci» kə Yesəw.

32 Sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha na, dza mbəzli va mba'a ghəshi dzashi. Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi kəsata kwəma va njasa gəzanakəshi Yesəw va. 33 Dza ghəshi ka pəli kwantəmca va ki. Ma ghəshi mbə pəli, ma kə ka kwantəmca va ngəshi na: «Tawa pəli ghwəy kwantəmca va shika mbəzli ni?» kə ghəshi. 34 Ma kə mbəzli va ngəshi na: «Waa Ndə sləkəpə dəw na» kə ghəshi. Mba'a ka kwantəmca banavəshi kwal ta pəli nə.

35 Dza mbəzli va ki, mba'a ghəshi kəsəghə zəghwə kwantəmca tsa va kaa Yesəw. Dza ghəshi mba'a ghəshi fəfati kwəbənəy shi tə hwəm kwantəmca va. Kə ghəshi dāl ghəshi fəmə Yesəw mə, 36 ka dza ghənzə liy dzəmbə Zherəwzalem. War ə mbəzli pəpəəli kwəbənəy shi dzar kwa kwal, ta mbə ghəciy dza dzar ti shi. 37 Ka səkəwa ghəci kwa kwal tsaa səkə va mə kəlan \*'Wəlivə, mba'a tsəhəy ndəkəwə vəgha Zherəwzalem. Dza mbəzli kwasəbə va dənə ni gwanashi ki,



ka vəshi, ka fal Hyala zlanzlan, ta kwəma madanə madanə na va nata ghəshi dan na. <sup>38</sup> Ma kə ghəshi na:

«Təfanati miy tsa nzə Hyalaa sləkəpə kaa ntsaa səkəy tsa,

Mazə mbə slən tsa nzə!  
A zərkə səkəy mə ghwəmə,  
tə shəndəkə ghwəmmə dzəti Hyala dikə na!»

kə ghəshi.

<sup>39</sup> A nihwəti \*ka Farisahi niy nza mbə mbəzli va. Ma sa favə ghəshi tsəgha, ma kə ghəshi ngəci na: «A Metər; gəzanshi kaa mbəzliy nəwəna ni, a ghəshi nzəyshi gwənəshi!» kə ghəshi. <sup>40</sup> Ma kə Yesəw na: «Nay ghwəy e gəzanwəy na, mba'a kə ghəshi nzəyshi gwənəshi sənəzvay, ta ngwəmə lala dza hərezliy dza ta falda!» kə.

*Yesəw gəzə njasa dza məndi ta zanti məlmə Zherəwzalem*

<sup>41</sup> Dza Yesəw mba'a tsəhəy vəgha məlmə Zherəwzalem. Ma sa nata na na, tapə ghəci mbə wahəə dzəkən mbəzli mbəba. <sup>42</sup> Ma kə na: «A mbəzli ni, mba'a pə ghwəy taa nza gar zləba zərkə tsa di Hyala bənwəy ndatsəy, a ghwəy taa mbəliwəy! Vanay sana kiy, mbəmbə na kwəma va va ghwəy, ka mbay ghwəy sənataw. <sup>43</sup> A gəzanwəy ya, a nahwəti vici ngəra'wə tifa taa səkəə dzəkən ghwəy, ta dəzlay məlmə ghwəy dza ka mbəz ghwəy, lə shi mbəz tərənəw ni və shi. Ka ghəshi dza na təpələ'wə basakənvashiy dzəkən ghwəy, ka ghəranwəy gwənanwəy. <sup>44</sup> Kərəp dza ghəshiy zantənəwəy, lə məlmə ghwəy ta gwa'a. Ka dza ghəshiy zlay ya hakwə tsa tsənəzlaməm mə tsahwəti manəy mbə məlmə vaw.

Dza kwəma vaa məniva tsəghay, sa nzana ghala vəghwə tsa niy səkəta Hyala ta mbəliwəy na, kalaa niy zləba ghwəy» kə Yesəw.

*Yesəw lə mbəzliy dəl shiy mbə \*ciki Hyala*

*(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Zhj 2:13-22)*

<sup>45</sup> Dza Yesəw mba'a dzəmbəy mbə ciki Hyala. Ma sa nashi na ka zhəghə dəvə na, kə ka tihəshi səvəri mbəba. <sup>46</sup> Ma kə kaa ngəshi na: «Ma kə məndi mbə Zliya Hyalay: «Ciki tseyey, ciki tsa dza mbəzliy cə'wəra mbə dza naa nza» kə məndi. Ma dza ghwəy na ghwəy ki na, mba'a ghwəy zhəghəti ka ləgwə ka ka ghəliy nzəy mbə» kə.

<sup>47</sup> Njasa səkə vici va na, war tsəgha Yesəw niy nza mbə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli mbə ciki tsa nzə. Ma mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala, ghəshi lə \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka Zhəwifə na, war mbə pəla kwal tsa pəəsli ci ghəshi. <sup>48</sup> Shan ghəshi ta sənay njasa ka ghəshi mbəə kwəməvə kwal pəəsli ci. Va sa nzana, mbə fa kwəma bənipə na va mbəzli niy nza lə nəfə kwətiq.

## 20

*Kwəma səkə bərzi ghəra Yesəw va sləni li shia?*

*(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)*

<sup>1</sup> Tə nahwəti viciy, dza Yesəw ka bəni Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli mbə \*ciki Hyala. Dza mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala, ghəshi lə \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a mətikwəkwər \*ka Zhəwifə tsəgha, ndəs ghəshi səkəshiy dzəvəgha Yesəw. <sup>2</sup> Ka dəw

kwəma ghəshi, ma kə ghəshi na: «A Metər, gəzanəy, kwəma səəkə ni gha ni bərci ghəra gha sləni ghəra gha na li shi tay? Wa ntsaa ndaᅇa kwal ta ghəra gəla sləni naa?» kə ghəshi. <sup>3</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yən kwərakwəy, ta dəw kwəma dzee va ghwəy kwətij. E di ghwəy gəzara, <sup>4</sup> Hyala ghwənay na Zhaᅇ ta mənipə \*batem ta naa, naa mbəzli?» kə. <sup>5</sup> Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dzəghwa ghəshi ka sləka kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghwəmmə ni kaa nana kwəma sana kia? Mba'a pə ghwəmmə ni: “Hyala ghwənay na Zhaᅇ” pə ghwəmməy, “Ya sa nzana Hyala ghwənay na, tawa niy zləba ma ghwəy kwəma ci shiki?” dza naa ni. <sup>6</sup> Mba'a pə ghwəmmə ni diba: “Mbəzli ghwənay na” pə ghwəmmə na, ka mbəzli gwanashi dza ba na, ka pə'wəmmə lə hərəzli ta bəkwəmmə. Sa nzanay, gwanashi sənay məndi Zhaᅇ ka \*ndə gəzə kwəma Hyala» kə ghəshi. <sup>7</sup> Ma sa hashishi ghəshi ki na, 'wakəvə ghəshi tsəgha: «Sənay ntsaa ghwənay ghəyəw» kə ghəshi. <sup>8</sup> Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ghənzə tsəghay, yən kwərakwə na, ka gəzanəwəyee nda kwəma səəkə bərci ghəree ni sləni li shiw» kə.

*Bəli fir lə kwəma ka sləni ka ndərəm*

(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)

<sup>9</sup> Dzəghwa Yesəw ləy hwəm kwəma va, mba'a maᅇiy ta bəli fir lə kwəma na, ma kə kaa mbəzli tifa va na: «A tsahwəti ndə niy nza tibay, dza na ngwəbə, ngwəbə ngwəbə ngwəbəti fəhiy zəmə tə vəh tsa ci. Dza na ki, mba'a pəlavə mbəzli ta ndəghwə tsa va, mba'a zlata mbə dəvə

shi, mba'a dzay ta wə, kə dalala ghəci hiy mbə wə va. <sup>10</sup> Mba'a vici ngəli ya fəhi mənta, dza na bəᅇ ghwənay ndə sləni tsa ci va mbəzliy ndəghwə tsa ci va, a ghəci dzaa banakə na ci bəla ya fə. Ma sa tsəhəy ndə sləni tsa va na, dza ghəshi də'wə də'wə ghəshi də'wəti ntsa va, mba'a ghəshi pəlay dzay jigghi tsəghay. <sup>11</sup> Ənkwa, kə ndə tsa tsa va, zhəghwa na bəᅇ ghwənay tsahwəti ndə sləni tsa ci ba. 'Wakəvə ghəshi kaa tsava ndə ba tasl ghəshi kəsəti. Zhəghwa ghəshi də'wə də'wə ghəshi də'wəti tsava diba, tsəərə tsəərə ghəshi tsəərəti. Mba'a ghəshi təhay jigghi tsəghay. <sup>12</sup> Yan, kə ntsa va, zhini na diba bəᅇ ghwənay kwa mahkana ndə. Sa tsəhəy na na, dza ghəshi mba'a ghəshi paslanati zheher, mba'a ghəshi təhamti. <sup>13</sup> Ma sa nata ndə tsa tsa va kwəma va tsəgha, ma kə na: «Njaa dzee mənti tay? Kadiw, e ghwənay zəghwee na dəe tərəᅇw. Sa ka ghəshi nayəy, a ghəshi dzaa ha'wə ti» kə. Dza na bəᅇ ghwənay. <sup>14</sup> Dza zəghwə va mba'a tsəhəy və shi ki, ma kə mbəzliy ndəghwə tsa va kwa jipə shi, sa nay ghəshi zəghwə va na: “Yawaa, avanay ndə zəmə ghi səəkəy də'wə ghən tsa ci ki! Dzammə ta kəsəvə, a ghwəmmə paslamti! A tsa mbəə nza ka sa ghwəmmə kwagwa'a ki” kə ghəshi. <sup>15</sup> Dza ghəshi tasl ghəshi kəsəvə, ka mbahə səəmə kwa tsa vaa dzəti ngwəla, mba'a ghəshi pəəsliti» kə Yesəw.

Ma sa kəfamtı Yesəw fir tsa va, ma kə diba na: «Sana kiy, njaa dza ndə tsa tsa vaa mənı lə mbəzli vaa? <sup>16</sup> Ə gəzanəwəy ya, ta səəkə dza naa bakwamtı ka ndəghwə tsa va, ka na dza na mba'a banavə tsa ci va kaa nihwəti ka ndəghwə

tsa mbə dəvə shi» kə Yesəw.

Ma sa favə mbəzli va kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha, ma kə ghəshi na: «Kay, ka məniva gəla nava kwəma tsəgha teepəw» kə ghəshi. <sup>17</sup> 'Wakəvə Yesəw njə'wə nighətishi, ma kə ngəshi na: «Kwəma tsasli ti mēndi na mbə Zliya Hyalay, wa slən tsa shi di na gəzəa? Ma kə mēndi kwəma vay:

Ma hakwə tsaa niy ndəghamti ka ndəbə shiy vay, ghəci zhini naa zhəghəy ka hakwə tsaa gwəraa jihəti ciki,

kə mēndi mbə zliya. <sup>18</sup> Ya wa ntsaa bati tərəə dzəti hakwə tsa vay, ta bəəlivərivay dza ntsa va. Ghəci kə tərəkənvay kən ndə bə na, mba'a zlərəvəri ndə» kə Yesəw.

*Tsəhə ghən kaa mazə tsaa sləkə hidī ka \*Rəm gwanashi*  
(Mt 22:15-22; Mk 12:13-17)

<sup>19</sup> Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, cəke' \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala lə mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala fəti ghən, dzəkən ghəy bəli Yesəw fir tsa va, kə ghəshi. Dza ghəshi ka pəla kwal tsaa kəsə Yesəw tībata. Kala mbə ghəshiy kəsə, sa hazləni ghəshi va mbəzli. <sup>20</sup> Ghalabəy dza ghəshi ki mba'a ghəshi ghati ndəghwə Yesəw ta kəsə. Kə ghəshi mba'a ghəshi ghwənashi mbəzliy taa məntəvashi nja mbəzli tərəjw tərəjw ni. Nza ghəshi dəfəw kwemer va Yesəw, ta mbə ghəshiy ngaliti, ta kəsəti mbə kwəma dza naa zləbakə. Ə di ghəshi kwəməvə kwal tsaa kəsəti ta banaghə kaa ngwəmna.

<sup>21</sup> Ma sa tsəhəshi ghəshi vəgha Yesəw ki, ma kə ghəshi kaa dəw kwəma shi na: «A Metər, a ghəy sənay, shi bənipə gha ni lə kwəma gəzə gha gwanatay, war kwəma

lə kwal na. Sa nzanay, ka nə gha kar ntsa dikə tsa na tsatsa ndə, ntsa jəw tsa na tsatsa ndə, pə gha, ka təra ghalaa dzəmbə mbəzliw. Ma ghay, kwəma Hyala na sa ka ghaa bananshi kaa mbəzli lə kwal tsa nžə. <sup>22</sup> Va tsəgha di ghəy ghaa gəzanəy, kwal va ghwəmmə ta tsəhə ghən kaa mazə tsaa sləkə hidī ka Rəm gwanashi ta naa njaa?» kə ghəshi.

<sup>23</sup> Ma Yesəw na naci ki na, mba'a sənəm ti tsəhwəli shi va, ma kə ngəshi na: <sup>24</sup> «Citəram dala va ghwəy tə pətsa va di. Fəətə tə dala na na sanay, fəətə wa naa? Ya slən tsa tsaslati mēndi tsa tiy, slən tsa wa naa?» kə. Ma kə ghəshi na: «Fəətə mazə tsaa sləkə hidī ka Rəm gwanashi na, slən tsa ci sa va diba» kə ghəshi. <sup>25</sup> Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ma ghənzə tsəgha kiy, tsəhancim ghən tsa ci kaa mazə tsa va njasa təbə na. Ma ni Hyala shiy na, mba'a ghwəy banavə shi Hyala njasa təbə ghəshi kwərakwə» kə Yesəw.

<sup>26</sup> Ma sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha na, mba'a gəla nava kwəma səəti məhərli shi, mba'a ghəshi catavashi. Shan ghəshi ta favə, kwəma gəmgəm na gəzəkə na tība kwa kwəma mbəzli gar kəsəti ghəshi ti.

*Ta zhakati dza mbəzliy bəkwəshi mbə mətī*  
(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)

<sup>27</sup> Dzəghwa nihwəti mbəzli mbə \*ka Sadəsehi ndəs ghəshi səkəkə kəsəy Yesəw. Ka Sadəsehi vay, ka zhakati mbəzliy bəkwəshi mbə mətiv, ka ghəshiy ni na nashi. Sa səkəkəshi ghəshiy dzəvəgha Yesəw ki na, dza ghəshi ka dəw kwəma və, <sup>28</sup> ma kə ghəshi na: «A Metər, a kə \*Məyizə niy ni kaa kwəma tsaslitəjəy na ta mənī

ghəyəy: “Mba'a kə ndə bəvə mali, dza na mba'a mətiy zlatə mali ci va, kala yakə zəghwə ghəshi liy, ə kə zəmbəghəy dzaa bə mali mbəri tə mali ci va, ta mbə ghəciy yanakə hwəlfə kaa zəmbəghəy tsaa mətiy va” kə niy ni. <sup>29</sup> A nihwəti mbəzli niy nza tifa, mbərfəñ ghəshi ka ndərazhi ndə kwətiñ. Dzəghwa Cikwa tsa mbə shi mba'a bəvə mali, dza na mba'a mətiy, kala yakə zəghwə ghəshi li. <sup>30</sup> Dza Zəra mba'a bəvə mali mbəri tə mali va, kə mba'a mətiy kala yakə zəghwə ghəshi li kwərakwə. Zhini Takwa ba tsəgha. <sup>31</sup> War tsəgha, war tsəgha, pəñw ndərazhi mbərfəñ ni va hati bə mali mbəri tə mali va. Cəke' ghəshi bəkwəshi mbərfəñanavashi, nək tsaa yakə zəghwə kwa. <sup>32</sup> Ma ləy hwəm ki na, mba'a mali va mətita kwərakwə ki. <sup>33</sup> Sana kiy, avanay gwanashi bəhwə mbəzli va mali va. Fəca vici dza mbəzliy zhakati mbə məti kiy, mali tsama ndə dza naa nza mbə shi kwətiñ kia?» kə ghəshi.

<sup>34</sup> Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Tikə tə hidī sənzənvay, mbə bəbəva na kar zhər lə mi'i. <sup>35</sup> Ma na zhər lə mi'i dza Hyalaa ni, gar zhakati na nini mbəzli mbə məti ta piy mbə vəghwə tsaa dza səəkə kwa kwəma, kəy, ka dza niva mbəzliy bəva ghwəlaw. <sup>36</sup> Ka dza ghəshiy zhiniy bəkwəw, yəmyəm dza ghəshiy nza lə ka kwal Hyala. Ndərazhi Hyala dza ghəshiy nza, sa nzanay, a ghəshi zhakatishi mbə məti.

<sup>37</sup> Ma na kwəmaa dzəkən zhakati tsa mbəzli mbə mətiy, a Məyizə niy gəzəkə, mbəzliy bəkwəshiy, ta zhakatishi dza ghəshi mbə məti, kə. Mbə zliya ciy, aa niy tsasliitiy dzəkən ghwə mbə zhəghwə, ma mbəbay:

“Hyala kar \*Abərahəm, lə \*Izakə, mba'a \*Zhakwapə” kə niy ni kaa har Hyala. <sup>38</sup> Di naa gəzəy, tə ghwəməshi na mbəzliy bəkwəshi va. Sa nzanay, na na Hyala na, Hyala mbəzli bəkwə bəkwə ni naw, Hyala mbəzli tə ghwəmə mbə piy na, na nanzə. Ti piy mbəzli gwanashi» kə Yesəw.

<sup>39</sup> Ma sa favə ghəshi kwəma gəzəkə Yesəw va, ma kə nihwəti mbəzli mbə \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala na: «A Metər, a gha gəzəkə kwəma wəzə na» kə ghəshi. <sup>40</sup> Dzəghwa mba'a ghəshi hazlənishi va zhiniy dəw nahwəti kwəma və.

*Dikəba \*Kəristəw na kaa mazə \*Davitə*  
(Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)

<sup>41</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Njaa njaa ka məndi ni “Kəristəw Ntsa tivə Hyala na, jijiy mazə Davitə na” kə məndia? <sup>42</sup> Ya Davitə də'wə ghən tsa ci kiy, aa gəzəkə mbə \*zliya cəm tsa ci, ma kəy:

Ma kə Hyala kwa sləkəpə, kaa Ndə sləkəray:

“Ndi nzəyña tə kwa bəzəmee,

<sup>43</sup> pa' fəca dzee mənti ka mbəz gha ka mbəzli tə dəvə gha!”  
kə,

kə Davitə niy ni.

<sup>44</sup> Nighətim Davitə də'wə ghən tsa ci, “Ndə sləkəra” kə kaa har slən tsa Kəristəw kiy, njaa njaa ka na zhiniy nza ka jijiy kia?» kə Yesəw.

*Ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə kwəma \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala*

(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40)

<sup>45</sup> Dzəghwa Yesəw ka gəzə kwəma kaa mbəzli ta səda ci kwa kwəma mbəzli dən, ma kə kaa ngəshi na: <sup>46</sup> «Avee gəzəñwəy, ya tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə kwəma məni \*ka bənipə

kwəma pəhəti Hyala! Na nashiy war lə kwəbejer dikə dikə ni ka ghəshiy di dza kən ghən, ta ci dikə tsa shi. Jəw di ghəshi məndiy səkwəshi mətsəfəkwə dzar tə ləwmaw. War tə kwəma ka ghəshiy di nzyə mbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Mba'a kə məndi harvəshi ta zəmə shiyəy, war pətsa nzyə mbəzli tə slən va ti ka ghəshiy pala ta nzyə ti. <sup>47</sup> Ghəshi dibay, me' me' ka ghəshiy pamti shiy va mi'i mbəreketi, zhini ka garə kə ghəshiy ni ta cə'wə Hyala, ka ghəshi dza na, nza' nza' nza' ghəshi nzati nza tə cə'wə va, ta mbə məndiy ni, ka nəw Hyala tərənəw ni ghəshi, kə məndi. Na nashiy, ta mənəi ngwəvə dza Hyalaa dzəkən shi, taŋ na nihwəti mbəzli» kə Yesəw.

## 21

### *Mali mbəri kwa ndərma (Mk 12:41-44)*

<sup>1</sup> Ma Yesəw mbə \*ciki Hyala na, dza na ka nighə njasa shəkə ka gəna shiy kaa Hyalaa dzəghwa sərndəkə. <sup>2</sup> Mba'a nighəvə njasa səəkəta nahwəti mali mbəri kwa ndərma kwərakwə, mba'a faghwa dala bakə kwa sərndəkə tsa va. <sup>3</sup> Ma sa naghanti Yesəw kwəma va tsəgha, ma kə ki na: «Ə gəzanəwəy ya lə katan, mali mbəri kwa ndərma nata ghwəy nay, tərənəwba ghənzə faghwa na gəna kaa mbəzli tifa gwanashi. <sup>4</sup> Sa nzanay, nihwəti mbəzli gwanashiy, war jəwə tsətə tivə ghəshi gəna bəkə ghəshi səvəri mbə nahwəti na dən na tərmbə və shi. Ma na mali na nanzə kiy, ya tsəgha na mbə ndərma na, dza na mba'a basanavə shiy niy dza naa pa shiy dzəghwa hwər nze ti shi gwanashi kaa Hyala» kə.

*Ngəra'wə tsa dzaa səəkə  
ghəngəhən ghəngəhən dzəti hidī ka  
ghəshi gha kərə*

*(Mt 24:1-14; Mk 13:1-13)*

<sup>5</sup> Dzəghwa nihwəti mbəzli ka gəzə kwəmaa dzəkən \*ciki Hyala tsa mbə Zherəwzalem, ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «Kay, jəw təbə hərəzli ndəbəti məndi ni ciki tsa li shiw, jəw ghaslamti məndi tsava cikiw, zhini mba'a shi wəzə wəzə ni mbəba, shi bəkə məndi kaa Hyala ta fanta shəndəkə» kə ghəshi. Ma sa favə Yesəw məndiy gəzə kwəma va tsəgha, ma kə na: <sup>6</sup> «Ə gəzanəwəy ya, mbə səəkə na tsahwəti vəghwə, ya tsəgha nay ghwəy ciki tsa va ghaslə ghaslə tsəghay, ta ba'wamti dza məndi, ka dza ghwəy nashi hərəzli tsənəzli tsənəzli ya kwətin ghwəlaw» kə Yesəw.

<sup>7</sup> Dza ghəshi ki, ka dəw va Yesəw, ma kə ghəshi na: «A Metər, ge'i lə tsama vəghwə dza shi gəzə gha niy məniva tay? Tə wa dza məndiy sənay, ndal tərə shi va ta mənivaw kə məndia? Gəzanəy di» kə ghəshi. <sup>8</sup> Ma kə Yesəw na: «Mənəi tə ghwəy məhərli wəzə, əntaa ghwəy dzaa zləba məndiy ngədinəwəy ma. Sa nzanay, dən dza nihwəti mbəzliy səəkə lə slən tsee. Ka ndə dza na: “Yən na \*Kəristəw, a vəghwə səəkəy” kə. Mba'a kə ndə gəzəkəwəy tsəghay, əntaa ghwəy dzaa zləba kwəma gəla tsava ndə ma.

<sup>9</sup> Ma sa ka ghwəy favə gaka mbəz dzar mbə məlməhi, ka zhini ghən mbəzli, kala di ma fəti ta kwəma gəzə mbəzli dikə dikə ni sləkə hidiy, əntaa ghwəy dzaa gwərgwərə ma. Ya njaay pərba niva shiy dza naa gha manamtəvashi di, ta na hidiy, ka dza ghəshiy kərəshi taŋtaŋ ləy hwəm shi vaw. <sup>10</sup> Ə zhinee gəzanəwəy, ka hwəhwə tsa

nihwəti mbəzli dzay, ka mbəz lə hwəhwə tsa nihwəti. Ka tsahwəti mazə dza na, mba'a pəlati miy tə tsahwəti, tapə ghəshi mbə mbəz ta nza. <sup>11</sup> Ta gərgərə dza hidiy dza tərənw, nza zəlghwə biyambə tsa dikə tsa shəəkəy mbəzli. Tərənw ma dzaa nza tə nihwəti hidfi ghəngəhən ghəngəhən. Ta məniva dza shiy, ka dza her mbəzli və shi tərənw, zhini ka tsahwəva shiy cipə kwəma tərənw dzəy tə ghwəmə. <sup>12</sup> Ma ya tsəgha nzə, ka shi va mənivay, ta kəkəsənjwəy dza məndiy dza, ta saɲwəy ngəra'wə. Ka məndi dzay hənj banavənjwəy kaa mbəzli dikə dikə ni mbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə ta basə ngwəvəə dzəkən ghwəy. Ka məndi dza na, mba'am kalaghwanjwəy kwa fərshina. Ka məndi dza dibay, ka kəkəsənjwəy dzəghwa kwəma mezhizhə, lə dzəghwa kwəma mbəzli dikə dikə ni tə hidfi, ta məni ngwəvə. Sa wana dza məndiy saɲwəy ngəra'wə tsa va tsəghay, sa nəwra ghwəy. <sup>13</sup> Ma na na ghwəy ghalabəy, kwal na sava dza ghwəy kwəmavə ta mbə ghwəy ndəgha fəti dzəkənee. <sup>14</sup> Fambə tə ghwəy kwəma dzee na ta gəzanjwəy wəzə mbə məhərli ghwəy. Əntaa ghwəy tatasə ghən tsa ghwəy lə tətəkə: "Njaa dza ghəy mənti dza ghəy mbələnəya?" pə ghwəy ma. <sup>15</sup> Sa nzanay, yən dza naa ndanjwəy kwəma dza ghwəy gəzə ghalabə, lə məhərli sənata kwəma gwa'a. Sa ka ghwəy bəkəvəri na ghwəy gəzə kwəmay, ka dza ka mbəz ghwəy mbay zləbakənjwəy kwəma gar mbanjwəyəw. <sup>16</sup> Ya mbəzliy yakənjwəy, ya ngwarməhinjwəy, ya madi-gahinjwəyəy ta kəkəsənjwəy

dza mbəzli va gwanashi ta fambənjwəy mbə dəvə mbəzli dikə dikə ni, dənj dza məndiy bakwamti nihwəti mbəzli mbə ghwəy. <sup>17</sup> Mbəzli gwanashiy, ka dza ghəshiy di mətəsə ghwəy tə sa nəwra ghwəyəw. <sup>18</sup> Ya tsəgha nzə kiy, əntaa ghwəy hazləni ma. Ya səəti mbə ghən ghwəy kwətinəy, ka dza naa zataw. <sup>19</sup> Va tsəgha, jihəkəvanjwəyəm wəzə. Ma tsəghay, ta mbəlivə piy tsa ghwəy dza ghwəy» kə Yesəw.

*Yesəw gəzə njasa dza məndiy ngazlamti məlmə Zherəwzalem*

(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)

<sup>20</sup> Zhəghwa ma kə Yesəw diba na: «Ma sa ka ghwəy nata məlmə Zherəwzalem dəzlətsəbə mbəzli tsəbay lə shi mbəz və shiy, sənay tə ghwəy ghalabə na, ndal tərə məndi ta ngazlamtiw, pə ghwəy. <sup>21</sup> Ghalabə kiy, ma mbəzli tə hidfi ka Zhəwde na, hwəshi tə ghəshiy dzəmbə kəlanj ta mbəə mbəlishi. Mbəzli mbə məlmə Zherəwzaleməy, hwəshi tə ghəshi. Ni dzar kwamtiy, əntaa ghəshi dzaa zhimbə məlmə va ma. <sup>22</sup> Sa dza naa nza, ma vəghwə tsa vay, vəghwə tsa dza Hyalaa məni ngwəvəə dzəkən mbəzli ti na. Ghalabə dza shi tsasliti məndi mbə zliya gwanashiy məniva. <sup>23</sup> Ngəra'wə tərənw dza savaa nza fəcava kən mi'i lə hwər lə mi'i ka ndərazhi tə hwəm. Sa nzanay, tərənjw dza ngəra'wə ta səəkəə dzəti hidfi. Ta məni ngwəvəə dza Hyalaa dzəkən mbəzli mbə məlmə va, sa satiy nəfə tsa nzə. <sup>24</sup> Ta bak-wamtishi dza \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə lə kafa'i. Ka ghəshi dza na mba'a ghəshi kakasamtishi, ta nza ghəshi ka mevivi dzar mbə hwəlfəhi mbəzliy kamaa ka

**21:12** 21:12-19 Mt 10:17-22; Zhj 16:1-4 **21:12** 21:12 SləniKY 12:1-4; 18:12-17; veher SləniKY 24-26 **21:14** 21:14-15 12:11-12 **21:16** 21:16 Mishe 7:6; Mt 10:35; Lk 12:52-53 **21:18** 21:18 1Sam 14:45; Mt 10:30; Lk 12:7 **21:19** 21:19 ShiZhj 13:10 **21:20** 21:20-24 19:41-44; 20:16; Mt 22:7 **21:22** 21:22 Nəw 32:35; 'Wəzh 9:7

Zhəwifə. Ta zləghwəhwə məlmə Zherəwzalem dza għəshi ka sa shi, pa' fəca vici dza Hyalaa bəhwə və shi, mba'a banavə kaa nihwəti mbəzli» kə Yesəw.

*Səəkə tsa Zəghwə yakə ndə ngəri*

(Mt 24:29-31; Mk 13:14-27)

<sup>25</sup> Ma kə Yesəw dība na: «Sa ka hidfi nza ndəkwə ta kərəy, ta məniva dza shiy cipə kwəma ka pəghəva tə vici, kə pəghəva tə tir, ka pəghəva tə sasərkwəhi gwa'a. Tərənjw dza her hwəlfəhi mbəzli tə hidfiy dzashi, kala dza għəshiy sənashi ma shi ka għəshi məniva va gaka yam kwa həl lə va kwəfəghə tsa shi. <sup>26</sup> Ka shi nza bərci və shi mə ghwəmə 'wakəvə na, ka kwəfəghə. Ka mbəzli dzay, ka hazləni, sa ka għəshi zəzəti kwəmaa dzaa səəkəə dzəkən mbəzli tə hidfi. <sup>27</sup> Ghalaba kiy, nza Zəghwə yakə ndə ngəri tsahwə, war ka nay mbəzli lə mətsə shi səəkə mbə kwəlebi tə ghwəmə, lə bərci və tərənjw, tsəgha shəndəkə dība. <sup>28</sup> Ma sa ka ghwəy nashi gəla shi tsəgha ni va ghati mənivay, hedehefə kə nəfə tsa ghwəy taa nza, mba'a ghwəy jihətəvanjwəy. Sa nzanay, ndal tərə ghwəy ta mbəlinjwəy ghalabaw» kə Yesəw.

*Yesəw bəli fir lə kwəma daskwa*

(Mt 24:32-35; Mk 13:28-31)

<sup>29</sup> Ma ləy hwəm kwəma va na, dzəghwa Yesəw dība ka bəlanshi fir. Ma kə na: «Nighəvə tə ghwəy daskwa, lə nihwəti fəhi gwa'a. <sup>30</sup> War nashi ma ghwəy għəshi ghati day. Gwa'a ka ghwəy sənay na, a vəghwə tsaa dzəmti kətikəvay, pə ghwəy. <sup>31</sup> Ava tsəgha na ki, nashi ma ghwəy gəla shi bələkənjwəy va va ghati mənivay, sənay tə ghwəy

ndal tərmbə Hyala ta səəkə ta sləkə mbəzliw, pə ghwəy. <sup>32</sup> A gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ka dza mbəzli mbə vəghwə tsa ndatə tsaa bəkwəshi ka shi gəzanjwəy ya ni gwanashi mənivaw. <sup>33</sup> Nay ghwəy na, kar ghwəmə nata ghwəy na għəshi lə hidfi gwa'ay, kərəp dza għəshiy zashi. Ma na kwəmee na nanzə kiy, ka kərə naw» kə Yesəw.

*Mənim məhərli!*

<sup>34</sup> Ma kə Yesəw bə na: «Məni tə ghwəy məhərli tərənjw. Əntaa ghwəy dzaa zlatanavə məhərli ghwəy kaa zəzəmə shiy lə kaa sasa shiy ghipə lə kaa məniva mətsə ta mbəə kwəməvə shi tə hidfi ma. Mba'a pə ghwəy dzaa kəslimbə għən kən niva shiyəy, vətəghə dza vici dzeə vaa səəkə tiy kəsanjwəy. <sup>35</sup> Njasa ka məniva vaa kaghwa kərpi vətəghə dzəghwa zləkwəy, ava tsəgha dzeə səəkə vətəghəə dzəkən mbəzli tə hidfi gwanashi. <sup>36</sup> Ghənzə tsəgha kiy, əntaa ghwəy bə hi ma, ə pə ghwəy cə'wə Hyala ya hwəmba. Ta mbə ghwəy kwəməvə bərci ta mbəlinjwəy va shiy dza vaa səəkə gwanashi. Ma nza ghwəy mbə kwəməvə garənjwəy, kwa kwəmee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.

<sup>37</sup> Ava tsəgha niy bənipe Yesəw shiy havəghwə mbə \*ciki Hyala. Ma hetihwer sa ka vərdiy mənta na, ka dzay ta hi mə kəlanj tsa har mənidiy kəlanj \*Wəlivə. <sup>38</sup> Ka mbəzli gwanashiy dza ki na, ka səəkə pəətə mekəshi mekəshi ta fa kwəma gəzə na va kaa mbəzli mbə ciki Hyala.

## 22

*Mbəzli dikə dikə ni mbə pəla kwal tsaa kəsə Yesəw*  
(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Zhj

11:45-53)

<sup>1</sup> Ma ghala pətsa va ki na, mba'a vici \*makwaghwa Pakə kətikəvata. Mbə makwaghwa vay, kar məndiy zəmə peŋ tsa nza \*is mbəw. <sup>2</sup> Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala ghəshi lə \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a ghəshi madishi ta pəla kwal tsa kəsə Yesəw, ta pəəsli ci. Mbə hazləni ghəshi va mbəzli, kala mbə ma ghəshiy kəsə ci.

*Zhəwdasə mbə dī nga dafa ta Yesəw*

(Mt 26:14-16; Mk 1:10-11)

<sup>3</sup> Dzəghwa \*ndə jaka tsa Hyala mba'a dzay dzəmbə nəfə tsa Zhəwdasə, tsa har məndiy Isəkariyətə. Ndə mbə \*mbəzli ta səda Yesəw va mən lə bakə ni. <sup>4</sup> Dza Zhəwdasə mba'a dzaa kəsashi mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni sləwa ka ndəghwə \*ciki Hyala. Dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli va. Njasa dza naa mbay kwəməvəŋ ngati dafa ta kəsə Yesəw. <sup>5</sup> Ma sa favə mbəzli va kwəma gəzanakəshi Zhəwdasə va na, mba'a ghəshi vəshishi. «Ta ngavəŋja səda gha dza ghəy gha kə kwəməvəŋəy kwal tsa kəsə ci» kə ghəshi. <sup>6</sup> Tsəgha na, e zləbavə, kə Zhəwdasə ka dzay. Dza na ka pəla kwal tsa nga dafa ta kəsə Yesəw nja kwa mbəmbə kala dza nihwəti mbəzli gwanashi niy fəti ghən.

*Yesəw mbə ghwəni \*mbəzli ta səda ci ta ta shi dza naa zəmə mbə \*makwaghwa Pakə*

(Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Zhŋ 13:21-30)

<sup>7</sup> Dzəghwa vici makwaghwa ka məndiy zəmə ma peŋ tsa nza \*is mbə, mba'a mənta. Ma mbə vici vay, kar məndiy həni zəghwə təmbəkə ta tsə Pakə.

<sup>8</sup> Dza Yesəw da' harvə kar Piyer lə Zhan. Ma kə ngəshi na: «Mbalam a ghwəy dzaa tatəmmə shi dza ghwəmmə zəmə mbə makwaghwa Pakə» kə. <sup>9</sup> Ma kə kar Piyer ngəci na: «Kwəma dī gha ghəy dzaa tatəmmə shi zəmə vaa?» kə ghəshi. <sup>10</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam, ma sa ka ghwəy tsəhəŋwəy mbə məlməy, ta kwəmay dza ghwəy lə ndə, lə tsaghwa yam və. Nza ghwəy nəw dzakə ghi tsa dza naa dza. <sup>11</sup> Ma sa ka ghwəy tsəhəŋwəy kəybay, ma nza ghwəy gəzanci kaa ndə ghi tsa va, ma pə ghwəy taa niy: «Mətər tsa ghəy ghwənikəŋəy na. A kəy, ndara ciki tsa dza ghəy səəkə ta zəmə shiy lə mbəzli ta sədee mbə Pakə, kə» pə ghwəy taa ni ngəci. <sup>12</sup> Gəzanakə ma ghwəy tsəghay, ta citəŋwəy ciki dza na dikə mə ghən tsahwəti ciki, gwəma gwəma ghəci. Ava mbəba ka ghwəy dzaa tatəmmə shi dza ghwəmmə zəmə mbə Pakə ki» kə Yesəw.

<sup>13</sup> Tsəgha na, kə kar Piyer, mba'a ghəshi madishi ka dza-shi. Mba'a ghəshi kəsashi shi va gwanashi njasa gəzanakəshi Yesəw va. Mba'a ghəshi tati shi zəmə dza ghəshiy zəmə mbə Pakə.

*Yesəw mbə zəmə shiy mbə \*makwaghwa Pakə ghəshi lə \*mbəzli ta səda ci*

(Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; 1Kwər 11:23-25)

<sup>14</sup> Ma sa mənta tihwer ki na, dza kar Yesəw lə mbəzli ta səda ci mba'a ghəshi səəkəshiy nzyəshi, ka zəmə shiy ghəshi. <sup>15</sup> Ma ghəshi mbə zəmə shi zəmə va, ma kə kaa mbəzli ta səda ci va na: «Yən kiy, kwəma jəw səəkəe mbə maw zəmə shi zəmə mbə Pakə ni lə ghwəy gwanəŋwəy, ka məndi gha sara ngəra'wəw. <sup>16</sup> Sa



gəzanjwəy ya va tsəghay, ka dzee zhiniy zəhwə shi zəmə mbə Pakə ghwəlaw. War shi dī Pakə vaa gəzə cikəvərivashi gwa'a gwa'a. Ma ghalaba kiy, ta zəmə shi zəmə va dzee dza tə pətsa sləkə Hyala» kə. <sup>17</sup> Ma sa gəzəkə na tsəgha na, dza na həŋ bəvə hwəpər tsa nza shi sa kwa, kə mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma kə kaa mbəzli ta səfa ci na: «Ndim shi sa ni a ghwəy sa shi. <sup>18</sup> Sa nzana, e gəzanjwəy, ka zhinee sahəwə shiy ghwəla kala fəca dza Hyalaa səəkə tə sləkə mbəzliw» kə.

<sup>19</sup> Zhini na ləy hwəm kwəma va, həŋ bəvə peŋ, dza na, mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma sa mananati na 'wəsa na, mba'a ngangavəri peŋ tsa vaa banavəshi. Ma kə ngəshi na: «Ava ghənzə na vəghee va zlatee kaa mətī tə ghwəy. Tsəgha pə ghwəy taa mənī ta zəzəə dzəkən mətēe» kə.

<sup>20</sup> Zhini na kaa hwəpər tsa nza shi sa kwa, tsəgha ghəci mənī li sa zəməhwə ghəshi shi zəmə. Ma kə na: «Avanashim shi sa niy, ghəshi na yəwən \*sla kiri tsa slati Hyala, ta zhiniy jakəva lə mbəzli lə miyiyi ya ni shəkəshi tə ghwəy. <sup>21</sup> Ə gəzanjwəy ya, avanayəm ntsaa ngati dafa tə ya mbə zəmə shiy kwa kwakwa tsa kwətij tsa lə ya. <sup>22</sup> Ta na navay, yən yən Zəghwə ndə ngəri nee kiy, ta pəəslitəra dza mənī war njasa tarəkə Hyala vaa dzəkənee. Ə na na nzana nanzə kiy, tərənjw dza ngəra'wəə nza kən ndə nga dafa tə ya tsa va» kə. <sup>23</sup> Ghalaba tsəgha ki na, dza mbəzli ta səfa ci ka dəfəw kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Wa tsaa dza va ta mənī gəla nava kwəma mbə ghwəmmə kia? Tsama kia? Tsama kia?» kə ghəshi.

### A ntsa dikə tsaa?

<sup>24</sup> Dza \*mbəzli ta səfa Yesəw, mba'a ghəshi ghavə ngərə ghəpə kwa jipə shi, ta mbəə sənay ntsaa dzaa nza dikə tsa mbə shi. <sup>25</sup> Mba'a Yesəw favə ghəpə tsa shi va. Ma kə kaa ngəshi na: «Favə ghwəy na, a ghwəmmə sənay mbə mənī mazə tsa shi na mezhizhəy dzəkən mbəzli tə hidī. Mbəzli dikə dikə niy, a ghəshiy dī mbəzli sləwa ghəshi vaa falshi: “Mbəzli wəzə ni nza ghwəy” kə ghəshi. <sup>26</sup> Na na ghwəy na ghwəy kiy, tsəgha dza naa nzaw. Ntsa dikə tsa mbə ghwəy, nja ntsa jəw tsa kə taa zhəghəy. Ma ntsaa sləkənjwəy na, mba'a zhəghəy nja ndə sləni tsa ghwəy. <sup>27</sup> Tsama ndə gwəra na dikə mbə kar ntsaa nzəyəy dərəsə ka ndəghə shi zəmə, ghəshi lə tsaa banči shiy ta zəməshi ghəcia? A ghwəmmə sənay, tsaa nzəyəy va ndə ta zəmə shiyəy, ghəci na sa dikə tsa. Avanay sana kiy, yən na ntsa dikə tsa mbə ghwəy. Ya tsəgha nzee ntsa dikə tsay, ndə ghəranjwəy sləni zhəghəree. Mən tə ghwəy tsəgha kwərakwə.

<sup>28</sup> Ghwəy kiy, war kwasəbee nza ghwəy ya hwəmba mbə ngəra'wə tsa see tsa. <sup>29</sup> Yən kwərakwəy ta ndanjwəy mənī mazə dzee, njasa ndara Dirə va mənī ci. <sup>30</sup> Ka zəmə shi zəmə, ka sa shi sa dza ghwəy nza kwasəbee tə pətsa kwətij tsa, tə pətsa sləkəe. Ka ghwəy dza na das das nzəyŋwəy kwa gəzligəzli mezhizhə, ka sla ngwəvəə dzəkən mbəzli mbə takəhi mən lə bakə ni va mbə hwəlfə ka \*Izərayel» kə Yesəw.

*Yesəw mbə gəzə vərəslə tsa dza Piyer ta vərəslə*

*(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Zhj 13:36-38)*

<sup>31</sup> Ləy hwəm kwəma va, ma kə Yesəw ka Shimanjw na: «A Shimanjw, a Shimanjw, a \*ndə jaka tsa Hyala niy dəw kwal ta mbə tanjəshamətənjwəy, njasa ka ndə vaa pəhəkəvəri davəna mbə ha. <sup>32</sup> Sa nighətəe tsəghay dzee, mba'ee cə'wəti Hyala tə gha əntaa gha zlay nəwra. E sənay, a gha taa zlay nəwra, ma sa ka gha zhakatınay, nza gha mətəshanshi bərci kaa nihwəti ngwərməhiņa mbə nəwra» kə. <sup>33</sup> Ma kə Piyer na: «A Ndə sləkəpə, e pəhamtəvara ta zləba dza kwasəbə gha, ya pa' kwa fərshina, ya pa' ka məti kwasəbə gha na nee» kə. <sup>34</sup> Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «A Piyer, ə gəzamtənee avanay ndatsə, ka ngələkə gha way, gha zhinti gəzəə dzəkənee: “Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw” pə gha mahkan səda» kə.

*Kwəmaa dzəkən mbəl pas, lə mbəl tsaa dza ta wə mba'a kafa'i*

<sup>35</sup> Zhəghwa ma kə Yesəw ngəshi na: «Ghala pətsaa niy ghwənanjwəy ya vay, e niy gəzanjwəy, əntaa ghwəy bə mbəl pas, lə mbəl wə, lə kwekweher ma, pən, niy shanjashi shiy ghwəy na?» kə. Ma kə ghəshi na: «Awə, niy shanjashi shiy ghəyəw» kə ghəshi ngəci.

<sup>36</sup> Zhəghwa, ma kə ngəshi na: «Nana kiy, ntsa nza mbəl pas vəy, bəvə tə ghəci sa ci ta dza li. Mba'a kə mbəl wə va ndə na, ka dza ghəci li diəba. Kala kafa'i va ndəy, ə kə dzaa dələmti kwəbanj tsa ci ta pa kafa'i. <sup>37</sup> Sa nzana kwəmaa niy tsasliti məndi vaa dzəkənee mbə Zliya Hyala ghala mbəradzəy, war ghənzə mənta na. Ma kə məndi niy niy: “Mbə ka məni rəda niy mbərəmbə məndi” kə məndi niy

ni. Tsəgha na, ta na navay, shi tsasliti məndi vaa dzəkənee na ta məniva dza ghəshi tsəgha» kə Yesəw.

<sup>38</sup> Ma sa favə mbəzli ta səda ci va tsəgha, ma kə ghəshi na: «A Ntsaa sləkənjəy, avanashi kafa'ihə tikə bakə va ghəy» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Gwa'a ki, wəkə na tsəgha» kə.

*Njasa cə'wə Yesəw Hyala mə kəlanj \*Wəlivə*

(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)

<sup>39</sup> Ma ləy hwəm kwəma va na, dza Yesəw mba'a madiy dzəmə kəlanj 'Wəlivə njasa sənabəy na mbə məni ndimndim. Mba'a \*mbəzli ta səda ci madishi kwasəbə kwərakwə. <sup>40</sup> Ma sa tsəhəshi ghəshi mə kəlanj ki, ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səda ci va na: «Cə'wəm Hyala a ghənzə ndəghwənjwəy, vantaa \*ndə jaka tsa nzə ngadambənjwəy mbə məni \*kwəma jikir na» kə.

<sup>41</sup> War sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a katantəvay vəgha shi ge'i ge'i gar bəzlaghə hakwə ndəə dzəti pətsa nza na va ti li shi. Dzəghwa na ki, tsəfəkəwə tsəfəkəwəy tə shinin ci, ka cə'wə Hyala ghəci, ma kə na: <sup>42</sup> «A Di mba'a pə gha zləbatiy, bashamti ngəra'wə tsa va səkəy dzəkənee. Ma nanzə kiy, a ghənzə məniva war njasa dēe nə yaw. War kwəmaa təbanj mbə nəfə tsa gha kə taa məniva» kə. [ <sup>43</sup> Ghalaəba tsəgha ki na, dzəghwa \*ndə kwal tsa Hyala mba'a səkəy mə ghwəmə dzəvəgha ta mətəshanci bərci. <sup>44</sup> Yesəw kiy, mba'a hazləniy va ngəra'wə tsa va ka gwərgwərə, sa nzana tsəgha ki na, dza na ka zhiniy mətəshə cə'wə Hyala tərənjw tərənjw. Capə capə capə ghaa nay ma ghwətəghwətə və,

war ka njøremæ dzøti hidí nja miymiy.]

<sup>45</sup> Ma sa køræmti na cø'wø Hyala ki na, dzøghwa na pølhømf kaføy, mba'a sækøy dzøvøgha mbøzli ta søfa ci. Sækø na na, ghøshi tø hi va dali tøkø ngøra'wø. <sup>46</sup> Sækø na, mba'a førgashi. Ma kø ka ngøshi na: «Wa navam bøhwø ghwøy hi kia? Satinjwøyømf, a ghwøy cø'wø Hyala a ghønzø ndøghwøjwøy, vantaa ndø jaka tsa nzø ngadambøjwøy mbø møni kwøma jikir na» kø.

*Njasa kəsə məndi Yesəw*

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Zhj 18:3-11)

<sup>47</sup> War Yesøw mbø kørni gøzø kwøma vaa sækwa na, gidøfðø mbøzli sækøshi. Mba'a Zhøwdasø tsahwøti ndø kwøtinj mbø \*mbøzli ta søfa Yesøw va møj læ bakø ni tø kwøma shi, ka 'wanshi kwal. Ma sa sækøy na na, karø ka dzar dzøvøgha Yesøw, ta sækwø njasa ka ndø vaa sækwø madigay. <sup>48</sup> Ma kø Yesøw kaa ngøci na: «A Zhøwdasø, wa nava sækwøra ghaa nja madiganja sa di gha nga dafa tø ya yøn Zøghwø yakø ndø ngøri kia?» kø. <sup>49</sup> Ma sa nashi mbøzli kwasøbø Yesøw shiy dzaa møniva tsøgha, ma kø ghøshi kaa ngøci na: «A Ntsaa sløkøjø, zløbati gha a ghøy køøslivørishi læ kafa'ihí ghøy ni na?» kø ghøshi. <sup>50</sup> War ghwøla tsøgha na, dza tsahwøti kwøtinj mbø shi pøtsø køsløkøghwa slømfø kwa bøzømfø vøgha ghøn ndø ghøra sløni kaa dikø tsa \*ka ta Hyala. <sup>51</sup> Ma kø Yesøw ngøshi ki na: «Ka møni ghwøy tsøgha ma, zlashim» kø. Dza na dap dapata slømfø zal tsa va va, mba'a mbølanæmti sa ci.

<sup>52</sup> Ma sa mbølití Yesøw ntsa va, ma kø kaa mbøzli dikø dikø ni va mbø \*ka ta Hyala, ghøshi læ mbøzli dikø dikø ni ndøghwø \*ciki Hyala, mba'a møtikwøkøwø

na: «A mbøzli ni, tawa sækø ghwøy ta køsøra læ kafa'ihí mba'a ghødemesli njasa nzee ndø ghøli kia? <sup>53</sup> Vici va vici va ghwømfømfø niy nza læ ghwøy mbø ciki Hyala na, a kar ghwøy køsøra ghalabaw. Sønay tø ghwøy, tsatsa vøghwøy, tsa ghwøy na sækøy na ta køsøra, vøghwø tsa dza ntsaa ghøra sløni mbø kwøslíy ci ni ci børciy søvøri na» kø.

*Vəraslə tsa Piyer*

(Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Zhj 18:12-18, 25-27)

<sup>54</sup> Ma sa gøzamti Yesøw kwøma va tsøgha na, dza ghøshi tasl ghøshi køsøti. Ka pømfø dzakø ghi tsa dikø tsa \*ka ta Hyala. Ghøshi mbø pømfø na, war ø Piyer nøwshi kørakø kørakø pa' køghi tsa dikø tsa ka ta Hyala va ghøci nøwghøshi. <sup>55</sup> Mba'a møndí niy pøhøy ghwø kwa tipø va, tazøl mbøzli ta ghwø va ka bøghøzli. Dza Piyer kwørakwø ki, das nzøyøy mbø shi.

<sup>56</sup> Dza nahwøti mali kwa ghøra sløni køghi tsa va, mba'a fati møtsø tø Piyer ghøci mønzyø ta ghwø va, war ø ghønzømfø nighø. Ma kø kaa mbøzli tífá na: «Ma zal tsay, ntsaa nza kwasøbø ntsa va na» kø. <sup>57</sup> Dzøghwa Piyer ka vøraslø, a kø na: «Ømf, sønay tsava ndee na neyew mali naw» kø. <sup>58</sup> Ma løy hwømfø jøw fá na, dza tsahwøti ndø mba'a nighømfø, ma kø ngøci fá na: «Gha kwørakwøy ntsay, ntsa kwasøbø mbøzli va nza gha» kø. Ma kø Piyer fá na: «Tífaw, na neyey dzar kwasøbø nzee neyew, pøn bása» kø. <sup>59</sup> Ma løy hwømfø sa nzay møndí nza gar tsahi kwøtinj dífa na, dza tsahwøti ndø ka gøzø kwøma dífa, a kø na: «A ntsa nanzø na katanj katanj nay, kwasøbø ntsa va niy nza na. Sa nzanay, ndø ka Galile na kwørakwø» kø. <sup>60</sup> Ma kø Piyer

diba na: «A zal tsa, sənashi gəla ni dī gha ni gəzə shiyee na neyew» kə.

War ghwəla Piyer kərni gəzə kwəma va səvəri tə miy ci na, mba'a ngələkə way tsəgha ki. <sup>61</sup> Sa way ngələkə ki na, dza Ndə sləkəpə, tərəd' zhəghəghə kwəma ci dzar kwa Piyer, ka nighə ghəci. Ghalaba ki na mba'a Piyer zəzəvə kwəmaa niy gəzanakə Ndə sləkəpə va, ma kə niy ni ngəciy: «Ka ngələkə gha wa ndatsəy gha zhinti gəzə mahkan səfa gha: “Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw” pə gha» kə niy ni kaa ngəci. <sup>62</sup> Sa zəzəti Piyer kwəma mənti na va na, dza na pəlhəm satiy, mba'a səvəriy tə ngwəla, ka wahə ghəci tərəjw tərəjw.

*Məndiy sawa Yesəw, ka də'wə  
(Mt 26:67-68; Mk 14:65)*

<sup>63</sup> Ma Yesəw kwa hwər tipə dikə tsa \*ka ta Hyala ki na, dza mbəzliy ndəghwə va, ka sawa, ka də'wə. <sup>64</sup> Ka ghəshiy dza, mbəkəwə mbəkəway kwəma ci, ka də'wə. Ka ghəshi dza na ka dəw və, ma kə ghəshiy ni na: «Ca gəzanəy ntsaa ləkəja di?» kə ghəshiy ni. <sup>65</sup> Dzəghwa ghəshi, war ə ghəshi gagay ka tsətsəərə tərəjw tərəjw.

*Yesəw kwa kwəma ka sləkə  
kwəma mbə \*ka Zhəwifə  
(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Zhj  
18:19-24)*

<sup>66</sup> Ma sa kərəy pi ki na, dzəghwa mətikwəkəwə mbə ka Zhəwifə ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala, mba'a \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala basə ghəshi basətəvashi. Mba'a ghəshi dzaa pəməkə Yesəw dzəkwa kwəma mbəzliy sləka ka Zhəwifə. <sup>67</sup> Dza ghəshi ka dəw kwəma və, ma kə ghəshi ngəci na: «Ə dī ghəy gha

gəzanəy, nda gha na \*Kəristəw tsa tivə Hyala» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ya ə gəzanəy ya sanay, ka dza ghəwəy ni katan na pə ghəwəyəw. <sup>68</sup> Mba'a pən ni, kadiw e dəw kwəma va ghəwəy pən ba na, a ka zləbara kwəma dəwee va ghəwəyəw. <sup>69</sup> Ghava na tə ndatsəy, ta nzəy dzee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri tə dəvə kwa bəzəmə Hyalaa kwa bərciy sləkə shiy gwa'a» kə. <sup>70</sup> Ma sa favə ghəshi Yesəw gəzəkə tsəgha, ma kə ghəshi gwanashi na: «Zəghwə Hyala nza gha tsəna?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw na: «Njasa gəzanəy ya va na, zəghwə nzə nzee» kə.

<sup>71</sup> Ma kə ghəshi na: «Wəkə na nava tsəgha, ka dī mbəzli ghəwəmmə, ta ndəgha fəti ta kwəma mənti na ghəwəla. A ghəwəmmə favə kwəma zləbakəmmə na lə miy tsa ci, də'wə ghən tsa ghəwəmmə basə. Mək na tsəgha» kə ghəshi.

## 23

*Yesəw tə ngwəvə kwa kwəma  
ngwəmma Pilatə  
(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5;  
Zhj 18:28-38)*

<sup>1</sup> 'Wəkəvə mbəzliy basəshi va gwanashi, takwəs ghəshi satishi ka dzashi lə Yesəw, mba'a ghəshi dzaa pəmanaghə kaa ngwəmma Pilatə. <sup>2</sup> Ma sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi ka pə'wə kwəma mənti na ka Pilatə ki, ma kə ghəshi na: «Ma ntsay, a ngədī na mbəzli ghəy ta zhini ghən. A kə kaa ngəshiy, ka tsəhənci ghən ghəwəy kaa mazə tsaa sləkə hidī ka \*Rəm gwanashi ma, kə. Ma kə mbə gəzə kwəma ci ba na: “Yən na \*Kəristəw. Yən na mazə” kə» kə ghəshi. <sup>3</sup> Ma sa gəzəkə ghəshi tsəgha na, dza

**22:61** 22:61 22:34; Mt 26:34; Mk 14:30 **22:64** 22:64 7:16 **22:67** 22:67 9:20; Zhj 10:24-25  
**22:69** 22:69 Dani 7:13; Cem 110:1; SləniKY 7:56 **22:70** 22:70 Mt 26:63; Lk 1:32-35 **23:2**

Pilatə ka dəw kwəma va Yesəw, ma kə na: «Mazə tsa \*ka Zhəwifə nza gha na ntsa?» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Njasa gəzə gha va na» kə. <sup>4</sup> Ma kə Pilatə kaa mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala lə mbəzliy basəshi va tə pətsa va gwanashi na: «A mbəzli ni, a na na yay kəsata kwəma jikir nee va ntsa gar fənci fəti məndiw» kə. <sup>5</sup> Zhəghwa mbəzli va mətəhə, ghəshi mətəhata gəzə kwəma va lə bərci, ma kə ghəshi na: «Ə bananshi na zhini ghən kaa mbəzli lə shi bənipə na va, səkə tə hidfi ka Galile ghati na shi ci va, ka dzar mbə hidfi ka Zhəwde gwanashi, avanay tsəhəy tikə sana» kə ghəshi.

*Yesəw ta ngwəvə kwa kwəma mazə \*Erədə*

<sup>6</sup> Ma sa favə Pilatə mbəzli va haməykə kwəma hidfi ka Galile na, dza na ka dəw və shi, ma kə na: «Ndə ka Galile na ntsa na?» kə. <sup>7</sup> Ma kə mbəzli ngəci na: «Ndə ka Galile na» kə ghəshi. Ma sa favə Pilatə tsəgha na, dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli a ghəshi pəməghə kaa mazə Erədə. Sa nzanay, ghəci niy məni na mazə tə hidfi ka Galile. Ghala vəghwə tsa va ki na, tifa ghəci niy nza mbə məlmə Zherəwzalem.

<sup>8</sup> Ma sa tsəhəshi məndi lə Yesəw kwa kwəma Erədə ki na, mba'a Erədə vəshiy tərəw. Sa niy nzana mbəradzəy ghəci niy nza mbə pəla kwal tsaa nay Yesəw, sa ka naa favə kwəma ka məndi gəzəə dzəkən. Ma kwəmaa niy bərkəti na mbə ghən ciy, nay Yesəw ghəci mbə məni kwəma madəna madəna na, niy di na. <sup>9</sup> Dza na ki ka dəfəw kwemer ghəci dən dən va Yesəw. Kala zləba kwəma Yesəw ngəci ya kwətin. <sup>10</sup> Ma ghala pətsa va na, tifa mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala, ghəshi lə \*ka

bənipə kwəma pəhəti Hyala niy nza, war ka pə'wə kwəma ghəshi tərəw kaa Yesəw. <sup>11</sup> Dza kar Erədə lə ka sawji ci tapə mbə sawa Yesəw, ka sawa, ka 'wəshiy dzəkən. Ghavə ghəshi mba'a ghəshi panakən kwəban tsa tə dimə. Dza ghəshi mba'a ghəshi pəməghə kaa Pilatə difa.

<sup>12</sup> Ma kwatanay ka jaka niy nza kar Pilatə lə Erədə. Ma fəcava na dza nava kwəma, mba'a jakayshi, mba'a ghəshi mənishi ka madigahi tərəw ni.

*Ngwəvə məti kən Yesəw  
(Mt 27:15-26; Mk 15:6-15; Zhj 18:39-19:16)*

<sup>13</sup> Ma sa pəmanaghəm Yesəw kaa ngwəmna Pilatə ki na, dza na mba'a basəti mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala lə mbəzli dikə dikə ni, mba'a nihwəti mbəzli.

<sup>14</sup> Ma kə ngəshi na: «A ghwəy kəsəkə ntsa, ma pə ghwəyəy: “a ngədi na mbəzli ta zhini ghən” pə ghwəy. Dzəghwee kiy, mba'ee dəwhwə kwəma va və tifa kwa kwəma ghwəy. Kəsata fətee və ya kwətin dzar kwa gəla shi gəzəkə ghwəy vaa dzar kabaka ciw. <sup>15</sup> Zhini tsəgha \*Erədə ba, shan ta kəsata fəti və. Va tsəgha zhinikəvə na tikə, ma zal tsay, fəti və gar pəesli məndiw. <sup>16</sup> Ghənzə tsəghay, ə dzee kəkəfəti lə ghwəda, nzee pəlay a ghəci dzay» kə.

[<sup>17</sup> Ndimndim tsa shiy nzay, səkəta ma tsə Pakə njasa nza ghəshi va mbə sanay, kwətin ka ngwəmna Pilatə pəlanayshi ndə mbə mbəzli kwa fərshina.] <sup>18</sup> Sa gəzəkə Pilatə tsəgha na, dza mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə zlanə kwəma lə bərci gwanashi gwanashi, ma kə ghəshi na: «Pəesliti ntsa va, a gha pəlaynəy Barabasə» kə ghəshi. <sup>19</sup> Barabasə tsa di ghəshi

va məndiy pəlanayshiy, ə niy ngadambə na mbəzliy dzəmbə zhini ghən, mba'a niy pəsliti ndə. Va tsəgha niy kəsaghwa məndi kwa fərshina. <sup>20</sup> Sa mawti Pilatə pəlay Yesəw na, zhəghwa na diba ka gəzanshi kwəma. <sup>21</sup> Ma mbəzli va nashi ki na, zləbā na Pilatə va kwəma ghəshiw. Kə ghəshi ka zlapə zlanzlan, ma kə ghəshi na: «Wa danwawəgha, danwawəgha wəgha tsəm, a ghəci mətiy» kə ghəshi.

<sup>22</sup> Ma kə Pilatə kaa ngəshi kwa mahkana gəzə kwəma ci ba na: «Əy wa na kwəma təvəti ntsa gar dənjw məndiy dzəvəgha tsəm kia? Nata kwəma yəfəmti nee ya jəw gar pəsliti məndiw. Ə na na dzee də'wəvə lə ghwəda nee, nzee pəlay a ghəci dzay» kə. <sup>23</sup> Ma sa favə ghəshi Pilatə zləbanakəshi tsəgha na, zhəghwa ghəshi mətsəhə, ghəshi mətsahata gəzə kwəma zlanzlan: «War danwəwə pə gha danwawəgha Yesəw tsa va wəgha tsəm» kə ghəshi. Dzəghwa na shi va kwəma tsəgha, mba'a zəhwə na ngwəmma Pilatə kwəma ki. <sup>24</sup> Dza na mba'a zləbati mananshi njasa dī ghəshi va. <sup>25</sup> Mba'a banavəshi Yesəw, a ghəshi məni shi dī ghəshi va li, kə mba'a pəlanayshi ntsa va ki. Ntsaa niy kəsaghwa məndi va kwa fərshina, sa niy ngadambə mbəzli mbə zhini ghən lə sa pəsliti na ndə.

*Yesəw wəgha tsəm*

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Zhj 19:17-27)

<sup>26</sup> Ma sa banavəshi məndi Yesəw ki na, dza ghəshi ka dzashi li ta danwəwə dzəvəgha tsəm. Ma ghəshi mbə kwal na, bəgəm ghəshi kwəmay lə tsahwəti ndə, Shimanjw, kə məndi kaa slən tsa

ci, ndə ka Shiren ghəci. Ntsa vay mbə za za ci niy səəkə na kwamti. Sa kwəmay ghəshi li na, dza ka sawji, tasl ghəshi kəsəvə, bəradə ghəshi bərdanakən tsəm tsa dza ghəshi va ta danwəwə Yesəw dzəti, a ghəci bə ta nəw Yesəw li.

<sup>27</sup> Dzəghwa dan mbəzli basəshi, bəlidin ghaa nashi ma kwasəbə Yesəw. Mba'a mi'i kwasəbə diba, war ə ghəshiy tihwəni, ka pəsliti ghən tsa shi lə wahə. <sup>28</sup> Dza Yesəw tərəf, zhəghəghə kwəma ci dzar kwa mi'i va, ma kə kaa ngəshi na: «A mi'i ka Zherəwzalem, ka wahə ghwəy tə ya na nee ma. Ta tsa ghwəy ghən lə ta ndərazhi ghwəy, pə ghəy wahə! <sup>29</sup> Sa nzanay, a tsahwəti wəghwə taa səəkə, wəghwə tsa vay, tərənəw dza ngəra'wəwə nza mbə. Ma dza məndiy ni ghala wəghwə tsa vay: «Wahə na kən jinə maliy yakə ma zəghwə, kala səəkə zəghwə sahəwə 'wa tə hati nze sa!» dza məndiy ni. <sup>30</sup> Ma dza mbəzliy ni kaa dəlagwigwi ghalabay: «A dəlagwa, ngəzlakənvanə kən ghəy» va tsatsa ngəra'wəwə, dza ghəshiy ni. Ma kə ghəshi dzaa ni kaa hwəm pi ba na: «A hwəm pi, mbələynəy va tsatsa ngəra'wəwə shi» dza ghəshiy ni. <sup>31</sup> Nighətimam kiy, kwa wəghwə tsa nzana yən tsaa məni shi dī Hyala ka sa ngəra'wee tsətsə kiy, njaa dza naa nza kən mbəzliy zləbā ma kwəma Hyala kia?» kə Yesəw. \*

<sup>32</sup> Ghala pətsaa pəmə məndi va Yesəw ta pəsliy, a məndi niy pəməvə nihwəti zhər bakə ta bəkwəshi kwasəbə Yesəw, sa hwəti niva mbəzli rəda tərənəw na. <sup>33</sup> Ma sa tsəhəshi məndi li shi tə pətsa har məndiy «Gwalgwata», pi nja pa ghən ndə

**23:29** 23:29 21:23 **23:30** 23:30 'Wəzh 10:8; ShiZhj 6:16 **23:31** 23:31 1Pi 4:17 \* **23:31** 23:31 Lə kwəma ka Gərekəy, vanay njasa gəzəti məndi kwəma va: Ya sa nzana tsəgha məndi məni lə fə nəbekəta na kiy, njaa dza naa nza lə fə ghwəli ghwəli na kia? kə məndi. **23:33** 23:33 Ezay 53:12

ngəri na, dza ghəshi mba'a ghəshi danɔwawəgha Yesəw vəgha tsəm tifa ki. Dzəghwa danwə ghəshi danɔwawəgha ka hwə rəfa bakə ni va, ya wa ndə na tə tsa ci tsəm kwərakwə. Tsahwəti na, tə kwa bəzəmə Yesəw, tsahwəti na, tə kwa zlebi ci.

<sup>34</sup> Dzəghwa Yesəw ghəci vəgha tsəm tsa va, tapə ta cə'wə Hyala ta mbəzliy sanamiy ngəra'wə va: «A Di, yan pə gha na gha, pəlashi mbə nəfə tsa gha. Sa nzanay, sənashi shi mənəni ghəshi ni ghəshiw» kə. Ma sa danɔwamti mbəzli va nashi ki na, mba'a ghəshi tihəhwə kwəbənər kən ghən ci kwa jipə shi lə ti dandərdə.

<sup>35</sup> Mbəzliy basəkəvashi nashi kiy, war tifa ghəshi ka nighə kwəmaa məniva. Mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka Zhəwifə na, war kwəma sənə ghəshiy gəzanci. Ma kə ghəshi na: «Ndata \*Kəristəw tsa, tivə Hyala na katanəy, ə kə mbəliti tsa ci ghən njasa mbəlanti na va nihwəti mbəzli ki!» kə ghəshi. <sup>36</sup> Zhini tsəgha ka sawji gəzanci kwəma sənə kwərakwə ba, ka sawa. Dza ghəshi kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw, mba'a ghəshi banavə shi sa ndalakwə niy dzəta miy ci. Ma kə ghəshi na: <sup>37</sup> «Ndata mazə ka Zhəwifə nza gha katanəy, ca mbəlanti ghən tsa gha də'wə ghən tsa gha sana di» kə ghəshi.

<sup>38</sup> Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi tsasliti shiy tə tsəm tə ghən Yesəw. Ma shi tsasliti ghəshi vay: «Ntsay mazə ka Zhəwifə na» kə ghəshi.

<sup>39</sup> Dzəghwa tsahwəti ndə mbə ka rəfa bakə ni va danwəy mənəni vəgha Yesəw mba'a ghəvə sawa ci kwərakwə ba. Ma kə na: «Ə kama ghaa Kəristəw

Ntsa tivə Hyala shəkəna? Ca mbəlanti ghən tsa gha, nza gha mbəlantənəy kwərakwə» kə.

<sup>40</sup> Ma sa gəzəkə tsahwəti ndə rəfa tsa va kwəma tsəgha, ma kə tsahwəti tsa va kaa ngəci na: «Tawa gəzə gha kwəma tsəgha tay. Ə hazlənəni ma gha va Hyala ta na. Ghwəm na na ghwəm sənənəvay, ka rəfa nza ghwəm. Sanay fəti kwətij naa ndammə mənəni lə ntsa. <sup>41</sup> Ta na na ghwəməy, kwaakwa na ngəra'wə tsa ghwəm tsa, sa nzanay, a ghwəm hwəti rəfa, va tsəgha sam mənəni ngəra'wə. Na naci kiy, rəfa mənəti na tifa ya jəwəw, war təgəm tsəgha sa na ngəra'wə» kə.

<sup>42</sup> Ma sa gəzəmti na kwəma va tsəgha kaa ntsa va ki, ma kə kaa Yesəw na: «A Yesəw, ma na nee neyey, zəzə tə ghaa dzəkənəe fəca dza ghaa səkəkə ta sləkə mbəzli gha» kə. <sup>43</sup> Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Nay gha na, kwa gwa'a gəzanjəe, ndatsə ndatsə nay ghwəm dza naa nza lə gha tə pətsa wəzə tsa mə ghwəmə!» kə.

#### *Njasa məti Yesəw*

*(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Zhj 19:28-30)*

<sup>44-45</sup> Ma sa mənəta vici tarə kwa ghən ki na, dzəghwa tərkwəsl pi mənəy ya pa' kwəmaba tə hidfi gwa'a gwa'a, pa' tsahi mahkan hetihwer na war tsəgha pi. 'Wakəvə kwəmtə tsa pəhəy mənəni ta təhəvəri pətsa mbə \*ciki Hyala, bakə mbə sləkwəvərivay. <sup>46</sup> Dzəghwa Yesəw ki, mba'a gəzəy kwəma zlanzlan, ma kə na: «A Didi, avee zlatavəna piy tsee mbə dəvə gha» kə. Ma ləy hwəm sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a mətij ki.

<sup>47</sup> Ghala pətsa va na, tifa dikə tsa ka sawji bələkwə niy nza,

gwa'a gwa'a nashi shiy mənishi va. Sa nashi na na mba'a dzəmbəy mbə fal Hyala. Ma kə na: «Katan katan niy nza zal tsa ntsa wəzə tsa» kə.

<sup>48</sup> Mbəzliy niy bəsəkəvashi va dan ni gwanashi ta nighə kwəma dzaa məniva na, mba'a ghəshi nashi shiy mənishi va. Ma sa nashi ghəshi na, dza ghəshi ka dzashiy jighi, ya wa ndə mbə shi na, war lə dəvə miy nəfə ci, sa zhanshi nəfə tsa shi va nava kwəma.

<sup>49</sup> Ghala vəghwə tsa məniva shi va vay, tifa niy nza madigahiy Yesəw gwanashiy, vəri kərakə, ghəshi lə mi'y niy nəwvə va ghala mađi na səəkə mbə məlmə Galile. Mba'a ghəshi nashi shiy mənishi va gwanashi.

*Njasa lamti məndi Yesəw*

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Zhj 19:38-42)

<sup>50-51</sup> A tsahwəti ndə niy nza tifa ghala vici vay, Zhezhefə, kə məndi kaa slən tsa ci. Ntsa mbə məlmə Arimate tə hidī \*ka Zhəwifə ghəci niy nza. Ntsa vay ntsa wəzə tsa, ka nəw kwal Hyala wəzə, niy nza na, mbə ndəghə səəkə tsa Hyala ta sləkə mbəzli ghəci niy nza. Ntsa va dibay, mbə ka sləka ka Zhəwifə niy nza na. Ghala pətsaa sla mbəzli nza na va mbə shi ngwəvəə dzəkən Yesəwəy, niy zləbavə kwəmaa niy garəti nihwəti ka sla ngwəvə va na na naciw. Niy zləbavə shi mənī ghəshi va na dibaw. <sup>52</sup> Ma sa mətiy Yesəw na, mba'a dzaa kəsay ngwəmna Pilatə ta cə'wə kwal tsa dza ta bə mbəri tsa Yesəw ta dza ta lamti. <sup>53</sup> Mba'a Pilatə banavə kwal. Dza na mba'a dzaa bəkəghwa səkwa mə tsəm tsa danwəvəgha məndi va. Dza na, laj bəvə, mba'a harambə mbə bahəta wəzə na, mba'a faghwa kwa kwəli niy lati məndi

mbə hakwə. Kwəli vay, niy səəkə məndiy lahwə ndə kwa ya kwətinjəw.

<sup>54</sup> Ma ghala vəghwə tsa la na va Yesəwəy, hetihwer fəca vici ka məndiy, gwəmava ta ndəghə \*vici dəkəva ka Zhəwifə niy nza na. <sup>55</sup> Dza mi'y niy səəkəshi va kwasəbə Yesəw ghala səəkə tə hidī ka Galile, mba'a ghəshi pəhay \*Zhezhefə. Mba'a ghəshi nata kwəli Yesəw tə pətsa nza na, lə njasa laghwa Zhezhefə mbəri tsa va kwaβa gwa'a. <sup>56</sup> Ma sa lamtim mbəri ki na, dza mi'i va tərəđ ghəshi zhəghəghəvashiy jighi. Ma sa tsəhəshi ghəshi kəghi na, dza ghəshi mba'a ghəshi pəlati in mba'a wərđi, ta dza ta məsəə dzəti mbəri. Dzəghwa ghəshi fəca vici dəkəva ka Zhəwifə ki, das ghəshi nzəyshi, ka dəkəva njasa gəzəkə kwəma pəhəti \*Məyizə.

## 24

*Njasa zhakatiy Yesəw kwa kwəli*

(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Zhj 20:1-10)

<sup>1</sup> Ma fəca ləwmə dəmasə pəətə mekəshi mekəshi ki na, dza mi'i va pəlhəm ghəshi mađishi, mba'a ghəshi bəvə shiy niy gwəmanti ghəshi va, 'wərđi, mba'a in, ta məsəə dzəti mbəri. Dza ghəshi pəkəw ghəshi dzashiy dzəti kwəli Yesəw va. <sup>2</sup> Ma sa sa tsəhəshi ghəshi tsəgha, tsa' kə ghəshi na, kwəli ghwəni ghwəni, kərakə məndi tsəkəwəy hərəmbəzliy niy kalay məndi va kwəli li. <sup>3</sup> Dza ghəshi təhwə ghəshi dzəmbəshiy dzəmbə kwəli va, njə'wə njə'wə kə ghəshi na, a nay mbəri tsa Yesəw Ndə sləkəpə ghəshiw. <sup>4</sup> Ra'i ghəshi zashi va nava kwəma. War ghəshi hahashi tifa tsəgha na, ghavə zhər bakə vətəghə ghəshi tsahwəshi vəgha



shi tsəgha, lə kwəbenjer tezlezl tezlezl ni kən ghən shi, ka mbərə. <sup>5</sup> War sa nashi mi'i va mbəzli va tsəgha na, mba'a hazləni kəəsəvəshi, nzəy n zəy n zəy n zəy ghəshi n zəy wambə kwəma shi mbə hidī gwanashi. Ma kə zhər va ngəshi na: «A mi'i, tawa pala ghwəy ntsa tə ghwəməy tsa mbə mbəzli bəkwə bəkwə ni shəka? <sup>6</sup> Ghəci tikə kwa kwəli naw. Aa zhakatıy mbə mətı. Zəzəvəm kwəmaa niy gəzanwəy na va niy nza, ghəci ghwəlay tə hidī ka Galile. <sup>7</sup> Ma kə niy niy: «Ta banavəra dza məndi, yən Zəghwə yakə ndə ngəri kaa ka mənı \*kwəma jikir na, ka ghəshi dza na mba'a ghəshi danwəvəghara vəgha tsəm. Ta mətira dzee dza, ma tə kwa mahkana vicee kwa kwəli kiy, ma nzee zhakatira mbə mətı» kə niy ni» kə ghəshi.

<sup>8</sup> Ma sa gəzanakəshi zhər va kwəma va tsəgha kaa mi'i va na, mba'a ghəshi zəzəvə kwəmaa niy gəzanakəshi Yesəw va. <sup>9-10</sup> Dzəghwa mba'a ghəshi bərvashi tə kwəli va, ka dzashi. Avənay slən tsa mi'i va, kar Marəy ka Magədala, Zhanə, mba'a Marəy mbəghəy Zhakə, mba'a nihwəti mi'iy nza kwasəbə shi, tsəgha niy nza ghəshi.

Ma sa bərvashi ghəshi tə kwəli va na, dza ghəshi mba'a ghəshi dzaa gəzanshi kwəmaa mənta va gwanata kaa \*mbəzli ta səfa Yesəw va tərmbə mən lə tan ni, mba'a kaa nihwəti mbəzli gwa'a. <sup>11</sup> Ma sa favə \*ka kwal Yesəw va mən lə tan ni kwəma va na, njasa gəzəkə mi'i va kwəma kama ghən ti ghəshi favə niva shiy. Kala yə kwəma mi'i va va ghəshi.

<sup>12</sup> Ya tsəgha n zə ki na, dza Piyer fakatsa'wə satiy də'wə ghən tsa ci, dza na bəvbəpə bəvə bali, ka dzay dzəti kwəli va. Dzəghwa

na ndəs tsəhəy miy kwəli, gələb gələbəy, njə'wə nighəti pətsa kwaba. War məgapaa niy gapəti mənı mbəri li gwa'a tsəgha sa nata na kwaba tə hidī, kala nay mbəri ghəci. Sa nata na nava kwəma tsəgha na, 'wakəvə na tərəd zhəghətəvay, mba'a dzay jighi. Tərən y nava kwəma mananati madan a kaa ngəci.

*Kwəmaa mənta kwa kwal tsa dzəmbə məlmə Emawəsə (Mk 16:12-13)*

<sup>13</sup> Ma fəcavata, fəca dəmasə na, mba'a nihwəti \*mbəzli ta səfa Yesəw bakə madishi ta dza ta wə mbə nahwəti məlmə, Emawəsə kə mənı kaa slən tsa n zə. Ma ngwəla kwa jipə məlmə va lə məlmə Zherəwzaleməy, gar kiləwmetər mən lə tan na. <sup>14</sup> Ma ghəshi mbə kwal na, war ə ghəshiy sla kwəmaa mənta va gwanata. <sup>15</sup> Ma ghəshi mbə sla kwəma shi va tsəgha na, dzəghwa ndəs Yesəw kəsashi. Kə ka dza ghəci li shi kwa zəərə kwətın na. <sup>16</sup> Mbə nay Yesəw ghəshi nanzə ki na, mba'a shiy makətishi ta sənay ghəshi Yesəw na, kə ghəshi. <sup>17</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Wa kwəma sla ghwəy mbə kwal shəka?» kə. Sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, 'wakəvə mbəzli va tsəgha, ghərən ghəshi ghərənəshi. <sup>18</sup> Ma kə ntsa har mənıy Kəleyəwpəsə ta mbəzli bakə ni va kaa zləban ci na: «Kwətın a nza gha mbə Zherəwzalem, gha gha tsa sənashi ma shiy mənishi ni mbəfa 'war'war na?» kə. <sup>19</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Wa shiy mənishi baya mbəzlia?» kə. Ma kə ghəshi na: «Ə sənashi ma gha shi mananati mənı va kaa Yesəw, ndə ka Nazaretə shəkəna? Ghəciy, \*ndə gəzə kwəma Hyala lə bər ci nza na, mba'a mənəhwə shi dikə dikə ni ghəngən ghəngən. Kwəma

wəzə na ghənzə tərəŋw. Hyala lə mbəzli gwa'ay, a ghəshi sənata kwəma va. <sup>20-21</sup> Ma sa niy nashi ghəy bərçi ci va tsəghay, ghəci na sa ghwənikə Hyala va ta mbəli ka \*Izərayel niy nə ghəy. Ma dza \*ka ta Hyala ghəy dikə dikə ni, ghəshi lə mbəzli ghəy dikə dikə ni na, mba'a ghəshi kəsəghə dzəghwa kwəma ngwəmna, mba'a ghəshi slanakən ngwəwə məti. Dza ghəshi danjwə ghəshi danjwəvəgha vəgha tsəm, mba'a ghəshi pəəsliti. Avanta kwa mahkana vici na sana ndatsə ghala mənishi shi va. <sup>22</sup> Ma kwəmaa gwəramti vaa səəvəriŋəy kiy. A nihwəti mi'i ka ghəy nza li shi kwa zəərə kwətij na li shi kafəshi ndatsə pəətə mekəshi. Mba'a ghəshi tsəhəshi tə kwəli Yesəw va ta nighə. <sup>23</sup> Ma dza ghəshiy, kala kəsəy mbəri tsa Yesəw ghəshi kwa kwəli va. Mba'a ghəshi zhəghəkəvashi. Ma kə ghəshi kaa ngəŋəy sa səəkəshi ghəshi na: «A ka kwal Hyala tsahwəshi ghəy miy kwəli va mba'a ghəshi gəzanəy, aa zhakatiy mbə məti, mbə piy na, kə ghəshi» kə mi'i va kaa ngəŋəy. <sup>24</sup> Ma sa favə ghəy tsəgha na, dza nihwəti mbəzli mbə ghəy, mba'a ghəshi dzaa nighəkə kwəli va. Ma dza ghəshi na, war njasa gəzəkə mi'i va va ghəshi kəsata. Kala nay mbəri tsa Yesəw ghəshi kwəba» kə ghəshi.

<sup>25</sup> Sa famti Yesəw kwəma shi gwanata ki, ma kə kaa ngəshi na: «Ghwəyəy mbəzli kama məhərli və shi gar fə ghən ta kwəma nza ghwəy. Bakə bakə na nefer ghwəy ta kwəma gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala mbə zliya gwanata. <sup>26</sup> Tsəgha kwəma va niy gəzəta nanzə sa? Ta sahwə ngəra'wə dza \*Kəristəw Ntsa tivə Hyala, ka shəndəkə gha dzəti,

kə məndi niy ni nanzə sa?» kə. <sup>27</sup> Dzəghwa na tapə, ta canshi kwəmaa gəzəkəvataa dzəkən mbə Zliya Hyala gwanata. Sa ghəti na tə zliyahı \*Məyizə ka sar pa' tə zliyahı nihwəti ka gəzə kwəma Hyala gwa'a.

<sup>28</sup> Ma sa tsəhəshi ghəshi ndəkwə vəgha məlmə Emawəsə na, dza ghəshi vaa dzəmbə na, dza Yesəw mba'a mənti njasa di na dzay kərakə kən shi. <sup>29</sup> Dzəghwa mbəzli va, mba'a ghəshi tətə'wəwə, a ghəci hi. Ma kə ghəshi ngəci na: «Nzəyŋa lə ghəy, sa nzanay, a vici dzata, ndal tərmbə vərđi ta mənivaw» kə ghəshi. «Tsəgha na» kə Yesəw, mba'a dzəkəy dzəkə ghi ta nzəy lə shi. <sup>30</sup> Dza ghəshi das ghəshi nzəyshi ta zəmə shiy, kə Yesəw mba'a bəvə peŋ, mba'a mənti 'wəsa kaa Hyala. Dza na mba'a ngangavəri mba'a banavəshi. <sup>31</sup> War sa banavəshi na peŋ tsa va tsəgha na, mba'a məhərli shi ghwənita. Kar ghəshi sənay na, Yesəw na sasa, kə ghəshi. Dza Yesəw ki mba'a zanavəshi za tifa. <sup>32</sup> Tapə ghəshi ta gəgəzə kwəma kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Ghala sa gəzam na va kwəma ka cim kwəma mbə zliya kwa kwal na, paf nefer ghwəm niy nza va vəshi sa?» kə ghəshi.

<sup>33</sup> Dza ghəshi nza'jəw ghəshi madishi tsəgha, ka zhəghəvaa zhəmbə Zherəwzalem. Dza ndəs ghəshi tsəhəshi, mba'a ghəshi kəsashi mbəzli ta səda Yesəw va məŋ lə tan ni bəsə bəsə lə nihwəti mbəzli kwasəbə shi. <sup>34</sup> Ma kə mbəzliy bəsəshi va kaa mbəzli bakə ni va tsəhəshi vəgha shi na: «A mbəzli ghəy ni, katanj katanj zhakatiy Ndə sləkəpə mbə məti. A Shimanjw nay lə mətsə ci» kə ghəshi. <sup>35</sup> Dzəghwa, ni bakə ni va mbəzli tapə ta

gəzanshi shiy mənishi li shi, ma kə ghəshi na: «Ma ghəy mbə dzaa dzəmbə məlmə Emawəsəy, a ghəy kwəmay lə Yesəw kwa kwaləy, kalaa niy sənay ghəy. Ma hetihwer sa təhavənjəy na penəy, mba'a ghəy sənay ghalaba ki» kə ghəshi.

*Njasa cinti Yesəw ghən tsa ci kaa \*mbəzli ta səda ci*  
(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Zhj 20:19-23; SləniKY 1:6-8)

<sup>36</sup> War ghwəla mbəzli bakə ni va mbə gəgəzə kwəma va tsəgha na, 'wakəvə Yesəw də'wə ghən tsa ci tsəgha, tsahwə tsahwəy kwa jipə tsa shi. Ma kə kaa ngəshi na: «Nzəyəy zərkə lə ghwəy» kə. <sup>37</sup> Dzəghwa mbəzli gwanashi ka gwərgwərə va hazləni, «Ndəba məkəkwə ndə dzanakənsi na dza» a kə ghən tsa shi. <sup>38</sup> Ma kə Yesəw kaa ngəshi ki na: «Wa shiy mənishi hazləniwəy ghwəy shəka? Wa nava məniti ghwəy nefer ghwəy bakə bakə tsəgha nanzəa? <sup>39</sup> Waa yən na, cam nighətımam dividivee lə shidshidəe gwa'a. Cam daparam tə vəghee nza ghwəy mbəə sənay məkəkwə ndə nza yaw pə ghwəy. Sa nzanay, ya 'yesler, ya sliw na ghəshi mbə məkəkwəw. Na nee kiy, a shi va mbə ya» kə. <sup>40</sup> Ma ghəci mbə gəzanshi kwəma va na, dza na mba'a cintishi dividivi ci lə shidshid' ci. <sup>41</sup> Dza mbəzli va ka vəshi tərəjw tərəjw. Ka mananshi madəja nava kwəma tərəjw. Kala mbə ghəshiy zləbavə gəla nava kwəma di. Ma sa nighəti Yesəw tsəgha, ma kə ngəshi na: «Shi zəmə va ghwəy tikə ta na?» kə. <sup>42</sup> Dza mbəzli va mba'a ghəshi

banakə kəlipə səli səli na. <sup>43</sup> Dza Yesəw laj bəvə, mba'a zəməhwə tiba kwa kwəma shi.

<sup>44</sup> Ma kə kaa ngəshi na: «Ghala vəghwə tsaa niy nzee kwa jipə ghwəy diy, e niy gəzamtəjwəy, shi tsasliti mənidi vaa dzəkənee mbə zliya \*Məyizə, lə mbə zliya ka gəzə kwəma Hyala, mba'a mbə zliya cəməy, ya njaabay, cəke' dza ghəshiy mənishi lə ya, pən niy ni ka ngəjwəy» kə Yesəw. <sup>45</sup> Dza na ki, mba'a kəətitiishi nza məhərli shi mbəə ghwənita ta mbə ghəshiy sənashi shiy tsaslisi mbə Zliya Hyala. <sup>46</sup> Ma kə ngəshi na: «Avantam kwəma tsasliti mənidiy dzəkənee: Ya njaabay ta sa ngəra'wə dza \*Kəristəw Ntsa tivə Hyala, ka mətij. Ma tə kwa mahkana viciy, nza zhakatiy mbə məti.

<sup>47</sup> Diba kiy, ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na dza mənidi kaa hwəlfə mbəzli ghəngəhən ghəngəhən gwa'a tikə tə hidfi. Tawa dza mənidiy gəzanshiy, nza ghəshi mbəə zhəghanti nzəy tsa shi. Ma nza Hyala pəlatanashi kwəma shi jikir na mbə slən tsa ci. Ma nəwər tsa vay, mbə məlmə Zherəwzalem dza mənidiy gha gəzə, ka nəw pa' tə pətsa kəray hidfi, kə mənidi. <sup>48</sup> Ava ghwəy na ka ndəgha fətij dzəkən shi va kaa mbəzli. <sup>49</sup> Sa kee dzay, mba'ee ghwənikəvəjwəy \*Safə tsa Hyala va niy gəzəkəjwəy Dirə bəjwəy. Ma nana diy, nzəyjwəyəm mbə məlmə Zherəwzalem, pa' fəca dza Hyalaa ghwənikəjwəy Safə tsa nzə, nza ghwəy kwəməvə bərçi ta gəzə kwəmee kaa mbəzli» kə.

*Njasa kafə Yesəw dzəmə*

**24:36** 24:36 1Kwər 15:5; zərkə: Lk 2:14 **24:37** 24:37 Mt 14:26; Mk 6:49 **24:41** 24:41-43 Zhj 21:5, 10; SləniKY 10:41 **24:44** 24:44 24:27; Zhj 5:39; Məyizə: SləniKY 7:9-10, 25-27, 35, 37-39; Zhj 5:46; ka gəzə kwəma Hyala: Ezay 52:13-53:12; 'Wəzh 6:2; Cemer: Cem 22:69 **24:45** 24:45 24:25-27, 32; Zhj 20:9 **24:46** 24:46 9:21-22; Mt 26:56; Mk 14:49; 1Kwər 15:3-4; SləniKY 17:2-3; 28:23 **24:47** 24:47 3:3; SləniKY 1:8; 5:31; 11:18; 17:30-31; 20:21; Rm 15:19 **24:48** 24:48-49 SləniKY 5:32; Zhj 15:26-27 **24:48** 24:48 SləniKY 1:8, 22; 2:32; 3:15; 4:33; 10:39-41; 13:31 **24:49** 24:49 4:18

*ghwəmə**(Mk 16:19-20; SləniKY 1:9-11)*

<sup>50</sup> Ma sa gəzanamtishi Yesəw kwəma va tsəgha \*kaa mbəzli ta səfa ci va na, dza na pəm pəməkəvərishi mbə məlmə va, mba'a dzay li shi ndəkwə dzəvəgha məlmə Betani. Ma sa tsəhəshi ghəshi tifa na, mba'a Yesəw kafashi dividivi ci mba'a təfanatishi miy. <sup>51</sup> Ma ghəci mbə təfanshi miy tsa va na, dza na mba'a təhəvərivay li shi, mba'a Hyala bəhwəə dzəmə ghwəmə.

<sup>52</sup> Dzəghwa ghəshi nashi ki na, ka fal Hyala ghəshi mba'a ghəshi madishi ka zhashiy zhəmbə məlmə Zherəwzalem lə vəshi mbə nefer shi tərəŋw tərəŋw.

<sup>53</sup> Ya hwəmba na, war ka basəva ghəshiy nza mbə \*ciki Hyala, ka fal Hyala.

Ava tsəgha na Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw \*Kəristəw njasa tsasliti Ləwka ki.

**Zliya Yəwən kwəma  
wəzə naa dzəkən  
Yesəw Kəristəw njasa  
tsasliti  
Zhaŋ  
Kwəma dza  
ghwəmməə gha  
sənataa dzəkən  
zliya na**

Zhaŋ zəghwə Zhebede tsasliti na zliya na. Ghəciy, ntsa ta səfa Yesəw na. Ma kə mbəzliy, ghala vəghwə tsaa tsasli Zhaŋ zliya nay, ghəci haliy nza na. Piya ka taŋəti məslidə mətsəkə ləy hwəm ya tsa Yesəw tsasli na, kə ghəshi. Ma di naa gəzəy, Matiye, Markə mba'a Ləwkay, pərba ghəshi tsasliti na ni shi zliyahi kən Zhaŋ.

Mbə zliya nay, kar Zhaŋ gəzə kwəmaa dzəkən tsahwəti ntsa ta səfa Yesəw va niy di Yesəw tərəŋw tsa. Ma di naa gəzəy, dzəkən ghən tsa ci ka naa gəzə.

Ma kwəma tsasli Zhaŋ zliya na tiy, ta kəəti mbəzli nza ghəshi mbə sənay Yesəw ka Zəghwə Hyala, lə ta mbə ghəshiy sənay dība ghəci na ndə mbəliphə, kə ghəshi. Ma ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Yesəw tsa vay, ka dzaa zayəw, ta kwəməvə piy tsaa kədi ma dza na (vəh 20:31).

Mba'a kə Zhaŋ tsasliti kwəma mənəhwə Yesəw maɗaŋa maɗaŋa nay, kar naa tsasliti kwəma bəniphə Yesəw dzəkən maɗaŋa mənti na va. A ghwəmməə nighəvə ya tə sa ngaslay Yesəw va mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətsəkə lə peŋ cifə. Ləy hwəməy, dza na ka bananshi kaa mbəzli, ma kə ngəshi na: «Yən na peŋ tsaa bə piy kaa mbəzli» kə (vəh

6). Dzəghwa na dibay mba'a zhinikəmə Lazar kwa kwəli, zhini na mba'a bananavəshi kaa mbəzli, a ka na: «Yən na ntsaa zhini mbəzli səəmə kwa kwəli, zhini ka banshi piy dība» kə (vəh 11). Ma kə Yesəw dība na: «Yən na waŋ pi tsa mbəzli tikə tə hidī» kə (vəh 8:12). «Yən na miy ciki» kə (vəh 10:9). «Yən na ndə mbəli shiy tsa katan tsa» kə (vəh 10:11). «Yən na kwal tsa tidid tsa, zhini mba'a saa kwəma piy tsaa kədi ma» kə (vəh 14:6). Zhini «Yən dəŋw fə, ma dividivi ti na, ghwəy» kə (vəh 15:5).

Ma sa ka Yesəw bananshi shiy kaa mbəzli tsəgha ki na, mbə zləbashi nihwəti mbəzliy nza, ma nihwəti na, kala zləbashi ma.

*Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1 pa' tə vəh 12 Nəwər dzəkən nzəy tsa Yesəw Kəristəw kwa jipə mbəzli, lə njasa bananavə na shiy kaa mbəzli, ta mbə məndi sənay, nda a ndə na.

Vəh 13 pa' tə vəh 17 Nəwər dzəkən shiy ghəngħən ghəngħən, shi bananavə Yesəw Kəristəw kaa mbəzli ta səfa ci, lə njasa dītishi na, mba'a dzəkən cə'wə tsa cə'wəhwə na dəy.

Vəh 18 pa' tə vəh 21 Nəwər tsaa dzəkən məti Yesəw Kəristəw lə zhakati tsa ci mbə məti, lə njasa zhini naa təzliy kwa kwəma mbəzli ci.

*Ntsa har məndiy «Kwəma gəzə Hyala» na Yesəw Kəristəw*

<sup>1</sup> Ghala kwatanata, Hyala ghwəla ta nga shi tə hidī lə shi mə ghwəmə gwa'ay, ntsa har məndiy «Kwəma gəzə Hyala» tība.

«Kwəma gəzə Hyala» vay, ghəshi niy nza na lə Hyala, niy təhəvərivashi ghəshiw.

«Kwəma gəzə Hyala» va na, Hyala va ghənzə.

<sup>2</sup> Ma «Kwəma gəzə Hyala» va kiy, ghəshi niy nza na lə Hyala ghala kwatanata.

<sup>3</sup> Ya wa shi ngati Hyala gwa'ay, war lə Kwəma va ngatishi na.

Tsahwəti sə tifa ya kwətiŋ, mba'a mənəy kala lə Kwəma vaw.

<sup>4</sup> «Kwəma gəzə Hyala» va kiy, səəkə mbə səəkə piy.

Dza piy tsa va, ka mbərə ka mənipə waŋ pi, ta mbə mbəzli tə hidiy sənata kwəma katan na.

<sup>5</sup> Ma waŋ pi tsa va ki na, ka mbərə, ka mənipə waŋ pi mbə kwəsli,

kala mbay kwəsli shərkwamti ya jəw nzo.

<sup>6</sup> Mba'a Hyala ghwənikə tsahwəti ndə, Zhaŋ, kə məndi slən tsa ci, ta nza ghəciy ndə kwal tsa nzo.

<sup>7</sup> Ghəci na ntsaa səəkəy ta cipə kwəma kən kwəma waŋ pi tsa va. Ma nza məndi favə kwəma kən, nza məndi mbəə zləbavə gwanashi ki. <sup>8</sup> Ma na Zhaŋ nacy, ghəci na waŋ pi tsa vaw. A səəkəy na ta ndəgha fətiy dzəkən kwəma kən waŋ pi tsa va.

<sup>9</sup> Ma ntsa nza slən tsa ci vaa «Kwəma gəzə Hyala» kiy, ghəci naa mbərə waŋ pi tsa katan katan tsa.

Mba'a səəkəy dzəti hidī tikə, dzəghwa ka mbərə kaa nefer mbəzli gwa'a.

<sup>10</sup> «Kwəma gəzə Hyala» vay, tifa niy nza na tə hidī, lə kwəma nzo va ngati Hyala shi ngati na tə hidī gwanashi.

Ma na ntsa tə hidī naci ki na, sənivə kwəma va naw.

<sup>11</sup> Mba'a «Kwəma gəzə Hyala» va səkwata

mba'a nzoəta tə hidī nzo.

Ma dza mbəzli nzo na, kala zləbati ka'wəvə ghəshi.

<sup>12</sup> Ma nihwəti mbəzli na, mba'a ghəshi ka'wəvə, ka banavə nefer shi.

Dzəghwa na kaa niy banavə nefer shi va,

mba'a banavəshi bərci ta mbə ghəshiy mənishi ka ndərazhi Hyala.

<sup>13</sup> Nza tsa nza ghəshi va ka ndərazhi Hyala ba na, tə sa yakəshi məndi njasa ka məndi vaa yapə kwa hwər naw, tə sa dī ndə ngəri na baw, əhəŋ, sa nzana, mba'a Hyala banavəshi piy tsa 'war'war tsa na.

<sup>14</sup> Ma dza «Kwəma gəzə Hyala» va kiy,

mba'a zhəghəta ka ndə, lə vəgha ti,

mba'a səəkətaa nzoəta mbə ghwəmmə.

Mba'a ghəy nay dikə tsa mənī na, ma dikə tsa nzo va na, nja dikə tsa ka Didi vaa fanati kaa zəkəwəti zəghwə ci ghəci kwətiŋəy və.

Ava tə kwəma nzo va sənay ghwəmmə nza tsa nza Hyala

ka ntsa wəzə hwər tsa, lə ka ntsa slar tsa ki.

<sup>15</sup> Dzəghwa Zhaŋ tsaa mənī \*batem ki, ka gəzəpə kwəmaa dzəkən ntsa va zlanzlan njasa nza na, ma kə na: «A ghwəy niy favə yən gəzəŋwəy kwəmaa dzəkən ndə bay, ava ghəci na ntsa va ki, saa niy nə ya va: “A ndə tifa taa səəkə lə hwəm yay, a ntsa va tanətəra tə dikə. Sa nzana, ghəci na nacy, ghala məndi ghwəla ta yara na tifa” pən niy ni» kə.

<sup>16</sup> Ghwəmmə gwanamməy,

**1:3** 1:3-4 1:9-10; 5:26; 1Kwər 8:6; Kwəl 1:16-17; Ebr 1:2; ShiZhn 3:14 **1:5** 1:5 Ghava 1:3-4  
**1:6** 1:6 Mt 3:1 **1:8** 1:8 1:20 **1:9** 1:9-10 8:12; 17:25; 1Zhn 2:8 **1:12** 1:12 1Zhn 3:1;  
 Gal 3:26; 4:5 **1:13** 1:13 3:3, 5-6; 1Pi 1:23; 1Zhn 3:9 **1:14** 1:14 Gal 4:4; Flp 2:7; 1Tim 3:16;  
 Ebr 2:14; 1Zhn 4:2; a ghwəy nay dikə tsa mənī na: Mt 17:2; Zhn 2:11; 1Zhn 1:1-3 **1:15** 1:15  
 1:24-27, 30; 5:31-34, 36

a ghwəmmə kwəməvə belə mbə shi sləkə na gwanashi, sa nzana, mbə təfəmmə miy tsa nzə ghənzə ghəngəhən ghəngəhən həzlimə həzlimə.

<sup>17</sup> Kwataja kiy, a Hyala niy pəhəti kwəma ta nəw məndi, mba'a niy banavə kaa \*Məyizə ta bəmmə. Ma kwəma wəzə hwər tsa Hyala tə ghwəmmə, lə kwəma nʒə katanj na kiy, lə Yesəw \*Kəristəw kwəməvə ghwəmmə. <sup>18</sup> A ghwəmmə sənay, tsahwəti ndə tifa mba'a səkəkə nata Hyala njasa nza na tepəw. Zəghwə nzə va, zəkəwəti tsa va, saa niy nza va ka ntsa kwətiŋ tsa ghəshi lə Dəy kiy, ghəci citəmmə na njasa nza Hyala.

*Zhanj ci tsa ci ghən njasa nzana kaa mbəzli*

(Mt 3:1-12; Mk 1:1-8; Lk 3:1-18)

<sup>19</sup> Ma dza mbəzli dikə dikə ni mbə hwəlfə \*ka Zhəwifə mbə məlmə Zherəwzalem na, mba'a ghəshi ghwənashi mbəzli mbə \*ka ta Hyala ghəshi lə mbəzli Levi, ta dzaa dəw kwəma va Zhanj, a kə ghəshi taa ni na: «A Zhanj, a kə məndiy: “Wa ndə nza gha na ghaa?” kə məndi» kə ghəshi taa ni. <sup>20</sup> Sa tsəhəshi ghəshi, mba'a ghəshi dəwti kwəma va tsəgha ki, ma kə Zhanj naci kaa zləbanshi, kala mbə maa dzəkən na: «Ma na nee yən Zhanjəy, yən na \*Kəristəw Ntsa tivə Hyala na neyew» kə. <sup>21</sup> Ma kə ghəshi ngəci ki na: «Əy wa ndə nza gha na gha kia? \*Eli na?» kə ghəshi. «Əm, əhəj, ghəci nzeyew» kə. «Ndə Hyala tsa ndəghə ghəy va nza gha na?» kə ghəshi. «Wa awə baw» kə. <sup>22</sup> Ma kə ghəshi ki na: «War wa ndə nza gha nə gha nana kia? Gəzanjəy,

ta mbə ghəy dzaa zhananshi kaa mbəzliy ghwənənjəy» kə ghəshi. <sup>23</sup> Ma kə Zhanj ki na: «Favə tə ghwəy, yənəy, yən na ntsaa gaka va mbə gamba, njasa niy gəzəkə ndə Hyala \*Ezay va, niy nə na:

Ava məli ndəə gaka mbə zlapə mbə gamba,

a kəy: “Zanamtim kwal tsa dza Ndə sləkəpəə dza kwa bənjw wəzə wəzə,

ka gənjəti tidid” kə, kə niy ni» kə.

<sup>24</sup> Mba'a nihwəti \*ka Farisahi mbə mbəzli ghwənəkə məndi va ta dəw kwəma va Zhanj ki. <sup>25</sup> Ma kə ghəshi na: «Ya sa nzana, nza ghaa Kəristəwəw, a nza ghaa Eliw, zhini nza gha ka Ndə Hyala tsa ndəghə ghəy ba kiwəy, war njaa njaa mananshi gha \*batem kaa mbəzlia?» kə ghəshi. <sup>26</sup> Ma kə Zhanj kaa zləbanshi na: «Yən ta na tsee ghənəy, batem tsa mənijwəyee tsa na, kwataka lə yam gwa'a tsəgha mənijwəyee. A tsahwəti ndə tifa, mbə ghwəy ghəci na, kala sənay ghwəy. <sup>27</sup> Ma ghəci na naci kiy, ləy hwəmee dza naa səkəkə. Daw nzee ta pəli ya kwataka yidi mbə kwakwahə tsa mbə səda ci» kə.

<sup>28</sup> Ma shi va gwanashi kiy, pəriβα tə miy həl Zhərdenj ge'i lə məlmə Betani, tə pətsa mənəi Zhanj batem məniva ghəshi.

*Yesəw na \*Zəghwə təmbəkə tsa Hyala*

<sup>29</sup> Ma way pi tə həzlimə ki na, mba'a Zhanj nay Yesəw ghəci mbə səkəkə dzəvəgha. Ma kə war sa nay na tsəgha na: «Ava ghwəy nay \*Zəghwə təmbəkə tsa Hyala, ghəci dza na ta banti kwəməshi jikir na kən mbəzli tə hidī. <sup>30</sup> Ghəci na ntsaa niy gəzənjwəy ya va kwəma ci niy nə

ya: «A ndə tifa taa səkə ləy hwəm yay, aa dzaa tanətəra tə dikə. Sa nzanay, ghəci na nacyi, ghala məndi ghwəla ta yara na tifa» pən niy ni. <sup>31</sup> Yən yən Zhanjəy, niy sənay ya difaw. War a səkəree ta məni \*batem lə yam kaa hwəlfə ka \*Izərayel, ta mbə ghəshiy sənay ntsa va gwa'a tsəgha» kə.

<sup>32</sup> A kə Zhanj difa na: «Mba'ee nay \*Safə tsa Hyalaa səkə mə ghwəmə nja gherpəpə, ka səkwa pa'wə dzəkən ntsa va ki. <sup>33</sup> Kwatanay, niy sənay yaw. Mba'a Hyala ghənzə saa ghwənara va ta məni batem niy gəzara, a kə niy niy: «A Zhanj, ma ta nza, sa ka gha nay Safə tsee səkwa mə ghwəmə, ka səkə pa'wə dzəkən tsahwəti ndəy, ava ntsa va dza naa mənijwəy batem lə Safə tsee dəwəfəw tsa» kə Hyala niy ni ngəra. <sup>34</sup> Dzəghwa sa nay ya tsəgha ki na, mba'ee garəfa tə kwəma va lə bərci katanj katanj, ava war ghəci na Zəghwə Hyala ki, pən» kə Zhanj.

*Kwa tana \*mbəzli ta səfa Yesəw*

<sup>35</sup> Ma way pi tə həzlimə kiy, mba'a kar Zhanj ghəshi lə nihwəti mbəzli ta səfa ci bakə tə pətsa va difa. <sup>36</sup> Mba'a Yesəw səkəy kwərakwə ki, ka dzar ghəci vəgha shi. Ma sa nay Zhanj Yesəw dzar vəgha shi ki, ma kə na: «Ava ghwəy nay \*Zəghwə təmbəkə tsa Hyala va» kə. <sup>37</sup> Sa favə mbəzli ta səfa ci va bakə ni kwəma gəzəkə na va na, mba'a ghəshi kafəshi ka nəw Yesəw tsəgha. <sup>38</sup> Tərad kə Yesəw na, mbəzli ta səfa Zhanj va bakə ni mbə nəw. Tapə ghəci ta dəw kwəma və shi, a kə na: «A mbəzli ni, a shi pəla ghwəy shəka?» kə. Ma kə ghəshi na:

«A Rabi, kwəma nza gha lə nzəy tsa ghaa?» kə ghəshi. (Ma di slən Rabi tsa va gəzəy «Metər».) <sup>39</sup> Ma kə ki na: «Ndim, səkəm a ghwəy nay!» kə. Mba'a ghəshi kafəshi, mba'a ghəshi dzaa nay pətsa nza na ti. Ma ghala pətsa va na, vici ge'i ge'i lə səkə tsa mbəzli kwamti. Pəkw va hetihwer ghəshi li.

<sup>40</sup> Tsahwəti mbə mbəzli bakə ni va favə kwəma gəzə Zhanj niy nəwvə Yesəwəy, Andəre, zəmbəghəy Shimanjw Piyer niy nza na. <sup>41</sup> Ma sa dzashi ghəshi ki na, dza Andəre mba'a ghəshi 'wa kwəmay lə zəmbəghəy Shimanjw Piyer di. A kə ngəci sa kwəmay ghəshi na: «A Shimanjw, a ghəy kəsay ntsa har məndi vaa Meshi» kə. (Ma di slən Meshi tsa va gəzəy \*Kəristəw Ntsa tivə Hyala.) <sup>42</sup> Dza na pəm pəməghə zəmbəghəy tsa va kaa Yesəw. Sa tsəhəshi ghəshi na, dza Yesəw ka nighə Shimanjw, ma kə kaa ngəci na: «Shimanjw zəghwə Zhanj nza gha bay, dzaa nza kwa kwəmay, Kefasə, dza məndiy ni kaa slən tsa gha» kə. (Ma di slən Kefasə tsa va gəzəy, Kəlfə.)

*Njasa harvə Yesəw kar Fəlipə lə Natanayel*

<sup>43</sup> Ma tə həzlimə ki na, mba'a Yesəw madiy ta zhəghəvəaa zhəti hidī ka Galile. Dza mba'a ghəshi kwəmay lə tsahwəti ndə, Fəlipə, kə məndi slən tsa ci. Ma kə kaa ngəci na: «A Fəlipə, nəwra dzam!» kə. <sup>44</sup> Ma Fəlipə tsa va kiy, ntsa mbə məlmə Betəsayda niy nza na, mbə məlmə kwətinj na ghəshi lə kar Andəre lə zəmbəghəy Piyer.

<sup>45</sup> Ləy hwəm jəw ki na, mba'a kar Fəlipə kwəmay ghəshi lə Natanayel kwərakwə. A kə



ngöci na: «A Natanayel, a ghöy kəsay Ntsa gəzə \*Məyizə va kwəmaa dzəkən kwəma ci mbə zliya \*kwəma pəhəti Hyala, zhini tsəgha nihwəti mbəzli ka Hyala gəzəpə kwəmaa dzəkən kwəma ci dība. Ma ntsa vay, Yesəw zəghwə \*Zhezhefə, ndə ka Nazaretə na» kə. <sup>46</sup> Ma kə Natanayel na: «Mbə məlmə ka Nazaretə na, ka nza shi wəzə ni tsahwəshi tsəgha kiy?» kə. Ma kə Fəlipə na: «E yan, ndi nighəti na gha ba shi!» kə. Əŋkwa kə, mba'a madfiy ta dzaa nighəti.

<sup>47</sup> Ma sa nay Yesəw Natanayel mbə sar dzəvəgha na, tapə ghəci ta gəzə kwəmaa dzəkən, a kə na: «Ava ndə ka \*Izərayel tsa karkar tsaa sar. Məni kwəma gwəfə gwəfə na mbə nəfə ciw» kə. <sup>48</sup> Dza Natanayel ka dəw və, a kə na: «Njaa gha ghaa sənara shəkara ntsa?» kə. Ma kə Yesəw na: «Ghala pətsaa nza gha va ta daskwa, Fəlipə ghwəla ta harjay, cəke' niy nanjəe» kə Yesəw. <sup>49</sup> Ma kə Natanayel ki na: «A Metər, waa ni yaw, gha na Zəghwə Hyala! Gha na mazə tsa hwəlfə ka \*Izərayel!» kə. <sup>50</sup> Ma kə Yesəw na: «War tə sa nə ya ngəŋja: “Ya ghala pətsaa nza gha va ta daskway cəke' nanjəe” pən na, mba'a gha zləbavə kwəmee na. Ghwəla gha ta nashi niy dzaa tanjamti nini shiy tə dikə dība sa» kə. <sup>51</sup> Zhini ma kə ba na: «Nay ghwəy tsəy, ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta nata ghwəmə dza ghwəy ghwənita, ka ghwəy nighəy, ka kwal Hyala ka dzəmə, ka səkwa, ka dzəmə, ka səkwa dzəkənəe, yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.

## 2

### *Pəhə makwa tə hidī ka Kana*

1:49 1:49 1:34; 12:13; Mt 27:42    2:1 2:1-11 4:46    2:4 2:4 7:6, 30; 8:20; 12:23; 13:1; 17:1; Lk 22:53    2:6 2:6 Mk 7:3-4

<sup>1</sup> Ma sa mənta vici mahkan ləy hwəm nava kwəma ki na, mba'a məndi harashi mbəzli ta zəmə shiy mbə pəhə makwa mbə məlmə Kana tə hidī ka Galile. Mba'a mbəghəy Yesəw tība kwərakwə ki. <sup>2</sup> Dza mba'a məndi harashi kar Yesəw lə \*mbəzli ta səfa ci ta zəmə shi va.

<sup>3</sup> Ma ghəshi mbə sa shiy na, mba'a shi sa kədfishi. Ma sa nay mbəghəy Yesəw shi sa va kədfishi tsəgha, a kə na: «A zəghwee, gwa'a na shi sa və shi» kə. <sup>4</sup> Ma kə Yesəw na: «A mə, wa kwəma gha na mbə kwəmee tay, səkəy tsee vəghwə nee diw» kə. <sup>5</sup> Ma kə mbəghəy kaa mbəzliy ghəra sləni va mbə zəmə shi va ki na: «A mbəzli ni, ya wa kwəma dza naa gəzanwəy gwa'ay, məni tə ghwəy» kə.

<sup>6</sup> Dzəghwa mba'a ce'wer niy nza tība kwan, nja tsəham nja tsəham, shi ka mbəzli \*ka Zhəwifəə ga yam dzəti shi ta ga'wəva li shi, ta nza dəwdəw njasa ka ghəshiy məni mbə kwəma jiji shi ndimndim. Ma dikə dikə tsa ce'wer vay, kwətin tsa ci na, kar naa bəhwə yam gar ləytər dəghəsə mətəkə, tsahwəti na gar bələkwə bakə mətəkə ghən kən.

<sup>7</sup> Ma kə Yesəw kaa mbəzliy ghəra sləni mbə zəmə shi va ki na: «A mbəzli ni, gatim yam pəya' pəya' tə deghwer va dībiy» kə. Dza mba'a məndi gatishi. <sup>8</sup> Ma kə sa gamtishi məndi ki na: «Nana kiy tishim, a ghwəy bānsi kaa ntsaa nighəə dzəkən zəmə shiy ki» kə. Dza mba'a məndi bānavəshi njasa gəzəkə na va. <sup>9</sup> Dzəghwa ntsa va ki, gwərətə, hwətəmiyshi. Fa na na, ka shi sa wəzə ni ghəshi, a sənay tə pətsa səkə ghəshiy, war mbəzliy ghəra sləni va gati yam va shiy sənata kwəma va

gwa'a tsøgha. 'Wakøvø ntsa va da' harvø žal makwa tsa va. <sup>10</sup> Ma kə ngəci na: «Ni wəzə ni shi saa gwəramti 'yaghwakə ni ka məndiy 'wa bənsi kaa mbəzli harvø məndi ta zəmə gəzləbə, dza sa ka ghəshiy ghyamtəvashi ki na, ma ka nza məndi bənsi, ya ni ndalakwə ni nza. Mbalaa a gha mbələy shiy gwəramti 'yaghwakə ghala məcana pəkw nana na gha ki na» kə.

<sup>11</sup> Ava tsøgha mənta kwa tanja kwəma madanja gha Yesəw məni, mbə məlmə Kana tə hidi ka Galile. Mba'a cinti kaa mbəzli ta səfa ci njasa nza dikə tsa məni na tsøgha ki. Mba'a ghəshi zləbati kwəma ci.

<sup>12</sup> Dzəghwa ghəshi ləy hwəm kwəma va, ghəshi lə kar mbəghəy lə ngwarməhiy, lə mbəzli ta səfa ci gwa'a, ka dzashiy dzəmbə məlmə Kapernahwəm, mba'a ghəshi nzəyshi mbə gar vici jəwə.

*Kwəma Yesəw lə mbəzliy dəl shiy mbə \*ciki Hyala*

(Mt 21:12-13; Mk 11:15-17; Lk 19:45-46)

<sup>13</sup> Ma vici \*makwaghwa Pakə ka Zhəwifə ndəkwə ndəkwə na, mba'a Yesəw madiy dzəmbə məlmə Zherəwzalem. <sup>14</sup> Sa tsəhəy na na, mba'a dzəmbəy mbə ciki Hyala. Ma dzəmbə na na, mbəzliy dədəl shiy mbəba. Ka dəl slay, lə tenkesli, lə kwəkwər palayhi. Mba'a ka mbəərə gəna mbəba mənəy mənəy kwa kwəma tebler shi diba.

<sup>15</sup> 'Wakøvø na tsøgha kaa zhi'wə'wə mba'a jakətishiy mbərətishi bəlbəl, nja kwərəpə. Mba'a dzəmbəy mbə shi, ka tihəshiy səvəri lə shi shi va gwa'a, kar tenkesli, lə slay shi, mba'a kikihwəvəri gəna

shi va, ka dzədzəpati teblerhi shi va tə hidi. <sup>16</sup> Ma kə kaa mbəzliy dəl kwəkwər palay va na: «Katamtim shi ghəwəy va tə pətsa va, ka zhəghəra ciki tsa Dirə tsa ghəwəy ka ciki ka zhəghə dəvə ma» kə. <sup>17</sup> Dzəghwa kwəma va, mba'a bənavəshi zəzə kwəma kaa mbəzli ta səfa ciy dzəkən kwəma tsaslita va mbə Zliya Hyala, saa ni va: «A Hyala, tərənwdə ditee ghi tsa gha tsa gar mətira ti» kə.

<sup>18</sup> Ma sa nay mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka Zhəwifə Yesəw tihə mbəzli ki, ma kə ghəshi ngəci na: «A Yesəw, a kwəma madanja dza ghaa mənti, ta mbə ghəy sənay, katanəy, a Hyala ndanja kwal ta məni tsøgha, pə ghəya?» kə ghəshi. <sup>19</sup> Ma kə Yesəw na: «Ghənzə tsəghay, ngəzla pə ghəwəy ngəzlamti ciki Hyala tsa, a ghəwəy nay ma yən zhinij ngakati war tsøgha mbə vici mahkan» kə. <sup>20</sup> Ma kə ka Zhəwifə na: «Piya fədə mətəkə kwantj məndi mənti mbə nga ciki tsa na, ma gha na, war gwa'a gha taa ngakati mbə vici mahkanta na?» kə ghəshi.

<sup>21</sup> Ma na Yesəwəy, vəgha ci na sa bəti na va nja ciki Hyala. <sup>22</sup> Ma ləy hwəm sa pəəsliti məndi Yesəw, mba'a zhakatiy mbə mətj ləy hwəm vici mahkan ki na, dza mbəzli ta səfa ci mba'a ghəshi madiy zəzəvə kwəma va njasa nij gəzanakəshi na va. Dzəghwa mba'a ghəshi zləbavə kwəma tsatsasliti məndi mbə Zliya Hyala lə kwemerəy nij gazanshi Yesəw ngəshi gwa'a, ka shi katanj ni ki.

*Gwa'a sənata Yesəw təkə kwəma mbə nəfə tsa ndə ngəri*

**2:11** 2:11 shi madanja madanja ni: 2:23; 3:2; 4:54; 6:26; 11:47-48; 20:30; SləniKY 2:22; Rm 15:19 **2:12** 2:12 Mt 4:13 **2:13** 2:13 6:4; 11:55; 12:12; Səvəri 12:1-14 **2:16** 2:16 Lk 2:49 **2:17** 2:17 Cem 69:10 **2:18** 2:18 2:11 **2:19** 2:19 Mt 26:61; 27:40; SləniKY 6:14 **2:21** 2:21 1Kwər 6:19 **2:22** 2:22 1:45; 12:16; 14:26; Lk 24:6-8, 27 **2:23** 2:23 2:11; 6:29; 7:31; 8:30; 9:38; 10:42; 11:45; 12:42; 20:29, 31; 16:9

23 Ma Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem, ge'i lə \*mak-waghwa Pakə na, mba'a mbəzli danj tərənjw nata kwəma madana məniti na, mba'a nefer shi hənishi ta kwəma ci. 24 Ma Yesəw naci ki na, banavəshi nəfə tsa ci na, sa nzana gwa'a gwa'a ghəci niy sənashi gwanashiw. 25 Diba na, di tsahwəti ndə na ta canci kwəma təkə ndə ngəri mbə nəfə tsa ciw, sa nzanay, gwa'a gwa'a sənashi na ke ngəri.

### 3

*Gəzə kwəma kar Yesəw lə Nikwədem*

1 Mba'a tsahwəti \*ndə Farisa niy nza tifa, Nikwədem, kə mēndi slən tsa ci, ndə dikə ghəci mbə \*ka Zhəwifə. 2 Dza ntsa va tə nahwəti vici həvir, ndəs tsəhəy vəgha Yesəw. Ma kə ngəci na: «A Metər, a ghəy sənay, gha na ntsa ghwənikə Hyala ta cinjəy kwəma. Sa nzanay, tsahwəti ndə tifa mbay məniti kwəma madana na nja sa mēni gha na, kala war ntsa nza Hyala liw» kə. 3 Ma kə Yesəw na: «A gəzanjəe, ta na navay, tsəgha na, kala zhini kə ndəə yay kwa baka səday, ka kwəməvə tsəhə ndə mbə mbəzli sləkə Hyalaw» kə. 4 Ma kə Nikwədem na: «A Metər, ya ntsaa halantəvay kiy, njaa dza naa yay kwa baka səda cia? Njaa dza naa zhiniy mbay zhay zhəghwa hwər mbəghəya?» kə. 5 Ma kə Yesəw ngəci na: «A gəzanjəe, ta na navay, tsəgha na, kala yay kə ndə lə yam, mba'a lə \*Safə tsa Hyalay, ka kwəməvə tsəhəy ndə mbə mbəzli sləkə Hyala tepəw. 6 Sa nzanay, ma vəgha yakəm ndə ngəri li tikə tə hidiy, war vəgha ndə ngəri tsa va vay na gwa'a tsəgha. Ma naa yata va vəgha lə

Safə tsa dēwdēw tsay, vəgha lə piy tsa Safə tsa dēwdēw tsa na. 7 Əntaa kwəma nə ya va: “War ghwəy yanjwəy 'war'war” pən, mənina nja madana ma. 8 Kar ghaa nay, mba'a kə safəə viyəy, səkəkə dza kwa pətsa di na ka naa viy, war ka favə gaka ci ghaa nza. Ma ki na, ka sənay gha tə pətsa ghava na, ya dzəti pətsa dza naw. Ava war tsəgha na lə kwəma ntsaa yay səkəkə dzar kwa Safə tsa Hyala kwərakwə ki» kə. 9 Ma kə Nikwədem na: «Njaa njaa ka nava kwəma mbay mənətəvata tsəgha kia?» kə. 10 Ma kə Yesəw na: «Gha ndə hənipə kwəma tsa dikə tsa mbə ka \*Izərayel na, kala sənata kwəma tsəgha na gha na? 11 A gəzanjəe, ta na navay, tsəgha na, ghəy ta na tsa ghəy ghənəy, kwəma gəzənjwəy ghəyəy, kwəma sənata ghəy na, ka gəzənjwəy kwəmaa dzəkən shi nashi ghəy lə mətəhi ghəy. Ma ghwəy ki na, a di ghwəy zləba kwəma gəzənjwəy ghəyəw. 12 Ya sa nzana ki, kala di zləba ghwəy, ghala pətsa gəzənjwəy kwəma shi tə hidiy, njaa dza ghwəy mbay zləba kwəmee ghala pətsa dze madə ta gəzənjwəy kwəma ni mə ghwəmə shia? 13 Tsahwəti ndə tifa mba'a səkəkə nza mə ghwəmə kala war yən yən ntsaa səkəkə va səkəkə məba, yən Zəghwə yakə ndə ngəri kiw. 14 Niy nza kwamti mbə gambay, a \*Məyizə ni vasəti \*shishi, mba'a zlanjəlati tə tsəm. Njaa niy məniti Məyizə vay, ava war tsəgha dza mēndiy favəghara, yən Zəghwə yakə ndə ngəri vəgha tsəm kwərakwə. 15 Ta way, ta mbə ya tsamaba ntsaa ndara nəfə tsa ciy kwəməvə piy tsa kədi ma.

3:1 3:1 Nikwədem: 7:50; 19:39 3:2 3:2 Mt 22:16; Zhj 2:11 3:3 3:3 1:13 3:5 3:5 Tit 3:5 3:6 3:6 6:63 3:8 3:8 NdəSən 11:5 3:11 3:11 3:32; 8:26 3:12 3:12 12:32; 14:1-3; 17:5 3:13 3:13 Fir 30:4; Rm 10:6 3:14 3:14 Bəla 21:9; Zhj 8:28; 12:32-34; 18:32 3:15 3:15 20:31 3:16 3:16 3:36; 5:24; Rm 8:32; 1Zhj 3:1; 4:9-10; 5:11, 13

16 Sa nzanay, tərənwtə diti Hyala mbəzli tē hidī, dza na mba'a banakəshi Zəghwə nzə, zəkwtəi ghəci və. Ta mbəə nza, ya wa ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Zəghwə nzə vay, kala dza ghəciy zay ma, mba'a kwəmvə piy tsaa kədi ma.

17 Ma na Hyalay, ghwənikə Zəghwə nzə na tikə tē hidī ta bəsə ngwəvəə dzəkən mbəzliw. War ta mbə ghəshiy kwəmvə mbəlishi tē mbərkə ghəci gwa'a tsəgha. 18 Ma ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Zəghwə Hyala vay, ka dza ngwəvəə nza kənəw. Ntsaa banavə ma nəfə tsa ci na, kəsə kəsə tsava ndə va ngwəvə Hyala. Sa nzana, kala dī ghəciy bə nəfə tsa ci kaa Zəghwə Hyala va, zəkwtəi tsa nzə. 19 Tə wa kəsəy ngwəvə Hyala va mbəzliy, tə sa nzana mba'a pətsa wəj tsa səkəy va Hyala kaa mbəzli tē hidī, dzəghwa mbəzli dībā na, nzəy tsa shi va mbə kwəsli ghəshi dī kən nza mbə pətsa wəj tsa. Sa nzana, war \*kwəma jikir na ghəshiy mənī. 20 Ya wa ntsaa dī mənī kwəma jikir nay, ka dī nzəy na tē pətsa wəj tsa ya jəwəw, war tē pətsa zhəkwtə tsa ka naa dī. Sa nzanay, mbə hazlənī ghəci vanta kwəma ci va jikir na ghəvəə citaa dzəti ngwəla. 21 Ma na ntsaa mənī na slar na kwəma kiy, war pətsa wəj tsa ka naa dī, ta mbə mbəzli gwanashiy nata na ci va slənī mənī na. Sa nzana mba'a ghəratī lə dī fəti ci va Hyala» kə Yesəw.

*Kwəma kən Zhanj tsaa mənī \*batem lə kwəma kən Yesəw*

22 Ma ləy hwəm ki na, mba'a Yesəw ghəshi lə \*mbəzli tsa səfā ci madishi ka dzashiy dzəti hidī ka Zhəwde. Dza na mba'a hyayvay tē pətsa va li shi, ka mənī batem

ghəci kaa mbəzli. 23 Ma ghala pətsa va kwərakwə bā na, mbə mənī batem Zhanj mbə məlmə Ayənən, ndəkəwə ndəkəwə vəgha məlmə Salem. Sa nza yam dāj kwa həl tsa va gar mənī batem. War ka səkə mbəzliy nza və tē pətsa va ki, ka mananshi batem ghəci. 24 Ghala pətsa va na, mənī ghwəla ta kəsə Zhanj dzəghwa fərshina dī.

25 Dza nihwəti mbəzli tsa səfā Zhanj mba'a ghəshi ghəvə ngərə ghəpə kwa jipə shi lə tsahwəti ndə \*ka Zhəwifəə dzəkən kwəma yabə vəgha dēwdew, njasa nza kwəma jiji shi. 26 Ma kə ghəshi kaa Zhanj na: «A Metər, zəzəvə ntsaa niy nza ghwəy va li gha pərībā pərībā tē miy həl Zhərden, ntsaa niy gəzanəy gha va kwəma ci. Ma ghəci kiy, batem mənī na kaa mbəzli kwərakwə, mbəzli gwa'a gwa'a dza na və» kə ghəshi.

27 Ma kə Zhanj na: «Nay ghwəy tsəy, ndə tībāa mənī shiy, kala war shi kanavə Hyala ghəshiw. 28 Ma ghənzə nja tsee ghən kiy, ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy dza naa ndəgha fəti tē ya, sa nzana, mba'a ghwəy niy favə njasa niy gəzəkəe: "Ma yən ta na tsee ghənəy, \*Kərīstəw Ntsa tivə Hyala nzeyew! Ə na na ghwənikərə mənī tsa 'wanci kwal" pən niy ni. 29 Kwəma va sanay, njasa ka ndə vaa nza ghəciy dī bə mali ci, mba'a madigay tībā, ma ntsaa bə mali vay, ghəci ka naa nzaa ndə mali. Ma na madigay tsa vay, war ta nzəyəy ghəci vəgha madigay, ka fa kwəma gəzə na, ka naci kwəmaa nza. Ma sa ka na favə gəzə kwəma ntsaa bə mali va ki na, ka vəshi ghəci tərənwtə. Ava tsəgha nzee sana kwərakwə ki, tərənwtə tēhərəe va vəshi, sa favevə gaka ci. 30 War mətəsəhə kə

tsa ci dikəə mətsehə kəli dza kwa kwəma, ka zhəy tsee ləy hwəm» kə Zhanj.

*Ntsaa səəkəy mə ghwəmə sləwa na shiy gwa'a*

<sup>31</sup> Ma ntsaa səəkəy mə ghwəməy, ghəci na sa kən ghən shiy gwa'a gwa'a. Ma tsaay ndə tikə tə hidfi kwərakwə na, ntsa hidfi va na tsava ndə. Ya kwəma gəzə na na, war kwəma tifa tə hidfi va ghənzə ba. Ma na ntsaa səəkəy mə ghwəmə kiy, ghəci na sa kən ghən shiy gwa'a gwa'a. <sup>32</sup> Ya kwəma gəzə na na war kwəma shi nashi na, lə ni favə na gwa'a tsəgha. Ya tsəgha nḡ ki na, ndə tifa ya kwətiŋ yivə kwəma ci vaw. <sup>33</sup> Ya wa ntsaa zləbavə kwəma gəzə na vay, a tsava ndə sənay: «Katanj na kwəma gəzə Hyala» kə. <sup>34</sup> Ma ntsa ghwənay Hyalay, war kwəma Hyala ka naa gəzə. Sa nzana, mba'a Hyala va təhay lə Safə tsa nḡ. <sup>35</sup> A Didi diti Zəghwə ci, dza na mba'a banavə bərci ngəciy dzəkən shiy gwanashi. <sup>36</sup> Ya wa ntsaa zləbati kwəma Zəghwə ci vay, a tsava ndə kwəmvə piy tsa kədi ma. Ma na ntsaa dzaa di ma fəti ta kwəma gəzə Zəghwə vay, ka kwəmvə piy tsa kədi maw. War ngwəvə sati nəfə tsa Hyala na saa dzaa nza kən ya hwəmba.

## 4

*Yesəw lə mali ka \*Samari*

<sup>1</sup> Dzəghwa mba'a \*ka Farisahi favə məndiy gəzə: «Mbə mənī \*batem na Yesəw, dāŋ tərəŋw mbəzli ka səəkə və, dāŋba nici mbəzliy nəw mənishi kən ni Zhanj» kə məndi ngəshi. <sup>2</sup> Na Yesəw də'wə ghən tsa ci kiy, niy mənəhwə batem na kaa ndəw, mbəzli ta səfa ci niy mənī na.

<sup>3</sup> Dza Yesəw sa favə na kwemer gəzə məndi va tsəgha, mba'a barvay tə hidfi ka Zhəwde ta zhay zhəti hidfi ka Galile. <sup>4</sup> Ta dzaa zhəmbə Galile va ki na, dzəvəri tə hidfi ka Samari ghəci dzaa tanjə.

<sup>5</sup> Ma ghəci mbə tanjə dzəvəri tə hidfi ka Samari va ki na, mba'a tsəhəy mbə nahwəti məlmə tə hidfi va, Shikar, kə məndi slən tsa nḡ. Məlmə va na, vəgha vəh tsa niy banavə \*Zhakwapə va kaa zəghwə ci \*Zhezhefə ghənzə. <sup>6</sup> Ma mbə vəh tsa va kiy, mba'a Zhakwapə niy lati yam. Sa daliy Yesəw va dza ki na, mba'a nḡyəy ka dəkəva miy yam va, ge'i lə vici kwa ghən.

<sup>7</sup> 'Wakəvə nahwəti mali ka Samari ndəs səəkəta ta ga yam ghala vici va ki. Ma sa səəkəta na na, dza Yesəw ka gəzanta kwəma: «A mali, samiyra yam va di» kə. <sup>8</sup> Ma ghala pətsa va kiy, \*mbəzli ta səfa Yesəw dzashi ta papa shi zəmə dzar mbə məlmə niy nza na. <sup>9</sup> Ma kə mali va kaa Yesəw na: «A ntsa, ndə \*ka Zhəwifə gha, mali ka Samari yən kiy, tawa dəw gha yam vəya ta sashi kia?» kə. Ma kwəma gəzə na vay, sa nzana, kalaa niy tsəbə ghən tsa ka Zhəwifə ghəshi lə ka Samari ghala pətsa va ya jəw nḡ, va tsəgha gəzə na tsəgha. <sup>10</sup> Ma kə Yesəw zləbanta na: «A mali na, mbala na gha sənay gəla ni di Hyala vəliphə shiy nza, mba'a gha sənay, nda wa ntsaa dəw yam tsa va gha nzay, gha na saa niy dzaa təbəə dəw yam və. Ma nza ghəci bəŋa yaməə bəpə piy tsa kədi ma nza» kə. <sup>11</sup> Ma kə mali va na: «A Metər, kərakə yam kwaba, zhini saa ga yam va ghaw na, kwəma dza ghaa bəkə niva yaməə bəpə piy tifa sənənva kia? <sup>12</sup> Yam nashi gha niy, jijimmə

**3:31** 3:31 8:23; 15:19; 17h 4:5 **3:32** 3:32 3:11 **3:35** 3:35 5:20; 10:17; 13:3; 14:10; 17:2; Mt 11:27; 28:18 **3:36** 3:36 3:16 **4:1** 4:1-2 3:22 **4:4** 4:4 4:9; Lk 9:52; 17:11, 16; SlənIKY 8:4-25 **4:5** 4:5 Ghava 33:19; 48:22 **4:9** 4:9 2Mezh 17:29-41; Esd 4:1-3; Mt 10:5; Lk 9:52-53 **4:10** 4:10 4:26; 7:37 **4:12** 4:12 8:53

\*Zhakwapə latəŋəyshi na. Ghəci də'wə ghən tsa ci, lə ndərazhi ci, mba'a dəbəkə tsa ci gwa'ay, yam ni niy sa ghəshi. Naa ə nzana mba'a gha tanəti jijimmə Zhakwapə tə dikə nə gha ki shəkəna?» kə. <sup>13</sup> Ma kə Yesəw na: «A mali, ya wa ntsaa sahwə nini yaməy, war ta zhini dza ndir gheranci ba. <sup>14</sup> Ma ni dzee vaa bānshi yam kaa mbəzli kiy, ntsaa dzaa sahwə shi na, ka zhini ndir gheranci kaa tsava ndə ghwəla tepəw. Yam dzee vaa bānavəy, mbər ka shənifə yam dza ghəshiy nza mbə, ta bānci piy tsaa kəfi ma ghəshi» kə.

<sup>15</sup> Ma sa favə mali va tsəgha, ma kə kaa Yesəw ki na: «A Metər, gavəra gəla niva yam di, e sahwəshi, nda kee mbəlira va zhini ndir gheradā kala dzee zhiniy zhəkə tikə ta ga yam ghwəla» kə. <sup>16</sup> Ma kə Yesəw na: «Tsəgha na, mbala harkə zaŋa, a ghwəy səkə li tikə» kə. <sup>17</sup> Ma kə mali va na: «Zal vəyaw» kə. Ma kə Yesəw na: «Ge'i ge'i na kwəma nə gha va: “Zal vəyaw” pə gha. <sup>18</sup> Sa nzanay, cifə na zhər səkə gha ti shi ghəngən ghəngən. Tsa nza gha tsa və zal sənənvanay, zaŋa tsa slar tsa naw, dzərvə mbə kwəma gəzəkəra gha vaw» kə. <sup>19</sup> Dzəghwa ma kə mali va ki na: «A Metər, wa nee sənay nana ki, ndə Hyala nza gha. <sup>20</sup> Ghəy ghəy ka Samariy, tikə mə ghən dəlagwa niy va jijihəy tsəfəkəw ta pəra'wanta dividivi shi kaa Hyala. Ma pə ghwəy ghwəy ka Zhəwifə na ghwəy ki na: “War mbə məlmə Zherəwzalem gwa'a tsəgha na pətsa ka məndi pəra'wanta dəvə ti kaa Hyala” pə ghwəy» kə. <sup>21</sup> A kə Yesəw ngəta na: «A mali, zləbavə

kwəma dzee na ta gəzəŋa: Mbə səkə na tsahwəti vəghwə, mbə vəghwə tsa vay, ka dza ghwəy pəra'wanci dividivi ghwəy kaa Didi Hyala ya tikə mə dəlagwa na, ya mbə məlmə Zherəwzaleməw. <sup>22</sup> Ghwəy ghwəy ka Samari talay, sənay ntsa pəra'wanci ghwəy dividivi ghwəy ghwəyəw. Əy, ma na ghəy ghəy ka Zhəwifə kiy, a ghəy sənay ntsa pəra'wanci ghəy dividivi ghəy. Sa nzanay, səkə mbə hwəlfə ka Zhəwifə dza ntsaa dzaa mbəlipəə tsahwə. <sup>23-24</sup> A tsahwəti vəghwə dzaa səkə, ya sana nzəy, aa mənuy. Ghalabay, lə \*Safə tsa Hyala dəwdəw tsa, mba'a lə nəfə tsa katanj tsa dza ka pəra'wə dəvə slar niy pəra'wanci dəvə kaa Didi. Sa nzanay Safə na Hyala. Mbəzliy di pəra'wanta dividivi shi kaa Hyala kwərakwə kiy, lə bərçi Safə tsa nzə, mba'a lə nəfə tsa katanj tsa dza ghəshiy pəra'wanta dividivi shi. Sa nzanay, gəla mbəzliy pəra'wanta dividivi tsəgha na shi di Hyala» kə Yesəw.

<sup>25</sup> Ma kə mali va ki na: «Talay, e sənay, ta səkə dza Ntsa tivə Hyala, ntsa nə məndi va, \*Kəristəw, kə məndi. Sa ka na səkəyəy, ta pəraslavəŋəy kwəma Hyala dza naa dza gwa'a gwa'a» kə. <sup>26</sup> Ma kə Yesəw ngəta na: «Ava yən na ki, yən ntsaa gəzaŋa kwəma tsa sənənva» kə.

<sup>27</sup> Ghala pətsa va ki na, mba'a mbəzli ta sədā Yesəw zhəghəkəvashi mbə məlmə. Ma səkə ghəshi na, Yesəw mbə gəzə kwəma lə mali, mba'a nava kwəma səəti məhərli shi. Ya tsəgha nzə ki na, ndə tifa mbə shiy dəw: «A mali na, wa shi di gha və shəkə?» kəw. Ya ka dəw va Yesəw na: «Gha kiy, a kwəma gəzə ghwəy lia?» kə baw.

28 'Wakəvə mali va tsəgha, mbərekə zlata tsaghwa nʒə tifa miy yam, ka zhəghəvaa jighi ta dzaa gəzanshi mbəzli. A kə kaa mbəzli sa tsəhəta na na: 29 «A mbəzlia, wa ndim nighətimam tsahwəti ndə tikə, mba'a gəzəkəra shi mənəhwee ghala mbəradzə gwa'a gwa'a. Nda ghəci na Kəristəw Ntsa tivə Hyala vay? Əndaw» kə. 30 'Wakəvə mbəzli mbə məlmə va tsəgha takwəs madishi ta dza ta nighə Yesəw ki.

31 Ləy hwəm sa dzata mali vaa dzəmbə məlmə ki na, mba'a mbəzli ta səfa Yesəw madishi ta cə'wə Yesəw, a ghəci zəməhwə shi zəmə di, ma kə ghəshi na: «A Metər, zəhwə shi zəmə» kə ghəshi. 32 Dzəghwa ma kə ngəshi na: «Kadiwəm na ghwəy di, a ni ya shi zəmə vəya zəməshee, shi zəmə sənashi ma ghwəy» kə. 33 Tapə mbəzli ta səfa ci va dzəmbəshi mbə dəwfəw kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Ə nzana mba'a tsahwəti ndə banakə shi zəmə shəkəna?» kə ghəshi. 34 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ma na ni ya shi zəmə gəzanwəy yay, ghəshi na di fəti ta kwəma gəzəkə ntsaa ghwənara, mba'a kəramti sləni ndara na ta məni nʒə. 35 Tir fəfə tərə na məndi dzaa məni shi zəmə səəkə kwamti, pə ghwəy sana bay? A gəzanwəy ya nee ki, nighətim njasa nza pətsa kwamti, gwa'a gwa'a nakamtəvashi shi zəmə. Tərə na war mənishiy jighi. 36 Ndə məni shiy jighi kiy, mbə kwəma zhəmə ci na, ka na dza kaa hwəlfə shi vay, basə basə basətishi, mba'a dzaa gwəmaghwashi kwa gəzəm, ta kwəma piy tsaa kəfi ma ghəshi. Ta mbə kar ntsaa zati shi va ghəshi lə tsaa mənəkəshi vaa jighi nza lə vəshi bakanashi. 37 A

kwəma va mbəə nza nja kwəma fir tsaa niy gəzə va, ma kə na: «Kwətiiy ndə tsəjwə shiy na, kwətiiy tsaa mənishiy jighi» kə. 38 Sa nzanay, ghwəniy ghwənijwəy ya sana, ta dza ghwəy məni shi zəmə tsəjwəti ma ghwəy jighi. Kwətishi na mbəzliy, zati shi va. Mba'ee ghwənəjwəy kwərəkəwə ki tə mbərkə sləni shi va» kə.

39-40 Ma sa tsəhəshi mbəzli mbə məlmə ka Samari va vəgha Yesəw na, dʒanj mbəzli mbəba banavə nefer shi ki, tə mbərkə kwəma gəzanshi mali va va, nə na: «Gwa'a gəzara na kwəmaa niy mənəhwee ghala mbəradzə» kə. Dza ghəshi ka cə'wə Yesəw, a ghəci hyayvay mbə shi. Dza Yesəw mba'a zləbati mba'a hiy mbə shi gar vici ci bakə. 41 Sa favə ghəshi kwəma gəzanshi na lə miy tsa ci də'wə ghən tsa shi na, dzəghwa mətəshə nihwəti mbəzliy banavə nefer shi zhiniy mətəshə shi ki. 42 Ma kə ghəshi kaa maliy harashi va ki na: «A mali, kwataka tə sa gəzanəy gha va gwa'a tsəgha banavə ghəy nefer ghəy kaa Yesəw nana kiw. Sa nzana, mba'a ghəy favə kwəma gəzə na lə miy tsa ci ngəjəy də'wə ghən tsa ghəy. Dzəghwa mbə kwəma va na, mba'a ghəy sənay katanj katanj, ghəci na Ndə mbəli mbəzli tə hidfi, pə ghəy, va tsəgha banavə ghəy nefer ghəy difa» kə ghəshi.

*Kar Yesəw lə ndə ghəra sləni ngwəmna tsa dikə tsa*

43 Ləy hwəm vici mənti Yesəw va bakə na mbə məlmə \*Samari kiy, dza na mba'a zlay tsava piy səvəriy, ka dzay dzəti nici hidfi, hidfi ka Galile. 44 Kwatanj ay aa niy gəzəkə, a kə niy niy: «Ka fati dikə məndiy dzəti ndə Hyala

njasa tæbæ na mbæ mælmæ ciw» kə niy ni. <sup>45</sup> Ya tsəgha nʒə kiy, ma sa tsəhəy na tə hidī ka Galile na, dzəghwa mbəzli tə hidī va mba'a ghəshi ka'wəwə wəzə wəzə tərəŋw. Sa nzana mba'a ghəshi səkəkə mbæ mælmæ Zherəwzalem ta \*makwaghwa Pakə, mba'a ghəshi nashi shi mənəhwə Yesəw mbæ makwaghwa va lə mətse shi njasa mənishi na gwa'a.

<sup>46</sup> Dzəghwa Yesəw mba'a zhəghəghəvay zhimbə mælmə Kana, tə hidī ka Galile. Mbə pətsaa niy zhəghəti na va yam gəmshi ni ka tay. Dzəghwa mba'a tsahwəti ndə ghəra sləni ngwəmna tsa dikə tsa tifa mbə mælmə Kapernahwəm gwərapəy zəghwə ci. <sup>47</sup> Ma sa favə na, a Yesəw zhəghəkəvay tə hidī ka Zhəwde dzəti hidī ka Galile, kə məndi na, dza na mba'a dzaa kəsay ta cə'wə, a kə na: «A Metər, titihwə dzam a gha dzaa mbəlītəra zəghwee ghəci gwərapəy mbə mælmə Kapernahwəm, tərə na jəw sana ta mətī» kə. <sup>48</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «Yan tsəgha na, ghwəy dī na bəra nefer ghwəy kala war ghwəy nay na yən mənti shi maɖaŋa maɖaŋa ni, lə shiy cipə kwəma ba na.» kə. <sup>49</sup> Ma kə ndə sləni ngwəmna tsa va ngəci na: «A Metər, yan pə gha, ndi mbata ghaa dzakə ghi tsee di na gha, əntaa zəghwee va mətīy» kə. <sup>50</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «A pə gha mətīy, mbalaa jigghi, mbəli mbəli na zəghwə gha» kə. Dza na: «Yan» kə zləbavə kwəma gəzanci Yesəw va, war ka dzay.

<sup>51</sup> Ma war ghəci ghwəlay kwa kwal mbə jigghəy, mba'a mbəzliy ghəra sləni kəghi tsa ci səkəkəshi ta ka'wə, ka gəzanci: «A zəghwə gha va mbəliy bay» kə shi. <sup>52</sup> Ma kə na: «Ge'i ge'i lə vici njaa gha

naa mənti gəja' baya?» kə. Ma kə mbəzli va na: «Mbəra sa səkəwata vici kwa ghen gha naa kwəmavə gəja'a» kə ghəshi. <sup>53</sup> Dzəghwa ndə ghəra sləni ngwəmna tsa va mba'a sənay tsəgha, war ge'i ge'i ghala vici gəzanci Yesəw va nə naa ni: «Mbala, mbəli mbəli na zəghwə gha va» kə, zəghwə ci va kwəmavə gəja'a. Dzəghwa na, ghəci lə mbəzli kəghi tsa ci gwanashi, mba'a ghəshi banavə nefer shi kaa Yesəw ki.

<sup>54</sup> Ava, ghenzə na kwa baka kwəma maɖaŋa maɖaŋa na mənti Yesəw tə hidī ka Galile, ghala pətsaa səvəriy na mbə hidī ka Zhəwde dzətiy ti shi.

## 5

*Yesəw ghəshi lə ntsa mətī mətī vəgha tsa mbə mælmə Zherəwzalem*

<sup>1</sup> Ma ləy hwəm kwəma va na, mba'a nahwəti vici makwaghwa \*ka Zhəwifə mənta, mba'a Yesəw dzay dzəmbə mælmə Zherəwzalem ta makwaghwa va kwərakwə ki. <sup>2</sup> Ma mbə mælmə va na, mba'a kwəfa lati məndi tifa ndəkəwə ghenzə vəgha miy dəgha ka tərəkəslīy dzəmbə mælmə va kwa. Slən tsa kwəfa va lə kwəma ka \*Ebərə na: «Betizata.» Cifə məndi lalati geshikiki vəgha. <sup>3</sup> Ma mbə geshikiki va na, mba'a mbəzli gwərapə gwərapəshi ni niy basəyvashi ɖaŋ tərəŋw, ghwəlefesli, lə vədəvəder, mba'a mbəzli mətī mətī vəgha ni gwa'a. [Ka ndəghə dazləbə tsa dza yam vaa dazləbayvashi. <sup>4</sup> Sa ka naa nzay, bərkəti ma \*ndə kwal tsa Hyala na, kar naa səkəway dzəghwa kwəfa vaa dazləbata. Ma ndə zəghwə tsaa dzaa 'waa dzəghway dzəghwa kwəfa va, ya zəghwə ka wa niy nza sa ci na, mbəli mbəli ghəci.]



<sup>5</sup> Mba'a tsahwæti ndø niy nza tifa mēhōni mbē gaska va, gwērapōy gar piya ci, mahkan mōtsəkē dēghəsēti. <sup>6</sup> Sa nay Yesōw tsēgha mēhōni, mba'a niy sōnay gwērapōy na ghala ndimndim kē na, dza na ka dēw kwōma vō, a kē na: «Ka dī ghaa mbēlija na?» kē. <sup>7</sup> Ma kē ntsa gwērapōy tsa va na: «A Ndø sləkēpē, ava war tsēgha kee nza tifa. Tsee ndø tē ya gar bōvōraa fambōra mbē yam tanjan, ghala pōtsa ka ghēshiy dazlēbōshiw. Sa kee dza kaf kafēra, ka dza ta dzēghē dzēmbōshiy, kee madiy tsēhē na, tsahwæti ndø 'wati kwal dzēghway kōnee» kē. <sup>8</sup> Ma kē Yesōw na: «Sati, pōrē kēshēdē tsa gha, mbala» kē. <sup>9</sup> Nza'jōw tsēgha, kwōriŋ, ntsa va mbēliy. Dza na mba'a pōrēvō kēshēdē tsa ci, ka dza.

Ma vici mōniva shi va ti kiy, fōca \*vici dākōva ka Zhēwifō ghēnzē. <sup>10</sup> Ma kē mbēzli dikē dikē ni mbē ka Zhēwifō kaa ntsaa mbēliy va na: «Gha kiy, kwal va gha ta bō kēshēdē tsa gha tsa, njana nzana mahalakē ghōra slēni va ghwōmmē ndatō nzaw» kē ghēshi. <sup>11</sup> Ma kē kaa zlēbānshi na: «Waa ntsaa mbēlītōra va, nō naa ni: “Sati pōrē kēshēdē tsa gha a gha dzaa” kē sa» kē. <sup>12</sup> Zhini ma kē ghēshi ngōci bā na: «Yan, wa slēn tsa tsava ntsaa gōzāna va tsēgha nacy?» kē ghēshi. <sup>13</sup> Ma na ntsa mbēlitim va naci kiy, niy sōnay ntsaa mbēliti va naw. Sa nzanay, a Yesōw niy bārvay tē pōtsa va, mba'a dzay sa nza mbēzli dāŋshi tifa.

<sup>14</sup> Dzēghwa lōy hwēm shi va ki na, mba'a Yesōw dzaa kōsay ghōci mbē \*ciki Hyala. Ma sa

kōsay na tsēgha ki na, dza na mba'a gōzānci, ma kē ngōci na: «A ntsa, avanay sōnzōnvay, a gha mbēlija, nana kiy, ya tē gha ghēn tsa gha va zhiniy mōni \*kwōma jikir na. Vantaa nahwēti kwōma zhataa dzəkēn gha, tanj kaa na kwatāna va» kē. <sup>15</sup> Dzēghwa ntsa va mba'a dzaa gōzānshi ka mbēzli dikē dikē ni mbē ka Zhēwifō: «Wa Yesōw mbēlītōra na ki» kē.

<sup>16</sup> Tē kwōma va dī ma mbēzli ka Zhēwifō dikē dikē ni mōtsē Yesōw ki, sa mbēliti na va ntsa va fōca vici dākōva shi. Mba'a ghēshi ghati ghēzli ci tsēgha. <sup>17</sup> Ma kē Yesōw ngōshi na: «A mbēzli ni, Dirōy, vici va vici va na mbē ghōra slēni. Yēn kwōrakwō kiy, war tsēgha ghōrē» kē. <sup>18</sup> Tē mbērke kwōma gōzəkē Yesōw va tsēgha na gwōra mbēzli dikē dikē niy bōti nōfō dzəkēn Yesōw tōrōŋw ka pōla kwal pōsli ci. Kwatāka va ntsa mbēliti na va fōca vici dākōva naw, ēhōŋ, gaw tē sa nō na va: «Dirō na Hyala» kē, ka zhēghōti ghēn tsa ci yōm lō Hyala na.

*Bōrci bānavō Hyala kaa Zēghwō nzō*

<sup>19</sup> Ma kē Yesōw ngōshi ki na: «A mbēzli ni, a gōzāŋwōy ya, ta na navay, tsēgha na, ya wa shi nashi ghwōy va Zēghwō mōntiy, shi mōnti na dō'wō ghēn tsa ci ghēshiw. Shi nashi na Dōy mbē mōnishi na, shi va mōnti na. Ya nimāba shiy na shi mōni Didi va gwa'ay, ghēshi na shi mōni Zēghwō ci kwōrakwō. <sup>20</sup> Sa nzana mba'a Didi diti Zēghwō ciy, dza na mba'a cinti mōni shi ka naa mōni gwa'a ngōci. Ta zhini dza naa canci ghōra slēniy tanjānti nana tē dikē tōrōŋw dībā, nza Zēghwō ci mbē ghōra, ma nza ghwōy

**5:8** 5:8-9 Mt 9:6-7 **5:9** 5:9 5:16, 18; 7:21-22; 9:14; Mk 2:27-28 **5:10** 5:10 Sōvōri 20:8-10; Zher 17:21-22 **5:13** 5:13 6:15; 11:54; 12:36; Mt 8:18; 13:36 **5:14** 5:14 Mt 9:2; Zhk 5:16 **5:15** 5:15 9:11 **5:18** 5:18 ka pōla pōsli ci: Mt 14:5; Zhj 7:1, 25; 8:37, 40; 11:53; Dirō na Hyala: 1:34; 3:35; 8:16-19; 10:17-18, 29-38; 14:8-11, 20, 28; 15:9-10; 16:27-28; vōh. **17** **5:19** 5:19 1:34 **5:20** 5:20 3:35 **5:21** 5:21 Rm 4:17; Ef 2:5; Zhj 11:25

nighə nava kwəma, nja kwəma dimədīmə na ki. <sup>21</sup> Sa nzanay, njasa mbay Didi vaa zhanakati mbəzliy bəkwəshi zhakati mbə məti, ka zhanambə piy tsa shiy, tsəgha dza Zəghwə ciy mbay bānci piy tsa kədi ma kaa ya tsama ntsa dza naa dī gwa'a kwərakwə ki. <sup>22</sup> Na Didiy, ka bāsə ngwəvə naa dzəkən ndə ya kwətij naciw. War kaa Zəghwə ci bānavə na kwal bāsə ngwəvə. <sup>23</sup> Ta mbə ndə ya tsamaba ciy fal Zəghwə ci va, njasa fal ghəshi va Didi kwərakwə. Ntsaa dzaa dī ma fal Zəghwə ci vay, ava tsəgha dza naa fal ma Dəy tsa ghwənay va kwərakwə.

<sup>24</sup> Avānay sənzənvay, ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya tsamaba ndə favə na kwəma gəzee, dza na mba'a zləbavə kwəma ntsaa ghwənaray, a tsava ndə kwəmavə piy tsa kədi ma. Ka kəsəy tsava ndə ngwəvəw. A tanəy dzəghwa kən məti, mba'a dzay dzəmbə piy tsa kədi ma. <sup>25</sup> Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a tsahwəti vəghwə tība dzaa səkə, ya sənzənvay, aa səkəy, vəghwə tsa vay, vəghwə tsa dza mbəzli bəkwə bəkwə niy favə gaka mēli Zəghwə Hyala ti na. Mbəzliy dzaa favə gaka mēli ci va kiy, ta piy dza ghəshi. <sup>26</sup> Sa nzanay, njasa nza Didi va lə bərci və ta bə piy kaa ndə na, tsəgha bānavə na bərci va kaa Zəghwə ci a ghəci bānshi piy kaa mbəzli kwərakwə. <sup>27</sup> Mba'a bānavə kwal tsa bāsə ngwəvə dzəkən mbəzli gwa'a kaa ngəci, sa nzana Zəghwə yakə ndə ngəri ghəci. <sup>28</sup> Əntaa ghwəy dzaa nighə nja maɗaŋa sa ka tsahwəti vəghwə səkəy ma. Ghala vəghwə tsa vay, mbəzli

kwa kwəli gwa'a gwa'a dza naa favə mēli ci, <sup>29</sup> ka ghəshi dza na, mba'a ghəshi zhikəməshi kwa kwəli. Ma mbəzliy niy nza mbə mənī kwəma wəzə nay, səmə tsa shi na, ta kwəmavə piy tsa kədi ma, ma niy niy mənī war \*kwəma jikir na na, ka səmə ta dzəti ngwəvə.

<sup>30</sup> Na neyey, sa mbay ya mənī də'wə ghən tsee, njasa tarəvee tībaw. Ya ngwəvə njasa slee nay, njasa gəzara Hyala slee. Ngwəvə slee vay sa tsərtsər na na, sa nzana, kala pəla fambə nee kwəma dēe yən dzəmbə, war njasa dī ntsaa ghwənara yən mənī» kə.

*Shiy ndəgha fəti ta bərci va Yesəw mbə sləni ci*

<sup>31</sup> Ma kə Yesəw dība na: «Na neyey, mba'a pən ni, e ndəgha fəti ta ghən tsee, pənəy, fəti katan na naw dza mbəzliy ni. <sup>32</sup> Nanzə kiy, a ndə tība, ntsaa dzaa ndəgha fəti tə ya. E sənay, fəti ndəgha ntsa vaa dzəkən yay, ndəgha fəti lə kwal tsa katan tsa na. <sup>33</sup> A ghwəy niy ghwənashi mbəzli kaa Zhanj tsa mənī \*batem ta dəw kwəma və. Dza Zhanj mba'a ndəghamti fəti ta kwəma katan na va. <sup>34</sup> Ma na nee ta na tsee ghən kiy, dəw ndee a ghəci mbə ndəghatera fəti, pənəw. War tə mbərkə ghwəy gəzee kwəma ndəgha fəti Zhanj, ta mbə ghwəy zləba, ma nza ghwəy mbəlīwəy. <sup>35</sup> Sa nzana Zhanjəy, nja gərkəwa ka ghwə vaa nza wanə kwa, ka mbərə kaa mbəzli ghəci niy nza. Dzəghwa mba'a ghwəy niy vəshīwəy ge'i lə tsava vəghwə gar jəwə tsətsə, ta kwəma wan tsa mən na va.

<sup>36</sup> Na nee dībay, a nihwəti shiy dzaa ndəgha fətīy dzəkənee tība,

5:22 5:22 3:18; 5:27, 30; 9:39; 12:47-48; SləniKY 10:42; 1Zhj 2:28 5:23 5:23 Flp 2:10-11

5:24 5:24 3:16; 5:22; 6:35; 8:51; 10:28; 11:25-26; 14:6; 17:2; 20:31; 1Zhj 2:25; 3:14 5:25 5:25 11:43; Mk 5:41; Lk 7:14 5:26 5:26 1:4 5:29 5:29 11:24 5:30 5:30 4:34 5:31 5:31-32 5:36 5:33 5:33-34 1:15, 19, 34 5:36 5:36 10:25, 38; 14:10-11; 15:24, 27

tərənjwba na shi va ndəgha fəti kən na Zharj. Sləni gəzara Dirə va, ta ghəray, ghənzə ndəgha na fəti tə ya. Sləni mənəe vay, ti dza mbəzliy sənay, Dirə tsa mə ghwəmə ghwənəkəra na, kə ghəshi. <sup>37</sup> Dzəghwa Dirə tsaa ghwənəkəra va ba na, mbə ndəgha fəti ghəci də'wə ghən tsa ci tə ya. Ma ghwəy ta na tsa ghwəy ghən ki na, səəkə ghwəy favə gaka məli ciw, səəkə ghwəy nata mətsə ciw, tsəgha. <sup>38</sup> Njana dī ma ghwəy zləba kwəma ntsaa ghwənaray, kwəma ci mbə nəfə ghwəyəw dī naa gəzə.

<sup>39</sup> Dzəghwa ghwəy mba'a ghwəy jahambəvanjwəy tərənjw dzəmbə jangə zliyahī Hyala, sa bərkəti ghwəy: «Ta kəsata kwəmaa cipə njasa dza məndiy kwəməvə piy tsaa kədi ma dza ghəy mbə» pə ghwəy. Mbalaa dzəkənee gəzə kwəmer mbə zliyahī va va kwəma nashi ki. <sup>40</sup> A ka dī ghwəy səəkə vəya ta kwəməvə tsa katanj tsa piyəw.

<sup>41</sup> Ma na nee, ta na tsee ghənəy, nə yaa ni, war ndə ngəri faltəra, pənəw. <sup>42</sup> E sənənjwəy, ka dī Hyala ghwəy ya jəw mbə nefer ghwəyəw. <sup>43</sup> Vanay sanay, e səəkəra tikə, ta kwəma ghwənəkəra Dirə, dzəghwa ghwəy na, a dī ka'wəra ghwəyəw. Ka ghwəy nighə taa nza kiy, mba'a kə tsahwəti ndə səəkəy lə kwəma tarəkə na, də'wə ghən tsa ci na, ka ghwəy dza, ka'wə ka'wəvə tsava ndə tsəgha. <sup>44</sup> War fal tsa dza ndə ngəri, nja ghwəy faltənjwəy sa pala ghwəy gwa'a tsəgha, kala pəla fal tsa dza Hyala kwətitaā faltənjwəy. Njaa dza ghwəy zləbavə kwəmee nə ghwəy kia?

<sup>45</sup> Əntaa ghwəy təkə na, nja yən dza naa hakanjwəy dzəti ngwəvə kwa kwəma Dirə, pə ghwəy nee ki ma. \*Məyizə tsa sənay ghwəy va fəy ghwəy ghən tsa ghwəy tiy, ghəci dza naa harnjwəy dzəti ngwəvə. <sup>46</sup> War mba'a pə ghwəy niy zləbavə kwəma Məyizə lə nəfə tsa karkar tsa nzay, a ghwəy niy dzaa zləbavə nee va kwəma nza kwərakwə ki, sa nzanay, kwəmaa dzəkənee na sa niy tsasliti Məyizə va. <sup>47</sup> Kwa vəghwə tsa njana, kala zləbavə na Məyizə va kwəma ghwəy kiy, njaa dza ghwəy ghaa zləbavə nee kwəma nee paraa?» kə Yesəw.

## 6

*Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətsəkə*

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lk 9:10-17)

<sup>1</sup> Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a Yesəw kafəy tanjəy dzəvəri na pəriəba pəriəba bəla həl Galile tsa har məndi vaa həl \*Tiberiyadə. <sup>2</sup> Ma sa nay məndi ghəci dzay na, tapə vərəm ndə ngəri mbə nəw ci, sa nay məndi kwəma madaña madaña na mbə mbəli tsa mbalamti na va mbəzli gwərapə gwərapəshi ni. <sup>3</sup> Dza kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səda ci mba'a ghəshi dzəməshi mə kəlanj tibiaa nzəyshi mə. <sup>4</sup> Ma ghala pətsa va ki na, \*makwaghwa Pakə ka Zhəwifə ndəkəwə ndəkəwə ta məniva.

<sup>5</sup> Sa nə Yesəw njə'wə, kə na, ndə ngəri danj tərənjw basəkəvay, ka səəkəə dzəvəgha. Sa nashi na mbəzli va, ma kə kaa Fəlipə na: «A Fəlipə, kwəma dza ghwəm pakə shi zəmə tə pətsa sana gar bənsi kaa mbəzli ni gwanashia?» kə. <sup>6</sup> Ma gəzə na kwəma va

5:37 5:37 1:34; Səvəri 20:19; Nəw 4:12 5:38 5:38 16:9 5:39 5:39 Lk 24:27, 44; SləniKY 13:27; 17:11; 2Tim 3:15-16; 1Pi 1:10-11 5:41 5:41 7:18 5:44 5:44 5:41 5:45 5:45 Nəw 31:24-29 5:46 5:46 Nəw 18:15, 18; Lk 24:27; Zhj 6:14; SləniKY 3:22; 7:37 5:47 5:47 Lk 16:29-31 6:2 6:2 Mt 6:25; Zhj 2:23 6:3 6:3 kəlanj; Mt 5:1; 15:29; Mk 3:13; 6:46; Lk 22:39

tsəghay, war ta mbəə favə na dza Fəlipəə zləbanci kwəma gwa'a tsəgha. Ma ghəci na nacy, gwa'a sənata na njasa dza naa mēni. <sup>7</sup> Ma kə Fəlipə na: «A Metər, ya war mbəl gar bələkwə bələkwə bakəə bəvə ghwəm pavə shi zəmə tiy, daw dza ghəshiy nza ta kwəməvə ngəmiy shi mbəzli ni jəw jəw gwanashi» kə. <sup>8</sup> Ma kə tsahwəti mbə mbəzli ta səfa ci, Andərə, zəmbəghəy Shimanjw Piyer na: <sup>9</sup> «Avanay tsahwəti zəghwə tikə jəwə lə peŋ cifə mba'a kərpi bakə və. Nanzə kiy, wa shi dza niva shiy ghakə ta gəla mbəzli danj ni ni tsətsə kia?» kə. <sup>10</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Gəzanshim mbəzli va, a ghəshi nzəyshi mənəzəy na ghwəy» kə. Ma pətsa vay, lə gwəzən ti gar nzəyshi mbəzli. Mbəzli va ki na, mba'a ghəshi mēnti gar bələkwə bələkwə cifə mətsekə. Dza ghəshi mba'a ghəshi nzəyshi ki. <sup>11</sup> Sa nashi Yesəw mbəzli va nzəyshi gwa'a na, dza na tsan bəvə peŋ, ka mēni 'wəsa kaa Hyalaa dzəkən. Sa manamti na 'wəsa na, mba'a banavəshi kaa mbəzliy nzəyshi va gwanashi a ghəshi zəmə. Tsəgha mēnti lə kərpi va ba. Ya wa də mbə shi na, mba'a kwəməvə shiy zəhwəshi gar məkanci. <sup>12</sup> Ma ləy hwəm sa zəhwə mbəzli va shi zəmə gwanashi bəhə bəhə kiy, mba'a Yesəw gəzanshi mbəzli ta səfa ci, a kə ngəshi na: «A pə ghwəy mēnti kiy, basətim tsaa tərmbə va va mbəzli va, əntaa tsahwəti dzaa danjərəy mbə» kə. <sup>13</sup> Dzəghwa mēndi basə basə mēndi basəti tsaa tərmbə peŋ mbə sa cifə tsa va sa zəməvə mēndi, ghwani mən lə bakə mēndi təhay li gyadə gyadə.

<sup>14</sup> Mba'a ghəshi nata njasa mēnti Yesəw kwəma dimədime na va gwanashi tsəgha, a kə

ghəshi ki na: «Ntsa na ndə Hyala tsa gəzə mēndi va dzaa səkəkə dzəti hidī» kə ghəshi. <sup>15</sup> Mba'a Yesəw sənay tsəgha, «Ndal tərmbə ghəshi ta səkəkə ta kəsəra lə bərçi ta pəərəfa ka mazəw» kə. Mba'a zhiniy zhay zhimə kəlanj tsa va kwətiy, mba'a dzaa nzəyəy mə difa.

*Njasa dza Yesəw dzəy tə ghən yam lə səfa ci*

(Mt 14:22-33; Mk 6:45-52)

<sup>16</sup> Sa mēniy tihwer na, mba'a \*mbəzli ta səfa Yesəw dzashiy dzəməy həl. <sup>17</sup> Mba'a ghəshi dzəghwashi kwa kwambəwal, ka tanjə dzəvəri tə həl tsa va ta dzəmbə məlmə Kapernahwəm. Pa' ka mēnta vərđi war ghəshi mbə tanjə, kala səkəkə Yesəw kəsashi. <sup>18</sup> Mba'a safə madiy ta viy dzəy tə kwəfa va lə bərçi tərənəw. War pasla'wə yam pasla'wəva dalala tsəgha ki. <sup>19</sup> Ma sa kabə ghəshi kwambəwal tsəgha, mba'a ghəshi kəativə dza gar kiləwmetər cifə, ya gar kwanj kiy, nighə ghəshi na Yesəw səkəkəy ndəkwə ndəkwə lə kwambəwal, ka dza lə səfa ci dzəy tə yam. Dzəghwa mba'a her shi dzashi və. <sup>20</sup> Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Waa yən na, ka hazləni ghwəy ma» kə. <sup>21</sup> «Ənkwa» kə ghəshi. Dza ghəshi ka dī ka'wəə dzəghwa kwambəwal, war ghwəla tsəgha na, ndəs kwambəwal kəsashi hidī pəri həlbə tsa dī ghəshi va dzaa dzəti.

*Vərəm mbəzli lə Yesəw*

<sup>22</sup> Ma way pi tə həzlimə na, gha' mbəzliy niy basəshi va ghati zəzə kwəma Yesəw tə pətsa nza na. Sa nzana mba'a ghəshi sənay, mbəray war kwətinjta kwambəwal niy nza tə pətsa va, mba'a \*mbəzli ta səfa Yesəw niy

dzəghwashi kwa. Ma ghala pətsa dzəghwa ghəshi va na, niy nay Yesəw ghəshi dzəghway li shiw, war mbəzli ta səfə ci va shiy niy dzashi ja'ja'a.

<sup>23</sup> Ma ghəshi mbə zəzə kwəma Yesəw tsəgha ki na, mba'a nihwəti kwambəwalerəə səəkə mbə məlmə \*Tiberiyadə dzakə dzashi tə pətsa va, tifa ndəkwe lə pətsa zəmə məndi va pən tsa mənti Yesəw va 'wəsa kaa Hyala məndiy zəmə. <sup>24</sup> Sa nay ghəshi, kala Yesəw tifa, zhini kala mbəzli ta səfə ci tifa kwərakwəy, mba'a ghəshi dzəghwashi kwa kwambəwaler va, ka dzashiy dzəvəri məlmə Kapernahwəm ta pala Yesəw.

*Yesəw na dafaa bəpə piy*

<sup>25</sup> Dza ghəshi ndəs ghəshi kəsay Yesəw pəriβa ki. Ma sa kəsay ghəshi na: «A Metər, hwəm səəkəŋa gha tikəa?» kə ghəshi. <sup>26</sup> Ma kə Yesəw na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, sa nzana mba'a ghwəy favə kwəma dī shi mađana məntee va cinwəy palara ghwəyəw. Sa nzana, mba'a ghwəy kwəməvə shi zəmə vəya, ka zəhwəshi bəhə ghwəy, va tsəgha palara ghwəy. <sup>27</sup> Ka kəslimbə ghən ghwəy war kən ghəra sləni ta shi zəməə dzaa gwəravəə yidishi gəm ki ma. Ta niy dzaa nza ndimndim ni shi zəmə ka bānci piy tsa kədi ma kaa ndə pə ghwəy ghəra sləni. Shi zəmə vay, yən Zəghwə yakə ndə ngəri, yən sa fati Dirə Hyala lamba nžə tə ya, dza naa bəŋwəyshi» kə Yesəw.

<sup>28</sup> Tapə mbəzli va ta dəw kwəma və ki, a kə ghəshi na: «War njaa njaa dza ghəy mənti dza ghəy mbay ghərati sləniy dzaa təbanta kaa Hyalaa?» kə

ghəshi. <sup>29</sup> Ma kə Yesəw zləbanshi na: «War ndara ma ghwəy nefer ghwəy, yən ntsa ghwənay nay, ghənzə na ghəra sləni wəzə na dī na va ghwəy» kə. <sup>30</sup> Zhini ma kə ghəshi na: «A kwəma mađana mənti gha gar nata ghəy, ta mbə ghəy ndana nefer ghəya? Naa a sləni mənti ghaa? <sup>31</sup> A gha sənay ghala pətsaa nza jijihimmə kwamti mbə gambay, a ghəshi niy kwəməvə shi zəmə nə məndi \*manə, kə məndi, mba'a ghəshi zəhwəshi, njasa gəzəkə kwəma mbə Zliya Hyala, ma kə na: «Mba'a bānakəshi na shi zəmə səəkə mə ghwəmə» kə» kə ghəshi.

<sup>32</sup> Ma kə Yesəw na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay tsəgha, \*Məyizə ndanwəy na shi zəməə səəkə mə ghwəməw, Dirə na saa dzaa bəŋwəy ni katanj katanj ni shi zəməə səəkə mə ghwəmə. <sup>33</sup> Sa nzanay, ma ni bəkə Hyala shi zəmə mə ghwəməy, shi ka bānsi piy kaa mbəzli tə hidfi na ghəshi» kə. <sup>34</sup> Ma kə mbəzli va na: «A ntsa dikə tsa, bəŋəy niva gəla shi zəmə həzlimə həzlimə di» kə ghəshi. <sup>35</sup> Ma kə Yesəw na: «Yənəy, yən na shi zəməə bəpə piy. Ya tsamaβa ndə səəkəy na vəyay, ka dza maa ghəranciw. Ntsaa ndara nəfə tsa ciy, ka ghəranci ndir ghwəlaw.

<sup>36</sup> Nanzəy, e niy gəzəkəŋwəy: A ghwəy nara ngar na, a ndara nəfə tsa ghwəy ghwəyəw, pən niy ni. <sup>37</sup> Ya tsama ndə na mbə ni ndara Dirə va mbəzliy, ta səəkə dza naa dzəmbə dəvee, ka tihəti tsa dzaa səəkəy va ndəə dzəmbə dəvee ya tepə kiw. <sup>38</sup> Sa nzanay, səəkəree mə ghwəmə ta məni kwəma war njasa dī yaw, ta məni kwəma dī ntsaa

ghwənara səəkee. <sup>39</sup> Kwəma di ntsaa ghwənara vay, war mba'ee ndəghwəti mbəzli ndara na va mbə dəvee gwanashi. Kala zay ndə mbə shi ya kwətiŋ nzə. Mba'ee dzaa zhanakatishi mbə məti gwanashi, fəca dza hidiy kərə. <sup>40</sup> Ma kwəma di Dirəy, ya wa ntsaa nara, yən Zəghwə ci, dza na mba'a ndara nəfə tsa ciy, mba'a tsava ndə kwəməvə piy tsaa kədi ma, zhini mba'ee dzaa zhanakati mbə məti fəca dza hidiy kərə» kə Yesəw.

<sup>41</sup> 'Wakəwə \*ka Zhəwifə ga' ta ngwəzliməə dzəkən Yesəw, sa nə na va: «Yən na shi zəməə səkəshi mə ghwəmə» kə. <sup>42</sup> Ma kə ghəshi na: «Yesəw sasa tsəy? Ghəci zəghwə \*Zhezhefə va tsəy. Ntsa sənay ghwəmmə kar dəy lə mbəghəy ghəci ki na. Njaa njaa naa ni: “Mə ghwəmə səkəe” kəa?» kə ghəshi. <sup>43</sup> Ma kə Yesəw na: «A mbəzli ni, ka ngwəzliməə ghwəy kwa jipə ghwəy gəm ma. <sup>44</sup> Ndə tifa mba'a dzaa mbay səkəy dzəvəghee, kala war ntsa haray Didi tsaa ghwənəkəraw. Yən kiy, ta zhanakati dzee mbə məti fəca dza hidiy kərə. <sup>45</sup> A mbəzliy gəzə kwəma Hyala niy tsasliti kwəma mbə Zliya Hyala, a kə ghəshi niy niy: “Ta bananavəshi kwəma dza Hyala kaa mbəzli gwanashi” kə ghəshi niy ni. Ntsaa dzaa fəti ghən ta kwəma dza Didiy bananci, dza mba'a zləbavə kwəma bənipə na va kiy, ta səkə dza tsava ndə dza vəya. <sup>46</sup> Mbə gəzə kwəma vay, ə nə ya: A tsahwəti ndə tifa, mba'a səkəə nay Didi, pənəw. War yən kwətira yən saa səkəə va mə Hyala na saa nay Didi.

<sup>47</sup> Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya wa ntsaa ndara na

nəfə tsa ciy, aa kwəməvə piy tsaa kədi ma. <sup>48</sup> Yən na shi zəməə bəpə piy. <sup>49</sup> Njasa gəzə ghwəy vay, a jijihiqwəy niy zəhwə shi har məndiy manə kwamti mbə gamba, ya tsəgha nzə kiy, gwanashi bəkəwəshi ghəshi. <sup>50</sup> Ma na shi zəməə səkə mə ghwəmə nashi kiy, ya wa ntsaa dzaa zəhwəshiy, ka məti tsava ndəw. <sup>51</sup> Yən na shi zəməə səkə mə ghwəmə, ka bəpə piy. Zəhwə ma ndə niva shi zəməy, ta nza dza na lə piy ta kwa ndimndim jiji. Vəghee də'wə ghən tsee na shi zəmə dzee vaa bānci kaa ntsa va. Ta zlatanavə vəghee va dzee kaa məti, tə mbərkə mbəzli tə hidī, ta mbə ghəshiy kwəməvə piy» kə Yesəw.

<sup>52</sup> Ma sa favə ka Zhəwifə kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha na, mba'a kafəkə ghəpə kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Njaa njaa ka ntsa mbay ndammə vəgha ci, ta zəmə ghwəmmə nə na kia?» kə ghəshi. <sup>53</sup> Dzəghwa ma kə Yesəw ki na: «A mbəzli ni, a gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, war dza ghwəy kala zəhwə vəghee ghwəy, yən Zəghwə yakə ndə ngəri, kala sahwə miymiy ya ghwəyəy, ka dza ghwəy kwəməvə piyəw. <sup>54</sup> Ma na ntsaa zəhwə vəghee, mba'a sahwə miymiy yay, aa kwəməvə piy tsaa kədi ma. Ta zhanakati dzee mbə məti ci fəca dza hidiy kədi. <sup>55</sup> Sa nzanay, vəghee va na ni katanj ni shi zəmə, zhini miymiy ya na, ni katanj ni shi sa. <sup>56</sup> Ma ntsaa zəhwə vəghee va, mba'a sahwə miymiy yay, jakəjakə nza ghəy li. Mbə ya na, mbee piy kwərakwə. <sup>57</sup> Dirə tsaa ghwənaray ghəci bəpə na piy. Tə mbərkə ghəci piyee sana. Ava tsəgha dza ntsaa zəhwə vəghee nza lə piy tə mbərkə kwərakwə ki. <sup>58</sup> Ma na shi zəmə mə ghwəmə

nashi kiy, yəm na ghəshi lə niy niy zəhwə jijihinwəy va shi zəmə mbəradzə kwamtiw. Ya tsəgha niy zəməhwəshi ghəshiy, a ghəshi niy bəkwəshi na nashi. Ma ntsaa dzaa zəhwə nini shi zəməy, ta nza dza na lə piy tsa ci, ta kwa ndimndim jiji» kə Yesəw.

<sup>59</sup> Yesəw mbə bananshi kwəma kaa mbəzli mbə ciki bəsə va tsa ka Zhəwifə, mbə məlmə Kaper-nahwəm, gəzəkə na kwəma na.

*Mbəzliy zləbavə nəw Yesəw lə mbəzliy zləbavə ma*

<sup>60</sup> Ma sa favə mbəzliy nəw Yesəw va kwemer gəzəkə na va tsəghay, dān nihwəti mbəzli ghati ngwəzlimə, a kə ghəshi na: «Kay, ata gəla nana kwəmay, caslakəta na. Ka dza ndəə mbay nəwtiw» kə ghəshi. <sup>61</sup> Mbalaa gwa'a sənay Yesəw njasa ngwəzlimə ghəshiy dzəkən. Ma kə ngəshi na: «A mbəzli ni, njaa baya ə zhənwəy kwəma na na? <sup>62</sup> Ya sa dza ghwəy nara yən Zəghwə yakə ndə ngəri, yən mađiy dzara dzəmə ghwəməə zhəti pətsaa niy nzee kwatəna kiy, njaa dza ghwəy təkə ghalabaa? <sup>63</sup> \*Safə tsa Hyala naa bə piy kaa ndə, tsahwəti sa mbay ndə ngəriy ghakə tība ya wabaw. Ma kwemer gəzənwəy ya niy, Safə tsa Hyala na ghəshi, piy ghəshi dība. <sup>64</sup> Ya tsəgha nzə kiy, a nihwəti mbəzli mbə ghwəy kala dī ghəshiy zləba kwəma va» kə. Sa gəzə Yesəw va tsəghay, aa niy sənashi mbəzliy dzaa zləba ma kwəma ci ghala kwatəjata, lə ntsaa dzaa nga dfa ta gwa'a. <sup>65</sup> Ma kə Yesəw ba na: «Va tsəgha niy nə ya ngənwəy kiy: Ndə tība mba'a taa səkəy dzəvəghee, kala ntsa pəməvə Dirəw, pən» kə.

<sup>66</sup> Ma sa favə mbəzliy nəw va kwəma gəzəkə na va tsəgha ki na, mba'a nihwəti mbəzli dān

mbə mbəzliy nəw zlay dzashi. <sup>67</sup> Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci va mən lə bakə ni ki na: «A mbəzli ni, njaamə shəka, ə dī ghwəy zlaraa dzanwəy kwərakwə na?» kə. <sup>68</sup> Ma kə Shimanjw Piyer na: «A Ndə sləkənəy, va wa ghəy dza kia? A ghəy sənay, kwəma gha na saa bəpə piy tsa kədi ma. <sup>69</sup> A ghəy zləbavə kwəma gha, mba'a ghəy sənay gha na ntsa Hyala dēwdew tsa ghwənikə na, pə ghəy» kə. <sup>70</sup> Ma kə Yesəw na: «Ghwəy ghwəy mbəzli ta səfəe ni mən lə bakə ni na, yən təravənwəy tsəy? Ya tsəgha nzə kiy, \*ndə jaka tsa Hyala na tsahwəti ndə mbə ghwəy kwətinj» kə. <sup>71</sup> Kwəma gəzə Yesəw va tsəgha nay, dzəkən Zhəwdasə zəghwə Shimanjw Isəkariyətə gəzə na. Sa nzana, ya tsəgha na Zhəwdasə mbə mbəzli ta səfa ci va mən lə bakə niy, ghəci dza na ta nga dfa ta Yesəw.

## 7

*Kar Yesəw lə ngwarməhiy*

<sup>1</sup> Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a Yesəw dzay ta təwrə mbə məlməhi tə hidfi ka Galile. Kalaa niy dī dza ghəciy dzəti hidfi ka Zhəwde, sa nzana mbə dī pəsli ci mbəzli dikə ni mbə \*ka Zhəwifə niy nza.

<sup>2</sup> Ma sa nza vici \*makwaghwa ka ka Zhəwifə vaa tsə ta Gaska ndəkəwə na, <sup>3</sup> dza ngwarməhiy ka gəzanci kwəma kaa Yesəw, ma kə ghəshi na: «A Yesəw, barvanə tikə, mbalaa dzəti hidfi ka Zhəwde, a gha dzaa ghərati sləni mađanə na, ta mbə mbəzli ta səfa ghaa nata kwərakwə. <sup>4</sup> Sa nzana, mba'a kə ndəə dī mbəzli gwa'aa sənayəy, kar ndəə mənī kwəma tə mbəw. Ma njana nzana, mba'a ghaa mbata ghəra

sløni tsøgha na naghay, war ghøra pø gha dzaa ghøratl kwa mætse mbøzli gwanashi!» kə ghøshi. <sup>5</sup> Ya ngwarmbøghøyshi kiy, niy banavø nefer shi ghøshiw, va tsøgha gøzə ghøshi tsøgha. <sup>6</sup> Ma kə Yesəw ngøshi na: «Ta na neyey, sækəy tsee vøghwə nee diw. E sənay, na na ghwøy na ghwøyøy, ya hwəmba na, war yømøy na vøghwə va ghwøy. <sup>7</sup> Sa nzana, ma ghwøy ta na tsa ghwøy ghənøy, a mbøzli tø hidiy di mætse ghwøy. Na nee nee kiy, ka di mætsee ghøshiw. Sa nzana, mbø gøzanshee sløni jikir naa møni ghwøy, pøn ngøshi. <sup>8</sup> Zlaram, mbalam ta makwaghwa ghwøy na ghwøy, na neyey, ka dzee tsøhøra mbø diw, sa nzanay, ghwøla na tsee vøghwə» kə Yesəw. <sup>9</sup> Ma sa gøzanakøshi na kwøma va tsøgha na, dza na mba'a nzøyøy tø hidi ka Galile.

*Yesəw mbø \*makwaghwa ka ka Zhøwifø vaa tsø ta Gaska*

<sup>10</sup> Ma sa dzashi ngwarmøhiy Yesəw ta tsø makwaghwa Gaska va ki na, mba'a Yesəw madiy løy hwəm shi, ta dza ta tsø va kwørakwə nja mbømbø, kala ci ghøn tsa ci kaa mbøzli.

<sup>11</sup> Dzøghwa mbøzli dikə dikə ni mbø ka Zhøwifø ka papala dzar mbø mbøzli mbø tsø va. A kə ghøshi na: «Kwøma na kia nø ghwømmøy?» kə ghøshi. <sup>12</sup> Ma vørem ntsaa basøy ta tsø makwaghwa naci ki na, bakə mbø tøhøvørivay tø mbørkə kwøma ci, ka ngwøngwøliva kwa jipø shi. Ma kə nihwøti na: «Kay, ma ntsa vay, wøzə na kwøma ci tørøjw» kə ghøshi. A kə nihwøti ßa na: «Kay, tifaw, ndø mbø tepøw. Mbøzli na ni dakə na»

kə niva ßa. <sup>13</sup> Ya tsøgha nzø ki na, a mbø ghøshiy gøzækøvøri kwøma va pa'i pa'i dzøti ngwøla, sa hazløni ghøshi va mbøzli ka Zhøwifø dikə dikə niw.

<sup>14</sup> Ma sa mønta vici møntim mbø tsø va yømøyəm lø naa tørmbø ki na, 'wakøvø Yesəw irøtsə dzømbøy mbø \*ciki Hyala, ka bananshi shiy kaa mbøzli mbøßa. <sup>15</sup> Ma sa favø ka Zhøwifø kwøma bønipø na va na, mba'a nava kwøma søvøri møhørlø shi. A kə ghøshi na: «Aya, njaa sønata tsatsa ndø kwøma mbø zliya kala sækø ghøci mbø bøni nzø kia?» kə ghøshi. <sup>16</sup> Ma kə Yesəw ngøshi na: «A mbøzli ni, nay ghwøy na, kwøma bønijwøy ya nay, kwømaa sækø vøya dø'wø ghøn tsee naw. Kwømaa sækø va Hyalaa ghwønøra va na. <sup>17</sup> Ma ntsaa tarøti møni kwøma di Hyala mbø nøfø ciy, ta mbay dza tsava ndø sønata, niy nza kwøma gøzee na, ka kwømaa sækø va Hyala karkar, ya ka kwømaa sækø vøya dø'wø ghøn tsee na. <sup>18</sup> War mba'a pø ghwøy nay ndø dzøtiy tø gøzə kwømaa sækø vø dø'wø ghøn tsa ciy, fal tsa ciy pøla tsava ndø kaa ghøn tsa ci. Ma na ntsaa pølanci fal kaa ntsaa ghwønøkøy, ava ntsa katarj tsa, dzørvø mbø kwøma ci tepøw.

<sup>19</sup> A \*Møyizø niy ndanwøy \*kwøma pøhøti Hyala. Ya ndø kwøtinøy ntsaa nøwti kwøma pøhøti na va mbø ghwøyøw. Wa shiy mønishi pøla ghwøy kwal tsa pøslira kia?» kə Yesəw. <sup>20</sup> Dzøghwa, ma kə vørem tsa basøy va tø pøtsa va ngøci na: «Gazlaka kəsøvøja na shøkøna? Wa ntsaa pøla pøslinja tifaa?» kə ghøshi. <sup>21</sup> Ma kə Yesəw na: «A ghwøy nay war sa møntee



sləni kwətiŋ gwa'a tsəghay, mba'a səəvəriŋwəy məhərli ghwəy. <sup>22</sup> Sa gəzanwəy Məyizə \*slanshi fə'yasa kaa ndərazhiy zhər ghwəy mənti ma ghəshi hi dəghəsə ghala yakəshi məndiy, ya fəca \*vici dəkəva məniva kwa dəghasa vici va na, kar ghwəy slanshi fə'yasa kaa ndərazhi ghwəy. Mbalaa kwəma ghakə Məyizə na sava tala naci kiw, kwəma gəzəkə Hyala kaa jijihinwəy ghala mbəradzə na. <sup>23</sup> Ya sa nzana mbə slanshi fə'yasa ghwəy nza kaa ndərazhi ghwəy ya pa' fəca vici dəkəva, sa dī ma ghwəy dzəghwanwəy kən kwəma gəzəkə Məyizə kiy, war tawa bə ghwəy nəfə dzəkənee, sa mbəlantee ndə fəca vici dəkəva mbə ngəra'wə tsa kən, nza vəgha ci mbəə nza kwəriŋ kia? <sup>24</sup> A pə ghwəy məntiy, ka bə fəti ghwəy kaa ndə, war tə shi nashi ghwəy ghəci mənti kwa mətsə ghwəy gwa'a tsəgha ma. Sənay tə ghwəy kwal tsa kwəma, ka ghwəy mađi ta bə fəti kaa ndə» kə Yesəw.

*Yesəw na \*Kəristəw Ntsa tivə Hyala va ta mbəli mbəzli*

<sup>25</sup> Ma kə nihwəti mbəzli mbə mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem sa nay ghəshi Yesəw mbə gəzə kwəma na: «Aya, wa ntsa sa pala məndi va ta pəəsli ci sham sa? <sup>26</sup> Avana mbə gəzə kwəma tə ngwəla parahwə kala ntsaa gəzanci ya kwəma tifa ni? Naa ə nzana mba'a mbəzli ghwəmmə dikə dikə ni sənay "Ghəci na Kəristəw ntsa tivə Hyala va" kə ghəshi shəkəna? <sup>27</sup> Sa ka Kəristəw səkəy na nacyi, ka dza məndiy sənay nda ndə ka wa naw. A na tsatsa ndə naci kiy, a ghwəmmə sənay tə pətsa səkə na» kə ghəshi.

<sup>28</sup> Ghala vəghwə tsa gəzə mbəzli va va kwəma vay, Yesəw

mbə bəni shiy kaa mbəzli mbə \*ciki Hyala na. Dza na, ka zlapə kwəma zlanzlan, a kə na: «Njaa pə ghwəya? A ghwəy sənara, ka sənay ya tə pətsa səkəe, pə ghwəy? Kataŋ sənara ghwəy na? Yən nee ki e gəzanwəyəy, səkə tsee tsa na, yən səkəra na lə dēe də'wə ghən tseyew, ndə ghwənara na. Ntsa va kiy, ntsa slar tsa na, ghwəy na na ghwəyəy, sənay ntsaa ghwənara va ghwəyəw. <sup>29</sup> Na nee nee kiy, e sənay, sa nzanay, ghəy li niy nza na. Dza na mba'a ghwənəkəra sana ki» kə Yesəw. <sup>30</sup> Ma sa favə ghəshi kwəma gəzəkə na va tsəgha ki na, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə pəla kwal tsaa kəsə ci. Kala ntsaa mbay dapati dəvə ti tifa ya jəw nzə. Sa nzana, ghwəla tsa ci vəghwə niy nzaa səkə. <sup>31</sup> Daŋ mbəzliy zləbavə kwəma ci mənishi mbə mbəzliy basəshi va. Ma kə ghəshi na: «Sa ka Kəristəw tsa va səkəy na, war pərba ghəci dzaa mənti kwəma mađana mađana na kən ntsa ki shəkəna?» kə ghəshi.

*Mbəzliy ndəghwə \*ciki Hyala lə Yesəw*

<sup>32</sup> Ma sa favə \*ka Farisahi mbəzli tifa dāhwə dāhwə gəzə kwəma Yesəw na, dza ghəshi mba'a ghəshi jakəti miy tsa shi lə mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala, mba'a ghəshi ghwənashi mbəzliy ndəghwə ciki Hyala, ta dza ghəshiy kəsəti Yesəw. <sup>33</sup> Ma sa tsəhəshi ghəshi, ma kə Yesəw na: «Vici daŋ tərmbə nzəy tsa ghwəmmə lə ghwəy yən dzaa mađi ta dzaraa dzəvəgha ntsaa ghwənəkəraw. <sup>34</sup> Ta palara dza ghwəy dza, kala dza ghwəy nara. Ka dza ghwəy mbay tsəhəŋwəy tə pətsa dzee nza dībaw» kə Yesəw. <sup>35</sup> Ma kə \*ka Zhəwifə kaa dəw

kwəma kwa jipə shi na: «Wa slən tsa nana kwəma kia? Kwəma dza na ta dzay, nə na: “Ka dza ghwəy naraw” kəa? Ə nzana ta dzay ghəci dzaa dzəmbə hwəlfə mbəzli ghwəmmə ka Zhəwifə va dzashiy dzəmbə hidfi ka \*Gərekə, ta dza ta bananshi kwəma kaa ka Gərekə shəkənaa njaa? <sup>36</sup> Wantsa hwəlfə gəla kwəma gəzəkə na na, nə na: “Ta palara dza ghwəy dza kala dza ghwəy nara, ka dza ghwəy mbay tsəhəjwəy tə pətsa dzee nzaw” kəa? Am, sənata hwəlfə gəla kwəma dfi na na gəzə ghwəmməw» kə ghəshi.

*Mətsə yaməə bə piy kaa mbəzli na Yesəw*

<sup>37</sup> Mbə makwaghwa vay, tə kwa kərnī vici nżə ka bamaa gwəramti. Dzəghwa Yesəw fəca kwa kərnī vici va ki, gar garəy kwa kwəma vərəm tsaa basəy va tə pətsa va gwanay, dza na ka gəzə kwəma zlanjlanj, a kə na: «Mba'a kə ndir ghəranici kaa ndəy, səkəkə ghəci vəya, a ghəci sa yam. <sup>38</sup> Ya va ntsaa ndara nəfə tsa ciy, a nəfə tsa ci taa zhəghəy ka mətsə yam dən ni bəpə piy, njasa gəzəkə məndi va mbə zliy Hyala» kə Yesəw. <sup>39</sup> Ma kwəma gəzə Yesəw va tsəgha nay, dzəkən \*Safə tsa Hyala dewdew tsa dza mbəzliy banavə nəfə tsa shiy kwəmavə ta nza, gəzə na. Ghala pətsa va di na, kalaa niy kwəmavə ghəshi, sa nzana, ghwəla Yesəw niy nza ta dzəmbə dikə tsa ci.

*Tihəva tə mbərkə kwəma Yesəw*

<sup>40</sup> Ma kə nihwəti mbəzli mbə vərəm tsaa basəy va sa favə ghəshi kwəma gəzəkə Yesəw va na: «Ma ntsa katanəy, ndə Hyala tsa ndəghə ghəy va na» kə ghəshi. <sup>41</sup> Ma kə nihwəti na: «Əhəj, \*Kəristəw Ntsa tivə Hyala va

na» kə ghəshi. Ma kə nihwəti bə na: «Am awə, Kəristəw kə na, ka səkəkə na tə hidfi ka Galile nzaw. <sup>42</sup> Niy favə ghwəy njasa gəzəkə Zliya Hyala sa: “Mbə hwəhwə tsa mazə \*Davitə dza Kəristəw səkəkə, mbə məlmə Betəlehem, tə pətsaa niy nza mazə Davitə tsa va va” kə sa» kə ghəshi <sup>43</sup> Mba'a mbəzliy basəshi va tərəjw ni tihəvərivashi tsəgha ki, tə mbərkə kwəma Yesəw.

<sup>44</sup> Mbə dfi kəsə ci nihwəti mbəzli niy nza mbə shi na, ndə tifa mbə shiy dapati dəvə ci tiw.

*Caslakə ghən tsa mbəzli \*ka Zhəwifə dikə dikə ni*

<sup>45</sup> Dzəghwa ka ndəghwə \*ciki Hyalaa niy ghwənashi məndi va ta kəsə Yesəw, ndəs ghəshi zhəkəshiy dzəvəgha mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala lə \*ka Farisahi niy ghwənashi va ki, kala səkəkəshi ghəshi li. Ma kə ghəshi kaa mbəzli va sa nay ma ghəshi Yesəw na: «Kwəma zhini ghwəy zlay, kəsə ma ghwəy səkəkə baa?» kə ghəshi. <sup>46</sup> Ma kə ka ndəghwə ciki Hyala ngəshi na: «Ghala nza məndi na səkəkə tsahwəti ndəə gəzəkə kwəma nja sa ci vaw» kə ghəshi. <sup>47</sup> Ma kə ka Farisahi ki na: «Waa ə ngədəhwəjwəy na kwərakwə bə lə ghwəyñwəyshi na? <sup>48</sup> Nay ndə ghwəy ya kwətinj mbə mbəzli ghwəmmə dikə dikə ni, ya mbə ka Farisahi yivə nəw kwəma ci va na? <sup>49</sup> Nay ghwəy, kəray mbəzliy sənata ma kwəma pəhəti \*Məyizə va shiy yivə nəw kwəma ci va sa? Mbəzli bəzla bəzla ni na niva mbəzli» kə ghəshi.

<sup>50</sup> Ma mbə ka Farisahi vay, Nikwədəm, kə məndi niy ni kaa tsahwəti. Saa niy səkəkə va həvir mbə dəw kwəma va Yesəw niy nza, <sup>51</sup> ma ka na naci ki na: «Nanzəy, ndammə kwal tsaa

bə fəti kaa ndə kwəma pəhəti ghwəmmə, kala sa ka ghwəmmə famti kwəma gəzəkə ndə gwa'a, mba'a ghwəmmə sənata kwəma məniti naw» kə. <sup>52</sup> Ma kə ghəshi ngəci na: «Ə nza ghaa ndə ka Galile kwərakwə shəkəna? Mbala bəvə Zliya Hyala, a gha jangəti di, ndata dza ghaa kəsəy slən tsa ndə Hyala tsaa təzliy səəkə mbə mbəzli ka Galile mbəba ya kwətinj» kə ghəshi. <sup>53</sup> [Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a ghəshi ndanivərivashi, kwətinj kwətinj, ka dzashiy jighi.

## 8

*Yesəw lə ka Fairsa mba'a mali kəsəvə məniti mbə məniti ghwərghwər*

<sup>1</sup> Ma dza Yesəw naci ki na, mba'a dzay dzəmə kəlanj \*'Wəlivə nzəyəy. <sup>2</sup> Way pi tə həzlimə va pəətə ki na, mba'a Yesəw səkway məbaa dzay dzəmbə \*ciki Hyala. 'Wakəvə vərəm ndə ngəri tərənjw, mba'a basəkəvay dzəvəgha mbəba ki. Dza na das nzəyəy mənəzəy, mba'a ghati bananshi shiy.

<sup>3</sup> Ma sa ghati na bananshi shi va na, dza \*mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə \*ka Farisahi, ndəs ghəshi səəkəshi tə pətsa va lə mali sa kəsəvə ghəshi ghənzə mbə məniti ghwərghwər. Səəkə ghəshi, gar ghəshi garəy tə jipəjipə mbəzli gwanashi. <sup>4</sup> Ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «A Metər, mali nay, ə kəsata ghəy ghənzə mbə həniti lə tsahwəti zal, ka məniti ghwərghwər. <sup>5</sup> Tə kwəma gəzəkənjəy \*Məyizəy mbə zliya kwəma pəhəti Hyalay, gəla mali tsətsə na na, war ka pə'wamti ka mbəri lə hərəzli gwa'a tsəgha na kwəma nzə. Nda njaa na

va gha na gha kiy, əndaw?» kə ghəshi. <sup>6</sup> Ma kwəma gəzə ghəshi va tsəgha nay, kəlanja na sava ngənəy ghəshi kaa Yesəw ta mbərə kəsəy lə fəti tə kwəma dza naa zləbakə.

Ma sa famti Yesəw kwəma shi va na, nzənjw nzənjwəy, ka tsasli shiy dzar tə hidfi lə dəvə ci. <sup>7</sup> Dza ghəshi ka dəw kwəma va və tsəgha zhənti zhənti ki. 'Wakəvə Yesəw mba'a kafəti kwəma ci, ma kə ngəshi na: «Ghənzə tsəghay, ə kə ntsaa səəkə maa məniti \*kwəma jikir na mbə ghwəy ghati pə'wə mali va lə hakwə» kə. <sup>8</sup> Zhini na nzənjw nzənjwəy dība, war ka tsasli shi ci va məcana lə dəvə ci dzar tə hidfi. <sup>9</sup> Ma sa favə mbəzli va kwəma gəzəkə Yesəw va na, kwətinj, kwətinj, kwətinj ghəshi 'wati ghəlivaa səvəri, ka dzashi, pərba mətikwəkwər 'wati kwal, ka kəray niy tərmbə. Tərə na war mali va tība didinj məgarə kwa kwəma Yesəw bakəshi ghəshi li.

<sup>10</sup> 'Wakəvə Yesəw kafə kafəti kwəma ci, ma kə kaa mali va na: «A mali, kwəma dzashi mbəzli ni shəka? A kama ntsaa kəsəyja tība mbə shi lə ngwəvə shəkəna?» kə. <sup>11</sup> Ma kə mali va na: «Am, ndə tība ya kwətinjəw Metərəw» kə. Ma kə Yesəw ki na: «Yən kwərakwə kiy, ka basə ngwəvəe dzəkən ghaw. Mbala, əntaa gha zhiniy məniti kwəma jikir na ghwəla ma» kə Yesəw ngəta.]

*Yesəw na wənj pi tsaa mbərə kaa mbəzli tə hidfi*

<sup>12</sup> Zhini Yesəw ka gəzə kwəma kaa vərəm tsaa basəy va. Ma kə na: «Favə tə ghwəy, waa yən na wənj pi tsaa mbərə kaa mbəzli tə hidfi gwanashi. Ntsaa nəwvəray, ka dza naa nza mbə kwəsliw. Ta kwəməvə wənj tsaa

dzaa canci kwal, ta kwəməvə piy tsaa kədi ma dza na» kə. <sup>13</sup> Ma kə \*ka Farisahi ngəci na: «Ava ghaa ndəgha fəti ta kwəma gəzə gha də'wə ghən tsa gha sana, kwəma mbə kwəma gəzə gha vaw» kə ghəshi. <sup>14</sup> Ma kə Yesəw na: «Ya ə ndəghee fətiy dzəkən kwəma gəzee də'wə ghən tseyey, war kwəma katanj na na sa gəzee. Sa nzanay, e sənay tə pətsa səəkee, zhini mba'ee sənay zhəti pətsa dzee zha ba. Na na ghwəy na ghwəy kiy, sənay ghwəy tə pətsa səəkə yaw, sənay ghwəy nda kwəma dzee dibaw. <sup>15</sup> Na na ghwəy, dza kwa zəzə kwəma ke ngəri sla ghwəy na ghwəy ngwəvə. Na nee ta na tsee ghən nee kiy, ka basə ngwəvee kaa ndəw. <sup>16</sup> Ya ə niy nzana, mba'ee harati ndə tə ngwəvə, mba'ee banavə fətiy, fəti lə kwal tsa nzə na, tə kwəma mənti na. Sa nzanay, war yən kwətira dza naa nza mbə sla ngwəvə vaw. Bakananjəy dza ghəy nza mbə sla nza ghəy lə Dirə tsaa ghwənəkəra. <sup>17</sup> Njasa nzana va tsəgha kwəma va tsaslita mbə zliya pəhəti ghwəy: «War mba'a kə mbəzli bakə ndəghakən fəti kwətinj naa dzəkən kwəmay, ndəgha fəti katanj na dza nava ndəgha fətiy nza» kə. <sup>18</sup> Tsəgha na, fətiy ndəghee ta kwəmee də'wə ghən tsee, mbə ndəgha na Dirə tsaa ghwənara vaa dzəkənee kwərakwə diba» kə. <sup>19</sup> Ma kə ka Farisahi na: «Kwəmaa Dənjaa?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw na: «Sənara ghwəy, sənay Dirə ghwəy baw. Ava tsəgha na. Mbala a ghwəy sənara nzay, a ghwəy dza sənay Dirə nza kwərakwə» kə Yesəw.

<sup>20</sup> Yesəw mbə ciki Hyala mbə bəni shiy kaa mbəzli gəzə na kwe-

mer ni gwanashi. Ghəci tə pətsa ka məndiy fə gəna kaa Hyala ti. Ghala pətsa vay, ndə tifa niy mbay kəsəti, sa nzana, ghwəla vəghwə tsa ci niy nzaa səəkəw.

*Ka dza ghwəy mbay tsəhənjwəy tə pətsa dzee nzaw*

<sup>21</sup> Zhini ma kə Yesəw kaa ngəshi diba na: «Nay ghwəy na, ta dzara dzee. Ka ghwəy dzay, ka palara. Ka dza ghwəy mbə tsəhənjwəy tə pətsa dzee va nzaw. Ta bəkwə dza ghwəy tifa lə kwəma ghwəy jikir na» kə Yesəw. <sup>22</sup> Ma kə \*ka Zhəwifə kwa jipə shi ki na: «Əy kwəma dza na ta dzay shəka? Ta dzaa pəəsliti ghən tsa ci dza na shəkəna? Njaa na nava kwəma, nə na: «Ka dza ghwəy mbə tsəhənjwəy tə pətsa dzee nzaw» kə?» kə ghəshi. <sup>23</sup> Ma kə Yesəw sa favə na kwəma təkə ghəshi ki na: «A mbəzli ni, ma ghwəy mbəzli tə hidfi nza ghwəy. Yən nee kiy, mə ghwəmə səəkee. Ghwəy, mbəzli tə hidfi ni tikə nza ghwəy. Yən nee kiy, ntsa tikə nzeyew. <sup>24</sup> Va tsəgha nə ya ngənjwəy kiy, tifa dza ghwəy nza, ka bəkwə lə kwəma ghwəy jikir na, pən. Kala zləbati pə ghwəy mbə nefer ghwəy, yən na ntsa nzee ghəci, pə ghwəy. Ta bəkwə dza ghwəy lə kwəma ghwəy jikir na» kə Yesəw.

<sup>25</sup> A kə ghəshi na: «A ndə nza ghaa?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw na: «Yən na sa kee vaa gəzanjwəy ndimndim ghala ghatee gəzanjwəy basa. <sup>26</sup> Nay ghwəy na, yənəy, danj na kwəmer vəya gar gəzəshee, ya gar basənjwəy ngwəvə nza. Ma ki na, mba'ee sənay, ntsaa ghwənara vay, kwəma katanj na na sa ci, pən. Ə dzee gəzanshi kwəma gəzara na gwa'a

tsəgha kaa mbəzli tə hidfi» kə Yesəw. <sup>27</sup> Mbəzli va nashi ki na, sənay ghəshiy dzəkən Dəy Hyala gəzanəy Yesəw kwəma na, kə ghəshiw. <sup>28</sup> Ma kə ngəshi ki na: «Ghala pətsa dza ghwəy kafakatəra yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ghalaba dza ghwəy sənay, yən na Ntsa nzee ghəci, pə ghwəy. Ta sənay dza ghwəy difa, shiy tifa mba'ee məni lə di tsee njasa di yaw, ya namaɓa kwəma na sa gəzə yay, war kwəma banavəra Dirə na, pə ghwəy. <sup>29</sup> War ghəy na kwa zəerə lə ntsaa ghwənara va, ka zlara na kwətiraw. Sa nzanay, ya hwəmba na, war kwəmaa təbanci kee məni» kə Yesəw. <sup>30</sup> Ma sa favə mbəzli kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha ki na, ɗanj nihwəti banavə nefer shi.

*Ndərəzhi yaya ni lə mevivi*

<sup>31</sup> Ma kə Yesəw kaa \*ka Zhəwifə banavə nefer shi va ki na: «Ghwəy na ghwəy kiy mbəzli niy, mba'a pə ghwəy kəsəvə kwəma bəniŋwəy ya na mbə nefer ghwəy katanj katanəy, ka ni ya mbəzli ta sədee dza ghwəy nza katanj katanj. <sup>32</sup> Ta sənata na katanj na kwəma dza ghwəy. Ka kwəma katanj na va dzay, mba'a pəlantəŋwəy səvəri mbə mevivi ka gwəra ghən tsa ghwəy ghwəy» kə. <sup>33</sup> Ma kə ka Zhəwifə ngəci na: «A Metər, ghəy kiy, jijihiy \*Abəraham nza ghəy, səəkə ndəə mənəhwə mava tə ghəy ghala nza ghəyəw. Njaa njaa ka gha ni na: «A kwəma katanj na va dzaa pəlantəŋwəy mbə mevivi ka gwəra ghən tsa ghwəy ghwəy» pə ghaa?» Kə ghəshi. <sup>34</sup> Ma kə Yesəw na: «Ə gəzanəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya wa ntsaa məni \*kwəma jikir na ya hwəmbay, mava tsa

kwəma jikir na va məniy na. <sup>35</sup> A ghwəmmə sənay, ya hwəm kiy, ka mbay məndiy bəlati mava, ka zəghwə kəghi mbə ndərəzhi yaya niw. Ma tsa yakə məndi yaya tsa zəghwəy, ntsa kəghi na tsava ya hwəmba naci. <sup>36</sup> Va tsəgha na ki, mba'a pən yən Zəghwə kəghi pəlantəŋwəy, ghalaba na mbəzliy gwəra ghən tsa shi dza ghwəy nza kwagwa'a kwagwa'a ki.

<sup>37</sup> E sənay jijihiy Abəraham nza ghwəy nanzə. Ya tsəgha nze ki na, mbə pəla pəəslira ghwəy. Sa nzana, kala zləbavə kwəma bəniŋwəy ya ghwəy. <sup>38</sup> Yən nee kiy, dzəkən shi citəra Dirə gəzee kwəma. Ghwəy kwərakwə na, kwəma gəzanəy dəŋwəy ghwəy məni» kə Yesəw. <sup>39</sup> Ma kə ghəshi zləbanci na: «Wa Abəraham na jijinəy sa» kə ghəshi. Ma kə Yesəw na: «Mba'a pə ghwəy niy nzaa jijihiy Abəraham katanj nza, ta ghəra sləni niy dza ghwəy njasa niy ghərahwə Abəraham va nza. <sup>40</sup> Vanay sana, ya tsəgha bəniŋwəy ya kwəma katanj na, njasa banavəra Hyala kwagwa'ay, mbə zhini nza ghwəy pəla kwal tsaa pəəslira ɓa. Gəla kwəma vay, səəkə Abəraham mənəhwə ghala nza naw. <sup>41</sup> Ghwəy, sləni ghəra dəŋwəy na sa ghəra ghwəy va» kə Yesəw. Ma kə ghəshi na: «Ghəy, ndərəzhi yakə məndi kwa ciki kala sənay dəshim nza ghəyəw. Hyala na tsa ghəy Dəŋəy kwətin» kə ghəshi.

<sup>42</sup> Ma kə Yesəw na: «E gəzanəy kwəma na, dəŋwəy kə Hyala nza katanj katanəy, ta ɗira niy dza ghwəy nza, sa nzana, va Hyala yən maɗi səəkə tikə. Ə tarəvee səəkəra sana də'wə ghən tseyew, ghənzə ghwənəkəra na. <sup>43</sup> Sənzənva kiy, wa shiy mənishi

favə ma ghwəy kwəma dee na gəzanjwəy sanaa? Sa nzana, kala mbay ghwəy fa kwəma gəzanjwəy ya. <sup>44</sup> Sa nza ghwəy ndərazhi \*ndə jaka tsa Hyala. Dzəghwa ka di məni shi di dənjwəy ghwəy ki. Dənjwəy tsa vay, ndə bəkwəpə na ghala kwatanjata na naci. Səəkə naa gəzəkəvəri na katanj na kwəma səvəri mbə miy tsa ci ghala nza na ya kwətinjəw. Sa nzanay gəzə na katanj na kwəma vəw. Na dzərvə dzərvə na va kwəmay, ghənzə na naci gəzə kwəma sənəbəy na mbə, sa nzana didi dzərvə ghəci. <sup>45</sup> Na nee kiy, kwəma katanj naa na gəzee. Va tsəgha zləba ma ghwəy nee va kwəma. <sup>46</sup> Wa ntsaa kəsara mbə ghwəy yən mbə məni kwəma jikir na, gar nə ghəci na: “Ava tə pətsa tsa' tsa nanjəe mbə məni kwəma jikir na nee” kəa? Əy kala tsəgha, war kwəma katanj na kə sa gəzee nay, tawa di ma ghwəy zləba kwəmee kia? <sup>47</sup> A na tsa Hyala ndəy, ta fa kwəma nzə va dza na. Sa nzana kala mbəzli Hyala ghwəy, va tsəgha fa ma ghwəy kwəma va» kə Yesəw.

*Gha məndiy ya Abərahəməy, Yesəw tiba na*

<sup>48</sup> Ma kə \*ka Zhəwifə kaa Yesəw na: «Nay gha katanj kwəma gəzanjə ghəy va, nə ghəy: “Ndə ka \*Samari nza gha, zhini ndə gazlaka gha” pə ghəy kəsa» kə ghəshi. <sup>49</sup> Ma kə Yesəw na: «Ndə gazlaka nzeyew. Yənəy, dikə na sa fee dzəti Dirə, ma ghwəy na, kala di ghwəy fə dikə dzətee. <sup>50</sup> Pəla dikee kaa ghən tsee na na yaw, a ntsaa pəlara tsee dikə tiba. Ntsa vay, ghəci dza naa sla ngwəwə kən mbəzli difa. <sup>51</sup> Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, war mba'a kə ndə kəsəvə

kwəma gəzee na mbə nəfə tsa ciy, ka nata məti tsava ndə naciw» kə.

<sup>52</sup> Ma kə ka Zhəwifə ngəci ki na: «Yawaa, nana kiy, a ghəy sənay karkar, ndə gazlaka nza gha, pə ghəy. Ma kar \*Abərahəməy ghəshi lə ka gəzə kwəma Hyala mbəradzə, mba'a ghəshi bəkwəshi gwa'a na, ka nata məti ntsaa kəsəvə kwəma gəzee na mbə nəfə tsa ciw, pə gha na. <sup>53</sup> Ma Abərahəməy ghəci jijinjəy naci ki, mba'a mətij na, war tərənjbə tsa gha va dikə tsa məni gha kən tsa ci va na? Ya ka gəzə kwəma Hyala mbəradzəy pənəw bəkwəshi ghəshi. Ndə ka wa bəti gha ghən tsa gha na gha kia?» kə ghəshi. <sup>54</sup> Ma kə Yesəw na: «War mba'a pən fal ghən tsee də'wə ghən tseyey, ka dza bamaa nza tə kwəma fal tsa vaw. Dirə tsa mə ghwəmə falra na tsee fal. Dirə tsa nə ghwəy va: “Hyala ghəy na” pə ghwəy. <sup>55</sup> Zhini kala sənay ghwəy fa. Yən nee kiy, e sənay. Mba'a pən ni, sənay yaw, pənəy, ndə dzərvə dzee zhəghəra kwərakwə ki, njasa nza ghwəy va. E sənay ta na tsee ghən, mba'ee kəsəvə kwəma ci mbə nəfə tsee. <sup>56</sup> Ndə nja jijinjəy Abərahəməy tsa gəzə ghwəy tsa sanay, dalala niy vəshiy na, ta nata vici dzee təzli ti. Ma sa tsəhəy vəghwə tsa va mba'a nayəy, dza na mba'a vəshiy dalala» kə. <sup>57</sup> Ma kə ka Zhəwifə na: «Ghaa wa nə gha, shanj gha ta mənti ya piya cifə mətəkə ghala yakənjə məndi na, hwəm nay gha Abərahəməy?» kə ghəshi. <sup>58</sup> Ma kə Yesəw na: «Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ghala məndi ghwəla ta ya Abərahəməy, yən tiba na» kə.

<sup>59</sup> Ma sa favə ghəshi Yesəw zləbakə kwəma va tsəgha na, mba'a nəfə tsa shi satiy. Tapə

ghæshi mbə bəsə hərəzli, ta pə'wə li shi. Dza Yesəw naci mba'a mbəy və shi. Mba'a ghəlikəvərivay səvəri mbə \*ciki Hyala.

## 9

*Kar Yesəw lə ntsa yakə məndi ka ghwəlfə*

<sup>1</sup> Ma sa tsəhəy Yesəw ge'i lə tsahwəti pi ghəci mbə dza na, mba'a nay tsahwəti ndə, ghwəlfə ghəci, ghala yakə məndi. <sup>2</sup> Ma kə \*mbəzli ta səfa ci na: «A Mətər, wa shiy mənishi yakə məndi ntsa tsətsə ka ghwəlfə tay? Va na ci \*kwəma jikir na ghwəlfəy nā tanaa? Naa va na mənti mbəzliy yakə na?» kə ghəshi. <sup>3</sup> Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Məniy ghwəlfə tsa kən ntsa tsa va kwəma ci jikir na, ya va na mənti mbəzliy yakəw. War ə yakə məndi tsəgha, ta mbə bərçi Hyalaa civaa dzəti ngwəla kaa mbəzli, tə mbərkə kwəma ci. <sup>4</sup> Nay ghwəy na, ghala nza pi ghwəlay havəghwə, ka mbərə viciy, ghəra pə ghwəmmə ghəra sləni ntsaa ghwənəkəra. Sa ka vərđi səkətay, ka dza ndəə mbay ghəra sləniw. <sup>5</sup> Ghala pətsa nzee tsa tikə tə hidī diy, yən na wəj pi ta mbəzli tə hidī» kə Yesəw.

<sup>6</sup> Ma sa gəzəkə na kwəma va tsəgha na, dza na pe' təfati ndighwər tə hidī, dza hwad hwadivəshi lə dəvə ci jəwə, mba'a sadatishi tə mətəhi ghwəlfə tsa va. <sup>7</sup> Ma kə ngəci ki na: «Mbala pishə kwəma gha kwa kwəfa nə məndi va Shiləwe, kə məndi slən tsa nza» kə. (Ma dī slən Shiləwe tsa vaa gəzəy, ntsa ghwənay məndi.) Mba'a ghwəlfə dzay dzəghwa kwəfa va, mba'a pishə kwəma ci. Ma zhəghəva naa səkəkə na, ghəci mbə nay pi dīwən dīwən.

<sup>8</sup> Ka ghalahiy, lə nihwəti mbəzliy niy nay ghəci mbə cə'wə shiy nza na, mba'a ghəshi nay mbə nay pi. Sa nay ghəshi na, dza ghəshi ka dəfəw kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Ntsa sa ka ghwəmmə vaa nay mənəzəy vəgha kwal ka cə'wə shiy tsəy?» kə ghəshi. <sup>9</sup> Dzəghwa bakə mbə mbəzli təhəvərivashi ta zləba kwəmaa dzəkən: «Ghəci na» kə nihwəti. «Awə, ghəci naw, tsahwəti ndə na sava nzana wa'i ghəci» kə ghəshi. Ma kə də'wə ghən tsa ci ki na: «Waa yən na» kə. <sup>10</sup> Ma kə məndi ngəci ki na: «njaa njaa səkəkə na, ghwənishi mətəhi gha, ka nay pi gha nana shiki?» kə məndi. <sup>11</sup> Ma kə na: «Waa ntsa nə məndi va, Yesəw, kə məndi slən tsa ci hwadivə na hidī lə dəvə ci jəwə, mba'a manatərashi tə mətəhee, ma kə ngəra na: “Mbala pishə kwəma gha kwa kwəfa Shiləwe” kə. Ənkwa pən, mba'ee dzaa pishə. Ma sa pishə ya, tsa' pən na, yən mbə nay pi tsəgha» kə. <sup>12</sup> Ma kə ghəshi na: «Kwəmaa ntsa va sənəvə tsəy?» kə ghəshi. «A' sənay ya nda kwəma naw» kə ntsa va.

*\*Ka Farisahi lə ghwəlfə tsa ghwənita mətə ci*

<sup>13-14</sup> Ma fəca vici hwadivə Yesəw va hidī jəwə, mba'a sadatishi tə mətə ghwəlfə tsa va mba'a mbəliyəy, fəca \*vici dəkəva niy nza na. Dza məndi mba'am pəmanakəshi ntsa va kaa \*ka Farisahi. <sup>15</sup> Dzəghwa ka Farisahi kwərakwə ki, ka dəw kwəma va ghwəlfə tsa va, a kə ghəshi na: «A ntsa, ya sa niy nzana ghwəlfə gha niy nza kala nay piy, njaa njaa səkəkə na zhini ghaa nay pi nanaa?» kə ghəshi. A kə ghwəlfə tsa va na: «Waa hidiy sadati na tə mətəhee jəwə.

“Mbala pishamtishi” kə. Ma sa dzeē pishishi na, mba'a mət̥səhee ghwənishi dīweŋ, ka nay pee» kə. <sup>16</sup> 'Wakəvə nava kwəma bakə mbə tihəvəri ka Farisahi kwa jipə shi ki. Ma kə nihwəti mbəzli mbə shi na: «Ma ntsaa ghərati sləni vay, ntsa Hyala naw, mba'a kəē ntsa Hyala nzay, ka dza naa məni sləni tsəgha na fəca vici dəkəva nzaw» kə ghəshi. Ma kə nihwəti na: «njaa njaa ka ntsaa kamaa ntsa Hyala mbay mənti sləni madəŋa madəŋa na va tsəghaa?» kə ghəshi.

<sup>17</sup> Dzəghwa ka Farisahi va ka zhiniy dəw kwəma va ntsa ghwənita mət̥sə ci va difa, a kə ghəshi na: «A ntsa, njaa na kwəma gəzə ghaa dzəkən ntsaa ghwənantəŋa mət̥səhi gha ni naghaa?» kə ghəshi. A kə ntsa va na: «Ma ta vəyay, ndə Hyala na, nə ya na nee» kə. <sup>18</sup> Ma mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka Zhəwifə nashi ghalaba na, dī zləba ghəshi, katanj niy nza ntsa vaa ghwəlfə na ghwənishi mət̥səhi ci, kə ghəshi, kala war sa ghəshi dəwti va mbəzliy yakəw. Dza ghəshi mba'a ghəshi harashi mbəzliy yakə ki. <sup>19</sup> Ma sa səkəshi ghəshi na, tapə ghəshi ta dəw və shi, a kə ghəshi na: «Zəghwə ghwəy na sasa katanj na mbəzli ni? Katanj katanj sənay ghwəy, ka ghwəlfə ghwəy yakə na? Ya sa nzana tsəghay, njaa mənti na madī naa nay pi sana kia?» kə ghəshi. <sup>20</sup> Ma kə mbəzli va na: «A na na ghəyəy, a ghəy sənay zəghwə ghəy na, ka ghwəlfə ghəy yakə. <sup>21</sup> Ma ghwəni tsa ghwənishi mət̥səhi ci, madī na ta nay pi sanay, nda wantsaa ghwənantishi na, sənata nava ghəyəw. Dəwəm nava və, dikə na gar zləba kwəma ghəci də'wə ghən tsa ci» kə ghəshi. <sup>22</sup> Va wa gəzə ghəshi kwəma va

tsəghay, sa nzana mbə hazləni ghəshi va mbəzli dikə dikə ni va mbə ka Zhəwifə. Sa nzana, mba'a ghəshi niy gəzəti kwa jipə shi: «Ntsaa dzaa ni: “\*Kəristəw Ntsa tivə Hyala na Yesəw” kəy, ta banti dzam səvəri mbə ciki basə va tsa ka Zhəwifə» kə ghəshi niy niy. <sup>23</sup> Va tsəgha nə mbəzliy yakə zəghwə va va: «Dəwəm və, aa kəliy gar zləba kwəma də'wə ghən tsa ci» kə ghəshi.

<sup>24</sup> Zhini ka Farisahi da' ghəshi harvə ntsaa niy nza vaa ghwəlfə, ka zhiniy dəw kwəma və kwa baka səda difa, a kə ghəshi na: «Ntsa, sənəzvay, kwa kwəma Hyala nza ghwəmmə, gəzə pə gha gəzəkəvəri kwəma tsərtsər. A ghəy sənay, ndə məni \*kwəma jikir naa ntsa va, pə ghəy» kə ghəshi. <sup>25</sup> Ma kə ntsaa niy nza vaa ghwəlfə na: «Am, a na neyey, sənay ya nee, nda ndə məni kwəma jikir na na, nda kala tsəgha naw. Ma na neyey, shiy kwətij na shi sənashē, ghwəlfə niy yakəram, ma nanay, mbə nay pee» kə. <sup>26</sup> Ma kə ghəshi ngəci na: «njaa məntəŋa na tay? A shi mənti na madī mət̥sə gha vaa ghwənita?» kə ghəshi. <sup>27</sup> Ma kə ntsa va na: «A mbəzli ni, e gəzəŋwəy kwəma na ngar nanzə məcanata gwa'a bay? A shi dī ghwəy ni mbə kwəma va, zhini ghwəy dəw bayaa? Naa, ə dī ghwəy mənijwəy ka mbəzli ta səda ci kwərakwə shəkəna?» kə. <sup>28</sup> Sa gəzəkə ntsa va tsəgha na, dza ghəshi ka tsəərə, a kə ghəshi na: «Nighəvəŋəy tə gha wəzə. Gha ka na nzaa ntsa ta səda tsava ndə, pə gha. Lə ghəyŋəyshi na ghəyəw. Ghəy na na ghəyəy, mbəzli ta səda \*Məyizə nza ghəy. <sup>29</sup> A ghəy sənay, a Hyala niy gəzənci kwəma kaa Məyizə. A na tsatsa ndəy, sənay ghəy nda



dzəghwa tima təzlikəvay naw» kə ghəshi.

<sup>30</sup> Ma kə ntsaa niy nza vaa ghwəlfə na: «Kwəma maɗaŋa maɗaŋa naa nava ki, sa nzana va kala sənay pətsa səkəkə na ti ghwəy, zhini mba'a ghwənantəra mətəsəhee? <sup>31</sup> Nanzə kiy, a ghwəmmə sənay, kar Hyalaa yəmānshi kwəma mbəzliy mənī kwəma jikir naw, war ntsaa ha'wə ti, ka mənī kwəma dī na, na sa ka naa manānci kwəma dəw na. <sup>32</sup> Ghala nza ghwəmmə sana tə hidiy, səkəkə ghwəmmə favə məndiy gəzə tsahwəti ntsaa ghwənanamti mətəsə ntsa yakəm ka ghwəlfəw. <sup>33</sup> Kala va Hyala kə ntsa səkəkə nzay, shi dza naa mbay mənī tība ya jəw nzəw» kə. <sup>34</sup> «Gha sa yakəm mbə kwəma jikir na, mba'aŋa gha mbə pa' ndatsə na, zhini gha saa dzaa banavəŋəy kwəma na?» kə ghəshi. Mba'a ghəshi banti mbə ciki basəva tsa shi ki.

*Yesəw yəmə mbəzli caslakə nəfə ni lə ghwəlfə*

<sup>35</sup> Ma sa favə Yesəw məndiy gəzə, a ghəshi banti ntsa mbəlīti na va mbə ciki basəva, kə mənī na, mba'a ghəshi kwəmay li. Ma kə ngəci sa kwəmay ghəshi na: «A ntsa, banavə nəfə tsa gha gha kaa Zəghwə yakə ndə ngəri na?» kə. <sup>36</sup> Ma kə ntsa va na: «A Ntsaa sləkəra, gəzara nda wa ndə na, nzee mbəə banavə nəfə tsee» kə. <sup>37</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «Ava ghəci na saa gəzaŋa kwəma tsa sənəzəna, yən yən sa nighə gha tsa» kə. <sup>38</sup> Ma sa favə na tsəgha, a kə na: «A Ntsaa sləkəra, e ndaŋa nəfə tsee» kə. Tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa səɗa Yesəw.

<sup>39</sup> Ma kə Yesəw ki na: «Ta mbə shiy zhəghəshi səkəkəree dzəti hidī, a mbəzli ghwəlfə ghwəlfə

ni nay ma pi mbəə nay pi, ma ka mətəsə nay pi na, mbər niva ka ghwəlefesliy nay ma pi» kə. <sup>40</sup> Ma sa favə nihwəti \*ka Farisahi tība vəgha Yesəw, ghəci mbə gəzə kwəma va na, tapə ghəshi ta dəw kwəma və, a kə ghəshi na: «Ghwəlefesli nza ghəy sana sənəzəna kwərakwə tsəna?» kə ghəshi. <sup>41</sup> Ma kə Yesəw na: «War mba'a pə ghwəy: “Ghwəlefesli nzay” ka dza fətiy nza kən ghwəy nzaw. Sa nə ghwəy va ki: “Mbəzliy nay piy gə ghəy na ghəy” pə ghwəyəy, va tsəgha nza fəti kən ghwəy» kə Yesəw.

## 10

*Fir dzəkən ndə lə tənkesli ci*

<sup>1</sup> Dza Yesəw mba'a gəzəkə kwəma kwa fir, a kə na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya wa ntsaa dza maa dzəghwa səmə tənkesli kwa miy pətsaa dzəghwa səmə, dza na mba'a dzəghway tə kələm dzəghwa səməy, ndə ghəli na tsava ndə, zhini ndə zləghwə ghəci dība. <sup>2</sup> Ma na ntsaa dzəkə kwa miy pətsaa dzəghwa səməy, ghəci na ndə tənkesli tsa slar tsa. <sup>3</sup> Ta ghwənanamti səmə dza ntsaa ndəghwə ghi tsa va. Ka na dza na, ka haka tənkesli ci vaa səvəriy dzəti ngwəla, lə slən lə slən ki. Sa nzana gwa'a gwa'a tənkesli va sənata məli ci na, war ka dānci fəti ghəshiy səvəri. <sup>4</sup> Ka na dza, sa ka na harkəvərihi gwanashiy dzəti ngwəla na, ka 'wānshi kwal, ka nəw ghəshiy dzəmīti. Sa nzana, gwa'a ghəshi sənabəhwə məli ci. <sup>5</sup> Ma na ntsa sənabəshi ma ghəshi liy, ka dī ghəshiy nəwəw. A ka ghəshiy hwəhwəshi və, sa sənabəshi ma ghəshi li» kə.

<sup>6</sup> Tsəgha bəlanakəshi Yesəw fir tsa va. Ma ki na, favə kwəma va

ghøshi nda dzækən wa dī Yesəw gəzanshiw.

*Yesəw na ndə ndəghwə shiy tsa wəzə tsa*

<sup>7</sup> Zhini ma kə Yesəw ɸa na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, yən na miy pətsaa dzəghwa səəmə kəli məndi tenkesli kwa. <sup>8</sup> Mbəzliy 'wakə kwal vaa səəkəshi pərɸa ghøshi kaa ngəra gwanashiy, ka ghəli na ghøshi, zhini ka zləghwə ghøshi dīɸa. Sa səəkəshi ghøshi na, kala fa kwəma tenkesli və shi. <sup>9</sup> Yən na miy dəgha. Mba'a kə ndə dzakəy kwayay, a tsava ndə taa mbəliy. Ta mbə dza naa dza, ka dzakə, ka səvəriy, ka kwəməvə shi zəmə ci. <sup>10</sup> A na ndə ghəli naci kiy, nay gha ghəci səəkəy na, war ta ghəli shiy, ka bəkwə shiy, ka ladamtishi gwa'a tsəgha ka naa səəkə. Yən na nee kiy, ta mbə mbəzliy kwəməvə piy səəkəree. Piy tsa va na, ta kwa ndimndim, kala kədi ma.

<sup>11</sup> Yən na ndə ndəghwə shiy tsa wəzə tsa. Ndə ndəghwə shiy tsa wəzə tsay, kar naa zlay piy tsa ci tə mbərkə tenkesli ci. <sup>12</sup> Ma na ndə ndəghwə shiy tsaa ndəghwə shiy war ta kwəməvə gəna ci, kala ndə ndəghwə shiy tsa katan tsa ghəci, zhini kala shi ci tenkesliy, war nay ma na dəghwava jezl tsahwəy mbə tenkesli na, bəvbəpə ka naa hwəy zlashi tenkesli tīɸa. Ka dəghwava jezl dza na, ka zliy dzəmbə shi, mba'a zlərhəvəri tenkesli ki. <sup>13</sup> Va wa hwəy na tsəgha zlashi tenkesli va kiy, sa nzana war ta gəna ghəci ndəghwə shiy gwa'a tsəgha, kala kwəmaa shashanci tīɸa ta tenkesli. <sup>14-15</sup> Yən na

ndə ndəghwə shiy tsa wəzə tsa. Njasa nzana va, mba'a Dirə sənara, mba'ee sənay kwərakwəy, tsəgha sənashēe tenkeslee, mba'a ghøshi sənara kwərakwə. Ta zlay piy tsee dzee tə mbərkə ti shi. <sup>16</sup> A nihwəti tenkeslee tīɸa tə ngwəlashi, kala tsəhəshi kwa səəmə dīɸa. Ta dza dzee ɸasəkəshiy dzəghwa səəmə, nza ghøshi favə gaka məlee, nza ghøshi jakəshi ka garəwa tenkesli kwətiŋ. Nzee nzaa ndə ndəghwəshi kwətira ki.

<sup>17</sup> Tərəŋw diti Dirə kwəmee sana, sa nzana mba'ee zləɸati zlanay ghən tsee kaa məti, ma nzee zhiniy zhakatira taa nza dīɸa. <sup>18</sup> Ndə tīɸa ka mbay ɸəhwə piy tseyew. Yən lə dī tsee zləɸati na zlanay ghən tsee kaa məti. A bərciy zlanay ghən tsee kaa məti vəya, zhini lə bərciy zhakatira mbə məti vəya dīɸa. Ava tsəgha na kwəma ndara Dirə ta mənēe» kə.

<sup>19</sup> Sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dza bakə mbə \*ka Zhəwifə zhiniy təhəshi, tə mbərkə kwəma ci va gəzəkə na. <sup>20</sup> Ma kə nihwəti mbəzli dāŋ mbə shi na: «A shiy mbə ghən ci, ndə gazlaka na, tawa fafa ghwəy kwəma ci va tay» kə ghøshi. <sup>21</sup> Ma kə nihwəti na: «Ka mbay ndə shi mbə ghən gəzəkə kwəma tsətsə naw. Ndə gazlaka na, mba'a mbay ghwənanti mətsəhi ghwəlfə na?» kə ghøshi.

*Ka Zhəwifə kala dī ma kwəma Yesəw*

<sup>22</sup> Dza \*ka Zhəwifə mba'a ghøshi mənti makwaghwaaz zəzəə dzəkən ghwəni \*ciki Hyala tsa mbə məlmə Zherəwzalem, sa mənta vici va ki. Kəghəli, ghala tir tasli ka makwaghwa vaa nza.

**10:8** 10:8 Zher 23:1-2; Ezhek 34:2-3 **10:9** 10:9 14:6; Cem 23:2; Ezhek 34:14 **10:11** 10:11 ndə tenkesli: Cem 23:1; Ezhek 34:11-16; Zher 23:3; Mt 18:12-14; Ebr 13:20; ShiZhu 7:17; zləɸavə məti: 15:13; Rm 5:8; 1Zhu 3:16 **10:12** 10:12 SləniKY 20:29 **10:14-15** 10:14 10:27; 2Tim 2:19 **10:14-15** 10:15 Mt 11:27 **10:16** 10:16 11:52; Ezay 56:8; Ezhek 34:23-24; 1Pi 2:25 **10:17** 10:17 3:35; 5:18 **10:18** 10:18 4:34 **10:19** 10:19 9:16 **10:20** 10:20 8:48 **10:23** 10:23 SləniKY 3:11

23 Dza Yesew mba'a tsəhəy mbə tsə va. Dza na ka təwrə dzar mbə gərka nə mēndi va «Gərka \*Saləmanjw» kə mēndi mbə ciki Hyala tsa va. 24 'Wakəvə ka Zhəwifə basə ghəshi basəkəvashi, dəzlətsəbə ghəshi tsəbay Yesew. Ga' ghəshi ta dəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A Yesew, pa' hwəm dza ghaa nza mbə sənjəy məhərli ghəy tay, wəzəba kəslatənjəy gha na slən tə kwəma na, niy nza ghaa \*Kəristəw ntsaa tivə Hyala va sa» kə ghəshi. 25 Ma kə Yesew ngəshi na: «Ghala ndatsə gəzanjəy ya kwəma vaw, ghwəy na shiy dī ma zləba. Ya kwataka sləni ghəree na madəna madəna na lə bərcki bəra Dirəy, mbə ndəgha fəti naa dzəkənee. 26 Ya tsəgha nzə kiy, ndara nefer ghwəy ghwəy, sa kama ghwəy mbə tənkesliy yaw. 27 Ma ni ya va tənkesliy, a ghəshi sənabəhwə nee məli. Ka nəwra tə səbēe. Mba'ee sənashi shi ya kwərakwə. 28 Ta banavəshi piy tsaa kədi ma dzee, ka dza ghəshiy zashi tēpəw. Tsahwəti ndə tifa dzaa mbay zləghwəhwəshi mbə dəvə yaw. 29 A Dirə tsaa ndarashi va mbə dəvee tanjəti shiy gwa'a gwa'a tə dikə. Tsahwəti ndə tifa mba'a dzaa mbay zləghwəhwə shi mbə dəvə ciw. 30 Na na ghəy ghəy lə Dirə kiy, ndə kwətinj nza ghəy» kə Yesew.

31 Dza ka Zhəwifə ka zhiniy imə hərəzli ta pə'wə Yesew li shi difa. 32 Ma kə Yesew ngəshi na: «Ya sa nzana sləni wəzə na yən ghərati kwa kwəma ghwəy lə bərcki ndara dirə, mba'a ghwəy nata kiy, ta nama mbə kwəma va dī ghwəy zhiniy pə'wəra lə hərəzli kia?» kə.

33 Ma kə ka Zhəwifə na: «Va sləni wəzə na mənəti gha dī ghəy

pə'wəna lə hərəzliw. Ma kwəma pə'wəna ghəy tiy, sa dzəmbəna gha va mbə gəzə kwəma sawaa dzəkən Hyala. Ndə ngəri gha na, dza gha ka dī zhəghə ghən tsa gha ka Hyala» kə ghəshi. 34 Ma kə Yesew ngəshi na: «A mēndi tsasliti mbə zliya kwəma pəhəti ghwəy, ma kə Hyalay: “Ghwəy na hyalahi” kə. 35 Zhini difa kiy, a ghwəmmə sənay, ma kwəmaa gəzəkəvata mbə Zliya Hyalay, ka mbay ndəə bashamtiw. A Hyala fanati slən gwa'a kaa mbəzli banakəshi na va kwəma nzə: “Ghwəy na hyalahi” kə ngəshi. 36 Yən sana kiy, Hyala təravəra na mba'a ghwənəkəra tikə tə hidī ni. Njaa njaa ka ghwəy ni ba na: “Kwəma sawaa gəzee dzəkən Hyala” pə ghwəy ki, yən patsənjəy kwəmaa dzəti ngwəla: “Zəghwə Hyala nzee” pən kia? 37 Mba'a kə sləni ghəratee, kala sləni Dirəy, ghalaba na ka bəra nefer ghwəy ghwəy ma. 38 War sləni Dirə karkar kə sa ghəree vay, ya kala bəra nefer ghwəy ghwəy na, zləbatim sləni ghəratee va gwa'a tsəgha. Ghalabay, ta sənay dza ghwəy njasa nza Dirə mbə ya, yən kwərakwə na, mbee» kə Yesew.

39 Zhini ka Zhəwifə tapə zhimbəshi mbə pəla kwal tsaa kəsə ci difa, dza na mba'a mbəliy və shi. 40 Mba'a dzaa tanjəy dzəvəri tsahwəti həlbə tsa həl Zhərdenj, ge'i tə pətsaa niy mənəi Zhanj va \*batem. Dza na mba'a nzəyəy. 41 Dzəghwa dənj nihwəti mbəzli səəkəshiy dzəvəgha. A kə ghəshi na: «A ghwəmmə sənay, mənəhwə kwəma madəna madəna na Zhanj ya kwətinjəw. Nanzə kiy, ya namaba kwəma

**10:24** 10:24 Lk 22:67 **10:25** 10:25 5:36 **10:26** 10:26 16:9 **10:27** 10:27 8:47; 10:3, 14 **10:28** 10:28 5:24; 6:39 **10:30** 10:30 5:18; 17:21 **10:31** 10:31 11:8 **10:33** 10:33 SləniTaH 24:16; Mt 26:65 **10:34** 10:34 Cem 82:6 **10:36** 10:36 1:34 **10:38** 10:38 10:25 **10:39** 10:39 7:30; 8:20 **10:40** 10:40 1:28 **10:41** 10:41 1:29-34; 3:27-28 **10:42** 10:42 2:23

gözəkə naa dzar ntsa gwanata na, tsəgha ghənzə» kə ghəshi. <sup>42</sup> Daŋ mbəzli tə pətsa va banavə nefer shi kaa Yesəw.

## 11

### *Məti Lazar*

<sup>1</sup> Dza zəlghwə mba'a kəsəvə tsəhwəti ndə mbə məlmə Betani, Lazar, kə məndi slən tsa ci. Betani vay, məlmə nza kar Marəy va, ghəshi lə zhambəghəta Martə mbə na. <sup>2</sup> Ma Marəy vay, ghənzə na maliy niy basliti shidshid Ndə sləkəpə va lə 'wərđi, zhini mba'a niy sadamtishi lə shiti mbə ghən n zə. Zəmbəghəta Lazar na sa gwərapəy tsa va. <sup>3</sup> Dza ghəshi lə zhambəghəta bakanashi ki, ghwəni ghəshi ghwənay ndə ta dza ghəciy gəzə kaa Yesəw. A kə taa ni na: «A Ndə sləkəpə, wa vanay madiganja tərəy gwərapəy, kə məndi» kə taa ni. <sup>4</sup> Ma sa favə Yesəw bar tsa zəlghwə tsa Lazar va ki, a kə na: «Nay kwəma zəlghwə tsa Lazar va ghwəy na, məniy zəlghwə tsa vaa zəlghwə ta mətiy ghəci və bətəw. Zəlghwə tsaa dzaa ci dikə tsa Hyala tərəjw tsa ci, lə ta mbə məndiy fə bamaa dzəti dikə tsa Zəghwə Hyala na» kə.

<sup>5</sup> Yesəw kiy, tərəjw niy dī na kar Martə lə Marəy mba'a zəmbəghəshi Lazar. <sup>6</sup> Ya tsəgha n zə, ləy hwəm sa favə na zəlghwə tsa Lazar va na, mba'a mənti vici bakə dība tə pətsa nza na va.

<sup>7</sup> Ma kə kaa \*mbəzli ta səfa ci lə hwəm vici bakə na va ki na: «A mbəzli ni, zhəghəva ghwəmməə zhəti hidī ka Zhəwde» kə. <sup>8</sup> Ma kə ghəshi na: «A Mətər, a gha nay nanzə hiy hi dāŋ ghala səəkə \*ka Zhəwifə mbə pəla pəesliŋa lə hərəzliw, zhini a ghwəmməə zhaa zhəmbə ba, pə gha na?» kə ghəshi. <sup>9</sup> Ma kə Yesəw na:

«A ghwəy sənay tsahi mən lə bakə na waŋ pi mbə vici kwətiŋ. Mba'a kə ndəə dza havəghwəy, ka tsati təhwəni tə səfa ciw. Sa nzanay, mbə nay pi na, va waŋ tsa havəghwə. <sup>10</sup> Ma mba'a kə ndəə dza həvirəy, ta tsa dza təhwəni tə səfa ci ghalaba. Sa ka na nay ma pi, sa nzana kala waŋ pi və» kə.

<sup>11</sup> Tsəgha gəzanakəshi Yesəw kwemer va, zha ma kə ləy hwəm ki na: «A madigammə Lazar bəti hi, nanzəy, ta dza dzee fərghakati» kə. <sup>12</sup> Ma kə mbəzli ta səfa ci na: «Əy, a Ndə sləkəjəy, ma ghənzə tsəgha tə hi kəy, ta mbəliy dza na» kə ghəshi. <sup>13</sup> Ma na Yesəw nacy, a Lazar mətiy, na kwəma dī na gəzanshi. Ma mbəzli ta səfa ci na, favə kwəma va ghəshiw, hiy bəhwə na katan, kə ghəshi. <sup>14</sup> Zhini ma kə Yesəw bazhə bazhə ngəshi na: «Wa mətiy mətiy Lazar. <sup>15</sup> Dalala vəshiree ta kwəma kən ghwəy sa mətiy na va, kala tsəhəree vəgha, nza ghwəy mbəə ndara nefer ghwəy. Nana kiy, dzamməm dzəvəgha!» kə.

<sup>16</sup> Ma kə Təmasə tsa har məndi vaa ihwəli kaa nihwəti \*mbəzli ta səfa Yesəw na: «Dza ghwəmmə kwərakwə, a ghwəmmə dza ta bəkwə kwasəbə Ndə sləkəmmə» kə.

*Yesəw na ntsaa zhini mbəzli zhakati mbə məti, ka bānsi piy tsaa kədī ma kaa mbəzliy bəkwəshi*

<sup>17</sup> Dzəghwa kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci ki ndəs tsəhəshi mbə məlmə Betani. Ma madī ghəshiy tsəhə na, məndi lamti Lazar, ka mənti vici ghəci fadə kwa kwəli. <sup>18</sup> Məlmə Betani vay, ndəkəwə ndəkəwə na lə Zherəwzalem, gar kiləwmetər mahkanəy na kwa jipə shi gwa'a tsəgha. <sup>19</sup> Dza \*ka Zhəwifə, mba'a ghəshi səəkəshi

tiba danj, ta səkwe kar Martə lə zhambəghəta Marəy, lə ta dəpanshi nefer shi va kwəma mətī zəmbəghəshi va ki.

<sup>20</sup> Ma kə məndi kaa Martə na: «A Yesəw səəkəy, mbə səəkə na» kə məndi. Ma sa favə na na, dza na pəlhəm kafəta, ka dza ta ka'wə kwa kwal. Ma Marəy nanzə ki na, gwəŋəta mənəy kəghi. <sup>21</sup> Ma sa kə 'wəwə Martə Yesəw ki, ma kə na: «A Ndə sləkəra, a is, mba'a pə gha niy nza tiba nza na, ka mətīy zəmərə tsa nzaw. <sup>22</sup> Ya tsəgha nzə kiy, e sənay, ya sana nzə dəw gha shiy, ya nimaba va Hyalay, ka zlay bəŋashiw» kə. <sup>23</sup> Ma kə Yesəw ngəta na: «Ta zhəkəməy dza zəmənə kwa kwəli pəra Martə, e gəzanə» kə. <sup>24</sup> Ma kə Martə na: «Yan, e sənay ta zhəkəməy dza na kwa kwəli fəca dza nihwəti mbəreketiy səəmə kwa kwəli, fəca dza hidiy kərə» kə. <sup>25</sup> Ma kə Yesəw na: «Martə, yən na ntsaa zhini mbəzli zhakati mbə mətī, ka bānshi piy tsaa kədi ma kaa mbəzliy bəkwəshi. Ntsaa ndara nəfə tsa ciy, tə ghwəməy dza naa nza, ya ə mətīy na. <sup>26</sup> Ntsa tə ghwəməy tsa dibay, mba'a kə ndara nəfə tsa na, ka mətī na bətə teepəw. Zləbavə kwəma va gha tsəgha na, pə gha sa?» kə Yesəw. <sup>27</sup> Ma kə Martə na: «Yə tsəgha na Ndə sləkəra, e zləbavə, gha na \*Kəristəw Zəghwə Hyala, saa niy gəzəm va dzaa səəkəə dzəti hidī» kə.

### *Yesəw wahə*

<sup>28</sup> Ma sa gəzəkə Martə kwəma va tsəgha na, mba'a dzaa kəsata zhambəghəta Marəy. A kə ngəta dāhwə dāhwə na: «A Marəy, a Metər tsa ghwəmmə səəkəy, mbə harŋa na» kə. <sup>29</sup> Ma sa favə Marəy kwəma va tsəgha na, pəlhəm kafəta, ka diva ta

dzəvəgha Yesəw. <sup>30</sup> Ghala pətsa va na, Yesəw ghwəla ta tsəhə mbə məlmə di, ghəci war tibay tə pətsa kwəmə Martə va li.

<sup>31</sup> Ma sa nata \*ka Zhəwifəə niy nza va vəgha Marəy ta dəpanta nəfə tsa nzə ghənzəə səvəri lə diva na, dza ghəshi ka nəw tə səəbə. «Nda dzəti kwəli dza na ta wahə» kə ghəshi.

<sup>32</sup> Ma sa tsəhəta Marəy tə pətsa nza Yesəw va, mba'a nay na, dza na tsəfəkwə tsəfəkwəta tiba kwa səda Yesəw. Ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəra, a is, mba'a pə gha niy nza tiba nzay, ka mətīy zəmərə tsa nzaw» kə. <sup>33</sup> Ma sa nay Yesəw ghənzə mbə wahə, zhini tsəgha ka Zhəwifəə səəkəshi va kwasəbə mbə wawahə kwərakwə bə na, dza hwər tsa ci ka madī ta slanci ti shi tərəŋw tərəŋw, gar tanjanti bərci. <sup>34</sup> Dza na ka dəw və shi, a kə na: «Kwəma lamti ghwəy sənənva tsəy?» kə. Ma kə məndi ngəci na: «A Ndə sləkəpə, vanta kwəli ci tikə, ndi natama» kə məndi. <sup>35</sup> Dzəghwa Yesəw ka wahə. <sup>36</sup> Ma kə ka Zhəwifəə tiba sa nata ghəshi nava kwəma na: «Kay, nighətim njasa diti Yesəw ntsa di» kə ghəshi. <sup>37</sup> Ma kə nihwəti mbə shi na: «Ya sa nzana mba'a ghəciy mbay ghwənanti mətəhi ghwəlfə kiy, tawa niy daməti ma na mətī va bə Lazara?» kə ghəshi.

### *Yesəw ghəshi lə Lazar*

<sup>38</sup> Zhini mətəshə hwər tsa Yesəw mətəshəti slanci ta Lazar tiba tərəŋw tərəŋw, pəkw dzay dzəti kwəli. Mbə ləgwə niy nza kwəli va, mba'a məndi kalay lə hərəmbəzli. <sup>39</sup> Ma sa tsəhəy Yesəw ki, a kə kaa mbəzli tiba na: «Kafantim hərəmbəzli va mbəzli ni» kə. Ma kə Martə, zhambəghəy Lazar tsaa mətīy va na: «A Ndə

sləkəpə, tawa kia! Mbə zən dza naa nza sənzenva. Sa nzanay, kwa fadə vici ci na ndatsə ghala lamti mēndi» kə. <sup>40</sup> Ma kə Yesəw na: «A Martə, niy gəzanee: “War ndara ma gha nəfə tsa ghay, ta nay dikə tsa Hyala dza gha?” pən sa» kə. <sup>41</sup> Mba'a mēndi banti hərəmbəzli va ki. Ma sa banti mēndi na, 'wakəvə Yesəw kaa kwəma ciy dzəta ghwəmə mba'a kafata, tapə ta cə'wə Hyala, a kə na: «A Didi, 'wəsa nə ya ngəja, sa nzana, mbə fəra kwəma dəwee ghaa dzəghwa. <sup>42</sup> E sənay, mbə fəra nza ghaa dzəghwa, ya hwəm diba. Va wa gəzee tsəghay, ta mbə mbəzliy tsəbayra ni tikə favə, mba'a ghəshi zləbati tsərtsər, gha ghəwənikəra na, kə ghəshi» kə Yesəw. <sup>43</sup> War sa gəzəkə na kwəma va tsəgha, a kə zlanzlan na: «Lazar, səəmə!» kə. <sup>44</sup> 'Wakəvə mbəri mba'a səəməy, pəerə pəerə shidshid ci lə dividivi ci lə məgapa, mba'a gəjer mbə kwəma ci. Ma kə Yesəw kaa mbəzli tifa na: «Palamtim shi va ti a ghwəy zlay dzay!» kə.

*Mēndi mbə pəla kwal tsa kəsə Yesəw*

(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lk 22:1-2)

<sup>45</sup> Mbə \*ka Zhəwifə niy səəkəshi va ta nighə kar Marəyəy, mba'a nihwəti daj banavə nefer shi kaa Yesəw sa nata ghəshi kwəma mēnti na va mađana mađana na. <sup>46</sup> Ma nihwəti mbəzli mbə shi na mba'a ghəshi dzaa gəzanshi shi mēnti Yesəw va gwa'a kaa \*ka Farisahi. <sup>47</sup> Dza ka Farisahi lə mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala basə ghəshi basətəvashi lə \*ka sləka kwəma mbə ka Zhəwifə, ta sləka kwəmaa dzəkən Yesəw. A kə ghəshi na: «njaa njaa dza ghwəmmə mēni

sana kia? Avānay mbə ghəra sləni mađana mađana naa ntsa tərəjw sana. <sup>48</sup> Mba'a pə ghwəmmə ni, zlay ghwəmmə, a ghəci mēni sa ci tsəgha pə ghwəmmə na, mbəzli gwanashi dza naa banavə nefer shi. Ma sa ka mbəzliy sləkəmmə dikə dikə ni mbə \*Rəm favəy, ta səəkə dza ghəshiy dzashiy dzəmbə kwəma va, ka ghəshi dza na mba'a ngəzlamti \*ciki Hyala tsa ghwəmmə, kərəp zamti mbəzli mbə hwəlfə ghwəmmə» kə ghəshi.

<sup>49</sup> Ma kə ndə mbə shi, Kayifə, kə mēndi slən tsa ci, dikə tsa ka ta Hyala ghəci mbə piya va na: «A navam tay, ka dī ghwəy fə ghən ta kwəma nanzə tepəw. <sup>50</sup> Ə təkə ma ghwəy, wəzəba mətiiy ndə kwətiñ tə mbərəkə mbəzli gwanashi na, kən na ka mēndi səəkə zamti hwəlfə ghwəmmə, pə ghwəy na?» kə <sup>51</sup> Ma kwəma gəzəkə na va tsəgha nay, lə sənata kwəma ci tarəvə na gəzə nzəw. Sa nzana, dikə tsa ka ta Hyala ghəci mbə piya va, na kanambə Hyala kwəma gəzə na vaa səvəri, nja kwəma ghyaghya nə. Va tsəgha gəzə naa dzəkən mətii dza Yesəw ta mətiiy tə mbərəkə hwəlfə ka Zhəwifə gwanashi. <sup>52</sup> Ta mbərəkə hwəlfə ka Zhəwifə lə ndərazhi Hyala tihəvərivashi gwa'a mətiiy na, ta basətishi ta nza ghəshiy mbəzli kwətiñ ni.

<sup>53</sup> Ma sa gəzəkə Kayifə tsəgha ki na, dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə ka Zhəwifə mba'a ghəshi sləkati kwəmaa dza ta pəesli Yesəw fəcava ki. <sup>54</sup> Va tsəgha zhini ma Yesəw ci ghən tsa ci dzar mbə ka Zhəwifə ghwəla. Dza na mba'a dza nzəyəy mbə nahwəti məlmə ndəkəwə vəgha gamba, ghəshi lə mbəzli ta səda

ci, Efərayim, kə məndi slən tsa məlmə va.

<sup>55</sup> Dzəghwa vici \*makwaghwa ka Zhəwifə va ka məndiy har Pakə, mba'a kətikəvata. Dza mbəzliy səkə dzar mbə məlməhi ghəngħən ghəngħən, mba'a ghəshi basəkəvashi dərj dzəmbə məlmə Zherəwzalem, vici tsə va ghwəlaa tsəhə, ta mbə ghəshiy gwamamti vəgha shi njasa ka məndiy mənī mbə kwəma jiji shi.

<sup>56</sup> Dza mbəzli va ka pala Yesəw mbə mbəzli. Ma ghəshi mbə ciki Hyala ki, sa nay ma ghəshi na, dza ghəshi ka dəw kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «njaa na kwəma təkə ghwəmmə tay, ta səkə dza na ta tsə na tanaa, naa kala dzaa səkə?» kə ghəshi.

<sup>57</sup> Mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, ghəshi lə ka Farisahi niy gəzəy kaa mbəzli: «Nza ndə səkə gəzanshi, sa ka na nay Yesəw tə pətsa nza na, ma nza məndi dza kəsəhwə» kə ghəshi niy ni.

## 12

*Marəy ghəshi lə Yesəw*  
(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

<sup>1</sup> Tərəmbə vici kwanj ta \*makwaghwa Pakə ki. Dza Yesəw mba'a 'wati kwal dzay dzəmbə məlmə Betani, dzəmbə məlmə Lazar tsaa zhinikəmə na va kwa kwəli. <sup>2</sup> Mba'a məndi tanati shi zəmə ghəngħən ghəngħən ngəci mbəba. Tiba Lazar ghəshi lə nihwəti mbəzli mbə zəmə shi zəmə tanati məndi va kaa Yesəw ki. Ma ghala pətsa va ki na, Martə saa tsəva mbə babanshi shi zəmə ngəshi.

<sup>3</sup> Ma ghəshi mbə zəmə shi va tsəgha na, mba'a Marəy bəvə 'wərdi tə dimə, sa tati məndi tə \*Nardə dəwdəw, gar paf kwa magwaji ti kən, mba'a dzaa

baslanati tə shidshid Yesəw. Ləy hwəm sa baslamtishi na na, mba'a sadanamti shidshid ci va lə shiti mbə ghən nzə. Dza ciki tsa nza ghəshi va mbə gwanay ki, ka zən war 'wərdi va ja' ja'a.

<sup>4</sup> Ma kə Zhəwdasə Isəkariyətə, tsahwəti ntsa mbə \*mbəzli ta səda Yesəw va, saa dza va ta nga dafa ti na: <sup>5</sup> «A is, tawa niy dəlami ma ghwəmmə 'wərdi naa, pavə gəna ti gar mbəl bələkwə bələkwə mahkan, mba'a ghwəmmə tahanavə kaa ka ndərma nza kia?» kə. <sup>6</sup> Kwəma gəzə na va tsəghay, sa nzana, mbə shashanci kwəma kən ka ndərma naw. Sa nzana va, və məndiy fə gənay, nza ghəli sa ci, njasa sənabəy na mbə ghəli nzə nə na.

<sup>7</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «A ntsa, zlata mali va, ka gəzanta kwəma gha ma. Sləni dza məndiy mənī, sa ka məndi laraa dzəghwa kwəli na sa 'wati na va mənī, e gəzəna.

<sup>8</sup> Ma na ka ndərmay, tiba nza ghwəy li shi gar nganavəshi shiy ghwəy ya hwəmba. Na tsee ghən nee kiy, ka dza ghwəmmə nza ndimndim tikə lə ghwəyəw» kə Yesəw.

<sup>9</sup> Dza vərəm \*ka Zhəwifə tərənjw, mba'a madiy ta dzaa dzəmbə məlmə Betani sa favə ghəshi: «Mbə məlmə va na Yesəw» kə məndi. Kwataka ta Yesəw gwa'a tsəgha madishi ghəshi difaw, lə ta dza ghəshiy nay Lazar tsa zhanakati Yesəw va mbə məti gəzə məndi na difa.

<sup>10</sup> Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala ki, mba'a ghəshi tarəkə paslamti Lazar kwərakwə.

<sup>11</sup> Sa nzana, dərj mbəzli mbə ka Zhəwifə zlashi mbə na shi va kwəma, ka dzashi ta nəw Yesəw, mba'a ghəshi banavə nefer shi ngəci tə mbərəkə zhəkəmə tsa Lazar va kwa kwəli.

*Njasa ka'wəti məndi Yesəw mbə Zherəwzalem*

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lk 19:28-40)

<sup>12</sup> Ma way pi tə həzlimə va, sa favə vərəm tsa dən tsa va niy basəy mbə Zherəwzalem ta tsə \*makwaghwa Pakə: «Ava Yesəw mbə səkəkə dzəmbə Zherəwzalem» kə məndi na, <sup>13</sup> 'wakəvə ghəshi tsəgha ka kəsli bali, ta slikwə dividivi slərpə ta dəvə shi, ka dzashi ta ka'wə Yesəw kwa kwal. Dza ghəshi ka ngwəmə lala zlanjlanj, a kə ghəshi na: «'Wəsa kaa Hyala! Təfanati miy tsa nžə Hyalaa sləkəpə kaa ntsaa səkəkəy tsa mbə slən tsa nžə! Təfanati miy tsa nžə Hyala kaa mazə tsa ka \*Izərayel tsa!» kə ghəshi.

<sup>14</sup> Dza Yesəw ndəs kəsata kwantəmca, taram dzəməy mə, ka dzaa dzəmbə Zherəwzalem, nja kwəma gəzəkə məndi va mbə Zliya Hyalaa dzəkən, a kə məndi na:

<sup>15</sup> A mbəzli mbə məlmə \*Shiyanjw, əntaa ghəy hazləni ma!

Ava ghwəy nay mazə tsa ghwəy, dallə mə zəghwə kwantəmca mbə səkəkə, kə məndi.

<sup>16</sup> Ghala pətsa məniva shi vay, niy favə kwəma dī ghəshi gəzə mbəzli ta sədā ci diw. Ma ləy hwəm sa dzay Yesəw dzəmbə dikə tsa ci va Hyala mə ghwəmə ki na, mba'a ghəshi zəzəvə. A kə ghəshi na: «Ma shiy niy mənī mbəzli va kaa Yesəwəy, a məndi niy gəzəkəshi tsəghaa dzəkən mbə Zliya Hyala va sham» kə ghəshi.

<sup>17</sup> Ghala pətsaa har Yesəw va Lazar səəmə kwa kwəli, mba'a zhanakati mbə mətī kiy, vərəm dən niy nza na tifa. Mba'a ghəshi niy slanəkəshi shiy

niy nashi ghəshi kaa nihwəti mbəzli kwərakwə ki. <sup>18</sup> Va tsəgha basəkəvay ndə ngəri dən tsəgha ta ka'wə Yesəw ki. Sa nzana mba'a ghəshi favə kwəma madənja madənja na mənī na. <sup>19</sup> Ma kə \*ka Farisahi kwa jipə shi ki na: «Njaa dza ghwəmmə mənī kia? Shi dza ghwəmmə ghakə tifa ghwəla ya jəw nžəw. Ava mbəzli gwanashi madiy dzashi ta nəw kwəma ci» kə ghəshi.

*Nihwəti ka \*Gərekə mbə dəw kwəma Yesəw*

<sup>20</sup> Mbə mbəzliy niy basəkəvashi vaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem ta pəra'wə dividivi shi kaa Hyala ge'i lə vici \*makwaghwa Pakəy, a nihwəti ka Gərekə niy nza na mbə shi. <sup>21</sup> Ghavə ghəshi, ghəshi ka Gərekə va, mba'a ghəshi səkəkəshiy dzəvəgha Fəlipə, ndə ka Betəsayda tə hidī ka Galile, ma kə ghəshi ngəci na: «A ntsa dikə tsa, a ghəy dī kwəmay lə Yesəw» kə ghəshi. <sup>22</sup> Dza Fəlipə mba'a dzaa gəzanci kaa Andərə. Dza ghəshi bakanashi mba'a ghəshi dzaa gəzanci kaa Yesəw: «Ava məndiy dəwəna» kə ghəshi ki. <sup>23</sup> Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Nana kiy, a vəghwə tsa va mənīy, ta fəva dikə dzətəe, yən Zəghwə yakə ndə ngəri. <sup>24</sup> Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, kala bəvə hwəlfə ha kə ndə, mba'a tsanjwəmbə mbə hidiy, kwətiŋta ka naa nza, ka mətəhəw. War məndi tsanjwəmbə na mbə hidī, mba'a pəsəta ka naa gha səghəta dən. <sup>25</sup> Tsəgha na lə ke ngəri kwərakwə. Ntsaa njədī piy tsa ci tikə tə hidiy, ta zay dza piy tsa tsava ndə. Ma ntsaa njədī ma piy tsa ci tikə tə hidī na, ta kwəməvə

12:13 12:13 Cem 118:26; Mt 27:42; Zhj 1:49

12:17 12:17 11:42-45 12:19 12:19 11:48

12:15 12:15 Zak 9:9 12:16 12:16 2:22; 17:1

12:21 12:21 1:44; Lk 19:3; 23:8 12:23 12:23

2:4; 12:16 12:24 12:24-25 Mt 10:39; 16:24-25; 1Kwər 15:36 12:26 12:26 14:3; 17:24



piy tsa kədi ma dza na. <sup>26</sup> War mba'a kə ndəə dī nza ka ndə ghəradā sləniy, nəw kə ntsa vaa nəwra. Nza ndə ghəra sləni tsee nzəy tə pətsa dzee nza kwərakwə. Ma ntsaa ghəradā sləni kiy, ta falti kwəma ci dza Dirə tərəjw dība» kə Yesəw.

*Yesəw gəzəpə kwəma məti dza na ta məti*

<sup>27</sup> Zhini ma kə Yesəw ba na: «Sanay, a məhərlee səəta. Wəzəba njaa mənTEE bay tay? Wəzəba nə ya kaa Dirə: «A Di, mbəlantəra səvəri mbə ngəra'wə tsa dzee tsa ta sa» pən ta na? Tībaw, war ta sa ngəra'wə tsa dzee tsa ta sa səəkəree. <sup>28</sup> «A Di, fə bamaa dzəti slən tsa gha» nə ya» kə.

Dzəghwa, ma kə gaka mēli ndə kaa zləbānci kwəma səəkə mə ghwəmə ki na: «E fati bama ti, ta zhini dzee mətəshə fəə dzəti ka yəwən dība» kə. <sup>29</sup> Ma kə vərəm tsa tə pətsa va gwa'a sa favə na gaka mēli va na: «Fam mēli van sa gərgərəy na» kə ghəshi. Ma kə nihwəti mbə shi na: «Am, awə, mēli \*ndə kwal tsa Hyala na sava gəzānci na kwəma» kə ghəshi. <sup>30</sup> Ma kə Yesəw na: «Ma gaka mēli favə ghwəy vay, ta kwəmee səəkəta naw, əhəj, war tə ghwəy na.

<sup>31</sup> Avānay vəghwə tsa dza Hyalaa basə ngwəvəə dzəkən mbəzli tə hidī ti ki. War sənzənva dza na ta bānti mazə tsa tə hidī ni tsa. <sup>32</sup> Ghala pətsa dza mēndi vaa kafara vəgha tsəməy, ta harəhwə mbəzli dzee dza gwa'a gwa'aa dzəvəghee» kə Yesəw. <sup>33</sup> Ma mbə kwəma gəzəkə na va tsəgha na kiy, ciy citəpə na gəla mēti dza na ta mēti.

<sup>34</sup> Ma kə vərəm tsa tība va ngəci na: «Sa ka \*Kəristəw Ntsa

tivə Hyala səəkəyəy, war tība dza naa nza tə ghwəmə ta kwa ndimndim, kə kwəma bənēy ghəy mbə zliyahī kwəma ghəy pəhəpəhə na. Zhini ma pə gha ba na: «Ghala pətsa dza mēndiy kafay Zəghwə yakə ndə ngəriy dzəvəgha tsəm» pə gha. A ndə na Zəghwə yakə ndə ngəri tsa va dība kia?» kə ghəshi. <sup>35</sup> Ma kə Yesəw na: «A mbəzli ni, nana diy, ghwəlay na wāj pi mbə ghwəy ta vici jəw. Mbatsəm dza ta wāj pi tsa va, vantaā kwəsli səəkəə kəələhwəjwəy. Sa nzanay, ntsaa dza mbə kwəsli na, ka sənay na dzəghwa tə pətsa kədi na səda ciw. <sup>36</sup> Va tsəgha kiy, wəzəba zləbavə ghwəy wāj pi tsa va ghala pətsa nza na tsa ghwəlay lə ghwəy di. Ta mbə ghwəy zhəghəjwəy ka mbəzli mbə wāj pi» kə Yesəw.

Ma sa gəzāmti Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a dzay kərakə, dzaa mbəy və shi.

*Zləbavə kwəma Yesəw mbəzli \*ka Zhəwifəw*

<sup>37</sup> Di ghəshiy bānavə nefer shi kaa Yesəw, ya tsəgha nzana, mba'a ghəci məmənəhwə shi dimədime ni dāj kwa kwəma shiw. <sup>38</sup> Ma mēnti ghəshi tsəghay, ta mbə kwəma niy gəzəkə ndə Hyala \*Ezay va mbə zliyaa dzəghwata kwa, a kə niy niy:

A Hyala kwa sləkəpə, wa ntsaa zləba kwəma gəzə ghəy kia?

Kaa wa cinti gha bərēci kəətipə gha li kia Ndə sləkəpə?

kə Ezay niy ni.

<sup>39</sup> Zhini ba mba'a Ezay gəzəkə nda sa wana bānavə ma ghəshi nefer shi kaa Yesəw, a kəy:

40 A Hyala ghwəlfay mətəhi shi, mba'a dəndəy məhərli shi. Tawa ghwəlfay na mətəhi shiy, əntaa ghəshi nay pi. Tawa dəndəy ma məhərli shiy, vantaa ghəshi sənata kwəma, «Zhini əntaa ghəshi zhiniy zhəghəvaa səəkəə dzəvəghee, gar mbayee zhiniy mbəlantishi dība» kə Hyala,

kə Ezay.

41 Sa wana gəzə Ezay kwəma va tsəghay, sa nzana, mba'a ghəci nay dikə tsa məni Yesəw. Na gəzə na kwəmaa dzəkən tsəgha.

42 Ya tsəgha nəzə kiy, dənj niy nza nihwəti mbə mbəzli dikə dikə ni mbə ka Zhəwifə, mba'a ghəshi bənavə nefer shi kaa Yesəw. Kala dī ci ghən tsa shi ghəshiy səvəri bazhə bazhə. Sa hazləni ghəshi va \*ka Farisahi, vantaa ghəshi bəntishi səvəri mbə ciki bəsəva tsa shi. 43 Sa nzana dība fal tsa falshi ke ngəri ghəshi niy dī kaa fal tsa Hyala.

*Kwəma gəzə Yesəw dza naa sla ngwəvəə dzəkən mbəzli*

44 Dza Yesəw ka gəzə kwəma zlanzlan, a kə na: «Favə tə ghwəy, ya wa ntsaa ndara nəfə tsa ciy, kaa ngəra kwətira ndara na nəfə tsa ciw. Aa bənavə nəfə tsa ci kaa ntsaa ghwənəkəra kwərakwə. 45 Mba'a kə ndə naray, a ntsa va nay ntsaa ghwənəkəra kwərakwə bə. 46 Yənəy, nja wəj tsa mbərə kaa mbəzli səəkəree tikə tə hidī. Vantaa ntsaa ndara nəfə tsa ci nzyə mbə kwəsli. 47 War mba'a ndə favə kwəma gəzee, dza na kala dī fəti ghəci tiy, yən dza naa bənci fəti na tsee ghənəw. Sa nzanay, səəkəree ta bəsə ngwəvəə dzəkən mbəzli tə hidī niw, war ta mbəlishi səəkəree.

48 Ma ntsaa zhinidə ghən kala dī zləba kwəmee ghəciy, a ntsaa dzaa bəsə ngwəvəə dzəkən tība. Kwəma gəzee na dza naa sla ngwəvəə dzəkən ndə fəca dza hidiy kərə. 49 Sa nzanay, nahwəti kwəma tarəvee gəzəkə lə bərceə tībaw. War kwəma Dirə tsaə ghwənəkəra va na sava. Ghəci ka naa gəzara kwəma, ma kee gəzə ya na kee canshi kaa mbəzli nzyə gwa'a. 50 Kwəma gəzənjwəy na va məni nzyə, e sənay, kwəmaa dzaa bənjwəy piy tsaə kədi ma na. War kwəma gəzəkəra Dirə dzee gəzə gwa'a tsəgha» kə Yesəw.

## 13

*Yesəw yabanshi shid'shid' mbəzli ta səda ci*

<sup>1</sup> Dzəghwa ki, sa tərə hi kwətinj ta vici \*makwaghwa Pakə ki na, mba'a Yesəw sənay tsəgha, vəghwə tsa ci na sava səəkəy na ta bərvay ghəciy zlashi hidī ni, ta dzay dzəmə ghwəməə dzəvəgha Dəy, kə. War mbə dī mbəzli ci tikə tə hidī ni ghəci niy nza ki, war tsəgha ghəci mbə dīshi pa' tə kwa kəni vici.

<sup>2</sup> Ma hetihwer va na, mba'a kar Yesəw lə mbəzli ta səda ci bəsəshi ta zəmə shiy, ghalabay \*ndə jaka tsa Hyala fanambə kwəma nga dəfa ta Yesəw mbə nəfə tsa Zhəwdasə, zəghwə Shi-manjw Isəkariyətə na naci ki.

<sup>3</sup> Ma na Yesəw na, aa sənay naci, sa nzana, ntsaa səəkə vəgha Hyala ghəci, zhini ta zhəghəva ghəci dzaa zhəvəgha dība. Aa sənay a Hyala zlatanavə shiy gwanashi ngəci mbə dəvə ci, kə.

<sup>4</sup> Wakəvə na kaf kafəy sati tə pi zəmə shiy, dza na kwərat səranti tsahwəti kwəbanj kən ghən ci lanj bəvə kadibəl, mba'a pəhəti tətī

**12:41** 12:41 Ezay 6:1-3 **12:42** 12:42 2:23; 9:22 **12:43** 12:43 7:18 **12:44** 12:44 5:24

**12:45** 12:45 14:9; 5:18 **12:46** 12:46 12:35-36 **12:47** 12:47 3:17; 5:22 **12:49** 12:49

7:16-17 **12:50** 12:50 4:34 **13:1** 13:1 2:4 **13:2** 13:2 12:4; Lk 22:3 **13:3** 13:3 3:35; 8:14

**13:4** 13:4-5 Lk 12:37

ci. <sup>5</sup> Dza na nganə tivə yam kwa tasaw, mba'a ghati yabanshi shidshid mbəzli ta səfa ci li shi. Sadamtishi sadamtishi ghəci kaa shidshid shi va lə kadibəl tsa titi ci va.

<sup>6</sup> Ma sa tsəhəy na tə Shimanjw Piyer ki, tsa' kə ta yabanci shidshid ci na: «A Ndə sləkəra, a gha yabəra shidshidēe, pə gha na? Əm, tibaw!» kə Shimanjw.

<sup>7</sup> Ma kə Yesəw na: «A Piyer, kadiw na gha di. Ma kwəma nata gha na yən mənī sənzanvay, ka dza ghaa mbay favə nana diw. Ma kwa kwəma jəwəy, ta favə dza gha» kə Yesəw.

<sup>8</sup> Ma kə Piyer na: «Am, awə, ya tsəgha nzəy, zləbatee na nee ghaa yabəra shidshid yaw» kə.

Ma kə Yesəw na: «Ma ghənzə tsəgha, gha kala zləbati yən yabəna shidshid ghay, ə dī ma gha kwəməvə ya nimabə shiy vəya» kə. <sup>9</sup> Ma kə Shimanjw Piyer sa gəzəkə Yesəw tsəgha na: «Ma ghənzə tsəghay Ndə sləkəray, ka dza naa nza war shidshidēe shi dza ghaa yabəra gwa'a tsəghaw, wəzəba yabəra gha lə dividivishi, lə ghən tseyey gwa'a na» kə. <sup>10</sup> Ma kə Yesəw na: «Na ntsaa pishivay gwanata vəgha ci dəwdəwəy, ka maw məndiy pi ghwəla gwanata vəgha ciw. War pəshanamti ma məndi shidshid ciy, mək na tsəgha. Ghwəyəy, dəwdəw nza ghwəy. Nanzə kiy, ghwəy gwananjwəy na dəwdəwəw» kə Yesəw.

<sup>11</sup> Sa nzana, mba'a sənay lə ntsaa dzaa nga dafa ti tība mbə shi, va tsəgha gəzə na: «Ghwəy gwananjwəy na dəwdəwəw» kə.

<sup>12</sup> Dza Yesəw sa kədiy na lə pi shidshid mbəzli ta səfa ci, mba'a zhanakən kwəbanj tsa ci, das nzəyəy tə pi zəmə shiy. Ma kə kaa ngəshi na: «Favə gəla kwəma məntənjwəy ya na

ghwəy na? <sup>13</sup> Ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy ka naa ni: «A Metər» pə ghwəy, zhini «A Ndə sləkənjəy» pə ghwəy ni ngəra. Tsəgha ghənzə katanj ba, sa nzana, Metər tsa ghwəy yən, zhini Ndə sləkənjwəy yən ba. <sup>14</sup> Njana nzana, yən Ndə sləkənjwəy, zhini yən Metər tsa ghwəy, dzəghwa ka yabənjwəy shidshid ghwəyee kiy, tsəgha ka ghwəy məmənī kwa jipə ghwəy kwərakwə ki, ka yayabə shidshid ghwəy.

<sup>15</sup> Kwal na sava citənjwəy ya, ma nza ghwəy mbəə mənī tsəgha kaa ghən tsa ghwəy njasa məntənjwəy ya va kwərakwə.

<sup>16</sup> Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ndə ghəra sləni tsa tanjəti ntsa ghəranci na va sləni tība tə dikəw, ka mbə ntsa ghwəni məndiy tanjəti ntsaa ghwəni tə dikəw, ava tsəgha na.

<sup>17</sup> Sana sənzanvay, a ghwəy sənata kwəma va gwa'a. Mbəzli təfanatishi Hyala miy dza ghwəy nza, ghwəy kə fəti ghən ta mənī nzə.

<sup>18</sup> Ya tsəgha nzəy dzəkən ghwəy gwananjwəy gəzee kwəma vaw. E sənashi nefer ni tərətēe va mbəzli. Əy ma dība na, wəzəba nza na mba'a kwəmaa gəzəva va mbə zliya dzəghwata kwa na. Saa ni va: «Ntsaa zəmə ghəy dafa li kwa kwakwa tsa kwətij tsa zhiniy mənīy ka ndə ghəra tsee» kə, kə məndi.

<sup>19</sup> Ə gəzanjwəy ya sənzanvanata ghala vici va ghwəla ta məniva. Sa ka shi va mənishi kiy, ma nza ghwəy mbəə sənay, yən na ntsa nzee ghəci, pə ghwəy.

<sup>20</sup> Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ma ntsaa zləbavə ntsa ghwənanay yay, yən də'wə ghən tsee na sa zləbavə na va kwərakwə. Ntsaa zləbavəra na, ntsaa ghwənikəra va na sa

**13:10** 13:10 15:3 **13:11** 13:11 6:64, 70-71 **13:12** 13:12-14 Mt 20:24-28; 23:8-12; Lk 22:27; 1Tim 5:10 **13:15** 13:15 1Zhnj 2:6; Flp 2:5; 1Pi 2:21 **13:16** 13:16 15:20; Mt 10:24 **13:17** 13:17 Zhk 1:25 **13:18** 13:18 Cem 41:10; Zhj 17:12 **13:19** 13:19 8:24; 14:29; 16:4 **13:20** 13:20 Mt 10:40

zləbavə na kwərakwə ɓa» kə.

*Yesəw lə Zhəwdasə tsa dza vaa nga dafa ti*

(Mt 26:20-25; Mk 14:17-21; Lk 22:21-23)

<sup>21</sup> Ləy hwəm sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a məhərli ci səəta. Ga' ghəci ta gəzə kwəma, a kə na: «Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a tsahwəti ndə mbə ghwəy kwətinjəy, ta nga dafa dza na tə ya, ta kəsəra məndi» kə. <sup>22</sup> Mba'a mbəzli ta səda ci ghati nighəva kwa jipə shi, ka dəfəw kwa jipə shi nda dzəkən tsama mbə shi gəzə Yesəw kwəma va. <sup>23</sup> Mbə mbəzli ta səda ci va kiy, a ntsa di na niy nza tifa vəgha. <sup>24</sup> Ga' Shimanjw Piyer ta mələ'wə gəzanci kaa ntsa di Yesəw va lə mətsə, a ghəci dəw kwəma va və, nda dzəkən tsama ndə mbə shi gəzə na kwəma va. <sup>25</sup> Dza ntsa va kwərakwə ki, kət kətəghəvay dzəvəgha Yesəw, ka dəw, a kə na: «A Ndə sləkənjəy, tsama ndə na savaa?» kə. <sup>26</sup> Ma kə Yesəw na: «Kadiw, avee taa nga pej ta mbəzə er dzəti ta ɓanci kaa ndəy, ntsa dzeə vaa ɓanciy, ghəci na» kə. 'Wakəvə na, ba'wə ngavə pej ki, dza bəkə mbəzəvə er ti, tsan ɓanavə kaa Zhəwdasə, zəghwə Shimanjw Isəkariyətə. <sup>27</sup> War sa ɓəvə Zhəwdasə pej tsa va tsəgha na, gwa'a, mba'a ndə jaka tsa Hyala dzay dzəmbə nəfə tsa ci. Ma kə Yesəw ngəci ki na: «A Zhəwdasə, ca mbata gha taŋtaŋ, məni kwəma tarə gha va məni nza!» kə. <sup>28</sup> Dzəghwa hashi, mbəzli nza ghəshi li shi mbə zəmə shiy hashishi, ntsaa sənay tifa nda tawa gəzanci na kwəma va tsəgha ngəciw. <sup>29</sup> Ma kə zəzə kwəma nihwəti mbəzli mbə shi na: «Nda sa nzana va,

Zhəwdasə ntsa fə ghəshi gəna və, na gəzanci Yesəw a ghəci dza ta pa shi di ghəshi ta kwəma \*mak-waghwa Pakə, aw na, a Zhəwdasə ɓanshi nihwəti shiy kaa mbəzli ka ndərma bərkee shiki» kə ghəshi. <sup>30</sup> Ma Zhəwdasə naci ki, war sa ɓəvə na pej tsa nganati Yesəw vaa dzəti dəvə ci tsəgha na, nza'jəw del səvəriy. Pi həvir na ghalaba.

*Yesəw gəzanshi nahwəti kwəma 'war'war na kaa mbəzli ci ta nəw ghəshi*

<sup>31</sup> Ma sa səvəriy Zhəwdasə ki, ma kə Yesəw kaa niy tərmbə mbəzli tifa ki na: «Nana kiy, a dikə tsa mənəe yən Zəghwə yakə ndə ngəri cikəvərivay tə ngwəla, mba'a məndi sənay dikə tsa Hyalaa səvəri mbə ya difa. <sup>32</sup> Njana nzana mba'a dikə tsa Hyala citəvay səvəri mbə ya tsəgha kiy, ta citəpə dikə tsee yən Zəghwə nza dza Hyalaa dzaa səvəri mbə də'wə ghən tsa nza, sənzənvana, ka dzaa nzay nzaw. <sup>33</sup> A ndərazhi ya, vəghwə jəwə tsətsə tərə nza tsa ghwəmmə lə ghwəy. Ma ləy hwəm jəwəy ta palara dza ghwəy. Avee taa zhiniy gəzanjwəy kwəma nja kwəmaa niy gəzəhwee va kaa \*ka Zhəwifə difa, sa niy nə ya va ngəshi: “Ka dza ghwəy mbay tsəhənjwəy tə pətsa dzeə vaa dzaw” pən.

<sup>34</sup> Sana sənzənvay, avee taa gəzanjwəy nahwəti kwəma 'war'war na, nza ghwəy məni: Dim ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy. Njasa diŋwəy ya vay, tsəgha pə ghwəy di ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy kwərakwə. <sup>35</sup> Mba'a a pə ghwəy di ghən tsa ghwəy tsəghay, ghalaba na ta sənay dza məndi,

mbəzli ta sədee nza ghwəy, kə məndi» kə Yesəw.

*Yesəw mbə gəzə vəraslə tsa dza Piyer ta vəraslə*

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lk 22:31-34)

<sup>36</sup> Dzəghwa Shimanjw Piyer ka dəw kwəma va Yesəw, a kə na: «A Ndə sləkənjəy, kwəma dza gha ta dzaŋa baya?» kə. Ma kə Yesəw ki na: «Ta dzara dzee, pətsa dzee va ta dzətiy, ka dza gha nəwvəraa dzəti nana diw. War kwa kwəma dzaa nza» kə Yesəw. <sup>37</sup> Ma kə Piyer na: «Wa shiy mənishi nə gha: “Ka dza gha nəwvəra nana diw!” pə gha kia? Gwa'a gwa'a gwəmantəvaree ta ndəghə ya kwəma gar məti ndə mbə na na, war yanj, pən taa ni, tə mbərkə kwəma gha» kə. <sup>38</sup> Ma kə Yesəw na: «Zlata nava kwəma di! Katanj gwəmantəvanja gha sana ta zləfa ya məti tə mbərkə kwəmee na? Ə gəzanjəe, ta na navay, tsəgha na, ndatsə ka ngələkə gha way, gha zhənti vəraslə: “Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw” pə gha, mahkan səfa» kə.

## 14

*Yesəw na kwal tsa dzaa bəghə ndə dzəvəgha Hyala*

<sup>1</sup> A kə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci na: «Ka dza her ghwəy ma, banavəm nefer ghwəy kaa Hyala, mba'a ghwəy ndara nefer ghwəy difa. <sup>2</sup> Ma mə ghwəmə kəghi tsa Dirəy, danj na pi nzəy məfa. Ta dzara dzee dzəmə ta gwəmantənjwəy pi nzəy. Mee kala pi məfa tsəgha nzay, ka dzee gəzanjwəy na: “Ta dza dzee ta gwəmantənjwəy pi” pənəw. <sup>3</sup> Ma sa kee dza mba'ee dzəmə gwəmantənjwəy pi gwa'a kiy, ma nzee zhəghəvaa zhəkə ki, ta pəmənəwəy dzəmə dzəti pətsa

dzee vaa nza. Ta mbə ghwəy nzəy kwərakwə vəghee tə pətsa nzee. <sup>4</sup> A ghwəy sənay kwal tsa dzaa dzəti pətsa dzee va kwərakwə» kə Yesəw.

<sup>5</sup> Ma kə Təmasə na: «A Ndə sləkəpə, a sənay ghəy dzəti pətsa dza ghaw na, njaa njaa ka ghəy sənay kwal nə gha shəka?» kə. <sup>6</sup> Ma kə Yesəw na: «Yən na kwal tsa katanj tsa, sa dza mbəzliy kwəmavə piy tsa kədi ma kwa. Tsahwəti ndə tifa dzaa tsəhə vəgha Dirə Hyala mə ghwəmə, kala war dzar kweyew. <sup>7</sup> Mba'a pə ghwəy sənara kiy, ta sənay Dirə dza ghwəy dza ghalaba kwərakwə ki. Ya sana sənzəvanata tala na, a ghwəy nay, mba'a ghwəy sənay» kə Yesəw.

<sup>8</sup> Ma kə Fəlipə na: «A Ndə sləkənjəy, citənjəy Didi tsa va, war məkənjəy dza navaa nza tsəgha» kə. <sup>9</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «Njaa pə ghaa Fəlipəə? Mbəradzəmmə ghwəmmə lə ghwəy na, kala sənara gha na? A sənay ma gha, ntsaa nara na, aa nay Didi, pə gha shəkəna? Njaa njaa ka gha zhiniy gəzə na: “Citənjəy Didi tsa va” pə gha difa kia? <sup>10</sup> Wa ə zləbati ma gha kwəma nza tsa nza na, yən na mbə Dirə, Dirə kwərakwə na, mbə ya ghəci na? Kwəma nja sa kee naa gəzanjwəy, vəya də'wə ghən tsee səəkə naw. Ma shi mənəe vay, Dirə mənishi na mbə ya, sa nzana mbə ya ghəci. <sup>11</sup> Zləbatim kwəma gəzanjwəy ya va, sa nə ya va: “Ka ndə kwətinj məninjəy ghəy lə Dirə, mbəya ghəci, dzəghwa mbee kwərakwə” pən. Kala tsəgha na, mba'a ghwəy zləbati tə mbərkə sləni ghəree na tala tala.

<sup>12</sup> Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ntsaa ndara nəfə tsa

ciy, ta ghøra sløni dza na njasa ghøree na. Zhini tərəŋwəba na ci va sløni dza naa ghərahwə dzaa nza diba. Sa nzanay, ta dzara dzee dzəvəgha Dirə. <sup>13</sup> Ghalaba ki ya nimaba shiy dza ghwəy di dəw lə slən tseyey, ta ndaŋwəy shi dzee dza. Ta mbee cinti njasa nza dikə tsa Dirə kaa mbəzli. <sup>14</sup> War mba'a pə ghwəy dəw shiy vəya mbə slən tseyey, ta mənijwəy shi dzee» kə Yesəw.

*Yesəw gəzəpə kwəma \*Safə tsa Hyala tsa dza naa ghwəni səəkə kaa mbəzli*

<sup>15</sup> Ma kə Yesəw diba na: «War mba'a pə ghwəy dītəra tsərtsərey, ta di fəti dza ghwəy ta kwəma gəzanwəy ya. <sup>16</sup> Ta cə'wə dzee dza va Dirə a ghəci ghwənikəvəŋwəy tsahwəti ndə ta kəətiŋwəy, Safə tsa ci dəwdəw tsa. Ma nza ghəci nzəy tiba lə ghwəy ya pa hwəmba. <sup>17</sup> Safə tsa cipə na katanj na kwəma. Ma na mbəzli tə hidī na nashi kiy, ka kwəmavə ghəshi, sa nay ma ghəshi mba'a sa sənay ma ghəshiw. Ghwəy ta na tsa ghwəy ghən kiy, a ghwəy sənay wəzə. Sa nzana ntsa mbə ghwəy ghəci, mbə nzəy ghəci jakəjakə lə ghwəy.

<sup>18</sup> Ya tsəgha nzəy, ka dzee dzaraa zlanwəy kwətiŋwəy nja məzhititiw. Ta zhəghəva dzee zhikəə zhəvəgha ghwəy. <sup>19</sup> Kwa kwəma jəwəy, ka dza mbəzli tikə tə hidiy naraw. Ghwəy na na ghwəy kiy, ta nara dza ghwəy dza. Sa nzanay, mbə piy nzee. Dzəghwa mbə piy ghwəy taa nza kwərakwə. <sup>20</sup> Ghala pətsa va sa ka vəghwə tsa va tsəhəyəy, ta sənay dza ghwəy mbə Dirə nzee, mba'a

ghwəy mbə ya, zhini yən na mbə ghwəy, pə ghwəy.

<sup>21</sup> Ma ntsaa fəti ghən ta kwəma gəzəkee, dza na mba'a kəsəvə ka di fəti tiy, tsava ndə na saa dīra. Ta di ntsaa dīra dza Dirə kwərakwə ki, zhini tsəghee dzaa di ba. Ghalaba ki na, ta cinti ghən tsee dzee kaa tsava ndə» kə.

<sup>22</sup> Ma kə tsahwəti ntsa har məndiy Zhəwdə, mbərəkəy Zhəwdasə Isəkariyətə na: «A Ndə sləkəpə, njaa dza nava kwəmaa məniva dza ghaa citi ghən tsa gha kaa ngəŋəy, ma nihwəti mbəzli tə hidī na, kala dza ghəshiy mbay nana nashi kia?» kə. <sup>23</sup> Ma kə Yesəw na: «Ma ntsaa dīray, a ta kəsəvə kwəma gəzəkee, ka di fəti ti. Ta di ntsa va dza Dirə. Ghəy lə Dirəy, ta səəkə dza ghəy və, ta nzəy ghəy lə kar ntsa va gwa'a. <sup>24</sup> Ma na ntsaa dīra may, ka di fəti na ta kwəma gəzə yaw. Kwəma nja kwəma nzee na mbə gəzə nzə sana favə ghwəyəy, kwəma gəzee də'wə ghən tsee naw, kwəma gəzə Dirə tsa ghwənikəra va tikə na sava.

<sup>25</sup> Ə gəzanwəy ya shi va gwanashi, ghala vəghwə tsa nzee ghwəlara mbə ghwəy. <sup>26</sup> Ləy hwəm shi vay, a Dirə dzaa ghwənikəŋwəy Safə tsa ci dəwdəw tsa ta kəətiŋwəy. Ma nza ghəci bəniŋwəy kwəma va gwanata, ka zəzəŋwəy nahwəti kwəma gəzanwəy ya gwanata. <sup>27</sup> Avee zlanwəy mbə zərkə, zərkə tsee na sa ndaŋwəy ya va. Njasa ka mbəzli tə hidī vaa bə kaa mbəzli bəŋwəy ya tsee zərkəw. Ka dza her ghwəy ma, ka hazləni ghwəy ma. <sup>28</sup> Njasa niy favə ghwəy va yən gəzanwəy: «Ta madī dzee dzara, nanzə kiy, ta zhini dzee zhəghəvaa zhəkəə

**14:13** 14:13 15:16; 17:1 **14:15** 14:15 14:21, 23; 15:10; 1Zhj 5:3; 2Zhj 6 **14:16** 14:16 7:39; 14:26; 15:26; 16:7, 13; 20:22; 1Zhj 3:24; 4:13; SləniKY 1:4; 2:4 **14:17** 14:17 1Kwər 2:10-16 **14:19** 14:19 16:16; 8:14 **14:20** 14:20 5:18 **14:21** 14:21 14:15 **14:23** 14:23 ShiZhj 3:20 **14:24** 14:24 7:16 **14:26** 14:26 14:16 **14:27** 14:27 16:33; 20:19, 21 **14:28** 14:28 8:14

dzəvəgha ghwəy” pən niy niy, mba'a pə ghwəy dīra na, ta vəshi dza ghwəy tərəjw, sa dzee ta dzaa dzəvəgha Dirə. Sa nzanay, a Dirə tanjətəra tē dikə. <sup>29</sup> Ə gəzanjwəy ya kwəma va sana ghala nanata di. Ma sa ka na mənta ki na, nza ghwəy mbəə zləbavə kwəma va. <sup>30</sup> Ka zhinee gəzəhwə kwemer lə ghwəy ghwəla dāj dājəw, sa nzanay, mbə səəkə na mazə tsaa sləkə hidī ni. Bərçi vəə dzəkən yaw. <sup>31</sup> Ya tsəgha nzə kiy, wəzəba sənay mbəzli tē hidī gwanashi, e dī Dirə tərəjw, mbə mənī shi gəzara na nzee gwa'a, kə ghəshi.

Satim dzamməm tikə!» kə Yesəw.

## 15

*Yesəw na dəjw fə tsa katarj tsa*

<sup>1</sup> Ma kə Yesəw ɓa na: «Yən na dəjw fə tsa katarj tsa. Dirə na, ndə za tsaa sləkə vəh fəhi va. <sup>2</sup> Ma dəvəy dzaa yati ma ya, mbə dividiviy dzaa hashi tē ya gwa'ay, ta kəslamtishi dza Dirə səkwa tē ya. Ma naa dzaa yati ya dəvə na, ka na dza mba'a gwəmati slahə nava dəvə wəzə ki, nza ghənzə mbəə gwəmavə ya na wəzə na ya, tanj na kwa tanja va. <sup>3</sup> Ma ghwəy sana kiy, mbəzli gaga ni, gwəma gwəma ni, nza ghwəy gwanajwəy, tē mbərkə kwəma ɓanavəjwəy ya na. <sup>4</sup> Jakəjwəyəm wəzə lə ya, njasa nzee va jakəjakə lə ghwəy. A ghwəy sənay kiy, ka mbə dəvə fəə yati ya kwətita, kala ghənzə tē dəjw tsa pəsəta na va tiw. Ava tsəgha nza ghwəy kwərakwə ki, ka dza ghwəy mbəə mənī shiy dzaa fə shəndəkəə dzəti Hyala, ghwəy kala jakəjakə lə yaw.

<sup>5</sup> Yənəy, yən na dəjw fə, ghwəy na, dividivī tē ya. Ma ntsa jakəy lə yay, tsəgha nzee jakəjakə li kwərakwə, ta yati ya dza na dāj. Kala jakəjwəy pə ghwəy lə yay, ka dza ghwəy mbay mənī ya namaba kwəmaw. <sup>6</sup> Ntsaa kama jakəjakə lə yay, ta ndəghamti tsava ndə dza mənīdiy dza, njasa ka mənīdiy vaa ndəghamti dəvə tē fə, sa ka mənīdiy slanti, nza ghwəlita. Ma gəla niva shəghwə dəvə fəə nza kiy, nahwəti kwəma shi tība, kala ɓasəshi ta pəhə ghwə li shiw. <sup>7</sup> Mba'a pə ghwəy jakəjwəy lə ya, mba'a kwəmee nzəyta mbə ghwəy wəzəy, ghalaɓa na, dəwəm shiy ya nimaba shiy na shi dī ghwəy vəya gwa'a, ta kwəmavəshi dza ghwəy. <sup>8</sup> Sa ka ghwəy cikəvəri kwəma wəzə na mənī ghwəyəy, ghalaɓa dza ghwəy nza ka mbəzli ta sədēe karkar ni. Mba'a pə ghwəy mənī tsəghay, a mbəzli dzaa nay dikə tsa Dirə kwərakwə ki. <sup>9</sup> Ma yənəy, mbə dīnjwəy nzee njasa dīra Dirə va kwərakwə. Garəjwəyəm tē dī tsa dīnjwəy ya va ya hwəmba. <sup>10</sup> Mba'a pə ghwəy dī fəti ta kwəma gəzəkəjwəy ya mənī nzəy, a ghwəy garəjwəy tē dī tsa dīnjwəy ya va ya hwəmba dī naa gəzə. Njasa dēe va fəti ta kwəma gəzara Dirə mənī nzə, mba'ee garəda tē dī tsa Dirə va ya hwəmba.

<sup>11</sup> Ma gəzanjwəy ya kwəma va tsəghay, ta mbə vəshee təhayjwəy nefer ghwəy. Ma nza na ghwəy vəshi kərnīy yəmayvata kwərakwə ki. <sup>12</sup> Ma nə ya kaa nee kwəma gəzanjwəy ya, ta mənī ghwəyəy: Dim ghən

14:29 14:29 13:19 14:30 14:30 12:31 14:31 14:31 15:10; Mt 26:46 15:1 15:1 'Wəzh 10:1; Cem 80:9-12 15:2 15:2 Mt 3:10 15:3 15:3 13:10 15:4 15:4-5 6:56; 15:7, 10, 16; Rm 11:17-18; 2Kwər 3:5; 4:7; 1Zhj 2:6, 28; 3:6, 24 15:6 15:6 Mt 7:19 15:7 15:7 15:16 15:8 15:8 14:13; 17:1 15:9 15:9 13:1; 5:18 15:10 15:10 14:15 15:11 15:11 16:22, 24; 17:13; 1Zhj 1:4 15:12 15:12 13:34; 1Zhj 4:11 15:13 15:13 10:11

tsa ghwøy kwa jipø ghwøy, njasa dñjwøy ya va kwørakwø. <sup>13</sup> A ghwøy sönay, tsahwøti dñ tifa ndøø cikøvøri ka tanøti møti zløbati ndø tø mbørkø madigahiyøw. <sup>14</sup> Ma ghwøy ki, mba'a pø ghwøy møni kwøma njasa gøzøkønjwøy ya vay, madigahiraa gø ghwøy. <sup>15</sup> Ka dzee harñjwøy ka ghørada sløni ghwølaw. Madigahira dzee harñjwøy. Sa nzanay, ndø ghøra sløni tsa ndø na kar naa sønashi shi ka Ntsaa sløkøø møniv. Ma ghwøy na na ghwøyøy, cøke' banavønjwøy ya shi citøra Dirø, va tsøgha harñjwøy ya ka madigahira. <sup>16</sup> Sanay, ghwøy tøravøra naw. Yøn na saa tøravønjwøy, ta nza ghwøy ka mbøzlee. A ndañjwøyee sløni, nza ghwøy dza ta ghøra, nza sløni va mbøø dza kwa kwøma kwa kwøma ka køøti mbøzli ta kwømavø piy tsa kødi ma. Ghalaba ki na, nza Dirø bønñjwøy ya nimaba shi dza ghwøy døw vø mbø sløn tsee ki. <sup>17</sup> A nø ya kaa kwøma gøzanñjwøy ya ta møni ghwøy kiy: «Dim ghøn tsa ghwøy kwa jipø ghwøy, nø ya» kø Yesøw.

*Ka dñ møtsø kar Yesøw lø \*mbøzli ta sød'a ci mbøzli tø hid'iw*

<sup>18</sup> Ma kø Yesøw ßa na: «Mba'a pø ghwøy nay kala dñ møtsø ghwøy mbøzli tø hid'iy, sönay tø ghwøy nee møtsø na sa 'wa ghøshiy dñ ma, pø ghwøy. <sup>19</sup> Mba'a pø ghwøy niy nza jakøjakø lø mbøzli tø hid'i ni nzay, ta dñ møtsø ghwøy niy dza ghøshi nza, sa ka ghwøy nza ka mbøzli shi. Ma sa nzana ki, mba'ee tøravønjwøy, harkøvøriñjwøy søvøri mbø mbøzli tø hid'i, mba'a ghwøy mønñjwøy ka shi ya nana, kala kama ghwøy jakøjakø li shiy, va tsøgha dñ ma ghøshi møtsø

ghwøy. <sup>20</sup> Talay, njaa niy nø ya kaa ngøñjwøy shøka? E niy gøzanñjwøy: «Ndø ghøra sløni tsa tanøti ntsa ghørançi na va sløni tifa tø dikøw» pøn ßasa. War mba'a kø ghøshi niy dñ føti ta kwøma gøzanshee nzay, tsøgha dza ghøshiy dñ føti ta na ghwøy nza kwørakwø. Njasa niy sara ghøshi va ngøra'wøy, tsøgha dza ghøshiy sarñjwøy kwørakwø ßa. <sup>21</sup> Kwøma dza ghøshi vaa mømøni tsøgha na lø ghwøy gwa'a kiy, war tø mbørkee dza naa nza. Sa sönay ma ghøshi ntsaa ghwønøkøra. <sup>22</sup> Kalaa niy søkøree nza, kalaa niy gøzanakøshi kwømee nzay, ka nza føti vø shi nzaw. Njana nzana mba'ee gøzanakøshiy, kwal vø shi ta ßanti føti køn ghøn shi mbø kwøma va ghwølaw. <sup>23</sup> Ya wa ntsaa dñ ma møtsø yay, møtsø Dirø na sa dñ ma na kwørakwø. <sup>24</sup> Mbala kalaa søkøe mønti sløni dimødimø na mbø shi, sa søkø ma ghøshiy nay tsahwøti ndøø mbata mønti nzay, ka nza føti vø shi ya jøw nzaw. Njana nzana nana ki, mba'ee ghøratl sløni va tsøgha, mba'a ghøshi nata njasa nzana, zhini tapø ghøshi ta dñ ma kwøma ghøy lø Dirøy, a føti vø shi. <sup>25</sup> A mønta nava kwøma tsøgha, ta mbø kwømaa niy tsasliti møndi va mbø zliya kwøma shi pøhøpøhø naa dzøghwata kwa. Ma kø møndi niy niy: «A kwøma møntee tiffaw na, gwøravø møndi kala dñ ma møtsee, kø» kø møndi niy niy.

<sup>26</sup> Ta søkø dza ndø køøtiñjwøy tsa va, søkø va Didi dzee vøliñjwøy. Ghøci na Safø tsa cipe na katanj na kwøma, vøgha Didi søkø na. Sa ka na søkøøy, ta ndøgha føti dza na tø ya. <sup>27</sup> Ghwøy kwørakwø kiy, ta ndøgha føti



dza ghwøy tøy ya. Sa nzana, kwasabee ghwøy niy nza ghala ghava kwæmee pa' sänzænva.

## 16

<sup>1</sup> A gəzanjwøy ya kwəma va, vantaa təhwəni tsatənjwøy, mba'a ghwøy zlata nəw kwæmee taa nza. <sup>2</sup> Ghalabay, ta bantənjwøy dza \*ka Zhəwifə səvəri mbə ciki basəva tsa shi. Mbə zəzə kwəma shiy, sləniy gwəraa təbə kwa kwəma Hyalaa məniti ghəy, dza ghəshiy ni, sa ka ghəshi bəkwənjwøy. <sup>3</sup> Va wa dza ghəshiy məniti shi va tsəgha kiy, sa nzana, kala sənay Dirə ghəshi, kala sənara ghəshi na. <sup>4</sup> Avee gəzamtənjwøy shi va sanata, ma sa ka ghəshi madīshi ta məniti kwəma tsəgha na va ki na, nza ghwøy zəzəvə: «Wa a Yesəw niy gəzanjwøy kwəma shi ni sham» pə ghwøy taa ni» kə Yesəw.

*Sləni dza \*Safə tsa Hyala ta ghəra*

«Va wa niy gəzanjwøy mee kwəma va ghala kwatanjatay, sa niy nzana ghwəlaree tikə mbə ghwøy di. <sup>5</sup> Nana kiy, ta madī dzee dzaraa dzəvəgha ntsaa ghwənikəra. Ndə mbə ghwøy dəw na: «Kwəma dza gha ta dzaa?» kəw. <sup>6</sup> War nefer ghwøy shiy slashi va kwəma va, sa gəzəkənjwəyee tsəgha. <sup>7</sup> Na katanj naa gəzanjwøy ya, va ghwəyəy, wəzəba dzaree na. Kala dzara pənəy, ka dza ntsaa dza vaa kəətənjwøy səəkəyəw. Mba'a pən dzaray, ta ghwənikənjwøy dzee. <sup>8</sup> Ma sa ka na səəkəy kiy, ta cintishi kwəma məniti ghəshi jikir na dza na kaa mbəzli tøy hidī, mba'a cintishi na tidīd na kwəma, zhini mba'a cintishi ngwəvə Hyala. <sup>9</sup> A \*Safə tsa Hyala dzaa cintishi kwəma məniti ghəshi jikir na, sa

nzana kala ndara nəfə tsa shi ghəshi. <sup>10</sup> A Safə tsa Hyala dzaa cintishi na tidīd na kwəma, sa nzana mba'ee dzaa dzaraa dzəmə ghwəməə dzəvəgha Dirə, kala dza ghwøy nara ghwəla. <sup>11</sup> A dzaa cintishi ngwəvə Hyala, sa nzanay, a Hyala kəsəy mazə tsa sləkə hidī ni lə fəti tøy ngwəvə nzo.

<sup>12</sup> Daj na nihwəti kwemer vəya ta gəzanjwəyshi nanzə kiy, nana di na ka gəzanjwəyshi yaw. Ka dza ghwøy mbə favəshi nana diw. <sup>13</sup> Ma dzaa nza ghala pətsa dza Safə tsa Hyala va cipə na katanj na kwəma səəkəyəy, nza bəniənjwøy sənata na katanj na kwəma gwanata. Sa nzanay, kwəma dī na njasa təkəti na dza naa səəkə ta gəzəw. Gwanata tsa kwəma favə na dza naa gəzanjwøy, ka gəzanjwøy kwəma shiy dzaa səəkə ta məniva kwa kwəma. <sup>14</sup> Ta ci dikə tsee dza na njasa nzana. Sa nzanay, kwəmee dza naa bəvə ta səəkə ghəciy gəzanjwøy. <sup>15</sup> Ya nimaba shiy na shi va Dirə gwa'ay, shi ya na ghəshi. Va tsəgha nə ya kiy, kwəmee na sa dza Safə tsa Hyala vaa bəvə ta səəkə ghəciy gəzanjwøy, pən» kə Yesəw.

### *Mbəzli tifəmmə ni*

<sup>16</sup> Ma kə Yesəw dība na: «Kwa kwəma jəwəy, ka dza ghwøy naraw. Ma ləy hwəm hi jəw dībay ta zhini dza ghwøy nara» kə Yesəw. <sup>17</sup> Dza nava kwəma mba'a səəti nihwəti mbəzli mbə \*mbəzli ta səda ci, mba'a ghəshi 'wati dəfəw kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Kwəma ka waa na dī ntsa na gəzəmmə nə na: «Kwa kwəma jəwəy, ka dza ghwøy naraw. Ma ləy hwəm jəw dībay, ta zhini dza ghwøy nara» a kəa? Zhini ba na: «Sa wanay,

sa dzee dzaraa dzəvəgha Dirə” a kə. <sup>18</sup> Njaa dī “Ləy hwəm jəw” tsa vaa gəzəa? Favə gəla kwəma va ghwəmmə, nda njaa dī na gəzəw» kə ghəshi.

<sup>19</sup> Mba'a Yesəw sənay mbə dī dəw kwəma na ghəshi və, kə. Ma kə kaa ngəshi na: «Kwəma gəzəñwəy ya va nə ya: “Kwa kwəma jəwəy, ka dza ghwəy naraw. Ma ləy hwəm dibay, ta zhini dza ghwəy nara” pən. Va tsəgha dədəw ghwəy, kwa jipə ghwəy na? <sup>20</sup> Ə gəzəñwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a ghwəy dzaa nay ma, ghwəy mbə tihwəni, ka ngəlvə. Ma va mbəzli tə hidī nashi ki na, mbər nava vici dzaa mbəərətə ka vici kwa vəshi. Ma ghwəy na ghwəy ki na, war tifəmmə. Ma taa nza ki na, mbər ka vəshi nzəy tifəm tsa ghwəy va dzaa mbəərəy. <sup>21</sup> Nay ghwəy tsəy, mba'a kə vici ya mali lə hwər kətikəvata ndəkwə ndəkwəy, kar imbə 'wəshiy nza tə miy nzəw. War tifəmmə ka naa nza, va zəzə vici ngəra'wə tsaa dza vaa səkəkə dzəkən. Ma sa ka na dza baw, yata kiy, gwa'a nza'jəw dəñwəzl, ka naa zamti ghən ta ngəra'wə tsaa səkəkə va kən, kwataka va vəshi mbə nəfə nzə ta zəghwə yakəghwa na vaa dzətī hidī. <sup>22</sup> Ava tsəgha nza ghwəy sana sənənva kwərakwə ki, war titifəmmə. Ə na na nzana kiy, ta zhini dzee səkəkə nənəwəy. Ghalabay, ta təhəshi dza nefer ghwəy va vəshi tərəñw tərəñw. Ndə tifa dzaa mbay bəhwə nava vəshi mbə nefer ghwəy ghwəla tepəw.

<sup>23</sup> Sa dza vəghwə tsa gəzəñwəyee tsaa mənīy kiy, shi dza ghwəy zhiniy dəw vəya tifa ghwəlaw. Ə gəzəñwəy ya, ta na navay, tsəgha na, war ta bəñwəy shi dəw ghwəy dza Dirə dza ya

nimaba shiy na ghəshi, dəwshi ma ghwəy lə slən tsee. <sup>24</sup> Pa' sanay, dəwhwə shiy ghwəy lə slən tsee diw. Dəwshim və, ta ndəñwəy shi dza ghwəy vaa dəw və dza na. Nza vəshi ghwəy mbəə kərəkətə» kə Yesəw.

*Miydala na Yesəw dzəkən shi tə hidī*

<sup>25</sup> Ma kə Yesəw diba na: «Ma kwemer gəzəñwəy ya va gwanashiy, war dzar kwa fir kwa fir gəzəñwəyshee. Ma ta nza ki, sa dza tsahwəti vəghwə tsa vaa səkəkəy, ka dzee zhiniy gəzəñwəy kwəma dzar kwa fir ghwəla teepəw. Kwəma kən Dirə dzee gəzəñwəy səvəri bazhə bazhə. <sup>26</sup> Ghala tsava vəghwə sa ka na səkəkəy, ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy dza naa dəw shi dī ghwəy va Dirə mbə slən tsee. Ka nə ya, e dzaa cə'wəñwəy shiy və, pənəw. <sup>27</sup> Sa nzanay, mbə dīñwəy na Dirə də'wə ghən tsa ci. Mbə dīñwəy na sa nzana mba'a ghwəy dītəra, ka zləbati səkəkə və səkəkə, pə ghwəy. <sup>28</sup> Vəgha Didi kafee, mba'ee səkəkəraa dzətī hidī. Sənənva kiy, ta madī dzee tə hidī, ta dzaraa dzəvəgha Didi» kə Yesəw.

<sup>29</sup> Ma kə mbəzli ta səda ci na: «A Ndə sləkəñəy, nana kiy, kwəmaa na gəzəñəy gha na bazhə bazhə, kala kwəma lə fir mbə. <sup>30</sup> Nana gha ghəy sənay, nahwəti kwəma tifa kala sənəta ghaw, pə ghəy. Ya ə dī ndə dəw kwəma va ghay, ka ndə gha madī ta dəw kwəma va na, gha sənəmī kwəma dī na va dəw. Va tsəgha zləbati ghəy vəgha Hyala səkəkə gha katan, pə ghəy» kə ghəshi. <sup>31</sup> Ma kə Yesəw na: «Əy zləbati ghwəy nana kiw? <sup>32</sup> Ə gəzəñwəyee, a tsahwəti vəghwə dzaa səkəkə, ya tsəgha nzəy, a vəghwə tsa va tsəhəy.

Ta ndaniŋwəy dza ghwəy kwətiŋ kwətiŋ gwanəŋwəy ka dzanəwəy dzəkə ghyeghyer ghwəy, mbərəkə ghwəy zlara kwətira. Nanzəy e sənay kwətira dzee nzaw. Ghəy lə Dirə dza naa nza. <sup>33</sup> Ma kwəma gəzanəwəy ya va gwanatay, ta mbə ghwəy nza lə zərkə mbə nefer ghwəy, sa jakəŋwəy ghwəy lə ya nə ya. E sənay, ta sa ngəra'wə dza ghwəy va mbəzli tə hidfi. Ya tsəgha nžə kiy, dikəvanəwəy tə ghwəy tərəŋw. Na nee ta na tsee ghən kiy, e təfanakən kaa shi tə hidfi gwa'a gwa'a, miydalaa mənəe» kə Yesəw.

## 17

*Njasa cə'wə Yesəw ta mbəzli ta səda ci*

<sup>1</sup> Ma ləy hwəm sa gəzamti Yesəw kwemer va gwa'a gwa'a tsəgha ki na, dza na kaf kafəti kwəma ciy dzəta ghwəmə. A kə na: «A Di, nana kiy, a vəghwə tsee tsəhəy. Citi njasa nza dikə tsa mənəe, yən Zəghwə gha, ta mbee ci tsa gha dikə njasa nzana kwərakwə. <sup>2</sup> Gha kiy, a gha ndara bərciy dzəkən mbəzli tə hidfi gwanashi, ta mbee bənsi piy tsaa kədi ma kaa mbəzli fambərə gha mbə dəvee gwanashi. <sup>3</sup> Ma piy tsaa kədi ma tsa kwəmavə ghəshi vay, sa sənəŋa ghəshi ka Hyala kwətija, katan, mba'a ghəshi sənay, Yesəw \*Kəristəw na ntsa ghwənəkə gha, kə ghəshi. <sup>4</sup> Gwa'a cintee dikə tsa gha njasa nza na kaa mbəzli tə hidfi. Dza mba'ee kədamti ghəra sləni ndara gha ta ghəra nžə tikə gwa'a. <sup>5</sup> Nana kiy Diy, zhanavəra dikə tsee va niy nzee mbə kwa kwəma gha, ghala pətsaa niy nza ghwəm ghwəlam lə gha hidfi ghwəla ta 'wa ngava.

<sup>6</sup> Gwa'a cantəŋee kaa mbəzli tərəkəvəri gha va səvəri mbə mbəzli tə hidfi, mba'a gha ndarashi. Mbəzli gha niy nza ghəshi ka shi gha, dza mba'a gha ndarashi mbə dəvee. Mba'a ghəshi diti fəti, ka mənəi kwəma gha ki. <sup>7</sup> Sənzənva kiy, gwa'a sənay ghəshi, ya nimaba shiy na ni ya shi kwəmavee na, va gha səkəkə ghəshi, kə ghəshi. <sup>8</sup> Sa nzana mba'ee gəzanshi kwəma gəzara gha ngəshi, mba'a ghəshi zləbavə kwərakwə. Mba'a ghəshi sənay katan, vəgha gha madəe ta səkəkə tikə, kə ghəshi, mba'a ghəshi zləbati ghwəni tsa ghwənəkəra gha va mbə nefer shi.

<sup>9</sup> Va tsəgha cə'wəŋee ti shi, a gha kəətishi. Cə'wəŋee ta na mbəzli tə hidfi gwanashiw, war ta ni ndara gha va mbəzli mbə dəvee cə'wəŋee, sa nzana mbəzli gha ka shi gha ghəshi. <sup>10</sup> Ya wa ni ya shi vəya gwa'ay, shi gha na ghəshi. Ni gha shiy gwanashi kwərakwə bə na, shi ya ghəshi. Səvəri mbə kwəma shi sənay mənədi dikə tsee. <sup>11</sup> Yən kiy, ntsa tikə tə hidfi ni nzee ghwəlaw, ta dzaraa dzəvəgha gha dzee sana. Ma ghəshi na nashi kiy, tikə na ghəshi lə nžəy tsa shi. A Didi tsa dəwdəw tsa, ndəghwətishi wəzə lə bərci mbə slən tsa gha va ndara gha. A ghəshi mbəə jakəti ghən tsa shi lə miy tsa shi, ta nza ka mbəzli kwətiŋ ni, njasa nza ghwəm va sənənva kwərakwə. <sup>12</sup> Ma yən mbə nžəy tsa nžəyŋəy ghəy li shiy, ndəghwə niy ndəghwəsəe lə bərci slən tsa gha va niy ndara gha. E ndəghwətishi, tsahwəti ndə tifa mbə shi mba'a zay ya kwətiŋəw. War tsaa niy dza vaa zay, ta mbə kwəmaa

**16:33** 16:33 7:7; 14:27; 1Zhj 5:4 **17:1** 17:1 2:4; 11:4; 12:16, 23, 41; 13:31-32; 14:13; 15:8; 16:14; 17:10, 22, 24 **17:2** 17:2 3:35; 5:24; Mt 28:18 **17:3** 17:3 1Zhj 5:20 **17:4** 17:4 4:34 **17:5** 17:5 1:1-2; 8:58; 17:24 **17:6** 17:6 17:26 **17:10** 17:10 15:8 **17:11** 17:11-12 6:39; 13:18; nza ka mbəzli kwətiŋ: 10:30; 17:21-23; Gal 3:28 **17:13** 17:13 15:11

niy tsasliti mēndi va mbē Zliya gha mbēradzē mēnta. <sup>13</sup> Sana kiy, ta dzara dzee dzēvōgha gha. Ə gēzanteē kwōma va gwa'a ghala yēn tikōra tē hidī ni. A nefer shi mbē tihēshi paf lē vēshee. <sup>14</sup> E gēzanshi kwōma gha. Dzēghwa kiy, kala dī ma mētse shi mbēzli tē hidī ni, sa kama ghēshi jakōjakō li shi, njasa nzee va kwōrakwō, kala jakōva ma lē mbēzli tē hidī ni. <sup>15</sup> Cə'wōņee a gha sēkōē bantishi tikō tē hidīw. Ta mbē gha ndēghwētishi va \*ndē jaka tsa shi cə'wōņee. <sup>16</sup> Njasa nzee va, kala jakōva ma lē mbēzli tikō tē hidīy, tsōgha ghēshi kwōrakwō. <sup>17</sup> Ə pē gha zhēghētishi, ka mbēzli gha katanj katanj ni, lē kwōma gha va katanj na. <sup>18</sup> Ə ghwēnashee dzēmbē mbēzli tē hidī, njasa ghwēnikōra gha vaa dzēti hidī kwōrakwō. <sup>19</sup> Lanj bōvee ghēn tsee mba'ee ndanja ti shi, ta mbē ghēshiy nza ka mbēzli gha katanj ni kwōrakwō.

<sup>20</sup> Mbē cə'wō cə'wōņee na dibay Didiy, war ti shi kwētishi gwa'a tsōgha cə'wōņeyew, lē ta nihwēti mbēzliy dzaa ndara nēfē tsa shi tē mbērke kwōma dza ghēshiy gēzanshi cə'wōņee gwa'a. <sup>21</sup> A Di, ə cə'wōņee, mētishi ka mbēzli kwētij. Mba'a ghēshi jakōshi lē ghwēm, njasa nza gha va jakōjakō lē ya, tsōghē lē gha kwōrakwō. Kētītishi a ghēshi jakēti ghēn tsa shi, nza mbēzli tē hidī mbē sēnay, gha ghwēnikōra na, kē ghēshi. <sup>22</sup> E banavēshi dikē tsa ndara gha va kwōrakwō, a ghēshi mbē nza ka ndē kwētij, njasa nza ghwēm va lē gha sana ka ndē kwētij. <sup>23</sup> Yēn na, mbē shi, gha na mbē ya, tsōgha. A ghēshi mbē mēnishi ka ndē kwētij tsōgha slar

slar. Ma tsōghay, a mbēzli tē hidī dzaa sēnay, gha ghwēnikōra na. Ava gha mbē dīshi, njasa dīra gha va, kē ghēshi taa ni.

<sup>24</sup> A Didi, mbēzli niy, gha ndarashi na, e dī ghēshiy nza vōghē, tē pōtsa dzee ta nza kwōrakwō, ta mbē ghēshiy nay dikē tsee. Dikē tsa ndara gha, sa nzana mba'a gha dītōra ghala hidī ghwōla ta gha ngava. <sup>25</sup> A Didi tsa nōw kwōma lē kwal tsa nō, gha sēnzēnvay sēnanja mbēzli tē hidīw. Yēn na nee kiy, e sēnanja. Dzēghwa mba'a mbēzlee ni sēnay, gha ghwēnikōra na, kē ghēshi. <sup>26</sup> E citōnja kaa ngōshi, ta zhini dzee mētēsōhē cīnja ngōshi dība. Ta mbē dī tsa dīra gha vaa tahanayshi nefer shi paf kwōrakwō. Mbē shee taa nza də'wō ghēn tsee ghalaba kwōrakwō ki» kē Yesōw.

## 18

### *Njasa kēsē mēndi Yesōw*

<sup>1</sup> Ma sa cə'wōti Yesōw cə'wō va kiy, mba'a ghēshi madīshi lē \*mbēzli ta sēfa ci, ka tanj dzēvōri tē hēl tsa har mēndiy Kēdārēn. Ma pōriβα tanj hēl tsa va na, mba'a tsa pōriβα. Dza kar Yesōw lē mbēzli ta sēfa ci mba'a ghēshi dzēghwashi kwa tsa va. <sup>2</sup> Ma Zhēwdasē, ntsaa ngati dafa va ta kēsē Yesōw kwōrakwō na, mba'a sēnay pōtsa va, sa sēnabēshi ghēshi mbē dzēghwa.

<sup>3</sup> 'Wakōvō kar Zhēwdasē lē ka sawji mba'a ghēshi madīshi lē mbēzliy ndēghwō \*ciki Hyala ghwēnashi mbēzli dikē dikē ni mbē \*ka ta Hyala, ghēshi lē \*ka Farisahi. War pēhōpōhō ghāa nashima lē shi mbēz shi, mba'a gōrkōwahi lē shēhwer, gi'wō gi'wō ghwō ti shi vō shi ta dividivi shi. <sup>4</sup> Ma Yesōw naci ki na, mba'a

**17:14** 17:14 7:7; 8:23    **17:15** 17:15 Mt 6:13; 2Tes 3:3; 1Zhnj 5:18    **17:18** 17:18 20:21  
**17:21** 17:21-23 5:18; 17:11    **17:24** 17:24 12:26; 17:5    **17:25** 17:25 1:9-10; 8:55; Mt 11:25-27  
**17:26** 17:26 17:6    **18:1** 18:1 Mt 26:36    **18:2** 18:2 12:4; Lk 21:37; 22:39    **18:3** 18:3 7:32,

sənata kwəmaa dzaa mənivaa dzəkən ghala kwatanjata. War sa tsəhəshi ghəshi kwa tsa va na, dza Yesəw kət kətəghəvay dzəvəgha shi, ka dəw və shi, a kə na: «A ntsa pəla ghwəya?» kə. <sup>5</sup> Ma kə ghəshi na: «Yesəw ndə ka Nazaretə» kə ghəshi. Ma kə Yesəw na: «Ane, yən na sava» kə.

Tiba Zhəwdasə tsaa ngati dafa va ta kəsə Yesəw kwasəbə shi ki. <sup>6</sup> Ma sa gəzəkə Yesəw: «Ane, yən na sava» kə na, 'wakəvə ghəshi zhəy lə hwəm lə hwəm tsəgha, dididi səyshi, na'i ghəshi shəkətəvashi tə hidī. <sup>7</sup> Zhini Yesəw ka dəw və shi dība: «A mbəzli ni, a ntsa pəla ghwəy, pə ghwəya?» kə. A kə ghəshi na: «Waa Yesəw ndə ka Nazaretə» kə ghəshi. <sup>8</sup> Ma kə Yesəw ngəshi ba na: «E gəzanwəy nanzə ghala məcanata, avanaram, yən na sava, pən sa? Ma ghənzə tsəgha, yən kə sa pəla ghwəy katanəy, ə pə ghwəy zlashi nini mbəzli, a ghəshi dzashi» kə. <sup>9</sup> Ma sa gəzə na va tsəghay, ta mbə kwəma gəzəkə na va kaa Didiy dzəməyta. Sa niy nə na va: «A Didi, ma mbəzli ndara gha va mbə dəvə yay, zamti ndee mbə shi ya kwətīnəw» kə. <sup>10</sup> Dzəghwa Shi-manjw Piyer kaa kafa'i sa nzana və tə pətsa va bəkwə tədikəvəri, pətsə kəsləkəghwa sləmə kwa bəzəmə vəgha ghən ndə ghəra sləni kaa dikə tsa ka ta Hyala. Malkwəsə, kə mēndi kaa slən tsa ndə ghəra sləni tsa va. <sup>11</sup> Ma kə Yesəw kaa Piyer na: «A Piyer, zhanambə kafa'i tsa gha mbə kwəbək tsa ci tanjan. Ka dzee sa ngəra'wə tsa ndara Dirə ta saw nə gha mbə zəzə kwəma gha shəkəna?» kə.

*Yesəw kwa kwəma Anə, dikə tsa \*ka ta Hyala*

<sup>12</sup> Dza ka sawji tifa ghəshi lə ntsaa sləkə shi, mba'a ka ndəghwə \*ciki Hyala mbə \*ka Zhəwifə, pay ghəshi kəsəti Yesəw, mba'a ghəshi pəhəti. <sup>13</sup> Dza ghəshi pəm pəmanaghə kaa Anə, kwa taja di. Ma Anə tsa vay, shiy Kayifə, dikə tsa ka ta Hyala tə nava piya na. <sup>14</sup> Kayifə tsa va na saa niy gəzanshi va kaa mbəzli ka Zhəwifə dikə dikə ni, ma kə na: «Aya, wəzəba mətiy ndə kwətīn na tə mbərkə hwəlfə ghwəmmə» kə niy ni.

*Kwa taja vəraslə tsa Piyer*

<sup>15</sup> Ma ghala pətsa pəmə mēndi va Yesəw ta dzəkə ghi tsa dikə tsa \*ka ta Hyala tsa vay, mba'a Piyer ghəshi lə tsahwəti ntsa ta səda Yesəw nja ghəci nəwvə. Ma ntsa vay, a dikə tsa ka ta Hyala tsa va niy sənay. Va tsəgha kwəməvə na dzəkə ghi tsa va kwasəbə Yesəw. <sup>16</sup> Mba'a Piyer garəy pərikəy kwa dəgha naci ki. Mba'a ntsa ta səda Yesəw va, ntsa sənay dikə tsa ka ta Hyala va səvəriy gəzanta kwəma kaa mali kwa ndəghwə dəgha va. Mba'a ntsa va pəməghə Piyer dzəkə ghi ki. <sup>17</sup> Dza maliy ndəghwə dəgha va, tapə ta dəw kwəma va Piyer kəyba ki, a kə na: «A ntsa, tsahwəti ntsa ta səda ntsa gha tsəy?» kə. Ma kə Piyer na: «Am, əhəj, ntsa ta səda ci nzee neyew» kə.

<sup>18</sup> Ghalaba ki na, mba'a tasli mēnta. Dzəghwa mbəzliy ndəghwə pətsa kəghi lə nihwəti ka sləni kəyba bəkə ghəshi pəhəy ghwə. Ka bəghəzli ghwə va Piyer kwərakwə.

*Anə, dikə tsa \*ka ta Hyala mbə dəw kwəma va Yesəw*

<sup>19</sup> Dza dikə tsa ka ta Hyala va, ka dəw kwəma va Yesəw dzəkən kwəma mbəzli ta səda ci, lə

dzəkən shi bənipə na va. <sup>20</sup> Ma kə Yesəw kaa zləbanci na: «Yən kiy, mbə gəzə kwəma va niy nzee kaa mbəzli dən, pa'i pa'i tē ngwəla. Ka bananshee kaa mbəzli dzar mbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə, pa' mbə \*ciki Hyala, tē pətsa basəva \*ka Zhəwifə gwa'a gwa'a. Kwəma tifa mba'ee gəzəhwə tē mbə ya kwətinjəw. <sup>21</sup> Wa shi zhini ghaa dəw vəya dibaa? Ə pə ghaa dəw va mbəzliy niy gəzanshee va, a ghəshi cinja njasa niy favə ghəshi yən gəzanshi. A ghəshi sənata gwa'a gwa'a» kə. <sup>22</sup> Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, 'wakəvə tsahwəti ndə ndəghwə ciki Hyala tifa pa'wə tsavəgha dəvə vəgha ghən ci. A kə na: «Tsəgha ghaa zhananci kwəma kaa dikə tsa ka ta Hyala nee?» kə. <sup>23</sup> Ma kə Yesəw na: «Tawa ləkəra gha kia? Kwəma jikir na kə sa gəzəkəe vay, ka gəzə gha! Kwəma wəzə na pən gəzəkə kiy, tawa ləkəra gha kia?» kə.

<sup>24</sup> Dzəghwa Anə mba'a zhiniy vələghə Yesəw kaa Kayifə dikə tsa ka ta Hyala, war ghwəlay pəhəpəhə tē zə'wə va tsəgha ki.

*Kwa bakə vərəslə tsa Piyer*

<sup>25</sup> Ma ghala pətsa va ki na, war tifa Shimanjw Piyer vəgha mbəzli va mbə bəghəzli ghwə ci va naci ki. Dza tapə məndi madishi ta dəw kwəma və, a kə məndi na: «A ntsa, tsahwəti ntsa ta səfa ntsa gha tsəy?» kə məndi. Ma kə Piyer na: «Ntsa ta səfa ci nzeyew» kə, ka vərəslə. <sup>26</sup> Dza ma kə tsahwəti ndə kwətinj mbə ka ghəra sləni dikə tsa \*ka ta Hyala va, ngwardidi ghəshi lə ntsa kəslamti Piyer va sləmə ci na: «Niy nanjəe kwasəbə ntsa ghala pətsaa nza ghwəy va kwa tsa tsəy?» kə. <sup>27</sup> Zhini Piyer mba'a vərəsləti vərəslə dibə. 'Wakəvə

ngələkə ghala pətsa va ki, mba'a way.

*Yesəw kwa kwəma Pilatə, ngwəmna tsa ka \*Rəm*

<sup>28</sup> Dza məndi tē həzlimə pəətə mekəshi ki, pəm məndi pəməkə Yesəw kəghi tsa Kayifə, ka dzakə ghi tsa ngwəmna ka Rəm li. Ma \*ka Zhəwifə nashi ka ghən tsa shi na, kala dzakə ma ghi tsa ngwəmna ghəshi. Sa naa nza mahalakə dzakə ghi tsa ndə ka Rəm və shi, ndə kə gwəmantəvay ta zəmə shiy mbə \*makwaghwa Pakə. <sup>29</sup> Ma sa mbə ma ka Zhəwifə dzakə na, dza ngwəmna Pilatə, mba'a səvəriy kəsashi pərikə kwa dəgha. Dza na ka dəw və shi: «Wa shi mənti ntsa kəsəti ghwəya?» kə. <sup>30</sup> Ma kə ghəshi ngəci na: «War mba'a kə kala ndə lifi kwəma nzay, ka dza ghəy səəkə li ngənəw» kə ghəshi. <sup>31</sup> Ma kə ngwəmna Pilatə kaa ngəshi na: «Mbalam li, a ghwəy dzaa sla ngwəvə dzəkən də'wə ghən tsa ghwəy njasa gəzəkə kwəma ghwəy pəhəpəhə na» kə. Ma kə ka Zhəwifə na: «Kwal va ghəy ta sla ngwəvə mətij dzəkən ndəw» kə ghəshi. <sup>32</sup> Mba'a nava kwəma mənta tsəgha, ta mbə kwəmaa niy gəzəkə Yesəw va, ghala pətsa cipə na kwəma mətij dza na ta \*mətij vəgha tsəm dzəghwata kwa.

<sup>33</sup> Mba'a Pilatə zhay zhakə ghi tsa ci bə, da' harvə Yesəw. Ka dəw kwəma ghəci və, a kə na: «Mazə tsa ka Zhəwifə nza gha na ntsa?» kə. <sup>34</sup> Ma kə Yesəw na: «A ngwəmna tsee, kwəma təkəti gha də'wə ghən tsa gha, ta dəw tsətsə na sana shəkənaa, naa kə ndə kaa ngənə na?» kə. <sup>35</sup> Ma kə ngwəmna Pilatə na: «Waa yən bə, pə gha, ndə kaa Zhəwifə nzee na? Mbəzli ghwəy ka hwəlfə ghwəy, lə \*ka ta Hyala ghwəy dikə dikə

ni kəsəkəŋa na ngəra. Va tsəgha dəwee, wa shi mənti gha kəsəŋa məndia? pən» kə. <sup>36</sup> Ma kə Yesəw ki na: «Mazə tseyey, sa tikə tə hidfi ni naw. Mba'a kə niy nzaa sa tikə tə hidfi niy nzay, ci gwəla ta sədeē ndəghwətəra, va nəghətəa ka Zhəwifə kwəfaghəti dəvə shi tə ya nza. Ma ki na, məniy naa mazə tsa tə hidfi ni kiw» kə Yesəw. <sup>37</sup> Ma kə Pilatə ki na: «Mazə nza gha, ghənzə tsəgha bay?» kə. Ma kə Yesəw na: «Njasa gəzə gha va na, mazə nzee. Ya tsa yakəram lə səəkə tsa səəkəree tikə tə hidfiy, ta canshi kwəma katanj na kaa mbəzli na. Ya wa ntsaa dzaa dī fa na katanj na kwəma kiy, ta fa nee va kwəma dzee gəzə dza na» kə Yesəw. <sup>38</sup> Ma kə Pilatə na: «A shiy na kwəma katanj naa?» kə.

*Ka Zhəwifə dəw pəəsli Yesəw va Pilatə*

Ma ləy hwəm shi va na mba'a zhəkəvəriy dzəghwa kwəma ka Zhəwifə. A kə ngəshi na: «A mbəzli ni, na neyey, kəsata kwəma jikir nee va ntsa gar bānci fəti məndiw. <sup>39</sup> Nanzə kiy, a ghwəy sənay, njasa sənabəŋwəy ghwəy mbə məni mbə makwaghwa Pakə. Mbə pəlayŋwəy ndə kee nza kwətij kwa fərshina, ge'i lə vici va. Ka dī ghwəy ki, yən pəlayŋwəy mazə \*ka Zhəwifə na?» kə. <sup>40</sup> Ma kə ghəshi zlanjlanj na: «Awə! Zləbati ghəyəw. Barabəsə na sa dī ghəy ghaa pəlayŋəy!» kə ghəshi.

Ma Barabəsə tsa vay ndə rəda tsa dikə tsa niy nza na.

## 19

<sup>1</sup> «Əŋkwa» kə ngwəmna Pilatə ki, dza na mba'a gəzanshi kaa ka sawji, a ghəshi pəmə Yesəw ta dzaa də'wəti lə kwərpə. <sup>2</sup> Dza ka sawji va pəmə ghəshi

pəməvə Yesəw ki, mba'a ghəshi mbərəti tekesli nja məgapa pəərə ghən mazə sərāmbə mbə ghən ci. Mba'a ghəshi sərānakən kwəbanj ghəməy nja sa mazə. <sup>3</sup> Ka ghəshiy dza na ka kətivāa dzəvəgha ta sawa ci, ma kə ghəshiy ni na: «A mazə \*ka Zhəwifə, ava ghəy səkwətəŋa» kə ghəshiy ni. Ka ləkə dəvəə dzəvəgha ghən ci.

<sup>4</sup> Dzəghwa Pilatə mba'a zhəkəvəriy. A kə kaa ka Zhəwifə va na: «Favəm, na neyey, avee dzaa pəməkəvəriŋwəy Yesəw dzəti ngwəla sənənva, ti ghwəy sənay, kəsata kwəma jikir nee və gar bāsə ngwəvəə dzəkənəw, pə ghwəy» kə. <sup>5</sup> Dzəghwa pəm məndi pəməkəvəri Yesəw tə ngwəla ki, lə daghwəba tsa tsatim tə tekesli mbə ghən tsa ci, mba'a kwəbanj ghəməy kən ghən ci. Ma kə ngwəmna Pilatə ngəshi na: «Avanayəm ntsa va ki» kə. <sup>6</sup> Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala, ghəshi lə dəwgerhi shi, mba'a ghəshi nay Yesəw. Ma sa nay ghəshi, a kə ghəshi zlanjlanj na: «Danjwə pə gha danjwəvəgha vəgha tsəm. Danjwə pə gha danjwəvəgha vəgha tsəm» kə ghəshi. Ma kə Pilatə kaa ngəshi na: «Bəm a ghwəy danjwə sa ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy. Na neyey, kəsata kwəma jikir nee və gar pəəsliw» kə. <sup>7</sup> A kə ghəshi kaa ngwəmna na: «A kwəma pəhəti ghəy tifa, mba'a gəzəkə, war ka pəəsliti kə, sa gəzəkə na «Zəghwə Hyala nzee» kə» kə ghəshi.

<sup>8</sup> Sa favə Pilatə kwəma gəzəkə mbəzli va va tsəgha na, mba'a hazləniy tərəŋw. <sup>9</sup> Zhini na mba'a pəməvə Yesəw zhəkə ghi difa. Dza na ka dəw kwəma və, a kə na: «Kwəma tsahwə ghaa?»

kə. Dighevə Yesəw nzəyəy, kala zləbañci kwəma. <sup>10</sup> Ma kə Pilatə ngəci na: «Wa ə zləbara ma gha kwəma kia? Ə sənay ma gha, a kwal vəya ta pəlaña, zhini lə kwal vəya ta gəzanshi kaa mbəzli ta danjavəgha vəgha tsəm, pə gha na?» kə. <sup>11</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «Kwal va gha ya jəw ta məntəra shiy gha, kala ndaņa kwal Hyala səəkə mə ghwəməw. Va tsəgha nzana ki, ma ntsaa bəvəra vaa fambəra mbə dəvə ghay, tərəjwəba na ci \*kwəma jikir na na kən na gha» kə. <sup>12</sup> Ma sa favə Pilatə kwəma va tsəgha na, dza na ka pəla kwal tsa pəlay Yesəw. Dza ka Zhəwifə gwanashi ka 'wanə zlanzlan, a kə ghəshi na: «War mba'a pə gha pəlay ntsay, ka zhini ghaa nzaa madiga lə mazə tsaa sləkə hidī ka \*Rəm gwanashi ghwəlaw. A gha sənay, ya wa ntsaa mənți ghən tsa ci nja mazəy, ndə gabə tsa mazə tsa va na» kə ghəshi.

<sup>13</sup> Ma sa favə Pilatə kwəma va tsəgha na, mba'a gəzanshi kaa ka sawji a ghəshi pəmə Yesəw səvəriy dzəti ngwəla dība. Dza na das nzəyəy kwa gəzli ka naa nzəy ta sla ngwəvə kwa. Pətsa nzəyəy na va tiy, «Gabata» kə mənđi kwa kwəma ka \*Ebərə. A dī na gəzəy «pətsa ndəbətīm lə hərəzli» ta basə ngwəvə ti. <sup>14</sup> Fəca məniva shi va vay, gar vici kwa ghən niy nza na, mənđi taa səvəri ta gha \*makwaghwa Pakə. Ma kə Pilatə kaa ka Zhəwifə na: «Avam mazə tsa ghwəy» kə. <sup>15</sup> Ma kə ghəshi zlanzlan na: «Ayaw, pəəsli pə gha paslamti. Danjavəgha vəgha tsəm, a ghəci məti» kə ghəshi. Ma kə ngwəməna Pilatə ngəshi na: «Ə dī ghwəy, yən danjavəgha mazə tsa ghwəy vəgha tsəm na?» kə. Ma kə mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala na: «Tsahwəti mazə tība va

ghəy na ghəy, kala war mazə tsaa sləkə hidī ka Rəm gwanashiw» kə ghəshi. <sup>16</sup> Dzəghwa ngwəməna Pilatə ki mba'a pəlanavəshi Yesəw ta dza ta danjavəwə dzəvəgha tsəm.

*Yesəw vəgha tsəm*

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lk 23:26-43)

Dzəghwa ka sawji va ki, pəm ghəshi pəməti Yesəw, ka səvəri mbə məlmə dzəti ngwəla. <sup>17</sup> Dza mənđi mba'a mənđi banakən tsəm tsa dza mənđi va ta danjavəwə dzəvəgha, a ghəci bə də'wə ghən tsa ci. Mba'a ghəshi dzashi liy dzəti pətsa nə mənđi «Gwalgwata» kə mənđi kwa kwəma ka \*Ebərə. A dī Gwalgwata tsa vaa gəzəy, pi nja ghən ndə ngəri.

<sup>18</sup> Ma sa tsəhəshi ghəshi na, dza ka sawji va mba'a ghəshi danjavəgha Yesəw vəgha tsəm tə pətsa va ki. Mba'a ghəshi danjavəgha nihwəti mbəzli bakə vəgha tsemer, ya wa ndə na tə tsa ci tsəm. Tsahwəti na, tə kwa bəzəmə Yesəw, tsahwəti na tə kwa zlebī ci, mba'a Yesəw kwa jipə shi ki.

<sup>19</sup> Dza Pilatə mba'a gəzanshi kaa mbəzli a mənđi tsaslati kwəmaa dzəti shiy, mba'am nahati tə tsəm tsa danjavəwə mənđi vaa dzəti, a kə kwəma va na: «Yesəw ndə ka Nazaretə, mazə tsa \*ka Zhəwifə» kə. <sup>20</sup> Kwəma tsaslati mənđi vay, ka Zhəwifə danjavəghəwə na, sa nzana ndəkwə ndəkwə pətsa danjavəgha mənđi va Yesəw vəgha tsəm lə məlmə Zherəwzalem. Lə kwəma ka Ebərə, mba'a sa ka \*Rəm, mba'a sa ka \*Gərekə niy tsaslati mənđi kwəma va. <sup>21</sup> Dza mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala mbə ka Zhəwifə mba'a ghəshi dzaa kəsay Pilatə. Ma kə ghəshi kaa ngəci na: «Ma kwəma vay, ə pə gha zhəghanti, ka nə gha «Mazə tsa ka Zhəwifə» pə gha ma.



Ma ka gha tsaslitiy: “Yən na maza tsa ka Zhəwifə” kə ntsa pə gha» kə ghəshi. <sup>22</sup> Ma kə Pilatə ngəshi na: «Na tsaslitee va kwəma na neyey, tsəgha dza naa nza» kə.

<sup>23</sup> Ma sa danwamti ka sawji Yesəw dzəvəgha tsəm na, mba'a ghəshi basəva kwəbənjer ci, mba'a ghəshi tihəhwəshi kwa jipə shi fadanashi, ya wa ndə mbə shi na lə ni ci. Kwataka gee kən ghən ci saa niy tərə. Gee vay, gəvbaw niy nza na kala cisli ti, ka səkə mə ghən pa' kwakə mbə hidī. <sup>24</sup> Dza ghəshi sləka ghəshi sləkati kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Ka sləkwə gee na ghwəmmə ma, ə pə ghwəmmə ti dandərdə, ta nighə ntsaa dzaa bə mbə ghwəmmə» kə ghəshi. Kwəma mənti ghəshi va tsəghay, kwəmaa niy tsaslita va mbə Zliya Hyalaa faghwa ghəshi kwa. Ma kə niy niy: «A ghəshi tihəhwə kwəbənjer kən ghən tsee kwa jipə shi. Mba'a ghəshi slati dandərdə ta sənay ntsaa dzaa bə gee ya» kə niy ni. Ava ghənzə na kwəma mənti ka sawji va ki.

<sup>25</sup> Tiba niy nza kar mbəghəy Yesəw garə vəgha tsəm tsa danwavəgha məndi va, ghəshi lə zhambəghəta, mba'a Marəy, mali Kəleyəwpasə, mba'a Marəy ka Magədala. <sup>26</sup> Mba'a Yesəw nata mbəghəy tifa vəgha, mba'a ntsa ta səda ci va dī na tərənjw kwərakwə ba. Dza ma kə kaa mbəghəy na: «A mə, avanay ntsaa zəghwə gha» kə. <sup>27</sup> Zhini ma kə kaa ntsa ta səda ci va ba na: «Avanta mənja» kə. Dzəghwa ntsa va pəm pəməhwə Marəy ghala fəcavataa dzakə ghi tsa ci ki.

### *Njasa məti Yesəw*

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lk 23:44-49)

<sup>28</sup> Ləy hwəm shi va kiy, a Yesəw sənay gwa'a gwa'a kədita kwəma njasa dī Hyala nana, kə. Ma kə na: «A ndir ghəradə» kə. Sa gəzə na va kwəma va tsəghay, ta mbə kwəmaa tsaslita va mbə Zliya Hyalaa dzəkən dzəghwata kwəla' kwa. <sup>29</sup> Ma tə pətsa va na, mba'a ghwəlpə tifa paf shi sa tati məndi tə shi ndalakwə ni kwa. Dza ka sawji va tsənj ghəshi bəvə səwsə tifa, mba'a ghəshi parati tə gəta. Dza ghəshi yəkwə ghəshi yəkwəmbə mbə shi sa va, ka fancy dzəghwa miy tsa Yesəw. <sup>30</sup> Ma sa nə Yesəw, bəsə kə bəsəvə shi ndalakwə ni va lə miy tsa ci ki, ma kə na: «Nana kiy, gwa'a mənishi shiy njasa dī Hyala» kə. Dzəghwa kwəshənjw ghən tsa ci mənuy, mba'a mətuy.

### *Gwapa mbə slərpə Yesəw*

<sup>31</sup> Məniva shi vay, fəca ləwma Bərha. Səvəri way pi na, \*vici dəkəva ka Zhəwifə. Kala dī \*ka Zhəwifə mbəzli danwavəgha məndi va vəgha shəghwə nza war ghwəlashi danwə danwə fəca vici dəkəva. Sa nzana, nava vici dəkəva na, vici tərənjw na ghənzə niy nza və shi. Va tsəgha ki na, mba'a ghəshi dzaa kəsay ngwəmna Pilatə ta dəw, a ghəci gəzanshi kaa mbəzli, a məndi balamti shidshid tə mbəzli danwəy məndi va vəgha shəghwə, nza ghəshi mbəə bəkwəshi tanjan. Nza məndi mbəə pələkəghwa mbəreketi shi tə shəghwə. <sup>32</sup> Dzəghwa Pilatə ki mba'a gəzanshi kaa ka sawji. Sa madī ghəshi ki na, mba'a ghəshi balamti shidshid pərba tə tsahwəti mbə mbəzli danwavəgha məndi va vəgha tsəm vəgha Yesəw, zhini bəli tə kwa baka tsa va ba. <sup>33</sup> Ma madī ghəshi ta tsəhə vəgha Yesəw naci,

njə'wə kə ghəshi na, ghəci mətiy. Va tsəgha bəlamti ma ghəshi səfa Yesəw. <sup>34</sup> Dzəghwa tsahwəti ndə mbə shi kwətiŋ, mba'a 'yamti Yesəw mbə slərpə ci lə gwapa. Ka səəmə miymiy lə yam kwa pətsa va tibatā.

<sup>35</sup> Ntsaa gəzə kwəma tsaa dzəkən shiniy, lə mətsə ci nashi na shi va, kwəma gəzə na va na, sa katarj na ghənzə. Aa sənata də'wə ghən tsa ci, kwəma katarj na sa gəzee na, kə. Ta mbə ghwəy banavə nəfə tsa ghwəy kaa Yesəw gəzə na kwəma va. <sup>36</sup> Ma mənishi shi va tsəghay, ta mbə kwəmaa niy tsasliiti mēndi va mbə Zliya Hyalaa dzəghwata kwa. Ma kə niy niy: «Ka dza mēndiy bəlamti isl tsa ci ya kwətiŋəw» kə. <sup>37</sup> Zhini ma kə ge'i kwa nahwəti kwəshala ba na: «Ta zhini dza ghəshi nay ntsa 'yamti ghəshi va lə gwapa» kə.

*Məni kwəma kən mbəri tsa Yesəw*

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lk 23:50-56)

<sup>38</sup> Ma ləy hwəm sa mətiy Yesəw ki na, mba'a \*Zhezhefə ndə ka Arimate madiy, ka dza ta dəw kwal ta bə mbəri tsa Yesəw va ngwəmna Pilatə. Mba'a Pilatə banavə kwal ta bə ghəci. Dza Zhezhefə mba'a səkəkə pələkəghwa mbəri tsa Yesəw vəgha tsəm ki, ta dza ta la. Zhezhefə tsa va kiy, tsahwəti ntsa ta səfa Yesəw niy nza na. Kwa mbəmbə ghəci niy nəw Yesəw va hazləni va mbəzli \*ka Zhəwifə dikə dikə ni. <sup>39</sup> Dza Nikwədem, tsahwəti ntsaa niy səkəkəy vaa dzəvəgha Yesəw həvir, ndəs səkəkəy kwərakwə, mba'a bəkə in ta la Yesəw. In tsa wəzə tsa, sa kabəti mēndi lə \*mirə mba'a \*Aləye, ka zən nja 'wərdi. In tsa vay, gar kiləw mahkan

mətsəkə na shəndəkə tsa ci. <sup>40</sup> Dzəghwa ghəshi bakanashi ki, tsanj ghəshi bəvə mbəri tsa Yesəw, ka harə lə məgapa, ka shikə in tsa wəzə tsa va ghəshi mbə harə, njasa sənabəshi ka Zhəwifə mbə harə mbəri. <sup>41</sup> Ma tifa vəgha pətsa danjwəvəgha mēndi va Yesəw vəgha tsəm na, mba'a tsa tifa. Dzəghwa mba'a mēndi lati kwəli kwa tsa va 'war'war, kala səkəkə mēndiy laghwa mbəri kwa. <sup>42</sup> Dzəghwa mba'a ghəshi laghwa Yesəw kwa kwəli va, sa nzana ndəkəwə ghənzə tifa ki. Ma sa lamti ghəshi va ndəkəwə tsəghay, sa nza vici ndəkəwə ta pəkəw, sa nzana tə way pi həzlimə na, \*vici dəkəva ka Zhəwifə ghənzə.

## 20

*Zhakati tsa Yesəw mbə məti*

(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lk 24:1-12)

<sup>1</sup> Ma pəətə fəca dəmasə, pi ghwəlaa wali ki na, mba'a Marəy ka Magədala kafəta, ka dzaa dzəti kwəli Yesəw. Tsəhə na, sa nə na njə'wə kə na, kwəli va bənjwəta, tsarakə hakwə tsaa niy nza va miyba dzar kwa nahwəti bəla. <sup>2</sup> 'Wakəvə na bəvbəpə madita lə bali. Mba'a dzaa kəsashi kar Shimanjw Piyer ghəshi lə tsahwəti ntsa ta səfa Yesəw va dī na. Ma kə na: «A kar Piyer, ava mēndi bəhwə Ntsaa sləkəmmə kwa kwəli, sənay ghəy kwa pətsa dzashi mēndi liw» kə. <sup>3</sup> Ma sa favə kar Piyer lə tsahwəti ntsa ta səfa Yesəw va kwəma va tsəgha na, mba'a ghəshi madishi ka dzaa dzəti kwəli va ki. <sup>4</sup> Kə ghəshi ka kəsli bali bakanashi, mba'a tsahwəti ntsa ta səfa Yesəw va tanjəti Piyer tə bali. Dza na ndəs tsəhəy pərba ghəci tə kwəli va. <sup>5</sup> Tsəhə tsa tsəhə na na, ka kədanjə pətsaa dzəmbə kwəli va,

kala dzəmbə ma, njə'wə njə'wə kə na, nashi shiy na kwaɓaw war məgapaa niy harə məndi va Yesəw li sa kwaɓa tə hidfi. <sup>6</sup> Dza Piyer kwərakwə ndəs tsəhəy ki, səəkə lətə dzəmbəy mbə kwəli va. Sa nə na njə'wə kə na, war məgapa harə məndi va li sa mbəba tə hidfi. <sup>7</sup> Ma məgapa pəərə məndi miy tsa Yesəw li ki na, tsarakə kwətita pəərə pəərə vəgha nahwəti bəla kwəli. <sup>8</sup> Dza tsahwəti ntsaa gha vaa tsəhə, lətə dzəmbəy mbə kwəli va kwərakwə, mba'a nashi shi va war tsəgha lə mətse ci, mba'a zləbavə kwəma va ki. <sup>9</sup> Kwəmaa niy nə Zliya Hyala va: «Ta zhakatiy dza Yesəw mbə mətī» kəy, pa' ghala pətsa va na, niy favə ghən tsa kwəma va mbəzli ta səda ciw. <sup>10</sup> Dza \*mbəzli ta səda Yesəw va bakə ni, mba'a ghəshi zhəghətəvashiy jigħi ki.

*Yesəw ghəshi lə Marəy ka Magədala*

*(Mt 28:9-10; Mk 16:9-11)*

<sup>11</sup> Ma sa zhəghəkəvata Marəy ka Magədala ki na, mba'a dzaa garəta miy kwəli va, ka wahə. Ma ghənzə mbə wahə va na, dza na ka kəfanə pətsaa dzəghwa kwəli va. <sup>12</sup> Nighə na na, ka kwal Hyala bakə lə kwəbejer tezlezl tezlezl ni kən shi, mənəy tə pətsaa niy nza Yesəw va məhəni. Mba'a tsahwəti lati ghən, mba'a tsahwəti ləy mətse ni. <sup>13</sup> Ma sa nata mbəzli va ghənzə nighəshi tsəgha, a kə ghəshi ngəta na: «A mali na, a shiy mənishi wahə gha shəka?» kə ghəshi. Ma kə Marəy na: «Wa ə bəhwə məndi Ntsaa sləkəra kwa kwəli tikə, kala sənayee tə pətsa fəy məndi» kə. <sup>14</sup> War sa zləbakə na kwəma va na, tərəf zhəghətəvata, nighə na na Yesəw tifa məgarə, sənay

na Yesəw na sava, kəw. <sup>15</sup> Dza Yesəw ka dəw və, a kə na: «A mali, a shi wahə gha ti shəka? A ntsa pala ghaa?» kə. Ndəba ndə ghəra sləni kwa tsa va na, kə ghən tsa nze. Va tsəgha, ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəra, gha kə bəhwəy, gəzara tə pətsa fəy gha, e dza ta bə» kə. <sup>16</sup> Dzəghwa Yesəw ka har lə slən tsa nze ki, a kə na: «A Marəy» kə. Dza Marəy nza'jəw tərəf zhəghəghə kwəma nze dzar kwa. Ma kə lə kwəma ka \*Ebərə na: «Rabəni» kə. Rabəni tsa vay: «Ndə bəni shiy kaa mbəzli» di na gəzə. <sup>17</sup> Ma kə Yesəw ngəta na: «Kadiw, ka dapəra gha di ma, sa nzanay ghwəla nze ta dzəməə dzəvəgha Dirə. Mbala a gha dzaa gəzanshi kaa ngwarməhira, «Avee dzəməə dzəvəgha Dirə, Dəjwəy ghəci kwərakwə, dzəməə dzəvəgha Hyala, Hyala ghwəy kwərakwə bə» kə, pə gha ngəshi» kə Yesəw. <sup>18</sup> Sa gəzəkə na tsəgha na, dza Marəy ka Magədala mba'a madfita ka dza ta gəzanshi kaa \*mbəzli ta səda Yesəw, a kə na: «Ndatsəy e nay Ntsaa sləkəmmə, ka gəzəhwə kwəma ghəy li» kə. Dza na mba'a slanakəshi kwəma gəzanakə Yesəw va kaa ngəshi.

*Yesəw ghəshi lə \*mbəzli ta səda ci*

*(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Lk 24:36-49)*

<sup>19</sup> Ma fəca dəmasə va vata hetihwer na, dza mbəzli ta səda Yesəw mba'a ghəshi ɓasambəvashi mbə ciki. Bəsl ghəshi kalakən gəzli kən ghən shi ka jihəti sa hazləni ghəshi va mbəzli \*ka Zhəwifə dikə dikə ni. Dzəghwa Yesəw wəf tsahwəy, mba'a garəy kwa jipə shi. A kə ngəshi na: «Nzəyəy zərkə lə ghwəy» kə. <sup>20</sup> Ma sa

gəzanakəshi na tsəgha na, dza na mba'a canatishi veviyerhi mbə hwər dividivi ci, lə ni mbə slərpə ci ngəshi. Sa nay mbəzli ta səfa ci Ndə sləkəshi ki na, dza ghəshi ka vəshi tərənjw tsəgha ki. <sup>21</sup> Zhini ma kə Yesəw ngəshi ba na: «Nzəyəy zərkə lə ghwəy. Nanay ta ghwəniñwəy dzee, njasa niy ghwənarə Dirə va kwərakwə» kə. <sup>22</sup> War sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a viyanakənsi \*Safə tsa Hyala. A kə na: «Bəm Safə tsa dəwdew tsa. <sup>23</sup> Ma mbəzli pələta ghwəy kwəma shi jikir na kwa hwər tsa ghwəyəy, a Hyala dzaa pələta kwəma shi jikir na kwərakwə. Ma ni pələtanashi ma ghwəy kwəma shi jikir nay, ka dza Hyala pəla kwərakwəw» kə.

*Kwəma kar Təmasə lə Yesəw*

<sup>24</sup> Ghala pətsaa səkə Yesəw vaa dzəvəgha \*mbəzli ta səfa ciy, niy nza tsahwəti ntsa nza slən tsa ci vaa Təmasə, zhini ihwəli, kə məndi tifa kwasəbə nihwəti mbəzli ta səfa ciw. <sup>25</sup> Dzəghwa ma kə niy nza va tifa \*mbəzli ta səfa Yesəw ngəci sa səkəy na na: «Təmasə, a ghəy nay Ntsaa sləkəmmə ndatə» kə ghəshi. Ma kə Təmasə na: «Kala nashi vaviyer danjwə məndi va pən mbə dəvə ci, mba'ee dapashi lə dəvee, mba'ee dapəti ni mbə slərpə ci va lə dəvə yay, ka zləba yaw» kə.

<sup>26</sup> Ma ləy hwəm ləwma kwətij ki na, mba'a mbəzli ta səfa Yesəw zhiniy basəshi mbə ciki diba. Fəca va ki na, mba'a Təmasə tifa. Dza bəsl ghəshi kalakən gəzli kən ghən shi ka jihəti. Mba'a Yesəw səkəy garəy kwa jipə shi. Ma kə ngəshi na: «Nzəyəy zərkə lə ghwəy» kə. <sup>27</sup> Ma kə kaa Təmasə na: «A Təmasə, nighəvə dividivee ni, ndaka dəvə gha va, a gha tibəti vaviyer mbə dividivee ni, dapəti

ni vəgha slərpee ni, ka mənti ghən tsa gha gha bakə bakə ma, ndara nəfə tsa gha» kə. <sup>28</sup> Ma kə Təmasə na: «A Ntsaa sləkəra, a Hyalee» kə. <sup>29</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «Sa nara gha nana ndara gha nəfə tsa gha ki na? Vəshi na va mbəzliy ndara nefer shi ya kala nara ghəshi» kə Yesəw.

*Ntsaa tsasliti zliya nay, tawa tsasli naa?*

<sup>30</sup> A Yesəw məmənəhwə nihwəti shi dimədime ni danj ghəngən kwa kwəma mbəzli ta səfa ci. Kala tsaslambəshi məndi mbə zliya na gwanashi. <sup>31</sup> Ma shi tsasliti məndi ni mbə zliya nay, nza ghwəy mbəə sənay katanj katanj, Yesəw na \*Kəristəw Ntsa tivə Hyala, pə ghwəy, va tsəgha tsaslitishi məndi. Ghəci kiy Zəghwə Hyala na. Nza ghwəy mbəə banavə nefer ghwəy kaa Yesəw tsa va, ma ghalaḃa ki na, nza ghwəy kwəməvə piy tsaa kədi ma mbə slən tsa ci, va tsəgha tsasliti məndi shi ni diba.

## 21

*Yesəw ghəshi lə nihwəti mbəzli ta səfa ci mbərfəj*

<sup>1</sup> Ma ləy hwəm ki na, mba'a Yesəw cinti ghən tsa ci kaa nihwəti mbəzli ta səfa ci miy kwəfa \*Tiberiyadə. Avənanj njasa canatishi na ghən tsa ci. <sup>2</sup> Kar Shimanjw Piyer, ghəshi lə Təmasə ntsa har məndiy ihwəli, mba'a Natanayel, ndə ka Kana tə hidī ka Galile, mba'a ndərazhi Zhebede, mba'a nihwəti \*mbəzli ta səfa Yesəw bakə diba, tsəgha niy basəshi ghəshi. <sup>3</sup> Ma kə Shimanjw Piyer ngəshi na: «A mbəzli ni, e dzara ta kəsə kərpi nee» kə. Ma kə nihwəti mbəzli va na: «Tsəgha na, ta nəwŋa dza ghəy kwərakwə» kə ghəshi.

Mba'a ghèshi madishi, ka dzashi, mba'a ghèshi dzashiy dzèghwa kwambəwal. Hi ghèshi virvir mbə ka kərpi, shanj ghèshi ta kəsəvə kəlipə ya kwətiŋ.

<sup>4</sup> Ma mekəshi sa kədiy pi ki na, mba'a Yesəw təzliy tifa tə həlbə tsa miy kwəfa va. Sənay mbəzli ta səfa ci na, ghəci na sava, kə ghəshiw. <sup>5</sup> Ma kə kaa ngəshi na: «Kəsəvə kərpi va ghwəy tsəna ndərazhee ni?» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «Əhəŋ, kəsəvəshi ghəyəw» kə ghəshi. <sup>6</sup> Ma kə ngəshi na: «A pə ghwəy məntiy, bəm zləkwə tsa ghwəy va, a ghwəy kashi li tar bəla kwa bəzəmə kwambəwal va, a ghwəy nayma ghwəy kəsəvə kərpi» kə. «Əŋkwa» kə ghəshi, dza ghəshi ka ka kərpi dzar kwa bəla va ki. Mba'a ghèshi kəsəvə kərpi dan tərəŋw. Paf zləkwə tsa shi təhəy kala mbə ghəshiy mbahə səvəri mbə yam va ghwəla. <sup>7</sup> Ma kə tsahwəti ntsa ta səfa Yesəw va di na kaa Shimanjw Piyer na: «Ndə sləkəpə na sasa» kə. War sa favə Shimanjw Piyer: «Ndə sləkəpə na sava» kə məndi na, həŋ bəvə kwəbanj tsa ci, sa niy sərəmti na kən ghən ci, pa' pakən, zhidə zliy dzəti yam ta dzar dzəvəgha Yesəw.

<sup>8</sup> Ma nihwəti mbəzli ta səfa ci va na, ka mbahə zləkwə tsaa təhəy va paf tsa va kərpi, ka səəkə dzəvəgha həlbə. Niy nza ghəshi kərakə lə həlbə tərəŋwəw, war gar bəlakə səfa bələkwə gwa'a tsəgha. <sup>9</sup> Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi səkwashiy dzəti həlbə. Mba'a ghəshi nata lafi ghwə tifa, mba'a kəlipə ti, mba'a pəŋ tə pətsa va. <sup>10</sup> Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Taram kərpi, mbə ni kəsəvə ghwəy va sənzənva»

kə. <sup>11</sup> Dza Shimanjw Piyer mba'a dzəghway kwa kwambəwal, mba'a mbahəkəmə zləkwə tsa va mbə yam dzəti həlbə, paf kərpi dikə dikə ni kwa, bələkwə mba'a cifə mətsəkə mahkan ti. Ya tsəgha na kərpi va dan tərəŋw ki na, sləkəwəy zləkwə tsa va, və shiw. <sup>12</sup> Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Səəkəm zəməm shi zəmə ki» kə. Ghalafa ki na, ndə tifa mbə mbəzli ta səfa Yesəw maw dəw: «Wa ndə nza ghaa?» kəw. Sa nzana mba'a ghəshi sənay, Ndə Sləkəpə na sava, kə ghəshi. <sup>13</sup> Dzəghwa Yesəw kət kətəghəvay dzəvəgha shi, kə həŋ bəvə pəŋ tsa va, mba'a banavəshi, zhini mba'a banavəshi kərpi fa.

<sup>14</sup> Ghala zhakatiy Yesəw mbə mətiy, ghənzə na kwa mahkana səfa ci mbə ci ghən tsa ci kaa mbəzli ta səfa ci.

*Gəzə kwəma Yesəw kaa Shimanjw Piyer*

<sup>15</sup> Ləy hwəm sa zəhwə ghəshi shi zəmə ki na, dza Yesəw ka dəw kwəma va Shimanjw Piyer, a kə na: «Shimanjw Piyer, zəghwə Zhanj, ka dīra gha lə nəfə kwətiŋ ka tanəti nihwəti mbəzli ni na?» kə. Ma kə Piyer ngəci na: «Yə Ndə sləkəpə, a gha sənay, e dīja» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Ndəghwə mbəzlee ni mənishi nja ndərazhi tənkesli» kə. <sup>16</sup> Zhini kwa baka səfa dība tapə ta gəzanci: «A Shimanjw, zəghwə Zhanj, ka dīra gha lə nəfə kwətiŋ na?» kə. Ma kə na: «Yə Ndə sləkəpə, a gha sənay e dīja» kə. Ma kə Yesəw na: «Ndəghwə mbəzlee ni mənishi nja tənkesli» kə. <sup>17</sup> Dzəghwa tapə Yesəw ta zhiniy dəw və kwa mahkana səfa dība: «A Shimanjw, zəghwə Zhanj, ka dīra gha na?» kə. Dzəghwa kwəshay Piyer məniy, sa zhini Yesəw vaa dəw

və: «Ka dīra gha na?» kə kwa mahkana səda. A kə Piyer na: «A Ndə sləkəpə, gwa'a sənashi gha shiy. A gha sənay, e dīja» kə. A kə Yesəw ngəci ki na: «Ndəghwə mbəzlee ni mənishi nja tənkesli. <sup>18</sup> Ə gəzanee, ta na navay, tsəgha na, ghala pətsaa nza ghaa məgəlay, gha də'wə ghən tsa gha niy va naa pəhə kanda gha, ka dzaŋa kwa pətsa dī gha. Sa ka gha halijay, ta kafə dividivi gha dza gha, nza tsahwəti ndə pəhəŋa kanda gha, ka na dza na mba'a pəməghəŋaa dzəti pətsa dī ma gha» kə. <sup>19</sup> Ma kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha nay, a cipə na njasa dza Shimanjw Piyer ta məti, mba'a dzaa fanati bama kaa Hyala lə məti ci va. Ma kə Yesəw ngəci ləy hwəm kwəma va ki na: «Nəwra ki» kə.

*Yesəw ghəshi lə ntsa ta səda ci dī na tərəjw*

<sup>20</sup> Ma sa kəramti Yesəw gəzə kwəma va tsəgha, sa nə Piyer nighə kə ləy hwəm ci na, mba'a nay ntsa ta səda Yesəw va dī na mbə səkə tə səbə shi. Ntsa va na saa niy kətəghəvay vaa dzəvəgha Yesəw ghala pətsaa niy zəmə ghəshi va shi zəmə mbə Pakə. Ghəci na saa niy ni va kaa Yesəw: «A Ndə sləkəpə, tsama ndə dza naa nga dafa tə ghaa?» kə. <sup>21</sup> Ma sa nay Piyer ntsa va, ma kə kaa Yesəw na: «A Ntsaa sləkəra, a kwəmaa dzaa kəsay ntsa naci kia?» kə. <sup>22</sup> Ma kə Yesəw ngəci na: «Ya ə nə ya war tifa kə tə ghwəməy pa' fəca dzee zhikə pənəy, wa kwəma gha mbəa? Na na ghay, ə pə ghaa nəwra na gha» kə. <sup>23</sup> Dza kwəma gəzəkə Yesəw va, mba'a pəlivərivata dzar mbə mbəzliy nəw Yesəw, a kə ghəshi na: «Ma tsava ntsa ta səda Yesəw naci kiy, ka dza naa mətiv» kə ghəshi. Niy gəzanci Yesəw kaa

Piyer na: «Ka dza tsava ntsa ta sədee mətiv» kəw. Ma kə niy niy: «Ya ə nə ya war tifa kə tə ghwəməy pa' fəca dzee zhikə, pənəy, wa kwəma gha mbəa?» kə niy ni.

<sup>24</sup> Ava ghəci ghəci ntsa ta səda Yesəw va ndəgha na fətiy dzəkən shi va. Ghəci tsasliti shi ni dība, a ghəy sənay, kwəma tsasliti na vay, kwəma katanj na na.

<sup>25</sup> A Yesəw zhiniy məmənəhwə nihwəti shiy danj tə hidī. Mba'a kə məndi niy tsaslitishi gwanashi kwətinj kwətinj nzay, danjshi dza zliyahiy nza nza. Ma bərkee na, daw dza pətsa tə hidī niy nza ta fə zliyahī nza.

Ava tsəgha na Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw \*Kəristəw njasa tsasliti Zhanj ki.

## Sløni ghərahwə Ka kwal Yesəw Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Zliya nay, Ləwka tsasliti na. Aa tsasləhwə nahwəti zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw. Dza na mba'a vələnaghə zliyahi va kaa ntsa dikə tsa, Tiyəwfiləsə, kə məndi kaa slən tsə ci. Ma kwəma tsasliti na mbə zliya nay, va nihwəti mbəzli favə na. Ma nihwəti shiy ghəngəhən ghəngəhən dība na, va mbəzli favəshi naw, ghəci də'wə ghən tsa ci niy nashi na, sa niy nza na kwasəbə Pəl.

Mba'a pə ghwəy nighə mbə vəh 1:8, ta kəsata kwəma dza ghwəy mbə, war nja kwəmaa niy gəzəkə Yesəw va ghala vəghwə tsaa niy kafə na ta dzay dzəmə ghwəmə. Ma kə niy ni kaa ka kwal ciy: «Ə na na nzanay, ta kwəməvə bərçi dza ghwəy, sa ka Safə tsa Hyala dəwdfew tsa səkəkəy dzəkən ghwəy. Ma ghalaba na, nza ghwəy nzaa ka ndəgha fətiy dzəkənee, ka gəzə kwəmee kaa mbəzli. Sa ghwəy dzay, ka gha mbə Zherəwzalem, ka dzar tə hidī ka Zhəwde gwa'a gwa'a, lə tə hidī ka Samari, ka kərni tə pətsa kərəkə hidī gwa'a» kə niy ni.

*Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1 pa' tə vəh 7 Sløni banavə Yesəw va kaa ka kwal ci vay, a ghəshi manamti. Ghəshi niy nza naa ka ndəgha fəti ta kwəma Yesəw, lə ka gəzə nəwər tsa va mbə məlmə Zherəwzalem.

Vəh 8 pa' tə vəh 12 Tsəgha ghəshi gəzanshi nəwər tsa va

kaa mbəzli tə hidī ka Zhəwde zhini mba'a tə hidī ka Samari. Vəh 13 pa' tə vəh 28 Mba'a ghəshi tsəhəshi pa' tə pətsa kəray hidī lə gəzə nəwər tsa va kaa mbəzli.

Ma mbə zliya nay, a ghwəmmə kəsay, Hyala ghwənikə na Yesəw ntsa tivə na ta mbəli mbəzli, lə ta ghwənanshi kwal kaa hwəlfə mbəzli tə hidī ghəngəhən ghəngəhən ta nza ghəshi ka mbəzli nzə. Əy ma ki na, dərj na \*ka Zhəwifə dī kwəma vaw, ma kə ghəshi mbə zəzə kwəma shiy kwataka hwəlfə shi dza Hyalaa mbəlanti, kə ghəshi. Ma mbə zliya na kiy, a gəzammə Ləwka wəzə, ma Hyalay ka təra hwəlfə mbəzli na təra təra ta dīshiw. Ya ntsa mbə hwəhwə tsa ka wa na war banavə ma na nəfə tsa ci kaa Yesəwəy, ta kwəməvə piy dza na (vəh 10 mba'a 11).

Ma ləy hwəm sa ghwənay Safə tsa Hyala Pəl ta wə tə hidī kərəkə kərəkə ni ghəngəhən ghəngəhən ta gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw kaa mbəzli ki na (13:1–21:16), dzəghwa nihwəti ka Zhəwifə ka bə nəfəə dzəkən Pəl, sa gəzanshi na nəwər tsa va kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Mba'a ghəshi kəsəvəə faghwa kwa fərshina mba'a ghəshi bəghə pa' mbə məlmə Rəm, kaa mazə tsaa sləkə hidī ka Rəm gwanashi ta sla ngwəvəə dzəkən (21:17–28:31).

Mba'a pə ghwəy dī favə kwəma mbə zliya na wəzəy, a pə ghwəy jangə pərba nəwər tsaa dzəkən ka Zhəwifə lə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə mba'a dzəkən Rəm, mbə zliyaa pərəsli kwəmaa dzəkən slən tsa shiy.

*Yesəw bananshi kwa kərni kwəma ci kaa \*ka kwal ci, mba'a dzay dzəmə ghwəmə*

<sup>1</sup> A Tiyəwfiləsə,

Mbə kwa taŋa zliya tsaslēghəŋee vay, dzəkən slēni ghərahwə Yesəw lə kwəma bənəhwə na kaa mbəzli tsaslēghəŋee kwəma, njasa gha na slēni ci, <sup>2-3</sup> pa' fəca vici bəhwə Hyalaa dzəmə ghwəmə. Ghəci ghwəla ta dzay dzəmə ghwəmə ləy hwəm pəesli tsa pəesliti mēndi vay, aa niy zhakatiy mbə mēti. Dza na mba'a citəvay tə ghwəməy kaa ka kwal ci va tsəhavə na. Daŋ səda ghəci citəvay ngəshi lə kwal ghəŋghən ghəŋghən, mbə vici fadə mətəkə, ta mbə ghəshiy sənay tə ghwəməy na, kə ghəshi. Ka gəzanshi lə bərci \*Safə tsa Hyala dēwdew tsa njasa dza ghəshiy mēni. Ka gəzanshi kwəmaa dzəkən njasa sləkə Hyala mbəzli. <sup>4</sup> Dza na tə nahwəti vici sa jakəshi ghəshi lə ka kwal ci va na, mba'a gəzanshi kwəma, ma kə na: «Əntaa ghwəy taa bərvəŋwəy mbə məlmə Zherəwzalem dzaŋwəy kərakə ma. Ndəghəvə tə ghwəy Safə tsa Hyala va niy gəzəkə Didi vəlīŋwəy niy gəzaŋwəyee kwataŋa. <sup>5</sup> Sa nzanay, lə yam niy mənīpə Zhaŋ \*batem, ma ləy hwəm jəwəy ta səkə dza Safə tsa Hyala dēwdew tsa dzəkən ghwəy» kə.

<sup>6</sup> Dzəghwa ka kwal Yesəw va tsəgha ki, ghəshi basə basə vəgha, tapə ta dəw kwəma və, ma kə ghəshi na: «A Ndə sləkəpə, ghala vəghwə tsa va dza ghaa zhanan-shi mazə kaa ka \*Izərayel na?» kə ghəshi. <sup>7</sup> Ma kə Yesəw ngəshi na: «Na na ghwəyəy, kwəma ghwəy mbə kwəma sənay vəghwə, ya vici tivə Didi njasa tarəvə na lə bərci ciw. <sup>8</sup> Ə na na nzanay, ta kwəmavə bərci dza ghwəy, sa ka Safə tsa Hyala dēwdew tsa səkəy

dzəkən ghwəy. Ghalaba na, nza ghwəy nza ka ka ndəgha fətiy dzəkənee, ka gəzə kwəmee kaa mbəzli. Sa ghwəy dzay, ka gha mbə Zherəwzalem, ka dzar mbə Zhəwde gwa'a gwa'a, lə \*Samarī, ka kərnī tə pətsa kərkə hidī gwa'a» kə.

<sup>9</sup> Ma ləy hwəm sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a bərci Hyala kafay, ka dzəmə ghwəmə li. War ghəshi mbə nighə tsəgha na, dzəghwa timbətimbə mba'a kəələhwə ghəci mbə dzəmə, kala zhini ghəshiy nay ghwəla. <sup>10</sup> Ma sa nza ghəshi war mbə vərgə pətsaa dzəmə ghwəmə tsəgha ghəci mbə dzəməy, dza vətəghə zhər bakə tsahwəshi tifa lə kwəbənər tezlezl tezlezl ni kən ghən shi. <sup>11</sup> Ma kə zhər va ngəshi na: «A zhər ka Galile, wa nava garəŋwəy ghwəy, ka vərgə pətsaa dzəmə ghwəmə? Ma Yesəw tsa nay ghwəy va dzay dzəmə ghwəmə səvəri mbə jipə ghwəyəy, ta zhəghəva dza naa səkə njasa nay ghwəy va ghəci mbə dzəmə ghwəmə» kə ghəshi.

#### *Ti Matiyasə dzəghwa pətsa Zhəwdasə*

<sup>12</sup> Dza \*ka kwal Yesəw va ki, mba'a ghəshi səkwasī mə kəlaŋ tsa basəshi ghəshi va mə, ka dzashiy dzəmbə Zherəwzalem. Kəlaŋ \*Wəlivə, kə mēndi slən tsa kəlaŋ tsa va. Ma kəlaŋ tsa va na, ndəkəwə ghəci lə məlmə Zherəwzalem gar kiləwmetər kwətīŋ. <sup>13</sup> Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmə ciki tsa ngati mēndi mə ghən tsahwəti, sa ka ghəshiy nza mbə ndimndim. Avənaŋ slən tsa mbəzli va: Piyer ghəshi lə Zhaŋ, Zhakə, Andərə, Fəlipə, Təmasə,

**1:2-3** 1:2-3 10:41; 13:31; 28:23; Lk 24:36-42, 46-51; 1Tim 3:16 **1:4** 1:4-5 Lk 3:16; 24:49; Zhŋ 14:16 **1:6** 1:6 Lk 24:21 **1:7** 1:7 Mk 13:32 **1:8** 1:8Lk 24:47-48; ka ndəgha fəti dzəkənee: 1:21-22; 2:32; 3:15; 5:32; 10:39; Zhŋ 15:27 **1:9** 1:9 Lk 24:51; Zhŋ 6:62; 1Pi 3:22 **1:10** 1:10 Lk 24:4 **1:11** 1:11 Lk 21:27; ShiZhŋ 1:7 **1:12** 1:12 Lk 24:52 **1:13** 1:13 Lk 6:14-16



Bartelemi, Matiye, Zhakə tsa Alfe, Shimanjw ndə pərslə ta hidī ci, mba'a Zhəwdə zəghwə Zhakə. Ava tsəgha na ghəshi. <sup>14</sup> Dza ghəshi gwanashi, mba'a ghəshi sləkati miy tsa shi ka sa kwətiŋ tsa ta cə'wə Hyala, vici va vici va, jakə lə mi'i mbə shi, mba'a Marəy mbəghəy Yesəw, lə kar ngwarməhiy Yesəw gwa'a.

<sup>15</sup> 'Wakəvə Piyer fəca nahwəti vici mbə basəva tsa shi va tsəgha, gar garəy mbə jipəjipə mbəzliy nəw Yesəw, mbəzli gar bələkwə, bakə mətəkə ghən kən shi. Ma kə na: <sup>16</sup> «A ngwarməhira mbə nəw Yesəw, kwəmaa niy gəzəkə \*Safə tsa Hyala ghala kwatanata lə miy tsa Davitə dzəkən Zhəwdasə mbə Zliya Hyalay, aa təbəə mənta kwa pətsa gəzəkə na. Ntsaa zhəghəy ka ndə pəmə mbəzliy kəsə Yesəw. <sup>17</sup> Ghəciy, ntsa mbə ghwəmmə niy nza na, lə na ci bəla mbə sləni ghəra ghwəmmə. <sup>18</sup> Dzəghwa mba'a kwəmavə gəna tə kwəma ci jikir na, mba'a pahwə za ti. Ghavə tsəgha ki, bə bəti tərə, mba'a hwər tsa ci pəsliy, ngwəy her tə ngwəla, mba'a mətiiy. <sup>19</sup> Ma kwəma va na, gwa'a gwa'a məndi sənata mbə Zherəwzalem. Pa' lə slənta ghəshi fanati kaa za va kwa kwəma shi “Hakeldama” kə məndi. Di slən tsa va gəzəy: “Za miymiy” kə məndi» kə.

<sup>20</sup> Zhini ma kə Piyer bə na: «Vanta kwəmaa tsaslita mbə \*zliya kwa cəm tsa \*Davitə nanzə ki, ma kəy:

Ghi tsa ciy, kwəfi kə taa nza.

Əntaa ndə ta nzəy kwa ya kwətiŋ ma, kə.

Zhini ma kə bə na:

Nza tsahwəti ndə bə pi sləni tsa ci, kə.

<sup>21-22</sup> Va tsəgha na ki, sənəzənvay, a ndəə təbə kwətiŋ dzəvəgha ghəy, ta ndəgha fətiy dzəkən zhakati tsa Yesəw mbə mətii. Ma ntsa vay, ndə mbə mbəzliy niy nza vici va vici va kwasəbə ghəy ghala vəghwə tsaa niy nza Yesəw lə ghəy, 'wava na tə vici mananati Zhanj \*batem, ka sar pa' fəca bərvə na mbə jipə ghəy ta dzay dzəmə ghwəmə təbə na» kə.

<sup>23</sup> Sa favə mbəzli kwəma Piyer va tsəgha na, dza ghəshi tərə ghəshi təravə mbəzli bakə mbə mbəzli va, kar \*Zhezhefə tsa har məndiy Barsabasə, zhini bə na, Zhəsətəsə, kə məndi tsahwəti slən tsa ci, ghəshi lə Matiyasə. <sup>24</sup> Dza ghəshi ki, ka cə'wə Hyala, ma kə ghəshi na: «A Ntsaa sləkəŋəy, ntsaa sənay pətsa mbə nefer mbəzli gwa'a, citəŋəy tsa tivə gha ndə mbə mbəzli bakə ni ni, <sup>25</sup> a ghəci bə pətsa Zhəwdasə ta nza ghəci ka ndə kwal tsa gha, njana nzana mba'a Zhəwdasə zlata sləni va ta dzay kwa tsa ci kwal» kə ghəshi.

<sup>26</sup> Dzəghwa ghəshi sla' sla' ghəshi slaslati dandərdə ta mbəə tishi. Mba'a dandərdə tsa va tivə Matiyasə. Kə məndi ki, mba'a məndi jakambə mbə ka kwal Yesəw va məŋ lə tan ni.

## 2

*Njasa səkə \*Safə tsa Hyala dēwdēw tsaa dzəkən mbəzli*

<sup>1</sup> Dzəghwa sa mənta vici makwaghwa Pantekwətə ki na, mba'a mbəzliy bənavə nefer shi kaa Yesəw basəshi gwanashi mbə pətsa kwətiŋ tsa. <sup>2</sup> Fa ghəshi tsəgha na, gaka tsahwəta səkə mə ghwəmə ndəba gaka səpapəli, pə gha, gizl gizl gizl təhay ciki tsa nza ghəshi va mbə gwa'a.

<sup>3</sup> Nighə ghəshi ki na nihwəti

shiy tsahwəshi nja ghani ghwə. Ka tihəvaa dzəkən shi gwanashi kwətiŋ kwətiŋ. <sup>4</sup> Dzəghwa tsəgha ki, paf paf Safə tsa Hyala tahay nefer shi gwanashi. Dza gha' ghəshi ghavə gəzə kwəma lə ghanihi mbəzli ghəngħən ghəngħən, njasa banavəshi Safə tsa Hyala gəzə nɔ.

<sup>5</sup> Ghalabay, a \*ka Zhəwifəə nəwti kwəma Hyala, ka hazləni və niy nza mbə Zherəwzalem, tə hidfi ghəngħən ghəngħən niy səəkəshi ghəshi. <sup>6</sup> Ma sa favə ghəshi gaka va tsəgha na, dza ghəshi basə ghəshi basəkəvashi. Dzəghwa tərəjw mbəzliy basəkəvashi va hashishi kala sənata ma kwəma ka ghəshi gəzə, sa nzana ya tsamaba ndə mbə mbəzliy səəkəshi va na, ka favə kwəma gəzə mbəzliy zləbavə Yesəw va kwa kwəma ci yakə mēndi li. <sup>7</sup> Nja maɔaŋa tərəjw nava kwəma mənta tifa və shi gwanashi ki: «'Yahə'yahəta na nana kwəma» kə ghəshi. Ma kə ghəshi na: «Ka Galile mbəzliy gəzə kwəma ni gwanashi nanzə tsəy? <sup>8</sup> War njaa səəkə na sana favə ghwəmmə, njasa nza ghwəmmə kwətiŋ kwətiŋ tsa ghwəmmə, kwəma yakəmmə mēndi li ghəshi gəzə? <sup>9</sup> Əhətimam, sənənzəvay, ghwəmmə ghwəmmə mbəzli tikə niy, mbə ka Partə, mbə ka Medi, lə ka Elam, mba'a ka Mesəwpətami, mbə mbəzli tə hidfi ka Zhəwde, lə ka Kapadəsə, mbə ni tə Pəjw, mba'a ni tə hidfi ka Azəy, <sup>10</sup> mbə ka Firigi, mbə ka Pamfili, mbə ka \*Ezhipətə, lə mbəzli mbə giwahi ka Libiy ndəkəwə ni vəgha Shiren, mbə niy səəkəshi tə hidfi ka \*Rəm, mbə \*ka Zhəwifəə yaya

ni lə niy dzəmbəshiy dzəmbə kwəma ka Zhəwifəə dzəmbə dzəmbə. <sup>11</sup> Zhini ba, tifa ka Kəretə, lə ka Arapə. Tsəgha nza ghwəmmə, vərtsa, war gwanammə ghwəmmə ka favə, ghəshi ka gəzə kwəma kwa ghani ghwəmmə, kwəmaa dzəkən sløni Hyala dikə na na?» kə ghəshi.

<sup>12</sup> Mba'a kwəma va səti məhərli shi gwanashi, shaŋ ghəshi ta sənata kwəma ka ghəshi gəzə. Dza tapə ghəshi mbə dəɔfəw kwəma kwa jipə shi: «Wantsa gəla nana kwəmaa?» kə ghəshi.

<sup>13</sup> Ma nihwəti mbəzli nashi ki na, ka sawa mbəzliy zləbavə Yesəw va, a kə ghəshi na: «Waa ghyi ghyamtəvashi ghəshi va tay nə mēndi» kə ghəshi.

*Gəzə kwəma Piyer mbə mak-waghwa Partekwətə*

<sup>14</sup> 'Wakəvə Piyer tsəgha, gar garəy ghəshi lə nihwəti \*ka kwal Yesəw va məj lə tan ni, dza tapə ghəci ta gəzə kwəma zlanzlan, ma kə na: «A mbəzli \*ka Zhəwifəə, lə mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem, sənata kwəma na ndatsə di, favəm kwəma dzee na ta gəzəjwəy wəzə. <sup>15</sup> A mbəzli niy, ghishi ghəshi njasa bərkə ghwəy vaw. A ghwəy nay sanay, gar tsahi məsliɔshi na bərkə vici gwa'a tsəgha. <sup>16</sup> Ma kwəma nay, ghənzə na sa niy gəzəkə ndə Hyala Zhəwel va, niy nə na:

<sup>17</sup> A kə Hyalay:

“Dzaa nza ge'i tə kwa kərni vəghwəy,

ta viyakən Safə tsee dzee dzəkən ke ngəri gwanashi.

Ndərəzhiy zhər ghwəy, lə ghyehi ghwəy gwanashiy,

ka gəzə kwəmee kaa mbəzli dza ghəshiy nza.

2:4 2:4 paf paf Safə tsa Hyala tahay nefer shi: 4:31; 6:3, 5; 7:55; 8:17; 10:44; 11:15, 24; 13:9; 15:8; 19:2, 6; gəzə kwəma lə ghani mbəzli ghəngħən ghəngħən: 4:31; 10:45-46; 19:6; 1Kwər 12:10; 14:2-12 2:7 2:7 1:11 2:12 2:12 1Kwər 14:23 2:17 2:17-21 Zhəw 3:1-5

Gwəla ghwəyey, ta nata kwəma  
dza ghəshi nja kwa shiw,  
ma pəhepəhir ghwəy na, war  
mbə shishəw ghəshi taa  
nza.

<sup>18</sup> Ava tsəgha dza naa nza.

Ghala vəghwə tsa vay, ta viyakən  
Safə tsee dzee dzəkən ka  
slənee,

shiy zhər, lə shiy mi'i gwanashi,  
nza ghəshi gəzə kwəmee kaa  
mbəzli.

<sup>19</sup> Ta mənī shi səkə ma  
məndiy nashi dzee dzəy tə  
ghwəmə,

lə shi madan̄a ni takə tə hidī:

Ta nza dza miymiy tifa, lə  
ghwə, mba'a inəghwə nja  
kwələbi.

<sup>20</sup> Viciy, nja kwəsli dza naa  
zhəghəta,

tir na, mba'a zhəghəy nja miymiy.  
Ma ləy hwəm shi va ki na,  
nza səkə tsa Ndə sləkəpə  
məniva.

Vici səkə tsa ci vay, vici dikə na  
lə bama ti dza naa nza.

<sup>21</sup> Ya va ntsaa dzaa harkə slən tsa  
Ndə sləkəpə fəcava kiy,  
ta mbəliy dza na" kə Hyala, kə  
Zhəwel niy ni.

<sup>22</sup> Avānāy nana kiy zhər ka  
\*Izərayeləy, ta gəzəykwəy kwəma  
dzee, favə tə ghwəy wəzə. Ma  
Yesəw ndə ka Nazaretə tsa sənay  
ghwəy vay, ntsa cikəvəri Hyala  
dikə tsa ci niy nza na. Sa  
nzanay, a Hyala cikəvəri kwəma  
madan̄a na lə shi dimədīmē ni,  
mba'a shiy cipə kwəma səvəri  
mbə Yesəw tsa va. Mba'a  
ghwəy sənay də'wə ghən tsa  
ghwəy. <sup>23</sup> Dzəghwa mbəzli kiy,  
mba'a ghəshi kəsəti Yesəw tsa  
va. Dza ghwəy, mba'a ghwəy  
dan̄wavəgha vəgha tsəm njasaa  
niy gəzəkə Hyala va lə njasaa  
niy pəhəti na ghala kwatan̄ata.

Mbəzliy sənata ma Hyalaa harvə  
ghwəy ta pəsli ci. <sup>24</sup> Ma dzəghwa  
Hyalay, mba'a zhanakati mbə  
məti, ka bəkəvəri mbə ngəra'wə  
tsa məti. Va sa nzana kala mbə  
mətiy kəsəti. <sup>25</sup> A \*Davitə niy  
gəzəkə kwəmaa dzəkən kwəma  
ci ghala kwatan̄ata, a kə niy niy:

War kwa kwəmee niy nayee Ndə  
sləkəra njasa səmə vici,  
tə kwa bəzəmee, va nəghətēe  
dzaa hazləni.

<sup>26</sup> Va tsəgha vəshi nəfə tsee,  
ka 'wəshee, yən mbə gəzə  
kwəma.

Ya mətiy mətīree na,  
gəzlin̄ə dza ghən tsee nza ta  
kwəma gəzəkə Hyala.

<sup>27</sup> Sa nzanay, ka dza ghaa zlara  
jakə lə mbəzli bəkəwə  
bəkəwə niw.

Ka dza ghaa zlay ntsa ghaa  
ghwabəyəw.

<sup>28</sup> A gha camtəra kwal tsa dzee dza  
kwa ta kwəmavə piy.

Paf dza nəfə tsee təhəy va vəshi  
sa kee nza kwa kwəma gha, kə niy  
ni.

<sup>29</sup> A ngwarməhiraa zhər,  
ndaram kwal jəwə, e gəzəykwəy  
kwəma bazhə bazhə dzəkən ndə  
nja jijimmə Davitə. Ghəciy, aa  
mətiy, ta na tsa ci ghən. Sa mətiy  
na na, la' mēndi lamti, tifa kwəli  
ci vəgha ghwəmmə ya pa' ndatse.

<sup>30</sup> Ma sa nzana \*ndə gəzə kwəma  
Hyala ghəci niy nzay, mba'a niy  
sənata kwəma zəmanakə Hyala  
fəla ta mēni n̄ə. A kə niy ni ngəci  
na: "E zəməkəŋa fəla, yən kala  
dzaa banavə mazə tsa gha sa ka  
gha mətiŋa kaa ndə kwətīŋ mbə  
jijihīŋa" kə niy ni ngəci. <sup>31</sup> Ma  
sa nata Davitə kwəma va tsəgha  
ghala kwatan̄ata kiy, mba'a gəzəy  
kwəma satī tsa \*Kəristəw mbə  
məti, ghala kwa nə na vaa ni:

Ka dza Hyalaa zlay ntsa tivə na mbə mbəzli bəkwə bəkwə niw,

ka dza naa zlay ghwaḃəyəw, kə.

<sup>32</sup> Yesəw tsa gəzəŋwəy ya tsa kwəma ciy, ava dzəkən gəzəva kwəma va ki. Hyala də'wə ghən tsa nzə zhakati na mbə məti. Ma ghəy gwanəŋəy na, ka ndəgha fəti nza ghəy ta kwəma va.

<sup>33</sup> Ma sa zhanakati Hyala mbə mətīy, mba'a bəghə dzəmə ghwəmə, dza na, mba'a fəy tə dəvə kwa bəzəmə nzə, ta məni mazə ghəci. Dzəghwa Hyala ki, mba'a ḃanavə Safə tsa nzə va dəwdew tsa niy gəzəkə na. Na viyakəŋəy na sana sa nay ghwəy tsa, ka favə lə sləmə ghwəy gwa'a.

<sup>34</sup> Ta na Davitə də'wə ghən tsa ciy, zhakatiy na mbə məti, ka dzay dzəmə ghwəməw. Nanzəy aa gəzəkə, a kə na:

“Səəkə nzəyŋa tə dəvə kwa bəzəmee,

<sup>35</sup> pa' fəca kee zhəghəti ka jaka gha ka mbəzli tə dəvə gha”  
kə Ndə sləkəpə kaa Ntsaa sləkəra, kə Davitə.

<sup>36</sup> Va tsəgha gəzee kaa ngəŋwəy, ghwəy ka Izərayel gwanəŋwəy. Sənay tə ghəy wəzə wəzə: Ma Yesəw tsa danwəvəgha ghwəy tsa vəgha tsəməy, ghəci na sa mənəti Hyala ka Ndə sləkəpə, lə ka Kəristəw Ntsa tivə Hyala» kə Piyer.

<sup>37</sup> Ma sa favə ghəshi tsəgha na, tərəŋw nəfə tsa shi slay. Ma kə ghəshi kaa Piyer lə nihwəti ka kwal Yesəw va na: «A ngwarməhinəy, njaa ka ghəy məni nana kia?» kə ghəshi.

<sup>38</sup> Ma kə Piyer ngəshi na: «Tsam titihwə kaa Hyala, ka zhəghə nzəy tsa ghwəy tə hidī.

Zləḃavəm a mənđi mənīŋwəy \*batem, kwətīŋ kwətīŋ tsa ghwəy mbə slən tsa Yesəw Kəristəw, ta mbə Hyalaa pəlayŋwəy jikir tsa ghwəy mbə nəfə tsa nzə. Ma nza ghwəy kwəməvə vəli Hyala, Safə tsa nzə dəwdew tsa. <sup>39</sup> Sa nzana, ma kwəmaa gəzəkə Hyalaa sləkəmmə mbə miy nzəy, kaa ngəŋwəy lə kaa ndərazhi ghwəy mba'a kaa nihwəti mbəzli kərakə ni dza na ta har taa nza na kwəma va» kə.

<sup>40</sup> Lə gəzə kwemər ḃəŋəŋ tsəgha canatishi Piyer kwəma Hyala, mba'a mətəsanavəshi bərci, ma kə na: «Səvəriŋwəyəm mbə jipə mbəzli mbə vəghwə tsa ndatə tsa zashi, ta mbəlanti ghən tsa ghwəy!» kə.

<sup>41</sup> Dzəghwa ki, ḃəŋ mbəzli zləḃavə kwəma Piyer mbə shi, mba'a mənđi mananatishi batem. Ma fəcava na, ndə ngəri gar bələkəwə bələkəwə mahkan mətəskə mətəshakənvay na kən mbəzliy nəw Yesəw. <sup>42</sup> Dza ghəshi ka ḃasəva vici va vici va ta nəw lə ḃəni shi ḃənipə ka kwal Yesəw, ka jakəva gwanashi lə nihwəti ngwarməmə, ka təhə shi zəmə shi, ka cə'wə gwa'a.

*Njasa niy nzəyshi mbəzliy yivə kwəma Hyala*

<sup>43</sup> Ghalaba kiy, tərəŋw ndə ya tsamaba ci mbə shi niy hazləni va Hyala. Mbə məni kwəma maḃəŋa na, lə shiy cipə kwəma \*ka kwal Yesəw niy nza. <sup>44</sup> Dzəghwa mbəzliy ḃanavə nefer shi kaa Yesəw, mba'a ghəshi jakəshi ka mbəzli kwətīŋ, ka fə shi və shi gwa'a jakəjakə. <sup>45</sup> Ka ghəshiy dza na, ka d'əl veher shi, lə ya nimaḃa shi və shi gwa'a. Ma

**2:32** 2:32 1:8 **2:33** 2:33 fəy tə dəvə kwa mbəzəmə Hyala: 2:34; 3:13; 5:30-34; 7:55-56; Mk 16:19; Lk 20:42; 22:69; Rm 8:34; Ef 1:20; Kwəl 3:1; Ebr 8:1; 1Pi 3:22; ḃanavə Safə tsa dəwdew tsa: 1:4; Zhŋ 14:16-17; 15:26 **2:34** 2:34-35 Cem 110:1; Lk 20:42-43; Ebr 1:13 **2:36** 2:36 3:15 **2:37** 2:37 16:30; Lk 3:10, 12, 14 **2:38** 2:38 3:19; Lk 3:3 **2:39** 2:39 Ezay 57:18-19; Ef 2:17 **2:41** 2:41 2:47; 4:4; 5:14; 6:1, 7; 8:4; 11:21, 24; 12:24; 13:49; 16:5; 19:20; 21:20; 2Tes 3:1 **2:44** 2:44-45 4:32-35

gəna ka ghəshiy kwəməvə tə shi va na, ka təhə kwa jipə shi. Ya wa ndə na, war ge'i lə ghəzli kən ghəciy kwəməvə gəna. <sup>46</sup> Njasa səəmə vici gwa'a na, wan mbə basəva ghəshi mbə \*ciki Hyala, ka zəmə shi zəmə shi jakəjakə mbə ceke, sayi lə vəshi mbə nefer shi tərəŋw, <sup>47</sup> ka fal Hyala mbəzli gwanashi na, ka maw kwəma shi. Dzəghwa ki, vici va vici va Ndə sləkəpə ka mətəhanshi mbəzliy mbəlishi.

### 3

#### *Kar Piyer lə Zhan mba'a vədir*

<sup>1</sup> Dza kar Piyer lə Zhan tə nahwəti vici, mba'a ghəshi kafəshi ta dzəmbə \*ciki Hyala ta cə'wə. Vici gar tsahi mahkan ka məndiy cə'wə cə'wə va. <sup>2</sup> Ma sa tsəhəshi ghəshi miy ciki Hyalay, mba'a ghəshi kəsəy tsahwəti ndə tifa, vədir ghəci ghala yakə məndi. Njasa səəmə viciy, tsəgha ka məndiy bə ntsa vaa səəkə dzəvəgha gəzli miy ciki Hyala tsa va, ta mbə ghəciy cə'wə va mbəzliy səəkə ta dzəmbə ciki Hyala. Ma gəzli va na, «gəzli wəzə na» kə məndi kaa slən tsa nzə. <sup>3</sup> Ma sa nashi na kar Piyer lə Zhan mbə dzəmbə ciki Hyala na, tapə ghəci ta cə'wə shiy və shi. <sup>4</sup> Dza kar Piyer lə Zhan tsəgha, fə ghəshi fati mətəshi shi ti. Ma kə Piyer ngəci na: «Nighəŋəy!» kə. <sup>5</sup> Tapə ghəci ka nighəshi lə məhərli. Ma kə mbə ghən ci na: «Ta kwəməvə shiy dzee və shi» kə. <sup>6</sup> Ma kə Piyer ngəci na: «Na neyey, ghənzə vəya, ya gəna, ya tsahi mbəzəw. Ma nanzəy, ta ndəna ni ya shi vəya dzee: Lə slən tsa Yesəw \*Kəristəw ndə ka Nazaretə gəzəŋee, satija na gha dza» kə. <sup>7</sup> Dza na ban kəsəvə

tə dəvə kwa bəzəmə ci, mba'a kafakati. Nza'jəw shidshid ci lə pətsa dzar ta tatəlhi ci kwəməvə bərci. <sup>8</sup> Dza na, mba'a satiy garəy lə zli, dzəghwa na ka dza. Mba'a kafəy kwasəbə shi ta dzəmbə ciki Hyala. Ma ghəci mbə dza na, kala bərmə, kala fal Hyala ghəciy məni.

<sup>9</sup> Gwanashi mbəzli tifa mbə nay ghəci mbə dza, ka fal Hyala. <sup>10</sup> Mba'a ghəshi sənay ghəci saa nza va miy ciki Hyala vəgha gəzli wəzə na mənəy, ka ndəghə mbəzli ta cə'wə shiy və shi. Ma sa sənay ghəshi tsəgha na, tərəŋw ghəshi hazlənishi, ka mananshi madəna kwəma mbəli tsa ci va.

#### *Gəzə kwəma Hyala Piyer mbə \*ciki Hyala*

<sup>11</sup> Ntsa va kiy, kala bərava ghəci tə səəbə kar Piyer lə Zhan. 'Wakəvə mbəzli gwanashi tsəgha sa mananshi kwəma va madəna, war ka kəsli bali kwasəbə shi, ka nəwshi dzar dzəmbə gərka har məndiy gərka «\*Saləmanw». <sup>12</sup> Ma sa nay Piyer məndiy məni tsəgha, ma kə kaa mbəzli va na: «A mbəzli ka \*Izərayel, tawa nighə ghwəy mbəli tsa zal tsa nja kwəma madəna na kia? Wa shi nighəŋəy ghwəy ti njasa nzana ghəy mbəlanti ntsa lə bərci ghəy, ya lə nəw kwəma Hyala ghəya? <sup>13</sup> Waa Hyala \*Abəraham lə \*Izakə mbə'a \*Zhakwapə, Hyala jijihimmə fati na shəndəkə tə Yesəw. Yesəw tsa vay, ghəci na saa kəsəghə ghwəy va kaa mbəzli dikə dikə ni, ta pəəsli ci, dzəghwa ghwəy mba'a ghwəy ndəramti kwa kwəma Pilatə, mbə dī pəlay Pilatə niy nza ngar. <sup>14</sup> Tsa dēwdew tsa ndə slar tsa kiy, ghəci na tsa ndərti ghwəy, ma ndə bəkwə mbəzli na,

pëlaynjëy tsava, pë ghwëy kaa Pilatë. <sup>15</sup> Dzëghwa tsëgha ki, mbëh ghwëy pësliti mazë tsaa bëpë piy. Dza Hyala nanzë ki mba'a zhanakati mbë mëti. Ghëy na ka ndëgha fëtiy dzëkën zhakati tsa ci va mbë mëti. <sup>16</sup> Ma ntsa sënay ghwëy tsa nay ghwëy mbëli mbëli sanay, bërci mbë slën tsa Yesëw mbëli na. Sa nzana mba'a ghëy bënavë nëfë tsa ghëy kaa slën tsa va. Sa bënavë ghëy nëfë tsa ghëy kaa Yesëw, va tsëgha mbëliy ntsa, sa nay ghwëy tsa kwërij sana kwa kwëma ghwëy gwananjwëy.

<sup>17</sup> Ya tsëgha nzë kiy, ng-warmëhiray, e sënay kwëma sënata ma ghwëy mënti ghwëy, ghwëy lë mezhizhë ghwëy gwananjwëy. <sup>18</sup> Mbalaa, ma tala ki na, kwëma gëzëkë Hyala lë miy tsa ka gëzë kwëma nzë gwanashi ghala kwatanjata na sava, ma dzëghwata na kwa. Sa niy në ghëshi va: "A \*Këristëw Ntsa tivë Hyala dzaa sahwë ngëra'wë" kë ghëshi niy ni. <sup>19</sup> Ghënzë tsëgha kiy, tsam titihwë kaa Hyala, ka zhëghë nzëy tsa ghwëy të hidï. Zhëghanavëm mëhërlï ghwëy ngëta, a ghënzë pëlatanjëy kwëma ghwëy jikir na kën ghwëy mbë nëfë nzë. <sup>20</sup> Ma tsëgha kiy, ta bëkë vëghwë dëkëva dza Ndë slëkëpë dzëkën ghwëy, Mba'a ta ghwënikënjwëy Këristëw tsaa tivë na va ta mbëlinjëy ghala kwatanjata. Ava ghëci na Yesëw!

<sup>21</sup> Nana diy, më ghwëmë dza Yesëw nzëyëy pa' ghala vëghwë tsa dza shiy gwanashiy gwëmashi, njasa niy gëzamti Hyala va mbëradzëta lë miy tsa ka Hyala nzë dewdew ni. <sup>22</sup> A \*Mëyizë niy gëzëkë, a kë niy niy: A Hyala ghwëy kwa slëkëpë taa

ghwënikënjwëy

\*Ndë gëzë kwëma Hyala njëe, ntsa mbë hwëlfë ghwëy dza naa nza.

War vë dza ghwëy fa kwëma, ya wa kwëma dza naa gëzënjwëy gwa'a!

<sup>23</sup> Ma ta nza, ya wa ntsaa dzaa fa ma kwëma va ndë gëzë kwëma Hyala tsa vay, ta tëhamti tsava ndë dza mëndi mbë mbëzli Hyala, ka zamti kwa kwëdëp, kë niy ni.

<sup>24</sup> Ghava na të \*Samëyal, ka dzar lë ka gëzë kwëma Hyalaa sëakë lëy hwëm ci gwanashiy, ya wa ndë mbë shi na, aa niy gëzëhwë kwëma ghala kwatanjata dzëkën vëghwë tsa nza ghwëmmë tsa mbë. <sup>25</sup> Ma kwëmaa niy gëzëkë Hyala va lë miy tsa ka gëzë kwëma nzë, ta mëni dzëe, këy, kaa ngënjwëy na. A na ghwëy bëla mbë sla kiri tsaa niy slati Hyala va lë jijihinjwëy, ghala kwa niy në na va kaa Abëraham: "Sëvëri mbë jijihinja dzëe tëfanshi miy kaa mbëzli të hidï gwanashi" kë niy ni. <sup>26</sup> Ava va tsëgha ghwënikë Hyala ndë ghëra slëni tsa nzë përbä kaa ngënjwëy. Ta tëfënjwëy miy ghwënikë na, sa dza naa nza, mba'a taa zhëghëkënjwëy kwëtinj kwëtinj tsa ghwëy mbë kwëma ghwëy jikir na» kë Piyer.

## 4

*Kar Piyer lë Zhan të pi slëka kwëma*

<sup>1</sup> Ma kar Piyer lë Zhan ghwëlashi mbë gëzë kwëma va kaa mbëzli tsëgha na, 'wakëvë \*ka ta Hyala, lë Ntsaa slëkë ka ndëghwë \*ciki Hyala, mba'a \*ka Sadësehi, ndës ghëshi sëakëshi.

<sup>2</sup> Sati sati nëfer shi të sa bëanashi

kar Piyer kwəma kaa mbəzli, mba'a sa nə ghəshi, a Yesəw zhakatiy mbə mēti, kə ghəshi. A ndəə mbay zhakatiy mbə mēti, dī ghəshiy gəzə lə kwəma shi va tsəgha. <sup>3</sup> Dza ghəshi, mba'a ghəshi kəəsəhwəshi, mba'a ghəshi dzaa faghwashī kwa fərshina, ta ndəghə vici həzlimə, sa dzata vici ta basə ngwəvəə dzəkən shi. <sup>4</sup> Dzəghwa ya tsəgha nzə na, dan mbəzliy banavə nefer shi kaa Yesəw mənishi mbə mbəzliy favə kwəma shi va. Dan tsa mbəzli va na, gar bələkwə bələkwə cifə mətəkə.

<sup>5</sup> Ma way pi tə həzlimə va na, mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka Zhəwifə, lə mətikwəkwər zhər, lə \*ka bənipə kwəma pəhəti Hyala basəshi mbə məlmə Zherəwzalem. <sup>6</sup> Kar Anə, dikə tsa ka ta Hyala, mba'a Kayifə, mba'a Zhan, mba'a Alekəsandərə, lə niy tərmbə mbəzli mbə hwəlfə ka ta Hyala gwa'a gwa'a. <sup>7</sup> Dzəghwa pəmə ghəshi pəməkə kar Piyer ki. Ma sa səkəshi ghəshiy dzəghwa kwəma shi na, tapə ghəshi ta dəw kwəma və shi, ma kə ghəshi ngəshi na: «Wa ntsaa ndanjwəy ni ghwəy ni bərçi mēni ghwəy shi ni li shi tay? Naa lə slən tsa wa mənishi ghwəya?» kə ghəshi.

<sup>8</sup> Ma kə Piyer sa təhəy nəfə tsa ci lə \*Safə tsa Hyala ngəshi na: «A mbəzli dikə dikə ni mbə mbəzli ghəy, lə mətikwəkwər ka \*Izərayel, <sup>9</sup> njana dəw ghwəy kwəma va ghəy ndatsəə dzəkən wəzə tsa mananati ghəy kaa vədīr, ka dəw njasa 'wa naa mbəliyəy, <sup>10</sup> wəzəə nava, ta zləbanwəy dze. Sənay tə ghwəy gwananjwəy, dibay, sənay tə hwəlfə ka Izərayel gwa'a, Yesəw \*Kəristəw ndə ka Nazaretə tsa danjavəgha ghwəy va vəgha tsəm pəəsliti, dza Hyala mba'a

zhanakati mbə mətīy, ava tə mbərķə bərçi mbə slən tsa ci nay ghwəy zal tsa məgarə kwa kwəma ghwəy sana mbəli mbəli kwərīn! <sup>11</sup> Waa Yesəw na saa niy gəzə Zliya Hyala va kwəmaa dzəkən, sa niy nə na va:

Ma hakwə tsaa ndəghamti ghwəy va, ghwəy ka ndəbə shiyəy, ghəci na saa zhəghəy ka hakwə tsaa gwəranti jihə ciki,

kə niy ni.

Dzəkən Yesəw gəzəva kwəma va. <sup>12</sup> Sa nzanay, war ghəci kwətīy na saa dzaa mbəlītəpə. Tsahwəti slən tsa ndə tība tə hidī, mba'a Hyala gəzanakəshi kaa mbəzli, ta mbəlīnwəy dza ghwəy li, kəw» kə.

<sup>13</sup> Dzəghwa sa nay ka basə kwəma njasa gəzə kar Piyer lə Zhan kwəmaa dzəkən Yesəw, kala gwərsə ma tsəgha na, tapə nava kwəma mbə mananshi madəna ki. Va sa nzana, mba'a ghəshi sənashi tərənw. Ma kar Piyer na, mbəzli gəmshī ni ghəshi, a niy nza ghəshi ka mbəzliy jangəshi nja nihwəti mbəzli, gar nə ghəshi, kə ghəshi nzaw. War ma na sənata ghəshi na, war nza tsaa nza ghəshi kwasəbə Yesəw gwa'a tsəgha. <sup>14</sup> Zhini dība na, mbə nay ntsaa mbəliy va ghəshi kwərīn məgarə tība vəgha kar Piyer lə Zhan, kwəma mbata ghəshiy ndəramti mbə tībaw, war hashi, ghəshi hashishi tsəgha. <sup>15</sup> Dza ma kə ghəshi ki na: «Kadiwəm, ləvərīnwəyəm di» kə ghəshi kaa kar Piyer. Ma sa gəzanshi ghəshi tsəgha na, mba'a mbəzli va bərvashi mbə jipə shi. Dza ghəshi tapə ta sləka kwəma dza ghəshiy mēni, <sup>16</sup> ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghwəmmə mēni lə mbəzli ni kia? Vanay sanay, a mbəzli mbə Zherəwzalem gwanashi sənay, madəna dikə na nay, mbəzli

ni mēnti na, kə ghəshi. Ka mbay ghwəmmə zhiniy ndəramti kwəma va ghwəlaw. <sup>17</sup> Ghənzə tsəghay, wəzəba dza ghwəmməə daməshi na, vantaa ghəshi dzaa mətəshə zləlivəri kwəma va dzar mbə mbəzli. Mba'a ghwəmmə nabətishi, a ghəshi zlay gəzanshi kwəma lə slən tsa Yesəw va kaa mbəzli» kə ghəshi.

<sup>18</sup> Ma sa sləkamti ghəshi kwəma shi va tsəgha na, dza ghəshi da' ghəshi harashi. Ma kə ghəshi kaa ngəshi na: «Ndatəpə pə ghwəy kəray lə gəzəpə kwəma ya bənipe shiy lə slən tsa Yesəw tsa» kə ghəshi. <sup>19</sup> Ma kə kar Piyer lə Zhanj kaa zhananshi na: «Nighətīm də'wə ghən tsa ghwəy di, ndata ka təbə na va Hyala, ghəy kə dzanəy ta di fəti va ghwəy mbərəkəta va Hyala. <sup>20</sup> Ma na na ghəy na ghəyəy, ka mbay ghəy zlatə gəzə kwəma nata mətəshə ghəy, lə na favə sləmə ghəyəw» kə ghəshi.

<sup>21</sup> Ma sa gəzamti kar Piyer kwəma va tsəgha na, dza mbəzliy basə kwəma va, nabə nabayshi difa, mba'a ghəshi pəlashi. Sa sənay ma ghəshi njasa ka ghəshi mbay sanamiyshi ngəra'wə ghwəla, sa hazləni ghəshi va mbəzli. Sa nzana ya wa ndə gwa'a na, war mbə fal Hyala ghəci ta mbəli tsa vədīr tsa va va. <sup>22</sup> Ma vədīr tsa mbəliti kar Piyer va lə kwəma maɗaɗa maɗaɗa nay, a piya ci tanəti fadə mətəskə ghala yakə mēndi.

*Cə'wə mbəzliy nəw Yesəw*

<sup>23</sup> War sa pəlashi mēndi kar Piyer lə Zhanj tsəgha na, mba'a ghəshi səkəshiy dzəvəgha ng-warmbəghəhishi mbə nəw Yesəw. Tapə ghəshi ta slanshi kwəma gəzanakəshi mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala ghəshi lə

pəhepəhir zhər mbə \*ka Zhəwifə. <sup>24</sup> Ma sa famti mbəzliy nəw Yesəw kwəma va tsəgha na, tapə ghəshi dzəmbəshi gwanashi mbə cə'wə Hyala, ma kə ghəshi na: «A Ndə sləkəpə, gha mēnti na ghwəmə lə hidī, lə yam, mba'a ya nimaba shiy gwa'a. <sup>25</sup> Gha gəzəkə na lə bərçi Safə tsa gha mbə miy tsa jijiŋəy \*Davitə, ndə ghəra sləni tsa gha, ma pə ghay:

Wa shiy mənishi ghwərvəshi mbəzli tə hidīa?

Tawa zəzə mbəzli tə hidī war kwemer kama ghən ti shia?

<sup>26</sup> Tawa kafəshi ka sləwa hidī ta mbəmbəzəa?

Tawa jakətəvashi mezhizhə ta ghəra kar Hyala kwa sləkəpə,

ghəshi lə \*Kəristəw Ntsa tivə Hyalaa? pə gha.

<sup>27</sup> Katanj kiy, tsəgha na. Ava tikə mbə məlmə na jakətəvashi kar \*Erədə ghəshi lə Panjwəsə Pilatə, mba'a nihwəti ka məlmə, lə hwəlfə ka \*Izərayel gwa'a, ta ghəra ndə ghəra sləni tsa gha dēwdēw tsa, Yesəw tsa tivə gha, ta nza ghəci ka Kəristəw.

<sup>28</sup> Mbə kwəma mēnti ghəshi va tsəghay, kwəla' faghwa ghəshi kwa kwəmaa niy tarəkə gha kwatanata lə bərçi gha mba'a lə di tsa gha. <sup>29</sup> Sənzəna kiy, Ntsaa sləkəŋəyəy, nighəti gwəlanj tsa mənīŋəy ghəshi! Va tsəgha, ə cə'wəŋa ghəy, banavə bərçi ka ghəraŋa sləni, a ghəshi mbay gəzə kwəma gha kaa mbəzli kala hazləni ma ya jəw nzə. <sup>30</sup> Ndanəy bərçi gha ta mbə ghəy mbəli mbəzli, ka mənī shiy cipə kwəma, lə ka mənī kwəma maɗaɗa maɗaɗa na, lə slən tsa ndə ghəra sləni tsa gha dēwdēw tsa, Yesəw» kə ghəshi.

4:17 4:17-19 5:28-29, 40

4:24 4:24 Səvəri 20:11; Cem 146:6

4:25 4:25-26 Cem 2:1-2

4:27 4:27 Erədə: Lk 23:7-11; Pilatə: Lk 23:1

4:28 4:28 2:23

4:29 4:29 Ef 6:19

4:30

4:30 2:22

4:31 4:31 2:4



31 War sa cə'wamti ghəshi cə'wə tsəgha na, 'wakəvə pətsa nzəyshi ghəshi va ti tsəgha, mənjkəf' kəf' kəf' mənjkədiy. Dzəghwa paf paf nefer shi tihəshi gwanashi va \*Safə tsa Hyala dəwədəw tsa. Mba'a ghəshi ghavə gəzə kwəma Hyala tsəgha lə bərci, kala hazləni ma.

*Mbəzliy nəw Yesəw jakəti shi və shi gwanashi, ka təhə shi shi*

32 Dzəghwa ghalaba ki, ma mbəzli dən ni va banavə nefer shi kaa Yesəw gwanashi na, war nəfə tsa kwətin tsa lə məhərli kwətin na ghəshi mənishi. Ndə tifa mbə shi ya kwətin, mba'a ni ya wa shi və na: «Am, shi ya ghəshi kwətira nee» kəw. War jakəjakə niy fə ghəshi shi və shi. 33 Ma \*ka kwal Yesəw na, ka ndəgha fəti ta zhakati tsa Ndə sləkəpə Yesəw mbə mətī lə bərci mbə tərənəw. Hyala ki na, ka təfanshi miy dalala kaa ngəshi gwanashi. 34 Niy nza ndə mbə shi ya kwətin gar gəzə na: «Gwa'ee va ndərma shi tsa' ni va» kəw. Sa niy nzanay, ya war vəh, ya ghi niy nza na va ndə gar dələy, dəl niy dəl na, sa ka na dəlanti na, lan dzaa bəkəvə gəna kwəməvə na gwa'a. 35 Mba'a banavəshi kaa ka kwal Yesəw, ka ma nza ghəshi tihəshi kaa mbəzli gwa'a, ya wa ndə na, gar ghəzli ci, gar ghəzli ci dzaa kwəməvə shiy.

36 Tsəgha mənti \*Zhezhefə, ntsa yakə məndi mbə hwəhwə tsa mbəzli Levi, tə məlmə ka Shipər, Barnabasə, kə məndi kaa slən tsa fanati ka kwal Yesəw. Shi dī slən tsa vaa gəzəy: «Zəghwəə mətəsəhəpə bərci». 37 Mba'a dəlanti vəh tsa ci. Dza hən bəkə gəna va, mba'a banavə kaa ka kwal Yesəw.

## 5

*Kar Ananiyasə lə mali ci Safira*

1 A tsahwəti ndə niy nza tifa, Ananiyasə, kə məndi kaa slən tsa ci, mali ci na Safira, dza na naci ki na pa' ghəci pamti shiy tə tsa shi vəh, 2 mba'a ngəy nahwəti gəna pavə na kaa ghən tsa ci. Mba'a mali ci va zləbavə ghəciy nga. Dza na hən bəkəvə naa tərmbə, mba'a banavə kaa \*ka kwal Yesəw.

3 Ma kə Piyer kaa ngəci na: «A Ananiyasə, a nana kia? Tawa təhay \*ndə jaka tsa Hyala nəfə tsa gha lə gəla na tsətsə na na kwəma, war ta slanci dzərvə gha kaa \*Safə tsa Hyalaa? Dza gha mba'a gha mbələy nahwəti gəna pavə gha tə za gha. 4 Ya' pə gha: Gha ghwəla ta dəl vəh tsay, sa gha niy nza na. Zhini sa dəlanti gha dibay, war sa gha niy nza gəna kwəməvə gha ti. War njaa 'wa ghaa tarəvə mənī shi tsətsə ni ni mbə nəfə tsa ghaa? Ma dzərvə slati gha nay, kaa ndə ngəri slanati ghaw, kaa Hyala na!» kə. 5 War sa favə Ananiyasə kwəma va tsəgha na, ghavə na, bəripə, tərəy dzəti pi, mba'a mətīy. Dzəghwa dalala hazləni ghəranatishi kaa mbəzliy favə kwəma va njasa mənta na gwa'a. 6 Dzəghwa gwəla gapə gapə ghəshi gapəti mbəri tsa ci, tsən ghəshi bəkən. Mba'a ghəshi dzaa lamti.

7 Ma ləy hwəm sa nzata məndi nza jəw gar tsahi mahkan məndi mənti, mba'a mali ci səkətəa dzəmbə ciki tsa va, sənashi shiy mənishi tifa na nanzə kiw. 8 Ma kə Piyer kaa ngəta war sa səkətə na na: «A mali na, gəzara di, tsətsə nja sana na gəna pavə ghwəy lə zənə tə za ghwəy va na?» kə. Ma kə mali va na: «Yə, ava war tsəgha na» kə. 9 Ma

kə Piyer ngəta na: «Njaa njaa gha ghwəy sləkati kwəma ghwəy tsətsə ta nighə kwəma Safə tsa Hyala tay? Nay gha tsəy, avanashi mbəzliy bə zaŋa ta la miy ciki tsa va, ta bəŋa dza ghəshi sənzenva kwərakwə» kə.

<sup>10</sup> War sa gəzanakə Piyer tsəgha na, nza'jəw ghənzə tərəta kwa kwəma ci tsəgha dība, mba'a mətita. Ma dzəmbə gwəla va na, ghənzə məti məti. Tsəŋ ghəshi bəti, mba'a ghəshi dzaa lamti vəgha zata. <sup>11</sup> Dzəghwa tərəŋw hazlənī kəsəvə mbəzliy nəw Yesəw gwanashi, tsəgha mbəzliy favə kwəma va gwa'a dība.

*Ka kwal Yesəw mənī kwəma maɗaŋa maɗaŋa na, ka mənī shiy cipə kwəma*

<sup>12</sup> Ghalabəy, ɗaŋ shiy cipə kwəma, lə shi maɗaŋa maɗaŋa ni dalala mənishi lə ɗəvə \*ka kwal Yesəw mbə mbəzli. Ma mbəzliy nəw Yesəw va na, war mbə gərka \*Saləmaŋw niy nza ghəshi basə basə gwanashi. <sup>13</sup> Ma mbəzliy nəw ma Yesəwəy, ka hazlənī va jakəva li shi, ya tsəgha nzwə na, war mbə ha'wə mbəzli gwanashi niy nza ti shi. <sup>14</sup> Ma mbəzliy ɓanavə nefer shi kaa Ndə sləkəpə nashi ki na, war mətəhə ghəshiy mətəhəva, zhər lə mi'i gwa'a.

<sup>15</sup> Ma sa nata mənɗi kwəma va tsəgha na, mba'a mənɗi dzəmbəshi mbə bəbə ka zəlghwə səvəri dzəghwa kwal, ka fəshi tə gizli gizli, lə tə kəshedər. Ma sa ka Piyer səəkəy lə dza ci na, nza ya məkəkwə ci dzarshi kən ndə, nza tsava ndə mbəliy. <sup>16</sup> Dza tsəgha ki, lə mbəzli mbə giwahi tə ghala lə məlmə Zherəwzalem shi gwa'a gwa'a basəkəvashi kwərakwə, mba'a ghəshi bəkəvə ni shi ka zəlghwə gwa'a, lə mbəzli mbə sasa ngəra'wə va gazlaka. Dza

ki ya wa ndə mbə shi na, mba'a kwəmavə mbəliy.

*Ngəra'wə tsa sahwə \*ka kwal Yesəw*

<sup>17</sup> Dzəghwa ki, mba'a hərəhə təhay nefer kar dikə tsa \*ka ta Hyala, ghəshi lə mbəzli \*ka Sadəsehi njasa ka ghəshiy nza kwa zəərə shi, va kwəma mənī ka kwal Yesəw va. <sup>18</sup> Mba'a ghəshi kasaghwashi kwa fərshina.

<sup>19</sup> Ma həvir na, mba'a ndə kwal tsa Ndə sləkəpə ghwanamti gizlgizl miy fərshina, mba'a pəlīkəvəri shiy dzəti ngwəla. Ma kə kaa ngəshi na: <sup>20</sup> «Mbalam, garəŋwəyəm mbə \*ciki Hyala a ghwəy gəzanshi kwəmaa dzəkən yəwən piy kaa mbəzli» kə. <sup>21</sup> Ənkwa kə mbəzli va, ka səvəri shi. Ma mekəshi mekəshi na, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə ciki Hyala. Tapə ghəshi ta bəni kwəma Hyala kaa mbəzli.

Dzəghwa dikə tsa ka ta Hyala va, ghəshi lə mbəzli kwasəbə ki, basə ghəshi basay mətīkwəkwər ka \*Izərayel lə \*ka sləka kwəma. Dza ghəshi bəŋ ghəshi ghwənashi ka ndəghwə ciki Hyala ta har kar Piyer səəmə kwa fərshina, ta səəkəə dzəghwa kwəma shi. <sup>22</sup> Ma sa tsəhəshi mbəzli va kwa fərshina ki na, kəsashi kar Piyer ghəshi mbə ciki tsa niy kalayshi mənɗi mbəw. Dza ghəshi tərəɗ zhəghəghəvashiy dzəghwa kwəma ka sləka kwəma, ta dza ta gəzə kwəmaa mənɗa, <sup>23</sup> ma kə ghəshi sa tsəhəshi ghəshi na: «Sa tsəhəŋəy ghəyəy, a ghəy kəsata fərshina kəli kəli wəzə nanzə. Ma mbəzli ka ndəghwə ɓa na, war məgarəshi pərīkə miy ceker. Dza ghəy ki bəŋə'i ghəy ghwənamti ciki, mba'a ghəy dzəmbəŋəy, dzəmbə ghəy na, kəsay ndə ghəy ya kwətīŋ mbəbaw» kə ghəshi.

<sup>24</sup> War sa favø kar ntsaa sløkø ka ndøghwø ciki Hyala læ mezhizhø ka ta Hyala nava kwøma tsøgha na, mba'a møhørlø shi søeta. Kala sønata ghøshi njasa dza naa zhiniy kørøy ghwøla. <sup>25</sup> War ghwøla ghøshi tø pøtsa va tsøgha na, mba'a ndø sækøy ka gøzanshi, a kə na: «A mbøzli ni, ma mbøzli kalay ghwøy va kwa førshinay, avashi mbø ciki Hyala, ka bananshi shiy kaa mbøzli» kə.

<sup>26</sup> Dza ntsaa sløkø ka ndøghwø ciki Hyala ghøshi læ mbøzli ci, mba'a ghøshi dzaa pømøkøshi læ møhørlø, kala mananshi ma gwølan, sa hazlønø ghøshi va nøghøtaa mbøzli taa pø'wøshi læ hørezli.

<sup>27</sup> Ma sa pømøkøshi ghøshi na, mba'a ghøshi garøyshi kwa kwøma \*ka sløka kwøma ka Zhøwifø. Tapø dikø tsa ka ta Hyala ta d'øw kwøma vø shi ki, <sup>28</sup> ma kə ngøshi na: «Makøtørywøy ghøy læ nabø nanzø øntaa ghwøy zhiniy bønipø shiy ghwøla læ sløn tsa Yesew va ma, pø ghøy sa? Tawa fa ma ghwøya? Sønønvay, ava ghwøy tøhay mølmø Zherøwzalem gwanata læ shi ghwøy va bønipø ghwøy ki. Ø di ghwøy kwøma køn pøesli tsa pøesliti møndi va ntsa vaa zhøghakønvata køn ghøy shøkøna?» kə. <sup>29</sup> Ma kə kar Piyer læ ka kwal Yesew kaa zløbanci na: «Nanzøy, wøzøba kaa Hyala dza naa gwøramti ghøy yi føti køn kaa mbøzli!» <sup>30</sup> Sa nzanay, Yesew tsa danjavøgha ghwøy va vøgha tsøm pøeslitiy, a Hyala døhimmø zhanakati mbø møti. <sup>31</sup> Mba'a Hyala zhiniy kaføghø zhimø ghwømøø føy tø kwa bøzømø nø. Mba'a mønti ka mazø læ ka \*Ndø mbølipø, ta mbø ka Izørayel kwømavø kwal tsa

zhøghanti nøy tsa shi, læ ta pøli kwøma shi jikir na. <sup>32</sup> Ghøy na ka ndøgha føtiy dzøkøn kwøma va, mba'a \*Safø tsa Hyala døwdøw tsa fa. Sa banavøshi Hyala kaa mbøzliy yanta føti» kə ghøshi.

<sup>33</sup> Ma sa favø ka sløka kwøma nava kwøma tsøgha fa na, mba'a nøfø tsa shi zhiniy satiy tøerøyw. Ka di bakwamti ka kwal Yesew va ghøshi. <sup>34</sup> Dza mba'a tsahwøti ndø Farisa niy nza tifa mbø ka sløka kwøma ka Zhøwifø va ki, sløn tsa ci na, Gamaliyel, ndø bønipø \*kwøma pøhøti Hyala ghøci niy nza, ka di føti mbøzli gwanashi vø. 'Wakøvø na gar garøy mbø jipø ka sløka kwøma va. Dza na mba'a gøzanshi mbøzli a møndi pømøkøvøri ka kwal Yesew vaa dzøti ngwøla jøw. <sup>35</sup> Sa søvørishø ka kwal Yesew va na, dza na tapø ta gøzanshi kwøma kaa mbøzliy basøtøvashi vam ma kə ngøshi na: «A zhør ka Izørayel, nighe tø ghwøy ghøn tsa ghwøy, mbø kwøma bøkø ghwøy na mananshi kaa mbøzli ni di!» <sup>36</sup> A ghwøy nay ge'i læ tsahwøti vøghwø niy nza dzømbø tifa, a Tødasø niy madiy, ma kə niy niy: «Ma yønøy, ndø nzee gar sønata kwøma» a kə niy ni mbø zøzø kwøma ci, mbøzli gar bøløkwø fadø niy mønishi ka nøw kwøma ci va. Dza mba'am paslamti, sa paslamti møndi na, mba'a ka nøw kwøma ci va gwanashi ghavø ndanishi, ra'i na ci va kwøma zata tifa. <sup>37</sup> Zhini løy hwøm tsava ndø fa na, kafø Zhøwdasø ndø ka Galile kaføy kwørakwø, ge'i ge'i læ vici dahø sløn tsa mbøzli. Mba'a ngødivø mbøzli ta nøw ci kwørakwø. Zhini pøesl møndi pøesliti fa. Mba'a mbøzliy niy nøw kwøma ci va kwøshanishi gwanashi. <sup>38</sup> Tsøgha nava nanzø nata ghwøy sa? Sønønvay kiy,

vanta kwəma dee gəzanwəy, ka kəslimbə ghən ghwəy kən kwəma mbəzli ni ma, zlashim, a ghwəy nighəshi lə mətəse. Sa nzana, səkəkə va mbəzli kə təkə kwəma shi va, ya sløni shi va səkəkəy, ta ghavə dza naa zata. <sup>39</sup> Ma war va Hyala kə kwəma na səkəkəy, ka dza ghwəy mbay biydfantiw. Ava va tsəgha nə ya, wəzəba mənti ghwəy məhərli wəzə na pən, əntaa ghwəy taa mənijnwəy ka mbəz lə Hyala mbə kwəma na!» kə. Dza ka sləka kwəma, mba'a ghəshi zləbati kwəma ci va.

<sup>40</sup> Dzəghwa ghəshi, da' ghəshi harashi ka kwal Yesəw. Ma sa harkəshi ghəshi na, mba'a ghəshi də'wətishi, dza nab nab ghəshi nabayshi, əntaa ghəshi taa gəzə kwəma ghwəla kaa mbəzli lə slən tsa Yesəw. Mba'a ghəshi pələshi. <sup>41</sup> Dzəghwa kar Piyer mba'a ghəshi bərvashi mbə ka sləka ka Zhəwifə va, ka dza-shi lə vəshi. Sa nzana mba'a Hyala bərkətishi mək gar sa ngərə'wə ghəshi tə mbərəkə slən tsa Yesəw. <sup>42</sup> Dza ghəshi ləy hwəm kwəma va ki na, njasa səəmə vici gwa'a ghəshi war ka bəni shiy kaa mbəzli, ka gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw \*Kəristəw mbə ciki Hyala, mba'a dzar kəy ghyeghyer.

## 6

*Mbəzli mbərfəj ta kəti \*ka kwal Yesəw*

<sup>1</sup> Ma ghala vici va na mbə mətəshəva dən tsa mbəzliy nəw Yesəw ki, mba'a \*ka Zhəwifə səkəkəshi səkəkə səkəkə 'wati ngwəzlimə dzəkən ni yakəm tə hidī va, ma kə ghəshi na: «Kar məndiy nganshi shiy makanshi kaa ni ghəy mi'i bəkwəshi zhər shi mbə shi ka məndi

vaa təhə vici va vici vaw» kə ghəshi. <sup>2</sup> Dza ka kwal Yesəw va mən lə bakə ni, basə ghəshi basəti mbəzliy nəw Yesəw gwanashi. Ma kə ghəshi ngəshi sa basətishi ghəshi na: «Aya, ma ghəyəy, ka təbə ghəy zlata gəzə kwəma Hyala ta dzanəy war ta kwəma tihə shi zəməw. <sup>3</sup> Va tsəgha, a pə ghwəmmə məntiy ngwarməhinəyəy: Təravəm zhər mbərfəj, shi kama miy dzar kwa kabaka shi, shi təhay \*Safə tsa Hyala nefer shi paf, mba'a ghəshi sənata kwəma tərənəw. Ma nza ghəy banavəshi nava sløni. <sup>4</sup> Ma ghəy, na na ghəy kiy, nza ghəy jihəva ghalabaa dzəmbə cə'wə Hyala, lə dzəmbə gəzə kwəma nzə kaa mbəzli gwa'a» kə ghəshi.

<sup>5</sup> Dza kwəma va, mba'a təbanati kaa mbəzliy nəw Yesəw gwanashi. Dza ghəshi ki mba'a ghəshi tsəhavə Etiyen, ntsaa banavə nəfə tsa ci gwa'a gwa'a kaa Yesəw, mba'a safə tsa Hyala dəwdəw tsa təhay nəfə tsa ci. Ghəshi lə kar Fəlipə, mba'a Pərkəwər, mba'a Nikanər, mba'a Timən, mba'a Parmenasə, mba'a Nikwalasə, ndə ka Antiyəshə, ntsaa niy dzay dzəghwa kwal Hyala tsa ka Zhəwifə ghala kwatanəy. <sup>6</sup> Dzəghwa gar məndi garəyshi kwa kwəma ka kwal Yesəw, mba'a ghəshi cə'wakən cə'wə kən shi, fə' dəvəə dzəkən shi mbə cə'wə va. Dzəghwa mbəzli va, kap kəsəvə sløni shi va ki.

<sup>7</sup> War mbə dzava kwəma Hyala kwa kwəma kwa kwəma ki ghalaba, ma dən tsa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem na, war ka mətəshəva tərənəw. Ya mbə \*ka ta Hyala na, dən mbəzliy banavə nefer shi kaa Yesəw.

*Mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka*

*Zhəwifə lə Etiyen*

<sup>8</sup> Dzəghwa, ma Etiyen ki na, ntsa təhanay Hyala nəfə tsa ci lə bərci nʒə, mba'a wəzə hwər tsa nʒə ghəci. Dza na, ka mənɪ shi maɗaŋa maɗaŋa ni lə shiy cipə kwəma tərəŋw kwa kwəma mbəzli. <sup>9</sup> Dzəghwa nihwəti ka Zhəwifə ki, kala dɪ ma kwəma Etiyen ghəshi. Mbəzli vay, lə tsa shi ciki basəva kwətishi: «Ciki basəva tsa mevivi pəlikə məndi» kə məndi ngəci. Səəkə mbə hidɪ ka Shiren, lə mbə məlmə ka Alekəsandəri niy səəkə nihwəti mbə shi, ma nihwəti na, səəkə tə hidɪ ka Shilishi lə tə hidɪ ka Azəy. Dza ghəshi gwanashi ki, mba'a ghəshi basəshi ta nga mbaza lə Etiyen tsəgha. <sup>10</sup> Dzəghə' ghəshi kaa hashi Etiyen na, shaŋ ghəshi. Sa nzana mba'a \*Safə tsa Hyala banavə bərciy sənata kwəma kaa Etiyen ta gəzə kwəma. <sup>11</sup> Ma sa nay ghəshi daw ghəshi ta ghəpə lə Etiyen na, mba'a ghəshi dzaa banavəshi gəna kaa nihwəti mbəzli, ta sla dzərvə ghəshiy dzəkən Etiyen. Ma kə ghəshi taa ni na: «A ghəy favə ghəci mbə gəzə kwəma sawaa dzəkən kar \*Məyizə lə Hyala» kə ghəshi taa ni. <sup>12</sup> Dza ki, mba'a ghəshi ngədɪvə mbəzli mbə məlmə ghəshi lə mətikwəkʷər, lə \*ka bənɪpə kwəma pəhəti Hyala ta mbə nəfə tsa shiy satiy dzəkən Etiyen. Dza mbəzli va sa satiy nəfə tsa shi ki, mba'a ghəshi basəkənvashi gwanashi kən Etiyen kəsəti. Sa kəsəvə ghəshi na, mba'a ghəshi bəghə dzəghwa kwəma \*ka sləka ka Zhəwifə. <sup>13</sup> Dza mba'a ghəshi pəməghə mbəzli ta təbə dzərvə dzəkən Etiyen. Ma kə mbəzli va kaa ka sləka kwəma na: «Ma zal tsay, war kwəmaa təbə ma na sa gəzə naa dzəkən \*ciki Hyala tsa

ghwəmmə dēwdēw tsa, lə dzəkən kwəma pəhəti Hyala! <sup>14</sup> A ghəy favə ghəci mbə gəzə, ma kəy: «Yesəw ndə ka Nazaretə tsa vay, ta ngəzlamti ciki Hyala dza na, ma nza zhəghanti kwəma pəhəpəhə na va ndammə Məyizə gwanata» kə» kə ghəshi.

<sup>15</sup> Mbəzliy basəshi mbə ciki sləka kwəma tsa va gwanashiy, war tə Etiyen niy nza mətəshi shi. Ma ghəshi mbə nighə na, ndəba pətsa mbə kwəma \*ndə kwal tsa Hyala, pə gha ghəshiy nay pətsa mbə kwəma ci.

**7**

*Gəzə kwəma Etiyen kwa kwəma ka sləka kwəma*

<sup>1</sup> Ma kə dikə tsa \*ka ta Hyala kaa Etiyen ki na: «War tsəgha gəzəkə gha nja shi gəzə mbəzli ni ni katan nanzə na Etiyen?» kə.

<sup>2</sup> Ma kə Etiyen na: «A ng-warməhira lə dəhira, kadiwəm, fatim kwəma dzee ta gəzə di. A ghwəy sənay a Hyala kwa shəndəkə niy təzlita kaa jijimmə \*Abəraham, ghəci tə hidɪ ka Mesəwpətami, ghalabay, ghəci ghwəla ta nʒəy mbə məlmə Haran niy nza na. <sup>3</sup> Ma kə niy ni ngəci na: «Madɪ barvaŋa tə hidɪ gha ni lə səvəri mbə mbəzli gha. Mbalaa dzəti hidɪ dzee va ta ciŋa» kə niy ni. <sup>4</sup> Dzəghwa na mba'a niy barvay tə hidɪ ka Shalde, mba'a dzaa nʒəyəy mbə məlmə Haran. Dzəghwa dəy mba'a mətɪy mbə məlmə va. Ma sa mətɪy dəy na, mba'a Hyala tədɪkə lə ghi tsa ciy dzəti hidɪ nza ghwəy ni sənʒəna ki. <sup>5</sup> Ma ghala pətsa va di na, niy banavə pi Hyala kaa ngəci tə hidɪ va, ya gar zakwati shiy ghəci ti ya jəw tsətsəw. War ma kə Hyala kaa naa niy gəzanakə na na: «Ta ndaŋa hidɪ va dzee,

ma nza jijihina zəmə ghi ti shi taa nza ləy hwəm gha” kə niy ni, ya tsəgha niy kama zəghwə va Abəraham ghalaba. <sup>6</sup> Dzəghwa ma kə Hyala niy ni kaa Abəraham dzəkən jijihiy diba na: “Tə hidfi ka məlmə dza jijihina nza, ta məni mevivi dza məndi ti shi, ka sanshi ngəra'wə gar piya bələkwə bələkwə fafə. <sup>7</sup> Ma nanzə taa nza kiy, yən də'wə ghən tsee dza naa sla ngwəwə dzəkən hwəlfə mbəzli dza vaa məni mevivi tə jijihina. Ma ləy hwəm ki na, nza ghəshi səvərishi mbə hidfi mbəzli va, ta səəkə ghəshi ta nəw kwəmee tə hidfi ndanəe ni” kə.

<sup>8</sup> Dza kar Hyala lə Abəraham ki, mba'a ghəshi sləy kiri ta kwəma va. Mba'a Hyala gəzanci \*sla fə'yasa kaa mbəzli ci, ma nza məndi zəzə kwəma sla kiri tsa va ti. Va tsəgha nzana, sa yakə Abəraham \*Izakə na, dza na mba'a slanamti fə'yasa tə kwa dəghasa vici ci. Ma sa kəliy Izakə mba'a yavə \*Zhakwapə na, sla' slanamti fə'yasa. Dzəghwa Zhakwapə sa kəliy na kwərakwə ki na, mba'a yayakə ndərazhi mən lə bakə, tsəgha slaslanamtishi fə'yasa kwərakwə.

<sup>9</sup> Ma dza jijihimmə na, mba'a ghəshi mənti hərəhə va \*Zhezhefə tsahwəti zədəshi, dzəghwa dəl ghəshi dəlanaghə kaa ka məlmə, ta dzashi ghəshi liy dzəti hidfi ka \*Ezhipətə. Ma Hyala nanzə ki na, war kwasəbə Zhezhefə ghenzə. <sup>10</sup> Dza na mba'a mbəlanti səvəri mbə ngəra'wə tsaa nza va kən gwa'a gwa'a. Dza na mba'a mənti ka ntsaa sənashi shiy, sa tsəhəy na tə nahwəti vici kwa kwəma \*Farawan, mazə ka Ezhipətə na, dza mazə tsa va mba'a mananati wəzə hwər,

mba'a fəy Zhezhefə ka ngwəmma tsa dikə tsa tə hidfi ka Ezhipətə, zhini ghəci ntsaa nighəə dzəkən pətsa kəghi tsa mazə tsa va gwa'a. <sup>11</sup> Ma ghalaba ki na, dzəghwa ma dikə na, mba'a mənta mbə hidfi Ezhipətə lə tə hidfi \*Kanana gwa'a gwa'a, tərəjw ngəra'wə məniy, Kala kwəmavə shiy zəmə jijihimmə, gar zəməshi ghəshi.

<sup>12</sup> Ma sa favə Zhakwapə a shi zəmə tə hidfi ka Ezhipətə sa basətishi məndi, ka pa səkəm ti shi, kə məndi na, dza na bəj ghwənashi ndərazhi ci va. Dza jijihimmə tə kwa tənə səfa, mba'a ghəshi dzaa pakə shi zəmə. <sup>13</sup> Sa kərəshi ni kwa tənə va shi zəmə na, zhəghwa na zhən, zhənti ghwənishi kwa baka səfa. Ghalaba ki na mba'a Zhezhefə cintishi ghən tsa ci kaa ngwarməhiy ki. Ava fəcava gha Farawan mazə ka Ezhipətə sənashi mbəzli Zhezhefə. <sup>14</sup> Dzəghwa mba'a Zhezhefə ghwənəghə miy fəcava, ta har dəy Zhakwapə dzəmbə Ezhipətə lə ghi tsa ci gwanay ki. Ndə mbərfəj mətəkə cifəti ghəshi kəghi tsa va. <sup>15</sup> Mba'a Zhakwapə dzaa nzəyəy tə hidfi ka Ezhipətə, pəkw ka səəkə mətiy bəhwə war ghəci ti shi. Tsəgha jijihimmə kwərakwə. <sup>16</sup> Mba'a məndi bəghə mbəreketi shi njasa bəkəwə ghəshiy dzəti hidfi ka Shishem, dza la' məndi laghwashi kwa kwəli niy pavə Abəraham tə gəna va ndərazhi Hamər dəy Shishem.

<sup>17</sup> Ma sa kətikəvay vəghwə tsa dza Hyala ta məni kwəmaa niy gəzanakə na kaa Abəraham niy nza ki na, dzəghwa tərəjw hwəlfə ghwəmmə va tata, ka mənishi dən tərəjw tə hidfi ka

**7:6** 7:6-7 Ghava 15:13-14 **7:8** 7:8 Ghava 17:9-14; 21:2-4; 25:26; 29:31-30:24; 35:16-18 **7:9** 7:9 Ghava 37:11, 28; 39:2, 21 **7:10** 7:10 Ghava 41:37-44 **7:11** 7:11-12 Ghava 41:54; 42:1-2, 5 **7:13** 7:13 Ghava 45:1, 3, 16 **7:14** 7:14-15 Ghava 45:9-10, 18; 46:6-7, 27 **7:16** 7:16 Ghava 23:3-16; 49:29-30; 50:13; Zhə 24:32; Ebr 11:9, 13 **7:17** 7:17-18 Səvəri 1:7-8

Ezhipətə. <sup>18</sup> Ma tē nahwəti piya na mba'a mēndi pəərətī tsahwəti mazə mbə Ezhipətə, kalaa sənay ma Zhezhefə tsava. <sup>19</sup> Mba'a tsava mazə manakən kwəma tsəhwəli kən hwəlfə ghwəmmə ki. Sa' sanamiyshi ngəra'wə kaa jijihimmə tərəŋw. Pa' ka gəzanshi kaa məməhi ka vərənje'wer, a ghəshi zlashi vərənje'wer va, ta mbə ghəshiy bəkwəshi, war vantage ghəshi dzaa kəlishi gwa'a tsəgha.

<sup>20</sup> Ava ghala vici va yakə mēndi \*Məyizə ki. Ma ghəci na, ntsa nza mөгəla ti ghəci, wəzə kwa mətə Hyala. Dzəghwa na mba'a mənəhwə tir mahkan mbə sa 'wa tē mbəghəy. Dza mēndi ki mba'am zlay. <sup>21</sup> Ma sa zlayəm na, dzəghwa zha Farawaŋ mazə ka Ezhipətə, hən bəvə mba'a dzaa kəliti sa nzə nja zəghwə nzə. <sup>22</sup> Mba'a Məyizə bənəhwə shi sənashi ka Ezhipətə gwa'a gwa'a, lə bərce və ta gəzə kwəma, lə ta mənī sləni gwa'a.

<sup>23</sup> Dzəghwa, sa kəliy na, mba'a mənī piya fadə mətəkə na, mba'a kwəma səkəta mbə ghən tsa ci tē nahwəti vici: "E dza ta nighəti ngwarməhira ka \*Izərayel" kə. Mba'a kafəy ka dza. <sup>24</sup> Ma sa tsəhəy na na, mba'a nay ndə ka Ezhipətə kən sancī ngəra'wə kaa tsahwəti ndə mbə mbəzli ci va. Dza tapə ghəci ta yip ta ntsa va, ta wanci shi ci, mba'a pəəsliti ndə ka Ezhipətə. <sup>25</sup> Ndəba na ngwardəhiy dzaa sənay yən tivə Hyala ta mbəlishi səvəri mbə ngəra'wə tsa shi niy nə na mbə zəzə kwəma ci. Mbalaa kala sənata nava kwəma ka Izərayel nashi ki! <sup>26</sup> Ma way pi tē həzlimə va na, dza na ghəci Məyizə mba'a kəsashi ka Izərayel bakə mbə mbəz ka ghən tsa shi. Dza na ka gəzanshi kwəma, a ghəshi jakəshi

ta sləka kwəma kwa jipə shi, ma kə na: "A madigahira, ghwəy kiy, ngwarməmə kwətij nza ghwəy, wa shi mbəz ghwəy ti ka ghən tsa ghwəy kia?" kə. <sup>27</sup> Dza tsaa sa ngəra'wə va kaa ntsa ci, ka zhəghə hwər ghəci kaa Məyizə, ma kə na: "Wa ntsaa fəyŋa ta mənī mazə dzəkən ghəy lə ta sla ngwəvə dzəkən ghəya? <sup>28</sup> Naa ə dī gha pəəslira njasa pəəsliti gha va ndə ka Ezhipətə mbəra na?" kə. <sup>29</sup> Ma sa favə Məyizə kwəma gəzəkə na va tsəgha na, bəvbəpə hwəy səvəri mbə hidī ka Ezhipətə, mba'a dzaa nzəyəy tē hidī ka Madiyan. Dzəghwa na tifa mba'a bəvə mali, ya' yavə ndərazhiy zhər bakə.

<sup>30</sup> Ma sa mənī piya gar fadə mətəkə ləy hwəm shi va na, mba'a ndə kwal tsa Ndə sləkəpə tsahwəy kaa Məyizə kwamti vəgha dəlagwa \*Shinay səvəri mbə ghanīhi ghwə mbə tsə mbə zhəghwə. <sup>31</sup> Ma sa nay Məyizə tsəgha na, nja madəŋa gəla nava kwəma mananati. Kə ka kətivaa dzəvəgha pətsa va ta nighə shi va ndəkwə ndəkwə. War ghəci mbə kətiva tsəgha na, mba'a favə məli Ndə sləkəpə mbə gəzanci kwəma, ma kə na: <sup>32</sup> "Yən na yən Hyala jijihija, Hyala kar Abəraham, lə Izakə, mba'a Zhakwapə" kə. Dzəghwa tapə Məyizə mbə gwərgwərə va hazlənī, kala zhini ghəciy nighə pətsa va. <sup>33</sup> Ma kə Ndə sləkəpə ngəci na: "Tadanti kwekweher mbə səfa gha! Sa nzana ma pətsa garəŋa gha tsa tiy, pətsa dəwdəw tsa na vəya. <sup>34</sup> Yənəy, e nay ngəra'wə tsa kən mbəzlee tē hidī ka Ezhipətə, mba'ee favə wahə shi va ngəra'wə tsa kən shi. Va tsəgha səkwaree səkə mə ghwəmə ta mbəlantishi

səvəri mbə ngəra'wə tsa va. Ndi sənzenva, nee ghwəniŋaa dzəti hidfi ka Ezhipətə kaa ngəshi” kə Hyala.

<sup>35</sup> Ma Məyizə tsa niy di ma ka Izərayel va fəti və, niy nə ghəshi ngəci: “Wa ntsaa fəyŋa ta məni mazə lə ta sla ngwəvəə dzəkən ghəya?” kə ghəshi niy ni ngəci kiy, ghəci zhini Hyalaa ghwənay ta nza ghəci ka mazə lə ta nza ghəci ka ndə mbəlīpə. \*Ndə kwal tsa Hyala tsa niy tsahwəy va kaa ngəci mbə zhəghwəy, ghəci gəzanci na dzaa dzəti hidfi ka Ezhipətə. <sup>36</sup> Məyizə tsa va bəkəvəri na ka Izərayel səvəri mbə Ezhipətə lə kwəma maɗaŋa mənti na, mba'a shiy cipə kwəma mənəhwə na mbə hidfi ka Ezhipətə. Dza na, mba'a zhiniy mənəhwəshi kwa həl tsa ghəm tsa, zhini mba'a mbə gamba. Piya gar fadə mətəkə mənti na lə ka Izərayel mbə gamba va. <sup>37</sup> Ghəci na Məyizə tsa niy ni va kaa ka Izərayel: “A Hyala dzaa təzlikəvəriŋwəy \*ndə gəzə kwəma Hyala njeə səkə mbə ngwarməhiŋwəy” kə. <sup>38</sup> Ghala vəghwə tsa niy nza ka Izərayel basə basə mbə gambay, Məyizə tsa va niy nza na li shi. Ghəci niy nza naa ntsa kwa jipə jijihimmə lə ndə kwal tsa gəzanci kwəma mə dəlagwa Shinay. Mba'a Hyala banavə kwəmaa bəpə piy ta gəzəmmə.

<sup>39</sup> Ma jijihimmə na, kala ɗanci fəti, zhini ghəshi ka maw zhəti hidfi ka Ezhipətə. <sup>40</sup> Ma kə ghəshi kaa \*Araŋw tə nahwəti vici na: “A Araŋw, vasətəŋəy hyalahi ghəy, a ghəshi dza kwa kwəma ghəy. Sa nzana, ma kwəma Məyizə tsa bəkəvəriŋəy tsa mbə hidfi

ka Ezhipətəy, sənay saa mənti va nzəyəy na mə dəlagwa ghəy na ghəyəw” kə ghəshi. <sup>41</sup> Dza ghəshi mba'a ghəshi vasəvə shiy nja pa məcəri fəcava, gəraŋ ghəshi fəy, dza piyəŋ ghəshi sləy sə kaa mbəri tsa shi va. Ka vəshi ghəshi ki, lə sləni mənti ghəshi va lə dividivi shi. <sup>42</sup> Dzəghwa Hyala nanzə ki, tərəɗ zhəghanavəshi hwəm. Mba'a zlashi a ghəshi tsəfəkwə kwa kwəma shiy dzar tə ghwəmə, nja kar vici lə tir mba'a sasərkwəhi, nja kwəmaa niy tsaslati ka Hyala va mbəradzə mbə zliya shi. Sa niy nə ghəshi va, ma kə ghəshi na:

Ma kə Hyalay:

“A ka Izərayel, kaa ngəra niy həəni ghwəy shiy,  
ya vəliy niy vəli ghwəy ghala pətsaa nza ghwəmmə  
lə ghwəy mbə gamba gar piya fadə mətəkə na?  
Tiɓa tepəw!

<sup>43</sup> A ghwəy niy bəvə ciki hwəzla mbəri tsa Mələkwə ka dza li, na ghwəy hyala, pə ghwəy.

Mba'a ghwəy pəghəvə pa sasərkwə,  
hyala ghəy har məndiy Refan, pə ghwəy.

Ma shi ngangati ghwəy vay,  
ni ghwəy hyalahi tsəfəkwə ghwəy kwa kwəma shi na ghəshi.

Va tsəgha, ma yən kwərakwə kiy, ta bantəŋwəy dzeə dzəti tsahwəti pi kərakə,

taŋ mələmə \*Babilaŋw” kə Hyala, kə ghəshi niy ni.

<sup>44</sup> Ghala vəghwə tsa nza jijihimmə mbə gambay, a ghəshi niy lati \*Gaska kaa Hyala. Mbəɓa niy fə ghəshi shiy niy tsaslatim \*kwəma pəhəti Hyala ti shi. War njasa niy cinti Hyala kaa Məyizə

**7:35** 7:35 Səvəri 2:14; 3:2 **7:36** 7:36 Səvəri 7:3; 14:21-29; veher: Bəla 14:33; 16:1-17; 20:1-11

**7:37** 7:37 3:22-23 **7:38** 7:38 Səvəri 19:1-20:17; SləniKY 7:53; Gal 3:19 **7:39** 7:39 Bəla

14:3 **7:40** 7:40-41 Səvəri 32:1-8 **7:42** 7:42-43 Amə 5:25-27; Mələkwə: SləniTaH 18:11

**7:44** 7:44 Gaska Hyala: Səvəri 25:9, 40



niy lati məndi Gaska va. Sa niy nə Hyala ngəci: “War njasa nata gha va pə gha taa nga” kə niy ni ngəci. <sup>45</sup> Ma sa bəkwəshi ni kwataŋa va jijihimmə na, mba'a niy səkəkə ləy hwəm shi zəməhwə ghi ta Gaska va. \*Zhəwzəwe niy nza dikə tsa shi ghalaba. Dzəghwa ghəshi tsəhəshi li mbə hidfiy niy zləghwəhwə ghəshi va, niy təhamti Hyala mbəzli mbə shi lə bərci nzə. \*Gaska va ki na, war ghwəlata ghənzə niy nza tə hidfi va pa' vəgha vəghwə tsa məni \*Davitə mazə.

<sup>46</sup> Ma sa mərshi Hyala lə Davitə, mba'a mananati zhəhwər tsa nzə na. Dza Davitə tapə ta cə'wə va Hyala, ta mbə ghəciy nğanati ciki kaa Hyala va, ghənzə Hyala Zhakwapə. <sup>47</sup> Dzəghwa ya tsəgha nzə na, kwəməvə nga ci Davitə ghəci saa cə'wəti cə'wə va va kiw. Zəghwə ci \*Saləmanjw ngati na ciki tsa va. <sup>48</sup> Ya tsəgha nğanati \*Saləmanjw ciki kaa Hyala diba kiy, ka nzəy Hyala ta ghwəmə va mbə ciki tsa ngati ndə ngəri lə dəvə ciw. Nja kwəmaa gəzəkə ndə Hyala va, ma kə niy niy:

Ma kə Hyala Kwa sləkəpəy:

<sup>49</sup> “Ma ghwəməy, gəzli mazə tsee na, hidfi na,

pi kədi səfa tsee ghəshi, kə.

Tsama ciki na sa dza ghwəy vaa ngatəraa?

Kwəma na tsava pi tsa dzee vaa nza gar dəkəva tia?

<sup>50</sup> A sənay ma ghwəy, yən də'wə ghən tsee

ngati na kar ghwəmə lə hidfi gwanashi, pə ghwəy shəkəna?”

kə Hyala, kə niy ni.

<sup>51</sup> Avanay sana ki, ghwəyəy, ghala mbə ghwəy lə jijihinjwəyəw, ka zhini ghən nza ghwəy, ka dzəghwa sləmə ghwəy har tsa Hyalaw, ka ghwəni nefer ghwəy ghwəy kaa ngətaw. War ghən na sa zhini ghwəy kaa \*Safə tsa Hyala dəwdew tsa. <sup>52</sup> \*Ndə gəzə kwəma Hyala tifa kalaa niy sanamiy ngərə'wə jijihinjwəyəw. A ghəshi niy bakwamti ka Hyalaa niy ghwənəkə Hyala kwataŋa ta gəzəpə səkəkə tsa ntsa slar tsa. Vanay sanay, ta ntsa slar tsa va ngati ghwəy dafa, mba'a ghwəy paslamti. <sup>53</sup> Ghwəy kiy, a ghwəy kwəməvə \*kwəma pəhəti Hyala, ka kwal Hyala ndəŋwəy na. Dzəghwa ghwəy na, kala fə kwəma gəzəkəŋwəy kwəma pəhəti Hyala va ghwəy dzəghwa!» kə Etiyen.

*Məndiy pə'wə Etiyen lə hərəzli, pa' ka pəəsliti*

<sup>54</sup> Ma sa favə ka sləka kwəma va kwemer gəzəkə Etiyen va tsəgha na, hafən nəfə tsa shi zhiniy satiy tərəŋwə diba, ndəba ta mbəz, pə gha ghəshi məntəvashi. Ka pərə sli'i ghəshi ta Etiyen. <sup>55</sup> Ma dza Etiyen naci, ghəci sa təhanay Hyala nəfə tsa ci lə Safə tsa nzə paf na. Mba'a kafəti kwəma ciy dzəta ghwəmə, ka nighə pətsa məba. Dza na mba'a nay shəndəkə tsa Hyala, mba'a Yesəw məgarə tə kwa bəzəmə Hyala. <sup>56</sup> Ma kə na: «Avanara mbə nata ghwəmə ghwəni ghwəni, mba'a Zəghwə ndə ngəri məgarə tə kwa bəzəmə Hyala» kə. <sup>57</sup> War sa gəzəkə na tsəgha na, kə mbəzli va mba'a ghəshi na'way slimim shi, ka ngwəmə lala zlanjlanj. Dza ghəshi divəzhəkwə ghəshi

7:45 7:45 Zhə 3:14-17; 18:1; 2Sam 6 7:46 7:46 Cem 132:1-5 7:47 7:47 2Sam 7:5-7; 1Mezh 6:1-38 7:48 7:48 17:24-25 7:49 7:49-50 Ezay 66:1-2 7:51 7:51 Səvəri 32:9; 33:5; Zher 4:4; Rm 2:28-29; zhini ghən: Ezay 63:10; Ezhek 2:3-5 7:52 7:52 Lk 11:47-48 7:53 7:53 7:38; Ebr 2:2 7:54 7:54 Cem 37:12; 112:10 7:55 7:55-56 Mt 26:64; SləniKY 2:33 7:56 7:56 10:11; Lk 3:21; Zhj 1:51 7:58 7:58 22:20

basatəvashi ti gwanashi tsəgha. <sup>58</sup> Dzəghwa ghəshi mbahə ghəshi mbahəkəvəri mbə məlmə, kə ghəshi ka pə'wə lə hərəzli ta mbəə pəəsliti. Ma dza mbəzliy ndəgha fətiy dzəkən ta pəəsliti məndi na, mba'a ghəshi fəy kwəbenjer shi ta ndəghwanashi vəgha tsahwəti məgəla, Səwl, kə məndi kaa slən tsa ci.

<sup>59</sup> Ma Etiyen naci ki, ka pə'wə ghəshi na, ka cə'wə ghəci, a kə na: «A Yesəw, Ntsaa sləkəra, bəvə piy tsee» kə. <sup>60</sup> Dzəghwa na, gələb gələbəy tə shinin ci, kə ka gəzə kwəma zlanzlan, ma kə na: «A Ndə sləkəpə, əntaa gha mbəra kwəma shi na jikir na məniti ghəshiy dzəkən shi ma!» kə. War sa gəzanti na kwəma va tsəgha na, bələhə mətij.

## 8

*Səwl mbə sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw*

<sup>1</sup> Ma Səwl ki na tərənjw ghəci vəshiy ta pəəsliti tsa pəəsliti məndi va Etiyen. Dzəghwa fəcavata fəca pəəsliti məndi va Etiyen na, tərənjw məndi kafəshi ta sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem. Dza mbəzliy nəw Yesəw va mba'a ghəshi ndanamtəvashi gwanashi dzar mbə giwahi tə hidfi ka Zhəwde lə \*Samarī. War kwataka \*ka kwal Yesəw gwa'a tsəgha, shiy niy nzəyshi mbə Zherəwzalem. <sup>2</sup> Dzəghwa nihwəti zhər \*ka Zhəwifə, shiy hazləni va Hyala, mba'a ghəshi lamti Etiyen, mba'a ghəshi təhwəniti tərənjw dalala.

<sup>3</sup> War ma Səwl naci ki na, war mbə pəla zamti mbəzliy nəw Yesəw ghəci. Ka nəw ghi tsa va, ghi tsa va ta kəəsə mbəzliy nəw Yesəw, zhər lə mi'i gwa'a, ka fəshiy dzəghwa fərshina.

*Fəlipə mbə gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli tə hidfi ka \*Samarī*

<sup>4</sup> Dzəghwa mbəzliy ndanishi va səvəri mbə Zherəwzalem ki, ka dza kwəba ka dza kwəba ghəshi dzar mbə məlməhi, ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli. <sup>5</sup> Ma sa hwə Fəlipə naci ki na, tsər dzay dzəmbə məlmə tə hidfi ka Samarī, dza na ka gəzanshi kwəmaa dzəkən \*Kəristəw Ntsa tivə Hyala kaa mbəzli mbəba. <sup>6</sup> Ma mbəzliy basəshi gwanashi na, war mbə fə ghən ghəshi ta kwəma gəzə Fəlipə lə nəfə kwətij. Sa ka ghəshiy favə kwəma maɸaɸa maɸaɸa na məniti na, zhini mbə nata ghəshiy nza lə mətse shi. <sup>7</sup> Sa nzanay, mbə səvərta niy nza gazlaka mbə ghən tsa ka gezlekiki, kala ngwəmə lala zlanzlan ghənzə mbə səvəri. Daɸ vədəvəder niy satishi ka dza, ma mbəzli mətiti mətiti vəgha ni na, mba'a ghəshi mbəlishi kwərij. <sup>8</sup> Dzəghwa ki, mba'a mbəzli vəshishi dalala mbə məlmə va tsəgha.

<sup>9</sup> Dzəghwa, mba'a tsahwəti ndə niy nza tība mbə məlmə va, Shi-mənjw, kə məndi kaa slən tsa ci. Ndə məniti shi maɸaɸa maɸaɸa ni ghəci niy nza, ka dza her ka Samarī tərənjw va shi ka na vaa məniti. Ka ntsa dikə tsa ghəci niy bəti ghən tsa ci. <sup>10</sup> Ma mbəzli gwanashi mbə məlmə va na, ka fə ghən ta kwəma ci va, ndərazhi lə mətikwəkwər gwa'a. Ma kə ghəshiy ni na: «Kay zal tsay, hyala nə məndi bərci dikə na, kə məndi slən tsa nzə na ntsa» kə ghəshi. <sup>11</sup> Ghəshi na war ka fə ghən tərənjw, ta kwəma ci va sa nzana ghala kwatəɸata ghəci dzamti her kwa shi lə shi maɸaɸa ci va niy məniti na.

<sup>12</sup> Ma sa banavə ghəshi nefer shi kaa Yəwən kwəma wəzə na va gəzanshi Fəlipəə dzəkən njasa sləkə Hyala mbəzli lə dzəkən slən tsa Yesəw Kəristəw na, mba'a məndi mananatishi \*batem, zhər lə mi'i gwa'a. <sup>13</sup> Ya Shimanjw ci kwərakwə na, mba'a banavə nəfə tsa ci kaa Yesəw. Dzəghwa mba'a məndi mananati batem kwərakwə. Ləy hwəm sa mananati məndi batem na, mba'a nzəyəy kwasəbə Fəlipə, sa dzashi her ci va shi məni Fəlipə lə bərci Hyala, shi dimədimə ni lə shiy cipə kwəma dikə dikə na.

<sup>14</sup> Ma sa favə \*ka kwal Yesəw va niy nza mbə məlmə Zherəwzalem, a ka Samari zləbavə kwəma Hyala, kə məndi na, mba'a ghəshi ghwənashi kar Piyer lə Zhan ngəshi. <sup>15</sup> Dza kar Piyer sa tsəhəshi ghəshi mbə Samari na, tapə ghəshi ta cə'wəə dzəkən mbəzliy banavə nefer shi kaa Yesəw, ta mbə ghəshiy kwəməvə \*Safə tsa Hyala dəwdew tsa. <sup>16</sup> Sa nzana kalaa səkway Safə tsa Hyalaa dzəkən ndə mbə shi ya tsamaba ci di. War lə slən tsa Yesəw Ndə sləkəpə məndi niy mananatishi batem gwa'a tsəgha. <sup>17</sup> Dza kar Piyer lə Zhan ki, mba'a ghəshi fanakənshi dividivi shi, dzəghwa mbəzli va mba'a ghəshi kwəməvə Safə tsa Hyala gwanashi tsəgha.

<sup>18</sup> Ma sa nay Shimanjw Safə tsa Hyala dzay dzəmbə mbəzli va sa fanakənshi ka kwal Yesəw dividivi na, dza na tsəgha, ka bənsi gəna kaa mbəzli va. <sup>19</sup> Ma kə ngəshi na: «Ndaram bərci məni ghwəy ni shini li shi kwərakwə! Ma sa kee fə nee dəvəə dzəkən ndə kwərakwə na, nza ghəci kwəməvə Safə tsa Hyala dəwdew tsa» kə. <sup>20</sup> Ma kə Piyer kaa ngəci na: «Kwədəp pə gha zana lə gəna ghata gwa'a. Tə sa bərkəti gha,

a məndiy mbay pavə vəli vəlipə Hyala tə gəna, pə gha. <sup>21</sup> Gha na na ghay, kwəma gha mbə sləni məni ghəy na ya jəw tsətsəw. Sa nzanay mənəy nəfə tsa gha dəwdew kwa kwəma Hyalaw. <sup>22</sup> Ə pə gha zhəghanavə hwəm kaa zəzə kwəma gha na gəmgəm na, a gha cə'wə va Ndə sləkəpə, nda nza naa pəlanja mbə nəfə tsa ciy dzəkən kwəma təkə nəfə tsa gha na gəmgəm na. <sup>23</sup> Sa nzanay, e nay, a nəfə tsa gha təhəy va ndərəm tsa 'yaghwakəghwak tsa, \*kwəma jikir na sləwanja na» kə. <sup>24</sup> Ma kə Shimanjw na: «Cə'wəram Ndə sləkəpə də'wə ghən tsa ghwəy vanta shiy ya kwətiŋ mbə shi gəzəkə ghwəy va səəkəə dzəkənee» kə.

<sup>25</sup> Dzəghwa kar Piyer ki ləy hwəm kwəma va tsəgha, ka gəzanshi kwəma Ndə sləkəpə kaa mbəzli, ka ndəgha fətiy dzəkən. Ma sa kədishi ghəshi na, dza ghəshi ka zhashiy zhəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma ghəshi mbə kwal na, mba'a ghəshi gəzəy Yəwən kwəma wəzə na dzar mbə giwahi tə hidfi ka Samari dəŋ.

*Kar Fəlipə lə ndə ghəra sləni ngwəmna tsa ka Etiyəwpiy*

<sup>26</sup> Ma tə nahwəti vici na, mba'a ndə kwal tsa Ndə sləkəpə təzliy kaa Fəlipə, ma kə ngəci na: «Sati a gha dzəghwa kwa kwal tsaa səəkə mbə Zherəwzalem ta dzəghwa məlmə Gaza. Ma kwal tsa vay, sa mbə gamba na» kə. <sup>27</sup> Dza Fəlipə tsəgha mađ mađiy, ka nəw kwal tsa va. Ma ghəci mbə kwal sa nə na tsa' kə na, ndə tsahwəy, ma ntsa va na, ndə ghəra sləni ngwəmna tsa ka Etiyəwpiy ghəci, ntsa tsə'wamti məndi mba'am fəy ta ndəghwə gəna mazə, maliy sləkə hidfi ka Etiyəwpiy, Kandasə, kə məndi

kaa slən tsa nzə. Ntsa va sləkə na gəna nzə gwanata. Ma ntsa vay, mbə məlmə Zherəwzalem niy səəkə na mbə tsəfəkwə kwa kwəma Hyala. <sup>28</sup> Na dzay naa jigghi, ghəci mə sharet mənəzəy, kala jangə shiy ghəci kwa zliya tsasliti \*Ezay ndə gəzə kwəma Hyala.

<sup>29</sup> Ma kə \*Safə tsa Hyala kaa Fəlipə ki na: «Mbalā, kətəghəvanāa dzəvəgha sharet va ndəkwə ndəkwə» kə. <sup>30</sup> Dza Fəlipə, ka kəsli bali, mba'a kətəghəvay dzəvəgha. Ma fa na na, ntsa va mbə jangə zliya ndə Hyala Ezay. Ma kə Fəlipə ngəci na: «Ka favə kwəma jangə gha va, gha sana tsəna?» kə. <sup>31</sup> Ma kə ntsa va na: «Njaa kee mbay favə, kala pəraslikəvərida shi di na gəzə ndə shəka?» kə. Dza na tsəgha, ka cə'wə Fəlipə a ghəci dzəməə nzəyəy vəgha, mba'a Fəlipə dzəməy. <sup>32</sup> Ma pətsa jangə na va shiy ti kwa zliya vay, avanta kwəma gəzə məndi ti:

War nja təmbəkə tsa kəsə məndiy dzəti pi həni shiy niy mənīy na.

Njasa ka zəghwə təmbəkə vaa ghwənay ma ya miy tsa ci, ta dəvə ntsaa tədī səbə tiy, ava tsəgha niy nzəyəy na.

<sup>33</sup> Dza mbəzli mba'a ghəshi panakən ha'wə.

Tərəh ntsaa niy yipə ti mbə ngwəvə ci.

Dzəghwa ki na, kala kama hwəlfə ci tə hidī ni,

sa kədantim piy tsa ci, kə.

<sup>34</sup> Ma kə ndə ghəra sləni ngwəmma tsa va kaa Fəlipə na: «Ə cə'wəjəe, gəzara, dzəkən wa gəzə \*ndə gəzə kwəma Hyala tsa kwəma na tay? Dzəkən ghən tsa ci shəkənaa? Naa dzəkən tsahwəti ndə na?» kə.

<sup>35</sup> Ma kə Fəlipə na: «Dzəkən Yesəw gəzə məndi kwəma va» kə ngəci. Dza na mba'a gəzanavə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw. <sup>36</sup> War ma ghəshi mbə nəw kwal tsa shi va tsəgha na, mba'a ghəshi kəsashi yam, ma kə ndə ghəra sləni ngwəmma tsa va na: «Avanashi yam, ka mbay ghaa məntəra \*batem sana sa?» kə. <sup>37</sup> Ma kə Fəlipə kaa ngəci na: «War mba'a pə gha banavə nəfə tsa gha kaa Yesəw gwa'ay, ta mbay dzee məntəna batem» kə. A kə ntsa va na: «Yə, e banavə nəfə tsee, e zləbati lə nəfə tsee gwanay, Yesəw \*Kəristəwəy, Zəghwə Hyala na» kə. <sup>38</sup> Dza na mba'a garəti sharet ci, mba'a ghəshi səkwashi bakanashiy dzəmbə yam. Kar Fəlipə lə ndə ghəra sləni ngwəmma tsa va. Dzəghwa mba'a Fəlipə mananati batem. <sup>39</sup> Ma sa səməshi ghəshi kwa yam na, dza Safə tsa Ndə sləkəpə tsəj banti Fəlipə vəgha ntsa va. Kala zhini ghəciy nay ghwəla. Ma ghəci naci ki na, war ka nəw kwal tsa ci ghəci lə vəshi tərəjw.

<sup>40</sup> Ma sa bəvə Safə tsa Hyala Fəlipə naci ki na, mba'a dzaa tsahwəy mbə məlmə Azətə. Mba'a kafəy tifa ta dzəmbə məlmə Shezare, ma ghəci mbə kwal na, mba'a gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli mbə məlmə dzar na mbə gwa'a.

## 9

*Səwl zhəghəy ka ndə nəw Yesəw \*Kəristəw*

<sup>1</sup> Ma Səwl ghalaba ki na, war ghwəlay ghəci niy nza mbə sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw Ndə sləkəpə, ka bəkwəshi. Dza na mba'a tsəhəy va dikə tsa \*ka ta Hyala, <sup>2</sup> mba'a dəwvə zliyahī

və, ta cishi kaa mbəzliy sləwa \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə mbə məlmə Damasə, ta mbə ghəshiy banavə kwal tsa dzəmbəshi. Ya wa ntsa dza naa kəsay mbə nəw kwal tsa Yesəw va, ya zhər, ya mi'i mbəba na, ma nza kəəsəshi, ka pəəhəshiy dzəmbə Zherəwzalem.

<sup>3</sup> Ma sa bəvə na zliyahy va ki na, mba'a mady. War ma ghəci mbə kwal, ghəci ndəkwə ndəkwə ta dzəmbə Damasə na, vətəghə, waj pi mənny səəkə mə ghwəmə, mba'a mbərakənvay kən. Dəzlətsəbə ghəci tsəbay.

<sup>4</sup> 'Wakəvə Səwl tsəgha, gwərəp tərəy dzəti hidfi. Fa na na, məli ndə mbə gəzanci kwəma, ma kə na: «A Səwl, a Səwl, wa shiy mənishi ni, sara gha ngəra'wə tay?» kə. <sup>5</sup> Tapə Səwl ta dəw kwəma, ma kə na: «Wa ndə nza gha kia Ndə sləkəpə?» kə. Ma kə məli va ngəci na: «Yən na, yən Yesəw tsa sancy gha va ngəra'wə! <sup>6</sup> Ma nə ya, ya tsəgha nzəy, Sati limbəə dzəmbə məlmə na, ma mbəbay, nza məndi gəzanja shi dza ghaa məniti» kə.

<sup>7</sup> Ma mbəzliy nza kar Səwl mbə dza ta dza va li shi kwa zəərə kwətij na nashi ki na, garrə ghəshi garəshi, shalalal ghəshi nzəyshi. Mba'a ghəshi favə gaka gəzə kwəma ndə nanzə ki na, a nay ntsaa gəzə kwəma va ghəshiw. <sup>8</sup> Dzəghwa Səwl mba'a satiy tə hidfi. Bənjə'i kə kaa mətəshi ci na, shaj ghəci kaa nay pi. Dza mbəzli nza ghəshi va li shi mba'a ghəshi kəsəghə tə dəvə ciy dzəmbə məlmə Damasə. <sup>9</sup> Sa tsəhəy na mbəba na, hi mahkan ghəci məniti, shaj ta nay pi, zəhwə shi zəməw, sahəwə ya yaməw. War tsəgha ki.

<sup>10</sup> Ma ghala pətsa va na, mba'a tsahwəti ntsaa nəw Yesəw niy nza

tiba mbə məlmə Damasə va, slən tsa ci na, Ananiyasə. Dzəghwa ma kə Ndə sləkəpə kaa ngəci nja kwa shiw na: «A Ananiyasə» kə, ma kə Ananiyasə zləbanci na: «Way, Ntsaa sləkəra» kə. <sup>11</sup> Ma kə Ndə sləkəpə ngəci na: «Sati, a gha nəw kwal tsa har məndiy kwal tsa "Ndihwə tsa". A gha dzaa dzakə ghi tsa Zhəwdasə, sa ghaa tsəhənjay, nza gha dəw tsahwəti ndə, Səwl, kə məndi kaa slən tsa ci, ndə ka Tarsə ghəci. Avacy mbə cə'wə sənznəva kəyba.

<sup>12</sup> Mba'a nay ndə nja kwa shiw, slən tsa ci na Ananiyasə. Ntsa nay na va na, mbə dzəmbə ghəciy dzəkən, ka fə dividivi ciy dzəkən ta mbay ghəciy nay pi» kə. <sup>13</sup> Ma kə Ananiyasə kaa zləbanci Ndə sləkəpə na: «A Ntsaa sləkəra, ee favə kwəma məniti zal tsa va, va nihwəti mbəzli dən, ee favə ngəra'wə tsa təliti na mbəzli gha li mbə məlmə Zherəwzalem. <sup>14</sup> Ya sana sənznəva sa səəkəy na tsa tikəy, lə kwal na və sa banavə mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala, ta mbə ghəciy pəəhə mbəzliy nəwŋa gwanashi» kə. <sup>15</sup> Ma kə Ndə sləkəpə ngəci na: «Sati, mbala na gha. Sa nzana, ma ntsa vay, ee təravə, ta dza ghəciy gəzə slən tsee kaa mbəzli tə nihwəti hidfi, lə kaa mezhihə shi, lə kaa mbəzli ka \*Izərayel gwa'a. <sup>16</sup> Ta cancy ngəra'wə tsa dza na ta sa tə mbərkə slən tsee dzee də'wə ghən tsee» kə.

<sup>17</sup> Əŋkwa kə Ananiyasə, mba'a mady, ka dzaa dzakə ghi tsa va. Sa tsəhəy na kəyba na, mba'a fanakən dividivi ci kaa Səwl. Ma kə na: «A zəməwə Səwl, Yesəw Ndə sləkəpə tsa tsahwəy va ngəŋa kwa kwal tsa səəkə gha va kway, ghəci ghwənara na sana, a gha mbəə nay pi, lə ta mbə nəfə

tsa ghaa təhəy lə \*Safə tsa Hyala dēwdew tsa» kə. <sup>18</sup> Dzəghwa, tsəgha ki war ghwəla na, nza'jəw, sə nja kwafə tərəkəvay səəkə mbə mətəshi ci. War ghwəla ki na, Səwl mbə nay pi. Dza na pəlhəm satiy tə pi, mba'a mēndi mananati \*batem. <sup>19</sup> Dza mēndi, həŋ mēndi banavə shi zəmə, ka zəməshi ghəci. Ma sa zəhwə na shi zəmə na, mba'a bərcki ci zhikəshi.

*Səwl mbə gəzə kwəma Hyala mbə məlmə Damasə*

Dzəghwa Səwl, mba'a nzata nza gar vici jəwə lə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə ka Damasə. <sup>20</sup> War ghwəla tsəgha na, mba'a dzəmbəy mbə gəzanshi kwəmaa dzəkən Yesəw \*Kəristəw kaa mbəzli dzar mbə ceker basəva \*ka Zhəwifə, ma kə na: «Yesəwəy, Zəghwə Hyala na» kə. <sup>21</sup> Ma mbəzliy favə kwəma ci va gwanashi na, maɸaŋa ghəshiy nata nava kwəma. Kə ghəshi, ka dəɸəw, ma kə ghəshi na: «Ntsaa niy sasa ngəra'wə va 'yahə'yahəy kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem sasa tsəy? Ə ghəci səəkə tikə sənzenva ta kəəsə mbəzliy nəw Yesəw kaa mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala sa?» kə ghəshi.

<sup>22</sup> War ma Səwl naci ki na, ka mətəshə bərcki ta gəzəpə kwəma Hyala, lə bərcki mbə tərəŋw. Mba'a pəraslanakəvərishi: «Yesəw na Kəristəw Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli» kə. Ma sa favə ka Zhəwifə mbə məlmə Damasə nava kwəma na, mba'a məhərli shi sətə, kala sənashi shi ka ghəshi gəzə ghəshi ghwəla.

<sup>23</sup> Ma ləy hwəm vici ɸaŋ na, dzəghwa ka Zhəwifə mba'a ghəshi pəhəti pəsli ci. <sup>24</sup> Dzəghwa mba'a kwəma pəhəti

ghəshi va tsəhəta kwa sləmə Səwl. Məlmə vay, dəzlətsəbə niy tsəbay mēndi lə kələm, dza ghəshi ki, mba'a ghəshi fəy mbəzli dzar kwa niy dəghahi, havəghwə lə həvir gwa'a, ka ndəghə ta pəsli. <sup>25</sup> Dzəghwa mbəzli ta səɸa Səwl tə nahwəti vici həvir, laŋ ghəshi bəvəə faghwa kwa ghwani, mba'a ghəshi bay dzəvəri kwa mergi kələm. Ta mbə ghəciy səkway dzəti ngwəla ta hwəy.

*Səwl mbə məlmə Zherəwzalem*

<sup>26</sup> Ma sa tsəhəy Səwl mbə Zherəwzalem na, dza na slar, ka pəla jakəva ghəci tsəgha lə mbəzliy nəw Yesəw. Ma mbəzliy nəw Yesəw gwanashi na, war mbə hazləni ghəshi niy nza və. Ya tsəgha niy nə na: «Ndə nəw Yesəw nzee» kə na, niy zləbavə nava ghəshiw. <sup>27</sup> Kə Barnabasə ki mba'a pəməghə dzəvəgha \*ka kwal Yesəw. Dza na mba'a gəzanshi njasa nay Səwl Ndə sləkəpə kwa kwal Damasə də'wə ghən tsa ci, lə njasa gəzanakə Ndə sləkəpə kwəma gwa'a. Zhini na diba mba'a gəzanshi njasa gəzəhwə Səwl kwəmaa dzəkən slən tsa Yesəw mbə məlmə Damasə, kala gwərsə ma. <sup>28</sup> Ma ka gha ghəshiy yivə ki. Dzəghwa Səwl, ghala fəcava ki, mba'a məniiy ka ntsa kwa zəərə kwətiŋ na li shi. Ka dza kwaba, ka dza kwaba ghəci mbə Zherəwzalem lə gəzə kwəma mbə slən tsa Yesəw \*Kəristəw, kala gwərsə ma. <sup>29</sup> Ka gəzə kwəma ghəci niy nza, ya kaa \*ka Zhəwifə gəzə kwəma ka \*Gərekə, ka ngərə ghəpə li shi. Ma ghəshi na, ka pəla kwal tsaa pəsli ci. <sup>30</sup> Ma sa favə ngwarməhiy mbə nəw Yesəw

9:20 9:20 17:2; Lk 22:70 9:21 9:21 8:1; 9:13-14 9:22 9:22 5:42 9:23 9:23 23:12 9:23 9:23-25 2Kwər 11:32-33 9:26 9:26-27 9:3-6, 20; Gal 1:18 9:27 9:27 Barnabasə: 4:36-37; 11:22-30; 12:25; 13:1-4, 7, 43-50; 14:12, 20; 15:2-12, 22, 35-39; 1Kwər 9:6; Gal 2:1, 9, 13 9:30 9:30 11:25; Gal 1:21

kwəma va tsəgha na, mba'a ghəshi pəməghə dzəmbə məlmə Shezare. Dza ghəshi tifa mba'a ghəshi zlay ta dzəmbə məlmə Tarsə.

<sup>31</sup> Ma ghala vəghwə tsa va ki na, feeye safə ta mbəzliy nəw Yesəw tə hidī ka Zhəwde, lə Galile, mba'a ni ka \*Samari gwa'a. Ka kwəma bərci ghəshi kwa kwal Hyala, ka mətəshə yi fəti va Ndə sləkəpə. Zhini ka mətəshəva daf tsa shi, sa kəətishi bərci \*Safə tsa Hyala.

*Ntsa məti məti vəgha tsa mba'a Piyer*

<sup>32</sup> Dzəghwa Piyer ki, ka təwrə dzar mbə məlməhi, ya kwəmafə nzə, ka wanshi wə kaa mbəzliy nəw Yesəw. Dzəghwa na tə nahwəti vici, mba'a səkəy dzəvəgha ni mbə məlmə Lida mbəzli. <sup>33</sup> Mba'a kəsay ndə mbə məlmə va, slən tsa ci na Ene, shaw ghəci ghala piya dəghəsə va zəlghwə tsa məti məti vəgha tsa. War tə pi həni tsa ci ghəciy nza. <sup>34</sup> War sa nay Piyer, ma kə kaa ngəci na: «Ene, ava Yesəw \*Kəristəw mbəliŋa. Sati, pəerə shi həni gha» kə. 'Wakəvə tsəgha, nza'jəw Ene satiy.

<sup>35</sup> Ma sa nay mbəzli mbə məlmə Lida lə mbə hidī Sarən gwa'a nava hwəlfə kwəma tsəgha na, mba'a ghəshi zhəghəshi ka ka nəw Ndə sləkəpə tsəgha.

*Zhakati tsa Tabita mbə məti*

<sup>36</sup> A nahwəti mali niy nza tifa mbə ka nəw Yesəw mbə məlmə Zhafa, Tabita, kə məndi kaa slən tsa nzə. «Dərkasə» kə məndi lə kwəma ka \*Gərekə. Dərkasə tsa va na, kimə dī naa gəzə. Mali kwa ghəra sləni wəzə na ghənzə niy nza, ka kəəti ka ndərma, lə vələnsi vəli tərəŋw.

<sup>37</sup> Dza na tə nahwəti vici mba'a tərətə gwərapətə, kə mba'a mətita. Dza məndi pi

məndi pəshamti mbəri tsa nzə, mba'a məndi fəy mbə ciki tsa ngati məndi mə ghən tsahwəti. <sup>38</sup> Mba'a mbəzli nəw Yesəw mbə məlmə Zhafa favə mbə Lida na Piyer, kə məndi. Məlmə Lida va na, ndəkəwə ghənzə lə məlmə Zhafa. Dza ghəshi mba'a ghəshi ghwənashi mbəzli bakə ngəci. Ta dzaa cə'wə a ghəci səkə tənŋan kala dzaa bəəli wəri kwa kwal.

<sup>39</sup> Ma sa tsəhəshi mbəzli bakə ni va na, mba'a ghəshi gəzanci kwəma va kaa Piyer. Dza Piyer mad' madiy kwasəbə shi tsəgha. Dza ghəshi nishə tsəhəshi. Ma sa tsəhəy na na, mba'a məndi pəməghə dzəmə ciki tsa ngati məndi va mə ghən tsahwəti. Ma sa tsəhəy Piyer məba ki na, dza mi'i mbəreketi gwanashi, war ka kətiva ghəshiy dzəvəgha. Ka tihwəni, ka cici kwəbererəy cisli Dərkasə ghənzə tə ghwəmətə kaa ngəci. <sup>40</sup> Dzəghwa Piyer kaa ngəshi tsəgha: «Ləvəriŋwəyəm tə ngwəla gwanəŋwəy» kə. Ma sa səvəriishi ghəshi na, dza na gələbə gələbəy tə shinin ci, tapə ta cə'wə Hyala. Sa cə'wəti na na, dza na tərəd zhəghətəvay dza kwa mbəri tsa va, ma kə na: «A Tabita, satifa!» kə. Dza mali va, bəŋ ghwənamti mətə nzə. Ma sa nay na Piyer na, mba'a satita, dza das nzəyta mənəy. <sup>41</sup> Dza Piyer pay kəsakati tə mbə, mba'a garəy. Da' harashi mbəzli Hyala ghəshi lə mi'i mbəreketi va, ci' cintishi Tabita, tə ghwəmətə ghənzə. <sup>42</sup> War ghwəla ki na, gwa'a gwa'a mbəzli mbə məlmə Zhafa favə nava kwəma ki. Dza mbəzli daf mba'a ghəshi banavə nefer shi kaa Ndə sləkəpə mbə məlmə va. <sup>43</sup> Dza Piyer mba'a mənti vici daf mbə məlmə Zhafa ki, kəghi tsa Shimanjw. Shimanjw tsa va na, kwəbə hwətahi na sləni ci ka naa məni.

**10***Kar Kwørnel lə Piyer*

<sup>1</sup> Mbə məlmə Shezareyey, a tsahwəti zal niy nza tifa, Kwørnel, kə məndi kaa slən tsa ci. Mazə tsa ka sawji ka \*Rəm bələkwə ghəci, mbəzli sləwa na va na, ka sawji ka Itali, kə məndi kaa harshi. <sup>2</sup> Ma ghəci na, ntsa slar tsa, ka hazləni va Hyala ghəci lə mbəzli kəghi tsa ci gwanashi. Dalala ghəciy kəeti \*ka Zhəwifə. Zhevi ghəciy nza mbə cə'wə Hyala.

<sup>3</sup> Dzəghwa na tə nahwəti vici, ge'i ge'i lə tsahi mahkan hetihwer, mba'a nashi shiy nja kwa shiw. Shi nashi na va na, \*ndə kwal tsa Hyala wayway ghəci mbə dzakə ghi tsa ci, ka har, a kə na: «A Kwørnel» kə.

<sup>4</sup> Dza Kwørnel ka nighə, mba'a her ci dzashi tərəŋw, ma kə na: «Wa saa məniiy kia Ndə sləkəra?» kə. Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəci na: «A Hyala zəzətiy dzəkən gha, mba'a zləbavə cə'wə gha, lə kəeti tsa kəeti gha mbəzli. <sup>5</sup> Nana kiy, mbala ghwəni mbəzli dzəmbə məlmə Zhafa, ta harŋa Shimarŋw tsa har məndiiy Piyer. <sup>6</sup> Avaciy ndə məlmə kəghi tsa Shimarŋw, ndə kwəbə hwətəfer. Miy kwəfa kərkəva ma na ghi tsa va» kə.

<sup>7</sup> Ma sa dzay ndə kwal tsa zəzənci kwəma va kaa Kwørnel ki na, dza na da' harvə mbəzli bakə mbə ka sləni ci, lə ndə sawji tsa ci kwətij, ndə sləni tsa ci ghala kwatəŋata, ndə hazləni va Hyala ghəci. Dzəghwa na mba'a slanəkəshi kwəmaa mənta va gwa'a. <sup>8</sup> Ma sa slanəkəshi na kwəma va na, mba'a ghwənashiy dzəmbə məlmə Zhafa ki.

<sup>9</sup> Ma way pi tə həzlimə, ghəshi mbə kwal shi, ndəkəwə ta tsəhə mbə məlmə Zhafa na, mba'a Piyer

kafəy dzay dzəmə ghən ciki tsa gwəmati məndi nja beela ta cə'wə Hyala, vici kwa ghən. <sup>10</sup> Ghalaba na, ka ghəranci ma, ka di zəmə shiy ghəci. Ma məndi ghwəlashi mbə tsətsəva ta pəlanci hwər na, dza Hyala mba'a cinti shiy nja kwa shiw. <sup>11</sup> Tsa' kə na, ghwəmə ghwənita, mba'a nay sə məba nja gwadə tsa dikə tsa, mba'am kəsəvə slimim ci fadənashi, ka səkwa ghəciy dzəti hidī. <sup>12</sup> Njə'wə kə Piyer kaa pətsa mbəba na, ya wa slən saa dza səda tə hidī nza shidshid' və fadə gwa'a na, war mbə, lə shiy dza lə hwər diba, mba'a hwəlfə 'yegwer gwa'a gwa'a. <sup>13</sup> Ma fa Piyer na, məli ndə mbə gəzanci kwəma, ma kə na: «A Piyer, sati kəsəshi, a gha slaslashi, ka tashi ta zəməshi» kə. <sup>14</sup> Ma kə Piyer na: «A Ndə sləkəra, awə kiw. Slən sa makəpə Hyala va zəmə ci, ya shi mahalakə niy, səəkə ghəshiy nza nehem tə miy tsee tərəw» kə. <sup>15</sup> Zhini ma kə məli va ngəci ba na: «Ma shi nə Hyala dēwēw na ghəshi kəy, ka nə gha awə, mahalakə na ghəshi, pə gha ma!» kə. <sup>16</sup> War tsəgha war tsəgha, gar mahkan səda shi va mbə məniva tsəgha ngəci. Dzəghwa ki, nza'jəw ghəshi zhiniy zhashiy zhimə ghwəmə.

<sup>17</sup> Ma Piyer ki na, ghərəŋə mbə təkə shi di gəla shi nashi na vaa gəzə. Ma ghəci mbə zəzə kwəma va na, mba'a mbəzli ghwənəkə Kwørnel va səəkəshi kwa dəgha, mba'a ghəshi dəwvə ghi tsa Shimarŋw tə pətsa nza na. Səəkə ghəshi garə ghəshi garəshi kwa dəgha. <sup>18</sup> Tapə ghəshi mbə har mbəzli kəghi tsa va. Sa washī məndi na, dza ghəshi ka dəw, ma kə ghəshi na: «Tikə na tsahwəti ndə məlmə, Shimarŋw,



kə məndi kaa slən tsa ci, zhini Piyer tsaḥwəti slən tsa ci bay na?» Kə ghəshi.

<sup>19</sup> Ghala pətsa va na, Piyer ghwəlay war mbə təkə kwəmaa dzəkən shi nashi na va. Ma fa na na, \*Safə tsa Hyala mbə gəzanci kwəma, ma kə na: «A Piyer, ava zhər mahkan mbə paləŋa kwa dəgha. <sup>20</sup> A pə gha məntiy, sati a gha dzəghwa. Nza ghwəy dzaŋwəy li shi, əntaa gha kə ghəpə ma. Sa nzanay, yən ghwənəkəshi na» kə.

<sup>21</sup> Əŋkwa kə Piyer, dza na mba'a səkway dzəvəgha shi. Ma kə kaa mbəzliy pəla va na: «Ane, yən na sa pala ghwəy va. Wa shiy mənishi səəkə ghwəy ta pəlaraa?» kə.

<sup>22</sup> Ma kə ghəshi na: «Kwərnəl, mazə tsa ka sawji bələkəwə ghwənəkəŋəy na. Ghəciy, zal tsa slar tsa na. Ka hazləni va Hyala, mbə fal \*ka Zhəwifə gwa'a gwa'a. \*Ndə kwal tsa Hyala gəzanci na: «Ghwəni mbəzli a ghəshi harkəŋa Shimanjw Piyer, ma nza gha fa kwəma dza naa gəzəŋa» kə ngəci. Va tsəgha ghwənəkəŋəy na ta harŋa» kə ghəshi. <sup>23</sup> Ma sa favə Piyer tsəgha na, dza na mba'a harəghəshiy dzəkə ghi, mba'a fənəyshi gwəci tsa shi, hi ghəshi kəyba.

Ma way pi tə həzlimə ki na, kəram Piyer kafəy li shi. Dza nihwəti ngwarməhiy mbə nəw Yesəw mbə məlmə Zhafa mba'a ghəshi dzashi kwasəbə. <sup>24</sup> Dza ghəshi tə həzlimə va, kwədīm ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Shezare. Tiba Kwərnəl niy nza mbə ndəghəshi, mba'a basəkə ngwardəhiy lə madigahiy slar slar ni gwa'a. <sup>25</sup> Ma Piyer kwa miy dəgha mbə dzəkə na, mba'a Kwərnəl madiy ta dza ta ka'wə.

Dza Kwərnəl tsəgha tsəfəkəwə tsəfəkəwəy kwa kwəma ci, ka pəra'wanci dividivi. <sup>26</sup> Dza Piyer mba'a kəsakati. Ma kə ngəci na: «Satiŋa! Yənəy, ndə nzee nja gha kwərakwə» kə.

<sup>27</sup> Ma sa kəsakati Piyer na, ka dzəkə ghi ghəshi kala sla kwəma ghəshi. Dzakə Piyer na, mbəzli basəshi tərəŋw dalala kəyba. <sup>28</sup> Ma kə Piyer ngəshi na: «A mbəzlee, a ghwəy sənay kiy, mahalakə na va ghəy, ghəy kaa Zhəwifə, ta jakəva ghəy lə \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ya ta dzəkə ghi tsa shi nžə. Əy, ma ki na, dza Hyala mba'a citəra shiy vantee taa bəti ya wa ndə ci nja ntsa mahalakə tsa kwa kwəma Hyala. Ya nja ntsa kamam gar jakəva li. <sup>29</sup> Ava va tsəgha zləbavee sana nay ghwəy, mba'ee səəkəra kala məni ma awə sa harda ghwəy. A nə ya kaa kwəma dəwee va ghwəy nana kiy, tawa harda ghwəya, nə ya?» kə.

<sup>30</sup> Tapə Kwərnəl ta zləba kwəma va, ma kə na: «Avanay kwa fafa vici na sana ndatəy, ma fəcava yən mbə cə'wə Hyala ge'i lə tsahi mahkan kəghi tseyey, mba'a nahwəti kwəma kəsara. Tsa', pən na, ndə məgarə kwa kwəmee, ka mbərə kwəbanj tsa kən ghən ci nja vici. <sup>31</sup> Ma kə ngəra na: «A Kwərnəl, a Hyala favə cə'wə gha, mba'a zəzətiy dzəkən kəti tsa kəti gha va mbəzli. <sup>32</sup> Va tsəgha səəkəe ta gəzəŋa. Sənzəvanay, ghwəni miy ta har Shimanjw Piyer mbə Zhafa. Avaciy ndə məlmə kəghi tsa Shimanjw, ndə kwəbə hwəteber, miy kwəfaa kərkəva ma na ghi tsa ci va» kə. <sup>33</sup> Dzee ki, mba'ee ghwənəshi mbəzli tanjan ta harŋa sana nay gha. Sa tsəhəshi ghəshi va gha na mba'a

gha zləbavə səəkə kwərakwə. Sənzənva kiy, avanaŋəy tikə gwanəŋəy kwa kwəma Hyala, ta fa kwəma gəzaŋa Ntsaa sləkəpə va ta gəzəŋəy» kə.

*Kwəma Hyala gəzə Piyer kəghi tsa Kwərnəl*

<sup>34</sup> Ma ləy hwəm sa kədfamti Kwərnəl gəzə kwəma ci va na, dza Piyer tsəgha, mba'a ghati gəzanshi kwəma, ma kə na: «Aya, kwagwa'a kwagwa'ay, avanaŋ nana ghee sənay na, ghəŋghən tsa mbəzli tifa va Hyala na nanzəw, pən!» <sup>35</sup> Ya wa ndə na mbə hwəlfəhi mbəzli gwa'a, kama na mbə hazləni və, ka mənī kwəma wəzə nay, ghəci na sa dī na. <sup>36</sup> A ghwəy sənay, miy tsaa niy ghwənikə Hyala kaa ka \*Izərayel. Miy tsa vay, Yəwən kwəma wəzə na, saa bəpə zərkə mbə slən tsa Yesəw \*Kəristəw na. Ghəci na Ndə sləkəpə gwa'a. <sup>37</sup> A ghwəy sənata kwəmaa niy gəzəkə Zhaŋ dzəkən \*batem. A ghwəy sənashi shiy mənishi ləy hwəm kwəma ci va. Sa ghatəvashi ghəshi mbə hidī Galile ka dzar pa' mbə hidī Zhəwde. <sup>38</sup> Zhini a ghwəy sənay njasa banavə Hyala bərçi nzə, lə Safə tsa nzə dəwdew tsa kaa Yesəw, ndə ka Nazaretə. Dza Yesəw mba'a təwramti hidī ndəkəwə ndəkəwə ni, ka mənipe kwəma wəzə na, ka mbəli mbəzli mbə dəvə \*ndə jaka tsa Hyala gwa'a. Kwəma məniti na va tsəghay, sa nzana mbə kəəti Hyala niy nza na. <sup>39</sup> Sənzənvay, ghəy na ka ndəgha fətiy dzəkən shi mənəhwə na gwa'a gwa'a tə hidī ka Zhəwifə, lə mbə Zherəwzalem. Dza mba'a mbəzli danwəvəgha vəgha tsəm pəəsliti. <sup>40</sup> Dza Hyala mba'a zhanakati mbə mətī tə kwa mahkana vici ci. Mba'a

banavə bərçi, ta cipə ghən tsa ci tə ghwəməy. <sup>41</sup> Sa ci na ghən tsa ci kaa mbəzli, citi ghən tsa ci na kaa mbəzli gwa'aw. War kwataka kaa ngəŋəy gwa'a tsəgha citəvay na. Ghəy ghəy shi tsəhavə Hyala ta ndəgha fətiy dzəkən ghala kwatanjata. Ləy hwəm sa zhanakati Hyala Yesəw tsa va mbə mətīy, a ghəy zəməhwə shiy, ka sahwə shi sa li. <sup>42</sup> Dzəghwa na, ghəci Yesəw tsa va mba'a ghwənaŋəy ta gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli. Mba'a ta mbə ghəy gəzanshi kaa mbəzli: «Ava ghəcia sa fəy Hyala ta sla ngwəvə kən mbəzli tə ghwəməshi ni, lə ni bəkwə bəkwə ni» pə ghəy ta ni. <sup>43</sup> Gwanashi gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala kwəmaa dzəkən, a kə ghəshi na: «Ya wa ntsaa dzaa banavə nəfə tsa ci ngəciy, ta kwəməvə pəli kwəma ci jikir na dza na lə slən tsa ci!» kə ghəshi» kə Piyer.

*\*Mbəzli kamaa ka Zhəwifə kwəməvə \*Safə tsa Hyala kwərakwə*

<sup>44</sup> War Piyer ghwəlay mbə gəzə kwəma va tsəgha na, 'wakəvə Safə tsa Hyala dəwdew tsa mba'a səkway dzəkən mbəzli fa kwəma ci va gwanashi. <sup>45</sup> Ma ka Zhəwifə nəw Yesəw va niy səəkəshi kwasəbə Piyer ki na, war ka manashi maŋa kwəma va. Sa nzana, mba'a Hyala vəliti Safə tsa nzə dəwdew tsa kaa \*mbəzli kamaa ka Zhəwifə kwərakwə ba. <sup>46</sup> Kataŋ nanzə ki na, mbə favə mbəzli va ghəshi ka gəzə kwəma kwa kwəma nihwəti mbəzli ghəŋghən ghəŋghən. Ka fə shəndəkə ghəshiy dzəti Hyala. Ma kə Piyer ki na: <sup>47</sup> «Avanashi mbəzli ni kwəməvə Safə tsa

**10:34** 10:34 Rm 2:11; Zhk 2:1 **10:35** 10:35 Zhŋ 9:31 **10:36** 10:36 Ezay 52:7; Rm 3:25-26; 5:1; 2Kwə 5:18; Kwəl 1:20; ShiZhŋ 19:16 **10:38** 10:38 Lk 4:18; 13:16; Zhŋ 3:2 **10:39** 10:39-40 3:15 **10:41** 10:41 1:4; Lk 24:30-31, 41-43; Zhŋ 21:12-13 **10:42** 10:42 17:31; Rm 14:9; 2Tim 4:1; 1Pi 4:5 **10:43** 10:43 13:38; Zher 31:34 **10:44** 10:44-46 2:4 **10:47** 10:47 8:36

Hjala dewardew tsa nja ghwæmmø kwørakwø. Ka dza ndøe mbay mæni awø ya ta mananshi \*batem ghwøla kiw» kø. <sup>48</sup> Dza na mba'a gøzanshi mbøzli, a mændi mananatisi batem lø sløn tsa Yesew \*Køristew. Ma sa mananamtishi mændi batem ki na, tapø ghøshi ka cø'wø Piyer, a ghøci nzøyayvay li shi, gar vici jøwø.

## 11

*Gøzø kwøma Piyer kaa mbøzliy nøw Yesew mbø Zherøwzalem*

<sup>1</sup> Løy hwømi kwøma va na, mba'a \*ka kwal Yesew ghøshi lø nihwøti mbøzliy nøw Yesew tø hididi ka Zhøwde favø, a \*mbøzliy kamaa ka Zhøwifø zløbavø kwøma Hyala kwørakwø, kø mændi. <sup>2</sup> Ma sa zhøghøkøvay Piyer dzømbø Zherøwzalem ki na, ka gøzanci kwøma ka Zhøwifø nøw Yesew, ma kø ghøshi ngøci na: «Wøzø mænti ghaw» kø ghøshi ngøci. <sup>3</sup> «Ghay, a gha søøkø køghi tsa mbøzliy \*slanti ma fø'yasa, kamaa ka Zhøwifø, mba'a gha zømøhwø shiy li shi, ndø ka Zhøwifø gha ngar!» kø ghøshi.

<sup>4</sup> Dzøghwa Piyer mba'a madiy ta canshi kwøma va bazhø bazhø njasa mæntøvata na ki, ma kø na: <sup>5</sup> «A mbøzlee, vanta kwømaa mænta: Ma yøn mbø mælmø Zhafa tø nahwøti vici yøn mbø cø'wø Hyalay, mba'ee nashi shiy nja kwa shiw, tsa' pøn na, shiy nja gwadø tsa dikø tsa, mba'am køsøvø slimim ci fadnanashi, mbø søøkø mø ghwømmø, ka sækwa pa' vøghee. <sup>6</sup> Pøn pa'i fati mætseti, ka nighø wøzø. Nighee na, shiy mbø, døbeker fadø søfa ni, lø shøkwadeshi, lø shiy dza lø hwø, mba'a 'yegwer tø ghwømmø. <sup>7</sup> Fee ßa na, mæli ndø mbø gøzøra

kwøma, a kø na: “A Piyer, sati køsøshi, a gha slaslashi, ka tashi, ta zømøshi!” kø. <sup>8</sup> Ma pøn na: “A Ndø sløkøra, awø kiw. Sløn sa makøpø Hyala va zømø ci, ya shi mahalakø niy, søøkø ghøshiy nza nehømi tø miy tsee tepøw!” Pøn. <sup>9</sup> Zhini ma kø mæli va kaa zløbara søøkø mø ghwømmø kwa baka søfa na: “Ma shi nø Hyala dewardew na ghøshi køy, ka nø gha awø, mahalakø na ghøshi pø gha ma!” kø. <sup>10</sup> Dza mahkan søfa shi va mbø mæniva tsøgha. Kø ghøshi gwanashi, mba'a ghøshi zhashiy zhimø ghwømmø.

<sup>11</sup> War ge'i ghala vøghwø tsa va ki na, mba'a mbøzli mahkan søøkøshiy dzøghwa døgha ntsa nzee va køy, søøkø mbø mælmø Shezare niy ghwønøkøshi mændi ta harda. <sup>12</sup> Zhini ma kø \*Safø tsa Hyala ngøra ßa na: “A Piyer, sati madi mbala kwasøbø mbøzli va! Øntaa gha kø ghøpø ma!” kø. Dzøghwa ngwarmøhimmø kwanj ni ni nøw Yesew niy søøkee tikø li shi, mba'a ghøshi nøwvøra ta dzømbø mælmø Shezare. Sa kafø ghøy li shi na, dza ghøy tøgwølmø dzakønøy dzakø ghi tsa Kwørnel. <sup>13</sup> Sa tsøhønøy ghøy na, dza zal tsa va, mba'a gøzanøy njasa nay na \*ndø kwal tsa Hyala møgarø køghi tsa ci, mbø gøzanci kwøma. Vanta kwøma gøzanci ndø kwal tsa va: “A Kwørnel, ghwøni mbøzli dzømbø mælmø Zhafa ta harja Shimanjw Piyer a ghøci søøkø. <sup>14</sup> Ta gøzanya kwømaa dzaa mbølitønja lø mbøzli køghi tsa gha gwanashi dza na!” kø, kø Kwørnel kaa ngønøy.

<sup>15</sup> Sa gøzanti na tsøgha, war sa ghatee gøzø kwøma kaa ngøshi tsøgha na, mba'a Safø tsa Hyala sækway dzøkøn shi, njasa niy sækway na vaa dzøkøn ghwømmø niy nza kwørakwø. <sup>16</sup> Pøn mba'ee

zəzəvə kwəmaa niy gəzəkə Ndə sləkəpə va, niy nə na: “Lə yam niy mənīpə Zhanj \*batem, ma na na ghwəyəy, ta səkəkə dza Safə tsa Hyala dēwdēw tsa dzəkən ghwəy” kə niy ni. <sup>17</sup> Hyala tarəkə na vəlanshi vəli nɔ, njasa niy vəlavəmmə na va ghala vəghwə tsa banavə ghwəmmə va nifer ghwəmmə kaa Ndə sləkəpə Yesəw \*Kəristəw kwərakwə. Ya sa nzana tsəgha Hyala mēnti kiy, wa slən tsee nee ki, kee ni “awə” pən kaa Hyalaa?» kə Piyer.

<sup>18</sup> Ma sa favə ka Zhəwifə nəw Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a ghəshi dəpəshi. Tapə ghəshi ta fal Hyala, ma kə ghəshi na: «Ma ghənzə tsəghay, ə banavə Hyala kwal kwərakwə kaa \*mbəzli kamaa ka Zhəwifə, a ghəshi tsa titihwə tsa shi kaa Hyala, ta mbə ghəshiy kwəmavə piy tsa kədī ma!» kə ghəshi.

*Mbəzli nəw Yesəw mbə məlmə Antiyəshə*

<sup>19</sup> Ma fəca pəəsli mēndi va Etiyənəy, tərəjw niy madishi mēndi ta sa ngəra'wə kaa mbəzli nəw Yesəw. Dzəghwa mba'a ghəshi ndanivərivashi, ka dza niva kwaba, ka dza niva kwaba, va ngəra'wə tsa va. Dza nihwəti mbə shi mba'a ghəshi dzashi ka tsəhəshi pa' tə hidī Feniki lə mbə məlmə Antiyəshə, mba'a tə hidī ka Shipər. Dza ghəshi na, war kwataka kaa \*ka Zhəwifə mbə məlməhi va gwa'a tsəgha ghəshiy gəzanshi kwəma Yesəw. <sup>20</sup> Dza nihwəti mbəzli nəw Yesəw mbə mbəzli səkəkə tə hidī ka Shipər lə mbə məlmə ka Shiren, mba'a ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Antiyəshə. Mba'a ghəshi gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na dzəkən Ndə sləkəpə Yesəw \*Kəristəw kaa

ka \*Gərekə mbə məlmə va. <sup>21</sup> Ma mbəzli va mbə dza shi va na, mbə kəətishi Ndə sləkəpə niy nza lə bərçi. Dzəghwa dāj mbəzli banavə nifer shi kaa Yesəw, ka zhəghəshi ka mbəzli nəw Ndə sləkəpə.

<sup>22</sup> Dzəghwa mba'a nəwər tsa kwəma va tsəhəy kwa sləmə mbəzli nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem. Ma sa favə ghəshi na, dzəghwa ghəshi bəj ghəshi ghwəngəhə Barnabasə dzəmbə Antiyəshə. <sup>23</sup> Ma sa tsəhəy Barnabasə na, mba'a nay njasa təfanatishi Hyala miy tsa nɔ kaa mbəzli nəw Yesəw mbə Antiyəshə. Dza na mba'a vəshiy ta kwəma va tərəjw. Kə mba'a gəzanshi kwəmaa dza mətəhanshi bərçi, a ghəshi kəsəvə nəw Ndə sləkəpə wəzə wəzə, lə nəfə tsa shi kwətiŋ. <sup>24</sup> Ma Barnabasə tsa vay, ndə wəzə niy nza na, lə \*Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa ci paf, mba'a banavə nəfə tsa ci gwanay kaa Yesəw. Dzəghwa mbəzli dājanj mba'a ghəshi zləbavə nəw Ndə sləkəpə ki.

<sup>25</sup> Ma ləy hwəm kwəma va na, dza Barnabasə ki mba'a kafəy mbə Antiyəshə, ka dzay dzəmbə məlmə Tarsə ta pəla Səwl. <sup>26</sup> Ma sa kəsəy na mbəba na, mba'a pəməkə dəmbə Antiyəshə. Dza ghəshi, ca' ghəshi zakə ha mbəba bakanashi. War ka basəva ghəshi jakə lə mbəzli nəw Yesəw gwa'a. Mba'a ghəshi banavə shiy kaa mbəzli dāj mbəba ki. Ava mbə məlmə Antiyəshə ghava kwa taja har slən tsa \*mbəzli ta səfa Yesəw «Mbəzli nəw Kəristəw».

<sup>27</sup> Ghala vəghwə tsa va na, mba'a nihwəti ka gəzə kwəma Hyala səkəkəshi mbə məlmə Zherəwzalem dzəmbə Antiyəshə.

28 Dzəghwa tsahwəti mbə shi kwətiŋ, slən tsa ci na Agabəsə, mba'a satiy gəzəkəvəri kwəma sa cinti \*Safə tsa Hyala, ma kə na: «Avanay lə bərci Safə tsa Hyala gəzee, ta səkə dza ma dikə naa dzəti hidī ghwəmmə gwa'a gwa'a» kə. (Kataŋ na mba'a ma va niy mənta, ge'i ge'i ghala vəghwə tsa məni Kwələdə mazə tə hidī ka \*Rəm gwanashi.)<sup>29</sup> Dza mbəzliy nəw Yesəw mbə Antiyəshə mba'a ghəshi sləkati tsəhə shiy ta kəəti ngwarməghəhishi mbə nəw Yesəw tə hidī ka Zhəwde. Ma kə ghəshi na: «Ya wa ndə na mba'a bəkə shiy njasa mbay bərci ci» kə ghəshi.<sup>30</sup> Dza ghəshi tsəgha ghəshi mənti. Sa tsəhamti ghəshi shi va na, mba'a ghəshi tivə kar Barnabasə ghəshi lə Səwl, ta vəli shi va kaa mətikwəkwer mbə mbəzli nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem.

## 12

*Kwəmaa dzəkən Zhakə tsa pəəslitim lə dzəkən Piyer tsa fagh-wam kwa fərshina*

<sup>1</sup> Ma ge'i ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a mazə \*Erədə ghati sa ngərə'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw.  
<sup>2</sup> Dza na mbəh pəəsliti Zhakə, zəmbəghəy Zhan, lə kafa'i.  
<sup>3</sup> Ma sa nay na ka vəshi \*ka Zhəwifə ta kwəma va na, dza na mba'a ghwənashi mbəzli ta kəsə Piyer kwərakwə bə. Ma fəcəna, vici tsə ka məndiy zəmə peŋ tsa kama cinjini ti mbə ghənzə.  
<sup>4</sup> Ma sa kəsanakə məndi Piyer na, mba'a faghwa kwa fərshina. Kə ti tivə ka sawji mən lə kwan ta mbəərə ndəghwə ci, fadə fadə fadə. Ma kə mbə təkə kwəma ci na: «Nzee sla ngwəvə dzəkən kwa kwəma mbəzli ləy hwə \*makwaghwa Pakə» kə.  
<sup>5</sup> Ma Piyer na, war

mbə ndəghwə ci məndi tsəgha kwa fərshina ki. Dza mbəzliy nəw Yesəw tapə ghəshi ta cə'wə Hyala ti, lə bərci, kala dəkəva ma ghəshi.

### *Səəmə tsa Piyer kwa fərshina*

<sup>6</sup> Va məndi tə kwa kərnī vərđi ta səvəri ta sla ngwəvə dzəkən Piyer, kwa kwəma mbəzli, tə saa bəkəti \*Erədə ki. Ma Piyer na, tə hi ghəci, tsatsa kwa dənəw tsahi bakə, kwa jipə ka sawji bakə. Ma ka ndəghwə miy ciki fərshina pərikə kwa miy dəgha bə na, mbə ndəghwə ghəshi kwərakwə.  
<sup>7</sup> War vətəghə, ndə kwal tsa Ndə sləkəpə tsahwəy tība tsəgha. Mba'a wan pi mənīy kwa fərshina. Kə ndə kwal tsa va, gwanəz, gwanəzay Piyer vəgha slərpə ci, mba'a fərgəy. Ma kə ngəci na: «A Piyer, sati tanjan» kə. War gwəravə tsahi tsati məndi va li shi tsəgha, dzəghwəbə ghəshi shəkəshi səkwa tə dividivi ci.  
<sup>8</sup> Ma kə \*ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəci na: «Pəhəti məgapa gha, a gha pambə kwəkweher gha» kə. Mba'a Piyer mənti tsəgha. Zhini ma kə ngəci bə na: «Pakən kwəban tsa gha a gha nəwra» kə.  
<sup>9</sup> Kə Piyer ka nəw tsəghaa səvəri. Ma ghəci na, bəti shi məni ndə kwal tsa va va na nja shi katan ni na naci diw. War njasa shiwti na shiw ghəciy nighə.  
<sup>10</sup> Dza ghəshi tan ghəshi tanəti kwa tanə ka ndəghwə mbəzli kwa fərshina, zhini tan kaa kwa baka, mba'a ghəshi səkəshiy dzəvəgha gəzli kwa tsahi miy dəgha va, bazhə ghənzə dzəmbə məlmə. Dzəghwa na bən ghwənamti ghen tsa nəzə kwətita, kwa kwəma shi. Mba'a ghəshi səvərishi tə ngwəla, ka dzəghwashiy dzəghwa kwal.

'Wakəvə ki, mbərəkə, ndə kwal tsa va zlay Piyer tsəgha, ra'i zay.

<sup>11</sup> Dzəghwa Piyer ki mba'a fəti ghən ta kwəma tifa, ma kə na: «Ma nanay, e sənay ki, katan na, Ndə sləkəpə ghwənay na ndə kwal tsa ci, na mbəlantəra na mbə dəvə mazə Erədə, lə va kwəma ngəra'wə tsa niy di \*ka Zhəwifə va sara» kə.

<sup>12</sup> War sa təkəvə na tsəgha na, mba'a kafəy, karə dzakə ghi tsa Marəy mbəghəy Zhan, ntsa har məndiy Markə. Ghalaba na, dan mbəzli basə shi, ka cə'wə Hyala kəyba. <sup>13</sup> Dza na ndəs tsəhəy, ka tsa gəzli ghəci miy dəgha, Ma sa tsata na gəzli na, mba'a makwa maliy ghəra slēni kəghi tsa va səkəta, ta ghwənamci dəgha. Slən tsa nzə na Rəwde. <sup>14</sup> Tsəhə tsa tsəhə na miy dəgha na, mba'a fəti ghən ta məli Piyer. Dza na ki, mba'a vəshita, kala zhini ghənzə ghwəni ciki va vəshi di, kə del zhəghəghəvata lə bali. Ma kə kaa mbəzli na: «Aya, waa Piyer na sa va, avaci pəriba miy dəgha!» kə. <sup>15</sup> Ma kə ghəshi ngəta na: «Əm! Ə gazlaka gha shəkəna? Kwəma naa səkəy tifa?» kə ghəshi. «Awə, ghəci na katan» kə mali va. Zhini ma kə ghəshi na: «Ghənzə tsəghay, məkəwə ci na ghəshi» kə ghəshi.

<sup>16</sup> War ma Piyer ki na, war mbə tsa gəzli va ghəci naci. Səkə ghəshi ki, bənjə'i ghəshi ghwənamti miy dəgha. Ma sa nə ghəshi tsa', kə ghəshi na, kar tə Piyer. Nja madanə ghəshiy nata nava kwəma tsəgha. <sup>17</sup> Dzəghwa Piyer kafə, kafata dəvə ci, mba'a damətishi, sa gaka ghəshi. Dza na, ka slanshi njasa pəlikəmə Ndə sləkəpə kwa fərshina. Ma kə na: «Gəzancim kwəma va kaa Zhakə, lə kaa nihwəti ngwarməhimmə nəw Yesəw» kə. Ləy hwəm

kwəma va na, mba'a səvəriy, ka dzay dzəti tsahwəti pi.

<sup>18</sup> Ma tə way pi ki na, kala nay Piyer ka sawji. Dzəghwa tərənjw ghəshi səvəriyashi va kwəma kən, sa sənay ma ghəshi njasa gha naa barvay kwa fərshina. <sup>19</sup> Dza tapə Erədə mbə ghwəni mbəzli ta pəla ci, shan ghəshi vəgha nay. Ma sa pələhwə məndi Piyer kala nay ma məndi na, dza tapə məndi mbə dəw kwəma va ka sawji va, dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli: «Bakwamtim ka sawji va» kə. Dzəghwa mba'a madiy mbə hidfi ka Zhəwde ka dzay dzəmbə məlmə Shezare, mba'a dzaa nzay nza mbəba.

#### *Njasa mətiy \*Erədə*

<sup>20</sup> Ghala vəghwə tsa məni Erədə va mazəy, tə hidfi ci niy va mbəzli ka Tir lə mbəzli ka Shidanw pəla shi ka ghəshiy zəmə. Ma ge'i lə tsahwəti vəghwə na, mba'a nəfə tsa Erədə niy satiy dzəkən shi. Dza ghəshi tə nahwəti vici jakə ghəshi jakəti miy tsa shi, ta dza ta sləka kwəma li, ta mbə kwəmaa kama kwa jipə shi li. Dza ghəshi pərba va Bəlastəsə, ghəci ntsaa ghəra slēni mbə ciki tsa Erədə, mba'a ghəshi tsəhəshi, ta mbə ghəciy nza dza kwa bəla shi. Mba'a ghəci zləbavə. Dza ghəshi mba'a ghəshi tsəhəshi va Erədə ta sləka kwəma.

<sup>21</sup> Ma sa səkəta viciy niy titim ki na, dzəghwa Erədə mba'a pakən kwəban mazə tsa ci. Dza na dərəsə nzəyəy kwa gəzli mazə ci. Tapə ghəci ta gəzanshi kwəma kaa mbəzli zlanzlan. <sup>22</sup> Kə mbəzli ka fal ki, ma kə ghəshi na: «Hyala na nava gəzə na kwəma, ndə ngəri naw!» kə ghəshi. <sup>23</sup> Tibata ki na, nza'jəw, Hyala ghwənikə ndə kwal tsa nzə ta fanambə zəlghwə mətəla'i kaa

Erədə, mba'a mətuy. Ma mətuy kəsay vay, sa nzana mba'a mənti fəgə, ka bəti ghən tsa ci ka Hyala.

<sup>24</sup> Ma ləy hwəm mətuy ci va na, war ə kwəma Hyalaa dza kwa kwəma kwa kwəma. Mbəzliy nəw Yesəw nashi ki na, war mbə mətəshəva ghəshi tərəŋw. <sup>25</sup> Dza kar Səwl ghəshi lə Barnabasə mba'a ghəshi kədanti sløni shi mbə Zherəwzalem. Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi zhəghəghəvashiy dzəmbə Antiyəshə. Pəm ghəshi pəməvə Zhan tsa har məndiy Markə kwasəbə shi ghəshiy səəkə.

*Hyala harvə kar Səwl lə Barnabasə ta dza ta gəzə kwəma nəzə kaa mbəzli*

### 13

<sup>1</sup> Ma ghala pətsa va na, mba'a ka gəzə kwəmaa səəkə va Hyala kaa mbəzli, lə mbəzliy bəni shiy kaa mbəzliy nəw Yesəw niy nza mbə məlmə Antiyəshə. Avənan slən tsa mbəzli va: Kar Barnabasə ghəshi lə Shimeyanw tsa har məndiy «Ntsa ngəri tsa» mba'a Ləshiyəsə ndə ka Shiren, mba'a Manayen, saa kəli lə mazə \*Erədə, mba'a Səwl ki.

<sup>2</sup> Ma tə nahwəti vici na, mba'a mbəzliy nəw Yesəw jakəshi ta cə'wə Ndə sləkəpə, ka məni səwmay. Ma ghalaba na, mba'a \*Safə tsa Hyala gəzanakəshi kwəma, ma kə ngəshi na: «A mbəzli ni, bəkəvəridam kar Barnabasə lə Səwl, tsarakə mbə ghwəy, a ghəshi dza ta ghəra sløni harvəshee va ti» kə. <sup>3</sup> Ma sa gəzanakəshi Safə tsa Hyala tsəgha na, dza ghəshi tifa tapə ta cə'wə Hyala, ka məni səwmay. Ma ləy hwəm sa manamti ghəshi səwmay, gwa'a ghəshi cə'wamti cə'wə ki na, dza ghəshi bəm fanakənsi dividivi kaa mbəzli

bakə ni va, mba'a ghəshi zlashiy dzashi.

*Gəzə kwəma Hyala kar Barnabasə lə Səwl kaa mbəzli tə hidfi ka Shipər*

<sup>4</sup> Ma sa təravə \*Safə tsa Hyala kar Barnabasə lə Səwl, mba'a ghwənashi tsəgha ki na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə məlmə niy kwəfaa kərkəva ma, Sheləshi, kə məndi kaa slən tsa məlmə va. Dza ghəshi kaf kafəshi mbəba kwa kwambəwal, ka dzashiy dzəti hidfi tə jipə yam, Shipər, kə məndi kaa slən tsa hidfi va, <sup>5</sup> dza nishə ghəshi tsəhəshi mbə Salamin, nahwəti məlmə tə hidfi va. Tapə ghəshi ta gəzanashi kwəma Hyala kaa mbəzli mbəba mbə ciki basəva \*ka Zhəwifə. Tifa Zhan Markə kwasəbə shi ghalaba, ta kəətishi.

<sup>6</sup> Dza mba'a ghəshi kafəshi mbə məlmə Salamin, mba'a ghəshi tanamti Shipər. Dza nishə ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Pafəsə. Ma mbəba na, mba'a ghəshi kəsay tsahwəti ndə dəfəl, saa niy bəti ghən tsa ci, ka \*ndə gəzə kwəma Hyala tifa, ndə ka Zhəwifə ghəci. Slən tsa ci na Bar Yesəw. <sup>7</sup> Ntsa kwa dəgha ngwəmna tsa tə hidfi va ghəci niy nza. Serzhiyəsə Pələsə, kə məndi kaa slən tsa ngwəmna tsa va. Zal ndə məhərli tərəŋw ghəci. Dza na tə nahwəti vici da' harvə kar Barnabasə ghəshi lə Səwl. Ma sa harvəshi na na, ka di favə kwəma Hyala ghəci və shi. <sup>8</sup> Ma Bar Yesəw, ndə dəfəl tsa har məndi va lə kwəma ka \*Gərekə Elimasə na, ka ndərə kar Səwl lə gəzə kwəma shi va, ka pəla kwal tsa makamti ngwəmna tsa va, va yə kwəma Hyala. <sup>9</sup> Dzəghwa Səwl tsa har məndiy Pəl, sa təhay Safə tsa Hyala na, bəm fati mətə ci ti.

<sup>10</sup> Ma kə ngəci na: «Gha gha

sa təhay hwəlfə dzərvə tə hidfi tsa, lə ndərəm gwa'a, gha zəghwə \*ndə jaka tsa Hyala tsa! Gha gha saa dī ma kwəma slar na tsa gwa'a! Ka dza ghaa zlay pəla sawa kwəma pəhəti Ndə sləkəpə məni nzə tsəy? <sup>11</sup> Favə tə gha, ava Ndə sləkəpə taa məni ngwəvəə dzəkən gha sənzənva. Ta ghwəlfəŋa dza gha, ka hiŋa kala nay pi» kə.

War ghwəla na, nza'jəw ndə dəfəl tsa va ghwəlfəy, mba'a zhəghəy nja mbə kwəsli. Tapə ghəci mbə danərə, ka pala ntsaa dzaa kəsə tə dəvə ci. <sup>12</sup> Ma sa nashi Ngwəmna tsa va shiy mənishi va tsəgha na, mba'a banavə nəfə tsa ci kaa Yesəw. Tərəŋw kwəma favə na vaa dzəkən Ndə sləkəpə ndəŋway mbə nəfə tsa ci.

*Kar Pəl lə Barnabasə mbə məlmə Antiyəshə tə hidfi ka Pishidi*

<sup>13</sup> Ma tə nahwəti vici na, mba'a kar Pəl lə mbəzli nza ghəshi li shi kafəshi mbə Pafəsə kwa kwambəwal, mba'a ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Perzhə tə hidfi ka Pamfili. Dza Zhan Markə təhə təhəvərivay li shi tifa, mba'a zhəghəghəvay zhəmbə Zherəwzalem. <sup>14</sup> Ma ghəshi niy tərmbə na, kəram ghəshi madishi mbə məlmə Perzhə, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə məlmə Antiyəshə tə hidfi Pishidi. Dza ghəshi fəca \*vici dəkəva ka Zhəwifə, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə, mba'a ghəshi nzəyshi mbə mbəzli. <sup>15</sup> Dza məndi ka jangə zliya \*kwəma pəhəti Hyala lə zliya kwəma ka gəzə kwəma Hyala. Sa jangamtishi məndi na, dza mbəzliy 'wa kwal mbə ciki basəva tsa va

mba'a ghwənanavəshi miy kaa kar Pəl, ma kə ghəshi na: «A ngwarməhinəy, mba'a kə kwəma va ghəwəy ta mətshahansi bərci kaa mbəzliy, a kwal va ghəwəy ta gəzə nzə» kə ghəshi.

<sup>16</sup> Sa gəzəkə ghəshi tsəgha na, dza Pəl mba'a satiy, kaf kafata dəvə ci ta mbə mbəzliy nzəyshi dəkədekə. Ma kə na: «A mbəzli ka \*Izərayel lə ghəwəy ghəwəy nihwəti mbəzliy hazləni va Hyala gwa'a. Ya' pə ghəwəy. <sup>17</sup> Hyala mbəzli ka Izərayel tsəhavə na jijihimmə, ta nza ghəshi ka mbəzli nzə. Ma ghala pətsaa nza ghəshiy ka məlmə, ghəshi tə hidfi ka \*Ezhipətə na, dza na, mba'a kəlitə hwəlfə shi, zhini na, mba'a mənti kwəma madəŋa madəŋa na dan, ta mbəə bəkəvərishə mbəfa. <sup>18</sup> Sa bəkəvərishə na na, gar piya fadə mətəkə ghənzə mbə zəmanshi shiy mbə gamba. <sup>19</sup> Mba'a zamti hwəlfə mbəzli mbərfəŋ, lə mezhezə shi gwa'a tə hidfi ka \*Kanana. Ma sa zamtishi na na, dza na mba'a banavə hidfi shi kaa ka Izərayel va, ta nzəy ghəshi ti shi.

<sup>20</sup> Shi va gwanashi na, gar piya bələkwə fadə lə cifə mətəkə ghən kən niy nza ghəshi ghalaba, 'wava na ghala vəghwə tsa shi mbə Ezhipətə lə mbə gamba pa' mbə \*Kanana. Ləy hwəm na, dza Hyala mba'a banavəshi ka sla ngwəvə kaa jijihimmə va, pa' ghala vəghwə tsa \*Saməyal ndə gəzə kwəma Hyala. <sup>21</sup> Ma ghala vəghwə tsa Saməyal na, dza ghəshi ka dəw ndə va Hyala, ta məni mazə ghəciy dzəkən shi. Mba'a Hyala banavəshi Sawəl zəghwə Kishə, mbə takə tsa \*Benzhaməŋ. Piya fadə mətəkə Sawəl tsa va mənti mbə mazə tsa va.

**13:11** 13:11 9:8; 22:11 **13:13** 13:13 13:5; 15:38 **13:14** 13:14 17:2 **13:15** 13:15 15:21  
**13:17** 13:17 Səvəri 1:7; Nəw 5:15 **13:18** 13:18 Səvəri 16:35; Bəla 14:33-34; Nəw 29:4  
**13:19** 13:19 Nəw 7:1; Zhə 14:1 **13:20** 13:20 KaSlaNgw 2:16; 1Sam 3:20 **13:21** 13:21  
 1Sam 8:5, 19; 10:21; 11:15 **13:22** 13:22 1Sam 16:12; 13:14



<sup>22</sup> Dza Hyala mba'a banti Sawəl mbə mazə, sa banti na na, dza na mba'a zhiniy paranatishi \*Davitə ka mazə tsa shi. Tsa' kə niy niy dzəkən na: "Avee pəlavə Davitə zəghwə \*Zhese, ntsa diti nəfə tsee, ntsaa dzaa mbay mənti kwəma bərkətee mbə nəfə tsee gwa'a!" kə. <sup>23</sup> Səəkə mbə takə tsa Davitə banakəshi Hyala Yesəw kaa ka Izərayel, ta nza ghəci ka ntsaa mbəlishi. Tsəgha niy gəzanakəshi na kwatanə. <sup>24</sup> Ghala Yesəw ghwəla ta gha sləni ciy, a Zhan ndə mənipə \*batem niy gəzanamtishi kwəma Hyala kaa ka Izərayel. Ma kə niy niy: "Zhəghantim nzəy tsa ghwəy gwanəwəy, e mənəwəy batem" kə niy ni kaa ngəshi. <sup>25</sup> Ma kə Zhan niy ni mbə kwa kəni sləni ciy: "Wa ndə nzee bərkəti ghwəy kia? Ma ntsa ndəghə ghwəy vay, ghəci nzee na neyew. Na nacy, mbə səəkə na ləy hwəm tsee, tərənwbə ghəci na kaa ngəra. Məndee mək ta pəli ya yidi mbə kwakwahə tsa mbə səda ciw" kə niy ni.

<sup>26</sup> Favə tə ghwəy nana ki ngwarməhira, ghwəy ghwəy jijihiy Abəraham, lə ghwəy ghwəy nihwəti mbəzliy hazləni va Hyala. Ma kwəma kwa mbəlipə nay, kaa ngəmmə ghwənikə Hyala. <sup>27</sup> Ta na na mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem ghala vəghwə tsa Yesəw, lə mezhizhə shi gwa'ay, niy sənay Yesəw ghəshi, ka Ndə mbəlipəw. Niy dzəghwa sləmə shi kwəma gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala, ya tsəgha niy nza ghəshi mbə fa nzəw, njasa nza vici dəkəva ka Zhəwifə gwa'aw. Ma fəti banavə ghəshi va kaa Yesəwəy, ge'i faghwa ghəshi kwa kwəmaa niy gəzəkə

ka gəzə kwəma Hyala va. <sup>28</sup> Ya tsəgha nza na kala kwəmavə kwəma ghəshi tar kabaka ci ya namaba nzə gar məti ghəci ti na, war pəəsli kə məndi pəəsli, kə ghəshi kaa Pilatə. <sup>29</sup> Ma sa mənti ghəshi tsəgha, njasa niy gəzəkə Hyala va gwanata kwa zliya ghala kwatanataa dzəkən ki na, dza mba'a ghəshi bəkəghwa tə tsəm faghwa kwa kwəli. <sup>30</sup> Dza Hyala nanzə, mba'a zhanakati mbə məti. <sup>31</sup> Dza na vici dən ghəci mənti, ka canshi ghən tsa ci kaa mbəzliy niy nza kwasəbə ghala kafə na mbə hidī ka Galile, pa' mbə Zherəwzalem. Mbəzli vay, ghəshi na ka ndəgha fətiy dzəkən sana, ka gəzə kwəma ci kaa mbəzli.

<sup>32</sup> Ghəy kwərakwə ba kiy, Yəwən kwəma wəzə na va na sana səəkə ghəy ta gəzanwəy. Ghala kwatanatay, a Hyala niy gəzəkə: "Ta mənəwəy shiy dzee" kə kaa jijihimmə. <sup>33</sup> Dzəghwa na nana ki na, mba'a mənti shiy niy gəzəkə na va mənishi kaa ngəmmə, ghwəmmə ndərazhi shi, lə kwəma zhini tsa zhanakati na Yesəw mbə məti. Nja kwəma tsasli məndi vaa dzəkən mbə \*zliya cəm tsa Davitə, vəh bakə, ma kə məndi na: "Gha na zəghwee! 'Wava na tə ndatsəy, dənə nzee" kə məndi. <sup>34</sup> Ma Hyalay, aa niy gəzamti kwatanata, ta zhanakati Yesəw dza na mbə məti, ka dza naa zhiniy mətiw, ka dza naa ghwabəw, kə niy ni. Ghənzə na kwəmaa niy dī na vaa gəzə, ghala kwa niy nə na va: "War katan njasa gəzamtee va kaa Davitə na, ta ndənəwəy təfə miy tsa dēwdēw tsa kərə ma dzee" kə. <sup>35</sup> Va tsəgha nə naa ni, "Ka dza ghaa zlay

**13:23** 13:23 Ezay 11:1; Rm 1:3; ShiZhn 5:5 **13:24** 13:24 Lk 3:3 **13:25** 13:25 Lk 3:15-16  
**13:27** 13:27 3:17 **13:28** 13:28 Lk 23:4, 14-15, 21-23 **13:29** 13:29 Lk 23:50-56 **13:30**  
 13:30 3:15 **13:31** 13:31 1:3, 8 **13:32** 13:32-33 Cem 2:7; Rm 1:3-4 **13:34** 13:34 Ezay 55:3  
**13:35** 13:35 Cem 16:10 **13:36** 13:36 2:29

ntsa gha slar tsa ghwabəyəw”  
kə Davitə dzəghwa tə tsahwəti pi.

<sup>36</sup> A ghwəy sənay, ma na Davitə  
ta na tsa ci ghənəy, aa niy mətiiy,  
mba'a məndi lamti kwasəbə  
dəhiy gwanashi, mba'a ghwabəy.

<sup>37</sup> Ma na na ntsa zhanakati Hyala  
va mbə məti na nacyi, ghwabəy  
naw. <sup>38-39</sup> Va tsəgha, ma ghwəy  
kiy ngwarməhiray, sənay tə  
ghwəy, mbə slən tsa Yesəw tsa  
va dza Hyalaa pəlayŋwəy jikir  
tsa ghwəy mbə nəfə tsa nʒə. Ma  
ntsa banavə nəfə tsa ci ngəciy,  
ta mbəliy dza na va kwəma ci  
jikir na. Na na kwəma pəhəti  
Məyizə na, ka mbəlantəŋwəy na  
mbə kwəma ghwəy jikir na nanzə  
kiw. <sup>40</sup> Ava va tsəgha kiy, mənim  
məhərli tərəŋw, vantaa kwəmaa  
gəzəkə ka Hyala va mbəradzə  
səəkətaa dzəkən ghwəy. <sup>41</sup> Sa niy  
nə ghəshi va, ma kə ghəshi na:

Nighəm ki, ghwəy ghwəy mbəzliy  
kəli ghən tsa shi ni.

Vanayəy, ta məni shiy dzee kwa  
mətsə ghwəy,

shiy kala gar zləbashi ghwəy,  
ndə kə slakəŋwəyshi ghwəy kala  
nashi.

Va shi dzee məniiy, ra'i ghwəy ta  
zanwəy,

kala sənashi ma shi dza ghwəy  
məni,

a kə ghəshi niy ni» kə Pəl.

<sup>42</sup> Ma sa kədanti Pəl gəzə  
kwəma ki na, mba'a ghəshi  
səvərishi lə Barnabasə mbə  
ciki basəva tsa ka Zhəwifə va.  
Sa səvərishi ghəshi na, tapə  
məndi mbə cə'wəshi, ta mbə  
ghəshiy zhikə ta gəzanshi kwəma  
va tsəgha fəca vici dəkəvaa  
zhikə. <sup>43</sup> Ma sa kədiiy jakəva  
na, dza mbəzli ka Zhəwifə dāŋ,  
lə nihwəti mbəzliy niy mənishi  
ka ka Zhəwifə, mba'a ghəshi  
nəwhwə kar Pəl lə Barnabasə.  
Dza kar Pəl mba'a ghəshi

mətsahanavəshi bərcki lə gəzə  
kwəma. Ma kə ghəshi na: «A  
Hyala məntəŋwəy wəzə hwər tsa  
nʒə, nana kiy, nəwəm kwəma nʒə  
wəzə» kə ghəshi.

<sup>44</sup> Ma sa səəkəta nahwəti vici  
dəkəva ki na, dzəghwa dāŋba  
mbəzliy basəshi mənishi ta fa  
kwəma Ndə sləkəpə dza Pəl va  
ta gəzə. <sup>45</sup> Ma sa nay ka  
Zhəwifə vərəm tsa ndə ngəri  
basəy dāŋəy tsəgha na, tapə  
ghəshi mbə hərəhə. Dza ghəshi ka  
gəzə na shi kwəma, ghəŋghən lə  
na Pəl va, ka tsəərə. <sup>46</sup> Dza kar Pəl  
lə Barnabasə, ka gəzanshi kwəma  
kala hazləni ma, ma kə ghəshi na:

«Əhəməy, kaa ngəŋwəy ghwəy  
ka Zhəwifə niy dī Hyala məndiiy  
gha gəzə kwəma nʒə. Dzəghwa  
ghwəyəy, kala dī zləbā kwəma va  
ghwəy. Mba'a ghwəy nay ghən  
tsa ghwəy kala gar kwəməvə  
piy tsa kədī ma. Ma ghənzə  
tsəghay, avanəŋəy taa dzanəy dza  
kwa \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə  
ta gəzanshi kwəma Hyala nana  
na ghəy ki. <sup>47</sup> Sa nzanay,  
avanta kwəmaa niy gəzəkəŋəy  
Ndə sləkəpə tala, ma kə niy niy:  
“Ma ghay, nja wan pi fəyŋee ta  
ci kwal tsa wəzə tsa kaa mbəzli  
gwa'a, a gha gəzanshi njasa dzee  
mbəlishi kaa hwəlfəhi mbəzli tə  
hidi ghəŋghən ghəŋghən, pa' tə  
pətsa kərkə hidi” kə niy ni» kə  
ghəshi.

<sup>48</sup> Ma sa favə mbəzliy kamaa  
ka Zhəwifə nava kwəma tsəgha  
na, tapə ghəshi ta vəshi, ka fal  
kwəma Ndə sləkəpə. Ma mbəzliy  
niy tərati Hyala ta kwəməvə piy  
tsaa kədī ma na, mba'a ghəshi  
banavə nefer shi kaa Yesəw.

<sup>49</sup> Dzəghwa kwəma Ndə  
sləkəpə nanzə ki, gwa'a gwa'a  
tsəhəta tə hidi va. <sup>50</sup> Ma sa nighəti  
ka Zhəwifə tsəgha na, dza ghəshi

tapə ta həhəərə mi'i tə dimə, shiy jahambəvashi mbə nəw kwəma Hyala, mba'a mbəzli ka hidī tifa. Sa həərivərishi ghəshi na, gha' ghəshi ghavə sa ngəra'wə tsəgha kaa kar Pəl lə Barnabasə, dza təl ghəshi banavəshi bali tə hidī shi. <sup>51</sup> Dza kar Pəl, mba'a ghəshi batamti kwərbi tə shid'shid' shi, ta mbə ka Zhəwifə vaa sənay, kən ghən tsa ghəy ghəy ka Zhəwifə va na kwəma ghəy jikir na, kə ghəshi. Ma sa mənti ghəshi tsəgha na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə məlmə Ikəniyəm. <sup>52</sup> Ma mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Antiyəshə, ya tsəgha dzashi kar Pəl ki na, paf paf ghəshi tihəshi va vəshi, mba'a va \*Safə tsa Hyala dəwdəw tsa nashi ki.

## 14

*Kar Pəl lə Barnabasə mbə məlmə Ikəniyəm*

<sup>1</sup> Ma sa tsəhəshi kar Pəl lə Barnabasə mbə məlmə Ikəniyəm na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə, njasa mbə Antiyəshə va. Ka gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli. Dza mbəzli dan, mba'a ghəshi banavə nefer shi kaa Yesəw mbə \*ka Zhəwifə lə mbə niy kamaa ka Zhəwifə mbəzli. <sup>2</sup> Dzəghwa ka Zhəwifə zləbati ma yi kwəma va va, tapə dzəmbəshi mbə həərə \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ta mbə ghəshiy ndərə mbəzliy nəw Yesəw. <sup>3</sup> Ya tsəgha nzə na, mba'a kar Pəl hyayvashi mbə məlmə Ikəniyəm, ka gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli lə nəfə kwətiŋ, kala hazləni ma, mba'a ghəshi banavə ghən tsa shi kaa Ndə sləkəpə. Ma Ndə sləkəpə na, ka bənsi bərçi, ta məni shi maɗaŋa maɗaŋa ni lə shiy cipə kwəma, ta mbə məndiy sənay, katan na

kwəma wəzə hwər tsa Yesəw va gəzəpə kar Pəl, kə məndi. <sup>4</sup> Dzəghwa mbəzli mbə məlmə ki, bakə mbə ghəshi tihəvərivashi. Dza kwa bəla ka Zhəwifə nihwəti, ma nihwəti na, dza kwa bəla kar Pəl.

<sup>5</sup> Dza mbəzliy kamaa ka Zhəwifə lə ka Zhəwifə jakə ghəshi lə mbəzli shi dikə dikə ni gwa'a, mba'a ghəshi gəzəti dza ta ghəra kar Pəl lə Barnabasə, lə ta pə'watishi ka bakwamtishi lə hərəzli. <sup>6</sup> Dza kar Pəl mba'a ghəshi fəti ghən ta kwəma va. Ma sa fəti ghəshi ghən na, mba'a ghəshi hwəshiy dzashiy dzəmbə məlmə Listər, lə Derbə, tə hidī ka Likwaniya, mba'a dzar mbə ni vəgha shi məlməhi gwa'a. <sup>7</sup> Sa tsəhəshi ghəshi dzar mbə məlməhi va na, dza ghəshi, ka gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw kaa mbəzli dzar mbə shi.

*Njasa pə'wəm Pəl lə hərəzli mbə məlmə Listər*

<sup>8</sup> A tsahwəti zal niy nza tifa mbə məlmə Listər, war mənəzəy ghəci niy nza, sa bəkwəshi shid'shid' ci. Vədīr ghəci ghala yakə mbəghəy, kala səkə ghəciy dzahwə dza. <sup>9</sup> Ma tə nahwəti vici Pəl mbə gəzə kwəma na, war a ghəciy fa kwəma va. Dza Pəl mba'a fati mətə ci ti, ka nighə, mba'a nay ghəci banavə nəfə tsa ci kaa Hyala, ka sənay a Hyalaa mbəliti, kə. <sup>10</sup> Dza ma kə kaa ngəci zlanzlan na: «A ntsa, sati garəŋa tə shid'shid' gha» kə. Dzəghwa ntsa va, tsəgha na, kə, mba'a sati lə zli, ka dza.

<sup>11</sup> Ma sa nata mbəzli tifa kwəma mənti Pəl va tsəgha na, 'wakəvə ghəshi, tapə ta ngwəmə lala, ka gəzə kwəma zlanzlan kwa kwəma shi. Ma kə ghəshi na: «Aya! Waa hyeler tsahwəshi

naa dzəmbə ghwəmmə, ka mənti ghən tsa shi ka ke ngəri!» kə ghəshi. <sup>12</sup> Dza mba'a ghəshi fanatishi slənedfemer hyeler shi va, \*Zəs, kə ghəshi kaa Barnabasə, \*Hermesə, kə ghəshi kaa Pəl. Sa nzana Pəl sa tə kwəma mbə gəzə kwəma gəzə ghəshi. <sup>13</sup> Ma ciki ta \*hil Zəsəy pərikə kwa miy dəghaa dzəmbə məlmə niy nza na. Dza ntsaa ta hil Zəs, mba'a kəsəkə kəbəhi, lə mbərə ghwə shiy ti shi ngaca ngacaa dzəmbə ciki tsa va, ta ta hil, ghəci lə mbəzli shi va gwanashi. Hil tsa dī ghəshi va tay, kar Pəl ghəshi lə Barnabasə na ghəshi.

<sup>14</sup> Ma sa favə \*ka kwal Yesəw nja kar Barnabasə lə Pəl nava kwəma tsəgha na, mba'a nəfə tsa shi satiy, dza ghəshi tapə ta slikwə kwəbenjer kən ghən shi, ta mbə mbəzli vaa sənay, ka dī shi mənī ghəshi va kar Pələw, kə ghəshi. Ka kəsli bali dzar dzəmbə mbəzli va. Ka zlapanshi kwəma zlanzlan. <sup>15</sup> Ma kə ghəshi na: «A mbəzli ni, tawa, mənī ghwəy gəla nini shiy tsətsəa? Ma ghəy, shi nashi ghwəy niy, ke ngəri nza ghəy njasa nza ghwəy va kwərakwə! Yəwən kwəma wəzə na na sa bəkəjwəy ghəy va Ndə sləkəpə. A ghwəy mbəə zhəghanavə hwəm kaa ta mbəri tsa shi kama vəri ni ti shi. A ghwəy zhəghətəvanjwəy dza kwa Hyalaa kwa bəpə piy. Hyalaa ngati ghwəmə, lə hidī, lə kwəfahi, mba'a shiy gwa'a gwa'a. <sup>16</sup> Hyala vay, aa niy zlashi hwəlfəhi mbəzli gwanashi, ghala vəghwə tsa kwatanja, a ghəshi nəw kwəma dī məhərli shi gwa'a. <sup>17</sup> Ma ya tsəgha nze na, mbə cipə ghən tsa nze niy nza na, yən na Hyala, kə, dzar mbə kwəma wəzə tsa məməni na.

Sa nzana, mbə nzəmənəwəy van ghənzə səkə mə ghwəmə, ka nakənəwəy shi zəmə ghwəy wəzə. Ka ngaslaynəwəy lə shi zəmə, ka təhay nefer ghwəy lə vəshi» kə ghəshi.

<sup>18</sup> Ya tsəgha gəzə kar Pəl kwəma caslakə caslakə na tsəgha na, war ngahə kwəmavə ghəshi makəti mbəzli va, va hanamshi shiy ta ta shi, ka məjə'a hil tsa shi.

<sup>19</sup> Ma ləy hwəm kwəma va na, dza nihwəti \*ka Zhəwifə səkəshi mbə məlmə Antiyəshə tə hidī ka Pishidi lə mbə lkəniyəm, ngəd ghəshi ngədive mbəzli tifa, tapə ghəshi ta pə'wə Pəl lə hərəzli ta pəsli ci. Sa pə'wamti ghəshi na, mba'a ghəshi mbahəkəvəri mbə məlməə dzəti ngwəla, ndəba naa mətiy, a kə ghəshi niy ni. <sup>20</sup> Dza mbəzliy nəw Yesəw, mba'a ghəshi səkəshiy dzəkən Pəl, dəzlətsəbə ghəshi tsəbay Pəl, dza na mba'a dəkəy satiy, ka zhay zhəmbə məlmə. Ma tə way pi mekəshi na, mba'a ghəshi dzashi lə Barnabasə dzəmbə məlmə Derbə.

*Zhəghəva tsa kar Pəl dzəmbə məlmə Antiyəshə tə hidī ka Shiri*

<sup>21</sup> Dzəghwa kar Pəl lə Barnabasə, mba'a ghəshi gəzanavəshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli mbə məlmə Derbə. Mba'a ghəshi kwəmavə nihwəti mbəzliy nəw Yesəw mbəba dən difa. Mba'a ghəshi zhəghətəvashiy zhəmbə Listə, lə lkəniyəm, mba'a Antiyəshə tə hidī ka Pishidi. <sup>22</sup> Dza ghəshi mba'a ghəshi mətsahanavəshi bərci kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi va, lə canshi kwəma Hyala. Ma kə ghəshi kaa ngəshi na: «Jihəvam! Ka zlay nəw kwal Hyala ghwəy ma. Lə sa ngəra'wə tərənəw dza ghwəmməə kwəmavə

tsəhə tə pətsa sləkə Hyala!» kə ghəshi.

<sup>23</sup> Dza ghəshi mbə mbəzliy nəw Yesew mbə məlməhi va gwa'a, mba'a ghəshi təravə mbəzliy taa nza ka mətikwəkwəriy 'wamshi kwal mbə kwəma Hyala. Ma ləy hwəm na, tapə ghəshi ta mənī səwmay ki, ka cə'wə Hyala. Dza mba'a ghəshi zlanayshi kaa Ndə sləkəpə mbə dəvə ci, ntsa banavə ghəshi nefer shi.

<sup>24</sup> Ləy hwəm ki na, mba'a ghəshi taŋamti hidfi Pishidi, mba'a ghəshi dzashiy dzəti hidfi Pamfili. <sup>25</sup> Dza ghəshi mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə məlmə Pərhə tə hidfi ka Pamfili va, mba'a ghəshi gəzanavəshi kwəma Hyala kaa mbəzli mbəba. Ma sa gəzanavə ghəshi kwəma Hyala kaa mbəzli mbə məlmə va na, mba'a ghəshi dzashiy dzəghwa Atali. <sup>26</sup> Ava kwaba dzəghwa ghəshiy dzəghwa kwambəwal ta maŋiy dzəmbə Antiyəshə, mbə məlmə va niy fambəshi mbəzliy nəw Yesew mbə dəvə Hyala, ta mbə ghənzəə mananshi wəzə hwər tsa nzə, ta ghəra sləni nzə. Nana ki na, mba'a ghəshi kədamti sləni va, na zhəghəva ghəshiy zhəmbə Antiyəshə.

<sup>27</sup> Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi basəti mbəzliy nəw Yesew gwanashi tə pətsa kwətiŋ tsa. Mba'a ghəshi slanəkəshi njasa kəətəhwəshi Hyala gwa'a. Ka gəzanshi njasa ghwənamti Hyala kwal kaa \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ta mbə ghəshiy banavə nefer shi kaa Yesew. <sup>28</sup> Dza mba'a ghəshi nzahwə nza tifa gar vici dan, lə mbəzliy nəw Yesew ki.

## 15

*Basəva mbə məlmə Zherəwzalem, ta gəzə kamaa dzəkən \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə di nəw Yesew*

<sup>1</sup> Dza nihwəti mbəzliy səəkəshi tə hidfi ka Zhəwde, mba'a ghəshi ghavə bəni shiy kaa mbəzliy nəw Yesew, ma kə ghəshi na: «Kala zləbati \*sla fə'yasa ghwəy nja kwəma gəzəkə kwəma pəhəti \*Məyizəy, ka mbay ghwəy mbəliŋwəyəw!» kə ghəshi. <sup>2</sup> Sa gəzəkə ghəshi tsəgha na, kala zləba kwəma shi va kar Pəl lə Barnabasə. Tapə ghəshi ta ngərə ghəpə li shi, ka ngwəngwəliva dzəkən kwəma va. Kwa kwəma jəw na, dza mbəzliy nəw Yesew mba'a ghəshi sləkati, ta dza kar Pəl lə Barnabasə, mba'a nihwəti ngwarməmə mbə nəw Yesew mbə Antiyəshə dzəmbə Zherəwzalem, ta sləkə kwəma va vəgha \*ka kwal Yesew, ghəshi lə mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesew. <sup>3</sup> Dza mbəzliy nəw Yesew mbə Antiyəshə mba'a ghəshi pəhashi, ka dzashi ghəshi. Mba'a ghəshi dzaa tsanavə yashi mbə kwal kaa mbəzliy nəw Yesew mbə məlməhi tə hidfi ka Feniki lə hidfi ka \*Samari, mba'a ghəshi gəzanavəshi nəwər tsa kwəma zhəghəshi \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ka ka nəw Yesew. Dza ngwarməbəghəhishi, mba'a ghəshi vəshishi tərəŋw ta kwəma va.

<sup>4</sup> Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə Zherəwzalem na, dza ka kwal Yesew, lə mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesew, mba'a nihwəti mbəzliy nəw Yesew gwanashi, ka'wə ghəshi ka'wətihi. Sa ka'wətihi ghəshi na, dza kar Pəl mba'a ghəshi slanəkəshi njasa kəətəhwəshi Hyala mbə dza shi. <sup>5</sup> Dza nihwəti \*ka Farisahiy banavə nefer shi kaa Yesew, mba'a ghəshi satishi ta gəzə kwəma, ma kə ghəshi na:

«Ma nanzəy, aa niy təbə mbəzliy nəw Yesəw va kamaa ka Zhəwifə slanti fə'yasa nza, ka gəzanshi nəw kwəma pəhəti Məyizə» kə ghəshi.

<sup>6</sup> Dzəghwa ka kwal Yesəw ghəshi lə mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw, mba'a ghəshi basəshi ta nighəə dzəkən kwəma va. <sup>7</sup> Ma mbə basəva tsa va na, tapə ghəshi ta ghəpə. Ma ləy hwəm sa kəhwə ghəshi ghəpə dan na, mba'a Piyer satiy garəy. Ma kə na: «A ngwarməhira mbə nəw Yesəw, a nə yay, a ghwəy sənay njasa gha Hyalaa tsəhavəra mbə ghwəy ghala mbəradzə, ta dzee ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə dzəghwa sləmə shi, ta mbə ghəshiy banavə nefer shi kaa Yesəw. <sup>8</sup> Dza Hyala ghənzə saa sənanti nefer mbəzli, mba'a cikəvəri, yən zləbavəshi na, kə. Sa banavəshi na Safə tsa nzə ngəshi kwərakwə njasaa niy ndammə na va ghwəmmə ka Zhəwifə. <sup>9</sup> Ma na Hyalay, tihəvərimmə na ghwəmmə ka Zhəwifə li shi ghəngən nanzəw. Sa banavə ghəshi nefer shiy, mba'a yabantishi jikir mbə nefer shi. <sup>10</sup> Ghənzə tsəgha kiy, tawa nighə ghwəy kwəma Hyala lə mənəi gəla niva shiya? Shi nə ghwəy va, war ghwəy mənishi pə ghwəy kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifəy, niy mbay nəwtishi, ya jijihimmə, ya ghwəmməw. <sup>11</sup> A ghwəmmə sənay, tə zhəhwər tsa Ndə sləkəpə Yesəw \*Kəristəw mbəlittəmmə Hyala. Tə sa nəw ghwəmmə kwəma pəhəti Məyizə mbəlittəmmə ghwəmməw. Ava tsəgha na va mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kwərakwə» kə.

<sup>12</sup> Ləy hwəm kwəma Piyer

va na, shalalal mbəzli nzəyshi gwanashi. Tapə kar Barnabasə lə Pəl ta gəzə kwəma. Dza ghəshi ka sla shi mənəti ghəshi maɗaɗa maɗaɗa ni, mba'a shiy cipə kwəma lə bərci Hyala mbə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. <sup>13</sup> Ma sa gəzamti ghəshi kwəma gwa'a na, dza tapə Zhakə ta gəzə na ci kwəma, ma kə na: «A ngwarməhira mbə nəw Yesəw, favəram di! <sup>14</sup> Əhətiməy, a Shimanɗw gəzəkə njasa zəzəti Hyalaa dzəkən mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ghala kwatanjata, lə njasa taravə na mbəzli mbə shi, ta nza ghəshi ka mbəzli nzə. <sup>15</sup> Ava war yəmta na kwəma va lə kwəma gəzəkə \*ka Hyala va mbə zliya shi kwərakwə. Ma kə ghəshi:

<sup>16</sup> Ma kə Hyalay, ta nzay:

“Ta zhikə dzee, ghalabəy,

ta zhini dzee ngakati ciki tsa  
\*Davitə va niy ngəzlay.

Ta gwəmati dzee dzəghwa tə pətsaa niy ngəzlay na, mba'ee taa garakati.

<sup>17</sup> Ghalabə kiy, nihwəti mbəzli tə hidi gwanashiy,

ta pəla kwal tsaə nəwra,

yən Hyala Kwa sləkəpə dza ghəshi,

jakə lə hwəlfə nihwəti mbəzli harvee gwanashi,

ta nza ghəshi ka mbəzlee” kə.

<sup>18</sup> Ava tsəgha gəzəkə Hyala Kwa sləkəpə!

Kwəmaa niy gəzəkə na ta sənata mənədi

ghala kwatanjata na sava mənəti na tsəgha, kə ghəshi.

<sup>19</sup> Va tsəgha, vanta kwəma zəzətee, ka səsə məhərli mbəzliy kama vaa ka Zhəwifə, zhəghəshi ka ka nəw Hyala ghwəmmə gəm

lə kwəma pəhəti Məyizə ma!  
 20 Ma pə ghwəmmə məntiy, ə pə ghwəmmə tsaslanaghəshi zliya, ta gəzənshi a ghəshi zlay zəmə sliw tsa ta məndi mbəri li, lə məni ghwərghwər, mba'a zəmə sa bərti bərti tsa, lə zəmə miymiy. 21 Sa nzana, ma na gəla niva shiyəy, ya ghala vəghwə tsa mbəradzəy tsa na, lə ka gəzə kwəma pəhəti Məyizə niy nza na tifa dzəkən shi va, mbə məlmə gwa'a. Zhini difa na, mbə jangə shi va mbəzliy nza mbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə, njasa səkə \*vici dəkəva shi gwa'a» kə Zhakə.

*Zliya kaa \*mbəzliy nəw Yesəw kamaa ka Zhəwifə*

22 Sa gəzəkə Zhakə kwəma va tsəgha na, dza \*ka kwal Yesəw, ghəshi lə mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw, mba'a mbəzliy nəw Yesəw gwanashi, mba'a ghəshi zləbavə kwəma ci va. Dzəghwa ghəshi ki, mba'a ghəshi tsəhavə mbəzli mbə shi, ta ghwənishiy dzəmbə məlmə Antiyəshə kwasəbə kar Pəl lə Barnabasə. Dza ghəshi ti ghəshi tivə Zhəwdə tsa har məndi Barsabasə, ghəshi lə Shilasə. Bakanashi na, mbəzli zləbavə ngwarməmə kwa kwal Hyala kwəma shi wəzə ghəshi. 23 Mba'a ghəshi tsasli zliya, mba'a ghəshi banavəshi, ta dza li. Tsa' kə ghəshi kwa na:

«Ka kwal Yesəw, ghəshi lə mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw, mba'a ngwarməhiwəy mbə nəw Yesəw səkəwəwəy na, ghwəy ngwarməmə mbə nahwəti hwəlfə kala kamaa ka Zhəwifə, shi mbə məlmə Antiyəshə lə shi mbə məlməhi tə hidī ka Shiri mba'a Shilishi. 24 A ghəy favə, a nihwəti mbəzli mbə ghəy dzaa səəvəri məhərli ghwəy, ka dzantəwəy her

ghwəy lə nahwəti gəzə kwəma, kə məndi. Ma mbəzli vay, ghəy ghwənashi na ta dzaa gəzəwəy gəla kwəma vaw. 25 Va tsəgha sləkati ghəy gwanəwəy, a ghəy tsəhavə mbəzli mbə ghəy, ta ghwənəghəwəy shi kwasəbə mbəzli diti ghəy ni bakə ni, nja kar Barnabasə, ghəshi lə Pəl, 26 mbəzliy gə piy tsa shiy zay war ta kwəma slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw \*Kəristəw. 27 Mbəzli təravə ghəy va ta ghwənəghəwəyshi kwasəbə kar Barnabasəy, ghəshi na kar Zhəwdə lə Shilasə. Ghəshi dza naa gəzəwəy kwəma tsasləghəwəy ghəy va lə miy tsa shi. 28 Sa nzana, ma kwəma dza ghəy na ta gəzəwəyəy, ghənzə na saa təbanci kaa safə tsa Hyala lə kaa ngəwəy kwərakwə. Ka dī ghəy səsəwəy məhərli ghwəy lə kwəma pəhəti \*Məyizəw. Avanta kwəma dī ghəy gəzəwəy: 29 Zlayəm zəmə sliw tsa tahwə məndi mbəri li, lə miymiy, mba'a sa bərti bərti tsa. Zlayəm məni ghwərghwər. Mba'a pə ghwəy ndəghwə ghən tsa ghwəy va məni shi va njasa gəzəkəwəy ghəy vay, a ghwəy mənti kwəma wəzə na va Hyala. Ava ghənzə na kwəma gəzəwəy ghəy, nza ghwəy nza ki» kə ghəshi.

30 Sa tsaslamti ghəshi zliya va na, dza ghəshi mba'a ghəshi banavə kaa mbəzli ghəwəni ghəshi va ki. Mba'a mbəzli va kafəshi mbə Zherəwzalem dzəmbə məlmə Antiyəshə. Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə Antiyəshə na, mba'a ghəshi basəti mbəzliy nəw Yesəw gwanashi mbəba, mba'a ghəshi banavəshi zliya va.

<sup>31</sup> Dza mbəzli va mba'a ghəshi jangəti zliya va. Ma sa jangəti ghəshi na, tapə ghəshi ka vəshi tərəjw, sa dəpəti na nefer shi. <sup>32</sup> Dza kar Zhəwda ghəshi lə Shilasə, sa nza ghəshi də'wə ghen tsa shi ka gəzə kwəma Hyala, mba'a ghəshi cintishi kwəma Hyala, ka mətəsanavəshi bərēci kaa ngwarməmə, lə gəzə kwemer ghəngəhən daf. <sup>33</sup> Dzəghwa mba'a ghəshi hyayvashi mbəba. Ma ləy hwəm na, mba'a ngwarməbghəshi zlashiy dzashi. «Nza ghwəy tsəhə kwərīn» kə ghəshi kaa ngəshi, mba'a ghəshi zhəghəghəvashiy zhəvəgha mbəzliy niy gwanashi va. <sup>34</sup> Ma Shilasə, naci na mba'a nzəyəy tifa.

<sup>35</sup> Ma kar Pəl lə Barnabasə bə na, mba'a niva nzəyshiy nzata nza mbə məlmə Antiyəshə, ka bəni shiy, lə ka gəzə yəwən kwəma Ndə sləkəpə wəzə na kaa mbəzli, ghəshi lə nihwəti mbəzli daf.

#### *Təhəva tsa Pəl lə Barnabasə*

<sup>36</sup> Ləy hwəm hi jəw tsəgha ki, ma kə Pəl kaa Barnabasə na: «Wəzəba zhəghəva ghwəm naa zhəti səəbə, a ghwəm zhaa naghəshi ngwarməhim mbə məlməhi gəzanavəshi ghwəm va kwəma Ndə sləkəpə ngəshi gwa'a, nza ghwəm mbəə nashi njasa nza ghəshi nana» kə. <sup>37</sup> «Tsəgha na» kə Barnabasə. Ka dī pəmə Zhaŋ tsa har məndiy Markə ghəci kwasəbə shi, ta dza va. <sup>38</sup> Ma Pəl naci ki na, nay wəzə tsa pəmə gəla tsava ndə kwasəbə shi ghwəlaw. Sa wanay, sa niy zhəghətəvay na mba'a zlashi mbə hidī ka Pamfili, kalaa nəwshi ghəci ghwəla ta sləni shi. <sup>39</sup> Dzəghwa tsəgha ki na, mba'a həerəva dzay dzəghwa jipə tsa

shi, ta kwəma Zhaŋ Markə tsa va. Tərəjw ghəshi ngərəhwə ghəpə pa' ka təhəvərivashi ghəshi. Dza Barnabasə naci ki mba'a pəməvə Zhaŋ Markə kwasəbə ci. Ka dzashi lə kwambəwal dzəmbə Shipər. <sup>40</sup> Ma Pəl na, mba'a təravə Shilasə ta dza ghəshi li na naci. Ma ghəshi ghwəla ta kafə na, dza mbəzliy nəw Yesəw mba'a ghəshi cə'wakən cə'wə kən shi. Nza Ndə sləkəpə mbəə mananatishi wəzə hwər tsa ci. Ka dzashi ghəshi ki. <sup>41</sup> Ma kwa kwal na, mba'a ghəshi garəhwə garə mbə məlməhi tə hidī ka Shirī lə shi ka Shilishi. Ka mətəsanashi bərēci kaa mbəzliy nəw Yesəw, ta mbə ghəshiy nəw kwal Hyala wəzə.

## 16

#### *Timəte kwasəbə kar Pəl lə Shilasə*

<sup>1</sup> Dza Pəl mba'a zhəkəy dzəmbə məlmə Derbə. Mba'a kafəy tifa dzəmbə Listər bə. Ma mbə Listər na, mba'a kəsay tsahwəti ndə mbə mbəzliy nəw Yesəw, Timəte slən tsa ci, zəghwə nahwəti mali \*ka Zhəwifə, mba'a niy zhəghəta ka kwa nəw Yesəw. Ma dəy naci na, ndə ka \*Gərekə. <sup>2</sup> Timəte tsa va na, ndə wəzə ghəci niy nza va mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Listər lə mbə məlmə lkəniyəm gwanashi. <sup>3</sup> Dzəghwa Pəl mba'a mawti dza ta gəzə kwəma Hyala li. Dza na mba'a pəməvə, \*sla' slanamti fə'yasa ta mbə ka Zhəwifə tə pətsa va, mbə məlmə vaa zləbavə ghəciy nəw Pəl. Sa nzana mba'a ghəshi sənay gwanashi, ndə ka Gərekə na dəy, kə ghəshi.

<sup>4</sup> Dza kar Pəl ka dzashi dzar mbə məlməhi. Kə ghəshi ka zhananshi kwəma pəhəti \*ka kwal Yesəw va ghəshi lə



mətikwəkwər mbə Zherəwzalem kaa mbəzli. «Nəwəm kwəma pəhəti məndi va wəzə» kə ghəshi. <sup>5</sup> Ghalaba ki na, mba'a mbəzliy nəw Yesəw kwəmavə bərci ta nəw kwal Hyala wəzə. Zhini ka mətsehəva mbəzliy dzəmbə shi vici va vici va gwa'a.

*Ndə ka Masedəwan mbə gəzanci kwəma kaa Pəl kwa shiw*

<sup>6</sup> Dzəghwa ki ka di dzəti hidī Azəy kar Pəl ta gəzə kwəma Hyala na, dza \*Safə tsa Hyala mba'a damətishi va dzaa dzəti shi. Sa nzana tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi bəvə tsahwəti kwal, mba'a ghəshi tanamti hidī Firigi lə shi ka Galatə. <sup>7</sup> Ma sa tsəhəshi ghəshi ndəkwə ndəkwə vəgha hidī Mizi na, ka pəla kwal tsaa dzəmbə hidī Bitini ghəshi, kala banavəshi kwal Safə tsa Yesəw. <sup>8</sup> Sa nzana tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi tanəti hidī Mizi, ka səkəshiy dzəmbə məlmə Tərəwasə.

<sup>9</sup> Ma həvir mbə məlmə va na, mba'a Pəl nashi shiy nja kwa shiw. Shi nashi na vay, ntsaa səkə tə hidī ka Masedəwan səkəy naa garəy, ka cə'wə Pəl ghəci, ma kə na: «Səkə kwa ghəy kwa ghəy, ghəy ka Masedəwan a gha kəətinəy!» kə. <sup>10</sup> Ma ləy hwəm sa nashi na shi va tsəgha na, mba'a ghəy sənay Hyala harnəy na ta dza ghəy gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli tə hidī va, pə ghəy. Tapə ghəy ka pəla kwal dzəti hidī ka Masedəwan tanəy. \*

*Njasa zləbavə Lidi Yesəw mbə məlmə Filipə*

<sup>11</sup> Dza ghəy ki, mba'a ghəy madinəy mbə məlmə Tərəwasə kwa kwambəwal, dza tsərə ghəy dzəvərinəy dzəti nihwəti hidī tə jipə yam, Samətərasə, kə

məndi kaa slən tsa shi, hi ghəy tifa. Ma way pi tə həzlimə va na, mba'a ghəy kafənəy mbə Samətərasə kwa kwambəwal dzəmbə Neyapəlisə. <sup>12</sup> Sa madī ghəy tifa na, ka dzaa dzəmbə məlmə Filipə, ghənzə kwa taja məlmə ka ndəə kəsata mbə dzəmbə hidī ka Masedəwan. Zhini ba na, məlmə nza ka \*Rəm mbə ghənzə. Mba'a ghəy hinəy mbə məlmə va jəwə.

<sup>13</sup> Dza ghəy fəca \*vici dəkəva ka Zhəwifə, mba'a ghəy səvərinəy mbə məlmə dzanəy dzəy vəgha həl, dzəti pətsaa niy təkəti ghəy, a ka Zhəwifə dzaa basəva tifa ta cə'wə Hyala, pə ghəy. Mba'a ghəy kəsashi mi'i basə basə tifa, mba'a ghəy nzəynəy ta gəzanshi kwəma Hyala. <sup>14</sup> A nahwəti mali niy nza mbə shi, slən tsa nza na, Lidi, mbə məlmə Tiyatir ghənzə səkə, kwa dəl kwəbənəy ghəm ghəm ni tə dimə ghənzə, ka hazləni ghənzə va Hyala. Ma sa gəzə ghəy kwəma na, ka fa ghənzə. Dza Ndə sləkəpə mba'a ghwənanamti nəfə tsa nza tə fə ghən ghənzə ta kwəma gəzə Pəl gwa'a. Dza na mba'a famti kwəma va wəzə. <sup>15</sup> Mba'a məndi mananati \*batem ngəshi lə mbəzli kəghi tsa nza gwanashi. Ma ləy hwəm sa mananatishi məndi batem na, dza na ka cə'wəynəy ghənzə, ma kə na: «Mba'a pə ghwəy nighətəra, nja maliy banavə nəfə tsa nza kaa Ndə sləkəpə katanə katanəy, wəzəba dza ghwəy naa dzakə ghi tsee, a ghwəy nzəyayvanwəy kəyba» kə. Dza na mba'a dənəhwəynəy ta dzakə ghi tsa nza va.

*Kar Pəl lə Shilasə kwa fərshina mbə məlmə Filipə*

<sup>16</sup> A nahwəti mali niy nza tifa mbə məlmə Filipə, mava tsa ndə ghənzə, lə \*hil tsaa məni

ghyaghya mbə ghən nzə. Ka kwəmanshi shiy ghənzə niy nza dāŋ kaa mbəzliy sləkə, lə shi ka na vaa nighəpə.

Ma tə nahwəti vici ghəy mbə dza ta cə'wə na, bəgəm ghəy kwəmay li ki. <sup>17</sup> Dza na tapə ta nəwŋəy, ghəy lə kar Pəl, ka zlapə kwəma ghənzə, ma kə na: «Ma mbəzli niy, mbəzli ka ghəra slēni Hyala ta ghwəmə na ghəshi! Kwal tsa dza ghwəy ta mbəliŋwəy kwa na sa cinwəy ghəshi va» kə. <sup>18</sup> War ka mənī ghənzə tsəgha gar dzar vici dāŋ. Dzəghwa Pəl mba'a daliy va fafa kwəma nzə va. Ma ghənzə kwasəbə ghəy tə nahwəti vici, ka gəzə kwəma nzə va na, dza Pəl tərəd zhəghətəvay dza kwa. Ma kə kaa hil ndə mənī ghyaghya tsa mbə ghən nzə va na: «Ava lə slən tsa Yesəw \*Kəristəw gəzəŋee, səvəri mbə ghən mali va!» kə. Mba'a hil ndə mənī ghyaghya tsa vaa səvəriy mbə ghən mali va, war tə pətsa va ta.

<sup>19</sup> Ma sa nay mbəzli ghəranshi mali va va slēni tsəgha, mba'a kwal pəla zəmə tsa shi kəəliy na, dza ghəshi baŋ ghəshi kəsəti kar Pəl lə Shilasə, ka mbahəshi səvəriy dzəti pi basəva, dzəghwa kwəma mbəzli ka Rəm ka sla ngwəvə. <sup>20</sup> Ma sa bəkəshi ghəshi dzəghwa kwəma ka sla ngwəvə ka Rəm ki, ma kə ghəshi na: «Ma mbəzli niy, ə səsə ghəshi mbəzli mbə məlmə ghwəmmə dalala, \*ka Zhəwifə na ghəshi. <sup>21</sup> Ə bənīpə ghəshi kwemer kama kwal va ghwəmmə ta zləbashi, ya ta nəwshi, ghwəmmə ghwəmmə mbəzli ka Rəm» kə ghəshi.

<sup>22</sup> War sa favə mbəzliy basəshi va tsəgha na, kala dī kwəma kar Pəl lə Shilasə ghəshi. Dzəghwa ka sla ngwəvə mba'a ghəshi səsəranti kwəbənjer kən ghən

shi, mba'a ghəshi gəzanshi kaa mbəzli, a mənī də'wəshi lə getesli. <sup>23</sup> Ma sa də'wətishi mənī dalala na, mba'a mənī faghwashī kwa fərshina. Ma kə mənī kaa ndə ndəghwə fərshina tsa va na: «Gwəmavə tə gha ndəghwəshi wəzə» kə mənī kaa ngəci. <sup>24</sup> Ma sa favə ndə ndəghwə fərshina tsa va kwəma gəzanakə mənī va tsəgha na, dza na mba'a fambəshi mbə ciki tsa kərkə ləy hwəm mbə ceker kwa fərshina, mba'a kalaghwa shidshid shi kwa nihwəti shəghwə niy gwəmati mənī lə kweler ti shi, ta kəli shidshid mbəzli kwa fərshina dzəghwa shi, kala tidiva ma ghəshiy səmə.

<sup>25</sup> Ma mbə yam vərđi na, mba'a kar Pəl lə Shilasə kafəshi ta cə'wə Hyala shi, ka fal slən tsa nzə lə cəm. Ma mbəzli kwa fərshina li shi gwanashi na, ka fashi. <sup>26</sup> 'Wakəvə tsəgha, vətəghə hidī ghavə gərgərə dalala, mba'a sədā ciki fərshina mənəkədita. Nza'jəw miy ceker ghwənishi gwanashi. Dzəghwa pəŋw pəŋw dənwer palamətəvashi tə mbəzli kwa fərshina gwanashi tsəgha. <sup>27</sup> Dza fərghe ndə ndəghwə fərshina fərgəy, mba'a nashi miy ceker ghwəni ghwəni. Ma sa nashi na tsəgha na, «Na mbəzli kwa fərshina hwəhwəshi basa» kə ghən tsa ci. Dza na fat, tədīkəvəri kafa'i tsa ci, ta pəəsli ghən tsa ci. <sup>28</sup> Sa nay Pəl tsəgha na, dza na mba'a ngwəmata lala zlanzlan, ma kə ngəci na: «Kadiw, kadiw! Ka pəəsli ghən tsa gha gha ma! Waa tikə nza ghəy gwanəy!» kə.

<sup>29</sup> Sa gəzəkə Pəl tsəgha na, dza ntsa va tapə ta dəw ghwə, sa kwəmavə na na, kə ka kəsli baliy dzəmbə ciki fərshina lə gwərgwərə va hazlani, dza

tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa kwəma kar Pəl lə Shilasə. <sup>30</sup> Dza na, mba'a pəməkəvərishi tə ngwəla, ma kə na: «A mbəzliy sləkəra! Wa shi kee mənti kee mbəlira kia?» kə. <sup>31</sup> Ma kə kar Pəl ngəci na: «Banavə nəfə tsa gha kaa Yesəw Ndə sləkəpə, ta mbəliŋa dza gha, ghwəy gwanəŋwəy lə mbəzli kəghi tsa gha» kə ghəshi.

<sup>32</sup> Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi gəzanavəshi kwəma Ndə sləkəpə ngəci lə mbəzli kəghi tsa ci gwa'a. <sup>33</sup> Dza ntsa va mba'a pəməvə kar Pəl həvirvata, mba'a dzaa yabanamtishi zheher shi. Mba'a kar Pəl mananati \*batem, ghəshi lə mbəzli kəghi tsa ci gwanashi tībata. <sup>34</sup> Dza na mba'a pəməghə kar Pəl dzakə ghi tsa ci, mba'a dzaa banavəshi shi zəmə. Ka vəshi ghəci lə mbəzli kəghi tsa ci gwanashi, sa banavə ghəshi nefer shi kaa Hyala.

<sup>35</sup> Ma sa kədīy pi na, mba'a ka sla ngwəvə ghwənashi ka sawji ta gəzanci kwəma kaa ndə ndəghwə fərshina. A kə ghəshi ta ni na: «Ma kə ka sla ngwəvəy, “Pəlashi mbəzli va, a ghəshi dzashi” kə ghəshi» kə ghəshi ta ni. <sup>36</sup> Ma sa favə ntsaa ndəghwə fərshina tsəgha na, mba'a gəzanshi kwəma va kaa kar Pəl, ma kə na: «A mbəzlee, a ka sla ngwəvə ghwənəkəra miy, e pəlayŋwəy, a ghwəy dzaŋwəy, kə ghəshi. Ma ghənzə tsəghay, səvəriŋwəyəm mbalam, kwəriŋ!» kə. <sup>37</sup> Ma kə Pəl kaa ka sawji shi va ghwənəkə ka sla ngwəvə na: «Mba'a ghəshi də'wəvəŋəy kwa kwəma mbəzli gwanashi, mbəzli ka \*Rəm ghəy nanzə ngar ki. Dzəghwa mba'a ghəshi kalayŋəy kwa fərshina, kala mənəhwə ngwəvə məndi ya ngwəvə nzə na. Zhini nana ba na: “Ka di pəliŋəy ghəli ghəli”

kə ghəshi na? A awə. Nava tībaw. War ghəshi kəə səəkə də'wə ghən tsa shi, a ghəshi pəliŋəy kwərakwə» kə.

<sup>38</sup> Dza ka sawji ghwənəkə ka sla ngwəvə va, mba'a ghəshi dzaa gəzanshi kwəma va kaa ka sla ngwəvə. Sa gəzəy ghəshi kwəma va na, mba'a ka sla ngwəvə hazlənishi sa favə ghəshi, ka Rəm na kar Pəl lə Shilasə, kə məndi. <sup>39</sup> Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi səəkəshi, mba'a ghəshi dəpəti kar Pəl, ta mbə kwəma vaa kərayta tsəgha. Dza ghəshi mba'a ghəshi pəlikəməshi kwa fərshina. «Ti-hwətihwəm, barvanwəyəm mbə məlmə Filipə na» kə ghəshi kaa kar Pəl. <sup>40</sup> Dzəghwa kar Pəl mba'a ghəshi səəməshi kwa fərshina, ka dzashi dzakə ghi tsa Lidi. Sa tsəhəshi ghəshi kəyba na, mba'a ghəshi kəsashi ngwarməghəshi mbə nəw Yesəw, mba'a ghəshi mətsahanavəshi bərci ta nəw kwal Hyala ghəshi tərəŋw. Ləy hwəm ki na, ka dzashi ghəshi.

## 17

*Kar Pəl lə Shilasə, mbə məlmə Tesalənəkə*

<sup>1</sup> Ma sa kafə kar Pəl mbə Filipə ki na, ka dzar mbə məlmə Amfipəlisə lə Apələni. Dza kwədīm ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Tesalənəkə. Mba'a \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə mbə məlmə va. <sup>2</sup> Dza Pəl mba'a tsəhəy mbə ciki tsa va, njasa sənabəy na mbə məni ndimndim. Mahkan \*vici dəkəva dzəvərita war mbə jakəva Pəl lə mbəzli mbə ciki tsa va, ka gəzanshi kwəmaa dzəkən kwəma mbə Zliya Hyala. <sup>3</sup> Cəke ghəci pəraslanavəshi kwəma mbə zliya, mba'a cintishi. Sa ka \*Kəristəw Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli səəkəy taa nzay, ta sahwə ngəra'wə dza na, ta

pəesliti dza mēndi, ka na dza na, mba'a zhəkəməy kwa kwəli, kə. «Kəristəw tsa gəzəkə zliya vay Yesəw na, ghəci na sa gəzəy wəy ya tsa kwəma ci də'wə ghən tsa ci» kə Pəl. <sup>4</sup> Dza nihwəti mbəzli mbə \*ka Zhəwifə na, mba'a ghəshi zləbavə kwəma va, ka zhəghəshi kwa zəərə kwətij na ghəshi lə kar Pəl mba'a Shilasə. Tsəgha nihwəti ka \*Gərekə dəŋ, shiy hazləni va Hyala, ghəshi lə mi'i nza dimə ti shi, mba'a ghəshi zləbavə kwəma kar Pəl va. Ka mənishi ka mbəzli kwa zəərə kwətij na li shi kwərakwə.

<sup>5</sup> Ma nihwəti ka Zhəwifə zləbavə ma va nashi ki na, tapə ghəshi ta hərhə va kar Pəl, dza ghəshi, mba'a ghəshi basəvə mbəzli ka dəŋərə dzar kwa kwal, dza ghəshi ka ngwəngwəmə lala, mba'a mbəzli basəshi. Dza gwa'a gwa'a məlmə va səəta. Təgwələm, ghəshi dzashiy dzakə ghi tsa Zhasanjw, ka pəla kar Pəl lə Shilasə kəyba, ta pəməshiy dzəti ngwəla kaa mbəzli. <sup>6</sup> Pəla' pəla' kə ghəshi kaa mbəzli va na, kala nashi ma ghəshi kəyba. Mba'a ghəshi mbati nəfə tə kar Zhasanjw ghəshi lə nihwəti ngwarməmə, mba'a ghəshi kəəsəghəshi kaa ka sla ngwəvə mbə məlmə va. Sa kəəsəghəshi ghəshi na, tapə ghəshi ta gəzə kwəma zlanzlan, ma kə ghəshi na: «Mbəzli niy, cəke' səəvəri ghəshi mbəzli tə hidī. Ma sa səəkəshi ghəshi tikə dzəmbə məlmə ghwəmmə na, <sup>7</sup> mba'a Zhasanjw ka'wətishi kəghi tsa ci. Mbəzli vay, ka zləba kwəma pəhəti mazə tsaa sləkə hidī ka \*Rəm gwanashi ghəshiw. Ma kə ghəshiy: "A tsahwəti mazə tifa, Yesəw, kə mēndi slən tsa ci" kə ghəshi» a kə ghəshi.

<sup>8</sup> Dza kwəma va mba'a zhanati kaa mbəzli mbə məlmə va

gwanashi, lə kaa ka sla ngwəvə gwa'a. <sup>9</sup> Ma kə ka sla ngwəvə kaa kar Zhasanjw na: «Ngambəm shiy mbə kwəma na, ka mēndi gha pəliŋwəy» kə ghəshi. Dza mbəzli va mba'a ghəshi wəy shiy, mba'a mēndi pəlashi ki.

*Kar Pəl lə Shilasə mbə məlmə Bere*

<sup>10</sup> War sa mēnta vərđi na, «Mbalam dzəmbə məlmə Bere» kə ngwarməmə mbə nəw Yesəw kaa kar Pəl lə Shilasə. Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə Bere na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə. <sup>11</sup> Na niva \*ka Zhəwifə nashi na, wəzəba hwər tsa shi niy nza kaa ni mbə məlmə Tesalənikə ka Zhəwifə. Dzəghwa mba'a ghəshi zləbavə kwəma Hyala gəzə kar Pəl va, lə nəfə tsa shi gwanay. Njasa səəmə vici gwa'a na, war tsəgha ghəshi mbə pəla kwəma va mbə Zliya Hyala, ta mbə ghəshiy sənay nda katan na kwəma gəzanshi kar Pəl va. <sup>12</sup> Dzəghwa ki dəŋ mbəzli ka Zhəwifə banavə nefer shi kaa Yesəw, dəŋ zhər ka \*Gərekə difa, zhini dəŋ mi'i ka Gərekə nza dimə ti shi.

<sup>13</sup> Mba'a ka Zhəwifə mbə Tesalənikə favə, na Pəl gəzanavə kwəma Hyala kaa mbəzli mbə məlmə Bere, kə mēndi. Sa favə ghəshi na, mba'a ghəshi səəkəshiy dzəmbə Bere. Zhini həər ghəshi həərəvəri niva mbəzli mbə nava məlmə difa, ta mbə ghəshiy dī ma kwəma kar Pəl. <sup>14</sup> Dzəghwa ngwarməbəghəshiy mbə nəw Yesəw mba'a ghəshi gəzanci kaa Pəl, a ghəci dza ta bə kwambəwal ta dzaa dzəti tsahwəti pi. Dza kar Pəl lə mbəzliy pəhə, mba'a ghəshi dzashi. Kar Shilasə ghəshi lə Timəte na, mba'a shi ghəshi

mbə məlmə Bere nashi. <sup>15</sup> Dza mbəzliy pəhə Pəl va, mba'a ghəshi pəhəghə pa' mbə məlmə Aten. Tsa' kə Pəl ngəshi tifa na: «Mbalam harassim kar Shilasə lə Timəte, a ghəshi səkəkə kəsara tanjan» kə. Mba'a mbəzli va zhəghətəvashi ki.

*Gəzə kwəma Hyala Pəl mbə məlmə Aten*

<sup>16</sup> Ma Pəl mbə məlmə Aten mbə ndəghə səkəkə tsa kar Shilasə na, mba'a nəfə tsa ci satiy tərənjw, sa nashi na mbəreketi tata məndi mbə məlmə va danshi dalala. <sup>17</sup> Dzəghwa, tapə ghəci dzay dzəmbə gəzə kwəma Yesəw kaa \*ka Zhəwifə lə nihwəti mbəzliy hazləni va Hyala njasa səmə vici, mbə ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Zhini na, ka gəzanshi kaa mbəzli kwəmə na li shi dzar tə ləwmahi, njasa səmə vici. <sup>18</sup> Ma tə nahwəti vici na, dza nihwəti mbəzli ka bənipe shiy, tapə ghəshi ta kə ghəpə li, mbəzliy bənipe nəw kwəma har məndiy kwəma \*Epikwəri mba'a sa \*Sətəyəwshi. Ma kə nihwəti mbəzli mbə shi na: «Wa shi di ndalaza tsa ni gəzə sənzenva kia?» kə ghəshi. Ma kə nihwəti mbə shi sa favə ghəshi Pəl mbə gəzanshi kwəma Yesəw, lə kwəma zhakati tsa ci mbə mətə na: «Nja ndə ci ta mbəreketi ka məlmə kaa mbəzli nay ndə» kə ghəshi.

<sup>19</sup> Ləy hwəm kwəma va na, mba'a ghəshi pəməhwə dzəmə hwəm pətsa har məndiy \*Areyəpazhə, mə pətsa ka məndiy basə kwəma. Sa pəməghə ghəshi na, dza ghəshi ka dəw kwəma və, a kə ghəshi na: «Gəzanəy nda wantsa na na kwəma bənipe gha na 'war'war na di? kə ghəshi. <sup>20</sup> Sa nzanay, a gha gəzəkə nihwəti shi səkəkə ma

ghəy favə kwa sləmə ghəy mbə kwəma gha va, va tsəgha di ghəy gha pəraslavənjəy shi di kwəma gha va gəzə wəzə, ta mbə ghəy sənata» kə ghəshi. <sup>21</sup> Sa njədi mbəzli va va kwəma va tsəgha va Pələy, sa nzana, ma kwəma ka Aten, lə ka səkəkə səkəkə mbə məlmə shi gwanashiy, nahwəti kwəma ka ghəshiy kəslimbə ghən mbə tifa, nja gəzə yəwən kwemer, lə fafa nihwəti kwemer gəzə məndiw.

<sup>22</sup> Dza Pəl ki, gar garəy, tə jipə mbəzli mə hwəm pətsa har məndi vaa Areyəpazhə, a kə na: «A mbəzli ka Aten, kadiwəm! Ma yən nighəy, ghwəy na mbə pəra'wanshi dəvə ghwəy nza ghwəy slar slar kaa mbəreketi gwanashi. <sup>23</sup> Sa nzanay, e təwrəhwə təwrə dzar mbə məlmə ghwəy, mba'ee nashi mbəreketi ngangati ghwəy, ta tsəfəkwə kwa kwəma shi. Dzəghwa mba'ee kəsəy tsahwəti pi ta mbəri tsa ghwəy, mba'a ghwəy tsaslati shiy ti: "Pi, ta ta mbəri tsa sənay ma məndi" pə ghwəy. Ma nə ya kiy, ntsa pəra'wanci ghwəy va dividivi ghwəy, kala sənay ma ghwəyəy, ghəci na sa cinwəy ya tsa kwəma ci nana ki. <sup>24</sup> Ntsa vay, ghəci na Hyalaa ngati hidfi ni, lə shi ti shi gwa'a. Ghənzə sləkə na ghwəmə lə hidfi gwa'a. Ka nzəy na mbə ceker ngangati mbəzli lə dividivi. <sup>25</sup> Ma na Hyalay, ghəzlita na ta shiy ya nimaba shiy, gar mananatishi ndə ngəriw. Sa nzanay ghənzə də'wə ghən tsa nze fəy na mbəzli tə ghwəmə, ghənzə bənsi piy, lə shiy gwanashi kaa mbəzli. <sup>26</sup> Ghənzəy, mbə ndə kwətənj bəkəvəri na mbəzli tə hidfi gwa'a. Dza na mba'a tətəhəy mbəzli dzar tə hidfi gwanashi, ta nzəy ghəshi ti

shi. Mba'a slanavəshi vəghwə tsa slanavəshi na, ta nza tē hidi, lə ghala pi tsa dza ghəshiy nžəy ti tē hidi gwa'a. <sup>27</sup> Ma shi mənti na va tsəghay, ta mbə mbəzliy dzəghə pala Hyala, njasa ka ghwəlfə vaa titifə pi, mbə pəla shiy. Ma sa ka ghəshi pala tsəgha na, nza ghəshi kəsata, ya tsəgha kama Hyala kərakə lə ndə ya tsamaba ci mbə ghwəmmə. <sup>28</sup> Sa nzana, ma piy tsa piy ghwəmmə, lə kwəfəghə kwəfəghə ghwəmmə, lə nza tsa nza ghwəmmə tē ghwəməy, mbə Hyala na. Njasa tsasli nihwəti ka tsasli shiy va mbə ghwəy, a kə ghəshi na: “Ma ghwəmməy, ndərazhi Hyala nza ghwəmmə kwərakwə” kə ghəshi. <sup>29</sup> Njana nzana ndərazhi Hyala ghwəmmə kiy, ka tēbə na ghwəmmə zhiniy yəmə Hyala lə shi mənti ndə ngəri nza kiw. Nihwətiy vas tsahi mbəzə, ya tsahi bənba, ta nza ka mbəri tsa shi. Nihwəti ba na, ka tsərə hakwə, ta nza ka mbəri tsa shi. Niva shiyəy, shi mənti ndə ngəri lə məcaṇa ci, səvəri mbə zəzə kwəma ci na ghəshi. <sup>30</sup> Ma vəghwə tsaa niy sənata ma mbəzli Hyala katan na tiy, ka mbəra tsava vəghwə Hyalaw. Nanay, a gəzanshi na kaa mbəzli ya pa' kwəmaba, a ghəshi tsa titihwə, ka zhəghanti nžəy tsa shi tē hidi. <sup>31</sup> Dzəghwa na mba'a titi vici dza naa sla ngwəvəə dzəkən mbəzli tē hidi gwanashi ti, lə kwal tsa tidid tsa. Mba'a tivə ntsaa dzaa basə ngwəvə va. Sa mətiy nay, mba'a zhakatiy mbə məti, ta mbə mbəzliy sənay ghəci dza na sla ngwəvəə dzəkən mbəzli katan, kə ghəshi» kə Pəl.

<sup>32</sup> Ma sa favə mbəzliy basəshi va Pəl mbə gəzə kwəma zhakati tsa ndə mbə məti na, dza nihwəti mbəzli mbə shi tapə ghəshi

dzəmbəshi mbə sawa kwəma ci. Ma kə nihwəti ba na: «Ma kwəma va ghənzə tsəghay, kadiw, fəcahwəti ghaa zhiniy gəzanəy diba» kə ghəshi. <sup>33</sup> Ava tsa' tsətsə səvəriy Pəl mbə shi. <sup>34</sup> Dzəghwa nihwəti mbəzli mbə shi ya tsəgha nžə ki, mba'a ghəshi jakəshi lə Pəl, ka banavə nefer shi kaa Yesəw. Nihwəti mbə mbəzliy vay, kar Dənise, ndə mbə mbəzliy basəshi va mə hwəm pi Areyəpazhə, lə nahwəti mali Damarisə, kə məndi kaa slən tsa nžə, lə nihwəti mbəzli diba, niy nza ghəshi.

## 18

### *Pəl mbə məlmə ka Kwərintə*

<sup>1</sup> Ma ləy hwəm kwəma va na, mba'a Pəl madiy mbə məlmə Aten, ka dzay dzəmbə məlmə Kwərintə. <sup>2</sup> Dza na mba'a kəsay tsahwəti ndə \*ka Zhəwifə, Akilasə, kə məndi kaa slən tsa ci, tē hidi ka Pənjw məndi yakə. Hiy ntsa va tərəjw tiba ghala səəkəy na tē hidi ka Itali ghəshi lə mali ci Pərishiləw. Sa nzana mba'a Kwələdə mazə tsa dikə tsa mbə \*Rəm gəzanshi kaa ka Zhəwifə gwanashi a ghəshi barvashi mbə məlmə Rəm, ta dzashiy dzəti hidi shi, va tsəgha niy səəkəy naa dzəmbə Kwərintə. Dzəghwa Pəl mba'a jakəy li shi ki. <sup>3</sup> Sa nzana sləni kwətiṇ na sa məni ghəshi li. Sləni cislī shiy ta hawrə geshikiki niy nza sa shi. Sa ka ghəshiy cislitishi na, ka dəlshi. Dza na mba'a nžəyəy kəghi tsa shi, ka ghəra sləni shi ghəshi.

<sup>4</sup> Pəl ki na, mbə gəzə kwəma Hyala ghəciy nza kaa mbəzli mbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə, njasa səəkə \*vici dəkəva gwa'a. Ka pəla kwal tsaa mbəla ka Zhəwifə ghəshi lə \*mbəzliy kamaa ka

Zhewifə, ta mbə ghəshiy zləbavə kwəma Yesew. <sup>5</sup> Dzəghwa mba'a kar Shilasə lə Timəte səəkəshi tə hidi ka Masedəwan. Sa səəkəshi ghəshi na, mba'a Pəl zлата sløni ci, dza na mba'a dambəvay mbə gəzanshi kwəma Hyala kaa ka Zhewifə, ka gəzanshi wəzə wəzə: «Yesew na \*Kəristəw Ntsa tivə Hyala» kə. <sup>6</sup> Dzəghwa sa favə ka Zhewifə kwəma gəzəkə Pəl va tsəgha na, kala zləba kwəma ci ghəshi, dza ghəshi ka tsəərə Pəl. Ma sa məni ghəshi tsəgha na, dza Pəl mba'a kwəsamti kwərbi mbə kwəban tsa ci. A kə na: «War ghwəy sənay na lə naa tərmbə, kwəmee mbə ghwəlaw. Ma nanay, kaa mbəzliy kamaa ka Zhewifə dzee dza ta gəzanshi kwəma Hyala» kə.

<sup>7</sup> Dza na madf madfiy tifa, ka dzay dzakə ghi tsa tsahwəti ndə, Titiyəsə Zhəsətəsə, kə məndi kaa slən tsa ci, ntsaa hazləni va Hyala ghəci, ghi tsa ci na, ndəkwə lə ciki basəva tsa ka Zhewifə. <sup>8</sup> Dza ntsa dikə tsa mbə ciki basəva tsa va, Kərispəsə, kə məndi kaa slən tsa ci, mba'a banavə nəfə tsa ci kaa Ndə sləkəpə, ghəshi lə mbəzli kəghi tsa ci gwanashi. Dzəghwa daf mbəzli mbə ka Kwərintə favə kwəma gəzanshi Pəl va banavə nefer shi kaa Yesew, mba'a məndi mananatishi \*batem.

<sup>9</sup> Ma tə nahwəti vərđi na, mba'a Ndə sləkəpə gəzanakə kwəma kaa Pəl, nja kwa shiw, a kə na: «A Pəl, ka hazləni gha ma! Gəzə pə ghaa gəzə kwəma kaa mbəzli! Ka zлата gha teepə ma! <sup>10</sup> Sa nzanay, kwasəbə gha nzee, ndə tifa mba'a dzaa kəsəvəŋaa ghəratəŋaw. Gəzə kwəmee kaa mbəzli, sa nzanay, a mbəzlee tikə mbə məlmə na daf» kə.

<sup>11</sup> Dzəghwa Pəl mba'a nzəyəy

**18:5** 18:5-11 11:18 **18:5** 18:5-6 3:26; 5:42  
**18:9** 18:9-10 Ezay 41:10; Zher 1:8; 1Kwər 2:3-4  
 25:18-20; Zhŋ 18:31

mbə məlmə Kwərintə ki, gar piya kwətiŋ lə tir kwan. Ka bananshi kwəma Hyala kaa mbəzli.

<sup>12</sup> Ma ghala vəghwə tsaa məni Galiyanw ngwəmna tə hidi ka Akay, mbə hidi ka \*Rəm na, dza ka Zhewifə mba'a ghəshi tsati kwəmaa dzəkən Pəl. Dza ghəshi bəhwə ghəshi kəsəti, mba'a ghəshi bəghə dzəti ngwəvə kaa Galiyanw. <sup>13</sup> Ma kə ghəshi sa bəghə ghəshi na: «Ma ntsay, ə ngədipə na ta tsəfəkwə kwa kwəma Hyala dzar kwa tsahwəti kwal, par njasa gəzəkə \*kwəma pəhəti Hyala» kə ghəshi.

<sup>14</sup> Ma Pəl dza ta ghwəni miy tsa ci ta zləba kwəma na, mba'a Galiyanw ghati gəzə kwəma kaa ka Zhewifə pərba ghəci, ma kə na: «A ka Zhewifə, tə sa hwəti na rəda, ya tə sa mənti na nahwəti \*kwəma jikir na 'yah'yahəta, pə ghwəy niy kəsəkə nzay, e dzaa fə ghən ta kwəma ghwəy va nza, ka sla ngwəvəə dzəkən nja kwəma slar na. <sup>15</sup> Ma war tə kwəma ka ghwəy bəni, ya tə kwəma slənedemer, ya tə kwəma ghwəy pəhəpəhə na kəy, nighəm nava sa ghwəy kwa jipə ghwəy! Ka dzee slavə ngwəvəə dzəkən shi tsəgha niw» kə. <sup>16</sup> Dza na mba'a tahamtishi tə pi ngwəvə.

<sup>17</sup> Dzəghwa ghəshi gwanashi, mba'a ghəshi kəsəvə Səsəten, ntsa dikə tsa mbə ciki basəva tsa shi. Tapə ghəshi ka də'wə tifa kwa mətsə Galiyanw, tə pi ngwəvə tsa va. Ma Galiyanw naci ki na, nighə nava kwəma na nja kwəma ya jəw tsətsəw.

<sup>18</sup> Ma ləy hwəm kwəma va na, mba'a Pəl zhiniy hyayvay lə ngwarməmə mbə məlmə Kwərintə gar dzar vici daf.

*Pəl mbə məlmə Antiyəsəhə*

**18:6** 18:6 13:51; 20:26 **18:8** 18:8 8:36  
**18:13** 18:13 6:13 **18:14** 18:14-15 23:29;

Dzəghwa tə nahwəti vici na, mba'a Pəl kafəy ta dzay mbə shi. Dza ghəshi lə kar Pərishil mba'a Akilasə, mba'a ghəshi dzashiy dzəti pətsa ka məndiy dzəghwa kwambəwal mbə məlmə Kwərintə, Keŋkəre, kə məndi kaa slən tsa pətsa va. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a slənanti ghən tsa ci tə pətsa va, sa nzana mba'a niy kərkamti kwəmaa niy gəzəkə na ta məni nzə kaa Hyala. Dza ghəshi ki, mba'a ghəshi dzashiy dzəghwa kwambəwal, ka dzashiy dzəti hidī ka Shiri. <sup>19</sup> Dza kar Pəl ghəshi lə kar Akilasə mba'a ghəshi garəshi mbə kwal mbə məlmə Efesə, dza na mba'a zlashi mbə məlmə va. Madi na ta gha dzay na, mba'a tsəhəy mbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə, ka gəzanshi kwəma Hyala. <sup>20</sup> Dza mbəzli va, tapə ta cə'wə Pəl, a ghəci hyayvay mbə shi jəw. Kala yi Pəl. <sup>21</sup> Dzəghwa na mba'a səkwanitishi, ma kə na: «E dzara nana, ta zhəghəva dzee zhəkə taa nza, Hyala gar zləbati» kə. <sup>22</sup> Mba'a madiy mbə məlmə Efesə kwa kwambəwal, ka dzay.

Dza ndəs ghəci tsəhəy mbə məlmə Shezare. Kə tifa mba'a səəməy kwa kwambəwal, ka dzay dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Sa tsəhəy na na, mba'a səkwanitishi mbəzliy nəw Yesəw. Ma ləy hwəm ki na, ka madi ghəciy dzay dzəmbə məlmə Antiyəshə. <sup>23</sup> Ma sa hyayvay na mbə məlmə Antiyəshə jəwə ki na, mba'a madiy ta təwrə dzar tə hidī ka Galatə lə shi ka Firigi. Dza na ka dzar mbə məlməhi tə hidī va, ka mətəshansi bərci kaa mbəzliy nəw Yesəw ta mbə ghəshiy nəw kwal Hyala wəzə.

*Apələsə mbə məlmə Efesə lə mbə Kwərintə*

<sup>24</sup> Dzəghwa, mba'a tsəhwəti ndə ka Zhəwifə niy nza tifa, Apələsə, kə məndi slən tsa ci, mbə məlmə Alekəsandəri məndi yakə. Dza na mba'a səkəy dzəmbə məlmə Efesə, ghəci na ndə məcəna gəzə kwəma ghəci, tərəŋw ghəci sənata kwəma mbə Zliya Hyala. <sup>25</sup> Ma ghəci na, tərəŋw ghəci niy bənivə kwəma Ndə sləkəpə mba'a vəshi və tərəŋw ta sləni Hyala. Ka gəzanshi kwəma Yesəw kaa mbəzli. Ka bənanshi lə kwal tsa nzə wəzə wəzə njasa nza na. Nanzə kiy, kwataka \*batem tsa mənəhwəpə Zhan gwa'a tsəgha na tsa ci batem tsa niy sənay na. <sup>26</sup> Dza na ki, mba'a ghati gəzə kwəma Hyala lə bərci mbə kaa mbəzli mbə ciki basəva tsa \*ka Zhəwifə, shan ta hazlən. Ma sa famti kar Pərishil lə zata Akilasə kwəma ci va gəzə na gwa'a na, dza ghəshi pəm ghəshi pəməvə dzəkə ghi tsa shi, mba'a ghəshi pəraslanavə kwəma Hyala gwa'a gwa'a wəzə wəzə. <sup>27</sup> Dzəghwa Apələsə ki, ka dī madi ghəci ta dzay dzəti hidī ka Akay. A kə ngwərməmə nəw Yesəw mbə məlmə Efesə na: «wəzə na ghaa dza katan» kə ghəshi kaa ngəci. Dza ghəshi, mba'a ghəshi tsaslanavə zliya ta bənsi kaa mbəzliy nəw Yesəw tə hidī va. Nza ghwəy ka'wəti Apələsə wəzə, kə ghəshi kwəba. Ka dzay Apələsə ki. Ma sa tsəhəy na kwərakwə na, mba'a Hyala mananati wəzə hwər tsa nzə tərəŋw, ta kəti mbəzliy bənavə nifer shi kaa Yesəw tə hidī va. <sup>28</sup> Sa nzana, ma ghəciy, mbə canshi niy nza na kaa ka Zhəwifə bazhə bazhə, a ghwəy səŋwəy mbə nəw kwal Hyala, kə. Səvəri mbə gəzə kwəma lə kwal tsa nzə, kala gar kə ghəpə ndə, ka naa



canshi. Sa ka naa dzay, mba'a bəvə kwəma tsasli ti mēndi mbə Zliya Hyala, lə kwəma va na, mba'a canakəvərishi, Yesew na \*Kəristəw, Ntsa tivə Hyala, kə.

## 19

### *Pəl mbə məlmə ka Efesə*

<sup>1</sup> Ma Apələsə mbə məlmə ka Kwərintə naci ki na, dza Pəl, mba'a təwramti məlməhi dikə dikə ni tə dāl tə dāl ni tə hidi ka Azəy, dza ndəs səkəy dzəmbə Efesə. Mba'a səkəy kəsashi nihwəti mbəzliy nəw Yesew mbə məlmə va. <sup>2</sup> Ma kə kaa ngəshi sa kəsashi na na: «A pənəy, ghala vəghwə tsaə banavə ghwəy nefer ghwəy kaa Yesew na, niy kwəməvə \*Safə tsa Hyala dēwdew tsa ghwəy dzəkən ghən tsa ghwəy na?» kə. Ma kə mbəzli va na: «Am, awə! Səkəy ghəy favə ya fafa nzə na, a Safə tsa Hyala dēwdew tsa tifa, kə mēndiw» kə ghəshi. <sup>3</sup> Ma kə Pəl ngəshi na: «War tsama \*batem na tsa kwəməvə ghwəy shiki?» kə. Ma kə ghəshi na: «War batem tsa Zhanj va na sa kwəməvə ghəy gwa'a tsəgha» kə ghəshi. <sup>4</sup> Ma kə Pəl na: «Əy, ma na Zhanj na naci kiy, kaa mbəzliy tsa titihwə va jikir tsa shi kwa kwəma Hyala, ka zhəghə nzəy tsa shi niy mēni na batem. Mba'a gəzanshi kaa ka \*Izərayel, a ghəshi banavə nefer shi kaa ntsaa dza vaa səkəy ləy hwəm tsa ci, ghəci Zhanj. Ntsaa dza vaa səkəy gəzə nay, ghəci na Yesew» kə Pəl. <sup>5</sup> Ma sa favə ghəshi tsəgha na, mba'a ghəshi zləbavə. Mba'a Pəl mananatishi batem lə slən tsa Yesew Ndə sləkəpə. <sup>6</sup> Dza Pəl mba'a fanakənsi dividivi ci, mba'a Safə tsa Hyala dēwdew tsa səkəy dzəkən shi. Tapə ghəshi mbə gəzə kwemer lə nihwəti

ghanihi ghəngən ghəngən. Ka gəzə kwəmaa səkəy va Hyala kaa mbəzli. <sup>7</sup> Mbəzli səkəy safə tsa Hyala vaa dzəkən shi gwanashiy, zhər gar mən lə bakə niy nza ghəshi.

<sup>8</sup> Dza Pəl ki mba'a dzay dzəmbə \*ciki basəva tsa ka Zhəwifə, ka gəzə kwəma kaa mbəzli mbəba kala hazlənə ma. Tir mahkan ghəci mēnti mbə dzəmbə ciki basəva tsa \*ka Zhəwifə, ta gəzanshi njasa sləkə Hyala mbəzli, ka pəla kwal tsaə cintishi kwəma Hyala wəzə, ta mbə ghəshiy zləbavə. <sup>9</sup> Nihwəti mbəzli dən mbə shi na, mba'a ghəshi mēnti ghən tsa shi caslakə, kala yi kwəma Hyala ghəshi. War ka ndərə kwal tsa Ndə sləkəpə va kwa kwəma mbəzli. Dza Pəl mba'a təhəvərivay li shi, mba'a tərakəvəri mbəzliy nəw Yesew mbə shi, ka dzay li shi. Dza na, ka bananshi kwəma Hyala ngəshi vici va vici va, mbə ciki lekwlə tsa har mēndiy Lekwlə Tiranəsə. <sup>10</sup> Piya bakə ghəci war mbə mēni tsəgha. Dzəghwa gwa'a gwa'a mbəzli tə hidi ka Azəy favə kwəma Ndə sləkəpə, ka Zhəwifə lə \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə gwa'a.

### *Ndərazhi Səkeva mba'a Pəl*

<sup>11</sup> Ma ghala vəghwə tsa va ki na, tərənəw Hyala ghərati sləni madanə madanə na 'yahə'yahəta lə dəvə Pəl. <sup>12</sup> Ka mbəzliy dza na, ka bəbə shi ka naa safi ghwətəghwətə li shi, ya nihwəti kəjer ndənwashiy na, ta fəshiy dzəti ka zəlghwə. Ndənəway ma shi va ndə zəlghwə na, kwərən ghəciy mbəliy. Ya gazlaka niy mēni na ndə na, kar naa səvəritya mbə ghən ci.

<sup>13-14</sup> A tsahwəti ndə ta Hyala tsa \*ka Zhəwifə dikə tsa niy nza

tifa Səkeva, kə mēndi kaa slən tsa ci. Mba'a ndərazhiy zhər və mbərfəŋ. Ka ndərazhi vaa dza na, ka dza kwaba, ka dza kwaba ghəshiy nza, ka pala mbəzli ghəranshi gazlaka ta mbə ghəshiy tihə səvəri mbə ghən ka gazlaka. Dza ghəshi ki, ka dī tihə gazlaka səvəri mbə ghən tsa mbəzli lə slən tsa Yesəw kwərakwə. Ma kə ghəshi kaa gazlaka va na: «Ava ghəy gəzəŋa lə slən tsa Yesəw tsa gəzə Pəl va kwəma ci, səvəri!» kə ghəshi. <sup>15</sup> Sa gəzəkə ghəshi tsəgha ki, ma kə gazlaka va kaa zləbanshi lə miy tsa ndə gazlaka tsa va na: «Yesəwəy, ee sənay, Pəl dība na, mba'ee sənay. Ya na ghwəy na ghwəy kiy, wa mbəzli nza ghwəya?» kə. <sup>16</sup> 'Wakəvə ndə gazlaka tsa va tsəgha, gidə zlambə zli mbə shi, mba'a tananatihi bərçi, mba'a kəkədivərishi tərəŋw gwanashi, mba'a ghəshi hwəhwəshi səvəri kəghi, has hasəshi, war zheher vəgha shi.

<sup>17</sup> Dzəghwa gwanashi mēndi sənata kwəma va mbə məlmə Efesə. Ya ka Zhəwifə, lə \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə gwa'a, mba'a ghəshi hazlənishi gwanashi. Dza mbəzli ka fal Yesəw Ndə sləkəpə, ka fə shəndəkəə dzəti.

<sup>18</sup> Dzəghwa dāŋ mbəzli mbə mbəzliy banavə nefer shi kaa Yesəw səəkəə pələdikəvəri kwe-mer shi, ka cikəvəri slēni shi niy mēni ghəshi jikir na kwa kwəma mbəzli. <sup>19</sup> Dza nihwəti mbəzli dāŋ mbə mbəzliy niy mēməni kwəma dəfəl dəfəl na, mba'a ghəshi papakə zliyahi dəfəl shi, mba'am ndamtishi kwa mətse mbəzli gwa'a gwa'a. Dzəghwa sa mbərati ghəshi gəna papavə ghəshi zliyahi va ti na, gəna gar mələyanw cifə mətsekə. <sup>20</sup> Ava tsa' tsətsə pəliverivata kwəma

Ndə sləkəpə Yesəw dzar tē pi gwa'a, ka ci bərçi nzə Hyalaa səvəri tərəŋw.

*Kwəma səta mbə məlmə Efesə*

<sup>21</sup> Ləy hwəm sa kərəshi shi va na, dza Pəl, ka təkə mbə nəfə tsa ci, ta madī ta dza dzar tē hidī ka Masedəwan lə shi ka Akay, ta dzəmbə Zherəwzalem. Ma kə na, ma sa kee tsəhəra mbəbay, ta dza dzee dzəmbə məlmə \*Rəm, kə. <sup>22</sup> Dza na ki, mba'a ghwənashi mbəzli bakə mbə mbəzliy kəəti, a ghəshi 'wati kwal ta dzəti hidī ka Masedəwan, kar Timəte lə Erastə. Ma ghəci də'wə ghən tsa ci na, mba'a nzəyəy nzata nza tē hidī ka Azəy.

<sup>23</sup> Ma ge'i ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a mbəzli səəshi tərəŋw mbə məlmə Efesə, war tē mbərəkə kwəma nəw kwal tsa Yesəw. <sup>24</sup> Sa nzana, mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa, Demetəriyəsə, kə mēndi kaa slən tsa ci, ndə vas shiy ghəci. Ka naa dza na, ka vas shiy jəw jəw tē tsahi mbəzə. Wa'i ciki ta hyala tsa har mēndiy \*Artemisə. Dzəghwa, dalala tərəŋw ghəciy kwəmavə gəna ta wa kaa mbəzli ka naa vas shiy li shi gwanashi, lə vas shi ci va. <sup>25</sup> Dza na tē nahwəti vici, mba'a basəti mbəzli ka na vaa vas shiy li shi, mba'a nihwəti ka vas shiy gwanashi. Ma kə ngəshi sa basətishi na na: «A mbəzlee, a ghwəy sənay tē shi vas ghwəmmə ni kwəmavə ghwəmmə gəna ta pala shi zəməə dzəghwa hwər ghwəmmə. <sup>26</sup> Sana kiy, ava ghwəy nay lə mətse ghwəy, ka favə sləmə ghwəy njasa gəzə Pəl dzəkən kwəma va. Ma kəy, ma shi ngati ndə ngəri lə dəvə ci, ta nza ghəshi ka hyalay, waa Hyala katanj na na ghəshiw, kə. Vanay sənəzənvay, kwəma gəzəkə na va

tsəgha na, mbəzli d̄aŋ zləbavə na. Kwataka mbəzli tikə mbə məlmə Efesə na gwa'a tsəgha tala baw, d̄aŋba mbəzliy zləbavə kwəma ci va mənishi na tə hidī ka Azəy. <sup>27</sup> Vanta kwəma vay, ta sawanti sløni ghwəmmə na dza na. Kwataka sløni ghwəmmə na gwa'a tsəgha na tala baw. Ya ciki ta mbəri hyala ghwəmmə na dikə na, har mändiy Artemisə na, nja shi kama vəri ti dza naa zhəghəy. A ghwəy sənay kaa hyala ghwəmmə va pəra'wanta mbəzli tə hidī ka Azəy lə mbəzli tə hidī gwa'a gwa'a dəvə shi. Avanta kwəma gəzəkə Pəl na sanay, ra'i dza naa zamti dikə tsa hyala ghwəmmə na» kə.

<sup>28</sup> Ma sa favə mbəzli basəti Demetəriyəsə va kwəma va tsəgha na, mba'a nəfə tsa shi satiy tərəŋw, tapə ghəshi dzəmbəshi mbə ngwəmə lala zlanzan, ma kə ghəshi na: «Kay, dikə na Artemisə hyala ka Efesə!» kə ghəshi. <sup>29</sup> Dzəghwa kwəma va mba'a pəlivərivata dzar mbə məlmə gwa'a gwa'a. Kə mbəzli mba'a ghəshi səəshi tərəŋw. Dza ghəshi mba'a ghəshi kəsəvə kar Gayəsə ghəshi lə Aristarkə, mbəzli ka Masedəwan, shi kwa zəərə kwətīŋ na lə Pəl mbə dza ci. Dza ghəshi ka tərə kwəshəl gwanashiy dzəti bəghə lə mbəzli va. <sup>30</sup> Ka dī dzəghwa kwəma mbəzliy basəshi va Pəl ta gəzə kwəma na, mba'a mbəzliy nəw Yesəw daməti. <sup>31</sup> Zhini nihwəti mbəzli dikə dikə ni mbə mbəzli tə hidī ka Azəy, madigahiy Pəl ba na, mba'a ghəshi ghwənanakə miy, a kə ghəshi na: «Titihwə ka dza ghaa dzəti bəghə va ma!» kə ghəshi.

<sup>32</sup> Ma mbəzli tifa tə bəghə ki na, cəkə' ghəshi səəshi, war ngwəmə ghəshiy ngwəmə lala. Kwətita na gəzə tsatsa, kwətita na gəzə tsava

ghəshi. Ma d̄aŋ tsa mbəzli mbə shi na, kala sənay ma shi basəshi ghəshi ti. <sup>33</sup> Dzəghwa \*ka Zhəwifə mba'a ghəshi garəy tsahwəti ndə kwa kwəma shi, Alekəsandərə, kə məndi kaa slən tsa ci. Dza nihwəti mbəzli mbə vərəm tsa basəy va, mba'a ghəshi dzaa gəzanci kwəmaa mənta va kaa Alekəsandərə tsa va. Dza ntsa va mba'a kafəti dəvə ci, a mbəzli mbəə nzəyshi dekədəkə, ta mbə ghəciy gəzanshi shiy mənishi. <sup>34</sup> Ma sa fəti ghəshi ghən, ndə ka Zhəwifə na, kə ghəshi na, dza ghəshi gwanashi ka mətəsəhə ngwəmə lala zlanzan, gar dzar tsahi bakə ghəshi mənti, war mbə gəzə: «Dikə na Artemisə hyala ka Efesə!» kə ghəshi.

<sup>35</sup> Ma sa mənti ghəshi gar tsahi bakə mbə ngwəmə lala ki na, dza ndə tsasli shiy mba'a dəpəti mbəzli, Ma kə na: «A mbəzli ka Efesə, ya wa ndəy, aa sənay, mbə məlmə Efesə ndəghwə məndi ciki ta mbəri tsa pəra'wə məndi dəvə mbə kaa Artemisə dikə na, ghəshi lə pa nzə va tərəkəvata səəkə mə ghwəmə gwa'a. <sup>36</sup> Njana nzana tsəgha ghənzə, kala kwəma gar kə ghəpə məndiy dzəkənəy, wəzəba dəpayvanwəy ghwəy na, ka məni kwəma ghwəy ya namaba nzə lə diva ya jəw ma! <sup>37</sup> Sənzənvay, avanay ghwəy kəsəkə mbəzli bakə ni ni tikə, a ghəliti shi mbə ciki ta mbəri tsa ghwəmmə ghəshiw, tsəərəti mbəri tsa va ghəshi dibaw. <sup>38</sup> Mba'a kə Demetəriyəsə lə ka ghəra sløni ciy dī har ndəə dzəti ngwəvəy, a vici basə ngwəvə tifa kwətita, lə mbəzli ka sla ngwəvə va tifa, mbala ghəshi ta gəzə kaa mbəzli va, a ghəshi sləkətishi. <sup>39</sup> Ma mba'a kə nahwəti kwəma dī ghwəy sləka tifa, ndəghətim nza ghwəy gəzə fəca basəva tsa ghwəmmə ndimndim tsa.

<sup>40</sup> Vanay sanay, a mbəzli ka \*Rəm dikə dikə niy mbay bətəŋwəy ka nihwəti mbəzliy dī tsahwə na shi kwəma, mbərekəta na nəw mēndi tē hidī ghwəmmə, tē mbərkə kwəmaa mēnta na ndatsə. Sa nzanay, kwəma tifa sana gar nə ghwəmmə, ta kwəma tsa' na basəŋəy ghəy, pə ghwəmməw. War hash dza ghwəmmə hashimmə» kə. <sup>41</sup> Ma sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a gəzanshi kaa mbəzliy basəshi va, a ghəshi dzashi.

## 20

*Pəl dzar tē hidī ka Masedəwan lə hidī ka \*Gərekə, ta dzəmbə məlmə Tərəwasə*

<sup>1</sup> Ma ləy hwəm sa dəpəta kwəma mbə məlmə Efesə na, kə Pəl, basə basəti mbəzliy nəw Yesəw, dza na mba'a mətəsanavəshi bərci, mba'a səkəwamtishi. Ka madi ghəci ta dzay dzəti hidī ka Masedəwan ki. <sup>2</sup> Ma ghəci mbə dzar mbə məlməhi tē hidī va na, mba'a mətəsanavəshi bərci kaa mbəzliy nəw Yesəw lə gəzə kwəma Hyala ghəngəhən ghəngəhən. Dza na ki, mba'a dzay dzəti hidī ka Gərekə. <sup>3</sup> Mba'a nzaynza tē hidī va tir mahkan. Ma ghəci mbə gwəmava ta madiy dzəghwa kwambəwal ta dzaa dzəti hidī ka Shiri na, mba'a favə mbə pəhə kwəma na \*ka Zhəwifə ta dza ta pəəsli ci mbə kwal ghəci Pəl, kə mēndi. Sa favə Pəl na, dza na mba'a zhəghəti kwal dza kwa hidī ka Masedəwan ta dzəti hidī ka Shiri. <sup>4</sup> Nihwəti mbəzliy nza kwasəbə ci ta pəhə pa' tē hidī ka Azəyəy, avanashi slənədəmər shi, kar Səpatəra zəghwə Pirəsə, ndə ka Bərə, ghəshi lə kar Aristarkə lə Sekəndəsə, mbəzli ka Tesalənikə, mba'a Gayəsə ndə ka Derbə, mba'a Timəte,

mba'a kar Tishikə lə Tərəfim, mbəzli ka Azəy. <sup>5</sup> Ma mbəzli kwasəbə Pəl va ki na, mba'a ghəshi dzashi tē kwəma ge'i tē tsahwəti pi, ta dza ta ndəghəŋəy mbə məlmə Tərəwasə. <sup>6</sup> Ma ghəy na ghəy ki na, mba'a ghəy nzəyŋəy ta tsə ka mēndiy zəmə pəŋ tsa kama cinjini ti mbə. Ma sa kədita tsə na, mba'a ghəy dzaŋəy dzəghwa kwambəwal mbə məlmə ka Filipə, ta dzəmbə məlmə Tərəwasə. Sa mēnti ghəy vici cifə mbə kwal, mbə dzəy tē yam na, nishə ghəy mbə məlmə Tərəwasə mba'a ghəy dzaa kəsashi mbəzli ghəy va mbəba. Ma sa tsəhəŋəy ghəy na, mba'a ghəy hiŋəy mbə məlmə va ləwma kwətiŋ.

<sup>7</sup> Ma fəca dəmasə hetihwer na, mba'a ghəy basəŋəy ta zəmə dafaa zəzəzə dzəkən Yesəw. Dza Pəl mba'a ghati gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli. Tərəŋw ghəci nzata nza mbə gəzə kwəma, pa' tar dankala vərđi, sa nzana mbə dī dzay ghəci tē həzlimə. <sup>8</sup> Ma mbə pətsa basəŋəy ghəy va mbə, mə ghən tsahwəti ciki na, dāŋ gərkəwahi mbəba. <sup>9</sup> Mba'a tsahwəti dinikwə niy nza tifa, slən tsa ci na, Ewtikə, mənəzəy ghəci kwa mergi tsa tē ciki. Ma ghəci na, tərəŋwəy hi dənəvə. Ma sa nzati Pəl nza tē gəzə kwəma ci va bititi tsəgha ki na, dza zəghwə va naci, fəriŋ bəti hi. Kə bivə bəkə tərə səkə mə kwa mahkana ciki tsa mə ghən nihwəti ceker səkəwa dzəti hidī. Dza mba'a mēndi səkəwashi, mba'am səvərishiy dzəkən, sa nə mēndi kafə, kə mēndi kafakati, tsa' kə mēndi na, məti məti ghəci. <sup>10</sup> Dzəghwa Pəl kwərakwə mba'a səkəway dzəkən, sa səkəway na na, dza na gələb, gələbəy kən, hwətəm hwətəməvə. Ma kə na: «Aya, ka dza her ghəwəy ma! Tē

ghwəmməy na.» kə. Dza mba'a zhiməy zhimə ciki, ghəci Pəl.

<sup>11</sup> Ma sa zhiməy Pəl na, mba'a ngangavəri peŋ, mba'a tahananavəshi kaa mbəzli, mba'a ngavə tsa ciy zəməhwə. Ləy hwəm diba na, tapə ghəci ta gəzanshi kwəma, pa' tə kədi pi. Ma ka mađi ghəciy dzay di ki. <sup>12</sup> Dza mba'a dinikwə tsa va satiy, mba'a məndi bəghə jighi ləməciy. Mba'a nava kwəma dəpəti mbəzli dalala ki.

*Pəl kafəy mbə məlmə Tərawasə, ta dzəmbə məlmə Miletə*

<sup>13</sup> Ləy hwəm shi va, ma kə Pəl kaa ngəŋəy na: «Mbalam bəm kwambəwal a ghwəy dzəmbə məlmə Asəsə, na neyey, lə səfa dzee ta dza, nzee kəsəŋwəy» kə. Dza ghəy na ghəy ki, mba'a ghəy dzaŋəy tə kwəma tə kwəma kwa kwambəwal dzəmbə məlmə Asəsə ta dzaa ndəghə Pəl mbəba. <sup>14</sup> Ma sa kəsəŋəy na na, mba'a ghəy bəvə kwa kwambəwal tifa ki, ka dzaŋəy dzəmbə məlmə Mitilen. <sup>15</sup> Dza ghəy mađ mađiŋəy mbə Mitilen, war kwa kwambəwal, ma tə həzlimə na, mba'a ghəy tsəhəŋəy vəgha Shiyəw. Mba'a ghəy kafəŋəy, səvəri kwəđim ghəy tsəhəŋəy vəgha Saməsə, mba'a ghəy garəŋəy tifa. Ma tə vəghwə tsa həzlimədzə na, nishə ghəy mbə məlmə Miletə, mba'a ghəy səməŋəy kwa kwambəwal tifa. <sup>16</sup> Kala garə ghəy mbə Efesə, sa nzana mba'a Pəl niy gəzəti taŋamti məlmə Efesə, kala tsəhəy ma mbə, vantaa ghəci taa dzamti vici tə hidfi ka Azəy va. Sa nzana mbə diva ghəci ta mbə vici tsə Paŋtekwətə kəsəy mbə məlmə Zherəwzalem, ghəci gar mbata tsəgha.

*Gəzə kwəma Pəl kaa mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Efesə*

<sup>17</sup> Dza Pəl ki, sa dfi ma na garə mbə Efesə, bəŋ ghwəny niy ta haka mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Efesə ta səəkə ghəshiy dzəvəgha, ghəci mbə məlmə Miletə. <sup>18</sup> Ma sa səəkəshi ghəshi, ma kə kaa ngəshi na: «Ghwəy kiy, a ghwəy sənay, njasa niy nza nzəy tsee lə ghwəy, ghala ghee tsəhə tə hidfi ka Azəy, pa' ndatsə gwa'a. <sup>19</sup> A ghwəy sənay, mbə slənee ghərahwee kaa Ndə sləkəpə mbə ghəyəy, niy kəli ghənee tepəw. Pəkw lə wahəta wahəhwee mbə sləni va. Ngəra'wə tsaa niy sara \*ka Zhəwifə, sa ka ghəshiy pəla war kwal tsaa pəslira, ta garəti kwəma Ndə sləkəpə fa na, a ghwəy sənay. <sup>20</sup> Zhini bay, a ghwəy sənay, nihwəti shiy tifa gar kətitəŋwəy, mba'ee niy mbələyshi va ghwəy mbə kwəma Hyala gəzəhwəŋwəy yaw. Gwa'a gwa'a gəzamtəŋwəyshee, ka bəniŋwəyshi tə ngwəla mbə mbəzli, lə dzar kəy ghyeghyer ghwəy gwa'a. <sup>21</sup> Mbə slənee vay, bazhə bazhə gəzanakəshee kaa ka Zhəwifə, lə kaa \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə gwa'a, a ghəshi tsa titihwə kaa Hyala, ka zhəghanti nzəy tsa shi, ka banavə nefer shi kaa Ndə sləkəmmə Yesəw.

<sup>22</sup> Avanayəm sana kiy, a pə ghaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem kə \*Safə tsa Hyala dəwdew tsa kaa ngəra. Sənashi shiy dzaa kəsara mbəbee kiw. <sup>23</sup> Ma nanzəy, ya mbə namaba məlmə tsəhee na, mbə gəzəra kwəma na Safə tsa Hyala. Ma kəy, mbə ndəghəŋa nzam ta fəŋaa dzəghwa fərshina, lə ta sanja ngəra'wə, kə ngəra. <sup>24</sup> Əy, ma ta na neyey, nə ya

war hwa' pən kaa piy tsa piy ya tə hidfiw. A na dī yay mba'ee kerkamti ghəra sləni ndara Yesəw Ndə sləkəpə. Sləni vay, ghənzə na gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli, ta mbə ghəshiy sənay a Hyala mananatishi wəzə hwər tsa nzə, kə ghəshi.

<sup>25</sup> E sənay sənənva, ghwəy gwanəwəy ghwəy mbəzli təwrəhwee va təwrə mbə ghwəy, mba'ee gəzavəwəy kwəmaa dzəkən sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy, ka zhini ghwəy nata mətsee ghwəla gwanəwəyəw. <sup>26</sup> Va tsəgha gəzanwəy ya ndatsə sana, yənəy, gwa'a na nee sləni, ya a dza ndə mbə ghwəy zayəy, kwəmee mbə ghwəla nee kiw. <sup>27</sup> Sa nzanay, gwa'a gwa'a camtəwəy ya kwəmaa niy pəhəti Hyala məni nzə kaa mbəzli. Mbələy nahwətee mbə ya namaɓa nzəw. <sup>28</sup> Va tsəgha, ghwəy ghwəy mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəwəy, məni tə ghwəy məhərli ta ndəghwə ghən tsa ghwəy, lə ta ndəghwə mbəzli fambəwəy Safə tsa Hyala ni mbə dəwə ghwəy, ta ndəghwəshi ghwəy wəzə. Hyala mbəlītishi na lə miymiy zəghwə nzə, gwəməvəm ndəghwə shi wəzə.

<sup>29</sup> E sənay, ləy hwəm tsee sa kee dzaray, ta səkə dza nihwəti mbəzliy dzəmbə ghwəy ta mənəwəy jikir, nja dəghwava jezlihi. <sup>30</sup> Ya səvəri mbə ghwəyəy, ta tiva dza nihwəti mbəzli, ka ghəshi dza na, ka bənīpə shiy kama katarj ni, ta ngədi mbəzliy nəw Yesəw, ta nəw kwəma shi va. <sup>31</sup> Va tsəgha kiy, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy wəzə. A ghwəy sənay piya mahkan mənTEE mbə ghwəy, ka cinwəy

kwəma kwətīj kwətīj tsa ghwəy, havəghwə lə həvir, lə wahə kwa mətsee fəcahwəti.

<sup>32</sup> Ma nana kiy, gwa'a na nee kwəma. Avee zlanwəy kaa Hyala mbə dəwə nzə. Nza kwəma wəzə hwər tsa nzə ndəghwəwəy. Ghənzə Hyala nza bərCi və ta zhiniy bənəwəy bərCi kwa kwal Hyala lə ta bənəwəy ni ghwəy shi pəhəti na bəshi kaa mbəzli nzə gwanashi. <sup>33</sup> Ma na nee kiy, a ghwəy sənay, ghala vəghwə tsa nzee mbə ghwəyəy mənəhwə mətsee ta gəna ndə, ya ta tsahi mbəzə ndə, ya ta ləkəwəshi ndəw. <sup>34</sup> A ghwəy sənay də'wə ghən tsa ghwəy, njasa ghərahwee sləni lə dividivee ta təhə ghəzli tə ya, lə na tə mbəzli kwasəbee gwa'a. <sup>35</sup> Kwəma mənEE va tsəghay, ta mbəə cinwəy, war mbə ghəra sləni lə dividivi ghwəy, kala məni ma mətsee ta ni ndə shiy dza ghwəy mbay kətiti ka daw bərCi. Zəzə tə ghwəy dzəkən kwəmaa gəzəkə Yesəw Ndə sləkəpə va də'wə ghən tsa ci, ma kə niy niy: Təranwəba ntsaa bə shiy kaa ndə ka naa kwəməvə təfə miy tsa Hyala kən ntsa bānci mənDi va shiy, kə niy niy» kə Pəl.

<sup>36</sup> Dza Pəl sa gəzāmti na kwəma va tsəgha na, mba'a gələbəy tə shinin ci, ka cə'wə Hyala ghəci li shi gwanashi. <sup>37</sup> Dzəghwa ghəshi gwanashi, ka təhwəni dalala, dza ghəshi ka hwətəmə Pəl, ta kərni səkəwə ci. <sup>38</sup> Ma kwəmaa gwəra vaa mətəsəhəə zhanatishi nefer shiy, sa nə Pəl va: «Ka dza ghwəy zhiniy nata mətsee ghwəlaw» kə. Ləy hwəm ki na, mba'a ghəshi pəhay pa' tə pətsa mādi na ta dzay dzəghwa kwambəwal.

## 21

**20:25** 20:25 28:23 **20:26** 20:26 18:6 **20:28** 20:28-31 11:23 **20:28** 20:28 1Pi 5:2 **20:29** 20:29 Mt 7:15; Zhj 10:12 **20:30** 20:30 Gal 4:17; 1Zhj 2:19 **20:31** 20:31 19:10; 1Tes 2:11-12; 2Kwər 11:28 **20:32** 20:32 26:18; 1Tes 5:23-24; 2Tes 1:11-12 **20:33** 20:33-34 18:3 **20:35** 20:35 Mt 10:8 **20:38** 20:38 20:25

*Wə Pəl mbə məlmə  
Zherəwzalem*

<sup>1</sup> Ma sa tihəvərivanjəy ghəy li shi, lə zhə kwa hwər na, mba'a ghəy dzanjəy dzəghwa kwambəwal. Ka dza slarə dzəti nihwəti hidfi tə jipə yam, Kwasə, kə məndi slən tsa shi. Ma tə həzlimə na, mba'a ghəy kafənjəy tifa, dza nishə ghəy tsəhənjəy mbə Rədesə. Ma sa madi ghəy tifa na, tsər kwədim mbə məlmə Patara. <sup>2</sup> Mba'a ghəy kəsata kwambəwaləə dzaa dzəti hidfi ka Feniki mbə Patara, mba'a ghəy dzəghwanjəy, ka dzanjəy. <sup>3</sup> Pə ghəy, mba'a ghəy tsəhənjəy ndəkwə ndəkwə vəgha nihwəti hidfi tə jipə yam, Shipər, kə məndi slən sa shi, ka pəzli ghəshi va ghəy, ghəy kwa kwambəwal. Dza mbərəkə ghəy zlashi tə kwa zləfi ghəy, ka dzanjəy dzəmbə hidfi ka Shiri. Sa tsəhənjəy ghəy mbə məlmə Tir tə hidfi ka Shiri ki na, mba'a ghəy səkwanjəy kwa kwambəwal, sa dza məndi ta pa shi səmə kwa tifa.

<sup>4</sup> Dza mba'a ghəy kəsashi mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə va, mba'a ghəy hyayvanjəy li shi, vici mbərfənj. Ghala vəghwə tsaa nza ghəy va mbə shi ghwəlanjəy, a \*Safə tsa Hyala niy gəzanshi kwəmaa dzəkən Pəl. Ma kə ghəshi niy ni kaa Pəl ki na: «Ka dza ghaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem ma!» kə ghəshi niy ni. <sup>5</sup> Dza ghəy na ghəy ki, sa mənta vici mbərfənj na va na, mba'a ghəy səvərinjəy ta dzanjəy. Dzəghwa ghəshi gwanashi ghəshi lə mi'i shi, lə ndərazhi shi gwa'a, mba'a ghəshi pəhanjəy səvəri mbə məlmə va pa' pərikə tə ngwəla. Ma sa səvərinjəy ghəy lə shi gwa'a na, mba'a ghəy tsəhənjəy miy kwəfaa kərkəva ma. Ma tifa na, dza ghəy mba'a ghəy gələbəy shinin ghəy

mbə hidfi, mba'a ghəy cə'wəti cə'wə. <sup>6</sup> Dzəghwa mba'a ghəy səkwanjtəvanjəy li shi. Dza ghəy ki, mba'a ghəy dzanjəy dzəghwa kwambəwal. Ma ghəshi na, ka zhashiy jighi kwərakwə ki. <sup>7</sup> Ma sa kafə ghəy mbə məlmə Tir na, mba'a ghəy tsəhənjəy mbə məlmə Pətəlemasə. Ma tifa na, mba'a ghəy sək'wəti ngwarməmə mbə nəw Yesəw mba'a ghəy nzəyngəy li shi vici kwətinj. Ava tifa kəray ghəy lə dza kwa kwambəwal ki.

<sup>8</sup> Ma way pi tə həzlimə na, mba'a ghəy kafənjəy tifa, ka dzanjəy dzəmbə məlmə Shezare. Sa tsəhənjəy ghəy mbə məlmə va na, mba'a ghəy dzanjəy dzəkə ghi tsa Fəlipə, ndə ci kwəma Hyala kaa mbəzliy sənata ma, ntsa mbə mbəzli mbərfənj ni va niy tivə məndi mbə Zherəwzalem ta sləni. Mba'a ghəy nzəyngəy li. <sup>9</sup> Ma ghəci na, lə ghyehi və fadə, degheghir, kwa ciki shi ghəshi. Ka gəzə kwəmaa səkə va Hyala ghəshi.

<sup>10</sup> Ma sa hyayvanjəy ghəy tifa gar dzar vici jəw na, mba'a tsahwəti ndə gəzə kwəmaa səkə va Hyala səkəy səkə tə hidfi ka Zhəwde, slən tsa ci na, Agabəsə. <sup>11</sup> Ma sa səkəy naa dzəvəgha ghəy na, dza na tsan bəvə məgapa pəhəva Pəl, biyakə pəhəti shid'shid' ci lə dividivi ci lə məgapa va, ma kə na: «A kə Safə tsa Hyalay: Ava tsəgha dza \*ka Zhəwifə mbə Zherəwzalem pəhəti ndə məgapa tsa, mba'a ghəshi dzaa banavə kaa \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə mbə dəvə shi, kə» kə. <sup>12</sup> Ma sa favə ghəy kwəma va, ghəy lə nihwəti mbəzliy nəw Yesəw mbə Shezare na, «A Pəl, titihwə bashamti dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem» pə ghəy. <sup>13</sup> Dzəghwa ma kə Pəl kaa ngənjəy na: «Wantsa gəla shi məni ghwəy ni, ka titihwəni, ta

mbə hwər tsee zhəra tay? Ma yən tsa nay ghwəy tsa na neyey, e zləbavə məndi pəhətəra mbə məlmə Zherəwzalem, ya pa' ka pəslitəra na gwa'a, tə mbərəkə slən tsa Yesəw Ndə sləkəpə» kə. <sup>14</sup> Dzəghwa dzəghə' ghəy kaa daməci na, shaŋ ghəci ta zləbavə. Dza ghəy ki, mba'a ghəy nzəyŋəy gwəŋəŋəy. Ma pə ghəy kaa na kəray ghəy ti na: «Məniva shi va njasa dī Ndə sləkəpə ki» a pə ghəy.

<sup>15</sup> Ma ləy hwəm hi tsa hyay-vaŋəy ghəy va mbə Shezare na, mba'a ghəy pəhəti shi ghəy, ka dzaŋəy dzəmbə Zherəwzalem tsəgha. <sup>16</sup> Mba'a nihwəti mbəzli mbə mbəzli nəw Yesəw mbə məlmə Shezare nza kwasəbə ghəy kwərakwə. Dza ghəshi, mba'a ghəshi pəhəghəŋəy dzakə ghi tsa Mənasən, ndə ka Shipər, ta hi ghəy kəyba. Mənasən tsa vay, ndə nəw Yesəw ghəci ghala mbəradzəy.

*Tsəhə tsa Pəl kəghi tsa Zhakə*

<sup>17</sup> Ma sa səkəŋəy ghəy dzəmbə Zherəwzalem na, mba'a ngwarməmə mbə nəw Yesəw ka'wətəŋəy lə vəshi. <sup>18</sup> Ma tə həzlimə na, mba'a Pəl dzakəy lə ghəy dzakə ghi tsa Zhakə. Dzakə ghəy na, mbəzli 'wa kwal kaa mbəzli nəw Yesəw gwanashi kəyba bəsə bəsə. <sup>19</sup> Dza Pəl ka səkəwəshi ki. Ma sa səkəwamtishi na na, mba'a slanəkəshi shi məniti Hyala gwanashi səvəri mbə sləni ghərahwə na mbə \*mbəzli kamaa ka Zhəwifə. <sup>20</sup> Ma sa favə ghəshi kwəma va tsəgha na, mba'a ghəshi falti Hyala. Dzəghwa ma kə ghəshi kaa Pəl ki na: «A gha nay də'wə ghən tsa gha sana ki zəmə, njasa banavə ka Zhəwifə dāŋ nefer shi kaa Yesəw. Ghəshi gwanashi kiy,

mbəzli 'yambə ghən tsa shi mbə nəw kwəma pəhanavə Hyala kaa \*Məyizə ta bəmmə na ghəshi.

<sup>21</sup> Mad' kiy, mba'a ghəshi favə kwəma dzar kwa kabaka gha, dzəkən kwəma bananshi gha kaa ka Zhəwifəə nzəyshi dzar mbə \*mbəzli kamaa ka Zhəwifə. Zlatam nəw kwəma bəkəmmə Məyizə, əntaa ghwəy \*slaslanishi fə'yasa kaa ndərazhi ghwəy ma, ka nənəw kwemer jijihŋwəy ghwəy ma, pə gha kaa ngəshi, kə məniti. <sup>22</sup> Njaa dza ghəwəmmə mənī sana sənəwva kia? Avanaŋ ya njaaba sana kiy, war ta favə dza ghəshi, a gha səkəŋə tikə, kə ghəshi. <sup>23</sup> Va tsəgha, ma pə gha məniti, zləbati mənī kwəma dza ghəy na ta gəzəŋə. Anay, a mbəzli va ghəy tikə fadə, mba'a vəghwə tsaa niy gəzəkə ghəshi ta mənī sləni kaa Hyala kədiy, tərmbə war dza ta sləni ghən tsa shi, lə mənī na gwanata na kwəma ka məniti mənī njasa gəzəkə Hyala kaa Məyizə.

<sup>24</sup> Pəməvəshi, a gha dzaa yabanti kwəma tar ghən tsa gha njasa gəzəkə kwəma bəkəmmə Məyizə kwasəbə shi. Nza gha banavəshi dəbeker dza ghəshiy slasla kaa Hyala, ta mbə məniti slənanamti ghənəfemer shi. Ma tsəghay, a mbəzli gwanashi dzaa sənay, ma kwəmaa niy favə məniti va dzar kwa gha na, kwəma mbəw, kwəma gəm na na! Na na gha də'wə ghən tsa gha kwərakwə na, mbə nəw kwəma pəhəti Məyizə nza gha wəzə lə kwal tsa nzə, kə məniti taa ni. <sup>25</sup> Ma na mbəzli kamaa ka Zhəwifə, mba'a ghəshi banavə nefer shi kaa Yesəwəy, a ghəy tsaslanaghəshi zliyah, njasa niy sləkati ghəwəmmə va. Mba'a ghəy gəzanshi a ghəshi ndəghwə ghən tsa shi va kwəfəghə shi



tahwə məndi mbəri li shi, lə va zəmə miymiy, lə va zəmə sa bərti bərti tsa, lə va məni ghwərghwər» kə ghəshi.

<sup>26</sup> Dzəghwa Pəl ki, mba'a zləbavə kwəma va, kə mba'a pəməvə mbəzli va. Ma tə way pi həzlimə va na, mba'a dzaa yabanti kwəma tar ghən tsa ci kwasəbə shi. Ləy hwəm na, mba'a dzay dzəmbə \*ciki Hyala li shi ta ci vici kərə tsa yabə kwəma kən ghən shi, ya vaa ndə mbə shi na fəcava ghəci dzaa səkə ta slasla dəbeker kaa Hyala.

*Pəl mbə ciki Hyala*

<sup>27</sup> Ma tə kwa mbərfaña vici na, dza kar Pəl mba'a ghəshi kərnanti yabə kwəma kən ghən tsa shi. Ma ghalaba na, mba'a nihwəti \*ka Zhəwifə səkə tə hidī ka Azəy nay Pəl mbə ciki Hyala. Ma sa nay ghəshi na, ghavə ghəshi tsəgha ki, həər ghəshi həərəvə mbəzli gwa'a, ban ghəshi kəsəti Pəl. <sup>28</sup> Ka ngwəmə lala ghəshi, ma kə ghəshi na: «A mbəzli ka \*Izərayel, kəətiŋəyəm! Avana yəm ntsaa ndərə hwəlfə ka Zhəwifə va mbə gəzə kwəma ci kaa mbəzli, ya kwamaba dza na. Ava ghəci na saa ndərə kwəma pəhətəmmə Hyala va, mba'a ciki Hyala tsa. Zhini dibə kiy, dza pəm pəmambə \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə mbə ciki Hyala. Shi va sanay, a sawanti dəwdəw tsa ciki Hyala tsa va, na gəzə nzə» kə ghəshi.

<sup>29</sup> Ma gəzə ghəshi kwa kərni kwəma na tsəghay, sa niy nay ghəshi Pəl dzar mbə məlmə ghəshi lə Tərəfim ndə ka Efesə. Ntsa vay, ndə ka Zhəwifə naw, nda pəmambə Pəl mbə ciki Hyala, kə ghən tsa shi niy ni. <sup>30</sup> Dzəghwa ki, gwa'a gwa'a kwəma va pəlita dzar mbə məlmə, ka səkə

kwaba, ka səkə kwaba mbəzli, dza ban ghəshi kəsəvə Pəl, ka mbahə səvəri mbə ciki Hyalaa dzəti ngwəla. War sa səvərishim li na, disl məndi kakalay miy ceker. <sup>31</sup> Dza ghəshi ka pəla kwal tsa pəsli Pəl. Dzəghwa mba'a nəwər tsa kwəma va tsəhəy va kwəmanda tsa ka sawji ka \*Rəm. Ma kə məndi na: «Waa kwəmaa sa nza mbəzli ka Zherəwəzəlem gwanashi mbəw» kə məndi.

<sup>32</sup> Dza na nza'jəw ghəci dzaa harvə ka sawji lə mbəzli dikə dikə ni dzar mbə shi, ka dzaa dzəti pətsa məniva shi va. Ma sa nay mbəzliy basəshi va kwəmanda səkəy ghəshi lə mbəzli harvə na va na, mba'a ghəshi zlay də'wə Pəl. <sup>33</sup> Dza kwəmanda ki, mba'a kətəghəvay dzəvəgha Pəl, ban kəsəti. A kə kaa mbəzli ci na: «Tsəghwam kwa dəŋw tsahi bakə» kə. Dza na tapə ta dəw kwəma va mbəzli, ma kə na: «Wa slən tsa ntsaa? Wantsa shi məniti naa?» kə. <sup>34</sup> Dza nihwəti mbəzli tifa ki, ka gəzanci kwemər va, ghəngəhən ghəngəhən: «Ava tsa' na nana kwakə, kə nihwəti, a' tsa' na nava bay, kə nihwəti dibə.» Kala mbay ghəciy favə kwəma zləbancim va sa nzana tərəŋw məndi gaka, ka ngwəngwəmə lala. Dza na ki, mba'a gəzanshi kaa ka sawji a məndi bəghə Pəl dzəti berki tsa ka sawji. <sup>35</sup> Dza ka sawji ka dzashi li. Sa tsəhəshi ghəshi lə Pəl tə dal pətsa miy berki tsa va ki na, mba'a ka Zhəwifə kafəshi ta pəla pəsli ci. Dza ka sawji ki, ka bə Pəl bəbə, va nəghətaa ghəshi də'wə. <sup>36</sup> Mbəzli gwanashi na, war ka nəw Pəl lə lala tərəŋw tərəŋw. Ka gəzə: «Pəsli! Pəsliitim ka mbəri!» kə ghəshi.

*Pəl gəzə kaa mbəzli njasa nza nzəy tsa ci tə hidī*

37 Ma Pəl ndək wə ndək wə ta dzəmbə tē miy ciki berki tsa va ki na, tapə ghəci ta gəzə kwəma kaa kwəmanda tsa ka sawji tsa va, lə kwəma ka \*Gərekə, ma kə na: «Zlayra kwal gha e gəzəna kwəma jəwə na?» kə. Ma kə ntsa va na: «Waa ka favə kwəma ka Gərekə gha di na? 38 Ndəba gha na ndə ka \*Ezhipətə tsa niy ghavə na ci va kwəma dzəmbə tība, kala zləba ma kwəma ngwəmna, dzəghwa na, mba'a basəvə mbəzli ka rəda bələkwə fadə mətsekəə dzay dzəmbə gamba li shi niy nə ya ni?» kə. 39 Ma kə Pəl na: «A awə, na neyey, ndə \*ka Zhəwifə nzee, mbə məlmə Tarsə tē hidfi ka Shilishi yakəram, Tarsə vay, məlmə dikə na na. Ə cə'wəŋee na gha, titihwə, zlayra kwal e gəzənsi kwəma jəwə kaa mbəzli ni» kə. 40 «A kwal va gha, gəzə kwəma gha va» kə kwəmanda ngəci.

Dza Pəl ki, garə garəy mə dāl pi, miy ciki, kaf kafata dəvə ci kaa mbəzli, ta mbə ghəshiy garəti gaka. Ma sa nzəyshi mbəzli shalal ki na, tapə Pəl ta gəzənsi kwəma kaa mbəzli kwa kwəma ka \*Ebərə, ma kə na:

## 22

1 «A ngwarməhira ghəwəy lə dəhira, favəm kwəma dəe na gəzəŋwəy sənzəŋva, ta pa ghəwə kən ghən tsee» kə. 2 Ma sa favə ghəshi ghəciy gəzənsi kwəma lə kwəma ka \*Ebərə, kwəma shi na, mba'a ghəshi mətsekəə nzəyshi dəkədəfə. Ma kə Pəl na: 3 «Yənəy, ndə ka Zhəwifə nzee, mbə məlmə Tarsə yakəra məndi, məlmə tē hidfi Shilishi. Tikə kəlee mbə məlmə Zherəwzalem na, mba'ee bənəhwə kwəma pəhəti jijihimmə, ka sənata kwa pətsa kəray na. Gamaliyel niy

nza naa ndə bənira kwəma va, tərəŋw yən niy 'yambə ghən tsee mbə kwəma Hyala, njasa 'yambə ghəwəy tsa gwanəŋwəy sənzəŋva. 4 Mba'ee sahəwə ngərə'wə kaa mbəzliy nəw kwal tsa Yesəw, pa' ka bəkwəhwəshi, ka pəhəshi tē zə'wə, ta kəəlīshiy dzəghwa fərshina, zhər lə mi'i gwa'a. 5 Sənzəŋvay, a ndə ta Hyala tsa dikə tsa mbay ndəghati fəti ta kwəma va ghəshi lə mətīkwəkwər mbə ka Zhəwifə gwa'a, sa nzana, yən mbə dzaa dzəmbə Damasə ta kəesə mbəzliy nəw Yesəw mbəba, ta bəshi səkəkə dzəmbə Zherəwzalem, ta sanshi ngərə'wəy, ghəshi niy tsaslira na zliyahī. Ma sa kee cintishi zliyahī va kaa ngwarməhimmə ka Zhəwifə mbə Damasə na, mba'a ghəshi taa sənay tsəgha, katan ghəwənīkəram, kə ghəshi.

6 Ma yən mbə kwal ta dzəmbə məlmə Damasə, yən ndək wə ndək wə lə məlmə va, havəghwə vici kwa ghən na, vətəghə, yən nay wəŋ pi mənīy dalala səkəkə mə ghəwəmə, ka mbərə. Dəzlətsəbə tsəbayra. 7 'Wakəvə tsəgha, gwərəp yən mərə tē hidfi. Ma fee na, məli ndə mbə gəzəra kwəma, a kə na: «A Səwl, a Səwl, waa shiy mənishi ni sara gha ngərə'wə tay?» kə. 8 Ma pən na: «Wa ndə nza gha kia Ndə sləkəpə?» pən. Ma kə ngərə na: «Yən na, yən Yesəw ndə ka Nazaretə tsa sancī gha va ngərə'wə» kə. 9 Mba'a mbəzliy nza ghəy va li shi nay wəŋ pi tsa va nanzə ngar ki na, a favə məli ntsaa gəzəra kwəma va ghəshiw. 10 Dzəghwee ka dəw və: «Wa shi kee mənī sana kia Ndə sləkəpə?» pən. Ma kə kaa ngərə na: «Sati tanjan, mbalaa dzəmbə məlmə Damasə, mbəbay, a məndi dzaa

gəzəŋa shi di Hyala ghaa məni gwa'a" kə. <sup>11</sup> Ma sa satiree na, shaŋee ta nay pi, sa bamamtəra wan pi tsa tərəŋw tsa va. Dza mbəzli səkəkə ghəy va li shi, mba'a ghəshi kəsəghəra kəsə kəsə tə dəvəə dzəmbə məlmə Damasə.

<sup>12</sup> Mba'a tsahwəti ndə niy nza mbə Damasə ki, slən tsa ci na Ananiyasə. Ndə ka hazləni va Hyala ghəci, ka nəw kwəma pəhəti jijihimmə ghəci tərəŋw, ntsa wəzə tsa ghəci va ka Zhəwifə mbə məlmə va gwa'a gwa'a. <sup>13</sup> Mba'a səkəkəy kəsara, gar garəy vəghee, ma kə ngəra na: "A zəmə, ə kə mətsehi gha ghwənishi" kə. Dza nza'jəw tsəgha, mba'a mətsehee ghwənishi ghala pətəsa va. Dzəghwa tsa' pən na, ka nayee. <sup>14</sup> Ma kə na: "Hyala jijihimmə tsəhavəŋa na, ghala kwatəŋa ta mbə ghaa sənashi shi di na, nza gha mbəə nay ntsa slar tsa, nza gha favə gaka kwəma gəzəŋa na lə miy tsa ci. <sup>15</sup> Sa nzanay, gha dza naa nza ka ndə ndəgha fətiiy dzəkən. Nza gha gəzanshi shi nashi gha va, lə kwəma favə gha va gwa'a kaa mbəzli gwanashi. <sup>16</sup> Nana sənəzəŋva kiy, wa shi zhini ghaa ndəghə ghwəla kia? Sati, a məndi məntəŋa \*batem. Nza gha cə'wə Ndə sləkəpə ta mbə Hyalaa yabantəŋa kwəma gha jikir na" kə.

<sup>17</sup> Ma tə nahwəti vici ləy hwəm kwəma va na, mba'ee zhəghəghəvaraa zhəmbə Zherəwzalem. Ma yən mbə cə'wə mbə \*ciki Hyala tə nahwəti vici na, mba'ee nashi shiy nja kwa shiw. <sup>18</sup> Avanshi shi nashee va, ma nighee na, Ndə sləkəpə mbə gəzəra kwəma, ma kə na: "A Səwl, diva mbata gha, a ghaa səvəriŋa mbə məlmə Zherəwzalem. Sa nzana, ma

mbəzli mbəbay, ka dza ghəshiy zləba kwəma dza ghaa gəzəə dzəkən yaw" kə. <sup>19</sup> Ma pən na: "Əy, a Ndə sləkəpə, a ghəshi sənay wəzə, kwatəŋay pa' mbə ceker basəva ka Zhəwifə səkəke mbə kəsəə mbəzliy ndəŋa nefer shi, mba'ee di'wəhwəshi lə də'wəta, ka kəəlshiy dzəghwa fərshina gwa'a. <sup>20</sup> Zhini ba, sa pəəsli məndi Etiyen tsa ndəgha fəti ta kwəma gha na, tibeə niy nza kwərakwə, məgarə ndəkəwə vəgha shi, mba'ee falti pəəsli tsa pəəsliti məndi va. Yən niy ndəghwə na kwəbənjer mbəzliy pəəsli va" pən <sup>21</sup> Ma kə Ndə sləkəpə ngəra ki na: "Waa sati, e ghwəniiŋa kərakə dzəmbə \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə nə ya" kə kaa ngəra" kə Pəl.

<sup>22</sup> War dəkədəkə mbəliy basəshi va nzəyshi, ka fa kwəma gəzə Pəl. Ma sa tsəhəy na tə kwəma gəzəkə na va kwa kərnii va ki na, mba'a ghəshi madishi gwanashi, ka gəzə kwəma zlanzlan, ma kə ghəshi na: «Paslamtim tsatsa ndə, ka təbə na ghəciy nza tə ghwəməyəw!» kə ghəshi. <sup>23</sup> Tərəŋw nəfə tsa shi sati, dza ghəshi ka ngwəmə lala zlanzlan, ka bazla kwəbənjer shi, ka ngərə kwərbi dzəta ghwəmə. <sup>24</sup> Sa nashi dikə tsa ka sawji ka \*Rəm mbəzli vaa məni tsəgha na, dza na ka gəzanshi kaa ka sawji a ghəshi pəməghə Pəl dzəmbə berki tsa shi ta də'wə lə kwərəpə. Sa di na va məndiy də'wəy, ta mbə ghəciy gəzə kwəmaa səvəri, ya kala di ghəci. Nza məndi mbəə sənashi shi ngwəngwəmə məndi va lalaa dzəkən ti.

<sup>25</sup> Ma sa pəhamti məndi Pəl ta dza ta də'wə ki, ma kə kaa dikə tsa ka sawji bələkwə ghəci məgarə tifa vəgha na: «kwal va ghwəy ta də'wə ndə ka Rəm kala

mənta ya ngwəvə nzəə dzəkən na?» kə. <sup>26</sup> Ma sa favə dikə tsa ka sawji kwəma va tsəgha na, nza'jəw dzaa gəzanci kaa kwəmanda, ma kə na: «njaa dza ghaa məni lə nana kwəma kia? Ndə ka Rəm na ntsay» kə. <sup>27</sup> Ma sa favə kwəmanda tsa va tsəgha na, mba'a səkəy dzəvəgha Pəl, ma kə ngəci na: «Gəzara di, ndə ka Rəm nza gha katan na?» kə. Ma kə Pəl na: «Əŋ» kə. <sup>28</sup> Ma kə kwəmanda ki na: «Na neyey, gəna dŋ dalalaa fəyee, ghee nzaa ndə ka Rəm» kə. Ma kə Pəl na: «Iy, a na nee nee kiy, ndə ka Rəm nzee ghala yakəra məndi» kə.

<sup>29</sup> Nza'jəw tsəgha ki na, mba'a mbəzliy niy dza va ta də'wə Pəl, ta mbə ghəciy gəzə kwəmaa səvəriy katantəvashi vəgha. Dzəghwa, mbə hazləni kwəmanda lə ghəciy, sa favə na, «ndə ka Rəm nzee» kə Pəl, mba'a niy mbəlitiy tsaghwa kwa dəŋw.

*Pəl tə ngwəvə kwa kwəma ka sləka kwəma mbə \*ka Zhəwifə*

<sup>30</sup> Ma tə həzlimə ki na, ka di sənata sləkar tsa kwəma basə ka Zhəwifə kwəmaa dzəkən Pəl ti kwəmanda tsa ka sawji. Dza na mba'a pələmti Pəl kwa dəŋw. Mba'a gəzanshi kaa mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala ghəshi lə \*ka sləka ka Zhəwifə gwa'a, a ghəshi basəshi. Dza mba'a pəməkə Pəl garəy kwa kwəma shi.

## 23

<sup>1</sup> Dza Pəl mba'a fati mətəsə ci tə \*ka sləka ka Zhəwifə gwanashi. Ma kə na: «A ngwarməhira, yənəy, dəwdəw na nəfə tsee kwa kwəma Hyala, sa nzana, ya pa' ndatsəy wəzə nəwtee kwal tsa nzə» kə. <sup>2</sup> A kə Ananiyasə dikə tsa \*ka ta Hyala kaa mbəzli vəgha Pəl na: «Ləkatiim dəvə tə miy tsa ci

va» kə. <sup>3</sup> Ma kə Pəl ngəci na: «Yan ta ləkəyŋa dza Hyala kwərakwə! Gha gha ntsaa bəti ghən tsa ci tsa nja ntsa slar tsa. Ta sla ngwəvəə dzəkənee nja kwəma gəzəkə kwəma pəhəti ghwəmmə gha nzəyŋa tifa sənəzənva ba na, zhini tapə gha ta gəzə kwəmaa təbə ma va kwəma pəhəti ghwəmmə, ka ghwəni mbəzli ta də'wəra ba, pə gha na?» kə. <sup>4</sup> Ma kə mbəzli vəgha kaa ngəci na: «Wə ə tsəərə gha dikə tsa ka ta Hyala na?» kə ghəshi. <sup>5</sup> Ma kə Pəl na: «Waa niy sənay ya ghəcia dikə tsa ka ta Hyala pənəw, ngwarməhiraw! Sa nzanay, a Zliya Hyala gəzəkə, əntaa gha gəzə \*kwəma jikir naa dzəkən ntsa dikə tsa mbə hwəlfə gha ma, kə» kə.

<sup>6</sup> Ma sa sənay Pəl bakə na takə tsa mbəzli mbə ka basə kwəma, \*ka Sadəsehi nihwəti, nihwəti na, \*ka Farisahi kəy, dza na, tapə ta zlapə kwəma mbə jipə mbəzli va zlanzlan, a kə na: «A ngwarməhira, yənəy, ndə Farisa nzee, Zəghwə yakə ndə Farisa yən baw ba. Avānay tə mbərkə sa nzana mba'ee zləbavə, ta zhakati dza mbəzli mbə mətə pən, va tsəgha nzee tə ngwəvə sana» kə.

<sup>7</sup> Ma sa gəzəkə na tsəgha, mba'a ghəpə dzay dzəghwa jipə ka Farisahi lə ka Sadəsehi ki. Dzəghwa bakə mbə ghəshi təhəvərivashi ki. <sup>8</sup> Shi ngərə ghəshi va ghəpə ti shiy, sa nzana ma kə ka Sadəsehi niy kaa gəzə kwəma shiy, zhakati tsa ndə tifa mbə mətəw. Ya \*ndə kwal tsa Hyala, ya hyelerəy, niva shiy tifa, kə ghəshiy niy. Ma ka Farisahi na, a ghəshi yivə, a shi va tifa gwanashi, kə ghəshi na nashi. <sup>9</sup> Dzəghwa mbəzli ka ngwəmə lala tərəŋw tərəŋw ki, mba'a nihwəti mbəzli mbə \*ka bənəpə kwəma pəhəti Hyala mbə

ka Farisahi satishi, dza ghəshi mba'a ghəshi kambə ghəpə mbə kwəma va tərənjw, ma kə ghəshi na: «Am, nata kwəma yəfamti ntsa ghəy na ghəyəw! Nda ə nzana ndə kwal tsa Hyala, ya nihwəti shiy gəzanci kwəmay əndaw» kə ghəshi. <sup>10</sup> Dzəghwa ka ngwəngwəliva ghəshi tərənjw mbə kə ghəpə tsa va ki. Ma sa nata kwəmanda tsa ka sawji kwəmaa məniva tsəgha na, mba'a hazlənīy vantaa ghəshi ghavəə slikwəvəri Pəl gəm. Dza na mba'a gəzanshi kaa ka sawji: «Ləghwam dzəmbə mbəzli va, a ghwəy kəsəkəvəri Pəl mbə shi, nza ghwəy pəmay dzəmbə berki» kə kaa ngəshi.

<sup>11</sup> Ma fəcava həvir na, mba'a Ndə sləkəpə səkəy kwa shiw va Pəl, ma kə ngəci na: «Ka dza her gha tepə ma! Ə pə gha ndahwə nəfə tsa gha! War njasa gəzəhwə gha va kwəmee tikə mbə məlmə Zherəwzalem nay, war tsəgha dī Hyala gha dzaa gəzəhwə mbə məlmə ka \*Rəm kwərakwə» kə.

*Kwəma tsati nihwəti mbəzli mbə \*ka Zhəwifə, ta pəəsli Pəl*

<sup>12</sup> Səvəri tə həzlimə na, mba'a nihwəti mbəzli mbə ka Zhəwifə tsati kwəma shi ka sa kwətiŋ na, ta pəəsli Pəl, mba'a ghəshi zəmantī fəla kwa kwəma mbəzli: «Ka zəmə shiy ghəyəw, ka sa ghəy ya yam, kala pəəsliti Pəl ghəyəw» kə ghəshi. <sup>13</sup> Daŋ tsa mbəzliy tsati kwəma va va, ka zəmantī lə fəlata na, a ghəshi taŋəti fadə mətəkə. <sup>14</sup> Dza ndəs ghəshi səkəkəshi dzəvəgha mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala, lə dzəvəgha mətikwəkwer mbə ka Zhəwifə. Ma kə ghəshi na: «A ghəy zəmantī fəla kwa kwəma mbəzli gwa'a gwa'a, ka zəmə shiy ghəy ya waba nzə, kala pəəsliti Pəl ghəyəw, pə ghəy.

<sup>15</sup> Va tsəgha nə ghəy kiy, mbalam, ghwəy lə \*ka sləka ka Zhəwifə, a ghwəy gəzanci kaa kwəmanda ka sawji, a ghəci pəlīkəvəriŋwəy Pəl. Njasa dī ghwəy gwəməvə njədī kwəma kən va və, pə ghwəy taa mənīti. Ma sa ka mənīdi pəliy səkəkəy, ta gwəmatəvanəy dza ghəy, nza ghəy paslamti mbə kwal» kə ghəshi.

<sup>16</sup> Dzəghwa mba'a zəghwə zhambəghəy Pəl favə kwəma tsati ka Zhəwifə va. Dza na kwərə dzay dzəmbə berki ka sawji, mba'a gəzəy kaa Pəl. <sup>17</sup> Sa favə Pəl kwəma va na, dza na mba'a harvə ndə ta mbəzli dikə dikə ni mbə ka sawji, ma kə kaa ngəci na: «Pəmanaghə zəghwə na kaa kwəmanda tsa ghwəy, dī na gəzanci nahwəti kwəma ngəci dī» kə. <sup>18</sup> Tsəgha na, kə dikə tsa mbə ka sawji, dza na mba'a pəməvə zəghwə va, mba'a pəhanaghə kaa kwəmanda. Ma kə ngəci na: «Waa Pəl, ntsa kwa fərshina va haradā na, mba'a cə'wəvərə ta pəmənə zəghwə nee, nza kwəma və ta gəzənə, kə» kə. <sup>19</sup> Dza kwəmanda pay kəsəvə zəghwə va tə dəvə ci, mba'a dzay dzəvəgha bəla li. Dza na ka dəw və: «A kwəma dī gha gəzəraa?» kə. <sup>20</sup> Ma kə zəghwə va na: «Waa ə tsati ka Zhəwifə kwəma ta pəəsli Pəl. Həzliməy, ta səkəkə dza ghəshi ta cə'wənə, ta mbə ghaa pəməghə Pəl dzəghwa kwəma ka sləka kwəma. Ka sləka kwəma vay, ta basəshi dza ghəshi, mba'a ghəshi mənīti njasa dī ghəshi njədī kwəma kən. <sup>21</sup> Na na ghay, əntaa gha taa zləba kwəma shi va ma. Sa nzanay gar taŋ fadə mətəkə na mbəzli mbə shi tə mbə, mbə ndəghə səvəri tsa ci ta pəəsli. A ghəshi zəmantī lə fəlata, ka zəmə shiy ghəy, ya yam nzə, kala ghəy pəəsliti na Pələw, kə ghəshi. Sənzənvay, gwa'a

gwa'a pəhamtəvashi ghəshi, ka ndəghə war va gha» kə. <sup>22</sup> Ma sa favə kwəmanda tsəgha na, dza na mba'a gəzanci zəghwə va: «Əntaa gha gəzə kwəma na ya kaa waba ma!» kə. Mba'a ghəshi təhəvərivashi.

*Kwəmanda tsa ka sawjiy pəmanci Pəl kaa ngwəmna Felikəsə*

<sup>23</sup> Dza Kwəmanda tsa ka sawji ki, mba'a harvə mbəzli bakə mbə mbəzli dikə dikə ni mbə ka sawji ci. Ma kə ngəshi na: «Mbalam basətim ka sawji diwəy bakə, mba'a ka gədewesli mbərfəŋ mətəkə, mba'a ka gwapa diwəy bakə. Sa ka ghwəy basətishiy, nza ghwəy gwəmatəvanwəy wəzə gwanəwəy, ta dzaa dzəmbə məlmə Shezare, ndatsə həvir, tsahi məslidə. <sup>24</sup> Nza ghwəy pəhəti gədewesli, ta bə Pəl. A ghwəy pəmanaghə kwəriŋ kala kwəfaghay shiy kaa ngwəmna Felikəsə» kə.

<sup>25</sup> Dza na mba'a tsasliti zliya, mba'a banavəshi ta dəvə shi. Tsa' kə kwa zliya va na:

<sup>26</sup> «Yən Kwələdə Lishiyasə tsasli na zliya na, yən kwəmanda, kaa Felikəsə tsee difədibə tsa. Ə səkwəŋee.

<sup>27</sup> Ma nə ya kiy, avee pəməghəŋa Pəl. Ka Zhəwifə niy kəsəvə na, ka di pəsliti ghəshi. Ma sa favee ndə ka \*Rəm na, kə məndi na, mba'ee dzaa mbəliti lə ka sawji və shi. <sup>28</sup> Dzee mba'ee pəməkəvəriy dzəghwa kwəma \*mbəzliy sləka ka Zhəwifə, sa dəe sənata sləkar tsa kwəma bānci \*ka Zhəwifə va fəti ti. <sup>29</sup> Ma sa fee kwəma shi va na, war ta kwemer shi pəhəpəhə ni ghəshi harati tə ngwəvə. Kala nata kwəma təvəti nee gar pəəsli məndi, ya gar fə məndiy dzəghwa

fərshina. <sup>30</sup> Sa gəzara məndi, a ka Zhəwifə gwəmantəvashi, ka tsati kwəma ta pəəsli ci, kə məndiy, va tsəgha pəməghəŋee sana nee tanjan. Mba'ee gəzanshi kaa mbəzliy bānci fəti va, a ghəshi dza ta sləka kwəma va vəgha gha də'wə ghən tsa gha» kə.

<sup>31</sup> Dza ka sawji ki mba'a ghəshi bəvə, kəram ghəshi madishi lə Pəl həvir njasa gəzanakəshi məndi va ki. Mba'a ghəshi pəməghə həvir va pa' mbə məlmə Antipatərisə. <sup>32</sup> Ma tə way pi mekəshi ki na, mba'a ka sawji ka səfa zhəghətəvashiy zhəmbə berki. Ma ka gədewesli na, ka dzashi lə Pəl. <sup>33</sup> Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə məlmə Shezare na, mba'a ghəshi banavə zliya tsaslanavəshi məndi va, mba'a Pəl gwa'a kaa ngwəmna ki. <sup>34</sup> Ma sa jangamti ngwəmna zliya va na, dza na ka dəw kwəma va Pəl: «Tə hidī ka wa səkəkə ghaa?» kə. «Tə hidī ka Shilishi» kə Pəl kaa ngəci. Ma sa favə na, tə hidī ka Shilishi səkəkə, kə na, <sup>35</sup> «nzee dəw kwəma va va gha, sa ka mbəzliy bəŋa fəti va səkəkəshi bay» kə. Dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli a məndi fəy Pəl ka ndəghwə kəghi tsa mazə \*Erədə.

## 24

*Pəl kwa kwəma ngwəmna Felikəsə*

<sup>1</sup> Ma ləy hwəm sa mənti Pəl hi cifə mbə Shezare na, mba'a Ananiyasə, dikə tsa \*ka ta Hyala səkəkəy dzəmbə məlmə Shezare va ghəshi lə mətikwəkər mbə \*ka Zhəwifə. Mba'a ghəshi pəməvə ndə yip ta mbəzli mbə ngwəvə, Tertələsə, kə məndi kaa slən tsa ci. Mba'a ghəshi səkəkəshiy dzəghwa kwəma ngwəmna, ta har Pəl

dzəti ngwəvə. <sup>2</sup> Dza mba'a mēndi harkə Pəl, dzəghwa tapə Tertələsə ta bānci fəti ki, a kə na: «A Felikəsə ntsa difədifə tsa, tə mbərkə gha nzəyŋəy ghəy lə zərkə tərəŋw. Tə sa nzana mba'a gha sənata kwəma mbə mēni mazə tsa gha, dza gha mba'a gha zhəghanti shiy, va tsəgha dzava hidfi ghwəmmə kwa kwəma kwa kwəma. <sup>3</sup> War mbə mēniŋa 'wəsə nza ghəy, ta shi kwəmavə ghəy va gha va hwəmba, ya pa' kwəmba gwa'a gwa'a. <sup>4</sup> Ka dēe yən dzamtəŋa vici, ka dalantəŋa lə gəzə kwəma dŋəw. Ə cə'wəŋee gha məntəŋəy wəzə hwər tsa gha, a gha fati kwəma dī ghəy na gəzəŋa jəwə. <sup>5</sup> Ntsay, ə kəsay ghəy ka ndə lidfi mbəzli ghəci dalalay, ghəci ngwashi na miy dzəghwa jipə ka Zhəwifə ya pa' kwəmba tə hidfi ghwəmmə gwa'a gwa'a. Ghəci na mazə tsa mbə mbəzli nə mēndiy ni, ka Nazariya, kə mēndi. <sup>6</sup> Ghəci kiy, pa' lə ciki tsa Hyala ta dzəghəhwə na sawa ci, ka gəzə \*kwəma jikir na dzar kwa. Dza ghəy ki, mba'a ghəy kəsəti. <sup>7</sup> [Mba'a ghəy niy dī sla ngwəvə dzəkən njasa gəzəkə kwəma pəhəti ghəy na, dza Lishiyasə, kwəmanda ka sawji mba'a səkəkə mbahəhwə lə bərcki, ghəshi lə ka sawji mbə dəvə ghəy. Mba'a gəzanshi kaa mbəzliy bānci fəti va, a ghəshi səkəkə dzəghwa kwəma gha, ta har dzəti ngwəvə.] <sup>8</sup> Njədī ma gha kwəma va vəy, ta gəzəkəŋa dza na. Mba'a gha taa favə də'wə ghən tsa gha, katanj na shi kəsə ghəy ni ntsaa dzəti ngwəvə ti shi, pə gha» kə. <sup>9</sup> Dza ka Zhəwifə gwanashi, jakə jakəti miy tsa shi li, ka sa kwətij tsa. «Ava war tsəgha na kwəma va, njasa gəzəkə na va» kə ghəshi.

<sup>10</sup> Dza ngwəmma ki mba'a bānavə kwal kaa Pəl ta gəzə kwəma. Ma sa zlanay na kwal tsəgha, ma kə Pəl na: «Sa sənay ya, a gha hiŋa gar piya dŋə mbə sla ngwəvə dzəkən mbəzli tə hidfi ni pənəy ngwamənay, lə vəshi dzee gəzə kwəma kən ghən tsee kwa kwəma gha. <sup>11</sup> Avānay, ya ə njədī gha sənəzəvə də'wə ghən tsa ghay, tanjəti hi mənə lə bakee na nee, ghala səkəkere dzəmbə Zherəwzalem ta pəra'wə dəvee kaa Hyalaw. <sup>12</sup> Na neyey, kəsara ghəshi mbə ya miy ya ghəy lə waba nə, ya yən mbə həerə mbəzli mbə \*ciki Hyala, ya mbə \*ciki bāsəva tsa ka Zhəwifə, ya tə ngwəla dzar mbə məlməw. <sup>13</sup> Sənəzəvay, ka gəzəkəŋa mbəzli nashi gha ni, avānay tə kwəma tsa' na va kəsati ghəy Pəl tə ngwəvə, kə ghəshiw. <sup>14</sup> Ma na nee, e gəzəŋa kwəma sənataayay, Hyala jijihinəy na sa nəwee, njasa gəzəkə kwal tsa 'war'war tsa tsa nə ghəshi kwal ka Nazariya na, sa gəngəm tsa, kə ghəshi. Yənəy, ə zləbee kwəma tsasliiti mēndi mbə zliya \*kwəma pəhəti Hyala njasa nza na, lə mbə zliya ka gəzə kwəma Hyala gwa'a. <sup>15</sup> Ma kwəma fəy ya ghən tsee gəzlinə ti ta Hyala bə na, ti fəy ghəshi ghən tsa shi kwərakwə. Ghənzə na kwəma zhakati tsa mbəzli slar slar ni bəkwəshi mbə məti, lə mbəzli mbə jikir gwa'a. <sup>16</sup> Va tsəgha dikəvaree ya hwəmba, ta nzəy lə nəfə tsee dēwdew kwa kwəma Hyala lə kwa kwəma mbəzli nə gwa'a.

<sup>17</sup> Ma sa mēntee piya dŋə ghala kamee mbə məlmə Zherəwzalem, sa niy dzaree na, maa niy səkəkere sana ta kəti mbəzli mbə məlmee lə gəna, mba'a ta bə nee vəli kaa Hyala gwa'a. <sup>18</sup> Ava war

yən mbə vəli va kaa Hyala tsəgha kəsara ghəshi mbə ciki Hyala. Ma ghalaba na, yən yabanti kwəma tar ghən tsee dəwəfəw na. Niy nza ya mbəzli nzo tifa tala baw, a nza kwəma gar həerəti miy na tifa dibaw. Talay, a nihwəti ka Zhəwifəə səəkə tē hidi ka Azəy niy nza tifa. <sup>19</sup> Ghəshi niy tēbē naa nza tikə kwa kwəma gha ta hardaa dzəti ngwəvə nza, mee na ghəshi kəsata kwəma taree, gar bəra fəti mēndi nza. <sup>20</sup> Ma kala tsəgha bayəy, gəzəkə fəti niy ndaram ghala vəghwə tsaa nzee va tē pi sləka kwəma mbəzli tikə ni di. <sup>21</sup> Kala war kwəmaa niy garədee va mbə jipəjipə shi, mba'ee gəzəkə zlanzlan, ma pən niy ni na, avanay war tē sa nzana, mba'ee zləbavə, a zhakati tsa mbəzli mbə mēti tifa, pən, kəsateram tē ngwəvə kwa kwəma ghwəy ndatsə, pən niy ni» kə.

<sup>22</sup> Ma Felikəsə ki na, mba'a mēndi niy gəzanci kwəma kən kwal tsa Yesəw ngəci, mba'a sənata wəzə. Dza na mba'a fati vici sla ngwəvə va tē fəcahwəti. Ma kə ngəshi na: «Ma pə ghwəy mēntiy, mbalam ndatsə di. Ma sa ka Lishiyasə kwəmanda ka sawji səəkəyəy, ma nzee sla ngwəvə ghwəy va» kə.

<sup>23</sup> Mba'a gəzanci kaa dikə tsa ka sawji bələkəwə, a ghəci ndəghwə Pəl, kala mēni ma li njasa ka mēndiy mēni lə nihwəti mbəzli kwa fərshina gwa'a ni. «Əntaa gha damə mbəzli ci va səəkəə dzəvəgha ta nighə ma» kə kaa ngəci diba.

*Gəzə kwəma Pəl kwa kwəma kar Felikəsə lə mali ci Dərəzilə*

<sup>24</sup> Ma ləy hwəm hi jəw na, mba'a kar Felikəsə səəkəshi lə mali ci Dərəzilə, zha \*ka Zhəwifəə ghənzə. Dza Felikəsə mba'a ghwənashi mbəzli, ta haranci

Pəl. Sa haranakə mēndi na, ka fa kwəma gəzə Pəl dzəkən bə nəfə kaa Yesəw \*Kəristəw ghəci. <sup>25</sup> Ma sa gəzə Pəl kwəmaa dzəkən nəw kwəma slar na va Hyala, lə ndəghwə ghən va mēni kwəma papama tsa nzo, mba'a kwəma ngwəvəə taa səəkəə dzəkən mbəzli gwa'a na, mba'a her Felikəsə dzashi tərəjw. Ma kə kaa Pəl na: «Mbala nana di na gha, nzee zhiniy ghwəni miy ta harja tē nahwəti vici, sa kee kwəmavə vəghwə» kə.

<sup>26</sup> Ka naa dza na, ka har Pəl zhevi ta gəzə kwəma li. Sa nzana, mba'a niy fəy ghən gəzlinə, nja na Pəl dzaa ndara gəna ta mbee pəlay, a kə ghən tsa ci niy ni. <sup>27</sup> Ma sa mēnta piya bakə na, mba'a Pərshiyəsə Fesətəsə mbəerəhwə mēni ngwəmma va Felikəsə. Ma sa di Felikəsə fə kwəma kwa saa tēbanshi kaa ka Zhəwifəə na, dza na mba'a zlay Pəl kwa fərshina ghəciy madi ta dzay.

## 25

*Pəl tē ngwəvə kwa kwəma Fesətəsə mbə məlmə Shezare*

<sup>1</sup> Ma sa mēnti ngwəmma Fesətəsə hi mahkan ghala mbəerəvə na mēni ngwəmma tē hidi sləkə na va na, mba'a madiy mbə məlmə Shezare dzəmbə məlmə Zherəwzalem. <sup>2</sup> Dza mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka Zhəwifəə, mba'a ghəshi səəkəshi və, ta dəw mēni ngwəvəə dzəkən Pəl, a kə ghəshi ngəci na: <sup>3</sup> «Titihwə na gha ngwəmma, ə cə'wəja ghəy, a gha ghwənəghə miy, a mēndi pəməkəvə Pəl tikəə dzəmbə Zherəwzalem» kə ghəshi. Na nashiy a ghəshi niy tsamti kwəma shi ti, ta dza ta pəəsli ci mēndi mbə səəkə li kwa kwal, va tsəgha dəw ghəshi kwəma va tsəgha.



4 Ma kə Fesətəsə ngəshi na: «Wa kwa fərshina na Pəl mbə məlmə Shezare, dzəghwa yən tala ɓa na, ndal təree ta zhəghəvaa dzəmbə Shezare vaw» kə. 5 Ma kə ɓa na: «Ma pə ghwəy məntiy, dzanjəy ghəy lə mbəzli ghwəy dikə dikə ni, a ghəshi dza ta ɓasəti kwəma va ghəshi lə Pəl tsa va gwa'a mbə Shezare, niy nza kwəma təvəti na tifa» kə.

6 Ma sa hyayvay Fesətəsə mbə shi gar dzar vici dəghəsə lə mənə na, mba'a dzay zhəmbə məlmə Shezare. Ma way pi tə həzlimə va na, mba'a səvəriy, dza das nzəyəy mbə ciki ngwəvə. Mba'a ghwənəghə miy ta dza ta pəmə Pəl səəkə. 7 Ma sa səəkəy Pəl ki na, dzəghwa dəzlətsəbə ka Zhəwifə səəkəshi mbə Zherəwzalem təɓay. War kwemer ghəshiy gəzə dʒan, ta ɓanci fəti kaa Pəl. Kwemer 'yahə'yahə ni shi gəzə ghəshi va, kala gar mbay ghəshiy ɓəkəvəri ghən tsa tə kwemer shi va, ya ghəshishi. 8 Ma sa gəzamtı ghəshi kwemer shi va ki na, dza Pəl ka gəzə naci. A kə na: «A yənəy, təvəti kwəmee nee tərə, ya dzəkən kwəma pəhəti ka Zhəwifə, ya dzəkən shi mbə ciki tsa Hyala, ya kaa mazə tsaa sləkə hidı ka \*Rəm gwanashiw» kə.

9 Ma sa dı Fesətəsə mananshi war kwəmaa dzaa təɓanshi kaa ka Zhəwifə ki, ma kə kaa Pəl na: «Ka dı gha ghaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem, a mənđi dza ta sla ngwəvə na mbəɓa kwa kwəmee na?» kə. 10 Ma kə Pəl na: «Am! A na neyey, avee tə ngwəvə sənzanva mbə ciki ngwəvə tsa mazə tsaa sləkə hidı ka Rəm gwanashi, tikə kə mənđiy sla ngwəvə dzəkənee. E sənay, na nee, kwəma təvətəe tifa kaa ka Zhəwifəw. A gha sənay ya gha ci də'wə ghən tsa

gha kwərakwə. 11 Ma mba'a kə fəti vəya, yən kə mənti rəɗa gar pəəslira mənđi tiy, ka nə ya awə, pən mənđiy pəəsliraw. Ma war kala kwəma katanə na tifa mbə kwemer gəzə ghəshi va, ɓərə ghəshi fəti li shiy, ndə tifa gar ɓanavəra ngəshiw. Kwa kwəma mazə tsaa sləkə hidı ka Rəm gwanashi kə ngwəvə naa slava bay!» kə. 12 Ma kə Fesətəsə kaa Pəl sa gəzamtı ghəshi kwəma lə mbəzli kwa dəgha ci na: «Njana nə gha, war kwa kwəma mazə tsaa sləkə hidı ka Rəm gwanashi dʒee ngwəvə naa slava pə ghay, tsəgha na, ta tsəhə dza gha kwa kwəma ci» kə.

*Kar Agəripa lə zhambəghəy dı favə kwəma Pəl*

13 Ma tə nahwəti vici ləy hwəm sa hiy hi jəw na, mba'a kar mazə Agəripa lə Berənīsə səəkəshiy dzəmbə məlmə Shezare, ta səkwə Fesətəsə. 14 Ma sa nzana, ta hyayvashi ghəshi dza tifa na, mba'a Fesətəsə ghakə slanci kwəma Pəl kaa mazə Agəripa, ma kə na: «A tsahwəti ndə tikə kwa fərshina zlay Felikəsə. 15 Ma tə nahwəti vici sa niy dzaree dzəmbə məlmə Zherəwzaleməy, mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala lə mətikwəkwər mbə \*ka Zhəwifə niy səəkəshi ta dəw ɓasə ngwəvəə dzəkən vəya. Ə pə gha ɓanavə fəti, kə ghəshi kaa ngəra. 16 Ma pən kaa zləɓanshi nee ki na: «Va ka Rəməy, ka ɓə fəti mənđi kaa ndə kala səəkə ghəci gar tə ngwəvə, dza mba'a gəzəhwə kwəma kəsəti mənđi va ti, kwa mətsə kwa mətsə lə mbəzliy kəsəti, nda nza naa gəzəkəvəri kwəma gar pəlamti ghən tsa ci tə ngwəvəw» pən nee.

17 Dza ki mba'a ghəshi səəkəshi tikə kwasəbə, kala mawee zhiniy ɓəəli wəri, war way pi tə həzlimə

va na, mba'ee nzəyra mbə ciki basə ngwəvə. Dza mba'ee ghwənay miy ta har ntsa vaa səkə. <sup>18</sup> Ma sa səkəshi mbəzliy kəsəti va ki na, nashee gəzəkəvəri kwəma rəda mənti Pəl dza kwa bəlaa niy təkēe, gar banavə fəti məndiw. <sup>19</sup> War ma kwemer gəzə ghəshiy dzəkən na, kwəma dzar kwa kwal Hyala tsa shi, lə kwəma tsahwəti ndə, Yesəw, kə məndi kaa slən tsa ci, mba'a mətiiy. Ma kə Pəl naci ki na, tə ghwəməy na Yesəw tsa va, aa zhakatiy mbə məti, kə.

<sup>20</sup> Ma yən nee ki, sa sənay mee njasa kee mənti ta mbay sənata sləkər tsa kwəma tsəgha na va na, dzee tsəgha tapə ta dəw va Pəl: «Ka zləba gha ta dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem, a məndi dzaa sla ngwəvə na mbəba kwa kwəmēe na?» pən ngəci. <sup>21</sup> Ma kə Pəl na: «Awə, kwa kwəma mazə tsaa sləkə hidī ka \*Rəm gwanashi kə ngwəvə vaa slava bay» kə. Dza mba'ee gəzanshi kaa mbəzli, a məndi ndəghwə kwa fərshina, ma nzee dza ta pəmanci kaa mazə ka Rəm dzaa nza, pən» kə. <sup>22</sup> Ma kə mazə Agərīpa kaa Fesətəsə na: «E dī favə kwəma ntsa va, yən də'wə ghən tsee kwərakwə di» kə. Ma kə Fesətəsə na: «Ndəghə həzlimə ghənzə tsəgha, a gha taa favə» kə.

<sup>23</sup> Ma tə way pi ki, mba'a kar Agərīpa ghəshi lə Berənise pəhəkəvashi, lə mbəzli tə səbə shi, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə ciki basəva ghəshi lə mezhizhə ka sawji, mba'a mbəzli tə slən mbə məlmə. Dza ngwəmna Fesətəsə ki, mba'a ghwənashi mbəzli ta har Pəl. <sup>24</sup> Ma kə Fesətəsə, sa səkəy Pəl na: «A mazə Agərīpa, ghwəy lə mbəzli tikə ni gwa'a, ntsa nay ghwəy tsay, ka səkə vəyā, yən mbə Zherəwzalem, ka

səkə vəyā, yən tikə səkəshi ka Zhəwifə gwanashi ta kwəma kən. War gha pəsliti, kə ghəshi kaa ngəra. <sup>25</sup> A na neyey, nashi shiyee gar pəslī məndi ti shiw. Ma sa nə na də'wə ghən tsa ci: «Kwa kwəma mazə tsaa sləkə hidī ka Rəm gwanashi kə ngwəvə vaa slava» kəy. Va tsəgha dee pəmə dzəghwa kwəma mazə ka Rəm tsa va. <sup>26</sup> Ya tsəgha nzə ki na, a nata kwəma kee tsaslanaghə kaa mazə kwasəbee dzəkən kwəma ciw. Va tsəgha nə ya pəməkēe dzəghwa kwəma ghwəy, kwatama dzəghwa kwəma gha bay, gha mazə Agərīpa, nda nzee kwəmavə kwəma kee tsaslanci ləy hwəm sa ka gha njəditi kwəma va və. <sup>27</sup> Sa nzanay, kwəma kama ghən ti na pəmanci ntsa pəhəpəhə tsa tsətsə kaa ndə, kala cinti sləkər tsa kwəma kəsəti məndi ntsa va ti məndi kaa ngəci vəyā na nee» kə.

## 26

*Pəl gəzə: «Fəti vəyāw» kə, kwa kwəma Agərīpa*

<sup>1</sup> Ma kə Agərīpa kaa Pəl ki na: «A Pəl, a kwal va gha nana ta gəzə kwəma kən ghən tsa gha» kə. Dza Pəl tsəgha kafə kafəti dəvə ci, ta bə gəzə kwəma. Mad' ghəci ta gəzə kwəma kən ghən tsa ci ki:

<sup>2</sup> A kə na: «A mazə Agərīpa, e vəshira dalala, sa kwəmavee kwal tsaa gəzə kwəma kən ghən tsee ndatə kwa kwəma ghaa dzəkən kwemer kəsətəra \*ka Zhəwifə ti shi gwa'a gwa'a! <sup>3</sup> Ma gawee gəzə sava tsəghay, sa nzana, cəke' gha sənata kwəma jiji ka Zhəwifə, lə kwəma tsa ghəpə tsa shi njasa nzana gwa'a gwa'a. Va tsəgha cə'wəjēe, a gha sə'wa fə ghən ta kwəmēe na wəzə.

<sup>4</sup> Əhətiy, a ka Zhəwifə sənay nzəy tsee njasa niy nzana

kwatanja, ghala yən zəghwəra. A ghəshi sənay njasa niy nza nzəy tsee mbə hwəhwə tsa ghəy, ya mbə məlmə Zherəwzalem gwa'a.

<sup>5</sup> A ghəshi sənara ndimndim tsee. Ghəshi kəə dīy, a ghəshiy mbay gəzəkəvəri kwəma nzəy tsee njasa niy nzee mbə \*ka Farisahi, mbəzli nə məndi, ghəshi na mbəzli slar slar ni, kə məndi tə nəw kwəma Hyala ghəy. <sup>6</sup> Avānashi ka Zhəwifə haratəra tə ngwəvə, tə mbərkə sa fəyee ghən tsee gəzliŋə ta kwəmaa niy gəzanakəshi Hyala mənī nzə kaa jijihimmə. <sup>7</sup> Hwəhwə tsa mbə hwəlfə ka Zhəwifə va mənə lə bakə tsay, ta kwəma va fəy ghəshi ghən tsa shi gəzliŋə. War ta səkə dza vəghwə tsa dza kwəma vaa məniva ti, kə ghəshi. Va tsəgha nza ghəshi, war mbə ghəra slōni Hyala, havəghwə lə həvir gwa'a. Ava war tə kwəma ghən tsa fee ta kwəma va tsəgha kwərakwə, kəsəra ka Zhəwifə ki, mazə Agəripa sana! <sup>8</sup> A nə yay, wa shi dī ma ghwəy va zləba, ghwəy ka Zhəwifə, a Hyalaa mbay zhanakati ndə mbə mətī, pə ghwəy tay?

<sup>9</sup> Yən də'wə ghən tsee kiy, kwagwa'a niy təkətē, ya dza lə tsamaba kwal, ka zamti slən tsa Yesəw ndə ka Nazaretə, pən. <sup>10</sup> Ava ghənzə na kwəma mənəhwə ya mbə məlmə Zherəwzalem. Dan niy kasaghwē mbəzli Hyala kwa fərshina, sa ka mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyalaa ndara kwal tsaa mənī tsəgha. Ghala vəghwə tsa ka məndiy dī bəkwəshi na, dza kwa bəla mbəzliy dī bəkwəshi kee nza kwərakwə. <sup>11</sup> Kee dzay, ka dza ta sanshi ngəra'wə mbə ceker ka ka Zhəwifə basəva mbə shi, ka dzəghə mananshi gwəlan, ta mbə ghəshiy tsəərə slən tsa Yesəw,

pən ni. Tərəŋw niy təhəy nəfə tsee, ta sanshi ngəra'wə, pəkw ka səvəri mbə Zherəwzalem dzəmbə nihwəti məlməhi, ta palashi.

<sup>12</sup> Ma tə nahwəti vici na, mba'ee madīra ta dzaa dzəmbə məlmə Damasə, sa ndara mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka ta Hyala va kwal. <sup>13</sup> Ma yən kwa kwal mbə dza ge'i ge'i vici kwa ghən ki na mazə na, nighee na wan pi mənīy səkə mə ghwəmə tifa, daw sa vici va mbərə tsa ci, dza tsəbətə tsəbayŋəy, lə mbərə, ghəy lə mbəzli nza ghəy va li shi. <sup>14</sup> Dza ghəy gwanəŋəy, na'i ghəy shikəŋəy dzəti hidī. Ma fee na, mēli ndə mbə gəzəra kwəma kwa kwəma ka \*Ebərə, a kə na: "A Səwl, wa shiy mənishi ni sara gha ngəra'wə tay? Ma ghay, ta kwəmavə ngəra'wə dza gha gəm mbə zhini ghən tsa gha tsa, nja məcār tsaa sa ngəra'wə va, mbə zhini ghən kaa ntsaa kəsə zə'wə mbə kəshən ci" kə. <sup>15</sup> Ma pən na: "Wa ndə nza gha kia, Ndə sləkəpə?" pən. Ma kə Ndə sləkəpə na: "Yən na yən Yesəw tsa sancī gha va ngəra'wə, ya tsəgha sara gha ngəra'wəy. <sup>16</sup> Sati garəŋa. Sa tsahwəree tsa ngəŋa sanay, ta mənətəŋa ka ndə ghəradā slōni nə ya. Ta mbə ghaa dza ta gəzə shi nashi gha ni ndatsə kaa nihwəti mbəzli, mba'a shi dzee zhiniy ciŋa taa nza ba. <sup>17</sup> Ta mbəlīkəvəriŋa dzee dza mbə dividivi ka Zhəwifə, lə mbə dəvə \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə dzee ghwəniŋaa dzəmbə shi taa nza gwa'a. <sup>18</sup> Ma ghwəni tsa ghwəniŋee tsaa dzəmbə shiy, a gha dza ta ghwənamti mətse shi, ka zhəghəkəshi zhəkə mbə kwəsliy dzəmbə wan pi, ka bəkəvəriishi mbə dəvə \*ndə jaka tsa Hyala, ta dzəvəgha Hyala nə ya. Ta mbə ghəshiy kwəmavə pəli jikir tsa shi, sa ka ghəshi

ndara nefer shi. Mba'a ta mbə ghəshiy kwəməvə tsa shi pi nzəy mbə mbəzli Hyala” kə.

<sup>19</sup> Ma sa gəzəkəvata kwəma va ngəra tsəgha səkəkə mə ghwəmə ki na mazə Agərīpa na, zlay danta fətēe nee kiw. <sup>20</sup> Dzee tapə yən ghati gəzanshi kwəma Yesəw pərba kaa mbəzli mbə məlmə Damasə, dzəghwa tan ka dzəmbə Zherəwzalem, barva tsee mbə Zherəwzalem na, ka gəzə kaa nihwəti mbəzli tə hidī ka Zhəwde gwanashi, ka kərni kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ma pən kaa kwəma gəzanshee kaa mbəzliy: “Zhəghətim nzəy tsa ghwəy, a ghwəy nəw Hyala, ka mənī kwəmaa dzaa cipə, a ghwəy zhəghanti nzəy tsa ghəy, kə” pən. <sup>21</sup> Ava war tə kwəma va kəsəra ka Zhəwifə, sa kəsara ghəshi yən mbə \*ciki Hyala. Ka pəla kwal tsaa pəəslira ghəshi. <sup>22</sup> Dzəghwa Hyala ki mba'a ndəghwətəra, ma nay gha yən tifa tə ghwəmərə pa' ndatsə sana, ta gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli gwanashi, ndərazhi, lə mətīkwəkwər gwa'a. Na neyey, gəzəhwə nahwəti kwəmee mbə kwəma va kala war kwəma gəzəkə \*Məyizə ghəshi lə ka gəzə kwəma Hyala mbəradzəw. Shiy niy gəzəkə ghəshi, tsa' dza ghəshiy məniva, kə ghəshiy, ghəshi na shi gəzee kaa mbəzli. Shiy niy gəzəkə ghəshi va gəzə yay: <sup>23</sup> Ta sahwə ngəra'wə dza \*Kərīstəw Ntsa tivə Hyala. Sa ka məndī pəəslitiy, ghəci dza naa ghaa zhakati mbə mətī, mbə mbəzliy bəkwəshi zhini ghəci dzaa gəzanshi kwəma wan pi tsaa dzaa mbəlitiishi kaa hwəlfə ghwəmmə, ghwəmmə ka Zhəwifə, mba'a kaa nihwəti mbəzli tə hidī gwanashi, kə ghəshi niy ni» kə.

*Pəl gəzanci kaa mazə Agərīpa,*

*a ghəci yivə kwəma Hyala*

<sup>24</sup> Ma Pəl mbə gəzə kwəma va, ta kamti kwəma kən ghən ci tsəgha ki na, tapə Fesətəsə ta gəzanci kwəma zlanzlan, a kə na: «Kwəma gəzə ke ngəriy gəzə ghaw! Ma jangə jangəna gha na dantay, shiy zhini naa fambənə mbə ghən tsa gha» kə.

<sup>25</sup> Ma kə Pəl ngəci na: «Yənəy, ndə lə məhərli ci nzee, Fesətəsə ntsa dibədibə tsa. Ma kwəma gəzee nay, kwəma lə məhərli wəzə na, katan ghənzə. <sup>26</sup> Ma na mazə Agərīpay, aa sənata kwəma va wəzə, va tsəgha, e mbay gəzanci kwəmaa dzəkən kala gwərsə ma. E sənay, nihwəti shiy mbə shi va kala sənashi ghəci kwətīn kwətīn tsa shiw. Va sa nzanay, kwəmaa mənāta mbəmbə na, tar bəla naw. <sup>27</sup> A mazə Agərīpa, yivə gha, tsəgha na kwəma gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala katan pə gha na? E sənay, mbə yi nza gha tala» kə. <sup>28</sup> Ma kə Agərīpa kaa Pəl na: «A Pəl, war jəwə tərə na, gha dzaa mənāta ka ndə nəw Kərīstəw sa» kə. <sup>29</sup> Ma kə Pəl kaa zləbanci na: «Ya war jəwə tərə na, ya ta fəcahwəti nay, ma yən na nee na, war Hyala na sa cə'wee, a gha mbəə mənīna njasa nzee tsa. Kwataka tə gha cə'wee Hyala baw, lə ta nihwəti mbəzli tikə ni gwanashi, a ghwəy nza gwanəhwəy ghwəy ghwəy shiy fa kwəma gəzee na njasa nzee tsa. Nanzəy, cə'wə Hyalee ta nza ghwəy kwa dənəw njasa nzee tsaw» kə.

<sup>30</sup> Dza kar mazə ghəshi lə ngwəmma mba'a Bərənīsə lə mbəzli nza ghəshi li shi gwanashi tifa, mba'a ghəshi satishi ta dzashi. <sup>31</sup> Ma sa səvərishi ghəshi tə ngwəla na, tapə ghəshi ta gəzə kwəma kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Ma ntsa vay, kwəma

bəzamti na tifa ya jəw nɛə gar pəəsli məndi, ya gar fə məndiy dzəghwa fərshinaw» kə ghəshi. <sup>32</sup> Ma kə Agərīpa kaa Fesətəsə na: «Ntsa təbə məndiy pəlay na ntsa nza, ghəci kalaa pəla dzaa dzəti ngwəvə kwa kwəma mazə tsaa sləkə hidfi ka \*Rəm gwanashi nza sa» kə.

## 27

*Məndiy kafə ta bə Pəl dzəmbə məlmə \*Rəm*

<sup>1</sup> Ma sa tarəkə məndi kwa kwambəwal dza ghəy ta dzaa dzəti hidfi ka Itali, kə məndi ki na, mba'a məndi fanambə kar Pəl ghəshi lə nihwəti mbəzli kəəsəti məndiy dzəmbə dəvə Zhəliyəsə. Ma Zhəliyəsə tsa vay, dikə tsa ka sawji bələkwə na. Ka sawji mazə tsaa sləkə hidfi ka Rəm gwanashi, kə məndi ka slən tsa kaa sawji va. <sup>2</sup> Ma sa pəməvənjəy na na, mba'a kafəy lə ghəy kwa kwambəwal ka Adəramitə. Kwambəwal va na, dzar mbə məlməhi ka kwambəwal garə tə hidfi ka Azəy ghənzə taa dza. Pə ghəy ka dzanjəy kwa ki. Mba'a Aristarkə ntsaa səkə tə hidfi ka Masedəwan mbə məlmə Tesalənikə kwasəbə ghəy. <sup>3</sup> Ma tə həzlimə na, ndəs ghəy tsəhənjəy mbə məlmə Shidanjw. Dza Zhəliyəsə sa nzana mbə mananci wəzə hwər ghəci kaa Pəl, mba'a zlanay kwal a ghəci dzaa dzəvəgha madigahiy, nza ghəshi mbəə mananci shi dza naa di.

<sup>4</sup> Ma sa madinjəy ghəy tifa na, mba'a ghəy dzarjəy vəgha nihwəti hidfi tə jipə yam, sa niy viy safəə dzəmbə kwəma ghəy, Shipər, kə məndi slən tsa hidfi va. <sup>5</sup> Dzəghwa mba'a ghəy tanjənjəy dzəvəri tə kwəfaa kərkəva ma

ndəkwə ndəkwə vəgha məlmə Shilishi lə Pamfli. Mba'a ghəy tsəhənjəy mbə məlmə Mira, tə hidfi ka Lishi. <sup>6</sup> Ma tifa na, mba'a dikə tsa ka sawji bələkwə kəsata kwambəwalə dzəti hidfi ka Itali, sa ka Alekəsandəri ghənzə. Dza na mba'a faghwanjəy kwa. <sup>7</sup> Ma sa kafənjəy ghəy tifa ki na, vici dən ghəy mənti mbə dza sahə. Ngahə ngahə ghəy tətərvə tsəhənjəy mbə məlmə Kənidə. Ma sa damətənjəy safə ta dza kwa kwəma slarə na, mba'a ghəy dzarjəy ta mətəni nihwəti hidfi tə jipə yam, Kəretə, kə məndi kaa slən tsa shi, njasaa dza kwa məlmə Salməne. <sup>8</sup> Dza ghəy ki, mba'a ghəy tətərvə tanjə, ngahə ngahə tsəgha. Dza ndəs ghəy tsəhənjəy tə pətsa nə məndi, «Pi dəkə kwambəwalər tsa wəzə tsa» kə məndi. Ndəkwə ndəkwə vəgha məlmə ka Lashe.

<sup>9</sup> Ma sa nzana, tərənjw ghəy dzamti vəghwə mbə dza va ki na. Jikir dza kwa kwəma mənta lə kwambəwal. Sa nzana, mba'a vəghwə tsa ka məndiy məni səwmay tsa \*ka Zhəwifə ti kəryə. Sa nzana tsəgha ki na, dza Pəl ka gəzanshi kwəma sənata na dzaa məniva naci ki. \* <sup>10</sup> Ma kə na: «A mbəzlee, ma yən nighəy, ta məniva dza shi gəmgəm ni, jikir jikir shi, kwa kwəma dzaa nza. A dza kwəma vaa nza war kəray kwambəwal lə shiy dzaa zashi kwa tala baw, lə ghwəmməshi də'wə ghən tsa ghwəmmə gwa'a dza naa nza mbə» kə. <sup>11</sup> Ma dikə tsa ka sawji naci ki na, war faba kwəma ndə kabə kwambəwal ghəshi lə ntsaa sləkə kwambəwal va ghəciy fa kən kwəma gəzə Pəl va. <sup>12</sup> Ma sa kama pətsa ka kwambəwal vaa garə ti tə pətsa

26:32 26:32 25:11-12 27:1 27:1 25:12 27:2 27:2 19:29 27:3 27:3 24:23; 28:2 27:9 27:9-10 2Kwər 11:26 \* 27:9 27:9 Səwmay tsa vay, tə kwa kərnī vici kwa məsleda tir ka məndiy məni. Ləy hwəm vici va pa' tə kwa mahkana tirəy, kar məndiy mbay dza lə kwambəwaləw. Sa nzanay, tərənjwəy ka safəə viy.

va wəzə gar nzəy kwambəwal ti həfəghwə na, war dza kwa kwəma dāŋ tsa mbəzli kwa kwambəwal mawti. Sa nzanay, pətsa garəŋəy ghəy va ti na, pi wəzə na ta dəkə kwambəwal həfəghwəw. Va tsəgha niy dī ghəshi dzaa dzəmbə Fenikəsə, ta kəramti fəghwə ghəshi gar mbay. Pətsa vay, pətsa ka məndiy dəkə kwambəwaler ti, tə hidī ka Kəretə zhəkə ləy mətəsəni njasaa dzəghwa məkwi, kala nighə hidī dzatidzə ni va ka məkwi na.

*Van ndə safə kən kar Pəl tə kwəfaa kərkəva ma*

<sup>13</sup> Ma ghalaba ki na, mba'a safə tsaa səkə njasaa dzəmbə həci ghati viy jəw jəw. Ma kə ghən tsa shi na, nja na ghəy kwəmavə kwəmaa niy dī ghəy va, kə ghəshi. Mba'a ghəshi mbahəkəmə tsahi ka ghəshiy garə kwambəwal li shi, mba'a ghəshi waslavəghavashi ndəkəwə ndəkəwə vəgha həlbə tsaa dzəvəgha hidī ka Kəretə. <sup>14</sup> War ghwəla jəw tsəgha na, 'wakəvə safə tsa tərəŋw tərəŋw tsa, nza'jəw səkəy, səkə mə dəlegwigwi hidī tə jipə yam. Safə tsaa səkə ləykə kwa ghwəmə, kə məndi ka slən tsa ci. <sup>15</sup> Ma sa səkə naa tsanavə dəməzl kaa kwambəwal na, gwa'a kala zhini kwambəwal mbay zhananati ghən ghwəla. Mba'a ghəy zlanay ghən tsa ghəy kaa safə tifa ki, ka tsəkəwə kwambəwal ghəci. <sup>16</sup> Dza ghəy ki mba'a ghəy dzarŋəy vəgha nihwəti hidī tə jipə yam, shi har məndiy Kwada, ghəshi mərshi naa kəlatəŋəy. Ma tifa ki na, mba'a ghəy mbəlavə zləghwəvə kwambəwal jəw na ngahə. <sup>17</sup> Ma sa zləghwəvə ka kabə kwambəwal na jəw naa dzəghwa na dikə na va na, tapə ghəshi ta pəla kwal tsaa mbəli

na dikə na. Dza dəzlətsəbə ghəshi pahati zhi'wə'wə ti. Ma sa hazlənishi ghəshi va dzashiy dzəmbə ndarghə tə miy kwəfaa kərkəva ma, ge'i njasaa dzəvəgha həlbə tsa hidī Libiy na, mba'a ghəshi fambə tsəm tsa shəndəkə tsa, ta kəəti kwambəwal va safə, ka tsəkəwəshi safə tsəgha ki.

<sup>18</sup> Ma sa nzana war ə safə tsa vaa gaganəy ki, way pi tə həzlimə na, mba'a ghəshi ghati shikə shi kwa kwambəwal dzəmbə yam. <sup>19</sup> Zhəkəvəri ba na, tapə mbəzliy nighə dzəkən kwambəwal ta ndaka shiy gwəma kwambəwal dzəmbə yam, lə dividivi shi. <sup>20</sup> Vici dāŋ ghəy mənti, kala nata ghəy ya vici, ya sasərkəwə nzə. War ma van na, ghwəlay mbə kəkədiŋəy lə bərce ki, zhini ghəy təkə, ta mbəliŋəy dza ghəy, pə ghəy ghwəlaw.

<sup>21</sup> Ma mbəzli kwa kwambəwal va ki na, mba'a ghəshi hishi kala zəməhwə shiy. 'Wakəvə Pəl gar garəy kwa jipə shi. Ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzlee, a ghwəy niy təbəə favə kwəmee nza, mbala mbə hidī ka Kəretə niy nzəyəmmə ghwəmə nzay, ci ghwəmmə mbəlimmə va tsatsa ngəra'wə nza, ci shi ghwəmmə ni shakamti ghwəmmə tībashi nza. <sup>22</sup> Ya tsəgha nzə sana kiy, ə gəzarŋəy ya, ka dza her ghwəy ma, sənzənvay, ndə tifa mbə ghwəy ya kwətiŋ nzə mba'a dzaa mətiiyəw. War kwambəwal kwətita na saa dzaa nza bətə. <sup>23</sup> Sa nzanay, a Hyalaa sləwara, Hyala ghərantee sləni ghwənikəra ndə kwal tsa nzə, mba'a səkəə garəy vəghee mbə vərđi ndatsə na. <sup>24</sup> Ma kə ngəray: "A Pəl, ka hazlənī gha ma! A Hyalaa dī ghaa tsəhəŋa tə ngwəvə kwa kwəma mazə tsaa sləkə hidī ka \*Rəm gwanashi. Ta məntəŋa wəzə hwər tsa nzə

dza na, mba'a taa mbəliti piy tsa mbəzli kwa kwambəwal ni kwasəbə gha” kə. <sup>25</sup> Va tsəgha nə ya kiy mbəzli yay, ka dza her ghwəy ma. Ma Hyalay, ya wa kwəma gəzəkəra na va, ta mənī dza na, kəy, e sənay war tsəgha dza naa mənī. <sup>26</sup> Nanzə kiy, tə həlbə tsa nihwəti hidī tə jipə yam dza safəə bəzləyemmə» kə.

<sup>27</sup> Ma tə kwa mən j lə fadā vərđi ghəy na, war mbə yisənəy safə tsa va tsəgha ghəy dzəy tə kwəfa Meditərane. Ma mbə yam vərđi həvir va na, njasa kətiva ghəy dzəvəgha hidī, ka kabə kwambəwal vaa nighə. <sup>28</sup> Dza ghəshi mba'a ghəshi bəvə hakwə tsa pəhəti ghəshi tə ghwər ndəghaghə, ta nighə hwər ta kwəfa. Ma sa nighəti ghəshi na, mba'a ghəshi kəsay hwər tsa ti shi, basa bakə mətəkə dəghəsəti. Zhini mba'a ghəshi kətivə dza jəw. Ma sa kətivə ghəshi dza jəw na, basa mən j lə cifə ghəshi kəsay hwər tsa ti shi. <sup>29</sup> Mba'a ghəshi hazləni shi va nəghətaa kwambəwal ghavə tsambəvata mbə kəlbahi. Dza ghəshi mba'a ghəshi faghwa tsahi fadə dzəghwa kwəfa zhəkə ləy hwəm kwambəwal. Dzəghwa mba'a ghəshi garəti kwambəwal tifa. Ngahə ghəshi nighə wali tsa pi. <sup>30</sup> Dza ka kabə kwambəwal va, ka pəla kwal tsa h wəshi. Dza ghəshi mba'a ghəshi bəkəghwa na jəw na kwambəwal dzəti ghən yam. Sa bəkəghwa ghəshi na, dza ghəshi ka pəla tsəhwəli, njasa dza ghəshi ta ndəgha tsahi latifa latifa tə kwəma kwambəwal ghəshi mənī. <sup>31</sup> Ma kə Pəl kaa dikə tsa ka sawji bələkwə ni, lə kaa ka sawji gwanashi ni na: «Nay ghwəy na, war mba'a kə mbəzli ni dzashi tikə kwa kwambəwal nay, ka mbəlīnwəy ghwəyəw» kə. <sup>32</sup> Sa gəzəkə Pəl

tsəgha na, dza ka Sawji kaa zə'wə pəhəti mənđi va kwambəwal jəw na li, piyən ghəshi slanti, mba'a ghəshi zlataa dzata.

<sup>33</sup> Ma ghəshi mbə ndəghə wali tsa pi ki na, dza Pəl ka gəzanshi zəmə shiy, kaa ngəshi gwanashi. Ma kə kaa ngəshi na: «Avanay ndatsə məniva kwa mən j lə fadə vici ghwəy mbə ndəghə mbəlīnwəy, kala zəhwə ghwəy ya waba. <sup>34</sup> Va tsəgha cə'wənwəy ya, a ghwəy zəmə shi zəmə va ma ghwəy, shiy dza mbəlītənwəy. Ə gəzənwəyee difa, ndə mbə ghwəy mba'a dzaa zata, ya səti mbə ghən tsa ciw» kə. <sup>35</sup> Ma sa gəzəkə na tsəgha na, dza na lan bəvə pən, mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala kwa kwəma shi tifa gwanashi. Dza na mba'a ngavəri, mba'a ghati zəmə ci. <sup>36</sup> Dzəghwa ki mba'a her shi dzəghwashi gwanashi. Ka zəmə shi zəmə ghəshi. <sup>37</sup> Ma đan tsa ghəy kwa kwambəwal va na, a ghəy mənī ndə diwəy bakə, mba'a mbərfən mətəkə kwantī ghən kən. <sup>38</sup> Ma sa zəməhwə ghəshi shiy, ka ngəslishi na, mba'a ghəshi shəkambə nihwəti shi kwa kwambəwal dzəmbə yam nəghətaa ghənzə mənī shəndəkə.

### *Njasa 'yambəvata Kwambəwal mbə ndarghə*

<sup>39</sup> Ma sa kərəy pi ki na, mba'a ghəy nashi ndarghə kwa kwəma ghəy. Sənay pətsa nza ghəy va ti ka kabə kwambəwaləw. Dza ghəshi mba'a ghəshi vərghəvə pətsa vəgha həlbə, mba'a ndarghə nja tanə ni. Ma kə ghən tsa shi na, ta dza ta garəti kwambəwal ti shi ghəshi gar mbay, a kə ghəshi. <sup>40</sup> Dza ghəshi pəli ghəshi palamti tsahiy garə kwambəwal zlashi kwa yam lə zhi'wə'wə pəhə mənđi shiy kabə kwambəwalta ghəshi pəlamti

ghala pətsa va. Mba'a ghəshi kafakati shi nja gamta'wal ni va, ka pəhəyshi kwa kwəma nzə, ta mbə safəə tsəkwəshi. Dza ghəshi ki, ka dzaa li tsəgha tsərəə dzəti kwəma ndarghə va. <sup>41</sup> Ma ghəshi mbə kwal ki na, mba'a ghən tsa kwambəwal njəfambəvay mbə ndarghə tsəkwəkə yam. Dza pəz kəsəta, kala mbay ya kwəfəghə nzə ghwəla. Kə bəla ləy hwəm mba'a wəwərədita sa vədəməva yam dzəmbə lə bərci.

<sup>42</sup> Dza ka sawji ka dī bakwamti mbəzli kasanavəshi məndi va ta bəshiy dzəti hidī ka Itali gwanashi. Va nəghətaa tsahwəti ndə mbə shi ya kwətīnj mbərəhwə dəzlə hwəy. <sup>43</sup> Dza dikə ka sawji ka \*Rəm bələkəwə, sa dī na mbəliti Pəl, mba'a damətishi va mənī njasa təkəti ghəshi va. Dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzliy mbay mbərə dəzlə a ghəshiy zliy dzəti yam ta tanəshiy dzəvəri həlbə. <sup>44</sup> Ka ma nza niy tərmbə nəw shi məba'wə məba'wə tə gəzləmbə, lə dzar tə bəla shəghwə kwambəwal, shiy tərmbə jəw jəw ni. Ava tsəgha kwəməvə ghəy tanənjəy gwanənjəy dzəti həlbə kwərīnj, kala shiy məntənjəy tība.

## 28

*Pəl tə nihwəti hidī tə jipə yam, Maltə*

<sup>1</sup> Ma sa tsəhənjəy ghəy tə hidī tə jipə yam va kwərīnj ki na, mba'a məndi gəzanəy, Maltə na slən tsa shi, kə məndi ngənjəy. <sup>2</sup> Ma ghəy tə hidī va na, dza van mba'a ghati nzəmə, ka mənīpə tasli tərənjw. Dza mbəzli tə hidī va, shiy gəzə ma kwəma ka \*Gərekə, mba'a ghəshi məntənjəy wəzə hwər dalala. Ka'wə ghəshi ka'wətənjəy, mba'a ghəshi pəhəy njəy ghwə tərənjw. Ma ghəy mbə bəghəzli

ghwə va na, <sup>3</sup> dza Pəl mba'a kwasəvə kwashebi ta fə shiy dzəti ghwə. Mbalaa na tsapə mbə shiy. Dza tsapə va mba'a səvərīta mbə shiy sa favə na ghətəghətə tsa ghwə. Dza na mba'a həcanti Pəl tə dəvə ci. <sup>4</sup> Ma sa nay mbəzli mbə məlmə va shishi tsa va həciti Pəl, war zanəy ghəci tə dəvə ci tsəgha. Ma kə ghəshi kwa jipə tsa shi na: «Ma ntsay, ndə bəkəwə mbəzli na. Sa nzana ya tsəgha mbəlīkəvay na tə yaməy, zləbati pəlay ntsa va ngwəvə Hyala ta nza ghəci tə ghwəməyəw» kə ghəshi.

<sup>5</sup> Dzəghwa Pəl naci, məs məsati shishi tsa va tə ghwə. Kala zhanci shiy ya jəw tsətsə. <sup>6</sup> Ma kə ghən tsa shi na, war ta pə dza dəvə ci va ya njaa, aw bay na, mba'a dzaa tərəy, ka mətīy, kə ghəshi. Ma sa nzata ghəshi nza tərənjw, kala nashi shiy mananci kaa Pəl ghəshi na, zhini tərəd ghəshi zhəghanti gəzə kwəma, ma kə ghəshi na: «Kay ntsay Hyala na» kə ghəshi.

<sup>7</sup> Ma pətsa nza ghəy va ti na, ndəkəwə ghəci lə ghi tsa ndə hidī tsa dikə tsa tə hidī tə jipə yam va. Slən tsa ci na, Pəbəlīyəsə. Dza na ka'wə ka'wətənjəy lə wəzə. Vici mahkan ghəy mənī kəghi tsa ci. <sup>8</sup> Dzəghwa ghalafə na, gwərapəy dəy Pəbəlīyəsə kəghi tsa va va təlīmə, lə va ka tərəkəwə. Dza Pəl mba'a dzəmbəy dzəmbə ciki tsa ndə zəlghwə tsa va. Sa dzəmbəy na naa, mba'a cə'wakən Hyala kən, mba'a fanakən dividivi ci. Sa mənī Pəl tsəgha na, dza ntsa va mba'a mbəlīy. <sup>9</sup> Ma sa mənīta nava kwəma tsəgha na, mba'a nihwəti ka zəlghwə tə hidī tə jipə yam bəsəkəvashi, mba'a ghəshi mbəlīshi kwərəkəwə. <sup>10</sup> Dza ghəshi tə mbərkə kwəma va ki, tərənjw ghəshi fati bama tə ghəy. Ma sa madī ghəy ta dzanəy



dzəghwa kwambəwal ta dzanəy na, mba'a ghəshi ngavənyəy shiy gar məkənyəy mbə dza ghəy va.

*Kafə tsa Pəl mbə Maltə, ta dzəmbə məlmə \*Rəm*

<sup>11</sup> Ma gha ghəy madī tībāy, sa mənti ghəy tir mahkan. Sa kafə ghəy na, mba'a ghəy dzanəy kwa kwambəwal ka Alekəsandəri, sa niy warə tə fəghwə tə hidī tə jipə yam va. Lamba ti na, slən tsa Diyəsəkwərə. <sup>12</sup> Dza mba'a ghəy tsəhənyəy mbə məlmə Shirakwəsə. Mba'a ghəy mənti vici mahkan. <sup>13</sup> Sa madī ghəy tībā na, ka dzar vəgha həlbə vəgha həlbə, dza kwədīm ghəy tsəhənyəy mbə məlmə Rejə, tə miy həlbə ka Itali. Ma tə həzlimə va na, mba'a safə tsaa səkə njasaa səkə kwa həci ghati viy wəzə, jəw jəw. Bakə vici ghəy mbə dza na, ndəs ghəy tsəhənyəy mbə məlmə Pəzəl. <sup>14</sup> Ma mbə məlmə va na, mba'a ghəy kəsashi nihwəti ngwarməmə mbə nəw Yesəw. Ka cə'wənyəy ghəshi ta mənəhwə ləwma kwətīj ghəy li shi. Ava tsəgha madīnyəy ghəy ta dzəmbə məlmə Rəm. <sup>15</sup> Mba'a ngwarməmə mbə nəw Yesəw mbə məlmə \*Rəm favə mbə səkə nza ghəy, kə məndi. Ma sa favə ghəshi na, mba'a ghəshi səkəshi ta ka'wənyəy. Pa' tə ləwma Apiwəsə lə mbə geshikiki ka məndiy fə mbələfemer mbə shi mahkan ni tībā. Ma sa nashi Pəl tsəgha na, dza na ka mananta 'wəsa kaa Hyala. Mba'a nəfə tsa ci kwəmavə bərci tībā ki.

*Gəzə kwəma Pəl mbə məlmə \*Rəm*

<sup>16</sup> Ma sa tsəhənyəy ghəy mbə məlmə \*Rəm ki na, mba'a məndi zlanay kwal kaa Pəl a ghəci nzəy kəy tsa ci ghi, mba'a ndə sawji tsaa dzaa ndəghwə. <sup>17</sup> Ma ləy hwəm vici mahkan

na, mba'a Pəl harkə mbəzli dikə dikə ni mbə \*ka Zhəwifə mbə məlmə \*Rəm. Ma sa basəshi ghəshi ki, ma kə ngəshi na:

«A ngwarməhira, avanay yənəy, mənti kwəma jikir nee ya kaa hwəlfə ghwəmmə, ya dzar kwa kwəma jiji ghwəmmə niy nza kiw. Dzəghwa məndi tsəgha təgəm ki na, mba'am kəsətəra mbə məlmə Zherəwzalem, mba'a məndi banavəra kaa ka Rəm. <sup>18</sup> Ma sa banavəram kaa ka Rəm na, dza ghəshi mba'a ghəshi njəditi kwəma va vəya wəzə. Kala kəsata fəti ghəshi tar kabakee gar pəəslira məndi. Mba'a ghəshi niy dī pələra. <sup>19</sup> Ma ka Zhəwifə na, kala zləba ghəshi məndiy pələra. Ma sa nzana ki kala zləba ka Zhəwifə məndiy pələra na, nay tsahwəti kwalee ta kədāmti kwəma va, kala tədī nzəə səkə tikə ta basə va mazə tsaa sləkə hidī ka Rəm gwanashi nee kiw. Səkə tsee va lə kwəma va dibay, məniy na nja ta bə fəti kaa mbəzli mbə hwəlfə yaw. <sup>20</sup> Ava ghənzə na kwəma dəwɲwəy ya ti, ta mbəə gəzəhwə kwəma lə ghwəy. Sa nzanay, war tə sa nəwee ntsa fəy ka Zhəwifə ghən tsa shi gəzlinə ti kəsaghwarə məndi kwa fərshina» kə.

<sup>21</sup> Sa gəzāmti Pəl kwəma ki, ma kə ghəshi ngəci na: «Na na ghəyəy, səkə ka Zhəwifə tə hidī ka Zhəwde tsaslikənyəy zliya dəkən kwəma ghaw. Ya səkə mbə ngwarməhimmə mbə məlmə Zhəwdey, səkə ndəə nza tībā ya kwətīj mba'a sləkənyəy kwəma gha, ya ka gəzəkə \*kwəma jikir naa dəkən ghaw. <sup>22</sup> Ma nanzəy, a ghəy dī ghaa gəzəkənyəy kwəma təkə gha də'wə ghən tsa ghaa dəkən kwəma va. Sa nzanay, a ghəy sənay, ya pa' kwəməbay, tərənyw ndərə məndi kwal tsa nza gha tsa

kwa» kə ghəshi. <sup>23</sup> Sa gəzamti ghəshi kwəma va na, dza ghəshi mba'a ghəshi slanavə vici dza ghəshi zhiniy səkə ti kaa Pəl.

Ma sa səkəta viciy niy slati ghəshi va na, mba'a ghəshi səkəshi daf dzəvəgha Pəl fəcava ki. Sa səkə ghəshi na, mba'a Pəl ghati gəzanshi kwəma, ka gəzanshi njasa sləkə Hyala mbəzli. Ka pəla kwal tsa canakəvərishi njasa gəzəkə zliyahı pəhəti \*Məyizə, lə zliyahı ka gəzə kwəma Hyalaa dzəkən Yesəw, ta mbə ghəshiy zləba nəw ci. Ghala mekəshi pa' hetihwer ghəci mbə gəzanshi kwəma va. <sup>24</sup> Dza ki, mba'a nihwəti mbəzli yivə kwəma gəzanshi na va mbə shi. Ma nihwəti na, kala zləba ma ghəshi. <sup>25</sup> Dza ghəshi ka ndaniva tsəgha, kala sləkati kwəma va ghəshi wəzə kwa jipə shi. Ma kə Pəl kaa na kəray na ti ngəshi na: «Aya, avanayəy, katan na kwəmaa niy gəzanshi Safə tsa Hyala va kaa jijihıwəy lə miy tsa \*Ezay ndə gəzə kwəma Hyala, sa niy nə na va:

<sup>26</sup> Mbala, ma pə gha kaa hwəlfə mbəzli niy:

“Ma ghwəyəy, mbə favə kwəma ghwəy dzaa nza

lə slimim ghwəy ngar na,  
a ka dza ghwəy favə shi dı kwəma va gəzəw.

Mbə nay pi ghwəy taa nza nanzə ngar ka nighə shiy na,  
ka dza ghwəy nashi shi nighə ghwəy vaw.

<sup>27</sup> Sa nzana ma ghwəy ghwəy mbəzli niy,

a ghwəy mənti nefer ghwəy caslakə caslakə,  
əntaa kwəma gəzə ndə ngəwəy tsə'wə mbə nefer ghwəy.

Ka na'way slimim ghwəy,  
əntaa ghwəy dzaa favəə dzəghwa slimim ghwəy.

Ka kalay mətsəhi ghwəy,  
əntaa ghwəy dzaa nata ya wa kwəmaa məniva lə mətsəhi ghwəy.

Shi məni ghwəy va tsəgha niy,  
əntaa ghwəy səkəə dzəvəghee,  
ta mbəlantəwəyee” pə gha ngəshi,

kə safə tsa Hyala niy ni» kə Pəl.

<sup>28</sup> A kə Pəl kaa ngəshi dıba na: «Va tsəgha na kiy, sənay tə ghwəy, ghwəy ka Zhəwifə, ma njana zləba ma ghwəy kwəma dı Hyala va mbəlınwəy liy, kaa \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə dza məndi ta gəzanshi nana. A ghəshi dzaa zləba na na shi» kə. <sup>29</sup> [Ma sa gəzəkə Pəl kwəma va tsəgha na, mba'a ka Zhəwifə dzashi, kala ngərə ghəpə tərəwə kwa jipə tsa shi.]

<sup>30</sup> Dzəghwa Pəl ki piya bakə ghəci mənti kəghi tsa bəvə na va ta nzəy ghəci kəy. Ka ka'wə mbəzliy səkə ta nighə ghəci kəyba gwanashi. <sup>31</sup> Ka gəzanshi ghəci njasa sləkə Hyala mbəzli, ka bananshi kwəma Ndə sləkəpə Yesəw \*Kəristəw kala hazləni ma, kala saa makə tıba.

Ava tıba kəray Zliyaa dzəkən sləni ka kwal Yesəw ki.

**Zliya tsasliiti Pøl kaa  
ka  
Røm  
Kwøma dza  
ghwømmø gha  
sønataa dzøkøn  
zliya na**

Ma ghala vøghwø tsa tsasli Pøl zliya nay, ghæci tē hidfi ka Kwærintø na. Ghæci mbø wø kwa mahkana wø ci. Kaa mbøzliy nøw Yesøw mbø mælmø Røm tsasli na zliya na. Ghala vøghwø tsa vay, hidfi ka Røm va niy nza hidfi gwøramti tē dikē tē hidfi gwa'a gwa'a, sa nzanay, mbø shi niy nza mazø tsaa sløkē mezhizhø tē hidfi gwa'a.

Pøl dæ'wø ghøn tsa ciy, niy sækø naa kwømvø kwal tsaa tsøhø mbø mælmø Rømøw (15:20-24). Ya tsøgha nzø kiy, dæj na mbøzliy niy sønashi na mbø mbøzliy nøw Yesøw mbø mælmø va, sa niy kwømay na li shi tē tsahwæti pi (vøh 16). Mbø zliya na kiy, mbø gøzanshi tsøhø tsa ci mbø shi, ta nighøshi na Pøl kaa ka Røm. Dzøghwa na dibay, ka gøzanshi njasa nza mbøzli gwanashi jikir kwa kwøma Hyala, lø njasa mbølitishi na lø wøzø hwør tsa nzø, kala kama tē nøw kwøma pøhøti na njasa ðananshi nihwæti mbøzli va dzar mbø shi. Zhini na dibay, ka gøzanshi njasa ka ghøshi nzøw mbø jakøva tsa shi ghøshi mbøzliy nøw Yesøw.

*Avanay njasa nøwva kwøma mbø zliya na:*

Vøh 1:1-17 Pøl gøzø kwømaa dzøkøn Yøwøn kwøma wøzø na.

Vøh 1:18 pa' tē vøh 3 Mbøzliy kamaa ka Zhøwifø lø ka Zhøwifø gwa'ay, mbøzli jikir ni ghøshi va Hyala. Ntsaa

ðanavø nøfø tsa ci kaa Yesøw na saa dzaa mbay dzøghwa kwøma Hyala kala hazløniti ðifa.

Vøh 4 Njasa mønüy Abøraham gar dzøghwa kwøma Hyala, sa zløbavø na kwøma gøzøkø Hyala.

Vøh 5 Tø mbørkø kwøma Adam kwømvø mbøzli mæti. Tø mbørkø Yesøw ghøshi kwømvø mbølishi.

Vøh 6 pa' tē vøh 7:1-6 Ka dza ghwømmø nzøyømmø mbø jikir sa nzana mba'a Hyalaa møni wøzø hwør kaa ntsa jikir tsaw.

Vøh 7:7-25 Gømgøm na kwøma pøhøti Hyalaw. Ghønzø citømmø na gømgøm tsa kwøma jikir na.

Vøh 8 Sløni ghøra Safø tsa Hyala mbø nefer mbøzliy nøw Yesøw.

Vøh 9 pa' tē vøh 11 Pøl gøzø kwømaa dzøkøn mbøli tsa ka Izørayel.

Vøh 12 pa' tē vøh 15 Njasa ka mbøzliy nøw Yesøw nzøw.

Vøh 16 Kwa kørni kwøma Pøl, lø sækwø mbøzli ghønghøn ghønghøn.

Mba'a pø ghwøw ði favø kwøma mbø zliya ka Røm na wøzø wøzøw, nza ghwøw jangø nøwør tsaa dzøkøn Adam lø saa dzøkøn kwøma pøhøti Hyala, pørða mbø zliyaa pørasli sløn tsa shiy.

*Pøl sækwø mbøzliy nøw Yesøw mbø mælmø ka \*Røm*

<sup>1</sup> Yøn tsasli na zliya na, yøn yøn Pøl ndø ghøra sløni tsa Yesøw \*Køristøw. Hyala harvøra na ta nza ka \*ndø kwal tsa Yesøw, mba'a tøvøvøra ta dzee ta gøzø Yøwøn kwøma nzø wøzø na kaa mbøzli. <sup>2</sup> Ma Kwøma wøzø na vay, a Hyala niy gøzøkø ghala mbøradzøta lø miy tsa ka gøzø kwøma nzø. Dzøghwa mba'a

mëndi tsaslambe mbə zliya nze tsəgha. <sup>3</sup> Kwəma vay, dzəkən Zəghwə nze Yesəw Kəristəw Ndə sləkəmmə gəzə na kwəma. Dzar kwa ndə ngəri tsa ciy, ntsa yakəm mbə takə tsa mazə \*Davitə na. <sup>4</sup> Ghala pətsa zhanakati Hyala zhakati mbə məti, lə bərçi Safə tsa nze dəwdew tsa ki na, mba'a citi nza tsa nzana ka Zəghwə nze karkar lə bərçi. <sup>5</sup> Ava war tə mbərke Yesəw Kəristəw pəərətəra Hyala ka ndə kwal tsa Yesəw, ta dzaa gəzə kwəma nze kaa hwəlfə \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə gwa'a gwa'a. A ghəshi mbə zləbavə kwəma nze, ka danta fəti. Ma nza ghəshi mbə fal slən tsa Yesəw Kəristəw gwanashi tsəgha ki. <sup>6</sup> Ghwəy sana sənzenvay, mbə mbəzli va nza ghwəy kwərakwə, ghwəy mbəzli harvə Hyala va ta mbə ghwəy nzaa mbəzliy nəw Yesəw tə hidfi ka Rəm.

<sup>7</sup> A səkwənjwəy ya gwanənjwəy tə hidfi ka Rəm gwa'a gwa'a, ghwəy ghwəy mbəzli dfi Hyala, shi harvə na ta nza ghwəy ka shi nze. Məntənjwəy wəzə hwər tsa nze Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndənjwəy zərkə mbə nze tsa ghwəy.

*Njasa dfi Pəl dza ta nighəti mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə \*Rəm*

<sup>8</sup> Ma kwa tənə kwəma gəzə nana diy, 'wəsa nə ya kaa Hyala lə slən tsa Yesəw \*Kəristəw, ta kwəma ghwəy gwanənjwəy, sa nzana, ya pa' kwəmafa tə hidfi gwa'a gwa'a na, mba'ee favə tərənjwəy banavə ghwəy nefer ghwəy kaa Yesəw, kə məndi. <sup>9-10</sup> Ya hwəmbə cə'wə yay, mbə zəzə kee nzaa dzəkən ghwəy. Mbə cə'wə Hyala kee

nza a ghənzə mbə ndara kwal ta tsəhə mbə ghwəy. Hyalaa kwa ndəgha fəti ta kwəma gəzə va. Hyala vay, lə nəfə tsee kwətij ghərantee sləni, ka gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən zəghwə nze kwa kwəma mbəzli. <sup>11</sup> Ta na navay, tərənjwəy nze ghəhəree ta nənjwəy lə mətsee, nza ghwəmmə dzaa tihəhwə ni ya shi ndara \*Safə tsa Hyala dəwdew ni, lə ghwəy, nza ghwəy mbə kwəməvə bərçi mbə nəw Yesəw. <sup>12</sup> Wəzəba nə ya bay, ka mətsəhəra bərçi ghwəy, yən na, ka mətsəhənjwəy bərçi kwərakwə, mbə bə tsa banavə ghwəmmə nefer ghwəmmə kaa Yesəw Kəristəw, pən.

<sup>13</sup> Va wa gəzə kwəma va tsəghay ngwarməhiray, sa nzana gar dən sədēe yən səəkə təkəti tsəhə mbə ghwəy. Pa' sənzenva ki na, a kwəməvə kwal yaw, tsəgha. Ma kwəma tēfēe miy tsee tiy, war mba'ee dzaa ghəratī sləni mbə ghwəy, ka zhəghəshi nihwəti mbəzliy ka nəw Yesəw kwərakwə, njasa nzana va tsəghee kwəməvə mənti nihwəti mbəzli tə nihwəti hidfi. <sup>14</sup> Sa nzanay, ghənzə na nee sləni kavəra Hyala ta dze tsa gəzə kaa ya tsaməba ndə ngəri. Ka dzaa gəzənsi kaa mbəzli ghwənita məhərli shi, lə kaa ni ghwənita ma məhərli shi. Ka gəzə kaa mbəzliy sənashi shiy, lə kaa niy sənashi ma gwa'a. <sup>15</sup> Va tsəgha nzana, war mbə tēke dzəkən ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Rəm kwərakwə ki, ta dze gəzənjwəy Yəwən kwəma wəzə na na.

*Bərçi mbə Yəwən kwəma wəzə na*

**1:3** 1:3-4 Mt 1:1; 20:30-31; SləniKY 13:33; 2Tim 2:8 **1:5** 1:5 11:13; 15:15-18; Gal 1:1; 2:7, 9  
**1:7** 1:7 zərke: 5:1; 15:33; 16:20; 1Kwər 7:15 **1:8** 1:8 16:19; 1Tes 1:8 **1:9-10** 1:9-10 15:23; SləniKY 19:21; Ef 1:16 **1:13** 1:13 1Kwər 9:19-22 **1:14** 1:14 Kwəl 3:11 **1:16** 1:16 2:9; SləniKY 13:46; 2Tim 1:8; 1Kwər 1:18, 24

16 Ka ha'wee ya jəw tsətsə ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzliw. Sa nzanay, e sənay lə bərci Hyala na mbə tərənɔw, ta mbəlanti ntsaa dzaa zləbavə kwəma va, ya wa ndə na. 'Wava na tə hwəlfə mbəzli \*ka Zhəwifə ka dzar pa' tə hwəlfə nihwəti mbəzli tə hidī gwanashi. 17 Kwəma wəzə na vay, ghənzə cipə na kwəma mən̄ti Hyala ta mbə ndə ngəriy dzəghwa kwəma nzə, kala hazləni mbə nəfə ci, ya wa ntsaa zləbavə kwəma mən̄ti Hyala, mba'a banavə nəfə tsa ciy, ta mbay dza naa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni mbə nəfə ci. Ava tsəgha tsasliiti mən̄di mbə Zliya Hyala kwərakwə, a kə mən̄diy:

Ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay,  
ghəci na saa dzaa mbay dzəghwa kwəma Hyala  
kala hazləni mbə nəfə ci.  
Ghəci na saa dzaa kwəmavə piy  
tsaa kədi ma, kə mən̄di.

*Jikir tsa mən̄i ndə ngəri tə hidī*

18 A Hyala cikəvəri njasa satiy nəfə tsa nzə səəkə mə ghwəmmə dzəkən mbəzli, va kwəma jikir tsa məmən̄i mən̄di gwanay tsa ci tə hidī, kala dī fəti mən̄di ta kwəma nzə. Ma na sənata ghəshi kwəma wəzə na va Hyala na, mba'a ghəshi biydfamti lə na shi va \*kwəma jikir na. 19 Ta na navay, shi nza mən̄di gar sənashiy dzəkən Hyalay, a ghəshi sənashi. Hyala də'wə ghən tsa nzə canakəvəriishi na. 20 A ghwəmmə sənay, ta na ndə ngəriy, ka mbay naa nata Hyala lə mətse ciw. Nanzə ki, ghala ngati Hyala hidiy, mba'a kə mən̄diy nighə shi mən̄ti na, ka zəzə dzəkən shiy, ta sənay dza mən̄di,

ghənzə na Hyala kwətita, lə bərci na və tərənɔw kala kərə ma, kə mən̄di. Ava va tsəgha kiy, ka dza ghəshiy mbay zhiniy pəlavə kwal vərəslə kwa kwəma Hyala ghwəlaw. 21 Ta na navay, a ghəshi sənata Hyala: «Ghənzə na Hyala» kə ghəshi. Ma dza ghəshi ki na, kala fə dikə ghəshiy dzəti Hyala va, njasa təbə na, kala mananta 'wəsa ghəshi ngəta, ya ta namaba kwəma mən̄ti na. War ma na shi təkə kwəma na, kərakə ghəshi fəy lə təkə na dzar kwa Hyala kwəma. Dzəghwa disl məhərli shi kəəlita, kala sənata na katan̄ na kwəma ghəshi ghwəla ki. 22 Ma kə ghəshi mbə zəzə kwəma shi na: «Ghəy na niy gwəramtiy sənata kwəma kən nihwəti mbəzli» kə ghəshi. Mbalaa ghəshi na hyeler mbəzliy gwəramti mbə mbəzli gwa'a gwa'a. 23 Dzəghwa mbərəkə zlata ghəshi gələbə ta pəra'wə dividivi shi kwa kwəma Hyala dikə na ndimndim na. Tapə ghəshi dzəmbəshi mbə tsəfəkwə kwa kwəma pa shi pəghəti mən̄di nja ke ngəri. Ta bəkwəshi ke ngəri dza ngar ki. Dza ghəshi dība, ka tsəfəkwə kwa kwəma 'yegwer, lə niy dza lə səda shiy, lə kwa kwəma shesher gwa'a.

24 Va tsəgha zlashi Hyala, ka nighəshi war lə mətse, a ghəshi məmən̄i ni shi va shi hwətəl ghəshi ta mən̄ishi mbə nefer shi. Dzəghwa ghəshi ki tapə dzəmbəshi mbə sawa ghən tsa shi lə məmən̄i shi ha'wə ha'wə ni kwa jipə shi tsəgha. 25 Dzəghwa ghəshi mbərəkə ghəshi zlata kwəma Hyala katan̄ na, ka nəw kwəma dzərvə. Mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə tsəfəkwə, ka pəra'wanshi dividivi shi kaa shi

ngati Hyala, mbærəkə ghəshi zлата, ghənzə Hyalaa ngati shi va, gar tēbē mēndiy mananta 'wəsa ngəta ya hwəmba. \*Amin.

<sup>26</sup> Va tsəgha zlashi Hyala, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə mēmōni shi səkwa hwətəl va ti shi ha'wə ha'wə ni ki, njana nzana tsəgha ghəshi dī. Dzəghwa mbærəkə mi'i zlay hēni lə zhər, ka dzashi ta mēni shi tēbē ma mēndiy mēni. <sup>27</sup> Dzəghwa zhər kwərakwə mbærəkə ghəshi zlay hēni lə mi'i, ka dzashi ta mamaw zhər tərəŋw nja ghəshi, ka hēni li shi. Mbə shi va tsəgha kiy, zhərəy mēnti shi ha'wə ha'wə ni va lə tsahwəti zal nja ghən tsa shi tsəghay, war ta favə ngəra'wə dza ghəshi va Hyala, ka zhəmə jikir tsa shi va danəramti ghəshi mēhərli shi mbə mēni ci.

<sup>28</sup> Sa nzana kala dī mbəzli vaa sənata Hyala, na zlashi na tsəgha, nza mēhərli shi təkə mēni war shi gəmgəm ni, nza ghəshi mēni shiy tēbē ma ya jəw nž, tsəgha ki. <sup>29</sup> Dzəghwa paf paf nefer shi tihəshi, lə təkə mēni ya nimaba hwəlfə shi jikir ni tē hidī gwa'a gwa'a ki, ka sla mətšə ta shi va ndə, ka mēni ndərəm, ka səl va ndə. Zhini ka bəkwpə, ka hēhərə mbəzli, ka 'wanə lə mbəzli, ka ngwangwashi miy. <sup>30</sup> Ka gəzə kwəma jikir naa dzəkən nihwəti mbəzli, ka pa jaka lə Hyala, ka gwəlan, ka gəzə war kwəma fəgə, ka kəli ghən tsa shi gəmsi tsəgha. War kwal tsaa ghakə mēni na 'war'war na kwəma jikir na gwəramti na dī ghəshi. Ka fa kwəma ghəshi va mbəzliy yakəshiw. <sup>31</sup> Ka mbə ghəshiy təravə mēni na wəzə na kwəma mbə nēfə tsa shiw. Ka gəzəkə kwəma ghəshi, mba'a ghəshi garəshi tē kwəma gəzəkə ghəshiw, ka dī nihwəti mbəzli

ghəshiw, ntsa zhanshi hwər tsa shi ti tifa ya kwətīŋw, tsəgha. <sup>32</sup> Dzəghwa mba'a ghəshi sənay wəzə wəzə, ngwəvə mēti na sa kən gəla mbəzliy mēmōni shi tsəgha ni va, va Hyala, kə ghəshi na, zhəghwa tapə ghəshi zhiniy zhimbəshi mbə mēni shiy war tsəgha kwərakwə. Zhini dza ghəshi dīfa ki na, ka fal mbəzliy mēni gəla shi jikir ni va tsəgha ni.

## 2

*Lə kwal tsa katan tsa sla Hyala ngwəvə dzəkən mbəzli*

<sup>1</sup> Ma kiy ngwarməhira nəw Yesəwəy, ntsaa sla ngwəvə dzəkən gəla ntsaa mēni shi tsəgha ni vay, sənay tē ghəciy, dzəkən ghən tsee slee ngwəvə va, kə. Sa ka naa nza, mba'a zhiniy dzəmbəy mbə mēmōni gəla shi mēnti ntsa basə na va ngwəvə dzəkən kwərakwə fa. <sup>2</sup> A ghwəmmə sənay, Hyala basə na ngwəvə dzəkən gəla ntsaa mēnti shi tsəgha ni va jikir ni, lə kwal tsa katan tsa. <sup>3</sup> Gha gha ntsaa sla ngwəvə vaa dzəkən mbəzliy mēnti \*kwəma jikir na va, zhini war tsəgha gha mbə mēni jikir nja ghəshi kiy, ta mbəlira dzee dza va ngwəvə nee, kala dza Hyalaa kəsəyra, nə gha na? <sup>4</sup> Naa ə nzana, ndərə gha ndərə wəzə tsa mēni Hyala dikə tsa, lə wəzə hwər tsa nž, mba'a sə'wa tsa sə'wa na ka ndəghə, kala basəna ngwəvə shəkəna? Ə sənay ma gha, wəzə tsa nž va na, ta mbə ghaa tsanta titihwə ka zhəghəti nžəy tsa gha nə na, pə gha shəkəna? <sup>5</sup> War dza gha na, caslakə slakə gha mēnti ghən tsa gha kwa kwəma Hyala. Kala dī ghaa zlanay nēfə tsa gha ka tsanta titihwə va jikir tsa gha.

Ghalaba kiy, mætsəhəə mætsəhə gha bə nəfə tsa Hyalaa sati, sa bəti naa dzəkən gha, ta tərəyña ghənzə lə fəti fəca dza naa mənī ngwəvə. Fəca va dza Hyala citəpə ngwəvə dza naa slaa dzəkən ndə ya tsamaba ci, lə kwal tsa katar tsa kwa kwəma mbəzli gwanashi.

<sup>6</sup> War ge'i ge'i lə na ci kwəma mənəhwə ndə dza Hyalaa wanci na ci zhəmə. <sup>7</sup> Mbəzliy jihəva ta mənī kwəma wəzə na, ta mbə Hyalaa falshi, ka fə dikəə dzəti shi, lə ka bānshi piyəy, ta bānavəshi piy tsaa kədi ma dza Hyala. <sup>8</sup> Ma na mbəzliy zhini ghən va, kala di ma zləba na katar na kwəma, mbərəkə ghəshi zlay ghən tsa shi, ta sləkəshi na gəmgəm na va kwəmay, ta satiy dza nəfə tsa Hyala, ka ghwərvəə dzəkən shi.

<sup>9</sup> Ya wa ntsaa mənī war kwəma jikir nay, ta sancī ngərə'wə dza Hyalaa dza tərənw dalala. 'Wava na tə mbəzli mbə hwəlfə \*ka Zhəwifə, ka dzar pa' tə hwəlfə nihwəti mbəzli gwanashi. <sup>10</sup> Ma ntsaa mənī na wəzə na kwəma naci kiy, war ta fanati dikə lə bama dza Hyala, zhini mba'a mananati zərkə. 'Wava na tə mbəzli mbə hwəlfə ka Zhəwifə, ka dzar pa' tə hwəlfə nihwəti mbəzli gwanashi. <sup>11</sup> Va sa nzanay, ka mənī pərslə Hyala mbə nanzə kwəmwə.

<sup>12</sup> Mba'a kə mbəzliy sənata ma \*kwəma pəhəti Hyala mənī kwəma jikir nay, ka dza Hyalaa slānshi na shi ngwəvə, lə kwəma pəhəti na vaw. Ma mba'a kə ka Zhəwifə ghəshi shiy sənata kwəma pəhəpəhə na va mənī kwəma jikir nay, lə kwəma pəhəpəhə na va sənata ghəshi dza Hyalaa slānshi na shi ngwəvə.

<sup>13</sup> Ka bəti ndə Hyala ka ntsa slar tsa war tə sa nzana mbə

fa kwəma gəzəkə kwəma pəhəti naw. Əhəj, war ndə nzana mbə fə ghən ta nəw kwəma pəhəpəhə na va. Ma tsəghay, ntsa slar tsa ghəci va Hyala. <sup>14</sup> Mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ghəshi shi kama kwəma pəhəti Hyala va ta dəvə shiy, kar ghəshiy gwəravə, ka mənī kwəma war nja kwəma gəzəkə kwəma pəhəti Hyala va, ya tsəgha səkə ma ghəshiy favə kwəma va. Ghalaba kiy, məhərli shi mənāta na ka na shi kwəma pəhəpəhə na ti shi. <sup>15</sup> Ya namaba kwəma na kwəma gəzəkə Hyala mbə kwəma pəhəti nay, tsasli tsasli ghənzə mbə nefer shi. Ka civa ghənzəə dzəti ngwəla, mbə sləni ghəra ghəshi, lə təkə kwəma mbə nefer shi, sa nzana mba'a ghəshi sənay tihəvəri na wəzə na, lə na jikir na kwəma. Ghala pətsa nza ghəshi mbə mənī na wəzə na kwəma na, rəniki nefer shi, ma ghala pətsa ka ghəshiy mənī na jikir na kwəma na, ka ndānshi nefer shi nja ghwə. <sup>16</sup> Kwəma vay, ta dzəti ngwəla dza naa dza gwa'a gwa'a, fəca dza Hyalaa sla ngwəvəə dzəkən kwemər mbəmbə ni mbə nefer mbəzli gwanashi. Ngwəvə vay, lə Yesəw \*Kəristəw dza Hyala ta sla, njasa gəzəkə Yəwən kwəma wəzə na na gəzānshee kaa mbəzli.

*Nəwti \*kwəma pəhəti Hyala \*ka Zhəwifə njasa gəzəkə naw*

<sup>17</sup> Ghwəy ghwəy ka Zhəwifə kiy, ka Zhəwifəə gə ghəy na na ghəy, pə ghwəy. Diba na, mbə dəvə ghəy na kwəma pəhəti Hyala, pə ghwəy. Dzəghwa ghwəy ka vəshi tə sa nza ghwəy ka mbəzli Hyala ki. <sup>18</sup> Gwa'a sənāmti ghəy na di Hyala kwəma, mba'a ghəy sənata təra na wəzə na kwəma, sa bānavəjəy kwəma pəhəti Hyala, pə ghwəy. <sup>19</sup> Ma ghwəy mbə

tækə kwəma ghwəy na, ghəyəy, ka ci kwal kaa ghwələfesli, zhini wanj pi tsaa mbəranshi mbərə kaa mbəzli mbə kwəsli nza ghəy, pə ghwəy. <sup>20</sup> Ghəy na ka bəni kwəma kaa mbəzliy sənata ma kwəma, ka bəni kaa mbəzliy tēhəshi ma mbə kwəma Hyala, sa nzana, gwa'a gwa'a kwəma pəhəti Hyala citənjəy kwal sənata kwəma, lə na katanj katanj na ta gwa'a, pə ghwəy. <sup>21</sup> Yanj, tsəgha na. Ya sa nə ghwəy, ka bəni kwəma kaa mbəzliy gə ghəy, pə ghwəy kiy, tawa bəni ma ghwəy kwəma kaa ghən tsa ghwəy kia? Ghwəy ghwəy shiy ni va, ka ghəli sa ndə gha ma, pə ghwəy kiy, tawa ghəli ghwəy kia? <sup>22</sup> Ka məni ghwərghwər gha ma, pə ghwəy kiy, tawa məni ghwəy kia? Ghəy dzar kwa kwəma ta mbəri teepəw, pə ghwəy kiy, tawa zhini ghwəy bəbasə shi dzar mbə ciki mbəri ta zhəghə dəvə kia? <sup>23</sup> Ghwəy kiy, ə vəshi ghwəy sa nza \*kwəma pəhəti Hyala mbə dəvə ghwəy. Dzəghwa ghwəy ki na, kala məni kwəma gəzəkə kwəma va. Ghalaba kiy, Hyalaa sawa ghwəy. <sup>24</sup> Njasa tsasliti məndi va mbə Zliya Hyala: «War tə mbərkə kwəma ghwəy ghwəy ka Zhəwifə sawa hwəlfə nihwəti \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə slən tsa Hyala» kə məndi.

<sup>25</sup> Ghwəy ghwəy ka Zhəwifə ghwəy shiy \*slanti fə'yasa vay, mba'a pə ghwəy nəw kwəma pəhəti Hyala na, wəzə na sla fə'yasa ghwəy. Ma kala nəw pə ghwəyəy, ghala mbə ghwəy lə mbəzliy slanti ma fə'yasa kwa kwəma Hyalaw. <sup>26</sup> Mba'a kə ntsaa slanti ma fə'yasa diti fəti va Hyala, ka nəw kwəma pəhəti na wəzəy, nja ntsaa slanti fə'yasa

dza naa nza kwa kwəma Hyala. <sup>27</sup> Ghəci ghəci saa nəw kwəma pəhəti Hyala va, ya tsəgha slanti ma na fə'yasa kiy, ghəci dza naa sla ngwəvəy dzəkən ghwəy. Ghwəy shiy ni va, a ghəy slanti fə'yasa, zhini mbə dəvə ghəy na kwəma pəhəti Hyala, pə ghwəy, kala nəw ma kwəma va ghwəy. <sup>28-29</sup> Shi pərikə tə ngwəlay, ka mənti ndə ghəshi ka ndə Zhəwifə tsa slar tsaw. Shi mbəba mbəba ni na shiy mənti ndə, ka ndə Zhəwifə tsa slar tsa. Ka mənii ndə ndə ka Zhəwifə tsa slar tsa, tə sa slanti na fə'yasa njasa tsasliti kwəma pəhəti Hyalaw. War ntsa slanti Hyala fə'yasa ngəci mbə nəfə tsa ci lə Safə tsa nzə dəwdəw tsa na ndə ka Zhəwifə tsa slar tsa va Hyala. Gəla tsava ndəy, va Hyala səkəkə tsa ci fal, səkəkə va ke ngəri naw.

### 3

<sup>1</sup> Ya sa nzana tsəgha kiy, nama kwəma na sa tanjəti hwəlfə ka Zhəwifə va hwəlfə nihwəti mbəzli ti tsəghaa? Sa nzana mba'a ghəshi \*slaslanti fə'yasa shi kiy, wa na ni shi va shi dza ghəshiy kwəmavə mbəa? <sup>2</sup> Na katanj katanj nay, lə shi kwəmavə ghəshi na tifa mbə tərənjw. Ma kwa tanja shiyəy, ghala pətsaa bəkə Hyala kwəma nzəy, kaa ka Zhəwifə niy banavəshi na. <sup>3</sup> Dzəghwa ki na, kalaa niy nəwti kwəma va nihwəti mbəzli mbə shi lə kwal tsa nzə tidid. Əy ma pən ngəjwəy kiy, va sa nzana kala mbə mbəzli vaa nəw kwəma Hyala va ka garəshi ti tidid na, dzəghwa mba'a Hyala dzaa bashamti garə tidid tə sa nzə nanzə ki, nə ghwəy ki na? <sup>4</sup> Əhəj, nava tifa tepəw. Na na Hyalay, ta məni kwəma gəzəkə na va dza na



nanzə, ya war ə mənishi mbəzli gwanashi ka ka slasla dzərvə, njasa tsasliti mēndi va mbə Zliya Hyala. Ma kə mēndiy: «Gha kiy Hyalay, ə kə mēndi sənəŋa, ka ntsaa gəzə kwəma katarŋ na. Dza ya tə ngwəvə haratəŋa ndəy, mba'a gha kəsəy ntsa va lə fəti.»

<sup>5</sup> Ya sa nzana tə mbərkə kwəma ghwəmmə jikir na mēndi sənata Hyala ka ntsa slar tsa kiy, ka dza ghwəmməə ni, \*kwəma jikir naa mēnti Hyala ghənzə kə bəti nəfə ka sla ngwəvəə dzəkən ghwəmmə, va kwəma ghwəmmə va jikir na, pə ghwəmmə sa? Kwəma gəzəkəe vay, njasa ka mēndiy gəzə kwəma tikə tə hidfi gəzəkəe. <sup>6</sup> Ma gəla nava kwəmay, ka gəzəva na tepəw. Ya sa ka Hyala garə ma tə kwəma nzə tidifəy, njaa dza naa mbəə sla ngwəvəə dzəkən mbəzli tə hidfi kia?

<sup>7</sup> Ya sa nzana tə mbərkə dzərvə slaslee mēndi sənata Hyala ka ntsa slar tsa, ka fə shəndəkəə dzəti kiy, sa wana dza naa zhiniy bəra fəti va kwəmee va jikir naa?

<sup>8</sup> Ma ghənzə tsəghay, wəzəba məməni ghwəmmə jikir na, a wəzə tsa Hyala dzəti ngwəla. Ma kə nihwəti mbəzliy, tsəgha na kwəma bəni ghəy kaa mbəzli, kə ghəshi, ka tsəhtsəhə lə ghəy. Ma gəla mbəzli vay, ge'i na basanshi ngwəvə va Hyala.

*Ndə tibaa garəy kwa kwəma Hyala kala hazləni maw*

<sup>9</sup> Ghwəmmə ghwəmmə \*ka Zhəwifə kiy, kwəma na kwəma tanjəti ghwəmmə va nihwəti mbəzli ti kia? Ghənzə tifa teepəw! Ava ghala məcanata gəzamtee, gwanashi na mbəzli mbə hwəlfə ka Zhəwifə lə mbəzli mbə nihwəti hwəlfəhi mbə mēni \*kwəma jikir na kwa kwəma

Hyala, pən. <sup>10</sup> War nja kwəmaa gəzəta va mbə Zliya Hyala, ma kə mēndi:

Ndə tifa ya kwətij, ka garəy kwa kwəma Hyala kala hazləni maw.

<sup>11</sup> Ndə tifa mba'a sənata kwəmay.

Ndə tifa ka pəla Hyalaw.

<sup>12</sup> Mbəzli gwanashi danjəreta məhərli shi, mbərekə ghəshi zlay kwal.

Ndə tibaa mēni na wəzə na kwəmay,

ya kwətij nzə na, ghəci tibaw.

<sup>13</sup> War nə ma ghəshi, bəŋ kə ghəshi kaa miy tsa shi

ta gəzə kwəmay, kwəmaa səkə ləy hwər shi na,

ka zən nja pətsaa səkə kwa kwəli bəŋwəta na.

Kwəma gəzə ghəshiy, kwəma kwa ngədi mbəzli.

Kwəmaa səvəri tə miy shi na, nja darə.

<sup>14</sup> War kwəma bəzla lə kwəma eghwekə na,

na saa tahay nefer shi gwa'a tsəgha.

<sup>15</sup> War ta bəkwə mbəzli ka ghəshiy mēni tsa shi kyanjwkyanjw.

<sup>16</sup> War lidfi kwəma lə sa ngəra'wə kaa mbəzli,

ka ghəshiy nza, ya kwamaba dza ghəshi.

<sup>17</sup> Sənay kwal nzəy lə zərkə kwa jipə shi

lə nihwəti mbəzli ghəshiw.

<sup>18</sup> Ka hazləni ghəshi va Hyala ya jəw nzə baw,

kə mēndi mbə Zliya Hyala.

<sup>19</sup> A ghwəmmə sənay kiy, ya namafa kwəma gəzəkə mēndi mbə zliya pəhəti Hyala va gwa'ay, kaa ka Zhəwifə gəzə mēndi. Ma tsəgha kiy, ndə tifa ya kwətij, gar gəzəkə mēnti kwəma jikir nee kwa kwəma Hyalaw, kəw. Ya ndə

ka Zhëwifë na, ya kala ndë ka Zhëwifë nay, a fëti vë kwa kwëma Hyala. <sup>20</sup> Va sa nzanay, ndë tifa ya kwëtiñ gar mbay garëy kwa kwëma Hyala kala hazlëni ma, të sa nëwti na kwëma mbë \*kwëma pëhëti naw. War ta mbë ndë ngëriy sënay, ntsa jikir tsa nzee kwa mëtse Hyala kë, na kwëma canci kwëma pëhëti Hyala, gwa'a tsëgha.

*Njasa cikëvëri Hyala kwal mbëli tsa mbëzli*

<sup>21</sup> A ghwëmmë sënay kiy, ndë tifa mbay dzëghwa kwëma Hyala kala hazlëni mbë nëfë ci, të sa nëwti na kwëma pëhëti Hyalaw. Dzëghwa Hyala ki na, mba'a cikëvëri yëwën kwal tsa ka ndë mbay dzëghwa kwëma nzë kala hazlëni mbë nëfë ci. Kwëmaa dzëkën yëwën kwal tsa va na sa niy gëzë mëndi va mbë zliya \*kwëma pëhëti Hyala, lë mbë zliya ka gëzë kwëma Hyala. <sup>22</sup> Nana kiy, ntsaa zlëbavë slëni ghëratì Hyala sëvëri mbë Yesëw \*Këristëw, mba'a banavë nëfë tsa ci kaa Yesëw na saa dzaa mbay dzëghwa kwëma Hyala, kala hazlëni mbë nëfë ci. Ya mbë hwëlfë \*ka Zhëwifë na ndë, war zlëbavë ma ndë ya mbë \*mbëzliy kamaa ka Zhëwifë na ndë, war yëmyëmshi na mbëzli va Hyala gwanashi. <sup>23</sup> Mbëzli gwanashi mënti na \*kwëma jikir na va Hyala, dzëghwa mba'a ghëshi shanay kwëmavë shëndëkë tsa bërkatì Hyala fanatishi ta nza ghëshi mbë tsëgha ki. <sup>24</sup> Ma dzëghwa Hyala dë'wë ghën tsa nzë ki na, mba'a mërshiy yatishi, të gëm tsëgha, ta mbë ghëshiy dzëghwa kwëma nzë kala hazlëni ma. Të mbërkë kwëma Yesëw

Këristëw ntsaa mbëlikëvëri shi sëvëri mbë dëvë kwëma shi jikir na. <sup>25</sup> Hyala fëy na Yesëw Këristëw nja shi bëvëm ta sla kaa Hyala, mba'a mëtiy ta pëli jikir tsa mbëzli mbë nëfë Hyala, lë miymiy ci. Dzëghwa ya wa ntsaa zlëbavë shi mënti Hyala va tsëgha ki na, mba'a mëniy ka ntsaa dzaa mbay dzëghwa kwëma nzë kala hazlëni ma. Ma mënti Hyala tsëghay, nza mbëzli mbë sënata nza tsa nzana ka ntsa dëwdëw tsa. Sa niy nzana, ghala mbëradzëy, kalaa niy basanshi ma ngwëvë ghënzë. <sup>26</sup> War së'wa ghënzë niy së'wa jikir tsa niy mëmëni ghëshi. Ma nana ki na, dza Hyala mba'a basanakën ngwëvë kaa Yesëw Këristëw të mbërkë kwëma mbëzli jikir na. Ta mbë mbëzliy sënay, ntsa dëwdëw tsa na, ka dë kwëma jikir na naw, kë ghëshi. Mba'a ghëshi sënay, mbëzliy zlëbavë slëni ghëratì Yesëw Këristëw va na, a banavëshi kwal ta dzëghwa kwëma nzë kala hazlëni ma, kë ghëshi. <sup>27</sup> Tsëgha kë kiy, a ghwëmmë sënay ndë tifa mba'a dzaa garëy kwa kwëma Hyala kala hazlëni ma, të sa nëwti na kwëma pëhëti Hyalaw, pë ghwëmmë. War ntsaa zlëbavë kwëma mënti Hyala va na saa dzaa garëy kwa kwëma nzë kala hazlëni ma. Ghënzë tsëgha kiy, wa na kwëma dza ndë vaa këli ghën tsa ci, ka vëshi li kia? Ghënzë tifa.

<sup>28-29</sup> Ta na navay, kaa ka Zhëwifë na Hyala kwëtishiw, Hyala mbëzliy kamaa ka Zhëwifë na kwërakwë. Sa nzanay, mbëzliy zlëbavë kwëma mënti Hyala va na shiy dzaa garëshi kwa kwëma Hyala kala hazlëni

**3:20** 3:20 Zhëwëbë 4:17; Cem 130:3; 143:2; Rm 4:15; Gal 2:16; 3:22 **3:21** 3:21-22 1:2, 17  
**3:22** 3:22 2:11; 3:9; 10:12; 11:32 **3:23** 3:23 5:2, 12; 8:18-20; Ghava 3:19 **3:24** 3:24 5:17;  
 Ef 2:8; Tit 3:7 **3:25** 3:25 miymiy; Mt 26:28; Ef 2:13; Kwë 1:20; Ebr 9:12-14; 1Zhu 1:7; ShiZhu  
 1:5; 5:9; 5:1; 2Kwë 5:18-21; Ef 2:14-16; Kwë 1:20; dzëghwa kwëma Hyala kala hazlëni tifa:  
 1:17; 3:3-4 **3:27** 3:27 3:1, 21, 31; 8:2 **3:28-29** 3:28 Gal 2:16 **3:28-29** 3:29-30 3:22; 4:11-12

ma. Ka garøy ndø kwa kwøma nzø, tø sa næwti ndø kwøma pøhøti na njasa tøkøti ka Zhøwifø vaw. <sup>30</sup> War kwøtiŋtaa Hyala. Ta zløbavø mbøzliy dzaa yivø kwøma mønti na dza na, mba'a ðanavøshi kwal ta garø kwa kwøma nzø kala hazløni ma. Ya mbøzli mbø hwølfø ka Zhøwifø ghøshi, ya mbøzli mbø nahwøti hwølfø ghøshi. Ava tsøghaa nava. <sup>31</sup> Sa nø ya va, war kaa ntsaa zløbavø kwøma mønti Hyala va ðanavø Hyala kwal ta garø kwa kwøma nzø kala hazløni tifa, pøn kiy, ø biyðamtee kwøma pøhøti na tsøgha na? Nava tifa teepøw! Na katanŋ nay, a biyðee kwøma pøhøti Hyalaw, a zhinee møtsahanavø børci, e gøzanŋwøy.

#### 4

*Shiy mønti \*Abøraham ka ntsaa dzaa mbay dzøghwa kwøma Hyala kala hazløni tifa*

<sup>1</sup> Nighøtim ya tø kwøma ndø nja Abøraham, jijimmø tsa mbøradzø sana di. Njaa niy nata ghwøy kwømaa niy mønta lia? <sup>2</sup> Va sa ghøрати Abøraham sløni wøzø na niy bøti Hyala ka ntsaa dzaa mbay garø kwa kwøma nzø ki na? Va nava na teepøw! Ma mba'a kø tsøgha nzay, ta mbay niy dza Abøraham vøshi nza. Sa kama na tsøgha ki na, niy mbø naa vøshi kwa kwøma Hyalaw. <sup>3</sup> War nja kwøma gøzø Zliya Hyala va, møntøvata na, saa ni va: «Sa zløbavø Abøraham kwøma gøzøkø Hyala ta mananci, mba'a fakøn møhørlø ci køn, va tsøgha bøti Hyala ka ntsaa dzaa mbay dzøghwa kwøma nzø kala hazløni tifa» kø.

<sup>4</sup> A ghwømmø sønay, ya tsamaba ndø ghøрати na sløni, ta wanci zhømø sløni ci dza møndi. Sa ka ntsa va kwømavø zhømø ci

vay. Ka mbø møndiy ni na, shi tøgøm ðanavø møndi ntsa va, kø møndiw. <sup>5</sup> Ma va Hyala nanzø kiy, tsøgha naw. Sa ghøрати ndø sløni dza Hyalaa bøti ka ntsaa mbay dzøghwa kwøma nzøw. Ntsaa zløbavø kwøma mønti Hyala, ghønzø saa pøli kwøma mbøzli jikir na, mba'a ðanavø næfø tsa ci, na sa dza Hyalaa bøti ka ntsaa mbay garø kwa kwøma nzø.

<sup>6</sup> Gøla kwøma va na sa gøzøkø \*Davitø va mbø zliya, tø pøtsa gøzø na va kwømaa dzøkøn vøshi kwømavø ntsa nighøti Hyala ka ntsaa mbay dzøghwa kwøma nzø tøgøm tsøgha, kala kama tø mbørkø sløni ghøрати na. Ma kø na:

<sup>7</sup> Vøshi na va mbøzli pøлата Hyala kwøma shi jikir na, dza na mba'a saðanamtishi gwanata.

<sup>8</sup> Vøshi na va ntsa køsøti ma Ndø sløkøpø mbø næfø, kø.

<sup>9</sup> Ya' pø ghwøy ki, kwataka mbøzliy \*slanti føyasa na shiy dzaa vøshi gwa'a tsøgha na? Øhøŋ, nava tifa. Ta vøshi dza mbøzli mbø hwølføhi gwanashi. A ghwøy favø, kwøma gha ghwømmø gøzø kwømaa dzøkøn, a pø ghwømmøy, sa zløbavø Abøraham kwøma gøzøkø Hyala ta mananci, mba'a fakøn møhørlø ci køn, va tsøgha bøti na ka ntsaa dzaa mbay dzøghwa kwøma nzø, pø ghwømmø. <sup>10</sup> Ya ghwømmø nighø sønznøva kiy, ge'i ghala hwøm nighøti Hyala Abøraham ka ntsaa dzaa mbay dzøghwa kwøma nzø? Ge'i ghala vici slanti na føyasa na tanaa, naa ghøci ghwøla ta sla nzø? A ghwømmø sønay nanzø katanŋ, ghala ghøci ghwøla ta \*sla føyasa nighøti Hyala ka ntsaa dzaa mbay garø kwa kwøma nzø. <sup>11</sup> Ma

kwøma sla føyasa zhøkø Hyala vaa gøzanci kaa Abøraham løy hwøm a ghøci slantiy, lamba nzø fati Hyala ti, ta mbø møndiy sönay nza tsa nza Abøraham kaa ntsa nzø bøti na gar garø kwa kwøma nzø tø mbørkø sa zløbavø na kwøma gøzøkø na mananci, ghala kwatanjata, ghøci ghwøla ta sla føyasa. Ava tsøgha møniy Abøraham ka døshi mbøzliy slanti ma føyasa, shiy banavø nefer shi kaa Hyala, mba'a Hyala bøti shi ka mbøzliy dzaa mbay dzøghwa kwøma nzø. <sup>12</sup> Zhini bay, ghøci na døshi mbøzliy slanti føyasa kwørakwø. Nanzø kiy, døshi mbøzliy sla slanti føyasa gwanashi naw, øhøj. War døshi niy banavø nefer shi kaa Hyala kwørakwø, njasa niy nza Abøraham va, ghøci ghwøla ta sla føyasa na.

*Shi dza mbøzliy yivø kwøma Hyalaa kwømavø va Hyala*

<sup>13</sup> Ghala kwatanjatay, a Hyala niy gøzanci kaa Abøraham: «A Abøraham, ta zømvøjja ghi dzee tø hidi nashi gha ni gwanashi ka shi gha, ghwøy lø jijihija gwa'a» kø niy ni. Ma gøzanci Hyala kwøma va tsøgha kiy, va sa nzana mba'a ghøci nøwti \*kwøma pøhøti na naw. øhøj. Sa nzana mba'a ghønzø Hyala sönay njasa banavø Abøraham nøfø tsa ci, na bøti na Abøraham ka ntsaa dzaa mbay dzøghwa kwøma nzø kala hazløni ma. <sup>14</sup> Ma war mba'a kø ndøø mbay kwømavø shi gøzøkø Hyala bøpø, tø sa nøwti ndø kwøma pøhøti na nzay, gømta niy dza kwøma nø na va, ta ndaaja shiy dzee tø gøm, kø. Ka dza møndiy maw zløba ni gøzøkø na va bøpø shiy tø gøm nza kiw.

<sup>15</sup> A na ntsaa nøw \*kwøma pøhøti Hyalay, ta satiy dza nøfø

tsa Hyalaa dzøkøn, sa ka na nøwti ma wøzø. Sa nzanay, tø sa pøhøti møndi kwøma ka møndiy sönay, a møndi ladamti kwøma, kø møndi. <sup>16</sup> Ava va tsøgha gøzøkø Hyala bø shi gøzøkø na va kaa mbøzliy zløbavø kwøma nzø, mba'a ghøshi banavø nefer shi. Ghalaba kiy, lø wøzø hwør tsa nzø tarøkø na vølanishi shi va kaa mbøzli tøgøm tsøgha. Ma nza ghøshi mbøtø tsøhøshi va mbøzli mbø hwølfø Abøraham gwanashi ki. Ka dza niva shiy nza war ta mbøzli pøhanavøshi Hyala kwøma nzø gwa'a tsøgha ghalaba kiw. Ya wa ntsaa zløbavø kwøma gøzøkø Hyala va, mba'a banavø nøfø tsa ci nja Abørahamøy, ta kwømavø shi va dza na. Ghalaba kiy, dømme gwanammø na Abøraham. <sup>17-18</sup> Njasa gøzanakø Hyala va mbø zliya nzø: «A Abøraham, avee møntøja ka døshi hwølføhi mbøzli dan tø hidi» kø. Zhini ma kø ba na: «Dan dza jijihijaa nza» kø ngøci. Sa gøzanakø Hyala tsøgha na, mba'a banavø nøfø tsa ci kaa Hyala. Sa sönay na ghønzø na Hyalaa mbay zhanakati mbøzliy bøkøwøshi, ya kala shiy tifa na, mba'a harkøvøriishi lø gøzø kwøma nzø, kø. Ya tsøgha niy tananati kwøma gøzanakø Hyala va børci kaa Abøraham na, dza na mba'a banavø nøfø tsa ci kaa Hyala, mba'a føy ghøn gøzlijø ta kwøma va. Ava tsøgha niy mønti Abøraham mbøradzø, na møniy na ka døshi hwølfø mbøzli dan tø hidi njasa gøzanakø Hyala va.

<sup>19-20</sup> Ghala pøtsaa niy gøzanci Hyala va kwøma va kaa Abørahamøy, piya ci mønti gar bøkøkwø niy nza na ghalaba. Mba'a niy sönay, aa haliy kala gar mbay ghøciy zhiniy yakø zøghwø ghwøla, kø. Dzøghwa

mali ci \*Sara ba na, jin̄a ghənzə. Ya tsəgha nzə kiy, niy kə ghəpə Abərahāma ta kwəmaa niy gəzanakə Hyala vaw. War ə niy ndəghə na kala dali ma. Sa banavə na nəfə tsa ci kaa Hyala, mba'a kwəməvə bərci mbə nzəy tsa ci, ka fə shəndəkə dzəti Hyala. <sup>21</sup> Sa nzanay, aa niy sənay wəzə wəzə, mba'a zləbavə mbə nəfə tsa ci: «A bərci va Hyala ta mbay ghənzə mən̄ti shi gəzəkə na va, war njasa gəzarashi na va!» kə. <sup>22</sup> Ava va tsəgha mən̄ti Hyala Abərahāma ka ntsaa dzaa mbay garə kwa kwəma nzə kala hazləni ma. <sup>23</sup> Kwataka ta Abərahāma tsasliti mən̄di kwəma mbə Zliya Hyala vaw, əhəŋ. <sup>24</sup> Lə ghwəmmə ta na mbə gwa'a kwərakwə. Ta mbay dza naa mən̄təmmə ka mbəzliy dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tifa, ghwəmmə mbəzliy banavə nefer ghwəmmə va kaa Hyalaa zhanakati Ndə sləkəmmə Yesəw va mbə məti. <sup>25</sup> Ma Yesəwəy, Hyala zlay na a ghəci mət̄iy ta mbə ghəciy kəsłamti kərhi kwəma ghwəmmə jikir na. Zhəghwa na ba, mba'a zhanakati mbə məti, ta mbə ghəciy mən̄təmmə ka mbəzliy mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa.

## 5

*Njasa Kwəməvə mən̄di jakəshi lə Hyala*

<sup>1</sup> Ma nana kiy, a Hyala mən̄təmmə ka mbəzliy mbay dzəghwa kwəma nzə, kala hazləni tifa. Sa nzana mba'a ghwəmmə banavə nefer ghwəmmə. Mbəzli nza zərkə kwa jipə shi nza ghwəmmə lə Hyala nana tə mbərkə sləni

ghərati Ndə sləkəmmə Yesəw \*Kəristəw. <sup>2</sup> Ava ghəci Yesəw tsa va ghwənāmti na kwal, sa zləbavə ghwəmmə sləni ghərati na ta mbə Hyalaa mən̄i zhəhwər tə ghwəmmə. Sana sən̄zənvāny, war kwəma zhəhwər tsa vaa sa garəmmə ghwəmmə ti. Dzəghwa lə vəshi mbə nefer ghwəmmə. Sa nzana gəzlin̄ə ghwəmmə fəy ghən tsa ghwəmmə ta kwəməvə na ghwəmmə bəla mbə shəndəkə tsa nzə. <sup>3</sup> Zhini bay, war tsəgha dza vəshi ghwəmmə kərayəw. Mbə vəshi nza ghwəmmə va mbə ngəra'wə nza ghwəmmə gwa'a. Sa nzanay a ghwəmmə sənay, a ngəra'wə banavə sə'wa kwəma kaa ndə. <sup>4</sup> Ləy hwəm sə'wa kwəma na, nza ndə 'wəshāmti shiy nighə kwəma ndə, ma sa ka ndə 'wəshāmti shiy nighə kwəma ci kiy, ta kwəməvə bərci dza ndə mbə kwəma fəy ndə va ghən tsa ci gəzlin̄ə ti tsəgha ki. <sup>5</sup> Ma tsəgha kiy, kwəma fəy ghwəmmə va ghən gəzlin̄ə ti na, ka dzaa tərətə gəmtaw. Ta na navay, a Hyala cantəmmə lə Safə tsa nzə va Dewdew tsa ndāmmə na, njasa nza dī tsa va Hyala tə ghwəmmə dikə tsa ci.

<sup>6</sup> A ghwəy nay, ghala pətsaa niy nza bərci ghwəmmə daw ta mbəliti ghən tsa ghwəmməy, dzəghwa Kəristəw, ge'i lə vəghwə tsa bərkəti Hyala mba'a səəkə mət̄iy ta mbəlimmə, ghwəmmə mbəzli jikir kwəma ni. <sup>7</sup> A ghwəmmə sənay, ngahə na ndə ta zləbavə mət̄i ta kwəma tsahwəti ndə, ya ntsa dewdew tsa na ntsa va. Gəjiba ta kwəma ntsaa mən̄i kwəma wəzə na dza ndə zləbavə mət̄i bərkəe. <sup>8</sup> Ma na Kəristəw naci kiy, aa mət̄iy tə

**4:21** 4:21 Ghava 18:14; Lk 1:37 **4:22** 4:22 4:3 **4:23** 4:23-24 10:9; 15:4 **4:25** 4:25 Ezay 53:4-5, 10; Rm 8:32-34; 1Kwər 15:17 **5:1** 5:1 3:21-30; zərkə: 3:25-26 **5:2** 5:2 zhəhwər: 6:14; 2Kwər 6:1; 12:9; Gal 1:6; 5:4; Ef 2:5-8; 1Pi 1:10-11; 4:13-14; 5:10, 12; shəndəkə: Rm 3:23; 5:2; 8:17-18; 8:17-18; 9:23; 1Kwər 2:7; 2Kwər 3:18; 4:17; Kwəl 1:27; 3:4; 1Tes 2:12; 2Tim 2:10; 1Pi 5:1 **5:3** 5:3-5 Zhk 1:2-3, 12; 1Pi 1:5-7 **5:5** 5:5 8:39; Cem 22:6; Ebr 6:19 **5:6** 5:6-7 1Pi 3:18 **5:8** 5:8 Zhj 3:16

ghwëmmë, ghala pëtsaa niy nza ghwëmmë mbë mëni \*kwëma jikir na. Ava tsëgha citëmmë Hyala dï tsa ditëmmë na. <sup>9</sup> Të mbërkë sa shëkëshi miymiy Këristëw të ghwëmmë kiy, dzëghwa Hyala mba'a ndammë kwal tsa dzëghwa kwëma nzë kala hazlëni tifa. Njana nzana tsëgha kiy, a ghwëmmë sënay a Yesëw dzaa mbëlantëmmë va bë nëfë Hyalaa dzëkën ghwëmmë. <sup>10</sup> Ghala pëtsaa niy nza ghwëmmë ka mbëzliy pa jaka lë Hyala kiy, aa niy slëkati kwëma kwa jipë ghwëmmë li dë'wë ghën tsa nzë, mba'a jakëtëmmë li, lë mëti mëtiy Zëghwë nzë va. Hanaba nana ki ghala pëtsa slëkammë ghwëmmë tsa li, ka na mbëlitëmmë ma ta kwa ndimndim, të mbërkë piy tsa piy Zëghwë nzë va shëkëna. <sup>11</sup> Zhini dibay, mbë vëshi nza ghwëmmë të sa slëkati Hyala kwëma kwa jipë tsa ghwëmmë li, të mbërkë Ndë slëkëmmë Yesëw kwërakwë, ghëci saa mëntëmmë ka madigahita Hyala nana.

*Gëzë kwëmaa dzëkën kar \*Adam ghëshi lë Këristëw*

<sup>12</sup> Sanay, sëkë të kwëma ndë kwëtij ghatëvata mëni \*kwëma jikir naa dzëti hidfi, Adam, kë mëndi kaa slën tsa ntsa va. Sa mënti na kwëma jikir na na, dza mëti mba'a ghati bë ndë ngëri. Dzëghwa ki, mba'a mëti mënta ta mbëzli të hidfi gwanashi, sa nza ghëshi mbë mëni kwëma jikir na gwanashi. <sup>13</sup> Madfi Hyala ta gha banci \*kwëma pëhëti na kaa \*Mëyizë kiy, mbë mëni kwëma jikir na niy nza mbëzli të hidfi mbëradzëshi. Ma sa niy nza Hyala ghwëla ta bë kwëma pëhëti naa sëkë di na, kalaa niy bëla ma jikir tsa niy mëmëni mbëzli

ghënzë ghalaba ki. <sup>14</sup> Nanzë kiy, ya tsëgha nzëy, sa ghava na ghala vëghwë tsa Adam ka sar pa' të tsa Mëyizë va vëghwë na, war mbë bëkwë niy nza mbëzli të hidfi, ya tsëgha niy mënti ma ghëshi gëla na Adam va kwëma jikir na, ghëci saa nëwti ma kwëma gëzanakë Hyala.

Ma Adam kiy, aa yëmëva lë ntsaa niy dza vaa sëkë. <sup>15</sup> Nanzë kiy, ghënghën na kwëma shi tërëjw. Na Adamëy, kwëma jikir naa mënti na, dzëghwa mbëzli d'anj, mba'a ghëshi kwëmavë mëti të kwëma jikir na va mënti Adam, ntsa kwëtij tsa va. A na zhëhwër tsa mënti Hyala va tërëjw tsa ta mbëzli dzar kwa tsahwëti ntsay, aa tanjëti na mënti Adam va kwëma. Të mbërkë tsatsa ntsa kwëtij tsa tsa ghëci Yesëw \*Këristëwëy, dzëghwa Hyala mba'a mënti zhëhwër të gëm ta mbëzli d'anj. <sup>16</sup> Zhini bay, ka yëmëva shi kwëmavë mëndi mbë shi ndapë Hyala va të gëm, lë shi kwëmavë mëndi mbë kwëma jikir na va mënti ndë kwëtijëw. Ghënghën na ghëshi. Të mbërkë kwëma jikir na va mënti ntsa kwëtij tsa vay, a Hyala harati mbëzli të ngwëvë, mba'a banavëshi fëti. A na wëzë hwër tsa mënti Hyala va ta mbëzli të mbërkë Këristëwëy, ya tsëgha mënti mbëzli kwëma jikir na d'anj na, a Hyala banavëshi kwal ta dzëghwa kwëma nzë kala hazlëni tifa. <sup>17</sup> Ta na navay tsëgha na, war të mbërkë ndë kwëtij, sa mënti ntsa kwëtij tsa va kwëma jikir na bëkwë mbëzli. A na Yesëw Këristëw, tsahwëti ntsa kwëtij tsa tsay, kwëtita na na ci slëni mënti na, a na ci va slëni tanjëti na Adam. Të mbërkë na ci va slëniy, a Hyala dzaa mananati

wəzə hwər tsa nzə va tərənɲw tsa kaa mbəzli, mba'a banavəshi kwal ta dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tifa, mba'a banavəshi piy tsa kədi ma, ka mənishi nja mezhizhə.

<sup>18</sup> Sana kiy, a ghwəmmə nay, tə mbərəkə Adam kwətiy, sa mənti na kwəma jikir na, va tsəgha banavə Hyala fəti kaa mbəzli gwanashi tə hidī. Ava tsəgha na lə Yesəw Kəristəw kwərakwə. Tə kwəma ci kwətiy, sa mənti na sləni wəzə na banavə Hyala kwal kaa mbəzli, ta dzəghwa kwəma nzə mba'a banavəshi piy tsa kədi ma. <sup>19</sup> Ghwəmmə kəə nighə kwəma va kiy, mbəzli dafɲ mənishi na ka mbəzliy məni kwəma jikir na tsəgha tə kwəma ntsa kwətiɲ tsa va di ma fəti va Hyala. Tsəgha na lə Yesəw Kəristəw kwərakwə ki. Mbəzli dafɲ mənti Hyala ka mbəzliy dzəghwa kwəma nzə, kala hazləni tifa, tə kwəma ci kwətiy, sa diti na fəti va Hyala.

<sup>20</sup> Ma na kwəma pəhəti Hyala vaa banavə kaa Məyizəy, ta mbə jikir vənəy tə hidī pəhəti na. Dzəghwa tə pətsa vənəy jikirəy, tərənɲwəy Hyala mətəzahy məni wəzə hwər kaa mbəzli kwərakwə ki. <sup>21</sup> Ghalaba kiy, njasa niy kwəməvə kwəma jikir na va bərɲi ta bəkwə mbəzliy, tsəgha dza wəzə hwər tsa Hyalaa kwəməvə bərɲi ta bə piy tsa kədi ma kaa mbəzli. Sa ka na mənti mbəzli ka mbəzliy dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tifa, tə mbərəkə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.

## 6

*Mevivi kwəma jikir na nza ghwəmmə ghwəlaw*

<sup>1</sup> Sana sənənva kiy, nda nza tsahwəti ndə ni: «Wəzəba nəw ghwəmmə lə məməni \*kwəma

jikir na nza Hyala mbəə mətə səhə mənimmə wəzə hwər» kəə?

<sup>2</sup> Am, nava tifa tepəw. Sa nzanay, nja mbəzliy bəkwəshi nza ghwəmmə dzar kwa bəla məni kwəma jikir na. Ghənzə tsəgha kiy, njaa njaa ka ghwəmmə zhiniy zhamməə zhimbə məməni nzə sana diba kia? <sup>3</sup> A ghwəy sənay ghala vəghwə tsa mənimmə məndi va \*bateməy, a ghwəmmə jakəmmə gwanammə lə Yesəw \*Kəristəw. Ghalaba kiy, a ghwəmmə bəkwəmmə kwasəbə kwərakwə. <sup>4</sup> Sa bəkwəmmə ghwəmmə va kwasəbə mbə bateməy, a məndi lantəmmə li gwa'a, njasa zhanakati Didi Hyala va Yesəw Kəristəw mbə məti lə bərɲi nzə va gwəramti gwa'a gwa'ay, tsəgha dza ghwəmmə gha tsahwəti yəwən nzəy kwərakwə.

<sup>5</sup> Njana nzana jakə ghwəmmə kwasəbə mbə məti ciy, jakə dza ghwəmmə nza kwasəbə mbə zhakati tsa ci mbə məti kwərakwə. <sup>6</sup> A ghwəmmə sənay, ghala pətsa danɲwəvəgha məndi va Yesəw Kəristəw vəgha tsəm ka mətuy ghəciy, ghalaba danɲwəvəghammə Hyala vəgha tsəm lə nzəy tsa ghwəmmə va gəmgəm tsa niy nza mba'a ghwəmmə bəkwəmmə kwasəbə kwərakwə, ta mbə kwəma mbə nefer ghwəmmə va jikir naa kərəta. Kala dza kwəma jikir naa sləkəmmə ghwəla. <sup>7</sup> Va sa nzanay, bərɲi va kwəma jikir naa dzəkəɲ ntsa məti məti tsa ghwəlaw. <sup>8</sup> Njana nzana mba'a ghwəmmə bəkwəmmə kwasəbə Kəristəwəy, a ghwəmmə sənay, ta piy dza ghwəmmə kwasəbə kwərakwə. <sup>9</sup> A ghwəmmə sənay ki, a Yesəw Kəristəw zhakatiy mbə məti, ka zhini naa məti ghwəlaw. Bərɲi va məti gar zhiniy

bøhwø ghwølaw. <sup>10</sup> Ghala pøtsaa niy mætüy na vay, læ kwøma mbøzli jikir na mætüy na, kwøtin søfa ci gwa'a tsøgha. Ma sa zhini na tsaa piy nana kiy, ta Hyala piy na gwa'a tsøgha. <sup>11</sup> Ava tsøgha pø ghwøy nighøti ghøn tsa ghwøy kwørakwø ki. Nja mbøzliy bøkwoishi ghwøy føy ghøn tsa ghwøy dzar kwa møni kwøma jikir na. Ma kwa kwøma Hyala na, ka mbøzliy piy ghwøy, tø sa nza ghwøy jakøjakø læ Yesøw Køristøw.

<sup>12</sup> Njana nzana tsøgha kiy, nøghøtaa ghwøy dzaa zløba kwøma jikir naa kwømavø børci mbø vøgha ghwøy va dzaa møtita, ta pømønøywøy ghønzøø dzømbø møni kwøma mawti na ma. <sup>13</sup> Ka zlatanavø ghøn tsa ghwøy ghwøy kaa kwøma jikir na a ghønzø mønti vøgha ghwøy, ka sa bø na ta dzaa møni na di na kwøma jikir na li ma. Njana nza ghwøy ka mbøzliy bøkwoishi va na tsøgha na va kwøma, zhini mba'a ghwøy zhakatinøywøy ta tsahwøti nzøyøy, war kaa Hyala pø ghwøy zlanay ghøn tsa ghwøy. A ghønzø pømønøywøy dzøghwa kwal tsaa møni na wøzø na kwøma.

<sup>14</sup> Njana nzana, tø mbørkø wøzø hwøer tsa Hyala ghwøy kwømavø kwal tsaa dzøghwa kwøma nøø, kala hazløni tifa, kala kama tø nøw \*kwøma pøhøti nay, øntaa kwøma jikir na sløwanøywøy ma.

*Zlay ghøn tsa ghwømmø ghwømmø kaa Hyala, ta møni na wøzø na kwøma*

<sup>15</sup> Ghønzø tsøgha kiy, njana nzana tø mbørkø wøzø hwøer tsa Hyala ghwømmø kwømavø kwal tsaa dzøghwa kwøma nøø, kala kama tø mbørkø \*kwøma pøhøti Hyalay, a kwal va ghwømmø ta møni \*kwøma jikir na di naa

gøzø na? Am nava tifa tepøw. <sup>16</sup> A ghwøy sønay, mba'a pø ghwøy banavø ghøn tsa ghwøy kaa ndøy, War kwøma gøzø na dza ghwøy møni, mevivi tsava ndø nza ghwøy.

Sana sønzenva, mba'a pø ghwøy zlanay ghøn tsa ghwøy kaa kwøma jikir nay, mevivi kwøma jikir na nza ghwøy, ta bøkwoø dza ghwøy. Ma mba'a pø ghwøy zlanay ghøn tsa ghwøy kaa Hyalay, mevivi Hyala nza ghwøy tsøgha! Ta møntønøywøy dza na ka mbøzliy dzaa dzøghwa kwøma nøø kala hazløni tifa. <sup>17</sup> Ma kwatanøy, mevivi kwøma jikir na niy nza ghwøy. Dzøghwa ghwøy nana ki na, mba'a ghwøy di ti føti ta kwøma katanøy na va banavønøywøy møndi læ nøfø tsa ghwøy kwøtin. 'Wøsa pø ghwømmø kaa Hyala ta kwøma va.

<sup>18</sup> Nana kiy, a Hyala mbølikøvørinøywøy søvøri mbø dövø kwøma jikir na. Dzøghwa mba'a ghwøy zhøghønøywøy ka mevivi nøø, ta møni na wøzø na kwøma. <sup>19</sup> Ma kwøma gøzønøywøy ya na dzar kwa kwøma mava, ge'i læ kwøma møni ndø ngøriy, ta mbø ghwøy favø, sa nza møhøerli ghwøy daw ta favø kwøma nø ya. War njasa niy zlanay ghwøy va ghøn tsa ghwøy gwanay kwatanø kaa hwølfø kwøma jikir na gwanata, ka møtsøhø zhini ghøn kaa Hyala læ nava kwømay, war tsøgha pø ghwøy banavø ghøn tsa ghwøy gwanay kaa Hyala, ta møni na wøzø na kwøma kwørakwø ki, a ghwøy nza ka mbøzli nøø.

<sup>20</sup> Ghala pøtsaa niy nza ghwøy ghwølanøywøy mevivi kwøma jikir nay, niy nza shiy tifa gar iya-pambønøywøy mbø møni na wøzø na kwømaw <sup>21</sup> Ghala pøtsaa niy mømøni ghwøy va shi gømgøm



ni va ghëranjwøy ha'wë vë shi nana kiy, wa shiy niy kwëmavë ghwøy wëzë ni mbë niva shiya? Shiy tifa ghwøy niy kwëmavëw. A na gëla niva shiyøy, war mëti na sa ka ndëë kwëmavë mbë mënishì. <sup>22</sup> Ma nana kiy, a Hyala mbëlikëvëriñwøy sëvëri mbë dëvë na jikir na kwëma, mba'a ghwøy mëniñwøy ka mevivi nzë. Ma shi kwëmavë ghwøy wëzë ni mbë gëla tsa nza ghwøy tsa mbë nzøy nana kiy, dëwdëw dza nzøy tsa ghwøy nza kwa kwëma Hyala. Ma løy hwëm taa nza na, nza ghwøy kwëmavë piy tsa këdi ma. <sup>23</sup> Ta na nava, mba'a kë ndëë mëni kwëma jikir nay, ta kwëmavë mëti dza ndë ka zhëmë ci. Ma dza Hyala nanzë kiy, mba'a banavë piy tsa këdi ma tögëm kaa mbëzliy jakëshi lë Ndë slëkëmmë Yesëw \*Këristëw.

## 7

*Mbëzli bëkwë bëkwë ni nza ghwëmmë, dzar kwa \*kwëma pëhëti Hyala*

<sup>1</sup> A ngwarmëhira, ta gëzëñwøy kwëma dëe, dzar kwa kwëma pëhëti Hyala, sa nzana mba'a ghwøy sënata gwa'a gwa'a. Ma kwëma pëhëti Hyalay, kërøy ghala pëtsa nza ndë të ghwëmøy, ka bërçiy nza vëë dzëkën ntsa va. <sup>2</sup> Ya lë mali ta zaløy, a ghwëmmë mbëë nighëti kwëma va. Mba'a kë zata mali të ghwëmøyøy, kwal va mali va ta bë tsahwëti zalëw, kë kwëma pëhëti Hyala. Ma mba'a kë zata tsa va mëtiyøy, nahwëti kwëma tifa gar zhiniy makë mali va va bë tsahwëti zal ghwëlaw. <sup>3</sup> Di naa gëzøy, mba'a kë zata mali të ghwëmøy, dza na mba'a bärvata ti, mba'a dzaa bëvë tsahwëti zaløy, a nava mali mënti ghwërghwër. Ma mba'a kë zata mëtiyøy, nahwëti kwëma

tifa gar zhiniy makëti ta bë tsahwëti zal ghwëlaw, Ya ë zhini naa bë tsahwëti zal ghalaabay, ka dza mëndiy har kwa ghwërghwër maliw!

<sup>4</sup> Ava tsëgha na kwëma va lë ghwøy sana kwërakwë kia ngwarmëhira. Ghwøyøy, mbëzliy bëkwëshiy gë ghwøy sana va kwëma pëhëti Hyala. Sa nzana mba'a Yesëw \*Këristëw mëtiy, ka mbëërëhwë mëti ghwøy, Ka dza ghwøy nza mbë dëvë kwëma pëhëti Hyala ghwëlaw, mbëzli Yesëw tsa zhakatiy va mbë mëti dza ghwøy nza, ta mbë ghwëmmë mëni naa tëbanta kwëma kaa Hyala. <sup>5</sup> Ghala pëtsaa niy nza ghwëmmë mbë mëni shiy njasa di vëgha ghwëmmøy, mbë cimmë niy nza kwëma pëhëti Hyalaa dzëkën kwëma mëni ghwëmmë jikir na, mbë ci tsa cimmë na vay, ë niy zhini naa mëtsëhëmmë maw mëni kwëma va. War ë \*kwëma jikir na va niy tsëkwëmmë kwa kwëma kwa kwëma, ta dzëghwa kwal mëti ki. <sup>6</sup> Ghalaaba kiy, kwa dëñw tsa kwëma pëhëti Hyala niy nza ghwëmmë. Ma nana ki na, mba'a ghwëmmë mënimmmë ka mbëzliy bëkwëshi vë, ka mbay naa slëkëmmë ghwëlaw. Ka ghëra slëni ghwëmmë dzar kwa pëhal kwal tsa niy tsaslitì mëndi va mbë kwëma pëhëti Hyalaw. Dzar kwa kwal tsa 'war'war tsa, njasa cimmë \*Safë tsa Hyala ghëra ghwëmmë slëni nana.

*Kwëma pëhëti Hyala citëpë na na jikir na kwëma*

<sup>7</sup> Ghënzë tsëgha kiy, \*kwëma jikir naa \*kwëma pëhëti Hyala va dza ghwëmmë ni ki shëkëna? Am, nava tifa tëpëw. Kala kwëma pëhëti Hyala tifa nzay, ka dzëe sënata na jikir na kwëma

nzaw. Kalaa niy gəzəkə kwəma pəhəti Hyala, ka mənī mətse gha ta sa ndə ma, kə nzay, ka dzee sənay nza na, kwəma jikir naa mənī gəla shi tsəgha ni va pən nzaw. <sup>8</sup> Səvəri mbə sa nə kwəma pəhəpəhə na va: «Ka mənī gha tsa' ma» kə ki na, dzəghwa kwəma jikir na mba'a kwəmavə bərciy dzəkənee, ta bəraa dzəmbə mamaw mənī ya namaḃa hwəlfə kwəma jikir na. War kalaa niy nza kwəma pəhəpəhə na tifa nzay, ka dza məndiy sənay a kwəma jikir na tifa, kə məndi nzaw. Ka dza slən tsa kwəma jikir naa nza tifa nzaw. <sup>9</sup> Kwataṇa, ghala pətsaa niy sənata mee kwəma pəhəti Hyalay, ka ntsaa mənī kwəma wəzə na niy nayee ghən tsee. Ma nana ghala pətsa favee tsa kwəma pəhəti Hyala na, mba'a kwəma jikir na təzlita. <sup>10</sup> Dzəghwa mba'ee mənira tsəgha, ka ndə mənī kwəma jikir na. Kwəma pəhəti Hyala va kiy, nza mbəzli nza ka mbəzliy mənī kwəma wəzə na, ta mbə ghəshiy piy niy pəhəti na. Dzəghwa, yən nee ki na, mba'a kwəma va məntəra ka ntsa jikir tsa ta pəəslitəra. \* <sup>11</sup> Səvəri mbə sa nə kwəma pəhəpəhə na va: Ka mənī gha tsa' ma kəy, dzəghwa kwəma jikir na mba'a kwəmavə bərciy dzəkənee ta həərədaa dzəmbə mənī kwəma jikir na. Dzəghwa sa cikəvərida kwəma pəhəpəhə na va, ntsa jikir tsa nza gha kə ki na, mba'a kwəma jikir na va pəəslitəra. <sup>12</sup> Di naa gəzə kiy, kwəma pəhəpəhə na va na, Kwəmaa səkə va Hyala na katanj katanj. Ya namaḃa kwəma gəzə məndi mbə ḃa na, kwəma Hyala

katanj, lə kwal tsa nzə, wəzə ghənzə ta ndə ngəri.

<sup>13</sup> Əy, ya sa nzana tsəgha kiy, ə nzana mba'a shi wəzə ni zhiniy mənishi ka shiy məntəra ka ntsa jikir tsa, ta pəəslira ki shəkəna? Am, nava tifa tepəw! Waa ə kwəmavə kwəma jikir na bərci səvəri mbə kwəma pəhəti Hyala va wəzə na, ta məntəra ka ntsa jikir tsa, ta pəəslira, ta mbəə kəslati slən tə kwəma jikir na. Sa bəvə kwəma jikir na va kwəma pəhəti Hyala va wəzə na ta pəəslira kiy, ghalaḃa cikəvəri na gəmgəm tsa nzəə dzəti ngwəla gwa'a gwa'a.

*Njasa nakən kwəma mbə ndə jikir na mətseə dzəkən ndə*

<sup>14</sup> A ghwəmmə sənay, ma na \*kwəma pəhəti Hyalay, lə safə tsa nzə dēwdēw tsa pəhəti na. Əy, ma na nee nee kiy, ndə ngəri nzee gwa'a tsəgha. Mba'a \*kwəma jikir na məntəra ka mava tsa nzə. <sup>15</sup> Sənay ghənee tə shi mənī yaw. Sa nzana shi dēe mənī mbə nəfə tseyey, ka mənī niva yaw. Ma shi dīmee mbə nəfə tsee na, ghəshi shi mənēe. <sup>16</sup> Nay gha ki, mba'ee mənī shiy kala kama ghəshiy shi dēe mbə nəfə tseyey, e zləḃati kwəma pəhəti Hyala, mba'ee ḃəti ka sa wəzə na dī na gəzə. <sup>17</sup> Va tsəgha na ki, ma kwəma jikir na va kee mənī kiy, yən mənī naw, kwəma jikir na va mbə ya mənī na kwəma va. <sup>18</sup> E sənay karkar, yən yən ndə ngəriy, daw na bəlītee ta mənī na wəzə na va kwəma dī Hyala pən. Tərəṇw yən dī mənī ni wəzə ni shiy na, a ka mbay yaa mənīshiy, tsəgha. <sup>19</sup> Ni wəzə ni va shiy dēe mənī na, ka mənishi yaw, ma ni gəmgəm ni

**7:8** 7:8 1Kwər 15:56 **7:9** 7:9 5:13 **7:10** 7:10 SləniTaH 18:5 \* **7:10** 7:10 Dzəghwa tə pətsa nə məndi va: «Ntsaa mənī kwəma wəzə na» kə məndiy, «Ntsaa piy» tsaslitī məndi kwa kwəma ka Gərekə. Ma tə pətsa nə məndi va: «Ndə mənī kwəma jikir na» kə məndi dīḃa na, «Ntsa mətī mətī tsa» kə ghəshi. **7:11** 7:11 Ghava 3:13 **7:12** 7:12 1Tim 1:8 **7:14** 7:14 Cem 51:7 **7:15** 7:15 Gal 5:17 **7:18** 7:18 Ghava 8:21; Flp 2:13

va shiy di mee mæni na, ghæshi ni mænee ki <sup>20</sup> Nay gha ki yæn mæni shiy, kala kama ghæshiy shi di yay, yæn mænishi naw, kwæma jikir na va mbæ ya mænishi na.

<sup>21</sup> Ma shi nzee mbæ mæni nana yæn nighøy: Ghala pætsa dæe mænti na wæzæ na va kwæma, dzæghwa kap pæn kæsævæ mæni nzøy, kee zhiniy nighæ fa na, yæn mbæ mæni kwæma jikir na. <sup>22</sup> A na mbæba mbæba mbæ næfæ tseyey, mbæ di næw kwæma pæhæti Hyala nzee tærøjw! <sup>23</sup> Ma kee nighæ fa na, mba'a nihwæti shiy mbæ ya, læ bærci vø shi! Ka njæghæzliva læ kwæma tækee va wæzæ na mbæ næfæ tsee. 'Wakævæ niva shiy ki na mba'a ghæshi mbahæhwæra, ka mæntæra ka mava tsa kwæma jikir na.

<sup>24-25</sup> Na nee dæ'wæ ghæn tsee mbæ næfæ tseyey, mbæ næw kwæma pæhæti Hyala nzee. Ma væghee na, ka næw kwæma jikir na. A ngæra'wæ kænee nee ki mbæzlia! Wa ntsaa dzaa mbælanæra va væghee na pæmæraa dzæmbæ mæti kia mbæzlia! War Hyala na sa dzaa mbælanæra, sæværi mbæ Yesæw \*Kæristæw Ntsaa slækæmmæ! 'Wæsa næ ya ngæta.

## 8

*Nza tsa nza ndæ kwa kwal Hyala tæ mbærkæ bærci banavæ \*Safæ tsa nzæ dewdew tsa*

<sup>1</sup> Nana ki ghænzæ tsæghay, ntsaa jakøy læ Yesæw \*Kæristæwøy, ka dza Hyalaa banavæ fæti ghwælaw. <sup>2</sup> Sa nzanay, ma bærci Safæ tsa Hyala va dewdew tsa, banavæ piy mbæ jakøva tsa shi læ Yesæw Kæristæwøy, aa mbælikæværi sæværi mbæ dævæ \*kwæma jikir na, læ sæværi mbæ dævæ mæti. <sup>3</sup> Ma na \*kwæma pæhæpæhæ nay,

niy mbay naa bækæværi ndæ mbæ dævæ kwæma jikir na læ mbæ dævæ mætiw. Sa nzanay, daw niy nza bærci ndæ ngæri ta næw kwæma gazækæ na. Ma kwæma mbata ma kwæma pæhæpæhæ na va kiy, a Hyala mænti nanzæ ki. Zæghwæ nzææ ghwænækæ naa dzæti hidfi, mba'a sæækææ zhæghøy ka ndæ ngæri, ka sænay njasa maw væghea ndæ ngæri kwæma jikir na, mba'a mætiy tæ mbærkæ kwæma ghwæmmæ jikir na. Ava tsægha basanakæn Hyala ngwævæ kaa kwæma jikir na mbæ væghea ndæ ngæri. <sup>4</sup> Sa mænti na va tsægha kiy, ta mbay ghwæmmæ mænti kwæma wæzæ na va di kwæma pæhæti na, sa nzanay, kwæma di safæ tsa Hyala na sa mæni ghwæmmæ. Ka mæni kwæma di væghea ghwæmmæ ghwæmmæw <sup>5</sup> Ntsaa mæni kwæma di væghea ciy, ta nakæn mætse dza kwæma di væghea ci vaa dzækæn mæhærlit sa va. Ma mba'a kæ ndæ mæni kwæma di Safæ tsa Dewdew tsa na, mba'a Safæ tsa dewdew tsa va nakæn mætseæ dzækæn mæhærlit ci kwærakwæ. <sup>6</sup> Mba'a kæ mæhærlit ndæ dzataa dzækæn kwæma di væghea ciy, ta kwæmavæ mæti dza tsava ndæ. Ma mba'a kæ mæhærlit ndæ dzataa dzækæn kwæma di Safæ tsa dewdew tsa na, ta kwæmavæ piy tsaa kædfi ma mba'a zærkæ dza na. <sup>7</sup> Ma ntsaa fakæn mæhærlit ciy dzækæn kwæma di væghea ciy, \*ndæ jaka tsa Hyala na tsava ndæ, ka næw kwæma pæhæti Hyala naw. Ka mbay næw nzæ na tala bæw. <sup>8</sup> Ntsaa mæni kwæma di væghea ciy, ka dza naa sænay mæni kwæmaa tæbanta kaa Hyalaw.

<sup>9</sup> Ma ghwøy ta na tsa ghwøy ghæn na ghwøy kiy: Va væghea ghwøy fa ghwøy kwæma mæni ghwøyæw. Va Safæ tsa Hyala dewdew tsa fa ghwøy kwæma. Sa

nzana, mbø ghwøy Safø tsa va nzøyøy. Ma na ntsa kama Safø tsa Kørístøw mbø nefø tsa ciy, ntsa Yesøw Kørístøw na tsava ndøw. <sup>10</sup> Mba'a kə Yesøw Kørístøw mbø nefø tsa ghwøy, ya war tsøgha dza ghwøy ta mėti tē hidfi va kwøma jikir nay. War ta zhini dza ghwøy piy tē mbørkə Safø tsa Hyala, sa nzana mba'a Hyala mēntəjwøy ka mbøzliy dzaa dzøghwa kwøma nzø kala hazlani tifa. <sup>11</sup> War kama na katanj kə Safø tsa Hyalaa zhanakati Yesøw Kørístøw va mbø mėti mbø nefer ghwøyøy, war ta zhanakati vøgha ghwøy va dzaa mətita dza na mbø mėti kwørakwø lə Safø tsa nzø va dewdew tsa nzøyøy mbø ghwøy!

<sup>12</sup> Ghənzø tsøgha kiy ng-warməhiray, shiy tifa vøgha ghwømmø dzaa dəw va ghwømmø, ta fə kwøma ghwømmø dzøghwa sa di naw. Va Safø tsa dewdew tsa dza ghwømmø fa kwøma nana. <sup>13</sup> Ta na nava, war mba'a pə ghwøy məni shi di vøgha ghwøyøy, ta bəkwəjwøy dza ghwøy. Ma mba'a pə ghwøy zlanay kwal kaa Safø tsa dewdew tsa a ghəci kəətjwøy ta pəəsliti məni shi di vøgha ghwøy vay, ta kwømavə piy tsaa kədi ma dza ghwøy. <sup>14</sup> Ma mbøzliy fa kwøma va Safø tsa Hyala mbø nzøy tsa shi kiy, ghəshi na ndərazhi Hyala. <sup>15</sup> Safø tsa nzø va ndanjwøy Hyalay, saa mēntəjwøy ka mevivi gar zhini ghwøy hazlani kwa kwøma Hyala naw! Əhəj. Safø tsaa mēntəjwøy ka ndərazhi nzø, ka bəmmə bərci ta har Hyalaa Dəmmə, A Di, gha Dəjøy, pə ghwømmø kaa har nzø. <sup>16</sup> Ya Safø tsa Hyala va də'wə ghən tsa ciy, ka gəzəmmə mbø nefer ghwømmø, ndərazhi Hyala nza ghwøy, kə.

<sup>17</sup> Njana nza ghwømmø ndərazhi nzø kiy, war ta kwømavə shi wəzə ni va føyəmmə na dza ghwømmø. Ghwømmø lə Kørístøw dza naa kwømashi. Mba'a pə ghwømmø mbø sa ngəra'wə kwasəbə katanjøy, ta kwømavə shəndəkə dza ghwømmø kwasəbə kwərakwə ki.

*Tsa ghwømmø shəndəkə tsa føy ghwømmø ghən ti*

<sup>18</sup> Ma na ngəra'wer sasa ghwømmø ni sana tikə tē hidfi ni diy, e sənay, na navay, ya ta jəw tsətsə na: Ka dza ghəshiy yəməva lə shəndəkə tsa dza Hyala ta bəmməw. <sup>19</sup> Ya wa shi ngati Hyalaa dzəti hidfi sana gwa'a gwa'ay, tərəjwə nzøghəshi ghəshi mbø ndəghə vici dza Hyalaa ci ndərazhi nzø dzəti ngwəla. <sup>20</sup> Shi ngati Hyala vaa dzəti hidfi gwanashiy. Aa banti dəvə nzø ti shi, mba'a zhəghətishi ka shi gəmshiy ni. A na shi va də'wə ghən tsa shiy, ə niy mawti ghəshi tsøghaw. War Hyala va sa təkəvə na na, mba'a banti dəvə nzø ti shi. Ya tsøgha nzø bə na, zamti ghən Hyala tsøgha bətə ta kwøma shi tē hidfi kiw. Aa zhiniy banavəshi shi ka ghəshi føy ghən tsa shi gəzlinjə ti shi difa. <sup>21</sup> Sa nzanay, ya shi ngati Hyala va na, ta mbəlantishi dza na. Ka dza ghəshiy ghwabə ghwəlaw. Njasa nza ndərazhi Hyala va: Ka sləkə ghən tsa shi, lə shəndəkə ti shiy, tsøgha dza shi ngati Hyala va gwanashiy nza. <sup>22</sup> A ghwømmø sənay ghala ghati na, pa' sanay, war mbø ngəlvə na shi ngati Hyala gwanashi va ngəra'wə, nja maliy kemahə va ta ya zøghwə. <sup>23</sup> Kwataka ghəshi na shi mbø ngəlvə kwətishi kiw, ya ghwømmø ghwømmø

**8:10** 8:10 Gal 2:20; 1Zhj 3:24 **8:11** 8:11 2Kwər 4:14 **8:12** 8:12 6:18 **8:13** 8:13 Gal 6:8; Ef 4:22-24 **8:14** 8:14 1Zhj 2:29-3:1 **8:15** 8:15 Mk 14:36; Gal 4:5-7 **8:17** 8:17 5:12; Gal 4:7; Flp 3:10-11 **8:18** 8:18 2Kwər 4:17 **8:19** 8:19 Kwəl 3:4; 1Zhj 3:2 **8:20** 8:20 Ghava 3:17-19 **8:23** 8:23 2Kwər 5:2-5

shi ghati Hyala va fə shəndəkə dzəti ghwəmmə, lə Safə tsa nzə va dēwdew tsa ndammə na kiy, mbə ngəlvə nza ghwəmmə mbə nefer ghwəmmə kwərakwə. Ka ndəghə vici dza Hyalaa səəkə ta kərkamti zhəghəmmə ka ndərazhi nzə, sa ka na kərnij mbəlanti vəgha ghwəmmə va ngəra'wə. <sup>24</sup> Ta na mbəliy, a Hyala mbəlantəmmə, a na nzanay, ka nay mbəli tsa mbəlimmə ghwəmmə va ghwəmmə lə mətse nana diw. War ghən na sa fəy ghwəmmə gəzliŋə ti. Ma mba'a pə ghwəmmə niy nay lə mətse ghwəmmə nzay, ka dza ghwəmməə zhiniy fə ghən gəzliŋə ti nzaw. Sa nzanay, ndə tifa mba'a dzaa zhiniy fə ghən tsa ci gəzliŋə ta shiy tsəhəshi mbə dəvə ciw. <sup>25</sup> Njana nashi ma ghwəmmə shi fəy ghwəmmə va ghən tsa ghwəmmə gəzliŋə ti shi diy, war ə dza ghwəmmə nəw lə ndəghə shi tsəgha.

<sup>26</sup> Ya \*Safə tsa Hyala dēwdew tsa kiy, mbə kətimmə na mbə daw bərci tsa ghwəmmə, sa nzana kala sənay ghwəmmə njasa təbə ghwəmmə cə'wə Hyala. Ka naa dza də'wə ghən tsa ci na, ka cə'wə Hyala tə ghwəmmə mbəba mbəba lə gəzə kwəma mbay ma ghwəmməə gəzəkə lə miy tsa ghwəmmə. <sup>27</sup> Ma Hyala nanzə ghənzə saa sənanti pətsa mbə nəfə tsa ndə gwa'a gwa'a ki na, mba'a sənata kwəma dī Safə tsa Dēwdew tsa gwa'a. Sa nzanay kwəmaa təbə va Hyala na sa ka Safə tsa dēwdew tsa vaa cə'wə va Hyala ta mbəzli nzə.

<sup>28</sup> Mbəzliy dī kwəma Hyala, shi harvə na ta mənī kwəma dī nay, a ghwəmmə sənay, ya nimaba shiy na shiy kəshiy, kar ghəshiy

mənishi ka shi wəzə ni ti shi. <sup>29</sup> Sa nzana mbəzliy niy tərati Hyala kwatanjatay, mbəradzəta tarəkə na məntishi nja Zəghwə nzə va. Ma nza Zəghwə nzə va mbəə nza ka məkaji tsa kən ng-warməmə daj ni ki. <sup>30</sup> Dzəghwa na kaa mbəzliy taranakəshi na va kwəma va ki, mba'a harvəshi. Sa harvəshi na na, mba'a məntishi ka mbəzliy dzaa dzəghwa kwəma nzə kala hazlənī tifa. Sa məntishi na tsəgha na, dza na mba'a banavəshi shəndəkə tsa nzə.

### *Njasa dītəmmə Hyala*

<sup>31</sup> Nana ki njana nza Hyala dza kwa na ghwəmmə bəlay, tsahwəti ndə tifa gar pati jaka lə ghwəmmə ghwəlaw.

<sup>32</sup> Kwa vəghwə tsa nzana lə Zəghwə nzəta Hyala zlay ma, dza na mba'a ghwənikə ta səəkə ghəciy mətīy tə mbərkə kwəma ghwəmmə jikir na kiy, kala dza ghənzə mbəə bəmmə ya nimaba shiy na? <sup>33</sup> A ntsaa dza vaa har mbəzli təravə Hyalaa dzəti ngwəvəa? Tsava ndə tifa. Hyala va də'wə ghən tsa nzə gəzəkəvəri na, fəti tar kabakashiw, kə. <sup>34</sup> A ntsaa dza vaa basanakənsi ngwəvəa? A Yesəw \*Kəristəw də'wə ghən tsa ci mətīy ta kwəma shi jikir na, zhini na kaa naa gwəramti va dīfa na, mba'a zhakatiy mbə mətī. Sa zhakatiy nay, mba'a dzaa nzəyəy vəgha Hyala, tar bəla kwa bəzəmə nzə. Ka cə'wə Hyala tə ghwəmmə. <sup>35</sup> Wa niva shiy dza vaa mbay tihəvərimmə lə dī tsa dīmmə Yesəw Kəristəw kia? Ya səə səvərimmə nahwəti kwəma, ya ə sammə mbəzli ngəra'wə, ya mbə ma nza ghwəmmə, ya mbə ndərma, ya ə səəkəta kwəma gəmgəm naa dzəkən ghwəmmə,

**8:24** 8:24 2Kwər 5:7; Ebr 11:1    **8:25** 8:25 2Kwər 4:18    **8:27** 8:27 Cem 139:1    **8:28** 8:28 Zhəwbə 2:10; Ef 1:11    **8:29** 8:29 Kwəl 1:18; Ebr 1:6    **8:30** 8:30 1:7; 5:2; 2Tes 2:13-14  
**8:31** 8:31-34 Ezay 50:8-9    **8:31** 8:31 Cem 118:6    **8:32** 8:32 5:8; Zhj 3:16    **8:34** 8:34 4:25; SlənīKY 2:33; Ebr 7:25; 1Zhj 2:1    **8:35** 8:35 2Kwər 5:14

ya ə bəkwəmmə məndiy, shiy tifa dzaa tihəvərimmə lə dī tsa dīmmə Yesəw Kəristəwəw. <sup>36</sup> Ta na navay war nja kwəma tsasliiti məndi va mbə zliya dza kwəma kən ghwəmmə nza. Ma kə məndiy:

A Ndə sləkəpə, ava war tə mbərkə kwəma gha

nza məndi war mbə pəla bəkwəñwəy ya hwəmba.

War nja tənkesli mbambaħə məndiy

dzəti pətsa dza məndi ta slaslashi ta həənishi məndi zhəghətəñy! kə məndi.

<sup>37</sup> Ya tsəgha nzə kiy, war ghwəmmə na shiy dzaa nza ka miydalahi gwa'a gwa'a. Sa dza Yesəw Kəristəw tsaa dīmmə vaa kəətītəmmə. <sup>38</sup> Va sa nzanay, e sənay, na navay, nihwəti shiy tifa mba'a ghəshi dzaa tihəvərimmə lə dī tsa dīmmə Hyala va səvəri mbə Yesəw Kəristəwəw. Ya bəkwə bəkwə nza ghwəmmə, ya tə ghwəmmə nza ghwəmməy, war mbə dīmmə dza naa nza. Ya ka kwal Hyala, ya nihwəti shi nza bərci və shi mə ghwəmməy, ka təhəvərimmə ghəshi liw. Ya kwəmaa məniva sənənva, ya naa taa məniva taa nzay, ka təhəvərimmə na liw. <sup>39</sup> Ya nihwəti shi ka bərciy dzar tə ghwəmmə, ya ni takə takə, ya nimaba shi ngati Hyala gwa'ay, ka təhəvərimmə ghəshi lə dī tsa dītəmmə Hyala va səvəri mbə Yesəw Kəristəw Ndə sləkəmməw.

## 9

*Kwəmaa dzəkən hwəlfə ka \*Izərayel*

**8:36** 8:36 Cem 44:23; 2Kwər 4:11 **8:37** 8:37 1Zhñ 5:4-5 **8:38** 8:38 Ef 1:21; 1Kwər 3:22; 15:24; 1Pi 3:22 **8:39** 8:39 5:5; Zhñ 3:16; 2Kwər 13:13; Ef 1:4; 2:4; 1Tes 1:4; 2Tes 2:16 **9:2** 9:2-3 Səvəri 32:32 **9:4** 9:4 mənti shi ka ndərazhi nze: Səvəri 4:22; 'Wəzh 11:1; shəndəkə: Səvəri 16:10; 24:16-17; 40:34-35; sla kiri: Ghava 17:7; Səvəri 24:7-8; kwəma pəhəti Hyala: Səvəri 20:24; mbəlanakə miy: 3:2, 4; 4:13, 17; Gal 3:6, 14 **9:5** 9:5 15:8; Səvəri 3:6, 15; Kəristəw: Mt 1:1; Rm 1:3-4 **\* 9:5** 9:5 Ma kə nihwəti mbəzli kaa gəzə kwəma vay: Kəristəw tsa vay, Hyala na. Ghəci sləkə shiy gwa'a gwa'a! Ə pə ghwəmmə fal ya hwəmba, kə ghəshi. **9:6** 9:6 3:3-4; 2:28-29 **9:7** 9:7 Ghava 21:12; Mt 3:9

<sup>1</sup> Kwəma dzee na ta gəzə sanay, kwəma katan na na, ntsa mbə nəw \*Kəristəw nzee, ka sla dzərvə yaw. Mbə cira na Safə tsa dēwdew tsa njasa nza kwəma gəzee va ka sa katan na, ya nəfə tsee na, mba'a zləbavə tsəgha. <sup>2</sup> Yənəy, nja ntsa mbə mbəri nzee, ya hwəmba na, mbə zhəra nəfə tsee <sup>3</sup> ta kwəma mbəzli mbə hwəlfə ghəy ghəy \*ka Zhəwifə. Ngwardəhira na ghəshi. Mba'a kə Hyala gar bazlantəra, ka təhəvərida lə Yesəw, ta mbə ka Izərayel mbəlishi nzay, wəzə dzee favə tsəgha nza. <sup>4</sup> Ghəshi kiy, jijihiy Izərayel na ghəshi. Hyala təravəshi na mba'a məntishi ka ndərazhi nze. Dzəghwa mba'a cintishi njasa nza shəndəkə tsa nze, dza na mba'a slaghwa kiri kwa jipə shi li. Mba'a banavəshi \*kwəma pəhəti na ngəshi, mba'a cintishi njasa ka ghəshi pəra'wanta dəvə shi. Dza na mba'a mbəlanakəshi miy tsa nze, ta mananshi shi wəzə ni ghəngħən ghəngħən. <sup>5</sup> Səvəri mbə hwəlfə mbəzli yakə jijihiy, ghala səəkə tə \*Abəraham səvəri ghəshi. Zhini sa səəkəy Kəristəw, ta nza ka ndə ngəri ba na, səvəri mbə hwəlfə shi məndi yakə difa. Ghənzə tsəgha kiy ə pə ghwəmmə fal Hyalaa sləkə shiy gwa'a gwa'a ya hwəmba nze. \*Amin! \*

<sup>6</sup> Ya tsəgha nzə bay, ə nə ya, mənti kwəma nze va niy gəzəkə Hyala mənə nze naw pənəw, əhəñ. Ma kwəma dee gəzəy, gwanashi na jijihiy Izərayel ka mbəzli Hyalaw, dee gəzə. <sup>7</sup> Ya jijihiy Abəraham kiy, gwanashi

niy nza ghøshiy jijihiy Abøraham slar slar ni njasa niy gøzanakø Hyalaw. Sa nzana ma kø Hyala niy ni ngøciy: «Mbøzli mbø hwølfø \*Izakø na shi dza møndiy har ka jijihija slar slar ni» kø niy ni.<sup>8</sup> Ma mbø gøzø kwøma va ghwømmøø nighø tsøgha kiy, nihwøti ndørazhi yakø Abøraham na niy mønishi ghøshi ka ndørazhi Hyalaw. War kwataka ndørazhiy niy yakø Abøraham dzar kwa kwømaa niy gøzanakø Hyala va na jijihiy Abøraham slar ni.<sup>9</sup> Ma kø niy ni ngøciy: «A Abøraham, kee zhøkø ge'i lø vøghwø tsa nza ghwømmø tsa mbø sanay, \*Sara yakø zøghwøø zal» kø niy ni.

<sup>10</sup> Kwataka sava na diba kiw. Tsøgha mønta na lø ihwøhwø yakø \*Rebeka va ghøshi lø jijimmø Izakø<sup>11-12</sup> Ma kø Hyala niy ni kaa ngøciy, a tsa jøw tsa va zøghwø dzaa bøhwø dikø va zømbøghøy tsa dikø tsa, kø niy ni. Ghala vøghwø tsa gøzø Hyala va kwøma va tsøghay, Rebeka ghwøla ta va ndørazhi va niy nza na, ya gar nø ghwømmø, sa mønti tsahwøti kwøma jikir na, mba'a tsahwøti mønti na wøzø na, va tsøgha mønti na tsøgha, pø ghwømmø. Na na Hyalay, ø gwøravø naa mønti tsøgha ta mbøø cipø njasa ka naa møni nanzø kwøma, njasa di na ya hwømba, ka tøra ni nzø mbøzli dzar mbø mbøzli njasa di na, kala kama tø sløni wøzø na mønti ghøshi.<sup>13</sup> Njasa nzana va tsøgha møndi tsasliiti mbø zliya dibaa dzøkøn ihwøhwø Rebeka va. Ma kø møndi na: «\*Zhakwapø na tsee, e diti, mba'ee zlay \*Ezaw» kø Hyala, kø møndi.

<sup>14</sup> Ghønzø tsøgha kiy, njaa dza

ghwømmø nia? Ka møni kwøma Hyala lø kwal tsa nzøw, dza ghwømmø ni na? Am nava tiba tepøw!<sup>15</sup> Aa niy gøzanakø kaa \*Møyizø ghala mbøradzøta, ma kø niy niy: «Ma yønøy, kaa ntsa dæe møni wøzø hwøer dzee møni wøzø hwøer. Ta ntsa dæe hwøer tsee zhøra dza hwøer tsee zhøra» kø niy ni.<sup>16</sup> Mba'a kø Hyala tøravø ndø, di na gøzø kiy, ka nzana lø di tsa ntsa va, ya tø kwøma mønti ntsa vaw, war Hyala tøravø na tsøgha, lø wøzø tsa nzø, tø sa di na tøra ci<sup>17</sup> Ava tsøgha gøzøkø Hyala kaa \*Farawanj, mazø ka \*Ezhipøtø mbø zliya nzø diba. Ma køy: «Yøn tivønja naa fiynja ka mazø, nza gha zhinida ghøn, ma sa ka gha zhinida ghøn na, nzee mbøø canshi børcæe kaa mbøzli, nza sløn tsee mbøø dzantøvay tø hidfi gwa'a gwa'a» kø.<sup>18</sup> Ava tsøgha na na Hyala. Kaa ntsa di na møni wøzø hwøer ka naa møni, ntsa di na mønti ka ndø zhini ghøn na, mba'a mønti.

*Ndø tibiaa kambø ghøpø mbø kwøma møni Hyalaw*

<sup>19</sup> Sa nzana va tsøgha kiy, nda nza tsahwøti ndø ni «Ya sa nzana tsøgha na, waa shi zhini Hyalaa bø føti kaa mbøzlia? Ta mbay ndøø mønti nahwøti kwøma dzøghwakøn na børcanati na va kaa ndø shøkøna?» køy.<sup>20</sup> Gha gha ndø ngøri tsa ngati Hyala va kanta ghøpø lø døw gøla kwøma tsøgha na va kiy, wa ndø nza ghaa? Kwøma sækø ghaa favø rækidiy gøzø kaa ndø nga ghøøni: «Tawa ngatøra gha tsøtsøa» køa?<sup>21</sup> A kwal va ndø nga ghøøni ta møni shi di na lø rikidfi. Mba'a køø døy, nga' ngavøri, mba'a ngati shaka kwa cihwanja lø tsahwøti, ma

**9:8** 9:8 Gal 3:7; 4:23 **9:9** 9:9 Ghava 18:10, 14 **9:10** 9:10-12 Ghava 25:21-23; Rm 11:6  
**9:13** 9:13 Mala 1:2-3 **9:14** 9:14 3:5; Nøw 32:4 **9:15** 9:15 Søvøri 33:19; Mt 20:1-15 **9:16**  
 9:16 Ef 2:8 **9:17** 9:17 Søvøri 9:16 **9:18** 9:18 Søvøri 4:21; 7:3; 9:12; 14:4; 1Pi 2:8 **9:20**  
 9:20 Ezay 29:16; 45:9 **9:21** 9:21 Zher 18:6; 2Tim 2:20

tsahwæti na, mba'a ngati shaka  
kwa ta er gəmshi ni li.

<sup>22</sup> Njasa nza ndə nga ghəəni  
va lə ghəəniy, ava tsəgha na  
Hyalaa lə ke ngəri kwərakwə  
ki. Ya njaa dī na mənī li shiy,  
kwəma gha mbə kwəma nzəw.  
Ə dī na mbəzliy sənay bə nəfə  
tsa nzə, mba'a cintishi bərçi  
nzə, dzəghwa na ki ka sə'wa  
kwəma mbəzli bəti na va nəfəə  
dzəkən shi, dza na ta zamtishi,  
war ka sə'wa, war ka sə'wa.  
<sup>23</sup> Dīfay ə dī Hyalaa mbəzliy  
sənay njasa nza shəndəkə tsa nzə,  
dza na ta fəə dzəti ghwəmmə,  
ghwəmmə shi məntəmmə na va  
wəzə hwər. Ghala mbəradzəta  
niy fəyəmmə na vəgha bəla,  
ta fə shəndəkə tsa nzə vaa  
dzəti ghwəmmə. <sup>24</sup> Ghwəmmə  
gwanamməy, mbəzli mananatishi  
Hyalaa wəzə hwər mba'a harvəshi  
ta nza ka shi nzəə gə ghwəmmə.  
Kwataka mbə hwəlfə \*ka Zhəwifə  
harvəmmə naw, pa' mbə hwəlfə  
\*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə  
harvə na mbəzli. <sup>25</sup> Njasa niy  
gəzəkə Hyalaa va mbə zliya tsasliti  
'Wəzhe \*ndə gəzə kwəma Hyalaa.  
Ma kə niy niy:

Hwəlfə mbəzliy niy kama ka  
mbəzlee kwatanay,  
ta harshi dzee, ka mbəzlee.

Hwəlfə mbəzliy niy dīmee  
kwəma shi kwatanay,  
ta dī kwəma shi dzee.

<sup>26</sup> Ge'i dzəghwa tə pətsaa niy  
gəzanakəshee va yən  
Hyalaa:

«Ghwəyəy, mbəzlee nza  
ghwəyəw!» pənəy,  
ava zhəghwa tə pətsa va dzee ta  
harshi  
yən Hyalaa kwa bəpə piy:  
«Ghwəyəy ndərazhee nza  
ghwəy!»

pən ngəshi, kə niy ni.

<sup>27</sup> Ma na hwəlfə ka \*Izərayeləy,  
a \*Ezay ndə gəzə kwəma Hyalaa  
gəzəmti kwəma gəzanakə Hyalaa  
dzəkən shi gwa'a, ma kəy:

Ya war nja ndarghə kwa həl na  
mbəzli  
mbə hwəlfə ka Izərayel dāŋ tsa  
shiy,  
war nihwəti mbəzli jəwə gwa'a  
tsəgha

na shi dza Hyalaa mbəliiti mbə shi.  
<sup>28</sup> Ka dza kwa sləkəpəə dzəmti  
vəghwəw,

ta səkəkə dza naa dzəti hidī,  
ta mənī shi gəzəkə na va mənishi  
gwanashi, kə.

<sup>29</sup> Zhini bə na, mba'a Ezay tsa va  
niy gəzəkə kwatanata:

Kala sa tərəmbəy Hyalaa sləkəpə  
va  
nza bərçi vəə dzəkən shiy gwa'a  
gwa'a

nihwəti mbəzli mbə hwəlfə  
ghwəmmə jəwə nzay,

ci ghwəmmə zammə gwanammə  
nza,

nja mbəzli mbə məlmə ka  
\*Sədəm

lə shi mbə məlmə ka \*Gwəmər,  
kə niy ni.

*Ka kwəmavə tsəhə ndə kwa  
kwəma Hyalaa, lə nəw \*kwəma  
pəhəpəhə naw*

<sup>30</sup> Mbə kwəma va tsəgha kiy,  
a ghwəmmə nay, ta na \*mbəzliy  
kamaa ka Zhəwifəy, niy pəla  
kwal tsa dzəghwa kwəma Hyalaa  
ghəshiw. Dzəghwa Hyalaa sana  
kiy, mba'a məntishi ka mbəzliy  
dzaa dzəghwa kwəma nzə kala  
hazləni tība, sa bənavə ghəshi  
nefer shi. <sup>31</sup> Ma hwəlfə mbəzli  
ka \*Izərayel nashi ki na, mbə  
pəla kwəma pəhəti Hyalaa ghəshi  
niy nza ta nəw, nza ghəshi mbəə  
mənishi ka mbəzliy dzəghwa  
kwəma Hyalaa kala hazləni tība.  
Sa kwəmavə ghəshi na, mba'a  
ghəshi kərayshi mbə kwal. <sup>32</sup> Sa



wana kərayshi ghəshi kwa kwal kia? Sa niy banavə ma ghəshi nefer shi kaa Hyala. Ma mbə zəzə kwəma shiy, a ghəy dzaa mənijəy ka mbəzliy dzəghwa kwəma Hyala tə kwəma mənijəy, kə ghəshi niy ni. Mba'a təhwəni tsatsatishi tə hakwə tsa nə məndi va hakwə tsa təhwəni, kə məndi ki. <sup>33</sup> Hakwə tsa vay, a məndi gəzəkə kwəmaa dzəkən mbə zliya, ma kə məndiy: A kə Hyalay:

Avee fəy hakwə† tsa dza mbəzliy tsa təhwəni ti  
mbə məlmə \*Shiyanjw,  
kəlbə dza səfə mbəzliy fəladī  
dzəy ti ta bə tərə dza naa  
nza.  
Ma ta nza ki, ya wa ntsaa dzaa  
banavə nəfə tsa ciy,  
ka dza naa nza hashiw, kə.

## 10

<sup>1</sup> A ngwarməhira, jəw dəe ka Izərayel mbəlishiw, ghənzə na kwəma cə'wee va Hyala, ya hwəmbə mbə cə'wee. <sup>2</sup> Na navay, e sənay a ghəshiy dī nəw Hyala tərənjw. Ə na na nzanay, sənata kwəma ghəshi mbə dī nəw Hyala shi vaw. <sup>3</sup> Sənay kwal tsa cintishi Hyala kaa mbəzli ta dzəghwa kwəma nzə ghəshiw. Sa dza ghəshi na mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə pəla tsa shi kwal də'wə ghən tsa shi, ta dzəghwa kwəma Hyala. Dzəghwa tsəgha ki, kala dī ma fəti ghəshi va Hyala ta zləbə kwal tsa cimmə na va, ta dzəghwa kwəma nzə ghwəmmə. <sup>4</sup> Sa nzanay, mbə \*Kəristəw kərkəva kwəma pəhəti Hyala. Ya wa ntsaa banavə nəfə tsa ciy, ta mbay dza naa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa.

*Ta mbəliti mbəzliy banavə nefer shi, dza Hyala gwanashi*

<sup>5</sup> A \*Məyizə niy tsaslitiy dzəkən njasa dza ndəə kwəmavə dzəghwa kwəma Hyala dzar kwa kwəma pəhəpəhə na. Ma kə niy niy: «Ntsaa dzaa nəwti \*kwəma pəhəti Hyala va gwanatay, ta kwəmavə piy dza na tə sa nəwti na kwəma va» kə niy ni. <sup>6</sup> A na dzəghwa kwəma Hyala tə sa banavə ndə nəfə tsa ciy, avanta kwəma gəzəkə məndiy dzəkən mbə Zliya Hyala: «Əntaa gha dzaa təkə mbə nəfə tsa gha na, wa ntsaa dzaa dzəmə ghwəmə gar dza ghəciy harkəghwa Kəristəw məbāa?» pə gha ma. <sup>7</sup> Zhini əntaa gha zəzə bə na: «Wa ntsaa dzaa dzəghwa hidī gar dza ghəciy zhinikəmə Kəristəw səəkə kwa kwəlia?» pə gha ma. <sup>8</sup> Ma kə məndi kaa kwəma tsasliti məndi mbə zliya nanzəy: Ava vəgha gha na kwəma Hyala ndəkəwə ndəkəwə, mbə miy tsa gha, lə mbə nəfə tsa gha na, kə məndi. Kwəma va na sa gəzə ghəy va kaa mbəzli, nə ghəy, banavəm nefer ghwəy kaa Hyala pə ghəy ngəshi. <sup>9</sup> War gəzəkəvəri ma gha lə miy tsa gha tə ngwəla: «Yesəw na Ndə sləkəpə» pə gha, mba'a gha zləbati mbə nəfə tsa gha katarj a Hyala zhanakati mbə məti pə ghay, ta mbəlantəna dza Hyala. <sup>10</sup> Mba'a pə ghwəmmə banavə nefer ghwəmmə kaa Yesəwəy, ta ndammə kwal tsaa dzəghwa kwəma nzə dza Hyala. Mba'a pə ghwəmmə gəzəkəvəri lə miy tsa ghwəmmə, a ghəy zləbavə Yesəw ka Ndə sləkənjəy, pə ghwəmmə difay, ta mbəlitəmmə dza Hyala. <sup>11</sup> Sa nzanay, a məndi gəzəkə mbə Zliya Hyalaa dzəkən kwəma ci, ma kə məndiy: Ya wa ntsaa

**9:33** 9:33 Ezay 8:14; 28:16; 1Pi 2:6-8 † **9:33** 9:33 Ma hakwə tsa va, ya kəlbə va kiy, ghəci na Yesəw Kəristəw. **10:1** 10:1 9:1-3 **10:2** 10:2 SləniKY 22:3 **10:3** 10:3 1:17 **10:4** 10:4 Gal 3:24-25 **10:5** 10:5 SləniTaH 18:5; Gal 3:12 **10:6** 10:6-8 Nəw 30:12-14 **10:9** 10:9 1Kwər 12:3; Flp 2:11 **10:11** 10:11 9:33 **10:12** 10:12 3:22

dzaa banavə nəfə tsa ciy, ka dza naa hashiyəw, kə məndi. <sup>12</sup> Mbə gəzə kwəma va kiy, tərəmbə ghala məndi mbə \*ka Zhəwifə lə \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifəw. Ndə sləkəpə tsa kwətiŋ tsa sləkə na mbəzli gwanashi. Ya wa ntsaa har ta kəəti ghəciy, ta kəətiti dza na, ya mbə namaɓa kwəma. <sup>13</sup> Tsəgha tsasliti məndi mbə zliya, ma kə məndiy: «Ya wa ntsaa har Ndə sləkəpə ta kəəti ghəciy, ta mbəliti dza Ndə sləkəpə» kə məndi.

<sup>14</sup> Ya tsəgha na kwəma va kiy, njaa dza mbəzliy har ta kəətishi ghəci, ghəshi kə kala banavə nefer shi kia? Njaa dza ghəshi ghaa banavə nefer shi, ghəshi kə kala səkəkə favə gəzə kwəmaa dzəkən kia? Njaa dza ghəshiy ghaa favə kwəmaa dzəkən, ndə kə kala dzaa gəzanshia? <sup>15</sup> Zhini diba kiy, njaa ka ndə dzaa gəzanshi kwəma va kaa mbəzli, ndi kala dzaa ghwəni ndəa? Mba'a kə məndi ghwənashi mbəzli ta gəzə kwəmaa dzəkən kiy, njasa tsasliti məndi va mbə zliya dza naa nza, ma kə məndiy: «Jəw vəshi mbəzli ta mbəzliy səkəkə ta gəzanshi kwəma wəzə naw» kə məndi. <sup>16</sup> Ya tsəgha nə kiy, mbəzli gwanashi zləɓavə na Yəwən kwəma wəzə naw. Va tsəgha nə \*Ezay ndə gəzə kwəma Hyala: «A Ndə sləkəŋəy, wa ntsaa zləɓa kwəma gəzanshi ghəy mbəzli kia? Daŋ na ghəshiw» kə. <sup>17</sup> Di na gəzə kiy, sa ka ndəə favə kwəmaa dzəkən Yesəw, ka ndəə banavə nəfə tsa ci, dibay, ka favə kwəmaa dzəkən Yesəw ndə, kala kafəy ndə ta dzaa gəzanciw.

<sup>18</sup> A na kwəma dəwee kiy, ə nzana kala favə gaka kwəma va ka Izərayel katanj shəkənaa, njaa?

Tibaw, a ghəshi favə! Tsəgha kə məndi mbə zliya, ma kə məndiy: A mbəzli tsəhəshi ta gəzə kwəma Hyala tə hidfi gwa'a gwa'a. A gəzə kwəma shi tsəhəta ya tə pətsaa gwəramti kərakə tə hidfi, kə məndi.

<sup>19</sup> A na kwəma zhinee dəwəy, ə fəti ma ka Izərayel ghən ta kwəma va shəkənaa, njaa? Əŋ tibaw, ta na navay, a ghəshi fəti ghən, ə dfi ma ghəshi zləɓa gwa'a tsəgha. Sa nzanay, a Məyizə, ndə gəzə kwəma Hyala niy gəzanti ghala mbəradzəta:

A kə Hyalay, kə:

«Ta kafəkə hərəhə dzee kwa hwər ghwəy

nza ghwəy hərəhə va hwəlfə mbəzli gəmshi ni.

Ta ɓakati nefer ghwəy dzee dzəkən

hwəlfə mbəzliy sənata ma kwəma» kə Hyala,

kə Məyizə niy ni.

<sup>20</sup> Zhini ma kə Ezay ndə gəzə kwəma Hyala diba, kala hazləni ma na:

A kə Hyalay: «Ma yən, yən Hyalay,

hwəlfə mbəzliy niy səkəkə maa pəlahwəra na shiy nara!

Kaa mbəzliy səkəkə maa cə'wəhwəra

cintee ghən tsee» kə Hyala, kə Ezay.

<sup>21</sup> Dzəghwa ma kə Hyalaa dzəkən hwəlfə ka Izərayel nashi ki na:

Yən kiy, ghala mekəshi nzee war tədi tədi dəvee

ta ka 'wə mbəzli mbə hwəlfə təravee na,

dzəghwa ghəshiy, kala dfi ma fəti vəya,

ka zhinira ghən, kə.

## 11

*Gəzə kwəmaa dzəkən hwəlfə ka \*Izərayel*

<sup>1</sup> A na kwøma zhinee dëw dība kiy, va sa nzana tsøgha kiy, ndøghaa ndøghamti Hyala hwølfø ka Izərayel, ni nzø va mbəzli tsøgha ki shøkøna? A pøn. Am, nava tība tepəw! Yøn Pəl də'wø ghən tseyey, ndø ka Izərayel nzee. Mbø takø tsa \*Benzhamen ntsa mbø jiji-hiy \*Abəraham yakøra møndi. <sup>2</sup> Ndøghamti Hyalaa ndøghamti hwølfø mbəzli nzø va tsøhavə na ghala kwatanjataw. Zəzətim ya tø kwøma tsasliti møndi va mbø Zliya Hyalaa dzəkən kwøma \*Eli, ghala pøtsaa gəzø na kwøma kaa Hyala, ta kwøma ka Izərayel. Ma kə niy niy: <sup>3</sup> «A Ndø sləkənəy, ava gwa'a bakwamti ka Izərayel ka gəzø kwøma gha, mba'a ghəshi ndanamti pøtsa fə møndi shiy ti ta tanja. War yøn kwətira tərmbø na ka ntsaa nəw kwøma gha sana. Zhini bay avashi mbø pøla pøəslira kwørakwø ba» kə. <sup>4</sup> Njaa niy nø Hyala kaa zləbanci nanzø kia? Ma kə niy niy: «Kwətinja nza ghaw. Avana sənzənvay, mbəzli diwəy diwəy mbərfən mətəkə tərmbøy ya, shiy nəw kwømee ya hwəmba nzø, kala səəkə ghəshiy tsəfəkwəhwø tsəfəkwø kwa kwøma mbəri tsa har møndi vaa \*Bal ta cə'wø ci» kə niy ni. <sup>5</sup> Ava tsøgha na sana sənzənvə, lə tsa ghwəmmø tsa vøghwø kwørakwø ki, war mbø tərmbøy nihwəti mbəzli na Hyala, mbø hwølfø mbəzli nzø va təravə na njasa di na, lə wəzø hwər tsa nzø. <sup>6</sup> Lə wəzø hwər tsa nzø kə Hyala təravəshi kiy, ka dza naa nza tø sləni wəzø na mənti ghəshiw. Ma mba'a kə təravəshi tø sləni mənti ghəshi nzay, zhəmø shi niy dza naa wanshi nza, ghalaaba na ka dza məndiy ni wəzø hwər mananati Hyala kaa mbəzli, kə møndi

ghwøla nzaw.

<sup>7</sup> Njaa di kwøma va gəzø sana kia? Di na gəzøy, ma kwømaa niy nza hwølfø ka Izərayel va mbø pala nzøy, kwømavø ghəshiw. Mbəzli təravø Hyala mbø shi na shiy kwømavø. Ma niy tərmbø na, mba'a Hyala mənti nəfə tsa shi caslakø. <sup>8</sup> War tsøgha niy tsasliti møndi mbø zliya kwørakwø, ma kə møndi niy niy:

A Hyala mənti məhərli shi caslakø,  
mba'a gharamti mətəsəhi shi va nəghətaa ghəshi nay pi.

Dza na nə'wø nə'way slimim shi, va nəghətaa ghəshi favø kwøma, pa' ghala vøghwø tsa, kə.

<sup>9</sup> Zhəghwa ma kə \*Davitø ba na: Mba'a kə ghəshi basəshi ta zømə shiyəy,

ø ka basəva tsa shi va dzaa mbəərəy,

ka zləkəwø tsa dzaa təmə'wəhwøshi, ta tərø ghəshi,

ka zhəvaa ngata ta kəriñəhwøshi. Tsøgha kə Hyala wanavəshi na shi zhəmø.

<sup>10</sup> Ø kə mətəsəhi shi ghwølføshi, kala nay pi ghəshi ghwøla.

Məntishi, a kwemer nza kən shi ya hwəmba, mba'a ghəshi dalishi va kwemer va, kə.

<sup>11</sup> Kwøma zhinee dëw dība kiy, sa bəhwø ka Izərayel va tərø kiy, ø dza ghəshiy nza tø pi kwa gwa'a shøkøna? pøn. Am, nava tība tepəw. Nanzø kiy, tø sa mənti ghəshi va kwøma jikir na na, mba'a Hyala mbəliti hwølfø \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifø. Sa mənti Hyala va tsøghay, ta mbø ka Izərayel hərhe va nihwəti mbəzli va nø na. <sup>12</sup> Ghala pøtsa mənti ka Izərayel \*kwøma jikir nay, dza Hyala mba'a mananatishi wəzø

**11:1** 11:1 SləniKY 22:30; 2Kwər 11:22; Gal 1:13-14; Flp 3:5 **11:2** 11:2 11:29; Cem 94:14; Zher 31:37 **11:3** 11:3-4 1Mezh 19:10, 14, 18 **11:5** 11:5 9:27 **11:6** 11:6 4:5; Gal 3:18 **11:8** 11:8 Ezay 29:10; Nəw 29:3; Mt 13:14-15 **11:9** 11:9-10 Cem 69:23-24; 35:8 **11:11** 11:11 SləniKY 13:46; Rm 10:19

tørønjw kaa mbøzli tø hidfi. Ghala pøtsa tørøshi ghøshi kwa kwal Hyala na, mba'a hwølfø \*mbøzliy kamaa ka Zhøwifø kwømvø tøfø miy va Hyala. Mba'a kø Hyalaa møni wøzø kaa nihwøti mbøzli ghala pøtsa di ma ka Zhøwifø føti vø kiy, hanaba sa ka ka Zhøwifø tsati titihwø tsa shi kaa Hyala shøkøna. Tørønjwba ghalaba dza Hyalaa møni wøzø kaa mbøzli.

*Njasa mbølitit Hyala mbøzliy kamaa ka Izørayel*

<sup>13</sup> Nana kiy, kaa ngønjwøy ghwøy \*mbøzliy kamaa ka Zhøwifø deø gøzø kwøma, sa nzana yønøy ndø kwal tsa Yesøw nzee, sa ghwøni Hyala ta dza ta gøzø kwøma Yesøw kaa mbøzliy kamaa ka Zhøwifø. Mbø vøshi nzee tørønjw ta sløni ndara na va. <sup>14</sup> Ma di yay, mba'a mbøzli mbø hwølfø ghøy ghøy ka Zhøwifø nara tsøgha. Ma sa ghøshi nara na, nza hørhø ghøranshi, nza nihwøti mbøzli mbø shi søøkø, nza Hyala mbølitishi lø sløni ghøree va. <sup>15</sup> Kwa vøghwø tsa nzana ghala pøtsa zhøghanavø Hyala hwøm kaa ka Zhøwifø, mba'a sløkati kwøma kwa jipø nzø lø nihwøti mbøzli tø hidfi gwanashi, mba'a jakøta li shi kiy, njaa dza naa nza ghala pøtsa dza Hyalaa zhiniy zløbavø ka Zhøwifø kia? Kwøma wøzø tørønjw dza naa nza, ta zhakatishi dza mbøzli mbø møti.

<sup>16</sup> A ghwøy sønay, bøvø ma ndø kwa taja dafa gha ndøø ngakøghwa, mba'a ndø banavø kaa Hyalay, naa tørmø va dafa gwanata na, sa Hyala va ka naa nza kwørakwø. Mba'a kø ndø bøvø døjw føø banavø kaa Hyala difay, shi nzø dza naa nza gwanashi, lø dividivi tø fø va shi kwørakwø. <sup>17</sup> Ma hwølfø ka \*Izørayel sønønva kiy, nja døjw

fø wøzø na ngwøbøy ndø kwa tsa ci na. Dza na mba'a ga'wamti nihwøti dividivi tø døjw fø va, mba'a dza slaslakøjwøy ghwøy shiy kama mbø hwølfø ka Izørayel, nja dividivi tø føhi kwamti gømsi ni ghwøy, mba'a tsøbatøjwøy dzøti døjw fø va, tø pøtsaa nza niy slaslamti na va. Ma shi wøzø ni dza ka Izørayel kwømvø na, mbø kwømvøshi ghwøy gwanøjwøy lø nihwøti ka Izørayel tsøgha ki. Sa nzana søøkø mbø døjw fø dividivi tø fø kwøma shi zømø ghøshi. <sup>18</sup> Ava va tsøgha kiy, gha gha døvø fø tsøbati møndi vay, øntaa gha dzaa vøshi, ka 'wøshi ni slaslamti møndi va dividivi ma. Wa na na gha va kwøma dza gha vaa zhømbønja mbø vøshi lia? A gha sønay, gha køsøti na døjw føw, døjw fø na saa køsøtøja. <sup>19</sup> Nda nza ndø ni: «A Hyala slaslamti ni va dividivi ta mbee nza kwa pøtsa shi na nee, køy». <sup>20</sup> Yan, tsøghaa nava nanzø a ghwøm sønay. Nanzø kiy, sønay tø gha ba, sa di ma ghøshi bø nefer shi kaa Hyala va tsøgha slaslamtishi møndi. Ma sa nzana mba'a gha banavø nøfø tsa gha na gha ki na, dza na mba'a tsøbatøjaa dzøti pøtsa shi va. Mbø kwøma va kiy, øntaa gha dzaa vøshi ma. Wøzøba hazløni pø ghaa hazløni. <sup>21</sup> Kwa vøghwø tsa nata gha Hyala, kala zlashi ka Izørayel ghøshi dividivi tø føy, hanaba gha gha tsa tsøbati møndi tsøbø tsøbø shøkøna? War kala banavø nøfø tsa gha pø gha kaa Hyala kwørakwøy, ta tøhantaa dza Hyala. <sup>22</sup> Nighøtim njasa nza Hyala wøzø tsa nzø, zhini ka ndø di ma \*kwøma jikir na ghønø difa. Mbøzliy shikøshi kwa kwal tsa nzø mba'a ghøshi nøfayøy, ka di kwøma shi na ghwølaw. Ma kaa ngønjwøy ghwøy nihwøti

mbəzli na, mba'a mənti wəzə hwər, kama nzəy tsa ghwəy war mbə wəzə hwər tsa nzə va, kala tsəghay, ta zhəghavəñwəy hwəm dza na kwərakwə ƒa. <sup>23</sup> Ka Izərayel va sənženva, war mba'a kə ghəshi ƒə nefer shi kaa Hyalay, ta zhini dza Hyalaa zhanatishiy zhəti pətsaa niy nza ghəshi va ti. Sa nzanay, a bərçi və ta mbəə zhanatishi. <sup>24</sup> Ghwəy ghwəy mbəzliy kamaa ka Izərayeləy, nja dividivi tə ƒəhi gəmsi ni kwamti nza ghwəy, dza Hyala mba'a dzaa kəslikəñwəy, mba'a səkə tsəbatəñwəy dzəti dividivi tə ƒə nzə ngwəbəti na wəzə na. Mba'a Hyalaa mbay mənti tsəgha lə ghwəy kiy, hanaba ka Zhəwifə, ghəshi shi nja dividivi tə ƒə va də'wə ghən tsa nzə, ka Hyala mbay zhanaghwashi ma kwa pətsa shi shəkəna, ta mbay dza naa zhanatishi.

*Njasa dza kwal mbəli tsa ka  
\*Izərayel zhiniy gwəmay*

<sup>25</sup> A ngwarməhira, e dī gəzanwəy nahwəti kwəma sənata ma məndi, a ghwəy mbəə sənata, əntaa ghwəy dzaa dzanwəy dzəmbə vəshi «Nja mbəzliy tsəhwəliñəy nza ghəy na ghəy ki» pə ghwəy taa ni ma. Ma kwəma nata ghwəy va, nahwəti bəla mbəzli ka Izərayel kala dī ƒə nəfə tsa shi kaa Hyalay, kwa gwa'a dza ghəshiy nzəyshi war tsəghaw. Sa ka mbəzli tərati Hyala mbə hwəlfəhi nihwəti \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ƒanavə nefer shi gwanashi kaa Hyalay, ta zhəghəva dza mbəzli mbə hwəlfə ka Izərayel dza ta ƒə nefer shi kaa Hyala. <sup>26</sup> Ma tsəgha kiy, nza Hyala mbəlantishi gwanashi ta nza ghalaba, njasa gəzəkə zliya va, a kəy:

Səkə mə dəlagwa \*Shiyanw dza Ndə mbəlipəə səkə.

Sa ka na səkəyəy, ta yabanti jikir tsa mənti

take tsa mbəzli yakə \*Zhakwapə dza na.

<sup>27</sup> Ava kwəma va dza naa nza ka \*sla kiri tsa slati ghəy

kwa jipə ghəy li shi,

ghala pətsa dzeə yabanti kwəma shi va jikir na, kə Hyala.

<sup>28</sup> Mbə kwəma na, ghwəmmə kəə nighəy, a ka Izərayel mənishiy ka ka jaka Hyala tə mbərkə sa zləbati ma ghəshi Yəwən kwəma wəzə na. Mənta kwəma va tsəghay, ta mbə ghwəy ghwəy \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə mbəliñwəy. Dza kwa nahwəti bəla dībay, a Hyala təravəshi, mbəzli dīti na na ghəshi, sa nzana tsəgha ghənzə niy gəzanti kwatanjata kaa jijihishi. <sup>29</sup> A na Hyala war mba'a kə mbəliñiy ƒanavə shiy kaa ndəy, kar naa zhinəhwəshiw. Mba'a kə harvə ndəy, ka zhini naa zlay ghwəlaw. <sup>30</sup> Ma ghwəy ghwəy mbəzliy kamaa ka Zhəwifəy, niy dī ƒəti ghwəy va Hyalaw, sa dza mbəzli mbə hwəlfə ka Zhəwifə kwərakwə ki na, tapə ghəshi dzəmbəshi mbə dī ma ƒəti va Hyala, dza hwər tsa nzə, mba'a zhiniy ghavə zhanta tə ghwəy nana ki. <sup>31</sup> Tsəgha na lə kwəma shi sana kwərakwə ki: Sənženvay, ka dī ƒəti ghəshi va Hyalaw. Ta mbəə way, ta mbə hwər tsa Hyalaa zhanta ti shi njasa zhanati na va tə ghwəy kwərakwə. <sup>32</sup> Ava tsəgha zlashi Hyala mbəzli gwanashiy dī ma ƒəti və, ta mbə hwər tsa nzəə zhanta ti shi gwanashi.

*Dikə na Hyala tərəñw mbə shiy  
gwa'a*

<sup>33</sup> Hyala katanəy, kwətita na tə tsa nzə va wəzə hwər, tərəñw na

møhærli vø, mba'a sënata kwøma gwa'a gwa'a, Kwømaa tsava ntsaa dza vaa sënata ngwøvø Hyala njasa sla naa? A ntsaa dza vaa sënay kwal tsa nanzø kwøma møni naa? <sup>34</sup> Tsøgha kø zliya nzø kwørakwø, ma køy:

Wa ntsaa dzaa sënata tøkø kwøma tøkø Ndø sløkøpøa?

Wa ntsaa dzaa mbay canci kwømaa?

<sup>35</sup> Kwømaa tsava ntsaa søkøkø banavø shiy kaa Hyala

gar wanci shi ci ghønzøa? Ghøci tibaw! kø.

<sup>36</sup> Sa nzanay, søkøkø vø søkøkø shiy gwanashi, ghønzø nighø naa dzøkøn shiy gwanashi. Zhini, shi nzø shiy gwanashi difa.

Dzøti Hyala kø mbøzli tø hidiy fø shøndøkø ya pa' hwømba nzø. \*Amin!

## 12

*Njasa ka ghwømmø nza mbø nzøy tsa ghwømmø, kwa kwal Hyala*

<sup>1</sup> Sa nzana tsøgha kiy ngwarmøhiray, ø cø'wønwø ya, njana nzana mba'a hwø tsa Hyalaa zhanta tø ghwømmø tsøghay, ø pø ghwøy banavø ghøn tsa ghwøy kaa Hyala mbø dövø nzø, mba'a nzøy tsa ghwøy møniy nja shi køsøvø møndi ta slantishi kaa Hyala, mønirwøyø m ka shi nzø, ka tøbanta. Ava tsøgha na gøla cø'wø Hyala slar slar na va ghwøy. <sup>2</sup> Øntaa ghwøy dzaa nøw søbøbø nzøy tsa mbøzli tikø tø hidfi ma. Banavø m kwal kaa Hyala, a ghønzø ndaŋwøy yøwøn zøzø kwøma. Ghalabay, ta mbay dza ghwøy tøra na di Hyala kwøma, ka sënata na wøzø na kwøma, lø naa tøbanta kwøma, mba'a kwal tsa kwøma, gwanata tsa nzø.

<sup>3</sup> Tø mbørkø sa pøøtøtera Hyala ka ndø kwal tsa Yesøw \*Køristøwøy, vanta kwøma deø gøzaywøy: Øntaa ndø mbø ghwøy dzaa dzay ta køli ghøn tsa ci gø m ma. Øntaa ghwøy høbø kwøma køn ghwøy ma, ge'i ge'i njasa nza ghwøy, pø ghwøy køray bøti ghøn tsa ghwøy. Dzøghwa tø pøtsa køray na ghwøy va børci ndaŋwøy Hyala mbø kwøma nzøy, tsøgha pø ghwøy køray bøti ghøn tsa ghwøy kwørakwø.

<sup>4</sup> Ya wa ndø mbø ghwømmø sanay, ðaŋ na bøla tø vøgha ci kwøtiy. Ya nama bøla tø vøgha ndøy, war lø na nzø sløni na tifa, <sup>5</sup> ava tsøgha nza ghwømmø sana kwørakwø ki, mbøzli ðaŋ ghønghøn ghønghøn nza ghwømmø. Dzøghwa ki na, ka vøgha ndø kwøtiŋ ghwømmø mønimmø, sa jakømmø ghwømmø tø Køristøw. Zhini, jakøjakø ghwømmø gwanammø kwa jipø ghwømmø njasa ka bølahi tø vøgha vaa nza jakøjakø. <sup>6</sup> Dzøghwa Hyala lø wøzø hwø tsa nzø, mba'a tahavømmø børci ghønghøn ghønghøn, ta ghørantaa sløni nzø. Njana møntømmø na tsøghay, ya wa ndø na, ø kø ghøra sløni lø nici børci banavø Hyala. Mba'a kø Hyala ndaŋa børciy gøzø kwøma nzø kaa mbøzliy, njasa dza naa dzava kwa kwal Hyala, pø ghaa gøzø. Njasa ciŋa na va kwal tsaa gøzø nzø. <sup>7</sup> Mba'a kø Hyala ndaŋa børciy køti mbøzliy, køti pø ghaa køtishi, war njasa gøzay na. Mba'a kø ndaŋa børciy bananshi shiy kaa mbøzliy, bøni pø ghaa bananshi njasa citøŋashi na. <sup>8</sup> Mba'a kø Hyala ndaŋa børciy gøzø kwøma kaa

**11:34** 11:34 Zhøwbø 15:8; Ezay 40:13 **11:35** 11:35 Zhøwbø 41:3 **11:36** 11:36 16:27; 1Kwø 8:6 **12:1** 12:1 6:13; 1Pi 2:5 **12:2** 12:2 Ef 4:22-24; 1Tes 5:21 **12:3** 12:3 1:5; Mt 20:26; 1Kwø 12:11, 28; Ef 4:17 **12:4** 12:4-5 1Kwø 12:27 **12:6** 12:6-8 1Kwø 12:4-11; 12:27-14:40; 1Pi 4:10-11 **12:7** 12:7-8 SløniKY 6:1-3; 2Kwø 9:5, 7

mbözli ta mөtsahanshi bөrciy, ə pө ghaa gөzanshi njasa citəŋa na. Mba'a kə Hyala ndaŋa bөrciy nga shiy kaa mbözliy, lə nəfə kwətiŋ pө ghaa nganshi shiy. Mba'a kə Hyala ndaŋa bөrciy ndəghwə nihwəti mbözliy, ndəghwə mbözli va wəzə, lə nəfə tsa gha kwətiŋ. Mba'a kə ndaŋa bөrci ta kəəti mbözli kwa tsa shi kwal niy, lə vөshi pө ghaa kəətishi.

<sup>9</sup> Ə pө ghwəy dī mbözli lə katan, kala dakə ma mbözli pөrikə tə ngwəla. Ka zləba ghwəy ya namaba \*kwəma jikir na ma, na wəzə na kwəma pө ghwəy maw. <sup>10</sup> Dim ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy, ghwəy mbözliy nəw Yesəw, sa nzana ka ngwarməmə kwətiŋ ni ghwəy məninyəw. Ə pө ghwəy dī fəti kwa jipə ghwəy tərəŋw, ka nighə ya tsamaba ndə ci, war njasa təfanakən tsahwəti zəmbəghəy tə dikə. <sup>11</sup> Əntaa ghwəy mar ma, ə pө ghwəy jihəvaa dzəmbə sləni. Ghəram sləni kaa Ndə sləkəpə lə nəfə kwətiŋ. <sup>12</sup> Vəshi pө ghwəy vөshi, mbə ndəghə shi gəzəkə Hyala va, fəy ghwəy ghən tsa ghwəy gəzliŋə ti shi. Ka sə'wa kwəma, ya mbə ngəra'wə nza ghwəy, ka cə'wə Hyala ya hwəmba nzə. <sup>13</sup> Mba'a kə tsahwəti mbə ghwəy, ghwəy mbözli Hyala kala shiy vəy, ə pө ghwəy nganci shiy. Wəzə pө ghwəy ka'wə ka məlməə səəkə va ghwəy.

<sup>14</sup> Cə'wəmə Hyala a ghənzə təfanshi miy kaa mbözliy sanwəy ngəra'wə. Ə pө ghwəy cə'wə a ghənzə təfanshi miy. Əntaa ghwəy cə'wə a ghənzə bazlashi ma. <sup>15</sup> Vəshi pө ghwəy vөshi lə

mbözli nashi ghwəy mbə vөshi. Tihwənim kwasəbə mbözli nashi ghwəy mbə tihwəni. <sup>16</sup> Sləka sləka pө ghwəy kwa jipə ghwəy mbə nzəy tsa ghwəy lə nihwəti mbözli. Ka kəli ghən ghwəy ma. Əntaa ghwəy məni awə ta ghəra sləni, ya sləni kama vəri tiy bəŋwəy məndi ma. Ka nighə ghən tsa ghwəy ghwəy nja mbözliy sənashi shiy gwa'a gwa'a ma.

<sup>17</sup> Mba'a kə ndə məntəŋwəy kwəma jikir nay, ka zhananci ghwəy lə jikir ma. War kwəma wəzə na pө ghwəy pəla məni kwa kwəma mbözli gwanashi. <sup>18</sup> Kama na dza kwa na ghwəy bəla mba'a kə gar mənivay, war lə zərkə pө ghwəy kwa jipə ghwəy ya lə tsamaba ndə. <sup>19</sup> A mbəzlee ni dəe, war mba'a kə ndə məntəŋwəy kwəma jikir nay, əntaa ghwəy pəla zhananci lə mananci jikir kwərakwə ma. Zlatam Hyala, a ghənzə bə nəfəə dzəkən shi, va shi məninyəw ghəshi va. Sa nzanay a məndi tsasliti mbə Zliya, ma kə məndiy:

A kə Hyala kwa sləkəpəy:

«Yən dza naa waŋa shi gha tə ntsaa məntəŋa kwəma jikir na.

Yən dza naa zhananci jikir tsa məntəŋa na va» kə, kə məndi.

<sup>20</sup> Ma kə kwəma Hyala dībay:

«Mba'a kə ndə jaka tsa gha lə mayəy,

nganci shi zəmə, a ghəci zəməshi. Mba'a kə ndir ghəranciy, banci yam, a ghəci sashi.

Sa ka gha mananati tsəghay, ta kəsəvə dza ha'wə» kə.

<sup>21</sup> Ka zlanay kwal gha kaa kwəma jikir na ta təfakəŋŋa bөrci

**12:9** 12:9 2Kwər 6:6; 8:24; 1Tim 1:5; 1Pi 1:22; 1Kwər 13:4-7 **12:10** 12:10 14:15; Zhŋ 13:14-15; Gal 5:13; 6:3, 10; Ef 4:2; Flp 2:2-3 **12:11** 12:11 8:9; Gal 5:25; ShiZhŋ 3:15 **12:12** 12:12 5:2-3; 8:24-25; Mt 24:13, 22; Lk 18:1; 1Kwər 10:13; 1Tes 2:14 **12:13** 12:13 Gal 6:10; Ebr 13:2 **12:14** 12:14 Mt 5:44 **12:15** 12:15 Zhəwbə 30:25; 1Kwər 12:26; 2Kwər 11:29 **12:16** 12:16 Fir 3:7; 1Kwər 1:10-11, 19-20, 27-28; 8:1 **12:17** 12:17 Fir 20:22; 1Kwər 6:7; 1Tes 5:15; 1Pi 3:9 **12:19** 12:19 Nəw 32:35; Mt 5:39 **12:20** 12:20 Fir 25:21-22; Mt 5:44

ghenzø ma. Gha kə tədanakən  
bərçi lə mənī na wəzə na kwəma.

## 13

*Dim fəti va mbəzli dikə dikə ni  
sləkə hidfi*

<sup>1</sup> Ya wa ndəy, ə kəə dī fəti ta  
kwəma gəzəkə mbəzli dikə dikə  
ni, sləkə hidfi. Sa nzana, ya  
tsamaba ntšaa mənī dikə tə hidfi  
gwa'ay, Hyala banavə na. Ghenzø  
fəy na ta mənī dikə dzəghwa tə  
pətsa nza na va. <sup>2</sup> Va tsəgha  
nzana ki, ya a ntšaa zhini ghən  
kaa mbəzli dikə dikə niy, kwəma  
gəzəkə Hyalaa dī ma tsava ndə  
zləba. Ghalaba kiy, ngwəvə na  
sa dza naa mbahakən kən ghən  
ci. <sup>3</sup> A na ntšaa mənī kwəma  
wəzə nay, ka dza her ci va mbəzli  
dikə dikə niw. War ntšaa mənī  
kwəma gəmgəm na, na sa ka her  
ciy dza. Mba'a pə gha kala dī her  
ghaa dza va mbəzli dikə dikə niy,  
mənī pə ghaa mənī kwəma wəzə  
na. Ma tsəghay, nza ghəshi falja.  
<sup>4</sup> Mbəzli dikə dikə ni sləkə hidfiy,  
slənia sa ghəranta ghəshi va kaa  
Hyalaa, ta kəətīnwəy, ta mənī  
na wəzə na kwəma. Mba'a pə  
ghwəy ka mənī kwəma gəmgəm  
nay, ə pə ghwəy hazləni və shi!  
Sa nzanay, tə gəmshī banavəshi  
Hyalaa bərçi və shi vaa dzəkən  
mbəzliw. Sa ka ghəshi vaa basə  
ngwəvəə dzəkən mbəzliy mənī  
\*kwəma jikir nay, sləni Hyalaa  
ghəranta ghəshi, nzam mbəə  
sənay nəfə tsa bəti Hyalaa dzəkən  
mbəzliy mənī kwəma gəmgəm  
na. <sup>5</sup> Ghenzø tsəgha kiy, kwataka  
va ngwəvə dza ghəshiy basəə  
dzəkən ndə dza ghwəy dī fəti  
və shiw. Gaw sa sənay ghwəy  
mbə nefer ghwəy, kwəma lə kwal  
tsa nzə na, pə ghwəy, dza ghwəy  
gwəraa dānshī fəti.

<sup>6</sup> Ava va tsəgha tsəhə ghwəy  
ya ghən tsa tsəhə ghwəy va. Sa  
nzanay, Hyala fəy na mbəzli dikə  
dikə ni va tsəhanshi ghwəy ghən,  
ta mbə ghəshiy mənī tsəgha.  
<sup>7</sup> Bə pə ghwəy bānshī shi nza  
mbəzli dikə dikə ni, sləkə hidfi gar  
dəwshī va ghwəy. Tsəhanshim  
ghən tsa shi kaa ka tsəhə ghən,  
ka wanshi ni ka \*dəwan shiy dəw  
ghəshi. Ka ha'wə tə ntša nzam gar  
ha'wə ti, ka fə dikəə dzəti mbəzli  
təbə məndiy fə dikəə dzəti shi.

*Gəzə kwəmaa dzəkən dī  
nihwəti mbəzli*

<sup>8</sup> Nəghətaa ndə nəwŋwəy tə  
təm ya kwətiŋ ma, dī nihwəti  
mbəzli kə təm tsaa dzaa tərə kən  
ghwəy gwa'a tsəgha. Sa nzana  
ya wa ntšaa dī tsahwəti ndəy,  
aa nəwti \*kwəma pəhəti Hyala  
gwanata. <sup>9</sup> Ma kwəma pəhəti  
Hyalaa va nə na:

Əntaa gha mənī ghwərghwər ma.  
Əntaa gha pəəsli ndə ma.

Əntaa gha ghəli ma.

Əntaa gha mənī mətətsə ta shi ndə  
ma, kə,

mba'a nihwəti kwəmer pəhəti  
na gwa'ay, a kwəma kwətiŋ na  
na jakəhwəshi, saa ni va: «Ə pə  
ghaa dī tsahwəti ndə, njasa dī gha  
va ghən tsa gha kwərakwə» kə.

<sup>10</sup> Ma ntšaa dī nihwəti mbəzliy, ka  
mənī kwəma gəmgəm na na kaa  
tsahwəti ndəw. Dī na gəzə kiy,  
mba'a kə ndəə dī nihwəti mbəzli  
na, a ndə nəwti kwəma pəhəti  
Hyalaa gwanata.

*Gwəmava ta ndəghə zhəkə tsa  
Yesəw*

<sup>11</sup> Ə pə ghwəy dikəvanjwəy  
tərəŋw, ta mənī kwəma tsəgha,  
njana nzana mba'a ghwəy sənay  
gəla vəghwə tsa nza ghwəmmə  
tsa mbə sana. Vəghwə tsa nza

**13:1** 13:1-7 SləniKY 5:29; Tit 3:1; 1Pi 2:13-14; ShiZhŋ 13; 20:4 **13:1** 13:1 Fir 8:15-16 **13:3**  
13:3 1Pi 2:14; 3:13 **13:5** 13:5 2:15 **13:7** 13:7 Mt 22:21 **13:8** 13:8-10 Zhŋ 13:34; 1Kwər  
13; 16:14; Gal 6:10 **13:9** 13:9 Nəw 5:17-21; SləniTaH 19:18; Mt 22:34-40; Gal 5:14; Zhk 2:8-13  
**13:11** 13:11-12 1Tes 5:5-8 **13:11** 13:11 Ef 5:14-16; 1Kwər 7:29-31



ghwøy ge'i ge'i gar færghe tē hi tsa ghwøy mbē na sasa. Ta na navay, ndækwē ndækwē na vøghwē tsa dza Hyalaa sækē ta mbəlimmē ti. Mēniy na kērakē nja ghala vøghwē tsa niy gha ghwømmē vaa banavē nefer ghwømmē kaa Hyalaw. <sup>12</sup> Nanay, mbē dzata na vērđi, tē kēđi pi nza ghwømmē. Ghēnzē tsøgha kiy, ka zhini ghwømmē mēmēni shi ka mēndiy mēni dzar mbē kwēsli ghwēla ma! Pēhētēvammē ghwømmē, a ghwømmē bē shi mbēz, ta dza ta tsa havøghwē mbēz nana ki. <sup>13</sup> Kwēma ka mbēzliy dza mbē wāj piy mēni pē ghwømmē mēni nana. Ka tsabana tsabanaa kama wēzē na ghwēmē ma. Ka ghi ghi ghēn tsa ghwømmē ghwømmē lē shi saa ghipē ma. Əntaa ghwømmē mēni ghwørghwēr ya dzar kwa nama bēla nē ma. Ka mēni miy ghwømmē lē mbēzli ma. Ka hērhē ghwømmē va ndē ma. <sup>14</sup> Bē pē ghwøy banavē ghēn tsa ghwøy kaa Ndē slækēpē Yesēw \*Kēristēw, a ghēci nzaa ntsa kēn ghwøy, ka ni ghwøy shi mbēz. Ka zlatanavē kwal ghwøy kaa vøgha ghwøy ta pēmønøy ghēnzē dzēmbē shi gēmgēm ni va maw na ma.

## 14

*Gəzə kwəmaa dzəkən mbəzliy təhəshi kwa kwal Hyala, lə mbəzliy təhəshi ma*

<sup>1</sup> Mba'a kē ndē tifa kala tēhøy ghēci mbē kwēma Hyalay, zlēba pē ghwøy zlēbati a ghēci nza mbē ghwøy. Əntaa ghwøy ngēngērē ghēpē dzəkēn na ci va kwēma

sənata na ma. <sup>2</sup> Tsahwēti ndøy, aa tēhøy mbē kwēma Hyala, nihwēti shi zēmē tifa kala zēmē ghēciw. Ma tsahwēti na, war kēslifi shi zēmē na, sa tēhøy ma na gar sənata kwēma. <sup>3</sup> Əntaa tsa tēhøy va zēmē shiy gwa'a gwa'a dzaa ndērē ntsaa zēmē ma shiy va gwanashi ma. Dibay, ntsaa zēmē ma shiy va na, əntaa ghēci dzaa bē fēti kaa tsa zēmēhwē shi va va ma. Sa nzanay, a Hyala zlēbavē. <sup>4</sup> Wa ndē nza gha, dza ghaa dzaŋa ta bē fēti kaa ndē slēni tsa tsahwēti ndēa? Ya wēzē mēnti na slēni ci, ya kala wēzē mēnti nay, kwēma gha mbēw! War ntsa ghēranci na va slēni dza naa nighē nava ghēshi li. Ta garøy dza na wēzē wēzē mbē kwēma ci va, e gēzaŋa. Sa nzanay, a bērci va Ndē slækēpē ta ndēghwēti va bē tērē ghēci.

<sup>5</sup> Va nihwēti mbēzli mbē gēzē kwēma shiy, dibēdibēba nahwēti vici na kēn nahwēti va Hyala, ka ghēshiy ni. Ma va nihwēti na, yēmēmta na vici gwanata, ya hwēm̄ba! kē ghēshi. \* Ma kiy, wēzēba nzana, ya wa ndē na mba'a sēnay na ci va kwēma zēzē na, ka garøy ti wēzē wēzē. <sup>6</sup> Ntsaa ni va dibēdibēba nahwēti vici na kēn nihwēti kēy, dikē fē naa dzēti Ndē slækēpē. Tsa nza bērci va vē ndē ta zēmē ghēci ya tsamaba sliw gwa'a dibay, dikē fē naa dzēti Ndē slækēpē, sa nzana mbē mananta 'wēsa ghēci kaa Hyala ta shi zēmē na va. Ntsaa zēmē ma nihwēti shiy va, kwērakwē dība na, dikē ghēci fē dzēti Ndē slækēpē, mbē mananta 'wēsa ghēci kaa Hyala, tsøgha.

**13:12** 13:12 Ef 5:11; 6:11, 13; 1Zhj 2:8 **13:13** 13:13 Lk 21:34; Ef 5:18 **13:14** 13:14 Flp 2:5; Kwəl 3:15 **14:1** 14:1–15:6 1Kwēr 8:1-13; 9:22; 10:23-33; Kwəl 2:16, 20-22; 1Tim 4:4-5; Ebr 13:9 **14:1** 14:1 15:7 **14:2** 14:2 Dani 1:8; 1Kwēr 10:25-28 **14:5** 14:5 Gal 4:10 \* **14:5** 14:5 Kwēma gəzə Pəl va tībay, sa nzana mba'a nihwēti vicihi niy nza tifa va ka Zhēwifē pērshi kēn nihwēti. Vici nja vici dēkēva ka Zhēwifē, ya nihwēti vicihi ka ghēshiy mēni makwaghwahi ti shi. Va tsøgha niy nza nihwēti ka Zhēwifē nēw Yesēw ghwēlashi mbē fē dimē dzēti vicihi va. **14:6** 14:6 1Tim 4:3-5 **14:7** 14:7-9 2Kwēr 5:14-15; Gal 2:19-20

7 A ghwæmmæ sənay, ndə tifa mbə ghwæmmæ mbə piy tə hidī, ta fə dikəə dzəti ghən tsa ciw. Ndə difaa mətiy ta fə dikəə dzəti ghən tsa ciw. 8 Mba'a pə ghwæmmæ mbə piyəy, ta fə dikəə dzəti Ndə sləkəmmə piy ghwæmmæ. Mba'a pə ghwæmmæ bəkwæmmə bay, ta fə shəndəkəə dzəti Ndə sləkəmmə bəkwæmmə ghwæmmæ. Ya tə ghwəmə nza ghwæmmæ mbə piy, ya bəkwə bəkwə nza ghwæmmə gwa'ay, war shi Ndə sləkəmmə Yesəw nza ghwæmmə 9 Sa nzanay, a \*Kəristəw mətiy, mba'a zhakatiy mbə məti, ta mbə ghəciy nza ka Ndə sləkə mbəzliy bəkwəshi lə mbəzli tə ghwəməshi ni gwa'a.

10 Ya sa nzana tsəgha kiy, gha na na gha na, tawa bə gha fəti kaa zəmənə tsa mbə nəw Yesəw kia? Ya gha kiy, tawa ndərə gha zəmənə difa kia? Ghwæmmə gwanammə kiy, ta dzəghwa kwəma Hyala dza ghwæmmə, ta dzəti ngwəvə.

11 Njasa tsasliti məndi va mbə Zliya, a kə məndiy:  
A kə Hyalaa sləkəpəy,  
«Yən gəzarwəy na yən Hyala

kwa bəpə piy, lə kwa gwa'a gəzee,  
mbəzli gwanashiy, ta səkə dza

ghəshi  
ta gələbəy shinin shi kwa kwəmee.

Ya wa ndəy, ta gəzə dza na lə miy tsa ci ngəra:

“War gha na Hyala katarj” kə»

kə Kwa sləkəpə, kə məndi.

12 Di naa gəzə kiy, ya wa ndə na, ta gəzə kwəma dza naa dzəkən kwəma mənti ndə lə miy tsa ci kwa kwəma Hyala.

*Gəzə kwəmaa dzəkən zlashi mənti shiy dzaa səəti zəmənə kwa kwal Hyala*

13 Njana nzana tsəgha kiy, ka zhini ghwæmmə bə bə fəti kaa ghən tsa ghwæmmə kwa jipə ghwæmmə ma. Kwəma ka ghwəy gəzəy: Ka mənti shiy dzaa səəti məhərli tsahwəti zəmənəy ghəy, gar tərəy ghəci kwa kwal Hyalaw, ka ghwəy ni. 14 Yən sanay, tə kwəma Yesəw Ntsaa sləkəmmə garədee, e sənay wəzə wəzə, nihwəti shi zəmə tifa gəmgəm shi kwa kwəma Hyalaw, pən. Ma mba'a kə tsahwəti ndə təkəti, shi gəmgəm ni na ni tsa' ni va shi zəmə kwa kwəma Hyala, kəy, katarj dza shi vaa nza ka shi gəmgəm ni ti kwa kwəma Hyala. 15 Mba'a pə gha dzaa səəti məhərli zəmənə tsa mbə nəw Yesəw lə shi zəməhwə gha kiy, ka dī zəmənə tsa va ghaw, dī naa gəzə ki. Ta ntsa va mətiy Yesəw. Ə

pə gha mənti məhərli əntaa ghəci dzaa zay tə mbərkə shi zəmə gha. 16 Ya ə nza nihwəti shiy wəzə va ghay, mba'a pə gha sənay ka shi gəmgəm ni dza mbəzliy bətishi pə ghay, wəzəba zlashi gha na. 17 A na nza mbə mbəzli sləkə Hyalay, kwəma dzar kwa kwəma shi zəmə lə shi sa naw. Ka məndiy ni Hyala sləkə na mbəzli kə məndiy, tə shi mənti \*Safə tsa Hyala dəwdəw tsa mbə nzəy tsa shi, ka canshi nəw kwəma lə kwal tsa nzə, ka bənsi zərkə lə vəshi. 18 Mba'a kə ndəə nəw \*Kəristəw tsəghay, ta vəshi dza Hyala ta kwəma ci, zhini ka fal mbəzli difa.

19 Ma ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwæmmə pəla mənti naa dzaa bəmmə zərkə kwəmaa dzəghwa jipə ghwæmmə mbə nzəy tsa ghwæmmə, ka mənti shiy dzaa kəətitəmmə ta kəli kwa kwal Hyala 20 Ka lilidī sləni ghəratī Hyala ghwəy lə kwəma shi zəmə

ma. Na navay, a ghwæmmø sənay, shi zəmə tībaa shi gəmgəm ni kwa kwəma Hyalaw. Nanzə ki, mba'a kə nihwəti mbəzli dzaa səəshi kwa kwal Hyala va shi zəməhwə ghay, wəzə na ghaa zəməshiw. <sup>21</sup> Ma kwəma wəzə nay, mba'a ndə zlashi shiy dzaa nza gar səəvəri tsahwəti zəmbəghəy kwa kwal Hyala, Ya sliw tsa zəmə na, ya tay na, ya nimaba shiy na ghəshi gwanashi. <sup>22</sup> A na na gha kiy, kwəma sənata gha vaa dzəkən kwəma va na, zlata sa gha mbə nəfə tsa gha kaa ghən tsa gha kwa kwəma Hyala. Vəshi na ta ntsaa nata ma fəti kən ghən tsa ci ghəci mbə mənī shi sənashi na ka shi wəzə ni. <sup>23</sup> Ma war bakə bakə kə ghən tsa ndə ta kwəma kən nihwəti shi zəmə, dza na mba'a zəməhwəshi tsəghay, a fəti və kwa kwəma Hyala ghalaba. Sa nzanay, ge'i lə kwəma sənata na zəmə na shi zəmə na vaw. Ya war nimaba shiy na shi mənī ndə, bakə bakə, ghən tsa ci ta kwəma kən shi, ka mbəla mənishi ghəci tsəghay, \*kwəma jikir naa mənī na kwa kwəma Hyala.

## 15

*Gəzə kwəmaa dzəkən mənī wəzə kaa nihwəti mbəzli*

<sup>1</sup> Ghwæmmø ghwæmmø mbəzliy təhəmmə va mbə kwəma Hyalay, kəəti pə ghwæmmø kəəti ni daw daw bərēci ni va mbəzli. Ka mənī ghwæmmø war kwəma nata ghwæmmø wəzə va ghwæmmø ma. <sup>2</sup> Ya wa ndə mbə ghwæmmø, ə kəə mənī shiy dzaa tēbanci kaa tsahwəti ndə, ta wəzə tsa ntsa va, ta mbə ghwæmmø kəətitishi lə kəli kwa kwal Hyala. <sup>3</sup> A ghwæmmø sənay njasaa niy nza \*Kəristəw tə hidī. Na nacy,

niy pəla mənī naa dzaa tēbanci kwəma naw. War nja kwəmaa tsasliti mənī va mbə zliyaa dzəkən niy mənī na, sa niy ni va: A Hyala, tsəərəə niy tsətsəərəna mbəzli va vay,

yən niy sə'wa na, kə niy ni.

<sup>4</sup> Ya namaba kwəma tsaslambə mənī mbə Zliya Hyalay, ta mbə ghənzəə bənimmə sənata na katanj na kwəma na. Sa ka ghwæmmø jangə kwəma va na, nza ghənzə mətəhəmmə bərēci, ka bəmmə sə'wa kwəma, ta mbə ghwæmmøə fəy ghən tsa ghwæmmø gəzlijə ta ndəghə səkə tsa shi gəzəkə Hyala va bəmmə. <sup>5</sup> Kəətitənjwəy Hyala kwa mətəhə bərēci, ka bə sə'wa kwəma kaa mbəzli, nza ghwəy mbəə nza sləka sləka kwa jipə ghwəy. A ghwəy mbəə nəw səəbə kwəmaa mənəhwə Yesəw Kəristəw. <sup>6</sup> Ta mbə ghwəy gwanənjwəy fal Hyala, Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw lə miy kwətij ki.

*Mbəzli gwanashiy, ta fal slən tsa Hyala dza ghəshi*

<sup>7</sup> Ghənzə tsəgha kiy, ya wa ndə na, ə kəə zləba kwəma tsahwəti mbə nəfə tsa ci, njasa zləbavənjwəy \*Kəristəw va. Ghwəy kə mənī tsəghay, a mbəzli taa fə shəndəkəə dzəti Hyala. <sup>8</sup> Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, sa səkə Yesəw va ta kəəti \*ka Zhəwifəy, ta mbəə cintishi, ka sla dzərvə Hyalaw nə na. Ta mbəə cintishi ki na, mba'a səkəə mənī shiy niy gəzanəkəshi Hyala va mənishi kaa jijihishi. <sup>9</sup> Zhini na mba'a səkəy kəətitī hwəlfəhi nihwəti \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə bə, nza ghəshi mbəə fal Hyala, sa mananatishi na zhəhwər njasa tsasliti mənī va

mbə Zliya Hyalaa dzəkən kwəma va, ma kə məndiy:

A Hyala, va tsəgha dzee ta falŋa mbə hwəlfə mbəzliiy kamaa ka Zhəwifə.

Ka fal slən tsa gha kwa cəm, ta fə gagaa dzəti gha, kə məndi.

<sup>10</sup> Zhini ma kə məndi tə Zliya Hyala dibay:

Ghwəy mbəzliiy kamaa ka Zhəwifəy,

jakayəm ghən tsa ghwəy lə mbəzli təravə Hyala,

ghwəy vəshi li shi gwanəwəy, kə məndi.

<sup>11</sup> Dza, ma kə tə tsahwəti pi ɓa na: Faləm slən tsa Hyala kwa sləkəpə

ghwəy hwəlfəhi mbəzliiy kamaa ka Zhəwifə.

Ə kə mbəzli tə hidī gwanashiy fə shəndəkəə dzəti, kə.

<sup>12</sup> Ma kə \*Ezay ndə gəzə kwəma Hyalaa dzəkən Yesəw dība na:

Ta səəkə dza ntsa yakə məndi mbə takə tsa \*Zhese.

Sa ka na səəkəyəy, ta mənī mazə dza naa

dzəkən mbəzliiy kamaa ka Zhəwifə.

Ti dza ghəshiy fəy ghən tsa shi gəzliŋə ta mbəlītishi ghəci,

kə.

<sup>13</sup> Kəətītəwəy Hyalaa ni va fəyəm ghən tsa ghwəy gəzliŋə tə ya, kə kaa mbəzli. Nza ghwəy

mbəə nza mbə vəshi tərəw, mba'a ndaŋwəy zərkə mbə nzəy

tsa ghwəy, sa nzana mba'a ghwəy ɓanavə nefer ghwəy. Ma ghalaba

kīy, nza \*Safə tsa Hyala ɓəwəwəy ɓərɓi ta mbə ghwəy fəy ghən tsa

ghwəy gəzliŋə ti tərəw.

*Pəl gəzə kwəmaa dzəkən sləni*

*ci* <sup>14</sup> A ngwarməhira, yən də'wə ghən tseyey, e sənay mbəzli wəzə tərəw nza ghwəy. E sənay, a ghwəy sənata na katanj na kwəma

gwanata, a ghwəy mənīwəy gar ɓəni shiy kaa ghən tsa ghwəy

kwa jipə ghwəy. <sup>15</sup> Ya tsəgha nzə kīy, dzəghwa tə tsahwəti

pi na, lə ɓərɓi gəzəkəwəy ya kwəma mbə Zliya tsasliŋwəy ya

na, sa dīmee ghwəy za ghən ti. Sa nzana mba'a Hyala ndara

sləni va lə wəzə hwər tsa nzə. <sup>16</sup> Ta nzee ka ndə ghəranci

sləni kaa Yesəw \*Kərīstəw mbə hwəlfəhi \*mbəzliiy kamaa ka

Zhəwifə. Dzee tsanj yən ɓanavə ghən tsee gwanay kaa Hyala ta

gəzə kwəma nzə wəzə na kaa mbəzliiy kamaa ka Zhəwifə. Ta

mbə ghəshiy ɓanavə nefer shi, ma nza ghəshi nza kwa kwəma

Hyala, nja shi vələnta məndi, ka təɓanta ghəshi, sa gwəmatishi

Safə tsa nzə dəwdew tsa, ta nza ghəshi ka mbəzli nzə. <sup>17</sup> Sa nzana

va tsəgha kīy, va tsəgha vəshee mbə slən tsa Yesəw Kərīstəw

lə sləni ghəratee va kaa Hyala. <sup>18</sup> Na neyey, nihwəti shiy tīɓa

gar gəzə kwəmee dzəkən shi kala war shi ndara Kərīstəw ɓərɓi ta

məntishi ta mbə mbəzliiy kamaa ka Zhəwifəə dī fəti va Hyalaw. Aa

ndara ɓərɓi ta gəzənsi kwəma lə ta mənī shiy ghəngən ghəngən

mbə shi, səvəri mbə kwəma gəzee, lə sləni ghəratee. <sup>19</sup> Mba'a

mənti kwəma maɗaŋa maɗaŋa na lə shiy cipə kwəma, mba'a

ɓərɓi \*Safə tsa Hyala dəwdew tsa cikəvərishi. Ava tsəgha

kwəmavee kwal gəzənsi kwəma wəzə naa dzəkən Kərīstəw

gwanata kaa mbəzli dzar mbə nihwəti məlməhi. Sa ghatee

mbə məlmə Zherəwzalem pa' tə hidī ka Iliri. <sup>20</sup> Dza ta gəzə

Yəwən kwəma wəzə na va kaa mbəzli mbə məlmə səəkə ma

məndiy favə, na nee kwəmaa niy mawtee. Niy dəe dza ta gəzə nzə

tə pətsa səəkə nihwəti mbəzliy gəzəhwəw. Vantee dzaa zhiniy nahwə pətsa ghati tsahwəti ndə ghəra sləni ci ti. <sup>21</sup> Ə niy dəe yən mənti kwəmaa tsasliiti məndi va mbə Zliya, nə məndi:

Ma mbəzliy niy səəkə ma məndiy gəzanshi kwəma ciy,

ta nay dza ghəshi!

Mbəzliy niy səəkə maa favə ya gaka kwəmaa dzəkənəy,

ta favə kwəmaa dzəkən dza ghəshi, kə məndi.

*Pəl mbə dī dzaa dzəmbə məlmə \*Rəm, ta wə*

<sup>22</sup> Daŋ sədee səəkee mbə dī dza ta nighətəŋwəy ki, war kala kwəməvə kwalee nza va kwəma va. <sup>23</sup> Nana kiy, tərə pi ghwəla tə nini hidī ta ghəra sləni yaw. Njana nzana tərəŋwee mawti tsəhəra mbə ghwəy ghala piyahi daŋəy, <sup>24</sup> ta tsəhəra dzee mbə ghwəy, sa kee dzaa dzəti hidī ka Espanə, nza ghwəmmə hyayvammə lə ghwəy jəw, ta mawvə ghən tsa ghwəmmə ghwəmmə. Kee madī ta dzaa dzəti hidī ka Espanə, nza ghwəy katarə ta dza va.

<sup>25</sup> Ma nana diy, dzəmbə məlmə Zherəwzalem dzee ta vəlanshi shiy kaa mbəzli Hyala. <sup>26</sup> Sa nzanay, a mbəzliy nəw Yesəw tə hidī ka Masedəwan lə shi tə hidī ka Akay gəzəti kwa jipə shi, mba'a ghəshi tsəhəti shiy ta kəəti ka ndərma mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem. <sup>27</sup> Ghəshi lə dī tsa shi təkəti na məni tsəgha. Kwaakwa na kwəma mənti ghəshi va tsəgha kaa \*ka Zhəwifə kwərakwə. Sa nzanay ka Zhəwifə kəətitishi na, ghəshi \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ta mbə ghəshiy kwəməvə təfə miy tsa Hyala. Wəzə na mbəzliy kamaa ka

Zhəwifə kəətitishi lə tsəhanshi shiy kama və shi kwərakwə.

<sup>28</sup> Ma sa kee tsəhəra, mba'ee dzaa banavəshi shi tsəhəti məndi va, mba'a nava sləni səəməta kwa wəree kiy, ma nzee madī ta dza kwa ghwəy kwa ghwəy, ta səkwətəŋwəy kee gha dza ta wə tə hidī ka Espanə ki.

<sup>29</sup> E sənay, sa kee tsəhəra mbə ghwəyəy, lə təfə miy tsa Yesəw \*Kəristəw dzee tsəhə mbə ghwəy tərəŋw.

<sup>30</sup> A ngwarməhira, ə cə'wəŋwəy ya lə slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw sa nzana mba'a Safə tsa dəwdəw tsa ndammə diva kwa jipə ghwəmmə. Kəətiram lə cə'wə mbə mbəz tsa nzee tsa mbə. Cə'wəm Hyala tə ya. <sup>31</sup> Cə'wəm nza ghənzə ndəghwətəra vantaa mbəzliy dī ma nəw Yesəw mbə hidī ka Zhəwde sara ngəra'wə. Cə'wəm difa ta mbə shi dzee va ta bənsiy təbanshi kaa mbəzli Hyala mbə məlmə Zherəwzalem.

<sup>32</sup> Ma tsəgha ta nza kiy, ta tsəhəra dzee mbə ghwəy lə vəshi, Hyala zləbati. Ma nzee dəkayvara mbə ghwəy ki. <sup>33</sup> Nzəyta Hyalaa bə zərkəə dzəghwa jipə mbəzli lə ghwəy gwanəŋwəy. \*Amin.

## 16

*Pəl səkwə mbəzliy nəw Yesəw kwətij kwətij tsa shi gwa'a*

<sup>1</sup> Nana kiy, e dī gəzəŋwəy kwəmaa dzəkən zhaməmmə Febe. Sa mbə kəətipə lə ghəra sləni Yesəw mbə məlmə Kenkəre.

<sup>2</sup> Sa ka na tsəhəta mbə ghwəyəy, ka'wəti tə ghwəy wəzə lə slən tsa Ndə sləkəmmə \*Kəristəw. Ka'wəvəm njasa təbə na va mbəzliy nəw Yesəw. Ya namaba kwəma dza naa ghəzlitə tiy, kəəti tə ghwəy mbə. Sa nzanay, a kəəkəətəhwə nihwəti mbəzli

dan kwørakwø. Zhini mba'a kætøhwøra læ yøndfay ta yøn Pøl.

<sup>3</sup> Sækwøtøra tø ghwøy kar Pørishil ghøshi læ Akilasø, mbøzli nza ghøy mbø ghøra sløni Yesøw Køristøw li shi kwa zøørø.

<sup>4</sup> Ghøshi na mbøzliy niy zlay ghøn tsa shi ge'i læ nahwøti vici, war jøw ghøshi tørmøbø ta bøk>wøshi ta mbø ghøshiy yatøra! 'Wøsa nø ya kaa ngøshi tøørøw! Yøn kwøtira dza naa nza tø mananshi 'wøsa tsa va tala ðaw, mbø mananshi 'wøsa na mbøzliy nøw Yesøw, kamaa \*ka Zhøwifø. <sup>5</sup> Sækwøtøram mbøzliy nøw Yesøw vaa ðasøva ta cø'wø køghi tsa shi gwanashi!

Sækwøtøram Epaynetø ntsa ðee, ghøci na kwa taja ntsaa ghaa zløbavø nøw Yesøw tø hidfi ka Azøy. <sup>6</sup> Sækwøtøram Marøy, saa ghørahwø sløni va tøørøw dalala tø ghwøy. <sup>7</sup> Sækwøtøram manhira wøzø, kar Andøranikwøse, læ Zhøwnyasø, mbøzliy niy nza ghøy li shi køeli køeli kwa førshina kwataja. Ghøshi bakanashiy, tøørøw falshi \*ka kwal Yesøw. Pørða ghøshi gha naa nøw Yesøw Køristøw kaa ngøra.

<sup>8</sup> Sækwøtøram Ampøliyatøse, ntsa ðee mbø sløn tsa Ndø sløkømmø. <sup>9</sup> Sækwøtøram 'Wørbø, ntsa nza ghwømmø mbø ghøra sløni Køristøw li. Zhini mba'a ghwøy sækwøtøra Søkakisø ntsa ðee. <sup>10</sup> Sækwøtøram Apeløse, ntsaa sahwø ngøra'wø ta kwøma Yesøw Køristøw, saa zhøghø ma hwøm kaa Yesøw. Sækwøtøram mbøzli køghi tsa Arisøtøbøl gwanashi. <sup>11</sup> Sækwøtøram manda Herøwdiwøn, mba'a ghwøy sækwøti mbøzliy nøw Ndø sløkøpø køghi tsa Narshisø gwanashi ðiba.

<sup>12</sup> Sækwøtøram zhamøhimmø, kar Tørifønø læ Tøriføwse, shi

mbø ghøra sløni Ndø sløkømmø Yesøw Køristøw. Zhini mba'a ghwøy sækwøti Pørshidø, nahwøti zhamømmø ði ghwømmø va, saa ghørahwø sløni Ndø sløkøpø va tøørøw. <sup>13</sup> Sækwøtøram Røføsø, ntsa tøra tøra tsa ta ghørancilø sløni Ndø sløkøpø. Zhini mba'a ghwøy sækwøtøra mbøghøy, saa sækø va mbø nighøhwøra nja zøghwø yakø na kwa hwør nø. <sup>14</sup> Sækwøtøram kar Ashinkøritø, læ Følegwan, læ Hermesø, læ Patørebøse, læ Hermasø, mba'a nihwøti niy tørmøbø mbøzli nza ghøshi li shi mbø nøw Yesøw gwanashi. <sup>15</sup> Sækwøtøram kar Filøløgwø læ Zhøwli mba'a kar Nere læ zhambøghøy, mba'a kar 'Walimpasø ghøshi læ nihwøti mbøzli Hyala nza ghøshi li shi gwanashi.

<sup>16</sup> Sækwøtim ghøn tsa ghwøy kwa jipø ghwøy kwøtiñ kwøtiñ tsa ghwøy wøzø wøzø. Mbø sækwøwøw na jakøvahi mbøzliy nøw Køristøw tikø gwanashi tsa shi kwørakwø ða.

#### *Kwa kørni gøzø kwøma Pøl*

<sup>17</sup> A ngwarmøhira, ø cø'wøwøwøy ya, ya tø ghwøy ghøn tsa ghwøy tøørøw va mbøzliy ði ma vaa zløbø shi ðanavøwøwø møndi va. Lø shi tsøgha ni va tihøvøri ghøshi mbøzli, ka søsø møhørlø mbøzli, ka køtiva ghwøy dzøvøgha gøla niva mbøzli ma. Kørakø pø ghwøy li shi! <sup>18</sup> Gøla niva mbøzliy, sløni Ndø sløkømmø \*Køristøw na sa ghøra ghøshiw. Hwør tsa shiy pøla ghøshi gwa'a tsøgha. Ka ghøshiy dzay, mba'a ghøshi fønøy ghani kaa ndø ta ngødi. Tsøgha ka ghøshiy ngøðøhwø mbøzli kwøð kwøð møhørlø ni.

<sup>19</sup> Ghwøy na na ghwøy kiy, gwa'a gwa'a sønay mbøzli njasa

dí ghwøy föti ta kwëma Ndë slëkëpë. Va tsëgha vëshirëe dalala të ghwøy ki. E dí ghwøy mëniñwøy ka mbëzli tsëhwëli tsëhwëli ni, ta mëni na wëzë na kwëma. Kala kabë ma na jikir na ghwøy dzëmbë. <sup>20</sup> Kwa kwëma dzaa nzay, ta zlerëvëri bërci \*ndë jaka tsa nzë dza Hyalaa bë zërkë kaa mbëzli, mba'a taa mëntëñwøy ka miy-dalahiy dzëkën. Mëntëñwøy wëzë hwër tsa ci Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw.

<sup>21</sup> Mbë sëkwëñwøy na Timëte, ntsa nza ghøy li kwa zëërë mbë ghëra slëni. Mbë sëkwëñwøy na manhira kar Lëshiyësë, lë Zhasañw, mba'a Sësëpater.

<sup>22</sup> Yën yën Tertiyësë tsasli na kwëma dí Pël naa gëzajwøy mbë zliya na. Avee sëkwëtëñwøy lë slën tsa Ndë slëkëpë tsaa jakëtëmmë va kwërakwë ki.

<sup>23</sup> Mbë sëkwëñwøy na Gayësë, ntsa nzëe këghi tsa ci. Këghi tsa ci ka mbëzliy nëw Yesëw basëva ta cë'wë. Mbë sëkwëñwøy na Erastë, ndë kësë gëna tsa fëy mëndi mbë mëlmë, mbë sëkwëñwøy zëmëmmë Kartëwsë difa.

<sup>24</sup> [Nza wëzë hwër tsa Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw nza kën ghwøy gwanañwøy. \*Amin!]

*Pël fal slën tsa Hyala*

<sup>25</sup> Ma Hyalay, a bërci vë tërëñw ta garëtëñwøy ghënzë kwa kwal tsa nzë kala ßarva ma njasa gëzëkë kwëma wëzë na va cikëvëri Hyala kee gëzë kaa mbëzliy dzëkën Yesëw \*Këristëw. Niy nza mbëradzëy, kwëma mbëmbë na niy nza na kala sënata mbëzli ndimndimndim.

<sup>26</sup> Ma nana kiy, mba'a cikëvëriy dzëti ngwëla, dza mëndi ka gëzëpë kwëmaa niy tsasliti mbëzliy gëzë kwëma

Hyalaa dzëkën Yesëw Këristëw mbëradzë. Mba'a hwëlfëhi mbëzli të hidi gwanashi favë kwëma va, njasa niy gëzëkë Hyalaa piy va ta kwa ndimndim, nza mbëzli mbëë dí föti vë, sa ka ghëshi ßanavë nefer shi.

<sup>27</sup> Va tsëgha na kiy, ë pë ghwëmmë fal Hyala ya pa' hwëmba. Ghënzë na kwa sënata kwëma kwëtita. Ghënzë Hyala kwa shëndëkë. Fal ghwëmmë të mbërkë slëni mënti Yesëw. \*Amin. Ava tifa kërayëe, nza ghwøy nza ki.

**Kwa taŋa zliya tsasli  
Pəl kaa ka  
Kwərıntə  
Kwəma dza  
ghwəmməə gha  
sənataa dzəkən  
zliya na**

Ghala pətsaa tsasli Pəl zliya nay, ghəci tē hidi ka Efesə nza na. Ghala vəghwə tsa vay, məlmə Kwərıntə na sa niy nza dikə na tē hidi ka Gerekə. Tərəŋw nza gəna va mbəzli mbəba, ka zhəghə dəvə tē hidi ka Rəm lə ni tē hidi ka Azəyəy, dzəvəri mbə məlmə va ka ghəshiy taŋə. Tərəŋw mbəzli mbəba niy məməni ghwərghwər ki, zhini mba'a ghəshi niy nəwvə ta mbəri tsa mbəzli ghəngən ghəngən.

Dza Pəl ki, mba'a tsəhəy mbə məlmə ka Kwərıntə va, ghəci mbə wə kwa baka wə ci. Aa hiy mbə məlmə va tir mən lə dəghəsə, ndəkwə ta mənti piya bakə, mba'a gəzanshi kwəma Yesəw Kəristəw kaa mbəzli mbəba. A ghwəy dza kəsay nəwər tsa va mbə zliya ka kwal Yesəw vəh 18. Ma sa dzay Pəl ki na, mba'a shiy ghəngən ghəngən ghati səsə məhərli mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə va, mba'a favə.

A Pəl tsasləhwə zliyahı ghəngən ghəngən fadə kaa ka Kwərıntə: Ma kwa taŋa zliya gha naa tsasli na tsəhəta nava va ghwəmmə ghwəmə shi ndatse niw, a zata. Kar Pəl gəzə kwəmaa dzəkən zliya va mbə 1 Kwərıntə 5:9-13. Ma kwa baka zliya ciy, a nava tsəhəta va ghwəmmə. Ghənzə na zliya har ghwəmmə naa «Kwa taŋa zliya tsaslanaghə Pəl kaa mbəzli mbə məlmə Kwərıntə».

Ma kwəma tsasli Pəl zliya na tiy, kwəma bakə na. Kwa taŋa kwəmay, dzəkən kwəma favə na vaa dzəkən shi, kwa bakay, ta zləbanshi kwəmaa dzəkən kwəmaa səti shi mba'a ghəshi niy tsaslanaghə zliya kaa Pəl, ta dəw dzəkən.

*Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1:1-9 Pəl səkwə ka Kwərıntə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta kwəma shi.

Vəh 1:10 pa' tē vəh 4:1-21 Pəl gəzə kaa ka Kwərıntə a ghəshi zlay tihəva kwa jipə shi.

Vəh 5 Pəl gəzanshi zləba ma kwəma rəfa rəfa na kwa jipə shi.

Vəh 6:1-11 Pəl gəzanshi zlay bə kwəma kwa jipə shi, ta dza ta sləka kwa kwəma mbəzliy nəw ma Yesəw.

Vəh 6:12-20 Kwəmaa fə shəndəkəə dzəti Ndə sləkəpə di na mbəzliy nəw Yesəw məni lə vəgha shi.

Vəh 7 Kwəmaa dzəkən bəva lə bəva na.

Vəh 8:1 pa' tē vəh 11:1 Dzəkən sləkə tsa sləkə ka nəw Yesəw ghən tsa shi.

Vəh 11:2-34 Njasa təbə mbəzliy nəw Yesəw məni mbə jakəva tsa shi.

Vəh 12 pa' tē vəh 14 Gəzə kwəmaa dzəkən bərzi bəpə Safə tsa Hyala ta məni shiy ghəngən ghəngən.

Vəh 15 Dzəkən zhakati tsa mbəzli mbə məti.

Vəh 16 Kwa kəri gəzə kwəma Pəl, mba'a səkwə tsa səkwə shi Pəl.

*Səkwəpə tsa Pəl*

<sup>1</sup> Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa harvə Hyala ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw \*Kəristəw. Sa təbanati na tsəgha,



va tsəgha harvəra na. Ghəy lə zəməmmə Səsəten tsasli na. <sup>2</sup> Kaa ngəñwəy ghwəy mbəzli Hyala nəw Yesəw mbə məlmə ka Kwərıntə gwanəñwəy tsasli ghəy zliya na, ngəñwəy ghwəy mbəzli mən̄ti Yesəw Kəristəw ka mbəzli Hyala. Ghənzə harəñwəy na ta nza ghwəy ka shi n̄zə. Mbəzliy tsəfəkwə kwa kwəma Yesəw Kəristəw gwanashi ya pa' kwəmafa na ghəshiy, ghənzə harashi na ta nza ghəshi ka shi n̄zə kwərakwə. Ndə sləkəshi na Yesəw Kəristəw, Ndə sləkəmmə ghəci kwərakwə. <sup>3</sup> Məntəñwəy wəzə hwər tsa n̄zə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndəñwəy zərkə mbə n̄zəy tsa ghwəy.

*Shi wəzə ni kwəmayə mbəzli ka Kwərıntə tə mbərkə Yesəw \*Kəristəw*

<sup>4</sup> Yən yən Pəl kiy, war mbə mananta 'wəsa n̄zee ya hwəmba kaa Hyala tə mbərkə kwəma ghwəy. Sa nzana, mba'a məntəñwəy wəzə hwər tsa n̄zə mbə jakəva tsa ghwəy lə Yesəw Kəristəw. <sup>5</sup> Mbə jakəva tsa ghwəy li kiy, dzəghwa Hyala mba'a ndəñwəy ya nimaba shi wəzə ni kwa kwal tsa n̄zə gwanashi. Dzəghwa tərəñw ghwəy sənata kwəma, mba'a ghwəy mbay gəzə kwəma kaa mbəzli wəzə wəzə. <sup>6</sup> Ma mən̄ta kwəma va tsəghay, sa nzana, ghala pətsaa niy gəzəñwəy ghəy kwəma Kəristəwəy, mba'a ghwəy zləbavə wəzə wəzə, lə nəfə kwətij. <sup>7</sup> Va tsəgha na kiy, sə tifa mba'a ghwəy tərhay mbə shi bə Hyala kaa mbəzli na na ghwəy ghwəy mbəzliy ndəghə vici dza Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw t̄zli tiw. <sup>8</sup> Ghəci ghəci Yesəw də'wə ghən tsa ci dza

naa kəətijwəy, ta mbə ghwəy garəñwəy lə bər̄ci, pa' tə kwa kər̄ni vəghwə. Vantaa fəti dzaa nza dzar kwa kabaka ghwəy fəca dza Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw zhəghəvaa səəkə. <sup>9</sup> Na Hyalaa harvəñwəy va ta nza ghwəy jakəjakə lə Zəghwə n̄zə Yesəw Kəristəw Ndə sləkəmməy, gəzə kwəma bakə bakə na kwa miy tsa n̄zəw! Ya namaba na kwəma gəzəkə nay, war tsəgha dza naa nza.

*Tihəva tsa kwa jipə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Kwərıntə*

<sup>10</sup> A ngwarməhira, a cə'wəñwəy ya lə slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw \*Kəristəw, a ghwəy yəməti miy tsa ghwəy gwanəñwəy ka sa kwətij tsa. Ka tihəva ghwəy kwa jipə ghwəy ma. Jakətim ghən tsa ghwəy wəzə wəzə, a kwəma mbə nefer ghwəy nza ka sa kwətij na, tsəgha məhərli ghwəy difa. <sup>11</sup> Va wa gəzee kwəma va tsəghay ngwarməhiray, sa nzana mba'a nihwəti mbəzli kəghi tsa zhaməmmə Kəlawə tsəhəshi tikə, mba'a ghəshi gəzara, ghwəyəy, mbə həərəva nza ghwəy kwa jipə ghwəy, kə ghəshi. <sup>12</sup> Ma tihəva tsa kwa jipə ghwəy va gəzə yay, avanay: Ya wa ndə mbə ghwəyəy, lə na ci gəzə kwəma na kwətij: «Pəl nəwee» kə tsahwəti, ma kə tsahwəti na: «Apələsə nəwee nee!» kə. Ma kə tsahwəti fa na: «Piyer nəwee!» kə. Ma kə tsahwəti di fa na: «Na neyey, Kəristəw nəwee nee!» kə. <sup>13</sup> Əy, kwəma zhini ghwəy tihəvəri Kəristəw kia? Yən yən Pəl na sa dəñwəvəgha mən̄di vəgha tsəm tə mbərkə jikir tsa ghwəy shəkəna? Naa lə slən tsa Pəl niy məntəñwəy mən̄di \*batem na pən? A ghwəy sənay

1:5 1:5 2Kwər 8:7 1:7 1:7 2Tes 1:7; Tit 2:13 1:8 1:8 Flp 1:6; 1Tes 3:13; 5:23 1:9 1:9 10:13; 1Tes 5:24; 2Tes 3:3 1:10 1:10-11 3:3; 11:18; 2Kwər 12:20; Ef 4:2-6; Flp 2:2; Zhñ 17:21-23 1:12 1:12 3:4; Apələsə: 3:5-6, 22; 4:6; 16:12; SləniKY 18:24; 19:1; Piyer: 1Kwər 3:22; 9:5; 15:5; Gal 2:9, 11-14; 2Kwər 10:7 1:14 1:14 Kirispəsə: SləniKY 18:8; Gayəsə: Rm 16:23-24

kwəmee mbə kwəma vaw pə ghwəy nanzə bay? <sup>14</sup> 'Wəsa nə ya kaa Hyala, sa nzana kala mənəhwə batemee kaa ndə mbə ghwəy, dzəghwakən kar Kərispəsə ghəshi lə Gayəsə. <sup>15</sup> Ya gar gəzə ndə nza mbə ghwəy na: «\*Batem tsa məntəra Pəl vay, lə slən tsa ci məntəra na» kə. <sup>16</sup> Eh! Yi sham ki, e zəzəwə tsahwəti ntsa mənəhwee batem kaa ngəci. E mənəhwə kaa Sətefanəsə ghəshi lə mbəzli kəghi tsa ci difa sham. Sənivee yən zhiniy mənəhwə batem kaa tsahwəti dzəghwakən mbəzli va difa kiw. <sup>17</sup> Sa nzanay, ghwənara Yesəw Kəristəw ta dza ta man-anshi batem kaa mbəzliw. Ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli ghwənara na. Ma yən mbə gəzə kwəma va ba na, ka gəzee lə sənata kwəma mbə ghən ndə ngəriw. Va way, vantaa məti mətiy Yesəw va vəgha tsəm mənta ka kwəma gəmta na.

*Bərçi Hyala, lə sənata kwəma nzə*

<sup>18</sup> Mba'a kə məndiy gəzə kwəmaa dzəkən məti \*Kəristəw va vəgha tsəməy, nja kwəma kama ghən ti, ka naa pəzli va mbəzliy dza ta zashi. Ma na ghwəmmə, ghwəmmə shi nza Hyala mbə mbəlimməy, a ghwəmmə sənay, lə bərçi Hyala na mbə kwəma məti Kəristəw vəgha tsəm, pə ghwəmmə. <sup>19</sup> Ava war tsəgha gəzəkə Hyala mbə Zliya nzə kwərakwə, ma kəy:

«Ta zamti sənata kwəma mbə ghən mbəzliy sənata kwəma dzee.

Zhini mba'ee banti məhərli mbə ghən ka məhərli!» kə.

<sup>20</sup> Tsəgha kə kiy, kwəma dza ka sənata kwəma tikə tə hidiy kəray lə sənata kwəma shi va

kia? Ya ka bənipə kwəma na tsahwəti pətsa dza ghəshiy kəray ti tiba na? Ya mbəzli nja mbəzliy ngəngərə ghəpə vaa dzəkən shi tikə tə hidiy na, nahwəti kwəma dza ghəshiy ghakə tiba na? Tiba teepəw! Na Hyalay, a cikəvəri, ma na sənata kwəma mbəzli tikə tə hidiy, kwəma kama ghən ti na, kə.

<sup>21</sup> A Hyala mənti shiy lə sənata kwəma nza, ka nashi mbəzli tikə tə hidiy. Ma ghəshi lə na shi va sənata kwəma na, kala bəti shi mənti Hyala va ghəshi nja shiy. Va tsəgha bəti ghəshi kwəma gəzə ghəy na nja kwəma kama ghən ti. Ma na Hyala nanzə kiy, lə kwəma bəti mbəzli va nja kwəma kama ghən ti tarəkə na mbəli mbəzliy banavə nefer shi. <sup>22</sup> Mbəzli \*ka Zhəwifəy, war ghəy nashi shi maɗaɗa maɗaɗa ni dza ghəy bəti kwəma va ka kwəma kataɗ na, kə ghəshi. Ma ka Gərekə nashi na, war ghəy sənanti kwəma va lə na ghəy sənata kwəma, kə ghəshi. <sup>23</sup> Ma na na ghəy na ghəy kiy, kwəmaa dzəkən Kəristəw tsa daɗwavəgha məndi vəgha tsəm na sa gəzə ghəy kaa mbəzli. Dzəghwa ka Zhəwifə nashi ki na, mba'a ghəshi bəti njasa ngəɗishim dzəmbə nahwəti kwəma gəmgəm na. Ma hwəlfə \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə na, nja kwəma kama ghən ti, ghəshi bəti. <sup>24</sup> Ma va mbəzli təravə Hyala ta nza ghəshi ka shi nzə, ya ka Zhəwifə na ghəshi, ya mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ghəshiy, a ghəshi sənay, mbə ci bərçi Hyala, lə sənata kwəma Hyala na Yesəw səvəri, kə ghəshi. <sup>25</sup> Ma na shi mənti Hyala va nighəshi mbəzli nja shi kama ghən ti shiy, a ghəshi taɗəti sənata kwəma ndə ngəri.

**1:16** 1:16 Stefanəsə: 16:15 **1:18** 1:18 Rm 1:16; 2Kwər 4:3 **1:19** 1:19-20 3:18-20; Mt 11:25; Rm 1:22 **1:19** 1:19 Ezay 29:14; Zhəwbə 12:13, 17; Ezay 19:12-14; 44:25 **1:21** 1:21 Rm 1:19-20 **1:22** 1:22 Mt 12:38; Zhj 4:48; SləniKY 17:18, 32 **1:23** 1:23 2:14; Gal 3:1; 5:11 **1:24** 1:24 1:18; 2:5; Kwəl 2:3 **1:25** 1:25 2Kwər 13:4

Ya ë nighëti mbëzli Hyala nja kwa daw bërci dibay, a bërci Hyala va daw ni tanjëti bërci va ndë ngëri.

<sup>26</sup> A ngwarmëhira, nighëtim di. Sënzënvay, ghwëy gwananjwëy, ghwëy mbëzli tëravë Hyala va na, mbëzli njaa shi nza ghwëy tay? Danj na ka sënata kwëma, dzar kwa sënata kwëma mbëzli tikë të hidï mbë ghwëy nay ghwëy ta na? Danj na hwëlfë ka hidï mbë ghwëy nashi ghwëy na? Danj na mbëzli dibëdibë ni va mbëzli tikë të hidï mbë ghwëy na? <sup>27</sup> Ma Hyala nanzë kiy, mbëzli zhëghëti mbëzli tikë va të hidï nja mbëzliy sënata ma kwëmaa tëravë na ta nza ghëshi ka mbëzli nzë. War ta mbë ghënzëë pakën ha'wë kën ka sënata kwëma. Mbëzli daw daw bërci ni va mbëzli tikë të hidiy tëravë na, ta mbë ghënzëë pakën ha'wë kën ka bërci. <sup>28</sup> Mbëzli gëmshi ni sëna mëndiy dzëkën shi, ka ndërëshi tikë të hidiy, ghëshi na shi tëravë Hyala ta nza ghëshi ka mbëzli nzë. War ta mbë ghënzëë sawavëri mbëzli dibëdibë ni tikë të hidï mënti Hyala kwëma va tsëgha. <sup>29</sup> Ma ghalaba kiy, ndë tïba ya kwëtij dzaa mbay këli ghën tsa ci kwa kwëma Hyalaw. <sup>30</sup> Hyala va jakayjwëy na lë Yesëw Këristëw. Dzëghwa na mba'a mënti Yesëw ta nza ghëci va ghëy ka na ghëy sënata kwëma sënata ghëy. Të mbërkë Yesëw Këristëw nighëmmë Hyala nja mbëzli slar slar ni, kwa mëtsë nzë sana. Mba'a ghwëmmë zhëghëmmë ka mbëzli nzë, mba'a mbëlantëmmë sëvëri mbë dëvë \*kwëma jikir na. <sup>31</sup> Ma mënti Hyala tsëghay, ta mbëë nza nja kwëma tsasliti mëndi va mbë Zliya. Saa ni va:

«War mba'a kë ndëë dï këli ghën

tsa ciy,  
lë kwëma mënti Ndë slëkëpë këë këli sa ci»kë.

## 2

*Kwataka kwëmaa dzëkën mëti Yesëw vëgha tsëm niy gëzë Pël kaa ka Kwërintë*

<sup>1</sup> Yën kwërakwë kiy ngwarmëhiray, ghala pëtsaa niy tsëhëree va mbë ghwëy ta gëzënjwëy kwëma shiy niy nza mbëmbë ni, dzëghwa mba'a Hyala citënjëyshiy, lë mëcana gëzë kwëma 'yahë'yahëta na niy gëzee kwëmaw. Dibay, lë sënata kwëma mbëzli tikë të hidï niy gëzee kwëmaw. <sup>2</sup> Sa nzanay, ghala yën ghwëla ta tsëhë mbë ghwëy na, niy tarëkë pëla nahwëti kwëmëe mbë ghwëy dzëghwakën Yesëw \*Këristëw gwa'a tsëghaw. Gaw dzëkën mëti mëtiy na va vëgha tsëm ta kwëma mbëzli jikir na niy gëzee kwëma. <sup>3</sup> Ghala pëtsa vay, war nja ntsa kama bëliti vë niy nzëyree mbë ghwëy. Tëranj niy ghërafä hazlëni, kala gwërgwëwë yën niy nza. <sup>4</sup> Yën mbë gëzënjwëy kwëma Hyalay, lë sënata kwëma tikë të hidï gar mbay ngëdïvënjwëy niy gëzënjwëy ya kwëmaw. \*Safë tsa Hyala niy cinjwëy na lë bërci, katanj na kwëma gëzënjwëy ya va, kë. <sup>5</sup> Ma sa favë ghwëy bërci Hyala mbë kwëma va tsëgha ki na, dza ghwëy mba'a ghwëy banavë nefer ghwëy kaa Yesëw. Të sa favë ghwëy kwëma sënata mbëzli tikë të hidï niy nzanaw.

*A Hyala sënata kwëma, njasa nza na*

<sup>6</sup> Ya tsëgha nzë nanzë kiy, mbë bananshi sënata kwëma nzee kaa mbëzliy tëhëshi mbë kwëma Hyala. Æ na na nzanay,

kwëma sënata mbëzli tikë tē hidī naw. Dīfay kwëma sënata mbëzli dikë dikë ni tikë tē hidī naw. Ta na niva mbëzliy, ta bëkwëshi dza ghëshi. <sup>7</sup> Ma gëla na ßananshee na sënata kwëma kaa mbëzliy, na Hyala sënata kwëma na nava, sa tē mbë. Ghala ghënzë ghwëla ta nga hidī niy tëravë Hyala sënata kwëma va, ta mbë ghwëmmë nzëy kwasëbë, mbë shëndëkë tsa nzë. Dza na mba'a mbëlëy, kalaa niy nata mbëzli kwatana. <sup>8</sup> Nava sënata kwëmay, sënata mbëzli dikë dikë ni tikë tē hidīw. Mba'a kë ghëshi niy sënata nzay, ka dza ghëshiy danwawëgha Ndë slëkëmmë tsa gwëranti shëndëkë va ti wëgha tsëm nzaw. <sup>9</sup> Ma kwëma mënti Hyala va tsëgha kiy, nja kwëma tsasliti mëndi va mbë Zliya nzë va na. Ma kë mëndiy:

«Shi sëakë ma ndë ngëriy nashi lë mëtsë ci, kala sëakë ghëciy favëshi lë slëmë ci.

Zhini kala sëakë ghëciy tækëhwë dzëkën shiy,

Ghëshi na shi gwëmati Hyala, mba'a fëyshi kaa mbëzliy dī» kë.

<sup>10</sup> Ghwëmmë na na ghwëmmë kiy, a Hyala cikëvërimmë shi va, lë Safë tsa nzë va dëwdew tsa. Na \*Safë tsa Hyalay, cëke' sënashi na shiy. Ya kwëma tækë Hyala mbëba mbëba nzëy, cëke' sënata na. <sup>11</sup> Mba'a kë ndë tækëti kwëma mbë nëfë tsa ci sanay, ndë tībaa sënata kwëma va kala war ghëci ghëci ntsaa tækëti kwëma va vaw. Ava tsëgha na lë Hyala kwërakwë ki, war Safë tsa nzë kwëtiy na saa sënata kwëma mbë nëfë nzë. Tsahwëti ndë tībaa sënataw.

<sup>12</sup> Ma ghwëmmë na na ghwëmmë kiy, a Hyala ndammë Safë tsa nzë dëwdew tsa. Safë tsa sëakë va mbëzli tē hidī naw. Safë tsa nzë ndammë Hyala,

ta mbë ghwëmmë sënashi shi ndammë Hyala lë wëzë hwër tsa nzë.

<sup>13</sup> Ghala pëtsa ka ghëy gëzanshi kwëmaa dzëkën kwëma va kaa mbëzli kiy, lë sënata kwëma bënivë ghëy va mbëzli tikë tē hidī ka ghëy gëzëw, Safë tsa Hyala ka naa cinëy kwëma ka ghëy gëzë. Ka ghëy dza ki na, ka gëzë kwëmaa dzëkën Safë tsa Hyala kaa mbëzli nza Safë tsa va mbë nëfer shi. <sup>14</sup> Ma ntsa kama Safë tsa Hyala mbë nëfë tsa ciy, ka mbay tsava ndë zlëba shi cipë Safë tsa Hyalaw. Nja shi kama ghën ti shi ka naa nighëshi. Ka mbay naa favëshiw, sa nzanay, lë bërci Safë tsa Hyala ka mëndiy mbay tëravërihi. <sup>15</sup> A na ntsa nza Safë tsa Hyala mbë nëfë tsa ciy, aa sënay tëravëri shiy gwanashi. Ka mbay ndë ßanavë fëtiw. <sup>16</sup> Sa nzana, ma kë mëndi mbë Zliya Hyalay:

«Ndë tība mba'a sënata tækë kwëma mbë mëhërlī Ndë slëkëpë na?

Ndë tība gar canci kwëma ka na mëni na?» kë mëndi.

A na ghwëmmë ghwëmmë mbëzli nza Safë tsa Hyala mbë nëfer ghwëmmë kiy, tækë kwëma kwëtiy naa sa mbë mëhërlī ghwëmmë lë \*Këristëw.

### 3

*Slëni mbëzliy gëzë kwëma Hyala*

<sup>1</sup> A ngwärmëhira, ghala pëtsaa niy nzee mbë ghwëyëy, niy mbay ya gëzanwëy kwëma njasa ka mëndiy gëzanshi kwëma kaa mbëzli nza \*Safë tsa Hyala mbë nëfer shiw. Nja kaa mbëzli gëmshī ni niy gëzanwëyëe kwëma. Sa nzana ghalabay, war nja ndërāzhi ghwëlashi ni

të 'wa niy nza ghwëy, kala këlinjëwëy ghwëy mbë kwëma Yesëw \*Këristëw. <sup>2</sup> Kwëmaa niy bënijëwëy yay, nja 'wa ka mëndi vaa sa kaa zëghwë niy nza na, niy mënta naa dafaw. Sa nzanay, niy tëhënjëwëy ghwëy gar zëmë dafaw. Ya pa' sanay, tëhënjëwëy ghwëy gar zëmë dafaw. <sup>3</sup> Sa nzanay, ghwëlanjëwëy nza ghwëy mbë mëmëni shiy nja mbëzli tikë të hidî. Njana nzana mbë hërthë ghwëy kwa jipë ghwëy, ka mëmëni miyëy, ghala mbë ghwëy lë mbëzli tikë të hidîw, war nja mbëzli gwanashi ni tikë të hidî mëni ghwëy kwëma. <sup>4</sup> Mbë kwëma në ghwëy va: «Kwëma Pël nëwee!» kë tsahwëti. Ma tsahwëti bë na: «Na Apëlësë nëwee nee!» këy, kwëmer ka mbëzli gwanashi ni tikë të hidîy gëzë ghwëy nashi shi va sa?

<sup>5</sup> Ghënzë nja na na ghëy bakanajëy lë Apëlësë kiy, mbëzli nja washî ni nza ghëya? Mbëzliy ghëranta slëni Hyala nza ghëy gwa'a tsëgha. Na gëzanjëwëy ghëy kwëma Hyala, mba'a ghwëy bënavë nefer ghwëy. Ya wa ndë mbë ghëyëy, njasa bënavë Ndë slëkëpë nici bërci ta slëni ghërati na slëni ci mbë ghwëy. <sup>6</sup> Nja ka za mënijëy ghëy. Yënëy, hwëlfë tsanjëwëy mbë hidî, dza Apëlësë mba'a ganavë yam. Ma ntsaa pësëti shi va ka këlitishiy, Hyala na. <sup>7</sup> A ghwëmmë sënay, na na kar ndë tsënjwë shiy, lë ndë ga yam kaa shiyëy, mbëzli përshi ni na ghëshiw. Hyala kwëtita ghënzë saa pësëtishi, ka këlitishi, na sa nza dikë ti mbë kwëma va gwa'a tsëgha. <sup>8</sup> Shiy tëhëvëri kar ntsaa tsënjwëti shiy lë ntsaa ganshi yam tibaw. Yëmyëmshi

na ghëshi. Ya wa ndë mbë shiy, ta wanci zhëmë slëni ci dza Hyala ge'i ge'i lë slëni ghërati na. <sup>9</sup> Ghëy bakanajëyëy, kaa Hyala ghëra ghëy slëni jakë. Ma ghwëy na, nja za Hyala ghwëy mënijëwëy kwërakwë ki.

Lë tsahwëti fir dibay, nja ciki tsa nga Hyala nza ghwëy. <sup>10</sup> Sa dzee ge'i lë ni ya bërci ndara Hyala ta ghëra slëni nzëy, mba'ee ghati ghëra slëni mbë ghwëy nja ndë nga ciki tsaa gwërantiy sënay fë sëda ciki. Sa fëtee sëda ciki wëzë wëzë na, dza tsahwëti ndë na, ka nga cikiy sati të sëda va ki. Nanzë kiy, ya wa ndë mbë ka nga shiy na, mëni të ghëci mëhërli wëzë, mbë shi nga naa sati. <sup>11</sup> A na sëda ciki nacy, a Hyala garëy gwa'a, ghëci na Yesëw Këristëw. Tsahwëti ndë tîba ka mbay fëti nahwëti sëda ciki ghwëlaw. <sup>12</sup> Ma ka nga shiy ki na, ka nga shiy sati të sëda ciki tsa va. Ka nga niy nga lë tsahi mbëzë, nihwëti na, të tsahi bënba, nihwëti na, lë \*hërezli ka bërci nza dimë ti shi, nihwëti bë na, lë shëghwë, ma nihwëti na, lë mëzadî, nihwëti dibë na lë jivëti, tsëgha. <sup>13</sup> Fëca dza ngwëvë nza kiy, ta dzëti ngwëla dza slëni ndë dza ya tsamabë ndë ci gwa'a. Sa nzana fëcavay, lë ghwë dza Hyalaa dzëghë slëni ghërati ndë ya tsamabë ci gwa'a. Ta sënay nda slëni wëzë naa ghërati ndë, nda slëni jikir naa ghërati na. <sup>14</sup> Ma ntsa dza na ci slëniy ndita ma va ghwë ghalabë kiy, ta wanci zhëmë ci dza Hyalaa dza. <sup>15</sup> Mba'a kë ghwë dzaa ndëhwë na ndë slëniy, ka dza Hyalaa wanci zhëmë ci kaa tsava ndëw. A Hyala taa mbëlanti nanzë, ë na na nzanay, ngahë dza naa mbëli. Nja

**3:2** 3:2 Ebr 5:12-13; 1Pi 2:2 **3:3** 3:3 1:10-11; Gal 5:19-20 **3:4** 3:4-5 1:12 **3:6** 3:6 SlëniKY 18:4, 11, 24-28 **3:8** 3:8 4:5 **3:9** 3:9 Mt 13:3-9; Ef 2:20-21; 1Pi 2:4-6 **3:10** 3:10 1Kwër 15:10 **3:11** 3:11 Ezay 28:16; SlëniKY 4:11-12 **3:13** 3:13-15 Rm 2:6; 2Kwër 5:10 **3:15** 3:15 Zhëwdë 23 **3:16** 3:16 6:19; Rm 8:9, 11, 15; 2Kwër 6:16; Gal 5:25; 1Pi 2:5

ntsaa zləghwəkəvəri ghən tsa ci mbə jipə ghwə.

<sup>16</sup> Ghwəy kiy, ə sənay ma ghwəy, ciki tsa Hyalaa gə ghwəy, ka nzyə Safə tsa nzə dəwdəw tsa mbə ghwəy pə ghwəy shəkəna?

<sup>17</sup> Mba'a kə ndə lafamti ciki tsa Hyala vay, ta zamti tsava ndə dza Hyalaa dza kwərakwə. Sa nzanay, sa Hyala də'wə ghən tsa nzə na ciki tsa va. Ciki tsa vay, ghwəy na ki.

<sup>18</sup> Əntaa ndə dzaa gwəravəə ngəditi ghən tsa ci gəm ma, war mba'a kə ndə mbə ghwəy nay ghən tsa ci nja ntsaa sənəmti kwəma dzar kwa kwəma tikə tə hidiy, ghən tsa ciy səəti tsava ndə. Wəzəba mənuy na nja \*hil na va mbəzli tə hidī. Ma nza ghəci mbəə kwəmavə mənuy ka ntsaa sənata kwəma tsa katanj tsa ghalaba ki. <sup>19</sup> Sa nzanay, na ndə ngəri va kwəma sənata na tikə tə hidī na, nja shi kama ghən ti nighəti Hyala. Ta na navay, a məndi tsasliti mbə Zliya Hyala, ma kə məndiy:

Lə sənata kwəma shi də'wə ghən tsa shi kəsəy Hyala mbəzliy sənata kwəma va, kə məndi!

<sup>20</sup> Zhini ma kə tə tsahwəti pi ba na:

A Ndə sləkəpə sənata təkə kwəma mbə məhərli mbəzliy sənata kwəma gwa'a gwa'a.

Aa sənay kwəma gəmta na na, kə.

<sup>21</sup> Ghənzə tsəgha kiy, əntaa ghwəy dzaa dzanwəy ta vəshi lə ke ngəri, ka gəzə, mbəzli ntsa tsa' tsa va nza ghəy, pə ghwəy ma. Kwəma ka ghwəy sənata, sə tifa kala sa ghwəyəw. <sup>22</sup> Ya yən yən Pəl sana, ya Apələsə, ya Piyerəy, shi ghwəy nza ghəy. Ya shi tə hidī ni, ya piy tsa piy ndə ngəri, ya mətuy bəpəy, war shi ghwəy na

ghəshi. Ya shi mbə vəghwə tsa sənəzəna ni, ya ni mbə vəghwə tsaa dzaa nzay, war shi ghwəy na ghəshi. <sup>23</sup> Ma ghwəy kwərakwə ki na, shi Yesəw Kəristəw ghwəy. Ma Yesəw Kəristəw na, sa Hyala ghəci kwərakwə ba, tsəgha.

## 4

### *Ka kwal Yesəw Kəristəw*

<sup>1</sup> Na na ghəy, ghəy \*ka kwal Yesəw kiy, ka ghəra sləni Yesəw \*Kəristəw nza ghəy. Mbəzli banavəshi Hyala kwəma nzə niy mbələy na, ta gəzə ghəshi kaa mbəzli nza ghəy. Ava tsəgha kə mbəzli bətənjəy gwa'a tsəgha.

<sup>2</sup> Ma niy təbə na nanzə kiy, ntsa banavə məndi sləni mbə dəvə ci na, mba'a məniti sləni va lə kwal. <sup>3</sup> Na neyey, ka shashara kwəma gəzə ghwəy dzəkən yaw, ya ndə njaa na Pəl nə nihwəti mbəzliy, kwəma tifa shasharaw. Ya yən də'wə ghən tsee sanay, ka mbay yaa ni ntsa tsa' tsa nzee pənəw. <sup>4</sup> Ya tsəgha nata mee kwəma gəmgəm na mbə nəfə tseyey, ka dzee mbay ni kwəma gəmgəm na vəyaw pənəw. Ndə sləkəra dza naa slara nee ngwəvə gwa'a tsəgha.

<sup>5</sup> Va tsəgha na kiy, ka mbatsə sla ngwəvə ghwəy dzəkən sləni mbəzli di ma. Ndəghətim vici dza Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw səəkə ti. Sa ka na səəkəyəy, ghəci dza naa bəkəvəri shi mbəmbə ni dzar mbə kwəsli gwanashi, mba'a bəkəvəri kwəma təkə mbəzli mbə nəfer shi. Ma fəcava kiy, ya wa ndə na, ta falti dza Hyala ge'i lə sləni ghərati na.

<sup>6</sup> A ngwarməhira, ma kwəma gəzanwəy ya vaa dzəkən ghən tsa ghəy lə Apələsə gwanata kiy, ta mbəə kəətītənjəy nə ya, nza ghwəy mbəə bənivə kwəmaa

sɛvɛri mbɛ. Ta mbɛ ghwɛy nɛw kwɛma lɛ kwal tsa nzɛ, njasa tsasliti mɛndi mbɛ Zliya Hyala gwa'a tsɛgha. Ɖntaa ghwɛy dzaa dzaɲwɛy ta vɛshi lɛ tsahwɛti ndɛ, ka ndɛrɛ tsahwɛti ma. <sup>7</sup> Ya gha gha ntsaa bɛti ghɛn tsa gha va nja pɛrɲa kiy, wa ntsaa ni, pɛrɲa nza gha mbɛ nihwɛti mbɛzli kɛ ngɛɲaa? Nima shiy na ni kwɛmavɛ gha va lɛ bɛrci gha, kala kama Hyala ndaɲa shi kia? Hyala kɛ ndaɲa shi va gha gwanashi kiy, tawa dzaɲa gha ta kɛli ghɛn gɛm njasa nzana lɛ bɛrci gha gha kwɛmavɛ shi va gha va diba kia?

<sup>8</sup> Mɛnim kwɛma ghwɛy gwɛla, a ghwɛy kwɛmavɛ shi dɛ ghwɛy gwa'a gwa'a nana na ghwɛy ki. Ka shiy mɛniɲwɛy ghwɛy kwa kwal Hyala. A ghwɛy ghati mɛni mazɛ kala ndɛghɛɲɛy ma. Jɛw niy dza naa nza, ghwɛy mɛniɲwɛy ka mezhihɛ nza katanɛw. Ghalabay ta kwɛmavɛ mɛni mazɛ dza ghɛy, ghɛy ka kwal Yesɛw kwasɛbɛ ghwɛy nza. <sup>9</sup> Ma na na ghɛy ghɛy ka kwal Yesɛw, yɛn nighɛ nee kiy, war ka mbɛzliy kɛray lɛy hwɛm gwa'a gwa'a nighee Hyala fɛyɲɛy mbɛ mbɛzli. Nja mbɛzli slanakɛnshim ngwɛvɛ mɛti, ta dza mɛndi ta bɛkwɛshi tɛ bɛghɛ kwa kwɛma mbɛzli gwa'a gwa'a. A Hyala fɛyɲɛy ka mbɛzli dza mɛndiy basɛva gwa'a gwa'a ta nighɛshi, ta nighɛshi ka kwal Hyala, lɛ mbɛzli tɛ hidɛ gwa'a. <sup>10</sup> War nja ka gezekiki zhɛghɛɲɛy ghɛy va mbɛzli tɛ hidɛ, tɛ sa gɛzɛpɛ ghɛy kwɛma Yesɛw Kɛristɛw na ghɛy ki. Dzɛghwa ghwɛy na ghwɛy ki na, njasa bɛtɛɲwɛy mɛndi ka mbɛzliy sɛnata kwɛma tɛ sa jakɛɲwɛy ghwɛy lɛ Yesɛw

Kɛristɛw ghwɛy nighɛti. War nja mbɛzli daw daw bɛliti ni nighɛɲɛy mɛndi. Dzɛghwa ghwɛy na ghwɛy ki na, njasa bɛtɛɲwɛy mɛndi ka ka bɛliti ghwɛy nighɛti. Ɖ tsɛɛrɛɲɛy mɛndi na ghɛy ki. Ma ghwɛy na, njasa fɛ mɛndi dikɛɛ dzɛti ghwɛy ghwɛy nighɛti. <sup>11</sup> Ya pa' ndatsɛ sanay, mbɛ ghɛraɲɛy na ma lɛ ndir gwa'a. Ya kwɛbɛɲɛr kɛn ghɛn ghɛy na, war shi hali hali ni. War ngɛra'wɛ mɛndiy sanɛy tɛgɛm tɛgɛm, war ɛ ghɛy dadanɛrɛ war danɛrɛ. <sup>12</sup> Ɖ mɛti ghɛy dzɛmbɛ ghɛra slɛni lɛ dɛvɛ ghɛy ta mbɛ ghɛy kwɛmavɛ shi zɛmɛ ghɛy. Ya tsɛɛrɛtɛ tsɛɛrɛɲɛy ndɛ na, war mbɛ cɛ'wɛ Hyala ghɛy ti a ghɛnzɛ tɛfanati miy tsa wɛzɛ tsa. Ya war ɛ sanɛy mɛndi ngɛra'wɛ na, war mbɛ sɛ'wa ghɛy. <sup>13</sup> Ya ɛ gɛzɛ mbɛzli \*kwɛma jikir naa dzɛkɛn ghɛy na, ka gɛzanshi kwɛma kwa kwɛma pɛɛsli. War nja kwashebi tɛ kɛsɛkɛ nighɛɲɛy mbɛzli tɛ hidɛ, nja shi kwa dɛlagwa vi'i.

<sup>14</sup> Ma kwɛma tsasliɲwɛy ya na tsɛtsɛy, ta mbɛ ha'wɛ ghɛraɲwɛy va kwɛma mɛni ghwɛy va nɛ yaw. Ɖhɛɲ, kwɛmaa sava dɛɛ ciɲwɛy. Sa nza ghwɛy ndɛrazhee dɛtee. <sup>15</sup> A na nee, ya njaa kwɛmavɛ ghwɛy nihwɛti mbɛzliy bɛniɲwɛy kwɛma Yesɛw Kɛristɛw lɛy hwɛmee dan tsa shiy, war yɛn kwɛtira na dɛɲwɛy mbɛ kwɛma Hyala, yɛn yɛn Pɛl. Sa nzanay, ghalaa pɛtsaa gɛzɛɲwɛy ya yɛwɛn kwɛma wɛzɛ na banavɛ ghwɛy nefer ghwɛy kaa Yesɛw Kɛristɛw. <sup>16</sup> Va tsɛgha cɛ'wɛɲwɛy ya a ghwɛy mɛni kwɛma njasa mɛnee va. <sup>17</sup> Ava va tsɛgha ghwɛnayɲwɛy ya Timɛtɛ, ghɛci zɛghwee dɛɛ, saa kɛsɛvɛ

**4:7** 4:7 Gal 6:3 **4:9** 4:9 Rm 8:36; Ebr 10:33 **4:10** 4:10-13 2Kwɛr 11:23-29 **4:10** 4:10 3:18 **4:12** 4:12 Lk 6:28; SlɛniKY 7:60; Rm 12:14; ghɛra slɛni lɛ dɛvɛ: SlɛniKY 18:3 **4:13** 4:13 WahɛZher 3:45 **4:15** 4:15 Gal 4:19 **4:16** 4:16 11:1; Flp 3:17; 1Tes 1:6 **4:17** 4:17 Timɛtɛ: 16:10; SlɛniKY 16:1; 2Kwɛr 1:1

ghəra sləni Yesəw Kəristəw bekir dāvə. Ə ghwənəghənwəy ya, nza ghəci zhiniy ciŋwəy nzwəy tsee kwa kwal tsa Yesəw. Ka ciŋwəy njasa kee bananshi nzwəy kaa mbəzliy nəw Yesəw ya kwəmaba.

<sup>18</sup> Nihwəti mbəzli mbə ghwəyəy, ə dəmdəmə ghəshi hati, ka kəli ghən tsa shi, ka dzee zhiniy tsəhəra mbə ghwəyəw, kə ghən tsa shi. <sup>19</sup> War mba'a kə Hyala zləbati kiy, kwa kwəma jəw na ta tsəhəra dzee mbə ghwəy. Sa kee tsəhəray, nzee nata sləni mbata niva mbəzliy kəli ghən tsa shi va kwərakwə di. Əntaa ghəshi taa nza war kəray gəzə kwəma, sa mbata ghəshi gəzə nzwə gwa'a tsəgha, kala civa bərçi \*Safə tsa Hyala səvəri mbə shi. <sup>20</sup> Sa wana gəzee tsəghay, sa nzana mba'a kə Hyalaa sləkə ndəy, kwataka gəzə kwəma ka naa mbata gwa'a tsəghaw, kar bərçi Safə tsa Hyalaa civaa səvəri mbə. <sup>21</sup> Nama kwəmaa di ghwəy yən tsəhə mbə ghwəy li kia? Wəzəba lə ghədəm tsəhee ta də'wənwəy ta naa, naa wəzəba sahə kee dzəmbə ghwəy, ka ciŋwəy njasa dītənwəy ya na?

## 5

*Nighəm dzəkən ghən tsa ghwəy, ghwəy mbəzliy nəw Yesəw*

<sup>1</sup> Ya hwəmbay, war mbə favə kee nza məndiy gəzə kwəma ghwərghwər tsa mənti tsahwəti ndə kwa jipə ghwəy. Ə bəvə na mali dəy tsaa yakə, ka nza ghəshi li, kə məndi. Gəla tsava ghwərghwərəy, ya kwa jipə ka ta mbəri, mbəzliy nəw ma Hyala na, səəkə məndiy slavəw. <sup>2</sup> Ma zhini ghwəy dība ya tsəgha nzwə na, tapə ghwəy dzəmbənwəy mbə vəshi, ka kəli ghən tsa ghwəy. Ə sənay ma ghwəy kwəma gar

wahə ghwəy və na sava pə ghwəy na? Gar bəkəvəri gəla tsava ntsaa məni shi tsəgha ni va nza ghwəy mbə ghwəy. <sup>3</sup> Ma yən ta na tsee ghən, ya tsəgha kamee kwa jipə ghwəy də'wə ghən tsee sənzwəvay, war mbə ghwəy na təkə kwəmee. E slavəri ngwəvəə dzəkən ntsaa mənti gəla shi ha'wə ha'wə ni va tsəgha ni njasa nzee tifa mbə ghwəy. <sup>4</sup> Lə Slən tsa Yesəw \*Kəristəw Ndə sləkəmmə slavəree ngwəvə ci, basənwəyəm, war tifa dza təkə kwəmee nza mbə ghwəy kwərakwə, zhini tifa bərçi Yesəw Ndə sləkəmmə. <sup>5</sup> Sa ka ghwəy basənwəyəy, nza ghwəy zlanay gəla ntsa tsəgha tsa va kaa \*ndə jaka tsa Hyala mbə dāvə ci, ta mbə jikir tsa məni na vaa irəvəri, nza Hyala mbəə mbəliti piy tsa ci fəca dza Ndə sləkəpəə səəkə ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli.

<sup>6</sup> Kwəma gar kəli ghən li na gəla kwəma vaw. A ghwəy sənay fir tsaa ni va: Is jəwə tsətsə ka məndiy manambə mbə ghwəpə, ka naa dza na, mba'a pəslivəri ghwəpə va gwanata, kə məndi. <sup>7</sup> Va tsəgha na kiy, bə pə ghwəy bəkəvəri \*kwəma jikir na va mənta nja \*is mbə ghwəy. A ghwəy nza dəwdew nja ghwəpə 'war hwadī na kama is mbə. E sənay a Hyala manamtənwəy ka mbəzli dəwdew ni, lə miymiy Yesəw sa mətīy na tə ghwəmmə. Ghəci mənīy na ka na ghwəmmə gamə ka məndi vaa sləy ta ta Hyala li mbə \*makwaghwa Pakə. <sup>8</sup> Ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəmmə təhəvərivammə lə shi gəmgəm ni va mənishi nja is. Tsə makwaghwa Pakə ghwəmmə, kala kama lə pəj tsa nza is mbə. Di na gəzəy, kala kama



kwəma jikir na lə ghwərghwər mbə ghwəmmə. Lə peŋ tsa kama is mbə pə ghwəmməwə tšə, dī na gəzəy, lə nəfə tsa dəwəfwə tsa, ka gəzə na katar na kwəma.

<sup>9</sup> Mbə nahwəti zliyeə va niy tsasləghəŋwəy yay, e niy gəzəŋwəy: Əntaa ghwəy jakəva lə mbəzliy mənī ghwərghwər ma, pən niy ni. <sup>10</sup> Ma mbə gəzə kwəmee vay, dzəkən mbəzliy mənī ghwərghwər gwanashi tə hidī niy nza naw. Dzəkən ka mənī mətšə ta shi ndə, lə ka ghəli, lə ka tata mbəreketi tikə tə hidī niy nza naw. A na mbəzliy mənī ni tsəgha ni va shiy tə hidī gwanashiy, ka təhəvərivay ndə li shi kala bərvay ndə tikə tə hidīw. <sup>11</sup> Ma gəla ntsaa niy nə ya va ka jakəva ghwəy li ma pənəy, gəla ntsaa ni va, ndə nəw Yesəw gee, kə, zhini, ndə ghwərghwər ghəci, ya ndə mənī mətšə ta shiy, ya ndə ta mbəri, ya ndə tsəhtšəhə lə mbəzli, ya ndə ghighiva lə shi sa, ya ndə ghəli. Gəla tsava ndəy, ka jakəva ghwəy ya ta zəmə shi zəmə li ma nə ya. <sup>12-13</sup> Ma na mbəzliy nəw ma Yesəwəy, yən dza naa sla ngwəvəwə dzəkən shiw. Hyala də'wə ghən tsa nzə dza naa slanshi na shi ngwəvə. Ghwəy na na ghwəyəy, ghwəy dza naa sla ngwəvəwə dzəkən mbəzli nza ghwəy mbə nəw Yesəw li shi. Ma kə Zliya Hyalay: «Bəkəvərim ntsaa məmənī kwəma jikir na mbə ghwəy» kə, tsəgha pə ghwəy mənī ki.

## 6

*Ka har ghən tsa ghwəy ghwəy dzəti ngwəvəwə kwa kwəma mbəzliy nəw ma Yesəw ma*

<sup>1</sup> Mba'a kə kwəma səti mbəzli kwa jipə shi mbə ghwəy

ghwəy mbəzliy nəw Yesəw kiy, a shiy mənishi dza ghəshiy dzashi ta sləka kwəma va va mbəzliy nəw ma Yesəw, mbərəkə ghəshi zlay dza ta sləka nzə va mbəzli Hyalaa? <sup>2</sup> Ə sənay ma ghwəy mbəzli Hyala dza naa sla ngwəvəwə dzəkən mbəzli tə hidī, pə ghwəy shəkəna? Ghwəy kə dzaa sla ngwəvəwə dzəkən mbəzli tə hidī kiy, a shiy mənishi dza ghwəy mbay ma slavəri na jəw na kwəmaa? <sup>3</sup> Ə sənay ma ghwəy, ya ka kwal Hyala shi na, ghwəmmə dza naa slanshi ngwəvə, pə ghwəy shəkəna? Tsəgha kə kiy, wa shiy mənishi dza ghwəmmə mbay ma slavəri kwəma tikə tə hidī kia? <sup>4</sup> Ka mənidiy nighə kiy, war nə ma kwəma tsahwə kə kwa jipə ndə lə ntsa nəw ghəshi Yesəw li na, gwa'a ka dza ta pəla ntsa tə ngwəla, kama kwal dikə tsa mənə ge'i dzar kwa kwal tsa mbəzliy nəw Yesəw, ta sləka kwəma va. <sup>5</sup> Ka ghəraŋwəy ha'wə nanzə va gəla nava kwəma sa pən? Ə nzana kala ntsaa sənata kwəma mbə ghwəy ya kwətiŋ nzə, gar mbay ghəciy sləkati kwəma kwa jipə ngwərməmə mbə nəw Yesəw ki shəkəna? <sup>6</sup> Kay, niy təbə na ndə mbə ghwəy pəmə zəmbəghəy tsa mbə Yesəw \*Kəristəw dzəti ngwəvəwə kwa kwəma mbəzliy nəw ma Yesəw Kəristəwəw.

<sup>7</sup> Talay, kwa vəghwə tsa nay ghwəy kwəma kwa jipə ghwəy, war ə ghwəy harva ka ghən tsa ghwəy dzəti ngwəvəy, a ghwəy shikəŋwəy kwa kwal Hyala dī naa gəzə. Ya ə mənətəŋwəy ndə kwəma gəmgəm na, ya ə ghələhwə ndə shi ghwəyəy, ka mbə ghwəy sə'wahwə sa? <sup>8</sup> Zhini pərba ghwəy ki na, ka məmənī kwəma gəmgəm na kaa mbəzli, ka ghəghəli shi shi. Ya tsəgha

na ghëshi ka ngwarmëhijwëy kwa kwal Hyala. <sup>9</sup> Æ sënay ma ghwëy, ka dza ka mëni kwëma gëmgëm naa tsëhëshi të pëtsa slëkë Hyalaw pë ghwëy shëkëna? Ka ngëdijwëy kwëma ma, a na ka ta mbëreketi, lë ka ghwërghwër, lë zhër ka pëesli mi'i mbëzli, lë mi'i ta zhërëy pëesli lë nihwëti zhër, lë zhërëy sësël ghën tsa shi. <sup>10</sup> Lë ka ghëli, lë ka dï gëna, lë ka ghiva lë shi sa, lë ka zëmë mëtsëni mbëzli, lë ka gwëfëy, gëla niva mbëzli gwanashi na, ka tsëhëshi ghëshi të pëtsa slëkë Hyalaw. <sup>11</sup> Kwatanay, mbë mëni gëla shi va niy nza nihwëti mbëzli mbë ghwëy. Ma dza Hyala ki na, mba'a yabamtënjwëy kwëma ghwëy jikir na, mba'a mëntënjwëy ka mbëzli nzë, mba'a banti fëti kën ghën tsa ghwëy, lë slën tsa Yesëw Këristëw, mba'a lë bërci Safë tsa nzë va.

*Mënim kwëmaa dzaa fë shëndëkëë dzëti Hyala lë vëgha ghwëy*

<sup>12</sup> Ka nihwëti mbëzli bëlinëvë mbë ghwëyëy: «A kwal va ghëy ta mëni ya nimaba shi dï ghëy» kë ghëshi. Yan, tsëgha na nanzë, ë na na nzanay, ma mbë shi dï ghëshi va mëni kiy, gwanashi dza shi vaa nza, ka shiy këëtishiw. Ya yën dë'wë ghën tsee yën Pël sënzënvay, a kwal vëya ta mëni ya nimaba shi dëe. Æ na na nzanay, na nëe na, ka dzee zlanay ghën tsee kaa nihwëti shiy ta nzee ka mava tsa shiw. <sup>13</sup> Zhini ma kë ghëshiy ni dïbay, tawa ngati Hyala hwër kala ta shi zëmëa? Tawa mënti na shi zëmë kala ta zëmëshiy dzëghwa hwëra? kë ghëshiy ni. Eh yan, tsëghaa nava nanzë. Fëchawëti nanzë kiy, ta

zamti kar hwër lë shi zëmë dza Hyala bakanashi. Ma na vëgha ghwëmmë nanzë kiy, mënti Hyala ta mëni ghwërghwër liw. Ta mëni shiy fë shëndëkëë dzëti Ndë slëkëmmë Yesëw \*Këristëw li mënti Hyala vëgha, ma Ndë slëkëpë na, ta slëkë vëgha va. <sup>14</sup> Njasa mëtiy Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw va mba'a Hyala zhanakati mbë mëtiy, tsëgha dza naa zhanakatëmmë mbë mëti lë bërci nzë kwërakwë.

<sup>15</sup> Aa sënay ma ghwëy vëgha ghwëy va na, nahwëti bëla vëgha të Këristëw na pë ghwëy shëkëna? A shiy mënishii këe dzaa bëvë nahwëti bëla vëgha Këristëw ta dzaa tsëbatiy dzëti mali kwa ghwërghwëra? Ka mëniva nava kwëmaw. <sup>16</sup> Sënay ghwëy nanzë, ya wa ntsaa jakëy ta hëni lë mali kwa ghwërghwër na, mbër ka vëgha kwëtij na ghëshi li pë ghwëy sa? Tsëgha kë mëndi mbë Zliya Hyala. Ma kë mëndiy: «Ghëshi bakanashi na, mbër ka vëgha kwëtij dza ghëshiy nza» kë mëndi. <sup>17</sup> Ma na ntsaa jakëy lë Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëwëy, nëfë tsa kwëtij tsa na sa shi li naci ki.

<sup>18</sup> Ghënzë tsëgha kiy, ndëghwëm ghën tsa ghwëy va mëni ghwërghwër. Nihwëti kwëmër jikir jikir ni mëni ndë ngëri gwanashiy, war përikë përikëshi të ngwëlashi ka ghëshiy nza va vëgha ndë. Ma na ntsaa mënti ghwërghwëry, vëgha ciy yëdamti na dë'wë ghën tsa ci. <sup>19</sup> Aa sënay ma ghwëy dïba na, ghi tsa \*Safë tsa Hyala dëwdëw tsa na vëgha ghwëy pë ghwëy na? Hyala fambënjwëy na Safë tsa va mbë nefer ghwëy. Va tsëgha kiy, ghwëy zhini naa slëkë ghën

**6:11** 6:11 Tit 3:3-7; Ebr 9:14; 1Zhj 1:7 **6:12** 6:12 8:9; 10:23; Gal 5:13; 1Pi 2:16 **6:13** 6:13 Mt 15:17-19; 1Tes 4:3 **6:14** 6:14 15:15, 20; Rm 6:4; 8:11; 2Kwër 4:14 **6:15** 6:15 12:27 **6:16** 6:16 Ghava 2:24; Mt 19:5; Ef 5:31 **6:17** 6:17 Zhj 17:21-23; Rm 8:9-11; 2Kwër 3:17-18; Gal 2:20 **6:19** 6:19 3:16 **6:20** 6:20 7:23; Rm 13:14; 1Pi 1:18-19

tsa ghwəyəw, Hyala sləkəŋwəy na. <sup>20</sup> Sa nzanay tə shi nza dimə ti shi mbəərətəŋwəy Hyala. Va tsəgha na kiy, war kwəmaa dzaa fə shəndəkəə dzəti Hyala pə ghwəy mənī lə vəgha ghwəy gwa'a tsəgha.

## 7

*Zləba kwəmaa dzəkən kwəma nzəy tsa mbəzliy bətəvashi*

<sup>1</sup> Nana kiy, ta zləbanwəy kwəma dzee dzəkən kwəmaa niy dəw ghwəy va vəya mbə Zliya tsaslikəvəra ghwəy va. Ma nə yay, wəzə na va ndə ghəci kə nzəyəy kala bə mali ghəci. <sup>2</sup> Ya wəzə na tsəghay, kala dza kə ndəə mbəə nzəyəy tsəgha, ka na dza tapə dzəmbəy mbə məmənī ghwərghwər bə na, wəzə dza naa nzaw. Wəzəba bəvə zal na ci mali ka sa ci. Tsəgha ya namaba mali na, mba'a bəvə zata ka sa nzə kwərakwə. <sup>3</sup> Kwəma təbə zal mananta kaa mali ciy, ghənzə kə zal mənī. Mali kwərakwə na, ka mənī kwəma təbə maliy mənī kaa zata. <sup>4</sup> Mali sləkə na vəgha nzəw, sa zata na. Tsəgha zal kwərakwə, ghəci sləkə na vəgha ciw, sa mali ci na. <sup>5</sup> Əntaa ghwəy ini ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy lə mali gha ta jakəva tsa ghwəy ma. War ghwəy gəzəti na kwa jipə ghwəy li, ta hi jəw, ta mbə ghwəy cə'wə Hyala. Ma ləy hwəməy, zhini tə ghwəy jakay ghən tsa ghwəy tanjan, vantaa \*ndə jaka tsa Hyala həərəhwəŋwəy, sa dza ghwəy mbay ma sə'wati nzəyŋwəy kwətŋwəy.

<sup>6</sup> Ma kwəma gəzanwəy ya nay, ə nə ya war tsəgha ka ghwəy mənī pənəw. Mba'a ghwəy gar mənī tsəghay, wəzə na nə ya gwa'a tsəgha.

<sup>7</sup> Ma war vəya kə ta na tsee ghən nzay, e mbay gəzə, wəzəba nzəyshi mbəzli njasa nzee va kala bəva ma na, pən. Ma nanzə ki na, ka dza naa nza war wəzə tsəgha baw. Sa nzanay, ghəngən ndapə Hyala bərqi, kwətita na banavə na kaa tsahwəti ndə, zhini kwətita na banavə na kaa tsahwəti difa. <sup>8</sup> Ma na kwəma gəzee kaa zhər kama mi'i və shi, lə mi'i kama zhər və shi mba'a mi'i mbəreketiy, wəzə na ghəshi nzəyshi njasa nzee tsa, kala bəva. <sup>9</sup> Nanzə ki, kala dza kə ghəshiy mbay sə'watiy. Ə kə zal bəvə mali ci, mba'a mali bəvə zata. Wəzəba bəva dza naa nza, kən na dza ndəə nza, war mbə irəva lə maw nava kwəma dzaa nza.

<sup>10</sup> A na mbəzliy bətəvashiy, vanta kwəma gəzanshee. Yən gəzəkə naw, Ndə sləkəpə gəzəkə na, a kəy: Əntaa mali təhəva lə zata ma, kə. <sup>11</sup> Mba'a kə təhəvərivata liy, ə kə dzaa nzəyta kwətita kala bə ma tsahwəti zal. Aw na, mba'a ghəshi jakəshiy sləkati kwəma shi lə zata tsaa nza na va və, mba'a ghəshi zhintəvashi. Zal kwərakwə bay, əntaa ghəci təhə mali ci ma.

<sup>12</sup> Ma nihwəti mbəzliy tərmbəy, avanta kwəma gəzanshee də'wə ghən tsee, Ndə sləkəpə gəzə naw, mba'a kə ntsaa nəw Yesəw \*Kəristəw lə maliy nəw ma Yesəw, mba'a ghənzə zləbati nzəy lə zata tsa va wəzəy, əntaa zal tsa va dzaa tihə mali va ma. <sup>13</sup> Mba'a kə mali mbə nəw Yesəw Kəristəw lə zal tsaa nəw ma Yesəw, mba'a ghəci zləbati nzəy lə mali ci va wəzə difay, əntaa mali va dza barva və ma. <sup>14</sup> Va wa gəzee tsəghay, sa nzana ntsa Hyala mənīy zal tsa va tə mbərkə mali ci va mbə nəw Yesəw, maliy nəw ma Yesəw va difa na, ntsa Hyala ghənzə tə mbərkə zata tsaa nəw

Yesøw va. Kala tsøgha kø nzay, ka dza ndørazhi yakø ghøshiy nza ka mbøzli Hyala nzaw. Njana nzana tsøgha kiy, mbøzli nžø na ghøshi.

<sup>15</sup> Ma mba'a kø tsaa nøw ma Yesøw ndø mbø shiy dī ghøshiy tihøvørivashi, tihøvørivashi tø ghøshi. Ghalabay, kwøma yadamtī tsa mbø nøw Yesøw va ndø tībaw. Sa nzanay ta nza ghwøy mbø kwøma nžø cølikwø harvøjwøy Hyalaw. <sup>16</sup> Sønay gha, gha dzaa mbølitī zana, gha tsa mbø nøw Yesøw gha maliw. Ya zal tsa mbø nøw Yesøw ciy, sønay na ghøci dzaa mbølantī mali ci kwørakwøw. Ava tsøgha.

*Njasaa niy nza gha va ghala pøtsaa harvøjha Hyalay, tsøgha pø gha nzøjha*

<sup>17</sup> Ya wa ndøy, ø kø nzøyøy war njasaa niy børkanavø Hyala kwa sløkøpø va na ci kwøma ghala vøghwø tsaa niy harvø Hyala va ta nøw nžø. Ava tsøgha kee gøzø kaa mbøzliy nøw Yesøw gwanashi. <sup>18</sup> Sønžønva, mba'a kø ndø niy nžaa, ntsa sla\*sla fø'yasa tsa madī Hyala ta harøy, øntaa ghøci dzaa mbøla biydfamtī nava kwøma na. Kalaa niy slanti fø'yasa kø tsahwøti madī Hyala ta harøy, øntaa ghøci dzaa ni war yøn zhiniy slanti fø'yasa, kø ma. <sup>19</sup> Va sa nzanay, slanti ndø fø'yasa, lø slanti ma ndø gwa'ay, nahwøti kwøma tība mbø va Hyalaw. War ntsa mbø dfanta føti ta nøw kwøma gøzøkø na na ntsa vøshi na ti. <sup>20</sup> Ya wa ndøy, ø kø nzøyøy war njasa niy nza na va ghala pøtsaa harvø Hyala va ta nøw nžø. <sup>21</sup> Ya war ndø papa niy nza ndø ghala pøtsa har Hyalay, øntaa ghøci dzaa tøkø nahwøti kwøma ma. Mba'a kø gar kwømavø kwal tsaa mbaranti

ghøn tsa ci nanzø kiy, wøzøba mbøerøti na sa ci na. <sup>22</sup> Ka zøzø nahwøti kwøma ghøci ma, sa nzana, mba'a kø Hyala harvø ntsa papa tsa ta nøw nžøy, ka ntsaa sløwa ghøn tsa ci dza naa zhøghøy, sa nzana mba'a jakøy lø Yesøw \*Køristøw. Mba'a kø Hyala harvø ndø yaya tsaa sløwa ghøn tsa ci ta nøw nžø difay, ka mava tsa Yesøw Køristøw ka naa møniy. <sup>23</sup> A Hyala mbøerøkøjwøy tø shi nza dimø ti shi, ta nza ghwøy ka shi nžø. Va tsøgha kiy, øntaa ghwøy zhiniy mønti ghøn tsa ghwøy ka mevivi mbøzli difa ma. <sup>24</sup> A ghwøy favø bay ngwarmøhira, ya wa ndøy, ø kø nzøyøy kwa kwøma Hyala war njasaa niy nza na va ghala pøtsaa harvø Hyala va ta nøw nžø.

*Gøzø kwømaa dzøkøn mbøzliy søkø maa bøhwøvashi, lø dzøkøn mi'i mbøreketi*

<sup>25</sup> Nana kiy, ta zløbanjwøy kwøma dzee dzøkøn mbøzliy søkø ma bøhwø mi'i lø mi'iy søkø maa bøhwø zhø. Kwøma dæe va gøzanjwøyøy, yøn tøkøti na tsøgha, kwøma favee va Ndø sløkøpø naw. Tø mbørkø wøzø hwøer tsa møntøra Ndø sløkøpø va kiy, a ghwøy taa zløba kwøma dæe va gøzanjwøy.

<sup>26</sup> Mbø nee zøzø kwømay, wøzø na zhørey søkø maa bøhwø mi'i, lø mi'iy søkø maa bøhwø zhøer nzøyshi tsøgha, kala zhiniy pøla bøva, va kwøma ngøra'wø tsaa mømøniva tsa sønžønva. <sup>27</sup> Mba'a kø mali va ghay, ka nø gha wøzøba tøhamtee, pø gha ma. Kala bøvø mali pø ghay, ka pøla bø nžø gha ma. <sup>28</sup> Ya tsøgha gøzøkø yay, ø makee mbøzli va bøvaw. Mba'a kø ndø bøvø mali ciy, mønti \*kwøma jikir na naw. Mba'a kø zha bøvø

**7:15** 7:15 kama cølikwø: 14:33; Rm 12:18; 14:19; 2Kwø 13:11; Kwøl 3:15; Ebr 12:14 **7:16** 7:16 1Pi 3:1 **7:18** 7:18 Gal 5:1 **7:19** 7:19 Rm 2:25-29; Gal 5:6 **7:22** 7:22 Ef 6:6; Flm 16; 1Pi 2:16 **7:23** 7:23 6:20 **7:25** 7:25 1Tim 1:12-14 **7:26** 7:26 Zher 16:1-4; SløniKY 14:22; 1Tes 1:6; 3:3-4 **7:28** 7:28 Lk 21:23

zatay, mənti kwəma jikir na naw. Sa nzana tərənjwəy ngəra'wə va mbəzliy bətəvashi, va tsəgha niy gəzee tsəgha, ta mbəə mbəlanti mbəzliy bətəvashi ma, səvəri mbə ngəra'wə tsa va.

<sup>29</sup> A ngwärməhira, a nə ya kaa kwəma dəe va gəzə mbə kwəma vay: Ndal tərmbə vəghwəw, nanay, ka kəslibmə ghən ka mi'i war mbə kwəma mi'i shi ma. <sup>30</sup> Mbəzli mbə tihwəniy, ka kəslibmə ghən ghəshi mbə tihwəni ma. Ni mbə vəshi bə na, ka kəslibmə ghən ghəshi mbə vəshi ma. Əntaa ka papa shiy kəslibmə ghən mbə bəsə shiy ma. <sup>31</sup> Əntaa mbəzliy kwəmavə shiy tikə tə hidfi dzaa kəslibmə ghən mbə shi va ma. Sa nzana hidfi nashi ghwəmmə niy, ka dza ghəshiy nzəyshi war tsəghaw, ta kədi dza ghəshi. <sup>32</sup> Ka dəe ghwəy irəva lə zəzə kwəmaw. Ntsaa bəvə ma mali nacy, war kwataka dzəkən kwəma Ndə sləkəpə Yesəw \*Kəristəw gwa'a tsəgha na na ci təkə kwəma, ka pəla kwal tsaa məni kwəmaa təbanci. <sup>33</sup> Ma na ntsa nza mali və naci kiy, kar naa zhiniy təkəə dzəkən shi tə hidfi ni dibə, ta pəla kwal tsaa məni kwəmaa dzaa təbanta kaa mali ci <sup>34</sup> Na naci kiy, bakə mbə ka məhərli ciy təhəvərivata. Ghyehiy bəvə ma zhər, lə mi'i mbəreketiy kama ta zhər nashi kiy, war dzəkən kwəma Ndə sləkəpə ka ghəshiy təkə kwəma gwa'a tsəgha. Mba'a ghəshi banavə vəgha shi lə məhərli shi gwa'a gwa'a kaa Hyala. Ma na ta zal mali nanzə kiy, kar naa zhiniy təkəə dzəkən shi ka na mənti tikə tə hidfi, ta mbəə təbanci kaa zata. <sup>35</sup> Sa gəzanjwəy ya kwəma nay, ta mbəə makətənjwəy va məni kwəma di ghwəy nə yaw. War

ə dəe kətitənjwəy nza ghwəy mbəə məni naa təbə kwəma, ka nəw Ndə sləkəpə Yesəw lə nəfə tsa ghwəy kwətij, kala kəslibmə ma ghən mbə zəzəə dzəkən nihwəti shiy.

<sup>36</sup> Nanay, e diy gəzanjwəy kwəmaa dzəkən ndə lə makwa ci. Mba'a kə kar ndə lə makwa ci niy sləkati ndanishi kwa jipə shi, zhini kala zlay səəkə nzəghə zal tsa va ta makwa ci va, war mbə təkə ghəciy dzəkən kwəma nzə, mba'a nighəti njasa mənti na kwəma gəmgəm nay, ə kə bəvə makwa ci va. Wəzə mənti na. Kwəma jikir na mbə ya jəwəw. <sup>37</sup> Ma mba'a kə zal tsa va garəy tə kwəma təkəti na mbə nəfə tsa ci də'wə ghən tsa ci: «Yənəy, tə ghwəmzhi dəe nzəyra ka bə makwee va yaw nə ya» kə. Kala kama va sa daməti məndi, mba'a mbay kəsəti nzəghə ciy, wəzə mənti na ghəci kə zlata zha va kala bə ma. <sup>38</sup> Avanta bazhə tsa kwəma va: Mba'a kə ndə bəvə makwa ciy, wəzə mənti na. Ma mba'a kə ndə kala bə ma makwa ci dibay, ghəci na saa gwəraa mənti kwəma wəzə na.

<sup>39</sup> Kwal va mali nza zata tə ghwəməy, ta dza ghənzə ta bə tsahwəti zaləw. Ma mba'a kə mətiyəy, a kwal və ta bə tsa di na zal, kama zal tsa vaa ndə nəw Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw kwərakwə. <sup>40</sup> Ə na na nzana nanzə kiy, vəya na nee na, wəzəbə ghənzə nzəyta kala bə ma tsahwəti zal dza naa favə vəgha nzə. Ava tsəgha na nee gəzə kwəma. E sənay, a \*Safə tsa Hyala mbə nəfə tsee kwərakwə.

## 8

*Gəzə kwəmaa dzəkən zəmə shi tahwə məndi mbəri li shi*

**7:29** 7:29-31 Rm 13:11-13; 1Pi 4:7; Flp 4:5

**7:31** 7:31 1Zhnj 2:17

**7:33** 7:33 Lk 14:20

**7:39** 7:39 Rm 7:2-3 **8:1** 8:1-13 Rm 14:1-15:6 **8:1** 8:1 SləniKY 15:29; Rm 12:16; a diy mətsəhə bərci kaa mbəzli: 13:1-7; 14:1; 16:14; Zhnj 13:34; Rm 15:1-2; 2Kwər 8:7-8, 24; Gal 6:10; Ef 5:2

1 Nana kiy, ta zləbanwəy kwəma dzee dzəkən kwəma zəmə sliw tsa tahwə mēndi mbəri li.

Ma pə ghwəy mbə gəzə kwəma ghwəy: «A ghəy sənata kwəma gwanata» pə ghwəy. Yan, tsəgha na, ə na na nzana nanzə kiy, kar sənata kwəma vaa fambə ndə mbə kəli ghən tsa ci dība. A na dī, mbəzli kəə dīva kwa jipə shi kiy, kar naa mətəhanshi bərçi. <sup>2</sup> Mba'a kə ndə bəti ghən tsa ci nja ntsaa sənata kwəmay, sənata kwəma katan na tsava ndə njasa təbə na va Hyalaw. <sup>3</sup> Ma ntsaa fal ma ghən tsa ci, ka dī Hyala ghəciy, ava ntsa sənay Hyala ka ntsa nzə.

<sup>4</sup> Kwəmaa dzəkən sliw tsa tahwə mēndi mbəri li kiy, njaa naa? Ta zəmə dza ghwəmmə shəkənaa, naa kala dza ghwəmmə zəmə na? A ghwəmmə sənay, shi katan ni na hyeler kikihə mēndi, lə mbəreketi tata mēndi va tikə tə hidīw. Nahwəti Hyala tibaw, kwətīnta na Hyala tə ghwəmə. <sup>5</sup> A ghwəmmə sənay, mbə səsəwrə shi va nza mēndi, ka mbəzli miy kaa niy dzəy tə ghwəmə ya ni tə hidī njasa nza ghəshiy hyalahi. Dzəghwa dān hyalahi mənishi, dān shiy sləkəpə dība. Ya tsəgha na kiy, <sup>6</sup> ghwəmmə ta na tsa ghwəmmə ghən na, war Hyala mə ghwəmə kwətita na na ghwəmmə Hyala sənata ghwəmmə, ghənzə Didi tsa ngati shi nashi mətə gwa'a gwa'a, ghənzə saa ngatəmmə ta nza ghwəmmə ka shi nzə. Yesəw \*Kəristəw na tsa ghwəmmə Ntsaa sləkəmmə kwətīy. Ghəci mēnti na shiy gwanashi. War səkəvə dza ghwəmmə kwəməvə piy.

<sup>7</sup> Ya tsəgha nzə kiy, gwanashi sənata mbəzliy nəw Yesəw kwəma va tsəghaw. Sa nzanay,

a nihwəti mbəzli niy sənabəshi mbə kwəma ta mbəri, lə kwəma kihə hyeler. Ya war pa' ndatsə zəmə ghəshi shi tahwə mēndi mbəri li shiy, war lə ngə'wə ghən ka ghəshiy zəməshi. Sa təhəshi ma ghəshi mbə kwəma Hyala ki na, njasa ladamti ghəshi ghən tsa shi kwa kwəma Hyala lə zəmə shi tahwə mēndi va mbəri li shi ka ghəshiy nighəti. <sup>8</sup> A na na ghwəmmə kiy, a ghwəmmə sənay, ta na shi zəməy, ka məntəmmə ghəshi ka mbəzli wəzə ni kwa kwəma Hyalaw. Ya ə zəhwəshi ghwəmməy, ka məntəmmə ghəshi ka mbəzliy gwəra mbə kwəma Hyalaw. Ya kala zəhwəshi ghwəmmə dībay, ka nza ghwəmmə mbəzli gəmgəm niw, tsəgha.

<sup>9</sup> Ta na navay, ghwəy sləkə na ghən tsa ghwəy. A ghwəy mbay zəmə ya nimaba shi dī ghwəy. Nanzə kiy, mēni tə ghwəy məhərli vantaa kwəma gwəra ghən tsa ghwəy ta zəmə shiy dzaa shakambə nihwəti mbəzliy təhəshi ma kwa kwal Hyalaa dzəmbə mēni \*kwəma jikir na. <sup>10</sup> Sənzənva mba'a kə ntsaa təhəy ma kwa kwal Hyala nanja mbə ciki mbəri, ka zəmə dafa mbəri gha, gha ntsaa sənata kwəma vay, ta tsəkəwambə ntsa va dza gha mbə zəmə dafa mbəri va kwərakwə. <sup>11</sup> Ka gha nighə tsəgha kiy, mba'a tsa daw bərçi tsa va ndə zay tə mbərkə sənata kwəma gha va. Wəzə na tsəghaw, sa nzanay, zəmənja tsa mətīy Yesəw Kəristəw ti na. <sup>12</sup> War mba'a pə ghaa mēni gəla shi tsəgha ni kiy, kwəma jikir naa mēnti gha kaa zəmənja tsa mbə nəw Yesəw Kəristəw. Sa nzanay, sənata kwəma na nja ghaw. Sa zəməhwə na va shi vay, njasa ladamti na ghən tsa

ci kwa kwəma Hyala nighəti na. Kwəma mənti gha va tsəgha kiy, kwataka kaa zəmənə tsa va man-anati gha kwəma jikir naw, lə kaa Yesəw Kəristəw ta də'wə ghən tsa ci mənti gha kwəma jikir na. <sup>13</sup> Ma ghənzə tsəgha kiy, mba'a pən sənay a zəmərə tsa mbə nəw Yesəw dzaa dzəmbəy mbə məni kwəma jikir na, war tə mbərkə kwəma sliw tsa dzee zəhwə pənəy, wəzəba dzee zəmə ma sliw ghwəla na. Nəghətee dzaa təranti kwa kwal Hyala tsa ci.

## 9

*Njasa dī ma Pəl məni kwəma nza kwal və ta məni nze*

<sup>1</sup> Kwəma vay, tə ya də'wə ghən tsee dzee bərkətəjwəy. Sana sənəzvay, e sənay yən gwəra na ghən tsee. Ya ghwəyəy, a ghwəy sənay, Ndə kwal tsa Yesəw nzee, e nay Yesəw lə mətsee ghəci Ndə sləkəmmə. Ghwəy sanay, səvəri mbə sləni ghərancee kaa Ndə sləkəmmə Yesəw məniwəy ghwəy ka mbəzliy nəw ci. <sup>2</sup> Ya kala bətera nihwəti mbəzli ka ndə kwal tsa Yesəwəy, na na ghwəy na a ghwəy sənay ndə kwal tsa ci nzee, pə ghwəy. Nza tsa nza ghwəy vaa mbəzliy nəw Yesəwəy, ti dza məndiy sənay, ndə kwal tsa Yesəw nzee, kə məndi.

<sup>3</sup> Nihwəti mbəzliy tsəhtsəhə vaa dzəkən yay. Avanta kwəma kee zləbanshi: <sup>4</sup> Sənay ghwəy gar bəra shi zəmə lə shi sa nza ghwəy tə mbərkə sləni ghəree, pə ghwəy sa? <sup>5</sup> Ə kamee gar bəvə mali ka dza ta wə kwa zərə lə njasa nza Piyer va, lə njasa nza nihwəti \*ka kwal Yesəw va, lə nihwəti ng-warməhiy Ndə sləkəpə jəw jəw ni

na? <sup>6</sup> Ə nzana, ghəy lə Barnabəse na ghəy na, ghəy dzaa ghəra sləni ta pala shi zəmə ghəy na ghəy ki shəkəna? <sup>7</sup> Kwəma səəkə ghwəy nay ndə sawji mbə ghəra sləni ka wa zhəmə kaa ghən tsa ci də'wə ghən tsa cia? Kwəmaa tsava ndə za tsaa zəmə ma shi zakə naa? Ndə ndəghwə slay tifa kala sa 'wa ta slay makə na va na?

<sup>8</sup> Əntaa ghwəy dzaa təkə na, sa nzana tsəgha ke ngəri məni tikə tə hidi, va tsəgha gəzə Pəl kwəma va tsəgha pə ghwəy ma. Ya Zliya \*kwəma pəhəti Hyalay, tsəgha gəzəkə na kwərakwə. <sup>9</sup> Ma kə Hyala mbə kwəma pəhəti naa banavə kaa \*Məyizəy: «Mba'a pə gha kəəsəvə slay ta ghəra sləni mbə hay, əntaa gha pəhə shiy dzəti miy shi va nəghətaa ghəshi pərə ha va ma» kə. Kwataka dzəkən slay gəzə Hyala kwəma va gwa'a tsəgha nə ghwəy na? <sup>10</sup> Tibaw, dzəkən ghwəmmə gəzə Hyala kwəma va. Tə ghwəmmə tsasliti məndi mbə Zliya. Sa nzana, ya wa ntsa mbə zay, a təbəə fəy ghən tsa ci ta kwəməvə shi zəmə. Ntsaa də'wə ha dibay, a təbəə fəy ghən tsa ci ta kwəməvə na ci bəla. <sup>11</sup> Na ghəy ha tsəjwəti ghəy na kwəma Hyala gəzanwəy ghəy va ki. Ə nzana kwəma tərəjwta ghəy kwəməvə shi tə hidi va ghwəy, ka ni ghəy shi kwəməvə ghəy tə za zati ghəy shəkəna? <sup>12</sup> Ma nihwəti mbəzliy gəzə kwəma Hyala mbə kwəməvə shi zəmə ghəshiy nza va ghwəy na, ghəy na niy dzaa kwəməvəshi ma na? Ghəy dza naa gwəraa kwəməvəshi.

Ya tsəgha nze na ghəy kiy, ka dī ghəy məni tsəghaw. War ə ka ghəy sə'wa ya namafa kwəma, nəghətaa ghəy dzaa mənti shiy

**9:1** 9:1-2 4:9, 15; 15:8-10; 2Kwər 2:14-17; 3:1-3; 5:18-20; 10:7-8, 13; 11:5, 13; 12:11-13; Gal 1:1  
**9:4** 9:4 Lk 10:7-8; Mt 10:10 **9:6** 9:6 Barnabəse: SləniKY 4:36; 11:22-26; ghəra sləni ta pəla shi zəmə: SləniKY 18:3 **9:9** 9:9 Nəw 25:4; 1Kwər 10:11; 1Tim 5:18 **9:11** 9:11 9:4; Rm 15:27; Gal 6:6 **9:12** 9:12 SləniKY 20:34-35; 2Kwər 11:9

dzaa makəti mbəzli va səkə ta fa yəwən kwəmaa dzəkən \*Kəristəw wəzə na. <sup>13</sup> A ghwəy sənay mbəzliy ghəra sləni mbə \*ciki Hyalay, mbə shi bə mbəzliy səkəkə dzəmbə ciki Hyala tsa va ka ghəshiy kwəməvə ni shi shi zəmə. Mbəzliy slasla shiy ta ta Hyala dibay, kar ghəshiy kwəməvə na shi bəla mbə sliw tsa va ta zəmə ghəshi. <sup>14</sup> Ava tsəgha gəzəkə Ndə sləkəpə kaa mbəzliy dzaa gəzə Yəwən kwəma wəzə na kwərakwə ki, səvəri mbə kwəma ci va gəzəpə ghəshi dza ghəshiy kwəməvə ni shi shi dza ghəshiy zəmə, kə.

<sup>15</sup> Ma yən nee ki, ya war tsəgha niy nzee gar kwəməvə shi zəmə tə sləni ghəree na, səkəe dəwhwə sə va ndəw. Əntaa ghwəy dzaa ni shiy dəwee va ghwəy lə kwəma tsaslitte na, pə ghwəy ma, əhəŋ, wəzəba mətiree na, kən na kee dza ta dəw sə va ndə. Ma tsəghay, ka dza ndəə mbay ndəramti nee va kwəma vəshee li ghalaba kiw.

<sup>16</sup> A na Yəwən kwəma wəzə na na gəzee kaa mbəzliy, kwəma gar vəshee li naw. Sa nzanay, Hyala 'yapambəra na mbə gəzə nzə, war ghaa gəzə, kə kaa ngəra. Kala gəzə pənəy, a ngəra'wə dzaa nza kənee. <sup>17</sup> Yən kə niy tarəvə ghəra sləni va lə dī tsee nzay, e taa dəw zhəmə nza. Njana kama na yən tarəvə kiy, ka dəw zhəmee tiw, sləni sərakəndam na nava tsəgha, war ə dzee ghəra. <sup>18</sup> Ghənzə tsəgha kiy, a nee zhəmə dzee kwəməvə mbə sləni va kia? Nee zhəməy, ghənzə na gəzə Yəwən kwəma wəzə na va kaa mbəzli tə gəm, kala dəw zhəmə ti ya tsəgha na kwal vəya ta dəw zhəmə ti.

<sup>19</sup> Ma yən yən Pəl kiy, yən gwəra na ghən tsee, ndə tibiaa

sləkəra ya kwətīŋəw. Sa dzəghwa yay, mba'ee məniti ghən tsee ka maya tsa mbəzli tə hidī gwanashi, ta mbee kwəməvə kwal tsa kəətiti mbəzli dāŋ, ta mbə ghəshiy səkəkə ta nəw Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw. <sup>20</sup> Mba'a pən mbə \*ka Zhəwifəy, nja ndə ka Zhəwifə kee mənī kwəma, ta mbee kwəməvə kwal tsa kəətītishi ta banavə nefer shi ghəshi kaa Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw. Mba'a pən tsəhəra mbə mbəzliy nəw kwəma pəhəti Hyalay, ya tsəgha kama bərēci va kwəma vaa dzəkənee na, war nja ntsaa nəw kwəma va kee mənī kwəma, ta mbee kwəməvə kwal tsa kəətiti mbəzliy nəw kwəma va, ta banavə nefer shi ghəshi kaa Yesəw. <sup>21</sup> Mba'a pən tsəhəra mbə mbəzliy sənata ma kwəma pəhəpəhə na va dibay, war nja ntsaa sənata ma kee mənī kwəma. Ta mbee kwəməvə kwal tsa kəətītishi, ta banavə nefer shi ghəshi kaa Yesəw Ndə sləkəpə. Sa mənēe va tsəghay, ə kamee mbə nəw na dī Hyala kwəməw, əhəŋ, kwəma gəzəkə Yesəw na sava nəwee tsəgha. <sup>22</sup> Mba'a pən tsəhəra mbə mbəzliy təhəshi ma mbə nəw Yesəw Kəristəwəy, nja ntsaa təhəy ma kee mənī kwəma dība, ta mbee kwəməvə kwal tsa mətsahanavəshi bərēci mbə nəw Yesəw. Ya war gəla mbəzli njaa ni na shi tsəhəree vəgha shiy, war njasa nza ghəshi va kee bəti ghən tsee ta mbee kwəməvə kwal tsa kəətiti nihwəti mbə shi, lə kwal ghəŋghən ghəŋghən, nza ghəshi mbəə mbəlīshi. <sup>23</sup> Kwəma mənēe va gwanata tsəgha nay, ta mbə Yəwən kwəma wəzə na vaa dza kwa kwəma kwa kwəma, mba'ee kwəməvə nee bəla mbə kwərakwə nə ya.

**9:13** 9:13 Bəla 18:8-19 **9:14** 9:14 9:4 **9:15** 9:15 SləniKY 18:3 **9:16** 9:16 Zher 20:9  
**9:17** 9:17 4:1 **9:19** 9:19-22 10:23-24, 32-33; Rm 15:1 **9:19** 9:19 Mt 20:26-27 **9:20** 9:20  
 SləniKY 16:3; 21:20-26 **9:21** 9:21 Gal 2:3-4 **9:22** 9:22 Rm 1:13; 2Kwər 5:11; 11:29 **9:24**  
 9:24-25 Flp 3:12-14; 2Tim 2:4-6; 4:7-8; Zhk 1:12; 1Pi 5:4; ShiZhj 2:10



<sup>24</sup> A ghwəy sənay ki, mba'a kə mbəzliy kəsli bali ta nighə ntsaa dzaa gwəray, mbəzli dən ka naa nza mbə dzəghə bali va. Ma ntsaa dza vaa tanəti mbəzli gwanashi tə bali kiy, kwataka ghəci na sa ka mēndiy wanci zhəmə. Ghwəy kwərakwə kiy, ə pə ghwəy dīkəvanəwəy ta bali, ta mbə ghwəy kwəməvə zhəmə ghwəy. <sup>25</sup> Ma ntsaa dī dza ta dzəghəva lə baliy, kwatsəməta ka naa 'yapanavə kwəmaa dzaa kəətiti mbə bali va kaa ghən tsa ci. Na shi va zhəmə ka ghəshiy 'yapəva ti kiy, shiy dzaa kədīshi ka ghəshiy nza. Na na ghwəmmə va zhəmə dza ghwəmmə 'yapəva ti na ghwəmmə kiy, shiy dzaa nza va ghwəmmə ta kwa ndimndim na ghəshi. <sup>26</sup> Va tsəgha na kiy, nee bali kəslee na, bali ghwəlfəe kəslee tiw, nee dəvə ləkə yay, pəmta pəmta ləkə yaw. <sup>27</sup> Ə 'yapee vəghee də'wə ghən tsee, ka i, ta mbə ghənzəə fa kwəma vəya vantaa dzaa nza yən saa gəzanashi kwəma Hyala kaa nihwəti mbəzli bə na, zhini yən saa dzaa nza ləy hwəmra tə ngwəlara dība.

## 10

*Gar təra kwəma nza mēndi səvəri mbə kwəmaa mənta lə ka \*Izərayel*

<sup>1</sup> A ngwarməhira, e dī ghwəy təkətiy dzəkən kwəmaa niy mənta va lə jijihimmə mbəradzə, ghala pətsaa niy səvərishi ghəshi mbə hidī ka \*Ezhipətə kwasəbə \*Məyizə. Ghəshi gwanashiy, ta məkəkwə timbətimbə fakən Hyala kən shi niy nza ghəshi. Zhini gwanashi ghəshi tanəshi dzəvəri tə həl tsa ghəm tsa. <sup>2</sup> Ghəshi gwanashiy, \*batem na sava mananatishi Hyala mbə

timbətimbə va, mba'a həl tsa dzəvərishi ghəshi va ti. Mba'a ghəshi mənishi ka mbəzli ta səfa Məyizə tsəgha ki. <sup>3</sup> Ghəshi gwanashi niy zəməhwə na shi zəmə banakəshi Hyala səəkə mə ghwəmə bə. <sup>4</sup> Ghəshi gwanashiy, yam sa kwətin ni niy banavəshi Hyala. Yaməə hwə səəkə mbə kəlfə tsa fəy Hyala ta nza kwasəbə shi na shi sahəwə ghəshi va gwanashi. Ma kəlfə va kiy, ghəci na Yesəw \*Kəristəw. <sup>5</sup> A ghwəy nay, ya tsəgha nashi ghəshi shi madəna madəna ni va cintishi Hyala ngar tsəgha kiy. Mbəzli dənən niy mēnti na kwəmaa təbanta ma kaa Hyala mbə shi. Va tsəgha niy shikəshi ghəshi, mba'a ghəshi bəkwəshi mbə gamba va.

<sup>6</sup> Shiy mənishi va lə jijihimmə mbəradzə tsəgha ni kiy, ta mbə ghwəmmə təra kwəma ti shi mənishi ghəshi. Nza ghwəmmə mbəə ndəghwə ghən tsa ghwəmmə ndatsə, vantaa ghwəmmə dzaa maw mənī shi gəmgəm ni kwərakwə nja sa shi va. <sup>7</sup> Nihwəti mbəzli mbə shiy, a ghəshi niy dzəmbəshi mbə ta mbəri. Tsəgha tsasliti mēndi mbə Zliya Hyala, ma kə mēndiy:

Dzəghwa mba'a mbəzli ka Izərayel nzəyshi ka zəmə shi zəmə, ka sa tay tsa shi.

Ma ləy hwəm ki na, mba'a ghəshi satishi, ka tsə kwa kwəma mbəreketi shi va ki, kə mēndi.

Ghwəy na na ghwəy kiy, əntaa ghwəy dzaa tata mbəreketi nja ghəshi ma. <sup>8</sup> Nihwəti mbəzli mbə shi dībay, a ghəshi niy dzashiy dzəmbə mənī ghwərghwər. Dzəghwa Hyala mba'a niy

9:27 9:27 Rm 8:13; 13:14

10:1 10:1 Səvəri 13:21; 14:21-29

10:3 10:3 Səvəri 16:13-35;

Nəw 8:3; Cem 78:24-25

10:4 10:4 Səvəri 17:6; Cem 78:15

10:5 10:5 Bəla 14:29-30; Cem

78:31; Ebr 3:17; Zhəwdə 5

10:6 10:6 Bəla 11:4, 34; Cem 106:14

10:7 10:7 Səvəri 32:6

10:8 10:8 Bəla 25:1-9

zamtı mbəzli gar diwəy diwəy bakə mətsəkə mahkanti tē vici kwətiŋ, va ghwərghwər tsa va. Ghwəmmə na ghwəmmə kiy, əntaa ghwəmmə məni ghwərghwər nja ghəshi ma. <sup>9</sup> Nihwəti mbəzli mbə shi dibay, a ghəshi niy dzəmbəshi mbə məni shiy nighə kwəma Hyala kwa sləkəmmə. Mba'a shesher niy hacamtishi, ka bəkwəshi ghəshi gwanashi. Ghwəmmə na na ghwəmməy, əntaa ghwəmmə dzaa məni shiy nighə kwəma Hyala nja ghəshi ma. <sup>10</sup> Nihwəti mbəzli mbə shi dibay, a ghəshi niy dzəmbəshi mbə ngwəzlimə dzəkən Hyala. Dzəghwa \*ndə kwal tsa Hyala tsa səkə ta za mbəzli, mba'a səkə zamtishi. Ghwəy na na ghwəy kiy, əntaa ghwəy ngwəzlimə dzəkən Hyala ma.

<sup>11</sup> Shiy mənishi va lə mbəzli va tsəgha ni kiy, ta mbə nihwəti mbəzliy tēra kwəma ti shi mənishi ghəshi. Vantaa ghəshi dzaa zhiniy məməni gəla shi tsəgha ni va kwərakwə. Dzəghwa məndi, mba'a məndi tsaslambəshi mbə Zliya Hyala ta tsəhə sətəy dzəghwa sləmə ghwəmmə, ghwəmmə mbəzliy piy ni, ge'i lə kwa kərni vəghwə tsa.

<sup>12</sup> Va tsəgha kiy, ma ntsaa təkəti, e garəda wəzə wəzə kəy, ə kəə məni məhərli vantaa ghəci dzaa bəhwə tərə. <sup>13</sup> Ya war niməba shiy na shi nashi ghwəy va \*ndə jakaa mənəwəy, ta dzəghəwəy li shiy, tsəgha mananshi na kaa nihwəti mbəzli tē hidī gwanashi. A na Hyalay, war njasa gəzəkə na va dza naa məni kwəma. Ka dza naa banavə kwal kaa ndə jaka ta dzəghəwəy ghəci lə gəla

shi dza bərçi ghwəy nza daw ta sə'watishiw. Mba'a kə ndə jakaa mənəwəy shiy dzəghəwəy, war ta ndəwəy bərçi dza Hyalaa dza, ta mbə ghwəy sə'wahwəshi, ka səvərəwəy mbə shi va kala tərəwəy ma kwa kwal Hyala.

*Kərakə pə ghwəy lə ta mbəri*

<sup>14</sup> Va tsəgha kiy mbəzlee ni dī yay, kərakə pə ghwəy lə kwəma ta ta mbəreketi. <sup>15</sup> Ghwəy ghwəy mbəzli gəzanəwəy ya ni kwəmay, mbəzliy sənata kwəma nza ghwəy, təkətim dzəkən kwəma gəzəe va wəzə də'wə ghən tsa ghwəy, nda tsəgha na, nda kala tsəgha na. <sup>16</sup> Sa ka ghwəmmə vaa sa shi sa, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ghwəmmə mbə zəmə dəfaa zəzəə dzəkən Ndə sləkəpə, jakəjakə nza ghwəmmə lə Yesəw tə mbərkə miymiy ci va dī naa gəzə. Sa ka ghwəmmə vaa ngavəri peŋ, ghwəmmə mbə zəmə dəfaa zəzəə dzəkən Ndə sləkəpə dibay, jakəjakə nza ghwəmmə lə Yesəw \*Kəristəw tə mbərkə vəgha ci va dī naa gəzə. <sup>17</sup> Njana nzana kwətiŋəy peŋ kiy, ya tsəgha nza ghwəmmə dəŋ ghwəmmə mbəzliy zəməy, vəgha kwətiŋ nza ghwəmmə. Sa nzanay, ghwəmmə gwanammə zəmə na peŋ tsa kwətiŋ tsa va.

<sup>18</sup> Təkətim tə kwəma nja kwəma hwəlfə ka \*Izərayel dī. Mbəzliy zəmə shi sləy məndi ta ta Hyalay, jakə na ghəshi lə Hyala va. <sup>19</sup> Njaa dəe gəzə kia? Shiy na kar mbəreketi ta ta məndi va lə shi slasla məndi va kaa ngəshi nə ya na? <sup>20</sup> Nava tibaw, shi ka ka ta mbəreketi vaa slaslay, kaa hyeler ka ghəshiy slaslashi, kaa Hyala naw. Yən nee kiy, ka dəe ghwəy jakəwəy lə hyelerəw. <sup>21</sup> A

**10:9** 10:9 Bəla 21:5-6 **10:10** 10:10 Bəla 14:2, 36; 17:6-15; Cem 106:25-27; Ebr 3:17-18  
**10:11** 10:11 7:29-31; Rm 15:4 **10:12** 10:12 Gal 6:1 **10:13** 10:13 1:9; Zhk 1:13-14 **10:14**  
 10:14 1Zhj 5:21 **10:16** 10:16 11:24-25; Lk 22:17-20 **10:17** 10:17 12:27 **10:18** 10:18  
 SləniTaH 7:11-21 **10:19** 10:19 8:4 **10:20** 10:20 Nəw 32:17; Cem 106:37; ShiZhj 9:20  
**10:21** 10:21 2Kwər 6:15-16

ghwøy sənay kiy, ka dza ghwøy mbay sahwə tay tsa pasləhwə məndi mbəri li, zhini ka səəkə ta sa miymiy Ndə sləkəpəw. Ka dza ghwøy mbay, zəməhwə dafa ta məndi mbəri li, zhini ka səəkə ta zəmə dafaa zəzəə dzəkən Ndə sləkəpəw. <sup>22</sup> Naa ə di ghwəmmə bakati nəfə tsa Ndə sləkəpə na pən? Ə nzana tərəjwəba wa ghwəmmə bərçi kaa ngəci na?

*Kwəmaa dzaa fə shəndəkəə dzəti Hyala pə ghwøy məni*

<sup>23</sup> Ma kə nihwəti mbəzliy ni mbə ghwøyəy: «A kwal va ndə ta məni ya nimaba shi di ndə» kə ghəshiy ni. Yar, tsəgha na nanzə, ə na na nzanay, gwanashi na shiy ka shi wəzə niw. A kwal va ndə ta məni shi di na, ə na na nzanay, gwanashi na shi məni məndi ka shiy dzaa kəətītəjwəy mbə nəw Yesəw kiw. <sup>24</sup> Ya wa ndəy, ə kəə məni kwəmaa dzaa kəətiti tsahwəti ndə. Ka nzəyəy ndə war mbə məni kwəma kwataka ta ghən tsa ci kwətij gwa'a tsəgha ma. <sup>25</sup> Ya tsama sliw kəsəy ghwøy tə ləwmay, ə pə ghwøy pa, ka zəmə. Ka təkə kwəma ghwøy ya jəw ma, ka dəw kwəma ghwøy dzəkən ma. <sup>26</sup> Sa nzanay, a məndi tsasliiti mbə Zliya Hyala, a kə məndiy:

Hidi nashi ghwəmmə ni, lə shi ti shi gwanashiy, shi Hyala kwa sləkəpə na ghəshi, kə məndi.

<sup>27</sup> Ava va tsəgha, mba'a kə ntsaa nəw ma Yesəw harjwəy dzəkə ghi tsa ci ta shi zəmə, dzəghwa mba'a nəfə tsa ghwøy zləbati dza ti shiy, sa ka ghwøy tsəhəjwəy na, ə pə ghwøy taa zəmə shi bəjwəy na lə nəfə tsa ghwøy kwətin, ka zəzə kwəma ghwøy ya jəw ma, ka dəw kwəma kən shi

zəmə va ghwøy ma. <sup>28</sup> Ma mba'a kə ndə ni ngəjwəy, sliw tsa tahwə məndi mbəri li na sa dza ghwøy tsa ta zəmə, kəy, zlayəm, ka zəmə ghwøy ma! War mba'a pə ghwøy zəməhwə tsəghay, ta banavə təkə kwəma hwəvə hwəvə na dza naa dza kaa ntsaa gəzəjwəy kwəma va va. <sup>29</sup> Ma kwəma gəzəe nay, va na dza ghaa təkə kwəma mbə nəfə tsa gha naw, va kwəma dza ntsaa gəzəja kwəma va vaa təkə nə ya.

Nəghətaa gha dzaa bə fəti kaa ghən tsa gha, kala dza ghaa mbay zhiniy gwəra ghən tsa gha va təkə kwəma tsahwəti ndə ma. <sup>30</sup> Mba'a pə gha mənti 'wəsa kaa Hyala ta shi zəmə gha, ka zəmə shi gha kiy, tawa dza məndiy bəja fəti va zəzə kwəma tsahwəti ndəa? <sup>31</sup> Ya shi zəməə zəmə ghwøy, ya shiy sa ghwøy, ya war nimaba shiy na shi məni ghwøyəy, shiy dzaa fə shəndəkəə dzəti Hyala pə ghwøy məni. <sup>32</sup> Ə pə ghwøy məni məhərli va nəghətaa ghwøy dzaa mənti kwəmaa dzaa fəmbə tsahwəti ndə mbə məni \*kwəma jikir na kwa kwəma Hyala. Ya ndə Zhəwifə na ndə, ya ntsaa kamaa ndə Zhəwifə, ya ntsaa nəw Yesəw na gwa'a.

<sup>33</sup> Yən də'wə ghən tsee kiy, tsəgha jihəvee ta məni kwəmaa dzaa təfanshi kaa mbəzli gwanashi, ya mbə namaba kwəma mənəe. Ka məni kwəməe kwataka ta ghən tsee gwa'a tsəghaw, kwəmaa dzaa kəətiti mbəzli gwanashi, ta mbə ghəshiy mbəlishi na sa pəlee məni nžə, tsəgha pə ghwøy məni kwərakwə.

## 11

<sup>1</sup> Ə pə ghwøy məni kwəma mənəe kwa kwal Hyala, njasa

nzee va mbø mæni kwøma mænøhwø Yesøw \*Køristøw tø hidi kwørakwø.

*Njasa tøbø dzøghwa kwøma Hyala va zal læ va mali*

<sup>2</sup> Ghwøyøy, mbø falñwøy nzee tørøñw, sa nzana war mbø zözøra ghwøy ya mbø namaba kwøma, zhini mbø nøw mæni shi ðanavøñwøy ya ghwøy ða. <sup>3</sup> Ya tsøgha nzø kiy, avanta nahwøti kwøma ðee ghwøy sønata: Yesøw Køristøw na dikø tsa zhør gwanashi. Zal na, ghøci dikø tsa mali ci, ma Hyala ki na ghønzø dikø tsa Yesøw Køristøw. <sup>4</sup> Va tsøgha ki, war mba'a kø zal cø'wø Hyala, ya kwømaa søøkø va Hyalaa gøzø na, læ shiy ghøci mbø ghøn ciy, ghalaba na, ø ha'wø ma na tø Yesøw Køristøw. <sup>5</sup> Ma na mali, ghønzø mbø cø'wø Hyala, ya ghønzø mbø gøzø kwømaa søøkø va Hyala, kala pøhambø shiy kø mbø ghøn nzøy, ø ha'wø ma na tø zata tsa mæni dikø vaa dzøkøn ghalaða. Ghala mbø læ maliy slønanti ghøn tsa nzøw. Kwøma ha'wø ha'wø na dza naa nza køn tsøgha. <sup>6</sup> Mba'a kø mali kala ði pøhø shiy dzømbø ghøn nzøy, ø kø slønanti ghøn tsa nzø følghøn? A ghwøy sønay kwøma ha'wø ha'wø na na ya sla ghøn, ya sløni ci va mali. Njana nzana tsøgha ghønzø kiy, wøzøða pøhambø na shiy mbø ghøn nzø ghala pøtsa va na. <sup>7</sup> Ma na zal na naci ghøci mbø cø'wø, ya ghøci mbø gøzø kwømaa søøkø va Hyalay, øntaa ghøci dzaa pa shiy dzømbø ghøn ci ma. Sa nzanay, ta nza nja ghønzø ngati Hyala zal, ka ci shøndøkø tsa nzø søvøri mbø. Ma na maliy, tsa zal shøndøkø na tsa civa søvøri mbø. <sup>8</sup> A ghwøy sønay, zal kiy, tø nahwøti bøla vøgha mali ngati Hyalaw, mali na sa ngati na tø nahwøti bøla zal.

<sup>9</sup> Zhini ðibay, kaa mali ngati Hyala zaløw, mali na sa ngati na kaa zal. <sup>10</sup> Va tsøgha na kiy, war læ shiy ði na mbø ghøn mali, ta mbøø ci dikø tsa mæni zal dzøkøn læ tø mbørkø kwøma ka kwal Hyala mø ghwømø kwørakwø ða.

<sup>11</sup> Ma ghønzø nja na ghwømmø ghwømmø mbøzliy nøw Yesøw Køristøw, ya war tsøgha gøzøkee kwøma vay, va ghwømmø na, a ghwømmø sønay, ka nø mali tø mbørkø zal nzee tibaw, køw, ka nø zal tø mbørkø mali nzee tibaw, kø ðibaw. <sup>12</sup> Njasa nzana va, høn Hyala bøvø bøla tø zal, mba'a ngati mali tiy, tsøgha zhini naa mønta ðiða, mali saa zhiniy ya zal sækwa. War søøkø va Hyala tsahwø shiy gwanashi.

<sup>13</sup> Ya ghwøy ðø'wø ghøn tsa ghwøyøy, nighøtim kwøma va ði, ka dza naa tøbø maliy cø'wø Hyala kala pøhø ma shiy dzømbø ghøn nzø na? <sup>14</sup> Ma na zal sana ya war tø pa ciy, kwøma ha'wø ha'wøta na zlashi shøti ciy sækwashi biti biti. Ya wa ndøy, aa sønata nava tsøgha. <sup>15</sup> Øy ma na mali, ghønzø kø zlashi shøti nzø tsøgha kiy, læ bama ti tørøñw na, sa nzana mba'a Hyala ðanavø shøti biti biti ni tsøgha, ta mbø ghøshiy ðøpay ghøn tsa nzø. <sup>16</sup> Mba'a kø tsahwøti ndø dzaa zhini ghøn, ka ngørø ghøpøø dzøkøn kwøma gøzøkee nay, avanta kwøma gøzancee: Tsøgha na na ghøy kwøma sønabøñwøy ghøy mbø mæni, zhini tsøgha nihwøti mbøzliy nøw Yesøw sønabøvø kwørakwø ðiða, nø ya kaa ngøci.

*Njasa ka ghwømmø zømø ðafaa zøzøø dzøkøn Ndø sløkøpø*

<sup>17</sup> Kwøma ðee na gøzøñwøy sanay, kwøma kwa falñwøy naw. Sa nzanay, e favø, ghala pøtsa

ka ghwëy basënjwëy ta cë'wë Hyalay, kar ghwëy mëni shi wëzë ni mbë basëva tsa vaw, kë mëndi. <sup>18</sup> Kwa tanja kwëma ghee favë mbë kwëma vay, ghala pëtsa ka ghwëy basëvay, kar ghwëy dzanambë ghala mbë ghën tsa ghwëy ghënghën ghënghën, kë mëndi. Ma sa tãkee kwëma va kwërakwë ßa na, nja tsëghaa yën nighë katanj. <sup>19</sup> Talay, wëzëba dzanambëvata ghala tsëgha mbë ghwëy na, ta mbë ni Yesëw \*Këristëw mbëzli slar slar niy cikëvëri ghën tsa shi mbë ghwëy. <sup>20</sup> Ghala pëtsa ka ghwëy basënjwëy ta zëmë ðafaa zëzë dzëkën Ndë slëkëpë kiy, kar ghwëy tãkë na, ðafaa zëzë dzëkën Ndë slëkëpë na sa basënjëy ghëy na ta zëmë nzë katanj, pë ghwëyëw. <sup>21</sup> War basënjwëy ma ghwëy ta zëmë nzëy, ya wa ndëy na ci ðafa takë na ka naa zëmë, ka gha nighë ki na, lë mashi nihwëti, nihwëti na, ghëm ghëm mëtsëhi shi sa ka ghëshiy ghyamtëvashi. <sup>22</sup> Kwëma ka waa nava tsëghaa? ð kama ghi va ghwëy gar zëmë shiy ya gar sa shiy ghwëy këy na? Naa, basëva tsa mbëzliy nëw Yesëw na tsa ði ghwëy va ndëramti, ka pa ha'wë dzëkën ni kama shiy vë shi mbëzli na pën? Njaa dzee ni ngënjwëya? Ta faljwëy dzee mbë gëla kwëma tsëgha na va në ghwëy na? Ka falvënjwëy ya teepëw!

<sup>23</sup> A na neyey, avanta kwëma ßënivëe va Ndë slëkëpë, tsëgha yën ßanavënjwëy kwërakwë: Ma hetihwer të vërdi ngati mëndi va ðafa ta kësë ciy, dzëghwa Ndë slëkëpë Yesëw tsanj ßëvë penj, <sup>24</sup> dza na ka mananta 'wësä ti kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wësäy,

dza na mba'a ngangavëri penj tsa va. Ma kë na: «Ava ghënzë na vëghee ndanjwëyee. War tsëgha pë ghwëy dzaa mëni ya hwëmba, ta mbë ghwëy zëzë dzëkënee» kë. <sup>25</sup> Ma lëy hwëm sa zëhwë ghëshi ðafa na, dza na hënj ßëvë hwëpër shi sa ðifa. Ma kë na: «Avanashim shi sa niy, ghëshi na yëwën \*sla kiri tsa slati Hyala ta jakëva lë mbëzli, lë miymiy ya dzaa shëkëshi. Ya hwëmba dza ghwëy basënjwëy ta sashi taa nzay, zëzë të ghwëy dzëkënee ghwëy mbë sashi» kë. <sup>26</sup> Di naa gëzëy, ya hwëmba basënjwëy ghwëy ta zëmë penj tsa, lë ta sa shi sa niy, bar tsa mëti mëtiy Ndë slëkëpë Yesëw ta mbë mbëlipë na sa gëzanshi ghwëy kaa mbëzli. Ka gëzanshi pa' fëca dza naa zhëkë.

<sup>27</sup> Va tsëgha nzana ki, ma ntsaa dzaa zëmë penj tsa Ndë slëkëpë, ka sa shi sa ci, kala zëzë maa dzëkën, mba'a ßëtishi nja shi zëmë gëmshiy niy, a fëti vë kwa kwëma Hyala, sa nzana mba'a ghëci ndëretë vëgha Ndë slëkëpë, mba'a miymiy ci. <sup>28</sup> Ghënzë tsëgha kiy, ya wa ndë na ë kë dzaa naghamti nëfë tsa ci ðë'wë ghën tsa ci ka na gha kwëfëghë zëmë penj tsa va lë shi sa va. <sup>29</sup> Sa nzanay, ya wa ntsaa dzaa zëmë penj tsa Ndë slëkëpë, ka sa shi sa ci, kala tãkë maa dzëkën vëgha Ndë slëkëpëy, ngwëwë Hyala na sa mbahë naa dzëkën ghën tsa ci. <sup>30</sup> Ava va tsëgha nashi ghwëy mbëzli gwërapë gwërapëshi ni ðanj mbë ghwëy sana, zhini tsëgha vëdevëder, ma nihwëti ßa na, mba'a ghëshi bëkwëshi. <sup>31</sup> Ma mba'a pë ghwëmmë naghamti kwëma mbë nefër ghwëmmë wëzë ðë'wë ghën tsa ghwëmmë

**11:18** 11:18 1:10-11 **11:19** 11:19 Nëw 13:2-4; 1Zhj 2:19 **11:22** 11:22 Zhk 2:5-6 **11:23** 11:23-25 10:16; Mt 26:26-28 **11:25** 11:25 sla kiri tsa 'war'war tsa: Zher 31:31-34; Lk 22:20; 2Kwër 3:6; Ebr 8:6; miymiy: Sëvëri 24:6-8; Ebr 9:12 **11:26** 11:26 Mt 26:29 **11:27** 11:27 11:20-22; Ebr 10:29 **11:28** 11:28 2Kwër 13:5

ka ghwəmmə gha zəmə nzəy, ka dza Hyalaa basə ngwəvəə dzəkən ghwəmməw. <sup>32</sup> Mba'a kə nabətəmmə, ka də'wəvəmməy, i na nava immə na, vanta ngwəvə dzaa dzəkən ghwəmmə kwasəbə mbəzliy nəw ma Yesəw fəca dza naa sla ngwəvə mbəzli tə hidī.

<sup>33</sup> Ma kiy ngwarməhiray, mba'a pə ghwəy basəva ta zəmə dafaa zəzəə dzəkən Ndə sləkəpəy, ndəghə pə ghwəy dzaa ndəghəti ghen tsa ghwəy, gwanəwəy ghwəy basəwəy, ka ghwəy gha zəmə shiy. <sup>34</sup> Mba'a kə tsahwəti ndə nay lə may ghəciy, pərba kəghi tsa ci kə dzaa zəməvə shi zəmə ci. Ma ghalaba kiy, sa ka ghwəy basəwəy na, ka dza Hyalaa basəwəy ngwəvəw.

Ma naa tərmbə kwəma kiy, sa kee tsəhəra mbə ghwəy dzee sləka nava.

## 12

*Njasa təhəpə \*Safə tsa Hyala bərci ghəngghən ta ghəra sləni Hyala*

<sup>1</sup> Mbə kwəma dzee na ta gəzəwəy nana kiy ngwarməhiray, ə dəe ghwəy sənata kwəmaa dzəkən bərci vəlipə Safə tsa Hyala ghəngghən ghəngghən ta mənī shiy. <sup>2</sup> A ghwəy sənay, ghala pətsaa niy nəw ma ghwəy Yesəw \*Kəristəwəy, ə niy nəw ghwəy mbəreketi nja ghwələfesli. Niva shiy kiy, ka mbata gəzə kwəma ghəshiw. <sup>3</sup> Va tsəgha gəzəwəy ya, a ghwəy mbəə sənay, tsəgha na kwəma va nanaw pə ghwəy. Mba'a kə ndəə gəzə kwəma lə bərci Safə tsa Hyalay, ka dza ntsa vaa ni ntsa bazlamti Hyala na Yesəw, kəw. Dibay, ka mbay ndəə ni Ndə sləkəpə na Yesəw, kə, kala lə bərci Safə tsa Hyala

mbə nəfə tsa ciw. Ava tsəgha na. <sup>4</sup> Sanay, ghəngghən ghəngghən na bərci bəmmə Safə tsa Hyala ta mənī shiy, ya tsəgha nə ki na, war Safə tsa Hyala tsa kwətīn tsa ghəci. <sup>5</sup> Ghəngghən ghəngghən slənīhi ghəra mənīdi tība dība na, war Ndə sləkəpə tsa kwətīn tsa bəpə slənīhi va ta ghərashi mənīdi. <sup>6</sup> Ghəngghən ghəngghən kwal tsa ghəra mbəzli sləni kwa dība na, war Hyala kwətīn na canshi kwal tsa va kaa mbəzli ta ghəra sləni va. <sup>7</sup> Ya wa ndəy, a Safə tsa Hyalaa ghəra sləni li ka bānci bərci ta kəəti nihwəti mbəzli. <sup>8</sup> Dza na kaa tsahwəti ndəy, mba'a bānavə bərciy gəzə kwəma lə sənata kwəma mbə, ma kaa tsahwəti bā na mba'a bānavə bərci gəzə kwəma lə sənashi shi bənī mənīdi. <sup>9</sup> Kaa tsahwəti dība na, mba'a Safə tsa va vay, bānavə bərciy bə nəfə tsa ci gwanay kaa Hyala. Ma kaa tsahwəti na, mba'a Safə tsa va vay kwətīy bānavə bərciy mbəlī ka zəlghwə. <sup>10</sup> Dza na mba'a bānavə bərciy mənī kwəma madaŋa madaŋa na kaa tsahwəti. Kaa tsahwəti na, gəzəpə kwəmaa səkə va Hyala. Ma kaa tsahwəti na, mba'a bānavə bərciy sənay təhəvəri kwəmaa səkə va Safə tsa Hyala dēwdēw tsa, lə naa səkə va hyeler ghwəni \*ndə jaka tsa Hyala. Kaa tsahwəti bā na, mba'a bānavə bərciy gəzə kwəma lə nahwəti ghani favə ma mənīdi. Ma kaa tsahwəti na, mba'a bānavə bərciy mbay zhinikəvəri kwemer gəzəkə tsahwəti ndə va. Ava tsəgha. <sup>11</sup> Shi va gwanashi kiy, war Safə tsa Hyala va kwətīn tsa kwətīy mənishi na mbə mbəzli. Ghəci tihə na bərci va kaa mbəzli, ya wa ndəy, mba'a bānavəshi njasa təbānci na.

*Njasa nza bëlahi va ðañanj të vëgha ndë kwëtiñy, tsëgha na mbëzliy nëw Yesëw*

<sup>12</sup> A ghwëmmë sënan ndë ngëriy, vëgha kwëtiñ na, mba'a bëlahi ðañ ti. Ya tsëgha na bëlahi ðañ ti kiy, war vëgha kwëtiñ ka naa nza. Ava tsëgha na lë Yesëw \*Këristëw kwërakwë ki. <sup>13</sup> Ghala pëtsaa mënimmë mëndi \*batëmëy, ka vëgha kwëtiñ mëntëmmë \*Safë tsa Hyala va kwëtiñ tsa gwanammë. Ya mbë hwëlfë \*ka Zhëwifë na ndë, ya mbë nahwëti hwëlfë na ndë, ya ntsa papa tsa, ya ntsa yaya tsay, war Safë tsa kwëtiñ tsa va na sa fambëmmë Hyala mbë nefer ghwëmmë gwanammë.

<sup>14</sup> Shiy kwëtiñ mënti na vëgha ndë ngëri kiw, bëlahi ðañ jakëshi na. <sup>15</sup> Ya ë në sëfä sana, bëla të vëgha ndë ngëri nzee njana kamee ka dëwëw, këy, katanj dza naa kamaa bëla të vëgha ndë ngëri na? Tibaw. <sup>16</sup> Ya ë në slëmë sana bëla të vëgha ndë ngëri nzee njana kamee ka mëtsëw, këy, katanj dza naa kamaa bëla të vëgha ndë ngëri na? Tibaw. <sup>17</sup> Ya ghënzë niy nza sana, dzëghwa bëlahi të vëgha ndë ngëri, mba'a ghëshi mënishi ka mëtsëhi gwanashi kiy, lë wa niy dza ndëë favë kwëma nzaa? Ya ka slimim gwa'a tsëgha niy nza shi të vëgha ndë kiy, lë wa niy dza ndëë fa zën tsa shiy nzaa? <sup>18</sup> Njasa nza bëlahi va të vëgha ndëy, Hyala fëyshi na tsëgha, dzëghwa të pëtsa ði na. <sup>19</sup> Mba'a kë Hyala niy mënti bëlahi të ndë ngëri va ka nahwëti bëla kwëtiñ nzay, ka dza vëghaa nza tifa nzaw. <sup>20</sup> Bëlahi mënti na va ðañ ni kiy, ghëshi mënti na vëgha ndë ngëri.

<sup>21</sup> Tsëgha kë kiy, ka mbay

mëtsëë ni kaa dëwë na: Kwal tsee tifa lë ghaw, këw. Ka mbay ghën ni fa na: Kwal tsee lë ghwëyëw, kë kaa shidshidw. <sup>22</sup> Sana, war mba'a kë na nata gha va bëla të vëgha gha, kwëd kwëd na kala tifa nzay, ntsa mëti mëti tsa niy dza ghaa nza nza. <sup>23</sup> Ghwëmmë këë nighë sanay, bëla të vëgha ghwëmmë va ka ghwëmmëë bëti njasa kama vëri tiy, ghënzë na na ka ghwëmmëë gwëraa ndëghwë. Na ha'wë ghwëmmë va li bëla të vëgha ghwëmmë kala ði ghwëmmë mbëzliy natay. Ghënzë na sa gwëra ghwëmmëë fë ghën ti. <sup>24</sup> Dzëghwa naa tëbë bëla të vëgha ghwëmmë na, kala mbë ghwëmmë lë nava bëla vëgha. Hyala ngati na shi va tsëgha gwanashi, ta mbë dimëë nza tërëñwëfa të ni ha'wë ndë va shiy li shi. <sup>25</sup> Ma mënti Hyala tsëghay, nëghëtaa vëgha ntsa kwëtiñ tsa dzaa tihëvëri ghën tsa nze, ta mbë bëlahi të vëgha gwanashiy këëkëti ghën tsa shi kwa jipë shi. <sup>26</sup> Mba'a kë zhi bëhëvë ndë të nahwëti bëla të vëgha ciy, vëgha ntsa va gwanata ka naa nza mbë sa ngëra'wë va zhi tsa va. Mba'a kë mëndi ghaslëti nahwëti bëla vëgha ndë bay, vëgha ci va gwanata ka naa nza mbë tëbë kwërakwë fa.

<sup>27</sup> Ghwëy gwananwëy, ghwëy mbëzliy nëw Yesëw kiy, vëgha ciy gë ghwëy. Bëlahi të vëgha ci nza ghwëy, ya wa ndë mbë ghwëyëy lë tsa ci pi na të vëgha va. <sup>28</sup> Hyala dë'wë ghën tsa nze banavëshi na slëni ghënghën ghënghën mbë dëwë shi kaa nihwëti mbëzli, mbë mbëzliy nëw Yesëw. Dza na kwa tanjanëy, mba'a fëy \*ka kwal Yesëw, zhini na kwa baka, mba'a fëy ka gëzë kwëmaa sëkë vë. Ma të kwa mahkana na, mba'a fëy

mbëzliy dzaa bënipe kwëma nzë. Zhini na difa na, mba'a banavë bërci kaa nihwëti mbëzli ta mëni shi madanja madanja ni. Ma nihwëti ba na, mba'a banavëshi bërciy mbëli ka zëlg hwë. Nihwëti difa na, mba'a banavëshi bërciy këëti mbëzli. Nihwëti difa na, mba'a banavëshi bërciy 'wa kwal kaa mbëzli, ma nihwëti difa ki na, mba'a banavëshi bërciy mbay gëzë kwëma lë nahwëti ghani favë ma mëndi. Ava tsëgha. <sup>29</sup> Nay ghwëy njasa tëhavëpë Hyala slëni nzë sa? Gwanashi na mbëzliy ka kwal Yesëw na? Gwanashi na mbëzliy ka gëzë kwëmaa sëkë va Hyala na? Gwanashi na mbëzliy ka bënipe kwëma nzë na? Gwanashi na ghëshiy ka ghëra slëni madanja madanja na na? <sup>30</sup> Kaa ngëshi gwanashi banavë na bërciy mbëli mbëzli va zëlg hwë na? Gwanashi mbay ghëshi gëzë kwëma lë ghani sënata ma mëndi na? Kaa ngëshi gwanashi banavë na bërciy zhinikëvëri kwëma sënata ma mëndi va na? Tibaw. <sup>31</sup> Ma pë ghwëy mëntiy, pëlam kwal tsaa kwëmavë niy gwëramti bërci mbë bërci bëpë Hyala.

Nana kiy, ta cirwëy kwal tsaa gwëramti mbë kweler va gwanashi dzee.

## 13

*Di nihwëti mbëzli na shiy gwëramti mbë shiy gwanashi*

<sup>1</sup> Sanay, ya war ë nzana, mba'ee mbay gëzë ghanihi mbëzli të hidfi ghëng hën ghëng hën, zhini ka mbay gëzë ghani ka kwal Hyalay, kala di nihwëti mbëzli pën na, ghala mbë ya lë kwereña, ya lë bambadë tsa dë'wë mëndiw. <sup>2</sup> Ya ë nza bërciy gëzë kwëmaa sëkë va Hyala kaa mbëzli vëya,

ya gwa'a gwa'a sënashë shiy, ya ë nza bërciy favë kwëma mbëmbë na 'yahë'yahë na mbë mëhërlee, ya ë banaveë nëfë tsee kaa Hyala gar mbay ya ni ka këlanj: 'Barvanja të pëtsa nza gha va, pën, ka barvay ghëciy, kala di nihwëti mbëzli pën na slëni gëmta naa shi mënee va tsëgha. <sup>3</sup> Ya ë bëvee shi vëya gwanashi, mba'ee tahananavëshi kaa ka ci-cikwë, ya war lë vëgheta zlatanaveë kaa mbëzli ta ndantëra mëndi lë ghwëy, kala di nihwëti mbëzli pën na, shi dzee kwëmavë mbë niva shiy tibaw.

<sup>4</sup> Ma ntsaa di nihwëti mbëzli nacy, ndë së'wa kwëma ka naa nza. Ka mëni kwëma wëzë na kaa mbëzli, ka sël na va ndëw, ka vëshi naw, ka këli ghën tsa ci naw. <sup>5</sup> Ka mëni shi ha'wë ha'wë ni ntsaa di nihwëti mbëzliw, ka təkë kwëma wëzë na na kwataka ta tsa ci ghën gwa'a tsëghaw, ka bë nëfë na tantanëw, ka kësë ndë na mbë nëfë ciw. <sup>6</sup> Ntsaa di nihwëti mbëzliy, ka vëshi na ta \*kwëma jikir na mëni mëndiw. War ta na katanj na kwëma ka naa vëshi. <sup>7</sup> Ntsaa di nihwëti mbëzli na nacy, gwënyëy ka naa nzëyëy, ya mbë namaba kwëma. War kaa Hyala ka naa banavë nëfë tsa ci, ya mbë namaba kwëma. Vë na nacy, kwëma tifa kala dza Hyalaa gwëmatiw. War ë ka naa së'wa kwëma gwanata. <sup>8</sup> Ma ntsaa di nihwëti mbëzliy, ya hwëmba na ka dza di tsa ci vaa kërëyëw. Ta na gëzë kwëmaa sëkë va Hyala kaa mbëzliy, ta garëti dza mëndi ge'i lë tsahwëti vëghwë. Gëzë kwëmer lë ghanihi sënashi ma mëndi difay, ta zashi dza ghëshi. Ya sënata kwëma sënata ghwëmmë nay, ta zata dza na. <sup>9</sup> A na na ghwëmmë kwëma sënata



ghwømmø, kerkøti ghwømmøw. Gøzø kwømaa søøkø va va Hyala gøzø ghwømmø dibay, kerkøti ghwømmøw. <sup>10</sup> Ma sa dza Hyalaa cikøvøri na kerkø kerkø na va kwøma cesl na kiy, ta zata dza na mbø kwalta na va kwøma ki.

<sup>11</sup> Ghala pøtsaa niy nzee zøghwøray, kwøma ndørazhi niy gøzee, zøzø kwømee na, sa ndørazhi diba. Nee møhørlø vøya na, war sa ndørazhi gwa'a tsøgha. Nana ki, sa køliree ka møndaa zal na, mba'ee zlashi møni shi ndørazhi. <sup>12</sup> Nana diy, war føtøhø føtøhøshi nashi ghwømmø shiy gwanashi, njasa nighøshi ghwømmø kwa nighømti tsaa kama riŋriŋ tsa. Føca vici gøzee va kiy, ta nashi dza ghwømmø wøzø wøzø, lø møtsø ghwømmø. Nana diy, daw sønatee kwøma, sa dza vici vaa mønta kiy, shiy gwanashi dzee sønashi, njasa sønara Hyala va gwanara kwørakwø. Ava tsøgha.

<sup>13</sup> Sana kiy, shiy mahkan na shiy mønishi, kala dzaa kødi ma: Banavø nøfø kaa Hyala, føy ghøn gøzliŋø ta kwøma gøzøkø Hyala møni nø, mba'a di nihwøti mbøzli. Ya tsøgha nø kiy, di nihwøti mbøzli na shiy gwøramti dikø mbø shi mahkan ni va bølakee.

## 14

*Børciy gøzø kwømaa søøkø va Hyala lø børciy gøzø kwøma lø nahwøti ghani*

<sup>1</sup> Va tsøgha kiy, ø pø ghwøw jihøva ta di nihwøti mbøzli. Diba kiy, lø nøfø tsa ghwøw gwanay pø ghwøw maw kwømavø børci bøpø \*Safø tsa Hyala. Gaw børciy gøzø kwømaa søøkø va Hyala kaa mbøzli pø ghwøw dzaa gwøraa maw. <sup>2</sup> Ntsaa kwømavø

børciy gøzø kwøma lø nahwøti ghani favø ma møndiy, kaa Hyala kwøtita gøzø na kwøma ci. Kaa mbøzli naw. Sa nzanay, ndø tibaa favø kwøma gøzø naw. Kwøma Hyala sønata ma møndi na sa gøzø na gwa'a tsøgha, sa banavø Safø tsa Hyala børciy gøzø nøzø søvøri. <sup>3</sup> Ma na ntsaa gøzøpø kwømaa søøkø va Hyala lø ghani favø møndi naci kiy, kaa mbøzli gøzø na, ka favø ghøshi, ka køtishi kwøma gøzø na va, ka møtsahanshi børci, ka garøshi wøzø wøzø mbø kwøma Hyala. <sup>4</sup> Ndø gøzø kwøma lø nahwøti ghani favø ma møndiy, war ghøci kwøtiy na sa dza kwøma ci vaa køtiti. Ma na ntsaa gøzøpø kwøma banavø Hyala ta gøzø kaa mbøzliy, mbøzliy nøw Yesøw gwanashi dza naa køtiti lø na ci va kwøma.

<sup>5</sup> Yønø, e di Hyalaa ndanwøw børciy gøzø kwøma lø nahwøti ghani gwananwøw. Nanzø kiy, børciy gøzø kwømaa søøkø vø kaa mbøzli na sa gwørantee di Hyalaa ndanwøw. Mba'a kø ndø gøzøpø kwøma lø ghani favø ma møndiy, mba'a ndø zhinipø kwøma gøzø na va tifa di na, ta mbø kwøma vaa køti mbøzliy nøw Yesøw. Kala tsøghay, dikøba ntsaa gøzøpø kwømaa søøkø va Hyala na, kaa ntsaa gøzø kwøma va lø na favø ma møndi ghani.

<sup>6</sup> A ngwarmøhira, ya yøn dza sønøna, ndøsee tsøhøra mbø ghwøw, tapø, yøn ta gøzanwøw kwøma lø ghani favø ma møndi kiy, dza kwøma dzee køtitiŋwøw mbø kwøma va tsøgha ghwøw nighøa? Mba'a pøn tsøhøra mbø ghwøw di nay, ka gøzanwøw dzøkøn shi citøra Hyala, aw na, ka ciŋwøw kwal tsaa sønata kwøma, ya ka gøzanwøw kwømaa søøkø

va Hyala, ya ka bəniŋwəy nihwəti shiy. Ghalaba kiy, ta kəətiŋwəy dzee.

<sup>7</sup> Təkətim kwəma ya tə kwəma shi ka məndiy viy nja sherey, lə ni ka məndiy tsa nja gəzəpəli di. Njaa ka ghwəy favəshia? Mba'a kə ntsaa viyshi, ya ntsaa tsashi kala yəmətishi wəzəy, ka dza ndəə sənay ghən tə gəla ni di na va məni shiyəw. <sup>8</sup> Tsəgha na lə kwəma ndə viy təliməə dzəmti ta har mbəzli ta pa diba, war mba'a kə ndə viy təliməə dzəmti kala viyti təliməə ci lə kwal kiy, wa ntsaa dzaa kafə ta dza ta paa? <sup>9</sup> Ghala mbə lə kwəma ghwəy kwərakwə kiw. Mba'a pə ghwəy gəzə kwəma lə ghani favə ma məndi kiy, ndə tifa mba'a dzaa favə kwəma di ghwəy va gəzəw. Ghalabay, dzəmbə safə dza gəzə kwəma ghwəy nza. <sup>10</sup> Ta na ghaniiy, daŋ ghəngəhən ghəngəhən na ghəshi tə hidi. Nahwəti ghani mbə shi kala gəzəva kwəma liw. <sup>11</sup> Ya tsəgha nza mba'a kə ndəə gəzara kwəma lə ghani favə mee sanay, ndə məlmə dzee bəti tsava ndə, tsəgha ghəci dzaa bətəra, nja ndə məlmə kwərakwə.

<sup>12</sup> Njana nza ghwəy mbə maw kwəməvə bərci bəpə Safə tsa Hyala kiy, tərəŋwəba bərciy dzaa kəətiti mbəzliy nəw Yesəw ta kəli ghəshi mbə kwəma Hyala pə ghwəy pəla.

<sup>13</sup> Va tsəgha kiy, mba'a kə ndə kwəməvə bərciy gəzə kwəma lə nahwəti ghani favə ma məndiy, ə kəə cə'wə Hyala diba, a Hyala bənavə bərciy zhinikəvəri kwəma gəzə na va kaa nihwəti mbəzli. <sup>14</sup> Mba'a pən cə'wə Hyala kwa kwəma sənata ma məndiy, mbə cə'wə ka nəfə tsee nza, ma məhərlee na gwəŋəta. <sup>15</sup> Njana nzana tsəgha kiy, njaa

təbə na yən mənia? A dzee məniy, ka cə'wə lə ghani favə ma məndi, zhini ka cə'wə lə məhərlee dzee məni. Ya cəm hee ta fal Hyala dibay, ka ha lə kwəma favə ma məndi, zhini ka ha lə məhərlee dzee ha. <sup>16</sup> Kala məni pə gha tsəgha sana, dza gha tapə dzəmbəŋa mbə mananta 'wəsa kaa Hyala lə kwəma favə ma məndiy, njaa njaa dza mbəzli tifa sənata maa dzəkən nava kwəmaa ni \*Amin, kə ghəshi ta zləba cə'wə gha vaa? Ka dza ghəshiy mbay gəzə, sa favə ma ghəshi sləkar tsa kwəma gəzəkə gha vaw. <sup>17</sup> Ya ə niy nza kwəma məni gha va 'wəsa tiy kwəma wəzə nay, sa favə ma məndi kwəma gəzə gha va na, ka dza naa kəətiti mbəzliw.

<sup>18</sup> Yənəy, 'wəsa nə ya kaa Hyala. Sa nzanay tərəŋwəba kaa ngəra ndara na bərciy gəzə kwəma lə nihwəti ghanihi ghəngəhən ka taŋamtəŋwəy gwanaŋwəy. <sup>19</sup> Ya tsəgha nza ki, mba'a pən mbə bəsaəva tsa mbəzliy nəw Yesəwəy, wəzəba gəzəkəe kwəma cifə lə kwəma favə məndi ta mbəə bənanishi shiy kaa mbəzli kee favə, kən dzaraa dzəmbə gəzə kwəma diwəy diwəy diwəy kwa kwemer favə ma məndi.

<sup>20</sup> A ngwərməhira, əntaa təkə kwəma ghwəy nza njasa ndərazhi ma. War təkə kwəma mətikwəkwər kə sa mbə ghən ghwəy. Dza kwa \*kwəma jikir na nanzəy, nja ndərazhi pə ghwəy məniiŋwəy, sa nzanay, sənay məni jikir ndərazhiw. <sup>21</sup> A məndi tsasliki kwəma mbə Zliya Hyala, a kə məndiy:

A kə Hyalay:

«Ka məlmə dzee ghwəniy səəkə ta gəzanshi kwəma kaa mbəzlee ni,

kwa ghani sənata ma ghəshi, ya tsəgha nza kiy,

ka dza ghëshiy fa kwëmee vaw»  
kë, kë mëndi.

<sup>22</sup> Ma gëzë kwëma lë nahwëti ghani favë ma mëndiy, kwëmaa canshi Hyala li kaa mbëzliy nëw ma Yesëw, ta mbë ghëshiy sënay ghëng'hën na ghëshi lë mbëzliy nëw Yesëw, kë ghëshi. Ta ci kwëma kaa mbëzliy nëw Yesëw naw. Ma na bërciy gëzë kwëmaa sëakë va Hyalay, kaa mbëzliy nëw Yesëw ci na kwëma, kaa mbëzliy nëw ma Yesëw naw.

<sup>23</sup> Ya ghwëy dza ghwëy mbëzliy nëw Yesëw gwananwëy mba'a ghwëy basënjwëy, tapë ghwëy mbë gëzë kwëma gwananwëy lë nahwëti ghani favë ma mëndi kiy, njaa dza mbëzli tifa sënata maa dzëkën kwëma va, lë mbëzliy nëw ma Yesëw sëakëshiy zhëghëtënjwëy sa ka ghëshi favë ghwëy mbë gëzë kwëma vaa? Ka dza ghëshiy ni: Ka gezlekiki na mbëzli ni, kë ghëshi sa? <sup>24</sup> Kala nava kwëma tifa sana, dza ghwëy gwananwëy ka gëzë kwëmaa sëakë va Hyala lë kwëma favë mëndiy, sa ka mbëzliy nëw ma Yesëw lë nihwëti mbëzli gëmshi ni sëakëshi favë kwëma va na, ta sënay dza ghëshiy dzëkën jikir tsa mëni ghëshi, ka bänshi fëti kwëma va mbë nefer shi. <sup>25</sup> Kwëmaa niy nza mbëmbë na mbë nefer shiy, cëke' dza kwëma vaa pëledikëvëri. Ka ghëshi dza ki na, ka tsëfëkwë kwa sëfa Hyala, ka përa'wanta dividivi shi. Ma kë ghëshi dzaa ni lë miy tsa shi na: «A ghwëyëy, katanj na Hyala mbë jipë ghwëy» kë ghëshi dzaa ni.

*Njasa tëbë na, lë kwal tsa nzë, dë na mbëzli Hyalaa mëni kwëma mbë jakëva tsa shi*

<sup>26</sup> A kwëma ka ghwëy mëni dzee ni ngënjwëy kia ng-

warmëhira? Mba'a pë ghwëy basënjwëyëy, a tsahwëti ndë mbë ghwëy dzaa mbay ha cëm, tsahwëtiy, \*ka bënëpë kwëma Hyala, tsahwëti ba na, ka gëzëpë kwëmaa sëakë va Hyala, ma tsahwëti difa na, ka gëzëpë kwëma lë nahwëti ghani favë ma mëndi, tsahwëti difa ki na, ka zhinipë kwëma gëzëkë tsahwëti ndë va. Ya nimaba shi mëni ghwëyëy, ta këati mbëzli Hyala nza ghëshi mëtsëhë këli mbë kwëma Hyala pë ghwëy mënishì.

<sup>27</sup> Mba'a kë mbëzliy gëzë kwëma lë nahwëti ghani mbë ghwëyëy, mbëzli bakëshi, ya mahkan, kë dzaa gëzëhwë gwa'a tsëgha. Këramti na ci tsava, këramti na ci tsava, kë ghëshi dzaa gëzë. Sa ka ghëshi gëzëamtiy, nza tsahwëti ndë zhananavë kwëma gëzëkë ghëshi va kaa mbëzli. <sup>28</sup> Kala ntsaa mbata zhini nzë tibat, wëzëba dza ntsaa gëzë kwëma va vaa zlata gëzë nzë zlanjlanj mbë mbëzliy nëw Yesëw na. Kaa ghën tsa ci lë kaa Hyala kë dzaa gëzë sa ci mbë nëfë tsa ci. <sup>29</sup> Ya ë nza mbëzliy gëzëpë kwëmaa sëakë va Hyala tifa difay, mbëzli bakë, ya mahkan kë dzaa gëzëpë kwëma gwa'a tsëgha difa. Ma nihwëti na, ka fa, ka nighë kwëma gëzë ghëshi va, ta sënay nda kwëmaa sëakë va Hyala na katanj katanj. <sup>30</sup> Mba'a kë tsahwëti ndë mbë gëzëpë kwëmaa sëakë va Hyala, dzëghwa mba'a Hyala gëzënci nahwëti kwëma tifa kaa tsahwëti ntsa mënzëy ta gëzëpë ghëciy, ë kë tsa mbë gëzë kwëma va ndë garëti na ci va kwëma, mba'a banavë kwal kaa tsa dë gëzëpë nahwëti kwëma va. <sup>31</sup> A kwal va ghwëy ta gëzëhwë kwëma gëzanwëy Hyala ghwëy gwananwëy. Nanzë kiy, kwëtinj kwëtinj dë na ghwëy gëzë. Ta mbë

ghwøy gwananwøy bønivø shiy, lø ta mbø ghwøy mætsahanavø bœrci kaa ghøn tsa ghwøy kwa jipø ghwøy. <sup>32</sup> Mba'a kø Hyala banavø bœrciy gøzø kwøma nzø kaa ndøy, ta mbø dza ntsa va kësøti ghøn tsa ci ta gøzø kwøma banavø Hyala va ge'i lø vøghwø tsa tæbanci. <sup>33</sup> Sa nzanay, na Hyala na, ka dfi sawa kwøma naw, zœrkø na sa dfi na ghwømmøø kwømavø kwa jipø ghwømmø.

Njasa ka mbœzli Hyala vaa mœni mbø basøva tsa shi gwa'a gwa'ay, war tsøgha pø ghwøy taa mœni kwa jipø ghwøy kwœrakwø. <sup>34</sup> Œntaa mi'i dzaa gøzø kwøma mbø mbœzli ghala pœtsa ka ghwøy basønwyø ma. Kwal vø shi ta gøzø kwømaw. Va zhœr kø ghøshi dzaa fa kwøma. Njasa gøzøkø Hyala va mbø \*kwøma pøhøti na. <sup>35</sup> Ka tæbø na maliy gøzø kwøma mbø basøvaw, mba'a kø nahwœti kwøma gøzøta kala favø ghønzø, ka dfi dœw kwøma ghønzøø dzøkœnøy, kœghi kø dzaa dœw va zata.

<sup>36</sup> Kwøma Hyala nata ghwøy nay, va ghwøy 'wava naw. Kwataka ghwøy na shiy favø dibaw. <sup>37</sup> Mba'a kø ndø ni mbø ghwøy: A bœrci Safø tsa Hyala vøya, kø. Ya ma yønøy: Ndø gøzø kwømaa sœkø va Hyala nzee, nø nay, sœnay tø ghœci: Ma kwøma tsasliwøy ya nay, kwøma gøzøkø Ndø slœkœmmø Yesøw na, kø. <sup>38</sup> Kala dza kœø zlœba kwøma tsaslitee nay, ka dza Hyalaa sœnay kwœrakwøw.

<sup>39</sup> Ma kiy ngwarmøhiray, lø nœfø tsa ghwøy gwanay pø ghwøy maw kwømavø bœrciy gøzø kwømaa sœkø va Hyala kaa mbœzli, nanzø kiy, œntaa ghwøy makø mbœzli va gøzø kwøma lø nahwœti ghani

favø ma mœndi ma. <sup>40</sup> Ya nimaaba shi mœni ghwøyøy, njasa tæbø shiy, lø kwal tsa shi pø ghwøy mœnishishi, kala sawa ma kwøma.

## 15

*Kwøma zhakati tsa \*Kœristøw mbø mœti*

<sup>1</sup> A ngwarmøhira, nana kiy, e dfi zhiniy zazavønwyø kwøma wøzø na va niy gøzanwøy ya. Sa zlœbavø ghwøy va, mba'a ghwøy kësøvø mbø nefer ghwøy wøzø wøzø. <sup>2</sup> Ghønzø na kwøma dza Hyalaa mbœliwøy li, ghwøy kø dzaa kësøvø lø nœfø kwœtiw, war njasa gøzanwøyøy va. Kala dza pø ghwøy kësøvø tsøghay, gœm zlœbavø ghwøy.

<sup>3</sup> Yøn kiy, kwatanjata banavønwyøyee kwømaa gwœramti shœndøkø, njasa niy favee va Yesøw Kœristøw dœ'wø ghøn tsee. Ma pœn niy niy: A Kœristøw mœtiy ta kwøma ghwømmø jikir na, njasa gøzøkø mœndi mbø Zliya Hyala. <sup>4</sup> Dzøghwa mba'a mœndi lamti, bakø vici ci kwa kwœli, ma tø kwa mahkana vici na, mba'a zhøkœmøy kwa kwœli, nja kwømaa niy tsasliti mœndiy dzøkœn mbø Zliya Hyala. <sup>5</sup> Ma sa sœmøy na kwa kwœliy, dza na mba'a cinti ghøn tsa ci kaa Piyer, løy hwœm na mba'a cinti ghøn tsa ci kaa nihwœti mbœzli ta sœfa ci va mœw lø bakø ni. <sup>6</sup> Zhøghwa mba'a zhiniy cinti ghøn tsa ci kaa nihwœti ngwarmøhimmø nœw tø nahwœti vici. Mbœzli gar tanœti diwøy diwøy cifø. Nihwœti mbœzli mbø shi sanay, a ghøshi bœkwøshi. Ma dœw tsa shi na, mba'a shi tø ghwømøshi. <sup>7</sup> Dzøghwa mba'a zhiniy cinti ghøn tsa ci diba kaa Zhakø, løy

hwëm dîba na, kaa nihwëti ka kwal ci gwanashi.

<sup>8</sup> Dzëghwa na, të kwa kërni kwërakwë ki, löy hwëm niva mbëzli gwa'a na, mba'a citëra ghën tsa ci. Ma yën fëcava ki na, mba'ee mënda mbë shi nja zëghwë yakë mëndi tir tsa ci ghwëla ta mëni. <sup>9</sup> Yën kiy ntsaa gwëramti cëlikwë nzee mbë \*ka kwal Yesëw. Mëndëe gar nzaa ndë kwal tsa Yesëwëw. Sa nzanay, tërëjw sëëkee mbë san-shi ngëra'wë kaa mbëzli Hyala va nëw Yesëw Këristëw.

<sup>10</sup> Ya tsëgha kiy, dzëghwa Hyala mba'a mënti zhëhwër të ya, va tsëgha nara ghwëy njasa nzee tsa sënzënva. Ma zhëhwër tsa mënti Hyala va të ya tsëgha kwërakwë kiy, dzëmbë safë naw. Dalala mëntëe slëni ka tarjamti nihwëti ka kwal Yesëw. Nanzë kiy, lë bërceë ghëratee slëni vaw, ghënzë ndara na bërci lë zhëhwër tsa nzë va, ta ghëra nzë. <sup>11</sup> Ghënzë tsëgha kiy, ya yën, ya nihwëti ka kwal Yesëw, gëzë na Yëwën kwëma wëzë na kaa mbëzliy, ghala mbëw, kwëma kwëtij naa sa gëzanshi ghëy kaa mbëzli. Sa favë ghwëy va, mba'a ghwëy banavë nefer ghwëy.

*Ta zhakati dza mbëzliy bëkwëshi mbë mëti*

<sup>12</sup> A Hyala zhanakati Yesëw \*Këristëw mbë mëti, pë ghëy kaa kwëma gëzë ghëy kaa mbëzli. Ya sa nzana tsëgha ghënzë kiy, njaa njaa zhëkë na, zhini nihwëti mbëzliy gëzë mbë ghwëy na: Zhakati tsa mbëzliy bëkwëshi tîba mbë mëtiw, kë ghëshia? <sup>13</sup> Ndata kala zhakati tsa mbëzliy bëkwëshi tîba mbë mëti njasa gëzë nihwëti mbëzli va mbë ghwëyëy, ghënzë tsëgha na,

zhakatiy Yesëw \*Këristëw mbë mëti kwërakwë kiw, dî naa gëzë. <sup>14</sup> Kala zhakatiy kë Yesëw mbë mëti katan kiy, ghënzë tsëgha na, kwëma gëmta naa kwëma Hyala gëzë ghëy va kaa mbëzli. Ghwëy kwërakwë kiy, gëm banavë ghwëy nefer ghwëy kaa kwëma va.

<sup>15</sup> Tsëgha kë dibay, dzërvëe tëbakën ghëy kën Hyala dî naa gëzë. Sa në ghëy va kaa mbëzli: A Hyala zhanakati Yesëw Këristëw mbë mëti, pë ghëy. Njana kama zhakati tsa mbëzliy bëkwëshi tîba mbë mëtiy, kwëma ka Hyala zhanakati Yesëw mbë mëti naci ghënzë tsëgha bay. <sup>16</sup> Ndata kala zhakati tsa mbëzli tîba mbë mëtiy, zhanakati Yesëw Këristëw Hyala mbë mëti kwërakwë kiw. <sup>17</sup> Mba'a kë Yesëw Këristëw kala zhakatiy mbë mëti kiy, tögëm banavë ghwëy nefer ghwëy ngëci. Ghwëlata na kwëma ghwëy jikir na kën ghën tsa ghwëy. <sup>18</sup> Ma mbëzliy nëw Yesëw bëkwëshi kwërakwë ba na, kwa bëtë niva mbëzli zashi dî naa gëzë. <sup>19</sup> War mba'a kë na ghwëmmë na kwëma fëy ghwëmmë ghën tsa ghwëmmë ti mbë nëw Yesëw dzaa nza, war ta kwëmavë zërkë mbë nzëy tsa ghwëmmë tikë të hidî gwa'a tsëgha, kala nahwëti kwëma tîba kwa kwëmay, kay ghwëmmë dza mëndiy gwëraa wahë mbë mbëzli gwa'a gwa'a.

<sup>20</sup> Tsëgha na kiw, ta na navay, a Këristëw zhakatiy mbë mëti. Ghëci gha Hyalaa zhanakati mbë mëti. Ti sënay mëndi, ta zhakati dza nihwëti mbëzliy bëkwëshi mbë mëti kwërakwë, kë mëndi. <sup>21</sup> Njasa nzana va, të ndë kwëtij mëti ghavaa dzëti hidiy, tsëgha ghatëvay zhakati tsa

**15:8** 15:8 9:1; Gal 1:15-16; SlëniKY 9:3-6 **15:9** 15:9-10 1Tim 1:12-16 **15:9** 15:9 Ef 3:8; Gal 1:13-14 **15:10** 15:10 2Kwër 11:23 **15:11** 15:11 1:12; Gal 1:17-18; 2:6-9 **15:15** 15:15 SlëniKY 1:22; 4:33; 5:30-32 **15:17** 15:17 15:3; Rm 4:25 **15:18** 15:18 1Tes 4:13 **15:20** 15:20 6:14; Kwël 1:18 **15:21** 15:21-22 15:45-49; Ghava 3:17-19; Rm 5:12, 14, 18 **15:22** 15:22 2Kwër 5:17

mbəzli mbə mətı, tə ndə kwətın kwərakwə. <sup>22</sup> Njasa kwəməvə ndə va mətı, ya tsamaba ci tə mbərkə kwəma Adaməy, tsəgha dza mbəzliy kwəməvə zhakatishi mbə mətı tə mbərkə kwəma Yesəw kwərakwə. <sup>23</sup> Ə na na nzana kiy, ya wa ndə na, lə tsa ci vəghwə zhakati tsa ci mbə mətı na tıba. A Yesəw Kəristəw zhakatiy, ghəci ndə 'wa kwəma. Ma fəca vici dza naa zhiniy zhəkə kiy, nza ni ci mbəzli zhakati gwanashi. <sup>24</sup> Ma ləy hwəm ki na, nza Yesəw Kəristəw zamti hyeler lə mezhizhə shi gwanashi, mba'a ka bərciy zhini ghən tikə tə hidfi. Ghalaba kiy, nza hidfi madi ta kədi. Ka na dza na, həy bəvə gəzli mazə, mba'a banavə kaa Hyala, Dəy ki. Nza ghənzə nzəy kwa ta mənı mazə kwətita. <sup>25</sup> Sənzənvay, war ta mənı mazə dza Yesəw Kəristəw, pa' tə vici dza Hyalaa fati ka jaka ci gwanashi tə dəvə ci. <sup>26</sup> Kwa kərnı ndə jaka tsa dza Hyala ta zamtiy, ghənzə na mətıy bə mbəzli. <sup>27</sup> A mənı tsaslıti mbə Zliya, ma kə mənıy: Shiy gwanashiy fanambə Hyala kaa Zəghwə nzə mbə dəvə ci, kə mənı. Sa gəzəkə mənı va tsəghay, aa səvərıta wəzə, lə Hyalata na mbə dəvə zəghwə nzəw. Sa nzanay, ghənzə fə na shi vaa dzəmbə dəvə ci. <sup>28</sup> Şa ka Hyala fanambə shiy gwanashi mbə dəvə Zəghwə nzə kiy, ka zəghwə nzə va dza na, mba'a fambə ghən tsa ci mbə dəvə Hyala ghənzə Dəy, ghənzə saa fanambə shiy va gwanashi mbə dəvə ci. Nza Hyala mənı mazə dzəkən shiy gwanashi ya dza lə namaba bəla gwa'a ki.

<sup>29</sup> Təkətim kwəma, ya tə

kwəma mbəzliy zləba va mənıy mananshi \*batem, kwa pətsa mbəzliy bəkwəshi. Tawa zləba ghəshi mbəzliy mananshi batem, ndata kala zhakati tsa mbəzli mbə mətı tıba kiy, tawa zləba ghəshi mənıy mananshi batem ta mbəzliy bəkwəshia? <sup>30</sup> Ya ghəy kiy, ndata kala dza mbəzliy zhakati mbə mətı na, tawa zləba ghəy mənıy sasanəy ngəra'wə ya hwəmba nzə gə bəkwəşəya? <sup>31</sup> Nay ghəwəy naa ngwarməhira, njasa səmə viciy, war mbə niy mətı nza ghəy. Ə gəzanwəy ya, sa nzana mbə vəshee tə ghəwəy sa jakəmmə ghwəmmə lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw. <sup>32</sup> Yən sanay, tərəjw səəkee mbə sa ngəra'wə va mbəzli tikə mbə məlmə Efesə, njasa mbəz ghəy lə shəkwədəshi. War ta shi tikə tə hidfi pən niy sa gəla ngəra'wə tsa vay, a shi dzee 'wəra ti mbə ghəwəy nıghəa? Ndata kala zhakati tsa mbəzli mbə mətı tıbay, tawa ghwəmmə ni dıba kia? Ghənzə tsəgha na, wəzəba dza ghwəmmə mənı njasa gəzə nihwəti mbəzli va, sa nə ghəshi va: «Zəmə pə ghwəmmə zəmə shiy bəhə bəhə ghwəmmə, ka sa shi sa, sa nzanay, ta bəkwəmmə dza ghwəmmə həzlimə» kə ghəshi.

<sup>33</sup> Ka ngədiŋwəy kwəma ma. Sənay tə ghəwəy: Mba'a kə ndə dza kwa zəərə lə mbəzliy məmənı \*kwəma jikir nay, ta məy dza na mbə mənı jikir nja ghəshi kwərakwə. <sup>34</sup> Mənıwəyəm ka mbəzli ka məhərli, ka mənı kwəma jikir na ghəwəy ma. Yən nıghəy, ghwəlashi na nihwəti mbəzli mbə ghəwəy kala sənata Hyala ghəshi pa' sana. Va tsəgha gəzanwəy ya kwəma va, nza

**15:23** 15:23 15:51-52; 1Tes 4:16 **15:24** 15:24 Dani 2:44 **15:25** 15:25 Cem 110:1; Mt 22:44 **15:26** 15:26 ShiZhı 1:18; 20:14; 21:4 **15:27** 15:27 Cem 8:6 **15:28** 15:28 Rm 11:36 **15:30** 15:30 Rm 8:36 **15:31** 15:31 2Kwər 4:10-11 **15:32** 15:32 Ezay 22:13; Lk 12:19-20; 2Kwər 1:8 **15:34** 15:34 Mt 22:29; Rm 13:11-14; Ef 5:6-17

ha'wë mbëë ghëranwëy.

*Njasa dza vëgha mbëzliy dzaa zhakatishi mbë mëtiy nza*

<sup>35</sup> Nda nza tsahwëti ndë ni: Njaa njaa dza ndëë zhakatiy mbë mëti kia? Sa ka na zhakatiy kiy, nja wa dza vëgha ciy nzaa? këy. <sup>36</sup> Ntsaa dëw gëla kwëma tsëgha na vay, hil na. Mba'a pë gha tsanwambë hwëlfë mbë hidiy, pësëta ma na na, kar na tsanwambë gha va mbë hidiy ghwabëta. <sup>37</sup> Ghala pëtsa ka gha vaa tsënwë shiy dzëmbë hidiy, dënw tsa shi va ka ghaa ngwëbëtiw. Hwëlfë na sa ka ghaa tsanwambë mbë hidiy, ya hwëlfë ha na, ya hwëlfë nihwëti shiy ghëshi. <sup>38</sup> Sa ka ghaa tsënwëti kiy, ka na dza mba'a pësëta, sa ka Hyala dza ki na mba'a banavë dënw njasa di na. Ya namafa hwëlfë shi za mëndi gwa'ay, ghënghën ghënghën na takë dënw tsa shiy gwanashi.

<sup>39</sup> Ava tsëgha na vëgha saa piy të ghwëmë sana ghënghën tsa nza kwërakwë ki. Kwëtita vëgha ndë ngëri, kwëtita vëgha saa dza sëda, kwëtita na igwë tsa të ghwëmë, zhini kwëtita na këlipë mbë yam kwërakwë bë. Tsëgha na.

<sup>40</sup> Ni më ghwëmmë shiy dibay, a ghëshi tifa kwëtishi, kwëtishi ni tikë të hidiy difa. Kwëtiy mëgëla tsa vëgha shi të hidiy, kwëtiy tsa të ni më ghwëmë. <sup>41</sup> Kwëtiy na mëgëla tsa mbërë tsa vici, kwëtiy tsa tir, zhini kwëtiy tsa sasërkwëhi bë. Ya kwa jipë shiy, ghënghën ghënghën na mëgëla tsa të mbërë sasërkwëhi.

<sup>42</sup> Ava tsëgha dza naa nza lë mbëzliy dzaa zhakati mbë mëti kwërakwë ki. Na vëgha dza mëndi vaa laghwa ndë kwa kwëli liy, ta ghwabëta dza nava nja

hwëlfë ha. Na dza ndë vaa zhakati mbë mëti li vëgha kiy, ka dza navaa ghwabëw. <sup>43</sup> Vëghaa niy laghwa mëndi va ndë li kwa kwëli gëmgëm na, kala bërci mbëy, sa ka na zhakati mbë mëti na, vëgha ka tëbë lë bërci mbë dza naa nza. <sup>44</sup> Ghala pëtsa ka mëndiy la ndëy, sliw vëgha tsa ndë na sa ka mëndiy lamti. Ma sa ka ndë zhakati mbë mëti kiy, lë nahwëti vëgha dza Safë tsa Hyalaa banavë dza naa nza. Njasa nay ghwëmmë va lë vëgha nza sliw ti ghwëmmë tikëy. A na ci vëgha dza \*Safë tsa Hyalaa bëpë tifa kwërakwë ki. <sup>45</sup> Ava tsëgha tsasliti mëndi mbë Zliya Hyala. Ma kë mëndiy: Ma kwa taja ntsa gha Hyala ngati, Adamëy, mba'a viyanambë Safë piy ngëci, ta nza ghëci të ghwëmë. Ma na Yesëw \*Këristëw tsa në mëndi tsa, \*Adam tsaa këray, kë mëndiy, ghëci na Safë tsaa bënsi yëwën piy kaa mbëzliy dë'wë ghën tsa ci.

<sup>46</sup> Kwa taja vëghaa nza të ndëy, vëgha banavë Safë tsa Hyala ka naa nza. Vëgha nza sliw ti ka naa nza. Ma lëy hwëm kiy, nza na banavë Safë tsa Hyala vëgha tsahwë. <sup>47</sup> Ma kwa taja Adam tsa vay, ntsa tikë të hidiy na. Lë hidiy ngati Hyala. Ma na Yesëw tsa në mëndi va kwa baka Adam, kë mëndi naci kiy, më ghwëmë sëakë na. <sup>48</sup> Njasa nza tsa tikë të hidiy va ndëy, tsëgha dza mbëzliy të hidiy nza kwërakwë. Njasa nza tsaa sëakë va më ghwëmë ndëy, tsëgha dza ni më ghwëmë mbëzliy nza kwërakwë. <sup>49</sup> Nana diy, war we' tsa ngati Hyala va Adam lë hidiy na pa ghwëmmë. Të nahwëti vici taa nza, we' tsaa sëakëy va Adam më ghwëmë dza ghwëmmë nza kwërakwë ki.

<sup>50</sup> A ngwarmëhira, avanta

kwəma dee gəzanjwəy: Ka tsəhəy ndə tə pətsa sləkə Hyala lə vəgha ci tikə tə hidīw. Ka dza shiy mēti, ka ghwaḃəḃə jakəshi lə shiy ghwaḃə ma ya pa' hwəmbaw.

<sup>51</sup> Avee dzaa gəzanjwəy kwəma mbəmbə na: Ghwəmmə gwanamməy, ka dza ghwəmməḃə bəkwəmməw. Ə na dza naa nzay, ta zhəghəta dza vəgha ghwəmməḃə dza gwanammə. <sup>52</sup> Sa ka mēndi viyata təlimə kwa kərnī vəghwəy, war zəkwə jəw, dza kwəma vaa məniva, nja mələ'wə ka ndə vaa mələ'wəti lə mətə ci. War gakata ma təlimə vay, ta zhakatishi dza mbəzli bəkwəshi mbə mēti, lə nahwəti vəghaa dzaa mēti ma. Ma ghwəmmə, ghwəmmə niy dzaa tərmbə mbəzli tə ghwəməshi ni na, mba'a vəgha ghwəmmə mbəərəta kwərakwə ki. <sup>53</sup> Tsəgha dza naa nza, vəgha ghwəmmə na nza ghwəmmə li dzaa mēti, ka ghwaḃəḃəy, ta zhəghəti dza Hyala ka vəghaa mēti ma, kala ghwaḃə ma ghwəla.

<sup>54</sup> Ma sa ka vəgha ghwəmmə na mēti ka ghwaḃə zhəghəta ka vəghaa mēti ma, kala ghwaḃə ma kiy, ma nza kwəmaa niy gəzəkə mēndi va mbə Zliya Hyala məniva ki. Ma kə mēndi niy niy: Mēti tifa ghwəlaw, dekədəkə zamti Hyala.

<sup>55</sup> A mēti, kwəma kəray tsa gha tsa miydala tsa niy mənī gha kia?

Kwəmaa darə gha va niy bəkwə gha mbəzli li kia?

kə mēndi niy ni.

<sup>56</sup> Nanzə va darəḃə niy kwəməvə mēti va ta bəkwə mbəzli liy, \*kwəma jikir na va niy mənī mbəzli na. Dzəghwa jikir kwərakwə ki na, mba'a kwəməvə ni ci bərci ghəra na sləni li shi

səkə tə \*kwəma pəhəti Hyala. <sup>57</sup> Ghənzə tsəgha kiy, 'wəsa pə ghwəmməḃə mananta kaa Hyala ghənzə saa məntəmmə ka miydalahi, tə mbərkə sləni mēnti Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw tə ghwəmmə.

<sup>58</sup> Ava va tsəgha kiy ng-warməhira mbə nəw Yesəw Kəristəw ni di yay, garənjwəyem wəzə wəzə kwa kwal Hyala, kala gar kwəfəghə ma, kwa kwəma kwa kwəma pə ghwəy dza lə sləni Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw ya hwəmba. A ghwəy sənay sləni tsəva ghwəy va mbə ghəra nzə kaa ngəciy, ka dza naa nza gəmtaw.

## 16

*Tsəhə shiy ta kəəti nihwəti mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem*

<sup>1</sup> Nana kiy, e di gəzanjwəy kwəmaa dzəkən shi dza ghwəy va ta tsəhə tə kəəti mbəzli Hyala mbə məlmə Zherəwzalem. Njasa niy gəzanshee va mənī kaa nihwəti mbəzliy nəw Yesəw tə hidi ka Galatəy, tsəgha pə ghwəy taa mənī kwərakwə. <sup>2</sup> Ma ka ghwəy mənīy, njasa səkə vici dəmasə vay, ya wa ndə mbə ghwəy na, mba'a bəvə gəna njasa kəray ni ci bərci, nza fəy kwətita. Ghalaba kiy, fəca kee tsəhəra na, war ka basə mēndi dzaa nza gwa'a tsəgha, kala nza ghwəy zhiniy kəslibə ghən mbə tsəhə gəna diba. <sup>3</sup> Sa kee tsəhəra mbə ghwəy taa nzay, nza ghwəy gəzara mbəzli təravə ghwəy ta vəli gəna dza ghwəy vaa basəti ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma ka nzee tsaslanavəshi zliya ta dəvə shi ghəshiy madi. <sup>4</sup> Mba'a kə dzaa nza gar dzee lə yənday



kwəsəbəshi na, nza ghəy dzanəy li shi.

*Kwəma dī Pəl dza ta mənī nzə*  
<sup>5</sup> Ta dzəti hidī ka Masedəwan dze. Ma sa kee kəramti dze tē hidī va kiy, ma nzee tsəhə mbə ghwəy, ta nighəŋwəy. <sup>6-7</sup> Mbə nana bəshiy, mba'a kə Ndə sləkəpə zləbati na. E dī yən hyayvara mbə ghwəy. Ka dēe yən zhiniy tsəhə mbə ghwəy ta kədiy sədəe gwa'a tsəghaw. E dzaa hyayvara mbə ghwəy bərkee. Mənmən na mba'ee waramti ya ghəli mbə ghwəy. Ma sa kee madī ta dzara, ya kwamaba dze dza ki na, nza ghwəy kəətira. <sup>8</sup> Nana diy, ta nzata nza dze tikə mbə məlmə ka Efesə pa' tē tir makwaghwa Paŋtekwətə. <sup>9</sup> Sa nzanay, a Hyala ghwənamtara kwal ta ghəra sləni tərəŋw na tikə mbə məlmə na. Ya war tsəgha na ka mbəz lə ya dāŋshi dība.

<sup>10</sup> Mba'a kə Timəte tsəhəy mbə ghwəyəy, ka'wəti tē ghwəy, wəzə. Mba'a ghəci nzəyəy kwa jipə ghwəy, kala hazlənī tība. Sa nzanay, ghəci kwərakwə na, ndə ghəra sləni tsa Ndə sləkəmmə na njasa nze va. <sup>11</sup> Əntaa ndə mbə ghwəy fə ndərəə dzəti ma. Sa ka na madī ta dzay mbə ghwəyəy, kəətiti tē ghwəy nza ghəci mbəə zhikəy zhəvəghee lə zərkə. Sa nzanay, mbə ndəghə zhəkə tsa ci nza ghəy tikə, lə nihwəti ngwarməhimmə.

<sup>12</sup> Ma na ndə nja tsahwəti zəməmmə Apələsə nacy, dāŋ na sədəe mbə bānci bərci, ta dza ghəciy dzəmbə ghwəy kwəsəbə nihwəti ngwarməhimmə. Ka tsəhəree nana diw, kə. Sa ka na kwəməvə kwaləy, ta tsəhə dza naa dza.

*Kwa kərni ci kwəma Pəl, lə səkəwəpə tsa ci*

<sup>13</sup> Ma kiy, mənī tē ghwəy məhərli, mba'a ghwəy garəŋwəy lə bərci tē kwəma Hyala yivə ghwəy va mbə nefer ghwəy. Garəŋwəyəm zhər zhər kwa kwal Hyala, mba'a ghwəy mənīŋwəy ka mbəzli nza bərci və shi. <sup>14</sup> Ya nimaba shiy mənī ghwəyəy, lə dī pə ghwəy mənishi.

<sup>15</sup> Zhini dība kiy ngwarməhiray, a ghwəy sənay, kar Sətefanəsə ghəshi lə mbəzli kəghi tsa ci na kwa taja mbəzliy ghaa bānavə nefer shi kaa Yesəw mbə mbəzli tē hidī ka Akay gwa'a gwa'a. Dzəghwa tərəŋw ghəshi jihəhwəvashi ta kəəti mbəzli. <sup>16</sup> Gəla mbəzli tsəgha ni vay, ə pə ghwəy dī fəti və shi, ka dī fəti va nihwəti mbəzliy jihəva, mbə ghəra sləni kwa zəərə kwətīŋ na li shi.

<sup>17</sup> Tərəŋw vəshiree ta səkə tsa kar Sətefanəsə tsa, lə Fərtəwnatəsə, mba'a Akayəkwəsə. Njasa nza ghwəy tikə favee vəghee. <sup>18</sup> A ghəshi dəpətəra nəfə tsee, njasa niy dəpətəŋwəy ghəshi va tsa ghwəy nəfə kwərakwə ghala pətsaa niy nza ghəshi va mbə ghwəy. Gəla mbəzli tsəgha ni va kiy, sənay tē ghwəy fə bamaa dzəti shi.

<sup>19</sup> Mbə səkəwəŋwəy na jakəvahi mbəzliy nəw Yesəw tikə tē hidī ka Azəy. Mbə səkəwəŋwəy na kar Akilasə ghəshi lə Pərishil lə slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw \*Kəristəw, tsəgha mbəzliy nəw Yesəw bəsəva ta cə'wə kəghi tsa shi səkəwəŋwəy dība. <sup>20</sup> Zhini mbə səkəwəŋwəy nihwəti ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw tikə gwanashi dība. Səkəwəti tē

**16:5** 16:5 SləniKY 15:21; 2Kwər 1:15-16 **16:6-7** 16:6 Rm 15:24 **16:6-7** 16:7 4:19 **16:8** 16:8-9 SləniKY 19:8-10 **16:10** 16:10 Timəte: 4:17 **16:12** 16:12 Apələsə: 1:12 **16:13** 16:13 15:38; Cem 31:25; Ef 6:10 **16:14** 16:14 8:1; Zhj 13:34; Rm 13:8-10; 2Kwər 6:6; Gal 6:10; Ef 5:2 **16:15** 16:15 Rm 16:5; Stefanəsə: 1:16 **16:18** 16:18 Flp 2:29; 1Tes 5:12 **16:19** 16:19 Rm 16:5; Azəy: ShiZhj 1:4, 11; Akilasə ghəshi lə Pərishil: SləniKY 18:2 **16:20** 16:20 Rm 16:16

ghwəy ghən tsa ghwəy kwa jipə  
ghwəy njasa kəray səkwəva tsa  
mbəzli Hyala.

<sup>21</sup> Avee səkwəŋwəy, yən Pəl  
də'wə ghən tsee kwərakwə ki.  
Yən tsasliŋwəy na səkwəpə tsa  
sana lə dəvee.

<sup>22</sup> Kala dī kwəma Ndə  
sləkəmmə Yesəw kə ndəy,  
mba'a Hyala bazlamti tsava ndə  
«*Maranatha*», ə pə ghaa səəkə  
Ndə sləkəŋəy.

<sup>23</sup> Məntəŋwəy wəzə hwər tsa  
ci Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw  
gwanəŋwəy. <sup>24</sup> Mbə dīŋwəy nzee,  
tə mbərkə jakəva tsa ghwəmmə  
lə Yesəw Kəristəw. Ava tifa  
kərayee, nza ghwəy nza ki.

**Kwa bakə zliya tsasliti  
Pəl kaa ka  
Kwərintə  
Kwəma dza  
ghwəmməə gha  
sənataa dzəkən  
zliya na**

Ma zliya nay, ghənzə na zliya ka ghwəmmə vaa har kwa baka zliya tsasliti Pəl kaa ka Kwərintə. Nanzə kiy, a Pəl tsaslanaghəshi nahwəti zliya, kwa jipə kar kwa tanja Kwərintə lə kwa baka Kwərintə (Nighəm mbə vəh 2:4 mba'a 7:8-9, 11). Nava zliyay, tsəhəta na va ghwəmməw, aa zata.

Mbə zliyaa zata vay, tərənjw nabəhwə Pəl mbəzli mbə məlmə ka Kwərintə lə bərciy dzəkən shi jikir ni ghəngən ghəngən. Ma ləy hwəm zliya va na, mba'a Pəl niy ghwənay ntsa nza ghəshi li, Titə, ta dza ta nighəti shi, nda zləbavə kwəma ci va ghəshi, nda kala zləbavə ghəshi? Ma sa zhəghəkəvay Titə ki na, mba'a gəzanci kaa Pəl, a ka Kwərintə tsati titihwə tsa shi, kə (Nighəm mbə vəh 2:12-13 lə 7:6-16). Dza nihwəti mbəzli mbə ka Kwərintə mba'a ghəshi banakati nəfə tsa Pəl, sa nə ghəshi: «Ndə kwal tsa Yesəw na Pələw» kə ghəshi.

Ma sa favə Pəl tsəgha ki na, na tsasli na zliya na ki. Ma ghala vəghwə tsa vay ghəci mbə məlmə Masedəwan na, mbə wə kwa mahkana wə ci.

*Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1:1-11 Pəl gəzanshi kaa ka Kwərintə njasa sahwə na ngəra'wə dalala tə hidfi ka Azəy, lə njasa mbəliti

Kəristəw mba'a dəpanati nəfə tsa ci.

Vəh 1:12 pa' tə vəh 2:1-11 Pəl gəzə kaa ka Kwərintə nda sa wana bashamti na dza ta wə vəshi, zhini ka gəzanshi a ghəshi pəlay ntsaa banakati nəfə tsa Pəl va mbə nefer shi. Vəh 2:12 pa' tə vəh 6:1-13 Ka ghəra sləni kaa Yesəw na kar Pəl. Və kwəma ghəshi na shi bərci ta mənə ya namaba kwəma. Ta jakə mbəzli lə Hyala ghəra ghəshi.

Vəh 6:14-18 Pəl gəzə kaa ka Kwərintə nza ghəshi ndəghwə ghən tsa shi va jakəvaa dzəmbə mbəzliy nəw ma Hyala ta mənə kwəma shi va jikir na.

Vəh 7 Pəl gəzə njasa vəshiy na ta kwəma ka Kwərintə

Vəh 8 mba'a vəh 9 Pəl bə bərci kaa ka Kwərintə nza ghəshi mbəə kəramti tsəhə gəna ta kəəti ka cicikwə tə hidfi ka Zhəwde.

Vəh 10 pa' tə vəh 13 Pəl can-shi kaa ka Kwərintə dza kwa kwal dan, nza ghəshi mbəə sənay wəzə wəzə, ghəciy, ndə kwal tsa Yesəw na, kə ghəshi. Yesəw banavə na bərci ta ghəra sləni va. Ya ghəci də'wə ghən tsa ciy, daw na bərci ci, bərci Yesəw na shi kən. Ya tə sa vanay, wəzə na ka Kwərintə zləbavə kwəma ci.

*Səkwəpə tsa Pəl*

<sup>1</sup> Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa tarəvə Hyala, ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw \*Kəristəw. Ghəy lə zəməmmə Timəte tsasliñwəy na, kaa ngənjwəy ghwəy mbəzli Hyala nəw Yesəw mbə məlmə ka Kwərintə, lə kaa nihwəti mbəzliy zləbavə kwəma Yesəw Kəristəw gwanashi tə hidfi ka Akay gwa'a gwa'a.

<sup>2</sup> Mëntənjwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndanjwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

*Pəl mananta 'wəsa kaa Hyala sa dəpanati na nəfə tsa ci*

<sup>3</sup> Fal Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw \*Kəristəw ghwəmmə. Sa nzanaa didi ndə zhəhwər ta mbəzli. Ghənzə na Hyalaa dəpəmmə, ya mbə tsamaba ngəra'wə gwa'a.

<sup>4</sup> War mbə kəətinjəy ka naa nza ya hwəmba nza ghəy mbə sa ngəra'wə, ta mbə ghəy dza ta dəpə gəla mbəzli mbə sa ngəra'wə nja sa ghəy va, lə kwal tsa dəpətənjəy na va kwərakwə.

<sup>5</sup> Kwəma dee gəzanwəyəy, a Yesəw Kəristəw sahwe ngəra'wə tərənjw, ghəy kwərakwəy, mbə sa ngəra'wə nza ghəy tərənjw. Va tsəgha dəpənjəy Hyala nəfə tsa ghəy tərənjw kwərakwə, sa nzana jakəjakə ghəy lə Kəristəw. <sup>6</sup> Ya ngəra'wə sa ghəyəy, ngəra'wə tsa va na, ta mbə mətəshənjwəy bərci a ghwəy mbə jhəva na, lə ta mbə ghwəy garənjwəy tidid kwa kwal Hyala. Mba'a kə Hyala dəpətənjəy nəfer ghəy ba na, war ta mbə ghwəy kwəməvə bərci ndahwə nəfer ghəwəy ta sə'wa ngəra'wə kwərakwə njasa sa ghəy va na. <sup>7</sup> Sa ka ghəy təkə dzəkən kwəma ghwəyəy, a ghəy sənay shiy tifa taa bantənjwəy kwa kwal Hyalaw. Kwasəbə ghəy nza ghwəy mbə sa ngəra'wə tsa kwətinj tsa, va tsəgha, ta dəpətənjwəy nəfer ghəwəy dza Hyala kwərakwə nja shi ghəy va.

<sup>8</sup> Difa kiy ngwarməhiray, a ghəy di ghwəy sənay dzəkən ngəra'wə tsa sahwe ghəy tərənjw tsa tə hidid ka Azəy. Ghala pətsaa nza ghəy tə hidid vay, tərənjw

sahwe ghəy ngəra'wə, pa' ka tanəti bərci ghəy. Niy təkəti ghəy na, a ghəy taa nza tə ghwəmənəy, pə ghəyəw. <sup>9</sup> Na katanəy nay, war ta bəkwənjəy dza ghəy niy zəzəti ghəy. Mbalaa Hyala mənti na kwəma va tsəgha, vantaa ghəy dzaa bərkəti na, lə bərci ghəy nzəy njəy ghəy tikə tə hidid, pə ghəy, ka kəli ghən tsa ghəy gəm, kala zəzə ma, Hyala fəy njəy na ma nza ghəy tə ghwəmənəy, pə ghəy. Mbə dəvə nze, ka ghəy zlanay ghən tsa ghəy gwa'a, ghənzə saa mbə zhanakati mbəzliy bəkwəshi sati mbə məti.

<sup>10</sup> Ghənzə mbəlikəvərinəy na mbə miy məti niy dza ghəy va ta mətinəy katanəy katanəy va ngəra'wə tsa va. Tsəgha dza naa mbay mbəlikəvərinəy, ya mbə tsahwəti ngəra'wə ba. Na katanəy nay, a ghəy sənay, ta mbəlantənjəy dza naa dza səvəri mbə tsahwəti ngəra'wə difa. <sup>11</sup> Ghəwəy kwərakwəy, ta cə'wə dza ghəwəy tə ghəy, a Hyala dzaa favə cə'wə mbəzli danə ni. Mba'a dzaa məntənjəy wəzə hwər tsa nze, ma ka nza mbəzli danə mananta 'wəsa kaa Hyala tərənjw tə kwəma ghəy va tsəgha ki.

*Pəl gəzə kwəma bashamti na zhaa zhəmbə məlmə Kwərintə və*

<sup>12</sup> A ghəy di gəzanwəy kwəma nza nəfə tsa ghəy mbə vəshi ti. Mbə nzəy tsa ghəyəy, mbə cinəy na nəfə tsa ghəy, mba'a ghəy sənay njasa nza nzəy tsa ghəy wəzə va Hyala kwa kwəma mbəzli tə hidid, lə va ghwəy gwa'a. Kwatama va ghwəy bay na, a ghəwəy sənay, lə kwal tsa katanəy katanəy tsaa nzəy tsa ghəy kwa kwəma Hyala. Nzəy tsa ghəy vay, lə sənata kwəmaa səəkə va ndə ngəri nzəy ti ghəyəw.

Hjala mərshi naa kəətitənjəy lə wəzə hwər tsa nʒə. <sup>13-14</sup> Sa bərkee neyey, a ghwəy dzaa mbay sənata tsəgha, sa nzanay, ya mbə kwəma tsasliŋwəy ghəy dzəti zliyay, nahwəti kwəma tifa mba'a mbəta, kala gar mbay ghwəy jangəti, ka favə kwəma dī na gəzəw. Pa' sənʒənvay, ka favə kwəma dī ghəy gəzə ghwəy gwanataw. Kwa kwəma jəwəy, ta favə kwəma ghəy dza ghwəy wəzə, fəca vici dza Yesəw Ntsaa sləkəmmə zhəghəvaa zhəkə. Ghalabay, ta vəshi dza ghwəy dza ta kwəma ghəy tərəjw, ghəy kwərakwə na, ka vəshi ta kwəma ghwəy ki.

<sup>15-16</sup> Sa nzana mba'ee sənay katan, a ghwəy dzaa mbay favə kwəmee pənəy. Maa niy dēe dza kwa ghwəy, mba'ee tsavəjwəy yashi, yən dza ta dzəmbə məlmə Masedəwan. Sa kee kafə mbə Masedəwan difa na, nzee zhəkə kwa ghwəy kwa ghwəy, ta səkwtəjwəy kwa baka, ma nza ghwəy katara ta nza, sa kee madi ta dzəti hidī ka Zhəwde. Ma tsəgha ki na, bakə sədee niy dzee kwəməvə kwal tsaa kəətitənjəy. Əy, ma dzəghwa ki na, kala tsəhəree.

<sup>17</sup> Ghala viciy niy gəzee va ta tsəhə dzee mbə ghwəy, pənəy, kwataka lə miy niy gəzatee kwəma va tsəgha, nə ghwəy na? Kwəma nə ya tsa' dzee ta mənī pənəy, tawa bəvə ghwəy kwəmee nja kwəma mbəzli tə hidīa? A na mbəzli tə hidīy, yə, ta mənī dza ghəy, ka ghəshiy ni, ghəshi kala dzaa mənī. Aw bay na, ka dza ghəy mənīw, kə ghəshi, ghəshi kəə dza ta mənī. Tsəgha nzee na na yaw.

<sup>18</sup> Ə gəzənjwəy ya, kwa kwəma Hyala ghwəmə katan

na. Kwəmaa niy gəzənjwəy ya vay, kwəma katan na, səəkee gəzəhwəjwəy kwəma bakə bakəw. <sup>19</sup> Sa nzanay, kwəma Yesəw Kəristəw Zəghwə Hyala na sa gəzənjwəy ghəy, ghəy lə Shilasə, mba'a Timəte. Na na Yesəwəy, ya hwəmba na ka gəzə kwəma na bakə bakəw. Kwəma katan na ka naa gəzə ya hwəmba. <sup>20</sup> Na kwagwa'a nay, səvəri mbə Yesəw \*Kəristəw sənay ghwəmmə a Hyala mənī kwəmaa niy gəzəkə na, pə ghwəmmə. Tə kwəma ci va ka ghwəmmə gəzə: «\*Amin, tsəgha na!» pə ghwəmmə ta fə bamaa dzəti Hyala. <sup>21</sup> Zhini difa kiy, Hyala va də'wə ghən tsa nʒə garətənjəy na kwa kwal tsa nʒə tsa. Ghwəmmə lə ghwəy, gwa'a, sa təravəmmə na jakətəmmə tə slən tsa Kəristəw, a ghwəmmə mbəə nza ka mbəzli nʒə. <sup>22</sup> Dza na mba'a fati lamba nʒə tə ghwəmmə, ta mbə ghwəmmə nza ka shi nʒə, mba'a fambəmmə Safə tsa nʒə dəwdəw tsa mbə nefer ghwəmmə. Njana ndammə na Safə tsa nʒə dəwdəw tsay, a ghwəmmə sənay, ta ndammə nihwəti shi gwanashi ni gəzəkə na dza na.

<sup>23</sup> Ma shi bashamtee dza kwa ghwəy kwa ghwəy yən dzəmbə məlmə Masedəwan tiy, a Hyala sənay, manakənra ngwəvə ghənzə yən kəə sla dzərvə, ta wəzə tsa ghwəy nʒəyree kala dza maa dzəmbə Kwərıntə. <sup>24</sup> Ka dī ghəy mənīnjəy ka mbəzliy sləwanjwəy mbə nəw kwəma Hyala ghwəyəw. Sa nzanay, a ghəy sənay, a ghwəy garənjwəy wəzə lə bərçi tə kwəma Kəristəw. Na na ghəyəy, war gəzənjwəy na ghwəmmə jakəti miy tsa ghwəmmə gwanammə, ta mbay

nefer ghwøy hænishi wözə, rəniki kwa kwal tsa Hyala na na ghøy gwa'a tsəgha.

## 2

<sup>1</sup> Ava ghənöz na kwəmaa bashamtəra zhaa dzəmbə məlmə ghwøy ge'i ghala vici va. Kala tsəgha, war mba'a pən tsəhəra ghalaba nzay, ta zhini niy dza nefer ghwøy zhəjwəy tərəjw nza ɓa. <sup>2</sup> Sa ka na nza, tsəhə tsee vəgha ghwøy, mba'a nefer ghwøy dzaa zhəjwəy kiy, ka dza tsahwəti ndəə nza tifa ghwəla ya kwətɪj mbə ghwøy, mba'a taa məntəra kwəma gar vəshi nəfə tsee ti, sa dza naa nza, sati sati nefer ghwøy gwanəjwəyəw.

<sup>3</sup> Ava va tsəgha təkətēe, wözəba tsasli tsasli tsasləghəjwəyee kwəma va pən, va tsəgha niy tsasləghəjwəy ya nahwəti zliya va. Kala tsəhee də'wə ghən tsee. Sa nzanay, e sənay mba'a pən tsəhəra də'wə ghən tsee ghala pətsa va nzay, kwəma gaga niy dza nəfə tsee satiy va kwəma ghwəyəw. Əy, ma təbə na nza kiy, ghwəy na shiy niy dzaa vəshitəra nəfə tsee nza. Na katarj katarj nay, e sənay, war mba'a kə nəfə tsee vəshiyəy, ghwəy gwanəjwəy kwərakwə na, mbə vəshi dza ghwəy nza kwasəbee.

<sup>4</sup> Ma ghala pətsa tsasliwəy ya va zliya tsasləghəjwəy ya vay, Pa' lə wahəta niy wahəhwee, ka təkə kwəma tərəjw. Ya tsəgha niy nzana kiy, əntaa ghwəy taa təkə na, ta mbə nefer ghwəy zhəjwəy tsaslitee zliya va tsəgha, pə ghwəy ma. Əhəj, ta mbə ghwəy sənay e dɪjwəy tərəjw pə ghwəy, va tsəgha tsaslitee tsəgha.

*Pəlayəm ntsaa məntəjwəy \*kwəma jikir na mbə nefer ghwəy*

<sup>5</sup> Mba'a kə tsahwəti ndə mənti kwəmaa zhəpə mbə nəfəy, kaa ngəra də'wə ghən tsee məntəra na kwəma vaw, kaa ngəjwəy gwanəjwəy na. Aw ɓay əntee dzaa kabəti gəzə kwəma na, ma kwəma ci vay, jəwə zhanati na kaa nihwəti mbəzli, nihwəti na, tərəjw zhanatishi. <sup>6</sup> Njana nzana, dafj mbəzli mbə ghwəy, dzəghay i ci kiy, a ghwəy mbay zlay, wəkə na tsəgha. <sup>7</sup> Nana kiy, pəlayəm jikir tsa mənti na va mbə nəfə tsa ghwəy. A ghwəy gəzanci kwəmaa dzaa dəpanci nəfə tsa ci. Kala tsəghay, ta nəfəy dza naa dza dalala, ka nəfə dzay, mba'a zhiniy zamti. <sup>8</sup> Va tsəgha, ə cə'wəjwəy ya nana kiy, manancim kwəmaa dzaa cinti di tsa di ghwəy kwəma ci. <sup>9</sup> Ma nahwəti zliya niy tsasləghəjwəy ya vaa dzəkən kwəma vay, war ta mbəə fati kwəma ghwəy niy nə ya. Ta mbee sənay nda ka yi fəti ghwəy ta kwəma gəzəjwəy ya gwanata. <sup>10</sup> Mba'a pə ghwəy pəlay jikir tsa mənti ntsa va vay, yən kwərakwə na, ta pəlay dzee. Ta na tsee ghənəy, e pəlay ntsa va mbə nəfə tsee, ya tsəgha məntəra ma na kwəma jikir na də'wə ghən tseyey, e pəlay mbə nəfə tsee mbəradzəy, kwa kwəma \*Kəristəw gəzee, war tə mbərəkə kwəma ghwəy. <sup>11</sup> Vantaa \*ndə jaka tsa Hyala dzaa ɓəhwə ghən kən ghwəmmə lə kwəma ci, va tsəgha gəzee tsəgha. Sa nzana, mba'a ghwəmmə sənata tsəhwəli ci gwa'a gwa'a, njasa di na war pəla kwal tsaa kəsəyəmmə lə kwəma.

*Pəl gəzəə dzəkən vəghwə tsa mənəhwə na mbə məlmə Tərawasə*

<sup>12</sup> Dzee tə nahwəti vici kiy, mba'ee kafəra, ka dzaraa dzəmbə

mëlmë Tërëwasë, ta dzaa gëzanshi kwëma \*Këristëw wëzë na kaa mbëzli mbëba. Dzëghwa ndës yën tsëhëra mbë mëlmë va. Ma sa tsëhëree na, mba'ee nay njasa gwëmantëra Këristëw Ntsaa slëkëmmë kwal wëzë wëzë ta gëzanshi kwëma Hyala kaa mbëzli. <sup>13</sup> War ma mëhërlee na, hëniita tepë sa kësay mee Titë zëmërë tsa mbë nëw Yesëw mbë mëlmë vaw, ghavëe tsëgha ki, kafë yën kafëra, nza ghwëy nza, pën kaa mbëzli kwa kwal Hyala mbë mëlmë Tërëwasë tsëgha. War ka dzaraa dzëti hidï ka Masedëwan.

*Mëni miydala të mbërkë Yesëw Këristëw*

<sup>14</sup> 'Wësä pë ghwëmmë man-anta kaa Hyala tërëñw. Sa nzana mba'a \*Këristëw mëniy ndë bërçi tsaa gwëranti. Të mbërkë bërçi Këristëw ki na, mba'a Hyala mëntëñyë ka ka ha waza kwasëbë ci. Dzëghwa mba'a ghwënanëyë ta dzaa gëzë kwëma ci kaa mbëzli ya pa' kwëmaba gwa'a. Ma kwëma gëzanshi ghëy va kaa mbëzli ki na, nja zën 'wërdi wëzë na vaa nëwamti pi gwa'a gwa'a lë zën tsa nzë na. Ta mbë mbëzli të hidiy sënëy Këristëw. <sup>15</sup> Mba'a ghëy mëniñyë ka 'wërdiy zën wëzë na, sa vëlanta Këristëw vëli li kaa Hyala. Ma zën tsa zën ghëy va ki na, ka zënanishi kaa mbëzliy dzaa mbëlishi, lë kaa niy dza zashi gwa'a. <sup>16</sup> Mbëzli nza Hyala mbë mbëlisiy, zën tsa wëzë tsaa zënanishi ghëy, ka zlëba kwëma gëzanshi ghëy ghëshi, dzëghwa mba'a ghëshi kwëmavë piy tsaa këdi ma. Ma va mbëzliy dzaa zashi na, zën tsa gëmgëm tsaa zënanishi ghëy, ka bëkwë ghëshi vë kwa kwëma

Hyala. Æy, kwëmaa tsava ntsaa dza vaa ghërati slëni tsëgha na va lë bërçi cia? Ghëci tibaw! <sup>17</sup> Sa nzana, mba'a Hyala ghwënanëyë ta ghëranta slëni, va tsëgha nza bërçi va ghëy. A ghwëm sënëy dän na nihwëti mbëzliy dï zhëghë dävë shi lë gëzë kwëma Hyala, war ta kwëmavë gëna shi gwa'a tsëgha. Ma ghëy na na ghëyëy, mënti kwëma Hyala ghëy ka shiy zhëghë dävëw. War kwëma Hyala ka ghëy gëzanshi kaa mbëzli lë nëfë tsa ghëy kwëtiñ kwa kwëma nzë. Sa nza ghëy mbëzliy ghëranci slëni kaa Këristëw.

### 3

*Ghënghën na \*sla kiri tsa slati Hyala lë mbëzli kwatänja lë tsa sänzëwna*

<sup>1</sup> Kwëma gëzë ghëy va tsëgha kiy, nda avashi zhiniy zhimbëshi mbë këli ghën tsa shi dza ghwëy ni kia? Na na ghëyëy, ka dï ghëy mëndiy tsaslavëñyë zliya ta mbëë cïñwëy na, \*ka kwal Yesëw nza ghëy katan pë ghëyëw. Dëw ghëy va ghwëy bë na, tsaslavëñyëyëm zliya ghëy dza, ta mbëë dzaa canshi kaa nihwëti mbëzli, pë ghëyëw. Ma na nihwëti mbëzliy, a ghwëmmë sënëy tsëgha ghëshiy mëni. Na na ghëyëy, kar ghëy mëni tsëghaw. <sup>2</sup> Na na ghëyëy, ghwëy dë'wë ghën tsa ghwëy mëniñwëy naa zliya ta dävë ghëy. Sa tsaslambëñyë Yesëw \*Këristëw mbë nëfer ghëy. Ya tsamaba ndë gwa'ay, a mbay sënëta, ka janëti zliya va ghëci. <sup>3</sup> Ghwazhë ghwazhë sënëy ndë ya wa ndë: Ghwëyëy, zliya tsaslii Këristëw, mba'a ghwënanëyë li ta dävë ghëy nza ghwëy. Zliya vay, tsaslii

**2:13** 2:13 1Tes 3:1; Titë: 2Kwër 7:6, 13-14; 8:6, 16, 23; 12:18; Gal 2:1, 3; 2Tim 4:10; Tit 1:4; Masedëwan: 7:5; SlëniKY 20:1 **2:15** 2:15 1Kwër 1:18 **2:16** 2:16 Ndë tïba dzaa ghërati slëni tsëgha na va lë bërçi ciw: 3:5-6 **2:17** 2:17 4:2; Flp 1:15-17; 1Tes 2:3, 5, 10; 1Pi 4:11 **3:1** 3:1 5:12; 10:12; SlëniKY 18:27 **3:2** 3:2 1Kwër 9:1-2 **3:3** 3:3 Sëvëri 24:12; Zher 31:33; Ezhek 36:26

Kərıstəw lə yam ka məndiy tsasli zliya li shiw, lə \*Safə tsa Hyalaa piy tsasliti na. Zhini bay, tsasliti naa dzəti hərəzli bəla'i bəla'i niw, mbə nəfə tsa ke ngəri tsasliti na.

<sup>4</sup> Sa wana gəzə ghəy tsəghay, sa nzana mba'a Kərıstəw citəñəy, Hyala ghwənanəy na, kə. <sup>5</sup> A ghwəmmə sənay ghəy də'wə ghən tsa ghəyəy, daw na bərçi ghəy ta məni sləni va, pə ghwəmmə. Hyala bəñəy na bərçi ghəra ghəy va sləni va li. <sup>6</sup> Ghənzə ndanəy na bərçi ta nza ghəy ka ghəra sləni nza. Ta dza ghəy gəzə kwəma kaa mbəzliy dzəkən yəwən sla kiri tsa slati na lə mbəzli. Kwəma jakəva tsa 'war'war tsa vay, mənıy na nja \*kwəma pəhəti Hyala va niy tsasliti məndi kwatanaw. Safə tsa Hyala dəwdew tsa cinəy na kwal, njasa ka ghəy məni. Ma kwəma mbə kwəma pəhəti Hyala niy tsasliti məndi niy nzay, dzəmbə məti bə na mbəzli kwa kwəma Hyala. Ma na Safə tsa Hyala dəwdew tsay, piy tsa dzaa kədi ma ka naa bə kaa mbəzli.

<sup>7</sup> Ma niy nza mbəradzəy, dzəti hərəzli balivə məndi niy tsasliti Hyala kwəma pəhəti na kaa mbəzli. Ghala pətsa bə na kwəma pəhəti na va kaa \*Məyızəy, mba'a mbəzli niy nay shəndəkə tsa dikə tsa nza. Pətsa mbə kwəma Məyızə na, ka mbərə nja vici va shəndəkə tsa nza va. Ghala pətsa va na, shan niy nza ka \*Izərayel ta nıghə pətsa mbə kwəma Məyızə, sa bamamshi na tərəñw, ya tsəgha niy nza na kala dza shəndəkə tsa vaa nzaynza. A ghwəmmə sənay kiy, mbəzli bəkwə bəkwə ni na mbəzli kwa kwəma Hyala va kwəma pəhəti na. Kwa vəghwə tsa nza na, mba'a kwəma pəhəti

Hyala, ghənzə saa bə mbəzli dzar kwa bəla məti səvərıta lə ci shəndəkə tsa Hyala kiy, <sup>8</sup> hanaba sa ka Safə tsa Hyala ghəra sləni mbə mbəzli shəkəna. Tərəñwba ghalaba dza shəndəkə tsa Hyalaa civa. <sup>9</sup> Va kwəma pəhəpəhə nay, mbəzli gwanashiy kəsəy ngwəvə Hyala. Kwa vəghwə tsa nzana mba'a kwəmaa basə ngwəvəə dzəkən mbəzli cikəvəri shəndəkə tsa Hyalay, hanaba yəwən jakəva tsa ghwəmmə lə Hyala ghəci saa məntəmmə ka mbəzliy dzaa mbay garə kwa kwəma Hyala kala hazləni tıba shəkəna. Tərəñwba ghalaba dza shəndəkə tsa Hyalaa civa. <sup>10</sup> A məndiy mbay gəzə, ma kwəma pəhəti Hyala va niy ci shəndəkə tsa Hyala kaa mbəzli kwatanay, ka cımmə na nanaw. Sa nzanay, dza kwa tsahwəti kwal ci Hyala shəndəkə tsa nza kaa mbəzli nana, ka tanəti tsa kwatanə. <sup>11</sup> Kwa vəghwə tsa nzana, mba'a shəndəkə niy nza tə jakəva tsa kwatanə ghəci saa niy nza ta vəghwə jəwə tsətsəy, hanaba jakəva tsa dzaa nza ta pa' kwa ndımmıdim shəkəna. Tərəñwba ti dza shəndəkəə nza.

<sup>12</sup> Sa sənay ghəy kwəma katanə naa sa gəzə ghəy va gwanata tsa nza, pə ghəy, va tsəgha mbələy ma ghəy nahwəti kwəma mbə ya jəw tsətsə. <sup>13</sup> A na Məyızə niy nza mbəradzəy, ghala vəghwə tsa barva shəndəkə tsa Hyala mbə kwəma ci na, aa niy kəlati pətsa mbə kwəma ci lə kadıbəl, sa niy dı ma na ka Izərayel sənay njasa barva shəndəkə tsa va. Na na ghəyəy, ka məni ghəy nja sa Məyızə va niy nzaw. War bazhə bazhə gəzə ghəy na ghəy kwəmaa səvəriy dzəti ngwəla kaa mbəzli. <sup>14</sup> Ma ka Izərayel niy



nza ghala pëtsa vay, caslakë niy nza mëhërlï shi, kala mbë ghëshiy favë shiy niy di Hyala canshi mbë kwëma va. War tsëgha na kwëma va vë shi ya pa' sana. Jangë ma ghëshi kwëma mbë zliya sla kiri tsa kwatanjay, ka mbë ghëshi favëw. War ghwëlashi na ghëshi njasa nza pëtsa mbë kwëma shi mbëkwë mbëkwë lë kadibël tsa va. Va sa nzanay, war ghala sa ka ndë zlebavë jakëy lë Këristëw ka kadibël tsa vaa mbëë Æarvay mbë kwëma ndë. <sup>15</sup> Tsëgha na ya pa' ndatsë, jangë ma ghëshi kwëma mbë zliya tsasliti Mëyizëy, ka favë ghëshiw, war njasa nza mëhërlï shi këla këla lë kadibël ka naa nza. <sup>16</sup> Sa nzanay, war nja kwëmaa gëzëta va mbë Zliya Hyala mbëradzë dza naa nza, a kë niy niy:

Ya hwëmba zhëghëkëvay ma ndëë dzëmbë hwër Ndë slëkëpëy.

Ta Æantëvashi dza shiy këlati kwëma ci, kë niy ni.

<sup>17</sup> Tsëghaa nava nanzë, sa nzanay, ma Ndë slëkëpë Yesëw Këristëw, ghëshi lë Safë tsa Æëwdëw tsay, mbëzli kwëtiñ ni ghëshi. Ma mbëzli nza Safë tsa Ndë slëkëpë mbë ghëra slëni mbë shi kiy, mbëzliy gwëra ghën tsa shi na niva mbëzli. Bërci va kwëma pëhëti Hyalaa dzëkën shiw. <sup>18</sup> Nana ghwëmmë sënzënva ghwëmmë mbëzliy zlebavë kwëma ciy, a kadibël Æarvay të mëtsëhi ghwëmmë gwanammë, ka nay shëndëkë tsa mëni Ndë slëkëmmë Këristëw, bam bam kwa mëtsë ghwëmmë nja kwa nighëmti. Ma bama shëndëkë tsa ci va na, ka mëtsëhë zhëghëmmë kwa kwëma kwa kwëma, ta mëntëmmë nja ghëci. Ghalaba kiy, war mbë mëtsëhëva dza

shëndëkë tsa ciy nzaa dzëkën ghwëmmë kwa kwëma kwa kwëma. Ava tsëgha na slëni ghëra Safë tsa Ndë slëkëmmë Æëwdëw tsa mbë ghwëmmë.

## 4

*Na na ghwëmmëy, daw na bërci ghwëmmë, a na Hyalay, shiy tibiaa tanjanati bërciw*

<sup>1</sup> A ghëy sënay wëzë hwër tsa nzëë mëntëñëy Hyala, ndanëy na slëni mëni ghëy va. Ava va tsëgha, ka dza her ghëy tëpëw. <sup>2</sup> Ghëyëy, ka tsëhë dëvë ghëy ghëy dzëmbë mëmëni shi ha'wë ha'wë niw. Ka mbëmbë ghëy dzëkën shi mëni ghëyëw, ava tsëgha. Ka dadakë mbëzli ghëyëw, ka di ghëy kabë dzërvëë dzëmbë kwëma Hyalaw. Ma na na ghëyëy, bazhë bazhë ka ghëy gëzë kwëma katanj na. Aa di ghëy mbëzli gwa'aa sënay, mbëzli slar ni nza ghëy kwa kwëma Hyala, kë ghëshi.

<sup>3</sup> Ya tsëgha nzë kiy, a nihwëti mbëzli tibia, kala favë kwëma Hyala gëzanshi ghëy va kaa mbëzli, mba'a ghëshi mënishï njasa mbëkway mëndi kwëma shi. War mbëzliy dzaa zamti piy tsa shi na shiy dzaa mbay ma favë kwëma va. <sup>4</sup> Sa favë ma ghëshi vay, sa nzana mba'a \*ndë jaka tsa Hyala tsa mëni mazë tikë të hidï dëñday mëhërlï shi vantaa ghëshi dzaa zlebavë kwëma wëzë na va. Ka di na ghëshiy nighëvë wanj pi tsa mbëvë vaa dzëkën shiw. Wanj pi tsa vay, sëvëri mbë kwëma wëzë na va gëzëë dzëkën shëndëkë tsa \*Këristëw sëvëri na. Këristëw ghëci saa mëney nja Hyala, ya mbë namaßa kwëma ci. <sup>5</sup> Ghala pëtsa ka ghëy gëzanshi kwëma Hyala wëzë na kaa mbëzliy,

3:16 3:16 Sëvëri 34:34 3:17 3:17 Zhj 8:32, 36; Rm 8:2; Gal 5:1, 13 3:18 3:18 4:6; 1Kwër 2:7 4:1 4:1 3:4, 6 4:2 4:2 2:17; 6:4 4:3 4:3 1Kwër 1:18 4:4 4:4 ndë jaka tsa Hyala: Zhj 12:31; Ef 2:2; nja Hyala na Këristëw: Kwël 1:15; Ebr 1:3 4:5 4:5 1:24

kwømaa dzar kwa tsa ghøy ghøn ka ghøy gøzanshiw. War kwøma Yesøw Këristøw kwøtinj na sa ka ghøy gøzanshi mbøzli, ghøci na Ntsaa sløkøpø. Na na ghøy, ta na tsa ghøy ghønøy, ka sløni ghwøy nza ghøy gwa'a tsøgha, Sa ghwønøy Yesøw. <sup>6</sup> Ma kø Hyala niy ni ghala pøtsa nza na mbø nga shi tø ghwømə gwanashiy: «Mønøy wanj piy dzøti hidì, na kwøslì bärvata!» kø niy ni. Sana sènzønva kiy, Hyalaa niy gøzø kwøma va va mbørambø na wanj pi tsa nzø va mbø nefer ghøy. Ma wanj pi tsa va ki na, ka cinøy njasa nza shøndøkø tsa Hyala, sa mbøre na søkø mbø kwøma Këristøw. Va tsøgha gøzanshi ghøy kwøma Hyala wøzø na kaa mbøzli ki.

<sup>7</sup> Ghøy ghøy shiy gøzø kwøma Hyala kwa dimø va kaa mbøzliy, mbøzli ngati Hyala nza ghøy nja nihwøti mbøzli kwørakwø. Ya tsøgha nzø ki na, dza Hyala mba'a fambønøy kwøma va mbø nefer ghøy. Ma kwøma mønti Hyala va tsøghay, ta mbø mbøzli sønay, ma børci tørønjw ni va kwømavø ghøy ta ghøra sløni vay, va ghøy søkø ghøshiw, va Hyala dø'wø ghøn tsa nzø søkø ghøshi kø ghøshi nø na. <sup>8</sup> Ghøy kiy, tsahwøti ngøra'wø tìba kala søkø dzøkøn ghøyøw. Ya tsøgha nzø ki na, ka mbanøy ngøra'wø tsa vaw. Tø nahwøti viciy, hash ka ghøy hashinøy kala sønata kwømaa møni ghøy, ya tsøgha nzø na, ka dza her ghøyøw. <sup>9</sup> Tørønjw møndi ghøzlitønøy na, zlanøy Hyalaw. War mbø køøtinøy ghønzø, mbøb mbøb møndiy ndabatønøy tø pi na, ka bøkwe ghøyøw. <sup>10</sup> Ya hwømbay, war mbø pøhø bøkwenøy ka møndiy nza njasa pøsliti møndi va Yesøw. Ya tsøgha nzø ki na,

war tø ghwømønøy ghøy. Ma mønta nava kwøma tsøgha kiy, ta mbø møndiy sønay mbø piy na Yesøw mbø ghøy, kø møndi. <sup>11</sup> Mbø nzøy tsa ghøy tikø tø hidì ni ya hwømbay, war mbø pøla bøkwenøy nza møndi, sa nza ghøy mbø nøw Yesøw. Ma vøgha ghøy va kwød kwød na, ya tsøgha nzø ki na, møtitaw. Ma ghalaba kiy, a mbøzli sønay, mbø piy na Yesøw mbø ghøy, kø ghøshi. <sup>12</sup> Ava tsøgha nza ghøy na na ghøy, ya hwømbay, mbø nøwnøy na møti. Dzøghwa ghwøy na na ghwøy na, mba'a ghwøy kwømavø piy tø kwøma ngøra'wø tsa sa ghøy va.

<sup>13</sup> A kø møndi mbø Zliya Hyala mbøradzøy: «Sa banavee nøfø tsee kaa Hyala, va tsøgha gøzee kwøma nzø» kø møndi. Ma ghøy kwørakwø kiy, a ghøy banavø nefer ghøy kaa Hyala nja ntsaa gøzø kwøma va va. Va tsøgha gøzø ghøy kwøma Hyala kaa mbøzli. <sup>14</sup> A ghøy sønay, ma Hyalaa zhanakati Yesøw va sati mbø møtiy, ta mbay dza naa zhanakatønøy kwørakwø, ta dza ghøy nzøy tø pøtsa kwøtinj tsa lø Yesøw. Ka na dza na mba'a føyømmø jakøjakø kwa kwøma nzø. <sup>15</sup> Ma kwømaa mønta va tsøgha gwanata kiy, war ta mbø køøtitønøy na, nza Hyala mbø mbøli mbøzli ðanj lø wøzø hwø tsa nzø. Ghalaba kiy, mbøzli ðanj dza naa mananta 'wøsa kaa Hyala, ka fø shøndøkø dzøti.

*Lø nøfø kwøtinj pø ghwømmø ndøghø shi mbashi ma møtsø ndøø nashi*

<sup>16</sup> Va tsøgha møti ma vøgha ghøy va sløni. Ya tsøgha kødiva børci mbø vøgha ghøy jøw jøw jøwøy, war lø børci na mbø nøfø

**4:6** 4:6 Ghava 1:3; Ezay 9:1; 2Kwø 3:18; 1Pi 2:9 **4:8** 4:8 1:8; 7:5; 11:23-29 **4:10** 4:10 1:5; Rm 6:8; Gal 6:17; Flp 3:10-11 **4:11** 4:11 Rm 8:35-36; 1Kwø 15:31 **4:12** 4:12 Kwø 1:24 **4:13** 4:13 Cem 11:6-10 **4:14** 4:14 1Kwø 6:14; Rm 8:11 **4:15** 4:15 1:5-6, 11; 9:11, 15 **4:16** 4:16 Ef 3:16

tsa ghəy. Ka yəwən bənjəy Hyala bərci mbəba mbəba njasa səmə vici. <sup>17</sup> Ma ngəra'wə tsa sə'wa ghəy tsa sanay, ta kədiy dza naa dza kwa kwəma jəw. Ta kwəməvə wahə tsa dikə tsa dza ghəy tə mbərkə ngəra'wə tsa sə'wahwə ghəy va. Wahə tsa vay, aa taŋəti shiy gwanashi, pa' kwa ndimndim dza naa nza. Sa ka ghəy zəzətiy dzəkən wahə tsa vay, nja shiy jəw tsətsə nighəti ghəy ngəra'wə tsa sə'wa ghəy va. <sup>18</sup> Sa nzana, ma ghəy na na ghəyəy, war kən shiy səəkə va Hyala, shi mbashi ma mətse ndəə nashi na məhərli ghəy. Ka fə məhərli ghəy dzəkən shi tə hidī niw. Sa nzana, shi nashi mətse ndə ngəri ni tə hidiy, nza'jəw dza ghəshiy kədishi. Ma shi nashi ma mətse ndə ngəri vay, ghəshi na shiy dzaa kədī ma, pa' kwa ndimndim.

## 5

<sup>1</sup> Ma vəgha nza ghwəmmə na li tikə tə hidiy, ghala mbə lə madzəkəw. A ghwəmmə sənay, sa ka ghwəmmə bəkwəmməy, ta ndammə yəwən vəgha dza Hyala mə ghwəmə. Vəgha mənti na də'wə ghən tsa nzə, sa dzaa məti ma pa' kwa ndimndim.

<sup>2</sup> Nana diy, war ə ngəngəlvə ghwəmmə, sa nzana mba'a ghwəmmə dərammə ta sərakən yəwən vəgha mə ghwəmə vaa dzəkən na va ghwəmmə na vəgha. <sup>3</sup> Mba'a kə Hyala dzaa sərakənəmmə yəwən vəgha va tsəgha kiy, ya ə dza ghwəmmə bəkwə na, ka dza ghwəmmə nza kala vəgha va ghwəmməw. <sup>4</sup> Ghala vəghwə tsa nza ghwəmmə tsa lə vəgha nay, ə sa ghwəmmə ngəra'wə,

ka ngəlvə. Ya tsəgha nzə kiy, ə dī ghwəmmə bəkwəmməw. War ə dī ghwəmmə Hyalaa sərakənəmmə yəwən vəgha va, ta mbə ghənzə mbəərə vəghaa dza vaa mətita. <sup>5</sup> Hyala də'wə ghən tsa nzə gwəmati na kwal tsa va tsəgha, ta mbə ghwəmmə kwəməvə mbəərəvə vəgha 'war'war na. Mba'a ndammə Safə tsa nzə dəwdəw tsa, ka məjə'a lamba manati na tə ghwəmmə. Ta mbəə cimmə, ta bəmmə yəwən vəgha va dza na, kə.

<sup>6</sup> Ava va tsəgha banavə ghəy nəfə tsa ghəy gwanay kaa Hyala, kala məni bakə bakə ghən tsa ghəy. A ghəy sənay, kama ghəy lə vəgha na tikə tə hidiy, tsəhənjəy ghəy vəgha Yesəw Ntsaa sləkəmmə diw. <sup>7</sup> Ma dī naa gəzəy, nay ghəy diw, ya tsəgha nzə kiy, war mbə nəw ghəy, sa nzana mba'a ghəy banavə nefer ghəy. <sup>8</sup> Yə, a ghəy banavə nefer ghəy kaa Hyala kala məni ma ghən tsa ghəy bakə bakə. Ma va ghəyəy, wəzəba dzanəy ghəy mbə na tikə na vəgha, ta dzaa nzəy njəy vəgha Ndə sləkənjəy Yesəw dī ghəy. <sup>9</sup> Sana kiy, ya war tikənjəy nza ghəy tə hidī ni, ya ta dzanəy dza ghəy dzəvəghay, war kwəmaa təbanci na sa dī ghəy məni gwa'a tsəgha. <sup>10</sup> Sa nzanay, ya wa ndə mbə ghwəmməy, war ta dza dza na, ta garə tə ngwəvə kwa kwəma Yesəw Kəristəw ta nza. Ya tsama ndəy, war lə zhəmə ci dza naa nza ge'i ge'i lə sləni mənəhwə na tikə tə hidī. Mba'a pə ghwəmmə mənti sləni wəzə nay, ta kwəməvə zhəmə sləni ghwəmmə va wəzə na dza ghwəmmə. Mba'a pə ghwəmmə mənti na jikir na na, ta kwəməvə

**4:17** 4:17 3:18; Rm 5:2; 1Pi 1:6-7 **4:18** 4:18 Rm 8:25; Ebr 11:1 **5:1** 5:1 Zhəwbə 4:21; 2Pi 1:14 **5:2** 5:2 Rm 8:23-24 **5:4** 5:4 1Kwər 15:53-54 **5:5** 5:5 1:22 **5:7** 5:7 1Kwər 13:12; 1Pi 1:8-9 **5:8** 5:8 Flp 1:23 **5:9** 5:9 Kwəl 1:10; 1Tes 4:1 **5:10** 5:10 11:15; Ezay 2:12; Dani 7:9-10; 12:2; SləniKY 17:31; Rm 2:6; 1Kwər 3:13-15; 4:5; Flp 3:19; 2Tes 1:7-10

zhëmë jikir tsa ghwëmmë dza ghwëmmë.

*Slëni ghëрати Yesëw ta jakëmmë lë Hyala*

<sup>11</sup> Sa sënay ghëy, a ngwëvë Yesëw tìba pë ghëy kiy, va tsëgha hazlëni ghëy vë. Va tsëgha jihëva ghëy ta ci kaa mbëzli, nza ghëshi mbëë sënay mbëzli Hyala nza ghëy, kë ghëshi. A na Hyalay, aa sënanëy wëzë wëzë. Sa zëzëti yay, ya ghwëynwëyshi bë na, a ghwëy sënanëy mbë nefer ghwëy kwërakwë. <sup>12</sup> Sa gëzë ghëy va tsëghay, nda, avashi zhiniy zhimbëshi mbë këli ghën tsa shi dza ghwëy ni kia? Tìbaw! Ka këli ghën tsa ghëy ghëyëw! War ë na na dï ghëy cinwëy kwal tsa dza ghwëy mbëë vëshi të ghëy, ta mbë ghwëy kwëmavë bërci ta zlëba kwëma kaa mbëzliy tsëhtsëhë vaa dzëkën ghëy. Ghëshi na shiy, war këli ghën tsa shi lë shi nashi mëtsë përikë përikë të ngwëla na nashi. Ka zëzë nighë na mbë nefer shi kwëma ghëshiw. <sup>13</sup> Mba'a pë ghwëy nighëti kwëma ghëy, nja kwëma ka gezlekiki njasa bëtënjëy nihwëti mbëzli vay, sa zlanay ghëy ghën tsa ghëy kaa Hyala nighënjëy mëndi tsëgha. Ka gezlekiki nza ghëy na na ghëyëw. War ta mbëë këëtinjwëy në ghëy gwa'a tsëgha. <sup>14</sup> Tërënjw dītënjëy \*Këristëw, va tsëgha jihëva ghëy ta slëni ci. Aa mëtiy ta mbëzli gwanashi, ma dï na gëzëy, gwanashi bëkwëshi mbëzli kwasëbë kwa kwëma Hyala. <sup>15</sup> Ta mbëzli gwanashi mëtiy Këristëw, nza mbëzli mbëë mëni kwëma dï na. Kala dza ghëshiy zhiniy mëni kwëma dï

vëgha shi. Sa nzanay, ti shi mëtiy na mba'a satiy mbë mëti.

<sup>16</sup> Njana nzana tsëghay, naa tërë nana na, ka dza ghëy nighë ndë të kwëma mëni na përikë përikë të ngwëla ghwëlaw. Ya tsëgha niy nighë ghëy Këristëw kwatanay, ka nighë ghëy tsëgha ghwëlaw.

<sup>17</sup> Mba'a kë ndë jakëy lë Këristëwëy, yëwën ndë zhëghëy na ghalaba. Nzëy tsa ci kwatanay, a tsava këdiy. Nanay, yëwën nzëy na sa dza na ta nzëy. <sup>18</sup> Hyala dë'wë ghën tsa nzë mënti na kwëma va gwanata tsëgha. Sa niy nza ghwëmmëë ka mbëz nzë, mba'a ghwënikëvë Këristëw dzëghwa jipë tsa ghwëmmë ta mbë ghwëmmëë slëkammë, ka jakëmmë li. Dza na ki na, mba'a ndanjëy slëniy dza ta gëzanshi kaa mbëzli, a ghëshi sëkë ta nëw kwëma Hyala, nza ghëshi mbëë jakëshi li kwërakwë ki, të mbërkë slëni mënti Këristëw. <sup>19</sup> Ma dï na gëzëy, ë ghwënikë Hyala Këristëw dzëghwa jipë tsa nzë lë mbëzli të hidï gwanashi ta mbë ghëshiy slëkati kwëma li. Njëdï jikir tsa mënti ghëshi naw. Dzëghwa na, mba'a ndanjëy slëniy dza ta gëzanshi njasa slëkati na kwëma kwa jipë nzë lë mbëzli, mba'a jakëta li shi.

<sup>20</sup> Ghëy kiy, mbëzli ghwënanashi Këristëw ta slëni ci nza ghëy. Njasa nzana, Hyala dë'wë ghën tsa nzë gëzë kwëma kaa mbëzli sëvëri mbë miy tsa ghëy. Æ cë'wënjwëy ghëy, lë slën tsa Këristëw, zlayëm kwal kaa Hyala a ghënzë slëkati kwëma kwa jipë ghwëy li mba'a jakaynjwëy li. <sup>21</sup> Këristëwëy, sëkë naa mënti \*kwëma jikir na ghalà nzanaw. Dzëghwa Hyala kiy, mba'a

**5:11** 5:11 4:2; 6:4; 1Kwër 9:22 **5:12** 5:12 1:14; 3:1 **5:14** 5:14 Zhj 17:23; Rm 8:35; Gal 2:20; Ef 3:19; 5:2, 25; 1Zhj 3:16 **5:15** 5:15 Rm 6:3-4; 7:4; 14:7-9 **5:17** 5:17 Ezay 43:19; Rm 6:4; Gal 6:15; Ef 4:24; ShiZhj 21:5 **5:18** 5:18 Rm 5:10 **5:19** 5:19 Rm 3:24-26; Kwë 1:20 **5:20** 5:20 Mt 10:40; Ezay 52:7 **5:21** 5:21 Zhj 8:46; Rm 8:3; 1Kwër 1:30; Gal 3:13; Ebr 4:15

basanakën kwëma ghwëmmë jikir na. Të mbërkë kwëma ghwëmmë mënti Hyala kwëma va tsëgha. Ma sa ka ghwëmmë jakëmmë lë Këristëw kiy, nza zhëghëtëmmë slar slar kwa kwëma nzë.

## 6

*Slëni ghërahwë Pël kwa kwëma Hyala*

<sup>1</sup> Ghëy kiy, jakëjakë ghëra ghëy slëni lë Ndë slëkëpë. Njana nzana, mba'a Hyala mëntëjwëy wëzë hwër tsa nzëy, ë gëzëjwëy ghëy nza ghwëy mëni mëhërlï vantaa ghwëy dzaa yadãmti wëzë hwër tsa va. <sup>2</sup> Ma kë Hyala niy niy:

Sa niy mëniy vëghwë tsaa mëni wëzë kaa mbëzliy,  
e niy favë cë'wë gha.  
Sa niy mëniy vëghwë tsaa këti mbëzliy, e niy katanja,  
kë niy ni.

A ngwarmëhira, favëm, vëghwë tsa sënzënva tsay, ghëci na sa di Hyala mënimmë wëzë hwër ti, ghëci na sa di Hyala mbëli mbëzliy ti.

<sup>3</sup> Ka di ghëy mëni shiy dzaa makëti mbëzliy va nëw kwal Hyalaw. Sa nzanay, ka di ghëy mëndiy tsëhtsëhëë dzëkën slëni ghëyëw. <sup>4</sup> Ma na na mëni ghëy mbë kwëma mëni ghëy gwanatay, ë di ghëy ci, ka ghëra slëni Hyala nza ghëy pë ghëy, ya ë kësänjëy ngëra'wë, ya ë sëva mëhërlï ghëy, ya ë tanjëtï kwëma bërci ghëyëy, war ë ka ghëy së'wa tsëgha. <sup>5</sup> A mëndi sëäkë mbë di'wënjëy, ka kësënjëy dzëghwa fërshina, ka hëhëärë mbëzliy ta mbë ghëshiy slasla dzërvëë dzëkën ghëy, ka bëkwë ghëy dzëtï ghëra slëni,

fëcahwëtïy, ka kwëmavë ghëy ya hi, ya zëmë shiyëw. <sup>6</sup> Na na ghëyëy dëwdëw nza ghëy mbë nzëy tsa ghëy, mba'a ghëy sënata kwëma. Ya namaba kwëmay, ë ka ghëy së'wa, ka mëni wëzë hwër. Lë \*Safë tsa Hyala dëwdëw tsa na mbë nëfer ghëy. A ghëy di mbëzliy gwanashi lë nëfë kwëtïj.

<sup>7</sup> Dzëghwa, mba'a Hyala ndänjëy bërci, ka gëzänshi kwëma nzë katanj na ghëy kaa mbëzliy. Ava tsëgha ci ghëy kaa mbëzliy ka ghërantaa slëni Hyala nza ghëy, pë ghëy. Ma kwëma wëzë na va mëni ghëy ki na, mba'a mënta nja shi mbëz ghëy, ta ghëra ka jaka ghëy. Zhini na, gal tsa ghëy ghënzë difa. <sup>8</sup> Mbë kwëma va gwanatay mbë fë dikë na nihwëtï mbëzliy dzëtï ghëy, ma nihwëtï fë na, ka ndërënjëy. Ka gëzë \*kwëma jikir na nihwëtïy dzar ghëy, ma nihwëtï fë na, ka gëzë na wëzë na, war tsëgha. Ma kë nihwëtï mbëzliy bay na: «Kay, ka dzërvë mbëzliy na ghëshi» kë ghëshi. Mbalaa ghëy na mbëzliy gëzë kwëma katanj na.

<sup>9</sup> Ma mëndiy nighënjëyëy, nja nihwëtï ka mëlmë sënashi ma mëndi, mbalaa gwa'a gwa'a sënänjëy mëndi. War njasa dza ghëy ta bëkwënjëy mëndiy nighënjëy. Ya tsëgha ki na, mbëzliy të ghwëmënjëy ni ghëy. War ka sänjëy ngëra'wë mëndi, ta mbë ghëy bëkwënjëy, kë mëndi na, a ka bëkwë ghëy kiw. <sup>10</sup> Ya tsëgha ka naa nza, mba'a mëndi bakatënjëy nëfer ghëy të nahwëtï viciy, war ë ka ghëy vëshi vëshi ghëy na na ghëy. Ma mbëzliy nighënjëyëy, njasa nza ghëy ka ndërma, ya tsëgha nzë kiy, dän zhëghanti ghëy mbëzliy ka ka shiy dzar kwa kwëma Hyala. Mëndiy

**6:1** 6:1 Rm 5:2; 1Kwër 15:10 **6:2** 6:2 Ezay 49:8; Lk 4:19-21 **6:4** 6:4 4:2 **6:5** 6:5-10 11:23-29 **6:6** 6:6 8:24; Rm 12:9; 1Kwër 13:4-7; Gal 5:22-23; 1Tim 4:12 **6:7** 6:7 10:4-5; Rm 13:12; 1Kwër 2:4 **6:9** 6:9 4:10 **6:10** 6:10 vëshi: 7:4; Rm 5:3; 12:12; ka ndërma lë ka shiy: 8:9; Flp 2:17; 4:12-13; 1Tes 1:6

nighənyəy, njasa kama na ya waba va ghəy. Mbalaa shiy tifa kala va ghəy na katanj naw.

<sup>11</sup> Ghwəy kiy, ka Kwərıntəy, bazhə bazhə gəzanwəy ghəy kwəma, lə nəfə tsa ghəy kwətinj. Kwəma mbələy ghəy tifa va ghwəy ya jəw tsətsəw. <sup>12</sup> Na na ghəyəy, gwa'a gwa'a bəhwə ghwəy pətsa mbə nefer ghəy, ghwəy na shiy ndanəy ma pətsa mbə nefer ghwəy. <sup>13</sup> Avanaaraa gəzanwəy kwəma nja kaa ndərazhi yakee kwa hwər tsee. Ndanəyəm pətsa mbə nefer ghwəy, njasa ndanwəy ghəy va pətsa mbə nefer ghəy.

*Məni məhərli va jakə miy lə mbəzliy nəw ma kwəma Hyala*

<sup>14</sup> Əntaa ghwəy jakə miy tsa ghwəy, ta məni shi kwətinj ni lə mbəzliy nəw ma Yesəw \*Kəristəw ma. Sənzənva kiy, njaa dza shi wəzə ni dī Hyala lə ni jikir niy mbay jakəshi kwa zərəə kwətinj, ta ghəra sləni kwətinj naa? A shiy dzaa jakəti kar waŋ pi ghəshi lə kwəslia? <sup>15</sup> Ghwəy bərkə sənzənvay, nza kar Kəristəw ghəshi lə \*ndə jaka mbay jakəti miy tsa shi kwa jipə shi na? Ntsaa nəw Kəristəw ghəshi lə ntsaa nəw ma kiy, njaa dza ghəshiy mbəə zəzəti kwəma kwətinj naa? <sup>16</sup> A kwal tsa jakəti ciki tsa Hyala, ghəshi lə ciki ta mbəri tsa mbəzliy nəw ma Hyalaa? Sənzənva kiy, ghwəmmə na \*ciki Hyala. Nja kwəmaa niy gəzəkə Hyala va mbə zliya nə tə tsahwəti pi. Ma kə niy niy:

Yənəy, ta nzəyra dzee mbə mbəzlee, ka dza li shi.

Yən dza Hyala shiy nza, ma ghəshi na mbəzlee, kə niy ni.

<sup>17</sup> Ava va tsəgha nə Hyala kwa sləkəpə kaa mbəzli nəzə kiy: Barvanwəyəm mbə kwəma mbəzliy nəw ma Hyala.

Nzəyŋwəyəm vəgha bəla. Əntaa ghwəy kwəfəghə shiy kama dəwdəw ni ma. Ma tsəgha kiy, ta zləbavənyəy dzee!

<sup>18</sup> Ghalaba ki na, Dənyəy dzee nza, ma ghwəy na, ndərazhee, shiy zhər lə ghyehi gwa'a, kə Hyala kwa sləkəpəə gwəramti tə bərçi.

## 7

<sup>1</sup> A madigahira, njana nzana mba'a Hyala gəzəkə bəmmə shiy gwanashiy, ə pə ghwəmmə banti ghən tsa ghwəmmə mbə məni \*kwəma jikir na dzaa lidī vəgha ghwəmmə lə məhərli ghwəmmə kwa kwəma Hyala. Mba'a ghwəmmə zlatanavə ghən tsa ghwəmmə gwanay mbə dəvə nəzə ka ha'wə ti.

*Pəl gəzə kwəmaa vashanati nəfə tsa ci*

<sup>2</sup> Ma ghwəyəy, ghwənamtim nefer ghəy kaa ngənyəy lə vəshi, a kwəma kwa jipə tsa ghwəmmə nza lə ghwəy dəwdəw. Ghəyəy, ntsa mananati ghəy kwəma jikir na tifa mbə ghwəy ya kwətinjəw. Ndə tifa mbə ghwəy, mba'a ghəy mananati kwəma gar zlay nəw kwal Hyala ghəci vəw. Səəkə ghəy ngaləhwə shiy va tsahwəti ndə mbə ghwəy nja dzar kwa tsəhwəliw. <sup>3</sup> Sa gəzee va kwəma va tsəghay, əntaa ghwəy taa ni fətiy bənyəyee, pə ghwəy ma. Nava tifa tepəw. Sa nzanay, nja kwəma ghee vaa gəzənyəy məcanay, mbə dīnyəy nza ghəy tərənyəw. Tsahwəti sə tifa ka mbay təhəvəri dī tsa kwa jipə

**6:13** 6:13 1Kwər 4:14 **6:14** 6:14-16 1Kwər 6:9-13; 10:21; Ef 5:5-11 **6:16** 6:16 SləniTaH 26:12; Zher 32:38; Ezhek 37:27; 1Kwər 3:16 **6:17** 6:17 Ezay 52:11; ShiZhnj 18:4 **6:18** 6:18 2Sam 7:14; Ezay 43:6; Amə 4:13; ShiZhnj 11:17 **7:1** 7:1 1Zhnj 3:3 **7:2** 7:2 6:13; 12:17 **7:3** 7:3 6:11; Flp 1:7

ghøy læ ghwøyaw. War jakøjakø nza ghwømmø, ya mæti mæti nza ghwømmø, ya læmæcimmø nza ghwømmø. <sup>4</sup> Kwagwa'a kwagwa'a føyee ghøn tsee, kala møn ma bakø bakø ta kwøma ghwøy. Tørønɥ kee vøshi dø'wø ghøn tsee læ kwøma ghwøy. E sønay nanzø tørønɥ sahwee ngøra'wø, ya tsøgha nzø kiy, ka mæti vøghæe ta slønɥ. A bay na, vøshi na na zhinee kwømavø tørønɥ.

<sup>5</sup> Ta na navay, a ghøy sahwe ngøra'wø tørønɥ. Ya ghala pøtsaa niy tsøhønøy ghøy tø hidɥ ka Masedøwanøy, søøkø ghøy kwømavø døkøva ya jøw tsøtsøw. Hwølfø ngøra'wø tɥba kala søøkø køn ghøyaw. Ka mbøzliy dzay, ka bønøy mbøz, ma ghøy ki na, a favø ghenikø ghøy mbø nefer ghøy gar hønita møherli ghøyaw, war mbø dza her ghøy nza. <sup>6</sup> Dzøghwa Hyala nanzø ki, ghønzø saa dødøpanshi nefer ka daw børci na, mba'a døpøtønøy nefer ghøy, læ søøkø tsa Titø dzøvøgha ghøy. <sup>7</sup> War tø sa søøkøy Titø, mba'a tsøhøy vøgha ghøy gwa'a tsøgha døpøshi nefer ghøy kiw. Sa gøzanøy na a ghwøy møtsahanavø børci køy, mba'a nefer ghøy zhiniy døpøshi. Aa gøzanøy tørønɥ dɥ ghwøy zhiniy kwømø læ ya, mba'a kwøma møntøra ghwøy va ndanɥwøy zøzø kwøma, ka dɥ yøpø ghwøy tø ya mbø mbøz tsa ghøy læ ka jakæe, kø. Sa favee kwøma va tsøgha kiy, mba'ee zhiniy vøshira tørønɥ.

<sup>8</sup> Ta na navay, e sønay, zliya tsasløghønɥwøy ya vay, a bakatønɥwøy nefer ghwøy tørønɥ. Sanay, ka mbøzli miyee va kwøma zliya vaw. E niy mbazlay miy sa niy sønayee, a zliya va bakatønɥwøy nefer ghwøy ta vøghwø jøw pøn. <sup>9</sup> Nana

kiy, mbø vøshi nzee ta kwøma zliya tsasløghønɥwøyee va. Sa nzana mba'a nøfø tsa ghwøy satiy vøshee kiw, sa nzana mba'a nøfø tsa ghwøy va satiy ndanɥwøy zøzø kwøma ta zhøghanti nzøy tsa ghwøy, va tsøgha vøshee. Nøfø tsa ghwøy va zhøtønɥwøy kiy, Hyala mønti na tsøgha, ta mbø ghwøy tsa titihwø tsa ghwøy. <sup>10</sup> Sa nzanay, mba'a kø nøfø tsa ndøø zhanci tø sa bøkøti Hyalay, kar ndøø zhøghanti nzøy tsa ci, mba'a ndø mbøliy. Ka dza her ghøy va gøla tsava zhøpø nøfø kiw. Ma mba'a kø nøfø tsa ndø satiy dzar kwa kwøma tø hidɥ, ghalaba ka ndøø zamti piy tsa ci. <sup>11</sup> Nata kwømaa mønta ghwøy sa zhøtønɥwøy nøfø tsa ghwøy dza kwa bøla bøkøti Hyala sa? Njaa nay ghwøy njasa zhøghønɥwøy ghwøya? Nay ghwøy njasa jahambøvanɥwøy ghwøy mbø kwøma Hyala sa? Njaa nay ghwøy njasa ndørø ghwøy kwøma jikir na nana kia? Sa satiy nøfø tsa ghwøy dzøkøn ghøn tsa ghwøy va kwømaa mønta va kiy, njaa nighøti ghwøy njasa dzashi her ghwøya? Njaa nighøti ghwøy njasa mawti ghwøy kwømø læ yaa? Njaa nighø ghwøy njasa banavø ghwøy nefer ghwøy kaa sløni Hyalaa? Njaa nay ghwøy njasa dɥ ghwøy i ntsaa møni kwøma jikir naa? Gwa'a gwa'a cikøvøri ghwøy, niy tsøhambø døvø ghwøy ghwøy mbø kwøma vaw, pø ghwøy.

<sup>12</sup> Nahwøti zliyee va niy tsasløghønɥwøy yay, øntaa ghwøy dzaa tøkø na, ta ntsaa mønti kwøma jikir na va tsasløghønɥwøy ya pø ghwøy ma. Øntaa ghwøy tøkø ba na, ta ntsa mananati møndi va kwøma jikir na na, pø ghwøy dɥba ma. War ta mbø ghwøy citi ghøn tsa ghwøy wøzø

wəzə kwa kwəma Hyala, njasa nza ghwəy ka mbəzliy dī kwəma ghəy tsasliŋwəyee zliya va. <sup>13</sup> Va tsəgha, nana kiy, a kwəma mənti ghwəy va dəpətəŋəy nefer ghəy. Dzəkən sa dəpəshi nefer ghəy, a ghəy zhiniy vəshinəy tərəŋw, sa nay ghəy njasa vəshiy Titə, sa mətəhanavə ghwəy bərçi gwanəŋwəy. <sup>14</sup> Ghala vəghwə tsaa niy ghwənəghee va Titə ngəŋwəy, e niy gəzanci, tərəŋw vəshiree tə ghwəy, pən ngəci. Sana kiy, gəmta na vəshee va tə ghwəy. Səəkə ghəy slavəŋwəy dzərvə mbə kwəma ka ghəy gəzəŋwəy gwanataw. Kwəmaa niy vəshi ghəy va li kwa kwəma Titəy, kwəma katanə na, njasaa niy gəzəkə ghəy va mənta na. <sup>15</sup> Ghala vəghwə tsaa niy tsəhəy na va mbə ghwəy, a ghwəy niy ka'wəti wəzə, ka dī fəti və, ka ha'wə ti tərəŋw. Sa ka naa zəzəti kwəma mananati ghwəy vay, tərəŋw ka naa zhiniy dītəŋwəy. <sup>16</sup> Va tsəgha fəyee ghən tsee tərəŋw tə ghwəy, sa sənayee mbəzli wəzə ni, katanə katanə ni nza ghwəy, ya ta namabə kwəma, pən.

## 8

*Pəl cipə njasa ka məndiy vəli shiy ta ghəra sləni Hyala*

<sup>1</sup> A ngwarməhira, a ghəy dī gəzəŋwəy dzəkən kwəma mənti mbəzliy nəw Yesəw tə hidī ka Masedəwan. Hyala mananatishi na wəzə hwər tsa nzə va tsəgha mənti ghəshi kwəma va tsəgha. <sup>2</sup> Mbə nzəy tsa shiy, tərəŋw səəkə ngəra'wə kən shi. Ya tsəgha nzə ki na, war lə vəshi ghəshi mbə nefer shi tərəŋw. Mba'a ghəshi cikəvəri vəshi shi va lə shi bəkə ghəshi ta sləni Hyala. Ya tsəgha nza ghəshiy ka ndərmay, tərəŋw

bəkə ghəshi gəna ta sləni Hyala <sup>3</sup> Na nava njasa gəzəŋwəy ya vay, kwa pətsa kəray bərçi shi bəkə ghəshi gəna, pa' ka tanəti bərçi shi. Ə nzana ndə gəzanshi war ghwəy bəkə shiy tsa' kəw. War ghəshi də'wə ghən tsa shi tarəvə na tsəgha. <sup>4</sup> Sa dza ghəshiy, mba'a ghəshi cə'wəvə kwal va ghəy lə titihwə, ta mbə ghəshiy dzəmbə tsəhə shi tsəhə məndi va ta kəti mbəzli Hyala tə hidī ka Zhəwde kwərakwə. <sup>5</sup> Tanə kaa naa bərkəti ghəy mənti ghəshi kwəma. Dza ghəshiy, mba'a ghəshi banavə pərba ghən tsa shi kaa Yesəw Ndə sləkəmmə, Madī ghəshi ki na, mba'a ghəshi zləbavə kwəma gəzanshi ghəy dzəkən shi dī Hyala ghəshiy məni ki.

<sup>6</sup> Na na ghwəy ghwəy ka Kwərıntə kiy, a Titə ghati tsəhə gəna va mbə ghwəy ki. Va tsəgha zhini ghəy cə'wəvə sənəvə, a ghəci zhiniy zhəghəvaa zhəmbə ghwəy, ta mbə ghəciy kərnəmti sləni wəzə na va mbə ghwəy. <sup>7</sup> A ghəy sənay, na na ghwəy, tərəŋw mbata ghwəy kwəma gwanata, ka tanəti nihwəti mbəzli. Tərəŋw banavə ghwəy nefer ghwəy kaa Yesəw \*Kəristəw. Wəzə mbata ghwəy gəzanshi kwəma Hyala wəzə na kaa mbəzli. A Hyala ndəŋwəy kwal sənata kwəma katanə na. A ghwəy zlanay ghən tsa ghwəy gwa'a gwa'a kaa Hyala. Dzəghwa tərəŋw ghwəy dīŋəy sana. Ava va tsəgha kiy, zhini məntim nana sləni dība lə nəfə tsa ghwəy kwətiŋ, tanə nihwəti mbəzli gwa'a.

<sup>8</sup> Mbə kwəma gəzəŋwəy ya nay, ə nə ya: «War ghwəy bəkəvə gəna va tsəgha kwərakwə!» pənəw. War gəzə gəzəŋwəy ya njasa dī nihwəti mbəzli kəti nihwəti mbəzli, ta mbee sənay



nda ka dī nihwəti mbəzli ghwəy kwərakwə. <sup>9</sup> Sa nzanay, a ghwəy sənay zhəhwər tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw. Ma ghəci ghəci Yesəw kiy, tə wahə niy nza na ghəshi lə Hyala. 'Wakəvə na, mbərəkə zlay wahə məba, dza ndəs səəkəy tikə tə hidfi, mba'a məniiy ka ndə ndərma. Kwəma mənii na va tsəghay, ta mbəə nza, mbə ndə ndərma tsa məniiy na va na, mba'a ghwəy dzaa kwəmavə mbəərəŋwəy ka ka shiy mbə nefer ghwəy tə kwəma ci, nə na.

<sup>10</sup> Ma mbə kwəma gəna nay, kadiwəm e gəzanwəy nee kwəma təkəe dzəkən mbə ghən tsee. Ə nə ya war tsəgha ka ghwəy mənii pənəw. Mbə piyaa dzəvərta vay, ghwəy niy nza kwa taŋa mbəzlii gha dī tsəhə gəna va, dza ghwəy, mba'a ghwəy tsəhamti pərba ghwəy. <sup>11</sup> Ava va tsəgha nə ya sana dība kiy, wəzəba kərnamti ghwəy sləni ghwəy va, pən. Wəzəba manamti ghwəy na lə vəshi, njasaa niy təkəti ghwəy va mənii nzə kwatəŋa. Ge'i ge'i lə shi va ghwəy pə ghwəy dzaa bə shi. <sup>12</sup> Sa nzana, mba'a pə ghwəy banavə shiy kaa Hyala lə vəshi, ge'i lə shi va ghwəyəy, ghəshi na shi dza Hyalaa zləba bəshi kwərakwə. Kala shiy va ghwəy gar bantashi na, ka nə Hyala ngəŋwəy na, war ghwəy ndara shiy kəw.

<sup>13</sup> Əntaa ghwəy taa təkə, kwal tsaa fambəŋwəy mbə ndərma, ta mbə nihwəti mbəzlii nza tə wahə pəlee, pə ghwəy ma. War ta mbə shiy nza yəmyəm va mbəzli na na dee gwa'a tsəgha. <sup>14</sup> Njasa nzana tsa sənənva dāŋ shi zəmə va ghwəyəy, wəzə na ghwəy nganshi kaa nihwəti ni kama ghəshi və shi. Ya ə dza shi zəməə kama va ghwəy fəcahwəti, dzəghwa

mba'a ghəshi va niva mbəzli tərəŋwəy, nza ghəshi kəətiŋwəy ta nza kwərakwə ki. Ghalaba tsəgha na, yəmyəm dza ghwəy nza. <sup>15</sup> Ghalaba kiy, nja kwəmaa niy tsasliiti mənii va mbə Zliya Hyala dza naa nza. Ma kə mənii niy niy:

Mbəzlii niy basəvə shiy dāŋshiy, niy nza ghəshi tərəŋwəshi və shiw. Niy niy basəvəshi jəwshii na, niy nza ghəshi daw və shiw, a kə mənii niy ni.

*Titə dzaa dzəmbə məlmə ka Kwərıntə lə mbəzli bakə kwasəbə ci*

<sup>16</sup> 'Wəsa pə ghwəmmə kaa Hyala sa mərshii naa banavə vəshi tərəŋwə kaa Titə ta dza ta kəətiŋwəy, njasa dī ghəy va kəətiŋwəy kwərakwə. <sup>17</sup> A Titə mərshiy zləbavə cə'wə ghəy ta zha ghəciy zhəmbə ghwəy. War kwatəka sa cə'wə ghəy na dība kiw. Ghəci də'wə ghən tsa ci təkəti na dza, sa nzana tərəŋwə ghəci vəshii ta kəətiŋwəy. <sup>18</sup> Dzəghwa ghəy ghəciy madi, mba'a ghəy ghwənəghə tsahwəti zəməmmə tsa mbə nəw Yesəw kwasəbə. Ntsa vay, tərəŋwə fal mbəzlii nəw Yesəw tikə gwanashi. Sa nzana tərəŋwə ghəci sənata gəzə kwəma Hyala wəzə na kaa mbəzli. <sup>19</sup> Ya kala navay, ghəci na sa tivə mbəzlii nəw Yesəw tikə ta dza ghəci kwasəbə ghəy, ta basə gəna tsəhə mənii va. A sləni wəzə na va mənii ghwəmmə dzaa fati shəndəkə tə Ndə sləkəmmə Yesəw. Zhini ka ci njasa dī ghwəmmə kəəti nihwəti mbəzli bə.

<sup>20</sup> Gəna vay, tərəŋwə na kwəma mbə, sa nzana gəna dāŋ ghənəzə. War lə məhərli mənii ghəy kwəma kən, vantaa mənii dzaa haŋəy cəm, ka tsəhtsəhə lə ghəy, ka gəgəzə na: «Kay, wəzə kəsə ghəshi gəna vaw!» kə mənii. Am,

gəla nava kwəmay, ka di ghəy favə dzar kwa ghəy tēpəw. <sup>21</sup> Na na ghəyəy, war kwəmaa taa nza wəzə naa sa di ghəy ghəy mənī kwa kwəma Ndə sləkəmmə, lə kwa kwəma mbəzli gwa'a.

<sup>22</sup> Ava ghəy taa ghwənay tsahwəti zəməmmə tsa mbə nəw Yesəw kwasəbə mbəzli bakə ni ni. A ghəy nighəvəri kwəma ci wəzə, mba'a ghəy nay, tərəw ghəci di kəəti mbəzli. Ma sənənva kiy, tərəw ghəci diti dza ta kəətiwəy, Sa nzana mba'a favə njasa nza nzəy tsa ghwəy wəzə tsa ci kwa kwal Hyala. <sup>23</sup> Ma na Titə nacy, ntsa kwasəbee na tsava ndə, ghəy li ka naa ghəra sləni ta kəətiwəy. Ma ngwarməmmə mbə nəw Yesəw ni bakə ni kwasəbə Titəy, mbəzli nəw Yesəw tikə ghwənashi na. A sləni ghəra ghəshiy fə shəndəkə dzəti Yesəw \*Kəristəw. <sup>24</sup> Ka'wəti tə ghwəy mbəzli va wəzə wəzə. Ma sa ka mbəzli nəw Yesəw va ghwənashi favə tsəghay, ta gəzə dza ghəshi: «Gəm niy vəshi kar Pəl lə kwəma mbəzli vaw» kə ghəshi.

## 9

*Pəl gəzanshi gwəmava kwatsəməta kaa ka Kwərıntıe ta tsəhəti shiy, ta kəəti ngwarməməhi kwa kwal Hyala*

<sup>1</sup> Ya kalaa niy tsasliwəy zliyee dzəkən kwəma gəna tsəhə ghwəmmə na ta kəəti mbəzli nəw Yesəw tə hidī ka Zhəwdey, kwəma tifaw. <sup>2</sup> Sa nzanay, e sənay mbə di kəətishi nza ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy. Lə vəshita vəshihwee lə ghwəy, kwa kwəma mbəzli nəw Yesəw tə hidī ka Masedəwan. Ma pən ngəshiy: «Gəna gəzə ghwəmmə na kwəma tsəhə nze sənənva, ghala mbəradzəta,

tsəhamti mbəzli nəw Yesəw tə hidī ka Akay na shi!» pən ngəshi. War sa gəzanakəshee tsəgha na, dənba mbəzli mawti tsəhə gəna va mbə shi. <sup>3</sup> Va tsəgha ghwənəghəwəy ghəy ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw ni mahkan ni, nza ghwəy mbəə gwəmatəwəwəy kwatsəməta tsəhəti gəna va, njasa gəzee va. Ghalaba kiy, ka dza vəshiy vəshiti ghəy va lə kwəma ghwəy nza ka kwəma gəmta naw. <sup>4</sup> Ma kala dza pə ghwəy tsəhəti gəna va, dzəghwa ndəs ghəy dzaa tsəhəwəy lə ka Masedəwanəy, kwəma ha'wə ha'wə na dza naa nza kən ghəy kwa kwəma shi. Zhini tərəwba tsa kən ghwəy dība. Sa nzana mba'a ghəy mbəlitiy gəzanamtishi, gwa'a gwa'a tsəhamti ghwəy gəna va, pə ghəy ngəshi. <sup>5</sup> Sa zəzətee tsəghay, va tsəgha cə'wəvee ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw ni mahkan ni a ghəshi tsəhəshi pərba ghəshi vəgha ghwəy kaa ngəra. Ta mbə ghwəy bəsəti gəna gəzəti ghwəy va tsəhə. Ghalaba kiy, kee tsəhə na, ghwəy gwəmantəwəwəy. Tsəgha kiy, ta sənay dzam ndə tībaa 'yapətəwəy ta tsəhə gəna vaw, ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy tarəvə na tsəhə nze, kə mənđi.

<sup>6</sup> Sənay tə ghwəy, ma ntsaa zati shiy dənəy, dən dza naa mənivə shiy kwərakwə. Ntsaa zati shiy jəwə na, war jəwə dza naa mənivə shiy kwərakwə. Ava tsəgha na nanzə katan ki. <sup>7</sup> Gəna dza ghwəmmə na ta tsəhə kiy, war njasa bərkəti ndə bə nze kwa hwər ci kə ndə taa bə. Əntaa ndə taa bə lə zhə kwa hwər na. Əntaa ndə dzaa tətə'wəwəy na, war ghwəy bəkə, kə dība ma. War ghwəy kə dzaa tarəvə lə vəshi mbə nəfə tsa ghwəy,

mba'a ghwəy bəti njasa dza naa təbanwəy. Sa nzanay, ntsaa bəkə shiy kaa Hyala lə vəshi ghəci mbə nəfə tsa ci na sa dī Hyala kwəma ci. <sup>8</sup> A bərci va Hyala ta mbay bəŋwəy shiy tərəŋw, ta mbə shiy nza wəkə va ghwəy ya hwəmba. Kala shi dza ghwəy tərəhashi tifa. Ghalaba kiy, wəkəŋwəy dza shiy nza, ta mbə ghwəy mənī ya namafa sləni wəzə na li shi. <sup>9</sup> Njasa niy tsaliti mēndi va mbə Zliya Hyala, ma kə mēndi niy niy: Ntsa wəzə hwər tsay, shiy dāŋ ka naa nga kaa ndə ndərma.

War wəzə ka hwər tsa ciy nza ya hwəmba, kə mēndi niy niy.

<sup>10</sup> Hyalay, ghənzə bānshi na hwəlfə shiy kaa mbəzli, tsəŋwəshi ghəshi. Lə shi zəmə ka ndəə zəmə gwa'a. Hyala va kiy, ta mbay dza naa ndaŋwəy ni ghwəy hwəlfə shiy kwərakwə. Ta təfətəŋwəy miy dza na, nza shi ghwəy mbəə mətəhəva. Ma tsəghay ta mbay dza ghwəy mənī sləni wəzə na ghəŋghən ghəŋghən lə shi va. <sup>11</sup> Ya nimaba shiy gwa'a na, ta ndaŋwəyshi dza Hyalaa dza. Ta mbə ghwəy ngānshi kaa nihwəti mbəzli kwərakwə lə wəzə hwər tsa ghwəy. Ghalaba kiy, mbəzli dāŋ dza naa mananta 'wəsa kaa Hyala, ta shi ghwəy va ndaŋəy ghwəy mbə dəvə ghəy ta bānshi.

<sup>12</sup> Ma gəna tsəhə ghwəy va kiy, mən̄ta na war ta kəəti mbəzli Hyala gwa'a tsəghaw. Mbəzli dāŋ dza naa mananta 'wəsa kaa Hyala tə kwəma gəna va dība.

<sup>13</sup> Sləni dza ghwəy va ta ghərati tsəgha nay, ta cikəvəri wəzə tsa mbə nəfə tsa ghwəy dza naa dza kaa mbəzli. Ma nza mbəzli dāŋ fal Hyala tə sa yanta ghwəy fəti kaa kwəma \*Kəristəw va wəzə na bānavə ghwəy nefer ghwəy. Zhini

ka fal Hyala ta gəna bānavəshi ghwəy va lə na bānshi ghwəy kaa nihwəti mbəzli lə nəfə tsa wəzə tsa. <sup>14</sup> Shi dza ghwəy vaa bānshi kaa mbəzli dza naa cikəvəri wəzə hwər tsa mən̄təŋwəy Hyala tərəŋw tsa. Ma sa ka ghəshi sənay tsəghay, ta dī kwəma ghwəy dza ghəshi tərəŋw, ka cə'wə Hyala tə ghwəy. <sup>15</sup> Mananta 'wəsa ghwəmmə kaa Hyala ta shiy gwərānti va ndammə na.

## 10

*Pəl gəzə njasa kəray na ci vəshi*

<sup>1</sup> Nana kiy, ə dee gəzəŋwəy kwəmaa dzəkənee də'wə ghən tsee, yən Pəl. A kə nihwəti mbəzliy dzəkən yay: «Mba'a pə ghwəmmə lə Pəl tə pətsa kwətiŋ tsay, kala hazləni ka naa gəzəmmə kwəma. Sa ka naa dzay kərakə lə ghwəmmə na, ka gəzəmmə kwəma lə bərci, kala hazləni ma ya jəw» kə ghəshi. Ə dee mənira ka ndə mənī kwəma lə məhərli, lə wəzə hwər nja \*Kəristəw. Va tsəgha kiy, <sup>2</sup> ə cə'wəŋwəyee, ka dee ghwəy 'yapəraa dzəmbə gəzəŋwəy kwəma lə bərci, sa kee tsəhəra vəgha ghwəyəw. A na mbəzliy ni va nja mbəzli tikə tə hidī mənī kar Pəl shiy, kə ghəshiy, e sənay ta gəzānshi kwəma dze lə bərci. <sup>3</sup> Na navay, mbəzli tikə tə hidī nza ghəy lə nzəy tsa ghəy, nanzə kiy mənīy tsa ghəy mbəz njasa mbəzli tikə tə hidīw. <sup>4</sup> Ma ni ghəy shi mbəz ta dəvə ghəy mbəz ghəy li shiy, shi mbəz ka mēndiy mbəz li shi tikə tə hidī na ghəshiw. Va Hyala də'wə ghən tsa nzə səkə ni ghəy shi mbəz mbəz ghəy li shi. Shi mbəz nza bərci mbə shi gar ndānivəri ka jaka Hyala gwa'a gwa'a, lə pətsa mbəmbəshi

ghəshi ti gwa'a. Disl ka ghəy kalanay miyedemer ka dzərvə, ka kəkə ghəpə gəmgəm ni va gwa'a gwa'a. <sup>5</sup> Ya namafa zəzə kwəma garəti məndi lə kəli ghən ta makə mbəzli va sənata Hyalay, cəke' ka ghəy biydīvəri nava kwəma. Ka gəzanshi kaa mbəzli, a ghəshi zhəghanti kwəma mbə nefer shi, ta yi fəti ghəshi kaa Kəristəw. <sup>6</sup> Ya ghwəy sa ka ghwəy citi, a ghwəy di fəti va ghəy pə ghwəyəy, ta iti nihwəti mbəzliy di ma fəti va dza ghəy dza.

<sup>7</sup> Ghwəy kiy, war kwəma məni ndə pərikə tə ngwəla ka ghwəy nighə gwa'a tsəgha. Mba'a kə ndə ni ntsa Kəristəw nzee kəy, sənay tə ntsa va wəzə, ghəy kwərakwəy mbəzli Kəristəw nza ghəy. <sup>8</sup> Ya ə vəshi ghəy lə dikə tsa ndanəy Ndə sləkəpə tsaa dzəkən ghwəyəy, ka ghəranəy ha'wəw. Sa nzanay, ta kəətiŋwəy ndanəy na dikə tsa va, ta ndaniŋwəy naw. <sup>9</sup> Dzəkən kwəma zliyahi tsasliŋwəy ya niy, ka dee ghwəy təkə mbə nəfə tsa ghwəy «ta mbə her ghəy dza tsasliŋəy na zliyahi ni» pə ghwəy tepəw. <sup>10</sup> Sa nzanay, kar nihwəti mbəzliy gəzə: «Mba'a kə Pəl tsaslimmə zliyahi, caslakə sləkə ka naa gəzaghwə kwəma kwa shi, ka nabəmmə. Ma mba'a kə tsəhəy kwa jipə ghwəmmə na, mba'a zhəghəy shemətehəw, nja ntsa kama bəlitə mbə kwəma ci» kə ghəshi. <sup>11</sup> Va tsəgha, ma nə ya kaa gəla mbəzliy gəzə kwəma va va tsəgha niy, wəzəba sənay ghəshi na, kwəma tsaslabə ghəy va mbə zliyay, war tsəgha dza ghəy ta mənti sa ka ghəy tsəhənəy mbə ghwəy.

<sup>12</sup> Mbəzliy mənti ghən tsa shi va ka mbəzli dikə dikə niy, ka dza ghəy təkə yəməva lə gəla

niva mbəzli na na ghəyəw. Na na shiy, ghəshi naa bərkəvə tsa shi dikə, tsa' na məni dikə, kə ghəshi, ka yəməva lə dikə tsa bərkəvə ghəshi va. Hyeler na gəla niva mbəzli. <sup>13</sup> Na na ghəy ta na tsa ghəy ghənəy, ka dza ghəy dzanəy ta vəshi lə nihwəti shiy dzəghwakən sləni ndanəy Hyala va mbə dəvə ghəyəw. A Hyala ndanəy dza ta gəzə kwəma nze kaa mbəzli mbə dəvə ghəy, mba'a ghəy tsəhənəy lə gəzə kwəma va pa' mbə ghwəy. <sup>14</sup> Ya ə vəshi ghəy lə sləni ghərahwə ghəy mbə ghwəy kiy, tanəti ghala ghəyəw, sa nzanay, a ghəy tsəhənəy mbə ghwəy wəzə wəzə, mba'a ghəy gəzanwəy kwəma wəzə naa dzəkən Kəristəw. <sup>15</sup> A na na ghəy na ghəyəy, ka dza ghəy tanəti na ndanəy Hyala sləni, ka dzanəy ta vəshi lə sləni ghəratə nihwəti mbəzliw. Na na ghəyəy, war kən ghwəy fakən ghəy məhərli ghəy. A ghwəy mbəə mətəhə banavə nefer ghwəy gwanashi kaa Yesəw Kəristəw. Ma nza ghəy mbəə mətəhə ghəra sləni ghəy mbə ghwəy. Ge'i ge'i njasa dza Hyalaa bərkəvənəy. <sup>16</sup> Ma ləy hwəm kiy, nza ghəy dza kwa kwəma ta gəzə kwəma Hyala wəzə na kaa mbəzli tə hidə kərakə ni, tan məlmə ka Kwərıntı. Ka mbay ghəy dzanəy dzəmbə vəri tsa nihwəti mbəzli, ta vəshi lə na shi sləni mənti ghəshi njasa məni nihwəti mbəzli vaw.

<sup>17</sup> Talay, a məndi tsaslitə mbə Zliya Hyala, ma kə məndiy: «Mba'a kə ndəə di vəshiy, lə sləni ghəratə Ndə sləkəpə kəə vəshi gwa'a tsəgha» kə məndi. <sup>18</sup> Ta na navay tsəgha na, sa nzanay, mbəzliy falamti ghən tsa shi va də'wə ghən tsa shi na,

ka ði kwëma shi Hyalaw. War mbëzli falti na dë'wë ghën tsa nzë ghënzë Hyala na shi ði na kwëma shi.

## 11

*Pël faghwa ghala kwa jipë tsa shi lë ka bënipë shiy ka dzërvë*

<sup>1</sup> Nanay, e ði gëzë nahwëti kwëma, njasa ghëradä galaka, yanj pë ghwëy taa ni na ghwëy. ð cë'wënjwëy ya, yanj pë ghwëy. <sup>2</sup> Tërënjwëy mënda hërthë të ghwëy, njasa mananta na va kaa Hyala kwërakwë, va kwëma mbëzliy pëla kwal tsaa ngädëhwënjwëy va. Nja zha ka zal vaa bërðiti ka më, mba'a mëndi ndëghwanati sa ci wëzë kala kwëma rëdä rëdä na tarëy, tsëgha bërðitënjwëy ya kaa \*Këristëw kwëtiñ kwërakwë. Pa' wëgha vici dza ghwëy tsëhë wëgha dëwdëw kala kwëma rëdä rëdä na tar ghwëy. <sup>3</sup> A ghwëy sënay njasaa niy sëakë shishiy ngäditi \*Ewë lë dzërvë ci. Zëzëti mee dzëkën kwëma vay, tërënjwëy kee hazlëni nëghëtaa ndë dzaa ngädëhwënjwëy, ka ghwëy dza na, mbërëkë ghwëy dzaa zlay nëw kwal tsa Këristëw lë nëfë kwëtiñ. <sup>4</sup> Ava ghënzë na kwëma ghëradä hazlëni va wë. Sa nzana, war yanj kë ndë bënipë shi dzërvë tsëhëy mbë ghwëy na, mba'a ghwëy banavë kwal ta bënijwëy shiy. Gëla kwëma ka niva mbëzliy bënijwëy dzëkën Yesëw kiy, kwëtiita naa nza, ghënghën lë na banavënjwëy ghëy va. Safë tsa dza ghëshiy gëzënjwëy kwëma ci na, ghënghën lë Safë tsa dëwdëw tsa va niy kwëmavë ghwëy. Ka gëzënjwëy kwëma ghëshiy dzëkën Yëwën kwëma wëzë na va niy gëzanjwëy ghëy

baw, ka ghwëy dza na ghwëy ki na, gwënjënjwëy, war ka fa kwëma shi va ya tsëgha nzë.

<sup>5</sup> Mbëzli bëti ghwëy va nja \*ka kwal Yesëwë gwërämtyi, e sënay tanjëtëra ghëshi na na yaw. <sup>6</sup> Aa nza dawëe të mëcanä gëzë kwëma kaa mbëzli, a na sënata kwëmavë, e sënata nava nanzë. Danj sëdä sëakë ghëy citënjwëy sënata kwëma ghëy wëzë wëzë ya dza kwa namaba kwëma.

<sup>7</sup> Ghala pëtsaa gëzënjwëy ya va Yëwën kwëma wëzë nay, niy në ya kaa ngënjwëy na: «Ngaram shiy ka sädëe!» pënëw, nja ntsa kama bama ti niy zhëghëtee ghën tsee, ta mbëe këtitënjwëy, a ghwëy mbëe mëniñwëy ka mbëzli Hyala, pën. Ma bërëkë ghwëy na, \*kwëma jikir naa mëntee ti na? <sup>8</sup> Ghalaabay, nihwëti mbëzli Hyala niy ngara na sädëe, kala ghwëy mbë. Dza niva mbëzli tsëgha ki, mba'a ghëshi pavëdä shi ta dëvë shi, war të kwëma ghwëy, ta mbayee këtiñwëy.

<sup>9</sup> Ghala pëtsaa nzee va mbë ghwëyëy, karee ghëzlidä ta shiy të nahwëti vici. Ya tsëgha nzëy, sëakëe dëwhwë shiy va ghwëy ya ta vici kwëtiñëw. War mbëzliy nëw Yesëw të hidä ka Masëdëwan na shiy niy bëkëvëra shi ghëzliree ti shi. Ya namaba kwëma niy nza na të yay, sëakëe ni këtiram mbë pënëw. E sënay, ya hwëmbay, ka dzëe dëwhwë shiy va ghwëyëw.

<sup>10</sup> Tërënjwëy vëshiree sa nzana, kala sëakëe bëhwë gëna ghwëy. Ya kwamaba dzëe të hidä ghwëy ghwëy ka Akayëy, ndë tifa dzaa makëtëra va wëshi lë kwëma vaw. Kwëma gëzee vay, kwëma katanj na njasa ka Këristëw vaa gëzë kwëma katanj na kwërakwë. <sup>11</sup> Sa gëzee va kwëma va tsëghay, ë

11:2 11:2 Ef 5:25-27 11:3 11:3 Ghava 3:1-5, 13 11:4 11:4 Gal 1:8-9 11:5 11:5 12:11; 1Kwar 15:10; Gal 2:6, 9 11:6 11:6 1Kwar 2:6-16; Ef 3:4 11:7 11:7 12:13; 1Kwar 9:12, 18 11:8 11:8-9 Flp 4:15-18 11:10 11:10 1Kwar 9:15-18 11:11 11:11 1Kwar 16:24 11:12 11:12 11:5; 12:11

dinwøy ma yaw? A Hyala sönay njasa dinwøy ya.

<sup>12</sup> Ma yönøy, war tsøgha dzee möni, njasa möntee na sönzönva, ka dzee bø gøna va ghwøyaw. Ta mbayee kalanay miy tsa mbözliy ni va: «Ka kwal Yesøw nza ghøy» kə ghøshi, ka sla dzervø. Tapø ghøshi dzømbøshi mbø kəli ghøn tsa shi. Ma kə ghøshi na: «Ghøyøy, sløni Hyalaa ghøra ghøy nja kar Pøl kwørakwø» kə ghøshi. <sup>13</sup> Ma gøla mbözli vay, ka kwal Yesøw katan ni na ghøshiw. Ø ngødi ghøshi mbözli lø sløni ghøra ghøshi, mba'a ghøshi mönti ghøn tsa shi nja ka kwal Yesøw Køristøw. <sup>14</sup> Øntaa ghwøy dzaa nighø nava kwøma nja madanja ma. Sa nzanay, ya \*ndø jaka tsa Hyala d'wø ghøn tsa ciy, tø nahwøti vici na, kar naa mönti ghøn tsa ci ka \*ndø kwal tsa Hyala tsa sækø mø ghwømø tø pøtsa nza wan tsa Hyala tørønøy. <sup>15</sup> Ya ø mönti ka sløni va ghøn tsa shi nja ka ghøra sløni kaa Hyala katan ni kiy, ka dza nava kwømaa mönipø madanaw. Ø na nzana, føca kwa kørni viciy, ta mananshi ngwøvø dza Hyala ge'i lø sløni ghørat i ghøshi va.

*Ngøra'wø tsa sahøwø Pøl tø sa ghøra na sløni ghwønøy Yesøw ti*

<sup>16</sup> Ø zhinee gøzønøy, øntaa ghwøy dzaa nighøra nja ndø gazlaka ma. Mba'a pø ghwøy dzaa nighøra nja ndø gazlakay, bøtim kwømee va nja kwøma ka gazlaka, e mbøø kəli tsee ghøn jøwø kwørakwø. <sup>17</sup> E sönay, na navay, ndara kwal Ndø sløkøpø ta kəli ghøn tsee lø dikø tsa mönee njasa dfee tsa gøzønøy sönzönvaw. Mba'a pøn ni, e kəliti ghøn tsee pønøy, nja kwøma ka ndø gazlaka vaa gøzø dza naa

nza. <sup>18</sup> Ma yøn nighø na, dan mbözli, ka kəkəli ghøn tsa shi, lø shi möni ghøshi tikø tø hidfi. Øy, ma ghønzø tsøghay, wøzøba dzee möni nja ghøshi na kwørakwø ki. <sup>19</sup> Ya sa nzana mbözliy sönata kwøma ghwøy kiy, njaa mönti na zhini ghwøy fa kwøma va mbözliy sönata ma kwøma, ka vøshi li shi kia? <sup>20</sup> War ø ghwøy zløba möndiy zhøghønøy nja mevivi. Ka papa shiy va ghwøy kwa tsøhwøli kwa tsøhwøli. Ka ngalinwøy dzøti zamba, ka ndøø kwøma ghwøy, ka ghøghøzlinwøy. <sup>21</sup> Avam kwøma ghwøy kia gwøla. A na na ghøy ghala vøghwø tsa niy nza ghøy mbø ghwøyøy, daw niy nza børci ghøy ta möninwøy gøla na tsøgha na va kwøma.

Nana kiy, avee dzaa gøzø kwøma nja ndø gazlaka, ya namaða kwømaa kəli ghøshi ghøn tsa shi liy, yøn kwørakwø na, ta mbay dzee kəli ghøn tsee lø kwøma va. <sup>22</sup> Mba'a kə ghøshi ni: «Ka \*Ebøø gø ghøy» kə ghøshiy. Yøn kwørakwø na, ndø Ebøø tsa va nzee. Ø kə ghøshi ni: «Jijihiy \*Abøraham nza ghøy» kə ghøshiy. Yøn kwørakwø na jijiy nzee. «Ka \*Izørayel nza ghøy» kə ghøshiy. Yøn kwørakwø na ndø ka Izørayel nzee. <sup>23</sup> Mba'a kə ghøshi ni: «Ka ghøra sløni \*Køristøw gø ghøy» kə ghøshiy. Ghala nava na, njasa vønøta gazlaka mbø ghønee dzee gøzø: Yøn kwørakwø na sløni ci na sa ghøree. E tanøtishi mbø sløni va, am sækøø kalayra kwa førshina tan kaa ngøshi, am sækøø d'wøhwøra tan kaa ngøshi, dan sødee nzee war jøw jøw tømbe ta möti. <sup>24</sup> Cifø søða d'wøhwøra mbözli \*ka Zhøwifø dikø dikø ni lø kwørpø, mahkan mötsøkø mösliføti, mahkan mötsøkø

mëslidëti. <sup>25</sup> Mahkan sëdä mbëzli ka \*Rëm dikë dikë ni dë'wëhwëra lë ghwëdä. Të nahwëti viciy, mba'am pë'wëtëra lë hërezli ta pëslira. Mahkan sëdä kwambëwal dëpëhwë dëpë lë yaa dzëmbë yam. E sëäkë mënëhwë vëghwë lë vërdi mbë yam. <sup>26</sup> Dän sëdëe sahwee ngëra'wë të ghërakwëli mbë wëhi kee vaa wë. Ka sa ngëra'wë va ka ghëli kwa kwal, ka sa ngëra'wë va hwëlfë nihwëti mbëzli ghënghën ghënghën, lë va mbëzli mbë nee hwëlfë gwa'a. Tërënjw sahwee ngëra'wë dzar mbë mëlmëhi, lë kwamti, lë dzëy të kwëfa. Mbëzliy ni va ka nëw Yesëw nza ghëy, kë ghëshi, mbalaa kala nëwti ghëshiy, a ghëshi samiyra ngëra'wë kwërakwë. <sup>27</sup> Tërënjw irëhwëvaree lë slëni, ka sa ngëra'wë mbë. Dän sëdä kee nza kala kwëmavë ma ya hi. Tërënjw sëäkëe mbë së'wa ma lë ndir gwa'a. Dän sëdä kee nza mbë mëni sëwmay. Ka hi të tasli dän sëdä, kala shiy tifa ya ta pa shiy dzäkën ghënee. <sup>28</sup> Dän na nihwëti ngëra'wer sasahwee tifa na, ka zhinëe mbëra niva ghwëlaw. Mbë shi va kiy, war zëzë dzäkën mbëzli Hyala gwanashi na shiy gwëramtiy tsë'wëshi mbë nëfë tsee vici va vici va. <sup>29</sup> Mba'a kë bërci ndë daw kwa kwal Hyalay, njasa nza na yën kee nighë. Mba'a kë ndë tërëy dzëmbë \*kwëma jikir na difa na, ka zhira ghënzë tërënjw.

<sup>30</sup> Ma kwëma dëe gëzënjwëyëy, mba'a pën dë këli ghën tseyey, lë daw bërci tsee va dzee këli ghën tsee. <sup>31</sup> A Hyala më ghwëmë Dëy Ndë slëkëmmë Yesëw sënay, dzërvëe sla yaw, kë. ð kë mëndiy fal slën tsa nzë ya pa' hwëmfa. <sup>32</sup> Ghala vëghwë tsaa niy nzee va mbë mëlmë Damasë

kwatanjaj, Aretasë niy nza mazë tsa dikë tsa, dza ngwëmna tsa fëy na mbë mëlmë Damasë, mba'a fëy mbëzli kwa miy dëghaa dzëmbë mëlmë va ta kësëra. Dëzlëtësëbë mëlmë va niy nza lë këlëm. <sup>33</sup> Ma sa nay mbëzli Hyala mbë mëlmë va tsëgha na, dza ghëshi mba'a ghëshi fagh-wara kwa ghwani, bëyakë pëhati zë'wë ti. Dza ghëshi mba'a ghëshi bëkëvëridäa dzëti ngwëla dzëvëri kwa mergi tsa slati mëndi të këlëm. Dzëghwa mba'ëe kwëmavë mbëkira sëvëri mbë dëvë mazë tsa va tsëgha ki.

## 12

*Shi cinti Hyala kaa Pël nja kwa shiw*

<sup>1</sup> Ma yënëy, war ta këli ghën tsee dzee. Ya tsëgha nzana mba'ëe sënay kala kwëmaa tëbë ghënzë. Nanay ta gëzë kwëma dzee dzäkën shi citëra Ndë slëkëpë nja kwa shiw. <sup>2</sup> E sënay tsahwëti ntsaa yivë kwëma \*Këristëw tifa. Dzëghwa të nahwëti viciy, mba'a Hyala bay dzëmë ghwëmë, dzëti pëtsa nza na dë'wë ghën tsa nzë. A shi va mënti piya mënj lë fadë sënzënva. Sa nay na pëtsa mëba na, mba'a zhëghëkëvay. Kwëma vay, nda kwa shiw dzëmëy na ki? Nda ghëci dë'wë ghën tsa ciy bëghë Hyala ki? Sënay yaw, War Hyalaa saa sënay kwëtita gwa'a tsëgha.

<sup>3-4</sup> Ta na navay tsëgha na, e sënay, a Hyala bëghë ntsa vaa dzëmë dzëti pëtsa nzëy na ti. Nda kwa shiw dzëmëy na, nda dë'wë ghën tsa ci bëghë Hyala ki, sënay yaw. War Hyalaa saa sënay kwëtita gwa'a tsëgha. Ma ghala pëtsa va ghëci mëba na, mba'a favë kwëma. Kwëma kala mbata ma ndë ngëriy gëzëkëvëri lë miy

tsa ci. Zhini difa na, banavə kwal məndi kaa ndə ta gəzə kwəma vaw. <sup>5</sup> Ava, kwəma nzee gar kəli ghən tsee ti, yən kəə kəli. Sa nzana yən ntsa va. Ma ta na nihwəti shi nzee gar kəli ghən li shi gwa'ay. Shiy ci daw bərci tsee səvəri na shi dzee kəli ghən tsee li shi gwa'a tsəgha. <sup>6</sup> Əy ma ya tsəgha nzə, yən kəə di kəliti ghən tseyey. A shi dzee mbay kəli ghən tsee li shi tifa. Kwəma gəmta na nja kwəma ka gazlaka dzee gəzə tiw. Shi dzee vaa kəli ghən tsee li shiy, shi katanj ni dza ghəshiy nza. Ma ki na, ka di kəli ghən tsee yaw. Sa nzanay, ka dəe məndiy fə dikə dzətəe tə sa kəlitee ghən tseyew. Wəzəba ha'wə mbəzli tə ya, sa nzana, mba'a ghəshi favə kwəmaa səvəri tə miy tsee, mba'a ghəshi nata sləni məntee lə mətse shi dəe.

<sup>7</sup> Ma sa di ma Hyala yən kəli ghən tsee lə shi citəra na va maɗaɗa maɗaɗa ni ki na, dza na kwərakwə mba'a fatəra batsə, lə nahwəti kwəma mbay mee kwadi və, ya jəw tsətsə. Kwəma tə ya vay, njasa nza naa kwəma ghwənikə \*ndə jaka tsa Hyala, ta də'wəra li mənta na, vantee dzaa kəli ghən tsee, ka zamti ghən ta daw bərci tsa nzee va mbə. <sup>8</sup> Dzee mahkan sədʒee zhənti cə'wə Ndə sləkəpə: «Titi-hwə banterə batsə tə ya na sara ngəra'wə!» pən. <sup>9</sup> Ma kə kaa kwəma zləbakəra na na: «Avee mərshiy məntəna wəzə hwər, ta mbay ghaa sə'wa kwəma. Sa nzanay, ghala pətsa ka gha vaa nza mbə daw bərciy, ghala pətsa va ka bərcee civa mbə gha lə sləni ka ghaa ghəra» kə kaa ngəra. Əy, ma ghənzə tsəgha kiy, wa kwəma kee gəzəa? Mbə vəshi nzee tərəɗw, ka kəli ghən tsee lə shiy

ci daw bərci tsee səvəri. Ta mbay bərci Kəristəw mətəshə ghəra sləni mbə ya tərəɗw. <sup>10</sup> Ava va tsəgha vəshee mbə daw bərci tsa mənəe. Ya hashi nzee va nahwəti kwəma, ya ə tsəərəda məndi, ka sara ngəra'wə, ka səəkə kwəma caslakə naa dzəkənəe, tə mbərkə Kəristəwəy, war mbə vəshi dzee nza. Sa nzana, ghala pətsa ka bərcee vaa nza dawəy, ghalaba ka Kəristəw bəra bərci ci.

*Gəna ka Kwərıntı na sa di Pələw, mbəli piy tsa shi na sa di na gwa'a tsəgha*

<sup>11</sup> Kwəma nja sa gəgəzəkəe na sənəzvay, kwəma ka gazlakaa gəzətəe ti. Ghwəy fambərə na mbə gəzə nzə. Sa falra ma ghwəy va tsəgha dzəmbəree mbə fal ghən tsee. Ghwəy niy təbə naa falra nza ki. Ya war tsəgha nzee ka ntsa kama bama tiy, e sənay, ka tanjətəra \*ka kwal Yesəw ghwəy va, nə ghwəy ghəshi gwəramti na pə ghwəyəw. <sup>12</sup> Talay, a ghwəy sənay ya ghwəy shi də'wə ghən tsa ghwəy. Ghala pətsaa nzee va mbə ghwəyəy, ndə sə'wa kwəma niy nzee mbə slənəe. Mba'a Hyala mənti kwəma maɗaɗa maɗaɗa na ghəngəhən ghəngəhən ɗaɗ lə ya mbə ghwəy. Shi va gwanashi kiy, ti shi ka ghwəy sənay ndə kwal tsa Yesəw tsa katanj tsa nzee, pə ghwəy. <sup>13</sup> Nahwəti kwəma wəzə na tifa, mba'ee mənti kaa nihwəti mbəzliy nəw Yesəw kala məntəɗwəy yaw. War shiy na shi dəwhwə mee va ghwəy, ta warashi ghwəy tə sləni ghəree mbə ghwəy. Ma nava kwəmay, ə cə'wəɗwəyee, tihwətihwəm, pələram mbə nefer ghwəy.

<sup>14</sup> Ya tsəgha nzə sanay, kwa kwəma jəw na ta zha dzee zhəmbə ghwəy. Kwa mahkana səda dzee ta wə mbə ghwəy.



Sana difay, ka dzee zløba ghwøy wara shiyøw. Na neyey, war mbøli piy tsa ghwøy na sa dee gwa'a tsøgha. Gøna ghwøy na sa pøla yaw. Mba'a kø ndø yakø ndørazhi kiy, ndørazhi va ka naa zhini pøla shiy ta køli døshiw. Didi na saa pøla shiy ta køli ndørazhi ci. <sup>15</sup> Na neyey, ya gwa'a gwa'a køfamtee shi mbø døvee, ya war ø nzee gar mætira va dali sløni ta køøtiñwøyøy, kwøma tibiaa shasharaw! War vøshi dzee vøshi gwa'a tsøgha. Ya sa nzana, mba'ee diñwøy tørøñw kiy, a nava di ma ghwøy kwømee kia?

<sup>16</sup> Ta na navay, ya ghwøy dø'wø ghøn tsa ghwøy na, a ghwøy sønay, søøkee døwhwø shiy va ghwøyøw, pø ghwøy. Zhini ma kø nihwøti mbøzli kaa ngøñwøy ßa na: «Ma Pøloy, tsøhwøli jøw na sa ciw. War mbø papa gøna ghwøy na nayma ghwøy tsøgha, dzar kwa tsøhwøli kwa tsøhwøli» kø ghøshi. <sup>17</sup> Dza njaa søøkee ßøhwø shi ghwøy dzar kwa kwal tsøhwølia? Ya mbøzli kee vaa ghwøni ngøñwøy nja kar Titø kiy, ø søøkø ghøshiy ngaløhwø shiy va ghwøy dzar kwa kwal tsøhwøli shøkøna? Kay, tibaw. A ghwøy sønay mønøhwø niva shiy ghøshiw, pø ghwøy. <sup>18</sup> E niy cø'wøvø Titø, mba'ee ghwønay tsahwøti zømømmø tsa mbø nøw Yesøw va sønay ghwøy wøzø kwasøbø, ta dza ghøshi va ghwøy. Ø nza na mba'a Titø ßøhwø shiy kwa tsøhwøli va ghwøy shøkøna? Tibaw. Sa nzanay, e sønay, kwøma ka Titø møni lø na kee møniy, sa kwøtiñ na na. Kwøma mbø ghøn ci lø na mbø ghøn tsee difay, sa kwøtiñ na ghønzø.

<sup>19</sup> Nøghøtaa ghwøy dzaa tøkø, ta ka kwøma køn ghøn tsa ghøy kwa kwøma ghwøy gøzøñwøy ghøy

kwøma mbø zliya tsasløghøñwøy ghøy na, pø ghwøy ma. Nza børci ghwøy møtsøhøva kwa kwøma kwa kwøma mbø kwøma Hyala nø ghøy. Va tsøgha gøzøñwøy ghøy kwøma va gwanata madi-gahira. Na na ghøyøy, kwa kwøma Hyala gøzø ghøy kwøma njasa di \*Køristøw. <sup>20</sup> Sana kiy, sa dzee va ta zhaa zhømbø ghwøy na, war mbø dza na heree nøghøtee dzaa køsanwøy mbø møni nahwøti kwøma, kala dza kwøma vaa tøbara. Ghalaba kiy, ka dza na mønee kwøma tøßanwøy kwørakwø kiw. Mbø dzaa heree, sa nzanay, ka dee køsanwøy mbø ngwøngwøliwa, ka hørhø, ka ßø ßø nøfø, lø jaka kwa jipø ghwøy, ka tsøtsørøva, ka ngwangwashi miy, ka køli ghøn, ka lilidi kwømwaw. <sup>21</sup> Sa kee zhøghøvaa zhimbø ghwøy mba'ee zhaa køssashi nihwøti mbøzliy niy tsati titihwø kaa Hyala, zhini ghwølashi mbø nøw lø kwøma shi jikir na, ka møni ghwørghwø, ka møni kwøma røða røða nay, ta wahø dzee dzøkøn niva mbøzli. Ghalaba kiy, a Hyala taa pakønda ha'wø kwa kwøma nzø mbø ghwøy. Ava va tsøgha dza heree difa.

## 13

*Kwa kørni gøzø kwøma Pøl, lø sækwøpø tsa ci*

<sup>1</sup> Avanay sanay, kwa mahkana sødee dzee ta dzaa dzømbø ghwøy. Ma sa ka ghøy tsøhøñøyøy, ta ßanshi føti dza ghøy kaa mbøzliy mønti \*kwøma jikir na va, ka møni njasa gøzøkø Zliya Hyala va. Ma køy: «Mba'a kø ndøø ßasø ngwøwøø dzøkøn tsahwøti ndøy, mbøzli bakø ya mahkan kø dzaa bøzlakøn føti kwøtiñ naa dzøkøn kwøma mønti ntsa va va» kø. <sup>2</sup> Ghala pøtsaa

nij nzee va mbë ghwëy kwa baka sëfa yay, e nij gëzanamtishi kwatsëmëta kaa mbëzliy mënti kwëma jikir na va mbë ghwëy, lë kaa nihwëti mbëzliy gwanashi. Sana dibay, ë zhinee gëzanwëy, yën kërakëra, sa kee tsëheray, ka dzee zlay ndë ya kwëtiñ mbë mbëzliy mënti kwëma jikir na vaw. <sup>3</sup> Ghwëy shiy dï vaa sënay nda ka gëzë kwëma \*Këristëw lë miy tsee pë ghwëy tsëy? Ghënzë tsëghay, ta citëñwëy dzee. Na Këristëw ghëciy ghëra slëni mbë ghwëyëy, njasa nza na daw bërci ci naa nzaw. Lë bërci ka naa ghëra slëni mbë ghwëy. <sup>4</sup> Ma ghala pëtsaa nza mëndi mbë danwë dzëti tsëm ta pëësliy, tsëghaa nava, katan katan nij zlanay na ghën tsa ci kaa mbëzliy, mba'a zhëghëy nja ntsa daw bërci tsa. Ma dza na ki sa pëësliti mëndi ka lamti na, mba'a zhakatiy mbë mëti ka piy lë bërci Hyala. Ghëy kwërakwë kiy, jakë mëniñëy ghëy lë Këristëw. Ava va tsëgha zlay ghëy ghën tsa ghëy, ka zhëghëñëy, ka nighëñëy mëndi nja ka daw bërci kwërakwë ki. Zhini bë na, të ghwëmëñëy ghëy ka piy, lë piy tsa ndanëy na. Ma sa ka ghëy tsëhëñëy mbë ghwëyëy, lë bërci Hyala dza ghëy mënti kwëma dza ghëy mënti mbë ghwëy.

<sup>5</sup> A në ya ngëñwëyëy, nighëtëm ghën tsa ghwëy dë'wë ghën tsa ghwëy, ta mbë ghwëy sënay nda bënavë nëfë tsa ghwëy ghwëy kaa Yesëw Këristëw katan. Ka nay Këristëw ghwëy mbë ghwëy sa? Kala nay pë ghwëyëy, mbë nava. <sup>6</sup> Ma mba'a pë ghwëy nay Këristëw mbë ghwëyëy, ghalabä na, ta sënay dza ghwëy, mbë gëzë kwëma na Këristëw mbë ghëy pë ghwëy. <sup>7</sup> Mbë cë'wë Hyala

nza ghëy të ghwëy a ghënzë ndëghwëñwëy, nëghëtaa ghwëy mënti kwëma jikir na ya jëw, ta mbë ghwëy sënay njasa ghëratï ghëy slëni wëzë na mbë ghwëy në ghëyëw. War ë na na dï ghëy ghwëy mënti kwëma wëzë na kwa kwëma Hyala gwa'a tsëgha. Ya ë dza mëndiy nighëtï njasa nza bërci ghëy daw ta këtëñwëy. <sup>8</sup> Sa nzanay, na na ghëy na, ka mbay ghëy yidï kwëma Hyala katan naw, war yëmaghwa kwëma kwa sa nzë na sa mbata ghëy gwa'a tsëgha. <sup>9</sup> War kama ghwëy lë bërci va ghwëy mbë kwëma Hyalay, ya ëy nighëñëy mëndi nja ka daw bërci na, war mbë vëshi dza ghëy nza tërëñw. Ava va tsëgha cë'wë ghëy Hyala, a ghënzë këtëñwëy ta mbë ghwëy mëtsëhë këli kwa kwal tsa nzë. <sup>10</sup> Ma na kwëma tsaslëghëñwëy ya na kwëma na ti kwatsëmëta tsëtsëy, ta mbë ghwëy zhëghanti nzëy tsa ghwëy ka ghëy madiy tsëhë wëgha ghwëy në ya. Vantëe dzaa nabëñwëy, sa kee tsëhëra mbë ghwëy. Ta na navay, a Hyala ndara dikëë dzäkën ghwëy, ta gëzëñwëy kwëmëe. Nanzë kiy, ndara dikë tsa va Hyala ta dzee ta lidivëriñwëy liw. Ta mbëë këtëñwëy, nza ghwëy këli kwa kwal tsa nzë ndara na dikë tsa va.

<sup>11</sup> Naa tërmbë kiy ng-warmëhiray, të kwa kënti kwëma nzee, kwëma dëe gëzanwëyëy, ë pë ghwëy mëtsëhë dza kwa kwëma kwa kwal Hyala. Mëtsëhëm bërci kaa ghën tsa ghwëy kwa jipë ghwëy, mba'a ghwëy yëmëtï miy tsa ghwëy ka sa kwëtiñ tsa, lë zërkë pë ghwëy nzëyñwëy kwa jipë ghwëy. Ghalabä kiy, nza Hyala kwa dï mbëzliy ghënzë kwa bë zërkëë dzëmbë nefër mbëzliy

ndëghwëñwëy ki.

<sup>12</sup> Sëkwëvam kwa jipë ghwëy kala hwëtëmëva nja ngwarmëmëmë nëw Këristëw. Mbë sëkwëñwëy na mbëzli kwa kwal Hyala tikë gwanashi.

<sup>13</sup> Mëntëñwëy wëzë hwër tsa ci Yesëw Këristëw, Ntsaa slëkëmmë. Nzëyëy ði tsa Hyala mbë ghwëy, mba'a Safë tsa nzë ðewðew tsa jakëy lë ghwëy. Tiba këräyëe, nza ghwëy nza ki.

**Zliya tsasli ti Pəl kaa  
ka  
Galatè  
Kwəma dza  
ghwəmməə gha  
sənataa dzəkən  
zliya na**

Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi tə hidī ka Galatè tsasli Pəl zliya na. Ghala kwatanjata kiy, a Pəl niy təwramti məlməhi va, ghala vəghwə tsa vay, ghəci gwərapəy va mətəhi ci niy nza na (nighəm mbə vəh 4:13-15).

Dza na mba'a gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw kaa mbəzli mbə məlməhi va ki, dza mbəzli va mba'a ghəshi zləbavə kwəma va lə nəfə tsa wəzə tsa. Ma sa dzay Pəl ki na, mba'a nihwəti mbəzli səkəshi lə nahwəti kwəma kaa ka Galatè. Ma kə mbəzli va na, mbəzliy nəw Yesəw gwanashiy, ə kə ghəshiy nəw kwəma pəhəti Hyala kaa ka Zhəwifə, ka slanti fə'yasa shi, ghəshi kəə dī mənishi ka mbəzliy dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tība, kə ghəshi niy ni. Ma sa favə Pəl tsəgha na, mba'a nəfə tsa ci satiy. Va tsəgha tsaslanaghəshi na zliya na.

*Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1 mba'a vəh 2 Kwaakwa na Yəwən kwəma wəzə na va gəzə Pələw, kə nihwəti mbəzli niy ni, va tsəgha gəzanshi Pəl kaa ka Galatè, Yesəw də'wə ghən tsa ci fanavəra na Yəwən kwəma wəzə na, dza na mba'a ghwənara ta gəzə nəw kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, mba'a ka kwal Yesəw sənay tsəgha na katan, kə ghəshi, mba'a ghəshi zləbavə, kə.

Vəh 3 pa' tə vəh 5:1-12 Ka mbay ndəə mənīy ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tība, sa nəwti ndə kwəma pəhəti Hyala kaa ka Zhəwifəw. Ntsaa zləbavə sləni ghəratī Yesəw Kəristəw vay, ghəci na ntsaa dzaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tība. Ya ndə Zhəwifə na ndə ya kala ndə ka Zhəwifə na ndə, slanti ndə fə'yasa lə slanti ma na gwa'ay, shi kwətīn ni na ghəshi va Hyala. Ma kwəma dī Hyalay, mba'a ndə fanavə nəfə tsa ci kaa Yesəw Kəristəw gwa'a tsəgha.

Vəh 5:13 mba'a vəh 6 Mbəzliy fanavə nefer shi kaa Yesəw Kəristəwəy, ə kə ghəshi zlashi mənī shi dī vəgha shi gəmgəm ni, ka mənī shi dī Safə tsa Hyala, ka kəətiva kwa jipə shi.

Mba'a pə ghwəy dī favə kwəma mbə zliya ka Galatè na wəzəy, pərba nəwər tsaa dzəkən sla fə'yasa lə saa dzəkən kwəma pəhəti Hyala, lə dzəkən mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, mba'a dzəkən Abəraham, pə ghwəy dzaa jangeti, tə zliya pərasli kwəmaa kən slən tsa shiy.

*Pəl səkwa mbəzliy nəw Yesəw tə hidī ka Galatè*

<sup>1</sup> Yən yən Pəl, ndə kwal tsa Yesəw tsasliwəy na zliya na. Yənəy, ndə ngəri titəra naw, ndə ngəri ghwənara na dībaw. Yesəw \*Kəristəw də'wə ghən tsa ci tivəra na, ghəshi lə Hyala, Dəy tsaa zhanakati mbə məti. <sup>2</sup> Ghəy lə nihwəti ngwarməhimməə nəw Yesəw tikə gwanəy səkwanəy na, ghwəy mbəzliy nəw Yesəw tə hidī ka Galatè gwa'a gwa'a. <sup>3</sup> Məntənəwəy wəzə hwər tsa nəw Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə

sləkəpə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy. <sup>4</sup> A Yesəw Kəristəw banavə ghən tsa ci kaa məti ta mbəə mbəlantəmmə va kwəma ghwəmmə jikir na, vantaa shi jikir ni tikə tə hidī sləkəmmə ghwəla. Tsəgha Dəmmə Hyala dī njasa mēnti na va. <sup>5</sup> Fal pə ghwəmməə fal Hyala, kaa ngəta kə Dikə ya pa' hwəmba. \*Amin.

*Wəzə hwər tsa Hyala na Yəwən kwəma wəzə na gwa'a tsəgha*

<sup>6</sup> Ma sa favee kwəma ghwəyəy, mba'a səəvəriɖa məhərlee. Ya sa nzana, mba'a Hyala harvəŋwəy lə wəzə hwər tsa nzə va məntəmmə na, dzar kwa \*Kəristəw ta nza ghwəy ka shi nzə kiy, njaa njaa zhikə na zhini ghwəy zhəghanavə hwəm tsəgha, ka dzaŋwəy ta nəw nahwəti Yəwən kwəma wəzə naa? <sup>7</sup> Na kwagwa'a nay, nahwəti Yəwən kwəma wəzə na tifa ya jəw tsətsə, dzəghwakən wəzə hwər tsa məntəŋwəy Hyala vaw. Ma gəzaŋwəy ya kwəma na tsətsəy, sa nashee nihwəti mbəzli mbə pəla kwal tsaa səəvəri məhərli ghwəy, sa dī ghəshi zhəghə Yəwən kwəma wəzə na va gəzəvaa dzəkən Kəristəw. <sup>8</sup> Mba'a kə ndə zhəkəə banavəŋwəy nahwəti Yəwən kwəma wəzə na, dzar kwa tsahwəti kwal kwətiy, ghəngən lə na banavəŋwəy ya vay, ntsa bəzla bəzla tsa kə tsava ndə kwa kwəma Hyala ya hwəmba nzə. Ya war ndə tə ghəy na, ya war ndə mbə ka kwal Hyala ghəshi shiy səəkə mə ghwəmə na gwa'a. <sup>9</sup> Ava tsəghaa nava, war njasa niy gəzaŋwəy ya va niy nzay, war tsəgha dēe zhiniy gəzaŋwəy dība sana: War mba'a kə ndə səəkəə banavəŋwəy nahwəti

Yəwən kwəma wəzə na, dzar kwa tsahwəti kwal kwətiy, ghəngən lə naa zləbavə ghwəy vay, ntsa bəzla bəzla tsa na tsava ndə kwa kwəma Hyala ya hwəmba nzə.

<sup>10</sup> Ma nə ghwəy mbə zəzə kwəma ghwəyəy, ta pəla fal tsa ndə ngəri gəzee kwəma gəzee va, nə ghwəy? Əŋ, tifa! Va Hyala ndəghee tsee fal. Ma nə ghwəy mbə təkə kwəma ghwəy dībay, sləni mənēe na na, ta mbə ghənzəə təbanci kaa ndə ngəri nə ya, nə ghwəy. Nava tifa vəyaw! War mba'a kə tsəgha, ta mbəə təbanci kaa ndə ngəri pən mēni nzay, ka nzee ka ndə ghəra sləni tsa Kəristəw nzaw.

*Njasa mənīy Pəl ka ndə kwal tsa Yesəw, lə dza kwa pətsa səəkə Yəwən kwəma wəzə na gəzə na*

<sup>11</sup> A ngwarməhira, fatəram, e dī gəzaŋwəy kwəma. A nə yay, ma Yəwən kwəma wəzə na na gəzaŋwəy yay, səəkə mbə kwəma təkəti ndə ngəri lə na ci təkə kwəma tsəgha naw. <sup>12</sup> Kwəma ndara ndə mba'a ghwənara li naw, va ndə bənivee baw, tsəgha. Wa Yesəw \*Kəristəw də'wə ghən tsa ci citəra na kwəma na.

<sup>13</sup> A ghwəy niy səəkəə favə, njasa niy nzee mbə nzəy tsee, ghalaa niy nzee mbə nəw kwal Hyala dzar kwa kwəma jiji garəti \*ka Zhəwifə niy nza. Ghala pətsa vay, dalala niy səəkəe mbə sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw, kala zhəhwər tifa ti shi vəya ya jəw tsətsə. Mba'ee niy dī zamtishi gwanashi. <sup>14</sup> Gwa'a gwa'ee taŋamti nihwəti banahira mbə hwəlfə ghəy tə nəw kwəma garəti jijiŋhəy, mba'ee kəsəvə bekir dəvə njasa banavəŋwəy mətikwəkwər ghəy ghəy hwəlfə ka Zhəwifə.

1:4 1:4 2:20; Mt 20:28; Zhŋ 1:29; 2Kwər 5:21; Ef 5:2; 1Tim 2:6; Tit 2:14; Ebr 9:12-14, 26; 1Zhŋ 5:19 1:6 1:6 Ebr 12:15 1:7 1:7 5:8, 10; 2:4; SləniKY 15:1, 24 1:8 1:8-9 1Kwər 16:22 1:10 1:10 1Tes 2:4-6 1:11 1:11-12 1:1 1:13 1:13-14 SləniKY 8:3; 9:1; Flp 3:5-6; 1Kwər 15:9

15 Ya tsəgha nzə kiy, mba'a hwər tsa Hyala zhanati tə ya tərənjw. Dza na ghala yən ghwələra kwa hwər mərə, mba'a niy təravəra. Dzəghwa na, da' harvəra ta ghəranta sləni nzee ki. 16 Dza na mba'a citəra zəghwə nzə, ta mbee dza ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən zəghwə nzə va kaa hwəlfə \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Əy, ma dzəghwee sa natee kwəma va tsəgha Hyala camtəra gwa'a ki na, zhinee maw dza ta njəfi kwəmaa dzəkən va tsahwəti ndə ghwəla nee kiw! 17 Səəkee ya mbə Zherəwzalem ta d'əw va kwa tənə \*ka kwal Yesəw kənee baw. Nza'jəw, yən madira, ka dzəti hidfi ka Arapə. Dzee tərəf yən zhini zhəghəkəvara səkəkə zhimbə məlmə Damasə. 18 Dzəghwee, piya mahkan yən mənti, ghala citəra Hyala Zəghwə nzə, mba'ee madira ka dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem ta dzee sənay Piyer ki. Dza ndəs yən tsəhəra vəgha, hi tsa ghəy mən lə cifə ghəy mənti li. 19 Ghalaba na kwəməti mətə ghəy lə tsahwəti ndə ta ka kwal Yesəw va kwətinj nzw, war Zhakə zəmbəghəy Yesəw Ndə sləkəmmə, gwa'a tsəgha. 20 Kwəma katan naa sa tsaslinjwəy ya na sənənva. Ava ghwəmmə kwa kwəma Hyala, ka sla dzərvə yaw.

21 Dzəghwee ləy hwəm na, ka dzara ta dza dzar mbə məlməhi tə hidfi ka Shiri lə shi ka Shilishi. 22 Ma ghala pətsa va na, niy səkəkə mbəzliy nəw Yesəw tə hidfi ka Zhəwde nara lə mətə shi gar sənara ghəshi diw. 23 War kwe-mer gəgəzə nihwətij dzəkənee gwa'a tsəgha na shiy niy fafavə ghəshi. Sa niy nə məndi: «Aya, ntsaa niy sammə ngəra'wə vay,

aa banavə nəfə tsa ci kaa Yesəw nana, ka gəzə kwəma Yesəw va niy di na zamti kaa mbəzli» kə məndi niy ni. 24 Dza tapə ghəshi ka mananta 'wəsa kaa Hyala tə mbərkə kwəma mənti na lə ya.

## 2

*Njasa gha Pəl kwəmay lə nihwəti \*ka kwal Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem*

<sup>1</sup> Ma sa mənTEE piya mən lə fadəy, mad ghəy madinjəy ta zhaa zhimbə məlmə Zherəwzalem ghəy lə Barnabasə. Mba'ee pəməvə Titə kwasəbə ghəy. <sup>2</sup> Ma kwəma zhəghəvee va tiy zhimbə Zherəwzaleməy, sa nzana mba'a Hyala gəzara də'wə ghən tsa nzə ta zhee zhimbə. Ma sa tsəhəree na, dza ghəy mba'a ghəy basənjəy kwətinjəy ja'ja', ghəy lə mbəzli dikə dikə ni mbə nəw Yesəw. Mba'ee canatishi Yəwən kwəma wəzə na va canshee kaa \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ngəshi. Sa nzana, kala di ndəree ya jəw dzar kwa sləni ghəratee niy nza, ya na nzee mbə ghəra nzə sənənva.

<sup>3</sup> Ndə nja Titə tsa nza ghəy va li shi kwa zəərə kiy, ntsa \*sla sla fə'yasa tsa naw, ndə ka \*Gərekə na. Ya tsəgha nzə na, gəzanakə kwəma ndə, war gha slanti fə'yasa, kəw. <sup>4</sup> Ma gəzee kwəma va tsəghay, sa nzana ghalabay, mba'a nihwəti ka slasla dzərvə ghələmbəvashi mbə ghəy ta mbə ghəshij famti njasa gwəra ghəy ghən tsa ghəy, kala sləkənjəy nahwəti kwəma ghwəla, tə mbərkə sa jakənjəy ghəy lə Yesəw \*Kəristəw. Mbəzliy nəw Yesəw nza ghəy, kə ghəshi, tapə ghəshi dzəmbəshi mbə mbəla mbəzli ta sla fə'yasa. <sup>5</sup> Na na ghəy na, yanatishi kwəma ghəy

**1:15** 1:15-16 Zher 1:5; SləniKY 9:3-5; 22:21; Rm 1:5; 1Kwər 9:1; 15:10 **1:18** 1:18 SləniKY 9:26-28 **1:19** 1:19 Mt 13:55 **1:21** 1:21 SləniKY 9:30 **2:1** 2:1-10 SləniKY 15:1-19 **2:1** 2:1-2 1Kwər 15:2; Flp 2:16; Barnabasə: SləniKY 4:36; Titə: 2Kwər 2:13 **2:2** 2:2 2:6, 9 **2:4** 2:4 1:7; 5:1, 13; SləniKY 15:1, 24; 1Kwər 9:21

ngəshi ya jəw tsətsə na ghəyəw, ta mbə katan tsa Yəwən kwəma wəzə na va nzyəta mbə ghəwəy kala mbəərəva ma, pə ghəy.

<sup>6</sup> Ghala pətsaa canshee Yəwən kwəma wəzə na va gəzanshee kaa mbəzli kaa mbəzli dikə dikə ni va na, kəkəra ghəpə tsahwəti ndə mbə shi ya kwətiŋ nzə, avanay tsa' tərmbə kwəma va gha, kəw. Ma na neyey, kwəmee mbə kwəma mbəzli dikə dikə ni kwa kwəma mbəzli nee, ya war mbəzli dikə dikə niy mənə ghəshi, ya kala ghəshi na ghəshiw. Sa wana gəzee tsəghay, sa nzanay, tihəvəri mbəzli Hyala ghəngħən ghəngħən na nanzəw. <sup>7</sup> Mba'a ghəshi favə mbə kwəma va, Hyala sərakəndə na dza ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, njasa niy sərənəkən na va dza ta gəzə kwəma va kaa hwəlfə ka Zhəwifə kaa Piyer kwərakwə, kə ghəshi. <sup>8</sup> Ta na navay, a Hyala təravəra ta nzaa ndə kwal tsa Yesəw, ta dza va mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, njasa təravə na va Piyer ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw, ta dza va ka Zhəwifə. <sup>9</sup> Dzəghwa mba'a ka Zhakə lə Piyer, mba'a Zhan, ghəshi shəlhi mbə mbəzliy nəw Yesəw favə njasa mənəti Hyala wəzə hwər tsa nzə, mba'a ndara sləni tərəŋw na va. Mba'a ghəshi ndəŋəy dəvə shi, ngəŋəy lə Barnabasə, ta mbəə ci jakə tsa jakəti ghəy miy tsa ghəy li shi, ka sa kwətiŋ tsa ta ghəra sləni ghəy. Ghəy na, ka dza ta ghəra mbə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ma ghəshi na, mbə hwəlfə ghəy ghəy ka Zhəwifə nashi ki. <sup>10</sup> War kwəma kwətiŋ na sa gəzəŋəy ghəshi, ta dza ghəy zəzə dzəkən, war zəzəə dzəkən kəəti mbəzli kama shiy və shi mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem gwa'a

tsəgha. Ava ghənzə na kwəma dīvəe ta ghəra nzə sənzəna.

*Ntsaa zləbavə sləni ghəradi \*Kəristəw na ntsaa dzaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa*

<sup>11</sup> Ma sa səkəy Piyer dzəmbə məlmə ka Antiyəshəy, dza na mba'a mənəti kwəmaa təbə ma ya jəw nzə, mba'ee nabəti kwa kwəma mbəzli tifa gwanashi. <sup>12</sup> Sa nzanay, kwatanə war sa tsəhəy nay, mbə zəmə shi zəmə ghəshi niy nza lə ngwarməhimməə nəw Yesəw kamaa \*ka Zhəwifə niy \*slanti ma fə'yasa, gwanashi jakəjakə. Dzəghwa mba'a nihwəti mbəzli səkəshi, sa ghwənikəshi Zhakə. Mbəzli vay, ka Zhəwifəə nəw Yesəw, kala dī zlata nəw kwəma pəhəti ka Zhəwifə niy nza ghəshi. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, kala zhini Piyer dī zəmə shiy lə ngwarməhimməə slanti ma fə'yasa va ghwəla ki, va hazləni mbəzliy səkəshi va. <sup>13</sup> Ma sa nay nihwəti ka Zhəwifəə nəw Yesəw Piyer mbə mənə tsəgha na, bakə bakə nəfə tsa shi mənəy, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə mənə njasa mənə Piyer va kwərakwə. Dzəghwa pa' lə Barnabasəy ghəshi kəsəmbə mbə kwəma va, ka mənə tsəgha nja sa shi va kwərakwə. <sup>14</sup> Ma sa nay ya ghəshi dzashiy dzəmbə mənə kwəmaa dzava ma lə Yəwən kwəma wəzə na katan katan kiy, ma pən kaa Piyer tifa kwa kwəma mbəzli gwanashi na: «A Piyer, ma ghay! A gha sənay, ndə ka Zhəwifə nzee, pə gha. Sa səkəŋə gha tikəy, mbərəkə gha niy zlata nəw na ka Zhəwifə kwəma, ka nzyə njasa nza \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə gha niy nza. Njaa njaa zhini ghaa dī mbəla mbəzliy kamaa ka Zhəwifəə dzəmbə nəw kwəma pəhəti ka Zhəwifəə?» pən ngəci.

<sup>15</sup> Ma na na ghəyəy, ka Zhəwifə nza ghəy baw ghala səkə tə hwəlfə ghəy. Mbəzli yakə hwəlfə mbəzliy niy nəw ma kwəma pəhanavə Hyala kaa ka Zhəwifə nza ghəyəw. <sup>16</sup> Ya tsəgha nze kiy, a ghəy sənay, ndə tifa tsəhəy kwa kwəma Hyala kala hazləni ma, kala war ntsaa yivə sləni ghərati Yesəw Kəristəwəw, pə ghəy. Ka mbə ndəə tsəhəy kwa kwəma nze kala hazləni ma tə sa mənti ndə kwəma pəhəpəhə naw. Ghəy sana sənzenvay, kaa Yesəw Kəristəwəw banavə ghəy nfer ghəy, ta mbə Hyalaa nighənyəy ka mbəzliy dzəghwa kwəma nze kala hazləni tifa. Sa mbay ghəy nəwti kwəma pəhəpəhə na naw, war sa yivə ghəy sləni ghərati Yesəw Kəristəwəw na gwa'a tsəgha. Sa nzanay, ndə tifa mba'a məniy ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa, sa mənti na kwəma pəhəpəhə naw.

<sup>17</sup> Avanaŋəy sənzenva, ya ghəy ghəy ka Zhəwifə kiy, dzar kwa sləni Kəristəwəw va ghərati na pəla ghəy dzəghwa kwəma Hyala. Ma dza nihwəti mbəzliy niy, ka nəw kwəma pəhəpəhə na nza ghwəmmə ghwəlaw, ghənzə tsəgha na, yəmyəm nza ghwəmmə lə hwəlfə nihwəti mbəzli ka məni \*kwəma jikir na, dza ghəshiy ni. Sa nzana tsəgha na, ə nzana, na jikir na kwəma na dī Kəristəwəw məndiy məni shəkənaa njaa? Əŋ, əhəŋ, nava tifa! <sup>18</sup> Mba'a pən zhiniy zharaa dzəmbə məni kwəma pəhəpəhə na va kama gar kəətītəra kiy, ntsa jikir tsa dzee nza ghalaba nza, sa nzana, mba'ee niy zlata. <sup>19</sup> Ma ta na tsee ghən na, ntsa məti məti tsa nzee, va kwəma pəhəpəhə na, ghənzə pəəslitəra na. Nanay bərçi və gar zhiniy

sləwara ghwəlaw, kaa Hyala na piy tsee nana. Sa nzanay, e mətira kwasəbə Kəristəwəw ghala pətsa danwəvəgha məndi va vəgha tsəm. <sup>20</sup> Nana kiy, yən də'wə ghən tsee piy naw, Kəristəwəw piy na mbə ya. Ya nimaba shi mənee tikə tə hidī niy, tə zləba tsa zləbavee sləni ghərati Zəghwə Hyala mənishee, ghəci saa dītəra tərəŋw, pa' ka zləbavə məti tə ya. <sup>21</sup> Ma wəzə hwər tsa məntəra Hyala va lə Yesəw Kəristəwəw, ka ndəghamtee tepəw. Mba'a kə ndə gar tsəhəy kwa kwəma Hyala kala hazləni tifa, war tə sa mənti na kwəma pəhəpəhə na vay, gəmta niy dza məti Kəristəwəw nza ghalaba ki.

### 3

*Ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyala na saa dzaa kwəmavə piy tsa kəfi ma*

<sup>1</sup> A mbəzli ka Galatə, wa shiy mənishī nza ghwəy nja hyeler tay? A ntsaa həərətəŋwəya? E niy citəŋwəy nanzə wəzə wəzəə dzəkən Yesəw \*Kəristəwəw tsa danwəvəgha məndi vəgha tsəm mba'a mətiy war tə ghwəy sa?

<sup>2</sup> E dī dəw kwəma va ghwəy, a ghwəy zləbakəra kwətīŋ. A nə yay: Ya \*Safə tsa Hyala va dəwdəw tsa ndaŋwəy na ta nza ghəci lə ghwəyəy, va sa nəwti ghwəy \*kwəma pəhəti Hyala va wəzə ndaŋwəy na tanaa, naa va sa favə ghwəy Yəwən kwəma wəzə na dzəkən Yesəw Kəristəwəw, mba'a ghwəy zləbavə kwəma va na nə ya? <sup>3</sup> Wa shiy mənishī kama məhərli mbə ghən ghwəy ya jəwa? Mba'a ghwəy niy sənay, tə mbərəkə bərçi ndaŋwəy Safə tsa Hyala dəwdəw tsa ghwəy niy məniŋwəy ka mbəzli Hyala na. Zhini ghwəy nana na, tapə

**2:16** 2:16 3:10-12; Rm 3:20-30 **2:17** 2:17 Rm 2:17-3:20 **2:19** 2:19 6:14; Rm 7:6; 6:2-4

**2:20** 2:20 1:4; Zhj 17:23; Rm 8:10-11; 2Kwər 5:14 **3:1** 3:1 5:7 **3:2** 3:2-5 4:6; Rm 8:9-16;

2Kwər 3:6, 17



dzəmbəñwəy, ka dī kərnī nəw nʒə lə ni ghwəy bərci, pə ghwəy na? <sup>4</sup> A ghwəy nay sənʒəna kiy, gar dan səda ghəñghən ghəñghən səkə Hyalaa citəñwəy kwəma wəzə tsa mənti na tə ghwəy ki. War gəmta kwəma va ta nza tsəgha, pə ghwəy ki na? Tiba tēpəw! Ka dza kwəma dikə na vaa mənta war gəmta tsəghaw! <sup>5</sup> Nighətīməy, a Hyala ndañwəy Safə tsa nʒə dəwdew tsa, mbə ghəra sləni maɗaɗa maɗaɗa na ghənzə dzar mbə ghwəy dība. Sa bərkə ghwəy na, sa nzana mbə nəw kwəma pəhəpəhə na va ghəyəy, va tsəgha ndañəy na, nə ghwəy na? Əhəñ! Tsəgha naw! Sa favə ghwəy Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw, mba'a ghwəy zləbavə kwəma va, ndañwəy na.

<sup>6</sup> Təkətim dzəkən \*Abərahām di, njaa niy nə Zliya Hyalaa dzəkəna? A kəy, sa nzana, mba'a Abərahām banavə nəfə tsa ci kaa Hyala, va tsəgha garəti Hyala ka ntsaa dzaa dzəghwa kwəma nʒə kala hazləni tība, kə niy ni. <sup>7</sup> Ma sa nzana tsəgha ghənzə kiy, a ghwəmmə mbəə ni, ya wa ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa zhəghəy ka zəghwə yakə Abərahām baw, pə ghwəmmə. <sup>8</sup> Ghala kwatanjata gəzəkə Hyala, ma kəy: «Hwəlfə mbəzliy dzaa ndara nefer shi gwa'ay, ta mənti shi dzee ka mbəzliy dzaa dzəghwa kwəmee kala hazləni tība» kə. Ava va tsəgha nzana, kwatanjata Zliya Hyala gəzanamti Yəwən kwəma wəzə na na kaa Abərahām, ma kə ngəci na: «A Abərahām, war tə mbərkə gha dza hwəlfəhi \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kwəməvə təfə miy» kə. <sup>9</sup> Ma Abərahāməy, aa niy banavə nəfə

tsa ci kaa Hyala, na təfanati Hyala miy tsa nʒə. Ava tsəgha na kwərakwə ki, ma mbəzliy dzaa banavə nefer shi kaa Hyala nja Abərahām kwərakwə kiy, war ta təfanatishi miy dza Hyalaa dza, nja Abərahām.

<sup>10</sup> Ma na mbəzliy bərkə va, nja na ghəy dzaa tsəhəñəy kwa kwəma Hyala kala hazləni tība tə sa mənti ghəy kwəma pəhəti na, kə ghəshiy, mbəzli bəzla bəzla ni na ghəshi kwa kwəma Hyala. Sa nzanay, a zliya Hyalay gəzəkə: «A Hyala bazlamti ntsaa fə ma ghən ta məni kwəma tsaslitim mbə zliya kwəma pəhəti Hyala va gwanata tsa nʒə həzlimə həzlimə» kə. <sup>11</sup> Talay, aa patsekəvəriy dzəti ngwəla gwa'a gwa'a. Ndə tībaa məniy gar dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tība, tə sa məni na kwəma pəhəti naw. Sa nzanay, a Zliya Hyala gəzəkə: «Ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, ghəci na saa dzaa mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni mbə nəfə ci, ghəci na saa dza kwəməvə piy tsaa kəfi ma» kə. <sup>12</sup> A ghwəmmə sənay ki, sa banavə Hyala kwəma pəhanavə na kaa \*Məyizəy, niy nə na, ntsaa ndara nəfə tsa ci, kəw. Ma kə niy niy, war ntsaa məni kwəma pəhətee va gwanata na saa dza piy, kə niy ni.

<sup>13</sup> Ma na na ghwəmmə kiy, a Kəristəw pəliti ghən tə ghwəmmə, mba'a mbəlantəmmə va bəzlaa niy nza kən ghwəmmə, sa məni ma ghwəmmə kwəma pəhəti Hyala. Dzəghwa mba'a bəzla Hyala zhəghakənvataa dzəkən, mba'a məndi danwəvəgha vəgha tsəm, njasa gəzəkə Zliya Hyala va, ma kə na: «Ya wa ntsa danwəvəgha

3:4 3:4 4:11 3:6 3:6 Ghava 15:6; Rm 4:3 3:7 3:7 Rm 4:11-12 3:8 3:8 Ghava 12:3  
 3:9 3:9 Rm 4:16 3:10 3:10 Nəw 27:26; Zhk 2:10 3:11 3:11 Aba 2:4; Rm 1:17; 3:20 3:12  
 3:12 SləniTaH 18:5; Rm 10:5 3:13 3:13 Nəw 21:23; Rm 8:3; 2Kwər 5:21 3:14 3:14 3:2-5;  
 Zhəw 3:1-2

mēndi vēgha tsēm ta pēesli, ntsa bazlamti Hyala na» kē. <sup>14</sup> Ma shi mēnti Yesēw Kēristēw va kwēma va ti tsēghay, war ta mbē \*mbēzli kamaa ka Zhēwifē kwēmavē tēfē miy tsa gēzanakē Hyala va kaa \*Abēraham tē mbērkē slēni ci va ghēci Yesēw na, mba'a ta mbē ghwēmmē kwēmavē Safē tsa Hyala va dēwdēw tsa gēzēkē na bēmme tē sa banavē ghwēmmē nefer ghwēmmē.

*Ka tanēti kwēma gēzēkē Hyala \*kwēma pēhēti naw*

<sup>15</sup> A ngwārmēhiraā nēw Yesēw, e dī pēēghētējwēy kwēma lē kwēma sēnata ghwēmmē gwanammē, sa ka mēndiy mēni ya hwēmba. A ghwēmmē sēnay war mba'a kē mbēzli bēliti 'wēsle lē kwal tsa katanē tsa kwa jipē shiy, tsahwēti ndē tība mba'a mbay pēlamti bēli 'wēsle tsa bēliti mbēzli va, ya ka zhiniy mētsahakēn nahwēti kwēmaa dzēkēn tēpēw. <sup>16</sup> Ava tsēgha na lē Hyala kwērakwē, aa niy bēliti 'wēsle lē Abēraham mbēradzē. A kē niy ni ngēciy: «E taa ndaņa shiy, ghwēy lē jijiņa» kē niy niy. Gēzēkē Zliya Hyala na, kaa ngēci ghēshi lē jijihiy, kē, gar nē ghwēmmē na, ta nihwēti mbēzli dāņ na kwērakwē bāsa, pē ghwēmmēw. War nja ndē kwētīj na gwa'a tsēgha. Ava ghēcia Yesēw \*Kēristēw ki.

<sup>17</sup> Ma kwēma dēe na gēzanjwēy mbē kwēma nay: A Hyala bēliti 'wēsle lē Abēraham dzēkēn kwēma gēzēkē na va mananci gwa'a. Lēy hwēm piya bēlēkwē fādē mba'a mahkan mētsēkē na, mba'a Hyala zhiniy bānavē kwēma pēhēti na kaa hwēlfē Abēraham mbē dēvē \*Mēyizē ki. Mbay kwēma pēhēti na vaa

bashamti bēli 'wēsle tsa bēliti Hyala va lē Abēraham tēpēw. <sup>18</sup> Mba'a kē ndē mbay kwēmavē mbēliy tē sa mēni ndē kwēma pēhēti Hyala nzay, sa niy gēzamti Hyala mbēli ndē dza ndē mbēliy ghwēla kiw. Abēraham sana kiy, sa niy gēzēkē Hyala bānci shiy, va tsēgha bānavēshi na lē wēzē hwēr tsa nzē.

<sup>19</sup> Ya sa nzana tsēgha kiy, war tawa maw Hyalaa bānsi kwēma pēhēti na kaa mbēzli kia? Ma kwēma mētsahanakē Hyala va kwēma pēhēti na kaa mbēzli tiy, ta mbē ndē ngēriy sēnay tēhēvēri na wēzē na kwēma dī Hyala, lē na jikir na dī ma na, na. Pa' ka dzar vēghwē tsa dza ntsa mbē hwēhwē tsa Abēraham vaa sēkē ti, nja kwēmaa niy gēzēkē na vaa dzēkēn sēkē tsa ci. Ma nza bērci kwēma pēhēti na va kēray gē'i ghalaba ta nza ki. Ma na kwēma pēhēti Hyalay, ka kwal nzē niy ghwēnashi na li. Dza ka kwal va mba'a ghēshi gēzānci kwēma va kaa Mēyizē, ntsa nja mētēkwāl tsa kwa jipē shi lē mbēzli. <sup>20</sup> Ya hwēmba favē ghwēmmē, mētēkwāl kē mēndi kiy, kwa jipē mbēzli gar bakē na. Ōy ma ghala pētsa gēzēkē Hyala shi dza na ta mananci kaa Abērahamēy, a ghwēmmē favē, Hyala dē'wē ghēn tsa nzē kwētita gēzānci na, kē mēndi.

*\*Kwēma pēhēti Hyalay, kwal gwēma na, ta mbē ghwēmmē zlēba slēni ghērati Yesēw \*Kēristēw*

<sup>21</sup> Njaa dī kwēma va gēzē kia? Ō njēghēzliwa kwēmaa niy gēzēkē Hyala ta mēni, lē kwēma pēhēti naa bānavē kaa \*ka Zhēwifē dī naa gēzē na? Am, tsēgha naw. War mba'a kē nēw kwēma pēhēpēhē naa mbay bānavē piy kaa ndē nzay, a ndē dzaa mbay

məniy ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa lə nəw kwəma pəhəti na nza. Dzəghwa ki na, ka mbə kwəma pəhəpəhə naa məniti tsəghaw. <sup>22</sup> A Zliya Hyala gəzəkə, ma key: «War mbə dəvə \*kwəma jikir na na ya tsamaba ntsa tə hidi gwanay» kə. Ma mənita na tsəghay, ta mbə Hyalaa mananshi kwəma gəzəkə na va məniti nza kaa mbəzli, lə sləni ghərati Yesəw Kəristəw, sa ka ghəshi banavə nefer shi ngəci.

<sup>23</sup> Ma niy nza kwatəna, Yesəw Kəristəw ghwəla ta ghəra sləni ciy, mbəzli kwa dənjw niy nza ghwəmmə va kwəma pəhəti \*Məyizə, pa' vəgha vici səkə Hyalaa citəmmə kwal tsaa zləbavə sləni ghərati Kəristəw. <sup>24</sup> Va tsəgha niy mənita kwəma pəhəti Hyala ghalaba va ghwəmmə ka ntsaa immə lə kwal tsa wəzə tsa, ta ndəghə səkə tsa Yesəw Kəristəw ki. Ma ghala pətsa ka Yesəw Kəristəw səkəy na, ka mbəzli dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa, ghwəmmə taa nza va Hyala sa ka ghwəmmə zləbati sləni ci va. <sup>25</sup> Nana sa ghəramti Yesəw sləni ci kiy, a kwal ghəniy va ghwəmmə ta zləba sləni ghərati na va. Mbəzli kwa dənjw tsa kwəma pəhəpəhə na nza ghwəmmə ghwəlaw. <sup>26</sup> Sa nzanay, war tə zləba tsa zləbavə ghwəy sləni ghərati Yesəw, mənijwəy ghwəy ka ndərazhi Hyala, mbə jakə tsa jakənjwəy ghwəy lə Yesəw Kəristəw. <sup>27</sup> Ghala pətsa mənijwəy məndi \*bateməy, ghalaba jakənjwəy ghwəy lə Kəristəw, gwanənjwəy ka ndə kwətij li. Dzəghwa məhərli kwətij na sa ghwəy li ghala pətsa va ki. <sup>28</sup> Va tsəgha nzana,

nana kiy, ghala kwa jipə mbəzli jakəshi mbə Yesəw Kəristəw nashi ghwəla kiw. War yəm ghəshi gwanashi kwa kwəma Hyala, ya ndə ka Zhəwifə na ndə, ya ntsaa kamaa ndə ka Zhəwifə, ya ndə papa, ya ndə yaya, ya zal na, ya war mali na gwa'a. <sup>29</sup> War kama ghwəy mbəzli mbə dəvə Kəristəwəy, mbəzli mbə hwəhwə tsa yakə \*Abəraham gə ghwəy kwərakwə. Ya nimaba shi zəmə ghi gəzəkə Hyala va banci kaa Abəraham lə hwəhwə tsa ciy, a na ghwəy bəla tifa mbə shi kwərakwə ki.

#### 4

<sup>1</sup> Ma slar tsa kwəma dəe na gəzanjwəy. Ghala mbə lə kwəma zəghwə zələ nza va kəghi tsa dəy, war nja mava ghala ka naa nza jəwəyəw. Ya tsəgha naa ndə zəmə ghi ta shi kəghi tsa va gwa'ay. <sup>2</sup> Nihwəti mbəzli ka məndiy fəy, ka sləkə, ka ndəghwə lə shi ci va shi gwa'a. Pa' tə vəghwə tsa slanati dəy ta sləkə shi ci va ghəci. <sup>3</sup> Ava tsəgha niy nza kwəma va lə ghwəmmə kwərakwə ki. Ghala pətsaa niy nza ghwəmmə nja ndərazhi kwərakwə kiy, meviviy tsəfəkəwə kwa kwəma hyeler lə mbəreketi niy nza ghwəmmə. <sup>4</sup> Ma dzəghwa Hyala sa bərkəy vəghwə tsa nza ki na, mba'a ghwənikə Zəghwə nza dzəghwa hwər tsa mali. Dzəghwa baw mali va yakəghwa, mba'a məniy ka ndə nəw \*kwəma pəhəpəhə na, <sup>5</sup> ta mbə ghəciy mbəərəkə mbəzli niy nza ka mevivi nəw kwəma pəhəpəhə na. Ma nza mənətməwə ka ndərazhi Hyala ki.

<sup>6</sup> Ma dza Hyala nza ghwəy va ka ndərazhi nza ki na, mba'a ghwənikə Safə tsa Zəghwə nza

3:22 3:22 Rm 3:9-30; 11:32 3:23 3:23 4:3 3:24 3:24-25 Rm 10:4 3:26 3:26 4:5, 7; Zhj 1:12; Rm 8:14-17 3:27 3:27-28 Rm 10:12; 1Kwər 12:13; Kwəl 3:9-11 3:27 3:27 Rm 6:3; Ef 4:24 3:29 3:29 3:7, 14, 18; 4:7 4:3 4:3 4:9-10 4:4 4:4-5 3:13; Zhj 1:14 4:6 4:6 Rm 8:15-16

dzəmbə nefer ghwəmmə. Safə tsa va na, ka har Hyala mbə nefer ghwəmmə: «A Di» kə. <sup>7</sup> Nana kiy, mevivi kwəma pəhəpəhə na nza ghwəyəw. Ndərazhi Hyalaa gə ghwəy nana. Njana nza ghwəy ka ndərazhi Hyala kiy, war ta bəŋwəy ni ghwəy shi zəmə ghi fənəy na kaa ndərazhi nze dza na.

*Njasa səvərivata məhərli Pəl va kwəma ka Galatə*

<sup>8</sup> Niy nza mbəradzəy, niy sənata Hyala ghwəyəw, mbəreketi niy tata ghwəy, shiy kama ka Hyala katan na niy sləkəŋwəy na tsəgha. <sup>9</sup> Nana kiy, a ghwəy sənata Hyala katan na, mba'a ghwəy zləbavə. Awə na ghwəyəw, a Hyala zləbavəŋwəy kee ni kaa gəzə nze. Njaa njaa zhini ghwəy zhəghətəvəŋwəy ta nəw kwəma jijihŋwəy, kama vəri ti, ghənzə saa mbay maa mənti nahwəti kwəma ya jəw nze kia? Wa shiy mənishi zhini ghwəy di nza mbə dəvə niva shiy, ka məniŋwəy mevivi shi kia? <sup>10</sup> Dzəghwa ghwəy mba'a ghwəy kəslimbə ghən kən zəzəə dzəkən nahwəti vici, ya tsahwəti tir, ya nahwəti piya, njasa niy va jijihŋwəy məni, tawam kia? <sup>11</sup> Ma gəla kwəma vay, a bəra hazləni, vantaa sləni ghəratee va gwanata mbə ghwəy mənta ka sa gəmta na.

<sup>12</sup> A ngwərməhiraa nəw Yesəw, ə cə'wəŋwəyee, a pə ghwəy məntiy, səvəriŋwəyəm mbə kwəma jiji, njasa nzee tsa. Njasa niy zlatee va kwəma jijihira \*ka Zhəwifə yən mbə ghwəy kwərakwə.

Ma yənəy, məntəra \*kwəma jikir na ghwəy ya jəw tsətsəw. <sup>13</sup> A ghwəy sənay, ghala vəghwə tsaa niy gəzarŋwəy ya va Yəwən

kwəma wəzə nay, yən gwərapəra niy nza na. <sup>14</sup> Zəlghwə tsee vay, nja nighə kwəma niy nza na tə ghwəy. Dzəghwa ya tsəgha nze kiy, niy zlara ghwəyəw, niy ndəretəra ghwəy dibaw. A ghwəy niy ka'wətəra, tsərtsər, njasa nzee ka \*ndə kwal tsa Hyala, ya ka Yesəw \*Kəristəw də'wə ghən tsa ci ghalaba. <sup>15</sup> Ghala pətsa vay, tərəŋwə niy vəshinŋwəy ghwəy. Dzəghwa nana kiy, gəla vəshi va tibaw. Əy, wa shiy mənishi va kia? E mbay gəzəə dzəkən ghwəy, mbala a ghwəy niy mbəə lakəmə mətsə ghwəy ta faghwəra yən mbə zəlghwə tsee va nzay, ci ghwəy lakəmə nza ghalaba, pən. <sup>16</sup> Naa ə mənɔee ka ndə mbəz tsa ghwəy nana, njana gəzarŋwəyee kwəma katan na shəkəna?

<sup>17</sup> Ma mbəzliy pala kwal tsaa zhəghəvəri Yəwən kwəma wəzə na vay, kwəma mbə sa shi va ya jəwəw. War kwal tsaa təhəvəriŋwəy lə ya, ta mbə ghəshiy mbahəhwəŋwəy dzəvəgha kabaka shi gwa'a tsəgha na di tsa dikəvashi ghəshi va. <sup>18</sup> Yən kwərakwəy, e dikəvara ta kwəma kən ghwəy nja mbəzli va, nanzə kiy, ta wəzə tsa tar kabaka ghwəy dikəvaree na nee, ya hwəmba nze, mbə pəla wəzə nzee dzar kabaka ghwəy, nzee mbə ghwəy, lə kamee mbə ghwəy gwa'a. <sup>19</sup> Əy ma kiy ndərazhi ya ni gaga niy, mbə sa ngəra'wə nzee dibə ta kwəma kən ghwəy nja maliy nza va mbə kemahə, pa' fəca ka ghwəy məniŋwəy nja Kəristəw. <sup>20</sup> Jəw dee sə fəyəmmə lə ghwəy tə pətsa kwətin tsa e gəzarŋwəy kwəma sənəvə, ta mbə ghwəy favəw. Gwa'a gwa'a hashiree ta kwəma kən ghwəy nana nee ki.

*Kwəmaa dzəkən zəghwə mava mali, lə zəghwə mali bəbə na*

<sup>21</sup> A nə ya nğənwəy di ghwəy ghwəy mbəzliy dī vaa nəw kwəma pəhanavə Hyala kaa \*ka Zhəwifəy, fa favə ma ghwəy kwəma gəzəkə kwəma va tanaa, njaa? <sup>22</sup> Ma kə kwəma pəhəpəhə na vay: Ya' yavə \*Abərahān ndərazhiy zhər bakə kwa mi'i bakə kwərakwə. Tsahwətiy kwa mava mali, \*Agar slən tsa nzə. Tsahwəti na, kwa na bəbə na mali, \*Sara slən tsa nzə. <sup>23</sup> Ma na tsa mava va zəghwə nja Agar nanzəy, hwər tsa nzə bəvə na, njasa ka nihwəti mi'i vaa bəvə kwərakwə. Ma na hwər tsa mali kwa bəbə nja Saray, Hyala də'wə ghən tsa nzə gəzanakə na, kwatəjata, ta bə hwər dza gha, kə nğəta, madī na ta bə.

<sup>24</sup> Ma kwəma mi'i bakə ni ni favə ghwəmmə kwəma shiy, kwəma nja kwəma fir tsa dzəkən kwəma \*sla kiri tsa slahwə Hyala bakə tsa ghəngħən ghəngħən lə mbəzli dī naa cimmə. Kwa taŋa \*sla kiri tsa vay, mə dəlagwa har mēndiy, \*Shinay sla Hyala lə mbəzli. Ava ghənzə na Agar ki, mava tsa va. Ndərazhi ya na gwanashi na, mevivi ghəshi. <sup>25</sup> Agarəy, ghənzə na dəlagwa har mēndiy Shinay, tə hidī ka Arapə. Agar vay, a ghwəmmə mbəə yəməti lə məlmə Zherəwzalem ndatsə na. Sa nzana, mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem gwanashi na, mevivi kwəma pəhəpəhə na ghəshi. <sup>26</sup> Əy, ma na məlmə Zherəwzalem katanj na mə ghwəmə kiy, bərçi va kwəma pəhəpəhə naa dzəkənəw. Ava ghənzə na məjwəmmə. A ghwəmmə mbəə yəməti lə Sara kwərakwə ki. <sup>27</sup> Sa nzanay, a Zliya Hyala gəzəkə, a kəy:

A jinja maliy səkəmaa yakə zəghwə, vəshi pə ghaa vəshi.

War ngwəmə pə ghaa ngwəmə lala tərəjw va vəshi,

gha gha saa səkə maa kemahəhwə kemahə ta ya zəghwə.

Sa nzanay, dəŋba mali ndəghamtim dza naa

yakə ndərazhi kən mali kwa zal, kə mēndi.

<sup>28</sup> Ma ghwəy na ghwəy kiy ngwarməhiraa nəw Yesəwəy, yəmyəm nza ghwəy lə \*Izakə. Ka ndərazhi Hyala mənijwəy ghwəy katanj katanj, shiy yakəvashi nja kwəma gəzəkə Hyala kaa Abərahān. <sup>29</sup> Njasa niy nzana va ghala mbəradzə, zəghwə yay nja ndərazhi gwa'a ni na, kala dī ma mətə tsa yay dza kwa bərçi \*Safə tsa Hyalay, ava war tsəgha zhini kwəma vaa nəwva sana pa' nana ki. <sup>30</sup> Vanta kwəma gəzəkə Zliya Hyala diba, a kəy: «Tihəkəvəri mava lə zəghwə nzə gwa'a. Sa nzanay, ka dza zəghwə mavaa zəməvə ghi jakə ghəshi lə zəghwə mali bəbə naw» kə. <sup>31</sup> Ava va tsəgha na kiy ngwarməhiraa nəw Yesəwəy, mənimmə ghwəmmə nja ndərazhi mava maliw. Əhəj, ndərazhi mali bəbə na nza ghwəmmə.

## 5

*Ka nza ghwəy mevivi kwəma pəhanavə Hyala kaa \*ka Zhəwifə ma*

<sup>1</sup> Ghwəmmə kiy, a \*Kəristəw bəkəvərimmə mbə dəvə \*kwəma pəhəpəhə na ta mbə ghwəmmə gwəra ghən tsa ghwəmmə. Nana kiy, gwəməvə tə ghwəy kwəma. Ka zhini ghwəy zləba ndəə zhəghəjwəy ta nza ghwəy ka

mevivi kwəma pəhəti Hyala ghwəla ma!

<sup>2</sup> Favəm kwəma dəe na gəzənjwəy di. A nə ya ngənjwəy yən Pələy, war mba'a pə ghwəy zləbati məndiy \*slantənjwəy fə'yasay, ghənzə tsəgha na, gəmta na məti mətuy Kəristəw va tə ghwəy. <sup>3</sup> Ə zhinee gəzənjwəy kwəma va, favə tə ghwəy, ya wa ntsaa zləbati məndiy slanci fə'yasay, war ta nəw kwəma dəw kwəma pəhəti Hyala dza tsava ndə gwa'a gwa'a, di na, lə di ma na! <sup>4</sup> War mba'a pə ghwəy pəla kwal tsaa mənijnwəy ka mbəzliy dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa, lə nəw kwəma pəhəpəhə nay, ghalaba na, a ghwəy tihəvərivanwəy lə Kəristəw kwərakwə ki, ndaŋ nza ghwəy kaa zhəhwər tsa Hyala va məntənjwəy na mbə Kəristəw. <sup>5</sup> Ma ghəy na na ghəyəy, a ghəy sənay ta zhəghətənjəy dza Hyala ka mbəzliy dzəghwa kwəma nɛə kala hazləni tifa, sa zləbavə ghəy sləni ghərati Kəristəw tə ghəy. Ava kwəma fəy ghəy ghən tsa ghəy gəzlinə ti səvəri mbə bərçi \*Safə tsa Hyala dəwdew tsa. <sup>6</sup> War mba'a kə ndə zləbavə jakəy lə Yesəw Kəristəwəy, slanti ndə fə'yasa, lə slanti ma ndə na, ghala mbə va Hyalaw. Kwəmaa gwəranti wəzə na mbə kwəma vay, zləbati sləni ghərati Yesəw Kəristəw tə ghwəmmə, lə di nihwəti mbəzli kwərakwə.

<sup>7</sup> Ma kwatanay, lə kwal tsa katan tsa niy ghati ghwəy zləba sləni ghərati Yesəw Kəristəw. Sana kiy, wa ntsaa zhini vaa ngəditənjwəy ta zlata nəw na katan na va kwəma kia? <sup>8</sup> Ma kwəma ngəngədinwəy gəla mbəzli va va li tsəgha nay, sənay tə ghwəy, kwəmaa səəkə

va Hyalaa harvənjwəy, a ghwəy mbəə nza li naw! <sup>9</sup> Gwəməvə tə ghwəy kwəma mbə kwəma mənı ghwəy, a kə məndiy niy, cinjini manati məndi war jəwə tsətə sə ka naa pəslamti shi sa gwanashi, kə məndiy ni. <sup>10</sup> Yən kiy, a Ndə sləkəpə gəzara kwəma mbə nəfə tsee dzəkən ghwəy, mba'ee sənay katan na, pən. Ghwəyəy ka dza ghwəy zəzəti kwəma ghəngəhən lə sa zəzətəe vaw. Ma na ntsaa ngəditənjwəy va, ya ndə ka waba nay, ta basə ngwəvə dza Hyalaa dzəkən.

<sup>11</sup> Ma na nee kiy ngwarməhiraa nəw Yesəwəy, ya war tsəgha na nihwəti mbə gəzə, wa ghwəlay na Pəl mbə gəzəpə war ndə slanti na fə'yasa dza Hyala nighə ndə ka ntsaa dzəghwa kwəma nɛə, kala hazləni ma kə, kə ghəshiy, dzərvəə slaslara ghəshi. Ghwəlara pən niy nza mbə gəzəpə kwəma va tsəghay, wa na kwəma sasara ghəshi va ngəra'wə ti kia? Mba'a kə ndə gar mənıy ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa lə \*sla fə'yasa nzay, ka dza kwəma məti Yesəw vəgha tsəm zhanshi kaa mbəzli ghalaba ya war ə gəzə məndi kwəma ci nzaw. <sup>12</sup> Ma kwəma gəla mbəzli va vəya ta na tsee ghənəy, shi dikəvashi ghəshi va ta gəzənjwəy, war ka sla fə'yasa, kə ghəshiy, tsə'wamti tə ghəshi gwanashi fəlghən, lə shəpər shi ta!

*Ghəngəhən na shi səkwa hwətəl tsa ndə ngəri ti shi, lə shi di \*Safə tsa Hyala dəwdew tsa*

<sup>13</sup> Na na ghwəy na ghwəy kiy ngwarməhiray, sənay tə ghwəy, Hyala harvənjwəy naa dzəghwa kwal tsa nɛə, ta gwəra ghən tsa ghwəy ghwəy, kala sləwanwəy kwəma pəhəpəhə na ghwəla, pə

ghwəy. Nanzə kiy, əntaa ghwəy ni na, njana ndaŋəy na kwal tsa gwəra ghən tsa ghəyəy, ə dza ghəy dza ta məməni ya nimaba shi di vəgha ghəy basa, pə ghwəy ma. Əhəŋ. War di pə ghwəy diva kwa jipə ghwəy, ka kəkəkəti ghən tsa ghwəy. <sup>14</sup> \*Kwəma pəhəti Hyala va nə na: «Di nihwəti mbəzli gwanashi njasa di gha va ghən tsa gha kwərakwə!» kəy, mba'a kə ndə nəwti kwəma va na, aa kərkamti nəw kwəma pəhəti Hyala gwanata. <sup>15</sup> Ma war mba'a pə ghwəy kəslimbə ghən mbə ngwəngwəliwa kwa jipə ghwəy ka i i ghən tsa ghwəy, nja shəkwaदेशिय, sənay tə ghwəy, ta ghavə dza ghwəy zamti ghən tsa ghwəy, mbə gəla kwəma va tsəgha, pə ghwəy.

<sup>16</sup> Favə tə ghwəy kwəma dee na gəzanwəy: Zlanayəm ghən tsa ghwəy kaa Safə tsa Hyala, a ghəci ciŋwəy njasa ka ghwəy dza kwa kwal tsa Hyala. Ghalaba kiy, ka dza ghwəy məni kwəma səkwa hwətəl tsa ghwəy ti ghwəlaw. <sup>17</sup> Ma shi səkwa hwətəl tsa ndə ngəri ti shiy, ghəngəhən na ghəshi lə ni di Safə tsa Hyala shiy. Ni di Safə tsa Hyala shiy kwərakwə kiy, ghəngəhən ghəshi lə ni di vəgha shiy. War ə hwəci ghəshi, ka njəghəzliva kwa jipə shi. Dzəghwa ki na, kala mbə ghwəy məni kwəma wəzə na va di ghwəy məni nza. <sup>18</sup> Mba'a kə Safə tsa Hyala dəwdəw tsa mbə sləwanwəyəy, ka mbə kwəma pəhəpəhə naa zhiniy sləkətəŋwəyəw.

<sup>19</sup> Ma na ni di vəgha shiyəy, mbəmbə na ghəshiw, avanashi: Məni ghwərgəhwər, ka məni kwəma rəda rəda na, lə kwəma

ha'wə ha'wə na, <sup>20</sup> ka ta mbəreketi, ka məni dəfəl, lə danə shiy, kala di ma kwəma nihwəti mbəzli, ka mbəz, ka hərhe, ka bə nəfə dzəkən ndə, ka məni gabə lə mbəzli, ka tihəva, ka məni shiy ghəngəhən nihwəti ghəshi lə nihwəti, <sup>21</sup> ka di shi ndə, ka ghiva lə sa shiy ghipə, lə ka zəmə zəmə gəmgəm na va, mba'a məməni nihwəti gəla shi tsəgha ni va. Njasa niy gəzəkəŋwəy ya va kwatanay, tsəgha zhinee gəzanwəy sənzenva ba, gəla mbəzliy məni niva shiyəy, ka kwəmavə nza ghəshi tə pətsa sləkə Hyalaw.

<sup>22</sup> Ma na ni ka Safə tsa Hyala shiy məni səvəri mbə ndə nashi kiy, avanashi: Dipə, vəshi, zərəkə, sə'wa kwəma, zhəhwər, wəzə hwər, garə tə kwəma katan, <sup>23</sup> wəzə nəfə, lə ndəghwə ghən va kwəma, ava tsəgha. Ma ntsaa məni ni tsəgha ni va shiy kiy, fəti və dzar kwa kwəma pəhəpəhə na ya namabaw. <sup>24</sup> Ma na mbəzliy ni, mbəzliy nəw Yesəw \*Kəristəw nza ghəy, kə ghəshiy, a ghəshi paslamti vəgha shi lə hwətəl tsa səkwa mbə vəgha shi ta shi gəmgəm ni gwa'a, vəgha tsəm tsa pəsliti məndi Kəristəw. <sup>25</sup> Ma yəwən piy tsa kwəmavə ghwəmmə tsay, Safə tsa Hyala dəwdəw tsa ndammə na. Njana nzana tsəgha kiy, zlay ghwəmmə a ghəci sləwammə njasa di na. <sup>26</sup> Ka kəli ghən ghwəmmə ma, ka bə bə nəfə ghwəmmə dzəkən nihwəti mbəzli ma, ka hərhe ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə difa ma, ava tsəgha.

## 6

*Kəativam mbə kwəma kən*

**5:14** 5:14 SləniTaH 19:18; Rm 13:9 **5:15** 5:15 Zhk 4:1-2 **5:16** 5:16 5:25; Rm 8:2-13 **5:17** 5:17 Rm 7:13-23 **5:18** 5:18 Rm 6:14; 7:4 **5:19** 5:19-21 Rm 1:28-32; 1Kwər 6:9-10; Ef 5:3-5; Kwəl 3:5-8; 1Tim 1:9-10; 2Tim 3:2-5; 1Pi 4:3; ShiZhn 22:15 **5:22** 5:22 Ef 5:9 **5:23** 5:23 1Tim 1:9; 2Pi 1:6 **5:24** 5:24 2:19; 6:14; Rm 6:6; Kwəl 3:5; 1Zhn 3:6 **5:25** 5:25 5:16; 1Kwər 6:19; Ef 4:30 **5:26** 5:26 Rm 12:10; Flp 2:3

*ghwəy kwa jipə ghwəy*

<sup>1</sup> A ngwarməhiraa nəw Yesəw, mba'a kə tsahwəti ndə mbə ghwəy mənti \*kwəma jikir na ya gəla namafa kwəma nay, kəəti pə ghwəy kəəti ntsa va, a ghəci zhəghəvaa zhəghwa kwal tsa ci wəzə tsa. Ghwəy ghwəy mbəzli nza bərçi \*Safə tsa Hyala va mbə kəətiy, war sahə pə ghwəy dzaa gəzanci kwəma, lə məhərli wəzə na. A nanzə kiy, məni tə gha məhərli wəzə, gha gha ntsaa dza vaa dza ta kəəti ndə, vantaa gha dzaa zhəmbəŋa lə ghanayəy mbə məni kwəma ci va jikir na kwərakwə fa. <sup>2</sup> Ə pə ghwəy kəəkəəti ghən tsa ghwəy mbə kwəma kən ghwəy shəndəkə na. Ghalabay, kwəma banavəŋwəy \*Kəristəw ta məni nza, na sa mənti ghwəy tsəgha. <sup>3</sup> Mba'a kə ndə mənti ghən tsa ci, nja ma yənəy, ntsa pərdə tsa nzee, kə, kala gar nza ghəci tsəghay, ghən tsa ciy səəti tsava ndə də'wə ghən tsa ci. <sup>4</sup> Ya wa ndəy, a kə nəwamti sləni məni na gwanata, sa wəzə na kəy, ma nza ghəci fal ghən tsa ci. Ka pəla yəmə sləni ci ghəci lə na tsahwəti ndə ma. <sup>5</sup> Sa nzanay, ya wa ndə dza naa nighəə dzəkən na kən ghən tsa ci kwəma.

<sup>6</sup> Mba'a kə ndəə bəni kwəma Hyala kaa tsahwəti ndəy, təhə kə tsa banancim va ndə kwəma Hyalaa təhə shi və wəzə ni, ghəshi lə ntsaa bananci kwəma va.

<sup>7</sup> Ma na kwəma dee gəzanwəyəy, ka ngədiŋwəy kwəma ma, Hyala na nanzəy, ndə tifa gar tsabanati tsabana liw. Shi ka ndəə tsanwambə mbə hidiy, ghəshi ka ndəə məni səəkə kwamti. Tsəgha na lə ghwəmmə kwərakwə. Ya wa

ndəy, ge'i lə sləni ghərahwə na dza naa kwəma zhəmə ci. <sup>8</sup> Mba'a kə ndəə məni war shi səkwa hwətəl tsa ci ti shiy, ta zay dza na mbə məni kwəma hwətəl tsa ci va kwərakwə. Ma mba'a kə ndəə məni war kwəma canci Safə tsa Hyala na, ta kwəma piy tsaa kədi ma dza ndə mbə nəw kwəma canci Safə tsa Hyala va kwərakwə. <sup>9</sup> Ghənzə tsəgha kiy, məni pə ghwəmmə məni kwəma wəzə na, kala dali ma və. Sa nzana, kala dza pə ghwəmmə dalimməy, ta kwəməvə zhimə ghwəmmə dza ghwəmmə, sa ka vəghwə tsa va məniy. <sup>10</sup> Ava va tsəgha na kiy, ya war hwəmba kwəməvə ghwəmmə kwaləy, ə pə ghwəmmə məni wəzə kaa mbəzli gwanashi. Kwatama kaa ngwarməhimmə nəw ghwəmmə Yesəw li shi.

*Kwa kəni ci kwəma Pəl, lə səkwəpə tsa ci*

<sup>11</sup> Kwa kəni shi nashi ghwəy ni kiy, lə dəvee də'wə ghən tsee tsasliŋwəyshee. A ghwəy mbay sənay, ya tə bəvə bəvə tsa shi. <sup>12</sup> Ma mbəzliy dikəvashi vaa dzəmbə gəzanwəy, war ghwəy \*slanti fə'yasa, kə ghəshiy, mbəzliy di məni shiy war ta təbanshi kaa mbəzli gwa'a tsəgha na ghəshi. Ə hazləni ghəshi va nəghətaa \*ka Zhəwifə dzaa sanshi ngəra'wə, sa ka ghəshi ni, war kwataka məti \*Kəristəw vəgha tsəm dza naa mbəliiti mbəzli, kə ghəshi. Va tsəgha fambə ghəshi kwəma \*sla fə'yasa. <sup>13</sup> Ma kwəma gəzee vaa dzəkən shi tsəghay, sa nzana ya ghəshi ghəshi mbəzliy slanti fə'yasa vay, ka nəw kwəma pəhanavə Hyala kaa ka Zhəwifə ghəshiw. War ta slaslantəŋwəy fə'yasa, ta mbə

**6:1** 6:1 Mt 18:15; Zhk 5:19; 1Kwər 10:12 **6:2** 6:2 1Kwər 9:21; 2Kwər 11:29 **6:3** 6:3 1Kwər 4:7 **6:5** 6:5 Rm 2:6; 14:12 **6:6** 6:6 1Kwər 9:11, 14 **6:8** 6:8 Zhj 3:6; 6:63; Rm 8:6, 13 **6:9** 6:9 2Tes 3:13 **6:10** 6:10 Zhj 13:34; Rm 12:10; 13:8; 14:15; 1Kwər 8:1; voh. 13; 2Kwər 8:7-8; Gal 5:6, 13-14; Ef 5:2; Flp 2:2; 1Tes 3:12; 4:9; 1Tim 1:5; Ebr 13:1; 2Pi 1:7 **6:11** 6:11 1Kwər 16:21 **6:12** 6:12 5:2, 11



ghəshiy vəshi vəshi shi, ka kəli ghən tsa shi lə ghwəy, sa dza ghwəy dʻanatiishi fəti, na nashi kwəma məni ghəshi ti gwa'a tsəgha. <sup>14</sup> Ma na nee ta na tsee ghənəy, sə tifa ka vəshee li kala war lə kwəma məti tsa mətiy Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw tə tsəməw. War tə kwəma məti ci va mətiy nay, shi gəmshi ni nighee shiy ya nimaba shiy tikə tə hidfi ni. Ma mbəzli tə hidfi kwərakwə ki na, nja shi gəmshi ni ghəshi nashi ni ya va shi dēe.

<sup>15</sup> Nana ghala mətiy Yesəw ta mbəzliy, ghala mbə kar ntsaa slanti fə'yasa, lə ntsaa slanti ma va Hyalaw. War zhəghanti piy tsa ghwəmmə ka yəwən na sa dī Hyala gwa'a tsəgha. <sup>16</sup> Ya tsamaba ndə na ntsaa nəw gəla tsa tsəgha tsa va kwaliy, nzəyəy zərkə tsa Hyala lə wəzə hwər tsa nzə li, ghəshi lə mbəzli Hyala katanj katanj ni gwanashi.

<sup>17</sup> Dza nzay, ka dzee dī ndəə səsəəra məhərlee lə zhiniy dədəw kwəma gəzamtənjwəy ya na dibaw. Ma yənəy, ya war veviyerhi tə vəghee niy, a ghəshiy cinti kaa ndə, mava tsa Yesəw Kəristəw nzee, kə ghəshi.

<sup>18</sup> A ngwarməhiraa nəw Yesəw, tifa kərayee, nza ghwəy nza ki, məntənjwəy wəzə hwər tsa ci Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw gwananjwəy. \*Amin.

**Zliya tsasliti Pəl kaa  
ka  
Efesø  
Kwəma dza  
ghwəmməə gha  
sənataa dzəkən  
zliya na**

Ghala vəghwə tsa tsasli Pəl zliya nay, ghəci kwa fərshina niy nza na, (nighəm mbə vəh 3:1 lə 4:1). Daŋ tsa mbəzliy, ghəci kwa fərshina tə hidfi ka Rəm na, kə ghəshi. Dzəghwa nihwəti mbəzli ba na, ghəci kwa fərshina tə hidfi ka Shezare na, kə ghəshi.

Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Efesə tsasliti Pəl zliya na. Ma məlmə Efesə vay, məlmə dikə na na, tə hidfi Azəy niy nza na. Mbəzli ka Zhəghə dəvə tə hidfi ghəngħən ghəngħən ka naa səkəkə dzəmbə, sa nza məlmə va vəgha kwəfa dikə na. Ghala pətsaa wə Pəl kwa mahkana wə ciy, aa niy nzəyəhwə nzəy mbə məlmə va piya mahkan. A ghwəy dzaa kəsata kwəma va mbə zliya ka kwal Yesəw vəh 19:1 mba'a tə vəh 20:1. Zhini sa kəramti na kwa mahkana wə ci dība na, mba'a niy harvə mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə Efesə ta gəzanshi kwəma. Kwəma va bay, mbə Zliya ka kwal Yesəw, vəh 20:17-38 na.

*Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1 pa' tə vəh 2:1-10 Pəl mbə gəzə njasa məntəmmə Hyala wəzə hwər tsa nzə tərəjw dalala ghwəmmə mbəzli nzə; mba'a mbəlitəmmə səvəri mbə dəvə məti.

Vəh 2:11 pa' tə vəh 3:1-21 Pəl mbə gəzəə dzəkən kwəmaa niy ghwəbəy Hyala, mba'a

vadatiy dzəti ngwəla, nza mbəzli mbəə sənata. Ma zəzə kwəma nzə va vadati Hyala tə ngwəla kiy, mba'a jakəti mbəzliy nəw Yesəw gwanashi ta nza ka hwəhwə tsa kwətij tsa. Mbəzli ka Zhəwifə lə niy kamaa ka Zhəwifə na, mbəzli kwətij ghəshi, war Yesəw sa tə ghən shi gwa'a tsəgha.

Vəh 4 pa' tə vəh 6:1-9 Pəl gəzanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw, nza ghəshi nzəyshi jakəjakə, ka dīva, ka mənī shiy təbə va mbəzli Hyala, lə bərīci safə tsa Hyala ta mətəhəva ghəshi kwa kwəma kwa kwəma.

Vəh 6:10-24 Pəl gəzə kaa mbəzliy nəw Yesəw nza ghəshi bəvə shi mbəz, ghəngħən ghəngħən, shi banavəshi Hyala ta dza ta pa lə hyeler mba'a ndə jaka ghəci mazə tsa shi, nza ghəshi tədanakənsi.

Kwəma dikə na mbə zliya nay, shəndəkə tsa tə Yesəw Kəristəw lə mazə tsa mənī naa dzəkən mbəzli dikə dikə ni mə ghwəmə lə ni tikə tə hidfi, mba'a jakə tsa jakəshi mbəzliy nəw Yesəw ka vəgha kwətij.

*Səkwəpə*

<sup>1</sup> Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa təravə Hyala ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw \*Kəristəw. Kaa ngəjwəy tsaslee, ghwəy mbəzli Hyala mbə məlmə Efesə, mbəzliy jakəshi lə Yesəw Kəristəw, ka nəw lə nəfə kwətij.

<sup>2</sup> Məntəjwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndanjwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

*Fal Hyala ghwəmmə ta shi wəzə ni fəyəmmə na tə mbərkə sləni ghərati Yesəw \*Kəristəw*

<sup>3</sup> Fal Hyala Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw ghwəmmə, sa nzana mba'a mərshiy ndammə ya nimaba shi nʒə wəzə ni mə ghwəmə gwanashi tə mbərkə jakəva tsa ghwəmmə lə Kəristəw. <sup>4</sup> Hyala ghwəla ta nga hidfi tərətəmmə na, ta nza ghwəmmə ka mbəzli nʒə, tə mbərkə jakəva tsa ghwəmmə lə Kəristəw. Ta mbə ghwəmmə nza dēwdēw kala fəti dzar kwa ghwəmmə kwa kwəma nʒə tərətəmmə na. <sup>5</sup> Sa dītəmmə Hyala kiy, dza na kwatanjata na, mba'a məntəmmə ta nza ka ndərazhi nʒə tə mbərkə sləni ghərati Yesəw Kəristəw. Ava ghənzə na nanzə kwəma tarəti Hyala lə ghwəmmə, səvəri mbə wəzə hwər tsa nʒə. <sup>6</sup> Ghənzə tsəgha kiy, fal Hyala ghwəmmə ta zhəhwər tsa nʒə va dalala tsa mənti na tə ghwəmmə, tə mbərkə Zəghwə nʒə va diti na.

<sup>7</sup> Tə mbərkə miymiy Kəristəw shəkəshi mbəlimmə ghwəmmə, zhini tə mbərkə ghəci Hyala pəlatammə kwəma ghwəmmə jikir na mənti ghwəmmə kwa hwər nʒə. Ava tsəgha cikəvəri Hyala njasa nza dikə tsa zhəhwər tsa mənti na ta ndə ngəri. <sup>8</sup> Dzəghwa na səvəri mbə wəzə hwər tsa nʒə va tərənjw tsa məntəmmə na kiy, mba'a ndammə məhərli tərənjw lə sənata kwəma tərənjw dība. <sup>9</sup> Ta mbə ghwəmmə sənata kwəma nʒə va niy təkəti na məni nʒə səvəri mbə Yesəw Kəristəw, mba'a niy mbələy. Ghala kwatanjata niy təkəti na məni kwəma va, lə wəzə hwər tsa nʒə. <sup>10</sup> Ge'i tə kwa kərnə vəghwə dza Hyalaa kərnə məni kwəmaa niy təkəti na va. Ka na dzay, bəsə

basəti shi mə ghwəmə lə shi tə hidfi gwanashi, mba'a fambəshi mbə dəvə Kəristəw, ta məni mazə ghəciy dzəkən shi kwətiy.

<sup>11</sup> Hyala məni na shiy gwa'a njasa tarəkə na, lə njasa di na də'wə ghən tsa nʒə. Va tsəgha təravənjəy na ghala kwatanjata, njasa niy təkəti na, ta mbə ghəy nza ka shi nʒə, tə mbərkə jakəva tsa ghəy lə Kəristəw. <sup>12</sup> Ta mbə məndiy fal dikə tsa Hyala tə mbərkə ghəy ghəy shiy 'wa vaa banavə nefer ghəy kaa Kəristəw!

<sup>13</sup> Ghwəy kwərakwə kiy, sa favə ghwəy gəzə Yəwən kwəma katanj na va wəzə na citənjwəy kwal tsa mbəlīnjwəyəy, mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Yesəw Kəristəw. Dza Hyala ki, mba'a fati lamba nʒə tə ghwəy lə Safə tsa nʒə dēwdēw tsa, njasa niy gəzəkə na va məni kwatanja. <sup>14</sup> Nana ki, njana kwəməvə ghwəmmə \*Safə tsa Hyala dēwdēw tsay, ta kwəməvə shi wəzə ni fənəy Hyala kaa mbəzli nʒə dza ghwəmmə. Tə Safə tsa va sənay ghwəmmə, ta kwəməvəshi dza ghwəmmə, pə ghwəmmə. Fəca dza Hyalaa kərkamti mbəlimmə dza ghwəmmə kwəməvə shi va gwanashi. Va tsəgha kiy, fal dikə tsa Hyala ghwəmmə!

*Kwəma mananta Pəl 'wəsa kaa Hyala ti*

<sup>15-16</sup> Tə mbərkə kwəma va gwanatay, tərənjw məneə 'wəsa kaa Hyala. Ya hwəmbay, mbə mananta 'wəsa nʒə tə ghwəy dība, sa favə njasa banavə ghwəy nefer ghwəy kaa Ndə sləkəpə Yesəw \*Kəristəw, zhini tərənjw ghwəy di mbəzli Hyala. Ya war hwəmba nʒə mbə

**1:3** 1:3 2:6; 2Kwər 1:3 **1:4** 1:4 5:27; Zhj 15:16; 17:24; 2Tes 2:13 **1:5** 1:5 Zhj 1:12 **1:6** 1:6 Mt 3:17; Rm 5:2; Kwəl 1:13 **1:7** 1:7 tə mbərkə miymiy Yesəw mbəlīshi mbəzli: Kwəl 1:13-14; miymiy: Ef 2:13; Rm 3:25-26; Kwəl 1:20; 1Zhj 5:7; dikəy zhanta hwər tsa Hyala ta ndə ngəri: Ef 2:7 **1:9** 1:9-10 1:22; Kwəl 1:16, 20 **1:11** 1:11 1:4; Rm 8:28-29 **1:13** 1:13 4:30; 2Kwər 1:22; Kwəl 1:5 **1:14** 1:14 2Kwər 1:22 **1:15-16** 1:16 Kwəl 1:3 **1:17** 1:17 5:17; Fir 2:6; Kwəl 1:9-10

cə'wə kiy, <sup>17</sup> mbə cə'wə kee nza va Hyala Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, ghənzə Didi kwa shəndəkə, a ghənzə bəjwəy Safə tsa nzə, ta sənata kwəma, ka cinwəy Hyala, ta mbə ghwəy sənata wəzə. <sup>18</sup> Mbə cə'wə, kee nza ta mbə ghənzəə ghwənamtəjwəy məhərli ghwəy, ta mbə ghwəy sənashi shi harəjwəy Hyala va ta fə ghən ghwəy gəzlinə ti shi. Mba'a ta mbə ghwəy sənay njasa nza dimə tə shəndəkə tsa fəy Hyala ta fəə dzəti mbəzli nzə. <sup>19</sup> Mbə cə'wə kee nza dība ta mbə ghwəy sənay njasa nza tərəjw tsa bərçi Hyala 'yah'yahəshi, mba'a ndamməshi ghwəmmə mbəzliy banavə nefer ghwəmmə kaa Yesəw. <sup>20</sup> Ghala pətsa zhinikəmə Hyala va Kəristəw kwa kwəli, mba'a bəvəə fəy ka mazə tə kwa bəzəmə nəz mə ghwəməy, bərçi va niy ghərati na sləni va gwanata. <sup>21</sup> Sa fəy na tība ki na, ka mənī mazə ghəcīy dzəkən hyeler gwanashi, lə dzəkən shi nza bərçi və shi dikə dikə ni, lə shi hazləni məndi və shi tə hidī, lə shiy sləkəpə tə hidī gwanashi, mba'a dzəkən slən shi har məndi slən tsa shi ya mbə vəghwə tsa sənzanva tsa, ya mbə vəghwə tsaa dzaa səəkə. <sup>22</sup> A Hyala bəvə shiy gwanashi, mba'a fanambəshi mbə dəvə Kəristəw ta sləkəshi ghəcī. Dza na mba'a mənī ka ghən tsa kən mbəzliy nəw Yesəw gwanashi. <sup>23</sup> Ma mbəzliy nəw Kəristəw kwərakwə ki na, vəgha Kəristəw ghəshi. Kəristəw na, tība ghəcī gwanay tsa ci mbə mbəzliy nəw, ghəcī sa tə hidī gwanashi ya pa' kwəmafə dība.

## 2

*Wəzə hwər tsa Hyala ndammə ma piy tsa 'war'war tsa*

<sup>1</sup> Niy nzay, ya tsəgha niy nza ghwəy tə ghwəməjwəyəy, nja mbəzli bəkwə bəkwə ni niy nza ghwəy kwa kwəma Hyala, va sa dānati ma ghwəy fəti mba'a va kwəma ghwəy jikir na. <sup>2</sup> Sa niy nzanay, war njasa mənī mbəzli tə hidī ni nəw ma Yesəw niy mənī ghwəy shiy kwərakwə. Ka ghwəy dzay, ka dī fəti niy nza, ta mənī kwəma dī mazə tsa hyelerəy nzəy dzar mbə safə. Ya tsəgha nzə sanay, \*hil tsa va sləwa na mbəzliy dī ma fəti va Hyala. <sup>3</sup> Ghwəmmə kwərakwə kiy, tsəgha niy nza ghwəmmə gwanammə, njasa nza ghəshi va, ka mənī war shi dī nəfə tsa ghwəmmə. Ka pəla war mənī shi maw vəgha ghwəmmə, lə shi dī məhərli ghwəmmə. Sa niy nza nzəy tsa ghwəmmə va tsəgha katan katan kiy, va tsəgha niy nza ghwəmmə ka mbəzli nza fəti və shi kwa kwəma Hyala kwərakwə ki, njasa nza nihwəti mbəzli va sana.

<sup>4</sup> Dzəghwa ki na, dikəy wəzə hwər va Hyala tə ghwəmmə. Sa nzana tərəjw ghənzə dītəmmə kiy, <sup>5</sup> ya tsəgha niy nza ghwəmmə nja mbəzli bəkwə bəkwə ni kwa kwəma nzə va kwəma ghwəmmə jikir na na, dza na mba'a ndammə piy kwasəbə \*Kəristəw kwərakwə. Ava va tsəgha kiy, war tə mbərkə zhəhwər tsa Hyala tə ghwəy mbəlinwəy ghwəy sana. <sup>6</sup> Səvəri mbə jakəwa tsa ghwəmmə lə Yesəw Kəristəw ndammə Hyala bərçiy sati mbə

**1:18** 1:18 4:4; Kwəl 1:12 **1:19** 1:19-20 2Kwər 13:4; Kwəl 2:12 **1:20** 1:20 SləniKY 2:33; Kwəl 3:1 **1:21** 1:21 6:12; Rm 8:38; Gal 4:8-9; Kwəl 1:13, 16, 20; 2:9-10, 15, 20 **1:22** 1:22 1:10; 4:15; 5:23; Cem 8:7; Kwəl 1:18; 2:19 **1:23** 1:23 vəgha Kəristəw na mbəzli nəw: 2:16; 4:1-16, 25; 5:30; 1Kwər 12:4-11, 27; Kwəl 2:19; 2:14, 18; 4:1-6; Kwəl 3:15; Kəristəw na sa tə hidī gwanashi ya pa' kwəmafə: 3:19; 4:10 **2:1** 2:1 2:5 **2:2** 2:2 6:12; Zhj 12:31; 14:30; SləniKY 26:18; 1Zhj 2:16 **2:3** 2:3 5:6, 8; Rm 1:28; Kwəl 3:6 **2:4** 2:4 Rm 8:39; 9:16; Zhk 5:11 **2:5** 2:5 2:8; Rm 3:24; 6:13; Kwəl 2:13 **2:6** 2:6 1:3; Kwəl 2:12; 3:1

mæti, mba'a ndammø mœni maza kwasøbø Yesøw mø ghwømø. <sup>7</sup> Wøzø tsa mœntœmmø Hyala va mbø Yesøw Kœristøwøy, ta mbø nihwœti mbœzliy taa nza, mbø tsahwœti vøghwø tsaa dzaa zhikø sœnay njasa nza dikø tsa zhøhwœr tsa nzø ta mbœzli, ka tanamti nihwœti shiy gwa'a gwa'a, nø na. <sup>8</sup> Sa mbœlitœnøwøy Hyala vay, tø mbœrkø slœni ghœrati ghwøynaw, vœli tø gœm vœlitœnøwøy na, war tø zhøhwœr tsa nzø tø ghwøynaw gwa'a tsøgha na. Sœvœri mbø sa ðanavø ghwøynaw nefer ghwøynaw kaa zhøhwœr tsa nzø va. <sup>9</sup> Mœniy mbœli tsa mbœlitœnøwøy Hyala dzar kwa slœni mœnti ghwøynaw, gar nø ndø na: «Tø slœnee mbœliree» kœ, ka mœni fœgøw. <sup>10</sup> Gha ghwœmmø mœnimœ njasaa nza ghwœmmø tsa sanay, tø slœni ghœrati Hyala na, sœvœri mbø jakœva tsa ghwøynaw lœ Yesøw Kœristøwø mœntœmmø na tsøgha. Sa nzana, ghwœmmø dœ'wø ghœn tsa ghwœmmø sanay, slœni ghœrati Hyala nza ghwœmmø, ta mbø ghwœmmø ghœra na wøzø na slœni. Slœni wøzø na va dza ghwœmmø ghœray, Hyala va dœ'wø ghœn tsa nzø gwœmanti na ghala kwatanata, ta mbø ghwœmmø ghœra nzø.

*Jakœva ka mbœzli kwœtin ni tœ mbœrkø Yesøw \*Kœristøwø*

<sup>11</sup> Nighœtim sœnzœnvay, \*ka Zhœwifœ yakœnøwøy mœndiw. Ka Zhœwifœy, «Mbœzliy \*slanti fœ'yasa nza ghœy na ghœy» kœ ghœshi, ma ghwøynaw, mbœzliy slanti ma fœ'yasa ghœshi harnøwøy. Fœ'yasa slanti ghœshi va tala kiy, slœni mœnti ndø ngœri lœ dœvø ciy

dzœti ndø na. Ghwøynaw kaa Efesøy, zœzœvœm njasa niy nza ghwøynaw kwatanata. <sup>12</sup> Ghala pœtsa vay, mbœzli kœrakø kœrakø ni lœ Kœristøwø niy nza ghwøynaw. Niy nza jakœva tsa ghwøynaw tifa lœ hwœlfœ tœravø Hyala nja ka Zhœwifœ, ka mœlmø niy nza ghwøynaw vø shi. Ma kwœma wøzø na niy pœhœti Hyala ta mananshi kaa mbœzli mbø nanzø va hwœlfœ tœravø nay, niy nza kwal va ghwøynaw gar kwœmavœw. Tikø ghwøynaw niy nza lœ nzøy tsa ghwøynaw tœ hidi ni ngar ki na, niy nza na ghwøynaw kwœma wøzø na fœy ghwøynaw ghœn tsa ghwøynaw gœzliñø ti, ta kwœmavœ tifa. Niy sœnata Hyala katanata na ghwøynaw, tsøgha niy nza ghwøynaw. <sup>13</sup> Sa jakœnøwøy ghwøynaw lœ Yesøw Kœristøwø nana kiy, ghwøynaw ghwøynaw mbœzliy niy nza va kœrakø ni lœ Hyala na, ndœkwø ndœkwø zhœghœnøwøy ghwøynaw li nana. Tø mbœrkø miymiy ci va shœkœshi nza ghwøynaw tsøgha. <sup>14</sup> Kwatanata ka jaka niy nza ka Zhœwifœ lœ \*mbœzliy kamaa ka Zhœwifœ. Dzœghwa Yesøw mba'a bœkø zœrkø dzœghwa jipø shi, mba'a jakœti ka Zhœwifœ lœ mbœzliy kamaa ka Zhœwifœ, ka hwœlfœ kwœtin na. Lœ mœti ci ngœzlamti na zlaraa niy tihœvœrimœ, dza na mba'a banti mbœz tsa kwa jipø ghwœmmø. <sup>15</sup> Kwœma pœhœti ka Zhœwifœ lœ shi gœzœpø na mœni ghœngœn ni gwa'ay, aa paslamtishi, ta mbœø jakœti hwœlfœ bakø na va ka hwœlfœ 'war'war na kwœtin, mbø jakœva tsa shi li. Dza na mba'a faghwa zœrkø kwa jipø shi tsøgha ki. <sup>16</sup> Lœ kwœma mœti

**2:7** 2:7 1:7; Rm 5:20 **2:8** 2:8 Mt 20:15; Zhñ 4:10; SlœniKY 15:11; Gal 2:16 **2:9** 2:9 Rm 3:28; 1Kwœr 1:31; 2Tim 1:9; Tit 3:5 **2:10** 2:10 Tit 2:14 **2:11** 2:11-13 Rm 11:17 **2:11** 2:11 5:8; sla fœ'yasa: Gal 5:6; Flp 3:3 **2:12** 2:12 Rm 9:4; 1Kwœr 15:19; Kwœl 1:21-22; 1Tes 4:13; kaa mbœzliy kamaa ka Zhœwifœ niy nza shiy gœzœkø Hyala bœ kaa ni nzø mbœzliw: 2:19 **2:13** 2:13 mbœzli ndœkwø ndœkwø ni lœ ni kœrakø ni: 2:17; 3:6; miymiy: 1:7; Gal 1:4 **2:14** 2:14 zœrkø: 2:16; 4:3; Kwœl 1:20; hwœlfœ kwœtin na: 1:23; Rm 10:12; 1Kwœr 12:13; Gal 3:28 **2:15** 2:15 2Kwœr 5:17; Kwœl 2:14 **2:16** 2:16 1:23; Rm 5:10; Kwœl 1:20-22

ci va vøgha tsømøy, li paslamti na mbæz tsa kwa jipø hwølfø bakø na va, li ghæci jakætishi ka vøgha ndø kwætij, zhini mba'a slækati kwøma kwa jipø shi lø Hyala. <sup>17</sup> Ava tsøgha søøkø Yesøw Køristøw gøzanwøy Yøwøn kwøma wøzø na bøpø zørkø, ghwøy mbæzliy kamaa ka Zhøwifø kørakø ni vøgha Hyala, mba'a kaa ngønyø ghøy ka Zhøwifø, ghøy ni ndøkwe ni vøgha nzø. <sup>18</sup> War tø mbørkø Yesøw Køristøw kwømavø ghwømmø kætiva gwanammø dzøvøgha Didi Hyala. \*Safø tsa Hyala tsa kwætij tsa køtitømmø na ta tsøhø vøgha Hyala.

<sup>19</sup> Ma nana kiy, ghwøy ghwøy mbæzliy kama vaa ka Zhøwiføy, ka søkø søkø, ya ka mølmø nza ghwøy ghwølaw. War jakø nza ghwøy gwananwøy mbø hwølfø mbæzli Hyala, mbæzli køghi tsa nzø gø ghwøy nana kwørakwø. <sup>20</sup> Ghwøyøy nihwøti hørezli ndøbøti mændi ciki li shi nza ghwøy. Ma ka gøzø kwøma Hyala ghøshi lø \*ka kwal Yesøw na, hørezli fø mændi søfa ciki li shi. Dzøghwa Yesøw Køristøw dø'wø ghøn tsa ci na hakwø tsaa jihøti ciki tsa va ghøci. <sup>21</sup> Ghøci mænti na ciki tsa va dzøj dzøj, zhini tø mbørkø ci ghøci kølivaati. Ta nza ka \*ciki Hyala tsa døwdøw tsa, mbø sløn tsa ci ghøci Ndø sløkøpø. <sup>22</sup> War tø sa jakayvanwøy ghwøy li nza ghwøy ka nihwøti hørezli fambø mændi ta nga ciki tsa dza Hyalaa nzøy mbø, lø Safø tsa nzø døwdøw tsa kwørakwø ki.

### 3

*A Hyala cikøvøri shiy niy føy na tø ghwøbø, ka gøzøshi Pøl kaa mbæzli*

<sup>1</sup> Tø mbørkø kwøma va kiy, mbø cø'wø Hyala nzee tø ghwøy, yøn yøn Pøl. Avanay kwa førshina nzee sana sa kalaghwara mændi tø mbørkø kwøma Yesøw \*Køristøw sa gøzanwøy ya ghwøy \*mbæzliy kamaa ka Zhøwifø. <sup>2</sup> Ta na navay, a ghwøy favø njasa pøerøtera Hyala lø wøzø hwøer tsa nzø, ta dzee ta mæni sløni mbø ghwøy. <sup>3</sup> Dzøghwa na mba'a camtøra kwøma shiy niy zøzøti na va ghala kwatanata ta mønishi, niy føy na tø ghwøbø niy nza ki. E gøzøkønyøy kwømaa dzøkøn kwøma va jøwø mbø zliya na. <sup>4</sup> War jangø ma ghwøy kwøma vay, ta sønay dza ghwøy dza njasa sønatee kwøma tar Køristøw, niy føy Hyala tø ghwøbø. <sup>5</sup> Ma niy nzay, niy cikøvøri kwømaa føy na va tø ghwøbø Hyalaa dzøti ngwøla kaa mbæzliw. Dzøghwa na nana kiy, mba'a cikøvøri lø Safø tsa nzø døwdøw tsa kaa mbæzli nzø døwdøw ni, nja \*ka kwal Yesøw ghøshi lø ka gøzø kwøma Hyala. <sup>6</sup> Tø mbørkø Yøwøn kwøma wøzø na vay, ta kwømavø zømə ghi tsa føy Hyala kaa mbæzli nzø dza \*mbæzliy kamaa ka Zhøwifø kwørakwø, jakø lø ka Zhøwifø. Vøgha Yesøw Køristøw ghøshi gwanashi. Zhini gwanashi ghøshi taa kwømavø shiy gøzøkø Hyala bøpø mbø Yesøw Køristøw. Ava ghønzø na kwømaa niy føy Hyala tø ghwøbø.

<sup>7</sup> Yøn kiy, tø wøzø hwøer tsa nzø ndara Hyala sløni gøzø Yøwøn kwøma wøzø na kaa mbæzli. Sløni ndara na vay, børci nzø na sa

**2:17** 2:17 Ezay 57:18-19; SløniKY 2:39 **2:18** 2:18 3:12; Rm 5:2 **2:19** 2:19 2:12; 3:6; Ebr 12:22-23 **2:20** 2:20 Mt 16:18; 1Kwø 3:10-11; ShiZhj 21:14 **2:21** 2:21 1Kwø 3:16 **2:22** 2:22 1Pi 2:5 **3:1** 3:1-3 Kwø 1:25 **3:1** 3:1 førshina: 4:1; Flp 1:7; Kwø 4:18; Flm 1, 9 **3:3** 3:3 3:6 **3:4** 3:4 Rm 16:24; 2Kwø 11:6 **3:5** 3:5 Kwø 1:26 **3:6** 3:6 kwømaa niy føy Hyala tø ghwøbø: 1:9-10; 2:13-14, 18-19; 3:9-11; Rm 16:25; Kwø 1:26-27 **3:8** 3:8 yøn gwøra na kwa tsee kwal: 1Kwø 15:8-10; Gal 1:13-16; Flp 3:6-8; 1Tim 1:12-16

va cikøveri na. <sup>8</sup> Yøn kiy, yøn gwøra na kwa tsee kwal mbø mbøzliy nøw Køristøw. Ma dza Hyala na, mba'a møntøra wøzø hwø; dzøghwa na høn ndara gøzø Yøwøn kwøma wøzø na kaa mbøzliy kamaa ka Zhøwifø, ta dzee gøzanshi kwøma shiy søøkø va Køristøw ka tanjamti nihwøti shiy gwa'a gwa'a, kala mbay ndø sønay bøkøtishi. <sup>9</sup> Hyalaa ngati shiy gwa'a ghwønara na, ta dzee pøraslanavø kaa mbøzliy dzøkøn shiy niy zøzøti na møni ghala kwatanja mba'a niy ghwøbøyshi. <sup>10</sup> Ma cimmø Hyala kwøma vaa søvøri nana ki, ø di Hyala ka kwal nzø lø ya nimaða shi ka børci mø ghwømmø nashi mbøzliy nøw Yesøw jakøjakø ka mbøzli kwøtin, sa ka ghøshi nay jakøva tsa va na, mba'a ghøshi sønay ðan tsa kwøma sønata Hyala ghønghøn tsa nzø. <sup>11</sup> War njasaa niy tøkøti na va møni nzø ghala kwatanatay tsøgha mønti na, lø Yesøw Køristøw Ndø sløkømmø mønti na kwømaa tøkøti na va. <sup>12</sup> Sa nzana, mba'a ghwømmø ðanavø nefer ghwømmø kaa Yesøw Køristøw tsa va kiy, jakøjakø nza ghwømmø li. Va tsøgha kwømvø ghwømmø kwal, kala hazløni kwa hwø ghwømmø ya jøw nzø ta dzøghwa kwøma Hyala. <sup>13</sup> Va tsøgha sana kiy, ø cø'wønøwø ya, øntaa ghwøwø taa zhiniy dza her ka zhønøwø lø hwøm, va sa nzee mbø sa ngøra'wø sana tø kwøma ghwøwø ma. Sa nzanay, dimø tøronøw na dza ngøra'wø tsa see tsa tø kwøma ghwøwø fatønøwø.

*Njasa nza di tsa dimmø Yesøw \*Køristøw*

<sup>14</sup> Va tsøgha tsøfækwøree kwa søða Hyala sana, ghønøzø Didi.

<sup>15</sup> Ghønøzø sa søvøri mbøzli mø

ghwømmø lø ni tø hidi gwa'a søvøri mbø. <sup>16</sup> Ø cø'wee ghønøzø sa nza bama vø tøronøw, a ghønøzø ðønøwø børciy dzømbø nefer ghwøwø lø Safø tsa ðewðew tsa, a ghwøwø mbøø nza lø børci, øntaa ghwøwø ðarva kwa kwal tsa nzø.

<sup>17</sup> Zhini mbø cø'wø Hyalee ta mbø Køristøw nzøw mbø nefer ghwøwø sa nzana mba'a ghwøwø ðanavø nefer ghwøwø. Øø cø'wee ta mbø ghwøwø ðiva kwa jipø ghwøwø tøronøw nja ngwørmømmø, kala køði ma ðiva tsa va. <sup>18</sup> Ma nza ghwøwø lø nihwøti mbøzli Hyala gwanønøwø mbøø sønay njasa ðitømmø Køristøw. Mba'a ghwøwø sønay di tsa ðitømmø na vay, ka køkøvwøw, mbø ðimmø na ya hwømða, aa ðiti ya wa ndø, ya kwøma na ndø gwa'a, pø ghwøwø. <sup>19</sup> Zhini mba'a ghwøwø sønay di tsa Køristøw vay, aa tanjamti sønata kwøma ndø ngøri, pø ghwøwø. Va tsøgha sønay ya ka favø di tsa va gwanay ndø ngøriw pønøw, war mbø cø'wø Hyala nzee ta mbø ghwøwø favø. Ma nza Hyala tøhønøwøwø nefer ghwøwø vidi vidi, ya lø namaba kwøma nzø gwa'a gwa'a.

<sup>20</sup> A Hyalaa mbay ghøratiløni lø børci nzø va fambø na mbø ghwømmø, ka tanjamti shi ðøw ghwømmø vø, lø shi tøkø ghwømmø gwa'a. <sup>21</sup> Ghønøzø tsøghay, ø pø ghwømmøø fal Hyala mbø sløn tsa Yesøw Køristøw, ghwømmø mbøzliy nøw Yesøw. Fal ghwømmø ya hwømða nzø, pa' kwa ndimndim jiji! \*Amin.

## 4

*Ka vøgha ndø kwøtin mønishi mbøzliy nøw Yesøw*

**3:9** 3:9 1:4 **3:10** 3:10 1:21, 23 **3:12** 3:12 Rm 5:2; Ebr 4:16; 10:19 **3:13** 3:13 Kwøl 1:24 **3:14** 3:14 6:18-19 **3:16** 3:16 Kwøl 1:11 **3:17** 3:17 Zhj 14:23; Ef 5:2; Kwøl 1:23; 2:7 **3:18** 3:18 Kwøl 2:2 **3:19** 3:19 1:23; 5:2, 25; 2Kwø 5:14; Kwøl 2:9-10 **3:20** 3:20 Kwøl 1:29 **4:1** 4:1 3:1

<sup>1</sup> Va tsøgha na ki, yøn yøn sa kwa fərshina tsa tē sa ghēree slēni kaa Ndø sləkəpə Yesəwəy, ə cə'wənjwəyee, a nə yay, nəwəm kwəma Hyala njasa haraŋwəy na ta nəw nzə. <sup>2</sup> Əntaa ghwəy kəli ghən tsa ghwəy ma, ka məhərli pə ghwəy mənijwəy, yaŋ pə ghwəy kaa kwəma ya namaba nzə. Dim ghən tsa ghwəy tərəjw, ka sə'wa kwəma ndə, ya tsamaba mēnti na kwa jipə tsa ghwəy. <sup>3</sup> Ma jakə tsa jakayŋwəy \*Safə tsa Hyala va dēwdew tsa mba'a faghwa zərkə kwa jipə ghwəyəy, jihəkəvaŋwəyəm əntaa jakəva tsa va kərey kwa jipə ghwəy. <sup>4</sup> Ghwəy gwanaywəy ghwəy mbəzliy nəw Yesəw va kiy, vəgha kwətij nza ghwəy. Safə tsa Hyala dēwdew tsa, sa kwətij tsaa kwəmavə ghwəy gwanaywəy. Shi haraŋwəy Hyala va ta fə ghən ghwəy gəzlijə ti shi bə na, shiy kwətij ghəshi. <sup>5</sup> Ghwəmmə gwanamməy, kwətij na tsa ghwəmmə Ndø sləkəmmə, kaa ndə kwətij ghwəmmə bənavə nefer ghwəmmə, \*batem tsa kwətij tsa sa mēntəmmə mēndi. <sup>6</sup> War kwətij na Hyala gwa'a tsəgha, ghənzə dəshi mbəzli gwanashi. Ghənzə mēni mazə dzəkən mbəzli gwa'a gwa'a. Ghənzə ghəra slēni lə mbəzli gwa'a, ya pa' kwəmafa.

<sup>7</sup> Vəgha kwətij nza ghwəmmə tsəgha, ma nanzə kiy, ya tsamaba ndə mbə ghwəmmə sanay, a \*Kəristəw bənavə ni ci bərçi ta ghəra slēni njasa taranakəshi na. <sup>8</sup> Ma kwəma mēnti Kəristəw va tsəghay, war njasa niy gəzəkə mēndi va mbə zliya na, sa niy ni va: Aa pəhəti ka jaka ci, mba'a dzəməy dzəmə ghwəmə li

shi  
dza na mba'a tahaŋavə bərçi ta ghəra slēni

kaa mbəzli tikə tə hidfi, kə niy ni.

<sup>9</sup> Ma sa nə na va aa dzəməy kəy, njaa dī kwəma va gəzə kala ə ghəci səkway tikəə dzəti hidfi ni di, madfi na ta gha dzəməə?

<sup>10</sup> Va tsəgha nzana, ma ntsaa səkway vaa dzəti hidfi kiy, ghəcia saa zhiməy vaa dzəməə dzəti pətsa kərkə ghwəmə bə ki, ta mbəə nza, war ghəci sa tifa ya pa kwəmafa gwa'a gwa'a.

<sup>11</sup> Ava ghəcia saa tahaŋavə bərçi va ta ghəra slēni kaa mbəzli ghəŋghən ghəŋghən njasa dī na, dzəghwa na, mba'a bənavə bərçi kaa nihwəti mbəzli ta nza ghəshi ka ka kwal ci, nihwəti na, ta nza ka ka gəzə kwəmaa səkə va Hyala, nihwəti na, ta nza ka mbəzliy dza ta ci kwəma nza kaa nihwəti mbəzliy sənata ma, ma nihwəti na, ta nza ka ka ndəghwə mbəzli ci, nihwəti difa na, ta nza ka ka bəanashi kwəma Hyala kaa mbəzli. <sup>12</sup> Tawa tahaŋavəshi Kəristəw bərçi va kaa mbəzli va tsəghay, ta mbə ghəshiy gwəma mbəzli Hyala gwanashi, ta ghəra slēni nza, mba'a ta mbə ghəshi, ghəshi shiy mənishi va ka vəgha Kəristəw kwətij kəli dza kwa kwəma kwa kwəma. <sup>13</sup> Ma tsəgha kiy, nza ghwəmmə nza jakəjakə gwanammə, tə sa nzana kaa zəghwə Hyala ghwəmmə bənavə nefer ghwəmmə, mba'a ghwəmmə sənay Zəghwə va. Ma nza ghwəmmə mənimmə ka mbəzli təhə təhə ni, mbəzliy kərkamti kwəma gwanata nja Kəristəw ki. <sup>14</sup> Ghalaba kiy, ka dza ghwəmmə nza nja ndərazhi jəw jəw ni va, ka mēndiy ngədəhwə lə dzərvəw. Mbəzliy

**4:2** 4:2 5:2; Kwəl 3:12-13 **4:3** 4:3 2:14-16; Kwəl 3:14-15 **4:4** 4:4 1:23; 2:18 **4:5** 4:5 Zhj 10:16; 1Kwər 8:6; batem: Mt 28:19; Rm 6:3-4 **4:6** 4:6 1Kwər 12:6 **4:7** 4:7 Rm 12:3, 6; 1Kwər 12:11 **4:8** 4:8 Cem 68:19 **4:9** 4:9 Zhj 3:13 **4:10** 4:10 1:23 **4:11** 4:11 1Kwər 12:28 **4:12** 4:12 1Kwər 14:26 **4:13** 4:13 Kwəl 1:28 **4:14** 4:14 1Kwər 14:20; Ebr 5:13-14; Zhk 1:6



pala tsøhwæli va ta ngædi nihwæti mbæzliy dzæmbø kwæmaa kama ka kwæma Hyala katanj nay, ka dza ghøshiy ngæfæhwæmmø læ na shi va bæni kwæma ghøngøn ghøngøn na ghalaðaw. <sup>15</sup> Na na ghwæmmøy, ta nzøyæmmø dza ghwæmmø tø na katanj na kwæma Hyala, ka ðiva kwa jipø ghwæmmø gwanammø. Ma tsøgha kiy, ta kæli dza ghwæmmø kwa kwæma, ka mænimmø yøm læ Køristøw. Ghæci na ghøn tsa ghwæmmø. <sup>16</sup> War tø mbærkø ghæci, ghæci ghøn tsa va kwæmavø ghwæmmø, ghwæmmø mbæzliy nøw gwanashi jakøva ka vøgha kwætij, njasa tsøbøti Hyala va vøgha ndø kwa dighesler ci, ta nza ghæci ka ndø kwætij. Ghala pøtsa ka shi tø vøgha ndø vaa nza mbø ghøra sløni shi wøzø wøzø njasa tøbø ghøshiy mæni gwanashiy, kar nahwæti bølæa nza gwøjætæ, kala war mbø kæti ghøn tsa shiw. Ava tsøgha na kwæma mbø ghwæmmø, ghwæmmø mbæzliy nøw Yesøw, kama na war mbø mæni na ci sløni ndø ya wa ndø, zhini ka ðiva ghwæmmø kwa jipø ghwæmmøy, ta mætsæhø kæli dza ghwæmmø kwa kwæma kwa kwæma, ghwæmmø vøgha Køristøw va.

*Njasa tøbø na ndø nza nana, sa banavø na næfø tsa ci kaa Yesøw*

<sup>17</sup> Avanta kwæma ðee gøzanjwøy mbø sløn tsa Ndø sløkøpø: øntaa ghwøy dzaa zhiniy mæni shiy ghwøla mbø nzøy tsa ghwøy nja shi mæni mbæzliy nøw ma Hyala ma. Ghøshi na nashiy, kwæma gøzanshi mæhørlø shi va kama ghøn tiy nøw ghøshi. <sup>18</sup> Mæhørlø shi vay, mbø kwæsli na, kwæma sønata ghøshi tifaw. Caslakø

slakø mænti ghøshi ghøn tsa shi. Va tsøgha kiy, ka mbay ghøshiy kwæmavø piy tsa 'war'war tsa bøpø Hyalaw. <sup>19</sup> Ha'wø kwa na shi mætsø ya jøwøw, mbærkø zlanay ghøshi ghøn tsa shi kaa mæni shi ha'wø ha'wø ni jikirkir ni, ya nimaba shi røða røða ni gwanashi na, kala ði ma ghøshiy tøhøva læ mæni shi.

<sup>20</sup> Na na ghwøy na ghwøy kiy, niy banavøjwøy gøla niva shiy mændi mbø kwæmaa niy bønijwøy mændiy dzækøn \*Køristøwøw. <sup>21</sup> A ghwøy favø kwæmaa gøzøvaa dzækøn gwa'a. Ghwøy ghwøy mbæzliy nøw Yesøwø, a mændi banavøjwøy kwæma katanj katanj na, njasa banavøpø Yesøw. <sup>22</sup> Ghønzø tsøgha kiy, zlayøm nzøy tsa ghwøy kwatanja. Ghalaðay, shi ði vøgha ghwøy niy ngøðijwøy na, mba'a ghøshi niy fambøjwøy mbø kwæma hwøvø hwøvø na, mba'a ghøshi yafamtøjwøy. <sup>23</sup> A pø ghwøy zlatanavø mæhørlø ghwøy læ næfø tsa ghwøy kaa Hyala a ghønzø zhøghantishi ta nza ghwøy 'war'war. <sup>24</sup> Køsøvøm nzøy tsa 'war'war tsa, saa mænøy ge'i kwa zøzø kwæma Hyala. Ma nza na katanj na va kwæma fambøjwøy mbø nzøy tsa slar tsa tøbanta kaa Hyala.

<sup>25</sup> Ghønzø tsøgha kiy, zlatam slasla dzørvø, war kwæma katanj na pø ghwøy gøzø kwa jipø ghwøy. Sa nzanay, ka bølæhi tø vøgha Yesøw jakøshi ka vøgha ci kwætij, mænimmø ghwæmmø gwanammø. <sup>26</sup> Mba'a kæ næfø tsa ghwøy satiy va kwømay, nighe tø ghwøy øntaa ghwøy tøरणwøy dzæmbø \*kwæma jikir na, ka nzøy ghwøy læ næfø pa' hetihwer

**4:15** 4:15-16 5:2    **4:15** 4:15 1:22    **4:16** 4:16 1:23; 2:21-22; 4:13, 25; Kwøl 2:19    **4:17** 4:17-18 5:8; Rm 1:21; 1Pi 1:14    **4:19** 4:19 Kwøl 3:5    **4:20** 4:20 Rm 8:13; Gal 6:8; Kwøl 3:9  
**4:23** 4:23 Rm 12:2    **4:24** 4:24 Ghava 1:26-27; 2Kwø 5:17; Kwøl 3:10    **4:25** 4:25 4:16; Zak 8:16-17; Kwøl 3:8-9    **4:26** 4:26 Zhk 1:19-20    **4:28** 4:28 1Tes 4:11

ma, <sup>27</sup> əntaa ghwəy dzaa banavə kwal tsa kəriŋəwəy dzəti pi kaa \*ndə jaka ma. <sup>28</sup> Mba'a kə ndə niy ghəliy, ə kə zlata ghəli va, a ghəci ghəra sləni katan na lə dividivi ci, ta mbəə kwəma ni ci shiy, mba'a ta kwəməvə shiy kəəti ka cicikwə. <sup>29</sup> Əntaa ghwəy gəzə kwemerəy həhəərə mbəzli ma, gəzəm war kwəmaa dzaa təbə, gar kəətiti nihwəti mbəzli ta kwəməvə bərci mbə nzəy tsa shi lə Hyala. Kwəma gar kəətiti mbəzliy fa kwəma ghwəy mbə kwəma kən shi pə ghwəy gəzə. <sup>30</sup> Əntaa ghwəy məni shiy bə nəfə tsa \*Safə tsa Hyalaa sati ma, sa nzanay, li fati Hyala lamba nzə tə ghwəy, lamba fatəwəy na va ciwəy na njasa dza Hyalaa mbəlantəwəy gwa'a gwa'a mbə dəvə kwəma jikir na. <sup>31</sup> Ka kəsə ndə ghwəy kwa hwər ma, ka sati nəfə tsa ghwəy ma, ka ghwərvə ghwəy ma, ka nanabə ghən tsa ghwəy ghwəy lə gəzə kwemer ghyanakə ni ma, ka tsərəva ghwəy ma, gwa'a pə ghwəy banti hwəlfə kwəma ndərəm ndərəm na səvəri mbə ghwəy. <sup>32</sup> Ə pə ghwəy məni wəzə hwər, ka zhəhwər ta ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy, pələta tə ghwəy kwəma jikir na məntəwəy məndi mbə nəfə tsa ghwəy, njasa pələtanəwəy Hyala va na ghwəy, tə mbərəkə sləni ghərati Kəristəw.

## 5

*Nzəy tsa mbəzliy nəw Yesəw mbə wan pi tsa nza ghəshi nana*

<sup>1</sup> Ghwəyəy, ndərazhi Hyala diti na nza ghwəy. Njana nzana tsəgha kiy, məni pə ghwəy məni

kwəma nja ghənzə kwərakwə ki. <sup>2</sup> War di pə ghwəy ci mbə kwəma məni ghwəy gwanata. Njasa dītəmmə \*Kəristəw va pa' ka zləbati mətiy tə ghwəmmə, mba'a banavə ghən tsa ci kaa Hyala, ka məjə'a shi vələnati məndi kaa Hyala, shi slənəy məndi gwəraa təbanta.

<sup>3</sup> Sanay, mbəzli Hyala mənirəwəy ghwəy. Sa nzana va tsəgha kiy, shiy nja kar məni ghwərghwər, lə kwemer rəda rəda ni, lə məni mətəwə ta shiyəy, ka təbə məndiy favə gaka shi mbə ghwəy ghwəla ya kadfi kadfi nzəw. <sup>4</sup> Ya kwemer ha'wə ha'wə ni, lə shi kama ghən ti shi, lə ndi gwəmti gəmgəm nay, ka səkwa gəla ni tsəgha ni va shiy tə miy tsa ghwəy ma. Wəzəba 'wəsa pə ghwəy mananta kaa Hyala lə miy tsa ghwəy. <sup>5</sup> Sənay tə ghwəy, ndə tifa mbə mbəzliy məməni ghwərghwər, lə kwəma rəda rəda na, mba'a dzaa kwəməvə nzəy tə pətsa sləkə Kəristəw, vəgha Hyalaw. Tsəgha na kwərakwə lə ndə mətəwə, sa nzana, məni mətəwə ta shiyəy, ghala mbə lə ta mbəriw.

<sup>6</sup> Əntaa ghwəy zləba məndiy ngədiŋwəy lə kwemer kama ghən va ti shi ma. War va gəla hwəlfə shi tsəgha ni va gwəra nəfə tsa Hyalaa satiy dzəkən mbəzliy di ma fəti va və gwanashi. <sup>7</sup> Əntaa ghwəy zləba jakəva lə gəla mbəzli tsəgha ni va tepə ma!

<sup>8</sup> Niy nzay, mbəzliy dza mbə kwəsli niy nza ghwəy. Nana ki sa jakəwəy ghwəy lə Ndə sləkəpə Yesəwəy, mbəzliy dza mbə wan pi nza ghwəy. Va tsəgha kiy, mənim kwəma nja mbəzliy dza mbə wan pi nana. <sup>9</sup> Sa wana

**4:29** 4:29 5:4; Kwəl 3:8; 4:6; Zhk 3:10 **4:30** 4:30 1:13-14; Ezay 63:10; Gal 5:25 **4:32** 4:32 Mt 6:14; 18:22-35; Kwəl 3:12-13 **5:1** 5:1 Mt 5:48; 1Zhnj 3:1 **5:2** 5:2 3:17-18; 4:2, 15-16; 1Kwər 8:1; 2Kwər 5:14; Gal 6:10; Flp 2:2; Kwəl 2:2; 3:14-15; shi slənəy məndi kaa Hyala: Gal 1:4; Ebr 10:5-10 **5:3** 5:3-5 Gal 5:19-21 **5:3** 5:3 Kwəl 3:5 **5:4** 5:4 4:29; Kwəl 3:8 **5:5** 5:5 Rm 5:17 **5:6** 5:6 Rm 1:18; Ef 2:3; Kwəl 2:4, 8; 3:6 **5:8** 5:8 niy nzay: 2:3, 11-12; 4:17-18, 22; Kwəl 3:7; Tit 3:3; mbə wan pi: Zhj 8:12; Kwəl 1:13; 1Pi 2:9 **5:9** 5:9 Gal 5:22-23

gəzee tsəghay, sa nzana mbəzli y dza mbə waŋ piy, shi wəzə ni ka ghəshiy məni, ka gəzə kwəma tidid na, lə na katan na. <sup>10</sup> Ghənzə tsəgha kiy, dikəvaŋwəyəm ta pəla bəni sənata naa təbanci kwəma kaa Ndə sləkəpə. <sup>11</sup> Ka tsəhə dəvə ghwəy ghwəy ya jəw dzəmbə məni shi kama ghən va ti shi məni mbəzli mbə kwəli va ma. Wəzəba ghwəzə ghəwəzə kəslanshi ghwəy kwəma shi va məni ghəshi jikir naa dzəti ngwəla. <sup>12</sup> Na katan nay, a ha'wəə ghəranci kaa ndə va gəzə shi məməni ghəshi va mbəmbə ni, ya kwataka lə miy gwa'a tsəgha. <sup>13</sup> Dzəghwa tə pətsa nza waŋ piy, ghəwəzəta ka kwəma shi vaa nza tə ngwəla. <sup>14</sup> Sa nzana ya nimaba shiy na shiy cikəvərivashiy dzəti ngwəlay, ta zhəghəshi dza ghəshi ka shi mbə waŋ pi. Va tsəgha ha ghəwəmə kwa cəm, ma pə ghəwəmməy:

Fərghəna di, gha ntsa tə hi, zhakatiŋa mbə məti, a Yesəw Kəristəw mbərəə dzəkən gha nja vici, pə ghəwəmmə.

<sup>15</sup> Ava va tsəgha na ki, mənim məhərli ta dza dza ghwəy kwa kwal Hyala, əntaa nəy tsa ghwəy taa nza nja sa mbəzli y sənata ma kwəma. Wəzəba nza ghwəy ka ka sənata kwəma na. <sup>16</sup> Ma vəghwə tsa ndatə tsay, jikir na, ghənzə tsəgha kiy, ka kəslimbə ghən ghwəy ma, kwəma wəzə na pə ghwəy məni ya hwəmba nə. <sup>17</sup> Ma dibay, əntaa ghwəy dzaa mənti ghən tsa ghwəy nja deshəter ma. Təkəm kwəma wəzə, a ghwəy mbəə sənay njasa di Ndə sləkəpə ghwəy məni.

<sup>18</sup> Ka sa shi sa ghwəy gar ghyamtəvaŋwəy ma, shi dza niva shiy ghakəŋwəy tiba kala war fambəŋwəy mbə kwəma gəmgəm naw. Wəzəba zlashi ghwəy nifer ghwəy a ghəshi tihəshi paf paf lə \*Safə tsa Hyala dəwdəw tsa na. <sup>19</sup> Bəm bərçi kwa jipə tsa ghwəy kaa ghən tsa ghwəy lə cemer kwa Zliya Hyala, lə ndəgha waza, mba'a lə nihwəti cemer ghəngən njasa dza Safə tsa Hyala dəwdəw tsa cinwəyshi. Faləm Ndə sləkəpə, ka hanci cəm, ka zləba wəzə lə nəfə kwətiŋ gwanəŋwəy. <sup>20</sup> War 'wəsa pə ghwəy mananta kaa Didi Hyala ta shiy gwanashi, ya hwəmba nə, lə slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.

*Njasa təbə nəy tsa kar zal lə mali ci*

<sup>21</sup> Dim fəti kaa ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy. Sa nzana mbəzli y di fəti ta kwəma \*Kəristəw ghwəy gwanəŋwəy.

<sup>22</sup> Avee gəzaŋwəy ghwəy mi'i, diŋ fəti va zhər ghwəy, njasa danci ghwəy kaa Ndə sləkəpə. <sup>23</sup> Sa nzanay, zal sləwa na mali ci, njasa sləwa Kəristəw va mbəzli y nəw kwərakwə. Mbəzli y nəw vay, vəgha ci na ghəshi, shi mbəliti na. <sup>24</sup> Ghənzə tsəghay, war njasa fa mbəzli y nəw Yesəw va kwəma war və na, tsəgha pə ghwəy ghwəy mi'iy fa kwəma va zhər ghwəy, ya namaba kwəma nəzə gwa'a.

<sup>25</sup> Ghwəy ghwəy zhər kwərakwə kiy, di pə ghwəy di mi'i ghwəy, njasa di Kəristəw va mbəzli y nəw, pa' ka zləbavə məti ta kwəma shi. <sup>26</sup> Mənti na tsəghay,

5:10 5:10 Rm 12:2; 1Tes 5:22 5:13 5:13 Zhj 3:20-21 5:14 5:14 Ezay 26:19; 60:1; Rm 13:11; Zhk 5:8 5:16 5:16 Kwəl 4:5 5:17 5:17 1:17; Rm 12:2 5:18 5:18 Fir 23:31-35; Rm 13:13 5:19 5:19-20 Cem 33:2-3; Kwəl 3:16-17; Ebr 13:15 5:21 5:21-6:9 Kwəl 3:18-4:1; 1Pi 2:18-3:7; 1Tim 2:1-13; Tit 2:1-10; 1Zhj 2:12-17 5:21 5:21 1Pi 5:5 5:22 5:22-24 Kwəl 3:18; Tit 2:5; 1Pi 3:1 5:22 5:22 1Kwər 14:34-35 5:23 5:23 1:22; 1Kwər 11:3 5:25 5:25-28 1:23; Kwəl 3:19; 1Pi 3:7 5:25 5:25 3:19 5:26 5:26 batem: Rm 6:3-4; Tit 3:5; Ebr 10:22

ta mbø ghøshiy nza ka mbøzli Hyala, dza na mba'a yabantishi læ \*batem, mba'a læ gøzø kwøma ci. <sup>27</sup> Sa ði na ghøshiy søøkø ta garø kwa kwøma ci, nja makwa dza mendi ta pøhanci, læ mægøla ti shi, war ka mbøerø riw riw riw, kala para føti tar kabaka shi gar tsøerøshi ndø. <sup>28</sup> Ava tsøghaa na zhøer kwøma ka ghøshi møni kwørakwø ki. Ghwøý ghwøý zhøerøý, ði pø ghwøý ði mi'i ghwøý njasa ka ndø vaa ði ghøn tsa ci kwørakwø. Ma ntsaa ðiti mali ciy, ghøn tsa ciy ðiti na. <sup>29</sup> A ghwømmø sønay na kwagwa'a na kiy, ndø tifa kala ði ghøn tsa ciw, war ka zømanci shi zømø, ka ndøghwø, ka ndøø møni, njasa møni Køristøw va læ ghwømmø, ghwømmø mbøzliy nøw, <sup>30</sup> sa nza ghwømmø gwanammøø bølahi tø vøgha ci. <sup>31</sup> A ghwøý sønay njasa niy tsasliti mendi mbø Zliya Hyala, ma kø mendi niy niy: «Ava va tsøgha dza zal søvøriy ðarvay vøgha kar døy læ mbøghøý, nza ghøshi dzaa jakøshi læ mali ci. Ma nza ghøshi bakanashi mønishi ka vøgha kwøtin» kø mendi niy ni. <sup>32</sup> Ma mbø gøzø kwøma vay, a kwøma tifa dikø tø ghwøbø. Ma vøya nee sa bøkø yay, dzøkøn kwøma Køristøw læ mbøzliy nøw kwøma ci gøzøva kwøma va. <sup>33</sup> Nanzø ðibay, aa gøzøva kaa ngønøywøý kwørakwø ki. Ya tsamaba ndø ci mbø ghwøýøý, ði køø ði mali ci njasa ði na ghøn tsa ci. Tsøgha mali kwørakwø ða, ka ði føti va zata.

## 6

*Njasa tøbø nzøý tsa ndørazhi læ mbøzliy yakøshi*

<sup>1</sup> Ghwøý ghwøý ndørazhiy nøw Ndø sløkøpø kwørakwø kiy, fam kwøma va møtikwøkøwøer ghwøý. Sa nzanay, ghønzø na na wøzø na kwøma. <sup>2</sup> Ghønzø na kwa taja kwøma gøzøkø Hyala bøpø zhømø ti, mbø \*kwøma pøhøti na gwanata. Sa nø na va: «Fa kwøma va kar døya læ mønja, <sup>3</sup> ghalaba kiy, ma nza gha nza kwørinj mbø nzøý tsa gha dzøghwa ðañ piya gha taa nza tø hidfi» kø.

<sup>4</sup> Gha gha didi kwørakwøý, ka i ndørazhi gha gha læ nabøshi gar sati nøfø tsa shi ma, ðananshi kwøma læ møhøarli, ka ishi læ kwal njasa citønøywøý Ndø sløkøpø Yesøw kwørakwø.

*Njasa tøbø nzøý tsa mevivi læ mbøzliy sløwashi*

<sup>5</sup> Ghwøý ghwøý meviviy, fam kwøma læ gwørgwøerø va mbøzliy sløwanøywøý tikø tø hidfi, ka ha'wø ti shi læ nøfø tsa ghwøý kwøtin, njasa ka ghwøý vaa fa kwøma va \*Køristøw. <sup>6</sup> Əntaa ghwøý vøshi ta ghøranshi sløni war ghala ka ghøshi nza tifa mbø ndøghwønøywøý ta mbøø tøbanshi gwa'a tsøgha ma. Ghøra pø ghwøý ghøra sløni njasa ðiti Hyala ghwøý ghøra, læ nøfø tsa ghwøý kwøtin, nja mevivi Køristøw. <sup>7</sup> Jihøvam, ta ghøra sløni ghwøý læ nøfø wøzø. Njasa ghøransi ghwøý kaa Ndø sløkøpø kala kaa ndø pø ghwøý nighø. <sup>8</sup> A ghwøý sønay, a zhømø ntsaa ghøratil sløni wøzø na tifa va Ndø sløkøpø. Ya tsama ndø na gwa'a, ya ntsa papa tsa, ya ntsa yaya tsa.

<sup>9</sup> Ghwøý ghwøý mbøzliy sløwa mevivi ghwøý kiy, kəsøvøshim wøzø kwørakwø. Ka gøzanshi kwøma ghwøý war læ 'wanø ma. Sønay tø ghwøý, ghwøý li shi

5:27 5:27 1:4; 2Kwøer 11:2; Flp 1:10; Kwøl 1:22 5:30 5:30 1:23; 1Kwøer 12:27 5:31 5:31 Ghava 2:24 5:32 5:32 ShiZhu 19:7 6:1 6:1 Kwøl 3:20 6:2 6:2-3 Nøw 5:16 6:4 6:4 Kwøl 3:21 6:5 6:5-8 Kwøl 3:22-25; 1Tim 6:1-2; Tit 2:9-10; 1Pi 2:18-21 6:6 6:6 1Kwøer 7:22 6:8 6:8 2Kwøer 5:10; Kwøl 3:24-25 6:9 6:9 Kwøl 3:25; 4:1; Zhk 2:1

gwananwøy njasa nza ghwøy vay, mæ ghwømæ na Ndø slækønwøy gwa'a, pø ghwøy. Ghæci na naci kiy, ka ndøgha fæti na tsan bølau, yømshi na mbözli gwanashi vø.

*Fir dzækøn shi mböz banavø Hyala kaa ka nøw Yesøw ta mböz læ ndø ka jaka*

<sup>10</sup> Ma nana kiy, kwa kærni kwøma na sa dæe na gøzanwøy. Ma pø ghwøy mæntiy, nzøyhwøyem jakøjakø læ Ndø slækøpø, pølam bærçi ghwøy søværi mbø ghæci sa nza bærçi vø tærøn w kala kædi ma. <sup>11</sup> Bøvøm shi mböz ndanwøy Hyala gwanashi, ta mbø ghwøy nzøyhwøy tø pøtsa ghwøy, læ ta kamti shi mböz dza \*ndø jaka tsa Hyalaa sækø ta ghøranwøy li shi, dzar kwa tsøhwøli ci ghønghøn ghønghøn na. <sup>12</sup> Sa nzanay, tsa ghwømmæ mböz tsa mböz ghwømmæ na læ mbözli ka nashi mætsø ghwømmæ naw. Ghwømmæ læ hyeler, mba'a læ nihwæti shi ka bærçi, mba'a nihwæti shiy mæni mazø dzækøn mbözli mbø kwøli tikø tø hidì ni, mba'a læ hyeler dzøy tø ghwømæ, mböz na. <sup>13</sup> Va tsøgha ki, ma pø ghwøy mænti nanay, bøvøm shi mböz ghwøy ndanwøy Hyala gwanashi. Ta mbø ghwøy ka shiy fæca vici dza ntsa pa ghwøy jaka liy pøslì tø ghwøy. Ma nza ghwøy nza war miy mböz, kala zhøghø hwøm tsa ghwøy tifa pa' fæca ka mböz tsa va kædi.

<sup>14</sup> Gwømatøvanwøyem. Kæsøvøm gøzø na katan na kwøma, a ghwøy pahamtøvanwøy li, ka møjø'a mægapa pøhøva ghwøy li ta mböz. Dzøghwa pa' ghwøy pakøn mæni kwøma læ kwal tsa nzø, ka

møjø'a kwøban tsahi tsa dza søø mbay ma dzømbøw ti mbø mböz. <sup>15</sup> Jihækøvanwøyem ta dza ta gøzø Yøwøn kwøma wøzø na va bøpø zørkø, ka møjø'a kwøkweher mbø søda ghwøy. <sup>16</sup> Banavøm næfø tsa ghwøy ya hwømba kaa Hyala. Ma næfø tsa dza ghwøy vaa banavøy, ka møjø'a gal tsa ta døvø ghwøy dza naa nza, ta mbø ghwøy ka havø kwa darø, sa ka ndø jaka hønwøy li. <sup>17</sup> Zløbavøm mbøli tsa mbølitønwøy Hyala, ka møjø'a gaza fø ghwøy dzømbø ghøn tsa ghwøy ta ndøghwø ci. Dzøghwa mba'a ghwøy kæsøvø kwøma Hyala ta døvø ghwøy ka møjø'a kafa'i ndanwøy Safø tsa dæwdæw tsa ta mböz læ ndø jaka.

<sup>18</sup> Shi va gwanashiy, kala cø'wø pø ghwøy mønishi, ka cø'wø va Hyala a ghønzø kætønwøy. Cø'wø pø ghwøy cø'wø Hyala ya hwømba njasa ka Safø tsa nzø dæwdæw tsa cinwøy. Ka dækøva ghwøy ta cø'wø tæpø ma. Ka zlay cø'wø ghwøy ta nihwæti mbözli Hyala gwanashi ma. <sup>19</sup> Cø'wø tø ghwøy tø ya kwørakwø, a Hyala mbøø citøra njasa kee gøzanshi Yøwøn kwøma wøzø na kaa mbözli læ bærçi, kala hazlønì kwa hwør tsee. Kwøma wøzø na vay, tø ghwøbø niy føy Hyala kwatanja, dzøghwa na nana mba'a cikøvøri kaa mbözli. <sup>20</sup> \*Køristøw føyra na ka kwøsekø tsa køn kwøma va ta dzee gøzanshi kaa mbözli. Ya war tsøgha nzee kwa døn w sanay, cø'wøm Hyala, a ghønzø børa bærçi, ta mbee gøzø kwøma nzø njasa dì na, ghwazhø ghwazhø, kala hazlønì mee.

*Kwa kærni sækwøpø tsa Pøl*

<sup>21</sup> A ngwarmøhira, vanay yøn ghwønøghøn wøy Tishikø

**6:10** 6:10 Zhj 15:5; 1Kwø 16:13 **6:11** 6:11-17 2Kwø 10:4; 1Tes 5:8; Ezay 59:17 **6:11** 6:11 Zhk 4:7 **6:12** 6:12 1:21; 2:2; 1Pi 5:8-9 **6:13** 6:13 Rm 13:12 **6:14** 6:14 Ezay 11:5 **6:15** 6:15 Ezay 52:7; Rm 10:15 **6:17** 6:17 Ezay 40:2; Ebr 4:12 **6:18** 6:18-19 3:14; Lk 18:1; SløniKY 4:29; Rm 15:30; Kwøl 4:2-4 **6:20** 6:20 3:2; 2Kwø 5:20; Kwøl 4:4 **6:21** 6:21-22 Tishikø: SløniKY 20:4; Kwøl 4:7-8; 2Tim 4:12; Tit 3:12

ta gəzanwəy kwəmee gwanata, njasa nzee nana tikə, ya njasa mənee na mənee sləni gwa'a, ta mbə ghwəy sənata. Ghəci na zəməmmə tsa mbə nəw Yesəw tsa dəe tərəw, ntsaa kəsəvə sləni Ndə sləkəpə bekir dəvə. <sup>22</sup> Ghənzə na kwəma ghwənee ti kaa ngəwəy sana, sa dəe ghəciy gəzanwəy njasa nza ghəy tikə, ta mbə nəfə tsa ghwəy dəpəy. <sup>23</sup> Bəwəy zərkə Didi Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw dzəmbə nefer ghwəy gwanaŋwəy, ghwəy ngwarməhiraa nəw Yesəw. Mba'a ndaŋwəy dī ghən tsa ghwəy tərəw, mba'a bərci ta mbə ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Kəristəw. <sup>24</sup> A ngwarməhira, məniti wəzə hwər tsa nzə Hyala kaa ndə ya tsamaba ndə ci na ntsaa dī kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw lə nəfə kwətiŋ ya hwəmba. Ava tība kərayee, nza ghwəy nza ki.

**Zliya tsasli Pəl kaa  
ka  
Filipø  
Kwəma dza  
ghwəmməə gha  
sənataa dzəkən  
zliya na**

Ghala pətsa tsasli Pəl zliya nay, ghəci kwa fərshina na. Ma kə nihwəti mbəzliy, ghəci kwa fərshina tə hidfi ka Rəm na, kə ghəshi. Ma kə nihwəti ɓa na, kwa fərshina mbə məlmə Efesə na, kə ghəshi, zhini ma kə nihwəti ɓa na, kwa fərshina mbə Shezare na, kə ghəshi. Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Filipø tsasli Pəl zliya na. Məlmə Filipø vay, va hidfi ka Masedəwan, tə hidfi ka Erəwpə fa na kwəma. Ghala pətsaa nza Pəl mbə wə kwa baka wə harvə Hyala ghəshi lə Shilasə ta dza ghəshiy dzəti hidfi va ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə nay ghalaba niy mənishi ka Filipø ka mbəzliy nəw Yesəw ki. Danɓa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə niy nza ghəshi. Ta kəsəy nəwər tsa va dza ghwəy lə nəwər tsa dzəkən shiy kəsashi kar Pəl lə Shilasə mbə məlmə Filipø va, mbə Zliya ka kwal Yesəw vəh 16:6-40.

*Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1 Pəl fal Hyala, ka vəshi ta kwəma ka Filipø. Zhini na ka gəzəə dzəkən nzəy tsa ci kwa fərshina.

Vəh 2:2-18 Pəl gəzanshi kaa ka Filipø a ghəshi jakay ghən tsa shi, zhini mba'a ghəshi ɓəti ghən tsa shi jəw jəw kala kəli ma ghən.

Vəh 2:19-30 Pəl təkə ghwənəghə kar Timəte lə Epafəraditə kaa ka Filipø.

Vəh 3:1-11 Pəl gəzanshi kaa ka Filipø əntaa ghəshi dzaa zləɓa kwəma mbəzliy ni va, war ndə nəwti kwəma pəhəpəhə na dza ndəə mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa, kə ghəshi.

Vəh 3:12-21 Na ci kwəma dfi Pələy, sənay dzəkən Yesəw wəzə wəzə gwa'a tsəgha, ka kəsli bali kwa kwəma ta kwəmavə shi fəy na ghən tsa ci ti shi.

Vəh 4 Pəl gəzanshi kaa ka Filipø nza ghəshi nzəy nzəy tsa wəzə tsa, ka vəshi ta sləni mənti Yesəw Kəristəw. Zhini na ka falshi difa ta shi vələnaghə mbəzli va ta tihə ndərma kən.

Nəwər tsa gwəramti mbə zliya nay, kaa ngəmmə na ghwəmmə mbəzliy nəw Yesəw Kəristəw. Shiy tifa mba'a ghwəmmə tərəhashi mbə jakəva tsa ghwəmmə lə Yesəw Kəristəwəw, ə pə ghwəmməə vəshi mba'a nəfə tsa ghwəmmə hənuy.

*Pəl səkwə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Filipø*

<sup>1</sup> Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ghəy lə Timəte, ghəy ghəy ka ghəra sləni Yesəw \*Kəristəw tsasli na kaa mbəzli mbə məlmə Filipø mənishi ka mbəzli Hyala, tə mbərəkə jakəva tsa shi lə Yesəw Kəristəw. A səkwənjwəy ghəy, ghwəy lə mbəzliy 'wanjwəy kwal, lə niy kəətishi gwa'a. <sup>2</sup> Məntənjwəy wəzə hwər Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndanjwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

*Cə'wə Pəl ta mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Filipø*

<sup>3</sup> Ya hwəmba, war zəzəti mee dzəkən ghwəyəy, mbə mananta 'wəsa kee nza kaa Hyala tə ghwəy.

4 Cə'wə mee Hyala tə ghwəy ya hwəmba nzəy, tərənjw ka vəshiy nza mbə nəfə tsee. <sup>5</sup> Tərənjw yən vəshira, sa nzana mba'a ghwəy kəətitera mbə gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw \*Kəristəw kaa mbəzli. Sa ghati ghwəy ghala pətsa favə ghwəy kwəma va, pa' sana sənzənva. <sup>6</sup> E sənay wəzə wəzə, ma sləni wəzə na va ghati Hyala ghəra nze mbə nefer ghwəy, ta nəw ghəra nze dza na, ka kərkamti pa' tə vici dza Yesəw Kəristəw zhəkə ti. <sup>7</sup> Kwəma lə kwal tsa nze na vəya yən təkəə dzar ghwəy tsəgha, sa nzanay, mbə nəfə tsee na kwəma ghwəy. Ma wəzə hwər tsa mənərə Hyala va ta ghəra sləni vay, aa mənətənjwəy kwərakwə. Ma gəzee kwəma va tsəghay, sa nzana mbə kəətira ghwəy, ya njasa nzee tsa kwa fərshina sənzənva, ya ghala vəghwə tsaa nzee kwa kwəma mbəzli, ka gəzanshi yəwən kwəma wəzə na, lə katanj bazhə bazhə gwa'a. <sup>8</sup> Kay, tərənjw dītənjwəy ya. A Hyala sənay tsəgha na kə, dzərvəə sla yaw. Njasa diti Yesəw Kəristəw va mbəzliy, tsəgha dītənjwəy ya kwərakwə.

<sup>9</sup> Ma shi cə'wee va Hyala tə ghwəy, war a ghənzə məniti, a dī tsa mbə nefer ghwəy mətəhəə kəliva dza kwa kwəma kwa kwəma, vici gwa'a. Ma ghalaba kiy, nza Hyala ndanjwəy məhərliy sənata kwəma katanj na, lə naa təra ghalaa dzəghwa na wəzə na kwəma lə na jikir na gwa'a. <sup>10</sup> Nza ghwəy mbay məniti naa təbə kwəma. Ghalaba ki na ma nza ghwəy nza ka mbəzli dēwdēw ni va Hyala, kala nza fəti nza dzar kwa kabaka ghwəy fəca dza Yesəw Kəristəw zhəkə ta sla

ngwəvəə dzəkən mbəzli. <sup>11</sup> Nza ghwəy məniti kwəmaa təbanta kaa Hyala. Kwəma vay, Yesəw Kəristəw dza naa məniti mbə ghwəy, ta mbə mənidiy fə bamaa dzəti dikə tsa Hyala, ka fal slən tsa nze.

*Piy mbə Yesəw \*Kəristəw na kwəmaa gwəramti dibədibə va ndə*

<sup>12</sup> A ngwarməhira, e dī ghwəy sənay, ma ngəra'wə tsa kənee tsay, war ta mbə Yəwən kwəma wəzə naa mətəhəva kwa kwəma kwa kwəma na. <sup>13</sup> Nighətiməy, ya dəwgerhiy ndəghwə ghi tsa ngwəmna gwanashi, lə mbəzli mbə məlmə na gwa'ay, ndə tifa kala sənay tə mbərkə sa ghəree sləni Kəristəw kəsaghwara məniti kwa fərshina kəw. <sup>14</sup> E gəzanjwəy, tərənjw kwəmavə nihwəti ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw bərci sa favə ghəshi nza tsa nzee tikə kwa fərshina. Nana kiy, mbə gəzə kwəma Hyala na ghəshi kaa mbəzli, kala hazləniti ma.

<sup>15</sup> A nanzəy, a nihwəti mbəzli mbə shi, mbə gəzə kwəma Kəristəw vay, mbə hərhə na ghəshi va sləni ghəratee, ka dī njəghəzliya ghəshi lə ya. Nihwəti ki na, lə nəfə kwətinj ghəshi gəzə kwəma Kəristəw. <sup>16</sup> Ma na niva mbəzliy, mbə dīra na ghəshi, sa nzanay a ghəshi sənay, a Hyala ndara sləni dza ta gəzəə dzəkən katanj tsa Yəwən kwəma wəzə na kwa kwəma mbəzli, kə ghəshi. <sup>17</sup> Ma niy dza va mbəzli ta gəzəpə kwəma Kəristəw, kala hərhə ghəshi vəyay, lə nəfə kwətinj gəzə ghəshiw, war ta tanjəra na kwəma dī ghəshi. A ngəra'wə tsa nzee tsa mbə tikə kwa fərshina mətəhəvəə dzəkənee na na dī ghəshi.

**1:6** 1:6 2:13; vici səkə tsa Kəristəw: 1:10 1:6 2:4; 2Kwər 5:14 **1:9** 1:9 Kwəl 1:9-10 1:10 1:10 Rm 12:2; Ef 5:27; Ebr 5:14; vici dza Kəristəw zhəkə ti: 1Kwər 1:8; 2Kwər 5:10; Flp 1:6; 2:16 **1:11** 1:11 Zhj 15:8; Zhk 3:17 **1:12** 1:12 Ef 3:1; 2Tim 2:9 **1:15** 1:15-17 2Kwər 2:17

**1:7** 1:7 2Kwər 7:3; Ef 3:1 **1:8** 1:8 1Kwər 1:10 1:10 Rm 12:2; Ef 5:27; Ebr 5:14; vici dza Kəristəw zhəkə ti: 1Kwər 1:8; 2Kwər 5:10; Flp 1:6; 2:16 **1:11** 1:11 Zhj 15:8; Zhk 3:17 **1:12** 1:12 Ef 3:1; 2Tim 2:9 **1:15** 1:15-17 2Kwər 2:17



18 Ma vøya, ta na tsee ghøn talay, kwømaa shashara dzar mbø niva shiyøw. War gøzø ma ghøshi Yøwøn kwøma Yesøw Køristøw wøzø na, ya war læ hørhø mbø næfø shi na, ya war læ kwøma dī mbø næfø shi nay, kama na mba'a kwøma Køristøw gøzøta na na vøshee ti. Mbø zhini nzee næw læ vøshi va dība. 19 Sa nzanay, e sønay, ma shi va gwanashiy, shiy dzaa kætītēra ta mbølira na ghøshi. Ta mbølira dzee tø mbørkø sa cø'wø ghwøw Hyala tø ya, læ køeti tsa mørshi Safø tsa Yesøw Køristøw dēwdēw tsaa kætīra. 20 Ma na nee kwøma føy ya ghøn tsee ti gøzlinø ka ndøghø læ næfø tsee gwanayøw, ha'wø tsaa dza vaa kama kønee na. Ta na navay, e sønay wøzø wøzø, ya sønzenva, ya hwømbay, ta fø shøndøkø dzee dzøti Køristøw. Ya ø dzam pøslitēra, ya ø dzam pølara. 21 Sa nzana, vøya ta na tsee ghønøw. Mba'a pøn tø ghwøwø na, war ta Køristøw nzee tø ghwøwø. Mba'a pøn mætira na, ka zhømø kwømavee nava vøya ghalaba tsøgha, sa nzana dzøvøgha Køristøw yøn taa dza. 22 Ma war ghwølara pøn tø ghwøwøray, wøzø na ßa, ta mbee mætsøhø køeti mbøzli. Dzøghwa nava kwøma sana kiy, mba'a søtøra, kala zhinee sønata na kee tøravø kwøma mbø ghwøla. 23 Bakø bakø na ghøn tsee mbø nava kwøma: Ma na gwøree mawtiy, mætira ta nza ghøw tø pi kwøti læ Køristøw. Ava na wøzø na, kaa na kee nza tø ghwøwøra. 24 Ma naa gwøramti wøzø ßa na, nza tsøgha tø ghwøwøra tø ghwøw, ta mbee kætīnwøw. 25 Njana nzana, mba'ee sønata kwøma va tsøgha mbø næfø tseyey, e sønay war ta nzaynza dzee tība tø ghwøwø læ ghwøw

gwananwøw, ka kætīnwøw, nza ghwøw mbøø kæli kwa kwøma kwa kwøma, ka vøshi mbø næw kwal Hyala. 26 Ma ghala pøtsa dzee zhiniy tsøhøra mbø ghwøw taa nza dība kiy, ta vøshi dza ghwøw tørwøw, ka fal sløn tsa Yesøw Køristøw, tø mbørkø sa dza Hyalaa zhiniy jakøtømmø læ ghwøw.

27 Ma nanzø kiy ngwørmøhiray, njasa ßanavønwøw møndi mbø Yøwøn kwøma wøzø naa dzøkøn Yesøw Køristøw pø ghwøw møni kwøma. Ghalaba ki, ya ø dzee tsøhøra mbø ghwøw, ya war kala dzee tsøhøra ta nighøtønwøw na, mba'ee dzaa favø, mbø jihøva nza ghwøw, ta ghøra sløni jakø, læ næfø kwøtin, kø møndi taa ni. Zhini mba'ee dzaa favø njasa jakøti ghwøw miy tsa ghwøw ta gøzø Yøwøn kwøma wøzø na kaa mbøzli, nza ghøshi mbøø zløba. 28 Øntaa ghwøw dzaa gwørsø va kwøma mbøzli mbøz ghwøw li shi ya jøw nzø ma. Kala gwørsø pø ghwøwøw, ghønzø na kwøma dza Hyalaa canshi li, njasa nza ghøshi ka mbøzli zaza ni. Zhini ghønzø kwømaa dzaa cīnwøw mbøli tsa mbølitønwøw Hyala. Kwøma va gwanatay, Hyala børkøti na. 29 Sa nzanay, ma wøzø hwøw tsa møntønwøw Hyala va na, kwøtaka ta mbø ghwøw ßanavø nefer ghwøw kaa Yesøw Køristøw møntønwøw na gwa'a tsøghaw. Øhøn, læ ta sa ngøra'wø ghwøw tø mbørkø kwøma ci na dība. 30 Ma mba'a pø ghwøw mbø sa ngøra'wø ta kwøma ciy, mbøz tsa kwøtin tsa na sa nza ghwøwmmø mbø tsøgha læ ghwøw. Mbøz tsa vay, ghøci na saa nara ghwøw va yøn mbø ghala ndimndim niy nza. Zhini ghøci sa favø ghwøw tsa yøn mbø tsøva mbø sana ßa.

## 2

*Məniñwəyəm nja Yesəw mbə  
nzəy tsa ghwəy*

<sup>1</sup> A ngwarməhira, a ghwəy sənay jakəjakə nza ghwəy lə \*Kəristəw ki, ka mətsəhəñwəy bərçi jakəva tsa va kwa kwal Hyala na? Di tsa dītəñwəy Kəristəw vay, ka mətsəhəñwəy jihəva na na? Mbə jakəva tsa ghwəy va lə \*Safə tsa Hyalay, mbə ghəra sləni na mbə nefer ghwəy na? Ka dīva ghwəy kwa jipə ghwəy na? Ka məni zhəhwər ghwəy ta mbəzli kwa jipə ghwəy na? <sup>2</sup> Ma mba'a kə tsəghay, vanta kwəma dee gəzanwəy, yəmətīm miy tsa ghwəy kwətīñ, dīvam kwa jipə ghwəy, jakətim nefer ghwəy kwətīñ, zəzə kwəma kwətīñ na kə sa ghwəy. Mba'a pə ghwəy mənti tsəghay, tərəñw dza vəshiy nza vəya tə ghwəy. <sup>3</sup> Əntaa ghwəy məni kwəma lə hərhe va tsahwəti ndə kwa jipə ghwəy ma. Ka məni kwəma ghwəy ta kəli ghən tsa ghwəy, ya mbə namaba kwəma ka ghwəy məni ma. Ya wa ndəy, ə kə mənti ghən tsa ci jəwə kwa kwəma mbəzli. War njasa tədanakən nihwəti mbəzli gwa'a gwa'a ya tə namaba kwəma kə ndəə nighe ghən tsa ci. <sup>4</sup> Əntaa tsahwəti ndə nza mbə ghwəy, ka zəzə kwəma war kwataka ta ghən tsa ci ma. Ə pə ghwəy zəzəə dzəkən kwəma nihwəti mbəzli. <sup>5</sup> War njasa niy məni Yesəw Kəristəw va pə ghwəy məni mbə nzəy tsa ghwəy kwa jipə ghwəy. <sup>6</sup> Ma Yesəw Kəristəw naci ghala nzanay, ghəshivashi niy nza ghəshi lə Hyala.

Əy ma dza na naci ki ya tsəgha  
nzə na,  
təkəti na, war yən mənira yəm lə  
Hyalay kəw.

<sup>7</sup> War mbərəkə zlay na dikə tsa  
məni na,  
mba'a zhəghəti ghən tsa ci jəwə,  
mba'a məniy ka ndə ghərapə  
sləni.  
Dza na mba'a bəvə pa mbəzli,  
ka səkəkəy dzəti hidfi war wa'i ndə  
ngəri.

<sup>8</sup> Dzəghwa mba'a mənti ghən tsa  
ci jəwə,  
war ka dī fəti va Hyala,  
pa' ka zləbavə mətiy lə vəgha  
tsəmta, ta mbəzli.

<sup>9</sup> Va tsəgha banavə Hyala dikə  
tərəñw ngəciy  
dzəkən shiy gwa'a gwa'a ki,  
dza na mba'a fanati slən  
tsaa gwəramti dikə mbə  
slənəfemər.

<sup>10</sup> Ma mənti Hyala tsəghay,  
ta mbə ya wa slən tsa sa ngati na  
gwa'a gwa'a,

ya mə ghwəmə, ya tə hidfi,  
ya kwa hidfi na gwa'a na,  
ka tsəfəkwə kwa kwəma ci,  
tə mbərəkə slən tsa ci.

<sup>11</sup> Mba'a ta mbə məndiy gəzə  
gwanashi:  
«Yesəw \*Kəristəw na Ndə  
sləkəpə» kə məndi.  
Ma mbə gəzə tsəgha ki na,  
Didi Hyala ghəshi taa fal.

*Nzam ka wañ pi tsa mbərə  
kwa jipə mbəzli*

<sup>12</sup> A madigahira, ghala pətsaa  
nza ghwəmmə lə ghwəy tə pətsa  
kwətīñ tsay. War mbə dī fəti  
niy nza ghwəy vəya ya hwəmba.  
Ghala pətsa nzee tsa kərakə  
kərakə lə ghwəy dībay, wəzə  
na ghwəy dī fəti vəya tañ na  
kwatanə va. Ə pə ghwəy hazləni

2:2 2:2 Zhñ 13:34; 1Kwər 1:10-11; Gal 6:10; Ef 5:2; 1Zhñ 4:12 2:3 2:3 Rm 12:10; Gal 5:26  
2:4 2:4 1Kwər 10:24 2:5 2:5 Zhñ 13:15; Rm 13:14; 15:5 2:6 2:6 Zhñ 1:1-2; 17:5; Ebr 1:3  
2:7 2:7 Zhñ 1:14; Rm 8:3; 2Kwər 8:9; Ebr 2:14, 17 2:8 2:8 Zhñ 10:17; Ebr 5:8; 12:2 2:9  
2:9 SləniKY 2:33; Ef 1:21; Ebr 1:4 2:10 2:10-11 Ezay 45:23; Zhñ 5:23; Rm 10:9; ShiZhñ 5:13  
2:13 2:13 1:6; Zhñ 15:5; Rm 7:18; 15:18; 1Kwər 12:6; 15:10; 2Kwər 3:5

va Hyala, banavøm nefer ghwøy gwanashi kaa sløni Hyala, nza ghənzə mbəə mbəlītəŋwøy. <sup>13</sup> Sa nzanay, Hyala ghəra na sløni mbə nefer ghwøy ya hwəmfa. Ghənzə ndaŋwøy na bərçi ta dī sløni nzə lə ta mənī nzə gwa'a, ge'i lə kwəma bərkəti na mbə dī tsa nzə. <sup>14</sup> Nana kiy, ya mbə namaba sløni mənī ghwøy gwa'ay, əntaa ghwøy ngwəngwəzlimə ma, ka kəkə ghəpə ghwøy ma. <sup>15</sup> Ta mbə kwəma ghwøy nza war sa dfewfəw na. Kala miy dzar kwa kabaka ghwøy, war ka ndərazhi Hyala, shiy mənī ma jikir ghwøy ta nza kwa jipə mbəzli tə hidī ni ni ngəngədipə, ka mənī war ndərəm. War mbərə kə kwəma mənī ghwøy mbərə dzəmbə shi nja sasərkwəhi dzəy tə ghwəmə. <sup>16</sup> Mbə nzəy tsa ghwøy va mbə shiy, gəzanshim kwəmaa dzaa bəpə piy. Ma sa ka ghwøy mənī tsəgha kiy, fəca dza Yesəw \*Kəristəw zhəkə ta basə ngwəvə na, ma nzee mbəə təhəda va vəshi tə mbərkə ghwøy, sa dzee nata sløni ghərahwee lə kwəma mənəhwee va mbə ghwøy kala kama gəmshi.

<sup>17</sup> Ma nefer ghwøy va banavə ghwøy kaa Hyalay, nja shi slanti ghwøy kaa Hyala na ghəshi, mba'a kə mənī pəslitəra kiy. Nda nza miymiy ya nza mbər ka shi pasli mənī mbə ta Hyala va kia? Mba'a kə gar mənī tsəghay, ta vəshi dzee tərəŋw, nza ghwøy nza jakə lə ya tə vəshi va. <sup>18</sup> Ghwøy kwərakwə kiy, vəshi pə ghwøy vəshi, e nza jakə lə ghwøy mbə vəshi va.

### *Kar Timəte lə Epafəraditə*

<sup>19</sup> Sa bərkee neyey, a Ndə sləkəmmə Yesəw dzaa ndara kwal ta ghwənəghəŋwøy Timəte

kwa kwəma jəw. A ghəci dzaa nighətəŋwøy, ma ka nza nəfə tsee mbəə dzəghway, sa kee favə gaka ghwøy və njasa nza ghwøy, sa ka na zhəghəkəvay. <sup>20</sup> Nay tsahwəti ntsa zəzə ghəy kwəma kwətīŋ na lee tikə, ka zəzə dzəkən ghwøy kala war ghəciw. <sup>21</sup> War zəzə naa dzar ghən tsa shi kwəma gwa'a tsəgha na sa tsəva nihwəti mbə, kala zəzə maa dzəkən sløni Yesəw Kəristəw. <sup>22</sup> A na Timəte na naci kiy, ya ghwøy də'wə ghən tsa ghwøy na, a ghwøy sənay njasa nza na ka ntsaa sə'wa kwəma. A ghwøy nay njasa ghərahwə na sløni kwasəbee, ta gəzanshi Yəwəŋ kwəma wəzə na kaa mbəzli. War njasa ka zəghwə vaa ghəra sløni kwasəbə dəyəy, tsəgha mənəhwə na. <sup>23</sup> Mbə təkə nzee ta ghwənəghəŋwøy dīfa, sa kee nay njasa dza kwəma kənee na kərkəva. <sup>24</sup> E sənay, a Hyala dzaa ndara kwal dzaa nza ta tsəhəra də'wə ghən tsee, ta nighətəŋwøy fa.

<sup>25</sup> Zhini mba'ee zəzəvə dīfa kiy ngwarməhiray, wəzə na yən zhiniy zhinəghəŋwøy zəməmmə Epafəraditə, pən. Saa niy ghwənikə ghwøy va lə shiy ta kəətira mbə ndərma kənee. Sa səkə nay, aa ghərati sløni kwasəbee tərəŋw, ka kəətītəra mbə kwəma mbəz tsa nzee mbə. <sup>26</sup> Ma ghəciy, tərəŋw maw na zha ta zhiniy naŋwøy dīfa. Gwa'a gwa'a məhərli ci bərvata tikə, ka zəzə war dzəkən ghwøy, sa nzana, mba'a ghwøy niy favə gwərapəy na, kə mənī. <sup>27</sup> Na navay, gwərapəy niy nza na tərəŋw, war jəw niy tərmbə na ta mətīy. Dza Hyala mba'a mənī zhəhwər ti, mba'a mbəlīy. Mbə kwəma vay, mənīy zhəhwər tsa Hyala va war ta Epafəraditə

gwa'a tsəghaw, lə tə ya ta na, sa nzana mba'a kə niy mətiy nzay, tsahwəti ngəra'wə na sava dza naa zhiniy mətsəhəy zhəkən sa nzee tsa mbə kwa fərshina dība nza. <sup>28</sup> Va tsəgha dēe zhinəghənwəy Epafəraditə sana kyanwkyanw, ta mbə ghwəy zhiniy vəshinwəy li sa ka na tsəhəy. Ghalaba ki na, ma nza məhərlee hənita kwərakwə ki. <sup>29</sup> Sa ka na tsəhəyəy, ka'wəti tə ghwəy lə vəshi mbə nefer ghwəy tərənw, njasa ka ghwəy vaa ka'wə tsahwəti zəmənwəy tsa mbə nəw Ndə sləkəpə. Fə pə ghwəy fanshi gaga ka ha'wə tə gəla mbəzli nja ghəci ni va. <sup>30</sup> Sa nzanay, a ghwəy sənay, war jəw niy tərmbə na ta mətiy mbə ghəra sləni kaa Yesəw Kəristəw. Ma kəəti niy dza ghwəy kəətira mbə slənee də'wə ghən tsa ghwəyəy, ghəci kəətitəra na ka məjə'a ghwəy. Dzəghwa mbə sləni va ki na, jəw ghəci tərmbə ta mətiy.

### 3

*Njasa dza ndəə mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tība*

<sup>1</sup> Naa tərmbə kwəma nana kiy ngwarməhiray, war vəshi pə ghwəy vəshi tə mbərkə jakəva tsa ghwəy lə Ndə sləkəpə. Ma yənəy, ka dalee va zhiniy tsaslinwəy kwəma kwətinj naw, sa nzanay, wəzə na ta mbəə kəətinwəy kwa kwal Hyala. <sup>2</sup> Ndəghwə pə ghwəy ndəghwə ghən tsa ghwəy va mbəzliy məni kwemer jikirkir ni va, kireketi va, shiy ni va: «War ndə \*slanti fə'yasa, dza ndəə mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tība» kə ghəshi. <sup>3</sup> Əy, ma ghənzə nja na təkə ghəshi va kwəmaa dzəkən kwəma sla fə'yasa nza tala kiy. Ghwəmmə na shi nza fə'yasa ghwəmmə

slasla katanj katanj va Hyala. Ghwəmmə shi mbə nəw kwəma Hyala lə bərci Safə tsa nzo. Na na ghwəmməy, ka banavə nəfə tsa ghwəmmə ghwəmmə kaa shi pəhəti ndə ngəri ta mənishiw. War tə mbərkə sləni ghəratı Yesəw \*Kəristəw tə ghwəmmə na na ghwəmmə vəshi. <sup>4</sup> E gəzanwəyəy, ta mbay niy dzeə banavə nəfə tsee kaa shi pəhəti ndə ngəri va ta mənishi nza, sa nzana, mbə mənışee niy nza. War mba'a kə ndə təkəti məniy ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tība tə sa nəw na shi pəhəti ndə ngəri ta mənishi, pərba yən niy dza naa mənira gar dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tība kən nza. <sup>5</sup> Sa nzanay, ndə ka \*Izərayel nzee baw fərshi. Mbə hwəhwə tsa \*Bənzhamən yəkəra məndi. Ntsa mbə hwəlfə mbəzli ka \*Eberə yən tsər tsər. Tə kwa dəghasa vici ghala yəkəra məndi na, mba'a məndi slantəra fə'yasa. Mba'a kə dzar kwa nəw \*kwəma pəhəpəhə na \*ka Zhəwifə ba na, yən niy gwəra na tə nəw nzo, sa nzana, ndə Farisa yən niy nza. <sup>6</sup> Ghənzə na kwəmaa niy gwəree jahambəvara mbə, pa' ka sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw niy nza. Tə nəw kwəma pəhəpəhə na kə nzay, cee mənda ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tība nza. Ka nza fəti dzar kwee nzaw. <sup>7</sup> Ma shi mbərakee vay, nja shiy gwəramti wəzə ni, dzeə 'wəra ti shi niy zhəghətışee kwatənə. Ma nana dība ki na, war nja shi bəlitee givəe gəm ti shi zhəghətəe niva shiy, war tə mbərkə sləni ghəratı Kəristəw tə ya. <sup>8</sup> Kwataka shi bəlakee va na dība kiw. Ya nimaba shiy na shiy niy nighətəe nja shi pərshi ni vəya gwa'ay. War nja shi bəlitee givəe gəm ti shi

**2:29** 2:29 1Kwər 16:16, 18 **3:1** 3:1 2:18; 2Kwər 11:13 **3:3** 3:3 Rm 2:28-29 **3:4** 3:4 2Kwər 11:18, 21 **3:5** 3:5 Lk 1:59; Rm 11:1 **3:6** 3:6 SləniKY 8:3; 22:4; 26:9-11 **3:7** 3:7 Mt 13:44, 46

zhinee nighëtishi nana, sa nzana mba'ee sönay Yesöw Këristöw Ntsaa slökëra, shi gwëra dimö ti shi gwa'a gwa'a. War të mbërkë ghëci zhëghanavee hwëm kaa shiy niy mawee gwanashi. War nja shi të kësökë yën nighëshi, ta mbee nza ka sa Këristöw, <sup>9</sup> lë ta mbë ghëy jakëjyë li ka ndë kwëtiñ. Ka pëla mëndëe ghwëla ka ntsaa dzaa dzëghwa kwëma Hyala kala hazlëni tifa lë nëw kwëma pëhëpëhë naw. Slëni mënti Këristöw va të yay, ghënzë na sa zlëbavee, va tsëgha mënirëe ka ntsaa dzëghwa kwëma Hyala kala hazlëni tifa. Di naa gëzëy, Hyala dë'wë ghën tsa nzë mëni na ndë ka ntsaa dzëghwa kwëma nzë kala hazlëni tifa, kama na mba'a ndë ßanavë nëfë tsa ci ngëta. <sup>10</sup> Ma nee kwëma gwëree dë gwa'a gwa'ay, war sönay Këristöw tsër tsër, njasa nza na, mba'a sënata bërci ci va zhakatiy na mbë mëti li shi. Nahwëti kwëma zhi-nee dë ßay, jakëra lë Këristöw mbë ngëra'wë tsa sahwë na, lë mbë mëti ci va mëtiy na gwa'a. <sup>11</sup> Sa nzana mba'ee fëy ghën tsee gëzlinë, ta zhanakatëra dza Hyala mbë mëti kwërakwë, pën.

*Kësli bali ghwëmmë tidid ta kwëmavë zhëmë va Hyala*

<sup>12</sup> Yën tsa nay ghwëy tsay ng-warmëhiray, ë në ya e kërkamti mëni kwëma, mba'ee mënira ka ntsa tëhë tëhë tsa mbë kwëma Hyala, pënëw. Èhëñ, war ë na na dikëvaree, ka dza kwa kwëma, lë bërci ta mbë kërkamti slëni ndara Hyala ta mëni nzë. Njasa ka ndë vaa dikëvay ta tsähë të pi garë mbë yëmë bali. Ma mënee tsëghay, sa nzana mba'a Yesöw \*Këristöw harvëra, ta nzee ka sa ci. <sup>13</sup> A ngwarmëhira, nighëtee

njasa nzana mba'ee kërkamti slëni ndara Hyala ta mëniw. War ma na mëniyay, ghën na sa zantee ta ni lëy hwëm shiy gwanashi, ka nighë war kwataka ni të kwëma shiy njasa dzee mbay kësashi gwa'a tsëgha. <sup>14</sup> Ava va tsëgha këslee bali tidid kwa kwëma, ta dzaa kwëmavë zhëmëe va Hyala. Ava ghënzë na sa harvëmmë Hyala ta kwëmavë ghwëmmë më ghwëmë, të mbërkë Yesöw Këristöw. <sup>15</sup> Ghwëmmë gwanammë ghwëmmë shiy tëhëmmë va mbë kwëma Hyala kiy, zëzë kwëma tsëgha na kë sa mbë ghën ghwëmmë. Ma mba'a kë tëkë kwëma nihwëti mbëzli mbë ghwëy kwëtitay, Hyala dë'wë ghën tsa nzë dza naa ghwënamtëñwëy mëhërlë ghwëy ta favë kwëma gëzee va ghaläba ki. <sup>16</sup> Ya war njaaßa nay, kwa kwëma pë ghwëmmë dza lë nëw kwal tsa ghwëmmë tsa, war njasa ghati ghwëmmë va, ka sar pa' të vëghwë tsa. <sup>17</sup> A ngwarmëhira war kwëma mënee pë ghwëy nighë gwanëñwëy, a ghwëy mëni tsëgha. Ghëyëy, kwal na sava citëpë ghëy a mëndi nëw. Ava va tsëgha kiy, nighëm njasa dza mbëzliy nëwti kwal tsa va, a ghwëy nëw sëëbë shi ki. <sup>18</sup> E gëzëñwëyëy, dëñ na nihwëti mbëzliy mënishë mbë nzëy tsa shi ka ka jaka lë Yesöw, kala zlëba ma Kwëma mëti ci va vëgha tsëm ghëshi. Kwëma vay, mbëradzëra nzee mbë gëzëñwëy, ë zhinee gëzëñwëy sana difa, lë wahë kwa mësee. <sup>19</sup> Ma gëla mbëzli tsëgha ni vay, war hwër tsa shi na na shi Hyala sënata ghëshi. War ni ha'wë ha'wë ni va shiy na ni gargarë ghëshi ta mënishë. Mba'a ghëshi kësli mbë ghën mbë

**3:9** 3:9 Rm 1:17 **3:10** 3:10-11Rm 6:8-11; jakëva lë Këristöw mbë ngëra'wë tsa sahwë na: 2Kwër 4:10-11; sënata bërci zhakatiy Këristöw mbë mëti li: SlëniKY 4:2; Rm 5:17 **3:12** 3:12 1Tim 6:12; 2Tim 4:7; Ebr 12:1 **3:14** 3:14 1Kwër 9:24-25 **3:16** 3:16 Gal 6:15-16 **3:17** 3:17 1Kwër 4:16; 1Pi 5:3 **3:18** 3:18 1Kwër 1:23; Gal 6:12 **3:19** 3:19 Rm 16:18

zəzə war dzəkən shi tə hidfi gwa'a tsəgha. Kwa kərkə kwəma niva mbəzliyi, ra'i dza Hyalaa zamti piy tsa shi. <sup>20</sup> Ma ta na tsa ghwəmmə ghən, ghwəmmə shiy nəw kwal Hyala kiy, məba mə ghwəmə na na ghwəmmə dəlagwa səəkə ghwəmmə mbə. Nana kiy, war səəkə tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, ghəci Ndə mbəlimmə na sa ndəghə ghwəmmə. Səəkə mə ghwəmə dza naa səəkə ta bəmmə. <sup>21</sup> Sa dza naa səəkəyəy, ta zhəghantəmmə vəgha ghwəmmə na daw bərci na, kama vəri ti dza na nja na ci va vəgha, lə bama ti. Lə bərci ci va tədanakən na kaa shiy gwa'a gwa'a ta danci fəti ghəshi dza naa zhəghantəmmə.

#### 4

*Kwa kərnī bəni kwəma Pəl kaa ka Filipø*

<sup>1</sup> A ngwarməhira ditee ni tərəjw ni, garəjwəyəm lə bərci mbə jakəva tsa ghwəy lə Ndə sləkəpə. Tə ghwəy vəshi nəfə tsee. Nja zhəmə kwəmavee mbə slənee nza ghwəy. Tərəjw mawtee dza ta nighətəjwəy. <sup>2</sup> Ghwəy kiy, kar Evəwdi lə Shintishəy, ə cə'wəjwəy ya, titihwəm, sləkətim kwəma kwa jipə ghwəy, mba'a ghwəy mənijwəy mbəzli kwətij mbə nəw Ndə sləkəpə. <sup>3</sup> Gha kwərakwə kiy ntsee tsa slar tsa nza ghəy li mbə sləni kwətij nay, ə cə'wəjəe, a gha kəəti mi'i va, ta mbə ghəshiy sləkashi. Ma mi'i vay, tərəjw səəkə ghəshi mbə jihəva ta ghəra sləni kwasəbee mbə gəzəpə Yəwən kwəma wəzə na bakanashi. A mi'i va kəətəhwəra mbə sləni va ghəshi lə kar Kələmanj, mba'a nihwəti

məcərahiy ghərahwə sləni kwasəbee. Ghəshi gwanashiy, tsasli tsasli na slənəfemer shi kwa zliya nza slənəfemer mbəzliyi dzaa kwəmavə piy tsa kədi ma.

<sup>4</sup> A ngwarməhira, vəshi pə ghwəy vəshi ya hwəmba, tə mbərkə jakəva tsa ghwəy lə Ndə sləkəpə. Ə zhinee gəzarjwəy difa, vəshim. <sup>5</sup> Wəzə kə nəfə tsa ghwəy kwa jipə mbəzli gwanashi, ndal tərmbə Ndə sləkəpə ta zhəghəva zhikəw. <sup>6</sup> Ka kəslimbə ghən ghwəy mbə zəzə dzəkən kwəma ya namaba ma. Ya mbə namaba kwəmay, gəzantam ghəzli kən ghwəy kaa Hyala, ka mbazlanta miy mbə cə'wə ghwəy. Mbə cə'wə ghwəy vay, kala mananta 'wəsa pə ghwəy. <sup>7</sup> Ma nza zərkə tsa Hyala ndəghwətəjwəy məhərlihi ghwəy lə nifer ghwəy mbə jakəva tsa ghwəy lə Yesəw \*Kəristəw. Zərkə tsa Hyala vay aa tarəti zəzə kwəma ndə ngəri gwanata.

<sup>8</sup> Naa tərmbə kiy ngwarməhiray, ə pə ghwəy fə ghən ta ni gaga ni shiy, ni gar fal ni məndi. Shiy nja shi katarj ni, ni ha'wə məndi ti shi, mba'a shi slar ni, lə shiy kama ha'wə ha'wə ni, lə shi wəzə ni mbə nəfə, mba'a shiy təbanshi kaa mbəzli gwa'a. Shi va gwanashiy, ti shi pə ghwəy fə ghən. <sup>9</sup> Shi banavəjwəy ya lə shi kəsəvə ghwəy mbə shiy, mənishim kwaakwa. Ma kwəmaa niy favə ghwəy yən mbə gəzə, lə shiy niy nara ghwəy mbə mənii, tsəgha pə ghwəy mənishi. Ma nza Hyalaa bəmmə zərkə nzəyta lə ghwəy gwa'a.

*Pəl mananshi 'wəsa kaa mbəzli ka Filipø ta vəli vəlanati ghəshi*

**3:20** 3:20 Ef 2:6; Ebr 13:14 **3:21** 3:21 Rm 8:29; 1Kwər 15:25, 28, 43-53; Kwəl 3:4 **4:1** 4:1 1Tes 2:19-20 **4:3** 4:3 SləniKY 3:5 **4:4** 4:4 2:18 **4:5** 4:5 1:10; Rm 13:11-12; 1Kwər 16:22; Ebr 10:25; Zhk 5:8; 1Tes 5:1-2 **4:6** 4:6 Cem 37:5; Mt 6:25; 1Pi 5:7 **4:7** 4:7 Zhj 14:27; Kwəl 3:15 **4:8** 4:8 Rm 12:17-18 **4:9** 4:9 3:17; 1Kwər 13:11

<sup>10</sup> A ngwarmöhira, mbëradzënjwëvay, a Hyala nay, ta tëfëtënjwë nza ghwëy mbë zhiniy di këtira, kalaa kwëmavë kwal ghwëy. Nana kiy, tërënjw vëshirëe mbë slën tsa Ndë slëkëpë, sa nzana mba'a ghwëy zhiniy këtitëra va ndërma kënee. <sup>11</sup> Sa gëzee kwëma va tsëghay, va sa nzee mbë ndërma naw. Ta na tsee ghënëy, e sënabëra mbë nzëy tsee, nza shiy vëya, lë kama ghëshi vëyay, war mbë vëshi nzee. <sup>12</sup> E sënay nzëy mbë ndërma, e sënay nzëy të ngwafa'a. Gwa'a bënivee së'wa kwëma mbë nzëy tsee, ya kwëmaba, ya mbë namaba kwëma nzë. Ya ngësli ngësli nzee, ya lë mara nzee, ya ðanjshi na shiy vëya, ya daw na shiy vëya. Mbë shi va gwanashiy, war mbë vëshi nzee. <sup>13</sup> E mbay së'wati ya namafa kwëma gwa'a, sa nzana mbë këtira \*Këristëw lë bërci ci. <sup>14</sup> Ya tsëgha nzë kiy, wëzë mënti ghwëy sa këtitëra ghwëy tsa mbë ngëra'wë tsee.

<sup>15</sup> Ghwëy ghwëy mbëzli mbë mëlmë Filipë kiy, a ghwëy sënay, ghala pëtsaa gha ghëy gëzë Yëwën kwëma wëzë na mbë ghwëy, saa niy kafëe ta dzara mbë hidi ka Masedëwanëy, nihwëti mbëzliy nëw Yesëw tifa, mba'a ghëshi niy ndara shiy, kala war ghwëyëw. War ghwëy kwëtijwëy na shiy niy jakënjwëy lë ya, ta këtiva ghwëmmë lë ghwëy kwa jipë ghwëmmë, mbë këtijwëyëe, mbë këtira ghwëy kwërakwë. <sup>16</sup> Yën ghwëlara mbë mëlmë ka Tesalënikë dibay, ðanj sëða niy vëlëghëra ghwëy shiy, ta këtira. <sup>17</sup> Ya tsëgha gëzee kwëma vay, ëntaa ghwëy dzaa zhëghëti, njasa nzana war shiy shi palee va ghwëy ma. Æ dëe ghwëy sënay, wëzë hwër tsa mëntëra ghwëy

miy dza na të mbërkë ci, pë ghwëy. <sup>18</sup> Æ gëzënjwëy ya, ma shi ghwënëy ghwëy va Epafëraditë ta vëlrashiy, cëkë' kwëmavëshee. Shi vay, a ghëshi tëhamti ghëzliy nza kënee, pa' ka tërmbë shiy ðanj. Ma vëli vëlitëra ghwëy vay, tërënjw tëbanati na kaa Hyala, sa nzanay, ghala mbë lë shi wëzë ni va ka mëndiy bëvë ta ta Hyala li shiw. <sup>19</sup> Hyala ghërantee na slëniy, vë na shiy gwëramti gwa'a gwa'a, kala kërkvëa ma. Gwa'a dza naa ndanjwëy ni daw ni shiy va ghwëy, mbë jakëva tsa ghwëy lë Yesëw Këristëw. <sup>20</sup> War kaa Hyala, Dëmmë tsa më ghwëmmë kë dikë ya pa' hwëmba. \*Amin!

*Kwa këni sëkwëva*

<sup>21</sup> A ngwarmöhira, ava tsëgha kërëy gëzë kwëmee kaa ngënjwëy. Sëkwëtëram mbëzli Hyala mbë slën tsa Yesëw \*Këristëw gwanashi të mëlmë ghwëy. Mbë sëkwënjwëy na ngwarmöhira tikë vëghëe gwa'a kwërakwë. <sup>22</sup> Mbë sëkwënjwëy na mbëzli Hyala tikë mbë mëlmë nzee na gwanashi. Kwatama mbëzli këghi tsa mazë tsaa slëkë hidi ka \*Rëm gwanashiy, tërënjw sëkwënjwëy ghëshi. <sup>23</sup> Mëntënjwëy wëzë hwër tsa ci Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw gwananjwëy. Tifa kërëyëe, nza ghwëy nza ki.

**Zliya tsasli Pəl kaa  
ka  
Kwələsə  
Kwəma dza  
ghwəmməə gha  
sənataa dzəkən  
zliya na**

Ma ghala pətsa tsasli Pəl zliya nay, danɓa mbəzliy ni, ghəci kwa fərshina mbə məlmə ka Efesə na, kala tsəgha na mbə məlmə Shezare, aw na mbə məlmə Rəm, kə ghəshi. Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə ka Kwələsə tsasli Pəl zliya na. Ma məlmə ka Kwələsə vay, tə hidfi ka Azəy na, ndəkwə ndəkwə vəgha məlmə ka Efesə. Epafərasə ntsa mbə məlmə shi niy gha naa gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli mbə məlmə Kwələsə va. Ma sa gəzanshi Epafərasə na, mba'a mbəzli dan zhəghəti nefer shi ta nəw Yesəw Kəristəw. Ava tsəgha ghatəvashi mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Kwələsə va ki. Ma na Pəl də'wə ghən tsa ciy, səəkə ghəshi kwəmay lə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə vaw (vəh 1:7 lə 4:12).

Ma Pəl kwa fərshina kiy, mba'a Epafərasə tsa va niy tsəhəy və ta gəzanci shiy kəsashi mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Kwələsə. Mba'a gəzanci njasa səəkəshi nihwəti mbəzli ta ngədishi lə bəni nihwəti shiy dzəkən kwəma jijih. Ma kə ghəshiy: War nəw kwəma Yesəw gwa'a tsəghay, ka nzana mək ta mbəliti ndəw, ə kə məndiy nəw nahwəti kwəma jiji, ka slanti fə'yasa, zhini ka santa ngəra'wə kaa vəgha, kə ghəshi. Zhini ma kə ghəshi na, ə kə ndəw ndəghwə ghən tsa ci va zəmə shi mahalakə ni lə va sa shi mahalakə ni, mba'a nihwəti shiy diba, kə

ghəshi. Ma sa favə Pəl kwəma va ki na, na tsaslanaghəshi na zliya na ki.

*Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1:1-14 Pəl səkwə ka Kwələsə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta kwəma shi.

Vəh 1:15-23 Pəl gəzə kaa ka Kwələsə njasa nza Yesəw ka ntsaa tajamti shi ngati Hyala, mə ghwəmə lə tə hidfi gwa'a. Zhini ghəci dikə tsa mbəzliy nəw gwanashi.

Vəh 2:4-25 Pəl makə ka Kwələsə va zləbba kwəma mbəzliy bananshi shi gəmgəm ni va.

Vəh 3 pa' tə vəh 4:1-6 Pəl bananshi kwəma kaa ka Kwələsə dzəkən nzəy tsa 'war'war tsa, lə dzəkən nzəy kwa jipə shi, lə dzəkən nzəy kəy ghyeghyer shi, mba'a nzəy lə mbəzliy nəw ma Yesəw.

Vəh 4:7-18 Kwa kərnə gəzə kwəma, mba'a səkwəva.

*Pəl səkwə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Kwələsə*

<sup>1</sup> Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa təravə Hyala ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw \*Kəristəw, ghəy lə zəməmmə Timəte tsasliŋwəy na. <sup>2</sup> Kaa ngəŋwəy ghwəy mbəzli Hyala mbə məlmə ka Kwələsə, ng-warməhinəy mbə nəw Kəristəw lə nəfə kwətiŋ. A səkwəŋwəy ghəy, məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, mba'a ndanəwəy zərəkə mbə nzəy tsa ghwəy.

*Pəl mananta 'wəsa kaa Hyala, ta ka Kwələsə*

<sup>3</sup> Ya hwəmba cə'wə ghəy Hyala, Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw \*Kəristəwəy, mbə mananta 'wəsa ka ghəy nza tə ghwəy. <sup>4</sup> Sa



nzanay, a ghəy favə njasa banavə ghwəy nefer ghwəy kaa Yesəw Kəristəw, lə njasa dī ghwəy nihwəti mbəzli Hyala dība. <sup>5</sup> Sa mənī ghwəy va tsəghay, sa nzana mba'a ghwəy fəy ghən tsa ghwəy gəzlinə ta shi mə ghwəmə gwəmati Hyala ta bəpəshi na. Ma tə kwatanjata, ghala pətsa tsəhə Kwəma Wəzə na va katan na va ghwəy, a mənī niy gəzanjwəy kwəmaa dzəkən shi fəy Hyala ta bəpəshi. <sup>6</sup> Ava tsəgha pəlivərivata Kwəma wəzə na vaa dzəmbə mbəzli tə hidī gwa'a gwa'a ki. Ya kwəmafa na, mba'a mbəzli zhəghəti məhərli shiy banavə nefer shi kaa Yesəw. Tsəgha na va ghwəy kwərakwə ki. Ya ghala pətsaa gha ghwəy vaa favə kwəmaa dzəkən wəzə hwər tsa Hyala mba'a ghwəy sənay katan tsa ci, ya pa' ndatsəy, mbə ghəra sləni na kwəma va mbə nefer ghwəy. <sup>7</sup> Epafərasə banavənjwəy na Kwəma Wəzə na va. Madiganjəy tsa tərənjw tsa na. Ka ghəra sləni Yesəw Kəristəw nza ghəy li. Ghəciy, lə nəfə kwətīnj ghəra na sləni Yesəw Kəristəw mbə ghwəy. <sup>8</sup> Ava ghəci gəzanjəy na njasa kəətitənjwəy \*Safə tsa Hyala dəwdəw tsa, ta dī nihwəti mbəzli.

<sup>9</sup> Va tsəgha ki, sa favə ghəy kwəmaa dzəkən ghwəy, mbə cə'wə Hyala nza ghəy tə ghwəy vici va vici va. Ma mbə cə'wə ghəy na, ka cə'wə Hyala a ghənzə mbəə cīnjwəy shi dī na ghwəy mananta, mba'a ndanjwəy sənata kwəma, ka sənashi ni wəzə ni shiy kwa kwal tsa nza lə bərci Safə tsa nza dəwdəw tsa. <sup>10</sup> Ghalaba kiy, ma nza ghwəy mbay dza kwa kwal tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw njasa

dza naa təbanci. Ya hwəmba na, ka mənī shi dza naa dī. Ka mənī shi wəzə ni ghəngħən ghəngħən. Ka mətəhə sənata kwəma Hyala kwa kwəma kwa kwəma. <sup>11</sup> Mbə cə'wə ka ghəy nza va Hyala, a ghənzə ndanjwəy bərci dza kwa bəla gwanata lə bərci mbə shəndəkə tsa nza, nza ghwəy mbəə sə'wa kwəma gwanata, ka jihəva pa' tə kwa kərnī. <sup>12</sup> 'Wəsa pə ghwəy mananta kaa Dəmmə Hyala lə vəshi. Sa nzana mba'a ghwənantənjwəy kwal ta kwəmavə na ghwəy bəla ghwəy mbə shi wəzə ni fəy na tə pətsa wan tsa mə ghwəmə, kaa ni nza mbəzli. <sup>13</sup> Tsəgha na, aa zləghwəkəvərimmə mbə dəvə \*ndə jaka tsaa kəsətəmmə lə bərci mbə kwəslī, dza na mba'a fambəmmə mbə dəvə zəghwə nza dī na, nza ghəci mbəə sləkəmmə. <sup>14</sup> Tə mbərkə zəghwə nza mbəərkəmmə Hyala va ndə jaka, mba'a pəlatəmmə kwəma ghwəmmə jikir na.

#### *Gəzə kwəmaa dzəkən Yesəw Kəristəw*

<sup>15</sup> A ghwəy sənay kiy ngwarməhiray, ndə tība mba'a mbay nata Hyala lə mətəse ciw. Ma \*Kəristəw tsa nay mbəzli va lə mətəse shiy, nja Hyala də'wə ghən tsa nza na. Ghəci na Məkəji kən shi ngati Hyala gwa'a gwa'a! <sup>16</sup> Sa nzanay, lə Yesəw də'wə ghən tsa ci ngati Hyala ya nimaba shiy gwa'a gwa'a. Shi mə ghwəmə lə ni tə hidī shiy gwa'a. Shi mbay mətəse ndəə nashi, lə ni mbashi ma naa nashi gwa'a. Lə Yesəw tsa va ngati Hyala shi nza bərci və shi dikə dikə ni mə ghwəmə, mba'a shiy sləkəpə, mba'a hyeler, mba'a nihwəti shi ka bərci gwa'a.

**1:5** 1:5 1Pi 1:3-4; Ef 1:13 **1:6** 1:6 SləniKY 2:41; Rm 1:13; 1Tim 3:16 **1:7** 1:7 Epafərasə: 4:12; Flm 23 **1:8** 1:8 1Kwər 8:1 **1:9** 1:9-10 Ef 1:17; Flp 1:9 **1:10** 1:10 Ef 4:1; 2:10; Flp 1:27 **1:11** 1:11-12 Rm 5:2; Ef 1:18 **1:13** 1:13-14 Zhj 5:18; Lk 22:53; SləniKY 26:18; Ef 1:6, 7, 21; 2:2; 6:12 **1:15** 1:15 Zhj 1:18; 2Kwər 4:4; 1Tim 6:16; Ebr 1:3 **1:16** 1:16 1:13; Zhj 1:3, 19; 1Kwər 8:6; Ebr 1:2

Lə Zəghwə nʒə va ngati Hyala shi va gwanashi. Dza na mba'a zlashi mbə dəvə ci, ka shi ci! 17 Hyala ghwəla ta nga hidiy, tība niy nza Yesəw ghala ndimndim. Ava tə mbərkə bərci ci nza shi mən̄ti Hyala ghwəlashi sana. 18 Ghəci na ghən tsa mbəzliy nəw. Ghəci 'wamshi na kwal, mbəzliy nəwəy, nja vəgha ci na ghəshi. Tə mbərkə ci kwəməvə mbəzli yəwən piy. Ghəci na Məkaji tsa Hyala. Ghəci gha Hyalaa zhanakati mbə mbəzliy bəkwəshi. Di naa gəzəy, ghəci na Məkaji tsa kən shiy gwa'a gwa'a. 19 Tsəgha dī Hyala ta mbə ghən tsa nʒə cikəvərivay ya mbə nimaba shi mən̄i Zəghwə nʒə gwa'a. 20 A Hyala mawti sləka kwəma ta jakəva lə shi ngati na gwanashi, dza kwa Zəghwə nʒə. Ma nana kiy, a zərkə kwa jipə nʒə lə mbəzli. Ghala mət̄i Zəghwə nʒə va vəgha tsəm, ka shikəshi miymiy ci tsahwəy zərkə tsa vaa dzəghwa jipə nʒə lə shi mə ghwəmə, mba'a shi tə hidī. 21 Ghwəy kwərakwə kiy ngwarməhiray, kwatəna na, mbəzli tihə tihə ni, ka pa jaka niy nza ghwəy lə Hyala, va \*kwəma jikir naa niy təkə ghwəy mbə nefer ghwəy. Dzəghwa tsəgha sləni ghəra ghwəy niy nza. 22 Nana kiy, a Hyala ghwən̄ikə Zəghwə nʒə, mba'a mən̄iy ka ndə ngəri, ta mət̄i. Lə mət̄i ci va sləkamti Hyala kwəma kwa jipə ghwəy li nana. Ma mən̄ti Hyala kwəma va tsəghay, ta mbə ghwəy nza ka mbəzli d'ewdew ni kwa kwəma nʒə, kala kwəma rəda rəda na dzar kwa ghwəy, kala kama mən̄di gar ndəwəy

fəti! 23 Nanzə kiy, ə pə ghwəy garəwəy lə bərci tə kwəma Yesəw va banavə ghwəy nefer ghwəy. Mba'a ghwəy kəsəvə wəzə wəzə njasa banavəwəy mən̄di. Əntaa ghwəy taa zlata nahwəti təkə kwəmaa səkə ta tsəkəwamti na fəy ghwəy va ghən tsa ghwəy gəzliŋə ti ma. Kwəmaa favə ghwəy va ghala pətsaa gəzəwəy mən̄di kwəma Yesəw Wəzə nay, ghənzə na Yəwən kwəma wəzə na gəzəncim kaa ya tsamafa ndə ci tə hidī gwa'a. Yənəy, a Hyala təravəda ta gəzə kwəma va kaa mbəzli.

*Sləni banavə Hyala kaa Pəl ta ghəra mbə mbəzliy nəw Yesəw*

24 Sənzənvay, mbə vəshi nzee lə ngəra'wə tsa see tə ghwəy. Ma ngəra'wə tsa see tsa tə ghwəy kiy, ə kərnayee ngəra'wə tsaa niy tərə mbə sa sahəwə \*Kəristəw va ta mbəzliy nəw va mən̄ishi ka vəgha ci. 25 Mba'ee mən̄ira ka ndə ghəra sləni mbə mbəzliy nəw Yesəw. Ava tsəgha na sləni ndara Hyala ta mən̄i mbə ghwəy. Ma dī na gəzəy, ə ghwənara na ta gəzə kwəma nʒə kwa pətsa kəray na kaa mbəzli tə hidī gwanashi. 26 Kwatənatay mbəmbə niy nza kwəma zəzəti Hyala va ta mən̄i, kala sənata mbəzli. Ma dzəghwa na nana ki na, mba'a cikəvəriy dzəti ngwəla kaa mbəzli nʒə ta mbə ghəshiy sənata. 27 Sa nzanay, ə niy dī Hyala canatishi njasa nza shəndəkə tə kwəma nʒə va niy ghwəbəy na tərəw tsa ci, ta \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ma zəzə kwəma ghwəbəy Hyala va niy nʒay, ghənzə na Yesəw Kəristəw tsa mbə nefer ghwəy va sənənvə. Tə mbərkə Kəristəw

**1:17** 1:17 Zhj 1:1; 8:58 **1:18** 1:18 ghəci na ghən tsa mbəzliy nəw: 2:19; 3:15; Ef 1:22-23; ghəci na məkaji tsa kən shiy gwanashi: SləniKY 4:2; 26:23; 1Kwər 15:20; ShiZhj 1:5 **1:19** 1:19 2:9-10; Zhj 1:16; Ef 1:23 **1:20** 1:20 Rm 3:25-26; Ef 1:9-10, 21; 2:13-16 **1:21** 1:21-22 Rm 5:10; Ef 2:12-13; 5:27 **1:23** 1:23 2:7; Ef 3:17; 1Tim 3:16; Ebr 3:6 **1:24** 1:24 2Kwər 1:5; 11:23-29; Ef 3:13 **1:25** 1:25 Ef 3:1-3 **1:26** 1:26-27 2:2; 4:4; Ef 3:6 **1:27** 1:27 shəndəkə: 3:4; Rm 5:2; Ef 1:18 **1:28** 1:28 Ef 4:13

tsa va fəy ghwəy ghən tsa ghwəy gəzlinə ta nza li tə pətsa nza shəndəkə tsa Hyala. <sup>28</sup> Kwəma Kəristəw tsa va na sa gəzə ghəy kaa mbəzli gwanashi ki. Dzəghwa ghəy ka gəzanshi, ka bananshi shiy lə məhərli wəzə, ta mbə nza ya wa ntsaa jakəy lə Yesəw Kəristəw na, mba'a mənuy ka ntsaa təhəy kwa kwəma Hyala. <sup>29</sup> Ava va tsəgha ghəree sləni va, ka mbəz, lə bərqi ndara Yesəw Kəristəw va ghəra sləni tərənw na mbə ya.

## 2

<sup>1</sup> Sanay, e dī ghwəy sənata njasa nza caslakə tsa sləni nzee mbə ghəra nzə tə ghwəy, ghwəy mbəzli ka Kwələsə lə ka Lawədishe, lə ta nihwəti mbəzli dānān, shiy sənara ma di. <sup>2</sup> Ma sləni tsəvee va mbə ghəra nzə tsəghay, ta mbə ghwəy nza lə bərqi mbə nefer ghwəy gwanəwəy, ta jakəti ghən tsa ghəwəy ka dīva ghwəy kwa jipə ghwəy. E dī ghwəy kwəmavə məhərliy sənata kwəma Hyala wəzə wəzə tərənw, ta mbə ghwəy sənata kwəmaa niy ghwəbəy Hyala va. Kwəmaa niy ghwəbəy na vay, ghənzə na Kəristəw də'wə ghən tsa ci. <sup>3</sup> Kəristəw tsa vay, mbə mbələyvata sənata kwəma wəzə na lə məhərli wəzə na. Ghəci kətimmə na, ta sənata zəzə kwəma Hyala gwa'a. Ya wa shi dī ndə sənashiy dzəkən Hyalay, aa taa kəsashi və. Ma shi vay, shiy gwəramti wəzə na ghəshi.

<sup>4</sup> Sa wana gəzənwəy ya kwəma va tsəghay, vantaa tsahwəti ndə dzaa ghavəe ngədfəhwənwəy lə tsəhwəli ci, va nəw kwal Hyala. <sup>5</sup> Ya tsəgha nzee kərakə lə ghwəy sənənwəy, tə pətsa kwətij tsa

na məhərli ghwəmmə. Lə vəshi nzee mbə nəfə tsee tərənw, sa nzana mba'ee favə njasa ghəra ghwəy sləni ghwəy lə kwal, zhini mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy wəzə wəzə kaa Yesəw Kəristəw.

*A ghwəmmə kwəmavə piy tsa 'war'war tsa mbə Yesəw \*Kəristəw*

<sup>6</sup> Njana nzana mba'a ghwəy zləbavə Yesəw Kəristəw, ka Ntsaa sləkənwəyəy, jakəjakə pə ghwəy li mbə nzəy tsa ghwəy.

<sup>7</sup> Garənwəyəm lə bərqi tə Yesəw tsa va, njasa ka fə vaa tsəhə hililinə nzəe dzəmbə hidī tədfəm ta garə ti shi. Banavəm piy tsa ghwəy kaa Yesəw Kəristəw mbə nzəy tsa ghwəy gwanay. Mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy kaa ngəci, njasa niy banavənwəy mbəzliy bəninwəy kwəma Hyala va. Ka mananta 'wəsa tərənw ya hwəmba kaa Hyala.

<sup>8</sup> A ngwarmərə, mənī tə ghwəy məhərli wəzə, vantaa tsahwəti ndə dzaa ngədfənwəy lə papala sənashi nihwəti kwemer, kwemer dzərvə dzərvə ni, kala ghən ti shi. Ma kwemer shi vay, kwəma jijihishi na, zhini kwemer va dībay, ta mbəreketi, lə kihə hyeler na ghəshi. Dzar kwa Kəristəw səəkə ghəshiw. <sup>9</sup> Əntaa ghwəy dzaa zləba kwəma shi ma, A na ni Hyala shiy gwanashiy, mbə vəgha Yesəw Kəristəw na ghəshi. <sup>10</sup> Səvəri mbə jakəva tsa ghwəy lə Yesəw Kəristəw tsa va kiy, a ghwəy kwəmavə shiy gwanashi, cesl cesli. Yesəw Kəristəw sləkə na shi nza bərqi və shi, lə hyeler tə hidī gwa'a.

<sup>11</sup> Kwatanay, a Hyala niy gəzanshi kaa \*ka Zhəwifə ta \*sla fə'yasa, nza mbəzli mbəe sənashi, mbəzli nzə na ghəshi, kə mənđi.

Ma ghwəy ghwəy shiy jakəŋwəy va lə Yesəw Kəristəwəy, aa manati shiy tə ghwəy kwərakwə, nza ghwəy mbəə sənay, mbəzli nzə nza ghəy, pə ghwəy. Lə dəvə ndə ngəri mənti na shi va kiw. Yesəw Kəristəw mənti shi na. Shi mənti na vay, ə mbəlantəŋwəy na səvəri mbə dəvə \*kwəma jikir na, kala məni mazə ghənzəə dzəkən ghwəy ghwəla. <sup>12</sup> Ghala pətsa mənəŋwəy məndi \*bateməy, njasa nzana mba'a məndi laghanəwəy kwa hidfi lə Yesəw na. Njasa zhakatiy Yesəw va mbə mətuy, tsəgha zhakatiŋwəy ghwəy kwərakwə. Sa nzana, mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Hyalaa zhanakati Yesəw va sati mbə mətuy, a bərçi və ta mbay zhanakatəŋwəy kwərakwə. <sup>13</sup> Kwatanəy, nja mbəzliy bəkwəshi niy nighəŋwəy Hyala, va kwəma ghwəy jikir na. Mbəzliy nəw ma Hyala niy nza ghwəy, niy slaslamti fə'yasa ghwəyew. Nana kiy, a Hyala zhanakatəŋwəy mbə məti, a ghwəy kwəmavə piy tsa katan tsa mbə Yesəw Kəristəw. Dzəghwa Hyala mba'a pəlay jikir tsa məni ghwəmmə mbə nəfə tsa nzə gwa'a gwa'a. <sup>14</sup> A ghwəmmə sənay, kwatanəy, a ngwəvə Hyala niy nza kən ghwəmmə, tə sa nəwti ma ghwəmmə \*kwəma pəhəti na. Ma nana kiy, a Hyala bəhwə kwəma ghwəmmə va jikir na, mba'a fakən kən Yesəw Kəristəw ghala danəwati məndi vaa dzəti tsəm tə ghwəmmə. Ava tsəgha banti na fəti kən ghwəmmə ki. <sup>15</sup> Ghala vəghwə tsa məti Yesəw va vəgha tsəməy, a Hyala təfanakən bərçi kaa hyeler lə shi nza bərçi və shi gwa'a. Dza na mba'a pəmətishi kwa

kwəma nzə nja mevivi. Mba'a 'wəshamtishi kwa kwəma mbəzli gwa'a, ka panavəshi ha'wə.

<sup>16</sup> Njana nzana tsəgha ghənzə kiy, əntaa ghwəy taa zləba ndəə sləkəŋwəy ka slanəwəy ngwəvə va shi zəmə ghwəy, ya va shi sa ghwəy ma. Ka zləba ghwəy ndəə slanəwəy ngwəvə ya va makwaghwa yəwən tir, ya va \*vici dəkəva ma. <sup>17</sup> Ma kwəma niva shiy gwanashiy, nja məcakwə shiy dzaa səkəkə fəyshi Hyala tsəgha, ta mbəə canshi kwəma kaa mbəzli. Ma na katan na kwəma di shi vaa canshi kaa mbəzli kiy, ghəci na Yesəw Kəristəw də'wə ghən tsa ci. <sup>18</sup> A nihwəti mbəzli tibay, ə kə ndə zhəghəti ghən tsa ci jəwə, ka sa ngəra'wə kaa vəgha ci, ka tsəfəkwə kwa kwəma ka kwal Hyala, kə ghəshiy ni. Gəla mbəzli vay, əntaa ghwəy zləba ghəshiy bəŋwəy fəti ma. War lə shi nashi ghəshi kwa shiw ka ghəshiy vəshi, Hyala cinəy na shi va kwa shiw, kə ghəshiy ni. War ka kəli ghən tsa shi gəm tsəgha. Ka zəzə war dzəkən shi tikə tə hidfi. <sup>19</sup> Ghəshiy, jakəjakə na ghəshi lə Yesəw Kəristəw ghəci mazə tsa shi ghwəlaw, Yesəwəy, nja ghən na, ma mbəzliy nəwəy, vəgha ci. Mbəzliy jakəshi lə Kəristəwəy, və kwəma ghəshi bərçi. Tə mbərəkə ghəci jakəshi ghəshi lə nəfə kwətəŋ. Ava tsəgha kəli ghəshi dza kwa kwəma kwa kwəma kwa kwal Hyala, njasa dfi Hyala ki. A Kəristəw jakəti mbəzli ci ta mbə ghəciy nza li shi kwətəŋ, njasa ka dəghesler tə vəgha ndə vaa tsəəbəshi ka ndə kwətəŋ lə bəliti.

*Ma ntsaa mətuy lə Kəristəwəy, ka sləkəvə shi tə hidfi ghwəlaw*

<sup>20</sup> A ngwarmərə, a ghwəy sənay kiy, mbəzliy bəkwəshi kwasəbə \*Kəristəw nza ghwəy gwanəwəy. Va tsəgha na kiy, ka mbay hyeler lə mbəreketiy sləkəwəy ghwəlaw. Ya sa nzana tsəgha ghənzə kiy, tawa zhini ghwəy zhəmbəwəy mbə mənī shiy nja mbəzliy sənay ma Yesəw dība kia? Wa shiy mənishi va, zhanəwəy ghwəy zhəmbə nəw kwəma jijihəwəy, dība kia? Tawa zləba ghwəy mēndiy gəzanəwəy gəla shi nə mēndi va. <sup>21</sup> Shi tsa' ni vay, əntaa gha bəshi ma. Əntaa gha dzəghə nini ma. Əntaa gha dapə nini lə dəvə gha dība ma, kə mēndia? <sup>22</sup> Gəla kwəma jijihī vay, dzəkən shiy dzaa kərəshi sa ka mēndiy ghərahwə sləni li shi gəzə ghəshi kwəma. Ndə ngəri zəzəvəshi na ta bənishi kaa mbəzli. <sup>23</sup> Ta na navay, mba'a kə ndəə nighə kwəma va na, nja kwəmaa səəkə mbə sənata kwəma ka naa nza. Sa nzanay, ə gəzə na kaa mbəzli a ghəshi jihəvaa dzəmbə cə'wə Hyala, ka zhəghəti ghən tsa shi jəwə, ka sa ngərə'wə kaa vəgha shi. Shi va gwanashi e gəzanəwəy, ka dza ghəshiy kəətītəwəy ta mbay ghwəy zhini ghən kaa shi jikir ni maw vəgha ndə ngəriw.

### 3

<sup>1</sup> Ghwəy kiy, a ghwəy sənay mbəzli zhanakati Hyala sati mbə məti kwasəbə Yesəw Kəristəw nza ghwəy. Va tsəgha na kiy, ta shi mə ghwəmə pə ghwəy fə ghən. Shi vay, tə pətsa nza Yesəw Kəristəw ghəshi. Məba nzəyəy na tə dəvə kwa bəzəmə Hyala. <sup>2</sup> War dzəkən shi mə ghwəmə pə ghwəy zəzə ya hwəmba. Ka zəzə

ni tə hidī ghwəy ma. <sup>3</sup> A ghwəy sənayəy, mbəzliy bəkwəshi nza ghwəy. Dzəghwa Hyala mba'a mbələyənəwəy piy tsa ghwəy jakə lə Kəristəw. <sup>4</sup> Yesəw Kəristəw na piy tsa ghwəy katanə tsa. Sa ka na zhəkəy, ta səəkə dza ghwəy dza li gwanəwəy kwərakwə lə shəndəkə tsa ci.

*Nzəy tsa kwatəna lə nzəy tsa 'war'war tsa*

<sup>5</sup> Ghənzə tsəgha kiy, kərakə pə ghwəy fəy mənī shi tikə tə hidī ni gəmgəm ni. Mba'a ghəshi mənishi nja shi bəkwə bəkwə ni mbə piy tsa ghwəy. Kərakə pə ghwəy lə ghwərgwəy, lə mənī kwəma rəda rəda na, mba'a mənī shi ha'wə ha'wə ni, lə maw shi gəmgəm ni, mba'a mənī mətse. Sa nzanay, mənī mətse ta shiyəy, ghala mbə lə ta mbəriw. <sup>6</sup> Tə mbərəkə shi gəmgəm ni va gwanashi məmənī mbəzli dza Hyalaa bəkən nəfə kən mbəzliy dī ma fəti ta kwəma nzə va ki. <sup>7</sup> Kwatəna kiy, tsəgha niy nza ghwəy nja mbəzli va kwərakwə ki. Kwəma jikir na mbə vəgha ghwəy niy sləkəwəy na.

<sup>8</sup> Nana kiy, zlashim shi jikir ni va, ka sati nəfə tsa ghwəy ma, ka bə nəfə ghwəy dzəkən mbəzli ma, ka mənī ndərəm ghwəy ma, ka tsəərə mbəzli ghwəy ma, ka gəzə kwəma ha'wə ha'wə na ghwəy səkwa tə miy tsa ghwəy ma. <sup>9</sup> Ka slasla dzərvə ghwəy kaa ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy ma. Sa nzanay, a ghwəy zlay nzəy tsa ghwəy niy nzəy ghwəy kwatəna, lə shiy niy mənī ghwəy gwa'a. <sup>10</sup> A ghwəy kwəməvə nzəy tsa 'war'war tsa nana, Hyala ndanəwəy na. Ma nzəy tsa 'war'war tsa vay, Hyala

**2:21** 2:21-22 Ezay 29:13; Mt 15:9; 1Tim 4:3; Ebr 13:9 **3:1** 3:1 2:12; Ef 1:20 **3:2** 3:2 Mt 6:33 **3:3** 3:3 Rm 6:4; 2Kwər 5:14 **3:4** 3:4 Gal 2:20; Flp 1:21; shəndəkə: 1:27; Flp 3:21; 1Kwər 15:43; 1Zhj 3:2 **3:5** 3:5-8 Gal 5:19-21 **3:5** 3:5 Rm 6:6, 11; Gal 5:24; Ef 4:19; 5:3 **3:6** 3:6 Ef 5:6 **3:7** 3:7 Rm 1:18; Ef 5:8 **3:8** 3:8 Ef 4:29; 5:4 **3:9** 3:9 Ef 4:22, 25 **3:10** 3:10 Ghava 1:26-27; Ef 4:24

ka naa gwəma njasa səəmə vici, nza ghwəy mbəə nza nja ghənzə, ghənzə saa ngati nzəy tsa 'war'war tsa va, zhini mba'a ghwəy sənata wəzə wəzə.

<sup>11</sup> Ava va tsəgha nzana nana kiy, shiy tibaa tihəvəri \*ka Zhəwifə lə \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifəw. Shiy tibaa tihəvəri mbəzliy \*slanti fə'yasa lə mbəzliy slanti maw. Ya mbəzliy tsəhwəlishi ma, lə niy mənəi kwəma nja mbəzli mbəradzəy, shiy tibaa tihəvəri shiw. Ya mbəzli pa'pa ni, lə ni ya ya niy, shiy tibaa tihəvəri shiw. War \*Kəristəw kwətəy na ntsa dikə tsa kən shi. Ghəci sa mbə nefer ni ci mbəzli gwanashi. <sup>12</sup> Mbəzli Hyala nza ghwəy, sa tsəhavənjwəy na, tə sa dītənjwəy na. Ghənzə tsəgha kiy, mənənjwəyəm ka mbəzliy zhəhwər ta nihwəti mbəzli. Ka mənəi wəzə kaa mbəzli, ka kəli ghən tsa ghwəy ghwəy ma, wəzə kə hwər tsa ghwəy, ə pə ghwəy sə'wa kwəma. <sup>13</sup> Sə'wa pə ghwəy sə'wa kwəma kwa jipə ghwəy. Mba'a kə ndə məntənjwəy kwəmay, pəlayəm mbə nəfə tsa ghwəy. Ya hwəmbay, pəlatam kwəma mbə nefer ghwəy kwa jipə ghwəy, njasa pəlatənjwəy Ndə sləkəpə va na ghwəy mbə nəfə ci kwərakwə. <sup>14</sup> Dzəkən shi va gwanashi kiy, mətəsakənəm dī, sa nzanay, dī na saa dzaa jakətənjwəy ka mbəzli kwətənj. <sup>15</sup> Zlayəm kwal kaa zərkə tsa ndənjwəy Yesəw Kəristəw va a ghəci nighəə dzəkən nefer ghwəy. Sa nzanay, ta nza ghwəy ka ndə kwətənj harvənjwəy Hyala gwanənjwəy, lə ta mbəə nza mbə zərkə tsa va. War 'wəsa pə ghwəy mananta ya hwəmba. <sup>16</sup> Zlatanavəm kwal kaa kwəma Kəristəw a ghənzə təhayənjwəy nefer ghwəy tərənjw.

Bənim kwəma Hyala kwa jipə ghwəy, gəzəm kwəma kaa ghən tsa ghwəy, lə sənata kwəma mbə wəzə, lə məhərli wəzə na. Manantam 'wəsa kaa Hyala kwa cəm, lə nefer ghwəy gwanashi. Ka fal slən tsa nzə lə cemer kwa Zliya Hyala, ka ndəgha waza, ka fal lə cemer dza Safə tsa nzə dəwdəw tsaa cinwəy. <sup>17</sup> Ya wa kwəma mənəi ghwəy, lə na gəzə ghwəy gwa'ay, lə slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw kə taa nza. Manantam 'wəsa kaa Dəmmə Hyala mə ghwəmə lə slən tsa ci dība.

*Njasa dza nzəy tsa mbəzliy nəw Hyala təbə kwa jipə shi*

<sup>18</sup> Favə tə ghwəy, ghwəy ghwəy mi'iy, dīm fəti va zhər ghwəy njasa təbə mi'iy jakəshi lə Ndə sləkəmmə mənəi.

<sup>19</sup> Ghwəy ghwəy zhər dībay, dī pə ghwəy dī mi'i ghwəy wəzə. Əntaa ghwəy nza ghyanakə mbə nzəy tsa ghwəy li shi ma.

<sup>20</sup> Ghwəy ghwəy ndərazhi bay, fam kwəma, ya namaba va mətəkwəkwər ghwəy. Ava kwəma dī Ntsaa sləkəmmə ghwəy mənəi.

<sup>21</sup> Ghwəy ghwəy didihi bay, əntaa ghwəy dzaa bə nefer ndərazhi ghwəy sati ma. Vantaa vəgha shi dzaa mətita mbə kwəma dza ghəshiy mənəi.

<sup>22</sup> Ghwəy ghwəy mevivi dībay, dī pə ghwəy dənshi fəti kaa mbəzliy sləkənjwəy ya mbə namaba slənəi gwa'a. Əntaa ghwəy dzaa jihəva ta ghəra slənəi war ghala pətsa ka ghəshiy nza tība, ta mbə ghəshiy falənjwəy gwa'a tsəgha ma. Ə pə ghwəy mənəi slənəi ghwəy lə nəfə kwətənj. Sa nzanay, va Ntsaa sləkəmmə hazlənəi ghwəy. <sup>23</sup> Ya wa slənəi ghəra ndəy, lə nəfə kwətənj kəə

ghəra. Njasa nzana kaa Ndə sləkəmmə Yesəw ghəci ghəra. Ka ghəra ghəci njasa nzana kaa ndə ngəri ma. <sup>24</sup> A ghwəy sənay kiy, Yesəw Ntsaa sləkəmmə də'wə ghən tsa ci dza naa wəjwəy zhəmə ghwəy. Shi wəzə ni fənəy na mə ghwəmə kaa mbəzli ci dza naa bəjwəy. Kaa Yesəw \*Kəristəw ghəci dikə tsa ghwəy ghəra ghwəy sləni va. <sup>25</sup> Ma ntsaa dzaa mən̄ti \*kwəma jikir na naci kiy, ta kwəməvə zhəmə jikir tsa mən̄ti na va dza na. Ka dza Hyalaa təra ghalaa dzəghwa mbəzli mbə sla ngwəvə nzəw.

#### 4

<sup>1</sup> Kaa ngəjwəy gəzəe kwəma na, ghwəy ghwəy mbəzliy sləkə mevi. Kəsəvəm mevi ghwəy lə kwal tsa katan̄ tsa, lə nəfə tsa wəzə tsa pə ghwəy nzəjwəy li shi. Sənay tə ghwəy, a Ntsaa sləkəjwəy tiba mə ghwəmə kwərakwə, pə ghwəy.

#### *Kwa kərn̄i gəzə kwəma Pəl*

<sup>2</sup> A ngwarməhira, ə pə ghwəy cə'wə Hyala ya hwəmba, Əntaa ghwəy dali va mən̄i 'wəsa tsa ghwəy kaa ngəta mbə cə'wə ma.

<sup>3</sup> Ghala pətsa ka ghwəy nza mbə cə'wəy, cə'wə tə ghwəy Hyala tə ghəy kwərakwə, nza Hyala mbəə mətəhə ghwən̄jəy kwal ta gəzə kwəma nzə ghəy kaa mbəzli. Ta mbə ghəy canəkəvəri kwəmaa niy ghwəbəy Hyala mbə \*Kəristəw dzəti ngwəla kaa mbəzli. Tə mbərəkə kwəma va nzee kwa fərshina sən̄zənva. <sup>4</sup> Cə'wəram Hyala, a ghənzə bəra bərciy gəzəkəvəri kwəma va pa'i pa'i kaa mbəzli, njasa təbə na yən gəzə.

<sup>5</sup> Lə məhərli wəzə na kə nzəy tsa ghwəy mbə mbəzliy nəw ma

Yesəw Kəristəw. War kwəməvə ma ghwəy vəghwə ya hwəmbay, əntaa ghwəy zlay kətiishi ma. <sup>6</sup> Mba'a pə ghwəy gəzən̄shi kwəmay, kwəma wəzə na kə dzaa səvəri mbə miy tsa ghwəy, gar tsə'wəta mbə nefer shi. Sənay tə ghwəy njasa ka ghwəy zləbanci kwəma wəzə kaa ntsaa dzaa dəw kwəma va ghwəy.

#### *Kwa kərn̄i səkəwəpə tsa Pəl*

<sup>7</sup> A ngwarməhira, ta ghwən̄jwəy zəməmmə Tishikə dzee. Zəməmmə tsa dee, ghəy li ghəra na sləni kaa Ndə sləkəmmə Yesəw kwa zəərə kwətiñ na. Lə nəfə kwətiñ ghəra na sləni va. Ghəci dza naa gəzəjwəy kwəma taree njasa nza na gwa'a gwa'a. <sup>8</sup> Va tsəgha ghwənee kaa ngəjwəy, a ghəci gəzəjwəy njasa nza nzəy tsa ghəy tikə. Nza ghwəy mbəə kwəməvə bərci mbə nefer ghwəy. <sup>9</sup> Ghəshi lə 'Wəneshim, tsahwəti zəməmmə tsa di ghwəmmə dza naa dza. Ma ghəci kwərakwə, ntsaa kəsəvə sləni Yesəw bəkir dəvə ci na. Ntsaa səkə mbə məlmə ghwəy na. Ghəshi dza naa gəzəjwəy kwəma tikə, ya namaβa nzə gwa'a.

<sup>10</sup> Mbə səkəwəjwəy na Aris-tarkə, ntsa nza ghəy li tikə kwa fərshina sən̄zənva. Mbə səkəwəjwəy na Markə, ntsa nza kar Barnabasəə kwəy məmə li. Sa ka na tsəhəy vəgha ghwəyəy, ka'wəti tə ghwəy wəzə, njasa niy gəzəjwəy ya va. <sup>11</sup> Mbə səkəwəjwəy na Yesəw tsa har mən̄diy Zhəsətəsə kwərakwə. Mbə \*ka Zhəwifəə bənavə nefer shi kaa Hyalay, war mbəzli mahkan ni va na shiy ghəra sləni lə ya, ta gəzə kwəmaa dzəkən

sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli. Ghəshi dəpətəra na nəfə tsee.

nza Hyala məntənjwəy wəzə hwər tsa nzə.

<sup>12</sup> Mbə səkwənjwəy na Epafərasə, ntsaa səəkə mbə məlmə ghwəy dība. Ndə ghəra sləni tsa Yesəw \*Kəristəw na. Mbə cə'wə Hyala ka naa nza tə ghwəy tərənjw ya hwəmba, nza ghənzə mbəə garətənjwəy kwa kwal tsa nzə wəzə wəzə, kala kwəfəghə ma ghwəy. A ghwəy mbəə nza ka mbəzli təhə təhə ni kwa kwal tsa nzə. Mba'a ghwəy sənashi shi di Hyala wəzə, nza ghwəy mənishi.

<sup>13</sup> Yən də'wə ghən tseyey, e sənay njasa tsəva na mbə sləni tərənjw ta kəətənjwəy ghwəy lə mbəzli ka Lawədishe, mba'a ka Hyerapəlisə. <sup>14</sup> Mbə səkwənjwəy na madigammə Ləwka tsa di ghwəmmə, dəkwətər tsa ghwəmmə, mbə səkwənjwəy na Demasə kwərakwə.

<sup>15</sup> Səkwətənjəy tə ghwəy ng-warməhimmə mbə nəw Yesəw mbə məlmə ka Lawədishe. Zhini mba'a ghwəy səkwəti Nimfa dība, lə mbəzliy basəva ta cə'wə Hyala kəghi tsa nzə gwa'a.

<sup>16</sup> Ma sa ka ghwəy jangamti zliya na gwa'ay, nza ghwəy vəlanavəshi kaa mbəzliy nəw Yesəw Kəristəw mbə məlmə Lawədishe, nza ghəshi jangəti kwərakwə. Sa ka ghəshi vəlikəvənjwəy na shi va tsaslanaghəshee kwərakwə ba na, nza ghwəy zhiniy jangəti.

<sup>17</sup> Gəzancim kaa Arshipə a ghəci mənə məhərli, ta mbə ghəciy ghəra sləni fanambə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw va mbə dəvə ci lə kwal tsa nzə.

<sup>18</sup> Yən yən Pəl kiy, avandaa tsasli kwəma na dzəghwa tikə lə dəvee, ta səkwənjwəy. A səkwənjwəy ya. Əntaa ghwəy zamti ghən ta nza tsa nzee tsa kwa fərshina ma. Nza ghwəy nza ki,

**4:12** 4:12 Epafərasə: 1:7; Flm 23 **4:14** 4:14 Ləwka: 2Tim 4:11; Flm 24; Demasə: 2Tim 4:10

**4:15** 4:15 Lawədishe: ShiZhu 3:14 **4:17** 4:17 Arshipə: Flm 2 **4:18** 4:18 1Kwər 16:21;

Ef 1:1; 3:1



**Kwa taŋa zliya tsasli  
Pəl kaa ka  
Tesalōnikē  
Kwəma dza  
ghwəmmə gha  
sənataa dzəkən  
zliya na**

Ghala pətsa tsasli Pəl zliya nay, ghəci mbə məlmə Kwərintə na, mbə wə kwa baka wə ci. Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Tesalōnikē, tə hidi ka Masedəwan, ndəkwə ndəkwə lə məlmə Filipə tsasli na zliya na. Kwatanay a Pəl niy ghərahwə sləni mbə məlmə Tesalōnikē va. Mba'a niy gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli mbəba, mba'a ghəshi mənishi ka mbəzliy nəw Yesəw Kəristəw ki. Ma ləy hwəm ki na, dza \*ka Zhəwifə mbə məlmə va ka hərhe va Pəl, mba'a ghəshi təhamti ki. A ghwəy dzaa kəsay nəwər tsa va mbə zliya ka kwal Yesəw vəh 17:1-14. Ma na Pəl naçi kiy, niy kərəta zəzə kwəma ciy dzəkən mbəzliy nəw Kəristəw mbə məlmə vaw. Va tsəgha ghwənay na Timəte ta dza ta kəətishi. Ma sa zhəghəkəvay Timəte na, mba'a gəzanci kaa Pəl dzəkən nzəy tsa mbəzli va. Kala shiy səəti məhərli shi tifa ya tsəgha sahwə ghəshi ngəra'wə. Sa favə Pəl kiy, ma tsaslanaghəshi na zliya na ki.

*Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1 pa' tə vəh 3 Pəl mbə fal mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Tesalōnikē sa garəshi ghəshi jarjar kwa kwal Hyala, ya tsəgha na ghəshi mbə sa ngəra'wə. Mba'a gəzanshi

diba njasa mawti na dza ta kwəmay li shi.

Vəh 4:1-12 Pəl mətsahanshi bərçi kaa ka Tesalōnikē nza ghəshi dza kwa kwəma kwa kwəma lə nəw kwal tsa shi va wəzə. Nza ghəshi nzəy shi wəzə ba.

Vəh 4:13 pa' tə vəh 5:1-11 Pəl gəzanshiy dzəkən səəkə tsa Yesəw ta basə mbəzli ci.

Vəh 5:12-28 Kwa kərni gəzə kwəma Pəl, mba'a səkwə ka Tesalōnikē.

*Səkwəpə*

<sup>1</sup> Yən yən Pəl, mba'a Shilasə, mba'a Timəte, tsasli na zliya na, kaa mbəzliy nəw Yesəw \*Kəristəw mbə məlmə Tesalōnikē. Səkwə səkwəwəy ghəy ghwəy mbəzli Didi Hyala, lə shi Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw. Məntəwəy wəzə hwər tsa nza Hyala, mba'a ndanwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy!

*Njasa nza nzəy tsa ka Tesalōnikē lə njasa banavə ghəshi nefer shi kaa Yesəw*

<sup>2</sup> Ya hwəmba cə'wə ghəy Hyalay, mbə cə'wə ka ghəy nza tə ghwəy kwərakwə. War mbə mananta 'wəsa ka ghəy nza ta kwəma ghwəy gwanəwəy.

<sup>3</sup> Tsəhəŋəy ma ghəy kwa kwəma dəmmə Hyalay, war mbə zəzə ka ghəy nzaa dzəkən sləni wəzə na ghəra ghwəy tə sa banavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyala, lə dzəkən jihə tsa jihəva ghwəy ta sləni va, sa dī ghwəy Yesəw Kəristəw, zhini ka zəzəə dzəkən fə tsa fəy ghwəy ghen tsa ghwəy gəzlinə tərəŋw ta Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw. <sup>4</sup> Ghwəy ghwəy mbəzli diti Hyala niy ngwarməhinəyəy, a ghəy sənay Hyala təravəwəy na ta mbə ghwəy nza ka mbəzli

nzə. <sup>5</sup> Ghala pətsaa gəzanjwəy ghəy va Yəwən kwəma wəzə nay, niy mənta na nja kwəma ka ndə vaa gəzə lə miy gwa'a tsəghaw, lə bərci mbə, ka ghəra sləni \*Safə tsa Hyala mbə ghəy niy gəzə ghəy kwəma, mba'a ghəy niy sənay wəzə wəzə, kwəma katanj na sa gəzə ghəy va, pə ghəy. A ghwəy sənay ya nzəy tsa ghəy njasa niy nzana, ghala pətsaa nza ghəy mbə ghwəy, ta mbəə kəətiŋwəy niy nzəy ghəy gəla nzəy tsa va.

<sup>6</sup> Sa dza ghwəy kiy, mba'a ghwəy nəwvə səbə ghəy, lə sa Ntsaa sləkəmmə. Ghala pətsaa zləbavə ghwəy kwəma Hyalay, tərənŋw niy sahwə ghwəy ngəra'wə. Ya tsəgha nzə kiy, a Safə tsa Hyala dəwdfew tsa niy ndanŋwəy vəshi dalala ta kwəma va. <sup>7</sup> Mbə kwəma va tsəgha kiy, mba'a ghwəy mənŋwəy ka mbəzliy ci kwal tsa wəzə tsa kaa mbəzliy nəw Yesəw tə hidfi ka Masedəwan lə shi ka Akay gwa'a. <sup>8</sup> Ava war tə mbərkə kwəma ghwəy pəliverivata kwəma Ntsaa sləkəmməə dzəmbə mbəzli dāŋ. Kwataka tə hidfi ka Masedəwan lə ni ka Akay na gwa'a tsəghaw. Ya pa' kwəmaŋ, a mbəzli favə njasa banavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyala. Sa nzana gwa'a mbəzli favə kwəma va kiy, nahwəti kwəma tifa ghwəla gar zhini ghəy mətsahanshiw. <sup>9</sup> Ghəshi də'wə ghən tsa shi ka naa sla kwəma ghwəy. Ka gəzə njasa niy ka'wətənəy ghwəy ghala pətsaa nza ghəy mbə məlmə ghwəy, ka gəzə njasa zlay ghwəy kwəma ta mbəreketi mba'a ghwəy zhəghanavə nefer ghwəy kaa Hyala, ka ghərantə sləni ghənzə Hyala katanj na, kwa bəpə piy. <sup>10</sup> Sa zlay ghwəy ta mbəriy,

dzəghwa ghwəy ka ndəghə zhəkə tsa Zəghwə nzə va dzaa səəkə mə ghwəmə. Zəghwə nzə vay, ghəci na Yesəw tsa zhanakati Hyala va mbə məti. Ghəci mbəlantəmmə na va \*kwəma jikir na, nəghətaa Hyala dzaa bə nəfəə dzəkən ghwəmmə ghala ngwəvəə dza vaa səəkə.

## 2

*Njasa ghəratī Pəl sləni Hyala mbə məlmə Tesalōnikē*

<sup>1</sup> A ngwarməhinəy, ya ghwəy də'wə ghən tsa ghwəyəy, a ghwəy sənay, tsəhə tsa ghəy va mbə ghwəyəy, gəməy niy nza naw, pə ghwəy. <sup>2</sup> A ghwəy sənay, madfi ghəy tsəhə mbə ghwəyəy, a ghəy sahwə ngəra'wə mbə məlmə ka Filipə, ka tsəərəhwənəy məndi. Saa tsəhənəy ghəy mbə ghwəyəy, war ghwəlashi niy nza ka di ma kwəma ghəy dāŋ. Dzəghwa Hyala mba'a fambənəy bərci mbə nefer ghəy, mba'a ghəy gəzanjwəy kwəma nzə wəzə na ya war mbə ngəra'wə tsa va ghəy tsəgha ki. <sup>3</sup> A na kwəma gəzə ghəy kaa mbəzliy, dzərvə dzar mbəw, kwəma gəmgəmə na mbə nəfə tsa ghəy mbə gəzə nzəw, ndə tifa ghəy ngədi liw. <sup>4</sup> Na na ghəyəy, kwəma gəzanjəy Hyala na sa gəzanshi ghəy kaa mbəzli. Kwəmaa dzaa təbanshi kaa ke ngəriy gəzə ghəyəw, kwəmaa dzaa təbanta kaa Hyala, ghənzə saa sənashi nefer ghəy na sa gəzə ghəy. Sa nzana mba'a ghənzə nanəy mək gar gəzə kwəma nzə. Va tsəgha fambənəy na gəzə Yəwən kwəma wəzə na va mbə dəvə ghəy.

<sup>5</sup> A ghwəy sənay, na na ghəyəy, səəkə ghəy fəyŋwəy ghani ta gəzanjwəy kwəmaa

1:6 1:6 SləniKY 17:5-9; 2Kwər 6:10; 2Tes 3:7, 9 1:8 1:8 Rm 1:8 1:9 1:9 Zhŋ 17:3; SləniKY 14:15 1:10 1:10 5:1-2, 9; Rm 5:9 2:1 2:1 1:5, 9 2:2 2:2 SləniKY 16:19-24; 17:1-9 2:3 2:3 2Kwər 4:2 2:4 2:4 Zher 11:20; 1Tim 1:11; Gal 1:10; Ef 3:2 2:5 2:5 2:10; SləniKY 20:33; 2Kwər 1:23

dzaa tēbanjwōyēw, sōekē ghēy mēnēhwē kwōma ta kwōmavē shi mbē dēvē ghwōyēw. Ava Hyalaa favē, ghēnzē dza naa ndēgha fēti tē ghēy! <sup>6</sup> Sōekē ghēy pēlahwē dikē, a mēndi fēē dzēti ghēy, pē ghēy mbē kwōma ghēy, ya va nihwēti mbēzliw. <sup>7</sup> A na nava ghēy kēē di nzay, a ghēy ni mbēzli dikē dikē ni nza ghēy, pē ghēy. Sa nzanay, \*ka kwal Yesēw nza ghēy. Ya tsēgha nzē kiy, di nava kwōma ghēyēw. ē na naa zhini ghēy mēniñēy ka mbēzliy njēdi ma kwōma, ka mēni kwōma lē ghwōy njasa ka mēmē kwa ndērazhi vaa mēni lē ndērazhi nzē. <sup>8</sup> Kwōma gaga sōekē ghēy mbē diñwōyēw. Tē mbērkē di tsa vay, kwataka yēwēn kwōma Hyala va wēzē na na saa di ghēy gēzanjwōy gwa'a tsēghaw, lē piy tsa ghēyēy gwa'a niy di ghēy ndanjwōy, sa nzanay, tērēnjwōy mawti ghēy kwōma ghwōy. <sup>9</sup> A ngwarmēhinjēy, a ghwōy niy nay, ghēy mbē gēzanjwōy yēwēn kwōma Hyala va wēzē nay, tērēnjwōy niy irēhwēvanjēy ghēy havēghwē lē hēvir lē slēni, ta shi zēmēē dzēghwa hwēr ghēy, vantaa ghēy dzaa fakēnjwōy ngēra'wē tsa pēlanjēy shi zēmē. <sup>10</sup> Ghala pētsaa nza ghēy mbē ghwōy ghwōy mbēzliy banavē nefer ghwōy va kaa Yesēwēy kwōma wēzē na niy mēni ghēy, ka nēw kwōma lē kwal tsa nzē, niy nza kwōma tiba gar ndanjēy fēti mēndi mbēw. Ghwōy dē'wē ghēn tsa ghwōy dza naa ndēghamti fētiy dzēkēn ghēy, mba'a Hyala dē'wē ghēn tsa nzē kwērakwē ēa. <sup>11</sup> Ya ghwōyñwōyshi na, a ghwōy sēnay njasa niy mēni ghēy lē ghwōy gwananjwōy kwērakwē, war njasa

ka didi vaa kēēti ndērazhi ci. <sup>12</sup> War ē niy cinjwōy ghēy kwōma ka ghwōy mēni kwa kwal Hyala, ka mētsehēnjwōy bērci, ka pēla kwal tsa kēētiñwōy ta mbē ghwōy nēw kwal Hyala njasa di na. Hyala va haranjwōy na ta nza ghwōy li mbē shēndēkē tsa nzē tē pētsa slēkē na.

<sup>13</sup> Zhini ēay, zlay mēni 'wēsa ghēy kaa Hyala difaw. Sa wanay, sa nzana ghala pētsaa tsēhēnjēy ghēy va mbē ghwōy ta gēzanjwōy kwōma Hyalay, a ghwōy niy fa kwōma va, mba'a ghwōy niy zlēbavē mbē nefer ghwōy ka sēnay kwōma Hyalaa sava katarj, kwōmaa sōekē va ndē ngēri naw, pē ghwōy. Ta na navay, kwōmaa sōekē va Hyala na. Ghēnzē na saa ghēra slēni va mbē ghwōy lē bēliti, ghwōy ghwōy mbēzliy banavē nefer ghwōy va kaa Yesēw \*Kēristēw.

<sup>14</sup> Ghwōy kiy ngwarmēhinjēyēy, kwōmaa kēsashi nihwēti mbēzli Hyala va banavē nefer shi kaa Yesēw tē hidi ka Zhēwde na saa kēsanjwōy va. Njasaa niy sanamiyshi \*ka Zhēwifē va ngēra'wōy, tsēgha samijñwōy mbēzli tē hidi ghwōy ngēra'wē kwērakwē. <sup>15</sup> Ka Zhēwifē vay, ghēshi bakwamti na ka gēzē kwōma Hyala niy nza, zhini mbēh ghēshi pēsliti Yesēw Ndē slēkēmē. Ge'i lē tsa ghēy tsa vēghwē difa kiy, a ghēshi samijñēy ngēra'wē kwērakwē. Ka mēni kwōmaa tēbanta kaa Hyala ghēshi ya jēwēw. Ka jaka mbēzli gwa'a gwa'a mēnishi ghēshi. <sup>16</sup> Makēē makēnjēy ghēshi va gēzanshi kwōma Hyalaa mbēlitishi kaa \*mbēzliy kamaa ka Zhēwifē. Mbē kwōma mēni ghēshi va tsēghay, ē kērkamti ghēshi mēni kwōma shi jikir na,

**2:6** 2:6 Zhj 5:41, 44 **2:9** 2:9 2Tes 3:7-9; SlēniKY 18:3 **2:10** 2:10 2:5 **2:11** 2:11 SlēniKY 20:31 **2:12** 2:12 4:1; Rm 5:2; Flp 1:27 **2:13** 2:13 1:2-3; Gal 1:11-12 **2:14** 2:14 SlēniKY 17:5 **2:15** 2:15 SlēniKY 2:23; 9:23, 29; 13:45, 50; 14:2, 5, 19; 17:5, 13; Rm 11:28; 2Kwēr 11:23-29 **2:16** 2:16 Mt 23:31-33

dzəghwa Hyala mba'a bəti nəfəə dzəkən shi lə ngwəvə nʒə.

*Nzəy tsa ka Tesalōnikē dapanati nəfə tsa Pəl*

<sup>17</sup> A na na ghəy na ghəy kiy ngwarməhiray, ya tsəgha kama ghəy mbə ghwəy lə vəgha ghəy nanay, war mbə zəzə nza ghəy dzəkən ghwəy. Tərənjw səəkə ghəy mbə pəla zha ta kwəmay lə ghwəy, sa nzanay, ləy hwəm saa barvanəy ghəy va mbə ghwəy ta vəghwə jəwəy, lə dī zhəghəvaa zhəmbə ghwəy niy nza ghəy. <sup>18</sup> Va tsəgha niy dī ghəy tsəhənjəy mbə ghwəy. Yən də'wə ghən tsee yən Pələy, dan sədeə səəkəe mbə pəla kwal tsa zha ta nighənjwəy, dzəghwa mba'a \*ndə jaka tsa Hyala makəhwə kwal va ghəy. <sup>19</sup> Ta na navay, gar maw kwəmə nza ghəy lə ghwəy, sa nzanay, mbəzli Hyala nza ghwəy, kwataka tə mbərkə nihwəti mbəzli Hyala fəy ghəy ghən tsa ghəy gəzlinə ta zhəmə Hyalaw, lə ghwəy ta na kwərakwə. Ghwəy bənjəy na vəshiy dzəmbə nefer ghəy, tə ghwəy sənay məndi, a ghəy ghərati sləni wəzə na, kə məndi. Lə kwəma ghwəy dza ghəy vəshi kwa kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw fəca dza naa zhəghəvaa zhəkə. <sup>20</sup> Tsəgha na nava katan, ghwəy na ni ghəy mbəzli mənishi sli'i ghəy pay ti shi, lə vəshi nza ghəy mbə nefer ghəy tə mbərkə ghwəy.

### 3

<sup>1-2</sup> Ma sa nzana mba'a ghəy hyayvanəy, kala səəkə ghəy favə gaka ghwəy ki na, dza ghəy mba'a ghəy təkəti: «Wəzəba dza ghwəm ghwənanaghəshi Timəte na, mba'a ghwəm nzəyəm kwətim mbə məlmə Aten» pə

ghəy. Dzəghwa ghəy tsəgha ki, mba'a ghəy ghwənəghənjwəy Timəte. Ghəci kiy, a ghwəy sənay zəməmmə na. Ntsa ghəra ghəy sləni Hyala li jakəjakə, ta gəzə kwəma \*Kəristəw wəzə na kaa mbəzli na. Ma kwəma ghwənəghənjwəy ghəy Timəte tiy, ta mbə ghəciy mətsahavənjwəy bərqi, lə ta mbə ghəciy kətitənjwəy nza ghwəy mbəə garənjwəy jarjar tə kwəma Hyala banavə ghwəy va nefer ghwəy. <sup>3</sup> Vantaa ndə ya kwətin mbə ghwəy dzaa hwəy zlata kwəma Hyala, va ngəra'wə tsa sanjwəy məndi va. Na navay, a ghwəy sənay ngəra'wə tsa tsəgha tsa vay, nahwəti bəla mbə nzəy tsa ghwəmmə na ghwəmmə mbəzli Hyala. <sup>4</sup> Ghala pətsaa nza ghəy va mbə ghwəyəy, a ghəy niy gəzamtənjwəy ta sammə ngəra'wəə dza məndi, pə ghəy niy ni. Ghəci na sa kən ghwəy tsa sana njasa niy sənay ghwəy va. <sup>5</sup> Va tsəgha nzana, sa sənay ya mbə sa ngəra'wə tsa va niy nza ghwəy pənəy, kala mbayee zhiniy sə'wati nava kwəma. Dzəghwee ki, bənj yən ghwənəghə Timəte kaa ngənjwəy, a ghəci dzaa nighətənjwəy, ta mbee sənay nda garənjwəy ghwəy jarjar tə bə tsa banavə ghwəy va nefer ghwəy kaa Yesəw. Sa nzanay, mbə dza niy nza heree va nəghətaa \*ndə jaka tsa Hyala dzaa həərəhwənjwəy, mba'a ghwəy zlata nəw kwəma Yesəw. Ka gha nighə ki na, givə gəmta sləni ghərati ghəy va mbə ghwəy taa nza.

<sup>6</sup> Dzəghwa ndəs Timəte zhəkəy sana ki, sa səəkə na mbə ghwəy, dza na mba'a sləkənjəy kwəma nzəy tsa ghwəy njasa nza na. A ghwəy banavə nefer ghwəy kaa

## 4

Yesəw gwanashi, mbə ðiva nza ghwəy kwa jipə ghwəy, kə. Ma kə ða na: War kən ghəy ka zəzə kwəma ghwəy nza ya hwəmba, tərəjw ði ghwəy zhiniy kwəmay lə ghəy kwərakwə, njasa nza ghəy va war mbə ði zhiniy kwəmay lə ghwəy, kə. <sup>7</sup> Ya tsəgha nza ghəy mbə sa ngəra'wə tərəjw kiy ngwarməhinjəyəy, war sa səəkə Timəte gəzanjəy kwəma nzəy tsa ghwəy njasa ðanavə ghwəy nefer ghwəy gwanashi kaa Yesəwəy, mba'a ghəy kwəmayə bərçi mbə nefer ghəy. <sup>8</sup> Nana kiy, a her ghəy zhəghwashi sa nzana, mba'a ghwəy garəjwəy jarjar mbə jakəva tsa ghwəy lə Ndə sləkəpə. <sup>9</sup> Sənay ghəy njasa dza ghəy mənī tsava 'wəsa kaa Hyala ta vəshi ndanjəy ghwəy naa dzəmbə nefer ghəyəw. <sup>10</sup> Havəghwə lə həvir nza ghəy mbə cə'wə Hyala tərəjw tərəjw a ghənzə ndanjəy kwal ta mbə ghwəmməə zhiniy nay ghən tsa ghwəmmə, zhini mba'a ghəy ðanavəjwəy nihwəti shi sənashi ma ghwəy kwa kwal Hyala.

<sup>11</sup> Ə cə'wə ghəy dəmmə Hyala də'wə ghən tsa nzə, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw, a ghəshi gwəmantəjəy kwal tsaa tsəhə mbə ghwəy. <sup>12</sup> Ə cə'wə ghəy Ndə sləkəmmə a ghəci mətəhəti kəli ði tsa ði ghwəy va ghən tsa ghwəy tərəjw dalala, lə ði tsa ði ghwəy va nihwəti mbəzli ðiba, nza ði tsa ghwəy nza yəmyəm lə ði tsa va ghəy tə ghwəy kwərakwə. <sup>13</sup> Ma ghaləba kiy, ta fambəjwəy bərçi dza Ndə sləkəmmə mbə nefer ghwəy, ta mbə ghwəy nza dəwdəw kala fəti dzar kwa kabaka ghwəy kwa kwəma Dəmmə Hyala fəca dza Yesəw Ntsaa sləkəmmə zhəghəvaa zhəkə ghəshi lə mbəzli ci.

*Naa təbanta kwəma kaa Hyala*

<sup>1</sup> Naa tərmbə nana kiy ngwarməhinjəyəy, a ghəy niy ðanavəjwəy njasa təbə na mbəzliy nəw Yesəw mənī ta təbanta kaa Hyala. Dzəghwa tsəgha ghwəy mənī sənəznva. Sana kiy, a cə'wəjwəy ghəy tərəjw lə slən tsa Yesəw Ntsaa sləkəmmə, mətəhəm mənī kwəma va tsəgha. <sup>2</sup> Kwəmaa gəzanjəy Ndə sləkəpə Yesəw va, mba'a ghəy ðanavəjwəyəy, a ghwəy sənata. <sup>3</sup> Ma kwəma ði Hyalay, mba'a ghwəy mənījwəy dəwdəw, Ka ndəghwə ghən tsa ghwəy va mənī njəfa. <sup>4</sup> Ya wa ndə mbə ghwəyəy, sənay tə ghəci kəsə ghən tsa ci mbə nzəy tsa ci dəwdəw lə bama ti. <sup>5</sup> Əntaa ghwəy zlay ndərshiy tsa ghwəy mbahəjwəy dzəmbə kwəmaa təbə ma nja mbəzliy nəw ma Hyala ma. <sup>6</sup> Əntaa ndə ya tsamaða ci mbə ghwəy dzaa mananci \*kwəma jikir na kaa tsahwəti zəmbəghəy tsa mbə nəw Yesəw, ya ka sla mətəə ta mali ci, ya ka gwəfə shi ci ma. A ghəy niy gəzanjwəy kwəma va wəzə wəzə ghala kwatanata, ma gəla mbəzliy məmənī shi tsəgha ni vay, ta basanshi ngwəvə dza Ndə sləkəpə, pə ghəy niy ni. <sup>7</sup> Ta na navay, ta nza ghwəmmə ka mbəzliy məmənī njəfa harvəmmə Hyalaw, ta nza ghwəmmə ka mbəzli dəwdəw ni harvəmmə na. <sup>8</sup> Ava va tsəgha nzana ki, ya wa ntsaa zləba ma kwəma vay, nəghətaa ghəci ni kwəma ndə ngəriy zləba mee kə ma. Kwəma Hyala na sa zləba ma na, ghənzə saa ndanjwəy Safə tsa nzə va dəwdəw tsa.

<sup>9</sup> A na kwōma dīva kwa jipē ghwēy, ghwēy ngwarmēmē mbē nēw Yesēw, ya kala tsasliŋwēy kwōmee dzəkən nava kwōmay, kwōma tībaw. Sa nzanay, a Hyala dē'wē ghən tsa nzē banavēŋwēy dīva kwa jipē ghwēy njasa tēbē na. <sup>10</sup> Ava ghēnzē na kwōma mōni ghwēy sana kaa ngwarmēhim mbē nēw Yesēw tē hidī ka Masedōwan gwanashi, ē cē'wēŋwēy ghēy, a ghwēy zhiniy mētsēhē dza kwa kwōma kwa kwōma lē dī tsa va. <sup>11</sup> Ə pē ghwēy jihēva, ta mbē nzēy tsa ghwēy nza lē zərəkē mbē. Ya wa ndēy, ē kēē nighēē dzəkən ni ci shiy, ka mōni slēni dē'wē ghən tsa ci ta tēhē ghēzli kən ghən ci. Njasa niy gēzanwēy ghēy va ghala kwatanjata. <sup>12</sup> Mba'a pē ghwēy mōni tsēghay, war ta fal kwōma ghwēy dza mbēzliy nēw ma Yesēw dza tērēŋw! Ya nimaba shiy ghalaba kiy, ka dza ghwēy ghishi gar dza ghwēy ta cē'wēw.

*Gēzē kwōmaa dzəkən mbēzliy nēw Yesēw bēkwēshi, lē dzəkən zhəkē tsa Ndē slēkēpē*

<sup>13</sup> A ngwarmēhinēy, ka dī ghēy ghwēy kala sēnata kwōmaa dzəkən mbēzliy bēkwēshiw. Əntaa ghwēy taa nza cēlikwē, nja mbēzliy fēy ma ghən tsa shi gēzliŋē ta zhakati mbē mēti. <sup>14</sup> Ghwēmēmē kiy, a ghwēmēmē sēnay a Yesēw mētiy, mba'a Hyala zhanakati mbē mēti pē ghwēmēmē. Njana nzana tsēghay, kwōma tība ka sēmēmēw, a ghwēmēmē sēnay, mbēzliy banavē nefer shi ka Yesēw, mba'a ghēshi bēkwēshiy, ta zhanakatishi dza Hyalaa dza, ta nzēy lē Yesēw, pē ghwēmēmē.

<sup>15</sup> Ma kwōma dza ghēy na ta gēzē sanay, kwōma gēzəkē Ntsaa slēkēmēmē Yesēw lē miy tsa ci na, ghwēmēmē ghwēmēmē mbēzliy dzaa nza tē ghwēmēmēmē fēca dza Ndē slēkēmēmē Yesēw zhēghēvaa zhəkēy, ka dza ghwēmēmē dzammēē dzēvēgha Yesēw pērba ghwēmēmē kaa mbēzliy bēkwēshiw. <sup>16</sup> Fēcavay, ta gēzəkēvəri kwōma dza Hyalaa dza ta gha mōniva shiy, ka mazē tsa ka kwal Hyala dzay, mba'a ngwēmata lala, ka mēndi fa ki na, viy tēlimē Hyalaa gaka, ka mēndi nighē ki na, Ndē slēkēmēmē Yesēw mbē sēkwa sēkē mē ghwēmēmē. Ma mbēzliy niy yivē kwōma Yesēw niy bēkwēshi kiy, pērba ghēshi dza naa zhakatishi mbē mēti. <sup>17</sup> Lēy hwēm ki na, nza Hyala kafammē ghwēmēmē niy tērbēmē lēmēcimmē mbēzli, ta dzaa jakēva mēba tē ghwēmēmē mbē kwēlēbi li shi, ta mbē ghwēmēmē madī gwanammē ta kwēmēmē lē Ndē slēkēmēmē Yesēw mbē safē tsēgha ki. Ma nza ghwēmēmē nza gwanammē vēgha Ndē slēkēmēmē Yesēw, ya pa' hwēmēba ki. <sup>18</sup> Ghēnzē tsēgha kiy, ē pē ghwēy dēpē ghən tsa ghwēy kwa jipē ghwēy lē kwōma va.

## 5

### *Tsakētəvanwəyəm wəzə*

<sup>1</sup> A ngwarmēhinēy, a na vēghwē tsa dza shi vaa mōniva ti lē vici va gwa'ay, ya kala tsasliŋwēy kwōma ghēy dzəkən na, kwōma tībaw. <sup>2</sup> Sa nzanay, ya ghwēyŋwēyshi na a ghwēy sēnay njasa ka ndē ghēli vaa sēkē vētēghē hēvir dza vici Ndē slēkēmēmēmē sēkē. <sup>3</sup> Ghala pētsa dza mbēzliy ni, kay, a wahē tība nana, kwōma

**4:10** 4:10 2Tes 3:4 **4:11** 4:11 2:9; Ef 4:28; 2Tes 3:10, 12 **4:12** 4:12 1Kwēr 5:12-13; Kwēl 4:5 **4:13** 4:13-17 5:1-2; 1Kwēr 15:51-52 **4:13** 4:13 1Kwēr 15:18-19; Ef 2:12 **4:14** 4:14 Rm 14:9; 1Kwēr 15:3-4, 12, 20 **4:15** 4:15 1Kwēr 7:10, 25 **4:16** 4:16 1Kwēr 15:23 **4:17** 4:17 Zhj 12:26; Rm 5:17; Flp 3:20 **5:2** 5:2 1:2-3, 10; 2:19; 3:13; 5:23; Mt 24:36; Flp 4:5; 2Tes 1:7, 10; 2:1-2; nja ndē ghēli: Mt 24:43; 2Pi 3:10; ShiZhj 3:3; 16:15 **5:3** 5:3 Zher 6:14-15; Mt 24:39

tibaa gagapøw kə ghəshiy, war vətəghə dza ngəra'wə səəkəy dzəkən shi. Njasa ka ya vaa ghavəə kafəta ta mali lə hwər vətəghə. Ka dza kwal nza va ndə gar zhini ghəciy mbəliy ghwəla kiw! <sup>4</sup> Ghwəy, na na ghwəy kiy ngwarməhiñəyəy, mbəzli mbə kwəsli nza ghwəyəw, əntaa kwəma va dzaa ngalitəñwəy vətəghə, njasa ka ndə ghəli vaa ngaliti mbəzli ma. <sup>5</sup> Ghwəy gwanəñwəy na na ghwəyəy, mbəzli mbə wəñ pi nza ghwəy, mbəzli mənə kwəma havəghwə. Mbəzli ka mənə kwəma həvir dzar mbə kwəsli nza ghwəmməw. <sup>6</sup> Njana nzana tsəgha kiy, na na ghwəmmə na, ka hi ghwəmmə nja nihwəti mbəzli gwanashi ni ma. Tsəmtəmmə pə ghwəmmə nzəyəmmə, ka ya ghən tsa ghwəmmə va shi tə hidi. <sup>7</sup> Sa nzanay, həvir ka məndiy hi, ntsaa sahəwə shiyəy, həvir ka naa ghi! <sup>8</sup> Na na ghwəmməy, mbəzli mbə wəñ pi nza ghwəmmə, ə pə ghwəmməə ya ghən tsa ghwəmmə va shi tə hidi. Ə pə ghwəmmə banavə nefer ghwəmmə kaa Yesəw, ka di nihwəti mbəzli ka məjə'a tsa ghwəmmə kwəban tsahi tsa pakən ghwəmmə ta mbəz. Zhini mba'a ghwəmmə fəy ghən tsa ghwəmmə gəzlinə ta vici dza Hyalaa mbəlimmə ti ka məjə'a tsa ghwəmmə daghwəba tsahi tsa pambə ghwəmmə mbə ghən ghwəmmə ta mbəz. <sup>9</sup> Ta na navay ta sammə ngəra'wə təravəmmə Hyalaw, ta mbəlittəmmə tə mbərkə sləni wəzə na ghəratī Ndə sləkəmmə Yesəw \*Kəristəw təravəmmə na. <sup>10</sup> Yesəw Kəristəw tsa vay, aa mətiiy tə ghwəmmə. Ta mbə ghwəmmə nzəy li tə

pətsa kwətiñ tsay, fəca dza naa səəkə. Ya ghwəmmə bəkwə bəkwə dza naa nza, ya ghwəmmə tə ghwəmmə tsətsə dza naa nza. <sup>11</sup> Ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəy mətəhə bərci kaa ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy, ka kəəti ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy, ta kəli kwa kwal Hyala. Njasa nza ghwəy va mbə mənə sənznəva.

*Kwa kərnī gəzə kwəma mba'a səkwəpə*

<sup>12</sup> A ngwarməhiñəy, ə cə'wəñwəy ghəy, di pə ghwəy di fəti va mbəzliy ghəra sləni Hyala mbə ghwəy, mbəzli fəy Ndə sləkəmmə kwa kwəma ghwəy ta bəniñwəy shiy. <sup>13</sup> Ə pə ghwəy ha'wə ti shi tərəñw, ka di kwəma shi dalala, ta sləni Hyala ghəra ghəshi kwa jipə ghwəy. Lə zərkə pə ghwəy kwa jipə ghwəy lə mbəzli.

<sup>14</sup> Ə cə'wəñwəy ghəy diba ngwarməhiñəy, ə pə ghwəy gəzə kwəma kaa ka meredem mbə ghwəy, ka mətəhənsi bərci kaa mbəzli nza hazləni mbə nefer shi, kəətim mbəzli daw daw bərci ni. Ə pə ghwəy sə'wa kwəma mbəzli gwanashi. <sup>15</sup> Mənim məhərli wəzə, vantaa ndə mbə ghwəy təkə wa kwəma jikir tsa mananati tsahwəti ndə, lə \*kwəma jikir na kwərakwə diba ma. Ya hwəmbay ə pə ghwəy jihəva ta mənə kwəma wəzə na kwa jipə ghwəy, lə kaa nihwəti mbəzli gwanashi ni.

<sup>16</sup> Ə pə ghwəy vəshi ya hwəmba! <sup>17</sup> Ka dəkəva ghwəy ta cə'wə Hyala ya hwəmba ma! <sup>18</sup> War 'wəsa pə ghwəy mananta kaa Hyala ya mbə namaba kwəmaa məniva gwa'a. Ghənzə na kwəma di Hyala

5:5 5:5-8 Rm 13:11-12; Ef 5:8-9 5:8 5:8 Ef 6:11-17 5:9 5:9 1:10; 2Tes 2:14 5:10 5:10 4:14; Rm 14:8-9 5:12 5:12 1Kwər 16:15-18; 1Tim 5:17 5:14 5:14 2Tes 3:6, 11, 15 5:15 5:15 Rm 12:17; Flp 1:10 5:16 5:16 Flp 4:4 5:17 5:17 5:25; Lk 18:1; Rm 12:12; Ef 6:18; Kwəl 4:2 5:18 5:18 Ef 5:19-20

ghwøy mananta, ghwøy mbözliy jakəŋwøy læ Yesəw \*Kəristəw.

<sup>19</sup> Ka makə sləni dī \*Safə tsa Hyala dəwdəw tsa mēni ghwøy ma. <sup>20</sup> Ka ndərə kwəma mbözliy gəzə kwəmaa səəkə va Hyala ghwøy ma. <sup>21</sup> War nighə pə ghwøy nighə shiy gwanashi. Nza ghwøy tēra na wəzə na kwəma mbə shi. <sup>22</sup> Əntaa ghwøy mēni ya namaba hwəlfə \*kwəma jikir na ma.

<sup>23</sup> Nza Hyalaa bəpə zərkə, məntəŋwøy dəwdəw kwa kwəma nza. Mba'a ndəghwətəŋwøy məhərlihi ghwøy, læ nefer ghwøy, mba'a vəgha ghwøy gwa'a, kala dza rədaa nza tar kabaka ghwøy ya jəw, fəca vici dza Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw zhəkə. <sup>24</sup> Hyalaa harəŋwøy va ta nza ghwøy ka shi nžəy, ta mēnti dza na tsəgha, sa nzanay, ka gəzə kwəma na bakə bakəw.

<sup>25</sup> A ngwarməhinəy, cə'wə tə ghwøy Hyala tə ghəy kwərakwə.

<sup>26</sup> Səkwətim ngwarməhimmə nəw Yesəw wəzə wəzə.

<sup>27</sup> Ə cə'wəŋwøy ya læ slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw, a ghwøy janganshira zliya na kaa ngwarməhimmə gwanashi. <sup>28</sup> Ava tifa kərayee, nza ghwøy nza ki. Məntəŋwøy wəzə hwər tsa ci Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.



Vəh 3:16-18 Pəl səkəwə ka  
Tesalōnikē

**Kwa baka zliya tsasli  
Pəl kaa ka  
Tesalōnikē  
Kwəma dza  
ghwəmməə gha  
sənataa dzəkən  
zliya na**

Ghala pətsaa tsasli Pəl kwa baka zliya nay, ghəci ghwəlay mbə məlmə ka Kwərintə nza na, mba'a favə war ghwəlashi na ka Tesalōnikē mbə sa ngəra'wə, kə məndi. Mba'a Pəl favə dibaa dzəkən nihwəti shiy səəvəri məhərli shi dalala. Ma kə nihwəti mbəzli mbə shiy, ndəkəwə na Yesəw ta zhəghəvaa səkə tə nama ka ghwəmmə zhiniy ghəra slənia? kə ghəshi. Zhini ma kə nihwəti mbəzli bə na, a Yesəw səəkəy mbəradzəy, kə niva. Va tsəgha tsaslanaghəshi Pəl zliya na ki.

*Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1 Pəl gəzanshi kaa ka Tesalōnikē a ghəshi sə'wa ngəra'wə tsa sanshi məndi va.

Vəh 2:1-12 Pəl gəzanshi shiy dzaa məniva ghəngəhən ghəngəhən ka Yesəw madī ta səkə.

Vəh 2:13 pa' tə vəh 3:1-5 Pəl fal Hyala ta ka Tesalōnikē. Zhini mbə dəwshi ghəci nza ghəshi mbəə cə'wə Hyala ti dība.

Vəh 3:6-15 Ma tə kwa kərni kwəma ci kiy, a gəzanshi Pəl kwəma kaa ka Tesalōnikē nza ghəshi nəw lə mənī sləni shi, ka dza kwa kwəma kwa kwəma. Ya wa ndə na, ka ghəra sləni lə dəvə ci ta pəla shi zəmə ci.

*Səkəwəpə*

<sup>1</sup> Yən yən Pəl, mba'a Shilasə, mba'a Timəte tsasli na zliya na kaa mbəzliy nəw Yesəw \*Kəristəw mbə məlmə Tesalōnikē. Səkəwə səkwəwəy ghəy ghwəy mbəzli Dəmmə Hyala, lə shi Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw.

<sup>2</sup> Məntəwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw mba'a ghəshi ndəwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

*Ngwəvəə dzaa nza tība fəca dza Kəristəw zhəkə*

<sup>3</sup> A ngwərməhinəy, ya hwəmbay, war 'wəsa dza ghəy mananta kaa Hyala dalala ta kwəma ghwəy, wəzə na ghəy mananta 'wəsa tsəgha, sa nzanay, kwa kwəma kwa kwəma mətsəhə ghwəy bə nefer ghwəy kaa Yesəw, zhini tsəgha ghwəy mətsəhə dīva kwa jipə ghwəy gwənanəwəy dība.

<sup>4</sup> Sa nzana va tsəgha kiy, lə vəshi ka ghəy gəzə kwəma dza kwa ghwəy, sa ka ghəy tsəhənəy mbə jakəva tsa nihwəti mbəzliy nəw Yesəw. Ghwəy kiy, tərənəw sanəwəy məndi ngəra'wə, ka irənəwəy dalala. Ya tsəgha nzə ki na, mba'a ghwəy garənəwəy jarjar kwa kwal Hyala, war ə ghwəy mətsəhə bə nefer ghwəy kaa Yesəw.

<sup>5</sup> Ava tə kwəma nja sava sənay ghwəmmə njasa dza Hyala ta sla ngwəvə nzə lə kwal tsa katanə tsa. Sa nzana va mba'a ghwəy sahwə ngəra'wə ta kwəma Hyalay, ge'i ge'i dza ghwəy nza ta nza mbə mbəzli sləkə Hyala.

<sup>6</sup> Ta na navay, lə kwal tsa slar tsa dza Hyalaa slavəri kwəma va. Ta sanamiy ngəra'wə dza

naa dza kaa mbəzliy samiyŋwəy ngəra'wə va kwərakwə. <sup>7</sup> Ghwəy ghwəy mbəzli mbə sa ngəra'wə va sanay, ta dəkətəŋwəy dza naa dza lə ghəyŋəyshi gwa'a, ghala vici dza Yesəw, Ntsaa sləkəmməə zhəghəvaa səkə mə ghwəməə zhəti hidī ni. Ghəshi lə ka kwal Hyala nza bərci və shi dza naa səkə. <sup>8</sup> Ta səkə dza Yesəw, lə ghwə ka tsə ngad' ngad', ta sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy hazləni ma va Hyala, lə kaa mbəzliy dī ma zləba Kwəma wəzə na va gəzə məndiy dzəkən Ndə sləkəmmə Yesəw. <sup>9</sup> Kwəma dza Hyalaa irətishi liy, ə dza naa zamtishi kwa ndimndim, mba'a təhamtishi kərakə lə Ntsaa sləkəmmə kala dza ghəshiy nay njasa nza shəndəkə tsa dikə tsa mənī Yesəw Ndə sləkəmmə ki. <sup>10</sup> Fəca vici dza Ndə sləkəmmə zhəghəvaa səkə dza kwəma vaa məniva, fəca nava vici dikə na va dza naa səkə, nza nici mbəzli fal, ka fə dikə mbəzliy banavə nefer shiy dzəti gwanashi. Ghwəy kwərakwə kiy, mbə mbəzli va dza ghwəy nza jakə, sa nzana mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Yesəw sa gəzanwəy ghəy kwəma ci.

<sup>11</sup> Ava va tsəgha ka ghəy cə'wə Hyala tə ghwəy ya hwəmba. Ma kwəma ka ghəy cə'wə Hyala tiy, a ghənzə məntəŋwəy ka mbəzli ge'i ge'i ni ta kwəmavə piy tsaa kədi ma va harəŋwəy na ti. Mbə cə'wə ka ghəy nza dība a ghənzə kətitəŋwəy lə bərci nzə, ta mbə ghwəy mənī kwəma wəzə na təkəti ghwəy mənī nzə gwanata, zhini ka kətəŋwəy, nza sləni ghəra ghwəy tə mbərkə sa banavə ghwəy nefer ghwəy nza wəzə. <sup>12</sup> Ghalaba kiy, ta fal slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw dza mbəzli tə mbərkə kwəma ghwəy.

Zhini ka falŋwəy mənī ta nza, tə mbərkə na ci kwəma ba. Kar Hyala ghwəmmə ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw \*Kəristəw dza naa mənī kwəma va tsəgha lə wəzə hwər tsa shi.

## 2

*Shiy dzaa məniva ka Yesəw gha zhəkə*

<sup>1</sup> A ngwarməhinəy, a ghəy dī gəzanwəy kwəmaa dzəkən vəghwə tsa dza Ndə sləkəmmə Yesəw \*Kəristəw zhəghəvaa zhəkə ti ta basəva ghwəmmə kwa kwəma ci. A cə'wəŋwəy ghəy, <sup>2</sup> Ya ə nə nihwəti mbəzli kaa ngəŋwəy, a vici dza Ndə sləkəmməə zhəkə ti səkəta kə ghəshi: Ya ka gəzə kwəmaa səkə va Hyala gəzə na tsəgha, ya mbəzliy bəninwəy kwəma Hyala gəzəkə na, ya ə nə mənī, ghəy tsaslikə na zliya ta gəzanwəy tsəgha, kə mənīy, əntaa dzaa nza nza'jəw tsəgha na, mba'a məhərli ghwəy səeta, ya her ghwəy na, ka dza ma. <sup>3</sup> Əntaa ghwəy dzaa zləba ndəə ngədīŋwəy ya dza njaa ma. Ka vici dza Ndə sləkəpəə zhikə ti mənivay, pərba zlay dza mbəzli dāŋ zlay nəw kwal Hyala. Ka ntsaa gwəra va tə mənī jikir dza Hyala ta gha zamti dza na, mba'a təzliy. Ma ghalaba ki na, nza vici va səkə. <sup>4</sup> Sa ka Ntsaa gwəra va tə jikir səkəy, mba'a fəy ghən tsa ci ka ntsaa tanəti slən shi tsəfəkwə mbəzli kwa kwəma shi, ya Hyala na, ya nihwəti shi bəti mbəzli ka Hyala na ghəshi. Pa' mbə \*ciki Hyala dza naa tsəhəy, ka na dzay, dərəsə nzəyəy mbəba, yən na Hyala, kə dzaa ni.

<sup>5</sup> E niy gəzanwəy kwəma va niy nza, ghala pətsaa niy nzee va mbə ghwəy, zamti ghən ghwəy ti na?

<sup>6</sup> Nana diy, kwal və ta səkə ta mənī kwəma ci vaw, a nihwəti

shiy makēti tība, shi sēnashi ghwēy ghēshi. Ma ghala pētsa dza vici bērkēti Hyalaa mēnta gwa'a kiy, ma nza Ntsaa gwēranti jikir va civaa dzēti ngwēla ghwazhē ghwazhē ghalaba ki. <sup>7</sup> Ta na navay, ya sana na dān na mbēzliy zhini ghēn kaa Hyala. ð na na nzanay, na ci va kwēma na ka dza naa mēniva diw. Sa ka Hyala katamti ntsaa makēti va va sēkē dza naa mēniva. <sup>8</sup> Ma sa ka na fārvay kiy, ma nza Ntsaa gwēra jikir va dzēti ngwēla wēzē wēzē ki. Ma sa ka Ndē slēkēpē Yesēw zhēkēy na, nza zamti lē safē tsa mbē miy ci, mba'a lē shēndākē tsa ci ghalaba ki. <sup>9</sup> Ma ntsa jikir tsa vay, lē bērci fānavē \*ndē jaka tsa Hyala dza naa sēkē. Ka na dza na, ka mēmōni shi sēkē ma mēndiy nashi, shi madānā madānā ni ghēnghēn ghēnghēn kwa kwēma mbēzli, ka ngēdīpē li shi. <sup>10</sup> Ya nimaba hwēlfē shi jikir ni tē hidi gwa'ay, war mēni dza naa mēnishi, ta mbē ghēcīy ngēdīvē mbēzliy dzaa zashi. Shiy dzaa mēnti dza ghēshiy zashiy, sa nzana kala dī zlēba na katan na va kwēma dzaa mbēlantīshi ghēshi, mba'a kē ghēshi niy zlēbavē nzay, ta mbēlantīshi niy dza Hyala nza. <sup>11</sup> Sa dī ma ghēshi zlēba na katan na va kwēma kiy, dza Hyala mba'a fānakēshi bērciy fānshi zēzē kwēmaa dzaa zamtīshi, ta mbē ghēshiy bē nefer shi kaa dzērvē. <sup>12</sup> Ma mēnti Hyala tsēghay, ta mbē ngwēvē kēsēy mbēzliy dzaa fānavē ma nefer shi kaa na katan na kwēma gwanashi, ka vēshi war ta mēni na jikir na kwēma.

*Mbēzli tsēhavē Hyala ta mbēlitīshi nza ghwēy*

<sup>13</sup> Ghēy na ghēy kiy ng-warmēhinjēy, ya hwēm̄ba na,

war 'wēsa dza ghēy mananta kaa Hyala ta kwēma ghwēy, ghwēy mbēzli dīti Ntsaa slēkēm̄mē va. Ta na navay, ghala kwatanjata hidi ghwēla ta ghava tsēhavēnwēy Hyala ta nza ghwēy ka mbēzli mbēliti na lē bērci Safē tsa nze dēwdēw tsa. Safē tsa va mēntēnwēy na ka ni Hyala mbēzli. Sa fānavē ghwēy nefer ghwēy kaa na katan na va kwēma, va tsēgha mbēlantēnwēy na. <sup>14</sup> Ta mbēlinjēy tsēgha haranjwēy Hyala lē Yēwēn kwēma wēzē na va gēzanjwēy ghēy. Ta mbē ghwēy kwēmavē shēndākē tsa Ndē slēkēm̄mē Yesēw \*Kēristēw harvēnwēy Hyala. <sup>15</sup> Va tsēgha na kiy, ngwarmēhinjēy, garēnwēyem tē kwēma Yesēw jarjar. Kēsēvēm shi fānavēnwēy ghēy va mbē nefer ghwēy, ya ni bēninjwēy ghēy lē miy tsa ghēy, ya ni tsaslēghēnwēy ghēy kwa zliya gwa'a.

<sup>16</sup> Kar Dēm̄mē Hyala ghēshi lē Ndē slēkēm̄mē Yesēw Kēristēw dē'wē ghēn tsa ciy, a ghēshi dītēm̄mē tēranjw. Dzēghwa ghēshi lē wēzē hwēr tsa shi, ka bēm̄mē bērci ya hwēm̄ba, ka kēatīm̄mē ta fē ghēn ghwēm̄mē gēzlinjē ta shiy dzaa sēkē wēzē ni. <sup>17</sup> Nza ghēshi ndanjwēy neferiy mēni kwēma, mba'a ghēshi ndanjwēy bērci ta ghēra slēni wēzē na, lē ta gēzē naa tēbanta kwēma ya hwēm̄ba.

### 3

*Cē'wēm Hyala tē ghēy*

<sup>1</sup> A ngwarmēhinjēy, a naa tērm̄bē kwēma dza ghēy gēzanjwēy kiy, cē'wēm Hyala tē ghēy, ta mbē kwēma Ndē slēkēpē Yesēw pēlivaa dzēmbē mbēzli tanjan. Ma nza mbēzli dza

kwa nahwēti bēla fē shēndēkē dzēti, njasa nza ghwēy va mbē fē shēndēkē dzēti kwōrakwē. <sup>2</sup> Zhini bay, cə'wēm Hyala tē ghēy, a ghēnzē mbēlantēnjēy mbē dēvē ka ndērēm gēmgēm ni va. Sa nzanay, mbēzli gwanashi bānavē na nefer shi kaa Yesēwēw.

<sup>3</sup> A na Ntsaa slēkēmmē naci, ka gēzē kwēma na bakē bakēw. Ta kētitēnjwēy dza na, nza ghwēy mbēē nza lē bērci, mba'a ndēghwētēnjwēy va \*ndē jaka tsa Hyala. <sup>4</sup> Tē mbērkē sa kētitēnjēy Ntsaa slēkēmmēy, mēnti ghēn ghēy bakē bakē ta kwēma ghwēyēw, a ghēy sēnay mbē mēni kwēma gēzānjwēy ghēy nza ghwēy, zhini ta nēw ghwēy dza lē mēni n zē ya hwēmba n zē bā.

<sup>5</sup> Nza Ndē slēkēmmē kētitēnjwēy mbē nefer ghwēy ta mbē ghwēy dī Hyala, ka mbay sē'wa kwēma njasa sē'wahwē \*Kēristēw va.

*Wēzē na ndē ghēra slēni*

<sup>6</sup> A ngwarmēhinjēy mbē nēw Yesēw, lē slēn tsa Yesēw \*Kēristēw Ntsaa slēkēpē gēzānjwēy ghēy. Kērakē pē ghwēy lē ka mar mbē nēw Yesēw va dī ma ghēra slēni. Niva mbēzli, ē dī ma ghēshi fēti ta kwēma bānavēnjwēy ghēy. <sup>7</sup> A ghwēy sēnay wēzē wēzē njasa dza ghwēy mēni ta nēw sēbē kwēmaa niy mēni ghēy. Ghala pētsaa niy nza ghēy mbē ghwēyēy, ka mar niy nza ghēyēw <sup>8</sup> Niy zēhwē shi zēmē ndē ghēy tēgēm mbē ghwēyēw. Ghēy dē'wē ghēn tsa ghēy niy tsēva na lē ghēra slēni, havēghwē lē hēvir gwa'a, ta mbē ghēy kwēmavē shi zēmē ghēy. Vantaa mēni kwēma kēn ghēy dzaa nza kēn ndē mbē

ghwēy <sup>9</sup> Saa niy mēni ghēy va slēni va tsēghay, ē niy kama ghēy gar dēw shi zēmē va ghwēyēw, nza ghwēy mbēē nēw kwēma mēni ghēy va niy nē ghēy.

<sup>10</sup> Ghala pētsaa nza ghēy va mbē ghwēyēy, a ghēy niy gēzānjwēy, ma pē ghēy niy niy: «War mba'a kē ndē kala dī ghēra slēni, ka nga shi zēmē ghwēy kaa tsava ndē kwōrakwē ma!» pē ghēy niy ni. <sup>11</sup> Sa wana gēzānjwēy ghēy kwēma va tsēgha sana kiy, sa favē ghēy mēndiy gēzē «A nihwēti mbēzli mbē ghwēyēy, ka dī ghēshiy ghēra slēni, war kakahwē kwēma kēn shi nihwēti mbēzli na na shi kwēma mēni ghēshi» kē mēndi. <sup>12</sup> Gēla mbēzli vay, avanta kwēma gēzānshi ghēy, a ghēshi mēni. Lē slēn tsa Ndē slēkēmmē Yesēw Kēristēw gēzānshi ghēy, ē kē ghēshiy ghēra slēni shi lē kwal, a ghēshi pēla shiy dzēghwa hwēr shi lē dēvē shi dē'wē ghēn tsa shi.

<sup>13</sup> Na na ghwēy na ghwēy kiy, nihwēti ngwarmēhinjēyēy, ē pē ghwēy nēw lē mēni kwēma wēzē na, ka dali ghwēy vē ma. <sup>14</sup> Mba'a kē tsahwēti ndē dzaa nza mbē ghwēy, kala dza ghēciy dī fēti ta kwēma gēzānjwēy ghēy mbē zliya nay, cati tē ghwēy dēvē tē tsava ndē, mba'a ghwēy zlay jakēva li, ma nza ghēci mbēē sēnay kwēma gēmgēm na na sa mēntēē na, kē. <sup>15</sup> Ya tsēgha n zē dība kiy, ēntaa ghwēy taa nzēnjwēy li nja ndē jaka tsa ghwēy ma! War ē pē ghwēy dzaa gēzānci kwēma njasa ka ghwēy gēzānci kwēma kaa zēmēnjwēy tsa mbē nēw Yesēw ghēci kē mēnti \*kwēma jikir na.

*Kwa kērni gēzē kwēma Pēl*

<sup>16</sup> Ndē slēkēpē Yesēw tsaa bē zērkē va kaa mbēzli, ndānjwēy

**3:3** 3:3 1Kwēr 10:13; 1Zhj 5:18 **3:4** 3:4 1Kwēr 4:16; Gal 5:10 **3:6** 3:6 3:12; 1Tes 5:14  
**3:8** 3:8 1Tes 2:9 **3:9** 3:9 SlēniKY 18:3; 1Tes 1:6; dēw kēti 1Kwēr 9:4 **3:10** 3:10 1Tes 4:11 **3:11** 3:11 1Tim 5:13 **3:12** 3:12 Ef 4:28 **3:13** 3:13 Gal 6:9 **3:14** 3:14 1Kwēr 5:9, 11 **3:15** 3:15 Mt 18:15-17; 1Tes 5:14 **3:16** 3:16 2Kwēr 13:11

zərkə ghəci də'wə ghən tsa  
 ciy dzəmbə nefer ghwəy ya  
 hwəmba, ya dza kwa namaḃa  
 bəla gwa'a. Nzəyəy tə ghəci lə  
 ghwəy gwanan̄wəy.

<sup>17</sup>Dzəghwa tə pətsa səkwən̄wəy  
 ya tsa mbə zliya nay, yən yən Pəl  
 də'wə ghən tsee lə dəvee tsasli na  
 nava bəla. Tsəgha kee tsasli slən  
 tsee dzəmbə ni ya zliyahi tsaslee.  
 Ni ya tsasli shiy na shi ni. <sup>18</sup>Ava  
 tifa kərayee, nza ghwəy nza ki.  
 Məntən̄wəy wəzə hwər tsa ci  
 Ndə sləkəmmə Yesəw \*Kəristəw  
 gwanan̄wəy.

**Kwa taña zliya tsasli  
Pël kaa  
Timôte  
Kwëma dza  
ghwëmmë gha  
sënataa dzëkën  
zliya na**

Ta bë kaa madigay Timôte tsasli Pël zliya na. Ma kë kaa har Timôte tsa vay: «Zëghwee» kë. Sa nzana ghëci niy këëtiti Timôte ta ßanavë nëfë tsa ci ghëci kaa Yesëw, va tsëgha har na tsëgha. Timôte tsa va dibay, ndë mbë mbëzli ghëra Pël slëni Yesëw li shi niy nza na. Piya ðañ mënti Timôte mbë ghëra slëni ghëshi lë Pël të pi kwëti, cëkë' ghëci sënay nzëy tsa Pël wëzë.

Ma kë nihwëti mbëzliy, ghala pëtsa tsasli Pël zliya nay, mëndi pëlay sëmë kwa fërshina mbë mëlmë Rëm na, ghëci mbë zhiniy tëwrë të hidci ka Masedëwan, kë ghëshi. Ma na Timôte naci kiy, ghëci mbë mëlmë Efesë na. Pël niy gëzanci na nzëyëy mbëßa, ta mëtsëhë bërci lë ta bëni shiy kaa mbëzli mbëßa. Mëlmë Efesë vay, mëlmë dikë na, ndëkwë vëgha kwëfa dikë na. Ðañ ka mbëzliy tëwrë mbë ta zhëghë dëvë.

*Avanay njasa nëwva kwëma mbë zliya na:*

Vëh 1 Pël gëzanci kaa Timôte nza ghëci makë mbëzli va bëni shi dzërvë dzërvë ni kaa mbëzli, ka gëzëë dzëkën wëzë hwër tsa mananati Hyala ghëci Pël. Zhini ka gëzë kaa Timôte a ghëci kësëvë ndëghwë kwëma Hyala wëzë mbë nëfë tsa ci.

Vëh 2 Pël gëzanci kaa Timôte a ghëci gëzanshi cë'wë Hyala kaa mbëzli, ka gëzanci njasa dza zhër lë mi'iy nzëy mbë jakëva tsa mbëzliy nëw Yesëw.

Vëh 3 Pël gëzanci kaa Timôte njasa tëßë mbëzliy 'wa kwal kaa mbëzliy nëw Yesëw, nza ghëci sënay tërashi.

Vëh 4 Pël mbë gëzanci kaa Timôte dzëkën kwëma dza mbëzliy mëni ge'i lë kwa kërni vëghwë. Zhini ka gëzanci a ghëci mbëë mënti mëhërli lë kwëma dza naa ßananshi kaa mbëzli dibë.

Vëh 5 pa' të vëh 6:1-10 Pël gëzë kaa Timôte dzëkën nzëy tsa mi'i mbëreketi, lë nzëy tsa ka 'wa kwal kaa mbëzli, lë nzëy tsa mevivi kwa jipë mbëzliy nëw Yesëw, lë nzëy tsa ka shiy.

Vëh 6:11-21 Kwa kërni gëzë kwëma Pël kaa Timôte

*Pël sëkwë Timôte*

<sup>1</sup> Yën tsasli na zliya na, yën yën Pël ndë kwal tsa Yesëw \*Këristëw. Kar Hyalaa mbëlëtëmmë ghëshi lë Yesëw Këristëw ntsa fëy ghwëmmë ghën tsa ghwëmmë gëzlinjë ti fëyra na ka ndë kwal tsa Yesëw.

<sup>2</sup> Kaa ngëña gha Timôte tsaslee zliya na. Ghay, nja zëghwee yakee katan katan mëniña gha, sa këëtitënjëe mba'a gha ßanavë nëfë tsa gha kaa Yesëw \*Këristëw. Mëntëña wëzë hwër tsa nzë Didi Hyala ghëshi lë Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw, mba'a ghëshi zhëhwërti zhëhwër të gha, zhini mba'a ghëshi ndañä zërkë mbë nzëy tsa gha.

*Mëni të ghwëy mëhërli va mbëzliy bëniñwëy shiy kama katan ni*

1:1 1:1 Ndë kwal tsa Yesëw: 2:7; Hyalaa mbëlëtëmmë: Tit 3:4; fëy ghën gëzlinjë: Kwël 1:26-27

1:2 1:2 Timôte: 1Kwër 4:17; zëghwee: 1Kwër 4:15; 1Tes 2:11; Tit 1:4

<sup>3</sup> Ə dee ghaa nzəyŋa mbə məlmə Efesə, njasaa niy gəzanjəe va yən madi ta dzaraa dzəti hidfi ka Masedəwan. A nihwəti mbəzli mbə məlmə vay, kwəmaa kama katan na kwa kwal Hyalaa bəni ghəshi kaa mbəzli. Ə pə ghaa makəshi va bəni niva shiy kaa mbəzli. <sup>4</sup> Gəzanshi, ka kəslimbə ghən ghəshi kən kwəma mbəzli mbəradzə lə bəbala jijih, ka dzar ka dzar, kala kərkəva ma ma, pə gha kaa ngəshi. Niva shiyəy, war ghəpə na sa fə ghəshiy dzəghwa jipə mbəzli tə gəm gwa'a tsəgha. Ka kəəti mbəzli ghəshi ta sənay njasa mbəli Hyala mbəzliw. Mba'a kə ndə banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, ta mbəliy dza na. <sup>5</sup> Sa wana dza ghaa gəzanshi kwəma va tsəghay, ta mbə ghəshiy di nihwəti mbəzli lə di tsa səkə mbə nefer dəwdəw ni, ka mənə kwəma wəzə na ghəshi, mba'a ghəshi banavə nefer shi katan katan kaa Hyala. <sup>6</sup> A nihwəti mbəzli tibay, mbərəkə zlashi ghəshi mənə shi wəzə ni va, mba'a ghəshi kəslimbə ghən war mbə ngəngərə ghəpə tsa gəmgəm tsa gwa'a tsəgha. <sup>7</sup> Mba'a ghəshiy di nza ka \*mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala na, a ka sənata ghəshi ya kwəma gəzəpə ghəshi vaw. Ya shi dətəvashi ghəshi vaa dzəti bənishi kaa mbəzli na, sənashi ghəshiw.

<sup>8</sup> A ghwəmmə sənay, ta na \*kwəma pəhəti Hyalay, jəw na wəzə mənədi kə bəvə ta mənə kwəma bərkəkə Hyala liw. <sup>9</sup> Favə tə ghwəmmə wəzə: Na na Hyalay, ta mbəzliy mənə kwəma wəzə na bəkə na kwəma pəhəti naw. Avanashi mbəzli bəkə na kwəma

pəhəpəhə na ti shi: Ta mbəzliy lidi kwəma pəhəti na, lə ta ka zhini ghən kala nəw ma kwəma pəhəti Hyala, lə ka ndərəm, lə ka mənə \*kwəma jikir na, mba'a mbəzliy ha'wə ma tə Hyala, ka ndərə ya nimabə shi dza bəla kwa Hyala. Zhini mba'a ta mbəzliy pəəsli dəshi, ya mbəghəshi, lə ka bəkwəpə gwa'a. <sup>10</sup> A Hyala banavəshi kwəma pəhəti na diba kaa ka mənə ghwərghwər, lə kaa zal tsa hənə lə zal nja mali, lə kaa ka dəl mevivi. Aa banavəshi diba kaa ka slasla dzərvə, lə ka zəzəmə fəlaa dzəkən kwəma sənata ma ghəshi, mba'a ta mbəzliy mənə shiy dzava ma kwa kwal Hyala. <sup>11</sup> Kwəma bənəwəy ya nay, mbə Yəwən kwəma wəzə na va ndara Hyala mbə dəvəe na. Dzəkən Hyala kwa shəndəkə gəzə na kwəma, səkə va Hyala va ghava təfə miy dzəkən mbəzli.

*Pəl mananci 'wəsa kaa Yesəw tə sa zhəhwərti na zhəhwər ti*

<sup>12</sup> 'Wəsa nə ya kaa Yesəw \*Kəristəw Ntsaa sləkəmmə, ghəci saa ndara bərci ta ghəransi sləni cee. 'Wəsa nə ya ngəci, sa nzana, mba'a nighətəra ka ntsa slar tsa dzaa bəvə sləni bəkir dəvə, va tsəgha bəvəra na ta ghəra sləni ci. <sup>13</sup> Kwatanay, ə niy tsəəree, ka sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy niy nəw, ka tsəəreshi. Dzəghwa Hyala mba'a zhəhwərti zhəhwər tə ya tərəjw. Saa niy sənata mee ghalabə sləni jikir naa sa ghəree va pən. Kalaa niy banavə nəfə tsee ya ngəci. <sup>14</sup> Dzəghwa Ndə sləkəmmə Yesəw, mba'a mənəti wəzə hwər tə ya dalala, dza na mba'a ndara kwal ta mbee banavə nəfə tsee, mba'a kəətītəra

**1:3** 1:3 Efesə: SləniKY 20:1mbəzliy bənipə kwəmaa kama katan na kwa kwal Hyala: 4:1-10; 6:3-5, 20-21; 2Tim 2:16-18, 23-26; Tit 1:10-16; 3:9-11 **1:4** 1:4 4:7; 6:20; 2Tim 2:16, 23; 4:4; Tit 1:14 **1:5** 1:5 1:14, 19; 2:15; 4:12; Rm 12:9; 13:10; 1Kwər 8:1; Gal 6:10; 2Tim 1:3, 13; 3:10; Tit 1:15 **1:6** 1:6 1:4; 6:4, 20; Tit 1:10 **1:8** 1:8 Rm 7:12, 16 **1:9** 1:9-10 Gal 5:19-21 **1:10** 1:10 4:6; 6:3; 2Tim 1:13; 2:2, 15; 3:14; 4:2-3; Tit 1:9; 2:1, 7-8 **1:11** 1:11 1Tes 2:4 **1:12** 1:12-17 2:7 **1:12** 1:12 Gal 1:15-16 **1:13** 1:13 SləniKY 8:3; 9:1-5; 1Kwər 15:9; Gal 1:13 **1:14** 1:14 1:5; 1Kwər 15:10

ta mbee di nihwoti mbazli, sa nzana jakajak ghay li.

<sup>15</sup> Avanta kwoma dzee na ta gezə sənzenway, kwoma katan na na, a kə mbazli zləbavə lə nefer shi gwanashi: A Yesəw Kəristəw səəkəy dzəti hidfi ta mbəli mbazliy məni \*kwoma jikir na. Mbə mbazli vay, yən gwəra naa mənəhwə kwoma jikir na. <sup>16</sup> Ma dza Yesəw Kəristəw na, mba'a zhəhwərti zhəhwər tə ya, yən yən saa gwəramti vaa mənəhwə kwoma jikir na, ta mbəə canshi kaa mbazli njasa nza Yesəw ndə sə'wa kwoma. Ma kwoma mənti na va lə ya tsəghay, ta mbəə canshi kaa mbazli, njasa dza naa sə'wa kwoma ti shi kwərakwə. Sa ka ghəshi banavə nefer shi kaa Yesəw na, nza ghəshi kwəməvə piy tsa kəfi ma. <sup>17</sup> Fal Hyala ghwəmmə nana ki. Ghənzə na mazə pa' kwa ndimndim, na nanzəy, ka məti naw, ka nata ndə dibaw, war ghənzə na Hyala kwətita. Ə pə ghwəmmə fə shəndəkəə dzəti, ka fə dikəə dzəti ya hwəmba. \*Amin.

*Pəl mətəhanci bərci kaa Timote*

<sup>18</sup> A zəghwee Timote, avee fambəna kwoma na mbə dəvə gha. Ghənzə na kwoma gezəkə ka gezə kwoma Hyala kwatanjaa dzəkən gha. Kwoma gezəkə ghəshi vay, zəzə tə ghaa dzəkən, mənta ghənzə ka shi mbəz gha, ta bəna bərci, ta məni sləni wəzə na. <sup>19</sup> Ma ghala vəghwə tsa dza ghaa məni sləni gha vay, war kaa Hyala pə gha taa zlatanavə nəfə tsa gha. Zləbavə tə gha kwoma gəzanə \*Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa gha. A nihwoti

mbazli tibay, kala zhini ghəshiy di zləba kwoma gəzanshi Safə tsa Hyala mbə nefer shi. Va tsəgha di ma ghəshiy zlatanavə nefer shi kaa Hyala ghwəla. <sup>20</sup> Ma gəla mbazli gəzee vay, mbə shi na kar Himene lə Alekəsandərə. Mbazli bakə ni vay, e tahanavəshi kaa \*ndə jaka tsa Hyala, nza ghəshi mbəə bənivə nzəyshi kala tsəərə ma Hyala ghwəla.

*Kwəmaa dzəkən nzəy tsa mbazliy nəw Hyala*

## 2

<sup>1</sup> Avanta kwa tana kwoma dēe gəzanshi kaa mbazli, ta məni ghəshi: Ə pə ghwəy cə'wə Hyala, ka mbazlanta miy, ka mananta 'wəsa ta mbazli gwanashi. <sup>2</sup> Cə'wəm Hyala ta mezhizhə, lə ta mbazli dikə dikə ni gwanashi, ta mbə hidfi ghwəmməə nza wəzə, ghenikə nzəy ti shi. Ma mbə nzəy tsa ghwəmmə va kiy, ta mbə dza ghwəmməə nəw Hyala lə nəfə kwətinj, ka təbanta nzəy tsa ghwəmməə kaa Hyala. <sup>3</sup> Nava kwəmay, ghənzə na sa wəzə na, ka təbanta tərənjw kaa Hyala kwa mbəlimmə. <sup>4</sup> Tawa təbanta nay, sa nzana ka di ghənzə mbazliy mbəlishi gwanashi. Zhini ka di ghənzə mbazliy sənata na katan na kwoma. <sup>5</sup> Ta mbazli gwanashi na kwoma va, sa nzanay, kwətinjta na Hyala gwa'a tsəgha. Zhini kwətinjəy mətəkwəl tsa kwa jipə Hyala lə mbazli difa. Ntsa vay, ghəci na Yesəw \*Kəristəw. <sup>6</sup> Ndəs səəkəy na, mba'a zlay piy tsa ci ta mbəə mbəərəti mbazli gwanashi. Kwoma mənti na vay,

**1:15** 1:15 Lk 15:2; 19:10; Rm 5:8 **1:16** 1:16 Ef 3:7-9; Kwəl 1:25 **1:17** 1:17 Rm 16:27

**1:18** 1:18 4:14; 6:12; 1Kwər 9:24-25; 2Tim 4:7-8; Zhəwdə 3 **1:19** 1:19 1:5 **1:20** 1:20 Himene: 2Tim 2:17; Alekəsandərə: 2Tim 4:14; ndə jaka tsa Hyala: 1Kwər 5:5 **2:1** 2:1 Ef 6:18-19; Flp 4:6 **2:2** 2:2 Esd 6:10 **2:3** 2:3 Tit 3:4 **2:4** 2:4 Ezhek 18:23; 2Tim 2:25-26; 2Pi 3:9 **2:5** 2:5 Nəw 6:4-5; 1Kwər 8:6; Rm 3:29-30; 10:12-13 **2:6** 2:6 Mk 10:45; 2Kwər 5:15; Gal 1:4; Tit 2:14; 1Zhnj 3:16; vəghwə tsa bərkəti Hyala: Gal 4:4; Tit 1:3



ta mbê mbêzliy sônay a Hyalaa dî mbêlishi gwanashi ge'i lê vêghwê tsa bêrkêti na va kê ghêshi, mênati na tsêgha. <sup>7</sup> Va tsêgha fêyra Hyala ka ndê kwal tsa nzê, ta dzaa gêzanshi kwêma va kaa mbêzli. A kê ngêra na: «Mbala bananshi kwêmee kaa \*mbêzliy kamaa ka Zhêwifê, ta mbê ghêshiy sônata na katan na kwêma, nza ghêshi banavê nefer shi kaa Yesêw» kê. Kwêma gêzee vay, dzêrvê mbêw, kwêma katan na na.

<sup>8</sup> Ma dêe kiy, ya pa' kwêmabay, ka cê'wê Hyala zhêr, ka kafê dividivi shiy dzêta ghwêmê, ta cê'wê Hyala lê nêfê tsa dêwdêw tsa. Êntaa ghêshi bê nêfê ma, êntaa zêzê kwêma gêm gêm na nza mbê ghên shi ma.

<sup>9</sup> Mi'i dibay, ê dêe ghêshiy dza lê shi wêzê ni tê vêgha shi, nanzê kiy, êntaa ghêshi dzaa pa shiy, nza mbêzli mbêê falshi ma. Êntaa ghêshi dzaa ghaslêva ya lê mbêrê ghên tsaa gwêramti, ya lê shi ghaslê ka dâñ gêna, ya lê kwêdeler ka dâñ gêna. <sup>10</sup> Ma ni shi shi ka ghêshi pêla ghaslêva li shiy, mênî slênî wêzê na. Ma na mi'iy ni, a ghêy dî fêti va Hyala, kê ghêshiy, avanay njasa têbê na ghêshiy mênî: <sup>11</sup> War gwêjêshi kê ghêshi dzaa nzêyshi, ka fa shi bananshi mênî va, ka dî fêti ti shi. <sup>12</sup> Banavê kwalee kaa mali ta bônî shiy ghênzê kaa zhêr, ya ta slêwashiw. War gwêjêshi kê mi'i nzêyshi. <sup>13</sup> Sa nzanay, pêrba \*Adam gha Hyalaa ngati, madî na ta nga \*Evê. <sup>14</sup> Zhini bay, Adam na sa hêrêti \*ndê jaka tsa Hyalaw, mali na sa hêrêti na, ghênzê saa dîti ma fêti ta kwêmaa niy gêzêkê Hyala. <sup>15</sup> Ya tsêgha nzêy, ta ya ndêrazhi dza mi'i, ma nza Hyala mbêlitishi, ghêshi kê dzaa banavê

nefer shi kaa Hyala, ka dî nihwêti mbêzli lê nêfê tsa shi dêwdêw kwa kwêma Hyala, kala kêli ma ghên tsa shi.

### 3

*Njasa têbê mbêzliy 'wa kwal kaa mbêzliy nêw Yesêw nza*

<sup>1</sup> Avanta kwêma dêee na ta gêzêy, kwêma katan na na. Mba'a kê ndêê dî mênîy ka ntsaa 'wa kwal kaa mbêzliy nêw Yesêwêy, slênî wêzê naa sa tivê na. <sup>2</sup> Ma ntsaa 'wa kwal va kiy, ka têbê na mênîy hanci cêm dza kwa \*kwêma jikir na ya jêw nzêw. Mali kwêtiñ têbê na vê. Ntsaa ya ghên tsa ci va kwêma ghêci, ndê ka zêzê kwêma wêzê, ka ka'wê ka mêlmê wêzê kêghi tsa ci, mba'a mbay bananshi shiy kaa mbêzli wêzê, ava tsêgha têbê na. <sup>3</sup> Êntaa ghêci dzaa nzaa ndê sasa shiy, ka ghi ma, êntaa nzaa ndê ghwampa ghwampay ma. Ndê sê'wa kwêma dî na ghêci kala dî ma miy, kala mênî ma mêtse ta gêna. <sup>4</sup> Ghêci dibay, ntsaa mbay kêsêvê mbêzli kêghi tsa ci wêzê, mba'a iti ndêrazhi ci, ka ha'wê ghêshi ti, ka danci fêti wêzê, dî na. <sup>5</sup> Ma gêzee kwêma va tsêghay, sa nzana kala mbay kê ndêê kêsêvê ni kêghi tsa ci mbêzli wêzêy, njaa dza naa mbay kêsêvê niy nêw Yesêw mbêzli kia? <sup>6</sup> Mba'a pê ghwêy dî fê ndê ka ntsaa 'wa kwal mbê mbêzliy nêw Yesêwêy, êntaa ghwêy fê ntsaa zlêbavê kwêma Hyala 'war'war ma. Sa nzana, mba'a kêê yêwên ndê mbê kwêma Hyalay, ta kêli ghên dza na. Ka gha nighê ki na, Hyala basanakên ngwêvê njasa basanakên na va kaa \*ndê jaka tsa nzê. <sup>7</sup> Ma ntsa va dibay, ntsa

fal mbəzliy nəw ma Yesəw di na ghəci, kala tsəgha na ta ndərə dza ghəshiy dza, ma ghalaba ki na, tantan dza ndə jakaa kəriŋəhwə dzəti zamba ci ta məni kwəma gəmgəm na.

*Njasa təbə mbəzliy kəəti mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw*

<sup>8</sup> Ma təbə mbəzliy kəəti ka 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw kwərakwəy: Wəzə kə nzəy tsa shi mbə sləni ghəra ghəshi gwanata, kala gəzə ma kwəma ghəshi bakə bakə, kala sa ma tay ghəshi gar ghi shi, kala gwəfə ma gəna va mbəzli. <sup>9</sup> Kwəmaa dzəkən banavə nəfə tsa ci ndə kaa Yesəw, sa cikəvəri Hyala dzəti ngwəlay, mba'a ghəshi ndəghwəti lə nefer shi dəwdew. <sup>10</sup> Mba'a pə ghwəy di tsəha mbəzliy kəəti mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəwəy, pərfa sləni shi pə ghwəy taa nighəti di, mba'a kə sləni shi wəzəy, nza ghwəy banavəshi sləni va mbə dəvə shi ghalaba ki. <sup>11</sup> Mi'i mbəzli va kwərakwəy, wəzə kə nzəy tsa shi mbə sləni ghəra ghəshi gwanata. Əntaa ghəshi nzaa mi'i ka zəmə mətəni mbəzli ma, na na shiy, ə kə ghəshiy ya ghən tsa shi va kwəma, mba'a ghəshi kəsəvə sləni shi bekir dəvə ya hwəmba. <sup>12</sup> Ma ntsaa kəəti mbəzliy 'wa kwal vay, kwətij di na mali və, mba'a ghəci sənay kəsəvə ndərazhi ci lə nihwəti mbəzli kəghi tsa ci wəzə. <sup>13</sup> War mba'a kə ghəshi ghəratl sləni shi va wəzəy, ta ha'wə dza mbəzli ti shi, ka falshi. A ghəshi taa mbay gəzə kwəma kaa mbəzli, dzəkən nəw kwal Hyala tsaa jakayəmmə va lə Yesəw \*Kəristəw kala hazləni ma.

*Shiy gwəra dikə ni cikəvərimmə Hyala*

**3:11** 3:11 Tit 2:3    **3:15** 3:15 Ef 1:23; 2:19-22    **3:16** 3:16 Mt 28:18-19; Mk 16:19; Zhj 1:14; SləniKY 2:33; Ef 1:20-21; Flp 2:6-11; Kwəl 1:6, 23; 2Tim 4:17    **4:1** 4:1-11 1:10    **4:1** 4:1 2Tim 3:1

<sup>14</sup> Ya tsəgha tsasliŋee zliya nay, mbə bərkə dza nzee ta kwəmə lə gha kwa kwəma jəw. <sup>15</sup> Ya ə dzee tsəhəra ma tantanəy, ta kəətitəŋa dza zliya na, ta mbə ghaa sənay njasa təbə nzəy tsa mbəzli Hyala. Ma mbəzli Hyala va gəzə yay, ghəci na jakəva tsa mbəzliy nəw Yesəw lə Hyalaa bəpə piy. Mbəzli Hyala vay, ghəshi na shiy kəsəvə kwəma Hyala katan katan, njasa ka shəl vaa nza. <sup>16</sup> Ma kwəma Hyala va niy nza mbəmbə nay, a Hyala cikəvərimmə dzəti ngwəla nana ki. Ghwəmmə gwanamməy, a ghwəmmə sənata:

Ma sa səkəy Kəristəw dzəti hidiy,

mba'a zhəghəy nja ndə ngəri tsa gwanay tsa.

A \*Safə tsa Hyala dəwdew tsa cikəvəri

njasa nza naa ntsa slar tsa, mba'a ka kwal Hyala nay,

mba'a mbəzli gəzanshi kwəma ci kaa mbəzli tə hidiy gwa'a gwa'a,

mba'a mbəzli banavə nefer shi ya pa' kwəmaba tə hidiy,

mba'a Hyala kafəghə dzəmə ghwəmə,

mba'a kwəmayə shəndəkə tsaa gwəramti.

Kwəma vay, kwəma dikə na tərəŋw. Ghənzə cimmə na kwal tsaa nəw Hyala.

## 4

*Ka bəni dzərvə kaa mbəzli*

<sup>1</sup> A \*Safə tsa Hyala dəwdew tsa gəzəkə bazhə bazhə, ma ge'i ghala kwa kəni vəghwəy, ta zlay nəw kwal Hyala dza nihwəti mbəzliy dza, kə. Ka di fəti ta kwəma dzərvə dzərvə na, ka nəw kwəmaa səkəy va hyeler. <sup>2</sup> Ka slasla dzərvə lə gəzə kwəma bakə bakə ni va dza naa ngədhəwəshi. Ma mbəzli

vay, ha'wə kwa mətəsəshiw, cəke' pənishi ghəshi, kwəma tifaat tsə'wə mbə nefer shiw. <sup>3</sup> Ma kə mbəzli vay: Wəzə na ndəə bə maliw, kə ghəshi. Zhini ma kə ghəshi ba na: Wəzə na zəmə nihwəti shi zəməw, kə ghəshi. Ma na Hyala nanzə kiy, ta zəməshi mbəzli ngati na shi zəmə va. Va mbəzliy banavə nefer shi kaa Yesəw \*Kəristəw, shiy sənata na katan na kwəmay, war mənti ma ghəshi 'wəsa kaa Hyala na, war ka zəmə shishi kala kwəma tifa. <sup>4</sup> Sa nzanay, wəzə na shi ngati Hyala gwanashi. Nihwəti shiy mbə shi gar ndərəshi, mənti ma məndi 'wəsa kaa Hyala ti shiw. <sup>5</sup> Wəzə dəwdəw na shiy ya nimaba, sa gəzəkə Hyala tsəgha, mba'a sa ka ghwəmmə cə'wakən cə'wə kən shi.

*Ndə ghəra sləni tsa Yesəw \*Kəristəw wəzə tsa*  
<sup>6</sup> War mba'a pə gha bananavəshi kwəma va njasa gəzanee va kaa ngwarməhimmə mbə nəw Yesəwəy, ghalaba na, ta nza dza ghaa ndə ghəra sləni tsa Yesəw Kəristəw wəzə tsa. Ta sənay dza məndi ntsa təhə təhə tsa nza gha kwa kwal Hyala, kə məndi, sa nzana mba'a gha banavə nəfə tsa gha kaa Yesəw, lə sa ka ghaa nəw kwəma katan na va bənivə gha. <sup>7</sup> Ka fafa kwemer jiji gəmgəm ni va təbanta ma kaa Hyala gha ma. Ə pə ghaa bəni məni kwəmaa təbanta kaa Hyala, ka dza kwa kwəma kwa kwəma li. <sup>8</sup> Kəsli bali ta kwərinj vəgha ghay, wəzə na, nanzə kiy, ka kəəti ndə na tərəjwəw. Ma jihəva ta sənata kwəma Hyalay, ava ghənzə na saa kəəti ndə tərəjwə. Sa nzanay, ka kəəti ndə ta nzəy tsa tə hidī sənəvna, zhini

ka kəəti ndə ta nzəy tsa ci mbə vəghwə tsaa dzaa səkəkə taa dza. <sup>9</sup> Ava ghənzə na kwəma katan na, wəzə na mbəzli zləbavə lə nefer shi gwanashi. <sup>10</sup> Va tsəgha ghəra ghwəmmə sləni lə bərçi, ka jihəva, sa nzana mba'a ghwəmmə fakən məhərli ghwəmmə kən Hyalaa bəpə piy. Ghənzə saa mbəliti mbəzli gwanashi, gaw na mbəzliy banavə nefer shi kaa Yesəw.

<sup>11</sup> Ava ghənzə na kwəma ka gha bananshi kaa mbəzli wəzə. <sup>12</sup> Əntaa gha dzaa zləba ndəə ndərəja sa nza ghaa zəghwəja, kə ma. Ə pə gha mənija ka ntsa katan tsa, saa canshi kwal tsa wəzə tsa kaa mbəzliy nəw Yesəw. Wəzə kə kwəma gəzə gha səvəri mbə miy tsa gha, wəzə kə nzəy tsa gha, a pə ghaa dī nihwəti mbəzli, ə pə gha banavə nəfə tsa gha kaa Hyala, war dəwdəw kə nəfə tsa gha ya hwəmba. <sup>13</sup> Ə pə ghaa jihəva ta janganshi kwəma Hyala kaa mbəzli, ka gəzanshi kwəma Hyala, war ka canshi kwəma pa' tə vəghwə tsa dzee səkəkə ti. <sup>14</sup> Əntaa gha sawa bərçi ndaja \*Safə tsa Hyala va ta ghəra sləni va li ma. Ghala pətsa gəzanja ka gəzə kwəma Hyala va məni sləni va, lə ghala vəghwə tsa fakən mətikwəkwər va dividivi kən gha kwəmavə gha bərçi va. <sup>15</sup> Ava ghənzə na sləni ka gha jihəvaa dzəmbə ghəra nzə lə nəfə tsa gha kwətinj, ta mbə mbəzliy nay njasa dza gha kwa kwəma kwa kwəma mbə ghəra sləni Hyala. <sup>16</sup> Məni tə gha məhərliy dzəkən dza gha kwa kwal Hyala, lə dzəkən shi bananshi gha kaa mbəzli. Ka nəw lə məni tsəgha kala dali ma ya hwəmba. Mba'a pə ghaa məni

**4:3** 4:3 bəva: 1Kwər 7:1; zəmə shi zəmə: Ghava 9:3; Rm 14:2; Kwəl 2:21; Ebr 13:9; məni 'wəsa kaa Hyala: Rm 14:6; 1Kwər 10:30 **4:4** 4:4 Ghava 1:31; SləniKY 10:15 **4:6** 4:6 1:10 **4:7** 4:7 1:4 **4:8** 4:8 6:6 **4:10** 4:10 Tit 3:4 **4:12** 4:12 1:5; Tit 2:7 **4:13** 4:13 2Tim 3:15-16 **4:14** 4:14 1:18; 5:22; SləniKY 6:6; 2Tim 1:6; 2:2 **4:16** 4:16 1:10; 4:12; 2Tim 2:22; 3:10

tsøghay, ta mbølivø ghøn tsa gha dza gha lø mbøzliy fa kwøma gha ta gwa'a.

## 5

*Njasa ka gha mæni kwa kwøma mbøzliy nøw Yesøw \*Køristøw*

<sup>1</sup> Mba'a pø ghwøy lø pøhal zaløy, øntaa gha dzaa nabø lø gwølay ma. Sahø pø gha dzaa gøzanci kwøma, njasa gøzø gha kaa dønja. Mba'a pø ghwøy lø gwølay, nja kaa ngwarmønja pø ghaa gøzanshi kwøma. <sup>2</sup> Kaa pøhepøhir mi'i pø gha dī gøzø kwøma na, ka gøzanshi nja kaa mønija. Ma kaa mekwikwi mi'i ba na, nja kaa zhamønija, lø nøfø tsa dewardew tsa pø ghaa gøzanshi kwøma, kala nahwøti zøzø kwøma tifa.

<sup>3</sup> Ha'wø tø gha tø mi'i mbøreketi kama ni shi mbøzli ti shi, mba'a gha kəsøvøshi wøzø. <sup>4</sup> Mba'a kø ndørazhi va mi'i mbøreketi, ya køhøhita na ghøshiy, a kø ndørazhi va taa bønivø nøw kwal Hyala lø mæni wøzø hwør pørba kaa mbøzli køghi tsa shi di. A kø ndørazhi va kəsøvø mbøzli shi dikø dikø ni njasa niy kəsøvøshi mbøzli shi va dikø dikø ni kwatanja kwørakwø. Ava ghønzø na naa tøbø kwømava Hyala. <sup>5</sup> Ma mali mbøri kwøtita na, kala ndø ti gar køtiy, war dzøkøn Hyala kø dzaa fakøn nanzø zøzø kwøma, ka cø'wø havøghwø lø høvir gwa'a, nza Hyala mbøø køøti. <sup>6</sup> Ma nahwøti mali mbøriy nza va, ka mæni shi dī vøgha nzøy, mæti mæti na kwa kwøma Hyala ya tsøgha na mbø piy. <sup>7</sup> Ava ghønzø na kwøma ka gha zazanshi kaa mi'i mbøreketi, vantaø cøm nza dzar kwa kabaka shi. <sup>8</sup> War mba'a kø ndø kala tsøva køn ngwardøhiy, kwatama mbøzli køghi tsa ciy, a tsava ndø

zlay kwal Hyala. Wøzøba ntsaa yivø ma Yesøw na køn tsava ndø tøरणw.

<sup>9</sup> Mba'a pø ghaa dī dāhø slønedemer mi'i mbøreketi ta køøtishiy, maliy tanøti piya kwan møtsøkø, kwøtiñ sødfa ghønzø søkø ta zal ghala yakø møndi pø gha taa dāhø. <sup>10</sup> Tøbø na dībay, mali ka fal møndi, tø sløni nzø wøzø na ghøra na, saa iti ndørazhi nzø kwa kwal tsa wøzø tsa. Mba'a kø ka mølmø tsøhøshi køghi tsa nzø na, mba'a sønay ka'wøshi wøzø, ka yabanshi shidshid mbøzliy nøw Yesøw. Ka køøti mbøzli tø ngøra'wø, war sløni wøzø na ghønzøø mæni. Ma ghalabay, nza gha dāhø sløn tsa nzø ki.

<sup>11</sup> Ma na mi'i mbøreketi ndørazhishi ni diy, øntaa gha dāhø slønedemer shi na nashi ma. Sa nzanay, a ghøshi dzaa zhiniy dī bø tsahwøti zal, ka ghøshi dza na, mbørkø ghøshi zlay nøw Yesøw. <sup>12</sup> Mba'a kø ghøshiy mæni tsøghay, ta banshi føti dza Hyala. Sa nzana kala zhini ghøshiy mænti shiy gøzøkø ghøshi mønishi kaa Hyala. <sup>13</sup> Zhini ba, sa ka gha dāhøti sløn tsa gøla mi'i tsøgha ni va ya kala dza ghøshiy bøhwø zaløy, ta køslimbø ghøn dza ghøshi mbø tøtwørø, ka dzar køy ghyeghyer mbøzli, kala ghøra ma sløni. Shiy gwøra dikø ni dībay, ka miy dza ghøshiy nza. Ka njafønjafo miy ta mbøø sønata kwøma mbø nefer mbøzli, ka ghøshi dza na, ka zhananshi kwøma njødivø ghøshi va kaa nihwøti mbøzli. <sup>14</sup> Va tsøgha dēe mi'i mbøreketi ndørazhishi niy zhiniy bø nihwøti zhø; ka ya ndørazhi, ka ndøghwø ghi tsa shi. Ma tsøgha kiy, ka dza ka mbøz ghwømmøø kwømavø kwal tsaa gøzø kwøma gømgøm naa dzøkøn ghwømmøw. <sup>15</sup> Ma gøzee kwøma va tsøghay,

sa nzana mba'a nihwëti mi'i mbëreketi ndërazhishi ni va zlay nëw Hyala, ta nëw \*ndë jaka tsa Hyala. <sup>16</sup> Mba'a kë mali tifa mbë nëw Yesëw ghënzë, lë mali mbëri mbë manhitay, ë kë dzaa këëti. Æntaa ghënzë zlatanavëshi slëni va kaa mbëzliy nëw ma Yesëw ma. Ma tsëgha kiy, nza mbëzliy nëw Yesëw këëti kwataka mi'i mbëreketi kama ndë ti shi.

<sup>17</sup> Ma ka 'wa kwalëë kësëvë ghëra slëni wëzë na kwa jipë mbëzliy nëw Yesëwëy, a pë ghwëy fa kwëma vë shi, aa tëbë mëndiy ha'wë ti shi, ka wanshi zhëmë tan kaa ni gwanashi ni, kwatama niy tsëva lë gëzë kwëma Hyala kaa mbëzli, lë ka bënipë shiy. <sup>18</sup> Sa nzanay, tsëgha gëzëkë Zliya Hyala. Ma këy: Mba'a pë gha kësëvë slay ta ghëra slëni mbë hay, æntaa gha pëhë shiy dzëti miy shi vantaa ghëshi përe ha va ma, kë. Zhini ma kë ba na: Aa tëbë mëndiy wanci zhëmë ci kaa ndë ghëra slëni, kë.

<sup>19</sup> Mba'a kë ndë sëakëë pati lëvë ta ntsaa 'wa kwal kaa mbëzliy nëw Yesëw va gha, kwëtiy kë kala mënti ghëshi gar bakë, ya gar mahkan, ta ndëgha fëti ta kwëma vay, æntaa gha zlëba kwëma ci va ma. <sup>20</sup> Mba'a kë ndë mënti \*kwëma jikir nay, ë pë gha iti kwa kwëma mbëzli gwanashi, ta mbë nihwëti mbëzliy tërmë vaa hazlëni va mëni kwëma jikir na kwërakwë.

<sup>21</sup> A Timôte, ë cë'wëjëë, kwa kwëma Hyala, lë kwa kwëma ka kwal nëz, lë kwa kwëma Yesëw Këristëw. Mëni shiy niy gëzanëë na, æntaa gha tëra ghalla dzëmbë mbëzli ghaa ishi ma. War yëmshi pë gha taa nighe mbëzli gwanashi. <sup>22</sup> Æntaa gha dzaa diya ta fë dëvëë dzëkën ndë, ta ghëra slëni ghëci kwa jipë

mbëzliy nëw Yesëw ma. A pë gha dzaa naghãmti nëzëy tsa ci wëzë, ka gha gha ti. Sa nzana, mba'a pë gha tivë ndë tsëgha lë ghëny, sa ka na mënti kwëma jikir na na, dzëkën gha dza naa zhëghakënvata. Ndëghwë të gha ghën tsa gha wëzë, mba'a gha mëniya ka ntsa dëwdëw tsa.

<sup>23</sup> Æntaa gha dzaa sa kwataka yam ngëri ma. Sa të gha tay jëw jëw, va hwër tsa gha va gaganã, nza gha mbëë kwëmavë gëna'a.

<sup>24</sup> Nihwëti mbëzliy, kar mëndiy nay jikir tsa mëni ghëshi bazhë bazhë, ya mëndi ghwëla ta basë ngwëvëë dzëkën shi. Na na nihwëtiy, war lëy hwëm mëndi basanakënsi ngwëvë, ka tsa shi jikir civaa dzëti ngwëla. <sup>25</sup> Ma na slëni wëzë na mëni mbëzliy, nza'jëw ka mëndiy sënata. Ya kala sënata mëndi kyanjwkyanwëy, fëcahwëti na, ta sënata dza mbëzli. Va tsëgha gëzanëë, përbã nëzëy tsa ndë pë gha dzaa naghãmti di, ka gha gha ti ndë ta slëni, pën.

## 6

<sup>1</sup> Ya nimaba mevivi kwa jipë mbëzliy nëw Yesëwëy, ë kë ghëshiy d'anjshi fëti wëzë kaa mbëzliy slëkëshi. Va nëghëtaa mëndi dzaa sawa slën tsa Hyala, ka ndërë shi bananshi ghwëm va kaa mbëzli. <sup>2</sup> Mba'a kë ndëë mava tsa ntsaa nëw kwal Hyalay, æntaa mava dzaa ni, yëm'yëm nza ghëy li sa nza ghëy ngwarmëmë mbë nëw Yesëw li, kë, kala di ma fëti va ntsa ci dikë tsa ma. War ë kë dzaa mëtsëhë ghëra slëni ci wëzë wëzë, sa nzanay, mbëzli shi va dikë dikë ni na, a ghëshi banavë nefer shi kaa Hyala kwërakwë, ka mëni kwëma wëzë na kaa mevivi shi difa.

Bananshi kwøma va kaa mbøzli, ka gøzanshi a ghøshi møni tsøgha.

*Mbøzli ka bønipø shi gømgøm ni læ ka bønipø shi slar ni*

<sup>3</sup> Mba'a kø tsahwøti ndø ghavø bønipø nihwøti shiy kwøtishi kala kama ghøshi yøm læ na katarj na va kwøma banavømmø Ndø sløkømmø Yesøw \*Køristøw, zhini kala kama ghøshi yøm læ shi bøni ghwømmø kaa nihwøti mbøzli kwa kwal Hyalay, <sup>4</sup> ghøn tsa ciy køli tsava ndø gømyø. Shi sønashi na tibaw, gwa'a na va zølghwø kø ghøpø, kala kørø ma li, war ka møni miy læ mbøzli ta nihwøti kwemer ghøngghøn ghøngghøn. Ka kwøma ci va dza na, mba'a bøkø hørhø, læ 'wanø mba'a døghar, mba'a zøzø kwøma gømgøm naa dzøkøn mbøzli. <sup>5</sup> Ka ghøshi dza ki na, ka dzar læ ngørø ghøpø kwa kwøma kwa kwøma. Sa wana nza na tsøghay, sa nzana møhørlø jikir na sa mbø ghøn shi, kala sønata na katarj na kwøma ghøshi ghwøla. Ma kø zøzø kwøma shiy, war mba'a pø ghwømmø mbø nøw kwal Hyalay, ta kwømavø gøna dza ghwømmø, kø ghøshi.

<sup>6</sup> Na katarj nay, ma ntsaa nøw kwal Hyalay, ndø shiy tsa tørøjw tsa na, war kama næfø tsa ci mbø vøshi ta ni vø shiy. <sup>7</sup> A ghwømmø sønay, dirøjømme søkø ghwømmøø dzøti hidfi, kala shiy ta dövø ghwømmø. War njasa søkø ghwømmø vay, tsøgha dza ghwømmøø zhiniy zhammø kala shiy ta dövø ghwømmø diba. <sup>8</sup> Ghønzø tsøgha mba'a pø ghwømmø kwømavø shi zømø, mba'a shiy paa dzøkøn ghøn tsa ghwømmøy, mæk na niva tø ghwømmø. <sup>9</sup> Ma na mbøzliy di mønishi ka ka shiyøy, a \*ndø

jaka tsa Hyala dzaa ngødøhwøshi ta møni war shi sækwa hwøtøl tsa shi ti shi, kala møni ma møhørlø ta shiy dzaa læfamti nzøy tsa shi, ka zamtishi. <sup>10</sup> Di gønay, ghøngghøn ghøngghøn ka naa banakø \*kwøma jikir na kaa ndø. Nihwøti mbøzli ðarj zlay na nøw kwal Hyala sa di ghøshi gøna tørøjw. War ka sa ngøra'wø ghøshi va kwøma va mbø nefer shi ki.

*Pøl mbø gøzanci kwa kørni kwøma kaa Timøte*

<sup>11</sup> A na na gha gha ntsa Hyalay, ø pø ghaa va ghøn tsa gha va gøla ni tsøgha ni va shi jikir ni. Ø pø ghaa pøla mønija ka ntsa slar tsa kwa kwøma Hyala, ø pø gha nøwvø kwal Hyala wøzø wøzø, gwanay pø gha banavø næfø tsa gha kaa Hyala ya hwømba. Di pø ghaa di mbøzli gwanashi, ka sø'wa kwøma, mba'a gha mønija ka ntsa wøzø hwør tsa. <sup>12</sup> A pø ghaa jihøva ta nøw kwal tsa \*Køristøw læ næfø kwøtiñ. Ø pø ghaa fø ghøn ta piy tsaa kødi ma. Sa nzanay, a Hyala harvøjja ta bønja piy tsa va ghala vøghwø tsaa niy gøzøkøvøri gha va kwa kwøma mbøzli ðarj, mba'a ghøshi sønay njasa banavø gha næfø tsa gha kaa Køristøw. <sup>13</sup> Avee gøzajja kwa kwøma Hyalaa banavøshi piy kaa shi tø ghwømø gwanashi, læ kwa kwøma Yesøw Køristøw tsaa gøzøkøvøri kwøma katarj na va kwa kwøma ngwømnø Panjwøø Pilatø. <sup>14</sup> Di føti ta møni kwøma gøzajjæ na møni nzø, ka zlata nahwøti gha mbø ya kwøtiñ ma. Vantaa mbøzli zømø mætsøni gha læ kwøma jikir na. Tsøgha pø ghaa møni pa' føca dza Ndø sløkømmø Yesøw Køristøw zhøghøvaa zhikø. <sup>15</sup> Vici dza naa zhøghøvaa zhikøy, ge'i læ vøghwø tsa bøkøti Hyala

**6:3** 6:3-10 1:3-7 **6:3** 6:3 1:10; Gal 1:6-9 **6:4** 6:4 1:4; 6:20; 2Tim 2:14 **6:5** 6:5 Zhj 10:12; SløniKY 20:33-34; 1Tes 2:5; Tit 1:11; 1Pi 2:14; 5:2 **6:6** 6:6 4:8; Flp 4:11; Ebr 13:5 **6:7** 6:7 Zhøwbø 1:21; NdøSøn 5:14 **6:8** 6:8 Fir 30:8-9 **6:12** 6:12 1:18; 4:14 **6:13** 6:13 Mt 27:11-26; Zhj 18:28-19:16 **6:14** 6:14 1:3, 18; Flp 1:10; 1Tes 5:1-2 **6:15** 6:15 SløniKY 1:7; 2Pi 3:3-9; ShiZhj 17:14

dza naa nza. Hyala vay, a bərci və dzəkən shiy gwanashi, ghənzə na Hyala kwətita, və ghava təfə miy dzəkən mbəzli. Ghənzə mənī na mazəə dzəkən mezhihə gwanashi, zhini ghənzə sləkə mbəzliy sləkəpə. <sup>16</sup> Hyala va kwətita na kwa va tə ghwəmə. Pətsa nzəyta na tiy, wan pi tsaa baməpə tərənw na, kala mbə ndəə tsəhəy ti. Ndə tifa mba'a səkəkə nataw, ndə tifa mba'a dzaa nata dibaw. Ə kə məndiy fal Hyala ghənzə sa nza shəndəkə və lə bərci ta kwa ndimndim jiji. \*Amin.

<sup>17</sup> A Timôte, ə pə ghaa gəzanshi kaa ka shiy tikə tə hidī, əntaa ghwəy dzaa mənī fəgə, ka kəli ghən, ghəy ghəy ka shiy na ghəy ki, pə ghwəy ma. Əntaa ghwəy dzaa fəy ghən ta gəna va ghwəy ta məntənwəy ghənzə ya namaba kwəma ma, pə gha kaa ngəshi, sa nzanay, sənay ghəshi nda nza gəna shi va zataw. Wəzəba dzəkən Hyala kə ghəshiy fə ghən tsa shi, ghənzə saa bəmmə shiy tərənw dalala, ta mbə ghwəmmə vəshi li shi.

<sup>18</sup> Ə pə ghaa gəzanshi a ghəshi mənī kwəma wəzə na, ka mənī tərənw. Ə kə ghəshiy vəli lə gəna shi va, lə nəfə tsa wəzə tsa, ka təhə kaa nihwəti mbəzli. <sup>19</sup> Mba'a kə ghəshi mənti tsəghay, shi və shiy mbələy ghəshi ta kwa kwəma tə pətsa wəzə tsa dza shiy mbay ma yidəhwəshi. Ghalabay ta kwəməvə piy tsa katan tsa dza ghəshi.

<sup>20</sup> A Timôte ə pə gha kəsəvə sləni fambəŋa Hyala na mbə dəvə gha bekir dəvə. Ə pə ghaa ndəghwə ghən tsa gha va gəəzə kwəma gəmgəm na va səkəkə ma va Hyala. Ndəghwə ghən tsa gha va mbəzliy ni va:

A ghəy sənashi shiy, kə ghəshi, mbalaa dzərvə ka ghəshiy bəni kaa mbəzli. <sup>21</sup> Ma gəzanjəe kwəma va tsəghay, sa nə nihwəti mbəzli, a ghəy sənashi shiy, kə ghəshi, dzəghwa mbərəkə ghəshi zlay nəw kwal Hyala. Ava tifa kərayee, nza gha nza ki. Nza Hyala məntənwəy wəzə hwər tsa nza.

**Kwa baka zliya tsasliti  
Pël kaa  
Timôte  
Kwøma dza  
ghwømmøø gha  
sønataa dzækøn  
zliya na**

Zliya nay, kwa baka zliya tsasliti Pël na kaa Timôte. Ghala pøtsa vay, ghøci kwa førshina kwa baka søfa ci tø hidì ka Røm na.

Tø kwa kørni zliya nay, mbø gøzø na Pël dzækøn shiy køsay. Ghøciy, wøzø nøwhwø na kwal tsa Yesøw. Nana kiy, mbøzli daj zlay na kwøtiy, ghøci na, aa sønay ndækwø nzee ta møti, kø. Na gøzanci na kaa Timôte nza ghøci sækø ta kwømay møtsø ci li tanjan (vøh 4:6-22).

Zliya naa kwa kørni mbø zliyahi tsasløhwø Pël gwa'a gwa'a.

*Avanay njasa nøwva kwøma mbø zliya na:*

Vøh 1:3 pa' tø vøh 2:1-13 Pël møni 'wøsa kaa Hyala ta dī tsa Timôte lø ta bø tsa ßanavø na nøfø tsa ci kaa Yesøw. Dzøghwa na dība ka gøzanci kaa Timôte a ghøci garøy jar-jar kwa kwal Hyala ya mbø ngøra'wø, nza ghøci jihøvaa dzømbø gøzø kwøma Hyala katan na.

Vøh 2:14 pa' tø vøh 4:1-5 Pël gøzanci kaa Timôte a ghøci ndøghwø ghøn tsa ci va mbøzliy pala ghøpøhi gømgøm ni va køti ma mbøzli kwa kwal Hyala, kala dzar ma kwa mbøzliy ßøni shi dzørvø va kaa mbøzli. Zhini na ka gøzanci a ghøci nøw søbø Pël, ka garøy wøzø

wøzø tø kwøma ßønivø na va ghøci jøwøy.

Vøh 4:6-22 Pël gøzø kwømaa dzækøn sløni ci mønøhwø na, zhini ka møni 'wøsa ghøci kaa Ndø sløkøpø sa køtiti na.

*Pël sækwø Timôte*

<sup>1</sup> Yøn tsasli na zliya na, yøn yøn Pël, ntsa tarøvø Hyala ta nza ka ndø kwal tsa Yesøw \*Køristøw, ta gøzø kwøma kaa mbøzliy dzækøn piy tsa gøzøkø Hyala ßanshi søvøri mbø jakøva tsa shi lø Yesøw Køristøw. <sup>2</sup> Kaa ngøña gha Timôte tsaslee zliya na. Gha gha zøghwee dītee tøरणw. Møntøña wøzø hwør tsa nzø Didi Hyala, ghøshi lø Ndø sløkømmø Yesøw Køristøw, mba'a ghøshi zhøhwørti zhøhwør tø gha, zhini mba'a ghøshi ndaña zørkø mbø nzøy tsa gha.

*Pël møtsahanci børci kaa Timøte*

<sup>3</sup> 'Wøsa nø ya kaa Hyala ghørantee va sløni lø nøfø tsee ðewðew, njasa niy mønøhwø jijihira va. Mbø mananta 'wøsa kee nza tø gha. Ya hwømba cø'wee Hyalay, war mbø cø'wø kee nzaa dzækøn gha, havøghwø lø høvir gwa'a. <sup>4</sup> Ka za ghøn tsee ta wahø niy wahøhwø gha va tø ya ghala vøghwø tsa madee va ta dzaraw. Tøरणw mawtee zhiniy naña, ta mbø nøfø tsee vøshiy.

<sup>5</sup> Ka za ghøn tsee dība ta nøfø tsa gha va ßanavø gha gwanay kaa Yesøw \*Køristøwøw. Ma kwatanay, pørba køhøña Løwizø ßanavø na nøfø tsa nzø kaa ngøci, zhøn møña 'Wønise. E sønay, gha kwørakwø kiy, a gha ßanavø nøfø tsa gha gwanay kaa Yesøw.

<sup>6</sup> Va tsøgha gøzanee øntaa ghøn tsa gha zay, ø pø ghaa jihøva ta ghøra sløni Hyala lø vøli vølitøña \*Safø tsa Hyala. Ghala vøghwø



tsaa fakənɲee va dɔvə ndaɲa Hyala bərci va. <sup>7</sup> A na Safə tsa nɛə va ndammə Hyalay, Safə tsa mənimmə hwəlɪkwə naw, bərci naa bəmmə, ta mbə ghwəmmə ghəranta sləni kaa Hyala, ka bəmmə bərci ta mbə ghwəmmə dī nihwəti mbəzli, lə ta sənay kəsə ghən tsa ghwəmmə wəzə wəzə.

<sup>8</sup> Ghənzə tsəgha kiy, əntaa gha ha'wə lə gəzə kwəmaa dzəkən Ndə sləkəmmə kaa mbəzli ma. Əntaa gha ha'wə dɪbā ya tsəgha nzee kwa fərshina ta kwəma Yesəw ma. Ə pə ghaa sa ngəra'wə tə mbərkə ta kwəma wəzə na va, njasa see tsa kwərakwə. Ə pə ghaa sa ngəra'wə lə bərci ndaɲa Hyala va. <sup>9</sup> Hyala vay, ghənzə mbəlɪtəmmə na, zhini ghənzə harvəmmə, ta mbə ghwəmmə mənimmə ka mbəzli nɛə. Ma dɪbay, mbəlɪtəmmə na tə sləni mənti ghwəmmə wəzə naw. Sa nzana tsəgha ghənzə dī mbəlɪtəmmə na, sa dī na məntəmmə wəzə hwər tsa nɛə. Ghala hɪdɪ ghwəla ta ghava tarəkə nā mənimmə wəzə hwər tsa va tə mbərkə sləni dza Yesəw Kəristəw ta məni. <sup>10</sup> Nana kiy, a wəzə hwər tsaa niy tarəkə Hyala va məni kaa mbəzli cikəvərɪvay dzəti ngwəla bazhə bazhə. Sa nzana mba'a Ndə mbəlɪmmə Yesəw Kəristəw səkəy dzəti hɪdɪ, mba'a 'wəshamti bərci məti. Səvəri mbə kwəma mənti na va tsəghay, ə dī naa cimmə, mba'a pə ghwəmmə zləbavə kwəma wəzə na vay, ta kwəmavə piy tsaa kədi ma dza ghwəmmə.

<sup>11</sup> Hyala fəyra na ka ndə kwal tsa nɛə, ta gəzanshi kwəma wəzə na va kaa \*mbəzliy kamaa ka Zhəwɪfə lə ta bənanshi. <sup>12</sup> Tə mbərkə kwəma va nzee mbə sa ngəra'wə sənɛnva kwa fərshina. Ya tsəgha nɛə kiy, ka hazlənəe va

ngəra'wə tsa va tɛpəw, sa nzanay e bənavə nəfə tsee kaa Yesəw, mba'ee sənay, mbə nəfə tsee na, a bərci və ta ndəghwəti sləni ci va ndara na pa' fəca vici dza naa zhəghəvaa səkə ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli, pən.

<sup>13</sup> Ma kwəma katanɲ na va gəzaɲa yay, gəzanshi kaa nihwəti mbəzli war njasa favə gha va vəya. Gha mbə gəzanshiy, dī tə gha mbəzli. Mba'a gha bənavə nəfə tsa gha gwanay kaa Yesəw Kəristəw. Ma bərci ka ghwəmmə vaa kwəmavə ta məni tsəghay, sa nza ghwəmmə jakəjakə lə Yesəw Kəristəw na. <sup>14</sup> A pə gha kəsəvə kwəma wəzə na va ndaɲa Hyala bekir dɔvə. Safə tsa Hyala va fambə na mbə nefer ghwəmmə dza naa kətɪɲa ta kəsə nɛə.

<sup>15</sup> A gha sənay, a mbəzliy nəw Yesəw tə hɪdɪ ka Azəy zlara gwanashi. Mbə shi na kar Fizhel ghəshi lə Erməwzhen. <sup>16</sup> Ma na 'Wəneshifər na nacy, mbə dəpəra nəfə tsee ka naa nza ya hwəmba. Kar naa ha'wə ta dzəvəghee kwa kwəma mbəzli ya tsəgha nzee kwa fərshinaw. Ə cə'wee Ndə sləkəmmə a ghəci mananatishi wəzə hwər kaa mbəzli kəghi tsa ci gwa'a. <sup>17</sup> War sa səkəy na tikəə dzəmbə məlmə Rəməy, tərəɲw pələhwə na pətsa nzee ti wəzə, dza na mba'a kəsara. <sup>18</sup> A Timôte, a gha sənay kwərakwə njasa kətəhwəra na, ghala pətsaa nzee va mbə məlmə Efesə. Ə cə'wee Ndə sləkəmmə, a ghəci mananati wəzə hwər tsa ci, fəca vici dza naa səkə ta məni ngwəvəə dzəkən mbəzli.

## 2

*Ndə ghəra sləni tsa Yesəw  
\*Kəristəw lə nəfə kwətiɲ*

1 Na na ghay zəghwee Timoteyey, a pə ghaa sə'wa kwəma mbə sləni gha. Wəzə hwər tsa Hyala va ndammə na mbə jakəva lə Yesəw Kəristəw dza naa ndaŋa bərçi ta məni nzə. <sup>2</sup> Kwəma Hyalaa niy favə gha va səvəri mbə miy tsee, yən mbə gəzanshi kaa mbəzli dāŋəy, bəvə kwəma va, a gha banavəshi mbə dəvə shi kaa mbəzli katan ni gar mbay ghəshiy bananshi kaa nihwəti mbəzli kwərakwə.

<sup>3</sup> Mba'a kə ngəra'wə kəsaŋa tə mbərkə kwəma Yesəw Kəristəwəy, ə pə gha dzaa sa, njasa ka nihwəti mbəzli vaa sa. Sə'wa mbə sləni Kəristəw njasa ka ndə sawji vaa sə'wa mbə mbəz.

<sup>4</sup> Mba'a kə ndə sawji mbə mbəzəy, wəzə wəzə ka naa ghəra sləni ci, ta təbanci kaa ntsa ci dikə tsa. Kar naa kəslimbə ghən mbə məni shi məni mbəzli gəmshī ni dzar mbə məlməw, tsəgha na lə gha kwərakwə ki.

<sup>5</sup> A gha sənay ba, mba'a kə ndə pəhətəvay ta kəsli bali ta gwəramti, mba'a kə kala kəsli lə kwal njasa dī məndiy, ka dza məndiy wanaghə zhəmə ciw.

<sup>6</sup> Ndə za tsaa sahwə ngəra'wə dalala mbə zay, pərba ghəci ka naa kwəmavə na ci bəla mbə shi zati na va kwərakwə. <sup>7</sup> Təkə tə gha wəzəə dzəkən kwəma gəzaŋee va. Mba'a pə ghaa təkə kwəmaa dzəkənəy, a Ntsaa sləkəmmə taa ndaŋa məhərli wəzə na ta sənata kwəma dī kwəma va gəzə gwa'a.

<sup>8</sup> Zəzətiy dzəkən Yesəw Kəristəw, ntsa mbə hwəhwə tsa mazə \*Davitə. Sa pəsliti məndiy, dza na mba'a satiy mbə məti njasa gəzəkə kwəma wəzə na va. Ghənzə na kwəma wəzə na va gəzəe kaa mbəzli. <sup>9</sup> War tə mbərkə ti kee sa ngəra'wə. Mba'a

məndi tsaghwara kwa dəŋw nja ndə yidi kwəma. Ya tsəgha tsaghwara məndi kwa dəŋwəy, ma na kwəma Hyala na, ndə tifa ka mbay tsaghwa kwa dəŋwəw. War mbə mətəhə gəzə nzə dza nihwəti mbəzliy nza kwa kwəma kwa kwəma. <sup>10</sup> Ava va tsəgha sə'wee sa ngəra'wə ghəngəhən ghəngəhən. Tawa sə'wee ngəra'wə tsa va kiy, sa dee nihwəti mbəzli tsəhavə Hyalaa mbəlīshi mbə Yesəw Kəristəw kwərakwə. Ta dza ghəshiy nzəyshi tə pətsa gwəmati Hyala mbə mazə tsa nzə shəndəkə tsa mə ghwəmə pa' kwa ndimndim. <sup>11</sup> Tsəgha dza ghaa sə'wa kwərakwə ki, sa nzana kwəma dzee na ta gəzəy, kwəma katan katan na na:

Mba'a pə ghwəmmə bəkwəmmə lə Kəristəwəy,

ta piy dza ghwəmmə li kwərakwə.

<sup>12</sup> Mba'a pə ghwəmmə garəmmə jarjar tə kwəma Hyala

ya mbə ngəra'wəy,

ta məni mazə dza ghwəmmə li kwərakwə.

Mba'a pə ghwəmmə ni sənay tsava ndə ghəyəw pə ghwəmməy,

ta gəzə dza na, sənashi nini mbəzli yaw,

kə kaa ngəmmə kwərakwə.

<sup>13</sup> Mba'a pə ghwəmmə zhəghanavə hwəm kaa kwəma ciy,

na naci na, ka dza naa zhəghə hwəm kaa kwəma ciw.

Sa nzanay, ka mbay naa zhiniy vərəsləti vərəslə kaa ghən tsa ciw.

*Njasa ka ndə ghəra sləni nzə, ka na təbanta kaa Hyala*

<sup>14</sup> Zazanshi tə gha kwəma gəzəkəŋee va kaa mbəzliy nəw kwal Hyala. Ma nza ghəshi təkəə dzəkən. Gəzanshi wəzə lə slən

tsa Hyala: Ka hæ hœerøva ghwøý ta kwemer ghøngghøn ghøngghøn ni ma, pø gha kaa ngøshi. Sa nzanay, gøla ni tsøgha ni va shiy na, ka dza ghøshiy kœtiti ndø ya jøw nzøw. War ø na na dza ghøshiy yidivøri nefer mbøzliy fafashi gwa'a tsøgha. <sup>15</sup> Ta na tsa gha ghønøý, ø pø ghaa jihøva, nza shi mœni gha tøbø kwa kwøma Hyala. Ø pø gha mœniŋa ka ndø ghøra slœni tsa kama shi ha'wø ha'wø ni mbø slœni ci kwa kwøma Hyala, saa canshi kwøma katanŋ na lø kwal tsa nzø kaa mbøzli. <sup>16</sup> Ma na kwemer gømsi ni va tøbø ma va Hyalay, ka i miy tsa gha ghaa dzømbø shi ma.

Sa nzana, mbøzliy gøzø gøla shi tsøgha ni vay, sahø sahø na, mbørukø dza ghøshiy zlay kwal Hyala. <sup>17</sup> Ma kwøma shi va dibay, ø naa zløliva dzar mbø mbøzli nja zhi danwazha tsaa nza va tø ndø kala kœdi ma. Mbø gøla mbøzli ka bananshi \*kwøma jikir na va kaa mbøzli na kar Himene ghøshi lø Filetø. <sup>18</sup> Ma mbøzli vay, ka bananshi kwøma katanŋ na ghøshi kaa mbøzliw, war dzørvaa na bananshi ghøshi kaa mbøzli. Ma kø ghøshiy: A Hyala zhanakati mbøzli mbø mœti mbøradzøta, kø ghøshi. Dza ghøshi mba'a ghøshi sœvøri mœhørlø nihwøti mbøzli lø kwøma shi va, mba'a niva zlay nøw kwal Hyala sœnzønva. <sup>19</sup> Ya tsøgha nzø kiy, na katanŋ na kwøma Hyala na ka zhøghøva naw. Ghala mbø lø sœfa ciki tsaa nzøyta va bœlbølew. A mœndi tsaslatiy dzøti sœfa ciki tsa va: «A Ndø sløkøpø sœnashi nici mbøzli» kø mœndi. Zhini ba na: «Ntsaa ni, ntsa Ndø sløkøpø \*Køristøw nzee køý, ø kø zlata mœni kwøma jikir na» kø mœndi.

<sup>20</sup> A ghwømmø sœnay, mbø ciki tsa ndø shiyøý, ghøngghøn

ghøngghøn na shiy mbøba, tifa kwekwer mœntim tø tsahi mbøzø, tifa kwekwer 'yesler, tifa kwekwer gagahi, tifa hœlepipi, dza ghaa kœsashi. Ni wøzø wøzø ni vay, fœca nza makwaghwa tifa ka mœndiy bøshiy sœvøri. Ma nihwøti va na, ta zømə shi zømə køghi ya hwøm na slœni shi. <sup>21</sup> Tsøgha na lø ghwømmø kwørakwø. Mba'a kø ndø zlata mœni kwøma jikir na njasa gøzee vay, nja kwakwa tsa mœntim va tø tsahi mbøzø ka mœndiy bø sœvøri war ta makwaghwa dza naa nza. Ma ntsa vay, sa Hyala dza naa nza, ta bœvø dza Hyala ta slœni nzø. Ghœciy, ya ta namaba slœni wøzø na gwa'a na, war yø ka naa ni.

<sup>22</sup> Ø gøzanøee, øntaa gha mœmœni gøla shi di nihwøti gwøla va mœni gømgøm ni ma. Tsarakø pø gha zlay kwal tsa gøla shi tsøgha ni va. Lø kwal tsa nzø pø ghaa nøw kwøma, ya namaba nzø. Kœsøvø kwøma Yesøw Køristøw, banavø nøfø tsa gha wøzø wøzø. Ø pø ghaa di nihwøti mbøzli, ka nzøý lø zørkø kwa jipø tsa ghwøý lø mbøzli nza nøfø tsa shi dœwdœw, mbøzliy cø'wø Ndø sløkøpø. <sup>23</sup> Ma na ghøpøhi kama ghøn va ti shiy, ka i miy tsa gha ghaa dzømbø shi ma. A gha sœnay, gøla ghøpøhi tsøgha ni vay, war lø miy ka ghøshiy kœrkøva. <sup>24</sup> Ta na ndø ghøra slœni kaa Ndø sløkøpøý, ka tøbø na ghœciy mœni miy lø mbøzliw. Na nacy, war wøzø tøbø na ghœciy mananshi kaa mbøzli gwanashi. Ka bananshi shiy kaa mbøzli lø mœhørlø, mba'a sœnay sø'wa kwøma shi. <sup>25</sup> Ya ø nza mbøzli tifa kala di zløba kwøma ciy, mba'a sœnay bananshi shiy lø mœhørlø. Nda nza Hyala

ghavəə kəətītishi, mba'a ghəshi zhəghanti n̄əy tsa shi, ta sənata na katan na kwəma. <sup>26</sup> Ya tsəgha kəəsətishi \*ndə jaka tsa Hyala nja kwa zhəva, ka mananci kwəma dī na ghəshiy, a məhərli shi wəzə na taa zhəkəta bərkee, ta mbə ghəshiy mbəlīshi səvəri mbə dəvə ci.

### 3

*Shiy dzaa məniva hidī ndəkwə ta kərə*

<sup>1</sup> A zəghwee Timôte, fə tə gha ghən wəzə ta kwəma dēe na gəzəŋa tikə: Ge'i lə kwa kərni vəghwəy, vəghwə tsa 'yahə'yahə tsa dza naa nza. <sup>2</sup> Sa dza naa nza ghalabay, war tsa shi ghən dza mbəzliy dī, ka mənī mət̄sə tərəŋw ta gəna, ka vəshi, ka kəli ghən tsa shi, ka tsəərə Hyala, ka dza mbəzliy dī fəti va mbəzliy yakəshiw, ka ghəshi dzay, kala mənī ma 'wəsa kaa mbəzliy kəətītishi, ka dza ghəshiy ha'wə tə shiy dzar kwa bəla Hyalaw. <sup>3</sup> Mbəzli va dibay, jikir dza hwər tsa shiy nza, ka dza hwər tsa shiy zhanshi ta ndəw. War ə dza ghəshiy tsəhtsəhəə dzəkən nihwəti mbəzli, ghwampa ghwampashi dza ghəshiy mənī shiy, ka ndərəm lə mbəzli. Ka dza ghəshiy dī mənī wəzəw. <sup>4</sup> Ka nga dafa ta nihwəti mbəzli dza ghəshiy nza, ka mənī war kwəma kama ghən ti, ka kəli ghən tsa shi tərəŋw. Na nashiy, shiy təbanshi dza ghəshiy dī mənī, kala dī ma Hyala. <sup>5</sup> Ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi mənī ghən tsa shi nja ka nəw Hyala, kala zləba ma na katan na kwəmaa dzaa bānsi bərce kwa kwal Hyala tsa va. Gəla mbəzli vay, kərakə pə

gha zlay kwal tsa shi. <sup>6</sup> Nihwəti mbəzli mbə mbəzli vay, ə ka ghəshiy dzakə ghi tsa mbəzli ka dzaa ngədi mi'i daw daw bərce ni kəsashi ghəshi kəyba, ta mbə mi'i vaa bəvə kwəma shi va tsəgha. Mi'i vay, ka mənī \*kwəma jikir naa ghəshi tərəŋw, ka mənī kwəma dī vəgha shi. <sup>7</sup> Mbə dī bənivə shiy mi'i va na, daw məhərli shi ta sənata na katan na kwəma. <sup>8</sup> Gəla mbəzli vay, mbazaa nga ghəshi lə kwəma Hyala njasaa niy mənī kar Zhanesə va ghəshi lə Zhambəresə mbəradzə, \* kala zləba ma kwəma Məyizə. Na nashiy, yidi yidi na məhərli shi. Bānavə nəfə tsa shi ghəshi katan katan kaa Yesəwəw. <sup>9</sup> Ka dza ghəshiy dzavə dza kərakə lə na shi va sləniw, sa dza naa nzay, dafə dza mbəzliy fəti ghən ta sləni shi va kama ghən ti, njasa niy fətim va ghən ta sləni kar Zhanesə va kama ghən ti ghəshi lə Zhambəresə mbəradzə.

*Kwəmaa zəzəə dzəkən ya hwəmba*

<sup>10</sup> Ta na tsa gha ghənəy Timoteyey, gwa'a gwa'a sənashi gha shi bānanshee kaa mbəzli. Gwa'a naghanti gha ya n̄əy tsee kwa kwal Hyala. A gha sənata kwəma dēe mbə sləni ghəree. A gha sənay ya njasa bānavee nəfə tsee kaa Yesəw, ya njasa sə'wee kwəma gwa'a. A gha sənay dība njasa dēe mbəzli, njasa kəsəvee kwal Hyala wəzə. <sup>11</sup> A gha sənay njasa sahwəmra mbəzli ngəra'wə dība. A gha sənata kwəmaa səəkə kənee mbə məlmə Antiyəshə, lə mbə məlmə Ikənīyəm, mba'a mbə məlmə Listər gwa'a. Na

**3:1** 3:1 1Tim 4:1; 2Pi 3:3; 1Zhŋ 2:18; Zhəwdə 18 **3:2** 3:2-4 Gal 5:19-21 **3:5** 3:5 Mt 7:15, 21; Rm 2:19-20; Tit 1:16 **3:6** 3:6 Tit 1:11 **3:8** 3:8 Səvəri 7:11, 22; 8:3, 14; 1Tim 6:4-5 \* **3:8** 3:8 Kar Zhanesə lə Zhambəresə tsa vay, slənədəmerəy niy fanati ka Zhəwifə kaa ka dəfələə niy nga mbaza va lə Məyizə tə hidī Ezhipətə na ghəshi (Səvəri vəh 7:11-12). **3:10** 3:10 Rm 16:24; 1Tim 1:5 **3:11** 3:11 SləniKY 13:50; 14:5; 14:19; sa ngəra'wə: Cem 34:20; 2Kwər 11:23-29

kataŋ nay, tərəŋw samiyra ghəshi ngəra'wə. Ləy hwəm shi va kiy, a Ndə sləkəpə mbəlikəvərida mbə ngəra'wer va gwanashi. <sup>12</sup> Ta na nava na kataŋ nay, ya wa ntsaa dī nəw kwal Hyala wəzə njasa təbə na, tə sa nzee ntsa Yesəw \*Kəristəw kəy, ta sancī ngəra'wə dza mbəzli. <sup>13</sup> Ma na mbəzli kəsəvə war mənī jikir tsa shi, lə slasla dzərvə shi na shiy, war ə dza ghəshiy dza kwa kwəma kwa kwəma lə kwəma shi gəmgəm na. War ka ngədīshi \*ndə jaka tsa Hyala, ka ngədī nihwəti mbəzli ghəshi kwərakwə.

<sup>14</sup> Na na ghay Timôteyey, ə pə gha garəŋa tə shi bənivə gha va wəzə, sənashi gha ka shi kataŋ ni, lə nəfə tsa gha gwanay. Sa nzanay, a gha sənay gəla ntsa bənivə gha va shi va və wəzə. <sup>15</sup> Kəsəvəshi wəzə, sa nzanay, ghala ghaa zəghwəŋa sənata gha kwəma mbə Zliya Hyala. Kwəma mbə vay, ghənzə dza naa citəŋa kwal tsaa sənata kwəma, ta mbə Hyalaa mbəlītəŋa, sa banavə gha nəfə tsa gha kaa Yesəw Kəristəw. <sup>16</sup> Gwanata kwəmaa tsaslita mbə Zliya Hyalay, kwəmaa səkəkə va Hyala na, na tsasliti məndi. Zliya vay, wəzə na ta bənimmə kwəma kataŋ na. Mba'a pə ghwəmmə mənī \*kwəma jikir nay, ka cimmə ghənzə, zhini ka zhəghəmməə zhəghwa kwal tsa wəzə tsa, ka bənimmə mənī sləni njasa dī Hyala. <sup>17</sup> Sa mənī kwəma Hyala va tsəghay, ta mbə ntsa Hyalaa nza gwəma gwəma mba'a kwəmavə shiy dzaa kəəti ta mənī sləni wəzə na gwanata.

## 4

<sup>1</sup> Ə cə'wəŋee mbə slən tsa Hyala lə mbə slən tsa Yesəw

Kəristəw a gha gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli. Ə cə'wəŋee tə mbərkə səkəkə tsa Yesəw Kəristəw ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli tə ghwəməshi ni lə ni bəkwə bəkwə ni, ghəci saa dza va ta səkəkə ta sləkə mbəzli, <sup>2</sup> Ə gəzəŋee, ə pə ghaa gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli, ka jihəvaa dzəmbə gəzə nzə. War ə pə ghaa gəzanshi. Ya ghala vəghwə tsa dī mbəzli fa nzə, ya ghala vəghwə tsa dī ma ghəshi favə gwa'a. Mba'a kə mbəzli mənī \*kwəma jikir nay, ə pə ghaa nabəshi, ka gəzanshi a ghəshi zlata mənī nzə. Ə pə ghaa mətəhanshi bərēci ta mənī na wəzə na kwəma. Gha mbə bananshi kwəma Hyalay, ə pə ghaa sə'wa kwəma. <sup>3</sup> Sa nzanay, a tsəhwəti vəghwə dzaa səkəkə, vəghwə tsa vay, ka dza mbəzli dī favə na kataŋ na kwəma məndiy bananshiw. War kwəma dī vəgha shi dza ghəshiy mənī. Ka ghəshi dza na, tsəha' ghəshi tsəhavə mbəzli bənipe shiy təbanshi. <sup>4</sup> Ka dza ghəshiy dī fa na kataŋ na kwəmaa dzəghwa sləmə shiw. Mbərəkə dza ghəshiy zlata na kataŋ na kwəma, ka dzashi ta fafa kwəma jiji.

<sup>5</sup> Na na ghay Timôteyey, gwəmavə ndəghwə ghən tsa gha wəzə, mbə shiy gwanashi kwa kwəma Hyala. Ə pə ghaa sə'wa ngəra'wə tsaa dzəkən gha. Gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli. Wəzə wəzə pə ghaa mənī sləni ndaŋa Hyala mbə dəvə gha ta mənī nzə.

<sup>6</sup> Ta na tsee ghənəy, ndal tərə vəghwə tsee ta mətiv. Nja shi ka məndi vaa dza ta ta Hyala li shi nzee. <sup>7</sup> Wəzə wəzə ghərantee sləni kaa Yesəw Kəristəw, ghala mbə ghəy lə ntsaa mbəzəti mbəz

**3:12** 3:12 Mt 16:24; Zhj 15:20; SləniKY 14:22; 1Tes 3:3 **3:14** 3:14 2:2; 1Tim 1:10 **3:15** 3:15-16 Zhj 5:39; Rm 15:4; 1Tim 4:13; 2Pi 1:21 **3:17** 3:17 2:21 **4:1** 4:1 SləniKY 10:42; 2Kwər 5:10; 1Pi 4:5 **4:2** 4:2 SləniKY 20:20, 31; Tit 1:13 **4:3** 4:3 1Tim 1:10; 4:1 **4:4** 4:4 1Tim 1:4 **4:6** 4:6 Flp 2:17; 2Pi 1:14 **4:7** 4:7-8 1Kwər 9:24-25; Flp 3:12-14; 1Tim 1:18

tsa wəzə tsa vaw. E kərkamti sləni ndara Hyala ta məni nzə, nja ntsaa kəfamti kəsli bali ci va nzee. E nəwti kwal Hyala pa' tē pətsa kərkə na kala zhəghanavə hwəmee. <sup>8</sup> E sənay nanay, mbə ndəghəra na zhəmee va Hyala mə ghwəmə, sa nzana mba'ee mənira ka ntsa slar tsa. Ndə sləkəmmə tsa məni ngwəvə va lə kwal tsa nzəy, ghəci dza naa bəra zhəmə va. Fəca dza naa səkəkə ta məni ngwəvə dzəkən mbəzli dza naa bəra. War kaa ngəra dza naa bəra zhəmə va kwətiraw, ya wa ntsaa ndəghə vəghwə səkəkə tsa Kəristəw lə nəfə kwətinjəy, ta banavə dza na kwərakwə.

*Pəl har Timote, ta səkəkə dzəvəgha*

<sup>9</sup> A zəghwee Timote, ə pə ghaa diva ta səkəkə tikə dzəvəghee kyanwkyanjw. <sup>10</sup> Sa nzanay, a Demasə zlara mba'a dzay dzəmbə məlmə Tesalənikə, sa dī na shi tē hidī. Ma Kəresensə naci na, mba'a dzay dzəti hidī ka Galatə, mba'a Titə dzay dzəti hidī ka Dalmati. <sup>11</sup> Kwataka Ləwka na saa tərmbə vəghee tikə gwa'a tsəgha. Fəca ka gha madfiy səkəkəy, pəməkəvə tē gha Markə kwasəbə gha. Sa nzanay, ta kətitərə dza naa dza tikə mbə slənee. <sup>12</sup> Na na Tishikəy, e ghwənay tsavaa dzəmbə məlmə Efesə. <sup>13</sup> Ghaa səkəkəy, tsəhənjə tē gha mbə məlmə Tərəwasə, nza gha dzakə ghi tsa Karpəsə bəvərə kwəbanj tasli tsee kəyba. Bəvə tē gha Zliyahī kwəma Hyala dība, gaw ni ka hwəta va na ni gwəree dī.

<sup>14</sup> Alekəsandərə ndə pəsli tsa vay, tərənjw məntərə na \*kwəma jikir na tikə. Ndə sləkəmmə dza

naa wanci zhəmə kwəma ci va jikir na. <sup>15</sup> Ya gha ciy, ndəghwə tē gha ghən tsa gha və, nəghətaa ghəci məntənjə kwəma jikir na kwərakwə. Sa nzanay, ka dī naa favə shi bəni ghəy va kaa mbəzli ya jəw tsətsəw.

<sup>16</sup> Fəca ghee garə kwa kwəma mbəzli tē ngwəvə, ta gəzə kwəma kən ghən tsee səvəriy, ndə tība mba'a niy kəətəhwəraw. Mbəzli gwanashi niy zlara na kwətira. Ə cə'wee Hyala a ghənzə pəlashi kwa hwər nzə. <sup>17</sup> Ya tsəgha niy zlara məndi talay, niy zlara Ndə sləkəpəw. Aa niy kəətitərə, mba'a ndara bərqi, ta mbayee gəzanshi kwəma ci kaa mbəzli kwa pətsa kəray na, kala hazləni mbə nəfə tsee ya jəw nzə. Daŋ \*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə favə kwəma Hyala fəcava. Ava tsəgha kəətitərə Ndə sləkəpə, mba'ee mbəlira va dzəghwa miy zhəl. <sup>18</sup> Ya namaba kwəma jikir na səkəkə naa dzəkən yay, e sənay ta mbəlantarə dza Ndə sləkəpə və. Ta ndəghwətərə dza na ta mbayee tsəhəra mə ghwəmə tē pətsa sləkə na. Ə pə ghwəmmə fal dikə tsa Hyala ya hwəmba. \*Amin.

*Pəl kərnī zliya ci lə səkəkə nihwəti mbəzli*

<sup>19</sup> Kwa kərnī kwəma dee gəzanjə kiy Timoteyey, ə dee ghaa səkəwətərə Pərishil ghəshi lə zata Akilasə, mba'a gha səkəwətərə mbəzli kəghi tsa 'Wənesifər kwərakwə. <sup>20</sup> Erastəy, mbə məlmə Kwərintə nzəyəy na, na na Tərəfim na mba'ee zlay mbə məlmə Miletə sa nzana gwərapəy ghəci niy nza. <sup>21</sup> Na na ghay, ə pə ghaa diva ta

**4:10** 4:10 Flp 2:21; Demasə: Kwəl 4:14; Flm 24; 1Zhj 2:15; Titə: 2Kwər 2:13 **4:11** 4:11 Ləwka: Kwəl 4:14; Markə: Kwəl 4:10 **4:12** 4:12 Tishikə: Kwəl 4:7-8 **4:13** 4:13 SləniKY 20:6 **4:14** 4:14 Mt 16:27; Alekəsandərə: 1Tim 1:20 **4:16** 4:16 1:15 **4:17** 4:17 Dani 6:21; Cem 22:22; SləniKY 1:8; 23:11 **4:18** 4:18 2Kwər 1:10; Flp 1:19-20 **4:19** 4:19 Akilasə lə Pərishil: SləniKY 18:2; 'Wənesifər: 2Tim 1:16-17 **4:20** 4:20 Erastə: SləniKY 19:22; Rm 16:23; Tərəfim: SləniKY 21:29

səəkə tikə kyanwkyanw, ka vəghwə tasli səəkə. Mbə səkwəŋa na kar Ewbələsə, lə Pəwdesə, mba'a Linəwsə, mba'a Kwələwdiya. Zhini mbə səkwəŋa ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw tikə gwanashi.

<sup>22</sup> Nana kiy Timoteyey, nza gha nza, ndəghwətəŋa Ndə sləkəpə, mba'a məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci gwanəŋwəy. Tifa kərayee, nza gha nza ki.

høerə mbəzli va ta tihəva lə  
ta nəw kwəma jiji.

## Zliya tsaslati Pəl kaa Titə Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma kə nihwəti mbəzliy, ghala pətsaa tsasli Pəl zliya nay, məndi pəlikəmə kwa fərshina tə hidī ka Rəm, ghəci mbə təwrə dzar mbə məlməhi ghəngən ghəngən na, kə ghəshi (vəh 1:5 lə 3:12).

Kaa Titə tsasli Pəl zliya na. Ma Titə nacy, ntsaa nəw kwal tsa Yesəw na, mbə hwəhwə tsa ka Gərekə ghəci (nighəm mbə Galatə 2:3). Aa niy pəhəhwə Pəl mbə dza ta wə ghəngən ghəngən. Mba'a mənīy ka ntsaa kəəti mbə sləni ci (nighəm mbə 2 Kwərīntə 7:6-16).

*Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1 Ma ghala pətsaa tsasli Pəl zliya nay, Titə mbə hidī Kəretə na. Pəl niy zlay na mbəba ta mbə ghəciy kəni sləkati naa niy tərmbə kwəma mbəba. Zhini nza ghəci tivə mbəzliy dzaa 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw dzar mbə jakəvahi mbəzliy nəw Yesəw tə hidī ka Kəretə. Dzəghwa Pəl ki mba'a cinti njasa ka na təra mbəzli va.

Vəh 2 Dzəghwa Pəl difa ki mba'a cinti kaa Titə njasa dza naa bəni kwəma kaa nihwəti mbəzli gwanashi ni mbə mbəzliy nəw Yesəw.

Vəh 3 Pəl gəzanci kaa Titə a ghəci gəzə kaa mbəzli njasa ka ghəshi nzyə tikə tə hidī, zhini ka gəzanshi, əntaa ghəshi zləba kwəma mbəzliy

### Səkwəpə

<sup>1</sup> Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ndə ghəra sləni tsa Hyala, zhini difa na, ndə kwal tsa Yesəw \*Kəristəw yən. Hyala ghwənara na ta dzeə ta kəəti mbəzli təravə na, nza ghəshi mbəə banavə nefer shi kaa ngəta, mba'a ta mbə ghəshiy bənivə kwəma nzyə katanj na. Na katanj na va kwəma Hyalay, ghənzə cimmə na njasa ka ghwəmmə nzyə ta təbanta kaa Hyala. <sup>2</sup> Ma nə ya kaa kwəma mənēe va tsəghay, a mbəzli mbəə fəy ghən gəzliŋə ta kwəmavə piy tsaa kədi ma dza ghəy katanj, kə ghəshi, nə ya. Ghala kwatanjata hidī ghwəla ta ghavay, a Hyala niy gəzəkə bənsi piy tsaa kədi ma va kaa mbəzli. A na Hyala nanzə kiy, ka sla dzərvə na tēpəw.

<sup>3</sup> Ma sa bərkəti na vəghwə tsa va kiy, dza na mba'a cikəvərimmə piy tsa vaa dzəti ngwəla, səvəri mbə kwəma nzyə va bənee kaa mbəzli. Ghənzə ghənzə Hyalaa mbəlītəmmə va, fambəra na kwəma va mbə dəvee. «Mbalaa, a gha dzaa gəzanshi kwəma va kaa nihwəti mbəzli kwərakwə» kə kaa ngəra.

<sup>4</sup> Kaa ngəna tsaslee zliya na Titə. Ghay, nja zəghwə yakee mənīŋa gha, sa nzanay, kaa ntsa kwətiŋ tsa banavə ghwəm nefer ghwəm. Məntəŋa wəzə hwər tsa nzyə Didi Hyala, ghəshi lə Yesəw Kəristəw Ndə mbəlīmmə, mba'a ghəshi ndaŋa zərkə mbə nzyə tsa gha.

### Sləni Titə tə hidī ka Kəretə

<sup>5</sup> Kwəma zlanəe va tə hidī ka Kəretə tiy, a gha sləkati naa niy tərmbəta kwəma ta sləka mbəba gwa'a nə ya. Ma niy



dēe kiy, mba'a gha tsəhəŋa dzar mbə jakəvahi mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi tə hidī ka Kəretə gwanashi. Sa ghaa dza ya mbə tsamaba jakəvay, mba'a gha dzaa titivə mbəzli ta nza ghəshi ka mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw mbəfa, njasaa niy gəzanjəe va. <sup>6</sup> Ma ntsa dza ghaa fə ka Ndə 'wa kwal təbə nay, ntsa hanci ma mēndi cəm dzar kwa \*kwəma jikir na ya jəw nzə. Mali kwətinqta sa və, mba'a ndərazhi ci banavə nefer shi kaa Yesəw \*Kəristəw, wəzə nzəy tsa shi kwa kwəma mbəzli, kala zhini ma ghən ghəshi. <sup>7</sup> Ma ntsa fəy mēndi ka ntsaa 'wa kwal mbə mbəzliy nəw Yesəwəy, ndə ghəra sləni tsa Hyala na tsava ndə naci. Va tsəgha kiy, ka təbə na mēndiy hanci cəm dzar kwa kwəma jikir na ya jəw nzəw. Ka təbə na ghəciy ndə kəli ghən tsa ciw. Ka təbə na ghəciy bə nəfəw. Ka təbə na ghəciy sa sa shiy ka ghiw, ka təbə na ghəciy ndə pəla miyəw. Ka təbə na ghəciy gwəfə shiy va mbəzli dibaw. <sup>8</sup> Ma təbə nay: Ndə ka ka'wə ka məlmə ghəci wəzə kəghi tsa ci, ndə məni kwəma wəzə na, ndə ka zəzə kwəma wəzə, ntsaa nəw kwəma lə kwal tsa nzə, dēwdew nəfə tsa ci kwa kwəma Hyala, ntsaa məni ma kwəma ghwampa gh-wampata. <sup>9</sup> Ma təbə nay, mba'a ghəci kəsəvə na katarj na va kwəma bananavə mēndi wəzə mbə nəfə ci. Ma ghalaba kiy, aa taa mbay mətsahanshi bərci kaa nihwəti mbəzli, lə kwəma katarj na va. Zhini dibay, aa taa mbay cikəvəri wəzə mēnti mbəzliy dī ma zləba kwəma va vaw, kə.

<sup>10</sup> Ava mbəzli tsəgha ni va pə gha taa ti, sa nzanay, dərj na nihwəti mbəzli tifa, ka

zhini ghən ghəshi, war kwemer gəmgəm ni va kama ghən ti shi ka ghəshiy gəgəzə, ka dadakə mbəzli. Kwatama \*ka Zhəwifə nəw Yesəw gwəramti na kwəma va. <sup>11</sup> War hashi kə mēndi dzaa hashay gəla mbəzli va. Sa nzanay, gwa'a gwa'a ka ghəshiy yidivəri nihwəti mbəzli mbə nzəy tsa shi kəghi tsa shi lə shi bənipə ghəshi va. Shi təbə na mēndiy bananshi kaa mbəzli na shi bəbənī ghəshi va kaa mbəzli. Ta nahwəti na kiw, war ta pəlavə gəna shi nə ghəshi kaa kwəma va gwa'a tsəgha. <sup>12</sup> A tsahwəti \*ndə gəzə kwəma Hyala tsa shi ghəshi mbəzli ka Kəretə niy gəzəkə kwəma də'wə ghən tsa ciy dzəkən shi. Ma kə niy niy: «Mbəzli ka Kəretəy, war dzərwə ka ghəshiy slasla, nja shəkəwadeshi ndərəm ghəshi, ka meredem na ghəshi, war hwər tsa shi na sa sənay ghəshi gwa'a tsəgha» kə niy ni. <sup>13</sup> Ma kwəma gəzəkə ntsa va vay, kwəma katarj na. Va tsəgha kiy, gəla mbəzli va na, ə pə ghaa gəzanshi kwəma lə bərci, nza ghəshi mbə nəw kwal Hyala njasa təbə na. <sup>14</sup> Gəzanshi kwəma a ghəshi zlatə nəw kwəma jiji ka Zhəwifə, ka zlatə nəw kwəmaa dzəkən məni dēwdew va pəhəti mbəzliy dī ma fəti va ta nəw kwəma katarj na. <sup>15</sup> Mba'a kə nəfə tsa ndə dēwdew kwa kwəma Hyalay, ya nimaba shiy na war dēwdew dza ghəshiy nza və kwərakwə. Ma na mbəzliy yivə ma kwəma Hyala, shi kama nefer shi dēwdew kwa kwəma Hyalay, shiy tifa dēwdew və shi na shi kiw. Na na shiy, war shi gəmgəm ni ghəshiy zəzə ya hwəmba. Ya ə mēnti ghəshi shi gəmgəm ni na, kwəma tifa shashanshiw. <sup>16</sup> Ma mbə kwəma shi ka ghəshiy

gəzəy: «Mbəzliy sənata Hyalaa gə ghəy» kə ghəshiy ni. Ma sa ka ndəə nighə sləni shi məni ghəshi gəmgəm na ba na, war nja mbəzliy sənata ma Hyala ghəshiy pəzli. Ka zhini ghən na ghəshi, war shi di ma Hyala na shi məni ghəshi, ka mbay ghəshiy məni na wəzə na kwəma tēpəw.

## 2

*Njasa ka mbəzli nza kwa kwəma Hyala*

<sup>1</sup> Na na ghay Titəy, kwəmaa dzava lə na katarj na kwəma bənipə məndiy dzəkən nəw kwal Hyala, pə ghaa bananshi kaa mbəzli. <sup>2</sup> Gəzanshi kaa pəhəpəhir zhər, əntaa ghəshi ghighi ghən tsa shi lə shiy sa, ə kə ghəshi mənishi ka zhər ka məhərli, ka ndəghwə ghən tsa shi, ma nza məndi mbəə fa kwəma və shi. Ə kə ghəshi banavə nefer shi gwa'a gwa'a kaa Hyala, ka di mbəzli, ka sə'wa kwəma. <sup>3</sup> Tsəgha pə ghaa gəzanshi kaa pəhəpəhir mi'i difa. A ghəshi mbəə nza ka mi'i dəwdew nəfə ni kwa kwəma Hyala. Əntaa ghəshi tsəhtsəhəə dzəkən mbəzli ma. Əntaa ghəshi vənəvə sa shiy ghipə tərəjw ma. War kwəma wəzə na ka ghəshi ci kaa nihwəti mbəzli. <sup>4</sup> Ava tsəgha dza ghəshiy mbay bananavəshi di zhər shi lə di ndərəzhi shi kaa mekwikwi mi'i. <sup>5</sup> Ma nza ghəshi mbəə nza ka mi'i ka məhərli, dəwdew nžəy tsa shi, ka kəsə ghi tsa shi bekir divi shi, ka məni sləni wəzə na kəghi tsa shi, ka di fəti va zhər shi. Ma ghalafay, ka dza mbəzliy kwəmavə kwal gar ndərə kwəma Hyalaw.

<sup>6</sup> Tsəgha pə gha taa gəzanshi kaa gwəla kwərakwə fa, a ghəshi nza ka mbəzli ka məhərli. <sup>7</sup> Gha

də'wə ghən tsa gha kwərakwə kiy Titəy, war kwəma wəzə na pə ghaa məni, ta mbə nihwəti mbəzliy bəni məni kwəma wəzə na va va gha. Mba'a pə ghaa bəni shiy kaa mbəzliy, lə nəfə kwətiŋ pə ghaa bənishi. Əntaa gha bəti shi bəni gha va kaa mbəzli nja shi tsabana ma. <sup>8</sup> Kwəma katarj na, lə kwal tsa nžə pə ghaa gəzəə səvəri, kala kama ghənzə gar ndərəti ndə, ta mbəə 'wəshamti mbəzliy di ma kwəma ghwəmmə va, sa ka ghəshi nata ma kwəma gar ndərə na mbə kwəma gha va.

<sup>9</sup> Ma na mevivi mbə mbəzliy, ə pə ghaa gəzanshi a ghəshi dənshi fəti ya hwəmba kaa mbəzliy sləkəshi, ka mananshi kwəma kaa ngəshi njasa di ghəshi. Əntaa ghəshi dzaa kanshi ghəpə ma, <sup>10</sup> əntaa ghəshi ghəli ya nimaba shi mbəzliy sləkəshi va ma. War sləni wəzə na kə ghəshi dzaa məni, ta mbə mbəzliy sləkəshi vaa sənay, mbəzli slar slar ni na mevivi ghəy ni, kə ghəshi. Ma tsəghay, ta fə dimə dza mbəzliy dzəti kwəma bəni ghwəmmə va kaa mbəzliy dzəkən Hyalaa mbəlittəmmə va.

<sup>11</sup> A na Hyalay, aa cikəvəri wəzə hwər tsa mənti naa dzəti ngwəla, wəzə hwər tsa nžə va dza naa mbəliti mbəzli gwanashi. <sup>12</sup> Wəzə hwər tsa məntəmmə Hyala vay, ghəci citəmmə na zlashi məni shi gəmgəm ni təbə ma kwa kwəma Hyala, lə zlashi maw shi tə hidfi gəmgəm ni. Ta mbə ghwəmmə mənimmə ka mbəzli nza məhərli və shi, ka məni kwəma slar na lə kwəmaa təbə va Hyala tikə tə hidfi ni. <sup>13</sup> Ava war tsəgha ka ghwəmmə məni nana di, kala ndəghə vici wəzə na va fəy ghwəmmə ghən tsa ghwəmmə gəzliŋə ti, sa dza Ndə mbəlimmə

2:1 2:1-9 Ef 5:21-6:9 2:1 2:1 1Tim 1:10 2:2 2:2 1Kwər 13:13 2:3 2:3 1Tim 3:11; 1Pi 3:1-5 2:5 2:5 Ef 5:22-24 2:6 2:6 1Zhnj 2:14 2:7 2:7 1Tim 4:12; Flp 3:17 2:8 2:8 1Pi 2:15 2:9 2:9-10 1Tim 6:1-2 2:10 2:10 3:4 2:12 2:12 Ef 1:4; 1Zhnj 2:16 2:13 2:13 1Kwər 1:7; 1Tes 1:10

Yesəw \*Kəristəw vaa səəkə ti lə shəndəkə tsa ci ghəci Hyala ghwəmmə dikə na. <sup>14</sup> Ma Yesəw Kəristəwəy, ə səəkəy na, mba'a mətəy tə ghwəmmə, ta mbəlimmə va kwəma ghwəmmə jikir na gwanata. Ta mbəə məntəmmə dəwdəw kwa kwəma ci, mənti na tsəgha, nza ghwəmmə nza ka mbəzli ci, ka di məni kwəma wəzə na ya hwəmba. <sup>15</sup> Ava kwəma ka gha bananishi kaa mbəzli, ka mətəhanshi bərci, ka nabə mbəzliy fa ma kwəma. Ə pə ghaa gəzanshi kwəma kaa mbəzli lə bərci ndaŋa Hyala va. Ka zləba gha mbəzliy ndərə kwəma gha ma.

### 3

*Njasa təbə mbəzliy nəw Yesəw tikə tə hidfi*

<sup>1</sup> A zəmə, gəzanshi wəzə kaa mbəzliy nəw Yesəw əntaa ghəshi za ghən ta fa kwəma va mezhizhə, lə va nihwəti mbəzli dikə dikə ni tə hidfi gwa'a. Ə kə ghəshiy di fəti və shi. War məni kwəma wəzə na kə sa mbə ghən shi ya hwəmba. <sup>2</sup> Gəzanshi, əntaa ghəshi dzaa gəzə \*kwəma jikir naa dzəkən ndə ya tsamaŋa ci ma. Əntaa ghəshi məməni miy lə mbəzli ma. War ka mbəzli sayi ni kə ghəshi mənshi. Ka məni wəzə kaa mbəzli gwanashi.

<sup>3</sup> War tsəgha pə ghaa gəzanshi məni, sa nzanay, kwatanja na mbəzli kama məhərli mbə ghən shi niy nza ghwəmmə kwərakwə, niy di fəti ghwəmmə va Hyalaw. Mbəzli zaza ni niy nza ghwəmmə. War məni shi gəmgəm ni va səkwa hwətəl tsa ghwəmmə ti shi na kwəmaa niy kavə ghwəmmə. Ka məni war ndərəm, ka hərəhə

va nihwəti mbəzli. Niy di mətəw ghwəmmə nihwəti mbəzliw, ghwəmmə kwərakwə na, niy di na shi ghwəmməw, tsəgha. <sup>4</sup> Ya tsəgha niy məməni ghwəmmə ki na, dza Hyalaa mbəlittəmmə va, mba'a citəmmə wəzə hwər tsa nzə, dza na ba, mba'a citəmmə njasa diti na mbəzli gwanashi. <sup>5</sup> Mba'a mbəlantəmmə, sa mənti ghwəmmə sləni wəzə na mbəlantəmmə na kiw, war təgəm tsəgha mbəlantəmmə na, sa zhanta hwər tsa nzə tə ghwəmmə. Aa yabantəmmə va kwəma ghwəmmə jikir na, mba'a ghwəmmə yammə kwa baka səfa. Dibay, aa ndammə piy tsa 'war'war tsa, dzar kwa Safə tsa nzə dəwdəw tsa. <sup>6</sup> A Hyala fambəmmə Safə tsa nzə dəwdəw tsa tərəŋw mbə nefer ghwəmmə, tə mbərkə kwəma mənti ndə mbəlimmə Yesəw Kəristəw. <sup>7</sup> Ta mbə wəzə hwər tsa məntəmmə Hyala vaa zhəghantəmmə ka mbəzliy dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tifa, nza ghwəmmə mbəə kwəmavə piy tsaa kədi ma va fəy ghwəmmə ghən tsa ghwəmmə ti gəzliŋə. <sup>8</sup> Ma kwəma gəzəkəe vay, kwəma katanj na na.

Ə dee ghaa jihəva tərəŋw dzəmbə gəzə kwəma va kaa mbəzli, ta mbə mbəzliy banavə nefer shi kaa Hyalaa məni kwəma wəzə na ya hwəmba. Ghənzə na na wəzə na kwəma, ghənzə na saa dzaa kəətiti mbəzli. <sup>9</sup> Ngərə ghəpə tsa gəmgəm tsa vay, ka i miy tsa gha ghaa dzəmbə ma. Mba'a kə məndi ghakə kə ghəpə dzəkən babala jijihŋwəyəy, ka dzəmbə tsava ghəpə gha ma. Ka məməni miy gha lə mbəzli ma. Ka zləba kə ghəpə ghaa dzəkən

**2:14** 2:14 3:14; Səvəri 19:5; Ezhek 11:20; Gal 1:4; Ef 2:10; 1Tim 2:6; Ebr 13:12; 1Pi 2:9; 1Zhŋ 3:16 **3:1** 3:1 Rm 13:1-7; 1Pi 1:13-17 **3:3** 3:3 1Kwər 6:11; Ef 5:8 **3:4** 3:4 1:3; 2:10-11; 1Tim 1:1; 2:3; 4:10; Tit 3:6 **3:5** 3:5 Zhŋ 3:5; Rm 6:4; Ef 2:8-9; 5:26; 2Tim 1:9; 1Pi 1:3 **3:6** 3:6 Rm 8:9-16; 1Kwər 6:11; Gal 5:25; Ndə mbəlipə: 2:13; Flp 3:20; 2Tim 1:10; Tit 3:4; 2Pi 1:11; 1Zhŋ 4:14 **3:7** 3:7 Rm 3:24 **3:9** 3:9-11 1:10-16 **3:9** 3:9 1:14; 1Tim 1:4 **3:10** 3:10 Mt 18:15-17

kwəma pəhəti \*Məyizə ma. Niva shiyəy, shi gəmgəm ni na ghəshi, ka kəətiti ndə ghəshiw. <sup>10</sup> Mba'a pə gha nay ndəə həhəərə mbəzli ta tihəvərishiy, ə pə gha nabəti kwa taŋa səfa. Kala di fəti kəy, nabəti kwa baka səfa difa. Ma sa ghaa nay difa kala di zlata məni kwəma ci vay, farvaŋa mbə kwəma ci, zlay kərakə. <sup>11</sup> A gha sənay, gəla mbəzli tsəgha ni vay, a ghəshi zlay nəw kwal Hyala tsa katan tsa. War kwəma jikir na ka ghəshiy məni. Tə kwəma shi va jikir na məni ghəshi ka ndə sənay, a ngwəvə kən shi kə ndə.

*Kwa kərni gəzə kwəma Pəl kaa*

*Titə*

<sup>12</sup> Mbə bərkə ghwənəghəŋa ndə nzee, ta kar Artemasə ghəshi lə Tishikə. Ma sa ka gha nay tsa dzee ghwənəghə ndə mbə shi kwətiŋ tsəhəyəy, nza gha divaa səəkə ta kəsara mbə məlmə Nikwəpəlisə. Mbə məlmə va dzee ta nzəy, ge'i lə tir tasli. <sup>13</sup> Sa ka kar Zhenasə ndə bənipə \*kwəma pəhəti Hyala ghəshi lə Apələsə madishi ta wə wəshiy, kəətitishi tə gha wəzə, kala gar ndərma shiy ghəshi ya kwətiŋ mbə kwal. <sup>14</sup> Mbəzliy nəw Yesəw va nja ghwəmməy, ə kə ghəshiy bəni məni sləni wəzə na kwərakwə, ta mbə ghəshiy kəəti mbəzli gar kəəti ni. Mba'a kə ghəshi bənivə məni tsəghay, ka dza nəw kwal Hyala tsa shiy nza gəməw.

<sup>15</sup> Mbəzli nza ghəy li shi tikə gwanashiy, mbə səkwəŋa na ghəshi. Səkwətəŋəy tə gha madigahinəy, mbəzliy nəw kwal Hyala va gwanashi. Nza Hyala məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə gwanəŋwəy ki. Tifa kərayee, nza gha nza.

**Zliya tsasli Pøl kaa  
Følemøn  
Kwøma dza  
ghwæmmø gha  
sønataa dzækən  
zliya na**

Zliya nay, Pøl kwa fərshina tsasli na kaa Følemøn. Kwøma tsasli na tiy, ta cə'wə Følemøn a ghəci zləbavə ka'wə 'Wəneshim sa məniny na ka ntsaa nəw Yesəw Kəristəw nana. 'Wəneshim tsa vay, mava tsa Følemøn niy nza na kwatanja, mba'a niy hwəy.

*Avanay njasa nəwva kwøma mbə zliya na:*

Kwəshala 1-7 Pøl mbə vəshi, ka mananta 'wəsa kaa Hyala, ta di tsa di Følemøn nihwəti mbəzli.

Kwəshala 8-22 Pøl mbə cə'wə Følemøn a ghəci ka'wəti 'Wəneshim.

Kwəshala 23-25 Səkwəpə.

*Pøl səkwə Følemøn*

<sup>1</sup> Yən tsasli na zliya na, yən yən Pøl tsa kwa fərshina tə kwøma Yesəw \*Kəristəw. Ghəy lə zəməmmə Timətə tsaslija na kaa ngəŋa gha Følemøn, ntsa ghəra ghəy sləni kwətij na li, sa diti ghəy tərəŋw tsa. <sup>2</sup> Zliya na dibay, kaa mbəzliy basəva ta cə'wə Hyala kəghi tsa gha ya hwəmba tsasli ghəy, mba'a kaa zhaməmmə Apiya, lə kaa Arshipə kwərakwə ba, ntsa nza ghəy li kwa zəərə kwətij mbə mbəz ta kwøma Hyala. <sup>3</sup> Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nžə Dəmmə Hyala ghəshi lə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw. Mba'a ghəshi ndanwəy zərkə mbə nžəy tsa ghwəy.

*Njasa diti Følemøn mbəzli Hyala, lə njasa banavə na nəfə tsa ci kaa Yesəw*

<sup>4</sup> A ntsee Følemøn, ya hwəmba cə'wee Hyalay, mbə zəzə kee nzaa dzəkən gha, war mbə məniny 'wəsa kee nza kaa ngəta.

<sup>5</sup> Sa nzana, mba'ee favə njasa di gha mbəzli Hyala gwanashi, lə njasa banavə gha nəfə tsa gha kaa Ndə sləkəmmə Yesəw.

<sup>6</sup> Mbə cə'wə nzee va Hyala, a jakəva tsa jakəmmə ghwəmmə tə mbərkə sa banavə gha nəfə tsa gha kaa Yesəw mbəə ndanja sənashi gwanashi tsa shi wəzə ni kwəməvə ghwəmmə mbə slən tsa Yesəw \*Kəristəw wəzə wəzə.

<sup>7</sup> A zəməərə Følemøn, gəla di tsa diti gha va ngwarməhimmə mbə nəw Yesəwəy, tərəŋw ndara na vəshi, zhini tərəŋw ndara bərciy dzəmbə nəfə tsee diba. Kwøma jəw səəkə gha mbə mətəzahanshi bərci kaa mbəzli Hyalaw.

*Pøl cə'wə Følemøn ta kwøma 'Wəneshim*

<sup>8</sup> A Følemøn, ya tsəgha ndara Yesəw bərciy dzəkən gha ta gəzəŋa məniny kwəmaa təbə ghaa məniny tə sa nzee ndə kwal tsa ciy, <sup>9</sup> ka dēe məniny tsəghaw, cə'wə cə'wə dēe cə'wəŋa, a gha məniny kwøma dzee na ta gəzəŋa, tə sa nzana mbə di nihwəti mbəzli gha. Yən yən Pøl, pəhal zal tsa tezlezl ghən tsa, zhini kwa fərshinee sənəvəna tə kwøma Yesəw \*Kəristəw! <sup>10</sup> Ə cə'wee kwøma va ghaa dzəkən zəghwee 'Wəneshim. Nja zəghwə yakee məniny na tikə kwa fərshina, sa nzana mba'a banavə nəfə tsa ci kaa Yesəw Kəristəw tikə vəghēe.

<sup>11</sup> Kwatanja, niy nza na gar kətitəŋaw. Nana kiy, jəw dza naa kətitəmmə bakanaməw.

12 Va tsøgha kiy, avee zhinøghøna sənzənva, ma ghwəni tsa ghwənøghønee tsa 'Wəneshim sanay, njasa tsəhøree kwa kwəma gha də'wə ghən tsee na. 13 Yən kiy, e niy di ghəciy nzəyøy vøghēe tikə nza, ta kəətira ghəci, ka mājə'a gha, ghala pətsa nzee tsa tikə kwa fərshina tə mbərkə sa gəzee kwəma wəzə na va kaa mbəzli. 14 Ya tsøgha mawtee kiy, ka dee yən mənti kwəma kala zləbavə ghaw. Ka dee yən 'yarəna ta mənfa kwəma wəzə naw. War va gha dee ghənzəə səkəkə mbə nəfə tsa gha.

15 Təhə tsa təhəvərivanwøy ghwəy tsa lə 'Wəneshim ta vøghwə jəwəw, sənay ghwəm nda Hyala mənti na tsøgha, ta mbə ghəciy zhəvəgha gha ta nzøy ghwəy li kwa ndimndiməw. 16 Sa nzanay, nana na, nja nihwəti mevivi gwanashi ni naw. Aa tanjəti bərcki nava, zəməm tsa di ghwəm mbə nəw Yesəw məniiy na. Jəw dītee kwəma ci mbə nəfə tseyew. Tərənwba gha dza naa diti, sa nzanay, mava tsa gha niy nza na, zhini nana ba na zəmənja ghəci mbə nəw Ndə sləkəpə.

17 Va tsøgha nə ya sana ngəna kiy Følemənəy, mba'a pə gha hətəra ka ntsa ghay, ka'wəti 'Wəneshim lə vəshi njasa ka'wətəra gha də'wə ghən tsee. 18 Mba'a kə niy təvətəna kwəma, ya təm tsa gha niy nza na vøy, gəzara, e taa watəna sa gha. 19 Avānay yən yən Pəl tsasli na kwəma gəzəna miy tsee na lə dəvee, ta wavəna shi gha va və dzee pən. Sənay tə gha a təm kwəma Hyala tsee va gha pə gha kwərakwə. Sa nzanay, vəya favə gha Yəwən kwəma

wəzə na. Gha də'wə ghən tsa gha na tsee təm tsa kən gha. 20 Va tsøgha nə ya kiy zəmøy, yan pə gha na gha, ə cə'wənjee, mənərə kwəma va tsøgha tə mbərkə slən tsa Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw. Dəpətəra nəfə tsee sa nza ghwəmmə mbəzli kwətij ni mbə Kəristəw.

21 Ghala pətsa tsaslijee tsa zliya na sanay, gwa'a sənay ya, ta mənfa kwəma dəwee va dza gha, pən. E sənay, tanj kaa na dəwee va va gha dza ghaa mənii. 22 Ma ləy hwəm sa ka gha ka'wəti 'Wəneshim kiy, gwəmatəra tə gha ciki kəghi tsa gha. Sa nzanay, sa bərkee na a Hyala dzaa zləbavə cə'wə ghwəy, ta ndara kwal tsaa tsəhə vøgha ghwəy dza na.

*Kwa kərni kwəma Pəl*

23 A Epafərasə ntsa nza ghəy li kwa fərshina tə mbərkə Yesəw \*Kəristəw, səkwenja. 24 Tsøgha kar Markə, lə Aristarkə, mba'a Demasə, mba'a Ləwka, mbəzli ghəra ghəy sləni li shi, mbə səkwenja ghəshi kwərakwə. 25 Məntənwøy wəzə hwər tsa ci Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw gwanənwøy, tifa kərayee, nza gha nza

**Zliya tsaslitl tsahwæti  
ndø kaa ka  
Ebørø  
Kwøma dza  
ghwæmmø gha  
sønataa dzækən  
zliya na**

Ma ntsaa tsasli zliya nay, ndø mbø hwælfø ka Zhøwifø na, zhini ntsaa nøw Yesøw Køristøw ghæci difa. Ma ta sløn tsa ciy, ndø tiffaa sənayøw. Ma kə nihwæti mbøzliiy niy, Pəl na, kala tsøgha na Shilasø, kə ghøshi. Zliya nay, kaa ka Ebørø tsaslanaghø møndi. Di naa gøzø, kaa ka Zhøwifø tsaslitim. Mbøzliiy vay, a ghøshi niy zhøghæti nefer shi ta nøw Yesøw Køristøw, mba'a ghøshi zløbavø Yesøw ka ntsaa mbølantishi.

Ma sa ghati nihwæti mbøzliiy mananshi ndørøm sa zløbavø ghøshi nøw Yesøw ki na, ka difi ghøshiy zhøghætøvashi zhøkø, løy hwøm ta nøw kwømaa niy pøhanavø Hyala kaa Møyizø ta bø kaa ka Zhøwifø kwatana. Dzækən sava tsaslanaghøshi ntsa zliya na, ta gøzanshi a ghøshi garøshi jar-jar kwa kwal tsa Yesøw Køristøw lø nøfø kwætij. Ka gøzanshi njasa nza Yesøw dikøba ghæci kən kwøma pøhøpøhø na. Yesøw tsa vay, ghæci mbølitl na mbøzliiy lø katan.

*Avanay njasa nøwva kwøma mbø zliya na:*

Vøh 1 mba'a vøh 2 Gøzø kwømaa dzækən tanø tsa tanøti Yesøw ka kwal Hyala tø dikø.

Vøh 3 pa' tø vøh 4:1-13 Gøzø kwømaa dzækən kar Yesøw ghøshi lø Møyizø. Dikøba Yesøw na kaa Møyizø. Mbøzliiy niy pømkøvøri Møyizø va mbø hidif Ezhipøtø, kwømavø

døkøva tsa katan tsa ghøshi va Hyalaw. Ma mbøzliiy zløbavø nøw Yesøwø, ta kwømavø døkøva tsa katan tsa dza ghøshi va Hyala na nashi ki.

Vøh 4:14 pa' tø vøh 7 Gøzø kwømaa dzækən kar dikø tsa ka ta Hyala mbø \*ciki Hyala ghøshi lø Yesøw. Ma na ka Zhøwifø, mba'a kə ndø difi jakøva lø Hyalay, ø ka ndø ta Hyalaa hønøy døbøkø kaa Hyala di. Ma nana kiy, tsøgha na ghwølaw. Yesøw dø'wø ghøn tsa ci na ndø ta Hyala tsa ghwæmmø dikø tsa. Ghæci jakømmø na lø Hyala. Dikøba ghæci na kaa ka ta Hyalaa ghøra sløni mbø ciki Hyala. Sa nzana na nacy, ka mæti naw, war ghæci na ndø ta Hyala tsa kwa kwøma Hyala ya hwømba nø.

Vøh 8 pa' tø vøh 9:1-22 Jakø tsa ka Yesøw vaa jakøtømmø lø Hyalay, jakøva tsa katan tsa na, tan tsa kwa tana va. Sa nza jakøva tsa vay, Yesøw shøkamti na miymiy ci, nza møndi mbøø jakøshi lø Hyala.

Vøh 9:23 pa' tø vøh 10:1-39 Ma na miymiy Yesøw nashiy, a ghøshi tanøti miymiy døbøkø. Ka ta Hyalay, piya va piya va ka ghøshiy slasla døbeker kaa Hyala ta pøli kwøma mbøzliiy jikir na. Ma na Yesøw naci kiy, kwætij søfa banaghø na ghøn tsa ci kaa mæti mæk tsøgha. Miymiy ci va yabanti na kwøma ghwæmmø jikir na, ta pa' kwa ndimndim kwa kwøma Hyala.

Vøh 11 Gøzø kwømaa dzækən njasaa niy banavø mbøzliiy kwatana nefer shi kaa Hyala wøzø wøzø.

Vøh 12 mba'a vøh 13 Gøzø kwøma kaa mbøzliiy nza ghøshi bø nefer shi kaa Hyala. Aa gøzanshi na nza ghøshi

mbəə sə'wa kwəma kwa kwal  
Kəristəw, ma nza ghəshi nzəy  
nzəy tsa wəzə tsa kwa kwəma  
Hyalā.

Mba'a pə ghwəy dī favə zliya ka  
Eberə na wəzəy, nza ghwəy jangə  
nəwər tsaa dzəkən Məyizə, ndə ta  
Hyalā tsa mbə ka Izərayel, mba'a  
dzəkən sla kiri lə dzəkən Gaska  
fal məndi Hyalā mbə. Mbə zliyaa  
pərasli kwəmaa dzəkən slən tsa  
shiy na shi va gwanashi.

*Lə miy tsa Zəghwə nzə də'wə  
ghən tsa ci gəzəmmə Hyalā  
kwəma nana*

<sup>1</sup> Ma niy nza mbəradzəy, a  
Hyalā niy gəzanshi kwəma kaa  
jijihimmə, lə miy tsa ka gəzə  
kwəma nzə. Daŋ səfa niy  
gəzanshi na, lə kwal ghəngən  
ghəngən. <sup>2</sup> Ma ge'i lə kwa kərnī  
vəghwə tsa kiy, lə miy tsa Zəghwə  
nzə də'wə ghən tsa ci gəzəmmə  
Hyalā kwəma nzə. Lə Zəghwə  
nzə va ngati na shi tə hidī lə ni mə  
ghwəmə gwanashi. Dza na mba'a  
banavə shi va gwanashi ngəci  
mbə dəvə ci, a ghəci sləkəshi, ya  
pa' hwəmba. <sup>3</sup> Tə Zəghwə nzə va  
sənay məndi njasa nza shəndəkə  
tsa Hyalā. Ghəciy, pa Hyalā na we'  
we'. Lə bərce mbə kwəma gəzə  
na səkwa mbə miy tsa ci jihəti na  
shi tə hidī gwanashi. Dzəghwa na  
mba'a banti kwəma shi jikir na  
kən ke ngəri, ta mbə ghəshiy nza  
ka mbəzli dewdew ni va Hyalā.  
Ma ləy hwəm sa banti na jikir  
tsa shi na, dza na mba'a dzəməy  
mə ghwəməə nzəyəy tə dəvə  
kwa bəzəmə Hyalā nza bərce vəə  
dzəkən shiy gwa'a gwa'a.

*Dikəba Zəghwə Hyalā na kaa  
ka kwal nzə*

<sup>4</sup> Ma Zəghwə Hyalā vay, a Hyalā  
banavə shəndəkə dikəba və kaa  
ka kwal nzə, aa fanati slən kaa  
Zəghwə nzə va, slən tsa fanati  
na vay, dikəba ghəci na kən tsa  
shi. <sup>5</sup> Ta na navay səəkə Hyalā  
gəzəkə kaa ndə kwal tsa nzə:

«Gha na Zəghwee,  
'wava na tə ndatsəy, Dəŋa nzee»  
kəw.

Səəkə naa gəzəkə dība kaa \*ndə  
kwal tsa Hyalā:

«Yənəy, dəy dzee nza,  
ghəci na zəghwee ghəci  
kwərakwə» kəw.

War kaa Yesəw niy gəzəkə Hyalā  
tsəgha. <sup>6</sup> Avanta nahwəti kwəma  
gəzəkə Hyalā ghənzəə madi ta  
ghwəni Məkaji Zəghwə nzəə  
səəkəə dzəti hidī:

«Ə kə ka kwalee səəkə gwanashi,  
a ghəshi tsəfəkwə kwa səfa ci»  
kə.

<sup>7</sup> Ma kə Hyalā kaa na gəzəkə naa  
dzəkən ka kwal nzəy:

«Mbəzli vay, mbəzliy ghərafa  
sləni na ghəshi.

Ghəshiy, nja safə tsaa viy na  
ghəshi,

zhini nja ghani ghwəə tsə va  
ghəshi dība» kə.

<sup>8</sup> Ma ta na Zəghwə nzə kwəma  
naci kiy, a Hyalā gəzəkə nava  
bazhə bazhə:

«Gha na Hyalā,  
ta sləkə mbəzli dza gha ya pa'  
hwəmba.

Ka mənī mazə dzəkən mbəzli  
sləkə gha va

lə kwal tsa tidid tsa.

<sup>9</sup> Shiy lə kwal tsa shi na shi dī gha,  
ka dī \*kwəma jikir na ghaw.

Dzəghwa Hyalā, Dəŋa Hyalā kiy,  
mba'a təravəŋa,

mbərəkəshi nihwəti mbəzli nza  
ghwəy li shi,

mba'a pəərətəŋa ka mazə,

**1:2** 1:2 Zəghwə: 5:8; lə zəghwə nzə ngati Hyalā shiy gwanashi: Zhj 1:2; Kwəl 1:16; Ebr 11:3

**1:3** 1:32Kwər 4:4; Kwəl 1:15; dəvə kwa bəzəmə: 8:1 **1:4** 1:4 Ef 1:21; Flp 2:9 **1:5** 1:5  
Cem 2:7; 2Sam 7:14; Mt 3:17; SləniKY 13:33; Ebr 5:5 **1:6** 1:6 Cem 89:28; 97:7 **1:7** 1:7 Cem  
104:4 **1:8** 1:8-9 Cem 45:7-8 **1:10** 1:10-12 Cem 102:26-28



mba'a vəshitəŋa nəfə tsa gha  
tərəŋw» kə.

<sup>10</sup> Zhini ma kəə zhəkən Zəghwə  
nzə dība na:

«A Ntsaa sləkəpə, ghala  
kwatanata

hidiy ghavay, gha ngatishi na.

Gha də'wə ghən tsa gha ngati na  
ghwəmə fa.

<sup>11</sup> Shi ngati gha va gwanashi kiy,  
ta kərəshi dza ghəshiy dza,  
war gha tibanə tə ghwəmə na na  
gha,

ta halishi dza ghəshi njasa ka  
ləkwəsahi vaa halishi.

<sup>12</sup> Ta takwəlamtishi dza gha,  
ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi  
mbəərəkə nahwəti pa.

Gha na na gha kiy, war tsəgha dza  
ghaa nza,

kala mbəərəva pa gha, ya pa'  
hwəmfa,

pa' kwa ndimndim dza ghaa nza»  
kə.

<sup>13</sup> Dibay, səəkə Hyalaa gəzəhwə  
ya kaa tsamafa ndə kwal tsa nzə  
na:

«Ndi nzəyŋa tikə vəghee tə dəvə  
kwa bəzəmee,

pa' sa kee mənti ka jaka gha  
ka shi kədi gha səfa gha ti shi»  
kə,

njasa gəzə na va kaa Zəghwə  
nzəw.

<sup>14</sup> A mbəzli na ka  
kwal Hyalaa? Mbəzli mbay ma  
ndəə nashi na ghəshi, mbəzliy  
ghəranta sləni kaa Hyala. Ghəshi  
ka Hyalaa ghwəni ta dza ghəshiy  
kəəti mbəzli dza Hyalaa mbəli.

## 2

*Ka bəti kwəma gəzə Hyala  
ghwəmmə nja kwəma gəmta na  
ma*

<sup>1</sup> Ndata tsəgha na kiy ng-  
warməhiray, ə pə ghwəmmə  
mətsəhə məni məhərli tərəŋw, ta  
nəw kwəma banavəmmə məndi  
va, vantaa ghwəmmə zamti kwal

tsa wəzə tsa va. <sup>2</sup> Ma kwəmaa niy  
gəzəkəvata vay, ka kwal Hyala  
mbəradzə niy gəzə na, mba'a  
dimə niy dzətita ti tərəŋw. Ya  
wa ndə na saa niy di ma fəti  
ta məni kwəma gəzəkə ghəshiy,  
a məndi niy slanəkən ngwəvə  
ge'i ge'i lə di ma fəti ci va.

<sup>3</sup> Nana kiy, a ghwəmmə favə  
njasa mbəli Hyala mbəzli, ma  
kwəma vay, aa tanəti kwəma ka  
kwal Hyala. Mba'a pə ghwəmmə  
bəti kwəma mbəlipə tsa va nja  
kwəma gəmta na kiy, njaa dza  
ghwəmməə mbay mbəlimmə  
kia? Ta basəmmə ngwəvə dza  
Hyalaa dza. Ndə sləkəpə də'wə  
ghən tsa ci gəzəmmə na njasa  
mbəlimmə Hyala. Dza niy favə  
kwəma va va mbəzli və, mba'a  
ghəshi kəslatəmmə slən ti. <sup>4</sup> Ma  
ghalaba kiy, mba'a Hyala mənti  
kwəma madəŋa madəŋa na  
tərəŋw ghəŋghən ghəŋghən, ta  
mbə mbəzliy sənata, kwəma  
katan na sava, kə ghəshi. Mba'a  
Hyala va tahanavəshi bərci Safə  
tsa nzə dəwdəw tsa, njasa di na  
kaa mbəzli nzə.

*Yəsəw na ntsaa mbəli mbəzli*

<sup>5</sup> Ma ni 'war'war ni va hidiy gəzə  
ghwəmməy, banavəshi Hyala kaa  
ka kwal nzə tə məni mazə ghəshiy  
dzəkən shiw. Kaa ke ngəri  
banavəshi na. <sup>6</sup> Avanta kwəmaa  
gəzəta dzəghwa tə tsahwəti pi  
mbə zliya, a kəy:

«A Hyala, a shiy na ndə ngəri zəzə  
ghaa dzəkən kia?

Wa na ndə ngəri kəəti ghaa?

<sup>7</sup> Dzəghwa ghay, mba'a gha mənti  
jəwba

ghəci kaa ka kwal gha, ta vəghwə  
jəwə tsətsə.

Zhini gha dība ki na, həŋ gha  
banavə shəndəkə,

nja mazə tsa dibədi bə tsa.

<sup>8</sup> A gha banavə shiy gwanashi, ta sləkəshi ghəci» kə.

Njasa gəzəta na va mbə kwəma Hyala: «A Hyala banavə shiy gwanashi ta sləkəshi ghəci» kəy, mbə gəzə kwəma vay, tsahwəti sə tibiaa tərmbə ghwəla kala banavə Hyala va kaa ngəciy dzəmbə dəvə ci ta sləkə ghəciw. Zhini diba kiy, mba'a pə ghwəmməə nighə sanay, nay ndə ngəri ghwəmməə sləkə shiy gwanashi nanzə diw. <sup>9</sup> War ma na na sənata ghwəmməy, ge'i lə vəghwə jəwə tsətsəy, a Hyala niy mənti Yesəw jəwəba ghəci kaa ka kwal nzə. Dzəghwa na diba na, mba'a mənti ka ntsa dibədibə tsa, lə bama ti, tə mbərkə ngərə'wə tsa sahwə na va mbə məti ci va. Di naa gəzə kiy, ta mbəli mbəzli gwanashi mətuy na, sa nzana mba'a Hyalaa zhəhwər ta mbəzli. <sup>10</sup> Hyalaa ngati shiy va gwa'a gwa'a, zhini ghənzə fəyshi tiba tə ghwəmə ka shi nzəy, ghənzə mənti na tsəgha, sa ka Yesəw sahwə ngərə'wə mbə mətuy, nza ghəci mbəə kərəmti sləni haray Hyala ti wəzə. Sa mənti na va tsəghay, nza mbəzli dən mbəə nza ka ndərazhi nzə, nza ghəshi təhə shəndəkə tsa nzə. Sa nzanay, Yesəw na ntsaa dzaa pəmə mbəzliy dzəghwa kwal tsa dza ghəshiy mbəlishi kwa.

<sup>11</sup> Yesəw də'wə ghən tsa ci ghəci saa yabanti kwəma mbəzli va jikir na, ta mbə ghəshiy nza ka mbəzli dəwdew nəfə ni kwa kwəma Hyalay, Didi tsa kwətij tsa na sa shi lə mbəzli yabanti na va. Ava va tsəgha ghəramci ma ha'wə va harshiy ngwarməhiy.

<sup>12</sup> Ma kə Yesəw tsa vay:

«A Hyala, ta cintishi slən tsa gha dzee  
kaa ngwarməhira gwa'a gwa'a.

Ta fal slən tsa gha dzee kwa cəm mbə basəva tsa shi» kə.

<sup>13</sup> Zhini ma kə ba na:

«Kaa ngəja dzee ndəja nəfə tsee» kə.

Zhini ma kə diba na:

«A Hyala, avanara kwa kwəma gha

ghəy lə mbəzli gha va ndara gha ta mbəlishi» kə.

<sup>14</sup> Mbəzli gəzə Yesəw va kiy, ke ngəri na ghəshi. Va tsəgha mənti Yesəw ghən tsa ci ka ndə ngəri kwərakwə, nja ghəshi. Sa mənti na va tsəghay, ta mbə ghəciy mətuy ta 'wəshamti \*ndə jaka tsa Hyala tsa nza bərci va və ta bəkwə mbəzli. <sup>15</sup> Kwatanəy, ə niy hazləni mbəzli va mətuy, njasa ka mavva vaa hazləni va ntsaa pakə. Nana kiy, a Yesəw mbəərətishi va hazləni mətuy. <sup>16</sup> Na katanəy, səəkəy Yesəw ta kəəti ka kwal Hyalaw. Ta kəəti mbəzli tə hidfi, hwəlfə \*Abərahəm səəkəy na. <sup>17</sup> Ava tsəgha na lə Yesəw ki, mba'a mənti ghən tsa ci, ka ndə ngəri, yəmyəm lə ngwarməhiy ya mbə namaba kwəma, ta mbə ghəciy nza ka ndə ta Hyala tsa shi dikə tsa. Ndə ghəra sləni lə nəfə kwətij ghəci kaa Hyala, ka zhanci hwər tsa ci ta mbəzli, mbə sləni ci va ghəra na. Ma mətuy mətuy Yesəw va ta pəli kwəma mbəzli jikir nay, ta mbə ghəshiy sləkashi lə Hyala nə na. <sup>18</sup> Sana kiy, ta mbay dza naa kəətiti mbəzli həərə \*ndə jaka tsa Hyala gwa'a. Sa nzana mba'a ndə jaka niy dzəghəti həərə ci, mba'a sahwə ngərə'wə kwərakwə.

### 3

*Dikəba Yesəw na kən \*Məyizə*

<sup>1</sup> Ghwəy kiy ngwarməhiray, mbəzli Hyala nza ghwəy, ghənzə

**2:9** 2:9 Flp 2:8-9 **2:10** 2:10 1Kwər 8:6; 12:2; SləniKY 3:15 **2:11** 2:11 Mt 25:40; 12:50; Zhj 20:17 **2:12** 2:12 Cem 22:23 **2:13** 2:13 Ezay 8:17-18 **2:14** 2:14 2:17; Zhj 1:14; ndə jaka tsa Hyala: Zhj 8:44; 12:31; 1Zhj 3:8; ShiZhj 12:10 **2:15** 2:15 Rm 8:21 **2:16** 2:16 Ezay 41:8-9 **2:17** 2:17 4:14; 5:2; Flp 2:7; 1Zhj 2:2 **2:18** 2:18 4:15; Mt 4:1-11 **3:1** 3:1 4:14

harvəŋwəy na ta kwəməvə na ghwəy bəla mbə shi wəzə ni mə ghwəmə. Ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəy fakən zəzə kwəma ghwəy kən Yesəw ghəci \*ndə kwal tsa Hyala, zhini ghəci dikə tsa \*ka ta Hyala. Kaa ngəci banavə ghwəmmə nefer ghwəmmə. Kwəma ci na sa gəzə ghwəmmə va kaa mbəzli. <sup>2</sup> Hyala garəy na Yesəw, bekir dəvə niy kəsəvə na sləni va. Njasa niy nza \*Məyizə va ka ntsaa kəsəvə sləni Hyala bekir dəvə ta mbəzli nza gwanashi. <sup>3</sup> A ghwəmmə sənay, falba ndə nga ciki ka məndiy fal kən mbəzli mbə ciki tsa va. Va tsəgha nzana sənənva kiy, falba Yesəw faləm kən Məyizə. <sup>4</sup> Ya tsamaba cikiy, ndə ka naa ngati. A ghwəmmə sənay kiy, Hyala ngati na shi tə hidfi gwanashi. <sup>5</sup> Ma na Məyizə nacy, kaa Hyala niy ghəra na sləni, ka gəzanshi kwəma di Hyalaa gəzanshi kaa mbəzli. Sləni vay, bekir dəvə niy kəsəvə na mbə mbəzli Hyala. <sup>6</sup> Ma na \*Kəristəw kiy, Zəghwə Hyala na. Mbə dəvə ci na mbəzli Hyala gwanashi, ka zhəghanshi hwəm naw. Ghwəmmə kwərakwəy, mbəzli Hyala va nza ghwəmmə, ghwəmmə kə banavə nefer ghwəmmə kaa Yesəw lə katan, ka jihəva ghwəmmə ta kwəməvə shi fəy ghwəmmə va ghən gəzliŋə ti shi.

*Dəkəva dza Hyala ta bə kaa mbəzli nza*

<sup>7</sup> Va tsəgha gəzəkə Hyala lə Safə tsa nzə, ma kəy:

«War mba'a pə ghwəy favə gaka məlee ndatsəy,

<sup>8</sup> əntaa ghwəy taa mənti məhərli ghwəy caslakə

njasa niy mənti jijihŋwəy va niy nza ma.

Ghala pətsaa niy nza ghəshi va kwamti mbə gambay, a ghəshi niy zhinida ghən, ka nighəra kwəmee, ta nighə njasa dzee məni li shi.

<sup>9</sup> Piya fadə mətsəkə mənti ghəshi mbə nata slənee mađanə mađanə na niy mənəe kwamti.

Ya tsəgha nzə kiy, ka nighəra kwəmee ghəshi niy nza.

<sup>10</sup> Va tsəgha satiy nəfə tsee dzəkən shi tərəŋw,

ma pən na: A mbəzli niy, məhərliy məni kwəma wəzə na və shiw.

Favə kwəma dēe ghəshiw, pən.

<sup>11</sup> Ma tə kwa kərni kwəma vay, mba'a nəfə tsee satiy və shi tsəgha,

tapə yən mbə zəmə lə fəlata gwa'a,

ma pən na, ka tsəhəshi ghəshi na nashi tə hidfi fənəy ya kaa mbəzlee ta dəkəvaw, pən» kə.

<sup>12</sup> Ava va tsəgha na kiy ngwarməhiray, məni tə ghwəy məhərli vantaa tsahwəti ndə nza mbə ghwəy, lə nəfə tsa caslakə tsa, lə nəfə tsa zləba ma kwəma Hyala, ka na dza na mba'a zhəyəy ləy hwəm zlata Hyala kwa bəpə piy. <sup>13</sup> War kwəmaa bə bərki kaa ghən tsa ghwəy pə ghwəy gəzə kwa jipə ghwəy ya hwəmba, vantaa \*ndə jaka ngədəhwəŋwəy ta məni \*kwəma jikir na, ka ghwəy nighə na mba'a ghwəy ndəghamti kwəma Hyala.

Sə'wam kwəma vici va vici va mbə nzəy tsa ghwəy, sa nzanay, a ghwəmmə sənay a Hyalaa di gəzammə kwəma ndatsə difa. <sup>14</sup> Mbəzli kwasəbə Yesəw Kəristəw mənimmə ghwəmmə lə katan ghwəmmə kə garəmmə tə banavə nefer ghwəmmə kaa ngəci, njasa 'wati ghwəmmə va, pa' tə kwa kərni.

15 Avanta kwəma gəzəkə Hyala tə Zliya nʒə, a kəy:  
«War mba'a pə ghwəy favə gaka məlee ndatsəy,  
əntaa ghwəy mənti məhərli ghwəy caslakə  
njasa niy mənti jijihirwəy va niy nʒa  
mbə gamba, ghala pətsaa niy zhinida ghəshi va ghen ma» kə.

16 A mbəzliy niy favə gaka məli Hyala va, mba'a ghəshi niy zhananati ghen kia? Mbəzliy niy səvəriy \*Məyizə va li shi mbə hidfi ka Ezhipətə kwatəna, ta mbəlishi na ghəshi. 17 Dzəkən nima mbəzli niy satiy nəfə tsa Hyala mbə piya fadə mətsəkə difa kia? Dzəkən niy niy mənti kwəma jikir na va. Ghəshi na shiy niy bakwamtəvashi va mbə gamba. 18 Ghalaba kiy, a Hyala niy zəməkə fəla, a kə niy niy: «Ka tsəhəshi ghəshi na nashi tə hidfi fənəy ya kaa mbəzlee ta dəkəvaw» kə niy ni. Dzəkən nima mbəzli niy gəzə Hyala kwəma va tsəghaa? Dzəkən mbəzliy niy zhini ghen va niy gəzə na fa. 19 A ghwəmmə sənay kiy, kwəməvə tsəhəshi jijihimmə tə hidfiy niy fənəyshi Hyala va kaa ngəshi ta dəkəva liw, sa nzanay, niy zləba kwəma nʒə ghəshiw.

#### 4

1 Kwəmaa niy gəzəkə Hyala va kaa jijihimmə: «Ta tsəhənwəy dza ghwəy tə hidfi fəyɲwəy ya va, ta dəkəva ghwəy» kəy, kaa ngəmmə na ndatsə kwərakwə. Va tsəgha na kiy, məni məhərli ghwəmmə tərəɲw, ka kəslimbə ghen ghwəmmə ma, vantaa ghwəmmə dzaa kwəməvə ma dəkəva fəyəmmə Hyala va. 2 Sana kiy, a ghwəmmə favə kwəma Hyala wəzə na njasaa niy favə

jijihimmə va niy nʒa mbə gamba. Ya tsəgha niy favə ghəshi kwəma va kiy. Niy tsəhəshi ghəshi tə hidfi va ta dəkəva ghəshi kiw, sa nzanay, sa favə ghəshi kwəma va na, niy banavə nefer shi ghəshiw. 3 Ghwəmmə na na ghwəmməy, ta kwəməvə dəkəva gəzə Hyala va dza ghwəmmə, sa nʒana mba'a ghwəmmə banavə nefer ghwəmmə kaa Hyala. Ma na jijihimmə, sa niy banavə ma ghəshi nefer shi kaa Hyalay, aa niy gəzanakəshi, ma kə niy niy: Sa satiy nəfə tsee və shiy, dʒee mba'ee zəmanakəshi fəla. Ka tsəhəshi ghəshi nashi tə hidfi fənəy ya kaa mbəzlee ta dəkəvaw, pən, kə niy ni.

Sa gəzə na va kwəma va tsəghay, tə sa banavə ma ghəshi nefer shi na. A na dəkəva kiy, ya ghala vəghwə tsaa niy nga Hyala hidfi na, aa niy nʒa tifa. 4 Kwa Zliya Hyalay, a məndi gəzəkə kwəmaa dzəkən \*vici dəkəva dzəghwa tə tsahwəti pi. A kə məndiy: «Gwa'a ghəramti Hyala sləni nʒə mbə vici kwan, ma tə kwa mbərfaɲay, mba'a dəkətəvata!» kə məndi. 5 Zhini ma kə məndi tə na gəzə ghwəmmə na zliya difa na: «Ka tsəhəshi ghəshi tə hidfi fənəyshee ta dəkəvaw» kə məndi. 6 Mbəzliy niy 'wa vaa favə Yəwən kwəma wəzə na va kwatənaɲay, kwəməvə dəkəva va ghəshiw, sa nzanay, niy banavə nefer shi ghəshi kaa Hyalaw. A na nihwəti mbəzliy, a kwal tifa ta kwəməvə dəkəva va ghəshi. 7 Va tsəgha zhini Hyalaa fəy nahwəti vici ta dəkəva məndi ti ki, «ndatsə» kə kaa har vici va. Ma ləy hwəm, sa zləbavə ma jijihimmə kwəma Hyalay, mba'a Hyala nʒay nʒa gar piya dan, mba'a zhiniiy 'wati gəzə kwəmaa dzəkən vici va, lə miy tsa \*Davitə. Ma kə na:

«War mba'a pə ghwəy favə gaka məlee ndatsəy, əntaa ghwəy taa mənti məhərli ghwəy caslakə ma» kə.

<sup>8</sup> Mba'a kə \*Zhəwzəwə niy pəməghə jijihimmə dzəti pi dəkəva tsa katan tsa va nzay, ka dza Hyalaa maw gəzə kwəma nahwəti vici dəkəva nzaw. <sup>9</sup> Ava va tsəgha kiy, a dəkəva tifa difa ta mbəzli Hyala, nja dəkəva tsa Hyala va tə kwa mbərfaña vici. <sup>10</sup> Ya tsamaba ndə kwəməvə na dəkəva tsa katan tsa va Hyalay, ta dəkəva dza naa dza va ghəra sləni njasa dəkətəvata Hyala va mbə ghəra nanzə kwərakwə. <sup>11</sup> Ghənzə tsəgha kiy, a pə ghwəmmə dikəvammə nza ghwəmmə mbəə kwəməvə dəkəva Hyala va. Mənti məhərli ghwəmmə, vantaa tsahwəti ndə di ma fəti va Hyala, njasa niy di ma jijihimmə va niy nza kwərakwə ba.

<sup>12</sup> Ma na kwəma Hyalay, piy bə na kaa mbəzli, ka ghəra sləni mbə nefer shi. Bərcifa və na kən kafa'i tsaa sla shiy va lə bəla ci bakanata. Ma kwəma vay, kar naa tsəhəta pa tə kwa kərəkə nəfə tsa ndə, nja kafa'i tsaa sla isl va, pa' tə məltətə. Aa sənay sla ngwəvəə dzəkən kwəma maw ndə lə na zəzə ndə mbə nəfə tsa ci gwa'a. <sup>13</sup> Tsahwəti sə tifa mba'a mbələyvay kwa kwəma Hyala, mbə shi ngati naw, cəke' nashi na. Kaa ngəta dza ghwəmmə gəzə shi mənti ghwəmmə gwanashi kwa kwəma nzə bazhə bazhə.

*Yesəw na ndə ta Hyala tsa ghwəmmə dikə tsa*

<sup>14</sup> A ndə ta Hyala tsa ghwəmmə dikə tsa va ghwəmmə. Ghəci na Yesəw Zəghwə Hyala. Aa

dzay dzəmə ghwəmmə dzəvəgha Hyala. Ghənzə tsəgha kiy, wəzəba jihəva ghwəmmə ta banavə nefer ghwəmmə kaa Hyala na. Ghənzə na na ghwəmmə kwəma nə ghwəmmə wəzə na, pə ghwəmmə. <sup>15</sup> Ndə ta Hyala tsa ghwəmmə vay, aa sənata kwəmaa gagammə, a zhəhwər tə ghwəmmə, sa nzana mba'a ghəci də'wə ghən tsa ci dzəghəti hərə tsa hərəpə ndə jaka gwa'a gwa'a, njasa nza ghwəmmə tsa kwərakwə. Na naci kiy, niy mənti \*kwəma jikir na naw. <sup>16</sup> Ghənzə tsəgha kiy, ka hazləni ghwəmmə ma, ə pə ghwəmmə kətivaa dzəvəgha Hyala. Ghənzə saa zhəhwər ta mbəzli. A hwər tsa nzə taa zhanta tə ghwəmmə, ka na dzay, mba'a məntəmmə wəzə hwər tsa nzə ka kətimmə mbə kwəmaa gagammə ya hwəmba nzə.

## 5

<sup>1</sup> Ya tsamaba dikə tsa \*ka ta Hyalay, mbə ke ngəri ka məndiy tivə, mba'am fəy ta ghəra sləni Hyala ta mbəzli. A ka naa slasla shiy kaa Hyala, ta pəli kwəma mbəzli jikir na. <sup>2</sup> Ma ghəci kwərakwə kiy, ndə ngəri na nja ghwəmmə, kar bərci ciy məni daw, ka tərəə dzəmbə məni \*kwəma jikir na ghəngən ghəngən. Va tsəgha ka naa zhəhwər ta mbəzliy məni kwəma jikir na, sa sənay ma ghəshi kwal tsa Hyala. <sup>3</sup> Ma sa nzana, ka ntsa daw bəliti tsa ghəciy, va tsəgha ka naa slanta shiy kaa Hyala, ka slashi ta na ci kwəma jikir na, ka slashi ta na nihwəti mbəzli kwərakwə. <sup>4</sup> Ndə tifaə pəlavə məniy ka dikə tsa ka ta Hyala də'wə ghən tsa ciw. Hyala də'wə

**4:8** 4:8 Nəw 31:7; Zhə 22:4 **4:10** 4:10 4:4 **4:12** 4:12 Ezay 49:2; 55:11; Zher 17:10; Zhj 12:48; Ef 6:17; 1Pi 1:23; ShiZhj 1:16 **4:14** 4:14 5:8; 8:1; Ndə ta Hyala tsa dikə tsa: 2:17-18; 3:1; 5:1, 4-6; 7:24-28; 8:3; 9:7, 11 **4:15** 4:15 2:18; 5:2; 7:26; 9:12; 1Zhj 3:5 **4:16** 4:16 10:19 **5:1** 5:1 4:14 **5:2** 5:2 2:17-18; 4:15; 7:28 **5:3** 5:3 7:27; 9:7; SləniTaH 9:7; 16:6, 15 **5:4** 5:4 Aranjw: Səvəri 28:1

ghən tsa nzə ka naa təravə ndə, njasa niy təravə na va \*Aranjw kwataŋa.

<sup>5</sup> Ava tsəgha na \*Kəristəw kwərakwə ki. Ghəci fəy na ghən tsa ci ka dikə tsa ka ta Hyalaw. Hyala niy tərati na, ma kə ngəci nā:

«Gha na Zəghwee,  
'wava na tə ndatsəy, Dəŋa nzee»  
kə.

<sup>6</sup> Zhini ma kə dzəghwa tə tsahwəti pi mbə Zliya nzə bā na:

«Ndə ta Hyala dza ghaa nza ya pa' hwəmba,  
njasa niy nza \*Melkisedekə ndə ta Hyala tsa kwataŋa va» kə.

<sup>7</sup> Ghala pətsaa nza Yesəw tikə tə hidī niy, aa niy cə'wəhwə Hyala tərəŋw lə wahə kwa mətə sə ci, ka wahə zlanzlan, ta mbə Hyalaa mbəlanti va mətī. Aa niy sənay a Hyala taa mbay mbəliti kə. Dzəghwa mba'a Hyala niy zləbavə cə'wə ci va, mbə fa kwəma ghəci niy nza va Hyala.

<sup>8</sup> Ya tsəgha na ka Zəghwə Hyalay, aa niy bənivə dī fəti səvəri mbə ngərə'wə tsaa sahə na va. <sup>9</sup> Ma sa kəramti na sləni ci lə sa ngərə'wə tsa vay, mba'a mənīy ka ntsa səəkə mbəli tsa mbəzliy danci fəti dza kwa. Ka bānshi piy tsaa kədi ma, ta kwa ndimndim. <sup>10</sup> Ta na navy, a Hyala garəy ka ntsa dikə tsa mbə ka ta Hyala njasaa nza \*Melkisedekə va kwataŋa.

*Mənim məhərli vantaa ndə zlay kwal Hyala*

<sup>11</sup> A ngwarməhira, dāŋ na kwəma tība ta gəzəŋwəy dzəkən kwəma va. Ə na na nzanay, ngahə dza ndəə cīŋwəy, sa nzana kala dza ghwəy mbəə favə tanŋaŋ. <sup>12</sup> A ghwəy bənivə kwəma Hyala mbəradzəŋwəy,

gar məniŋwəy ghwəy ka bənipə kwəma nza. Ma dza ghwəy ki pa' sana na, war ghwəlayŋwəy ghwəy mbə dī ndəə bəniŋwəy shiy niy 'wa ghwəy bənivə ghala kwataŋata mbə kwəma Hyala dībā. Kala mbə ghwəy favə na dībədībə na kwəma Hyala. Mba'a ghwəy məniŋwəy nja mbəzliy 'wa bəni kwəma Hyala.

<sup>13</sup> Ya wa ntsaa sa 'wa tə məmə ghwəlayəy, vərŋjə'wə na tsava ndə ghwəlay. Dī naa gəzəy, təhəy tsava ndə mbə kwəma Hyala dīw. Sa nzana kala sənay ghəciy dzəkən na wəzə na kwəma, lə na jikir na. <sup>14</sup> A na mbəzli təhə təhə niy, shi zəmə bəlbəl ni ka ghəshiy zəmə. Gəzə nzəy, a ghəshi sənabəntəvashi mbə məni nava kwəma, mba'a məhərli shi təhəta ta fa kwəma Hyala, mba'a ghəshi sənay tihəvəri na wəzə na kwəma, lə na jikir na gwa'a.

## 6

<sup>1</sup> Ghənzə tsəgha kiy, ka kəslimbə ghən ghwəmmə dzar tə na ka məndiy 'wa bənipə kwəmaa dzəkən \*Kəristəw ma. Kwa kwəma pə ghwəmmə dza, ta nza ghwəmmə ka mbəzliy təhəshi mbə kwəma Hyala. Ka dzəy ghwəmmə ləy hwəm ta bəni kwa tanja kwəma ka məndiy bəni mbə kwəma Hyala ma. Kwa tanja kwəma vay, shiy nja kar tsa titihwə ta zlata məni \*kwəma jikir na, lə banta nəfə kaa Hyala. <sup>2</sup> Kwa tanja kwəma va dībāy, bəni kwəmaa dzəkən \*batemhi ghəŋghən ghəŋghən, lə kwəmaa dzəkən fə dividiviy dzəkən mbəzli, lə dzəkən zhakati tsa mbəzli mbə mətī, mba'a dzəkən bəsə ngwəvə Hyala fəca dza hidiy kərə. <sup>3</sup> Na ka ghwəmmə pəla Hyala kə zləbavə nana

5:5 5:5 1:5 5:6 5:6 Cem 110:4; Ebr 6:20 5:7 5:7 Mt 26:36-46 5:8 5:8 1:2; 4:14; 6:4-6; 7:3, 28; 10:29; Zhj 1:34; dī fəti: 4:15; Flp 2:8 5:9 5:9 7:27 5:10 5:10 5:6; 6:20 5:12 5:12-13 1Kwər 3:2 5:14 5:14 13:9; Rm 16:19; 1Kwər 14:20; Ef 4:14 6:1 6:1 9:14 6:2 6:2 Zhj 3:25-26; SləniKY 19:1-6

kiy, dza kwa kwəma, ta mbə ghwəmməə nza ka mbəzli təhə təhə ni mbə kwəma Hyala.

<sup>4-6</sup> A na kwəma, nja kwəmaa dzəkən mbəzliiy niy banavə nefer shi kaa Hyala, dza mba'a għəshi zhiniy zhəghanavə hwəməy, ka zhini għəshiy zhəghəva ta zhiniy tsa titihwə kaa Hyalaw. Mbəzli vay, a għəshi niy kwəmavə wəŋ pi tsa Hyala mbə nefer shi. Mba'a Hyala niy banavəshi bərci ta għəranta sləni, mba'a għəshi niy kwəmavə Safə tsa nzə dēwdēw tsa ba. A għəshi sənay wəzə tsa mbə kwəma Hyala, mba'a għəshi dzəghəti għəra sləni lə bərci dza Hyalaa məni shiy tə yəwən hidī. Ya tsəgha nzə kiy, dza għəshi mba'a għəshi zhəghanavə hwəm kaa Hyala. Ka mbay məndiy zhiniy zhəghəkə gəla niva mbəzli ta tsa titihwəw. Sa nzana, ma mbəzli vay, njasa zhini għəshiy danwə zəghwə Hyalaa zhəti tsəm ta kwa baka səda, ka sawa kwa kwəma mbəzli gwa'a na.

<sup>7</sup> Sa ka van nzəmə, mba'a tsə'wəy mbə hidiy, tsəŋwəti ma məndi shiy tə tsahwəti vəh na, kar għəshiy pəsəshi, ka kəlishi, ka nakəshi, mba'a ndə vəh kwəmavə shi zəmə tə vəh tsa va. Gəla tsava vəhəy, kar Hyalaa təfanati miy. <sup>8</sup> Ma hidī məni ma shiy ti shiy, war tekesli għəshiy pəsəkə, shiy tifa məndiy kwəmavə ti shiw. Ta bazlantishi dza Hyala. Mba'a ndəti ghwə ti shi.

<sup>9</sup> Ya tsəgha favə ghwəy ghəy mbə gəzarwəy kwəma va tsəgha kiy ngwarməhiray, a ghəy sənay dza kwa bəla wəzə na nza ghwəy, ta mbəlītəŋwəy dza Hyala. <sup>10</sup> Ma Hyala na nanzəy, ntsaa nəw kwəma lə kwal tsa nzə na. Ka dza naa zamti ghən ta sləni wəzə na va għərahwə

ghwəyəw. Ka zamti ghən na ta kəəti niy kəətəhwə ghwəy va mbəzli nzə ghala kwatanjata, zhini tsəgha ghwəy kəətishi ya pa' ndatsə dibaw. Sa nzana mba'a ghwəy dī Hyala va tsəgha məni ghwəy sləni va tsəgha. <sup>11</sup> Ma dī ghəy kiy, ya wa ndə mbə ghwəy na, ka nəw għəra sləni va ghəci tsəgha pa' tə kwa kərkə, ta mbə ghwəy kwəmavə shi fəy ghwəy va ghən tsa ghwəy gəzliŋə ti shi va Hyala gwanashi. <sup>12</sup> Ka dī ghəy ghwəy mənīŋwəy ka meredeməw. Səəbə kwəma mbəzliiy 'waa banavə nefer shi kaa Hyala, ka sə'wa kwəma kwatanja pə ghwəy nəw. Ma mbəzli vay, ta kwəmavə shi gəzəkə Hyala va bənsi dza għəshi.

*Ka bashiva kwəma gəzəkə Hyalaw!*

<sup>13-14</sup> A ghwəmmə sənay kwatanja kiy, a Hyala niy gəzanakə kaa \*Abəraham: «A Abəraham, yən gəzanja na, ta təfətəŋa miy dzee, nza gha ya ndərazhi, ka kwəmavə jijihi dan tərəŋw» kə niy ni ngəci. Ma sa gəzanakə na tsəghay, mba'a niy zəməkə fəla lə slən tsa nzə. Sa nzana kala ndə tifa dikəba ghəci kən Hyala gar zəmə fəla ghənzə li. <sup>15</sup> Dzəghwa Abəraham mba'a zləbavə kwəma gəzanakə Hyala va, gwəŋəy ghəci nzəyəy ka ndəghə. Dzəghwa mba'a kwəmavə shi gəzanakə Hyala va ki. <sup>16</sup> Mba'a kə ndə ngəriy zəmə fəlay, lə slən tsa ntsaa tədanakən ka naa zəmə. Ma sa ka ndə zəməkə fəla tsəghay, nza kwəma kwa jipə shi lə tsahwəti ndə slavərivata ki. <sup>17</sup> Ava va tsəgha zəməkə Hyala fəlaa dzəkən shi dza na ta bənci kaa Abəraham

lə kaa hwəlfə ci gwa'a. Sa dī na mbəzli vaa sənata wəzə, mba'a kə gəzəkə ta bə shiy dzee kaa ndə kəy, tsəgha ka naa nza njasa gəzəkə na va, kə ghəshi. <sup>18</sup> Di naa gəzəy, shi bakə ni va mənti Hyala, gəzə gəzəkə lə miy tsa nzə, zhini zəmə' kaa fəlay, ka bashiva na teepəw. Sa nzanay, ka sla dzərvə Hyalaw. Ma ghwəmmə ghwəmmə mbəzliy hwəə dzəvəgha Hyala ta mbəy, a shi va banavə bərci kaa nefer ghwəmmə tərəjw, ghwəmmə mbəzliy zlashi shiy va gwanashi, ta garəmmə wəzə wəzə tə shi fəy ghwəmmə va ghən gəzlinə gəzəkə Hyala bəmmə. <sup>19</sup> Shi fəy ghwəmmə va ghən gəzlinə ti shiy, nja zlərabazhi tsa dikə tsa vaa kwəfəghə ma tə pətsa nza na, na ghəshi. Tə mbərkə shi va garəmmə ghwəmmə kwa kwal tsa Hyala, jarjar kala zhəghanta ma hwəm. Tə mbərkə shi fəy ghwəmmə va ghən gəzlinə ti shiy, a ghwəmmə kwəməvə kwal ta dzəvəri mbə gwadəə kəlati pətsa nza Hyala ti, ta dzəvəriy jakəva lə Hyala tə pətsa va. <sup>20</sup> Ava ghəci na pətsa 'watəmmə Yesəw kwal dzəmbəy di, tə ghwəmmə. Dzəmbə nay, mba'a məniiy ka ndə ta Hyala tsa dikə tsa, ta kwa ndimndim, njasa niy nza \*Melkisedekə va kwatəja.

## 7

*Kwəmaa dzəkən \*Melkisedekə, ndə ta Hyala*

<sup>1</sup> Ma Melkisedekə tsa vay, mazə tsa mbə məlmə Salem niy nza na mbəradzə, ndə ta Hyala tsa Hyala ta ghwəmə niy nza na. Ma tə nahwəti vi na, mba'a \*Abərahām niy dzay ta mbəz. Mba'a dzaa 'wəshamti mezhizhə va. Ma ghəci mbə zhəghəvaa

səkə na, mba'a Melkisedekə tsa va səkəy dzəghwa kwəma ci. Dza na mba'a təfanati miy kaa Abərahām. <sup>2</sup> Dzəghwa Abərahām ki, mba'a bəkəvəri danjwal kwətij kwətij səvəri mbə shiy mənti ma ghəshi mən, mbə shi zləghwəvə na va. Mba'a banavəshi kaa Melkisedekə ki. Kwa taja shi dī slən Melkisedekə tsa vaa gəzəy: «Mazə tsaa nəw kwəma lə kwal» zhini ba na: «Mazə tsa məlmə Salem ghəci» njasa nə məndi «Mazə tsa Zərkə» kə məndi. <sup>3</sup> Ghəci kiy, dəy tsaa yakə tibaw, mbəghəy tibaw, ya jiji tibaw, Sənay məndi nda hwəm yakə məndi, nda hwəm məti naw. Njasa nza Zəghwə Hyala va na gwa'a tsəgha. Mba'a ghəci ka ndə ta Hyala ta kwa ndimndim.

<sup>4</sup> Nighətım di, njasa nza dikə tsa mənı Melkisedekə va, kwa vəghwə tsa nzana lə Abərahāməy, ghəci jiji jijihimmə də'wə ghən tsa ci, hən banavə danjwal tsa ci səvəri mbə shi zləghwəvə na mbə pa. <sup>5</sup> A ghwəmmə sənay kiy, war mbəzli mbə takə tsa Levi niy nza naa \*ka ta Hyala gwa'a tsəgha. A \*kwəma pəhəti Hyala niy banavəshi kwal ta bə danjwal va ka \*Izərayel. Ngwardəshi niy nza ka Izərayel ki. Di shi va gəzəy, mbəzli Levi va na, va ngwardəshi niy bə ghəshi danjwal, ya tsəgha niy nza ka Izərayel jijihiy Abərahām nja ghəshi. <sup>6</sup> Melkisedekə tsa gəzə ghwəmmə va naci kiy, ntsa yakə məndi mbə takə tsa Levi naw. Dzəghwa kaa ngəci Abərahām banavə danjwal tsa ci səvəri mbə shi və. Mba'a Melkisedekə təfanati miy ngəci ki, ghəci sghən Abərahām tsaa niy gəzanakə Hyala va, ta ndaja shiy dzee, kə. <sup>7</sup> A ghwəmmə sənay, ntsaa təfanci miy kaa ndəy, dikəba ghəci na



kən ntsa təfanci na miy. Di naa gəzəy, dikəba Melkisedekə na kən Abərahəm. <sup>8</sup> Mbəzli mbə takə tsa Levyi, ke ngəri na ghəshi, ka bəkwə. Ghəshi basə na danƙwal tsa bənsi ngwardəshi. Ma na Melkisedekə tsaa niy bəvə danƙwal va va Abərahəməy, ndə va tə ghwəmə kala mətə ma na, njasa gəzəkə Zliya Hyala va. <sup>9</sup> Di kwəma vaa gəzəy, ghalaa niy bənsi Abərahəm va danƙwal tsa bətə na səvəri mbə shi ci kaa Melkisedekəy, a Levi niy bənavə danƙwal tsa ci kaa Melkisedekə kwərakwə. Ya tsəgha nzana kaa hwəlfə ci mbəzli ka Izərayel basə danƙwal tsa shi. <sup>10</sup> Sa nzanay, ghala pətsa kwəmə kar Abərahəm va lə Melkisedekə mba'a niy bənavə danƙwaləy, məndi ghwəla ta ya Levi niy nza na, mbə vəgha jijiy Abərahəm niy nza na, ghalaba niy bənavə na danƙwal tsa ci kaa Melkisedekə ki.

<sup>11</sup> A ghwəmmə sənay, a Hyala niy bənavəshi kwəma pəhətə na kaa ka ta Hyala, kaa hwəlfə Levi, nza ghəshi ghəra sləni Hyala mbə mbəzli shi. Ma sləni ghəra ghəshi vay, daw bərci shi ta kərkamti njasa dī Hyala. Mba'a kə bərci niy nza və shi gar kərkamti sləni shi va nzay, ka dza Hyala maw ghwəni Yesəw ka tsahwətə ndə ta Hyala nja Melkisedekə nzaw. Mbə hwəlfə \*Aranjw ghəci jijiy Levi niy dza naa fəy ndə ta Hyala nza. <sup>12</sup> Mba'a kə ta Hyala mbəərətəa dzətə tsahwətə ndə kala kama mbə takə tsa Levyi, ta mbəərətə dza kwəma pəhəpəhə na kwərakwə ki. <sup>13-14</sup> Ma nana kiy, a ka ta Hyala mbəərəshi. Aa fəy Ndə sləkəmmə Yesəw ta mbəərə pətsa shi va, ghəciy, ntsa mbə takə tsa Levi naw, ndə mbə tsahwətə takə na. A ghwəmmə sənay, mbə takə

tsa ka Zhəwda yakə məndi Ndə sləkəmmə, səəkə ndə nza ka ndə ta Hyala, ya ka ndə fə shiy ta ta Hyala mbə takə tsa shiw. Sa niy gəzə \*Məyizə kwəmaa dzəkən ka ta Hyalay, niy gəzəhwə kwəma na dzar kwa takə tsa ka Zhəwdaw.

*Kwəmaa dzəkən Yesəw ndə ta Hyala nja \*Melkisedekə*

<sup>15</sup> Kwəmaa gwəramtiy cikəvəri daw niy nza bərci \*ka ta Hyala kwatəna ta kərkamti kwəma njasa dī Hyala, kə kiy, tsahwətə ndə ta Hyalaa fəy Hyala nja Melkisedekə ghəci. <sup>16</sup> Ghəci na naci, va sa tivə məndiy garəy nja kwəma sləkati məndi, ta nza ghəciy ndə ta Hyala, məniy na ka ndə ta Hyalaw. Sa nzana lə bərciy piy və, ka va tə ghwəmə pa' kwa ndimndim na. <sup>17</sup> Ta na nava dībay, aa gəzəkəvata mbə Zliya Hyala, ma kəy:

Ma ghay, ta nza dza gha ka ndə ta Hyala pa' kwa ndimndim,

njasa niy nza ndə ta Hyala Melkisedekə va, kə.

<sup>18</sup> Mbə kwəma va tsəgha kiy, naa niy pəhətə kwəma kwatəna na, vəgha bəla na sa nzana kala bərci və ta kəti mbəzli. <sup>19</sup> Ta na navay, kwəma pəhətə Məyizə va na, shiy tifa ghənzə mənti ta zhəghətə ndə ka ntsa slar tsa kwa kwəma Hyalaw. Nana kwəməvə ghwəmmə shiy tanətə kwəma pəhəpəhə na. Ghəci na Yesəw \*Kəristəw, gəzliŋə fəy ghwəmmə ghən tsa ghwəmmə ti. Ti dza ghwəmmə mbə kətivaa dzəvəgha Hyala.

<sup>20</sup> Nahwətə kwəma dībay, sa fəy Hyala Yesəw ka ndə ta Hyalay, aa zəməkə lə fəlatə də'wə ghən tsa nzə dzəkən kwəma ci. A na takə tsa Levyi, ghala pətsaa niy fəy məndi ka takə tsa ka ta Hyalay, niy zəməkə fəla Hyalaa

dzəkənəw. <sup>21</sup> Ma na Yesəw na, Hyala gəzəkə na, zəmə kaa fəla: Yən yən kwa sləkəpə gəzəkə na, zəmə kaa fəla, ndə ta Hyala dza ghaa nza ta kwa ndimndim.

Ka zhəghwee kən kwəma gəzəkəe vaw, kə.

<sup>22</sup> Di na gəzəy, \*sla kiri tsa slati Hyala lə miymiy Yesəw ta jakəva lə mbəzliy, aa tanəti jakəva tsa nžə lə mbəzli kwatanja lə miymiy dəbəkə.

<sup>23</sup> Avanta nahwəti kwəmaa cimmə a Yesəw tanəti ka ta Hyala kwatanja kə diba: Ni kwatanja va ka ta Hyalay, a ghəshi niy bəkwə, ka zlata sləni shi, ka mbəərəshi nihwətiy nza. Di na gəzə na, dən niy nza ghəshi. <sup>24</sup> Ma na Yesəw naci kiy, tsəgha naw. Ka məti na ya hwəmbaw, ndə tifa mbəərəw. Sləni ci ghəra nay, ta kwa ndimndim na. <sup>25</sup> Ava va tsəgha dza naa mbəliti mbəzliy kətivaa dzəvəgha Hyala mbə slən tsa ci ya ndatsə, ya pa' hwəmba. Aa mbay mbəliti shi, sa nzana ndə va tə ghwəmə ghəci. Ka cə'wə Hyala ghəci ti shi.

<sup>26</sup> Yesəw kiy, ghəci na dikə tsa ka ta Hyala tsaa niy təbə tə ghwəmmə ya kwatanja. Sa nzanay, war ghəci na ntsa dəwdew tsa, ka mənəi \*kwəma jikir na na ya jəwəw. A Hyala banti mbə mbəzli jikir ni, mba'a bəghə dzəmə ghwəməə fəy vəgha. <sup>27</sup> Ghəngən na lə ka ta Hyalaa niy nza va kwatanja, niva mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyalay, vici va vici va niy slasla ghəshi shiy kaa Hyala va na shi kwəma jikir na, ka ghəshi madfi ta slaslashi ta na mbəzli kwəma jikir na. Ma na Yesəw naciy, tsəgha naw. War kwətiñ səfa banavə na ghən tsa ci kaa Hyala

ta məti. Məti ci vay, wəkə na ta banti kwəma mbəzli jikir na, ta kwa ndimndim. <sup>28</sup> A ghwəmmə sənay kwatanja, a mbəzli niy tivə mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, njasa niy gəzəkə kwəma pəhəti Məyizə. Ma ka ta Hyala vay, nja ghwəmmə niy nza ghəshi gwanashi, ka mənəi kwəma jikir na. Lə hwəməy, mba'a Hyala zlata kwəma pəhəti Məyizə va, mba'a zəməkə fəla mba'a fəy zəghwə nžə ta nza ka dikə tsa ka ta Hyala, mba'a mənəti ka ntsaa kəkamti kwəma gwanata, ta pa' kwa ndimndim.

## 8

*Yesəw na tsa ghwəmmə dikə tsa \*ka ta Hyala*

<sup>1</sup> Vanta kwəma dikə na mbə kwəma gəzanwəy ya na: A tsa ghwəmmə dikə tsa ka ta Hyala tifa, ghəci na Yesəw. Məba mə ghwəmə nžəyəy na tə kwa bəzəmə Hyala kwa bərciy mənəi mazəə dzəkən shiy gwa'a gwa'a. <sup>2</sup> Ghəci ghəra na sləni dikə tsa ka ta Hyala, tə pətsa dəwdew tsa va nza Hyala. Kwatanja, a mbəzli niy ngati pi ta ghəra sləni shi ka ta Hyala mbə. Ma pətsa ghəra Yesəw va na ci sləni tiy, mə ghwəmə na. Pətsa mənəti Hyala wəzə tsa, də'wə ghən tsa nžə kala kama ndə ngəri mənəti.

<sup>3</sup> Dikə tsa ka ta Hyala tsaa niy nza va kwatanja, ta banta shiy kaa Hyala, lə ta slaslanta shiy niy fəy mənədi. Ghənzə tsəgha kiy, Yesəw kwərakwə ghəci tsa ghwəmmə dikə tsa ka ta Hyala na, ta bə shiy dza na kaa Hyala. <sup>4</sup> Tikəy tə hidfi kə niy nza nza, ka dza naa nza ka ndə ta Hyala nzaw. Sa nzanay, a nihwəti ka

7:21 7:21 7:17 7:22 7:22 8:6 7:24 7:24-25 6:20 7:25 7:25 2:11; 10:14; Rm 8:34; 1Zhj 2:1 7:26 7:26 4:15 7:27 7:27 5:3, 9; 7:25; 9:12, 26, 28; 10:10, 12; Rm 6:10; 1Pi 3:18 7:28 7:28 5:1-2, 8; 7:19; Cem 2:7 8:1 8:14:14; dəvə kwa bəzəmə: 1:3, 13; 7:25; 10:12; 12:2, 25; Cem 110:1; Mt 22:44; SləniKY 2:33; Rm 8:34; Ef 1:20; Kwəl 3:1 8:2 8:2 8:5

ta Hyalaa banta shiy kaa Hyala tifa njasa gəzəkə kwəma pəhəti \*Məyizə kaa \*ka Zhəwifə. <sup>5</sup> Ka ta Hyala vay, mbə \*Gaska ngatim ta ta Hyala ghəra ghəshi sləni shi. Sləni shi vay, pəghə sləni ghəra Yesəw mə ghwəmə katan na na, məcakwə nzə na difa. Məyizə madī ta nga pətsa vay, Hyala niy gəzanci na, ma kə niy niy: «A Məyizə, a pə gha mənti məhərli wəzə, a gha ngati pətsa va, war njasa citənee va mə dəlagwa» kə. <sup>6</sup> Sana kiy, sləni ghəra Yesəw mə ghwəmə na, wəzəba ghənzə na tərənjw kaa na ka ta Hyala tikə tə hidī. Sa nzanay, Yesəw na mətəkwal tsaa jakə mbəzli wəzə wəzə lə Hyala. Jakəva tsa vay, aa tanəti \*sla kiri tsaa niy slanti Hyala ta jakəva lə mbəzli kwatəna. Sa nzana shi dī Hyala bəmmə sənəzvay, a ghəshi tanəti ni kwatəna.

<sup>7</sup> Mba'a kə sla kiri tsa kwatəna va niy nzaa sa kama kwəma dzar kwa nzay, niy dza Hyalaa sla kwa baka kiri nza lə mbəzliw. <sup>8</sup> A ghwəmmə sənay ya tə nahwəti kwəmaa niy gəzəkə Hyala va kaa mbəzli nzə. Fəti niy bənsi na mbə gəzə kwəma nzə va niy ni: A tsahwəti vəghwə dzaa nza tifa,

kə kwa sləkəpəy,  
hala vəghwə tsa va na,  
ta sla yəwən kiri dzee lə ka \*Izərayel,  
mba'a lə ka Zhəwda, ta jakəva ghəy li shi.

<sup>9</sup> Yəwən sla kiri tsa dzee va ta slay, ghəngən dza naa lə sla kiri tsa kwatəna.

Ghala pətsaa niy kəsəkəvəree va jijihihi ka Izərayel  
lə dəvee səvəri mbə hidī ka \*Ezhipətə,  
ta jakəva ghəy li shi niy slee kiri tsa va.

Dzəghwa mba'a ghəshi zhəghanavə  
hwəm

kaa jakəva tsa ghəy va li shi.  
Dzəghwee ki mba'ee zlashi tə  
mbərkə kwəma va  
kala zəzə mee dzəkən shi, kə kwa sləkəpə.

Yən yən kwa sləkəpə gəzə na kwəma va.

<sup>10</sup> Ma yəwən sla kiri tsa dza ghəy va  
ta sla lə ka \*Izərayeləy, vanay njasa dza naa nza:

Ghala vəghwə tsa vay, ta fanambəshi  
kwəma pəhətəe dzee mbə ghən shi,  
mba'ee tsaslambə mbə nefer shi difa.

Yən dza naa nzaa Hyala shi, ghəshi na, ni ya mbəzli kwərakwə.

<sup>11</sup> Ka dza tsahwəti ndə nza mbə shi  
gar gəzə kaa ndə ghalay, ya kaa zəmbəghəy na:

A ntsa, wəzəba sənata gha Hyalaa sləkəpə na, kəw.

Sa dza naa nzay,  
ta sənara dza ghəshi gwanashi ya tsa jəw tsa, ya tsa dikə tsa.

<sup>12</sup> Ta pələta kwəma shi jikir na dzee mbə nəfə tsee,  
ka dzee zlatə mbə nəfə tsee ghwəla.

Yən yən kwa sləkəshi gəzə na tsəgha, kə.

<sup>13</sup> Njana nə Hyala yəwən kiriy slee lə mbəzli, kə kiy, aa fəy tsa kwatəna va sla kiri ka tsa pəhal tsa dī naa gəzə ki. Nashi gha shiy halishi, mba'a ghəshi mənishiy shi kwatəna kiy, gwa'a na vəghwə tsa niva shiy.

## 9

*Sləni \*ka ta Hyala tə hidī lə sləni Yesəw mə ghwəmə*

<sup>1</sup> Ghala vəghwə tsaa niy gha Hyala vaa \*sla kiri ta jakəva lə

mbəzli kwatanay, a Hyala niy banavəshi \*kwəma pəhəti na kaa ngəshi, nza mbəzli mbəə sənay njasa dza ghəshiy tsəfəkwə kwa kwəma Hyala. Mba'a mbəzli niy ngati pi ta tsəfəkwə kwa kwəma Hyala mbə. <sup>2</sup> Avana njasa niy ngati ghəshi \*Gaska va. Mba'a ghəshi təhəvəri Gaska va kwa jipəjipə nzə lə gwadə. Ma kwa taña pətsa vay, pətsa Hyala dəwdew tsa, kə məndi slən tsa ci. Mba'a ghəshi fambə gərkəwa mbəba, mba'a tabəl tsa ka məndiy fə pej tsa Hyala ti. <sup>3</sup> Ma kwa baka pətsa ləy hwəm gwadə tsa vay, pətsaa gwəra dəwdew tsa, kə məndi kaa slən tsa ci. <sup>4</sup> Mba'a ghəshi fambə shi məntim tə tsahi mbəzə, nza ka ta Hyala ndi shiy zən wəzə ni nja 'wərđi ti shi. Zhini mba'a ghəshi fambə \*sərndəkə mbəba, tə hwəm ci lə kwa hwər ciy, mba'a məndi manakən tsahi mbəzə. Sərndəkə tsa vay, ghəci ci na sla kiri tsa slati Hyala li shi. Ma kwa sərndəkə tsa va na, mba'a həlapə mbəzə kwa, lə shi zəməə niy banavəshi Hyala va mbə gamba, \*manə kə məndi kaa slən tsa shi kwa həlapə va. Kwa sərndəkə tsa va dibay, mba'a gəta Aranw va pəsəkə kəslifi niy nza kwaba. Mba'a hərezli niy tsaslati Hyala kwəma pəhəti na ti shi kwaba diba. <sup>5</sup> Tə sərndəkə tsa vay, mba'am vasati shiy bakə lə bəkəbəkəhi nja \*ndə kwal tsa Hyala ti shi, nza mbəzli mbəə sənay tə shi va, mbə pətsa ngatim va na Hyala, kə ghəshi. Ma bəkəbəkəhi shi va na, mba'a ghəshi pələkənshi kən sərndəkə tsa va, tə pətsa ka ndə ta Hyala tsa

dikə tsaə məsə miymiy dəbəkə ta pəli kwəma mbəzli jikir na. Ava kwəma dəe gəzanwəy jəwə tsətsəə dzəkən pətsa va.

<sup>6</sup> Ma sa ngati ghəshi pətsa va lə shiy ghəngən ghəngən tsəgha kiy, ka dzəmbə kwa taña pətsa va ka ta Hyala vici va vici va ta məni sləni shi. <sup>7</sup> Ma kwa baka pətsa Hyala vay, war dikə tsa ka ta Hyala na saa nza kwal və ta dzəmbə ghəci. Kwətij səda ci gwa'a tsəgha ka naa dzəmbə mbə piya. Ma sa ka naa dzəmbəy, lə miymiy dəbəkə ka naa dzəmbə ta dəvə ci ta bəshi kaa Hyala, ta pəli kwəma ci jikir na, lə sa mbəzliy mənti \*kwəma jikir na, kala sənata ghəshi. <sup>8</sup> Avanta kwəma dī \*Safə tsa Hyala cimməə dzəkən shi va: Kama na war ghwəlay kə kwa taña pətsa ka ka ta Hyala vaa ghəra sləni shi mbə tibay, ka kwəməvə kwal nihwəti mbəzli ta dzəmbə kwa baka pətsa vaw, war dikə tsa ka ta Hyala kwətiiy na sa nza kwal və. <sup>9</sup> Ma sləni ghəra ka ta Hyala va mbə pətsa vay, avanta kwəma dī na cimmə ghwəmmə mbəzli ndatə: Shi ka məndi vaa banta kaa Hyala, lə dəbəkə tsa ka məndi vaa bantay, mək ghəshi ta pəli jikir tsa mbəzliy bə shi vaa səəkə kaa Hyala, ta kwəməvə nəfə tsa dəwdew tsa ghəshiw. <sup>10</sup> Ma ntsaa bə shi tsəgha ni va kaa Hyalay, a nəw na \*kwəma pəhəti Hyalaa dzəkən shi zəmə lə shi sa, mba'a dzəkən yabə shiy ghəngən ghəngən. Ma kwəma pəhəpəhə na vay, dzəkən shi tikə tə hidī na gwa'a tsəgha. Ta vici jəwə tsətsə pəhəti Hyala kwəma va, pa' va vici dza naa mbaranti

9:2 9:2 Gaska latim kaa Hyala: 8:5; 9:11-12; Səvəri 26:1-30; gərkəwa: Səvəri 25:31-39; tabəl:Səvəri 25:23-30 9:3 9:3 Səvəri 26:31-33; SləniTaH 16:2; Ebr 6:19; 9:7, 12; 10:20 9:4 9:4 tabəl tsa məntim tə tsahi mbəzə: Səvəri 30:1-6; sərndəkə: Səvəri 25:10-16; manə: Səvəri 16:32-35; gəta Aranw: Bəla 17:21-25; hərezli tsaslati Hyala kwəma pəhəti na ti shi: Səvəri 25:16 9:5 9:5 Səvəri 25:18-22 9:6 9:6 10:11; Bəla 18:2-6 9:7 9:7 5:3; 9:25; 13:11; SləniTaH 16:2-16 9:9 9:9 7:19; 9:2 9:10 9:10 SləniTaH 11; 15; Bəla 19 9:11 9:11 4:14

kwəma pəhəti na va ki.

<sup>11</sup> Nanay, a \*Kəristəw səəkəy ki, ghəci dikə tsa ka ta Hyala. A ghwəmmə kwəməvə shi wəzə ni mbə dəvə ci. Ma pətsa ghəra na va sləni ci tiy, wəzəba ghəci na tərənjw kaa pətsa kwatəna va. Tikə tə hidī na pətsa vaw, mbəzli ngati na pətsa vaw, Hyala ngati na. <sup>12</sup> Sa dzəmbəy Kəristəw dzəmbə pətsaa gwəramti dəwdfew vay, lə miymiy bəsher, ya lə miymiy məcerir ta dəvə, ta bəshi kaa Hyala dzəmbəy naw. Ghən tsa ciy bənavə na kaa məti, mba'a dzəmbəy lə miymiy ci ta bəshi kaa Hyala. Kwətīnj səfa dzəmbəy na, makə tsəgha ki. Lə miymiy ci va shikəshi mbəlītəmmə na va kwəma ghwəmmə jikir na, ta kwa ndimndim. <sup>13</sup> Ma kwatəna sa ka mbəzliy cə'wə Hyalay, hənj ka ghəshiy bəvə miymiy bəsher mba'a miymiy kəbəhi, ka məsəshiy dzəti vəgha mbəzliy ləfəmti kwəma pəhəti Hyala. Hənj ka ghəshiy bəvə mbəkəwəli sla, həni ghəshi hənəmti, ndi ghəshi ndəmti ka ti pəsər tsa vaa dzəti vəgha mbəzli va dība. Sa ka ghəshi vaa məni kwəma va tsəghay, ta yabənti ndə va sa hwəyway na va lə kwəma jikir na. <sup>14</sup> Mba'a kə miymiy dəbəkə mbay yabənti mbəzli va kwəma kən shi jikir na kiy, hanəba miymiy Kəristəw ki na. A ghwəy nay ka məni kwəma jikir na Kəristəwəw, aa bənavə ghən tsa ci də'wə ghən tsa ci kaa Hyala ta məti. Səfə tsa Hyala kwa bəpə piy ya hwəmbə kəətiti na. Miymiy ci dza naa yabənti kwəma ghwəmmə jikir na, nza nəfə tsa ghwəmmə nza dəwdfew, kala dza ghwəmmə məni kwəmaa dzaa

zantəmmə, nza ghwəmmə ghəra sləni kaa Hyala kwa bəpə piy. <sup>15</sup> Tə mbərkə məti ci va mənīy Kəristəw ka mətəkwal ta jakə mbəzli lə Hyala. A dī na gəzəy, yəwən sla kiriy slati Hyala lə mbəzli. Sənzənvay mbəzli harvə Hyala na, ta kwəməvə shi wəzə ni gəzəkə Hyala bənsi kaa mbəzli nza ta kwa ndimndim dza ghəshi. Tə mbərkə məti mətīy Yesəw va dza ghəshiy kwəməvə shi va. Sa nzanay, məti va mbəliti na mbəzliy məniti kwəma jikir na, ya ghala pətsaa niy jakəshi ghəshi lə Hyala mbə kwatəna jakəva tsa va.

<sup>16</sup> A ghwəmmə sənay, mba'a kə ndə tsasli ti njasa dza mbəzliy zəmə ghi tsa ciy, sa ka mənīy nay ghəci mətīy ka mənīy gha məni kwəma tsasli na va. <sup>17</sup> Sa nzanay, ka mbə ka zəmə ghiy dzəmbəshi mbə zəmə ghi tsa ntsa va ghəci ghwəlay tə ghwəməy diw, war sa ka na mətīy. <sup>18</sup> Ava tsəgha na ya lə tsa mbəradzə va sla kiri kwərakwə ki. Piyənj ka mənīy sləkən miymiy dzəkən, ta mbə jakəva tsa vaa nza wəzə. <sup>19</sup> Ma niy nza mbəradzəy, pərbə kwəma pəhəti Hyala gwanata niy gəzənsi \*Məyizə kaa mbəzli gwanashi, njasa niy gəzanakəshi Hyala. Ləy hwəm ki na, hənj bəvə miymiy məcerir lə miymiy bəsher, mba'a jakətishi lə yam. Dzəghwa hənj bəvə kəslifi \*Isəpə mba'a pəərətishi lə shiti təmbəkə tsa ghəm tsa. Ka yəkwə miymiy va ghəci lə shi va, ka məsəshiy dzəkən Zliyahi kwəma pəhəpəhə na va, ka məsəshiy dzəti mbəzli va gwanashi dība. <sup>20</sup> Ma kəə ni kaa mbəzli va ghəci mbə məsəshi na: «Ava lə miymiy məsənjwəy ya ni sləy Hyala kiri ta jakəva lə ghwəy nza ghwəy dānta fəti»

**9:12** 9:12 7:27; 10:4; SləniTaH 16:14-16; miymiy Kəristəw: 9:25; 12:24; 13:12, 20; Mt 26:28; Rm 3:25-26; 1Pi 1:2, 18-19; 1Zhj 1:7 **9:13** 9:13 Bəla 19:1-17 **9:14** 9:14 Rm 6:20-23; 8:2 **9:15** 9:15 8:6 **9:19** 9:19-20 Səvəri 24:6-8; Ebr 9:12-13; isəpə: SləniTaH 14:4, 6; Bəla 19:6

kə. <sup>21</sup> Ka na dza dibay, tsəgha ghəci baslakən miymiy va kən pətsa ngatim va ta ta Hyala, lə dzəkən shi ghəra məndi sləni li shi mbəfa gwa'a. <sup>22</sup> Ma kə kwəma pəhəti Hyalay, bəla dikə na mbə shiy gwanashiy, war məndi məsati miymiy ti shi ka ghəshiy nza wəzə va Hyala. Kala mba'a miymiy shikəshi kiy, ka mbə Hyalaa pəlata kwəma ndə jikir naw.

*Lə miymiy ci shikəshi banti Yesəw \*kwəma jikir na kən mbəzli*

<sup>23</sup> A ghwəmmə sənay, sləni niy ghəra \*ka ta Hyala va kwatanja mbə pətsa ngatim va ta ta Hyalay, pəghə shi mə ghwəmə niy nza na. A ghəshi niy məsati miymiy tə shiy gwanashi ta mbə ghəshiy nza wəzə kwa kwəma Hyala. Ni katanj ni shiy mə ghwəmə kwərakwə kiy, nihwəti miymiyəy tanəti miymiy dəbəkə dza ghəshiy nza. Miymiy Yesəw \*Kəristəw tsaa banavə ghən tsa ci va kaa məti na ghəshi. <sup>24</sup> Dzəmbəy Yesəw dzəmbə pətsa ngati mbəzli ta ta Hyalaw. Pəghə shi katanj ni mə ghwəmə na ghəshi gwa'a tsəgha. Ma na Kəristəwəy, dzəmə ghwəmə dzəməy na, tə pətsa nza Hyala. Nanay, kwa kwəma Hyala na mbə cə'wə tə ghwəmmə. <sup>25</sup> Dikə tsa ka ta Hyala mbə \*ka Zhəwifəy. Piya va piya va ka naa nza mbə dzəmbə pətsa katanj tsa va dəwdəw tsa. Lə miymiy dəbəkə ka naa dzəmbə ta dəvə ci, ma na Yesəw Kəristəw naci kiy, kwətinj səfa banavə na ghən tsa ci kaa Hyala ta məti. Wəkə ghenzə tsəgha. <sup>26</sup> Mba'a kə niy banavə ghən tsa ci kaa məti danj səfa nzay, tərənəw niy dza naa sahwə ngəra'wə ghala ngati Hyala hidfi. Ghala vəghwə tsa

nza hidfi ndəkwə ndəkwə ta kəfi səkəy na, mba'a banavə ghən tsa ci kaa Hyala ta məti kwətinj səfa, ta pəli kwəma mbəzli jikir na. <sup>27</sup> A ghwəmmə sənay, ya wa ndəy, kwətinj səfa dza naa məti. Ma ləy hwəm na, nza Hyala sla ngwəwəə dzəkən. <sup>28</sup> Ava tsəgha mənta na lə Kəristəw kwərakwə ki. Kwətinj səfa mətiy na ta pəli jikir tsa mbəzli danj. Sa ka na səkə tə kwa baka səfa ciy, ta pəli kwəma mbəzli jikir na dza naa səkə ghwəlaw, ta mbəli mbəzliy ndəghə dza naa səkə.

## 10

<sup>1</sup> A na kwəma pəhəti Məyizəy, nja məcakwə shi wəzə ni dzaa səkə va Yesəw na gwa'a tsəgha. Mənti ghəshi ya pəghə kwəma ni katanj ni va shiyəw. Ka mbay naa mənti nefer mbəzliy di kətivaa dzəvəgha Hyala dəwdəw tərəw. Shi slasla məndi va war shi kwətinj ni, zhevi kaa Hyala njasa səkə piyay, ka mənti nefer mbəzli ghəshi dəwdəw ta dzəvəgha Hyalaw. <sup>2</sup> Mba'a kə shi slaslam va kaa Hyala wəkə ta nza nefer mbəzli dəwdəw nzay, a ka ta Hyala niy dzaa zlashi slasla shiy kaa Hyala nza. Sa nzanay, slaslahwə ma ghəshi shiy kwətinj səfa nzay, ka dza mbəzliy favə jikir tsa kən shi mbə nefer shi nzaw. <sup>3</sup> A na shiy niy slaslam va njasa səkə piyay, slasla shi ma məndi na, kwəma mənti mbəzli jikir na na sa ka ghəshiy zhiniy zazanshi kaa mbəzli. <sup>4</sup> Sa nzanay, ya njaa na, ka mbay miymiy slay lə kwəy pəlamti jikir tsa mbəzli mbə nəfə Hyala tərəw.

<sup>5</sup> Va tsəgha niy nə Yesəw Kəristəw kaa Hyala, ghəci dzaa madfiy səkəə dzəti hidfi. Ma kə niy niy:

«A Hyala, e sənay, ka di shi slaslanə məndi ni, lə shi bəbəna məndi ni ghəngən ghəngən ni ghaw.

A gha ngatəra nja ndə ngəri, nzee mbəə ndaŋa piy tsee.

<sup>6</sup> Vəshinə gha ta dəbəkə tsa ndindinə məndi,

lə ta dəbəkə tsa slaslanə məndi, ta mbə ghaa pəlanay jikir tsa mbəzliw.

Ma na di ghay, ka di fəti mbəzli va gha.

<sup>7</sup> Ava va tsəgha nə ya ki: Avanara Hyalee.

E səkəraa dzəti hidī ta məni kwəma di nəfə tsa gha.

Njasa tsasliti məndi vaa dzəkənee mbə Zliya gha, pən» kə Yesəw niy ni.

<sup>8</sup> Ghənzə na kwəma gha Kəristəw gəzəkə kaa Hyala, sa nə na va: «E sənay, ka di shi slaslanə məndi lə ni bəbəna məndi ghəngən ghəngən ghaw. Vəshinə gha ta dəbəkə tsa ndinə məndi lə ta dəbəkə tsa slaslanə məndi ta mbə ghaa pəlanay jikir tsa mbəzliw» kə. Ya tsəgha gəzəkə kwəma pəhəpəhə nay, ka təbanta ghəshi kaa Hyalaw. <sup>9</sup> Ma kə Kəristəw dibay: «A Hyala, avanara, ta məni kwəma di nəfə tsa gha səkəree dzəti hidī» kə. Ava tsəgha paslamti Hyala sləni slasla shiy niy slaslantam va kwatəna nanzə ki, mba'a mbəərəti lə məti Yesəw Kəristəw. <sup>10</sup> Nanay a Hyala bəhwə \*kwəma jikir na kən ghən tsa ghwəmmə, sa nzana mba'a Yesəw mənti kwəma di nəfə tsa nze. Aa banavə ghən tsa ci kaa məti kwətij sədā ta kwa ndimndim.

<sup>11</sup> Ka ta Hyalay, tifa ka ghəshiy nza vici va vici va məgarə, ta məni sləni shi. Ka slasla shiy ya

hwəmba kaa Hyala. Ya tsəgha nze kiy, ka nza miymiy dəbəkə wəkə ta banti jikir tsa kən mbəzliw.

<sup>12</sup> Ma na Yesəw Kəristəw naci, war tsər kwətij sədā ci bəvə na ghən tsa ci kaa Hyala ta mətij. Gwa'a, mək nava məti ta pəli jikir tsa mbəzli, ya ta pa' hwəmba. Dza na lə hwəm ki na, mba'a dzaa nzəyəy tə dəvə kwa bəzəmə Hyala. <sup>13</sup> Sənzənvay, ə ndəghə na vəghwə tsa dza Hyalaa mənti ka jaka ci ka shi kədi na sədā ci ti shi.

<sup>14</sup> Sa banavə Yesəw ghən tsa ci kaa məti kwətij sədāy, mba'a pəlamti kwəma jikir na kən mbəzli ta kwa ndimndim. Mba'a fəyshi ka mbəzli ci.

<sup>15</sup> Ya \*Safə tsa Hyala dəwdəw tsay, mbə gəzəmmə na katanə na kwəma va, kə. Sa nzanay, aa gəzəkə:

<sup>16</sup> «Ləy hwəm vəghwə tsa vay, ta sləy yəwən \*sla kiri dzee kwa jipə ghəy lə mbəzlee.

Ta fanambəshi kwəma pəhətee dzee mbə ghən shi,

mba'ee tsaslanambəshi mbə nfer shi difa,

kə kwa sləkəpə» kə.

<sup>17</sup> Zhini ma kə Safə tsa Hyala difa na: «Ka dzee zlata kwəma shi jikir na, lə kwəma təvəti ghəshi mbə nəfə tsee ghwəlaw» kə. <sup>18</sup> Ya sa nzana, mba'a Hyala pələta kwəma jikir na məməni məndiy, tawa ka ndə maw zhiniy ta Hyala ta pəli kwəma ci jikir na ghwəla difa kia?

### *Kətiva ghwəmməə dzəvəgha Hyala*

<sup>19</sup> Ava tsəghaa nava ki ngwarməhira. Tə mbərkə məti Yesəw lə miymiy ci shəkəshiy, a kwal ghwəniy ngəmmə ta səkəkə dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa. <sup>20</sup> Fəca banavə

Yesəw va ghən tsa ci kaa mətiiy, a gwadə tsaa niy kəlati pətsa ka Hyalaa nza ti təhəvərivay bakə mbə. Nana kiy, a yəwən kwal tsaa kətivaa dzəvəgha Hyala ghwəniy. Yesəw də'wə ghən tsa ci na kwal tsa va, ghəci bəmmə na piy. <sup>21</sup> Yesəwəy, ghəci na ndə ta Hyala tsa ghwəmmə dikə tsa. Ghəci na ghən tsa mbəzli Hyala. <sup>22</sup> Njana nzana tsəgha ghənzə kiy, kətiva ghwəmmə dzəvəgha Hyala ghwəmmə lə katanj katanj. Mba'a ghwəmmə banavə nefer ghwəmmə, kala zəzə ma nahwəti kwəma ghwəmmə. Sa nzanay, a miymiy Yesəw \*Kəristəw banti ha'wə kən ghwəmmə, ta nza nəfə tsa ghwəmmə payəy kwa kwəma ci nana ki. Mba'a yabantəmmə lə yam dəwdəw ni. <sup>23</sup> Fəy ghən tsa ghwəmmə ghwəmmə gəzlinjə wəzə wəzə ta kwəma gəzəkəmmə Hyala va, gəzə ghwəmmə kaa mbəzli. Sa nzanay, a ghwəmmə sənay ka gəzə kwəma Hyala bakə bakəw. War ta mənti kwəma gəzəkə na va dza na. <sup>24</sup> Ə pə ghwəmmə kətiva kwa jipə ghwəmmə, ta mbə bə bərzi kaa ghən tsa ghwəmmə ta diva kwa jipə ghwəmmə, nza ghwəmmə mbə mənə na wəzə na sləni. <sup>25</sup> Ka zlay səkəkə ghwəmmə ta basəva kwa jipə ghwəmmə ghwəmmə mbəzliy nəw Yesəw, njasa ka nihwəti mbəzli vaa di ma səkəkə ma. War kəti pə ghwəmmə kəti ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə. Sa nzanay, a ghwəmmə sənay, ndəkəw ndəkəw na vici dza Ndə sləkəmmə Yesəw səkəkə ti.

<sup>26</sup> A ngwərməhira, a ghwəmmə sənata na katanj na kwəma va Hyala nana. Mba'a pə ghwəmmə zhiniy mənə \*kwəma jikir na

lə di ghwəmməy, nihwəti shiy tifa gar slənəyshi ghwəmmə kaa Hyala ta pəlayəmmə jikir tsa ghwəmmə ghənzəw. <sup>27</sup> Ntsaa dzaa mənəti kwəma jikir na tsəghay, tərmbə nahwəti kwəma ci kala war ndəghə sla ngwəvə Hyalaw. Ngwəvə vay, ghwə gwəramti dza naa nza, ghwə dzaa ndi ka jaka Hyala. <sup>28</sup> A ghwəmmə niy favə njasa niy nza na mbəradzə. Ya tsamaba ndə niy di ma na fəti ta kwəma pəhəti \*Məyizə, mba'a mbəzli gar bakə, ya mahkan gəzəkə, a fəti və, kə ghəshiy, ə ka mənədiy pəəsliti, kala zhanshi ma hwər tsa mbəzli ti. <sup>29</sup> Kwa vəghwə tsa nzana tsəgha mənədi niy mənə lə ntsaa di ma fəti ta kwəma pəhəti Məyizə kiy, njaa dzam mənə lə ntsaa ndərəti Zəghwə Hyala, mba'a nighəti miymiy Yesəw va yabanti nəfə tsa ci dəwdəw, ta jakəti Hyala lə mbəzli, nja shi gəmsi ni, zhini ka sawa \*Safə tsa Hyalaa gwəramti wəzə ghəci diba kia? Sənay tə ghwəy, tərənjwəba ghəci dza naa sahəwə ngəra'wə. <sup>30</sup> A Hyala gəzəkə mbə Zliya nza, ma kəy: «Yən dza naa basə ngwəvə mbəzli gwa'a. Ta mananati kwəma dzee kaa ntsaa ndərəda» kə. Zhini ma kə ba na: «Ta basə ngwəvə dza Ndə sləkəpə dzəkən mbəzli ci» kə. <sup>31</sup> Mba'a kə fəti va ndə tə ngwəvə kwa kwəma Hyalaa bəpə piyəy, kwəma 'yahə'yahə dza naa nza kən.

<sup>32</sup> Zəzətim dzəkən kwəmaa nza ghwəy mbə ghala vəghwə tsaa gha ghwəy zləba nəw kwal Hyala. A ghwəy niy sahəwə ngəra'wə tərənjwə va mbəzli. Ya tsəgha nza kiy, mba'a ghwəy niy sə'wahəwə. <sup>33</sup> Tə nahwəti viciy, ka tsəərənjwəy, fəcahwəti



na, ka sanwəy ngəra'wə kwa kwəma mbəzli. Zhini ka ghwəy dzay, ka dəpə madigahinjwəy ka məndiy sanshi ngəra'wə. <sup>34</sup> War mbə slanwəy hwər tsa ghwəy nza ta nihwəti mbəzli kwa fərshina. Sa ka mbəzliy zləghwəhwə shi ghwəyəy, kar ghwəy zləbavə lə vəshi, sa nzana mba'a ghwəy sənay a ghwəy dzaa kwəmavə shiy dzaa tanətishi, ta kwa ndimndim, pə ghwəy.

<sup>35</sup> A ngwarməhira kwa kwal tsa wəzə tsa nza ghwəy, banavəm nefer ghwəy kaa Hyala, kala zəzə ma nahwəti kwəma. Sa nzanay, ta ndanjwəy zhəmə tərənəw na dza Hyala. <sup>36</sup> Wəzə na ghwəy mbay sə'wəti kwəma ta mbə ghwəy dza kwa kwəma kwa kwəma. Ta mbə ghwəy mbata mənə na dī Hyala va kwəma ghwəy mananta. Ma tsəghay, a ghwəy dzaa kwəmavə shi gəzəkə Hyala bənjwəy wəzə ni. <sup>37</sup> Sa nzanay, a Hyala gəzəkə mbə Zliya nžə, a kəy:

Ndal tərmbə vəghwəw, jəwə tsətsə tərmbə na, ntsaa dzaa vaa səəkəy, ta səəkə dza na,

ka dza naa dzamti vəghwəw.

<sup>38</sup> Mbəzlee dzaa mbay dzəghwa kwəmee

kala hazləni mbə nefer shiy, tə mbərkə sa ndara ghəshi nefer shi dza ghəshiy

kwəmavə piy tsaa kərə ma.

Ma mba'a kə tsahwəti ndə dzaa tiy mbə shi,

mba'a zhəyəy ləy hwəməy,

ka dzee vəshi ta kwəma ciw, kə.

<sup>39</sup> Na na ghwəmməy, mbəzliy zhəghətəvashi va zhəy ləy hwəm kwa kwal Hyala ta zashi nza ghwəmməw. Mbəzliy banavə nefer shi kaa Hyala nza ghwəmmə. Ma tsəghay, a Hyala dzaa ndammə piy tsaa kədi ma.

## 11

*Mbəzliy niy banavə nefer shi kaa Hyala kwatəna*

<sup>1</sup> Ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa sənay lə katan, a shi ndəghee va va Hyala dzaa mənishi, kə. Aa sənay, shi nashi ma na vay, a ghəshi tifa, kə. <sup>2</sup> Tsəgha niy banavə mbəzli kwatəna nefer shi kaa Hyala, mba'a Hyala faltishi.

<sup>3</sup> Sa banavə ghwəmmə nefer ghwəmmə kaa Hyala sənay ghwəmmə, lə gəzə kwəma nžə ngati Hyala ghwəmə lə hidi pə ghwəmmə. Di naa gəzəy, shi nashi ghwəmmə ni na, lə shi nashi ma ghwəmmə ngatishi Hyala.

<sup>4</sup> Sa nzana mba'a \*Abel banavə nəfə tsa ci kaa Hyala, va tsəgha sləniy na shiy kaa Hyala, ka tanəti ni \*Kayən. Sa banavə na nəfə tsa ci kaa Hyalay, mba'a Hyala fəy ka ntsaa dzaa dzəghwa kwəma nžə kala hazləni tifa. Mba'a Hyala zləbavə shi banavə Abel, mba'a ghəshi təbanati kaa Hyala. Ya tsəgha mətəy Abel, sa banavə na nəfə tsa ci kaa Hyalay, kwal tsa wəzə tsaa cimmə na ndatšə.

<sup>5</sup> Sa nzana mba'a Henəkwə banavə nəfə tsa ci kaa Hyala, va tsəgha bəhwə Hyalaa dzəmə ghwəmmə, ghəci ghwəla ta mətə. Ndə tifaa zhəkəə nay, sa nzana mba'a Hyala bəhwəə dzəkə ghi tsa nžəw. Aa tsaslita kwa Zliya Hyala: «Ghala vəghwə tsaa niy nza Henəkwə tikə tə hidiy, ntsaa mənə shiy təbanta kaa Hyala niy nza na» kəm. <sup>6</sup> Mba'a kə ndə banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa təbanta kaa Hyala. Tsahwəti kwal tifa ta təbə kaa Hyalaw. Ndə kə dī kətəvaa dzəvəgha Hyalay, a kə ndə zləbavə lə katan: «A Hyala tifa» kə ndə, mba'a sənay,

a Hyala dzaa banavə zhəmə shi kaa mbəzliy pəla kwal tsa nzə, kə.

<sup>7</sup> Sa nzana mba'a \*Nəwe banavə nəfə tsa ci kaa Hyala, va tsəgha niy zləbavə na kwəmaa niy gəzanakə Hyala: «Ta ghwənikə yam dzee tərəŋw ta zamti mbəzli. A pə gha mənti kwambəwal» kə. Ya tsəgha niy nashi ma Nəwe shi vay, aa niy diti fəti ta kwəma gəzanakə Hyala. Mba'a niy ngati kwambəwal, mba'a ghəshi dzəmbəshi lə mbəzli ci gwanashi. Mba'a ghəshi mbəlishi va yam va. Sa nzana mba'a ghəci banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa bəkə ngwəvə Hyalaa dzəkən nihwəti mbəzli tə hidī. Mba'a Hyala fəy ka ntsaa dzaa mbay garə kwa kwəma nzə, kala hazləni tifa.

<sup>8</sup> Sa nzana mba'a \*Abərahəm banavə nəfə tsa ci kaa Hyala, va tsəgha niy dīvə na fəti ta har tsa Hyala. Mba'a dzay dzəti nihwəti hidī dī Hyala va bānci ka shi ci. Aa mađiy kala sənashi ma hidī va ghəci, mba'a tsəhəy. <sup>9</sup> Sa nzana mba'a ghəci banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa niy zləbavə nzəyəy ka ndə səəkə səəkə tə hidiy niy gəzəkə Hyala va bānci. Sa niy kafə na tə tsahwəti pi ta dzəti tsahwətiy, mbə \*Gaska niy nzəy na. Kar \*Izakə ghəshi lə \*Zhakwapə, shiy niy gəzəkə Hyala va bānshi hidī va kwərakwəy, mbə Gaska niy nzəy ghəshi difa. <sup>10</sup> A Abərahəm zləbavə nzəy mbə \*Gaska, sa nzana mba'a fəy ghən ta məlmə dikə na va ngati Hyala. Məlməə dzaa ngəzla ma.

<sup>11</sup> Tə sa banavə Abərahəm nəfə tsa ci kaa Hyala va tsəgha kwəməvə na kwal tsaə yakə Izakə kwa \*Sara, ya tsəgha niy nza

naa jinə, dzəghwa gwa'a gwa'a Abərahəm niy halantəvay, kala gar zhini ghəciy yakə zəghwə nza. Tsəgha mənta na, sa sənay na: «A Hyala dzaa mbay mənti kwəma gəzəkə na, sa sla ma na dzərvə» kə. <sup>12</sup> Ya war tsəgha niy nza Abərahəm nja ntsa məti məti tsa va hali ghala pətsa vay, aa niy kwəməvə jijihiy dāŋ tərəŋw tikə tə hidī ndəba sasərkwəhi dzəy tə ghwəmə, lə nja ndarghə kwa həl, pə gha. Kala gar mbə ndəə bəlatishi.

<sup>13</sup> Dzəghwa mbəzli va gwanashi ki, mba'a ghəshi bəkwəshi, war lə nəfə tsa shi va banavə ghəshi kaa Hyala. Ma ghəshi ta na nashiy, niy kwəməvə shi wəzə ni va gəzəkə Hyala ta bānshi ghəshiw. War ə na naa nashi ghəshi shi va ghəshi ghwəlashi kərakə, mba'a ghəshi vəshishi ti shi. A ghəshi niy sənay, na nashiy, ka məlmə, lə ka səəkə səəkəy gə ghəy tikə tə hidī ni, kə ghəshi. <sup>14</sup> Mbəzliy gəzə kwəma va tsəghay, ə citəpə ghəshi na, mbə pəla ni shi hidī na ghəshi ka ni shi, kə ghəshi. <sup>15</sup> Mbala na ghəshi niy nza mbə zəzə ni səvəri ghəshi va hidī mbə shi nzay, a ghəshi niy dzaa kwəməvə kwal tsaə zhəghəvaa zhəti shi nza. <sup>16</sup> Ma dza ghəshi na shi ki na, wəzəba ni tərəŋw ni va hidī dza ghəshi ta kwəməvə məba mə ghwəmə ghəshi mawti kən ni tikə. Va tsəgha ha'wə ma Hyala ghəshiy har slən tsa nzə. «Hyala ghəy» kə ghəshi. Sa nzana mba'a ghənəzə gwəmanamtishi na shi məlmə dza ghəshiy nzəy mbə.

<sup>17-18</sup> Va sa banavə Abərahəm nəfə tsa ci kaa Hyala zləbati na kəsəvə zəghwə ci Izakə ta ta Hyala li. Ya tsəgha niy gəzanakə Hyala kaa Abərahəm:

**11:7** 11:7 Ghava 6:13-22; Rm 4:3; 1Pi 3:20 **11:8** 11:8 Ghava 12:1-2 **11:9** 11:9 Ghava 35:12, 27 **11:10** 11:10 13:14 **11:11** 11:11 Ghava 17:19; 18:11-14; 21:2; Rm 4:19-20 **11:12** 11:12 Ghava 15:5 **11:13** 11:13 11:9; 13:14; Ghava 23:4; 47:9; Cem 39:13 **11:16** 11:16 13:14; Səvəri 3:6; Mt 22:32 **11:17-18** 11:17-18 Ghava 21:12; 22:1-14; Zhk 2:21

«Mbə Izakə dza ghaa kwəməvə jijihina» kəy, sa dəw Hyala və ta nighə kwəma ci, nda nza naa di fəti və na, a Abəraham niy zləbavə slənəy kaa Hyala. Ya tsəgha niy nza Izakə kwətiniyəy və. <sup>19</sup> Sa nzana mba'a sənay a bərçi va Hyala ta mbəə zhanakati Izakə mbə məti, kə. Va Abəraham nacy, njasa niy mətiy zəghwə ci va, mba'a Hyala zhanakati mbə məti na.

<sup>20</sup> Sa nzana mba'a Izakə banavə nəfə tsa ci kaa Hyala va tsəgha təfanatishi na miy kaa kar Zhakwapə ghəshi lə \*Ezaw njasaa niy sənata na kwəmaa dzaa məniva li shi.

<sup>21</sup> Sa nzana mba'a Zhakwapə banavə nəfə tsa ci kaa Hyala ghala pətsaa niy dza na ta mətiy, aa təfanakənsi miy kaa ndərazhi \*Zhezhefə bakanashi. Mba'a garəy tə gəta ci ka fal Hyala.

<sup>22</sup> Sa banavə \*Zhezhefə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa niy gəzanakə kaa ka Izərayel ghəci ndəkwə ta məti. Ta səvəriŋwəy dza ghwəy mbə \*Ezhipətə taa nza, kə. Mba'a gəzanakəshi njasa dza ghəshiy mənə lə 'yesler ci, sa ka na mətiy dība.

<sup>23</sup> Sa nzana mba'a mbəzliy yakə \*Məyizə banavə nefer shi kaa Hyalay, sa yakə ghəshi Məyizə mba'a ghəshi nay ka zəghwə wəzə na, kala hazlənishi ma ghəshi, mba'a ghəshi dzəghwashi kən kwəma gəzəkə mazə ka Ezhipətə, mba'a ghəshi mbələy tir mahkan.

<sup>24</sup> Sa nzana mba'a Məyizə banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, sa kəliy na na kala zləbā ma nza ka zəghwə zha mazə ka Ezhipətə ghəci. <sup>25</sup> Wəzəbā sa ngəra'wə kwasəbə mbəzli Hyala Məyizə

diti kən mənə wahə ta vici jəwə tsətsə kəy mazə mbə \*kwəma jikir na. <sup>26</sup> Mba'a təkəti, tərəŋwba tə ngəra'wə tsa dza ndəə sahwe va dəghar tikə tə hidfi njasa \*Kəristəw va, dza bamaa nza, kən shi dza naa kwəməvə gwa'a gwa'a mbə hidfi ka Ezhipətə, kə. Va sa nzana, mbə fə ghən ghəci ta shi dza Hyalaa bānci kwa kwəma.

<sup>27</sup> Sa nzana mba'a banavə nəfə tsa ci kaa Hyala va tsəgha mbay naa zlashi hidfi ka Ezhipətə ka dzay, kala hazlənə ma ghəci va sati nəfə tsa mazə. Kala gwərgwərə ma ghəci ya jəw nza, njasa nzana garə ghəci nata Hyala mbata ma məndiy nata tība kwa kwəma ci mbə ndəghwə. <sup>28</sup> Sa nzana mba'a Məyizə banavə nəfə tsa ci kaa Hyala va tsəgha 'wakə na \*makwaghwa Pakə, mba'a gəzanshi kaa ka Izərayel, a ghəshi slasla shiy, ka bābasli miymiy shi vaa dzəti miy ceker shi gwa'a, vantaa \*ndə kwal tsa Hyala tsa nza kwal bəkwəpə və səəkəə dzakə ghi tsa shi ta bəkwə ni shi Cikwahi kəy ghyeghyer shi.

<sup>29</sup> Sa nzana mba'a ka Izərayel banavə nefer shi kaa Hyala va tsəgha slavərivashi yam kwa həl tsa ghəm tsa, war həlasan, dzəghwa mba'a ghəshi tənəshiy dzəvərishi nja dzar tə hidfi ghwəlishi. Ma sa di ka Ezhipətə mənə tsəgha na, mba'a yam zhəkəshiy pahwəshi.

<sup>30</sup> Sa nzana mba'a ghəshi banavə nefer shi kaa Hyala, va tsəgha ngəzlay kələm tsaa tsəbay mənə mələm Zherikwə li, sa dəzlay ghəshi kələm tsa va mbə vici mbərəfəŋ, ma tə kwa mbərfaŋa vici na, mba'a

**11:19** 11:19 Rm 4:17 **11:20** 11:20 Ghava 27:27-29, 39-40 **11:21** 11:21 Ghava 47:31-48:20  
**11:22** 11:22 Ghava 50:24-25; Səvəri 13:19 **11:23** 11:23 Səvəri 1:22; 2:2 **11:24** 11:24  
Səvəri 2:10-12 **11:26** 11:26 12:2; 13:13 **11:27** 11:27 Səvəri 2:15; 12:41 **11:28** 11:28  
Səvəri 12:1-14 **11:29** 11:29 Səvəri 14:21-29 **11:30** 11:30 Zhə 6:12-21 **11:31** 11:31 Zhə  
2:11-12; 6:21-25; Mt 1:5; Zhk 2:25

kələm tsa va ngəzlay. <sup>31</sup> Sa nzana mba'a \*Rahabə mali mbə ghi kwa ghwərghwər banavə nəfə tsa nze kaa Hyala, va tsəgha zləbavə na ka'wəti mbəzli ka Izərayeləə səəkəshi ta nighə kwəma mbə məlmə va, mba'a mbəliy shi. Va tsəgha niy paslamti ma ka Izərayel kwasəbə mbəzliy niy di ma fəti va ta kwəma Hyala.

<sup>32</sup> Njaa dzee niy dzəkən nihwəti mbəzli kwatəna kia? Vəghwə vəya gar gəzə kwəmee dzəkən ka sla ngwəvə nja kar \*Zhədiyanw, \*Barakə, \*Samsanw, \*Zhefəte mba'a mazə \*Davitə ghəshi lə \*Saməyal, mba'a nihwəti ka gəzə kwəma Hyala kwərakwə bə kiw. <sup>33</sup> Sa nzana mba'a mbəzli va banavə nefer shi kaa Hyala va tsəgha niy mbay ghəshi mbəz, ka zəmantı hidı nihwəti mbəzli gwa'a gwa'a, ka məni mazə dzəkən mbəzli dza lə kwal tsa katan tsa. Mba'a ghəshi kwəmavə shiy niy gəzəkə Hyala bənsi. Sa ka məndiy kasambəshi mbə zhəlhiy, mba'a ghəshi kalay miyedemer zhəlhi va. <sup>34</sup> Dza mba'a ghəshi shirkwamti ghwə pəhəy məndi, ngad ngad na ta ndishi li. Sa ka mbəzliy pəlashi ta bəkəwəshi lə kafa'i na, mba'a ghəshi mbəlishi. Mbəzli daw daw bərci ni ghəshi ngar na, dzəghwa mba'a ghəshi kwəmavə bərci shi va Hyala. Mbəzliy bənivə mbəz ka mbay tərənəw tərənəw ghəshi mənishi. Mba'a ghəshi təhanavə bali kaa ka sawji mbəzli pə ghəshi li shi gwa'a.

<sup>35</sup> Sa niy banavə nihwəti mi'i mbəradzə nefer shi kaa Hyala niy zhananakatishi Hyala mbəzli shi mbə məti, ka nashi ghəshi.

Nihwəti mbəzli kwatəna vay, war ngərə'wə niy sanshi məndi

tərənəw, ka bəbəkəwəshi, ta mbə ghəshiy zlatə nəw kwəma Hyala. Dza ghəshi na, kala ya ma ghən tsa shi ghəshi nashi, va na tikə məti. Ta mbə Hyalaa zhanakatishi mbə məti, ta dza ghəshiy kwəmavə piy tsaa gwəramti wəzə. <sup>36</sup> Mbəzliy niy banavə nefer shi va kaa Hyala, ka 'wəshi nihwəti mbə shi, ka di'wə nihwəti lə ghwəda, ka tsashiy dzəghwa dənəw, ka kəsəshiy dzəghwa fərshina. <sup>37</sup> Ka jaja'wə nihwəti lə hərəzli bakwamtishi. Ka nzərə nihwəti mbəzli mbə shi lə hwa bakə mbə bakə mbə. Ka bəkəwə nihwəti lə kafa'ihı, niy məni məndi li shi. Ka nihwətiy dzay, ka dza kwaba, ka dza kwaba, lə kwəbənəjer hwətahi kwəy ya shi tənkesli kən ghən shi, sa kama shiy və shi. Ka məndiy dzay, ka sanshi ngərə'wə, ka irəshi. <sup>38</sup> Niva mbəzliy, sa shi niy nza nzəy tsa tə hidıw. War təwrə niy təwrə ghəshi dzar mbə gamba nja 'yegwer, lə dzar mbə dəlegwigwi. Ka hihi dzar mbə ləgwə lə dzar kwa ke'wer.

<sup>39</sup> Ma mbəzli va gwanashi kiy, mbəzliy niy banavə nefer shi kaa Hyala niy nza ghəshi. Dzəghwa mba'a Hyala vəshita tərənəw ta mbəzli va ki. Ya tsəgha nze kiy, kwəmavə nashi shi wəzə ni va gəzanakəshi Hyala bənsi ghəshi na shiw. <sup>40</sup> Va wa mənta na tsəgha kiy, tə sa nzana mba'a Hyala tarəkə bəmmə niy gwəramti wəzə va shiy ngəmmə kwərakwə li shi. Ma di na gəzəy, a Hyalaa di ghwəmmə kwəmavə shiy kwa pətsa kəray ghəshi gwanammə li shi.

## 12

*Tə Yesəw pə ghwəmmə fati*

**11:32** 11:32 KaSlaNgw 6:11-8:32; 4:6-5:31; 13:2-16:31; 11:1-12:7; 1Sam 16:1-1Mezh 2:11; 1Sam 1:1-25:1 **11:33** 11:33 KaSlaNgw 14:6-7; 1Sam 17:34-36; Dani 6:1-27 **11:34** 11:34 Dani 3:23-25 **11:35** 11:35 1Mezh 17:17-24; 2Mezh 4:18-37 **11:36** 11:36 Zher 20:2; 37:15 **11:37** 11:37 2NəMezh 24:21 **11:38** 11:38 1Sam 13:6

*mətsə ghwəmmə*

<sup>1</sup> Ghwəmmə sana sənznəva kiy, war dəzlətəbə tşəbayəmmə dan tsa mbəzliy banavə nefer shi kaa Hyala kwatanata. Ghəshi ndəghammə na fəti ta mbə ghwəmmə banavə nefer ghwəmmə kaa Hyala kwərakwə. Ghənzə tsəgha kiy, zhəghanavə hwəm ghwəmmə kaa shiy dzaa kərinəmmə ghwəmmə mbə nəw kwal Hyala tsa ghwəmmə gwa'a gwa'a. Zhəghanavə hwəm ghwəmmə kaa \*kwəma jikir na va ka ghwəmmə dərə maa tərəə dzəmbə. A ghwəmmə mbəə jihəva ta kəsli bali dzati kwa kwəma, ta tsəhə pa' tə kwa kərkə, kala dza ghwəmməə dali ma.

<sup>2</sup> War tə Yesəw njasa nzana va pə ghwəmmə fati mətsə ghwəmmə na ghwəmmə. Tə mbərkə Yesəw tsa va banavə ghwəmmə nefer ghwəmmə kaa Hyala, ghəci dza naa kəətimmə ta kərkamti banta nefer va ghwəmmə. Yesəwəy, aa yivə sə'wa ngəra'wə, ghala danjwə məndi vaa dzəvəgha tsəm ta pəəsli, kala ghəranəci ha'wə va gəla məti tsəgha na va vəgha tsəm. Tə sa nzana, mba'a ghəci zəzətiy dzəkən shi dza Hyalaa bənci ta vashənci nəfə tsa ci. Məba na mənəzəy vəgha Hyala tə pi mazə tsa nzə.

<sup>3</sup> Təkətim dzəkən Yesəw di, nighəm njasa sə'wahwə na ngəra'wə tsaa niy sancı mbəzliy mənı kwəma jikir na. Ava tsəgha təbə na kwəma vaa kəətıtənjwəy, ta sə'wa ngəra'wə nja ghəci nza kwərakwə. Ka təbə ghwəy zhiniy fə daw bərciy dzəti ghən tsa ghwəyəw. <sup>4</sup> Sa nzanay, mbə mbəz tsa mbəz ghwəy va lə kwəma jikir nay, ntsaa mətıy tıba mbə, mbə ghwəy diw. Njana nzana tsəghay, ka mənı daw bərcı ghwəy ma.

<sup>5</sup> Ə zamti ghwəy ghən ta kwəma gəzəkə Hyala va, ta mətsəhəmmə bərcı na? Njasa ka didi vaa gəzə kwəma kaa zəghwə ci gəzəmmə na kwəma, ma kəy:

«A Zəghwee, war mba'a kə Hyalaa sləkənjaa injay,

ə pə gha zləbavə.

Ka bə nəfə ghaa dzəkən ghənzəə nabənja ma.

<sup>6</sup> Sa nzanay, ə ka kwa sləkəpəə i ntsa di na,

də'wə ka naa də'wə ntsaa mənıy ka zəghwə nzə» kə.

<sup>7</sup> Njana nzana tsəghay, sə'wa pə ghwəy sə'wa ngəra'wə. Ngəra'wə tsa va cinjwəy na nza tsa nza ghwəy ka ndərazhi Hyala. Kwəmaa tsava zəghwə tıba mba'a dəy və na, kala dza dəy tsa vaa iya? Ghəci tıbaw. <sup>8</sup> Va tsəgha i Hyala ndərazhi nzə gwanashi, ma kala injwəy kəy, ndərazhi nzə nza ghwəyəw. Ndərazhi kwa tsa nza ghwəy. <sup>9</sup> Zəzəvəm njasa ka dəhimmə tikə tə hidiy immə di, war mbə danjshı fəti ghwəmməə nza ngəshi tsəgha. Hanaba Dəmmə Hyala mə ghwəmə ki pə ghwəy ki na. Fəti pə ghwəmməə di və tərənıw, ta mbə ghwəmməə kwəməvə piy tsaa kərə ma. <sup>10</sup> Dəhimmə tikə tə hidiy, ta vəghwə jəwə ka ghəshıy immə njasa di nəfə tsa shı. Ma dəmmə tsa mə ghwəmmə nacıy, ta wəzə tsa ghwəmmə immə na, ka kəətimmə, ta mbə ghwəmməə nza ka mbəzli dəwdəw nja ghənzə, ta kwa ndimndim. <sup>11</sup> Ghala pətsa ka na vaa imməy, nja kwəma 'yahə'yahə na ka ghwəmmə favə, kala vəshi va ghwəmmə. Ma ntsaa sə'wati kwəma vay, ləy hwəm na aa taa sənay wəzə tsa kwəma va, kwəmaa təbanta kaa Hyala dza

naa mēni, ka bānci zərkə ghənzə  
taa nza.

*Kwəma ka mēndi mēni  
məhərli dzəkən*

<sup>12</sup> Ghwəy ghwəy shiy nəw  
kwəma Yesəw kiy, jihəvam,  
pəlhəm, pə ghwəy satıwəy ta  
dza kwa kwəma kwa kwal Hyala.  
<sup>13</sup> War kwa kwal tsa tidid' tsa,  
pə ghwəy dza. Əntaa mbəzliy  
cigəzlanə bəti tərə ma, wəzəba  
mbəlishi ghəshi na, ma nza  
ghəshi garəshi wəzə kwa kwal  
Hyala.

<sup>14</sup> Pəlam kwal tsa kwəməvə  
zərkə kwa jipə ghwəy lə  
mbəzli gwanashi, zhini ka pəla  
məniwəy ka mbəzli dəwdəw  
ni. Sa nzanay, war ntsa dəwdəw  
tsa na saa dzaa nay Ndə sləkəpə  
lə mətəpə ci. <sup>15</sup> Məntim məhərli  
vantaa ndə mbə ghwəy ya kwətiŋ  
təhwəlay kwəməvə wəzə hwər  
tsa mēnti Hyala va ta mbəzli.  
Məntim məhərli vantaa ndə mbə  
ghwəy dzaa mēni nja kəsliŋ  
darə 'yaghwakə na, ka na dza  
na, ka kəli, ka sanshi ngəra'wə  
kaa nihwəti mbəzli lə darə ci va.

<sup>16</sup> Dıbay, məntim məhərli vantaa  
ghwəy dzaa mēni kwəma ha'wə  
ha'wə na. Nəghətaa ghwəy fati  
ndərə tə shi wəzə ni ndanwəy  
Hyala nja shi gəmgəm ni, njasa  
niy mēnti \*Ezaw va ma. Sa dza  
nay, mba'a panavə dikə Məkaji  
tsa nzana kaa məsakən tsa ci  
\*Zhakwapə, war ta zəmə dəfa  
kwətiŋ səda ci gwa'a tsəgha.

<sup>17</sup> Dza ləy hwəm dıba kiy, a  
ghwəmmə favə njasa niy zhini  
naa pəla təfə miy tsa dəy lə bərçi,  
dza tərəh ghəci tərhay. Ya tsəgha  
niy nzana, lə wahəta Ezaw niy  
zhiniy zhimbəyəy, niy mbay dəy  
zhiniy zhəghanti kwəma gəzəkə  
na kwa kwəma Hyala ghwəlaw.

<sup>18</sup> Na ghwəmmə dəlagwa  
dzammə ghwəmmə naa  
dzəvəghay, dəlagwa tikə tə hidfi  
gar ndənəwata mēndi njasa niy  
basəshi hwəlfə ka \*Izərayel va ta  
səda nə kwatənə naw. Dəlagwa  
\*Shinay niy basəshi ghəshi va ta  
səda nəzəy. A ghəshi niy nata  
ghwə mbə tsə mbəba birəw  
birəw birəw, mba'a ghəshi niy  
nata kwəli tərənəw tərənəw na  
məba, kalaa nza wən pi tıba.  
Mba'a ghəshi favə səpapəli mbə  
gaka nja dərazli van. <sup>19</sup> Mba'a  
ghəshi favə gaka təlimə, mba'a  
ghəshi favə məli Hyala mbə  
'wanə. Dza mba'a hazləni  
niy kəsəvəshi. Mba'a ghəshi  
dzəmbəshi mbə cə'wə Hyala va  
nəghətaa ghənzə zhiniy gəzanshi  
gəla kwəma va. <sup>20</sup> Sa nzana  
'yahə'yahə kwəma nəzə va və  
shi. Ma kə Hyala na: «Mənim  
məhərli, mba'a kə ndə, ya dəbəkə  
kwəfaghata dəlagwa vay, mba'am  
pə'wanti lə hərəzli, paslamti» kə.  
<sup>21</sup> Kay, shiy niy nashi ghəshi vay,  
tərənəw niy dzamti ghəshi her shi,  
lə \*Məyızəy ka gəzə: «Tapə yən  
dzəmbəra mbə gwərgwərə va  
hazləni» kə.

<sup>22</sup> A na na ghwəy na ghwəy  
kiy, ta səda dəlagwa har mēndiy  
«Dəlagwa \*Shiyanəw» səəkə  
ghwəy garənəwəy. Mə pətsa  
nza məlmə Hyala kwa bəpə  
piy. Məlmə nə mēndi: «Məlmə  
Zherəwzalem mə ghwəmə» kə  
mēndi. Mbə məlmə va ka vərəm  
tsa ka kwal Hyalaa basəwa gwa'a  
gwa'a. Ka fal Hyala ghəshi lə  
vəshi. <sup>23</sup> A ghwəy jakənəwəy  
lə kwatənə ndərəzhi Hyala, shi  
tsasliŋi na slən tsa shi və mə  
ghwəmə, səəkə dzəmbə dəvə  
Hyalaa dzaa sla ngwəvə ntsa  
tə hidfi gwa'a gwa'a səəkənəwəy

**12:12** 12:12 Ezay 35:3 **12:13** 12:13 Fir 4:26 **12:14** 12:14 12:11; Cem 34:15; 1Kwər 7:15

**12:15** 12:15 Nəw 29:17; Gal 1:6 **12:16** 12:16 Ghava 25:29-34 **12:17** 12:17 Ghava 27:30-40

**12:18** 12:18-19 Səvəri 19:16-22; 20:18-21 **12:20** 12:20 Səvəri 19:12-13 **12:22** 12:22 13:14;

Gal 4:26; ShiZhn 5:11; 21:2 **12:23** 12:23 Lk 10:20

ghwəy. A ghwəy tsəhənyəy kwa kwəma mbəzli dəwdəw ni va Hyala, di naa gəzəy, məcakwə mbəzliy tsəhəshi mə ghwəmmə va Hyala. <sup>24</sup> Dzəvəgha Yesəw səəkənyəy ghwəy. Ghəci ndə dimə ghən tsa kwa jipə Hyala lə mbəzli, li slati Hyala yəwən \*sla kiri tsa slati na lə mbəzli tə mbərkə miymiy ci shikəshi. Ni Yesəw va miymiy shəkati mēndi tə hidfiy, a ghəshi tanamti ni \*Abel va miymiy niy nza.

<sup>25</sup> Nana kiy, wəzəba məni ghwəy məhərli wəzə ta di fəti ta kwəma gəzanwəy Yesəw. Ma mbəradzəy, mbəzliy niy di ma fəti va Məyizə tsaa niy gəzəpə kwəma Hyala va tikə tə hidfi niy. Tərənyəw niy sahwə ghəshi ngərə'wə. Hanaba ghwəmmə ki, ka ghwəmmə mbəlimmə va ngərə'wə ghwəmmə kala dzaa di fəti kaa Yesəw ghəci tsaa gəzəmmə kwəma səəkə mə ghwəmə na? <sup>26</sup> Ghala pətsaa niy gəzə Hyala va kwəma kaa ka Izərayələy, a hidfi niy mənjkəfishi. Sana kiy, mbə zhini naa gəzəmmə ndatse: «Ta zhini dzee mənjkəditi shiy kwətinj səda diba, ka dza naa nza kwataka hidfi shi dzee mənjkəditi gwa'a tsəghaw, lə ghwəməta dza naa nza» kə. <sup>27</sup> Mbə kwəma gəzəkə na va, nə na: «Ta zhini dzee mənjkəditi hidfi, kwətinj səda diba» kəy. Ta kwəfəghə dza shi ngati na gwanashi, ka zamtəvashi di naa gəzə. War shiy kwəfəghəshi ma dza naa tərə ta kwa ndimndim.

<sup>28</sup> Njana nzana mba'a Hyala dzaa ndammə pətsa sləkə na kwəfəghə ma kiy, mananta 'wəsa ghwəmmə, fal ghwəmmə lə nəfə kwətinj, ka məni shiy təbanta, ka

hazləni və, ka ha'wə ti. <sup>29</sup> Na katanəy nay, ma Hyala ghwəmmə na nəw ghwəmmə kwəma nza na, nja ghwə na, war ka tsə də'wə ghən tsa nza birəw birəw birəw. Ta məni ngwəvə dza naa dzəkən mbəzliy məni kwəmaa təbanta ma.

## 13

*Njasa ka mbəzli məni ta mbəə təbanta kaa Hyala*

<sup>1</sup> Ə pə ghwəy dīva kwa jipə ghwəy nja ngwarməmə mbə nəw Yesəw \*Kəristəw. <sup>2</sup> Əntaa ghwəy zlay ka'wə ndə məlmə lə wəzə, ka fanci gwəci tsa ci kəghi tsa ghwəy ma. Ava tsəgha mənti nihwəti mbəzli niy nza, dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi ka'wəti mbəzli wəzə mba'a ghəshi fənəyshi gwəci tsa shi, kala sənashi mbəzli va ghəshi. Mbalaa ka kwal Hyala na shi va. <sup>3</sup> Zəzəm dzəkən mbəzli kasaghwa mēndi kwa fərshina, war njasa nza ghwəy kwa fərshina va li shi kwərakwə. Zəzəm dzəkən mbəzli ghəzlitim, njasa nza ghwəy li shi jakə tə ghəzli ghəzlitishi mēndi va diba.

<sup>4</sup> Ya wa ndəy, ə kə fati bama dzəti kwəma gəzə Hyala vaa dzəkən bəva. Mbəzliy bətəvashiy mba'a ghəshi ndəghwəti jakəva tsa shi dəwdəw. Sa nzanay, ta sla ngwəvə dza Hyalaa dzəkən mbəzliy məməni ghwərghwər lə dzəkən mbəzliy məni kwəma ha'wə ha'wə na.

<sup>5</sup> Əntaa ghwəy dzaa banavə ghən tsa ghwəy kaa di gəna ma, war vəshi pə ghwəy vəshi lə ni mbə dəvə ghwəy shiy. Sa nzanay a Hyala gəzəkə, a kəy: «Ma ghay, ka zlanə yaw ta kəətinja dzee, ya hwəmba» kə. <sup>6</sup> Va tsəgha mbə

**12:24** 12:24 8:6; 9:12; Abel: Ghava 4:10 **12:25** 12:25 6:4-6; 8:1; Səvəri 20:22 **12:26** 12:26 Səvəri 19:18; Azh 2:6, 21 **12:28** 12:28 13:14 **12:29** 12:29 Nəw 4:24 **13:1** 13:1 6:10; 10:24; 13:16; 1Pi 1:22 **13:2** 13:2 Ghava 18:1-8; 19:1-3; Zhəwbə 31:32; Rm 12:13; 1Tim 3:2; 5:10; 1Pi 4:9; 3Zhn 8 **13:3** 13:3 10:34; Mt 25:36 **13:4** 13:4 1Kwər 7:2-4; 1Tes 4:3-8 **13:5** 13:5 Nəw 31:6, 8; Flp 4:11-12; 1Tim 6:7-10 **13:6** 13:6 Cem 118:6

ghwəmmə garəmmə, ka gəzə lə nəfə kwətiŋ, kala hazləni ma. Hyala kwa sləkəpə na saa kəətira. Shiy tibə hazləni və shiw. A shi dza nələ vaa məntəraa? pə ghwəmmə.

<sup>7</sup> Zəzə tə ghwəy dzəkən mbəzliy niy 'wanjwəy kwal mbə kwəma Hyala, mbəzliy niy gəzanjwəy kwəma Hyala. Nighətim njasa niy nəw ghəshi kwal Hyala pa' va məti shi. A ghəshi niy bənavə nefer shi kaa Hyala. Nja ghəshi pə ghwəy məni kwərakwə. <sup>8</sup> Yesəw Kəristəw tsa sənay ghwəy vay, war ghəci va vay niy nzana ya kwatəŋa, ya ndatsə, ya pa' hwəmba na, ka zhəghəva naw. <sup>9</sup> Mənim məhərli wəzə vantaa ghwəy gwəravəə nəwhwə nihwəti hwəlfə kwemer bənipə məndi va ghəngən ghəngən ni, mba'a ghwəy zlay kwal Hyala. Wəzəba ndammə wəzə hwər tsa məntəmmə Hyala va bərciy dzəmbə nefer ghwəmmə na. Nza ghwəmmə mbəə nəw kwəma Hyala ya pa' hwəmba. Shi zəmə zəmə məndi ka naa bə bərci kaa nefer mbə kwəma Hyalaw. Mbəzliy nəwvə shi bəni məndi vaa dzəkən shi zəməy, shiy tifa ghəshiy kəətishiy nzaw.

<sup>10</sup> Ka ta Hyala \*ka Zhəwifə va niy ghəra sləni mbə \*Gaska Hyala niy nzay, ka zəməvə shi fə ghwəmmə ta ta Hyala ghəshiw. Di naa gəzəy, məti Yesəw va tə ghwəmməy, ka kəətishi naw, sa nzanay war kwəma jiji shi na sa fə ghəshi ghən ti. <sup>11</sup> Ka dikə tsa mbə \*ka ta Hyala ka Zhəwifə dzay, tsəŋ bəvə miymiy saa dza səfa tsa slantim ta dəvə ci, ta dzəmbə pətsaa gwəramti dəwdew va, ta bə shiy kaa Hyala, ta mbə Hyalaa pələta kwəma mbəzli jikir na. Ta

na sliw tsa dəbəkə tsa vay, pərikə tə ngwəla, kala kama mbə məlmə ka məndiy ndanti. <sup>12</sup> Ava tsəgha na məti Yesəw va kwərakwə ki, sa nzana mba'a məndi pəməkəvəri mbə məlmə ta pəəsli. Dza mba'a miymiy ci shəkəshi ta mbəə pələta kwəma mbəzli jikir na, lə ta mbə nəfə tsa mbəzli nza dəwdew. <sup>13</sup> Njana nzana tsəghay, zlata kwəma jiji ka Zhəwifə ghwəmmə, dzammə ghwəmmə dzəvəgha Yesəw. A ghwəmmə sə'wa ha'wə tsa va jakə li. <sup>14</sup> Sa nzanay, tsa ghwəmmə pi nzəy ta kwa ndimndim va ghwəmmə tikə tə hidi niw. Gəzliŋə kə ghən tsa ghwəmmə ta pi nzəy tsa dza Hyala ta bəmmə mə ghwəmmə. <sup>15</sup> Njana nzana tsəgha kiy, war fal pə ghwəmmə fal Hyala ya hwəmba tə mbərkə shi mənti Yesəw va tə ghwəmmə. Ka məjə'a ni ghwəmmə shi slaslanta ghwəmmə kwərakwə. Di naa gəzəy, fal Hyala ghwəmmə kwa kwəma mbəzli gwanashi ya hwəmba. <sup>16</sup> Əntaa ghwəy za ghən ta məni kwəma wəzə na ya hwəmba ma. War kəəti pə ghwəy kəəti ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy lə shi va ghwəy. Sa nzanay, ghənzə na slasla shiy təbanta kaa Hyala.

<sup>17</sup> Danshim fəti kaa mbəzliy 'wanjwəy kwal mbə kwəma Hyala, ka məni kwəma cinjwəy ghəshi. Ghəshiy, mbə ndəghwə na ghəshiy dzəkən piy tsa ghwəy, sa nzanay, ta dəw kwəma dza Hyala və shiy dzəkən. War mba'a pə ghwəy mbə dəŋshi fəti wəzə kiy, ta ghəra sləni va dza ghəshiy dza lə vəshi. Kala dza pə ghwəy dəŋshi fətiy, lə zhə kwa hwər dza ghəshiy ghəra. Tsəgha kə kiy,

**13:7** 13:7 6:12; 1Kwər 4:16 **13:9** 13:9 Rm 14:2; Kwəl 2:20-22; 1Tim 4:3 **13:11** 13:11 9:7; SləniTaH 16:27 **13:12** 13:12-13 11:26; Mt 27:31-33 **13:14** 13:14 11:9-10, 13, 16; 12:22, 28; Flp 3:20; 2Kwər 5:6; 1Pi 2:11; ShiZhŋ 21:2 **13:15** 13:15 Ef 5:19-20; Cem 50:14, 23 **13:16** 13:16 Gal 6:10; Flp 4:18 **13:17** 13:17 Ezhek 3:17; SləniKY 20:28-31; 1Kwər 16:16



ka dza sləni shi vaa kəətitənjwəy ghalabaw.

<sup>18</sup> Cə'wə pə ghwəy cə'wə Hyala ya hwəmba tə ghəy. A ghəy sənay mbəzli dəwdew nefer ni nza ghəy, sa nzanay, shi wəzə niy di ghəy mənəi ta mbəə təbanta kaa Hyala ya hwəmba. <sup>19</sup> Ə cə'wənjwəy ya kwataka ta nee bəla dība, a ghwəy cə'wə Hyala tə ya, a ghənzə ndara kwal ta kwəməvə zhəghəvee zhəvəgha ghwəy.

*Cə'wə ntsaa tsasliti zliya na*

<sup>20</sup> A Hyalaa bə zərkəə dzəti hidī zhinikəmə Ndə sləkəmmə Yesəw kwa kwəli. Dzəghwa mba'a mənəy ndə ndəghwə shiy tsa dikə tsa, ta ndəghwəpə, sa nzana mba'a mətəy tə ghwəmmə. Ma sa shəkəshi miymiy ciy, mba'a Hyala slati kiri tsa 'war'war tsa, ta kwa ndimndim lə ghwəmmə. <sup>21</sup> Kəətitənjwəy Hyala, a ghwəy mbəə ghəranta sləni wəzə na di na. Ghənzə ghənzə Hyala də'wə ghən tsa nza dza naa ghəra naa təbanta va sləni wəzə na mbə ghwəmmə lə bərçi Yesəw \*Kəristəw kwərakwə. Dzəti Yesəw Kəristəw kə mbəzliy fə shəndəkə, ta pa' kwa ndimndim. \*Amin.

*Kwa kərnə gəzə kwəma lə səkwəpə*

<sup>22</sup> A ngwarməhira, ə cə'wənjwəy ya, zləbatim kwəma na lə vəshi mbə nefer ghwəy. Sa nzanay, kwəmaa dzaa mətəshətənjwəy bərçi ta nəw kwəma Hyala na. Ma kwəma tsasliənjwəy ya na mbə zliya nay, kwəma biti naw.

<sup>23</sup> Ə dee gəzanjwəy, a ghwəy mbəə sənay, nanay, a məndi pəlay zəməmmə Timəte kwa fərshina. Mba'a kə dzaa tsəhəy tikə vəghee tanjanəy, ghəy li dza

naa dza ghala pətsa dzee vaa madī ta nighənjwəy.

<sup>24</sup> Səkwətəram mbəzliy 'wanjwəy kwal gwanashi, mba'a mbəzli mbə nəw kwal Hyala gwanashi. Mbə səkwənjwəy na ngwarməhimmə tə hidī ka Itali kwərakwə.

<sup>25</sup> Məntənjwəy zhəhwər tsa nza Hyala gwanənjwəy ki. Tiba kərayee, nza ghwəy nza.

**Zliya tsasliti  
Zhakə  
Kwəma dza  
ghwəmməə gha  
sənataa dzəkən  
zliya na**

Zhakə tsa tsasliti zliya nay, zəmbəghəy Yesəw na, kə məndi. Ma kə də'wə ghən tsa ciy: «Yənəy, ndə ghəra sləni tsa Hyala mba'a sa Yesəw Kəristəw nzeə» kə. Ləy hwəm sa mətij Yesəwəy, a Zhakə tsa va niy mənij ka ntsa dikə tsa kwa jipə mbəzliy nəw Yesəw mbə Zherəwzalem (nighəm mbə zliya ka kwal Yesəw vəh 15:13-21, mba'a mbə Galatə 2:12).

Ghala pətsa tsasli na zliya nay, ghəci mbə Zherəwzalem na, kə məndi. Ta vəli kaa mbəzli Hyala ndanishi tə hidfi gwanashi tsasliti na. Mbə zliya nay, dzəkən sləni dza mbəzli Kəristəw mənij kaa ghən tsa shi, lə na dza ghəshiy mənij kwa jipə mbəzli tikə tə hidfi gəzə Zhakə kwəma. Mba'a kəə di gəzəə dzəkən kwəmay, lə shi tikə tə hidfi ka naa pəghə, lə shi sənashi ghwəmmə, nza məndi mbəə favə shi di na gəzə wəzə wəzə. Njasa pəghəti na va ghani ghwəmmə lə radzama mbə miy gədəw, mba'a lə ghwə(vəh 3:3, 6), zhini mba'a pəghəti nzyə tsa ghwəmmə tikə tə hidfi lə timbətimbəə zlərhəta va tibata (vəh 4:14).

*Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1:1-8 Gəzə kwəmaa dzəkən sə'wa kwəma, mba'a dzəkən cə'wə Hyala lə nəfə kwətij.

Vəh 1:9-11 Gəzə kwəmaa dzəkən ndə cicikwə lə ndə shiy tsa tərəjw tsa.

Vəh 1:12-18 Dza kwama səəkə shiy həərə ndəə?

Vəh 1:19-27 Mba'a kə ndə favə gəzə kwəma Hyalay, ə kəə mənij kwəma favə na va.

Vəh 2:1-13 Ka təra ghala ghəwəy dzəghwa jipə mbəzli ma.

Vəh 2:14-26 Bə nəfə kaa Yesəw lə mənij sləni wəzə nay, ka təhəva ghəshiw.

Vəh 3:1-12 Gəzə kwəmaa dzəkən ghani ndə ngəri.

Vəh 3:13-18 Gəzə kwəmaa dzəkən mbəzli ka məhərli.

Vəh 4:1-12 Njasa dza mbəzli Kəristəw nzyə kwa jipə shi.

Vəh 4:13-17 pa' tə Vəh 5: 1-6 Gəzə kwəma kaa ka zhəghə dəvə lə ka gəna.

Vəh 5:7-20 Njasa dza mbəzli Yesəw sə'wa kwəma, lə njasa dza ghəshiy cə'wə Hyala kwa jipə shi, ka kəəti mbəzliy shikəshi kwa kwal Hyala.

*Səkwəpə*

<sup>1</sup> Yən tsasli na zliya na, yən yən Zhakə, ndə ghəra sləni tsa Hyala lə sa Ndə sləkəpə Yesəw \*Kəristəw.

Ə səkwee mbəzli Hyala gwanashi tihəvərivashi dzar tə hidfi gwanashi.

*Njasa ka ndə sə'wa kwəma mbə ngəra'wə*

<sup>2</sup> Ma nə ya kiy ngwarməhiray, mba'a kə ngəra'wə kəsəjwəy ghəngəhən ghəngəhən kiy, vəshi pə ghəwəy taa vəshi. <sup>3</sup> Sa nzanay, a ghəwəy sənay, mba'a pə ghəwəy banavə nəfə tsa ghəwəy kaa Hyala, pa' ghala pətsa dza ngəra'wə tsa vaa kərəy kiy, ta kwəmavə bərci dza ghəwəy ta sə'wa kwəma.

<sup>4</sup> Nanzə kiy, mənij tə ghəwəy məhərli wəzə, əntaa ghəwəy dali ma, sə'wa tə ghəwəy, pa' tə kwa kərnij ngəra'wə. Mba'a pə ghəwəy mənij tsəgha kiy, mbəzli Hyala

kərkamti kwəma dza ghwəy nza. Shiy tifa gar shanjashi ghwəy taa nza tsəgha kiw.

*Dəw shiy va Hyala lə nəfə kwətij*

<sup>5</sup> Mba'a kə kwəma tajanati bərci kaa tsahwəti ndə mbə ghwəyəy, dəw ghəci va Hyala, nza ghənzə canati zəzə kwəma wəzə na, nza məni. Ta canati dza na. Sa nzanay Hyala bānci na shiy kaa ya tsamafa ndə ci, lə wəzə hwər tsa nze. Ka ini ndəw. <sup>6</sup> Mba'a kə ndəə dəw shiy va Hyalay, lə nəfə kwətij kəə dəwshi. Kala məni ma ghən bakə bakə. Sa nzanay, ntsaa mənti ghən va bakə bakə ghəciy dəw shiy va Hyalay, yəmyəm na nəfə tsa tsava ndə lə ghərakwəli ka safə vaa tsəkwə, ka dzar li kwakə, ka dzar li kwakə. <sup>7</sup> Tsa tsəgha tsa va ndəy, əntaa ghəci taa təkə na, e dzaa kwəməvə shiy mbə dəvə Ndə sləkəmmə, kə ma. <sup>8</sup> Sa nzanay, aa mənti ghən tsa ci bakə bakə mbə shi məni na, kala garəy tə kwəma kwətij mbə nəfə tsa ci.

*Gəzə kwəmaa dzəkən ndə ndərma, lə ndə shiy*

<sup>9</sup> A ngwarməhira, a kə ndə ndərma tsa mbə nəw Yesəw \*Kəristəw vəshi tərəjw, sa nzana mba'a Hyala taa kafakati. <sup>10</sup> Ndə shiy tsa mbə nəw Yesəw kwərakwə fa na, a kəə vəshi tərəjw, sa nzana mba'a Hyala zhəghəkəy ləy hwəm. Nanzəy, ta mətij dza ndə shiy njasa ka mbərə ghwə vaa ghwəlita tə gamba. <sup>11</sup> Sa ka viciy madita ta mbərə lə bərciy, ə ka kəslifi shiy ni'wə. Ma mbərə ghwə ti shi na, ka shikə tsəgha. Ka nza məgəla ti ghwəlaw. Ava tsəgha dza ndə shiy nza, ghala pətsa ka na kəslimbə

ghən kən kwəma shi ci, mba'a dzaa mətij, njasa ka mbərə ghwə vaa ghwəlita.

*Dza kwama səəkə shiy hərəə ndəə dzəmbə \*kwəma jikir naa?*

<sup>12</sup> A ngwarməhira, ə gəzanwəy ya, ma ntsaa sə'wati ngəra'wə va ghəci kəsay, kala zhəghanavə hwəm kaa Hyalay, ə kəə vəshi tərəjw. Sa nzana mba'a kə sə'wamti gwa'ay, ta kwəməvə zhəmə ci dza naa dza. Ghənzə na piy tsaa kədi ma, sa gəzəkə Hyala va bānsi kaa mbəzli nze di na. <sup>13</sup> Mba'a pə gha tərəjaa dzəmbə məni jikirəy, əntaa gha dzaa gəzə na: «Hyala məntəra na» pə gha ma. Sa nzanay shiy tifa gar hərəəti Hyala ta məni jikirəw. Ghənzə də'wə ghən tsa nze bə na, ka hərəə ndəw. <sup>14</sup> War shi təkə ndəə dzəkən shi, ka səkwa nzəghə ci ti shi, ka naa ngədi ndə mbə nəfə tsa ci ta məni \*kwəma jikir na. <sup>15</sup> Ma sa ka nzəghə ndə va mətəhəta dikə ki na, irətse ndə mbə məni kwəma jikir na ki. Dzəghwa sa ka jikir mətəhəy na, mba'a bānakə mətij, mba'a piy tsa ci zay ki.

<sup>16</sup> A ngwarməhira deə ni tərəjw ni, ghənzə tsəgha kiy, əntaa ghwəy taa zəzə va Hyala səəkə bəzə kən ghəy, pə ghwəy ma. <sup>17</sup> War shiy gwəramti wəzə, shi kama fəti tar bəla shi na shi vəlimmə Hyala səəkə mə ghwəmə. Ghənzə saa ngati kar vici lə tir mba'a sasərkəwəhi mə ghwəmə. Ta na nanzəy, ka mbərəəva na nja vici, ka səəmə, ka pəkəw mba'a zlanwəy mbə kwəsliw, war wan pi na gwa'a tsəgha na nanzə. <sup>18</sup> Hyala də'wə ghən tsa nze tarəvə na ndammə piy tsaa kədi ma səvəri mbə kwəma nze gaga na, ta mbə

**1:5** 1:5 Fir 2:6 **1:6** 1:6 5:13; Mt 7:7; 21:21-22; Ef 4:14 **1:9** 1:9 2:5 **1:10** 1:10-11 Zhəwbə 14:2; Cem 90:5-6; Ezay 40:6-8 **1:10** 1:10 5:1 **1:12** 1:12 5:11; 1Kwər 9:24-25 **1:13** 1:13 Fir 19:3; 1Kwər 10:13 **1:14** 1:14-15 Rm 6:19-21; 7:7-10; 1Zhj 2:16-17 **1:17** 1:17 Ghava 1:14-18; Mt 7:11 **1:18** 1:18 Zhj 1:13; Rm 8:19-23; 1Pi 1:23

ghwəmmə nzaa kwa taŋa mbə shi ngati na gwanashi.

*Mba'a kə ndə favə kwəma Hyalay, ə kə mənī njasa gəzəkə kwəma va*

<sup>19</sup> A ngwarməhira, fəti tə ghwəy ghən ta kwəma dzee na ta gəzə wəzə wəzə! Mba'a kə mbəzlii gəzarŋwəy kwəmay, a pə ghwəy fati wəzə di, əntaa ghwəy dzaa dərənŋwəy ta zləba ma, əntaa nəfə tsa ghwəy dzaa sati taŋtaŋ dība ma. <sup>20</sup> Sa nzanay, ntsa satiy nəfə tsa ci na, shiy təbanta kaa Hyalaa mənī naw. <sup>21</sup> Va tsəgha na kiy, a pə ghwəy zhəghanavə hwəm kaa shi jikir ni mbə nefer ghwəy, zlayəm mənī ndərəm kwa jipə ghwəy. Məntim ghən tsa ghwəy jəw jəw kwa kwəma Hyala, ma nza ghwəy zləba kwəma nze ndənŋwəy na mbə nefer ghwəy. Sa nzanay a bərçi va kwəma nze va ta mbəlantəŋwəy.

<sup>22</sup> Əntaa ghwəy taa bərkə na, war favə ma ghəy kwəma Hyalaa dzəghwa sləmə ghəyəy, gwa'a na tsəgha, pə ghwəy ma. A aw! Mənī pə ghwəy mənī shi favə ghwəy Hyala gəzəkəŋwəy mbə kwəma nze gwa'a. <sup>23</sup> Ma ntsaa favə kwəma Hyala kwataka lə sləmə ci, kala mənī may, yəm na lə ntsaa nighəti ghən tsa ci kwa nighə məti, ta nay njasa nza na. <sup>24</sup> Dzəghwa sa zhəghətəvay na na, ka dzay. Dza dənŋwəzli zamti ghən ta shi nashi na va mbə kwəma ci tsəgha nza'jəw. <sup>25</sup> Ma na ntsaa di jangə shi gəzanakə \*kwəma pəhəti Hyala wəzə, ka zəzəə dzəkən shi ya hwəmbay, mənīy na nja ntsaa favə kwəma va lə sləmə gwa'a tsəgha, nza'jəw zamti ghən tiw. Ta dzaa mənī

kwəma favə na va dza na na naci. Ta təfanati miy dza Hyalaa dza mbə sləni ci mənī na gwa'a. \*Kwəma pəhəti Hyala va dəwəfəw na mbəlīkəvərīmmə na mbə dəvə \*kwəma jikir na.

<sup>26</sup> Mba'a kə ndə bərkəti ghən tsa ci: «Ma yən neyey, ndə nəw kwal Hyala nzee» kə, zhini ka ndagha kwəma vətəghə vətəghəy kala zəzə may, ava tsava ndə səəti ghən tsa ci. War gəməy nəw na kwal Hyala. <sup>27</sup> Ma ntsaa nəw Didi Hyala lə nəfə dəwəfəw njasa dī nay, ntsaa fə ghən ta kəəti məzhətiti, lə mi'i mbəreketi dzar mbə ngərə'wə tsa kən shi na. Ka ndəghwə ghən tsa ci wəzə va nzəghə shi tə hidfi səəkəə dzəmbə nəfə tsa ci, ta mənī kwəma jikir na.

## 2

*Ka tərə ghala ghwəy dzəmbə mbəzli ma*

<sup>1</sup> A ngwarməhira, ma ghwəy ghwəy mbəzlii zləbavə kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw \*Kəristəw, ntsa nza shəndəkə tiy, əntaa ghwəy dzaa tərə ghalaa dzəmbə mbəzli ma. <sup>2</sup> Nja pəghə shiy sənzenva: Dzəghwa mba'a mbəzli səəkəshi bakə ta dzəmbə basəva tsa ghwəy. Dza tsahwəti ti shi mba'a pakən kwəbənjer tərənŋw tərənŋw ni, lə ja'wa ka təbə kwa dəvə ci. Ma tsahwəti na, ndə ndərma, mba'a pakən kwəbənŋ tsa halihali tsa. <sup>3</sup> Dzəghwa mba'a ghwəy ka'wəti tsaa pakən shi tərənŋw ni va. Ma pə ghwəy na: «Ndi tikə, nzəyŋa tə pətsaa gwərəmti wəzə» pə ghwəy. Ma kaa ndə ndərma tsa va na: «Garəŋa tsəgha tarba na na gha. Aw na, mba'a gha səəkəə nzəyŋa tikə tə hidfi» a

**1:19** 1:19 3:2; Fir 15:1; NdəSən 7:8-9 **1:21** 1:21 Kwəl 3:8; 1Pi 2:1 **1:22** 1:22 2:17; Mt 7:24, 26; Rm 2:13 **1:25** 1:25 2:12, 24; Cem 19:8; Zhj 13:17; Rm 8:2; Gal 6:2 **1:26** 1:26 3:2, 10; Cem 34:14; 141:3 **1:27** 1:27 Cem 10:14, 18; Ezay 1:17; Mt 25:35-36 **2:1** 2:1 2:1-9; Nəw 1:17; 10:17; 16:19; 2NəMezh 19:7; Zhəwbə 34:19; Cem 82:2; Fir 24:23; Mt 5:45; SləniKY 10:34; Rm 2:11; 10:12; Gal 2:6; Ef 6:9; Kwəl 3:25; 1Pi 1:17

pə ghwəy ngəci. <sup>4</sup> Mba'a pə ghwəy mənti tsəghay, ghalaa sava təraghwa ghwəy kwa mbəzli va bəsa. Tsəgha kiy, aa təra ghwəy ghalaa dzəmbə mbəzli lə təkə kwəma ghwəy va gəmgəm na tikə tə hidī, mənta na nja təkə na Hyala kwəməw.

<sup>5</sup> A ngwarməhira dēe ni tərənjw ni, favə tə ghwəy e gəzanjwəy kwəma. Wa Hyala təravə na mbəzli ka ndərma tə hidī, a ghəshi nza ka ka shiy tə zləba kwəma Hyala, nza ghəshi nza mbə mbəzli sləkə na, njasa niy gəzəkə na va sləkə mbəzli nžə dī na. <sup>6</sup> Ma dza ghwəy na ghwəy ki na, mba'a ghwəy ndəranti ka ndərma. Ndəba mbəzli nza shiy va və shi sa sanjwəy na ngəra'wə gəm, ka kəəsənjwəy dzəti ngwəvə nə ya shiki? <sup>7</sup> Ghəshi na ka sawa slən tsa Yesəw Kəristəw va wəzə tsa haranjwəy Hyala li.

<sup>8</sup> A Hyala pəhəti kwəma kaa mbəzli sləkə na, saa tsaslita va mbə zliya nžə. Ma kəy: «Di nihwəti mbəzli gwanashi njasa dī gha va ghen tsa gha kwərakwə» kə. Mba'a pə ghwəy kəsəvə \*kwəma pəhəti na va bekir diviy, nja mbəzəkəwə na va Hyala tsəgha. <sup>9</sup> Mba'a pə ghwəy təra ghalaa dzəmbə mbəzli ta ka'wəshiy, jikir na tsava mənti ghwəy. A \*kwəma pəhəti Hyala ndanjwəy fəti, sa dīti ma ghwəy fəti ta kwəma va. <sup>10</sup> Ya ə nəwamti ndə kwəma pəhəti Hyala gwa'a gwa'a, dza na mba'a zlata nahwəti mbə kwətiŋ, kala nəwtiy, dīti fəti na ti gwanataw. A ngwəvə Hyala taa nza kən. <sup>11</sup> Nanzəy, a Hyala gəzəkə, a kəy: «Əntaa gha məni ghwərghwər ma» kə. A kə dīfay: «Əntaa gha pəəsli ndə ma» kə. Ya ə məni

ma gha ghwərghwər, mba'a pə ghaa pəəsli ndəy, dīti fəti gha ta kwəma pəhəti na va gwanataw. Tsəgha na va Hyala. <sup>12</sup> Ta məni ngwəvə dza Hyalaa dzəkən ghwəmmə lə kwəma pəhəti na va mbəlīkəvərimmə mbə dəvə \*kwəma jikir na. Va tsəgha na kiy, məntim məhərli ta kwəma gəzə ghwəy lə ta shi məni ghwəy. <sup>13</sup> Sa nzanay, ka dza Hyalaa məni zhəhwər ta sla ngwəvə dzəkən ntsaa dī ma məni zhəhwər ta nihwəti mbəzliw. Mba'a kə ndə məni zhəhwər ta mbəzliy, ka dza Hyala slanci ngwəvəw, ta zhəhwər dza na ti kwərakwə.

*Banta nəfə kaa Hyala lə ghəra sləni wəzə nay, ka təhəva ghəshiy*

<sup>14</sup> A ngwarməhira, a nə yay, ya ndə ni: Yənəy, e banavə nəfə tsee kaa Hyala, kə, kala məni sləni gəzəkə Hyala ghəciy, ta mbəliy dza na va gəla nəfə tsa banavə na va kaa Hyala tsəgha tsa na? <sup>15</sup> Aa nza sənženva, mba'a nihwəti ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw tība, kala kwəbenjer və shi, kala shi zəmə və shi. <sup>16</sup> Dza sa nashi gha tsəgha, ma pə gha ngəshi na, kəətītənjwəy Hyala, mbalam bəghəzlivam, ka zəmə shiy ngəslə ngəslə ghwəy. Mbalam nza ghwəy nza kwəriŋ, pə gha. Ghwəy inti ngwarməhiŋwəy ta shiy tsəgha ki na, wəzə na na? <sup>17</sup> Ava war tsəgha na lə banta nəfə kaa Hyala kwərakwə ki. War mba'a kə ndə ni, yənəy, e banavə nəfə tsee kaa Hyala, kə, kala məni sləni gəzəkə Hyala ghəciy, wəzə naw. Tə gəm nə na, e banavə nəfə tsee kaa Hyala, kə. Njasa banavə ma na na tsəgha.

<sup>18</sup> Ya ndə ni, a tsahwəti ndə banavə nəfə tsa ci kaa Hyala. Ma tsahwəti na, ka ghəra sləni

2:5 2:5 1:9; Lk 6:20-21; 1Kwər 1:26-28; ShiZhj 2:9 2:8 2:8 SləniTaH 19:18; Mt 22:39; Rm 13:9 2:9 2:9 2:1 2:10 2:10 Mt 5:19; Gal 3:10; 5:3 2:11 2:11 Səvəri 20:13-14 2:12 2:12 1:25 2:13 2:13 Mt 5:7; 7:1; 18:32-35 2:14 2:14 Mt 7:21; 1Zhj 3:17 2:15 2:15 Mt 25:35-36 2:17 2:17 Gal 5:6, 16, 22-24; 1Zhj 3:18

gøzøkø Hyala, køy. Ma dzee ni kaa ntsaa banavø nøfø tsa ci va kaa Hyalay: Citøra nda njaa banavø gha nøfø tsa gha kaa Hyala, kala ghøra sløni gøzøkø na gha. Ma nzee citøŋa sløni gøzøkø Hyala ghøree, ta mbø ghaa sønay søvøri mbø sløni va, e banavø nøfø tsee kaa Hyala, pø gha, dzee ni. <sup>19</sup> A gha zløbavø kwøma nø møndi va kwøtiŋtaa Hyala, kø møndi. Wøzøa nava, va hyelerøy, a ghøshi zløbavø kwøma va kwørakwø. Ghøshi na, ka gwørgwøre, ka hazløni vø tøरणw.

<sup>20</sup> Ma ghay, ntsa caslakø møhøri tsa nza gha. Ka di gha yøn citøŋa, ndø banavø nøfø tsa ci kaa Hyala gwa'a tsøgha, kala ghøra sløni gøzøkø Hyala ghøci na møk na tsøghaw, pøn na? <sup>21</sup> Zøzøtiy dzøkøn jijimmø \*Abøraham. Tawa bøti Hyala ka ntsaa dzaa mbay dzøghwa kwøma nzø kala hazløni mbø nøfø cia? Sa ghøрати na sløni gøzanakø Hyala na, sa bøvø na zøghwø ci \*Izakø, ka dza ta slanti kaa Hyala. <sup>22</sup> Nay gha, sløni ghøрати \*Abøraham va na, jakø ghønzø lø nøfø tsa ci va banavø na kaa Hyala køsa. Sløni ghøрати na vay, ghønzø mønti na Abøraham ka ntsaa banavø nøfø tsa ci kaa Hyala katan katan. <sup>23</sup> Tsøgha ghønzø mønta nja kwøma tsasliti møndi va mbø Zliya Hyala. Saa ni va: Sa zløbavø Abøraham kwøma gøzøkø Hyala, mba'a banavø nøfø tsa ci, va tsøgha bøti Hyala ka ntsaa dzaa mbay dzøghwa kwøma nzø kala hazløni tifa, kø. Na har Hyala ka madigata. <sup>24</sup> Ka nay gha tsøgha køsa, ka ndø nza ka ntsaa dzaa mbay dzøghwa kwøma Hyala kala hazløni tifa, tø sa banavø ndø nøfø tsa ci na gwa'a tsøghaw. Awø, lø sa møni ndø

sløni gøzøkø Hyala na difa.

<sup>25</sup> Ava tsøgha na difa lø nahwøti mægwømba kwa ghwørghwøer mali nza sløn tsa nzø vaa \*Rahabø. Ghala vøghwø tsa ghwønikø ka \*Izørayel ka kwal shi ta nighø mølmø kar Rahabø vay, mba'a mali va niy ka'wøtishi køghi tsa nzø wøzø. Mba'a cintishi tsahwøti kwal nza ghøshi mbølishi. Tø sløni mali va va wøzø na mønti na kaa mbøzli va bøti Hyala ka maliy dzaa mbay dzøghwa kwøma nzø kala hazløni tifa.

<sup>26</sup> War njasa ka vøgha ndø vaa nza, piy søvøriy mbø, møti møti kiy. Ava tsøgha na banta nøfø kaa Hyala, kala møni sløni gøzøkø na kwasøbø. Njasa banavø ma ndø nøfø tsa ci na tsøgha.

### 3

*Ndøghwøtim ghani ghwøy wøzø wøzø!*

<sup>1</sup> A ngwarmøhira, øntaa ghwøy taa nzøghøŋwøy ta nza ðanba ka bøni shiy kaa mbøzli ma, sa nzanay a ghwøy sønay, caslakøba ngwøvø ghwømmø, ghwømmø ka bøni shiy kaa mbøzli dza naa nza kaa nihwøti mbøzli. <sup>2</sup> Ghwømmø ghwømmø ke ngøriy, dalalay mømøni ghwømmø jikir lø kwal ghøngghøn ghøngghøn. War mba'a kø ndø kala mbølikø gøzø \*kwøma jikir na søvøri mbø miy tsa ciy, tsava ndø na ntsaa kørkamti kwøma na. Ntsaa mbøø ndøghwøti ghøn tsa ci va kwøma gømgøm nā gwanata na tsava ndø. <sup>3</sup> A ghwømmø sønay, mba'a pø ghwømmø fanambø radzama mbø miy tsa gødøwøy, nza ghøci mbøø di føti ta bømmøø dzøti pøtsa di ghwømmø ka naa nza. <sup>4</sup> Zøzøtim dzøkøn kwambøwal difa. Ya tsøgha na dikø tøरणwøy,

**2:19** 2:19 Nøw 6:4; hyeler: Mt 8:29; Mk 1:24 **2:21** 2:21 Ghava 22:9, 12; Rm 4:1-5, 13-16, 19-22; Ebr 11:17 **2:23** 2:23 Ghava 15:6; 2NøMezh 20:7; Rm 4:3 **2:25** 2:25 Zhø 6:17; Mt 1:5; Ebr 11:31 **2:26** 2:26 2:17, 20 **3:2** 3:2-10 Cem 141:3; Fir 10:19 **3:2** 3:2 1:26 **3:3** 3:3 Cem 32:9

lə shiy jəwə tsətsə ka ntsaa kabəə zhəghə dza kwa pətsa dī na gwa'a. Ya war ə səkə safə ka zhəghə və na, war ka dzay dzəti pətsa dī na. <sup>5</sup> Tsəgha na ghani ndə difa. Ghənzə na shi jəw ni tə vəgha ndə, zhini difa ki na, li ghwəmməə kəli ghən tsa ghwəmmə.

A ghwəmmə sənay, sa ka ndəə tsərati ghwə tə tipə jəwə tsətsəy, kar naa mətəhəta ka ndamti gamba dikə tərəjw. <sup>6</sup> Yəmyəm na ghani nata gha va lə ghwə. Ghənzə ka naa bəkə kwəma jikir na kaa ndə dalala. Zhini mba'a ghənzəə lidivəri nzəy tsa ghwəmmə lə gəzə kwəma jikir na va ka naa gəzə. Kar naa lidivəri nzəy tsa ghwəmmə, ka gha tə vici ya ghwəmmə pa' tə vici mətī ghwəmmə. Gəzə kwəma jikir na va ghani ghwəmmə nay, va \*ndə jaka tsa Hyala səkə na. <sup>7</sup> A ghwəmmə sənay a bərçi va ndə ngəri ta iti dəbəkə ghəngħən ghəngħən. Ya shi kwamti ghyanakə ni, ya 'yegwerəy zli tə ghwəmə, ya shiy dza lə hwər, ya kərpi mbə yam gwa'ay, a ndə ngəriy mbay itishi. <sup>8</sup> Ma na ghani nanzəy, ndə tifa ya kwətīj gar itiw. Ya njaa dzəghə ndə i nzəy, ka iva naw, sa nzanay, ghani ghwəmmə na na, shi gəmgəm ni na. Ghənzə də'wə ghən tsa nzəy, darə kwa pəəsli ndə na. <sup>9</sup> Lə ghani ghwəmmə va ka ghwəmməə fal Dəmmə tsaa sləkəpə. Zhini li ghwəmməə bazla mbəzli Hyala, shi ngati na war we' ghən tsa nzə difa. <sup>10</sup> Fal slən tsa Hyala, lə bazla mbəzli na, war lə ghani kwətīj na va gəzəva na. E gəzanjwəy kiy ngwarməhiray, əntaa ghwəmmə mənī gəla shi

tsəgha ni va ma. <sup>11</sup> A ghwəmmə sənay yam wəzə ni lə yam ndezhekə niy, ka hwə ghəshi kwa kə'wə tsa kwətīj tsaw. <sup>12</sup> Zhini bay ngwarməhiray, a ghwəy sənay, ma dənjw daskway, ka mbay naa yati ya shəkənəw, tsəgha hikəni ba, ka mbay naa yati ya daskwaw. Ava tsəgha na kwərakwə ki, ka mbay yam ndezhekə niy zhəghəshi ka yam wəzə niw.

### *Məhərliy səkə va Hyala*

<sup>13</sup> Ndə mbə ghwəy mba'a məhərli və, mba'a sənata kwəma na? Mba'a kə tibay, cikəvəri ghəci kaa mbəzli lə nzəy tsa wəzə tsa, lə ghəra sləni wəzə na, kala mənī ma fəgə, war lə məhərli. <sup>14</sup> Mba'a kə ndə ni: «Ndə məhərli nzee» kə, ka hərħə ghəci va nihwətī mbəzli, ka mənī shiy war ta tsa ci ghən, ta mbəə tanətī mbəzli gwa'a tsəghay, ghən tsa ciy fal tsava ndə tə gəm, dzərvə ciy slasla tsava ndə. <sup>15</sup> Ma gəla na tsəgha na va məhərliy, məhərliy səkə va Hyala naw. Saa səkə mbə zəzə kwəma tikə tə hidī lə mbə zəzə kwəma ndə ngəri na nava, va \*ndə jaka tsa Hyala səkə nava məhərli. <sup>16</sup> Dzəghwa tə pətsa nza hərħə kwa jipə tsa mbəzli, ya tsamaba ndə na, war tsa ci ghən sa təkə naa dzəkən gwa'a tsəghay, nihwətī shiy tifa ka dzava lə kwal tsa shi kwa jipə shi ghwəlaw. Ya tsamaba jikir na ta nza dza na tifa kwərakwə. <sup>17</sup> Ma na məhərliy səkə va Hyalay, kwətita na. Ntsaa kwəməvə gəla nava məhərliy, dəwdəw na nəfə tsa ci. Ka gəzə kwəma zərkəə dzəghwa jipə tsa mbəzli. Kwəf kwəf nəfə tsa ci. Wəzə nzəy tsa ci lə mbəzli. Ka mənī caslakə

ghønøw. Ka mæni zhøhwør ta nihwæti mbøzli. Ka mæni sløni wøzø na. Ka tæra mbøzli na ta ka 'wøshiw. Ka dakø mbøzli na lø gøzø kwøma pærikø tø ngwølaw. Shiy gwøra mbø shi va gwanashi kiy, a kø ndø kwømavø nøfø tsa deward tsa. <sup>18</sup> Ma mbøzliy gøzø kwøma zærkøø dzøghwa jipø mbøzliy, ø ka ghøshiy jakø ghøn tsa shi lø nihwæti mbøzli ta mbøø nzøyshi wøzø li shi. Na shi sløni mæni ghøshi gwa'ay, war saa vashanta nøfø tsa Hyala.

#### 4

*Ka nza ghwømmø mbøzliy dī shi tē hidi ma*

<sup>1</sup> A ngwærmøhira, a shiy mænishi va nza ghwøw war lø mbøz kwa jipø ghwøw, war ka høhøørvaa? Shi sækwa hwøtøl tsa mbø nefer ghwøw va ti shi, ngødijwøy vici va vici vay, ghøshi ka naa bøkø shi vaa dzøghwa jipø ghwøw. <sup>2</sup> Mba'a ghwøw mawti nihwæti shiy na, a kwømavøshi ghwøwøw. Ka ghwøw dza ki na, ka dī bakwamti nihwæti mbøzli ta kwømavø shi va. Ka maw shiy ghwøw na, ka kwømavøshi ghwøwøw. Va tsøgha ka ghwøw høhøørvaa kwa jipø ghwøw, ka mbøz ki. Ma shiy mænishi kwømavø ma ghwøw shi dī ghwøw va kiy, sa nzana, kala dī ghwøw døwshi va Hyala, a ghønzø bønwyøshy. <sup>3</sup> Ya ø døw ghwøw shiy va Hyala, kala bønwyøshy ghønzyø, sa nzana lø zøzø kwømaa kama wøzø na ghwøw døwshi na. War ta tihø ghøzli tar tsa ghwøw ghøn ghwøw døwshi gwa'a tsøgha. Ka ini nihwæti mbøzli ti shi.

<sup>4</sup> Ghwøwøw, ka nøw Hyala ghwøw lø nøfø kwøtijnøw. Sønay ghwøw, ma ntsaa banavø nøfø

tsa ci kaa shi tikø tø hidi na, \*ndø jaka tsa Hyala na pø ghwøw sa? Na nava mba'a kø ndøø dī banavø nøfø tsa ci kaa shi tikø tø hidiy, a tsava ndø zhøghøw ndø jaka tsa Hyala. <sup>5</sup> Øntaa ghwøw bøti kwømaa tsaslita va mbø Zliya Hyala, nja kwøma gæmta na ma. Ma kø kwøma vay: «Ka dī Hyala nihwæti shiy nza mbø nefer ghwømmø dzøghwakøn Safø tsa nzø va fambø na mbø nefer ghwømmø tæpøw» kø. <sup>6</sup> Va tsøgha mæntømmø Hyala wøzø hwør tsa nzø dikø tsa, nza ghwømmø mbøø zhøghanavø hwøm kaa shi tikø tø hidi. Njasa gøzøkø mændi va mbø Zliya Hyala, ma kø mændiy: «Kar Hyalaa dī kwøma ka mømøni fægøw. Kaa mbøzliy mænti ghøn tsa shi jøw jøw ka naa mæni wøzø hwør tsa nzø» kø mændi.

<sup>7</sup> Ghønzyø tsøgha kiy, ø pø ghwøw dī føti va Hyala tæønwy, ka zhananci ghøn kaa ndø jaka. Ma ghalabay, nza hwøy kærakøø zlanwyø. <sup>8</sup> A pø ghwøw kætivaa dzøvøgha Hyala, nza ghønzyø kætivaa dzøvøgha ghwøw kwørakwø. Ghwøw ghwøw mbøzliy mæni jikirøy, yabantim \*kwøma jikir na tø dividivi ghwøw. Ghwøw ghwøw shiy dakø mbøzli ni lø kwøma pærikø tø ngwølay, ø pø ghwøw yabanti nefer ghwøw. <sup>9</sup> Cølikwø, pø ghwøw mænijwøy, va kwøma jikir na mænti ghwøw kwa kwøma Hyala. Wahø pø ghwøw wahø, ka tøhwøni ghøn tsa ghwøw. Ka 'wøshi ghwøw ma, ø pø ghwøw wahø, ka vøshi ghwøw ma, ø pø ghwøw tifømø. <sup>10</sup> Mæntim ghøn tsa ghwøw jøw jøw kwa kwøma Ndø sløkøpø, ma nza kafakatønwyø.

*Øntaa ghwømmø ndøø nihwæti ngwærmøhimmø ma*

**3:18** 3:18 Mt 5:9 **4:1** 4:1 Rm 7:5; 1Pi 2:11 **4:2** 4:2 1Zhj 3:16 **4:4** 4:4 Mt 6:24; Zhj 15:18-19; 1Zhj 2:15 **4:6** 4:6 4:10; Fir 3:34; Mt 23:12; 1Pi 5:5 **4:7** 4:7 Ef 6:12; 1Pi 5:8-9 **4:8** 4:8 Cem 18:21, 25; Ezay 1:16; Zak 1:2-3; Mala 3:6-7 **4:9** 4:9 Lk 6:25 **4:10** 4:10 4:6; 1Pi 5:6 **4:11** 4:11 Cem 101:5; 1Pi 2:1



<sup>11</sup> A ngwarmøhira, ka zømø mætsæni nihwæti mbæzli ghwøy ma. Ma ntsaa zømø mætsæni mbæzli, ka ndørø shiy, tsava ndø na, dzækøn \*kwøma pøhæti Hyala gøzakøn na \*kwøma jikir na, zhini kaa kwøma va ghæci ðanavø fæti difa. Mba'a kø ndøø bø fæti kaa kwøma pøhæti Hyala kiy, ndø dī fæti ta kwøma va na tsava ndø ghwøla kiw. Ndø sla ngwøvøø dzækøn mæniy na ghalafæ. <sup>12</sup> Hyala kwætita na kwa pøhø kwøma ta nøw mændi, zhini ghænzø kwætita kwa sla ngwøvøø dzækøn mbæzli. Ghænzø kwætita na sa nza bærçi vø gar mbay mbølantømmø, zhini ghænzø saa dzaa mbay zantømmø. Gha na gha kiy, a ndø bæti gha ghøn tsa gha, ðanci gha fæti kaa ndø nja ghaa?

*Øntaa ghwømmø kæli ghøn ma*

<sup>13</sup> Favø tø ghwøy kwøma ðee na gøzanwøy wøzø di. Ghwøy ghwøy mbæzliy ni va: «Ndatse, ya hæzlimøy, ta maði dza ghøy ta wø mbø mælmø tsa' na va, ta dzaa nzøyøy mbø, ka mænti piya, ta zhøghø ðøvø mbøþa, nza ghøy zømøvø gøna tærøyw» pø ghwøy niy, <sup>14</sup> sønashi shiy dzaa møniva hæzlimø ghwøy, ghwøy shiy gøzø kwøma va tsøgha na? A ghwøy sønay nzøy tsa ghwøy tø hidiy, ðækwø tsøtsø na, nja timbætimbøø nza va tø kæði van nza'jæw na, mba'a zata. <sup>15</sup> Ma niy tøbø gøzø kwøma ghwøy nzay: «Mba'a kø Hyala zløbati zlay piy tsa ghwømmø kwøriøy, ta mæni shi tsa' ni dza ghwømmø, ya ni tsa' ni» ka ghwøy ni nza. <sup>16</sup> Dza ghwøy kiy, kala gøzø ma ghwøy tsøgha. Ka mæni war føgø. Ka kæli ghøn tsa ghwøy lø kwømaa

søvøri mbø miy tsa ghwøy. Gøla kæli ghøn tsa tsøgha tsa va kiy, kwøma gømgøm na na.

<sup>17</sup> Nay ghwøy na, mba'a kø ndø sønashi mæni shi wøzø ni, kala mønishi ghæciy, kwøma jikir naa mænti tsava ndø.

## 5

*Mæni mæhærli mbæzli ka shiy, va kwømaa dzaa dzækøn shi*

<sup>1</sup> Nana kiy, favø tø ghwøy kwøma ðee na gøzanwøy wøzø, ghwøy ghwøy ka shiy. Ghatim tøhwøni, ka ngølvø va ngøra'wø tsaa dzaa sækøø dzækøn ghwøy.

<sup>2</sup> A shi ghwøy ghwabantøvashi. A mbærtø ndøþamti lækwøsa hi hwøy gwa'a. <sup>3</sup> Dzøghwa tsahi mbøzø va ghwøy lø gøna ghwøy na, mba'a viya zømantishi. Viya tø gøna ghwøy vay, ghænzø ciwøy na, ma shi basæti ghwøy va gwa'ay, shi gøms hi ni ghøshi, kø. Ta zømant i vøgha ghwøy dza viya, njasa ka ghwø vaa ndøhwø ndø. A ghwøy sønay, mbø kwa kærni vøghwø nzam, zhini þa na war ghwølanwøy mbø basø shi ghwøy. <sup>4</sup> A wanavø zhømø mbæzliy mønøywøy shiy sækø kwamti ghwøyøw. Fam gaka tøhwøni mbæzli va, sa bæti ghøshi næfæø dzækøn ghwøy. A gaka wahø shi tsøhøta va Hyala kwa slækøpø, sa nza bærçi vø ka tanøti ya nimafæ shiy gwa'a gwa'a. <sup>5</sup> Ghwøy ka shiyøy, mbø ngwafæ'a lø mbø vøshi na nzøy tsa ghwøy tikø tø hid i ni, ka zømø shi d i ghwøy. Dza ghwøy, ndøgha ndøgha, ghwøy ndøghamtøvanwøy, nza Hyala slanwøy ngwøvø, njasa ka mbæzli vaa kælamti kif iþi ta hænish i. <sup>6</sup> Dza mba'a ghwøy ðanavøshi fæti

4:12 4:12 Rm 14:4; 1Kwør 4:5 4:13 4:13-14 Fir 27:1; Lk 12:18-20 4:14 4:14 Zhøwbø 7:9-10; Cem 39:6 4:15 4:15 SløniKY 18:21; Rm 1:10; 1Kwør 4:19; 16:7 4:16 4:16 1Tim 6:17; 12hn 2:16 4:17 4:17 Lk 12:47 5:1 5:1-6 Fir 15:6; Ezay 5:8-10; Amø 6:3-7 5:1 5:1 1:10; Lk 6:24 5:2 5:2-3 Mt 6:19 5:4 5:4 Søvøri 3:7; SløniTaH 19:13; Zher 22:13; Mala 3:5 5:5 5:5 Zher 12:3; 25:34

kaa mbəzliy mənti ma \*kwəma jikir na, ka bakwamtishi. Ghəshi ki na, a zhiniwəy ghən ghəshi ya jəwəw.

*A pə ghwəmmə sə'wa kwəma, ndəkwə na Yesəw ta zhəghəvaa səəkə*

<sup>7</sup> A pə ghwəy mənti kiy ngwarməhiray, kəsətim nefer ghwəy ta sə'wa kwəma pa' tē vici dza Ndə sləkəmmə Yesəw \*Kəristəw zhəghəvaa səəkə. Zəzətim dzəkən ndə za di, sa ka naa tsəhwamti za kwatanjata ta ndəghə van. Sa ka van ghati nzəmə na, ka tsəjwə hwəlfə shiy. Ka naa dza na, ka sə'wa dali mbə kwahə za ci va. Ka ndəghə, ka ndəghə, pa' tē vici dza naa basə shi ci vaa səəkəə jighi. <sup>8</sup> Ava tsəgha na lə ghwəy kwərakwə ki. Ə pə ghwəy sə'wa kwəma ta ndəghə Yesəw Kəristəw. Əntaa ghwəy dalinjwəy tantan ma, sa nzanay, ndəkwə na Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw ta zhəghəvaa səəkə.

<sup>9</sup> A ngwarməhira, ka ngəngəlvəva ghwəy kwa jipə ghwəy ka ghən tsa ghwəy ma. Kala tsəghay ta məniwəy ngwəvə dza Hyala. Sanay, ndal tərə ndə məni ngwəvə ta səəkəw. <sup>10</sup> A ngwarməhira, zəzəti tē ghwəy dzəkən ka gəzə kwəma Kwa sləkəpə kwatanja. Saa niy ghwənashi Kwa sləkəpə ta gəzəpə kwəma nzəy, a ghəshi niy sahəwə ngərə'wə ghəngən ghəngən, ya tsəgha nzə kiy, a ghəshi niy sə'wahwə. Va tsəgha kiy, nəwəm kwal tsa shi va sana ki. <sup>11</sup> A ghwəmməə mbay gəzə, mbəzli vəshi vəshi ni, təfanatishi Hyala miy na ghəshi, pə ghwəmməə sana, sa nzana mba'a ghəshi sə'wamti ngərə'wə

tsaa niy nza kən shi. A ghwəy səəkəə favə njasa niy sə'wahwə Zhəwbə ngərə'wə tərəjw. Ma tə kwa kəni ngərə'wə tsa vay, a Kwa sləkəpə niy təfanati miy. Sa nzanay, Hyala na nanzə na, kwa məni zhəhwər na ta mbəzli, ka mananshi wəzə kaa mbəzli gwa'a.

<sup>12</sup> Ngwarməhira, avandaa gəzanwəy nahwəti kwəma dikə na: Ka zəmə fəla ghwəy ma. Əntaa ghwəy zəmə fəla ya lə slən tsa Hyala, ya lə shi tē hidfi ma. Ka zəmə fəla ghwəy ya lə nimaba shiy tikə tē hidfi ma. Mba'a pə ghwəy zləbavə kwəmay: «Yə» pə ghwəy gwa'a tsəgha. Ma kala zləbavə pə ghwəyəy: «Awə» pə ghwəy gwa'a tsəgha. Kala tsəghay, ta məniwəy ngwəvə dza Hyala.

*A pə ghwəmməə cə'wə lə nəfə kwətin*

<sup>13</sup> Mba'a kə tsahwəti ndə mbə ghwəy mbə sa ngərə'wəy, cə'wə Hyala ghəci nza ghənzə kəətiti. Mba'a kə ndə mbə ghwəy lə vəshi mbə nəfə tsa ciy, cəm tsa ci kəə ha, ka fal slən tsa Hyala. <sup>14</sup> Mba'a kə ntsa shaw tsa mbə ghwəyəy, har mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw ghəci, a ghəshi səəkəə cə'wəti Hyala ti, mba'a ghəshi varanati in lə slən tsa Ndə sləkəpə. <sup>15</sup> Ma mba'a kə ghəshi cə'wəti Ndə sləkəpə lə nəfə kwətinəy, ta mbəlitə ndə zəlghwə tsa va dza na, ka satiy. Ka Hyala dza na, mba'a pələta kwəma ci jikir na mənti na. <sup>16</sup> Ghənzə tsəgha kiy, tsam titihwə va kwəma ghwəy jikir na kwa jipə ghwəy. Cə'wəm Hyala ya ta tsamaba ntsa ghwəy kwərakwə, a ghənzə mbəə mbəlantəjwəy. Favə tə ghwəy e gəzanwəy, mba'a

5:7 5:7 Zhəw 2:23; 2Pi 3:3 5:8 5:8 Rm 13:11-12; 1Tes 5:5-8; Ebr 10:25, 37 5:9 5:9 Mt 7:1-2 5:10 5:10 Mt 5:12; Ebr 11:32-38 5:11 5:11 1:12; Səvəri 34:6; Zhəwbə 1:21-22; 2:10; 42:10-17 5:12 5:12 Mt 5:34-37 5:13 5:13 1:5-6; SləniKY 16:25 5:14 5:14 Mk 6:13 5:15 5:15 Mt 9:2; Mk 16:18 5:16 5:16 Cem 32:3-5; 38:4-6; Fir 28:13; 12hj 1:8-9

kə ntsa slar tsa cə'wəti Hyala lə nəfə kwətiŋəy, a bərçi mbə cə'wə ci va ta mbay mənti shiy tərəŋw.  
<sup>17</sup> Təkətim dzəkən cə'wə \*Eli va niy nza di. Ndə ngəri niy nza na nja ghwəmmə. Sa niy cə'wəti na Hyala lə nəfə tsa ci kwətiŋ əntaa van taa nzəməy, dzəghwa Hyala mba'a garəti nzəmə van, ghala fəcava pa' tar piya mahkan mba'a tir kwanj. <sup>18</sup> Ma ləy hwəm diḃay, mba'a zhiniy cə'wəti Hyala, a van zhiniy nzəmə. Dzəghwa Hyala mba'a pəlay van, mba'a zhiniy ghati nzəmə ki. Ma gha məndiy zavə shiy, ka kəlishi, mba'a ghəshi nakəshi.

<sup>19</sup> A ngwarməhira, mba'a kə tsahwəti ntsa ghwəy zlay nəw kwal tsa katanj tsay, a pə ghwəy zhəghəkəə dzəghwa kwal tsa ci kwatanja. <sup>20</sup> Sənay tə ghwəy, mba'a kə ndə zhəghəkə ntsaa məni \*kwəma jikir na kwa kwal tsa nza na va gəmgəm tsa, ta dzəghwa kwal tsa Hyala ghəciy, a tsava ndə mbəliti piy tsa ntsa va va məti. Tə mbərkə kwəma ci vay, a Hyala dzaa pəlanay jikir tsa ntsa va, ya ḃanj niy nza na.

Ava tsəgha kəray gəzə kwəmee kaa ngəŋwəy, nza ghwəy nza ki.

**Kwa taŋa zliya tsasli  
Piyer  
Kwøma dza  
ghwømmø gha  
sønataa dzøkøn  
zliya na**

Piyer ntsa ta søda Yesøw tsasli na zliya na. Ma kə nihwəti mbəzliy, ghəci mbə məlmə Rəm na ghalaba, kə ghəshi. Mbə zliya nay, mbə gəzə na Piyer də'wə ghən tsa ciy dzøkən məlmə \*Babilanŋw (nighəm mbə vəh 5:13). Ma kə mbəzli va na, fir na sava bəli naa dzøkən məlmə Rəm, kə ghəshi. Ma kə nihwəti mbəzli na, ghəci mbə məlmə Babilanŋw na katanŋ, kə ghəshi. Kaa mbəzli Kəristəw dzar mbə məlməhi ghəngən ghəngən tsasli Piyer zliya na. Tə hidī har məndiy hidī ka Tərki sənzenva niy nza məlməhi va. A mbəzli Kəristəw mbə məlməhi va sahwə ngəra'wə tərənŋw tə sa nəw ghəshi Yesøw Kəristəw. Va tsəgha tsaslanaghəshi Piyer zliya na ki, nza ghəshi mbə sə'wa kwøma, ya mbə ngəra'wə na ghəshi. A dī na mbəzli vaa sənay ngəra'wə tsaa niy sahwə Kəristəw va na ghəciy sa ghəshi kwərakwə, kə ghəshi. Ma sa ka vəghwə pəghəy ki na, nza ghəshi təhə zhimə ghəshi li. A dī na mbəzli vaa mənī wəzə tsa shi, ta canshi wəzə hwər tsa Hyala kaa mbəzli.

*Avanay njasa nəwva kwøma mbə zliya na:*

Vəh 1:1-12 Piyer zazanshi kaa mbəzliy nəw Yesøw njasa mbəlitiishi Hyala dza kwa məti Kəristəw.

Vəh 1:13 pa' tə vəh 2 Piyer gəzanshi kaa mbəzliy nəw

Yesøw a ghəshi nzøy nzøy tsa wəzə tsa njasa dī Hyala kwa jipə mbəzli tikə tə hidī.

Vəh 3:1-17 Gəzə kwøma kaa mi'i lə kaa zhər shi, mba'a kaa mbəzliy nəw Yesøw gwanashi.

Vəh 3:18 pa' tə vəh 4 Ya ə sa ndə ngəra'wə tə sa nəw ndə kwal tsa Kəristəwəy, war a kə sə'wa, əntaa ghəci bə nəfə ma.

Vəh 5 Ma tə kwa kərnī kwøma mbə zliya ci kiy, a gəzanshi Piyer kaa ka 'wa kwal mbə mbəzliy nəw Yesøw lə kaa mbəzliy nəw Yesøw shi gwa'a, nza ghəshi nzøy nzøy tsa wəzə tsa kwa jipə shi.

*Səkwøva*

<sup>1</sup> Yən tsasli na zliya na, yən yən Piyer, ndə kwal tsa Yesøw \*Kəristəw. Kaa ngənŋwəy ghwəy mbəzli Hyala tsəhavə na tsalee, shiy ndanivərivashiy dzashi, ka mənshiy ka səkə səkə tə hidī mbəzli ghəngən ghəngən. Tə hidī ka Pənŋw, lə shi ka Galatə, lə shi ka Kapadəsə, lə shi ka Azəy, lə ni tə hidī ka Bitini gwa'a. <sup>2</sup> ə səkwənŋwəy ya. A nə yay, waa Didi Hyala mə ghwəmə bərkəti na tsəgha, mba'a tsəhavənŋwəy ghala kwatanata, ma sa kətitənŋwəy Safə tsa nzə na, mba'a ghwəy mənīŋwəy ka shi nzə, ta mbə ghwəy danci fəti kaa Yesøw Kəristəw, lə ta mbə miymiy ciy yabamtənŋwəy kwøma ghwəy jikir na.

Məntənŋwəy wəzə hwər tsa nzə Hyala mba'a ndanŋwəy zərkə mbə nzøy tsa ghwəy tərənŋw.

*Kwøma fəy mbəzliy nəw Yesøw ghən tsa shi gəzliŋə ti*

<sup>3</sup> 'Wəsa pə ghwømmø man-anta kaa Hyala, Dəy Ntsaa sləkəmmə Yesøw \*Kəristəw. Sa

nzana mba'a mərshiy mənti zhəhwər dalala tə ghwəmmə, ka ndammə piy tsa 'war'war tsa. Tə mbərkə sa zhakatiy Yesəw Kəristəw mbə məti. Ava ghenzə na na ghwəmmə kwəma fəy ghwəmmə ghen tsa ghwəmmə ti gəzliŋə. Ta kwəmavə piy dza ghwəmmə kwərakwə, pə ghwəmmə. <sup>4</sup> Zhini ba, mba'a ghwəmmə fəy ghen ta kwəmavə shi fənəy Hyala kaa mbəzli nzə mə ghwəmə. Tə pətsa kama ghəshi gar ghwəbəshi, kala gar lidishi ghəshi, zhini kala gar ndəŋwashi rəda, məba fəyŋwəyshi na. <sup>5</sup> Ghwəy ghwəy shi ndəghwə bərzi nzə va dikə ni pa' fəca dza mbəli tsa mbəzliyi tsahwə, ge'i lə kwa kərnə vəghwə, ta mbə ghwəy mbəliŋwəy, sa nzana mba'a ghwəy zləbavə kwəma Hyala mbə nəfə tsa ghwəy.

<sup>6</sup> Va tsəgha kiy, war vəshi pə ghwəy vəshi ta kwəma va, ya tsəgha zhəŋwəy nefer ghwəy va sa ngəra'wer sa ghwəy ghəŋghən ghəŋghən ni. <sup>7</sup> Ma kwəma nay ghwəy va ngəra'wer tsəgha ni va kən ghwəy tiy, ta mbəə dzəghətəŋwəy, ta sənay njasa banavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyala na. A ghwəy sənay, ya shiy nja tsahi mbəzə ghəshi shiy kama ta kwa ndimndiməy, kar məndiy yiwamtishi mbə ghwə, ta mbəə yiwəkəvəri mbəzə wəzə na mbə shi gəmgəm ni. Hanaba nefer ghwəy va banavə ghwəy kaa Yesəw ghəshi shi nza dimə ti shi va Hyala tərəŋw, taŋ tsahi mbəzə shəkəna. War tsəgha dza məndiy dzəghantəŋwəy kwərakwə. Ma ləy hwəm sa ka məndi dzəghantəŋwəy kiy, ma nza Hyala falŋwəy,

ka fə shəndəkə lə dikəə dzəti ghwəy fəca dza Yesəw Kəristəw zhəghəvaa zhikə. <sup>8</sup> Sənzənvay, ya tsəgha nay ma ghwəy lə mətsə ghwəy na, war mbə dī ghwəy, ya war tsəgha nzana kala mbə nay mətsə ghwəy na, mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy ngəci tsəgha. Va tsəgha nza ghwəy lə vəshi mbə nefer ghwəy tərəŋw, kala mbay ndəə bərki tsa nava vəshi. <sup>9</sup> Sa nzana mba'a ghwəy sənay, ta mbəliyi dza piy tsa ghwəy, pə ghwəy, ghenzə kwəma fəy ghwəy ghen tsa ghwəy gəzliŋə ti.

<sup>10</sup> Ka gəzə kwəma Hyalaa niy gəzəkə kwəma kaa mbəzli ghala kwatanataa dzəkən shi wəzə ni va niy fəyŋwəy Hyalay, tərəŋw niy pəla ghəshi kwal tsaa sənay njasa dza Hyalaa mbəli mbəzli, ka 'yambə ghen tsa shi mbə kwəma va wəzə. <sup>11</sup> Ma sa nzana lə Safə tsa Kəristəw niy nza mbə nefer shi na, ka gəzanshi ghəci: «Sa ka Kəristəw səəkəy, ta sahwe ngəra'wə dza na, ma ləy hwəm na nza ghəci bə shəndəkə tsa ci» kə niy niy. Mba'a ghəshi jahambəvashi mbə pəla kwal tsaa sənay vəghwə tsa dza shi vaa məniva ti, lə njasa dza ghəshiy məniva gwa'a. <sup>12</sup> Dzəghwa ghala mbəradzəta ki na, mba'a Hyala canatishi. Ma kə na: «Ma kwəma ghwəniŋwəy ya na ta gəzəy, ghwəy mbəw. A ghwəy gəzanshi sa mbəzli nə ya gwa'a tsəgha» kə kaa ngəshi. Ma mbəzli gəzə Hyala va kiy, ghwəy na. Dza mbəzliyi gəzəŋwəy Yəwən kwəma wəzə na, mba'a ghəshi gəzəŋwəy kwəma va gwa'a. Sa nzanay, lə bərzi Safə tsa nzə dəwdew tsa banavəshi Hyala ghəshi niy gəzə kwəma va ngəŋwəy. Ya ka kwal Hyala sənay ghwəy vay, mbə dī sənashi shi va ghəshi sana, kala

kwəməvə ghəshi.

*Njasa ka məndi nza, ka na təbanta kaa Hyala*

<sup>13</sup> Sa nzana va tsəgha kiy, a pə ghwəy gwəmati məhərli ghwəy wəzə ta mbə ghwəy ghəra sləni wəzə na. Məntim məhərli, ka ndəghwə ghən tsa ghwəy, a ghwəy fə ghən war ta shi wəzə ni va dza ghwəy ta kwəməvə fəca dza Yesəw \*Kəristəw tsahwə. <sup>14</sup> Dantam fəti wəzə ya hwəmba kaa kwəma gəzanwəy Hyala. Əntaa ghwəy taa zhiniy zhəghəvəaa zhəmbə məni shiy niy səkə nzəghə ghwəy ti shi niy nza ghalaa niy sənata ma ghwəy kwəma Yesəw ma. <sup>15</sup> War njasa nza Hyala ghwəy va harvənwəy ta nza ghwəy ka ni nzə mbəzli, kala jakəva ma lə jikirəy, war tsəgha pə ghwəy məninqwəy kwərakwə kala jakəva ma lə jikir, ya mbə namaba kwəma ghwəy məninqwəy. <sup>16</sup> Sa nzanay, a Zliya Hyala gəzəkə, ma kəy: «Ghwəyəy, məninqwəyem ka mbəzliy jakəva ma lə jikir, njasa nzee vaa ntsaa jakəva ma lə jikir» kə.

<sup>17</sup> Ghala pətsa ka ghwəy cə'wə Hyalay: «A Dənjəy tsa mə ghwəmə» ka ghwəy ni kaa slən tsa Hyala. Sənay tə ghwəy nanzə, ma Hyala vay, ghənzə na kwa sla ngwəvə diba. Ka təra ghala naa dzəmbə mbəzli mbə ngwəvə nzəw. Ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəy ha'wə ti, ka məninqwəma wəzə njasa gəzəkənwəy na, ya hwəmba nza ghwəy tikə tə ghwəmənwəy gwa'a. <sup>18</sup> Ma niy nza kiy, kwəma jijihinwəy niy nəw ghwəy, kwəma gəmta na kwəma va. Dzəghwa Hyala

nana ki mba'a mbəərəkənwəy mbə kwəma va. Ma mbəərə mbəərəkənwəy na vay, lə shiy gar yidi, ya gar kərəshi nja kar tsahi mbəzə lə kajəhə naw. <sup>19</sup> Awə, lə miymiy Kəristəw mbəərəkənwəy na. Kəristəw ghəci sa dəwdəw tsa, kala ndərə dzar kwa, nja zəghwə təmbəkə tsa ka məndi vaa ta Hyala li. <sup>20</sup> Ghala kwatanata Hyala ghwəla ta madfi ta nga hidfi niy titi na Kəristəw ta mbəli mbəzli, dza na mba'a fəy. Dzəghwa na ge'i lə kwa kəni vəghwə tsa ki na, mba'a ghwənikəvə ta mbəlinwəy. <sup>21</sup> War tə mbərkə kwəma ci kwəməvə ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Hyala, Hyalaa zhanakati va mbə məti ka banavə dikə. Nana kiy, a ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Hyala va, mba'a ghwəy fəy ghən tsa ghwəy gəzliqə ta kəətinwəy ghənzə. <sup>22</sup> Ma nana ki, sa nzana mba'a ghwəy yabanti rəda tar ghən tsa ghwəy lə fəti diti ghwəy ta kwəma katanə na va gəzəkə Hyala, sa di ghwəy kwəma nihwəti ngwarməhinwəy kwa kwal Hyalay, wəzə na nava. Nana kiy, zhinim mətəhəm dīva kwa jipə ghwəy tərənwə lə nəfə kwətin ki. <sup>23</sup> A ghwəy sənay nanay, mbəzliy yashi 'war'war ni nza ghwəy. Ya tsa yanwəy ghwəy va 'war'war tsay, səvəri mbə didi tsaa məti naw, didi tsaa məti ma yakənwəy na, lə kwəma ci ndimndim na, saa bānshi piy tsaa kədi ma kaa mbəzli. <sup>24</sup> Njasa gəzəkə məndi va mbə Zliya Hyala, ma kə məndiy: Ya tsamaba ndə ngəriy, war njasa ka gwəzən vaa nza na. Ya njaa njaa na məgəla tsa tə

**1:14** 1:14 Rm 12:2; Ef 2:3; 4:17-18 **1:15** 1:15-16 SləniTaH 19:2 **1:17** 1:17 Ezay 63:16; Zher 3:19; Mt 6:9; 16:27; Rm 2:6; Zhk 2:1; 1Pi 4:5 **1:18** 1:18 Mt 20:28; 1Kwər 7:23; 6:20 **1:19** 1:19 1:1-2; Zhj 1:29; SləniKY 20:28; 1Kwər 5:7; Ef 1:7; Ebr 9:12 **1:20** 1:20 Ef 1:4 **1:21** 1:21 shəndəkə : 5:1; Rm 5:2 **1:22** 1:22 2:17; 3:8; 4:8; Rm 12:9; Gal 6:10; 2Pi 1:7; 1Zhj 4:11 **1:23** 1:23 Zhj 1:13; Ebr 4:12; Zhk 1:18 **1:24** 1:24-25 Ezay 40:6-8; Zhk 1:10-11

gwəzənəy,  
war ghwəliy ma na na, cəke' ka  
mbərə ghwəə shikəta ti.

25 Ma na kwəma Ndə sləkəpə  
nanzə kiy,  
ka kədi ya hwəmbaw, kə məndi.  
Ava kwəma va na sa bəkəvənywəy  
məndi va mbə gəzanwəy Yəwən  
kwəma wəzə na va gəzanwəy  
məndi.

## 2

*Nja hakwə tsaa gwəramtiy  
jihəti ciki na Yesəw*

<sup>1</sup> Njana nzana tsəgha kiy,  
bəkəvərim ya namaba kwəma  
ndərəm ndərəm na mbə nefer  
ghwəy gwa'a gwa'a, ka slasla  
dzərvə ghwəy ma, ka dakə  
mbəzli ghwəy lə kwəma pərikə  
tə ngwəla ma, ka hərhe ghwəy  
va ndə ma, ka tsəhtsəhə ghwəy  
dzəkən ndə ma. <sup>2</sup> Ma pə ghwəy  
məniy, war kwəma Hyala slar  
na, pə ghwəy maw, ya hwəmba  
ta mbə ghwəy kwəmavə bərçi  
kwa kwal Hyala, ta mbəliwəy ki.  
Njasa ka vərnyəwə vaa maw 'wa  
tə hati mbəghəy ta sa ya hwəmba,  
ta kəli ghəci li. <sup>3</sup> Ta na nava, sa  
gəzə kwəma tsasliti məndiy, a  
ghwəy dzəghəti njasa nza wəzə  
tsa kwəma Ndə sləkəpə.

<sup>4</sup> Kətivam dzəvəgha Ntsaa  
sləkəpə. Ghəciy, nja hakwə  
tsaa piy na. Dzəghwa mbəzli  
na, mba'a ghəshi bəti nashi ki,  
nja sa gəmgəm tsa. Ma na  
Hyala na, mba'a titi ka sa nza  
dimə ti. <sup>5</sup> Ghwəy kwərakwə  
kiy, məniwəyəm nja hərəzliy  
piy, kətivam dzəvəgha, a məndi  
nga ciki tsa dza \*Safə tsa Hyala  
dewdew tsaa nzəy mbə lə ghwəy.  
A ghwəy nza ka \*ka ta Hyala  
dewdew ni, shiy banavə ghen tsa

shi ta ghəranta sləni mbə slən  
tsa Yesəw \*Kəristəw. Sləni dza  
ghwəy vaa ghəranta kaa Hyala  
mbə slən tsa Yesəwəy, ghenzə na  
nanzə kwəmaa dzaa təbanta. <sup>6</sup> Sa  
nzanay, vanta kwəma tsaslitim  
mbə Zliya Hyalaa dzəkən, ma kə  
Hyalay:

Avee titi ndə ka hakwə tsa nza  
dimə ti,

mba'ee fəy ka hakwə tsaa gwəraa  
jihəti ciki

mbə məlmə \*Shiyənyw.

Ma ntsaa dzaa banavə nəfə tsa ci  
kaa ntsa vay,

ka dza kwəmaa mbayəw, kə.

<sup>7</sup> Va ghwəy ghwəy mbəzliy nəw  
Yesəwəy, hakwə lə dimə ti na  
sava, ma va mbəzliy banavə ma  
nefer shi kaa Yesəw na:

Ghəci na ntsa nja hakwə tsa bəti  
ka ndəbə shiy

ka hakwə tsa gəmgəm tsa, mba'a  
ghəshi ndəghamti.

Dzəghwa na mba'a zhəghəy ka  
ntsaa nja hakwə tsaa gwəramti jihə  
ciki, kə.

<sup>8</sup> Zhini ma kə məndi mbə zliya  
dzəghwa tə tsahwəti pi bay:

Ma ntsa vay, nja hakwə tsa tsa  
mbəzli təhwəni ti na,  
kəlbəaa fəladfi shidshid mbəzli, ka  
bə tərə ghəshi ti, kə.

Va wa tsa mbəzli təhwəni tiy,  
sa nzana kala dī ghəshiy zləba  
kwəma gəzəkə Hyala. Ta kwəma  
va tsəgha niy bərkətishi Hyala  
ghala kwatanjata.

<sup>9</sup> Ma na na ghwəy kiy, mbəzli  
Hyala tsəhavə na nza ghwəy,  
ka ta Hyalaa ghəranta sləni  
nzə, ghenzə mazə tsa dikə tsa,  
mbəzliy jakəva ma lə \*kwəma  
jikir na, mbəzli Hyala ka shi  
nzə. Hyala harkəvəriwəy na  
səvəri mbə kwəsli, mba'a banwəy  
dzəti pətsaa mbərə wəzə tərənyw,

2:1 2:1 Ef 4:25; Zhk 1:21; 4:11 2:2 2:2 1Kwər 3:2 2:3 2:3 Cem 34:9 2:4 2:4 Cem  
118:22; Ezay 28:16 2:5 2:5 2:9; Rm 12:1; Ef 2:21-22 2:6 2:6 Ezay 28:16; Rm 9:33 2:7  
2:7 Cem 118:22; Mt 21:42; SləniKY 4:11 2:8 2:8 Ezay 8:14; Rm 9:33 2:9 2:9 1:2; Səvəri  
19:5-6; SləniTaH 19:2; Nəw 4:20; 7:6; 14:2; Ezay 9:1; 43:21; 61:6; SləniKY 26:18; Rm 5:17; 2Kwər  
4:6; Ef 5:8; Tit 2:14; Ebr 13:12; 1Pi 2:5; ShiZhn 1:6; 20:4

ta mbə ghwəy gəzanshi kwəma sləni nzə wəzə na kaa mbəzli.  
<sup>10</sup> Ma kwatanay, mbəzli Hyala niy nza ghwəyəw, nana kiy, mbəzli nzə mənɪŋwəy ghwəy. Kwatanay bay, niy kwəməvə zhəhwər tsa Hyala ghwəyəw. Ma nana kiy, a ghwəy kwəməvə zhəhwər tsa va.

*Ka ghəra sləni Hyala pə ghwəy mənɪŋwəy*

<sup>11</sup> A madigahira, ma ghwəyəy, mbəzli səkəkə səkəkə ni, ka məlməə gə ghwəy tikə tə hidɪ ni, ə cə'wəŋwəy ya, a ghwəy ndəghwə ghən tsa ghwəy va mənɪ shi maw vəgha ghwəy. Ma shi maw vəgha ghwəy va kiy, shiy dzaa za piy tsa ghwəy na ghəshi.  
<sup>12</sup> Ə kə nzəy tsa ghwəy mənɪy, ka sa wəzə tsa kwa kwəma mbəzli nəw ma Yesəw. Ghalaba, ya ka mbəzli jikir ni bətəŋwəy ghəshiy, war ta nata sləni wəzə na mənɪ ghwəy dza ghəshi, ka ghəshi dza na, ka fal Hyala, fəca dza Hyalaa tarəkə canshi kwəma.

<sup>13</sup> Tə sa nzana mbə nəw kwəma Ntsaa sləkəmmə Yesəw \*Kəristəw ghwəyəy, fam kwəma va mbəzli dikə dikə ni tə hidɪ gwa'a. Fam kwəma va mazə tsa dikə tsa tə hidɪ, ghəci sa dikə tsa kən niy tərmbə mezhizhə gwa'a gwa'a. <sup>14</sup> Fam kwəma va ngwamənahi fəy mazə tsa dikə tsa va kwərakwə. Ma kwəma fəyshi na tiy, ta i mbəzliy məmənɪ \*kwəma jikir na, mba'a ta fal niy mənɪ na wəzə na kwəma.  
<sup>15</sup> Mbə nzəy tsa ghwəy va lə mbəzli gəmgəm ni va sənata ma kwəma, nzəyshi war mbə tsəhtsəhəə dzəkən ghwəyəy, ə dɪ Hyala ghwəy kalay miy tsa shi lə mənɪ sləni wəzə na kwa kwəma shi. <sup>16</sup> Mənɪŋwəyəm mbə

nzəy tsa ghwəy ka mbəzli sləkə ghən tsa shi. Nanzə kiy, əntaa ghwəy taa ni ka nama sləkə ghəy ghən tsa ghəya, pə ghwəy, ka dzaŋwəy ta mənɪ kwəma jikir na tsəgha ma. Ka ghəra sləni Hyala pə ghwəy mənɪŋwəy.  
<sup>17</sup> Ha'wəm tə mbəzli gwa'a, ka dɪ kwəma ngwarmənɪŋwəy mbə nəw Yesəw, ka hazlənɪ va Hyala, ka ha'wə tə ntsaa sləkə hidɪ.

*Nəw səbə ngəra'wə tsa sahwə Yesəw \*Kəristəw ghwəmmə*

<sup>18</sup> Ghwəy ghwəy ka ghəra sləni kaa mbəzliy, dɪ pə ghwəy dənshi fəti wəzə kaa mbəzli ghəranshi ghwəy va sləni, əntaa ghwəy taa dɪ fəti war kaa ni wəzə hwər ni mbəzli nza məhərli və shi gwa'a tsəgha ma. Dɪ pə ghwəy dənshi fəti ya kaa ni jikir məhərli ni mbəzli kwərakwə.  
<sup>19</sup> Ta na nava, mba'a kə ndə sə'wahwə ngəra'wə mbə kwəma tə sa danta na fəti kaa Hyala, ya kala fəti və gar sa ngəra'wə mbə kwəma vay, kwəma wəzə na va Hyala. <sup>20</sup> Ma mba'a kə ndə sə'wa ngəra'wə, ya ə də'wə mənɪ tə kwəma təvəti na kəy, ndə tɪba taa ni na, tawa kəw. Ma mba'a kə ndə mbə mənɪ kwəma wəzə na, tapə mənɪ ka sancɪ ngəra'wə, ka sə'wa ghəciy, kwəma wəzə na nava va Hyala. <sup>21</sup> Ghənzə na gəla kwəma haranwəy Hyala ti. Sa nzana, mba'a Kəristəw də'wə ghən tsa ci sahwə ngəra'wə tə mbərəkə ghwəy kwərakwə. Kwal na sava citəŋwəy na a ghwəy mbəə nəw səbə ci mbə sa ngəra'wə tsa va tsəgha ki. <sup>22</sup> Ya tsəgha sahwə na ngəra'wəy, na naci na səkəkə naa mənəhwə \*kwəma jikir na ya hwəmbaw, səkəkə ndəə

**2:10** 2:10 'Wəzh 2:25; Rm 9:25    **2:11** 2:11 1:1, 17; Cem 39:13; Rm 7:15, 17-23; Gal 5:17; Ebr 13:14    **2:12** 2:12 Ezay 10:3; Mt 5:16; 2Kwər 5:10    **2:13** 2:13-14 Rm 13:1-7; Tit 3:1    **2:15** 2:15 3:16    **2:16** 2:16 1Kwər 6:11, 19-20; Gal 5:13    **2:17** 2:17 1:22; 3:16; Fir 24:21; Mt 22:21; Gal 6:10; Flp 2:12    **2:18** 2:18-3:7 Ef 5:21-6:9    **2:18** 2:18 Ef 6:5-8    **2:19** 2:19-20 5:12    **2:20** 2:20 4:14    **2:21** 2:21 Mt 16:24; 20:26-28; Zhj 13:15; Rm 15:5    **2:22** 2:22 Ezay 53:9; Zhj 8:46; Ebr 4:15



fayə kwəma dzərvə dzərvə na səkwa tə miy tsa ci ghala nza naw. <sup>23</sup> Ghala pətsaa nza na tə hidfiy, mbə tsəərə niy nza məndi, na naciy, niy zhananshi na lə tsəərə kaa mbəzliw, ka sancı ngəra'wə məndi na, kalaa niy gwəlan ghəci, war dighevəy ghəci niy nzəyəy, mba'a zlanay kwəma kən ghən ci kaa Hyala, ghənzə kwa sla ngwəvə lə kwal tsa katan tsa. <sup>24</sup> Kəristəwəy, ghəci bəhwə na kwəma ghwəmmə jikir naa dzəkən ghən tsa ci, lə mətı mətıy na sa danwəvəgha məndiy dzəvəgha tsəm, ta mbə ghwəmmə nza kala kwəma jikir na tar kabaka ghwəmmə, lə ta mbə ghwəmmə mənı na slar na kwəma. Zheher paslanati məndi vay, ghəshi mbəlitenwəy na. <sup>25</sup> Sa nzanay, nja tenkesliy zashi niy nza ghwəy. Dzəghwa Hyala mba'a zhiniy zhəghəkənjwəy dzəvəgha ndə ndəghwə shiy nana, ndə ndəghwənjwəy piy tsa ghwəy.

### 3

#### *Nzəy tsa kar zal lə mali ci*

<sup>1</sup> Ghwəy kwərakwə kiy mi'iy, ə pə ghwəy dı fəti va zhər ghwəy. Ta mbə zhər ghwəy nza, ya ə niy dı ma ghəshi yi kwəma Hyala na, mba'a nzəy tsa ghwəy zhəghəti məhərli shi ta yivə kwəma Hyala tsəgha. Ya kala dza ghwəy gəzanakəshi kwəma Hyala lə miy tsa ghwəyəy, <sup>2</sup> war a ghəshi dzaa nay nzəy tsa ghwəy njasa nzana wəzə tsa ci, lə njasa dı ghwəy fəti. <sup>3</sup> Əntaa ghwəy dzanwəy dzəmbə pala təbə lə ghaslə vəgha ghwəy ta mbə məgəlaa nza tə ghəy, pə ghwəy ma. Ghaslə vəgha tsa gəzee vay, shiy nja kar gwəmanti

mbərə ghən tsa tərənjw tsa, lə pa kwana gwəra gəna ti kwa wəri, lə titi gwa'a, mba'a pakən kwəbenjer tə dimə. <sup>4</sup> Lə kwəmaa səvəri mbə nəfə tsa ghwəy kə tsa ghwəy məgəlaa civa, lə mənı məhərli wəzə na, kala pala ma kwəma. Tsava məgəlay, ka lidfiw. Ghəcia məgəla tsa gwəra dimə ti va mali kwa kwəma Hyala. <sup>5</sup> Lə gəla mənı nava kwəma niy mənishi mi'i ka nəw Hyalaa niy fəy ghən tsa shi ta Hyala mbəradzə, ka mi'i nza məgəla ti shi. Ka dı fəti va zhər shi. <sup>6</sup> Tsəgha niy nza \*Sara. Tərənjw səəkə na mbə dı fəti va zata \*Abəraham. Pəkw lə ka harhwə slən tsa ci: «A ntsaa sləkəra» kə ngəci. Ghwəy sənzənva kwərakwə kiy, mba'a pə ghwəy mənı kwəma wəzə nay, ghyehi nžə mənijnwəy ghwəy. Ghwəy kala dzaa hazləniwəy ya va namaba kwəma.

<sup>7</sup> Tsəgha ghwəy ghwəy zhər kwərakwə ba kiy, mbə nzəy tsa ghwəy lə mi'i ghwəy na, sənay tə ghwəy yəm na bərçi mi'i lə ghəyəw, pə ghwəy. Ə pə ghwəy ha'wə ti shi, sa nzanay, ta kwəmavə piy tsa kədi ma va dza Hyala ta bənjwəy təgəm dza ghəshi kwərakwə nja ghwəy. Tsəgha pə ghwəy mənı əntaa shiy dzaa makəti Hyala ta fa cə'wə ghwəy.

*Sa ngəra'wə tə sa mənı ndə kwəma wəzə na*

<sup>8</sup> Ma nə ya nana dıba kaa kwa kərnı gəzə kwəma kaa ngənjwəy kiy, zəzə kwəma kwətinj na kə sa ghwəy mənta gwananjwəy. Ə pə ghwəy zhəhwər ta ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy, dım ghən tsa ghwəy, sa mənijnwəy ghwəy ka ngwarməmə, jəw jəw pə ghwəy zhəghəti ghən

**2:23** 2:23 3:9; Ezay 53:7; Mt 26:55-56, 67; 27:14, 27-31 **2:24** 2:24 Ezay 53:4, 5; Rm 6:2, 11; Kwəl 2:14; Ebr 9:28 **2:25** 2:25 Ezay 53:6; Ezhek 34:5-6; Mt 9:36; Zhj 10:16; Ebr 13:20 **3:1** 3:1 1Kwər 7:16; Ef 5:22-24 **3:3** 3:3 1Tim 2:9 **3:7** 3:7 Ef 5:25-28; 1Tim 2:8 **3:8** 3:8 1:22; Ef 4:2-3; Flp 2:2-3 **3:9** 3:9 2:23; Zhəwbə 31:30; Mt 5:44; Rm 12:17

tsa ghwøy. <sup>9</sup> Mba'a kə ndə məntəŋwøy \*kwəma jikir nay, əntaa ghwøy taa ni, war ghøy wati shi ghøy ti lə mananci jikir kwərakwə, pə ghwøy ma. Ya tsəerəə tsəerətəŋwøy ndəy, ka nə ghwøy, kadiw a ghøy tsəerəvə kwərakwə, pə ghwøy ma. A pə ghwøy təfanci miy. Sa nzanay, ta məni tsəgha harvəŋwøy Hyala, ta mbə ghwøy kwəməvə təfə miy tsa nzə. <sup>10</sup> Njasa tsasli ti mēndi va mbə Zliya Hyala, a kə mēndiy:

Ya wa ntsaa dī ghəciy kwəməvə  
nzəy tsa wəzə tsa war lə  
vəshi  
ghəci mbə nzəy tsa tə hidī vici  
gwa'ay,  
zlata gəzə kwəma jikir na ghəci  
səkwa tə miy ci,

lə sla dzərvə.

<sup>11</sup> Mba'a zlata məni kwəma jikir  
na,

ka məni na wəzə na kwəma.  
Ka pəla war kwəmaa dzaa  
mənipə zərəkə ya  
pa' hwəmba gwa'a.

<sup>12</sup> Sa nzanay, war kən mbəzliy  
nəw kwəma ci  
na məhərli Ndə sləkəpə, ka fa  
kwəma dəw ghəshi  
və mbə cə'wə shi, ta mananshi.  
Ma na mbəzliy məni jikirəy,  
tərəd ka naa zhəghanavəshi  
hwəm, kə mēndi.

<sup>13</sup> A pənəy, wa tsava ntsaa  
dza vaa məniŋwøy kwəma jikir  
na, ghwøy kə 'yambə ghən tsa  
ghwøy dzəmbə məni na wəzə  
na kwəmaa? <sup>14</sup> Tala kiy, ya  
war ə saŋwøy mēndi ngəra'wə  
tə sa məni ghwøy kwəma wəzə  
na va dī Hyalay, war vəshi na  
tə ghwøy. Va tsəgha kiy, əntaa  
ghwøy hazləni va ngəra'wə tsa  
dza ndə ngəriy saŋwøy ma. Ka  
dza her ghwøy və tepə ma. <sup>15</sup> Fəm  
dikəə dzəti \*Kəristəw mbə nefer

ghwøy, ghəci Ntsaa sləkəŋwøy.  
Gwəmatəvəŋwəy wəzə ya  
hwəmba ta zləbanshi kwəma kaa  
mbəzliy dzaa dəw kwəma va  
ghwøy dzəkən kwəma Kəristəw  
na fə ghwøy ghən ti. <sup>16</sup> Nanzə  
kiy, lə məhərli wəzə na, ka  
ha'wə tə mbəzli, pə ghwøy taa  
zləbanshi kwəma. Əntaa ghwøy  
məni kwəma jikir na ma. Ya  
war ə dza mbəzliy bətəŋwøy ka  
ka yidi kwəmay: Mbəzliy dza  
vaa ni wəzə məni ghwəyəw, kə  
ghəshi kaa kwəma məni ghwøy  
va wəzə na kwa kwal tsa Kəristəw  
na, ta nza dza ha'wə kən shi va  
kwəma dza ghəshi vaa gəzəkə  
tsəgha na. <sup>17</sup> A ghwøy sənay,  
mba'a kə ndəə sa ngəra'wə tə  
sa məni ndə kwəma wəzə nay,  
wəzəba nava na, Hyala kə mawti  
tsəgha, kən na ka ndə sa ngəra'wə  
tə sa mənti na kwəma jikir  
na. <sup>18</sup> A ghwøy nay Kəristəw  
də'wə ghən tsa ciy, sa' sahəwə na  
ngəra'wə, ka mətiy, kwətij səda,  
war tə kwəma jikir tsa mbəzli  
tə hidī gwanashi. Ghəci kiy, na  
ci kwəma jikir na mənəhwə na  
tibaw, dzəghwa na mba'a mətiy  
ta kwəma mbəzli jikir na. War  
ta mbə ghwøy kwəməvə tsəhə  
vəgha Hyala mənti na tsəgha ki.  
Ghəci lə vəgha ci tikə tə hidī  
pəəsli ti mēndi. Dza Hyala mba'a  
zhanakati mbə məti lə Safə tsa  
nzə dēwdēw tsa. <sup>19</sup> Lə bərci  
\*Safə tsa Hyala vay, pəkəw lə kaa  
məcakwə mbəzli ta dza Kəristəw  
gəzanavə kwəma Hyala kwa  
fərshina. <sup>20</sup> Məcakwə gəzəm vay,  
shi mbəzliy niy zləba ma kwəma  
Hyala va niy nza, ya tsəgha niy  
nza Hyala mbə sə'wa kwəma  
shi, ka ndəghə nda ka ghəshi  
zləba kə niy ni, ghala pətsaa  
niy fədi \*Nəwe va kwəmbəwal.  
Ghalabay, mbəzli jəwə tsətsə,

**3:10** 3:10-12 Cem 34:13-17; Zhk 1:26  
3:15 1:3-5; Kwəl 4:6 **3:16** 3:16 2:15  
3:19-20 Ghava 6:2; 2Pi 2:4; Zhəwdə 6

**3:13** 3:13 Rm 13:3 **3:14** 3:14 4:14; Mt 5:10 **3:15**  
**3:18** 3:18 2:21; Rm 5:6-8; 6:10; Ebr 4:15; 7:27 **3:19**  
**3:20** 3:20 Ghava 6:14-22

dəghəsə dəvəshi niy dzashi naa dzəghwa kwambəwal, mba'a Hyala mbəlitishi va yaməə niy zamti mbəzli va. <sup>21</sup> Ma yam va kiy, kwəma \*batem tsa mənijnwəy məndi tsa sana ta mbəlinwəy niy 'wati ghəshi ciy səvəri. \*Batem tsa vay, ta yabanti kwəma jikir na tə vəgha ndə mənī məndiw, ta bənavə ghən tsa ci ndə kaa Hyala lə nəfə tsa dəwdew tsa. Tə mbərkə sa zhakatiy Yesəw Kəristəw mbə mətī mbəlitənjwəy batem tsa va. <sup>22</sup> Yesəw tsa vay, a zhay dzəmə ghwəmmə mba'a dzaa nzəyətə tə kwa bəzəmə Hyala, ka mənī mazə dzəkən ka kwal Hyala, lə dzəkən nihwəti shi dikə dikə ni mə ghwəmə, lə dzəkən ya nimabə shi nza bərci və shi gwa'a mə ghwəmə.

## 4

### *Nzəy tsa 'war'war tsa*

<sup>1</sup> Njana nzana mba'a \*Kəristəw sahwe ngəra'wə lə vəgha ci ghala pətsaa nza na tikə tə hidiy, ghwəy kwərakwə na, gwəmatəvanwəyəm wəzə ta zləbə sa ngəra'wə tsəgha, nja sa ci va. Sa nzana, mba'a kə ndə mbə sa ngəra'wə lə vəgha ci ta kwəma Hyalay, a tsava ndə təhəvərivay lə mənī \*kwəma jikir na. <sup>2</sup> Ma ghənzə tsəgha kiy, ghala ndatse, pəkw ka nzəy tsa ghwəy kəray tikə tə hidiy, war njasa di Hyala ghwəy mənī kwəma pə ghwəy mənī. Əntaa ghwəy mənī shi səkwa hwətəl tsa mbə vəgha ghwəy ti shi ma. <sup>3</sup> A ghwəy sənay, niy nzay, ndimndim niy nza ghwəy mbə məmənī shi di vəgha ghwəy, njasa nza nihwəti mbəzliy nəw ma Hyala va. Mək na tsəgha ki. Ma

ghwəy ghalabə niy nzay, war ka mənī ghwərghwər, ka mənī mətse ta shi ndə, ka sasa shiy ghipə, ka tsə tsə, ka zəmə shiy tərənʷshi, ka ta mbəri, kwəmaa gwəramti mahalakə na va Hyala ki. <sup>4</sup> Ma nana ki, sa nanwəy ma mbəzliy nəw ma Hyala va ghwəy mbə zhiniy jakəva li shi ta mənī kwəma jikirkir na va mənī ghəshi ghwəla na. Tapə nava kwəma ka mananshi nja madəna ki. Va tsəgha dzəmbəshi ghəshi mbə tsətseərənjwəy nana. <sup>5</sup> Ava ndəkəwə na Hyala mbə səəkə ta sla ngwəvə dzəkən mbəzli tə ghwəməshi ni lə niy bəkwəshi kwərakwə. A ghəshi taa dzəghəti ngəra'wə tsa shi. <sup>6</sup> Ava va tsəgha niy gəzanavəshi məndi yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzliy bəkwəshi, ghala ghəshi tə ghwəməshi, ta mbə piy tsa shiy mbəliy ta kwa ndimndim va Hyala. Ta na mətī mətishi ghəshi va kiy, ngwəvə kən mbəzli tə hidī gwanashi na nava, ndə tībā kala dzaa mətiv.

### *Ghəram sləni lə bərci ndanjwəy Hyala*

<sup>7</sup> Avanayəm kiy, ndal tərmbə hidī ta kərəw. Va tsəgha kiy, mənī tə ghwəy məhərli wəzə mbə nzəy tsa ghwəy, fərgə fərgə kə məhərli ghwəy, ta mbə ghwəy cə'wə Hyala. <sup>8</sup> Mbə kwəma va gwanatay, pərba di pə ghwəy dīva tərənʷ tərənʷ kwa jipə ghwəy. Sa nzana mba'a pə ghwəy dīva kwa jipə ghwəy, ya ə mənī tsahwəti ndə \*kwəma jikir na kaa tsahwəti na, ta pəlay dza na mbə nəfə ci. <sup>9</sup> Ka'wə pə ghwəy ka'wəva kəy ghyeghyer ghwəy kwa jipə tsa ghwəy lə vəshi, ka mənī tīfəm ghwəy va ntsa ghwəy

**3:21** 3:21 Rm 6:3-4; Ebr 10:22; dəvə kwa bəzəmə: Mt 22:44; Rm 8:34; SləniKY 2:33 **3:22** 3:22 SləniKY 1:9; Ef 1:21 **4:1** 4:1 2:24; 2Kwər 4:10; Gal 5:24 **4:2** 4:2 2:21 **4:3** 4:3 Gal 5:19-21; Ef 2:3; Tit 3:3 **4:5** 4:5 1:17; 2Tim 4:1 **4:7** 4:7 1Kwər 10:11; 1Tes 5:5-8; 1Zhn 2:18 **4:8** 4:8 1:22; Zhk 5:20 **4:9** 4:9 Ebr 13:2 **4:10** 4:10 Rm 12:6-8

ghæci sœakœy dzakœ ghi tsa ghwœy ma. <sup>10</sup> Ghwœy gwanan̄wœyœy, a Hyala tœhavœn̄wœy bœrci ta mœni shiy ya nimaba. Va tsœgha ki, ya tsamaba ndœy, mœhœrli kœ mœni wœzœ ta ghœra slœni lœ na ci vœli vœlanavœ Hyala ta kœœti nihwœti mbœzli ghœci li. <sup>11</sup> Mba'a kœ ndœœ \*ndœ gœzœ kwœma Hyala kaa mbœzliy, kwœmaa sœakœ va Hyala kœ taa gœzœ kaa mbœzli. Mba'a kœ ndœ mœniy ka ndœ ghœra slœni mbœ \*ciki Hyalay, njasa œanavœ Hyala bœrci kœ dzaa ghœra slœni ci. Tsœgha pœ ghwœy mœni, ta mbœ slœni mœni ghwœy gwanataa fœ dikœ dzœti Hyala, tœ mbœrkœ slœni ghœrati Yesœw \*Kœristœw, ntsa nza shœndœkœ ti lœ ntsa nza bœrci vœ ya pa' hwœmba. \*Amin.

*Sa ngœra'wœ tœ mbœrkœ kwœma Yesœw \*Kœristœw*

<sup>12</sup> A madigahira, œntaa ghwœy nighœ ngœra'wœ tsa dalala tsa tsa dzœghœn̄wœy Hyala li nja nahwœti kwœma 'war'war na, kala kama gar dzœkœn ghwœy ma. <sup>13</sup> Vœshi pœ ghwœy vœshi, sa nzanay, ngœra'wœ tsaa niy sahwœ Kœristœw va na sava sa ghwœy kwœrakwœ. Ma fœca ka Kœristœw sœakœ lœ dikœ tsa ciy, ta vœshi dza ghwœy kwasœbœ kwœrakwœ. <sup>14</sup> War mba'a kœ mœndiy tsœœrœn̄wœy tœ sa nza ghwœy mbœzliy nœw Yesœw Kœristœw, kœ mœndiy, vœshi na tœ ghwœy ghalaba na ghwœy ki, sa nzana, ghala pœtsa tsœtsœœrœn̄wœy mœndi vay, lœ ghwœy na \*Safœ tsa Hyala shœndœkœ tsa. <sup>15</sup> Nanzœ kiy, œntaa ndœ taa sa ngœra'wœ mbœ ghwœy, tœ sa nzana ka ndœ bœkwœpœ, aw na, tœ sa ghœliti na ghœli, ya tœ sa tœvœti na nahwœti kwœma, ya tœ sa 'yambœ na miy tsa ci mbœ kwœma mbœzli ma. Gœla tsava sa ngœra'wœy, ta

kwœma Hyala naw. <sup>16</sup> Ma mba'a kœ mœndiy sancï ngœra'wœ kaa ndœ war tœ sa nzana ka ntsaa nœw Kœristœwœy, œntaa tsava ndœ dzaa ha'wœ ya jœw tsœtsœ va kwœma va ma. War 'wœsa kœ dzaa zhiniy mananta kaa Hyala, sa har mœndi ka ntsa Yesœw.

<sup>17</sup> E gœzan̄wœy kwœmay, a vœghwœ tsa dza Hyala ta sla ngwœvœœ dzœkœn mbœzli sœakœy, pœrba tœ ni nzœ mbœzli ka shi nzœ dza Hyalaa gha sla ngwœvœ va. Kwa vœghwœ tsa nzana pœrba tœ ghwœmmœ ghwœmmœ ni nzœ mbœzli Hyala ghati sla ngwœvœy, njaa dza naa nza kœn mbœzliy zlœba ma yœwœn kwœma Hyala va wœzœ naa? <sup>18</sup> Njasa nœ nahwœti kwœma va mbœ Zliya Hyala: «Kwa vœghwœ tsa nza na, ngahœ ni nœ mœndiy ni mbœzli: “Ghœshi na mbœzli slar slar ni” kœ mœndi kwœmavœ mbœlishi kiy, njaa dza ngwœvœ kœn ka ndœrœm lœ ka mœni jikir naa nzaa?» kœ. <sup>19</sup> Ma ghœnzœ tsœgha kiy, mba'a kœ ndœœ sa ngœra'wœ tœ sa dï Hyala tsœghay, œntaa tsava ndœ dzaa zlata mœni kwœma wœzœ na ya tsœgha nzœ ma. Zlanay ghœn tsa ci ghœci gwa'a gwa'a kaa Hyala mbœ dœvœ nzœ, ghœnzœ saa ngati ntsa va. Ka dza Hyalaa zlay tœpœw.

## 5

*Gœzœ kwœma kaa mbœzliy 'wa kwal kaa mbœzliy nœw Yesœw*

<sup>1</sup> Nana kiy, kaa ngœn̄wœy, ghwœy ka 'wa kwal kaa mbœzliy nœw Yesœw \*Kœristœw œœ gœzœ kwœma. Yœn kwœrakwœy, ndœ 'wa kwal tsa va nzœ nja ghwœy. E nay lœ mœtsee njasa sahwœ mœndi ngœra'wœ kaa Kœristœw. E sœnay ta kwœmavœ dikœ tsa dza Hyala ta bœ kaa mbœzli nzœ dzœ. A

**4:11** 4:11 Rm 12:7; 1Kwœr 10:31; 12:8; Zhk 3:1 **4:12** 4:12 1:7 **4:13** 4:13 5:1; 2Kwœr 4:10; Rm 5:2 **4:14** 4:14 2:20; 3:14; Mt 5:10-12; Mk 13:11; SlœniKY 7:55 **4:16** 4:16 2Tim 1:8 **4:17** 4:17 Zher 25:29; Ezhek 9:6; 2Tes 1:8 **4:18** 4:18 Fir 11:31 **4:19** 4:19 Cem 31:6 **5:1** 5:1 1:21 **5:2** 5:2 Zhj 21:15-17; SlœniKY 20:28; 1Tim 6:5

nə yay: <sup>2</sup> Gwəməvəm ndəghwə mbəzli Hyala ni nəw kwal tsa nzə, ndaŋwəy na mbə dəvə ghwəy ta ndəghwəshi lə wəzə. Ndəghwəshim lə nəfə kwətiŋ, njasa di Hyala. Əntaa ghwəy dzaa mənə njasa 'yapavəŋwəy mənədi ndəghwəshi ma. Əntaa ghwəy dzaa mənə sləni va tə sa maw ghwəy kwəməvə shiy ti ma. War njasa nzana, ghwəy tarəvə mənə sləni va mbə nəfə tsa ghwəy pə ghwəy mənə. <sup>3</sup> Əntaa ghwəy mənə njasa mənə ghwəy mazə dzəkən mbəzli Hyala ndaŋwəy na ta ndəghwəshi ghwəy ma. War ka mbəzli dza ghəshiy mbay bəni nəw səəbə shi, ta dza ghəshi nja ghwəy kwa kwal Hyala, pə ghwəy mənəŋwəy.

<sup>4</sup> Mba'a pə ghwəy mənəti tsəgha kiy, sa ka Kəristəw, ghəci ntsaa sləkə ka ndəghwə mbəzli Hyala səəkə na, ta kwəməvə məgapa pəərə ghən tərəŋw na dzaa kərə ma dza ghwəy ghalaba, ghəci na piy tsa kədi ma.

*Gəzə kwəma kaa gwəla*

<sup>5</sup> Ghwəy kwərakwə kiy gwəlay, dīm fəti va mbəzli dikəba ghəshi ni kaa ngəŋwəy. Ghwəy gwanəŋwəyəy, ka kəli ghən tsa ci tsahwəti ndəy va tsamaba ci mbə ghwəy ma, ə pə ghwəy kəkəəti ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy. Sa nzanay, a Zliya Hyala gəzəkə: Kar Hyalaa zləba kwəma mbəzliy kəli ghən tsa shiw, kaa mbəzliy mənəti ghən tsa shi jəw jəw

ka naa mənə wəzə hwər, kə.

<sup>6</sup> Ghənzə tsəgha kiy, mənətim ghən tsa ghwəy jəwə kwa kwəma Hyala kwa bərci, nza ghənzə mbəə fə dikəə dzəti ghwəy fəca ka na tarəvə. <sup>7</sup> Ya nama zəzə kwəma nata ghwəy taŋətəŋwəy

bərci gwa'ay, zlatanavəm kaa Hyala kwətita mbə dəvə nzə. Sa nzanay, kən ghwəy na məhərli nzə ya hwəmba.

*Kwa kərnə gəzə kwəma ghəŋghən ghəŋghən*

<sup>8</sup> Ma pə ghwəy mənətiy, war kəŋə pə ghwəy fəy məhərli ghwəy ka ndəghwə ghən tsa ghwəy wəzə. Sa nzanay, mbə dəzlimmə na ndə mbəz tsa ghwəmmə, ghəci ghəci \*ndə jaka tsa Hyala, nja zhəl, ka pəla kwal ta ngədimməə dzəmbə mənə \*kwəma jikir na, ta mbəə zamti piy tsa ghwəmmə, njasa ka zhəl vaa nza mbə zhəzhəni mbə pala sə ta kəsə, ta pərə.

<sup>9</sup> Garəŋwəyəm lə bərci tə kwəma Hyala va banavə ghwəy nefer ghwəy. Ə pə ghwəy zhananci ghən, sa nzanay, a ghwəy sənay, war tsəgha sa nihwəti ngwarməhiŋwəy kwa kwal Yesəw tə hidī gwa'a ngəra'wə tsa va kwərakwə, njasa sa ghwəy va.

<sup>10</sup> Ma ləy hwəm ngəra'wə tsa dza ghwəy vaa sahwə gar vici jəw dzaa nza kiy, ma nza Hyalaa gwəranti va tə zhəhwər kərnəiy gwəmantəŋwəy də'wə ghən tsa nzə, ka mənəŋwəy ka mbəzli gaga ni, mba'a dzaa ndaŋwəy bərci ta mbə ghwəy garə dzəŋ dzəŋ kwa kwal tsa nzə. Hyala vay, ghənzə harəŋwəy na, ta mbə ghwəy kwəməvə dikə tsa nzə tərəŋw tsa, pa' kwa ndimndim, tə mbərkə jakəva tsa ghwəy lə Yesəw \*Kəristəw. <sup>11</sup> War mbə dəvə Hyala va kə bərci ya pa' hwəmba. \*Amin.

*Kwa kərnə səkwəva*

<sup>12</sup> A ngwarməhira mbə nəw Yesəw, zliya jəw na na tsasləghəŋwəy yay, ghəy lə Shilasə tsasli na. Ghəci zəməərə

tsa mbə nəw Yesəw slar tsa. Ma zliya nay, ə dee mətəhəŋwəy bərçi li, ka gəzanwəy: «Wəzə hwər tsa Hyala va nza ghwəy mbəy, ghəci na sa wəzə tsa, ka zlay nəw ci ghwəy ma» pən, va tsəgha tsasliŋwəy ya zliya na.

<sup>13</sup> A mbəzliy nəw Yesəw tikə mbə məlmə \*Babilanw səkwəŋwəy tərəŋw. Hyala tsəhavəshi na, njasa tsəhavəŋwəy na va kwərakwə. Mbə səkwəŋwəy na zəghwee Markə kwərakwə. <sup>14</sup> Səkwətim ghən tsa ghwəy kwətiŋ kwətiŋ tsa ghwəy, lə hwətəməva nja ngwarməmmə kwa hwər tsa kwətiŋ tsa.

Nzəyəy zərkə tsa Hyala lə ghwəy gwananwəy, ghwəy mbəzliy nəw Yesəw \*Kəristəw. Ava tifa kərayee, nza ghwəy nza ki.

**Kwa baka zliya tsasli ti  
Piyer  
Kwøma dza  
ghwømmø gha  
sønataa dzøkøn  
zliya na**

Piyer ntsa ta sōda Yesøw tsasli na zliya na. Kaa mbøzliy nøw Yesøw tē hidī ghønghøn ghønghøn tsasli ti na, aa niy tsaslanaghøshi nahwøti kwa taŋa (nighøm mbø vøh 3:1). Ma ghala vøghwø tsa tsasli na nana zliiyay, aa niy sønay ndal tøree ta mētiw kē (nighøm mbø vøh 1:14). A dī na mbøzli kēsøvø kwøma Hyala bananavøshi na va bekir døvø, øntaa ghøn tsa shi taa zay ti, va tsøgha tsaslanaghøshi na zliya na ki.

*Avanay njasa nøwva kwøma mbø zliya na:*

Vøh 1 Piyer gøzanshi kaa mbøzli va njasa nza dimø tē har tsa harvøshi Hyala, ka canshi njasa dza ghøshiy mēni sa banavø ghøshi nefer shi kaa Yesøw, ka gøzanshi njasa nza kwøma Køristøw va ka sa katanŋ na, ghøci Piyer dø'wø ghøn tsa ci na, ndø ndøgha fōti ta nzøy tsa nzøyøhwø Køristøw tikø tē hidī.

Vøh 2 Piyer gøzanshi a ghøshi ndøghwø ghøn tsa shi wøzø va mbøzliy bønipø nøw kwal Hyala va dzar kwa dzørvø. Ka bønipø shi vay, kwøma jikir na ghønghøn ghønghøn ka ghøshiy mēni, war ngødī mbøzli Køristøw ta nøw kwal tsa shi va na na mbøla ghøshi gwa'a tsøgha.

Vøh 3 A gøzanshi Piyer wøzø wøzø, ma Yesøw naciy, zhøghøkøvay naa dzøti hidī diw. Sa nzanay, a ndøghø na mbøzli tsati titihwø tsa shi ka na gha søøkø.

*Søkwøpø*

<sup>1</sup> Yøn tsasli na zliya na, yøn yøn Shimanŋw Piyer, ndø kwal tsa Yesøw \*Køristøw, zhini ndø sløni tsa cee dība. Kaa ngønŋwøy ghwøy shiy banavø nefer ghwøy kaa Yesøw Køristøw tøønŋw tøønŋw njasa banavø ghøy ni ghøy va kwørakwø. Ndø sløkømmø Yesøw Køristøw, ghøci Hyala ghwømmø mēnti na tsøgha, sa nzana lø kwal tsa nzø ghøci mēni kwøma.

<sup>2</sup> Møntønŋwøy wøzø hwøer tsa nzø Hyala mba'a ndanŋwøy zørkø, søvøri mbø søni tsa sønata ghwøy Hyala ghøshi lø Ndø sløkøpø Yesøw.

*Jihøvam ta mbø nzøy tsa ghwøy nzaa sa wøzø tsa*

<sup>3</sup> A Yesøw \*Køristøw ndammø børci ta mbø ghwømmø sønata Hyalaa tsøhavømmø, nza ghwømmø mbøø nzøy li mbø dikø tsa nzø, lø mbø wøzø tsa nzø. Dza na lø børci ci dikø ni kiy, mba'a ndammø ya nimaba shiy kama va ghwømmø ta mbø ghwømmø kwømavø yøwøn piy, lø ta mbø ghwømmø dza njasa tøbanta na kaa Hyala.

<sup>4</sup> Ava lø kwal tsa tsøgha tsa ndammø na shi tøønŋw ni va niy gøzøkø na bømmøshi ghala kwatanjata. Shi vay, shiy lø dimø ti shi tøønŋw na ghøshi va ghwømmø. Ma mēnti na tsøghay, ta mbøø nza sa ka ghwøy kwømavø shi gøzøkønŋwøy na vay, nza ghwøy mbay mbølinŋwøy va shi gømgøm ni va zapø tikø tē hidī, ma nza kwøma ghwøy nzaa sa kwøtin na lø Hyala.

<sup>5</sup> Va tsøgha nø ya ngønŋwøy kiy, løy hwøm

sa banavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyalay, ə pə ghwəy jihəva ta mbə dza ghwəy təbə kwa kwal Hyala. Zhini dibay, nza ghwəy pəla mənijwəy ka mbəzliy sənata kwəma. <sup>6</sup> Ləy hwəm sa ka hwəy sənata kwəmay, nza ghwəy pəla mənijwəy ka mbəzliy mbay ndəghwə ghən tsa shi. Ləy hwəm nava ba na, ka mbəzli ka sə'wa kwəma. Ləy hwəm sə'wa kwəma na, ka pəla məni ka mbəzliy danta fəti kaa Hyala. <sup>7</sup> Ləy hwəm di fəti kaa Hyala ki na, nza ghwəy pəla mənijwəy ka mbəzliy diva kwa jipə shi, ka di nihwəti mbəzli gwanashi. <sup>8</sup> Ma sa ka gəla məni shi tsəgha ni va təhəshi mbə ghwəy tərənəw kiy, ta bənəwəy bərci dza ghəshiy dza, ta mbə ghwəy dza kwa kwəma kwa kwəma lə mətəshə sənata kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw. <sup>9</sup> Ma ntsa kama gəla məni kwəma tsəgha na va mbə nəfə tsa ciy, nja ghwəlfə na. Ka nay pi naw. Dənəwəzl zamti na ghən ta kwəma ci jikir na niy yabanamti Hyala.

<sup>10</sup> Va tsəgha na kiy ng-warməhiray, jihəvam lə bərci ghwəy tərənəw, ta mbə ghwəy kəsəvə məni kwəma harənəwəy Hyala va, tsəhəvənəwəy na ta məni nza. War mba'a pə ghwəy kəsəvə məni nza tsəghay. Ka dza ghwəy tərənəwəy dzəmbə məni \*kwəma jikir naw. <sup>11</sup> Ghalaba kiy, ghəpə tifa ya jəwəw, ta ghwənamtənəwəy kwal dza Hyala ta dzəti pətsa sləkə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw ghəci ndə mbəlimmə. Ma pətsa va kiy, pa' kwa ndimndim dza ghwəmmə nza ti.

<sup>12</sup> Va tsəgha nzana, war mbə zhinee gəzənəwəy kwəma va. Ya tsəgha sənata ghwəy gwanata, mba'a ghwəy garənəwəy lə bərci

tə kwəma katanə na va bənivə ghwəy. <sup>13</sup> Ghala vəghwə tsa nzee tə ghwəmərə tikə tə hidiy, e sənay, wəzə na yən zhiniy gəzənəwəy kwəma va ta mbə ghwəy nza fərghe fərghe. <sup>14</sup> Sa nzanay, e sənay, dikə tərə vəghwə tsee tə hidiw, tsəgha niy gəzara Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw niy nza. <sup>15</sup> Ava va tsəgha dzee jihəva ta məni ya namaba kwəma mbata bərceə məni nza nana. Ta mbə ghwəy zəzə kwəma va taa nza, ya hwəmba nza, ləy hwəm sa kee mətira.

*Mbəzliy nay dikə tsa nza Yesəw li lə mətəshə shi*

<sup>16</sup> Kwatanəy, a ghəy niy gəzənəwəy njasa niy səəkəy Ndə sləkəmmə Yesəw \*Kəristəw lə bərci ci dikə ni. Əntaa ghwəy taa bərkə na, kwəma nja mbəraghwəti ka məndi vaa pəghəvəə slatənəwəy ghəy, pə ghwəy ma. Lə mətəshə ghəy nay ghəy dikə tsa Yesəw Kəristəw. <sup>17</sup> Ghala vəghwə tsa bānci Didi Hyala shəndəkə lə dikə kaa Yesəw Kəristəwəy, tifa niy nza ghəy. Mba'a ghəy favə Hyalaa tanəti shiy gwanashi tə dikə ghənzə mbə gəzə, a kəy: «Favə tə ghwəy, ava ghəci na zəghwee dee, tərənəw yən vəshi ti» kə. <sup>18</sup> Ghala gəzə na va kwəma vay, tifa niy nza ghəy də'wə ghən tsa ghəy kwasəbə Yesəw Kəristəw mə kəlanə tsa dəwdəw tsa. Mba'a ghəy favə gaka məli va lə slimim ghəy, ghənzə mbə gəzə kwəma səəkə mə ghwəmə.

<sup>19</sup> Sa nata ghəy kwəma va tsəgha ki na, mba'a ndənəy bərci tərənəw, ta zləba kwəmaa niy gəzəkə ka gəzəkə kwəma Hyala va niy nza. Wəzəba məni ghwəy məhərliy dzəkən kwəma va na kwərakwə. Sa nzana, kwəma



vay, nja ghwə kwa gərkəwa vaa tsə ka məni waŋ mbə kwəsli na. War ə pə ghwəy məni məhərliy dzəkən pa' sa ka pi waliy, fəcava kiy, Yesəw ghəci sasərkwə kwa kədi pi na, ta tsahwəy dza na ta mənijwəy waŋ pi mbə nefer ghwəy.

<sup>20</sup> Kwa taŋa kwəma dee ghwəy sənata wəzə wəzəy: Kwəmaa niy gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala va niy nza mba'a ghəshi tsaslati tə Zliiyay, səvəri mbə sənata kwəma ndə ngəri niy səəkə kwəma vaw, ghəshi lə sənata kwəma shi niy bə na kwəma vaa səvəriw. <sup>21</sup> Sa nzanay, kwəma tifa mbə kwəma ghyaghya tsasliti ka gəzə kwəma Hyala, mba'a ghəshi tsasliti lə sənata kwəma shiw. \*Safə tsa Hyala dēwdew tsa niy səəkəy naa dzəmbə məhərli shi, maa niy gəzə ghəshi kwəma gəzanshi Hyalaa səvəri.

## 2

*Kwəmaa dzəkən ka bənipə nəw kwal Hyala dza kwa dzərvə*

<sup>1</sup> Njasa niy tsahwəshi ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvə va mbə mbəzli Hyala mbəradzəy. Tsəgha dza nihwəti ka bənipə nəw kwal Hyala dza kwa dzərvə tsahwəshi mbə ghwəy nana kwərakwə. Ta səəkə dza ghəshi ta bənijwəy kwəma dzərvə. Saa dzaa zantəpə. Dzəghwa fiyəkə ghəshi dzaa ndəghamti Ndə bənipə kwəma tsaa niy mbəlantishi mbə kwəma shi jikir na. Mbə kwəma məni ghəshi va tsəgha nay, kwa kwəma jəw na, ta səəkə dza Hyalaa zamtishi. <sup>2</sup> Kwal mbə mbəzli dzaa nza mbə nəw kwəma shi va ha'wə ha'wə naw. Tə mbərəkə kwəma shi va tsəgha ki na, ka mbəzli dza ka gəzə kwəma gəmgəm naa dzəkən kwal Hyala

tsa katan tsa. <sup>3</sup> Ka bənipə kwəma dzərvə vay, tərəŋw ka ghəshiy maw shi mbəzli. Ka ghəshiy dza na, ka slasla dzərvə, ka ngədiŋwəy ta mbəə kwəmavə shi ghwəy. Mbəradzəta slanti Hyala ngwəvəə dzəkən shi, kwa kwəma jəw na kərəp dza naa səəkəə zamtishi.

<sup>4</sup> Ya ka kwal Hyalaa niy məni \*kwəma jikir na niy nzay, niy zlashi Hyalaw. Aa niy kəsəvəshi, mba'a shakambəshi mbə ghwə, mba'a niy zlashi mbə kwəsli dikwədikwə na, pa' fəca dza Hyalaa səəkə ta məni ngwəvəə dzəkən mbəzli. <sup>5</sup> Ya mbəzli niy məni kwəma jikir na mbəradzə ghala vəghwə tsa kar \*Nəwe kwərakwəy, niy zlashi Hyalaw. Aa niy ghwənikə yam təhay pətsa tə hidi, mba'a ghəshi zanti mbəzli niy məni kwəma jikir na. War Nəwe ghəci saa niy gəzəpə kwəma katan na na saa niy mbəliti na, mba'a mbəzli ci mbərfəŋ kwasəbə. <sup>6</sup> Mbəzli mbə məlmə \*Sədəm lə \*Gwəmər dibay, a Hyala niy slakən ngwəvəə dzəkən shi, bərkidə ndamtishi lə ghwə, lə məlmə shi gwa'a. Mbə kwəma va tsəgha kiy, ə camshi na kaa mbəzli niy ma fəti və, ta mananshi ngwəvə dza na tsəgha, kə. <sup>7</sup> Ghala pətsa va na, mba'a Hyala niy mbəliti \*Ləwtə. Sa nzana, ntsaa məni kwəma di Hyala ghəci. Dalalay Ləwtə niy nza mbə sa ngərə'wə va nəfə tsa ci sa zhanci na, va kwəma jikir na məməni mbəzli. <sup>8</sup> Sa nzana, war mbə shi Ləwtə niy nzəyəy tsəgha lə wəzə tsa ci vay, mətse ci na, mbə nata kwəma shi va jikir na məni ghəshi, ka favə, na gəzə ghəshi gəzə gəzə na lə sləmə ci vici va vici va. Dzəghwa tərəŋw

nəfə tsa ci ka zhanci, sa di ma na tsəgha ki.

<sup>9</sup> Ma mbə gəla kwəmaa məmənta va tsəgha lə mbəzli mbəradzə vay, ə citəmmə na, njasa sənay Ndə sləkəpə, kwal tsa dza naa mbəli ni ci mbəzli səvəri mbə kwəma ngəra'wə tsa kən shi, lə njasa sənay na pətsa dza naa fə mbəzliy məni kwəma jikir na ti, kala ndəghə vici dza naa sla ngwəvə shi ti ta sanshi ngəra'wə. <sup>10</sup> Kwatama dzəkən mbəzli nja mbəzliy bəliti məni va war shi səkwa hwətəl tsa shi ti, dzəghwa mba'a ghəshi zhəghəti dikə tsa Hyala, ka shi kama vəri ti.

Mbəzli ka bənipə nəw kwal Hyala va dza kwa dzərvə na shi gəzanwəy ya va kwəma shi. Ma na nashiy, shi gwərsə ghəshi və tifa ya jəwəw! War kwəmaa kəli ghən tsa shi ka ghəshiy məni gwa'a tsəgha. Dza mba'a ghəshi fati ndərə tə kwəma mbəzli Hyala dikə dikə ni mə ghwəmə, ka tsəərəshi. <sup>11</sup> Ya ka kwal Hyala, ghəshi shiy tanəti ka bənipə nəw kwal dzərvə va tə dikə lə bərciy, pəla tsəərə mbəzli Hyala va dikə dikə ni mə ghwəmə ghəshi kwa kwəma Ndə sləkəpəw. <sup>12</sup> Ka dzərvə vay, war kwəma kama ghən tiy məni ghəshi. Ka məni shiy nja shəkwareshi yakə məndi ta hənishi gwa'a tsəgha. Dza ghəshi tapə dzəmbəshi mbə tsəərə shi kama kwal tsa shi li shi, shi sənashi ma ghəshi. Na kwa gwa'a nay, ta bakwamtishi dza Hyala, njasa ka məndi vaa bəkəwə shəkwareshi kwərakwə. <sup>13</sup> Ta zhananshi ngəra'wə tsa shi dza Hyala, njasa sanamiy ghəshi va kaa nihwəti mbəzli kwərakwə. War shi gəmgəm ni di vəgha shi ka ghəshiy məni, ka vəshi tərənəw ta mənishi ya havəghwə.

Ka ghəshiy dzay, ka nəzəy lə ghwəy, ka zəmə shiy kwa pətsa kwətinj tsa lə ghwəy. Ha'wə tərənəw nava kwəma tə ghwəy tsəgha ki. Ka ghəshiy dzay ka vəshi ta ngəngədfinjwəy. <sup>14</sup> War pala mi'i mbə ghi ta ghwərghwər gwa'a tsəgha na nashi kwəma kavə ghəshi. Ka dali vəgha shi va məməni shi jikir ni tepəw! War ka pəla ngali mbəzli daw daw bərci ni kwa kwal Hyala, ta shikəshiy dzəmbə kwəma jikir na va. War gəna ka ghəshiy diy dzəghwa jəba shi na nashi. Niva mbəzliy, mbəzli bazlamti Hyala na ghəshi. <sup>15</sup> Na nashiy, a ghəshi səməshi kwa kwal tsa katanj tsa, ka zlənjərəshiy dzəmbə gamba lə dza shi. Mba'a ghəshi nəwhwə səbə tsahwəti ntsa mbəradzə va, niy nə məndi \*Balam, kə məndi slən tsa ci, zəghwə Bəwsər. Saa niy di vaa məni war kwəma jikir na, ta mbə ghəciy kwəmavə gəna ti. <sup>16</sup> Dza mba'a Hyala nabəti Balam \*ndə gəzə kwəma Hyala tsa va, va jikir tsa məniti na va. Ghala vəghwə tsa vay, mba'a kwantəmca gəzanakə kwəma nja ndə ngəri, kwəmaa səəkə maa mənta. Mba'a makəti ndə gəzə kwəma Hyala tsa va nəghətaa ghəcii məni kwəma dishəti dishəti na va.

<sup>17</sup> Ma gəla mbəzli nja shi gəzanwəy ya niy, yəmyəm na kwəma shi, lə pətsa mbasəshi yam ti. Yəm ghəshi lə kwələfi van tsaa sliy va, mba'a safə pamtishi. A Hyala gwəmanti pətsa dza naa kəlishi kwa, mbə kwəsli tərkwəsl na. <sup>18</sup> Ka ghəshiy dzay, ka məni fəgə lə pə'wə kwəma kama ghən ti zlanjan. Ka məməni shi maw vəgha ndə, ta mbə ghəshiy zhiniy ngədfəhwə

2:9 2:9 Zhəwəbə 4:7; 1Kwər 10:13; ShiZhnj 3:10 2:10 2:10 Zhəwədə 7-8 2:11 2:11 Zhəwədə 9 2:12 2:12 Zhəwədə 10 2:13 2:13 Zhəwədə 12 2:14 2:14 Mt 5:28; 2Tim 3:6 2:15 2:15 Bəla 22:7, 17; Zhəwədə 11 2:16 2:16 Bəla 22:28-31 2:17 2:17 Zhəwədə 13

mbözliy niy mbölikövashi vaa sövöri shi mbö mbözli mbö kwöslidifa. <sup>19</sup> Ma ka mbözliy pö'wö shi va vaa ni kaa mbözli ka ghöshi vaa ngödiy: «Ghwöyöy, kwömaa dzaa slökönwöy tibaw! Ghwöy dza naa gwöra ghön tsa ghwöy» ka ghöshiy ni. Ya ghöshi dö'wö ghön tsa shi, ghöshi ka gözö kwöma va na, mevivi kwöma jikir na va dzaa zamtishi ghöshi difa ki. Sa nzana, ya namafa kwöma nza börci ndö daw vöy, mava tsa nava kwöma na ndö.

<sup>20</sup> Mba'a kö ndö niy sönay Yesöw \*Köristöw Ntsaa slökömmö, Ndö mbölimmö, mba'a mbölikövöri vay mbö dövö börci shi tikö tö hidif dzaa zamtöpö, zhini na, mba'a zhini zhöghöghövay löy hwöm ka zhini ghöshiy möni mazö dzökönöy, kwa körci kwöma mbözli vay, gömgömta dza naa nza. Wözöba na kwa taja difa. <sup>21</sup> Wözöbaa niy ghati ma ghöshi sönay kwal Hyala niy nza na, kön na nzana, mba'a ghöshi sönamti shi dif Hyala, lö ni dif ma na gwa'a na, dza mbörökö, ghöshi zlata möni kwöma gözanaköshi Hyala fa. <sup>22</sup> Ma kwöma mönti ghöshi va tsögha na kiy, war we' kwöma gözö möndi va mbö zliya lö fir na. Saa ni va: «Kiri zhiniy zöhwö vönöhwö tsa ci» kö. Zhini na, ma kö fa na: «Ngördö tsa yabantimöndi döwdöw tsa zhiniy hönambövay mbö rödifö fa» kö.

### 3

*Ta zhöghöva dza Yesöw \*Köristöw zhökö*

<sup>1</sup> A madigahira, avanata kwa baka zliya na sana tsaslinwöy ya. Ma kwöma pölee mbö zliyahi tsaslinwöy ya va bakö ni gwa'ay: Ö döe gözanwöy shi

sönashi ghwöy mböradzöshi ta mbö förgö möhölri ghwöy ta tökö dzökön shi wözö wözö. <sup>2</sup> Ka döe ghwöy zamti ghön ta kwömaa niy gözö ka gözö kwöma Hyala döwdöw ni mböradzöw. A Ndö slökömmö Yesöw Köristöw ghöci ndö mbölimmö ghwönikönwöy ka kwal ci ta böniwöy shiy. Kwömaa niy gözanwöy na va sövöri kwa miy shi ta möni ghwöyöy, öntaa ghwöy zamti ghön ti difa ma. <sup>3</sup> Ma kwöma gwörantee dif ghwöy sönata wözö wözöy, ge'i lö kwa körci vöghwö na, ta tsahwöshi dza nihwöti mbözli, ka mömöni shi gömgömi ni dif vögha shi, mbözli vay, ta sawanwöy dza ghöshi. <sup>4</sup> Ma dza ghöshiy niy: «Ya sa nö Yesöw ta zhöghöva döe zhikö, kö kiy, kwöma na tsahwö ma na kia? Avanata sönay, a jijiimmö bökwöshi, shan ghöci ta zhiköy. War njasaa niy nza shiy va ghala ghava hidiy, tsögha tsöghavashi na ghöshi sana nashi» dza ghöshiy ni. <sup>5</sup> Göla mbözli tsögha ni vay, a ghöshi sönay: «Lö kwömaa sövöri mbö miy nzö niy mönti Hyala hidif lö ghwömmö, mba'a bökövöri hidif mbö yam, mba'a töhövöri kar hidif lö yam» kö ghöshi, lö dif shi zlöba ma ghöshi kwöma va. <sup>6</sup> Lö yam bökö naa dzöti hidif niy zamti Hyala kwa taja shiy niy nza tikö tö hidif difa. Sa niy söököshi yamöy, mba'a ghöshi zlöghwöhwö pötsa tö hidif gwa'a gwa'a. <sup>7</sup> Tsögha na kwöma ghwömmö nata ghwömmö na, lö hidif ni gwa'a sönzönva. A Hyala gözökö: «Lö ghwö dza ghöshiy ndiva» kö. Sa nashi ghwömmö tsa sönzönvay, Hyala zlazlashi na di, ka ndöghö vici dza naa söökö ta sla ngwövö dzökön mbözli jikir

ni dī ma fēti və, ma nza zamtishi gwa'a ki.

<sup>8</sup> A madigahira, a kwəma tifa kwətiŋ kala gar za ghən ghwəy ti: Va Ndə sləkəpəy, piya bələkwə mənə na, ghala mbə lə vici kwətiŋəw, vici kwətiŋ na, ghala mbə lə piya bələkwə bələkwə mənəw. <sup>9</sup> Ma kə nihwəti mbəzli mbə təkə kwəma shiy: «Ka mənəni kwəma nzə kwa sləkəpə kyanwkyanwəw, kwəma gəzəkə na, ta mən dzeə kəy, ka mənəni naw» kə ghəshi. Mbalaa tsəgha na kiw. A na Kwa sləkəpəy, ta mənəni kwəma gəzəkə na va dza na. Ghwəy ndəghə na. Sa dī na mbəzli gwanashiy səkəkə ta tsati titihwə kaa ngəta va kwəma shi jikir na, a ghənzə pəlashi mbə nəfə tsa nzə. Sa nzana kala dī ghənzə ndəə zay ya kwətiŋ.

<sup>10</sup> Ya tsəgha nzə kiy, sa ka vəghwə tsa va bərkəy na, ta zhəghəva dza Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw səkəkə. Na katan katan na nanzəy, war vətəghə dza naa səkəkə njasa ka ndə ghəli vaa səkəkə dzəkə ndə ta ghəli. Fəcavay tərənəw dza mbəzliy favə gaka, ka tanəti dərəzli van səkəkə mə ghwəmə. Ka ghwəmə dza na, mba'a zata. Mba'a ghwə dzaa səkəkə ndəhwə shiy dzəy tə ghwəmə gwanashi. Cəke' dza hidī ni, lə shi ti shi gwanashiy zashi kwərakwə fa.

<sup>11</sup> Njana nzana tsəgha shi va dzaa zamtəvashi kiy, ə pə ghwəy mənəni məhərliy dzəkən nzəy tsa ghwəy. Dewdew kə nəfə tsa ghwəy kwa kwəma Hyala, ka dī fēti və mbə kwəma gwanata. <sup>12</sup> Ə pə ghwəy ndəghə vici dza Hyalaa səkəkə ti. Dikəvanwəyəm ta mənəni kwəma wəzə na, a vəghwə tsa va mbəə mbatəvəaa səkəkə. Fəca vici va dza ghwəməə ndita, ka zata kwədəp. Shi

mə ghwəmə gwa'a gwa'a na, mba'a ghəshi ndishi kala tərə shiy ya jəw. <sup>13</sup> Ma kə Hyala kaa ngəmmə kiy, ghalaba na ta zhini dzeə ngatənjwəy nahwəti ghwəmə 'war'war na, lə hidī 'war'war ni, kə. Pətsa vay, ka dza mbəzliy mənəni \*kwəma jikir naa nza tibaw. War mbəzliy mənəni kwəma dī Hyala na shiy dzaa nza tifa. Ava ghənzə na kwəma ndəghə ghwəmmə sana.

<sup>14</sup> A madigahira, va tsəgha dzeə gəzanwəy ki, njana nzana mbə ndəghə vici va ghwəyəy, ə pə ghwəy jihəva ta mənəni kwəma wəzə na. Ta mbəə nza, sa ka na səkəkəy na, nza kəsanwəy dēwdēw kala kwəma rəda rəda na mbə nzəy tsa ghwəy. Nza ghwəy mbəə kwəməvə zərkə kwa jipə ghwəy li. <sup>15</sup> Sənay tə ghwəy, sa nay ghwəy tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw kala səkəkə kyanwkyanwəy, ə dī na mbəzliy kwəməvə kwal, ta tsati titihwə tsa shi ta mbə ghəshiy mbəlishi. A Pəl zəməmmə tsa mbə nəw Yesəw va dī ghwəmmə tərənəw tsasləghənjwəy kwəma va tsəgha fa. Hyala banavə na sənata kwəma, ta mbə ghəciy tsasliŋwəy kwəma va tsəgha.

<sup>16</sup> Tsəgha ka Pəl gəzə kwəmaa dzəkən kwəma va kaa mbəzli mbə nihwəti zliyahi ci tsasliti na dan ni gwa'a. Mbə nihwəti zliyahi Pəl tsasliti nay, a kwəma mbə shi caslakəta dalala ta favə ndə. Ka nihwəti mbəzliy sənata ma kwəma va kama bərce kwəma Hyala mbə nefer shiy dza na, mba'a ghəshi ghavəə zhəghanti kwəma va. Ka ladamti kwəma dī kwəma vaa gəzə. Tsəgha sənabəshi ghəshi mbə zhəzhəghə nihwəti kwemər dzar mbə Zliya Hyala dzar kwa kwal tsa gəngəm tsa. Mbə kwəma mənəni ghəshi va

tsəghay, ngwəvə Hyalaa mbahə  
ghəshiy dzəkən ghən tsa shi.

<sup>17</sup> Na na ghwəy kiy madigahiray, ava ghəy gəzanwəy kwəma va, mba'a ghwəy favə gwa'a gwa'a, va tsəgha gəzanwəy ya. Mənim məhərli tərənwə vantaa mbəzliy yidi kwəma Hyala va ghavəə ngədhəwənwəy dzəmbə kwəma shi va, mba'a ghwəy taa shikənwəy gəm. Ka zləba ghwəy ghəshiy ngadantənwəy tə kwəma Hyala kəsəvə ghwəy va bekir dəvə ma. <sup>18</sup> Ma pə ghwəy məntiy, mətsəhə pə ghwəy mətsəhə kəli ka dza kwa kwəma, lə nəw kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw Ntsaa mbəlimmə, a ghəci mbəə mətsəhə məniwəy wəzə hwər tsa ci ka mətsəhə ghwəy sənay kwa kwəma kwa kwəma.

Fal slən tsa ci mbəzli tə hidfi gwanashi, ghala ndatsə ka dzar pa' kwa ndimndim. \*Amin. Ava tifa kərayee ki, nza ghwəy nza.

## Kwa taŋa zliya tsasli Zhanj Kwōma dza ghwōmmō gha sōnataa dzəkən zliya na

Ma zliya nay, tsasli slən tsa ci ntsaa tsasli mbəw. Ma kə nihwəti mbəzliy, Zhanj ntsa ta sōfa Yesəw tsasli na. Sa nzana, kwōma tsasli na mbə gha tsasli zliya nay, aa dī yəmōva lə Yəwən kwōma wəzə na va tsasli Zhanj, kə ghəshi. Nanzə kiy, gəzəkəvəri Zhanj bazhə bazhə naciw. Nda kaa ka wa tsasli na zliya nay, sənay mēndiw. Ma kə nihwəti mbəzliy, kaa mbəzli ghəngħən ghəngħən tē hidī ka Azəy tsasli na, kə ghəshi.

*Avanay njasa nəwva kwōma mbə zliya na:*

Vəh 1:1 pa' tē vəh 2:1-17 Zhanj gəzə kaa mbəzliy nəw Yesəw, a ghəshi nzəy mbə waŋ pi, mba'a ghəshi sənay, a Yesəw pəlata kwōma shi jikir na, kə ghəshi. Mbə nzəy tsa shi va kiy, ka dī nihwəti mbəzli.

Vəh 2:18-29 Njasa dza ka jakə Kəristəw tsahwə dzəmbə mbəzliy nəw Yesəw.

Vəh 3 Njasa dza mēndiy sənashi ndərazhi Hyala.

Vəh 4:1-6 Njasa dza mēndiy mbay tēra ghalaa dzəghwa na katanj na kwōma lə dzərvə.

Vəh 4:7-21 Ntsaa dī mbəzliy, Zəghwə Hyala na. Mba'a kə ndəə dī Hyalay, ta dī ndərazhi Hyala dza ndə kwərakwə.

Vəh 5 Zhanj gəzə njasa tēfanakən mbəzliy nəw

Yesəw kaa shi tē hidī. Zhini mba'a gəzata kwōma jəwəə dzəkən kwōma gəzəhwə naa dzəkən.

*Gəzə kwōmaa dzəkən ntsaa bəmmə piy*

<sup>1</sup> Avanaŋəy tsasliŋwəy zliyaa dzəkən ntsa nza slən tsa ciy «Kwōma Hyala» saa bānshi piy kaa mbəzli. Kwōma vay, mađi Hyala ta nga shiy gwa'a gwa'a na ghənzə tifa. Ntsa har mēndi vaa Kwōma Hyalay, a ghəy favə ghəciy gəzə kwōma, ka nay ghəy lə mətsəhi ghəy, mba'a ghəy nay wəzə wəzə, ka dapəhwə lə di-vidivi ghəy. <sup>2</sup> Ghala pətsa səkə ntsa har mēndi vaa «Kwōma Hyala» ta civa kaa mbəzliy, a ghəy nay. Va tsəgha ndəgha ghəy fətiy dzəkən, ka gəzanjwəy kwōmaa dzəkən ntsaa bəpə piy tsa kə dī ma. Ntsa vay, vəgha Didi Hyala mə ghwəmə niy nza na, ma səkə Hyalaa citəmmə nana.

<sup>3</sup> Shi nashi ghəy lə mətsəhi ghəy, lə shi favə ghəy lə slimim ghəy na shi gəzanjwəy ghəy ni kwōmaa dzəkən shi kwərakwə, ta mbə ghwəy nza kwasəbə ghəy mbə jakə tsa jakəŋəy ghəy lə Dəmmə Hyala, mba'a lə Zəghwə nze Yesəw \*Kəristəw. <sup>4</sup> Ta mbə vəshi ghwəmmə kərkəta, va tsəgha tsasliŋwəy ghəy kwōma na.

*Hyala na waŋ pi*

<sup>5</sup> Ma kwōma gəzanjwəy ghəy nay, kwōma favə ghəy va Yesəw \*Kəristəw Zəghwə Hyala də'wə ghən tsa ci na. Ma kəy: «Waŋ pi na Hyala. Kwōma kwəsli kwəsli na dzar kwa kabaka nze ya jəwəw» kə. <sup>6</sup> Ghənzə tsəgha ki, mba'a pə ghwəmmə ni, mbəzli jakəjakə ni nza ghəy lə Hyala, pə ghwəmmə, dza ghwəłammə ghwəmmə mbə

məni kwəma dzar mbə kwəsli kiy. A ghwəmmə slavə dzərvə ghalaba. Kwəma Hyala katan na mbə nəfə ghwəmmə ya jəw tsəghaw. <sup>7</sup> Ma mba'a pə ghwəmmə ka məni kwəma mbə wan pi, njasa nzana va mbə wan pi Hyala kwərakwə kiy, mbəzli jakəjakə ni nza ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə ghalaba ki. Ma nza miymiy Yesəw, Zəghwə nzə yabantəmmə kwəma ghwəmmə jikir na gwanata, kala rəda tar ghwəmmə ghwəla ki.

<sup>8</sup> Mba'a pə ghwəmmə ni: «Ka məni \*kwəma jikir na ghəy na ghəyəw» pə ghwəmməy, ava ghwəmmə dzəmbəmmə mbə sla dzərvə kaa ghən tsa ghwəmmə ghalaba ki. Gəzəkə kwəma katan na ghwəmmə ti ya jəwəw. <sup>9</sup> Mba'a pə ghwəmmə tsati titihwə va jikir tsa ghwəmmə kwa kwəma Hyalay, a Hyala dzaa pəlay jikir tsa mənti ghwəmmə mbə nəfə tsa nzə gwa'a, ka zhəghətəmmə ka mbəzli dəwdfew ni. Sa nzanay, Hyala na, a ghwəmmə sənay, ntsa slar tsa na. Kwəma nə na ta məni dzee kəy, ta mənti dza na tsəgha. <sup>10</sup> War mba'a pə ghwəmmə ni: «Ka məni \*kwəma jikir na nza ghəyəw» pə ghwəmməy, ghalaba na, Hyalaa na zhəghəti ghwəmmə ka kwa sla dzərvə ki. Zləbavə kwəma nzə ghwəmmə mbə nefer ghwəmmə tsəgha kiw.

## 2

*Yesəw \*Kəristəw na ntsaa dzaa kəətimmə*

<sup>1</sup> A ndərazhee, ma kwəma tsasliŋwəy ya na kwəma na tiy, vantaa ghwəy dzaa məni \*kwəma jikir na nə ya. Mba'a kə kwəma jikir na mbəlita va ndəy, sənay tə ghwəmmə, a gal tsa

ghwəmmə tifa, ta kəətimmə kwa kwəma Didi Hyala, ghəci na Yesəw Kəristəw. Na naci, ntsa slar tsa na. <sup>2</sup> Yesəw Kəristəw də'wə ghən tsa ci zlay na ghən tsa ci, mba'a mətiy ka shi ta mənti Hyala li shi tə mbərkə ghwəmmə. Ta mbə Hyalaa pəlayəmmə jikir tsa ghwəmmə. War ta pəli tsa ghwəmmə jikir gwa'a tsəgha naw. Əhəŋ, ta pəlanshi jikir tsa mbəzli tə hidfi gwanashi mətiy na.

<sup>3</sup> Mba'a pə ghwəmmə diti fəti ta məni kwəma gəzəkə Hyalay, ghalaba na, a ghwəmmə taa sənay, mbəzliy sənata Hyala nza ghwəmmə, pə ghwəmmə. <sup>4</sup> Mba'a kə ndə ni: «E sənata Hyala» kə, dzəghwa kala dī fəti ghəci ta məni kwəma gəzəkə Hyala məni nzəy, ndə dzərvə gəməy na tsava ndə. Kwəma Hyala katan na mbə nəfə tsa ci ya jəwəw. <sup>5</sup> Ma ntsaa dī fəti ta məni kwəma gəzəkə Hyalay, a tsava ndə dī Hyala katan katan. Ava ti dza ghwəmmə sənay jakəjakə nza ghwəmmə lə Hyala, pə ghwəmmə. <sup>6</sup> Ma ntsaa ni: «Jakəjakə nza ghəy lə Yesəw» kəy, war njasa niy nza nzəy tsa Yesəw va tikə təbə na ghəciy nzəy kwərakwə.

*Nahwəti kwəma 'war'war na*

<sup>7</sup> A madigahira, ma kwəma tsaslēghəŋwəy ya nay, mənta na nja nahwəti kwəma gəzanwəyee 'war'war na ta məni, kala səəkə ghwəy favəw. Kwəma səəkə ghwəy favəw na. Kwəma mbəradzəta na va niy nza tifa, mba'a tsəhəta va ghwəy ghala kwatanata na. <sup>8</sup> Ya tsəgha nzə kiy, kwəma 'war'war na tsasliŋwəy ya tə kwəma va. Tə nzəy tsa \*Kəristəw tə hidfi, lə tsa ghwəy nzəy sənay mənti kwəma katan

1:7 1:7 3:5; Ezay 2:5; Ebr 9:12; ShiZhn 1:5  
7:25 2:2 2:2 4:10; Zhn 1:29 2:4 2:4 1:6;  
Zhn 14:15; 2Zhn 6 2:6 2:6 Zhn 13:15; 15:5  
2:8 2:8 Zhn 1:9-10; 8:12; Rm 13:12

1:9 1:9 Cem 32:3-5 2:1 2:1 Rm 8:34; Ebr  
4:6; Zhn 3:21; 8:44; 16:13 2:5 2:5 2:17; 5:3;  
2:7 2:7-8 4:11; Zhn 13:34 2:7 2:7 2:24; 3:11

naa kwøma va, kə mēndi. Sa nzana, mbə barvata kwøma mbə kwøslī, ma waŋ pi tsa katanj tsa na, mbə mbərə ghəci nana.

<sup>9</sup> Mba'a kə ndə ni: «Ntsa mbə waŋ pi nzee» kə, dzəghwa kala dī kwøma ngwarməhiy nəw ghəshi Yesəw li shi ghəciy, ghwəlay na tsava ndə mbə kwøslī. <sup>10</sup> Ma ntsaa dī ngwarməhiy, ghəci na ntsa mbə waŋ pi. Tsava ndə kiy, kwøma tība dzaa tərāmbə dzəmbə \*kwøma jikir naw. <sup>11</sup> Ma na ntsaa dī ma kwøma ngwarməhiy mbə nəw Yesəw vay, mbə kwøslīy na tsava ndə ki. Mbə kwøslī dza naa dza dza ci, kala sənay ma kwa pətsa dza na, sa nzana mba'a kwøslī ghwəlfay.

<sup>12</sup> Ma kwøma tsasliŋwəy ya na kwøma na tiy ndərazhi yay, sa nzana, gwa'a gwa'a Hyala pəlayŋwəy jikir tsa mēnti ghwəy mbə nəfə tsa nzə, tə sləni mēnti Kəristəw. <sup>13</sup> Ma kwøma tsasliŋwəy ya na kwøma na tiy dəshi ndərazhiy, sa nzana, mba'a ghwəy sənay ntsaa nza tība ghala kwatanjata. Ma kwøma tsasliŋwəy ya na kwøma na tiy gwəlay, sa nzana, mba'a ghwəy təfanakən kaa \*ndə jaka tsa Hyala va jikir tsa.

<sup>14</sup> Ma kwøma tsasliŋwəy ya kwøma na ti bay ndərazhiy, sa nzana, mba'a ghwəy sənay Didi Hyala. Ma kwøma tsasliŋwəy ya na kwøma na tiy dəshi ndərazhiy, sa nzana mba'a ghwəy sənay ntsaa nza tība kwatanjata. Ma kwøma tsasliŋwəy ya na kwøma na ti dībay gwəlay, sa nzana, lə bərēci va ghwəy mba'a ghwəy kəsəvə kwøma Hyala mbə nefer ghwəy. Dzəghwa, mba'a ghwəy təfanakən kaa ndə jaka tsa Hyala va jikir tsa.

<sup>15</sup> Ka səkwa nzəghə ghwəy ta nzəy tsa tikə tə hidī ni, ya ta shiy jəw mbə shi tikə tə hidī ma. Mba'a kə nzəghə ndə səkwa ta nzəy tsa tə hidiy, ka dī Didi Hyala na mbə nəfə tsa ciw. <sup>16</sup> Ma na shi tikə tə hidī gwanashi, shiy nja shi gəmgəm ni maw vəgha ndə ngəri, lə mēni mətə tsa shi tə hidī, lə kəli ghən kiy, va Didi Hyala səkə niva shiyəw. Tikə tə hidī səkə ghəshi. <sup>17</sup> Kar hidī lə shi mēni mbəzli va mətə tsi shi gwa'ay, ta kədishi dza ghəshi. Ma na ntsaa mēni kwøma njasa dī Hyala kiy, tə ghwəməy dza naa nza pa' kwa ndimndim.

*Ndəghwəm ghən tsa ghwəy va ka jaka Yesəw \*Kəristəw?*

<sup>18</sup> A ndərazhee, ndal tərmbə vəghwə ta kərə hidīw. A ghwəy niy favə, ma kə mēndi niy niy: «Ghala pətsa dza hidiy nza ndəkəwə ta kərəy, ta səkə dza ndə jaka tsa Kəristəw» kə mēndi niy ni. Avānāy sənəzəna kiy, kwal mbə ka jakahi Kəristəw tība, sa səkəshi ghəshiw. Avā va tsəgha sənay ghwəmmə kiy, a vici va səkəta nana ki, pə ghwəmmə. <sup>19</sup> Ka jaka Yesəw vay, mbə ghwəmmə səvəri ghəshi. Sa kama ghəshiy mbəzli mbə ghwəmmə karkar niy, va tsəgha barvashi ghəshi mbə ghwəmmə. Mba'a kə ghəshi niy nza ka mbəzli mbə ghwəmmə karkar ni nza, ka dza ghəshiy səvəri shi mbə ghwəmmə nzaw. Ma sa zlammə ghəshi vay, ta mbə citi nza tsa kama ghəshiy mbəzli mbə ghwəmmə na.

<sup>20</sup> Ma ghwəy ta na na ghwəy, a Yesəw Kəristəw fambəŋwəy Safə tsa ci mbə nefer ghwəy, mba'a ghwəy sənata kwøma katanj na gwanəŋwəy. <sup>21</sup> Sa sənata

**2:9** 2:9 3:10, 15; 4:20 **2:10** 2:10 Cem 119:165; Rm 14:13 **2:11** 2:11 Zhj 12:35-36 **2:12** 2:12 SləniKY 4:12 **2:13** 2:13-14 1:1-2 **2:15** 2:15 Zhk 4:4 **2:16** 2:16 Fir 27:20; Rm 13:14; Ef 2:3; Zhk 4:16 **2:17** 2:17 Mt 7:21; 1Kwər 7:31 **2:18** 2:18 4:3; Mt 7:15; 2Zhnj 7 **2:19** 2:19 SləniKY 20:30 **2:20** 2:20 2:27



ma ghwøy kwøma katanj na tsaslinjwøy ya kwøma tsaslinjwøy ya na kiw. Sa nzana, mba'a ghwøy sënata na katanj na va kwøma, zhini mba'a ghwøy sënay, dzërvø mbø na katanj na kwøma, pø ghwøy. Va tsøgha tsaslinjwøy ya. <sup>22</sup> A ndø dzërvø kia? Ya wa ntsaa ni Këristøw Ntsa tivø Hyala na Yesøwøw, këy, ghëci na ndø dzërvø, ghëci na ndø jaka tsa Këristøw ki. Ntsaa zløbavø ma kar Dømmø Hyala va, ghëshi lø Zøghwø nzø. <sup>23</sup> Sa nzana, ya wa ntsaa zløbati ma Yesøw ka Zøghwø Hyalay, zløbavø Døy Yesøw tsa va na kwørakwøw. Ma ntsaa zløbavø: «Zøghwø Hyala na Yesøw!» këy, aa sënay Didi kwørakwø. <sup>24</sup> Ghënzø tsøgha kiy, kwøma favø ghwøy va ghala kwatanjatay, mëntim mëhërliy dzäkøn wøzø, mba'a ghwøy kësøvø mbø nefer ghwøy. War mba'a pø ghwøy kësøvø kwøma gha ghwøy vaa favø wøzø mbø nefer ghwøyøy, ghalaba na, mbözli jakøjakø ni nza ghwøy lø Yesøw, mba'a lø Døy kwørakwø ßa. <sup>25</sup> Ma kë Këristøw kaa kwøma gøzøkømmø nay: «Ta ndanjwøy piy tsa këdi ma dze» kë.

<sup>26</sup> Kwøma tsaslitënjwøy ya nay, dzäkøn mbözliy ngøðinjwøy va, ta zamtënjwøy tsaslitëe. <sup>27</sup> Na na ghwøy tala kiy, a Yesøw ndanjwøy \*Safø tsa Hyalaa dzømbø nefer ghwøy. Njana nzana, mba'a Safø tsa Hyala mbø nefer ghwøy tsøgha kiy, kwal tsa ghwøy tifa lø pøla tsahwëti ndø bëniñwøy kwøma ghwølaw. Sa nzanay, mbø bëniñwøy kwøma di Hyala gwanata na Safø tsa nzø va. Ni ghwøy shi bëniñwøy na vay, shi katanj ni na ghëshi, dzërvø dzar mbø shi ya jøwøw. Va

tsøgha kiy, nzøyñwøyøm jakøjakø lø Këristøw, njasa ßanavënjwøy Safø tsa Hyala va.

<sup>28</sup> A ndørazhëe, garënjwøyøm tø jakø tsa jakënjwøy ghwøy va lø Këristøw mbø nefer ghwøy, vantaa ghwømmø taa hazlëni ta nza, fëca ka na søkø. Kala dzaa ha'wø mënimmmø kwa kwøma ci, fëca dza naa søkø. <sup>29</sup> Na na ghwøy kiy, a ghwøy sënay ntsa slar tsa na Këristøw pø ghwøy. Va tsøgha na kiy, sënay tø ghwøy, ya wa ntsaa mëni kwøma slar nay, Zøghwø Hyala na kwørakwø, pø ghwøy.

### 3

#### *Ndørazhi Hyala nza ghwømmø*

<sup>1</sup> Nighëtïm njasa cikøvëri Dømmø Hyala më ghwømmø di tsa ditømmø na dikø tsa ci di, pa' ka harømmø ghëciy ndørazhi ci. Ta na navay, ndørazhi ci nza ghwømmø katanj. Va tsøgha mbø ma mbözliy nëw ma Yesøw sënammø, ka ndørazhi Hyala, sa nzanay, sënata Hyala ghëshi kwørakwøw. <sup>2</sup> A madigahira, nana diy, ndørazhi Hyala mënimmmø ghwømmø. A na kwømaa taa nza kwa kwøma, nda njaa dza ghwømmø nzay, sënata nava ghwømmø diw. Na sënata ghwømmø gwa'a tsøghay, sa ka Yesøw \*Këristøw tsahwøyøy, ta nza dza ghwømmø njasa dza na vaa nza ghalaba. Sa nzanay, ta nay dza ghwømmø njasa dza pa ciy nza wøzø wøzø. <sup>3</sup> Ya wa ntsaa føy ghøn tsa ci gøzlinjø ta nza njasa nza Këristøw kwørakwø kiy, mba'a mënti ghøn tsa ci dëwdëw, njasa nza Yesøw Këristøw va dëwdëw kwørakwø ki.

<sup>4</sup> Ya wa ntsaa mëni \*kwøma jikir na gwa'ay, fëtïy di ma tsava ndø ta \*kwøma pøhëti Hyala. Sa

nzanay, mēni kwēma jikir na na, dī ma fēti va kwēma pēhēti Hyala na. <sup>5</sup> A ghwēy sēnay kiy, ta yabanti kwēma ghwēmmē jikir na sēkēy Yesēw Kēristēw tikē gwa'a tsēgha, ma ghēci na nacy, kwēma jikir na vō ya jōwōw. <sup>6</sup> Ghēnzē tsēgha kiy, ntsaa jakēy kwagwa'a lē Yesēw Kēristēw mbē nēfē tsa ciy, aa zlata mēni kwēma jikir na. Ma na ntsaa nōw lē mēni kwēma jikir nay, sēkē tsava ndē nay Yesēwōw, sēnay Yesēw na dībaw.

<sup>7</sup> A ndōrazhēe, ka zlēba ghwēy mēndiy ngēdīnwōy ma, ya wa ntsaa mēnti kwēma slar nay, ntsa slar tsa na tsava ndē, njasa nza Yesēw Kēristēw vaa ntsa slar tsa kwērakwē. <sup>8</sup> Ma na ntsaa nzōyōy war mbē mēni kwēma jikir nay, tsa \*ndē jaka tsa Hyala na tsava ndē. Sa nzanay, ndē mēni kwēma jikirkir na na ndē jaka tsa Hyala naci ghala kwatājata. Va tsēgha sēkēy Yesēw Zēghwō Hyala tikē tē hidī ta mbēē zamti slēni ndē jaka.

<sup>9</sup> Ma na ntsaa mēniy ka Zēghwō Hyala naci kiy, ka nōw na lē mēni kwēma jikir na ghwōlaw. Sa nzanay, lē piy tsaa sēkē va Hyala na mbē nēfē tsa ci. Ka mbay naa nōw lē mēni kwēma jikir na ghwōlaw. Sa nzanay, Dōy na Hyala. <sup>10</sup> Avānay, njasa tēhōvōrivashi ndōrazhi Hyala lē ni ndē jakē tsa Hyala: War mba'a kē ndē kala dī mēni na wōzē na kwēma, kala dī mētō tsahwōti zōmbēghōy tsa mbē nōw Yesēw ghēciy, tsava ndē na, mēniy ka Zēghwō Hyalaw.

*«Dim ghēn tsa ghwēy kwa jipō ghwōy!» kē Hyala*

<sup>11</sup> Avānta kwēma gha ghwōy favō ghala kwatājata: «Dim ghēn tsa ghwōy kwa jipō ghwōy» kē Yesēw. <sup>12</sup> Nēghōtāa ghwēmmē mēni shiy nja \*Kayēn ma. Ghēci na nacy, zēghwō ndē jaka tsa Hyala, jikir kwēma tsa niy nza na. Dza na mba'a pōēsliti zōmbēghōy. Ma kwēma pōēsliti na zōmbēghōy tsa va tiy, sa nzana kwēma wōzē na zōmbēghōy mēni, ma ghēci ghēci Kayēn naci ki na, \*kwēma jikir na ghēciy mēni.

<sup>13</sup> A ngwārmōhira mbē nōw Yesēw, ya ēy dī ma mbēzliy nōw ma Yesēw mētō ghwōyōy, ēntāa mēniwōy nja madāja ma. <sup>14</sup> Ghwēmmē na na ghwēmmōy, a ghwēmmō sēnay, mbēzli bēkwē bēkwē ni niy nza ghwēmmē. Dzēghwa nana na, mba'a ghwēmmē satim mbē mēti, mbē piy ghwēmmē ki. Tē wa sēnay ghwēmmē mbēzli mbē piy nza ghwēmmē pō ghwēmmōy, tē sa nzana mbē dī kwēma ngwārmōhimmē ghwēmmē. Ma ntsaa dī ma kwēma zōmbēghōy vay, ntsa mēti mēti tsa na tsava ndē ghwōlay. <sup>15</sup> Ma ntsaa dī ma kwēma zōmbēghōy tsa mbē nōw Yesēw kiy, ndē bēkwē mbēzli na tsava ndē. A ghwōy sēnay, war mba'a kē ndē, ndē bēkwē mbēzliy, kwēmavō piy tsaa kēdī ma tsava ndōw. <sup>16</sup> A Yesēw \*Kēristēw dītōmmē, dzēghwa na mba'a sēkēy mētiy tē ghwēmmē. Avā tē kwēma ci va dza ghwēmmō sēnay, njasa ka ghwēmmē dī kwēma ngwārmōhimmē mbē nōw Yesēw kwērakwē, ta mbē ghwēmmō zlēbavō, ya mēti ta kwēma shi. <sup>17</sup> Sēnzōnvay, mba'a kē ntsa nza shiy vō tōrōjw nay tsahwōti

**3:5** 3:5 1:7; 2:2; 4:10; Ezay 53:9; Zhj 1:29; 8:46; 2Kwōr 5:21; Ebr 4:15; 9:14; 1Pi 1:19; 2:22, 24; 3:18 **3:6** 3:6 3:9; 5:18; Zhj 15:5; Rm 6:2, 14 **3:8** 3:8 Mt 12:26-29; Zhj 8:44 **3:10** 3:10 2:9, 29 **3:11** 3:11 2:7-8; 4:11; Zhj 13:34 **3:12** 3:12 Ghava 4:8 **3:13** 3:13 Zhj 15:18 **3:14** 3:14 2:11; Zhj 5:24; 13:35 **3:15** 3:15 Mt 5:21-22; ShiZhj 21:8 **3:16** 3:16 Zhj 15:13; Gal 1:4; Flp 2:17; 1Tes 2:8 **3:17** 3:17 Nōw 15:7

zəmbəghəy tsa mbə nəw Yesəw kala shiy və, dzəghwa kala zhanci hwər tsa ci ti ya jəw, gar katay ghəciy, njaa njaa ka ntsa tsəgha tsa va mbəə ni na: «Mbə di Hyala nzee lə nəfə tsee kwətij» kə kia? Tibaw. <sup>18</sup> A ndərazhee, əntaa ghwəmmə dzaa gəzə a ghwəmməə di nihwəti mbəzli, pə ghwəmmə kwataka lə miy gwa'a tsəgha ma. Əhəj, ə pə ghwəmməə di mbəzli mbə nəfə tsa ghwəmmə katanj katanj. Ka ci di tsa vaa səvəri lə mənəi kwəma wəzə na kaa mbəzli.

*Njasa dza ghwəmməə mbay garə kwa kwəma Hyala kala hazləni tifa*

<sup>19</sup> Mba'a pə ghwəmməə di nihwəti mbəzli tsəgha kiy, ti dza ghwəmməə sənay, mbəzliy nəw kwəma katanj na nza ghəy, pə ghwəmmə. Dibay, ghənzə na kwəmaa dzaa bəmmə bərci, ta garə kwa kwəma Hyala, kala hazləni tifa. <sup>20</sup> Sa nzana, ya ə bəmmə nəfə tsa ghwəmmə fəti ta kwəma jikir tsa mənəti ghwəmməy, ka dza her ghwəmmə kwa kwəma Hyalaw. A ghwəmmə sənay, a Hyala tanjəti nefer ghwəmməə tə sənata kwəma. Kwəma tifa kala sənata gwa'a gwa'aw. <sup>21</sup> Ava tsəgha na nava ki, madigahira, kala bəmmə fəti kə nəfə tsa ghwəmmə ta kwəma jikir tsa mənəti ghwəmməy. A bərci va ghwəmmə ta garə kwa kwəma Hyala, kala hazləni tifa ki. <sup>22</sup> Ya nimaba shiy dəw ghwəmmə va Hyalay, ta ndammə shi va dza na kwərakwə ki. Sa nzana mbə di fəti ghwəmmə ta kwəma gəzəkəmmə na mənəi nzə, ka mənəi kwəmaa təbanta ba. <sup>23</sup> Avanata kwəma gəzəkəmmə na, ta mənəi: Ə pə ghwəmməə

banavə nefer ghwəmmə kaa Yesəw \*Kəristəw Zəghwə nzə. Ka di ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə njasa gəzəkəmmə Yesəw Kəristəw va. <sup>24</sup> Ntsaa di fəti ta kwəma gəzəkə Hyala mənəiy, a jakəy lə Hyala, mba'a Hyala jakəta li kwərakwə. Lə Safə tsa nzə va dəwdəw tsa ndammə Hyala, sənay ghwəmmə jakəjakə nza ghwəmmə li, pə ghwəmmə.

#### 4

*Njasa dza ghwəmməə sənay təhəvəri \*Safə tsa Hyala lə tsa \*ndə jaka tsa Yesəw \*Kəristəw*

<sup>1</sup> A madigahira, mba'a kə ndə səəkəy dzəmbə ghwəy, lə Safə tsa Hyala nzee, kəy, əntaa ghwəy zləba kwəma ci war tsəgha ma. Ə pə ghwəy dzaa naghamti wəzə, ta mbə ghwəy sənay nda Safə tsa Hyala na sa və katanj katanj, ka ghwəy gha zləba. Va wa gəzanjwəy ya tsəghay, sa nzana, dənshi ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvə tsahwəshi dzəti hidī nana. <sup>2</sup> Avanay njasa dza ghwəy sənay, a Safə tsa Hyala va ndə pə ghwəy: Ya tsamaba ndə na ntsaa dzaa ni: «A Yesəw Kəristəw mənəti ghən tsa ci ka ndə, mba'a səəkəy tikə tə hidī» kəy. Ava ghəci na ntsa nza Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa ci. <sup>3</sup> Ma ntsaa ni: «Zhəghəy Yesəw ka ndə ngəri, mba'a səəkəy tikə tə hidīw» kəy, tsava ndə na, Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa ciw. Safə tsaa səəkəy va ndə jaka tsa Kəristəw na sa mbə nəfə tsa ci. A ghwəy niy favə: «Ta səəkəy dza na» kə mənədi niy ni. Aa səəkəy dzəti hidī nana ki.

<sup>4</sup> Na na ghwəy tala kiy ndərazhiyay, mbəzli Hyala nza ghwəy, a ghwəy 'wəshamti ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvə. Sa nzanay, bərciba mbə Safə tsa

Hjala va mbə ghwəy na kən safə tsa mbə mbəzliy nəw ma Yesəw. <sup>5</sup> Ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvə vay, mbəzliy nəw kwəma tikə tə hidī na ghəshi, sa nzana kwəma shi tikə tə hidī ni na shi kwəma gəzə ghəshi kiy, va tsəgha fə mbəzliy nəw ma Yesəw ghən ta fa kwəma gəzə ghəshi va. <sup>6</sup> Ghwəmmə na na ghwəmmə kiy, ndərazhi Hyalaa gə ghwəmmə. Va tsəgha kiy, ntsaa sənata Hyala na, ta fa kwəma gəzə ghwəmmə dza na. Ma na mbəzliy kamaa shi Hyalay, ka fa kwəma gəzə ghwəmmə ghəshi ya jəwəw. Ava tsəgha dza ghwəmməə mbay tihəvəri mbəzliy gəzə kwəma lə Safə tsa Hyala dewdew tsa, lə mbəzliy gəzə kwəma lə safə tsa ndə dzərvə.

*Tə dī tsa dītəpə Hyala sənay ghwəmmə dī ghən tsa ghwəmmə*

<sup>7</sup> A madigahira, dī pə ghwəmməə dī ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə. Sa nzanay, va Hyala səkə dī. Ya wa ntsaa dī Hyala, ka dī nihwəti mbəzliy, Zəghwə Hyala na tsava ndə, aa sənata Hyala. <sup>8</sup> Ma ntsaa dī ma Hyala, kala dī nihwəti mbəzliy, sənata Hyala tsava ndə na ciw. Sa nzanay, dī na Hyala də'wə ghən tsa nżə. <sup>9</sup> A Hyala ghwənikə Zəghwə nżəə dzəti hidī, zəkəwəti ghəci və, ta mbə ghəciy ndammə piy tsaa kədi ma. Kwəma mənti na va tsəghay, aa cikəvəri dī tsa dītəmmə na wəzə wəzə. <sup>10</sup> Avāny dī njasa njana: Sa nzana mba'a ghwəmmə dīti Hyala pərba ghwəmmə naw. Əhəj, sa nzana ghənzə saa 'waa dītəmmə pərba ghənzə. Dza na mba'a ghwənikə Zəghwə nżə tə ghwəmmə, ta mbə ghwəmməə

kwəmavə pəli kwəma ghwəmmə jikir na tə mbərkə mətī ci.

<sup>11</sup> A madigahira, njana nzana tsəgha Hyala dītəmmə kiy, ə pə ghwəmməə dī ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə kwərakwə ki. <sup>12</sup> A ghwəmmə sənay, ndə tifa mba'a səkəə nata Hyala njasa nzanaw. Ya tsəgha nżə, mba'a pə ghwəmməə dī ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə, jakəjakə na Hyala lə ghwəmmə. Ghalaba kiy, dī tsa nżə va na aa kwəmavə bərci mbə nefer ghwəmmə.

<sup>13</sup> Sa ndammə Hyala va Safə tsa nżə dewdew tsay, ti sənay ghwəmmə jakəjakə nza ghwəmmə li, jakəjakə ghənzə lə ghwəmmə kwərakwə, pə ghwəmmə. <sup>14</sup> Ghəy də'wə ghən tsa ghəyəy, a ghəy nay lə mətə ghəy, dəmmə Hyala ghwənikə na Zəghwə nżə ta səkə ta mbəli mbəzli tə hidī. Va tsəgha gəzə ghəy kaa mbəzli katanj na kwəma va, pə ghəy. <sup>15</sup> Ya tsamaba ndə zləbati na: «Zəghwə Hyala na Yesəw» kəy, jakəjakə na Hyala lə tsava ndə, ghəci kwərakwə na, jakəjakə ghəci lə Hyala. <sup>16</sup> Na na ghwəmməy, a ghwəmmə sənay, a Hyalaa dīmme, pə ghwəmmə, mba'a ghwəmmə zləbavə dī tsa nżə va.

Di na Hyala. Ma ntsaa dī nihwəti mbəzli, ka dī Hyalay, tsava ndə na jakəjakə na lə Hyala, jakəjakə Hyala li kwərakwə. <sup>17</sup> Mba'a kə dī tsa citəmmə Hyala va mbə ghəra sləni njasa dī na mbə nefer ghwəmməy, njasaa niy nza nżəy tsa Yesəw \*Kəristəw va tikə tə hidī niy nżay, tsəgha dza tsa ghwəmmə nżəy nza ghalaba kwərakwə. Ka dza hazləniy ghərammə kwa kwəma ci fəca

**4:5** 4:5 Zhj 3:31 **4:6** 4:6 2:4; 3:1; Zhj 8:47; 18:37 **4:8** 4:8 4:16 **4:9** 4:9-10 Zhj 3:16  
**4:10** 4:10 2:2; 3:5; Rm 5:8, 10 **4:11** 4:11 3:11; 4:21; Mt 5:44-45; 18:33; Zhj 13:34; 2Zhj 5  
**4:12** 4:12 2:5; 4:17; Zhj 1:18 **4:13** 4:13 3:24 **4:14** 4:14 Zhj 15:27 **4:15** 4:15 2:23  
**4:16** 4:16 4:8-10; Zhj 15:5 **4:17** 4:17 2:28; 4:12

dza naa basə ngwəvəə dzəkən mbəzli kiw. <sup>18</sup> Ma ntsaa di Hyalay, ka nza hazləni mbə nəfə tsa ci ya jəwəw. Sa nzanay, gwa'a gwa'a ka di tsa Hyala va katan tsaə bəkəvəri hazləni mbə nəfə ci. Mba'a kə ndəə hazləniy, kwəməvə ghəra sləni di tsa Hyala va mbə nəfə tsava ndə njasa di naw. Ta kəsə dza ngwəvə. Sa nzanay, tə kwəma hazləni səkəkə ngwəvəə dzəkən ndə.

<sup>19</sup> Ma na na ghwəmməy, a ghwəmməə di nihwəti mbəzli, ka di Hyala. Sa nzanay, pərba Hyala 'wa naa dītəmmə. <sup>20</sup> Mba'a kə ndə ni: «Mbə di Hyala nzeel!» kə, dzəghwa kala di ma mətəsə mbəzli ghəciy, dzərvəə slasla tsava ndə, ka di Hyalaw. Kwa vəghwə tsa nzana kala di mbəzli ghəci, ghəshi shi nashi na kwa mətəsə ciy, njaa ka na mbəə diti Hyala nanzə, ghənzə sa səkəkə ma naa nataa? <sup>21</sup> Ma kə Yesəw də'wə ghən tsa ci kaa kwəma gəzəkəmmə na ta məniiy: «Ma ntsaa ni mbə di Hyala nzeə kəy, di kəə di ngwarməhiy mbə nəw Yesəw kwərakwə!» kə.

## 5

*Njasa dza mbəzliy nəw Yesəw 'wəshamti kwəma tə hidī*

<sup>1</sup> Ya tsamaba ndə zləbati na mbə nəfə tsa ci: «Yesəw na \*Kəristəw tsa tivə Hyala va ta mbəlipə» kəy, Zəghwə Hyala na. Ghənzə tsəgha mba'a kə ndəə di kwəma Dəyəy, ta di kwəma nihwəti ndərazhi yakə Didi tsa va dza na kwərakwə. <sup>2</sup> Vanay njasa dza ghwəmməə sənay mbə di ndərazhi Hyala nza ghwəmmə, pə ghwəmmə: War mba'a pə ghwəmmə mbə di Hyala, ka di fəti ta kwəma gəzəkə nay, mbə dīshi nza ghwəmmə. <sup>3</sup> Ma kwəma di tsa nə ghwəmmə

va, a ghwəmməə di Hyala, pə ghwəmməy, ghənzə na di fəti ta kwəma gəzəkə na mənii nze. Talay, 'yahə'yahə na di fəti ta kwəma gəzəkə Hyala va mənii nze va ghwəmməw. <sup>4</sup> Sa nzana, ya wa ntsaa məniiy ka Zəghwə Hyalay, ta mbay dza naa 'wəshamti bərqi shi tə hidī ni. Sa nzana mba'a ghwəmmə banavə nefer ghwəmmə kaa Yesəw, va tsəgha dza ghwəmməə mbay 'wəshamti bərqi shi tə hidī. <sup>5</sup> Wa tsahwəti ntsaa dzaa mbay 'wəshamti bərqi shi tə hidī ni kia? Ghəci tība kala war ntsaa zləbati mbə nəfə ci: «Yesəw na Zəghwə Hyala» kəw.

*Gəzə kwəmaa dzəkən kwəma Yesəw \*Kəristəw*

<sup>6</sup> A Yesəw Kəristəw də'wə ghən tsa ci səkəkəy dzəti hidī, mba'a dzarəy kwa yam \*batem, mba'a miymiy ci shəkəshi ghala pəəsli məndi va. Kwataka dzar kwa yam batem dzarəy na gwa'a tsəghaw, a shəkamti miymiy ci dība. Dzəghwa \*Safə tsa Hyala dəwdew tsa də'wə ghən tsa ci, mba'a gəzəkənyəy kwəma va: «Katan na tsəgha» kə. Ma Safə tsa Hyala nacyi, ka sla dzərvəə naw. <sup>7</sup> Mahkan na shiy cimmə, Zəghwə Hyala na Yesəw katan, kə ghəshi. Ma shi vay: <sup>8</sup> Ana Safə tsa Hyala, lə yam, mba'a miymiy. Ma ghəshi mahkanavashiy, kwəma kwətīn na na sa shi. <sup>9</sup> Mba'a kə ndə ngəri ndəghakən fətiy dzəkən kwəma nata nay, kar ghwəmməə zləba tsəgha na, pə ghwəmmə. Fəti ndəghati Hyala də'wə ghən tsa nzə kiy, aa tanjəti fəti ndəgha ndə ngəri. Ghənzə ghənzə Hyala də'wə ghən tsa nzə ndəghakən na fəti vaa dzəkən Zəghwə nzə va tsəgha ki. <sup>10</sup> Va tsəgha na, ya wa ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Zəghwə Hyalay, war ta zləbavə

fəti ndəghati Hyala va dza na mbə nəfə tsa ci: «Katanj na tsəgha» kə. Ma ntsaa banavə ma nəfə tsa ci kaa Hyalay, kwa dzərvə dza naa fəy Hyala. Sa nzana, kala zləba fəti ndəghakən naa dzəkən Zəghwə nzə ghəci.

<sup>11</sup> Avanta fəti ndəghakən Hyalaa dzəkən kwəma va, a kəy: «Aa ndammə piy tsaa kədi ma, səəkə dzar kwa Zəghwə nzə» kə. <sup>12</sup> Ya wa ntsaa jakəy lə Zəghwə Hyalay, aa kwəma və piy tsaa kədi ma. Ma ntsaa jakəy ma liy, kwəma və piy tsa vaw.

<sup>13</sup> Ma kwəma tsaslinjwəy ya kwəma va ti, ghwəy mbəzliy banavə nefer ghwəy kaa Zəghwə Hyalay, ta mbə ghwəy sənay katanj, a ghwəy kwəma və piy tsaa kədi ma, pə ghwəy.

*Kwəmaa dzəkən piy tsaa kədi ma*

<sup>14</sup> Mba'a pə ghwəmməə dzəghwa kwəma Hyalay, ka dza her ghwəmməw. Sa nzanay, a ghwəmmə sənay, mbə fa kwəma cə'wə ghwəmmə və na, kama kwəma va ge'i njasa diti na. <sup>15</sup> Njana nzana mba'a ghwəmmə sənay, mbə fa kwəma cə'wə ghwəmmə və na, pə ghwəmməy, a ghwəmmə sənay kwərakwə kiy, ta ndammə dza na, ya nimaba shi cə'wə ghwəmmə va və, pə ghwəmmə.

<sup>16</sup> Mba'a kə ndə nay tsahwəti zəmbəghəy tsa mbə nəw Yesəw mbə mənəi \*kwəma jikir naa dzaa kama gar mətəi ghəci vəy, ə kəə cə'wə Hyala ti. A Hyala dzaa banavə piy tsaa kədi ma kaa zəmbəghəy tsa va. Ma kwəma cə'wə gəzee vay, war ta mbəzliy mənəti jikir tsaa kama gar mətəi ghəshi və, dza naa nza wəzə. Sa nzanay a kwəma jikir na tifa

kwətəinj gar mətəi ndə və. Gəla nava kwəma jikir naa na dza ghwəy cə'wə tiw. <sup>17</sup> A ghwəmmə sənay, kwəma rəda rəda na mənəi mənədi gwa'ay, kwəma jikir na na. Nanzə kiy, kar nihwəti kwemer jikir niy nza tifa na, kala gar mətəi ndə və shi.

<sup>18</sup> A ghwəmmə sənay, ya wa ntsaa mənəiy ka Zəghwə Hyalay, ka nzəyəy na war mbə mənəi kwəma jikir naw. Sa nzanay, war mbə ndəghwə ka Yesəw Zəghwə Hyalaa nza, ka mbay \*ndə jakaa kwəma və kwal tsaa kwəfaghayəw.

<sup>19</sup> A ghwəmmə sənay, na na ghwəmməy, mbəzli Hyala nza ghwəmmə. Ma niy tərmbə mbəzli tə hidəi gwanashi na, ni ndə jaka tsa Hyala niva.

<sup>20</sup> A ghwəmmə sənay, a Yesəw \*Kəristəw Zəghwə Hyala səəkəy tikə tə hidəi, dza na mba'a ndammə məhərli ta mbə ghwəmməə sənata Hyala katanj na. Dzəghwa mba'a ghwəmmə kwəma və jakəva lə Hyala katanj na, tə mbərkə jakəva tsa ghwəmmə lə Zəghwə nzə Yesəw Kəristəw ki. Zəghwə nzə vay, Hyala katanj na na də'wə ghən tsa ci, zhini ghəci saa bə piy tsaa kədi ma kaa mbəzli difa. Tsəgha.

<sup>21</sup> Zhini ba kiy ndərazhiyay, mənəim məhərli, vantaa ghwəy dzanjwəy dzəmbə ta mbəri. Ava tifa kərayee, nza ghwəy nza ki.

## Kwa baka zliya tsasli Zhaŋ Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma ntsaa tsasli zliya nay, gəzə slən tsa ci na mbəw, war a na nə na: «Ndə 'wa kwal kaa mbəzli nəw Yesəw na» kə. Ma kə mbəzli nashi ki na, Zhaŋ ntsa ta səfa Yesəw na. Sa nzana nəwər tsa mbə zliya nay, aa di yəməva lə sa mbə kwa taŋa zliya Zhaŋ va. Dzəkən mbəzli ka slasla dzərvə gəzə na lə dzəkən di ghən kwa kwal Hyala. Kaa nahwəti mali dikə na ghəshi lə ndərazhi n zə tsasli Zhaŋ zliya na. Ma kə nihwəti mbəzli na, ta vəli kaa nihwəti mbəzli Yesəw tsasli na, kaa mali lə ndərazhi n zə katanəw, kə ghəshi.

### Səkwəpə

<sup>1</sup> Yən yən ndə 'wa kwal kaa mbəzli nəw Yesəw \*Kəristəw tsasli na zliya na kaa ngəŋa gha mali təravə Hyala, lə kaa ndərazhi gha va dee. Kwataka yən kwətira diŋwəy naw, mbə diŋwəy na ya tsamaŋa ntsaa sənata kwəma Hyala katanəw na gwa'a. <sup>2</sup> Sa nza ghwəy lə kwəma katanəw na mbə nefer ghwəy, va tsəgha diŋwəy ya, lə sa nzana, mbə nefer ghwəmmə ghənzə taa nza ya pa' hwəmba.

<sup>3</sup> Nza Didi Hyala ghəshi lə Zəghwə ci Yesəw Kəristəw mənətmə wəzə hwər tsa shi, ka mənətmə zhəhwər, ka fəmbəmmə zərkə mbə nefer ghwəmmə. Tsəgha dza shi vaa nza tə ghwəmmə, ghwəmmə shiy

nəw kwəma katanəw na va, ka dīva kwa jipə ghwəmmə.

*Kwəma katanəw na, lə kwəma dī ghən*

<sup>4</sup> Ma yənəy, dalala vəshiree, sa favee njasa nəw nihwəti ndərazhi gha kwəma katanəw na. Njasa gəzəkəmmə Didi Hyala va mənəy, tsəgha mənə ghəshi. <sup>5</sup> A kwa-jinee na, ə pə ghwəmmə dī ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə! Ma kwəma gəzəŋwəy ya nay, nahwəti kwəma gəzəkə mənədi 'war'war na ta mənəy gha-kee tsasliŋwəy tiw. Kwəmaa niy favə ghwəy va kwatanəwata na. <sup>6</sup> Mba'a pə ghwəmmə dī ghən tsa ghwəmmə, ka dī Hyalay, ghalaba na, mbə dī fəti nza ghwəmmə ta kwəma gəzəkəmmə Hyala va ta mənə. Ma kwəma gha Hyalaa gəzəŋwəy kwatanəwata ta mənə ghwəy: «Dim ghən tsa ghwəy» kə. Ava kwəma dza ghwəy nəw mbə n zəy tsa ghwəy.

<sup>7</sup> Daŋ tsahwəshi ka dzərvəə dzəti hidi. Mbəzli vay, ka dī zləba ghəshi a Yesəw \*Kəristəw səəkəy tikə tə hidi, ka zhəghəti ghən tsa ci ka ndə ngəri, kə ghəshiw. Ma ntsaa dī ma vaa zləba tsəgha kiy, ghəci na ndə jaka tsa Kəristəw, ghəci na ndə slaslapə dzərvə ki. <sup>8</sup> Va tsəgha na kiy, mənəim məhərli tərəŋw. Vantaa sləni ghərati ghəy va mbə ghwəy nza gəmta, war mba'a ghwəy kwəməvə zhəmə ghwəy gwanata dī na.

<sup>9</sup> Sənay tə ghwəy, ntsaa fə ma ghən ta nəw kwəma ya hwəmba njasa banavəmmə Yesəw Kəristəw, war dzar kwa tsa ci kwal kwətiy ghəciy dī mənə kwəmay, jakəy tsava ndə ghəshi lə Hyala ya jəwəw. Ma ntsaa nəw kwəma ya hwəmba njasa banavəmmə Yesəwəy, a tsava ndə jakəy lə Didi Hyala

mba'a lə Zəghwə nzə. <sup>10</sup> Va tsəgha nə ya kiy, war mba'a kə ndə səəkəy, ka bəniŋwəy shiy, dzəghwa kala dzaghəvashi shi va lə ni banavəmmə Yesəw Kəristəwəy, əntaa ghwəy taa zləba gəla tsava ndə ghəciy dzakə ghi tsa ghwəy ma! Əntaa ghwəy səkwə ya səkwə nzə ma! <sup>11</sup> Sa nzana, ma ntsaa dzaa səkwətiy, jakə dza ghəshiy nza tə kwəma ci va jikir na lə tsava ndə.

*Səkwəva lə kwa kərnī gəzə kwəma*

<sup>12</sup> Sənzənva kiy, mbəzliyay, dan na nihwəti shi dəe gəzanwəy. Kala dəe tsasliŋwəy shi va tsasli tsasliy dzəti zliya. Ma dī yay, mba'ee tsəhəra vəgha ghwəy də'wə ghən tsee, nza ghwəmmə sləkəhwə kwəma kwa mətse kwa mətse, ta mbə vəshi ghwəmmə kərkəta.

<sup>13</sup> Mbə səkwəŋa na ndərazhi zhaməŋa. Zhaməŋa təravə Hyala va, njasa təravəŋa na va kwərakwə. Ava tifa kərayee, nza ghwəy nza ki.



**Kwa mahkana zliya  
tsasliti  
Zhanj  
Kwōma dza  
ghwōmmō gha  
sōnataa dzōkōn  
zliya na**

Ma zliya nay, Zhanj ntsa ta sōfa Yesōw tsasliti na, kō mōndi dība. Sa nzanay, aa yōmōva lō kwa baka zliya ci. Kaa «Gayōsō» madigay tsa dī na tōrōw tsatsasliti na, ta mōtsahanci bōrci ta mōni wōzō, lō ta ka'wō ka mōlmō. Mba'a ta tsōhanaghwa sōeti kwa slōmō madigay, va tsahwōti ntsaa pōla ladfamtī wōzō tsa kwa jipō mbōzli Yesōw, slōn tsa ciy, Diyōtōrefō.

*Sōkwōpō*

<sup>1</sup> Yōn yōn ndō 'wa kwal kaa mbōzliy nōw Yesōw tsasli na zliya na kaa ntsee Gayōsō, madigara tsa dēe katanj katanj tsa.

<sup>2</sup> A madigara Gayōsō, mbō cō'wō nzee va Hyala, a gha mbō mōtsōhō dza kwa kwōma kwa kwōma ya mbō namāba kwōma gha. Ka cō'wō va Hyala, a gha mbō nza kwōrinj, njasa nza kwōma mbō nōfō gha va wōzō kwa kwōma Hyala. <sup>3</sup> A nihwōti ngwarmōhimmō nōw Yesōw sōkō vōgha gha, mba'a ghōshi sōkō gōzara, a gha kōsōvō kwōma katanj na va, ka garōja ti, ka nōw lō nōfō kwōtinj, kō ghōshi. Sa gōzōkōra ghōshi tsōghay, dalala vōshiree ta kwōma gha. <sup>4</sup> Ma yōn, war favō mee njasa nōw ndōrazhee kwōma katanj na kwa kwal Hyalay, nahwōti kwōma tība ghwōla mba'a nōfō tsee vōshi ti nja savaw.

*Slōni Gayōsō gwōraa tōbanati  
kaa Zhanj*

<sup>5</sup> A ntsee Gayōsō, ghay, e favō mbō tsōva nza gha lō kwal tsa katanj tsa mbō kōeti ngwarmōhimmō nōw Yesōw. Ya ni ghwōy mbōzli mbō mōlmō ghwōy, ya ka mōlmō sōkōshiy dzōmbō ghwōy gwa'a, kō mōndi.

<sup>6</sup> Mbōzli kōetiti gha vay, ghōshi sōkō naa falja tikō, ka gōzō njasa dōhwōshi gha kaa mbōzli nōw Yesōw. Va tsōgha na kiy Gayōsōy, ē cō'wōnee, a gha zhiniy kōetitishi njasa tōbō na va Hyala, mbō dza ta wō wōshi va.

<sup>7</sup> Ma kafō tsa kafōshi ghōshi vay, ta gōzanshi kwōma Yesōw \*Kōristōw kaa mbōzli kafōshi ghōshi, kala dī ghōshiy bō shiy va mbōzli nōw ma Yesōw mbō dza va. <sup>8</sup> Ghōnzō tsōgha kiy, ghwōmmō ghwōmmō mbōzli nōw Yesōw na, aa tōbō ghwōmmō kōeti gōla mbōzli tsōgha ni va. Ta mbō ghwōmmō nza jakō li shi mbō ghōra slōni gōzanshi kwōma katanj na va kaa mbōzli ghalaaba.

<sup>9</sup> E niy tsaslanaghō zliya jōwō tsōtsō kaa mbōzli nōw Yesōw. Ma dza Diyōtōrefō, sa dī na mōniy ka ntsa dikō tsa mbō mbōzli nōw Yesōw va na, kala dī ghōciy fa kwōma gōzōkee dzōghwa slōmō ci.

<sup>10</sup> Sa kee tsōhōray, ta cikōvōrinjwōy kwōma ci va jikir na mōni na dzee. Dzōrvō ka na vaa slaslaa dzōkōn ghōy. Nahwōti \*kwōma jikir na mōni na dībay, ka dī naa ka'wō ya ngwarmōhimmō mbō nōw Yesōw sa ka ghōshiy sōkō vō dībaw. Ya ē dī nihwōti mbōzli ka'wōshi na, ka makō mbōzli va ghōciy nza va ka'wōshi, ka tihōshi sōvōri mbō bōsōva tsa mbōzli nōw Yesōw.

<sup>11</sup> A ntsee Gayōsō, ma pō ghaa mōniy, ka bōni nōw kwōma ntsaa mōni kwōma jikir na gha ma,

kwəma ntsaa məni na wəzə na kwəma pə ghaa bəni. Sa nzanay, ntsaa məni kwəma wəzə na na, ntsa Hyala na tsava ndə. Ma ntsaa məni war kwəma jikir nay, sənata Hyala tsava ndəw.

<sup>12</sup> Ma na Demetəriyəsə kiy, ya tsamaba ndə gwa'a na, war mbə fal na. Ya kwəma katarj na va məni nay, war mbə ci kwəma ci wəzə na naa səvəri. Ya ghwəmmə na, mbə gəzə ghwəmmə: «Ntsa katarj tsa na» pə ghwəmmə. A gha sənay kiy, ka sla dzərvə ghwəmməw.

### *Səkwəva*

<sup>13</sup> Sənzənva kiy ntseyey, danj na nihwəti shi dee gəzanja. Kala dee tsasliŋashi, tsasli tsasli dzəti zliya. <sup>14</sup> Ma dī yay, kwa kwəma jəw na mba'ee tsəhəra vəgha gha də'wə ghən tsee, ma nza ghwəm sləkahwə kwəma ghwəm kwa mətsə kwa mətsə.

<sup>15</sup> Nza Hyala ndanja zərkə mbə nzəy tsa gha.

Mbə səkwənja na madigahinja tikə. Nza gha səkwətəra madi-gahimmə kwətinj kwətinj tsa shi kwərakwə ki. Ava tifa kərayee, nza gha nza.

## **Zliya tsasliti Zhəwdə Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na**

Zliya nay, kaa slən ntsaa nəw Yesəw tsasliti Zhəwdə. Kwəma gwəra naa tsasli zliya na tiy, ta gəzə kwəmaa dzəkən mbəzliy bənipə nəw kwal Hyala va dzar kwa dzərvə, ta mbə mbəzliy nəw Yesəw ndəghwə ghən tsa shi və shi.

Tərənjw gəzəkə Zhəwdə kwəmaa dzəkən shi, ka gəzə njasa dza Hyalaa slanshi ngwəvə (kwəshala 3-16). Dzəghwa dība ki, ka gəzanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw a ghəshi nzəyshi jarjar kwa kwal Hyala (17-23).

Ma tə kwa kərnī ki na, dza Zhəwdə ka fal Hyala kwa mbəlīpə.

### *Səkwəpə*

<sup>1</sup> Yən tsasliñwəy na zliya na, yən Zhəwdə, ndə ghəra sləni kaa Yesəw \*Kəristəw. Yən na yən zəmbəghəy Zhakə. Kaa ngəñwəy ghwəy shi diti dəmmə Hyala va tsaslee zliya na, ghwəy ghwəy shi harvə na va ta nza ghwəy ka mbəzli nəw. Mba'a fəyñwəy kaa Yesəw Kəristəw.

<sup>2</sup> Məntəñwəy zhəhwər tsa nəw Hyala, mba'a ndañwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy, mba'a fambəñwəy dī tsa nəw mbə nefer ghwəy tərənjw dība.

*Gəzə kwəmaa dzəkən mbəzliy bənīpə nəw kwal Hyala dzar kwa dzərvə*

<sup>3</sup> A madigahira, tərənjw səəkee mbə dī tsasliñwəy zliya ta gəzəñwəy kwəmaa dzəkən mbəli tsa mbəlītəmmə Hyala gwanammə. Sa ditee tsəgha ki na, mbay yaa nzəyraw, wəzəba tsasliñwəy ya zliya na, pən, ta bəñwəy bərci nza ghwəy mbəə jihəva ta kwəma wəzə na va banavə ghwəy nefer ghwəy. Kwəma wəzə na vay, Hyala banavəshi na kaa mbəzli nəw, ka dza naa mbəərəva ya pa' hwəmbaw. <sup>4</sup> Sa wana gəzee tsəghay, sa nzana mba'a mbəzliy dī ma fəti va va Hyala ghəlabəvashi mbə ghwəy. Dza ghəshi ka zhəghə gəzə kwəmaa dzəkən wəzə hwər tsa Hyala. A Hyala ndapə kwal tsaa mənī ya namaba kwəma ha'wə ha'wə na, kə ghəshi. Mbə kwəma gəzə ghəshi va tsəgha nay, a ghəshi ndəghamti Yesəw \*Kəristəw ntsa ghwəmmə dikə tsa, zhini ghəci mazə tsaa sləkəmmə kwətīy. Kwatanata tsasliti mənī mbə Zliya Hyala, ta basanakənshi ngwəvə dza Hyala kaa gəla mbəzli va, kə mənī.

<sup>5</sup> Ya tsəgha sənashi ghwəy shi dzee ni ta gəzəñwəy kwəmaa dzəkən shiy, ta zazavəñwəyshi dēe dība. Niy nzay, a Kwa sləkəpə niy kəətīti ka \*Izərayel, mba'a bəkəvərishi mbə hidī ka \*Ezhipətə. Ləy hwəm kwəma va na mba'a nihwəti mbəzli niy nza mbə shi, kala banavə nefer shi kaa Hyala. Dzəghwa Hyala mba'a bakwamti niva mbəzli. <sup>6</sup> Nihwəti ka kwal Hyala kwərakwəy, mba'a Hyala niy banavəshi bərci na, ka dī tədanakən ghəshi kaa na Hyala va. Mba'a ghəshi barvashi tə pətsaa fəyshi Hyala. Sa mənī ghəshi tsəgha na, dza Hyala mba'a kəəsəvəshiy

tsaghwashî kwa dəŋw, mba'a fəyshi tə pətsa tərkwəsl kwəsl tsa, tîba dza ghəshiy nza ya hwəmba, pa' fəca dza Hyalaa mənî ngwəvəə dzəkən mbəzli. <sup>7</sup> Zəzətim dzəkən məlmə \*Sədəm lə məlmə \*Gwəmər mba'a nihwəti məlməhi vəgha shi dîba. Mbəzli mbə məlməhi vay, ghwərghwər niy mənî ghəshi nja ka kwal Hyala va, ka məmənî shi gəmgəm ni, shi kama ndə ngəri gar mənishi. A Hyala shəkambəshi mbə ghwəə kəfi ma ya pa' hwəmba. Kwəma vay, səətiy tsəhaghwa na kwa sləmə mbəzli nəghətaa ghəshi mənî shi tsəgha ni.

<sup>8</sup> Ya tsəgha nzə kiy, mbəzliy səəkəshi vaa dzəmbə ghwəy na, tsəgha mənî ghəshi shiy, sa ka ghəshiy dzay, ka mənî ghwərghwər, tsəgha shiwti ghəy shiw, kə ghəshiy ni. Ka zləba ghəshi Hyalaa sləkəshiw, ka ghəshiy dza na, ka fə ndərəə dzəti mbəzli Hyala dikə dikə ni mə ghwəmə, ka tsəərəshi. <sup>9</sup> Ya Mishel, ghəci mazə tsa ka kwal Hyala gwanashiy, niy tsəərəhwə \*ndə jaka tsa Hyala naw. Niy nza kwatanay, a ghəshi niy zləghwəhwəvashi lə ndə jaka tsa Hyala ta mbəri tsa \*Məyizə. Niy kəliti ghən tsa ci Mishel mbə kwəma va kiw, niy banavə fəti na lə gəzə kwəma gəmgəm na kaa ndə jaka tsa Hyalaw. War nza Ndə sləkəpə mənî ngwəvəə dzəkən gha, na kwəmaa niy gəzanci na. <sup>10</sup> A na mbəzli va kiy, ə tsəərə ghəshi shi sənashi ma ghəshi, ka məmənî shiy pəmshi pəmshi nja shi mbə gamba. Shiy dzaa zamtishi na niva shiy. <sup>11</sup> A ngərə'wə dzaa nza kən shi, sa nzanay, səəbə \*Kayən nəwvə

ghəshi. Səəbə \*Balam nəwvə ghəshi dîba, ka mənî kwəma jikir na nja saa niy mənî Balam va, ta mbə ghəshiy kwəmavə gəna. War njasa niy zhini \*Kwərə va ghənəy, tsəgha zhini ghəshi ghən kaa Hyala kwərakwə, va tsəgha bəkwə ghəshi.

<sup>12</sup> Ghala vəghwə tsa ka ghwəy basəŋwəy ta zəmə shiy jakəjakəy, nja rədaa tekwatəvata va tə kwəbanj ka ghəshiy nza mbə ghwəy. War shiy ka ghəshiy sa jakə lə ghwəy. Kar ha'wə nza kwa mətəš shi ya jəw nzəw. War dzəkən tsa shi ghən ka ghəshiy zəzə gwa'a tsəgha. Ghala mbə shi lə kwələfiy nza va ngəri ni ka safə səəkəə pamtishi, kala nzəmə van ghəshiw. Ghala mbə shi lə fəhiy ya ma va, ya ə mənîy vəghwə tsa ka ghəshiy ya tiw. Ghala mbə shi lə fəhi lakəmə məndi kwa hidfi lə hililinjə shi ta, mba'a ghəshi ghwələishi hyanəw. <sup>13</sup> Ghala mbə shi lə yam dazləbə dazləbə niw. Kwəma shi va ha'wə ha'wə nay, tə ngwəlata ka naa nza nja məshəni. War nja sasərkwəə da danərə va dzar tə ghwəmə na ghəshi. Mbəzli vay, a Hyala gwəmanatishi pətsa dza naa kəəlîshi kwa, mbə kwəslî tərkwəsl kwəsl na, tîba dza ghəshiy nzəy pa' kwa ndimndim.

<sup>14</sup> Ghala kwatanata niy nzay, a Henəkwə, kwa kwanja jijiy \*Adam niy gəzəkə kwəma cinti Hyalaa dzəkən mbəzli va. Ma kə ni niy: «Mbə səəkə na Ndə sləkəpə lə ka kwal Hyala ci danj tərəŋw. <sup>15</sup> Ta mənî ngwəvəə dzəkən mbəzli tə hidfi gwanashi səəkə na. Ta basanakənshi ngwəvə dza na kaa mbəzliy zləba ma nəw Hyala gwanashi, tə mbərkə shi gəmgəm ni gwanashi mənî ghəshi kaa

**1:7** 7 Ghava 19:1-24; 2Pi 2:6 **1:8** 8 2Pi 2:10 **1:9** 9 Nəw 34:6; Zak 3:2; 2Pi 2:11; Mikayel: ShiZhnj 12:7 **1:10** 10 2Pi 2:12 **1:11** 11 Kayən: Ghava 4:3-8; 1Zhnj 3:12; Balam: Bəla 22:7, 17; 1Pi 2:15; Kwərə: Bəla 16:1-34 **1:12** 12 2Pi 2:13, 17 **1:13** 13 Ezay 57:20; 2Pi 2:17 **1:14** 14 Mt 25:31; Enwəkə: Ghava 5:18, 21-24; Ebr 11:5

ngəci. Sa nzana shi mənti ghəshi vay, ghən zhini ghəshi kaa Hyala. Ta basanakənshi ngwəvə dza Ndə sləkəpə kaa mbəzliy ha'wə ma va tə Hyala, tə mbərkə kwemer gəmgəm ni va gazakən ghəshi kən» kə niy ni. <sup>16</sup> Ava ghəshi na shi gəzə Henəkwə va kwəma vaa dzəkən shi. Ya hwəmbay, war tifəmmə ka gha kəsashi, war ka ngwənəngwəni. Ya nimaba shi dī vəgha shiy, war ə ka ghəshiy mənishi, jəw ka ghəshiy gəzə kwəmaa kəli ghən tsa shiw, ka ghəshiy dzay, ka dakə mbəzli nza mbəzli mbəzli zləba mənī kwəma dī ghəshi va.

*Njasa dza mbəzliy nəw Yesəw mənī lə mbəzli ghəngghən ghəngghən*

<sup>17-18</sup> Ghala kwatanjatay, a ka kwal Ndə sləkəmmə Yesəw \*Kəristəw niy gəzanwəy kwəmaa dzaa məniva. Ma kə ghəshi niy niy: «Ge'i lə kwa kərnī vəghwəy, ta tsahwəshi dza mbəzli, ka ghəshi dzay, ka sawanwəy, ka mənī kwəma gəmgəm na dī vəgha shi» kə ghəshi niy ni. Na na ghwəy kiy madigahiray, əntaa ghwəy zamti ghən ta kwəma shi va ma. <sup>19</sup> Mbəzli vay, ghəshi naa faghwa tihəva kwa jipə mbəzli. Zəzə kwəma tə hidī na sa mbə ghən shi, \*Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa shiw.

<sup>20</sup> A na na ghwəyəy madigahiray, ə pə ghwəy jihəva ta kəətiva kwa jipə tsa ghwəy, nza ghwəy mbəə kwəməvə bərci tərəjw mbə kwəma Hyala na dəwdew na banavə ghwəy nefer ghwəy. Ya hwəmbay, ə pə ghwəy cə'wə lə bərci Safə tsa Hyala dəwdew tsa. <sup>21</sup> Mbə nzəy tsa ghwəyəy, əntaa ghwəy zamti ghən ta dī tsa dītəjwəy Hyala ma. Tsəgha pə ghwəy nzəyənəy kala ndəghə

vəghwə tsa dza Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw zhəhwər tə ghwəmmə, mba'a ndammə piy tsaa kədfi ma.

<sup>22</sup> A nihwəti mbəzli tifay bakə bakə na ghən tsa shi, zhəjwəy tə hwər tsa ghwəy ta gəla mbəzli va. <sup>23</sup> Nihwəti bay, kwəmaa dzaa bəghəshiy dzəmbə ghwə na sa mənī ghəshi. Ə pə ghwəy kəətishi va nəghətəa ghəshi dza-shiy dzəmbə ghwə. Nihwəti mbəzli difay, kala zhəjwəy hwər tsa ghwəy ti shi, kala hazləni va nəghətəa ghwəy shikəjwəy dzəmbə kwəma shi va jikir na, pə ghwəy taa nza.

Ya kwəbənəjer shi va hwayvashi va \*kwəma jikir nay, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy wəzə va ndəjwəshi.

*Fal Hyala ghwəmmə*

<sup>24</sup> Fal Hyala ghwəmmə ghənzə saa dzaa mbay ndəghwətəjwəy va shikəə dzəmbə kwəma jikir na gwanata. Ə pə ghwəmməə fal, sa nzanay, ghənzə na saa dzaa mbay bəkəvərijwəy, kala fəti tar kabaka ghwəy, mba'a bəghəjwəy dzəmbə shəndəkə tsa nzə, ka vəshi ghwəy tərəjw. <sup>25</sup> Fal Hyala ghwəmmə, ghənzə na Hyala kwətita. Ghənzə mbəlītəmmə na səvəri mbə Ndə sləkəmmə Yesəw \*Kəristəw. Ti kə shəndəkə, ka mənī dikə, lə bərci və, ka sləkə mbəzli, ghava na tə vəghwə tsaa dzəvəriy gwanay, lə sənznəva, pa' kwa ndimndim. \*Amin. Ava tība kərayee, nza ghwəy nza ki.

**Zliyaa dzəkən  
Shi nashi Zhanj  
nja kwa shiw  
Kwəma dza  
ghwəmməə gha  
sənataa dzəkən  
zliya na**

Zhanj ntsa ta səfa Yesəw tsasliti na zliya na. Sa cinti Yesəw shiy ghəngħən ghəngħən, mba'a gəzanci, tsaslitishi, kə, va tsəgha tsaslishi na. A Yesəw sənay a mbəzliy nəw tə hidiy sa ngəra'wə dalala dzar mbə məlməhi ghəngħən ghəngħən, kə. Va tsəgha ci na shi va kaa Zhanj ta mbəə mətəzahanshi bərçi.

Mbəzli danj tərənjw pəlahwə na sənay ghən tsa shi bəlakə Zhanj ni ghəngħən ghəngħən mbə zliya na, shiy nja shi nja kəlmə ni va, ya saa dza səfa tsa nza ghən va və mbərfeñ. Ma kə nihwəti mbəzliy: «Ghənedemer mbərfeñ ni vay, mezhizhə na ghəshi» kə ghəshi. Ma kə nihwəti ba na: «Shi gəzə Zhanj ni mbə zliya nay, a shi va mənishi ghala vəghwə tsa ci» kə ghəshi. Ma kə nihwəti mbəzli ba na: «Ghwəla na shi va ta məniva sahə, kwətiñ niva, kwətiñ niva dza ghəshiy məniva ka dzar pa' va kərə tsa hidiy» kə ghəshi. Ya tsəgha nəzə kiy, ntsaa sənashi slar tsa shi va tibaw.

*Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1 Njasa nza shəndəkə tsa Yesəw.

Vəh 2 mba'a vəh 3 Zliyahy tsasli Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlməhi mbərfeñ.

Vəh 4 Njasa nza pi mazə tsa Hyala mə ghwəmə.

Vəh 5 pa' tə vəh 16 Ngəra'wə tsa dzəti hidiy gwanayəy, Hyala pəlay na. Va tsəgha gəzə na kwəmaa dzəkən dimə mbərfeñ nahə nahə tə miy nahwəti zliya, lə njasa səəkəy ngəra'wə ghala vəghwə tsa balamti Yesəw diməhi va. Mba'a zhiniy gəzəkəə dzəkən ka kwal Hyala mbərfeñ, shiy dzaa viy təlimə, ka tsahwəti ngəra'wə zhiniy səəkə ba. Zhini mba'a gəzəkəə dzəkən nihwəti ka kwal Hyala mbərfeñ lə həlepipi ta dəvə shi, tsahwəti ngəra'wə tsa vaa bəkə ghəshi ba. ngəra'wer vay, ta mbəə ci bə nəfə tsa bəti Hyalaa dzəkən mbəzliy zləba ma kwəma nəzə, mba'a ta mətəzahə bərçi kaa mbəzli nəzə nza ghəshi mbəə garəshi wəzə wəzə kwa kwal tsa nəzə bəkəshi Hyala.

Vəh 17 pa' tə vəh 20 Dzəkən bərçi va Hyala, ka tanjəti shiy gwanashi, dza kwa Yesəw Kəristəw ghəci saa təfanakənsi kaa ka mbəz ci ghəngħən ghəngħən, lə dzəkən səəkə tsa Yesəw ta sla ngwəvə.

Vəh 21 mba'a vəh 22 Dzəkən yəwən ghwəmə mba'a dzəkən yəwən hidiy, pətsa dza mbəzli Kəristəw nəzəy ti.

*Kwa tanja kwəma dza məndiy sənataa dzəkən shi nashi Zhanj va*

<sup>1</sup> Ma zliya nay, dzəkən shi cinti Yesəw \*Kəristəw kaa mbəzli ka ghəra sləni Hyala gəzə na kwəma. Hyala gəzanci na «canshi shi va» kə, ta mbə ghəshiy sənashi shiy dzaa məniva kwa kwəma jəw. Ava va tsəgha, ghwənanakə Yesəw Kəristəw \*ndə kwal tsa Hyala tsa ci kaa Zhanj ndə ghəra sləni tsa ci ki, ta canci shi va. <sup>2</sup> Dzəghwa Zhanj ki mba'a

gəzanshi kwəma shi nashi na va gwa'a kaa mbəzli. Ma kə na: «Kwəmaa səəkə va Hyala na sava katanj, Yesəw Kəristəw gəzə na: “Katanj na kwəma va” kə» kə.

<sup>3</sup> Ntsaa dzaa jangə zliya na, lə mbəzli dza vaa favə kwəma mbə, mba'a ghəshi diti fəti tiy, vəshi na ta niva mbəzli. Sa nzanay, shiy gəzəshi va mbə zliya va gwanashi na, ndal tərmbə vici məniva tsa shi ta səəkəw.

*Zhanj səkwə mbəzli nəw Yesəw mbə məlməhi ghəngəhən ghəngəhən mbərfən*

<sup>4</sup> Yən tsasli na zliya na, yən Zhanj. Kaa mbəzli nəw Yesəw dzar mbə məlməhi ghəngəhən ghəngəhən mbərfən tə hidī ka Azəy tsaslee. Məntənjwəy wəzə hwər tsa nzə Hyala, mba'a ndanjwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy. Ghənzə na Hyala ghala hidī ghwəla ta ghava, ghənzə Hyala sana, zhini ghənzə sa dzaa səəkə dība. Məntənjwəy wəzə hwər tsa ci safə tsa mbərfən tsa va garəy kwa kwəma gəzli Mazə Hyala, mba'a ndanjwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy. <sup>5</sup> Məntənjwəy wəzə hwər Yesəw \*Kəristəw mba'a ndanjwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy. Ghəci na ndə ndəgha fəti tsa katanj tsa, ghəci gha naa sati mbə mətī, ghəci saa mənī mazə dzəkən mezhizhə tə hidī gwanashi.

Ma Yesəw tsa vay, aa dīmmə. Ta mbəlīmmə mətīy na. Miymiy ci va shikəshi tə ghwəmməy, ghəshi mbəlāntəmmə na mbə kwəma ghwəmmə jikir na. <sup>6</sup> Dza na mba'a zhəghətəmmə ka nici mbəzli sləwa na. Dzəghwa na mbəər mbəərətəmmə ka hwəlfə mbəzli ka mazə \*ka ta Hyalaa ghəra sləni kwa kwəma Didi

Hyala. Ghənzə tsəgha kiy, war Yesəw Kəristəw kə mbəzli fal, ka fə dikəə dzəti ya pa' hwəmba. \*Amin.

<sup>7</sup> Nighə tə ghwəy, mbə səəkə na mbə kwələbi dzəy tə ghwəmə. Ya wa ndəy, ta nay dza na lə mətəse ci. Ya mbəzli niy dzərəhwə va lə gwapa gwa'a na, war ta nay dza ghəshi. War lə wahə dza naa nza kwa mətəse hwəlfə mbəzli tə hidī gwanashi va kwəma ci. Ava tsəgha dza naa məniva. Amin.

<sup>8</sup> Ma kə Hyala kwa sləkəpəy: «Yən gha na shiy gwa'a gwa'a, zhini yən dzaa kərə shiy gwa'a gwa'a dība» kə. Hyala vay, və gwəramti bərce gwa'a gwa'a. Ghənzə na Hyala ghala hidī ghwəla ta ghava, ghənzə Hyala sana, zhini ghənzə sa dzaa səəkə dība.

*Njasa cinti Yesəw ghən tsa ci kaa Zhanj*

<sup>9</sup> Yən gəzənjwəy na kwəma na sana, yən zəmənjwəy Zhanj. Mbəzli kwətīnj ni mənīmmə ghwəmmə lə ghwəy tə mbərkə jakəva tsa ghwəmmə lə Yesəw. Mbə sa ngəra'wə nzee ta kwəma ci kwərakwə, njasa sa ghwəy va, mbə sə'wa nzee njasa sə'wa ghwəy va. Zhini mbə mazə tsa ci ghwəmmə gwanammə dība. Yən nee kiy, ə niy kəsəvəra mənđi mba'am dzaa ndəghəyra tə nihwəti hidī tə jipə yam, «Patəməsə» kə mənđi kaa slən tsa shi. Sa wana niy ndəghəyram tibay, sa zləbavee kwəma Hyala, ka gəzə kwəmaa dzəkən Yesəw \*Kəristəw kaa mbəzli. <sup>10</sup> Ma yən tə pətsa ndəghəyra mənđi va fəca dəmasə kiy, mba'a safə tsa Hyala səəkəy dzəkənee. Fee na, məliy gaka səəkə ləy hwəmee nja viy təlimə. <sup>11</sup> Ma kə məli va ngəra

na: «A Zhanj, bəvə zliya, lanj gəta tsasli shiy, a gha tsasli shi dzee niy ciŋa, njasa dza ghaa nashi. Sa ka gha tsaslantishiy, nza gha vəlanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi mbərfəŋ tə hidfi ka Azəy: Kaa mbəzli mbə məlmə Efesə, lə ni mbə Səmirənə, lə shi mbə Pergam, lə shi mbə Tiyatir, lə shi mbə Sardə, lə shi mbə Filadelfi, mba'a shi mbə Lawədışhe» kə.

<sup>12</sup> Dzəghwa sa gəzara na kwəma va tsəgha na, tərədf yən zhəghətəvara, ta nay ntsaa gəzara kwəma va. Nighə pən na, kar tə gərkəwahi mbərfəŋ, shi məntim tə tsahi mbəzə. <sup>13</sup> Mba'a shiy dzəghwa tə jipəjipə gərkəwahi va, wa'i zəghwə ndə ngəri, kirip kwəbaŋ kən ghən ci pa' mbə hidfi. Dza biyakə məndi pəhəti kwəbaŋ tsa va sar tə hati ci lə kanda məntim tə tsahi mbəzə. <sup>14</sup> Njə'wə pə gha kaa shiti mbə ghən ci na, ndəba ghwəpə məgapa pə gha tezlezl tsa shi. War birəw birəw birəw mətəhi ciy məni, njasa ka ghani ghwə vaa məni. <sup>15</sup> Ma shidshidfi ci na, ka mbərə nja tsahi bənba 'war səvəri ni mbə ghwə kwa gəzla. Fa' pən kaa gaka zləngwər tsa məli ci na, ndəba gaka kwa mədzərə yam, pə gha. <sup>16</sup> Dza na mba'a kəsəvə sasərkwəhi mbərfəŋ ta dəvə kwa bəzəmə ci, mba'a kafa'i səvəri kwa miy tsa ci, kikw kikw miy ti, ka zəmə ya kwa namaba bəla nzwə gwa'a. Ma pətsa mbə kwəma ci na, war ka bamə ndə, njasa ka vici vaa bamə ndə ghənzə kwa ghən. <sup>17</sup> Ma sa nay ya na, bəripə, yən mərə tə pi tifa kwa kwəma ci, nja ntsa məti məti tsa. Dza na bəm fati dəvə kwa bəzəmə ci tə ya. Ma kə kaa ngərə na: «A Zhanj, ka hazləni gha ma.

Yən na kwa tana mbə shiy gwa'a gwa'a, zhini yən kwa kəni mbə shiy gwa'a gwa'a difa. <sup>18</sup> Yən na ntsa tə ghwəməy tsa. Ma yənəy, e niy mətira, dzəghwa mba'ee satira mbə məti. Tə ghwəmə dzee nza ya pa' hwəmba. A bərci vəyaa dzəkən məti lə dzəkən pətsa nza mbəreketi ti gwa'a. <sup>19</sup> Ma shi nashi gha niy məniva tikəy, ə pə gha tsaslitishi. Shiy məniva ni sənzenva, lə niy taa məniva dzaa nza kwa kwəmay, ə pə gha tsaslitishi gwanashi. <sup>20</sup> Ma sasərkwəhi nashi gha ni mbərfəŋ ni ta dəvə kwa bəzəməe, ghəshi lə gərkəwahi mbərfəŋ ni ni məntim tə tsahi mbəzəy, vanta kwəma di ghəshi gəzə: Sasərkwəhi mbərfəŋ ni vay, ka kwal nzwə təy Hyala mbərfəŋ ta ndəghwə mbəzliy nəw Yesəw dzar mbə məlməhi mbərfəŋ ni va na niva. Ma gərkəwahi mbərfəŋ ni niy, ghəshi na mbəzliy nəw Yesəw, dzar mbə məlməhi mbərfəŋ ni va ki» kə.

## 2

*Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Efesə*

<sup>1</sup> A kə ntsa va ki na: A Zhanj, tsasli kwəma dzee na ta gəzanja dzəti zliya, kaa \*ndə kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Efesə. A pə gha ngəciy: Avanta kwəmaa səvəri mbə miy tsa ntsaa kəsəti sasərkwəhi mbərfəŋ ni va ta dəvə kwa bəzəmə ci, ntsaa dza mbə jipə gərkəwahi mbərfəŋ ni va ngatim tə tsahi mbəzə shamshama. <sup>2</sup> «Ghwəyəy gwa'a gwa'a sənatee sləni ghəra ghwəy. E sənay mbə jihəva nza ghwəy ta ghəra sləni tərəŋw. Gwa'a sənatee ya njasa nza ghwəy mbə



sə'wa kwəmaa gaganwəy. E sənay, ghwəyəy, ka di zləba kwəma mbəzliy məni \*kwəma jikir na ghwəyəw. Ma mbəzliy ni va, \*ka kwal Yesəw nza ghəy, kə ghəshi ghavə gəm tsəghay, gwa'a naghanti ghwəy kwəma shi, mba'a ghwəy fəti ghən ta kwəma shi, "ka dzərvə na ghəshi" pə ghwəy. <sup>3</sup> Dalala sə'wa ghwəy kwəma. Mbə sə'wa ngəra'wə nza ghwəy tə mbərkə kwəmee, kala dali ma ghwəy va sə'wa ci.

<sup>4</sup> Ma nanzə ki ya tsəgha nzəy, a nahwəti kwəma tifa mbə nzəy tsa ghwəy kala dīmee: Ghwəyəy, ka di kwəmee ghwəy ghwəla njasaa niy di ghwəy va kwatanaw. <sup>5</sup> Ava va tsəgha, nana kiy, zəzətim kwəma wəzə dzəkən nzəy tsa ghwəy va kwatana, a ghwəy nighəti dzəghwa tə pətsa zhəyŋwəy ghwəy ləy hwəm, nza ghwəy tsa titihwə tsa ghwəy kaa Hyala, mba'a ghwəy zhəghəti nzəy tsa ghwəy. Njasaa niy məni ghwəy va kwəma kwatanay, tsəgha pə ghwəy zhiniy məni. Ma kala tsəghay, ta səkə dzee banti gərkəwa ghwəy tə pətsa nzə va. <sup>6</sup> War ma kwəma nzee mbə falŋwəy ti na ghwəy ya tsəgha nzəy, war kwəma nzana va, kala di zləba kwəma bənipə mbəzli \*Nikwəlayitə va ghwəy. Njasa nzee va kala dee zləba gəla kwəma va kwərakwə.

<sup>7</sup> Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma di \*Safə tsa Hyala dəwdew tsaa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra. Mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalehiy, ta banavəshi kwal dzee nza ghəshi ngəli ya fə kwa tsa Hyala ta zəmə. Fə dza ghəshi vaa ngəli ya nzəy, fə kwa bə piy kaa mbəzli na» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

*Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Səmirənə*

<sup>8</sup> A kə difa na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzanāa dzəti zliya, kaa \*ndə kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Səmirənə. A pə gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy ntsaa gha shiy gwa'a gwa'a, zhini ghəci dzaa kərə shiy gwa'a gwa'a. Ntsaa niy mətīy, mba'a zhakatiy mbə mətī, mbə piy ghəci nana: <sup>9</sup> «Ghwəyəy e sənay ngəra'wə tsa ghwəy mbə. E sənata ndərma kən ghwəy gwa'a. Ya tsəgha nzə kiy, ghwəy na ka shiy tərəŋw ni va Hyala. Kwəma gəgəzə nihwəti mbəzli va gəmgəm naa dzəkən ghwəyəy, gwa'a favee difa. Mbəzliy gəgəzə kwəma va vay, \*ka Zhəwifə gə ghəy, kə ghəshi, mbalaa ka Zhəwifə na ghəshi kiw. Mbəzliy nəw \*ndə jaka tsa Hyala na ghəshi. <sup>10</sup> Sana sənənvay, ta sa ngəra'wə dza ghwəy, əntaa ghwəy dzaa hazləni ma. Ta kasaghwa nihwəti mbəzli mbə ghwəy dza ndə jaka tsa Hyalaa dzəghwa fərshina, ta nighə kwəma ghwəy. Ta sa ngəra'wə dza ghwəy dza mbə hi mən. Ma kiy, əntaa ghwəy dzaa zlay nəw kwal tsee lə nəfə kwətīŋ ya ə bəkəwəŋwəy mənđi ma. Ta ndaŋwəy piy tsaa kərə ma dzee ka zhəmə ghwəy.

<sup>11</sup> Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə, ta kwəma di safə tsa Hyala dəwdew tsa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra. Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalehiy, ka dza ghəshiy mətī kwa baka sədaw» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

*Kwəma gəzə Yesəw kaa*

*mbəzliy nəw mbə məlmə Pergam*

<sup>12</sup> A kə dība na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzan̄aa dzəti zliya, kaa \*ndə kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Pergam. Ma pə gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy ntsa nza kafa'i tsa kikw kikw miy tsa, ka zəmə ya dza kwa namāba bəla ci və.

<sup>13</sup> «Ghwəyəy, e sənay njasa nza pətsa nza ghwəy va ti sən̄zənva gwa'a. Pətsa nzəyəy ndə jaka tsa Hyala ka məni mazə tsa ci ti na sava. Ya tsəgha nzəy, mbə nəwra nza ghwəy lə nəfə tsa ghwəy kwətinj. Ya ghala vəghwə tsaa niy pəəsli mbəzli va Antipasə, ntsaa niy ni va ndə nəw̄n̄a nzee, kə kwa kwəma mbəzli gwanashi mbə məlmə ghwəy, tə pətsa nza ndə jaka tsa Hyalay, niy zlara ghwəyəw.

<sup>14</sup> Ma nanzə ya tsəgha kiy, a nahwəti kwəma tifa mbə nzəy tsa ghwəy, kala dimee: A nihwəti mbəzli mbə ghwəy, ka nəw kwəmaa niy bəni \*Balam va kaa mbəzli kwatəna. Balam tsa vay, ghəci niy bananavə na kaa Balakə njasa ka na məni ta mbəə ngadambə mbəzli ka \*Izərayel dzəmbə məni \*kwəma jikir na. Dza na ki mba'a ngadambəshiy dzəmbə zəmə sliw tsa ta məndi mbəri li, mba'a dzəmbə məni ghwərghwər. <sup>15</sup> Dibay, a nihwəti mbəzli mbə ghwəy kwərakwə ka nəw shi bən̄ipə mbəzli \*Nikwəlayitə va. <sup>16</sup> Ava va tsəgha, mba'a pə ghwəy di kwəma yay, ə pə ghwəy tsati titihwə kwa kwəma Hyala, a ghwəy zhəghəti nzəy tsa ghwəy. Ma kala tsəghay, ta səəkə dzee dzəmbə ghwəy kwa kwəma jəw ta zamti mbəzli va, lə hwa kwa badəkwəə səvəri mbə miy tsee va.

<sup>17</sup> Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma di \*Safə tsa Hyala dəwdew tsa gəzə kaa mbəzliy nəwra. Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalahi mbə kwəma vay, ta banavəshi shi zəmə mbələy Hyala dzee. Sa kee dza dibay, vəkə vəkə tatahanavəshi hakwə tsa pay tsa, sar tsasl yəwən slən tə hakwə tsa va. Slən tsa vay, ndə tifa dzaa sənay kala war ntsa bəncim va ngəciw» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

*Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Tiyatir*

<sup>18</sup> A kə dība na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzan̄aa dzəti zliya, kaa \*ndə kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Tiyatir. A pə gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy tsa Zəghwə Hyala, ntsa tsə mətəsi ci birəw birəw nja ghwə. Ma shid̄shid̄ ci na, ka mbərə nja tsahi bən̄ba 'war səvəri ni mbə gəzla. <sup>19</sup> «Ghwəyəy, e sənata sləni ghəra ghwəy gwa'a. E sənay njasa di ghwəy mbəzli, lə njasa nəwra ghwəy lə nəfə tsa ghwəy gwanay. Ya njasa sə'wa ghwəy kwəma. Ya njasa jahambəvəjwəy ghwəy va mbə ghərad̄a sləni yay, cəke' sənayee. Sləni ghəra ghwəy sən̄zənva, e sənay tərəjwba ghənzə na kən na kwatəna.

<sup>20</sup> Ma ya tsəgha nzəy kiy, a nahwəti kwəma tifa mbə nzəy tsa ghwəy kala dimee. Kwal tsa banavə ghwəy va kaa mali nə məndi va Zhezabel, kə məndi slən tsa nzə, ta nzəy ghənzə mbə ghwəy, ka bananshi kwəma dzərvə dzərvə na kaa mbəzliy ghərad̄a sləni, ta mbə ghəshiy məni ghwərghwər, ka zəmə dafa mbəriy, ava kwəma dimee. Maliy

gəzəpə kwəmaa səəkə va Hyalaa gee kəy, dzərvəə slaslanwəy na. <sup>21</sup> Mba'ee zlanay vəghwə, ka na tsa titihwə va kwəma nʒə va jikir na, a ghənzə zhəghəti nʒəy tsa nʒə, pən na, dī zlay mənī ghwərghwər tsa nʒə vaw. <sup>22</sup> Ma njana mənira na tsəgha nee kiy, avee taa sləvati tə pi, war sləmahə dza naa nʒa tə gəzliy həni, ka sa ngəra'wə tərənʒw. Mbəzli ka na vaa mənī ghwərghwər tsa nʒə va li shi gwanashiy, ta sa ngəra'wə dza ghəshi tərənʒw kwərakwə. War ghəshi dza naa tsati titihwə va ghwərghwər tsa shi va, mba'a ghəshi zlay, dzee zlashi. <sup>23</sup> Ta bakwamti ndərazhi nʒə dzee dza gwanashi dība. Ta mbə mbəzliy nəwra gwanashiy sənay, yən na ntsaa sənata kwəma təkə ndə ngəri, lə na dī na mbə nəfə tsa ci ta gwa'a, kə ghəshi. Ghwəy gwananwəyəy, ta nganwəy zhəmə ghwəy dzee, kwətīn kwətīn tsa ghwəy, njasa dza naa nʒa ge'i ge'i lə kwəma məniti ndə.

<sup>24</sup> Ta na na ghwəy, ghwəy nihwəti mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Tiyatirəy, zləbavə nəw gəla shi jikirkir ni va bənīpə mali va ghwəyəw. Ma shi nə mbəzli va va: “Shi \*ndə jaka tsa Hyala mbəmbə ni” kə ghəshiy, zləbavə niva shiy ghwəyəw. Na na ghwəyəy, nahwəti kwəma dzee gəzanwəy mənī nʒə tība gar dalīnwəy ghwəyəw. <sup>25</sup> War garə pə ghwəy garənʒwəy tə kwəmee wəzə wəzə mbə nəfə tsa ghwəy, ka nəw wəzə, pa' fəca vici dzee zhīniy zhəghəvaa zhəkə.

<sup>26</sup> Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalahi, ka kərkamti lə nəw kwəma dfee vay, ta mənishi dzee ka mezhizhə kən mbəzli gwa'a gwa'a. <sup>27</sup> Dikə tsa ndara Dirə

vay, ghəci na sa dzee ta banavəshi kwərakwə. Mezhizhə ghyanakə ghyanakə ni dza ghəshiy nʒa. Ta 'yapamti mbəzli dza ghəshiy dza, njasa ka mənīdi vaa 'yapə imbə kwakwa. <sup>28</sup> Kee dza dībay, mba'ee banavəshi sasərkwə kwa kədi pi.

<sup>29</sup> Ma ntsa nʒa sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma dī \*Safə tsa Hyala dfeudew tsa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

### 3

*Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Sardə*

<sup>1</sup> A kə dība na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzanʒaa dzəti zliya, kaa \*ndə kwal tsa Hyala tsa ndəghwə mbəliy nəwra mbə məlmə Sardə. Ma pə gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy ntsa nʒa \*Safə tsa Hyala tsa mbərfənʒ tsa və, mba'a sasərkwəhi mbərfənʒ ni va mbə dəvə ci: «Ghwəyəy, e sənata sləni ghəra ghwəy gwa'a gwa'a. Nja mbəzliy kwəmavə piy pəzli ghwəy kwa kwəma mbəzli, mbalaa mbəzli bəkwə bəkwə ni nʒa ghwəy ki. <sup>2</sup> Ma pə ghwəy mənīy, fərgənʒwəyəw, a ghwəy jihəkəvanwəy ta banta bərci kaa naa tərəmbəta va bəla vəgha ghwəy. Vantaa ghənzə kərnīy mətita. Sa nʒanay e nata njasa nʒa sləni ghəra ghwəy. Mənta na kwaakwa kwa kwəma Hyala yaw. <sup>3</sup> Va tsəgha, wəzəba zəzəvə ghwəy na, njasa niy favə ghwəy kwəma Hyala kwatanʒa, lə njasa niy zləbavə ghwəy. Ma sa ka ghwəy zəzəvəy, nʒa ghwəy tsati titihwə kwa kwəma Hyala, ka zhəghəti nʒəy tsa ghwəy, mba'a ghwəy zlatā mənī \*kwəma jikir na, ka nəw mənī war njasa niy

gha ghwøy vaa favə. Ma kala fərgħə pə ghwøyəy, ta səkə dzee, ka dza ghwøy sənata vici dzee vaa səkə tiw. War vətəghə, dza ghwøy nara yən tsahwəra, njasa ka ndə ghəli vaa səkəə dzakə ndə.

<sup>4</sup> Ya tsəgha nzə kiy, a nihwəti mbəzli tifa mbə ghwøy, mbə məlmə Sardə, kala hway kwəbenjer shi ghəshi lə rəda. Na niva mbəzliy, a ghəshi mənishi gar panshi kwəbenjer tezlezl tezlezl ni va, ma nza ghəy dza li shi kwa zəerə kwətij na. <sup>5</sup> Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalahi, ta panakənsi kwəbenjer tezlezl tezlezl ni dzam ngəshi. Ka dzee banti tsa shi slən kwa zliya tsasliiti məndi slən tsa mbəzliy dzaa kwəmvə piy tsa kədi ma ya njaabaw. Ma sa dzee nza kwa kwəma Dirə ghəshi lə ka kwal ci gwa'ay, ta gəzanshi dzee dza lə miy tsee: "Mbəzlee na shi ni" pən taa ni.

<sup>6</sup> Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma di \*Safə tsa Hyala dēwdew tsa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

*Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Filadelfi*

<sup>7</sup> A kə difa na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzanja dzəti zliya, kaa \*ndə kwal tsa Hyala tsa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Filadelfi. A pə gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy tsa ntsa dēwdew tsa katanj tsa. Ntsa nza shi ghwəni ciki mazə \*Davitə mbə dəvə ci. Mba'a kə ghwənanti piy, tsahwəti ndə tifa gar kalayəw. Mba'a kə kalay ba na, ndə tifa gar ghwənantiw. <sup>8</sup> «Ghwøyəy, e sənata sləni ghəra

ghwøy gwa'a gwa'a. E sənay ka daw bərci nza ghwøy. Dzəghwa ghwøy ya tsəgha nzəy, war mbə di fəti ghwøy ta mənī kwəma gəzanjwəyee. Bazhə bazhə gəzəkəvəri ghwøy kwa kwəma mbəzli: "Mbəzli Yesəw nza ghəy" pə ghwøy. Avee ghwənamtəjwəy miy pi. Ndə tifa mba'a taa mbay kalayəw.

<sup>9</sup> Ə gəzanjwəy ya, ta mənī nihwəti shiy dzee kaa nihwəti mbəzli mbə ghwøy, mbəzliy nəw \*ndə jaka tsa Hyala va. Mbəzliy ni va ka Zhəwifə nza ghəy, kə ghəshi, ka slasla dzərvə gəm, kala kama ghəshiy ka Zhəwifə. Ta kakəvəshi dzee lə bərci, nza ghəshi səkə ta tsəfəkwə kwa kwəma ghwøy. Ta sənay dza ghəshi, e dijwəy, kə ghəshi. <sup>10</sup> Avana, ta səkə dza ngəra'wə tsa tərəjw tsa dzəkən mbəzli tə hidi gwanashi, ta dzəghə kwəma ndə, ya tsamaba ci. Na na ghwøy, ghwøy shiy diti fəti va vəya, mba'a ghwøy sə'wahwə kwəma njasa niy gəzanjwəy ya vay, ta ndəghwətəjwəy dzee va ngəra'wə tsa va. <sup>11</sup> Ndal tərē ta zhəghəvəa zhəkəw. Va tsəgha, ə pə ghwøy kəsəvə kwəma favə ghwøy wəzə. Vanta tsahwəti ndə dzaa zləghwəwə zhəmə dzee va ta bəjwəy, ghwøy miydalahi. <sup>12</sup> Ma ntsaa dzaa səvəriy ka miydalay, ta məniti dzee ka shəl tsa mbə ciki Hyalee. Ka zhəkəvəriy na ghwəla ya pa' hwəmbaw. Kee dzay mba'ee dāhəti slən tsa Hyalee mba'a slən tsa məlmə nzə dikə na ti. Məlmə nzə vay, ghənzə na "Zherəwzalem 'war'war na". Hyala dza naa vələkəghwa səkə mə ghwəmə. Kee dza dibay, mba'ee dāhəti tsee slən tsa

**3:4** 3:4 6:11 **3:5** 3:5 Mt 10:32; zliya: 13:8; 17:8; 20:15; 21:27; Səvəri 32:32; Cem 69:29; Ezay 4:3; Lk 10:20 **3:7** 3:7 Ezay 22:22; Mt 16:19 **3:9** 3:9 2:9; Ezay 49:23; 60:14 **3:10** 3:10 1:9; Lk 21:19; 1Kwər 10:13; 2Pi 2:9 **3:11** 3:11 2:10, 25; 22:7, 12, 20; Zak 2:14 **3:12** 3:12 2:17; 14:1; 21:2; 22:4; Ezhek 48:35

'war'war tsa tē ntsa va.

<sup>13</sup> Ma ntsa nza slēmō vō ta fa kwōmay, fē tē ghōci ghēn wōzō ta kwōma dī safē tsa Hyala dēwdew tsa gōzanshi kaa mbēzliy nōwra» kē, pē gha kaa ngōshi, kē kaa ngōra.

*Kwōma gōzō Yesōw kaa mbēzliy nōw mbē mēlmō Lawōdishe*

<sup>14</sup> A kē dība na: Tsasli kwōma dzee na ta gōzanāa dzēti zliya, kaa \*ndē kwal tsa Hyala tsaa ndēghwō mbēzliy nōwra mbē mēlmō Lawōdishe. A pē gha kaa ngōciy: Vanta kwōmaa sōvōri mbē miy ntsa nē mēndi \*Amin, kē mēndi slēn tsa ci. Ntsaa ndēgha fōti karkar naa dzākēn kwōma mēnti Hyala, kala dzōrvō kwa miy ci ya jōw. Ntsa ngati Hyala shiy gwa'a gwa'a lē dōvō ci. <sup>15</sup> «Ghwōyōy, e sōnata slēni ghōra ghwōy gwa'a gwa'a. Ghwōyōy, jahambōvanjwōy ghwōy dzōmbō slēnee gar nō ya kwōram kwōram nza ghwōy pōnōw. Zlata mēni nzō ghwōy gar nō ya rōniki nza ghwōy pōnōw. Ava tsēgha mōniñwōy ghwōy. Jōw dēe ghwōy tivō nahwōti kwōtiñ mbē, ka mēni nēe kiw. <sup>16</sup> Ma njana mōniñwōy ghwōy bōtōbōtō, kala jihōva maa dzōmbō slēni, kala zlata mēni nzōy, ta tōfōkōvōriñwōy dzee sōvōri mbē miy tsee.

<sup>17</sup> Ma pē ghwōy kaa na bōrkō ghwōy mbē nefēr ghwōyōy: "Ghōy na na ghōy na, gwa'a nza ghōy, a ghōy mōniñōy. Ka shiy tōrōjw ni nza ghōy, nihwōti shi tōrhashi ghōy tībaw" pē ghwōy. Mbalaa sōnay ghwōy kiw. Ghwōy na shi barciēkwō ni, gar zhānci hwēr tsa ndō tē ghwōy. Ghwōy na ka ndōrma. Dirīñ dirīñjwōy nza ghwōy, zhini ghwōlefesli

ghwōy dība. <sup>18</sup> Ava va tsēgha dēe gōzanjwōy kwōma sana nēe ki, ghwōy kē gar zlōbati. Sōākēm pavēm tsahi mbēzō rīñrīñ ni yōwamti mēndi mbē ghwō vōya. Ma ghalāba kiy, ta mōniñwōy dza ghwōy ka mbēzli ka shiy tsōrtsōr ni. Ndim pavēm kwōbēñēr tezlezl tezlezl niy dzākēn ghēn tsa ghwōy vōya fa, ta mbē ghwōy banti ha'wō tsa kēn ghwōy, va sa nza ghwōy dirīñ dirīñjwōy. Ka ghwōy dza dībay, pa' ghwōy pavō ghwō'i mōtsō vōya, ta mbē ghwōy nay pi. <sup>19</sup> Ma yōn na neyey, nabō kēe nabō ni ya mbēzli dēe kwōma shi, zhini ka i shi. Ma pē ghwōy mēnti kiy, ē pē ghwōy tsatōra titihwō, mba'a ghwōy zhēghōti nzōy tsa ghwōy, a ghwōy jihōva ta nōw kwōmee wōzō wōzō. <sup>20</sup> Favēm, avānda mōgarō miy dōgha, mbē hārñwōy. Ma ntsaa favō gakee miy dōgha ci, dza na bōñō'i ghwōnamtōra dōgha ta mbee dzākōy, ta dzākō ghi tsa ci va dzee, ta dzaa nzōyñōy li, ka zōmō shi zōmō ghōy li gwānanjōy jakōjakō.

<sup>21</sup> Ma mbēzliy dzaa sōvōrishi ka miydalāhiy, ta bānavōshi kwal dzee ta nzōy vōghee kwa gōzli mazō. Njasa nzee va mōnzōy tē pōtsa kwōtiñ tsa ghōy lē Dirō sana kwa gōzli mazō ci, sa nzee miydala.

<sup>22</sup> Ma ntsa nza slēmō vō ta fa kwōmay, fē tē ghōci ghēn wōzō ta kwōma dī \*Safē tsa Hyala dēwdew tsa gōzanshi kaa mbēzliy nōwra» kē, pē gha kaa ngōshi, kē kaa ngōra.

## 4

*Njasa fō mēndi dikōō dzēti Hyala mō ghwōmō*

<sup>1</sup> Ma lōy hwēm kwōma gōzara na va, sa nō ya njō'wō, pōnōy,

kar tē miy dēgha ghwēni ghwēni mē ghwēmē. Ma fee ba na, mēli ntsaa niy gēzara kwēma va, niy nza gaka mēli ci, war we' gaka viy tēlimē mbē gēzara kwēma difa, a kē na: «A Zhanj sēmē tikē, e citēṅa kwēmaa dzaa zhiniy mēniva lēy hwēm shi va» kē. <sup>2</sup> War ghwēla na nza'jēw \*Safē tsa Hyala sēəkēy dzəkēnee tsēgha. Nighee na, gēzli nzēy mazē kwa mē ghwēmē tifa, mba'a tsahwēti ndē kwa mēnzēy. <sup>3</sup> Ma pētsa mbē kwēma ci na, war ka mbērē kyasē, nja shi ghaslē. Shi har mēndiy «Zhasēpē, lē Sardēwan». Ma gēzli nza na va kwa na, dēzlētēbē ghēnzē va bēriṅ. Bēriṅ tsa va na, tērēṅw ghēci tēbē kwērakwē, ka mbērē njasa ka shi ghaslē vaa nza. <sup>4</sup> Dzēghwa dēzlētēbē nihwēti gēzli gēzli mezhizhē bakē mētēkē fadēti tsēbay nava gēzli mazē difa. Dērāsē dērāsē dērāsē pēhēpēhir zhēr bakē mētēkē fadēti mēnzēy kwa shi. Lē kwēbēṅer tezelezi tezelezi ni kēn ghēn shi. War pērē pērē ghaa nay ghēn tsa shi gwanashi lē shi pērē ghēn mazē mēntim tē tsahi mbēzē. <sup>5</sup> Ma ge'i dzēghwa tē pētsa nza gēzli mazē va ti, tē jipējipē tsa va na, war ē piy wampidi ka ndēmndēmē, ka dērāzli. Mbērfēṅ gērkwēwahi tifa kwa kwēma nzē, lē ghwē kwa shi, ngam ngam ngam. Gērkwēwahi mbērfēṅ ni vay, ghēshi na safē tsa Hyala va mbērfēṅ tsa mbē nzēy kwa kwēma nzē. <sup>6</sup> Mba'a shiy tifa kwa kwēma gēzliy nzēy va, riṅriṅ, nja nighē mēti, bēṅw ghēshi ndēba kwēfa dikē na, pē gha.

Zhini ba na, mba'a nihwēti shiy

piy tifa fadē, tē jipē shi gēzli nza mazē va kwa, dzar vēgha bēla nzē fadānata ghēshi. Ma shi va na, war mētēshi ghaa nighēma vēgha shi gwa'a gwa'a, dzēghwa kwa hwēm tsa shi lē kwa kwēma shi. <sup>7</sup> Ma pa shi va ndē nighē shiy, tsa kwa tēṅa va na, nja pa zhēl. Kwa baka na, nja pa mēcar. Kwa mahkana na, nja pa ndē ngēri ghēci mbē kwēma ci. Ma kwa fadā na, nja pa zēlikē ghēnzē mbē zli tē ghwēmē. <sup>8</sup> Ya tsamaba ci mbē shi va gwanashi na, war lē bēkēbēkē kwanj kwanj kwanj vō. Paf paf paf ghaa nashi ma bēkēbēkēhi va, va mētēshi, mbēba mbēba lē pērīkē pērīkēshi gwa'a. Ma ghēshi, ya hwēm̄ba ki na, war mbē ha cēm havēghwē lē hēvir gwa'a, kala dēkēva tifa, a kē ghēshiy ni na:

«Gha na Ndē slēkēpē, gha sa dēwdēwdēw tsa,  
gha na Hyalaa gwērāmti tē bērci.  
Gha na Hyala ghala hidi ghwēla ta ghava,  
gha sa tē ghwēmē sana,  
zhini gha saa taa sēkē ba» kē ghēshi.

<sup>9</sup> Ava war tsēgha nzēyshi shi fadē ni va, mbē ha cēm ta fal Hyala mēnzēy va kwa gēzli mazē nzē, sa tē ghwēmē va ya pa' hwēm̄ba. Ma cēm tsa ha ghēshi vay, ta fē bama, ka fē dikē dzēti, mba'a ta manānta 'wēsa, ha ghēshi. <sup>10</sup> Ghala pētsa ka shi fadē ni vaa nza mbē ha cēm tsa va tsēgha kiy, ma pēhēpēhir zhēr bakē mētēkē fadēti ni va na, tsēfēkwē tsēfēkwē tsēfēkwē ghaa nashi ma, kwa kwēma ntsaa nzēyēy va kwa gēzli mazē ci, ka fal, ghēci saa piy ya pa' hwēm̄ba. Mba'a ghēshi palāmti mēgāpipi

**4:2** 4:2-3 5:7; Cem 11:4; 103:19 **4:3** 4:3 Ezhek 1:26-28 **4:4** 4:4 pēhēpēhir zhēr: 5:5, 8, 10; 7:11, 13; 11:16; 14:3; 19:4; Ezay 24:23; tezelezi tezelezi: 6:11 **4:5** 4:5 8:5; 11:19; 16:18; 17:9; Sēvēri 9:24; 19:16; Ezhek 1:13-14 **4:6** 4:6 15:2; Ezhek 1:22; shiy piy fadē: 5:6, 8, 11; 6:1; 7:11; 14:3; 15:7; 19:4; Ezhek 1:5-12; 10:14 **4:8** 4:8 1:17; 11:17; Ezay 6:2-3; Ezhek 1:18; 10:12

pøerə ghən shiy pələyshi kwa kwəma ci. A kə ghəshi na:

<sup>11</sup> «A Ntsaa sləkənjəy, a Hyala ghəy,

gha na saa mənija ndə bərci kən shiy gwanashi.

Mək nza gha ta fə shəndəkə mbəzliy dzəti gha,

ka ha'wə tə gha.

Sa nzanay, gha ngati na shiy ya nimaba.

Lə dī gha ngatishi gha.

Gha zləbavə na nza ghəshi tifa» kə ghəshi.

## 5

*Kwəmaa dzəkən zliya nahayəm, mba'a zəghwə təmbəkə tsa Hyala*

<sup>1</sup> Zhini, sa nə ya njə'wə pən na, mba'ee nata zliya pøerə pøerə ta dəvə kwa bəzəmə ntsa kwa gəzli mazə va. Ma zliya va na, tsasli tsasli ghənzə mbəba mbəba lə pərikə pərikə gwa'a. Mba'a məndi nahay lə dimə. Dzəghwa mba'am tetekwati dimə mbərfənj tiy, nahay. <sup>2</sup> Nighee na, tsahwəti \*ndə kwal tsa Hyala tsa dikə tsa kafəy, ka zlapə ghəci zlanzlan, a kə na: «Wa ntsaa taa mənij gar balamti dimə tə zliya naa ghwənamti kia?» kə. <sup>3</sup> Ma ki na, ndə tifa ya kwətiŋ, ya məba mə ghwəmə, ya tikə tə hidī, ya mbə mbəzliy bəkwəshi, gar balamti dimə va, ka ghwənamti zliya vaa nighəti pətsa mbəba kiw. <sup>4</sup> Ma sa nay mee ndə kala tifa ya kwətiŋ, ta ghwənamti zliya va na, tapə yən dzəmbəra mbə wahə.

<sup>5</sup> Dza ma kə tsahwəti ndə kwətiŋ ngəra mbə pəhəpəhir zhər bakə mətəkə fadəti ni va na: «A Zhanj, tawa wahə gha

tay? Nighətima, a ndə tifa. Slən tsa ciy: “Zhəl tsa mbə takə tsa ka Zhəwda, Jijiy mazə \*Davitə”. War ghəci na saa mənij miydala, gar balamti dimə mbərfənj na va tə zliya, ka ghwənamti, ta nighə pətsa mbəba» kə.

<sup>6</sup> Ma zhinee nighə ki na, zəghwə təmbəkə tifa məgarə kwa jipə gəzli mazə. Tə jipəjipə pəhəpəhir zhər va, lə shi fadə ni va piy. War ma ndəə nighə zəghwə təmbəkə tsa va na, war njasa niy səkəkəm pəəsləhwə. Mbərfənj təlimim, mbərfənj mətəhi və. Ma shi mbərfənj ni vay, ghəshi na safə tsa Hyala mbərfənj tsa ghwənay naa dzəti hidī, ya pa' kwəmaba. <sup>7</sup> Dza zəghwə təmbəkə tsa va mba'a madiy, mba'a dzaa bəvə zliya va ta dəvə kwa bəzəmə ntsaa nzəyəy va kwa gəzli mazə ki. <sup>8</sup> Ma sa bəvə zəghwə təmbəkə tsa va zliya va na, dzəghwa shi fadə ni va piy, ghəshi lə pəhəpəhir zhər bakə mətəkə fadəti ni va mba'a ghəshi tsətəkəkwəshi kwa kwəma ci. Lə gəzəpəlihi ta dəvə shi. Mba'a həlepipi məntim tə tsahi mbəzə gyadə gyadə hililinjəə zən nja 'wərdi ti shi. Hililinjəə zən va nja 'wərdi nay, ghənzə na cə'wə cə'wə mbəzli Hyala. <sup>9</sup> Dza ghəshi ka ha cəm tsa 'war'war tsa, a kə ghəshi na:

«Gha na saa mənija gar bə zliya na ta balamti dimə ti va,

ka ghwənamti.

Sa nzanay, a məndi pəəslitəŋa, mba'a gha mbaranakə mbəzli kaa Hyala

lə miymiy gha va shikəshi.

Ya mbə takə ka wa na ghəshi, ya kwəma ka waa gəzə ghəshi, ya mbə hwəlfə ka wa na ghəshi,

**4:11** 4:11 Ghava 1:1, 31; ShiZhnj 5:9, 12; 11:15, 17; 12:10; 15:3-4; 19:6 **5:1** 5:1 10:2; Ezay 29:11; Ezhek 2:9-10; Dani 12:4, 9 **5:5** 5:5 4:4; Ghava 49:9; Mt 1:1; Rm 1:3-4; Ebr 7:14 **5:6** 5:6 4:6-7; WahəZher: 5:9, 12; 6; 7:17; 12:11; 13:8; Ezay 53:7; Zher 11:19; Zhj 1:29; 1Pi 1:19; safə tsa Hyala mbərfənj: 4:5; Zak 3:9 **5:7** 5:7 4:2, 9; 5:1, 13; 6:16; 7:10, 15; 19:4; 20:11; 21:5; 1Mezh 22:19; Ezay 6:1; Ezhek 1:26-28; 10:1 **5:8** 5:8 8:3-4; Cem 141:2; gəzəpəli: 15:2 **5:9** 5:9 4:11; 5:6; 7:9; 14:3; Cem 96:1

ya sœkœ tœ hidî ka wa sœkœ  
ghœshiy,  
cœke' mbaranakœshi gha.

<sup>10</sup> Dza gha mba'a gha zhœghœtishi  
ka ni gha mbœzli slœwa gha.

Dzœghwa mbœr gha mbœœretishi  
ka hwœlfœ mbœzli ka maza,  
\*ka ta Hyalaa ghœra slœni kaa  
Hyalaa ghwœmmœ,

mba'a ta mœni mazœ taa nzaa  
dzœkœn mbœzli tœ hidî» kœ  
ghœshi.

<sup>11</sup> Zhinee nighœ ba na, ka kwal  
Hyalaa mbœ gaka tîba. Ðaŋ  
tsa shi na, mba'a mœnti gar  
bœlœkwœ bœlœkwœ bœlœkwœ Ðaŋ  
kala gar mbay ndœœ mbœramtishi,  
dœzlsœsbœ ghœshi tsœbay gœzli  
mazœ tsa va, ghœshi lœ shi fadœ  
ni va piy, mba'a pœhepœhir zhœr  
bakœ mœtsœkœ fadœti ni va. <sup>12</sup> Ka  
ha cœm ghœshi zlanzlan, a kœ  
ghœshi na:

«A zœghwœ tœmbœkœ tsaa niy  
pœsliti mœndi tsa,  
gha na saa mœniŋaa ndœ bœrci,  
kœn shiy gwanashi.

A gha mœniŋa gar nzaa ndœ  
sœnata kwœma,  
gar nzaa ndœ shiy, lœ gar nzaa ndœ  
bœrci.

Gar ha'wœ ndœ ya tsamaþa ci tœ  
gha,  
ka fœ dikœœ dzœti gha, ka falŋa» kœ  
ghœshi.

<sup>13</sup> Ma zhinee fa ba na, shi ngati  
Hyalaa mœ ghwœmœ, lœ ni kwakœ tœ  
hidî, lœ ni kwafœ kwa hidî, lœ ni  
mbœ yam, gwanashi mbœ ha cœm,  
a kœ ghœshi na:

«Fal ntsa mœnzœy va kwa gœzli  
mazœ ci,  
ghœshi lœ ntsa nja zœghwœ  
tœmbœkœ tsa va ghwœmmœ.  
Ha'wœ ghwœmmœ ti shi.

Ghœshi na mbœzli nza bœrci vœ shi.  
Fœ shœndœkœ ghwœmmœ dzœti  
shi,  
ya pa' hwœmþa» kœ ghœshi.

<sup>14</sup> Dzœghwa shi fadœ ni va piy:  
«Amin» kœ ghœshi zlœbati. Ma  
pœhepœhir bakœ mœtsœkœ fadœti  
ni va ghalafœ na, mœtsœfœkwœ  
gwanashi kwa kwœma ntsa  
mœnzœy va kwa gœzli mazœ ci,  
ghœshi lœ zœghwœ tœmbœkœ tsa va,  
ka falshi.

## 6

*Kwœma zœghwœ tœmbœkœ tsaa  
bali dimœ tœ zliya pœœrœti mœndi va*

<sup>1</sup> Zhini, ma sa nœ ya njœ'wœ  
pœn na, zœghwœ tœmbœkœ tsa va  
madfiy ta ghwœni zliya bœvœ na  
va. Dzœghwa na, bal balamti kwa  
tana nahœ mbœ dimœ mbœrfœŋ na  
va niy nahati mœndi. Mba'ee favœ  
tsahwœti sœ kwœtiŋ mbœ shi fadœ  
ni va piy ndœmndœmœy, ndœþa  
dœrazli van œ pœ gha: «Ca sœkœ»  
kœ. <sup>2</sup> Ma nighee na, gœdœw tsa  
tezlezl tsa sœvœriy tîba, lœ ndœ mœ  
dallœ, mba'a rigi mbœ dœvœ ci. Dza  
mba'a mœndi panambœ daghwœba  
miydala mbœ ghœn ci. Dza na ka  
tœrœ kwœshœl ghœci, ta zha ta mœni  
miydala difa.

<sup>3</sup> Zhini zœghwœ tœmbœkœ tsa va  
mba'a balamti kwa baka dimœ  
nahati mœndi va. Fee kwa baka  
sœ ta shi fadœ ni va piy þa na:  
«Ca sœkœ» kœ. <sup>4</sup> Mba'a tsahwœti  
gœdœw ghœmœy sœvœriy, lœ ndœ mœ  
dallœ. Mba'a mœndi þanavœ kafa'i  
tsa dikœ tsa. Dza mba'a mœndi  
þanavœ bœrci ta hœœrœ mbœzli tœ  
hidî gwanashi, ta mbœz ghœshi  
kwa jipœ shi. Ka bœkwœ ghœn tsa  
shi, kala zœrkœ tîba.

<sup>5</sup> Zhini zœghwœ tœmbœkœ tsa  
va mba'a balamti kwa mahkana  
dimœ nahati mœndi va. Fee  
kwa mahkana sœ ta shi fadœ ni  
va piy þa na: «Ca sœkœ» kœ.  
Mba'a gœdœw tsa ngœrjœkœjœkœ tsa  
sœvœriy, lœ ndœ mœ. Nighee na,  
ntsa mœ va lœ tasaw bœrkœ shiy ta  
dœvœ ci. <sup>6</sup> Ma fee na, mœliy gaka,



war nja mæli ndø ngøri sækø mbø shi fadø ni va piy. Ma kə na: «A pø gha dzaa mæniy, ma gəna ka ndøe kwəməvə tə sləni vəghwə tsa ci kwətiŋəy, gar pavə ha tasaw kwətiŋəy. Ma cikizl kə na, gar ta er kwətiŋ səfa. Ma na kar in ghəshi lə tay nashiy, əntaa niva taa nza caslakə ma» kə.

<sup>7</sup> Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa fadə dimə nahati məndi va. Fee kwa fadə sə tə shi fadə ni va piy fa na: «Ca sækə» kə. <sup>8</sup> Nighee na, gədəw tsa kwərtəhə tsa səvəriy dallə ndø mə. Məti, kə məndi kaa slən tsa ntsa va, mba'a pətsa ka mbəreketiy nza ti kwasəbə. Mba'a məndi banavəshi bərciy dzəkən nahwəti bəla hidfi kwətiŋ, sa təhəvərihim fadə mbø. Nza ghəshi bakwamti mbəzli tə nava bəla hidfi gwa'a lə kafa'i, mba'a lə ma, lə zəghwə ghəngħən ghəngħən, mba'a lə shəkwadeshi.

<sup>9</sup> Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa cfa dimə nahati məndi va. Njə'wə pən na, piy tsa mbəzliy niy bakwamti məndi tə mbərkə kwəma Hyala lə tə mbərkə sa niy gəzə ghəshi kwəma va kaa nihwəti mbəzli kala hazləni ma. Piy tsa shi va na, ta pətsa ka məndiy fə shiy ti ta ta shi kaa Hyala ghəci. <sup>10</sup> Ka zlapə kwəma ghəshi zlanjlanj, a kə ghəshi na: «A ntsa ghəy dikə tsa, gha na ntsa dəwdəw tsa, gha na ndø sla ngwəvə tsa katanj tsa. Va tsəgha dəw ghəy, nighə, ndatsəma nza ghəy tikə kia? Hwəmə bərkə gha basə ngwəvə dzəkən mbəzli tə hidfi, a ghəshi kəsli kərhiy dzəghwa ghəy, sa bakwamtəŋəy ghəshi kia?» kə ghəshi. <sup>11</sup> Dzəghwa məndi kaa

ya tsamaba ndø mbø shi ki, mba'am banavə kwəbanj tsa te-zlezl tsa. Ma kə məndi zləbanshi na: «Kadiwəmə di, ndəghətim jəw. Dəŋ na nihwəti ngwarməhiŋwəy dza məndiy zhiniy bəkwə tə mbərkə sa ghəra ghəshi sləni ta Hyala njasa nza ghwəy va kwərakwə» kə məndi.

<sup>12</sup> Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa kwanja dimə nahati məndi va diba. Dzəghwa mba'a hidfi mənəkəfishi gwanashi, lə bərci tərəŋw tərəŋw. Njə'wə pə gha kaa vici na, ndəba ləkwəsa ngøri na pə gha ngøri tsa nzə, sa ləvəta na. Tir na, ndəba miymiy pə gha ghəm tsa ci. <sup>13</sup> Ma sasərkwəhi tə ghwəmə na, war ka kwətəkwətiy səkwaa dzəti hidfi, njasa ka ya daskwaa təhəta ma vaa shikə səkwa mə daskwa, safəə viy lə bərci.

<sup>14</sup> Gwəravə ghwəmə tsəgha, bətə zata, njasa ka ndə vaa paramti kəshidfi. Dzəghwa məndi kaa dəlegwigwi ghəshi lə hidfi dzar tə jipə yam gwa'a, mba'a məndi bantishi tə pətsaa niy nza ghəshi. <sup>15</sup> Dzəghwa mbəzli gwanashi, mba'a ghəshi mbəmbəshi. Mbəzli nja mezhizhə tə hidfi, lə mbəzli dikə dikə ni sləkəpə, lə ka sawji dikə dikə ni, lə mbəzli ka ghi tərəŋw tərəŋw ni, lə ni nza bərci və shi mbəzli tərəŋw, lə mevivi mbəzli, lə ni yaya ni gwa'a, mbəmbəshi dzar mbø ləgwəhi dəlagwa, lə dzar ta hərəzli. <sup>16</sup> A kə ghəshi na: «A dəlegwigwi ghwəy lə hərəzli ni, ngazlavam dzəkən ghəy, a ghwəy mbələŋjəy di.

Nəghətaa mətə ntsa mənəzəy va kwa gəzli mazə nanəy, lə vantaa zəghwə təmbəkə tsaa bəti nəfə va dzaa nanəy. <sup>17</sup> Sa nzanay, a

**6:8** 6:8 Zher 14:12; Ezhek 14:21; 'Wəzh 13:14 **6:9** 6:9 1:2, 9; 12:11, 17; 19:10; 20:4; 1Zhnj 1:1-2 **6:10** 6:10 18:24; Cem 13:2-3; Nəw 32:43; Lk 18:7 **6:11** 6:11kwəbanj tsa tezlezl tsa: 3:5, 18; 4:4; 7:9, 13; 19:8, 14; Ezay 61:10 **6:12** 6:12-13 8:5, 12; 11:13, 19; 16:18; Zhəw 2:10; Mt 24:29 **6:14** 6:14 16:20; 20:11; Ezay 34:4; Ebr 1:11-12 **6:15** 6:15 Ezay 2:10, 19, 21; 24:21 **6:16** 6:16 5:7; 'Wəzh 10:8; Lk 23:30 **6:17** 6:17 Zhəw 2:11; Nahwəmə 1:6; Səf 1:14-18; Mala 3:2

vøghwø tsa gar ci sati nēfə tsa shi ti mənəy, ta mēni ngwəvəø dzəkən mbəzli. Va tsəgha na kiy, ndə tība lə bərci ghwəla mba'a dzaa zhiniy mbay garə kwa kwəma shiw» kə ghəshi.

## 7

*Mbəzli 144'000 (bələkwə bələkwə mənə bələkwə, mba'a fadə mətsəkə fadəti ghən kən) fati Hyala lamba nzə ti shi, mbəzli ka \*Izərayel*

<sup>1</sup> Ma løy hwəm nava kwəma ki, nighee na, ka kwal Hyala fadə, garə garə dza kwa bəla slərəpəpi hidī fadənashi. Ma ghala pətsa garəshi ghəshi va na, mba'a ghəshi daməti safə tsa fadə tsa va, vantaa ghəci viy, ya dzəti hidī, ya dzəy tə kwəfa, ya va kwəfəghə fəhi. <sup>2</sup> Ma nighee bə na, tsahwəti \*ndə kwal tsa Hyala səkəy kwa ghwəmə, dəməkə lamba Hyala kwa bəpə piy ta dəvə ci. Dza na ka zlapanshi kwəma kaa nihwəti ni fadə ni va ka kwal Hyala, shi banavəshi Hyala va bərci, ta ladamti shi tə hidī, lə ni mbə yam gwa'a. <sup>3</sup> Ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, kadiwəm di, ka lidī shi tə hidī, ya ni mbə yam, ya fəhi ghwəy di ma. Ndəghətim, a ghwəmmə faghwa lamba Hyala kwa dəghan kwəma mbəzliy ghəranta sləni kaa Hyala ghwəmmə» kə. <sup>4</sup> Dzəghwa mba'a məndi gəzara njasa nza dən tsa mbəzli dza məndi va ta fə lamba Hyalaa dzəghwa dəghan kwəma shi gwanashi. Ma na dən tsa shiy: Mbəzli bələkwə bələkwə mənə bələkwə, mba'a fadə mətsəkə fadəti ghən kən, (144'000). Mbəzli mbə takəhi mən lə bakə ni va mbə hwəlfə ka Izərayel na ghəshi gwanashi. <sup>5-8</sup> Mba'a məndi dzaa fati lamba

Hyala tə mbəzli təravəm mbə takəhi mənə lə bakə ni va. Ya mbə tsama takə na, mbəzli diwəy mənə, mənə lə bakə shi fanatishi məndi lamba. Vanay slən tsa takəhi va: Takə tsa Zhəwda, mba'a sa Rəwben, mba'a sa Gadə, mba'a sa Aser, mba'a sa Nefətali, mba'a sa Manase, mba'a sa Shimeyanw, mba'a sa Levi, mba'a sa Isakar, mba'a sa Zabəlanw, mba'a sa \*Zhezhefə, mba'a sa \*Bənzhamen. Tsəghaa takəhi fati məndi va lamba ti shi. Ya mbə tsamaba takəy, mbəzli diwəy mənə, mənə lə bakə na shi fanatishi məndi lamba va.

*Vərəm tsaə basəy səkə mbə hwəlfə mbəzli tə hidī gwanashi*

<sup>9</sup> Ma løy hwəm, sa nə ya njə'wə pən dība ki na, kar mətsee tə vərəm ndə ngəri tsaə səkə ya kwəmaba na tə hidī, ya kwəma ka waa gəzə na, ya hwəhwə ka waba na, ya hwəlfə ka waba na. Kala gar mbay ndəə bəlati dən tsa shi. Gar gar gar ghəshi gagarəshi kwa kwəma gəzli mazə va, lə kwa kwəma ntsa nja zəghwə təmbəkə tsa va. War lə kwəbenjer tezlezl tezlezl ni ghaa nashi ma kən ghən shi. Mba'a kəslifi slərpə ta dividivi shi. <sup>10</sup> Dza ghəshi ka gəzə kwəma zlanzlan, ma kə ghəshi na: «Ghwəmməy, war Hyala ghwəmmə va mənəy kwa gəzli mazə nzə, ghəshi lə ntsa nja zəghwə təmbəkə tsa va na ni ghwəmmə mbəzliy mbəlītəmmə na na ghwəmmə» kə ghəshi. <sup>11</sup> Ma ka kwal Hyala gwanashi na, war gar gar ghəshi garəshi, dəzlətsəbə ghəshi tsəbay gəzli mazə, lə shi pəhepəhir zhər bakə mətsəkə fadəti ni va, mba'a sa shi fadə ni va piy gwa'a. Dzəghwa, tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi tsətsəfəkwəshi,

nzəŋw, nzəŋw, nzəŋw kwəma shi mbə hidi, kwa kwəma Hyala, Ka fal ghəshi, <sup>12</sup> ma kə ghəshi na:

«\*Amin, tsəgha na katanj, Hyala ghwəmməy,

ghənzə na Hyala kwa fal məndi pa' kwa ndimndim,

ghənzə na Hyala shəndəkə na, kwa sənata kwəma, lə bərçi və tərəŋw.

Mananta 'wəsa ghwəmmə, ka ha'wə ti.

War ghənzə na Hyalaa məni mazə pa' kwa ndimndim.

Amin» kə ghəshi.

<sup>13</sup> Ma kə tsahwəti ndə kwətiŋ mbə pəhepəhir zhər bakə mətsekə fadəti ni va ngəra na: «A zəghwee, mbəzli njaa ni na ni nza kwəbeŋer pay pay ni ni kən shi mbə mbəzli ni baya? Sənay gha nda kwəma səəkə ghəshi na?» kə. <sup>14</sup> Ma pən ngəci na: «A Ndə sləkəra, a kwəma sənatee mbə kwəma va, kala war gha na saa dzaa sənay kia» pən. Ma kə ngəra na: «Ma mbəzli nashi gha niy, ghəshi na mbəzliy garəshi lə bərçi kwa kwal Hyala mbə ngəra'wə tsa tərəŋw tsa səəkə kən shi ta kwəma Hyala. Kwəbeŋer kən shi va tezlezi tezlezi ni nashi ghay, ə yabantishi ghəshi mbə miymiy zəghwə təmbəkə tsa Hyala va shikəshi. <sup>15</sup> Va tsəgha nza ghəshi gar gar kwa kwəma gəzli Mazə Hyala, ya hwəmbə nzə. War ka ghəra sləni ngəta mbə ciki tsa nzə, havəghwə lə həvir gwa'a. War mbə ndəghwə shi ntsa mənəy va kwa gəzli mazə ki. <sup>16</sup> Ma ghəshi nashi kiy, ya ma, ya ndir na, ka zhini naa ghəranshi ghwəlaw. Ya viciy, ka dza naa mbərə ta ndindishi ghwəlaw. Nihwəti shiy tiba dzaa

ndindishi, ka sanshi ngəra'wə ghwəlaw. <sup>17</sup> Sa nzana, ma ntsa nja zəghwə təmbəkə tsa va kwa jipəjipə gəzli mazəy, ghəci dza naa ndəghwəshi. Ta pəməghəshi dza naa dzəməy yaməə bəpə piy. Ka Hyala dza na, mba'a sadamti wahə kwa mətse shi» kə.

## 8

*Zəghwə təmbəkə mbə bali kwa mbərfaŋa nahə dimə*

<sup>1</sup> Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa mbərfaŋa dimə nahati məndi va ti. War sa nə na bal kə na, dzəghwa pətsa tə ghwəmə tsəgha, dəkədəkədəkə nzəyəy. Gar minti mahkan mətsekə, kala favə gaka nihwəti shiy ndə ya jəw nzə.

<sup>2</sup> Ma nighee na, ka kwal Hyala garəshi mbərfeŋj kwa kwəma nzə, mba'a məndi ta tahananəshi təlīmim kwətiŋ kwətiŋ ngəshi.

<sup>3</sup> Dzəghwa tsahwəti \*ndə kwal tsa Hyala mba'a səəkə garəy vəgha pətsa ngati məndi tə tsahi mbəzə, ta ndanta shiy ti kaa Hyala. Mba'a həlapə məntim tə tsahi mbəzə ta ndanta hililiŋə zən nja 'wərdi kwa kaa Hyala və ta dəvə ci. Dzəghwam dəŋj məndi tanaghwa hililiŋə dza na va ta ndanta kaa Hyala, a ghəci ndanta tə pətsa ka məndiy ndanta shiy kaa Hyala, kwa kwəma gəzli mazə nzə va, dzavədə lə cə'wə cə'wə mbəzli Hyala gwanashi.

<sup>4</sup> Sa madī inəghwə tsa hililiŋə va jakə lə cə'wə cə'wə mbəzli Hyala va gwa'a ta dəvə ndə kwal tsa Hyala tsa məgarə va kwa kwəma Hyala ki na, ka dzəmə. <sup>5</sup> Dza ndə kwal tsa Hyala tsa va, mba'a bəvə həlapəə niy nza hililiŋə va kwa, gyađə ghəci hənəvə ghwə kwa,

**7:13** 7:13 6:11; 7:9 **7:14** 7:14 1:5; 22:14; Cem 51:9; Dani 12:1; Mt 24:21 **7:15** 7:15 21:3

**7:16** 7:16 Ezay 49:9-10 **7:17** 7:17 5:6; 21:6; Zhj 10:10, 11; Ezhek 34:11-16, 23-24; sadī wahə kwa mətse: 21:4; Cem 126:5-6; Ezay 25:8 **8:1** 8:1 Zak 2:17; Aba 2:20 **8:2** 8:2 təlīmim: Zhə 6:4, 6; Mt 24:31 **8:3** 8:3 5:8; Səvəri 30:1, 3 **8:5** 8:5 4:5; 6:12-13; SləniTaH 16:12; Ezhek 10:2

kwa pøtsa ndanta na va shiy ti kaa Hyala. Sa hønzøvø na na, dza na føyik, ndøghakøghwaa dzøti hidfi. War sa ndøghakøghwa na na, ghavø shiy tsøgha ka døræzli, ka ndømndømø, ka wampidfi. Mba'a hidfi gørgøreshi.

*Njasa viy ka kwal Hyala tølímím*

<sup>6</sup> Ghalaba kiy, mba'a ka kwal Hyala mbørføn ni va, niy ðanavøshi møndi tølímím mbørføn ngøshi ta viyshi gwømantøvashi gwa'a ta viy shi ki.

<sup>7</sup> Dzøghwa kwa taña \*ndø kwal tsa Hyala tsaa viy tølímø, mba'a viyata na ci tølímø. Ma sa viyata na na, dza kar kwacakasla lø ghwø, mba'a miymiy, dzavødø ghøshi shøkøkøghwavashi sækø mø ghwømøø dzøti hidfi. Ma sa tøhøvørim hidfi mahkan mbøy, dzøghwa nahwøti bøla kwøtíj, børkidø ghønzø ndita. Sa tøhøvøri møndi føhi mahkan mbø difa na, mba'a nahwøti bøla shi kwøtíj ndita. Gwa'a gwa'a gwøzøn tsa nebekø tsa ndantøvay.

<sup>8</sup> Dza kwa baka ndø kwal tsa Hyala tsaa viy tølímø, mba'a viyata na ci tølímø kwørakwø. Ma sa viyata na na, dzøghwa møndi kaa nihwøti shiy, ndøba dølagwa dikø na, pø gha ngøshi, war ka tsø ghwø søvøri mbø shi, føyik møndi ndøghakøghwashiy dzøti kwøfa dikø na. Ma sa tøhøvørim høl tsa dikø tsa mahkan mbø na, dzøghwa nahwøti bøla shi kwøtíj mba'a zhøghøta ka miymiy.

<sup>9</sup> Dzøghwa shiy piy mbø yam ge'i ge'i lø bølæa zhøghøta va ka miymiy, cøke' ghøshi bøkøwøshi kwørakwø. Tsøgha kwambøwaler lidishi, ge'i ge'i lø bøla va kwørakwø ða.

<sup>10</sup> Dza kwa mahkana ndø kwal tsa Hyala tsaa viy tølímø, mba'a viyata na ci tølímø kwørakwø. Ma sa viyata na na, 'wakøvø sasørkwø dikø na, war ka tsø, baram baram baram ndøba ghwø tø shihwø pø gha, mba'a tørekøvata sækø mø ghwømøø dzøti kwa mahkana bøla yam kwa høledfemer lø møtsøhi yam gwa'a. <sup>11</sup> Sløn tsa sasørkwø vay, «shi 'yaghwakø ni». Dzøghwa kwa mahkana bøla yam va sa tøhøvørishí møndi mahkan mbø, 'yaghwakø ghwakø ghwakø, ghøshi mønishi. Mba'a mbøzli bøkøwøshi tørønɥ war sa sahøwø ghøshi yam va, sa nza ghwø'iy bøkøwø mbøzli mbø shi.

<sup>12</sup> Dza kwa fadfa ndø kwal tsa Hyala tsaa viy tølímø mba'a viyata na ci tølímø kwørakwø. Ma sa viyata na na, dza nahwøti bøla kwøtíj mbø bøla vici mahkan, sa tøhøvørim, mba'a shirkwøta. Tsøgha nahwøti bøla tir kwøtíj sa tøhøvørim mahkan mbø shirkwøta difa, zhini tsøgha nahwøti bøla sasørkwøhi kwøtíj sa tøhøvørishim mahkan mbø difa. War kwøslí ghaa nata ma kwa mahkana bøla va shi va gwanashi. Ka mbørø nahwøti bøla vici kwøtíj havøghwøw. Ka mbørø na kar tir lø sasørkwøhi høvir kwørakwøw. Tsøgha.

<sup>13</sup> Dzøghwa sa nø ya njø'wø pøn na, kar tø zølikø, dzøy tø ghwømø, møba kørakø. Fee na, ghønzø mbø wa zlanɥzlanɥ, a kø na: «Waa ngøra'wø, waa ngøra'wø! Avany sanay mahkan tørmø nihwøti ka kwal Hyala, ta viy na shi tølímø. Ya wa ndø sa ka na viyata na ciy, ta sækø dza ngøra'wøø dzøkøn mbøzli tø hidfi tørønɥ» kø.

## 9

<sup>1</sup> Dza kwa cafa ndø kwal tsa

Hjala tsaa viy təlīmē, mba'a viy-ata na ci təlīmē kwərakwə. Ma nighēe na, sasərkwə tərəkəvata səəkə mē ghwəməē dzəti hidī. Dza mba'a mēndi banavə shiy ghwəni miy kə'wə tsa təfəm tsa va tərəŋw tsa ta dəvə nɔ. <sup>2</sup> Dza sasərkwə va, bəŋ ghwənəmti kə'wə tsa təfəm tsa va ki. Ma sa ghwənəmti na na, ghavə inəghwə tsəgha, takwəm kwəm kwəm səəməy kwəfa. Ndəba inəghwə tsaa ndi və'i, pə gha. Dzəghwa na, nza'jəw, dəmbə'wamti vici lə pətsa dzar tə ghwəmə ta gwa'a. Dzəghwa zhəmbəlməbəl pi mənīy. <sup>3</sup> Dzəghwa jər vəfəm tsahwəy səəmə kwa kə'wə tsa va, səvəri mbə inəghwə tsa va. Mba'a dzaa pəslambəvay mbə mbəzli tə hidī. Mba'am banaghə bərci ta ndindi mbəzli nja yiti. <sup>4</sup> Ma kə mēndi kaa jər tsa va na: «A jər, mbala, ma sa ka gha tsəhəŋay, əntaa gha taa kwəfəghə nihwəti shi gəmshi ni nja gwəzən, ya fə, ya nimaba kəslifi shiy ma. War ndə ngəri, mbəzli kama lamba Hjala kwa dəghaŋ kwəma shi nahə nahə gwa'a tsəgha, pə gha dzaa sanshi ngəra'wə» kə mēndi kaa ngəci. <sup>5</sup> Nanzə ki, banavə kwal mēndi kaa jər tsa va ta bakwamti mbəzli ghəciw. War ta sanshi ngəra'wə kaa mbəzli, ge'i ge'i gar tir cifə banavə mēndi kwal gwa'a tsəgha. War njasa ka yiti vaa zhanci kaa ndə ghənzə nditi ndəy, war tsəgha na zhipə tsa shigə ci va ghəci nditi ndə.

<sup>6</sup> Ghala tir tsa cifə tsa vay, ta dəw məti dza mbəzli tə hidiy dza. Ka dza mətīy bəshi kiw. Tərəŋw ghəshi taa maw məti na, ka hwəta mətī taa nza və shi. <sup>7</sup> Ma pa jər tsa va ndə nighəy, war ndəba gədewesli pahamti mēndi ta dza

ta mbəz, pə gha. Mba'a shiy mbə ghən shi nja daghwəba tsa məntim tə tsahi mbəzə. Ma pətsa mbə kwəma shi ndə nighə na, war nja pətsa mbə kwəma ndə ngəri. <sup>8</sup> Ndəba shiti mbə ghən mi'i pə gha kaa shiti shi biti biti tsa shi. Ma sli'i shi na, war nja sli'i zhəl. <sup>9</sup> Dzəghwa mēndi kaa pətsa sati kwa hati shi mba'am pahamti lə shiy, nja rəbəci tsa tsati mēndi tə tsahi. Ma ndə fa gaka bəkəbəkəhi ci na, war njasa ka gaka məwtiti gədewesli vaa nza mbə mbahə shiy, ghəshi mbə diva ta mbəz. <sup>10</sup> Jər tsa vay, lə shigə na ti kikw kikw kikw, njasa ka shigə yiti vaa nza. Lə shigə shi va dza ghəshiy ndindi mbəzli, ta sanshi ngəra'wə mbə tir cifə. <sup>11</sup> Ma mazə tsaa sləwashiy, ghəci na ndə kwal tsa kə'wə tsa təfəm tsa va, tərəŋw tsa. Slən tsa mazə tsa va lə kwəma ka Ebərəy: «Abadəŋw». Lə kwəma ka \*Gərəkə na: «Apəlīyəŋw». Ma dī slən tsa va gəzəy: «Ndə zapə na» dī na gəzə.

<sup>12</sup> Ava gwa'a kərəy kwa taja ngəra'wə naci ki. Ghwəla na tsahwəti ngəra'wə bakə mbə səəkə.

<sup>13</sup> Dza kwa kwaŋa ndə kwal tsa Hjala tsaa viy təlīmē, mba'a viy-ata na ci təlīmē kwərakwə. Ma sa viyata nay, fee na, mēli ndə gaka səəkə dzar kwa bəla fadə na va tə pətsa ngati mēndi va kwa kwəma Hjala. Pətsa vay, tə mbəzə ngati mēndi ta ndanta shiy ti kaa Hjala. <sup>14</sup> Ma kə gaka mēli va kaa kwa kwaŋa ndə kwal tsa Hjala tsaa viyata təlīmē va ki na: «A ndə kwal tsa Hjala, mbala pəlashi nihwəti ka kwal fadə ni va pəhəti mēndi miy həl tsa dikə tsa va nə mēndi, “Efəratə”, kə mēndi kaa slən tsa ci» kə. <sup>15</sup> Dzəghwa mēndi

ki mba'am pëlashi ka kwal va. Ma ghëshi fadnashiy, Hyala niy pëhetishi na, mba'a gwëmëyshi, ta ghëra slëni ghëshi të piya va, ge'i lë tir tsa va, zhini ge'i lë vici va, mba'a ge'i lë ler va diba. Slëni shiy: Sëkë ta bëkwë nihwëti mbëzli të bëla kwëtiŋ, sa tëhëvërishim mahkan mbë. <sup>16</sup> Nighee na, ka sawji daf tërëŋw sëkëshi tiba më gëdëw më gëdëw. Dza mba'a mëndi gëzara daf tsa shi. Ka sawji gar miliyanw bëlëkwë bëlëkwë bakë ghëshi (200'000'000). <sup>17</sup> Ma yën mbë nighë shi va nja kwa shiw kiy, mba'ee nashi gëdewesli, lë mbëzli lë mbëzli më shi. Ma mbëzli më shi va na, lë kwëbenjer rëbëci kën ghën shi. Ghëm ghëmshi të nahwëti bëla, të nahwëti bëla na, nja isl ghwëmë, ma të nahwëti bëla ba na, nja shamshama. Ma ghënedemer gëdewesli va na, war nja ghën zhël. Ka sëvëri ghwë lë inëghwë, mba'a barëwdëw kwa miy shi. <sup>18</sup> Dzëghwa ngëra'wë tsa mahkan tsa va sëvëriy mbë miy gëdewesli va, mba'a zamti nihwëti mbëzli të bëla hidï kwëtiŋ sa tëhëvërishim mahkan mbë. <sup>19</sup> Gëdewesli vay, mbë miy tsa shi lë mbë shigigi shi na ni shi bërci ghëra ghëshi mbëzli li shi. Ma ndë nighë shigë shi va na, war nja shishi nja shishi, lë ghën lë ghën ti, li ka ghëshiy hëci mbëzli.

<sup>20</sup> Ma nihwëti mbëzliy tërëmbëshi kala bëkwëshi va ngëra'wë tsa mahkan tsa vay, ya tsëgha nzë na, tsa titihwë ghëshi kaa Hyala, ka zhëghëti nzëy tsa shiw. War ghwëlashi niy nza ghëshi mbë ki kihë hyeler shi, ka tsëfëkwë kwa kwëma mbëreketi ngati ghëshi të tsahi mbëzë, lë të tsahi bënba, ya ni fëditi mëndi

të shëghwë, ya të hërezli. Gëla shi vay, shiy nay ma pi, kala favë ma kwëma, kala mbëzë dza, na ghëshi. <sup>21</sup> Mbëzli va dibay, war ghwëlashi niy nza ghëshi mbë bëbëkwë mbëzli, ka mëmëni mbël, ka mëmëni ghwërghwër, ka ghëghëli shi mbëzli.

## 10

*\*Ndë kwal tsa Hyala sëkëy lë zliya jëwë ta dëvë ci*

<sup>1</sup> Zhini, sa në ya një'wë pën diba na, ndë kwal tsa Hyala tsa dibëdibë tsa mbë sëkwa sëkë më ghwëmë. Vëgha ci na, lë kwëlebi kën, mba'a bëriŋ pëerë pëerë dzar ta ghën ci. War ndëba vici pë gha pëtsa mbë kwëma ciy mbëre. Ma shidshid ci na, nja ghani ghwë. <sup>2</sup> Tasl ghëci kësëvë zliya jëwë, ghwëni ghwëni ta dëvë ci. Dza na madë këfati sëfa kwa bëzëmë ci të kwëfa dikë na, ma kwa zlebi ci na, madë të hidï. <sup>3</sup> Dza na mba'a ngwëmata lala zlanzlan, ndëba gaka wahë zhël, pë gha. Sa ngwëmata na lalay, dzëghwa van mbërfëŋ ghëci dërazliy, ta zlebançi lala ci va. <sup>4</sup> Ma sa këfita gaka dërazli van tsa va na, mba'ee niy gwëmantëvara, ta tsasli kwëma gëzëkë na mbë dërazli ci va. Ma fee na, mëli ndë mbë gëzara kwëma sëkë më ghwëmë, ma kë na: «A Zhan ëntaa gha tsasli shi gëzëkë dërazli van va ma, mbëlëyshi mbë nëfë gha» kë.

<sup>5</sup> Dzëghwa ndë kwal tsa Hyala tsaa niy nay ya va mëgarë, mba'a nahwëti sëfa ci të kwëfa dikë na, mba'a nahwëti të hidï, kaf kafata dëvë kwa bëzëmë ciy dzëta ghwëmë. <sup>6</sup> Ka zëmë fëla ghëci lë slën tsa Hyala të ghwëmë ya pa' hwëmba. Saa ngati

ghwömə, lə hidfi mba'a shi ti shi gwanashi. Saa mēnti kwəfahi lə shi kwa shi gwa'a. Ma kə na: «Shi vay, ta mēniva dza ghəshi, sənzanvanata. <sup>7</sup> Ma sa ka kwa mbərfaŋa ndə kwal tsa Hyala viy na ci təlīməy, ma nza Hyala kərni mēni kwəma nzə mbəmbə na, niy təkəti na mēni nzə. Njasaa niy gəzanshi na kaa mbəzli ka ghəra sləni nzə, lə ka Hyala nzə dza na ta mēni» kə.

<sup>8</sup> Fee na, gaka mēli niy favee vaa gəzara kwəma səkəkə mə ghwömə, mbə gəzara kwəma difa, a kə na: «A Zhanj, mbala bə zliya jəw na va ghwəni ghwəni na ta dəvə ndə kwal tsa Hyala tsa məgarə va, tə kwəfa dikə na nahwəti səfa ci, tə hidfi nahwəti» kə. <sup>9</sup> Əŋkwa pən, mba'ee madira, «ndara zliya va» pən kaa ndə kwal tsa Hyala tsa va. Ma sa dəwee ki, ma kə ngəra na: «Bə a gha pərəhwə. Sa ghaa pərə nanzə kiy, nja mbəzəkəwə dza ghaa favə njəm njəm tsa nzə mbə miy gha. Ma sa ka gha ndahwə na, ndəba tsəna gha taa favə kwa hwər gha» kə. <sup>10</sup> Dzee hən yən bəvə zliya va və ta dəvə ci. Mba'ee pərəhwə. War tsəgha ghənzə njasa gəzara na va ki, ndəba mbəzəkəwə yən favə mbə miy tsee yən mbə pərə. Ma sa ndahwee na, ndəba tsəna yən favə kwa hwər tsee.

<sup>11</sup> Dza ma kə mēndi ngəra difa na: «A Zhanj, ta gəzə kwəma gəzəkə Hyalaa dzəkən nihwəti hwəlfəhi mbəzli tə hidfi dən, lə dzəkən nihwəti hidfi, lə mezhihə shi gwa'a dza gha kaa mbəzli. Ya namafa ghaniy gəzə mbəzliy, ta gəzanshi kwəma gəzəkə Hyala dza gha» kə mēndi kaa ngəra.

## 11

*Ka gəzə kwəma Hyala bakə ni va*

<sup>1</sup> Dzəghwa mēndi mba'am ndara gwələvə tsa ka mēndiy bərkə shiy li ta dəvee, war nja gəta ghəci. A kə mēndi ngəra na: «A Zhanj, mbala a gha dzaa bərkəti njasa nza dikə tsa \*ciki Hyala, lə pətsa ka mēndi vaa fə shiy ta ta Hyala ti gwa'a. Zhini mba'a gha bəlati njasa nza dən tsa mbəzliy cə'wə Hyala mbəba. <sup>2</sup> Ma nanzəy, əntaa gha dzaa bərkə ngwəlaa tərə va kwa kələm tsa va ma. Zlata tə gha nava. Sa nzanay, a Hyala banavəshi tsava pi kaa hwəlfəhi mbəzli ghəngəhən ghəngəhən, ka ghəshi dzay, ka kəkədi məlmə Hyala dəwdəw na mbə tir fadə mətəkəkə bakəti.

<sup>3</sup> Ta ghwənashi ka gəzə kwəmee va bakə ni dzee. Lə kwəbənər ka mēndiy təhwəni mbəri li shi dza ghəshiy nza kən ghən shi. Ka ghəshi dza na, ka gəzə kwəmee kaa mbəzli mbə vici bələkwə bələkwə mən lə diwəy bakə mba'a kwanj mətəkəkə ghən kən na va» kə. <sup>4</sup> Ma ka gəzə kwəmee va bakə ni kiy, ghəshi na fəhi bakə ni va har mēndiy «\*Wəlivə». Mba'a gərkəwahi bakə ni va garəshi kwa kwəma Ntsaa sləkə shi tə hidfi gwanashi. <sup>5</sup> War mba'a kə ndəə pəla mananshi jikirəy, ta səvəri dza ghwə kwa miy shi, nza ghənzə zamti ka mbəz shi. Ava war tsəgha dza mbəzliy pəla mananshi jikirəy zashi. <sup>6</sup> Ma mbəzli va, ghala vəghwə tsa dza ghəshi vaa nza mbə gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzliy, a bərçi taa nza və shi ta garəti van kala nzəmə ghəci. A bərçi taa nza və shi ta zhəghanti yam ka miymiy difa. Ya hwəlfə tsamafa ngəra'wəy, a bərçi taa nza və shi ta bəkəkə dzəti hidfi, njasa dza ghəshiy fi.

**10:7** 10:7 22:6; Zher 25:4; Amə 3:7-8 **10:8** 10:8-10 Ezhek 2:8-3:3 **11:1** 11:1 21:15 **11:2** 11:2 Cem 79:1; Lk 21:24; 42 tır: 12:6, 14; 13:5; Dani 7:25; 12:7 **11:4** 11:4 Zak 4:1-3, 11-14; Zhj 8:17 **11:5** 11:5 2Mezh 1:10; Cem 97:3; Zher 5:14 **11:6** 11:6 Səvəri 7:17-19; 1Mezh 17:1; Zhk 5:17 **11:7** 11:7 13:1-2; 17:8

<sup>7</sup> Ma sa ka ghëshi këdamti gëzë kwëma Hyala kaa mbëzli kiy, ka saa dza sëfa tsaa sëmë va sëøkë kwa kë'wë tsa tëdëm tsa va tërënjw tsa dzay, mba'a pësliy ti shi, ka mbëz li shi. Ka na dza na mba'a bakwamtishi. <sup>8</sup> War bëlahë bëlahë dza mbëreketi shiy nza dzar kwa kwal tsa dikë tsa mbë mëlëmë dikë na va. Mbë pëtsaa niy danwawëgha mëndi va Ntsaa slëkë shi vëgha tsëm. «\*Ezhipëtë» ya «\*Sëdëm» kë mëndi kaa slën tsa mëlëmë va kwa fir. <sup>9</sup> Ma mbëreketi mbëzli va vay, ta nashi dza mbëzli gwanashi dzaa tifa bëlahë bëlahë mbë vici mahkan mba'a reeta. Ya mbë hwëlfë ka wa na ndë, ya të hidfi ka wa sëøkë ndë, ya mbë hwëhwë ka wa yakë mëndi ndë, va kwëma ka waa gëzë ndëy, war ta nashi mbëreketi mbëzli bakë ni va dza ghëshi. Ka dza ghëshiy zlëba mëndiy lashiw. <sup>10</sup> Tërënjw dza mbëzli të hidfiy vëshishi, Ka ta shi zëmë, ka tsë, ka vëli, të sa nzana mba'am bakwamti mbëzli bakë ni va. Sa niy nzana tërënjwshi mbëzli va niy sanamiyshi ngëra'wë lë shiy niy mëni ghëshi va.

<sup>11</sup> Lëy hwëm sa kërëta vici mahkan na va mba'a reeta kiy, dza Hyala mba'a viyanambë piy tsa nzë kaa mbëreketi mbëzli bakë ni va. Ma sa tsëhëy piy tsa va mbë shi na, mba'a ghëshi satishiy garëshi. Ya wa ntsaa nata nava kwëma na, mba'a her ci dzashi tërënjw. <sup>12</sup> Ma fa ka gëzë kwëma Hyala bakë ni va satishi mbë mëti na, mëli ndë mbë gëzanshi kwëma zlanzlan sëøkë më ghwëmë, a kë na: «A mbëzli ni, ndim, sëmënjwëyëm tikë» kë. 'Wakëvë ghëshi tsëgha, mba'a ghëshi kafëshi, ka dzashiy

dzëmë ghwëmë mbë timbëtimbë tifa kwa kwëma mbëzliy dfi ma mëtsë shi va. <sup>13</sup> Ghala vëghwë tsa va difa na, mba'a hidfi ghati gërgërë tërënjw. Dzëghwa bëla kwëtinj mbë mëlëmë dikë na va, sa tëhëtëm mënj, mba'a ngangazlata. Ma ghala gërgërë hidfi vay, mba'a mbëzli bëlëkwë bëlëkwë mbërfënj mëtsëkë bëkwëshi (7'000). Ma niy bëkwëshi ma va mbëzli na, mba'a her shi dzashi tërënjw. Mba'a ghëshi dzëmbëshi mbë fal Hyala dikë na më ghwëmë.

<sup>14</sup> A kwa baka ngëra'wë këdiy naci. Mbë sëøkë na kwa mahkana ngëra'wë kyanjwkyanjw.

*Kwa kërni \*ndë kwal tsa Hyala viyata na ci tëlímë*

<sup>15</sup> Dza kwa mbërfëna ndë kwal tsa Hyala tsaa viy tëlímë, mba'a viyata na ci tëlímë. Ma fee na, mëlihi mbë gëzë kwëma lë bërci lë bërci sëøkë më ghwëmë, ma kë ghëshi na: «Nana kiy, a mbëzli të hidfi sënay, kar Hyala kwa slëkëmmë ghëshi lë \*Këristëw tsa tivë na slëkë na mbëzli, kë ghëshi. Mazë tsa shi vay, ta kwa ndimndim na» kë ghëshi. <sup>16</sup> Ma sa gëzamti mëlihi va kwëma na, dza pëhëpëhir zhër bakë mëtsëkë fadëti ni va, nzëyshi të gizli gizli mezhizhë kwa kwëma Hyala, mba'a ghëshi tsëtësëfëkwë shi kwa kwëma Hyala, nzënjw nzënjw kwëma shi mbë hidfi, ka fal. <sup>17</sup> Ma kë ghëshi na:

«A Hyalaa kwa slëkëpëë gwëramti të bërci, gha na Hyala ghala hidfi ghwëla ta ghava,

zhini gha Hyala sana bë.

'Wësaa mëniña ghëy ta bërci gha,

**11:8** 11:8 Lk 13:33-34; Sëdëm: Ghava 18:20; Ezay 1:10; Ezhek 16:46; Ezhipëtë: Sëvëri 3:16-19; 7:3-5 **11:10** 11:10 Zhj 16:20 **11:11** 11:11 Ezhek 37:9-10 **11:12** 11:12 2Mezh 2:11; SlëniKY 1:9 **11:13** 11:13 6:12-13; Ezhek 38:19-20 **11:15** 11:15 4:11; Sëvëri 15:18; Cem 22:29-30; Dani 2:44; 1Kwër 15:24-28 **11:16** 11:16 4:4 **11:17** 11:17 1:8; 4:8; 15:3; 16:7; 19:6, 15; 21:22; Amë 4:13; 2Kwër 6:18



sa nzana mba'a gha fambə shiy  
mbə dəvə gha gwa'a gwa'a,  
ka mənī mazə ghaa dzəkən shi.

<sup>18</sup> Hwəlfəhi mbəzliy niy kamaa  
mbəzli ghay,  
tərəjw niy satiy nəfə tsa shiy  
dzəkən gha.

Nana kiy, a vəghwə tsa dza nəfə  
tsa gha

ta satiy dzəkən shi ti səkəy.

A vəghwə tsa dza gha ta basə  
ngwəvə tiy

dzəkən mbəzliy bəkwəshi səkəy.

Vəghwə tsa səkəy vay,

mbə vəghwə tsa va dza ghaa  
nganshi zhəmə

kaa ka ghəra sləni gha,

mbəzli nja ka gəzə kwəma gha  
kaa mbəzli.

Mbə vəghwə tsa va dza ghaa  
nganshi zhəmə shi

kaa mbəzli gha dī fəti va gha  
gwanashi dība,

ya ni jəw jəw ni, ya ni dikə dikə  
ni gwa'a.

Ma na mbəzliy bəkwə mbəzli va  
tə hidīy,

kərəp, dza ghaa zamtishi» kə  
ghəshi.

<sup>19</sup> Ma sa kədishi ghəshi lə gəzə  
kwəma va tsəgha na, 'wakəvə  
\*ciki Hyala tsa dikə tsa mə  
ghwəmə bəj ghwənamti ghən tsa  
ci. A \*sərndəkə tsa fəy məndi shi  
\*sla kiri tsa kar Hyala lə mbəzli  
kwa niy nza mbəba. Ya wa  
ndə nana ki na, mba'a nay wəzə  
wəzə. Dza pi ka wampidī, ka  
ndəməndəmə, ka dərāzli. Mba'a  
hidī gərgərəshi. Tərəjw kwa-  
cakasla nzəməkəvata səkə mə  
ghwəmə.

## 12

*Kwəma mali ghəshi lə sa nja  
kəlmbə tsa*

<sup>1</sup> Ma nighee ba na, nahwəti  
kwəma mađana mađana na  
təzlita dzəy tə ghwəmə. Nahwəti  
mali na sava təzlita na. Kwəbañ  
tsa kən na, vici. Mba'a

kədāti səda nzə tə tir, mba'am  
mananavə salabiy miydala tə  
sasərkwəhi mən jə bakə. <sup>2</sup> Ma  
mali va ki na, lə hwər ghənzə  
vəghə ta ya. Ka kemahə ghənzə,  
ma sa zhanta zəghwə tərəjw na,  
dza na ka wahə zlanzlan.

<sup>3</sup> Zhəghwa nahwəti kwəma  
mađana mađana na mba'a təzlita  
dzəy tə ghwəmə dība. Tsahwəti  
sə na sava təzliy na, we' kəlmbə  
ghəci. Ghəməy ghəci, ava dikə  
tsa ci. Mbərfəñ ghənedemer ti.  
Lə dzakwə mezhizhə lə dzakwə  
mezhihə mbə ghənedemer ci  
va. Mba'a təlimim mən mbə  
ghənedemer va. <sup>4</sup> Dzəghwa na  
lə shigə ci, mba'a pavə nahwəti  
bəla sasərkwəhi tə ghwəmə  
kwətiñ sa təhəvərishim mahkan  
mbə. Sa pavəshi na na, mba'a  
shəkəkəghwashiy dzəti hidī.

Dzəghwa na mba'a səkəə garəy  
ndəkəwə ndəkəwə vəgha maliy  
kemahə va ta ya. Ta ndəghə  
səkwa tsa zəghwə nzə va. Səkway  
ma zəghwə vay, nza bəhwəə  
ndahwə. <sup>5</sup> Dzəghwa mali va,  
baw yakə zəghwəə zal. Saa dzaa  
mənī Mazə tsa ghyanakə tsa  
dzəkən hwəlfə mbəzli tə hidī  
gwa'a gwa'a. Ma sa nə na baw kə  
na, nza'jəw mənī bəhwə zəghwə  
vaa dzaa fəy vəgha Hyala, ghənzə  
kwa gəzli mazə nzə. <sup>6</sup> Ma na  
məmə nanzə ki na, mba'a hwətaa  
dzəmbə gamba. Mba'a nzəyta  
mbəba, tə pətsa gwəmanati Hyala  
ta nzəy ghənzə ti. Dzəghwa ka  
ndəghwə Hyala, ka zəmənta shi

zəmə, mbə vici bələkwə mən jə  
diwəy bakə mba'a kwanj mətsəkə

**11:18** 11:18 19:5; Cem 2:1-5; 110:5-6 **11:19** 11:19 4:5; 6:12-13; 8:7; 15:5; Zhəwbə 38:22-23;  
sərndəkə sla kiri: 1Mezh 8:1, 6 **12:1** 12:1 Ezay 7:14; 26:17 **12:3** 12:3 tsahwəti sə wa'i  
kəlmbə: 12:7, 9, 13; 13:2; 16:13; 20:2; Dani 7:7, 24 **12:4** 12:4 Dani 8:10 **12:5** 12:5 19:15;  
Cem 2:9 **12:6** 12:6 1Mezh 17:1-7; 19:5-7; Mt 2:13; 1260 vicihi: 11:2

ki. (1'260)

<sup>7</sup> Dzəghwa mbəz pizlə, ghay mə ghwəmə tsəgha ki, kwa jipə kar \*ndə kwal tsa Hyala tsa dikə tsa mə ghwəmə, «Mishel» kə məndi kaa slən tsa ci, ghəshi lə sa nja kəlmbə tsa va. Ya wa ndə mbə shi na, lə ni ci mbəzli ta səfa ci, lə ni ci mbəzli ta səfa ci. <sup>8</sup> Dzəghwa ndə kwal tsa Hyala tsa har məndi vaa Mishel, ghəshi lə ni ci va ka kwal Hyala, mba'a ghəshi banavəshi bali kaa kar sa nza kəlmbə tsa va ghəshi lə ni ci va mbəzli. Kwərec ghəshi təhəkəghwashi səəkə mə ghwəmə. Kala zhini ghəshiy kwəməvə pi gar nzəyshi ghəshi məba. <sup>9</sup> Dza mba'a ghəshi ndəghakəghwa sa nja kəlmbə tsa va dikə tsa dzəti hidfi. Ghəci na shishi tsa ndimndim tsa va həhəərə mbəzli tə hidfi gwanashi.«Mazə tsa hyeler» kə məndi kaa slən tsa ci. Zhini ba na: «\*Ndə jaka tsa Hyala» kə məndi kaa tsahwəti slən tsa ci.

<sup>10</sup> Ma fee ba na, məli ndə mbə gəzə kwəma səəkə mə ghwəmə zlanjlanj, a kə na:

«Aya, nana kiy, a Hyala mbəlantəpə katanj!

Aa citəpə bərci mbə mazə tsa məni na.

Avanay sənənva kiy, a \*Kəristəw ntsa

tivə na cikəvəri dikə tsa bərci ci kwərakwə ba.

Sa nzana, ma ntsaa bənsi fəti va kaa

nihwəti ngwarməhimmə,

havəghwə lə həvir kwa kwəma Hyalay,

a ghəshi ndəghakəghwa səəkə mə ghwəmə dzəti hidfi.

<sup>11</sup> Ma ngwarməhimmə vay,

a ghəshi təfanakən kaa sa nja kəlmbə tsa va.

Sa nzana mba'a miymiy zəghwə təmbəkə shikəshi ti shi.

Zhini mba'a sa gəzəhwə ghəshi kwəma Hyala kaa mbəzli.

Mba'a ghəshi zləbavə məndiy bakwamtishi,

tə mbərkə kwəma va.

<sup>12</sup> Va tsəgha na ki,

ma ghwəmə, ghəshi lə ni məba shiy gwanashiy,

vəshi kə ghəshiy vəshi tərənjw.

Ma na hidfi ghəshi lə kwəfahi dikə dikə ni ti shi gwa'ay,

a ngərə'wə kən ghwəy.

Sa nzanay, tə ghwəy səkway ndə jaka tsa Hyala,

lə nəfə lə nəfə tərənjw.

Sa nzana mba'a sənay

ndal tərmbə vici nee kwəma ta kədīw, kə» kə.

<sup>13</sup> Dzəghwa, sa sənay sa nja kəlmbə tsa va. «Yənəy, ntsa

ndəgha ndəgha tsa nzee səəkə mə ghwəmə dzəti hidfi nana»

kəy, dza na mad' madiy ta nəw maliy yakə zəghwəə zal va. <sup>14</sup> Ma

dza məndi na, mba'a məndi banavə bəkəbəkəhi zəlikə dikə

na kaa mali va, a ghənzə zli li shi, ta dzataa dzəmbə gamba, dzəti

pətsa nzə va ta zəmantə shiy məndi mbə piya mahkan mba'a

reeta. Dza təhwəl, sa nja kəlmbə tsa va təhwəlata kwəfəghə mali

va tə pətsa va ki. <sup>15</sup> 'Wakəvə shishi tsa nja kəlmbə tsa va

mba'a vənəhwəkə yam səəkə ləy hwər ci, nja ghərakwəli kwasəbə

mali va, ta mbə ghəshiy bəhwə. <sup>16</sup> Dzəghwa hidfi mba'a ghəshi

yati mali va. Sa ghwənamtəvashi ghəshi, mba'a ghəshi samti

yamə səəkəshi va ləy hwər shishi tsa va gwa'a. <sup>17</sup> Dzəghwa

ki, tərənjw sa nja kəlmbə tsa va bəti nəfəə dzəkən mali va. Dza

na mba'a zhəghətəvay, ta dza ta pa ghəshi lə ndərazhi mali

**12:7** 12:7 Dani 10:13; Zhəwdə 9 **12:9** 12:9 20:2; Ghava 3:1; Ezay 14:12; 27:1; Lk 10:18; Zhnj 12:31 **12:10** 12:10 4:11; 11:15; Bə fəti: Zhəwbə 1:9-11; Zak 3:1 **12:11** 12:11 6:9; Mt 16:25; WahəZher: 5:6; 1Zhnj 2:14; 5:4 **12:12** 12:12 18:20 **12:14** 12:14 piy mahkan mba'a reeta: 11:2 **12:17** 12:17 6:9; 11:7; 13:7; Dani 7:21

va. Ndërzhhi mali va va dza na ta pa li shiy, mbëzliy dî fëti ta \*kwëma pëhëti Hyala, mbëzliy nëw kwëma katan na va gëzëkë Yesëw, lë nëfë tsa shi gwanay.

<sup>18</sup> Dza sa nja këmbë tsa va ki, mba'a dzaa garëy miy kwëfa dikë na.

## 13

*Kwëmaa dzëkën Shëkwadeshi bakë*

<sup>1</sup> Zhini, ma nighee fa na, tsahwëti saa dza sëfa sëmëy kwa kwëfa dikë na. Mbërfënj ghënëfëmer vë, mba'a tëlímím mënj dzëmdzëm mbë ghënëfëmer ci va. Ma tëlímím mënj ni va gwanashi na, war lë dzakwë mezhizhë lë dzakwë mezhizhë kwa ghën shi. Dzëghwa mba'a mëndi tsatsaslati kwëmaa tsëërë Hyala dzar të ghënëfëmer va gwanashi. <sup>2</sup> Ma yën nay saa dza sëfa tsa va kiy, së war we' dëghwava ghëci. Ma shidshid ci na, nja shidshid fawërë. Miy tsa ci na, nja sa zhël. Dzëghwa sa nja këmbë tsa va, mba'a banavë nici va bërci, lë mazë tsa mëni na va, lë tsa ci va dikë tsa mëni na dibëdibë tsa gwanay, kaa saa dza sëfa tsa va ki. <sup>3</sup> Ma yën nighe tsahwëti ghën kwëtíj mbë ghënëfëmer mbërfënj ni va të saa dza sëfa tsa va na, war njasa niy sëkë mëndiy kësłamti bëzhehë mëndi niy pëslëy zhini mba'a zhi tsa va këdiy. Dzëghwa mbëzli të hidí gwanashi, ka nighe nava kwëma nja madanja, mba'a ghëshi dzëmbëshi mbë nëw saa dza sëfa tsa va ki. <sup>4</sup> Dza ghëshi ka tsëfëkwë kwa kwëma sa nja këmbë tsa va. Të sa nzana mba'a banavë bërci ci va kaa saa dza sëfa tsa va. Zhini tsëgha ghëshi tsëfëkwë kwa kwëma saa dza sëfa tsa va. A kë ghëshi na: «Wa

na ntsaa dza vaa yëmëva lë saa dza sëfa tsa kia? Wa ntsaa dza vaa mbëzëti mbëz li kia?» kë ghëshi.

<sup>5</sup> Dzëghwa mba'a mëndi banavë kwal kaa saa dza sëfa tsa va, ta mëmëni kwëma fëgë ci njasa di na. Ka tsëërë Hyala. War tsëgha ghëci dzaa mëmëni mbë tir fadë mëtsëkë bakë ti. (42) <sup>6</sup> Dzëghwa na mba'a ghati gëzë kwëma, ka gëzë \*kwëma jikir naa dzëkën Hyala, ka sawa slën tsa nzë, lë pi tsa nzëy na ti, lë mbëzli më ghwëmë gwa'a. <sup>7</sup> Mba'a mëndi zhiniy banavë kwal ta dza ghëciy mbëz lë mbëzli Hyala, pa' ka dza ghëciy zëmanavëshi bali. Dzëghwa mba'a mëndi zhiniy banavë kwal ta mëni mazë dzëkën hwëhwë tsa mbëzli të hidí gwa'a gwa'a, ya mbë hwëhwë ka wa na ghëshi, ya kwëma ka waa gëzë ghëshi, ya hwëlfë ka wa na ghëshi, ya të hidí ka wa sëkë ghëshi. <sup>8</sup> Ma mbëzli të hidí gwanashiy, ka tsëfëkwë kwa kwëma saa dza sëfa tsa va. War mbëzli tsaslaghwa mëndi slën tsa shi ghala hidí ghwëla ta ghava kwa zliya nza slënëfëmer mbëzliy dzaa kwëmavë piy tsaa këdi ma na shiy tsëfëkwë ma kwa kwëma ci. Zliya nza slënëfëmer shi va kway, sa zëghwë tëmbëkë tsa Hyala va niy pasłamtim na.

<sup>9</sup> Ntsa nza slëmë vë ta fa kwëmëy, fë të ghëci ghën wëzë ta kwëma dzëe na ta gëzë: <sup>10</sup> «Ntsa bërkanati Hyala, ghay, kësë kësë dza mëndiy kësëhwëja na gha, këy. Katan dza mëndiy kësëhwë tsava ndë. Ma tsa bërkanati na, gha na na ghay, lë kafa'i dza mëndiy pëslíja këy, war katan katan dza mëndiy pësliti tsava ndë lë kafa'i. Ma ghënzë tsëgha kiy, wëzëba jihëva mbëzli Hyala

**13:1** 13:1 kwëfa: Dani 7:3; saa dza sëfa: 11:7; 13:11-17; 16:10; 17:3, 7-13; 19:20; Dani 7:3-8, 21, 25 **13:2** 13:2 2Tes 2:9 **13:3** 13:3 17:8 **13:4** 13:4 Cem 89:7 **13:5** 13:5-6 Dani 7:25; 11:36; 42 tir: 11:2 **13:7** 13:7 12:17 **13:8** 13:8 3:5; WahëZher: 5:6 **13:10** 13:10 14:12; Zher 15:2; 43:11; Lk 8:15

na ta se'wa kwøma, ka ðanavø nøfø tsa shi gwanay kaa Hyala.»

<sup>11</sup> Nighee ða na, tsahwøti kwa baka saa dza søða søvøriy mbø hidi. Mba'a tølirim bakø mbø ghøn ci, war ndøða tølirim gamø, pø gha. Ka gøzø kwøma ghøci. Ma møli ci na, nja sa kølmbø tsa va. <sup>12</sup> Børciy nza va, va kwa taña saa dza søða tsa va na, ghøshi shi vø kwørakwø. Ka møni kwøma maðaña maðaña na ghøci kwa mètse tsa kwa taña va. Dza na mba'a 'yapambø mbøzli, lø shi tø hidi gwa'a gwa'a mbø tsøfækwø kwa kwøma tsa kwa taña va saa dza søða. Saa niy køsloyøm va bøzhehø, dzøghwa mba'a zhi tsa ci va niy kødiy. <sup>13</sup> Kwa baka saa dza søða tsa vay, ðañ mønøhwø na shi maðaña maðaña ni. Ka naa dzay, mba'a bøkø ghwø søøkø mø ghwømøø dzøti hidi, kwa kwøma mbøzli gwanashi <sup>14</sup> Ma sa nzana mba'a møndi ðanavø børciy møni shi maðaña maðaña ni va kwa kwøma tsa kwa taña va saa dza søða na, dza na tsøgha mba'a ngøðøhwø mbøzli tø hidi. Ma kø kaa ngøshi ki na: «A pø ghwøy møntiy: Ngatim pa shiy war we' pa kwa taña saa dza søða tsa va, ta fø shøndøkøø dzøti. Saa niy køsloy møndi va bøzhehø ya tsøgha nzø na, ka zhini ghøciy piy» kø. <sup>15</sup> Dzøghwa saa dza søða tsaa gøzø kwøma va va, mba'a kwømvø børciy fanambø piy kaa pa saa dza søða tsa ngati møndi va, we' tsa kwa taña va, pøkw ka gøzø kwøma ghøci. Ma kwøma mønti na va tsøghay, ta mbø shi ngatim vaa bøkø mbøzliy dzaa ði ma tsøfækwø kwa kwøma shi. <sup>16</sup> Dzøghwa saa dza søða tsa va ki, mba'a 'yapambø mbøzli gwanashiy dzømbø tsasli lambaa dzøghwa døghanj kwøma shi, ya

tø døvø kwa bøzøwø shi. Ya ndørazhi, ya møtikwøkwer, ya ka shiy, ya ka ndørma, ya mevivi, ya ni yaya ni mbøzli na, cøke' 'yapambøshi mbø tsasli lamba va. <sup>17</sup> Ma ntsa kama lamba va tiy, ka pavø shiy naw, ka døløvø shiy naw, tsøgha. Lamba vay, sløn tsa saa dza søða tsa va na. Sløn tsa vay, aa tsasli va lø bøla shiy ðiba.

<sup>18</sup> Ma kiy, zøzø tø mbøzli kwøma wøzø. Ntsa nza møhørlø mbø ghøn ciy, ta sønay sløn tsa saa dza søða tsa va va tsasliti møndi lø bøla shiy dza na. Bøla shi vay, sløn tsa ndø ngøri na ghøshi: «Bølækwø bølækwø kwanj mba'a kwanj møtsøkø kwanjti ghøn køn» na sløn tsa va, sa tsasliti møndi lø bøla shiy (666).

## 14

*Mbøzli Hyala mbø ha yøwøn cøm, mø ghwømø*

<sup>1</sup> Nighee ða na, zøghwø tømbøkø tsa Hyala va mø garø mø ghøn køløj tsa har møndiy «køløj \*Shiyanjw». Ghøshi lø mbøzli tsaslanaghwashim va sløn tsa ci mba'a sløn tsa døy kwa døghanj kwøma shi. Mbøzli vay, mbøzli bølækwø bølækwø møj, bølækwø mba'a fadø møtsøkø fadøti ghøn køn, na ghøshi (144'000). <sup>2</sup> Ma fee na, møliy gaka søøkø mø ghwømø, ndøða gaka yam kwa mædzøø yam, pø gha. Zhini gaka va ðiba na, ndøða dørazli van, pø gha. Ma yøn fa gaka møli va na, ka tøbø fa nzø kwa slømø, njasa ka møndi vaa yømøti zløða tsa gøzøpølihi. <sup>3</sup> Ma mbøzli bølækwø bølækwø møj, bølækwø mba'a fadø møtsøkø fadøti ghøn køn shi ni va gwanashiy, gar gar ghøshi gagarøshi kwa kwøma gøzli mazø Hyala va, lø

**13:11** 13:11 Mt 7:15 **13:13** 13:13 16:14; 20:8 **13:15** 13:15-16 14:9, 11; 15:2; 16:2; 19:20; 20:4; Ezay 44:5; Dani 3:5 **13:17** 13:17 13:18; 15:2 **14:1** 14:1 22:4; køløj Shiyanjw: Ezay 4:5; Zhøw 3:5; 144'000 mbøzli: 3:12; 7:3-4 **14:2** 14:2 1:15; 15:2; 19:6; Ezhek 1:24-25 **14:3** 14:3 4:4, 6; yøwøn cøm: 5:9

kwa kwəma shi fadə ni va piy, mba'a kwa kwəma pəhepəhir zhər va gwa'a. Dza ghəshi ka ha yəwən cəm. Tsahwəti ndə tifa mba'a mbay hakə cəm tsa shi va, kala war ghəshi ghəshi mbəzli mbəərəkə Hyala va tikə tə hidī gwa'a tsəghaw. <sup>4</sup> Na nashi ghəshi niva mbəzliy, a ghəshi ndəghwəti ghən tsa shi dəwdew, səəkə ghəshi dzar kwa mi'iw. War dza dzashi kwa zəərə kwa zəərə ghəshi lə zəghwə təmbəkə tsa Hyala va, ya pa' kwəmafa gwa'a tsəgha na nashi kwəma. Na nashiy, mbəzli kar Hyala ghəshi lə zəghwə təmbəkə tsa nzo va na ghəshi. Ghəshi na mbəzli mbəərəkə Hyala mbə mbəzli tə hidī. <sup>5</sup> Ma ghəshiy, səəkə dzərvəə səkwata tə miy shi ya kwətiŋəw. Nahwəti \*kwəma jikir na dzar kwa kabaka shiw.

*Kwəmaa dzəkən ka kwal Hyala mahkan*

<sup>6</sup> Zhini sa nə ya njə'wə pən na, kar tə tsahwəti \*ndə kwal tsa Hyala, dzəy tə ghwəmə məba kərakə, ghəci mbə səəkə ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na. Kwəmaa taa nzaa sa kwa ndimndim na ta mbəzli tə hidī gwanashi. Ta gəzanshi ghəci kaa mbəzli tə nihwəti hidī ghəngən ghəngən ni, ya kwəma ka waa gəzə ghəshi, ya hwəlfə ka wa na ghəshi, ya hwəhwə ka wa na gwa'a. <sup>7</sup> Dzəghwa ka gəzə kwəma ghəci kaa mbəzli zlanzlan, a kə ngəshi na: «A mbəzli tə hidī gwa'a! Ə pə ghwəy hazləni va Hyala, ka fə shəndəkəə dzəti. Sa nzanay, a vəghwə tsa dza naa səəkə ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli kətikəvay. Ə pə ghwəy tsəfəkwə kwa kwəma nzo. Ghənzə na Hyalaa ngati ghwəmə lə hidī,

lə kwəfahi, mba'a mətəshi yam gwanashi» kə.

<sup>8</sup> Dzəghwa kwa baka tsahwəti ndə kwal tsa Hyala, mba'a tsahwəy tə səəbə tsa kwa taja va. Tapə ghəci mbə gəzə kwəma, a kə na: «Aya! Gwa'a na kwəma, ngazla ngazla na məlmə \*Babilanj dikə na va. Waa ngazla ngazla na. Ghwərgwər tsa mbə məlmə Babilanj dikə na vay, cəke' pəslambəvay naa dzəmbə hwəlfə mbəzli tə hidī gwa'a gwa'a. Aa ghivəri mbəzli lə ghwərgwər tsa nzo va, njasa ka tay vaa ghivəri mbəzli» kə.

<sup>9</sup> Nighee fa na, tsahwəti kwa mahkana ndə kwal tsa Hyala tsahwəy tə səəbə ni bakə ni va 'waa səəkə. Dza na ka gəzə kwəma zlanzlan, a kə na: «Ya wa ntsaa tsəfəkwə kwa kwəma kar saa dza səda tsa va ghəshi lə pa ci va ngati məndi, dzəghwa mba'a məndi tsaslanaghwa lamba ci, ya kwa dəghan kwəma ntsa va, ya tə dəvə ciy, <sup>10</sup> ta sa ngəra'wə dza na va Hyala tərənjw. Ka dza naa məni zhəhwər ti ya ce' tsətsəw, sa nzanay, tərənjw satiy nəfə tsa nzo. Ya wa ntsaa tsəfəkwə kwa kwəma saa dza səda tsa vay, war ta sawə ngəra'wə dza na mbə ghwə, lə mbə barəwdəw, kwa kwəma ka kwal Hyala dəwdew ni mə ghwəmə, lə kwa kwəma zəghwə təmbəkə tsa Hyala va. <sup>11</sup> Ma inəghwə tsa ghwə sa ghəshi va ngəra'wə mbəy, war mbə takwəsə dza naa nza ya pa' hwəmba. Mbəzliy tsəfəkwəhwə tsəfəkwə va kwa kwəma saa dza səda tsa va lə kwa kwəma pa ci va ngati məndi, mba'a məndi tsaslanatishi lamba ciy, ka dza ghəshiy kwəmavə dəkəva tepəw. War tsəgha dza ghəshiy nza mbə

sa ngëra'wë, havëghwë lë hëvir gwa'a» kë.

<sup>12</sup> Ma na mbëzliy di fëti ta \*kwëma pëhëti Hyala, mbëzliy nëw Yesëw lë nëfë tsa shi gwanay ghëshi mbëzli Hyalay, ë kë ghëshiy së'wa kwëma.

<sup>13</sup> Ma fee ba na, mëli ndë mbë gëzë kwëma sëakë më ghwëmë, a kë na: «A Zhanj bëvë gëta tsasli shiy, a gha tsasli kwëma dzee na ta gëzaja: Ghava na sënzënva, pa' ka dzar kwa kwëmay, mbëzliy zlëbavë kwëma Ndë slëkëpë, ka nëw ghëshi lë ghëra slëni pa' ka bëkwëshi mbëy, mbë vëshi dza ghëshiy nza» kë. Sa gëzëkë na tsëgha, ma kë \*Safë tsa Hyala kaa zlëba kwëma va na: «Yi katanj, tsëghaa nava. Gwa'a këdfamti ghëshi slëni shi, ta dëkëva dza ghëshi va slëni ghërahwë ghëshi va tërënw na. Sa nzanay, mbë ci na slëni ghërahwë ghëshi va, mbëzli wëzë ni na ghëshi» kë.

*Njasa dza ka kwal Hyalaa kërë shi të hidï*

<sup>14</sup> Zhini sa në ya një'wë pën diba na, kar të zhamakwa kwëlebi dzëy të ghwëmë zlëlahë. Tëzlezlezlezi ghaa nashima. Dzëghwa mba'a tsahwëti së dzëy të zhamakwa va mënzëy war wë' ndë ngëri, mba'a daghwëba miydala tsa mëntim të mbëzë mbë ghën ci. Mba'a mbetë ta dëvë ci, ka zëmë mbetë tsa va.

<sup>15</sup> 'Wakëvë tsahwëti \*ndë kwal tsa Hyala tiba bëlëhwëtë sëvëriy mbë \*ciki Hyala. Tapë ghëci ta gëzanci kwëma zlanjlanj kaa ntsa mënzëy va dzëy të zhamakwa kwëlebi, a kë ngëci na: «A ntsa lë mbetë tsa, ë pë ghaa kësli shiy nakëshi ni lë mbetë tsa gha va. Sa nzanay, a vëghwë tsaa mëni shiy sëakë kwamti mëniy. Ava gwa'a gwa'a nakamtëvashi

shiy të hidï, gar kësli ghëshi» kë. <sup>16</sup> Dzëghwa tsa mënzëy va ndë dzëy të kwëlebi zhamakwa ki, tapë mbë kësli shi të hidï lë mbetë tsa ci va. Dza na pënjw pënjw, kësamtishi.

<sup>17</sup> Nighee ba na, tsahwëti ndë kwal tsa Hyala sëvëriy mbë ciki Hyala tsa më ghwëmë va, mba'a tsa ci mbetë vë kwërakwë, ka zëmë mbetë tsa va.

<sup>18</sup> Zhëghwa tsahwëti ndë kwal tsa Hyala mba'a sëakëy dza kwa pëtasa ka mëndi vaa fë shiy ti ta pësanta shiy kaa Hyala. Ma tsava ndë kwal tsa Hyala naci kiy, ghëci slëwa na ghwë. Dzëghwa na ka gëzë kwëma zlanjlanj kaa ndë kwal tsa Hyala tsa lë mbetë tsaa zëmë va ta dëvë ci, a kë na: «A ndë kwal tsa Hyala tsa lë mbetë tsa ta dëvë ci, ë pë ghaa slasla ya fëhi të vëher të hidï lë mbetë tsa gha tsa zëmë, sa nzanay, a ghëshi tëhantëvashi gwa'a gwa'a» kë. <sup>19</sup> 'Wakëvë ndë kwal tsa Hyala tsa va, mba'a slaslanti ya fëhi të hidï, lë mbetë tsa ci va. Dza na mba'a basëvë ya fëhi va, mba'a dzaa shëkaghwashï kwa tsë'wë tsa ka mëndiy basë shiy kwa ta bësëshi. Sa satiy nëfë tsa Hyala va tsëgha mënti na tsë'wë tsa va. <sup>20</sup> Ma tsë'wë tsa ka mëndi vaa bësë shiy kway, vëgha bëla niy fëy mëndi, kala kama mbë mëlmë. Ma sa këdfi mëndi ya fëhi va ta mbë mëndiy bësë yam sëvëri mbë shi ki na, dza miymiy sëvëri mbë shi, war ka hwë sëëmë, ka dzëy të ngwëla nja ghërakwëli, ka dza kërakë, gar kilëwmetër bëlëkwë bëlëkwë mahkan (300). Tëdfëm tsa hël tsa kësli ghëshiy, gar pa' të bazli ndë kwa.

## 15

*Njasa dza ka kwal Hyala*

*mbərfəj, ta bə kwa kərni  
ngəra'wə mbərfəj dzəti hidfi*

<sup>1</sup> Nighee dība na, nihwəti shiy təzlīshi 'yahə'yahəshi dzəy tə ghwəmə, ka mənira maɗaŋa niva shiy tərəjw. Shi vay, ka kwal Hyala na ghəshi mbərfəj. Ya wa ndə mbə shiy, lə ngəra'wə kwətiŋ mbə dəvə ci. Ma ngəra'wer mbərfəj ni va və shi kiy, ghəshi na kwa kərni ngəra'wer. Sa nzanay, li shi civa kwa kərni bə nəfə tsa Hyalaa dzəkən mbəzli tə hidfi.

<sup>2</sup> Nighee ɓa na, nihwəti shiy tifa, riŋriŋ ndəɓa nighə məti, bəjw ghəshi nja kwəfa dikə na. Zhini mba'a ghwə mbə shi kabə kabə. Nighee na, mbəzli tifa, mbəzliy mənishi ka miydalahi, sa niy zləɓa ma ghəshi tsəfəkwə kwa kwəma saa dza səɗa tsa va ghəshi lə pa ci va niy ngati məndi, zhini kalaa niy zləɓa ghəshi məndiy tsasli lamba ciy dzəti shi. Gar gar ghəshi gagarəshi tə shi nja nighə məti ni va. Lə gəzhəpipir ta dəvə shi, sa tahanavəshi Hyala. <sup>3</sup> Dza ghəshi ka ha cəm tsaa niy ha \*Məyizə ndə ghəra sləni tsa Hyala va. Cəm tsa va dibay, cəm tsa ntsa har məndi vaa «Zəghwə təmbəkə» na. A kə ghəshi kaa ha cəm tsa va na:

«A Hyala kwa sləkəjəy, saa gwəramti tə bərci gwa'a gwa'a,

a ta sləni ghəra ghay, dikə na tərəjw, wəzə na tərəjw,

ka taŋamti shiy gwanashi.

War lə kwal tsa nzə mənī gha na gha kwəma, ya hwəmba.

Ya hwəmbay, kwəma katan na sa mənī gha dība.

Gha sləkə na hwəlfə mbəzli tə hidfi gwanashi.

<sup>4</sup> A Ntsaa sləkəjəy, wa tsava ntsaa dza vaa ni:

“Gar hazləni nzee va gha neyew” kəa?

Kwəma səkə tsava ntsaa dza vaa di ma

fə shəndəkə dzəti ghaa?

Tsava ndə tifa ya kwətiŋəw.

Sa nzanay, gha na sa dəwdəw tsa kwətiŋa.

Ta səkə dza hwəlfəhi mbəzli tə hidfi gwanashi,

ta tsəfəkwə kwa kwəma gha.

Sa nzanay, a mbəzli tə hidfi gwanashi

nata sləni ghəra gha njasa nza na lə kwal tsa nzə» kə ghəshi.

<sup>5</sup> Nighee ɓa na, \*ciki Hyala tsa mə ghwəmə ghwənantəvay. Mba'a ciki Hyala tsa tsati məndi tə məgapa, niy fəy məndi shi \*sla kiri tsa Hyala lə mbəzli kwa mbəɓa. <sup>6</sup> Nighee na, ka kwal Hyala mbərfəj ni va nza ngəra'wer mbərfəj mbə dəvə shi, mbə səvəri, cididididid, səkə mbə ciki Hyala tsa va.

Lə kwəbənər tərəjw tərəjw ni, tezlezl tezlezl ni kən ghən shi. Mba'a məndi pəhəti kwəbənər va lə kanda tə mbəzə sar mbə hati shi. <sup>7</sup> Dzəghwa tsahwəti kwətiŋ mbə shi fadə ni va piy, kwətiŋ kwətiŋ kwətiŋ ghəci tahanavəshi həlepipi kaa ka kwal Hyala mbərfəj ni va, pəya' pəya'

pəya' nəfə tsa Hyala ti shi, sa satiy naa dzəkən mbəzli. Hyala vay, mbə piy na ya pa' hwəmba. <sup>8</sup> Dzəghwa inəghwə takwəs kwəs kwəs səkəy mbə bərci Hyala, lə mbə shəndəkə tsa nzə, paf ghəci təhay ciki Hyala. Shan ndə kaa kwal tsaa zhəmbəy dzəmbə ciki Hyala ghəwəla ghala pətsa va. Pa' ghala pətsa dza ka kwal Hyala vaa kəɗamti mənī ngəra'wer

**15:1** 15:1 4:5; 15:7; 16:1; 17:1; 21:9 **15:2** 15:2 4:6; 5:8; 13:15, 18; 14:2 **15:3** 15:3-4 4:11  
**15:3** 15:3 16:5-6; 19:2; 22:12; Nəw 32:4; Cem 145:17; cəm: Səvəri 15:1; Cem 111:2; 139:14  
**15:4** 15:4 14:7; Cem 86:9; 98:2-3; Ezay 2:2-3; Zher 10:6-7 **15:5** 15:5 11:19; Səvəri 40:34; SləniKY 7:44 **15:6** 15:6 1:13; Dani 10:5 **15:7** 15:7 4:6; 14:10; 16:1 **15:8** 15:8 Səvəri 40:34-35; Ezay 6:4; Ezhek 44:4

mbərfəŋ ni va banavəshi məndi  
kwal ta məni shi gwa'a.

## 16

*Ka kwal Hyala mbərfəŋ mbə  
shəkə kwa kərnı ngəra'wer dzəti  
hidı*

<sup>1</sup> Ləy hwəm ki, ma fee na, məli  
ndə mbə gaka zlanzlanj, səəkə  
mbə \*ciki Hyala, mə ghwəmə.  
Ka gəzə kwəma ghənzə kaa  
ka kwal Hyala mbərfəŋ ni va,  
ma kə na: «A ka kwal Hyala  
mbərfəŋ ni ni, mbalam shikəm  
nəfə tsa Hyala va satiy pəya' pəya'  
pəya' tsa mbə hələpipi dzəti hidı.  
Shikəm, sa kwa hələpipi va va  
mbərfəŋanavashi» kə.

<sup>2</sup> Sa gəzəkə məli va kwəma va  
tsəgha na, dza kwa tanja ndə mbə  
ka kwal Hyala va mba'a dzaa  
shəkati tsa və va nəfə tsa Hyala  
mbə hələpəə dzəti hidı. Ma sa  
shəkati na na, 'wakəvə zheher  
jikir gaga ni ka zhipə tərəŋw,  
mba'a ghəshi ndandaghəti mbəzli  
nza lamba saa dza səfa tsa va  
va ti shi, shiy tsəfəkwə va kwa  
kwəma pa ci va ngati məndi.

<sup>3</sup> Dza kwa baka \*ndə kwal tsa  
Hyala, mba'a dzaa shəkati tsa və  
va nəfə tsa Hyala mbə hələpəə  
dzəti kwəfa dikə na. Ma sa  
shəkati na na, ndəba gwəyəm  
mbəri, pə gha kaa yam, sa  
zhəghəshi ghəshi. Dzəghwa shiy  
piy mbə yam va, mba'a ghəshi  
bəkəwəshi gwa'a gwa'a.

<sup>4</sup> Dza kwa mahkana ndə kwal  
tsa Hyala mba'a dzaa shəkati tsa  
və nəfə tsa Hyala mbə hələpəə  
dzəti yam kwa hələfemer, lə  
mətsəhi yam gwa'a. Ma sa  
shəkati na na, mba'a yam va  
mbəərəshi gwanashi ka miymiy.

<sup>5</sup> Fee ki na, ndə kwal tsa Hyala

tsaa sləwa yam mbə fal Hyala, a  
kə na:

«A Hyala, war gha na Hyala  
kwətıŋa.

Dewdew nza gha, gha na Hyala  
ghala hidı ghwəla ta ghava,  
zhini gha Hyala sana ba.

Ngwəvə slati gha nay, ngwəvə lə  
kwal tsa nzə na.

<sup>6</sup> Ma mbəzli tə hidı niy,  
tərəŋw səəkə ghəshi mbə shəkə  
miymiy mbəzli ghaa dzəti hidı,  
lə shi ka gəzə kwəma gha.

Sa dza gha sanay,  
mba'a gha banavəshi miymiy ta  
sashi ghəshi.

Jəw mənta kwəma va lə kwal tsa  
nzəw» kə.

<sup>7</sup> Fee ki na, məli ndə mbə gəzə  
kwəma səəkə mə pətsa ka məndi  
vaa fə shiy ti ta ta Hyala, ma kə  
na:

«Yə katanj, Hyalaa gwəramti tə  
bərçi,

dzərvə mbə na gha ngwəvəw,  
lə kwal tsa nzə ka ghaa sla  
ngwəvəə dzəkən mbəzli»  
kə.

<sup>8</sup> Dza kwa fafa ndə kwal tsa  
Hyala, mba'a dzaa shəkakən tsa  
və va nəfə tsa Hyala mbə hələpəə  
dzəkən vici. Ma sa shəkakən na  
na, dza vici ghala pətsa va ki,  
mba'a kwəmavə kwal ta ndindi  
mbəzli tərəŋw tərəŋw nja ghwə.

<sup>9</sup> Ya tsəgha ndindi vici mbəzli nja  
ghwə ki na, a dı tsa titihwə ghəshi  
kaa Hyala ka zhəghəti nzəy tsa  
shiw, zhini a dı fə shəndəkə  
ghəshiy dzəti Hyalaw. Dza  
ghəshi, tapə ghəshi dzəmbəshi  
mbə tsətsəərə slən tsa Hyala. Sa  
nzana səvəri mbə bərçi Hyala va  
ngəra'wə tsa sanshi ghwə va va  
səəkə.

<sup>10</sup> Dza kwa cəfa ndə kwal tsa  
Hyala, mba'a dzaa shəkaghwa tsa  
və va nəfə tsa Hyala mbə hələpə  
kwa gəzli mazə saa dza səfa tsa



va. Ma sa shəkaghwa na na, 'wakəvə pətsa məni na va mazə ti tərkwəsl, mənıy va kwəslı. War ə mbəzliy pə pərə sli'i shi va ngəra'wə tsa kən shi. <sup>11</sup> Ya tsəgha na ghəshi mbə sa ngəra'wə va zheher ti shi va ki na, a dı tsa titihwə ghəshi kaa Hyala ta zлата mənı kwəma shi va jikir naw. War tsəərə na tsətsəərə ghəshi Hyala mə ghwəmə, va ngəra'wə tsa va.

<sup>12</sup> Dza kwa kwanja ndə kwal tsa Hyala mba'a dzaa shəkati tsa və va nəfə tsa Hyala mbə həlapəə dzəti həl tsa dikə tsa. «Efəratə» kə mənđi kaa slən tsa ci. Ma sa shəkati na na, dza həl tsa va nza'jəw mbasəy, ta mbə mezhizhə tə hidı dza kwa ghwəməə kwəmavə kwal ta tanə ghəshi. <sup>13</sup> Nighee dıba na, hyeler təzlishi tə pətsa va mahkan, war nja gwambə nja gwambə gha nashima. Tsahwəti mbə hyeler vay, səvəri mbə miy sa wa'i kəmbə tsa va səvəri na. Tsahwəti na, səvəri mbə miy saa dza səda tsa va. Ma tsahwəti tsa va na, səvəri mbə miy ndə Hyala ndə dzərvə. <sup>14</sup> Hyeler va mahkanashiy, səəkə va \*ndə jaka tsa Hyala səəkə ghəshi. Ka ghəshiy dzay, ka məmənı kwəma madəna madəna na dzar mbə mbəzli. Ka dza va mezhizhə tə hidı gwa'a gwa'a, ta basətishi, ta dza ta mbəz lə Hyalaa gwəramti va tə bərci gwa'a gwa'a, fəca vici dza naa ci dikə tsa nə vaa səvəriy dzəti ngwəla.

<sup>15</sup> Ma kə Ndə sləkəpəy: «Favə tə ghwəy wəzə. Yənəy, war vətəghə dzee ta səəkə njasa ka ndə ghəli vaa səəkəə dzəkə ndə. Ma ntsaa dzaa nzəyəy kala bə ma hi, lə kwəbənər ci kən ghənəy, lə vəshi dza naa nza. Na nacy,

ka dza naa nza hasəy gar ha'wə ghəci kwa kwəma mbəzli sa kee səəkəw» kə.

<sup>16</sup> Ma sa dza hyeler mahkan ni vaa basəkə mezhizhə ki na, səəkə ghəshi rəssə ghəshi basəyshi tə pətsa har mənđi vaa: «Har-magedanw» lə kwəma ka \*Ebərə.

<sup>17</sup> Dza kwa mbərfaņa ndə kwal tsa Hyala mba'a dzaa shəkambə tsa və va nəfə tsa Hyala mbə həlapə mbə safə. Ma sa shəkambə na, fee na məli ndə mbə gaka lə bərci, səəkə mbə ciki Hyala, sa səəkə na tə pətsa nza gəzli mazə Hyala va. Ma kə na: «Waa gwa'a na kwəma» kə. <sup>18</sup> 'Wakəvə pi tsəgha war ka wampidı, ka ndəmndəmə, ka dərəzli. Dzəghwa hidı mba'a ghəshi gərgərəshi tərənəw tərənəw. Gəla gərgərə hidı vay, ghala ngati Hyala ndə ngəri na, səəkə hidiy gərgərəhwə gərgərə tsəgha tərənəw tsa shiw. <sup>19</sup> Ma sa gərgərəshi hidı tsəgha na, mba'a məlmə dikə na va tsatsavərivata mahkan mbə. 'Wakəvə məlməhi tə hidı gwanashi, mba'a ghəshi ngangazlashi. Dzəghwa Hyala mba'a zhiniy zəzəvə kwəma \*Babilanəw məlmə dikə na va. Dza na mba'a sanamiy ngəra'wə tərənəw tərənəw, sa nzana tərənəw nəfə tsa nə satiy dzəkən. <sup>20</sup> Ma hidiy niy nza dzar kwa jipə yam na, ra'i ghəshi zashi. Zhini ra'i kəlenər kala nashi mənđi ghwəla. <sup>21</sup> Dzəghwa kwa cakasla dikə dikə na, ndəba hərəmbəzli ndəba hərəmbəzli, mba'a nzəməkəvata səəkə mə ghwəməə dzəkən mbəzli tə hidı. Ma shəndəkə tsa nə kwətınj mənđiy bərkəy, gar reeta bəhwə 'wəni. Tapə mbəzli dzəmbəshi mbə tsətsəərə Hyala, sa zhanshi kwacakasla va, ka sanshi ngəra'wə 'yahə'yahəy.

**16:12** 16:12 Ezay 11:15; 44:27; 46:11 **16:13** 16:13-14 12:3; 13:1-2; Səvəri 8:2; Cem 78:45  
**16:14** 16:14 11:17; 13:13-14; 19:20; Mt 24:24; 2Tes 2:9; mbəzə: 19:11-21 **16:15** 16:15 3:3,  
 18 **16:17** 16:17-21 16:1; Ezay 66:6 **16:18** 16:18 4:5; 6:12-13 **16:19** 16:19 14:10; 18:2  
**16:21** 16:21 11:19; 16:9

## 17

*Kwømaa dzəkən mælmə bətim  
nja mali kwa ghwərghwər lə  
dzəkən saa dza səḏa*

<sup>1</sup> Ma løy hwəm kwøma va ki na, dza \*ndə kwal tsa Hyala kwətiŋ ta ka kwal Hyala mbərfəŋ ni va nza həlepipi mbərfəŋ və shi, ndəs səkəy dzəvəghee, ka gəzara kwøma, a kə na: «A Zhanj, ndi e ciŋa njasa dza Hyala ta santa ngəra'wə kaa mali kwa ghwərghwər dikə na va. Kwa ghwərghwər vay, ghənzə na mælmə dikə na va løy məndi dzəy vəgha hələdemer danj. <sup>2</sup> Mezhižhə tə hidiy, tərəŋw səəkə ghəshi mbə məni ghwərghwər lə mali va. Zhini tsəgha ghənzə ghyamti mbəzli tə hidī lə ghwərghwər tsa nžə va, njasa ka tay vaa ghyamti mbəzli» kə.

<sup>3</sup> War sa gəzəkə na tsəghay, nighee na safə tsa Hyala səəkəy dzəkənee, dza ndə kwal tsa Hyala tsa va mba'a bəghəraa dzəti gamba. Ma yən mbə gamba va ki na, mba'ee nata mali tiŋa ghənzə mə saa dza səḏa. Saa dza səḏa tsa vay, ngezhezhez h ghəci. Mbərfəŋ ghənedemer ti, mba'a təlimim məŋ mbə shi. Dza mba'a məndi tsatsaslati slənedemer dzar tə vəgha ci gwanata, slənedemer va na, shiy tsəərə Hyala ghəshi. <sup>4</sup> Ma mali va nanzə ki na, mba'a pakən kwədeler ka gəna tərəŋw tərəŋw ni. Dzəghwa na ghaslə ghaslə ghaslamtəvata tərəŋw, lə shi vasətim tə mbəzə, mba'a nihwəti shi ghaslə tə dimə ghəŋghən ghəŋghən. Mba'a həlapə mbəzə və ta dəvə nžə. Pəya', kwøma jikirkir na ti, kwøma nja ghwərghwər tsa nžə

va ka naa məni. <sup>5</sup> Mba'a slən kwa dəghaŋ kwøma nžə tsasli tsasli, slən kala gar sənay bazhə tsa ci mbəzli. Ma kə məndi kaa slən tsa va na: «Mælmə \*Babilanw dikə na, mbəghəshi ka məni ghwərghwər lə ka məni kwøma rəḏa rəḏa na tə hidī gwa'a» kə məndi.

<sup>6</sup> Ma mali va na, tərəŋwee nata ghənzə ghita sa sahwə na miymiy mbəzli Hyala bakwamti məndi, mbəzliy niy nəw Yesəw lə nəfə kwətiŋ. War sa natee tsəgha na, war ə nava kwømaa mənḏa maḏaŋa gwa'a tsəgha. <sup>7</sup> Dzəghwa ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa ngəra na: «A Zhanj, tawa məniŋa kwøma va maḏaŋa shəka?» kə. Ma kə diŋa na: «Kadiw e citəŋa sləkar tsa kwøma kən mali nata gha na, lə sa kən saa dza səḏa tsa nata gha tsa ghənzə mə dallə. Saa dza səḏa tsa vay, ghəcivavay na sa nza ghən va ti mbərfəŋ, mba'a təlimim məŋ. <sup>8</sup> Ma saa dza səḏa tsa nay gha vay, sa tə ghwəməy tsa ka piy niy nza na. Nanay tə ghwəməy na ghwəlaw. Nanzə ki, taa nza kwa kwøma jəwəy, ta zhini dza naa piy. Ka na dza na, mba'a zhəkəməy kwa kə'wə tsa təḏəm tsa va. Sa ka na səməy na, ka Hyala dza mba'a zamti kwa bətə. Ghala ghava hidiy, a Hyala niy tsaslaghwa slənedemer mbəzliy dzaa piy ta kwa ndim-ndim kwa zliya. A nihwəti mbəzli tiŋay, niy tsaslaghwa slənedemer shi naa dzəghwa zliya vaw. Ma sa ka mbəzli kama slənedemer shi va kwa zliya va nay saa dza səḏa tsa vay, maḏaŋa dza ghəshiy nata nava kwøma. Sa nzana tə ghwəmə ghəci niy nza, mba'a mətuy na na, zhini kwa kwøma jəw na, ta zhəkəy ghəci dza diŋa.

17:1 17:1 Zher 51:13 17:2 17:2 14:8; 17:18; 18:3; Zher 51:7; Nahwəm 3:4 17:3 17:3 Safə tsa Hyala: 1:10; 21:10; Ezhek 8:3; 40:2; saa dza səḏa: 13:1-2 17:4 17:4 18:3, 16; Zher 51:7; Ezhek 28:13 17:5 17:5 Zher 2:20; 'Wəzh 1:2 17:6 17:6 16:6 17:7 17:7-8 13:1-2 17:8 17:8 13:3; zliya: 3:5 17:9 17:9 13:18

<sup>9</sup> Ka ndø gha favø shini wøzøy, war ndø nzana læ møhørlī vø, ka mbata tøkø kwøma tørøn̄w dza ndø favøshi. Nighøti sana, ghøn tsa nay gha tsa mbørføn̄ tsa tø saa dza sød̄a tsay, dølegwigwi mbørføn̄, ghønghøn ghønghøn, Shi nzøyta mali va mø shi na ghøshi. Zhini, mezhizhø mbørføn̄ ghønghøn ghønghøn ghøshi dība.

<sup>10</sup> Ma nihwøti mbøzli cīfø mbø mezhizhø mbørføn̄ ni vay, gwa'a na tsa shi vøghwø tsaa møni mazø. Kwa kwaŋa mazø nacy, ghwølay na sana mbø møni mazø tsa ci. Ma na kwa mbørføn̄ tsaa tørm̄bø va nacy, ghwøla na tsa ci vøghwø tsa dza naa møni mazø ti ta søkø. Sa ka vøghwø tsa ci va søkøyø, ka dza naa hiy mbø møni tsa ci va mazøw. <sup>11</sup> Ma saa dza sød̄a tsaa niy nza va tø ghwømø ka piy, zhini kala zhini ghøciy nza tø ghwømø sana dībay, ghøci na kwa døghasa mazø dø'wø ghøn tsa ci. Ghøci ßa na, tsahwøti mazø mbø shi mbørføn̄ ni va ghøci niy nza dība, ta zamti Hyala dza, kwa bætø. <sup>12</sup> Ma tølīmim møn̄ ni va nashi gha mbø ghøn saa dza sød̄a tsa vay, mezhizhø møn̄ ghønghøn ghønghøn na ghøshi. Ghwøla na ghøshi ta søkø ta møni mazø. Sa ka ghøshi søkøshiy, ta kwømavø børci dza ghøshiy dza, ta møni mazø kwasøbø saa dza sød̄a tsa va, ge'i ge'i gar vøghwø jøwø tsøtsø gwa'a tsøgha.

<sup>13</sup> Ghøshi ghøshi mezhizhø va maŋanavashiy, kwøma kwøtin̄ na na sa mbø ghøn shi. Kwøma mbø ghøn shiy, ghøra sløni kaa saa dza sød̄a tsa va læ børci shi gwa'a gwa'a, ta mbø ghøciy møni mazø, na kwøma mbø ghøn shi.

<sup>14</sup> Ma sa ka ghøshiy dzay, ka dza ta mbøz gwanashi læ ntsa nja zøghwø tøm̄bøkø tsa va. Ka ntsa

va dza ghøshi læ ni ci va mbøzli na, mba'a 'wøshamti shi, sa nzana Ntsaa sløkø mbøzliy sløkøpø ghøci. Zhini ghøci mazø tsaa møni mazø dzøkøn mezhizhø. Ni ci va mbøzliy nøw va læ nøfø kwøtin̄yø, mbøzli tøravø Hyalaa harvøshi na ghøshi» kø.

<sup>15</sup> Zhini ma kø ndø kwal tsa Hyala tsa va ngøra dība na: «A Zhanj, ma yam nashi gha va mali kwa ghwørghwø va møn̄zøy køn shiy, mbøzli ðan̄ na ghøshi, mbøzliy søkø tø hidī ghønghøn ghønghøn, ya hwølfø ka wa ghøshi, ya kwøma ka waa gøzø ghøshi. <sup>16</sup> Ma na tølīmim møn̄ ni va nashi gha, læ saa dza sød̄a tsa va ta gwa'ay, ka dza ghøshiy dī kwøma mali kwa ghwørghwø vaw, ka ghøshi dzay, mba'a ghøshi papahwø shiy mbø dövø nzø gwa'a gwa'a, mba'a ghøshi zlata dirinjta. Ka ghøshi dza dība na, ban̄ kəsøti, ka pøø. Sa ka ghøshi pøøvø, ka ghøshi dza kaa naa dzaa tøm̄bø vøgha nzø børkidø ghøshi ndamti mbø ghwø. <sup>17</sup> Hyala mønti na nza kwøma kwøtin̄ na mbø ghøn mezhizhø møn̄ ni va, ta ghøra sløni ghøshi kaa saa dza sød̄a tsa va, ta mbø ghøciy møni mazø. Ma mønti Hyala kwøma va tsøghay, ta mbø mezhizhø vaa mønti kwøma dī na. Ma sa ka saa dza sød̄a tsa va dza ki na, ka møni mazø pa' ghala pøtsa ka kwøma gøzøkø Hyala dzøghwata kwa.

<sup>18</sup> Ma na mali nata gha va ta na tsa nzø ghøn kiy, ghønzø na mølmø dikø na va, nza børci vøø dzøkøn mezhizhø tø hidī gwa'a gwa'a» kø.

## 18

*Ngwøvø Hyalaa dzøkøn mølmø  
\*Babilan̄j*

<sup>1</sup> Ma løy hwøm kwøma va ki, sa nøy ya njø'wø pøn na. Tsahwæti \*ndø kwal tsa Hyala mbø sækø møy ghwømø, løy bærçi vø tøyñw. War ka mbøre bama tøy vøgha ci dzar tøy hidfi gwa'a gwa'a. <sup>2</sup> Dzøghwa na ka zlapø kwøma ghøci zlanzlan, a køy na: «Aya, waa gwa'a na kwøma, a mølmø Babilanw dikø na va ngazlata. Gwa'a gwa'a ngazlata Babilanw. Nanay, pøtsaa nøy tsa hyeler zhøghøta na. Mbø basøva hyeler. 'Yegwer gømgøni ni gwøramti mbøzliy dïmay, mbøba basøva ghøshi. <sup>3</sup> Sa wana ngazlata mølmø Babilanwøy, sa nzana mba'a ngadambø mbøzli tøy hidfi gwa'a gwa'a dzømbø møy ghwørghwør tsa nøy va, mba'a ghyamtishi li, njasa ka ndø vaa ghyi va tay. Mba'a mezhizhø tøy hidfi gwanashi dzømbøshi mbø møy ghwørghwør li. Dzøghwa tøyñw ka zhøghø døyvø tøy hidfi møyishi ka ka shiy, tøy mbørkø shi nøy va wøyzø wøyzø ni gwøra ndø ngøriy maw» køy.

<sup>4</sup> Fee difa na nahwæti møyli mbø gøyzø kwøma sækø møy ghwømø, a køy na: «Na na ghwøy ghwøy ni ya mbøzliy. Søvøriñwøyøni mbø mbøzli mbø mølmø va. Vantaa ghwøy dzaa dzømbønøywøy mbø møy kwøma shi va jikir na. Ka ghwøy nighø na, jakø ghwøy taa nza li shi tøy ngøra'wø tsa shi va dza ghøshiy sa kwørakwø fa. <sup>5</sup> Søvøriñwøyøni mbø shi nøy ya ngøyñwøy. Sa nzanay, tøyñwøy na jikir tsa møynti mbøzli va. Zamti ghøn Hyala ta kwøma shi va jikir na tepøw. <sup>6</sup> War ø pøy ghwøy wanshi ngøra'wø tsa shi va kwørakwø, njasaa niy sanamiy ghøshi va kaa mbøzli. Tanj kwøma mananati ghøshi va kaa mbøzli

pøy ghwøy mananshi. Bakø søfa pøy ghwøy dzaa sanamiy ngøra'wø tsa sanamiy ghøshi va kaa mbøzli. <sup>7</sup> War ø køy møyndi sanamiy shi ngøra'wø tøyñw. Ka pøzli ghøshi barciøkøwø, ge'i ge'i løy dikø tsaa niy fati ghøshi va tøy ghøn tsa shi, løy wahø tsaa niy nøy'wø ghøshi va kwørakwø. Ma køy ghøshi mbø zøyzø kwøma shiy: «Ghøyøy, nja mezhizhø nza ghøy tøy pøtsa nza ghøy tsa, nahwæti mølmø nza va nja mali mbøri na mølmø ghøyøy. Ka dza ghøy nza ta mbøri ka ghøy nza tepøw» køy ghøshi. <sup>8</sup> Sa zøyzø ghøshi va kwøma tsøgha nay, ava war vici kwøtiñ dza ngøra'wer ni gwanashiy sækøø dzøkøn shi ki. Ka sækø zølghwø, ka bøkøwø mbøzli, zhini ka sækø ma, dza ghøshiy sækøø dzømbø mølmø shi va, tøy vici kwøtiñ na. Ka ghwø dza difa na børkidø sækøø ndamti. Sa nzana Hyala kwa sløkøpøy, Hyala dikø na. Ghønzyø sla na ngwøvø vaa dzøkøn shi tsøgha» køy.

<sup>9</sup> Ma mezhizhø tøy hidfi gwanashi niy møyñhwø ghwørghwør mbø mølmø va, ka møyli wahø tsa shi mbøy, ta wahø dza ghøshiy dza sa ka ghøshi nay inøghwø takwøm kwøm kwøni mølmø va mbø ndi, mbø mbøri dza ghøshiy nza ti. <sup>10</sup> Ka ghøshi dzay, mba'a ghøshi nzyøshiy kørakø kørakø sa dza ghøshiy hazlønishi va gøla tsava ngøra'wø tsa mbø mølmø va va. Ma køy ghøshi taa ni na: «Akyä kya kya! Ngøra'wø, gwa'a kwøma mølmø Babilanw dikø na na niy nza løy bærçi tøyñw ki mbøzlea! War dza mbø ler kwøtiñ gwa'a tsøgha na, gwa'a Hyala manamti ngwøvø gha, gwa'a kwøma gha kørøta na? Øh øhøy» køy ghøshi

**18:1** 18:1-24 Ezay 13; 47; Ezhek 27 **18:2** 18:2 14:8; 16:19; Ezay 13:20-22; 21:9; 34:11, 14; Zher 50:39-40; 51:8 **18:3** 18:3 17:2; 18:11-19; Ezay 23:8; Ezhek 27:22-23, 33 **18:4** 18:4 Ezay 48:20; Zher 51:45; 2Kwør 6:17 **18:5** 18:5 Ghava 18:20 **18:6** 18:6 Cem 137:8; Zher 50:29 **18:7** 18:7-8 Ezay 47:8-9 **18:8** 18:8 17:16 **18:9** 18:9-10 Ezhek 26:16-17; 27:30-35

taa ni.

<sup>11</sup> Ka zhəghə dəvə tə hidfi kwərakwəy, ta wahə dza ghəshi, mbə mbəri dza ghəshiy nza ta məlmə va fa. Sa kama ndə tifa ghwəla gar səəkə ta pa shi shi va ka ghəshiy dəl. <sup>12</sup> Ma shi ka ghəshi vaa dələy, shiy nja kar tsahi mbəzə, lə tsahiy mənī gəna, lə nihwəti shi ghaslə nza dimə ti shi, lə tərmiyhi ka gəna ghəngħən ghəngħən, lə ləkwəsahi. Nihwəti dība na, shəghwə ka dimə ghəngħən ghəngħən. Lə shi fəditi məndi dzar tə sli'i ciw, lə tə shəghwə ka bərçi, mba'a ni pəsliti məndi tə tsahi mbəzə, mba'a ni tə tsahi ngəri ni, mba'a tə hakwə. <sup>13</sup> Ka zhəghə dəvə va dibay, kar ghəshiy dəl shi ka məndiy mənīy dzəmbə er ta mbə ghəshiy nza wəzə, ka dəl 'wərdihi ghəngħən ghəngħən, lə shəghwə zən wəzə. Ka dəl tay, mba'a in, ka dəl hangway, lə ghwəpə gwa'a. Ka dəl slay, lə tənkesli, mba'a gədewesli, lə məwtiti gədewesli va shi gwa'a. Ka dəl mevivi, ka dəl lə piy tsa ndə ngəri ta gwa'a. Ka dza ndə nza tifa gar səəkə ta pa shi va gwanashi va ka zhəghə dəvə va ghwəlaw. <sup>14</sup> Ka ghəshi dza ki na, ka wahə. Ma kə ghəshi dzaa ni kaa mbəzli mbə məlmə va na: «A kia, a mbəzli mbə məlmə Babilanj ki. Nashimam shi mbə məlmə ghwəy ni wəzə wəzə ni niy maw ghwəy lidishi katanj ki. Shiy niy nza ni va ghwəy tərənjw ni, lə wahə tsaa niy mənī ghwəy va na, ra'i niva shiy zashi. Nək kala dza ghwəy zhiniy kwəməvəshi ghwəla ka ghwəy nza. Kay, kwətita nava kwəma ki» kə ghəshi taa ni.

<sup>15</sup> Mbəzliy niy zhəghə dəvə va mba'a ghəshi kwəməvə shiy ka mənishi ka ka gəna

tərənjw tərənjw ni mbə məlmə vay, kərakə kərakə kərakə dza ghəshiy nzəyshi sa dza ghəshiy hazlənishi va gəla tsava ngəra'wə tsa mbə məlmə va va. Ka ghəshi dza na, ka wahə dzəkən, ta mbəri ghəshi dzaa nza ta məlmə va. <sup>16</sup> Ma kə ghəshi dzaa ni na: «Akya, kya kya kya! Ngəra'wə. Gwa'a kwəma məlmə niy nza na dikə na ki mbəzlea! Niy nzay, ndəba maliy pakən kwədeler ka gəna ghəngħən ghəngħən niy nza na. Dzəghwa tərənjw məndi niy ghaslamti pətsa mbəba lə shi vasətim tə mbəzə, mba'a nihwəti shi ghaslə tə dimə. <sup>17</sup> Dzəghwa war mbə ler kwətinj tsətsə gwa'a tsəgha ki na, kwədəp shi mbə va ndishi ki mbəzlea!» kə ghəshi taa ni.

Ma sa ka mbəzliy kabə kwambəwaler lə mbəzli shi dikə dikə ni, mba'a ka zhəghə dəvə dza kwa kwambəwaler va, mba'a ka dza kwa kwambəwaler gwanashi dza na, mba'a ghəshi nzəyshi kərakə kərakə kərakə. <sup>18</sup> Ka ghəshi dzay, ka nighə məlmə va. Ma sa ka ghəshi nay inəghwə takwəm kwəm kwəm məlmə va mbə ndi na, ka ghəshi dza ka gəzə kwəma zlanjlanj, a kə ghəshi taa ni na: «Nahwəti məlmə tifa ka yəməva lə məlmə dikə na naw» kə ghəshi dzaa ni. <sup>19</sup> Ta mbəri dza ghəshiy nza ta məlmə va, ka ngərə hidiy dzəkən ghən shi, ka gəgəzə kwəma zlanjlanj, a kə ghəshi dzaa ni na: «Akya, ngəra'wə. Gwa'a kwəma məlmə niy nza na dikə na ki mbəzlea! Mbə məlmə na mənishi ka kwambəwaler ka mbəzli ka shiy tərənjw ni nay gha ki mbəzlea! Dzəghwa war bərkiđə ndita sana, war mbə ler kwətinj gwa'a tsəgha ki! Kay» kə ghəshi dzaa ni.

20 Ma ghwøy na ghwøy ki, ghwøy mbözli mæ ghwömøy, ø pø ghwøy vøshi sa ndamti ghwø va mælmø va. Ghwøy mbözli Hyala, læ \*ka kwal Yesøw, mba'a ka gøzø kwøma Hyalay, ø pø ghwøy vøshi. Sa nzanay, tø kwøma möntønøywøy ghøshi jikir na basanakønshi Hyala ngwøvø va.

21 Løy hwøm kwøma va ki na, dza tsahwøti ndø kwal tsa Hyala læ børci vø mba'a madiy, dza na cimbøn bækøn hakwø nja vøna dikø na. Kø bøzløm ndøghaghwa kwa kwøfa dikø na. Ma kø na: «Ava war tsøgha, dza mändiy ndøgha mælmø Babilanøyw dikø na va nata ghwøy. War læ børci dza mändi ndøgha. Ka dza mändiy zhiniy nata ghwølaw. 22 Ma mbözliy niy nza va mbø mælmø Babilanøyw, ka tsa gøzhøpipir nihwøti, ka haha cemer nihwøti, ka viy sherey nihwøti, ka viy tølímø nihwøtiy, ka dza mändiy favø gaka shi mbøba ghwølaw. Ka dza mändiy nashi ka fædi shiy mbø mælmø va ghwølaw. Ya gaka jøvøna mändi mbø hø liy, ka dza mändiy favø mbøba ghwølaw. 23 Ka zhini mändiy nay wan tsa ghwø kwa gørkøwa mbø mælmø va ghwølaw. Ka mändi nzay, ka dza mändiy zhiniy favø høva tsa kar mali læ zal mbø mælmø va ghwølaw. Ma gha gha mælmø Babilanøyw kiy, ka zhøghø dövø mbø gha niy gwøra na, mbø mbözli ka zhøghø dövø tø hidfi gwa'a gwa'a kwatanja. Dzøghwa mbözli mbø gha dibay, ka mømøni shi dimødimø ni læ børci \*ndø jaka tsa Hyala. 'Wakøvø ghøshi kaa møhørlí hwølføhi mbözli tø hidfi cøke' ghøshi ngøføhwø læ møni shi shi va» kø ndø kwal tsa Hyala tsa va.

24 Mbø dövø mbözli mbø mælmø Babilanøyw nashi Hyala miymiy ka gøzø kwøma nzø, mba'a miymiy mbözli nzø bakwamti mändi. Zhini mba'a nashi miymiy mbözli bøkøhwøm gwanashi tø hidfi mbø dövø mbözli mbøba difa. Ava va tsøgha slanakønshi na ngwøvø va tsøgha.

## 19

1 Ma løy hwøm kwøma va, fee na mælihi mbözli mbø gaka mø ghwømø, ndøba mælihi mbözliy basøshi tønøyw, pø gha, ma kø gaka shi va na:

«Kay, faløm Ndø sløkøpø.

Hyala ghwømmøy, ghønzø na kwa mbølipø, zhini ghønzø sa shøndøkø na læ børci vø tønøyw.

2 Ngwøvø katanj na na nanzø ngwøvø.

Lø kwal tsa nzø ka naa sla ngwøvø dzøkøn mbözli.

Njasa nzana tsa sana, mba'a basanakøn ngwøvø nzø kaa mali kwa ghwørghwør na.

Mali vay, gwa'a gwa'a yidivøri na mbözli tø hidfi læ ghwørghwør tsa nzø va.

A Hyala basanakøn ngwøvø, sa bakwanamti na ka ghøra sløni nzø» kø ghøshi.

3 Zhini ma kø ghøshi ba na: «Aleløywa war ø pø ghwøy fal Ndø sløkøpø. Inøghwø tsa takwøsa tsa sækø mbø mælmø dikø na na sa ndiva nay, ka dza naa kødi va hwømbaw, war tsøgha dza naa takwøsa pa' kwa ndimndim» kø ghøshi.

4 Dzøghwa pøhøpøhir zhø bøkø møtsøkø fadøti ni va, ghøshi læ shi fadø ni va piy, tsøføkøwø tsøføkøwø ghøshi tsøtsøføkøwøshi, ka fal Hyala mænøywø va tø gøzli mazø

nzə, a kə ghəshi na: «\*Amin, tsəgha na katanj, Aleləwya, fal pə ghwəy fal Hyala» kə ghəshi.

*Bəli fir dzəkən jakəva tsa kar zəghwə təmbəkə tsa Hyala lə mbəzliy zləbavə kwəma ci*

<sup>5</sup> Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dzəghwa məli ka gaka səkə tə pətsa nza gəzli Mazə Hyala va, a kə na:

«Waa ə pə ghwəy fal Hyala ghwəmmə,  
ghwəy gwananjwəy ghwəy mbəzliy ghəranta sləni,  
lə ghwəy mbəzliy dī fəti və gwa'a.  
Ya ni jəw jəw ni mbəzli, ya ni dikə dikə ni gwa'ay,  
war ə pə ghwəy fal Hyala ghwəmmə» kə.

<sup>6</sup> Zhinee fa ba na, məlihi mbə gaka ndəba məlihi mbəzliy basəshi tərənəw, pə gha. Ma gaka va dibay, ndəba gaka yam kwa mədzerə, pə gha yən fa, zhini gaka va dibə na ndəba dərəzli van, pə gha. Ma kə kaa kwəma gəzə na na:

«Aleləwya, ə pə ghwəy fal Hyala ghwəmmə,  
ghənzə gwəranti na tə bərçi gwa'a gwa'a.  
Sa nzanay,  
war ghənzə kwətita mənī na mazə dzəkən shiy gwanashi sana.

<sup>7</sup> Waa ə pə ghwəmmə vəshi, ka gargarə tərənəw,  
ka fə shəndəkə dzəti Hyala.  
Sa nzanay, a vəghwə tsa dza mənidiy pəhanci makwa zəghwə təmbəkə tsa Hyala va səkəy.

Ava gwa'a gwa'a pəhantəvata makwa ci va.

<sup>8</sup> A mənidi banavə kwal kaa makwa ci va  
ta pakən kwəbanj tsa tə dimə,

dəwdəw ghəci war ka mbərə wisl wisl wisl» kə.

Ma kwəbanj tsa wəzə tsa va pakən makwa va kiy, sləni wəzə wəzə na dī Hyala ghərati mbəzli Hyala na sava.

<sup>9</sup> Ma kə tsahwəti \*ndə kwal tsa Hyala kaa ngəra na: «A Zhanj, bəvə gətə tsasli shiy gha a gha tsaslaghwa kwəma na kwa zliya. A pə ghay: “Ma mbəzli harashi mənidi va, ta dza ghəshi ta zəmə shiy mbə pəhə makwa zəghwə təmbəkə tsa Hyala vay, vəshi na ta niva mbəzli” pə gha. Kwəma vay, kwəma katanj na, Hyala gəzəkəvəri na lə miy tsa nzə» kə.

<sup>10</sup> Ma sa favee kwəma va tsəgha na, dzee mba'ee tsəfəkwəra kwa kwəma ci, ta fal. Ma kə kaa ngəra na: «Am, əhənə Zhanəw, ka mənī gəla niva shiy gha ma. Yən tsa nay gha tsay, ntsaa ghəranta sləni Hyala nzee kwərakwə, njasa nza gha tsa sənzenva ghwəy lə nihwəti ng-warməhinəa nəw Yesəw. Va tsəgha na kiy, ka tsəfəkwə gha kwa kwəmee ma, kwa kwəma Hyala pə ghaa tsəfəkwə» kə. Ma kwəma cikəvəri Yesəw vay, ghənzə na ghən tsa kwəma gəzə ka gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli.

### *Ntsa mə gədəw tsa pay tsa*

<sup>11</sup> Ma nighee na, ghwəmə ghwənita, mba'a gədəw təzliy payəy, dallə ndə mə. Ma kə mənidi kaa slən tsa ntsa mə va na: «Ntsaa mənī kwəma lə kwal tsa nzə, ntsa katanj tsa» kə mənidi. Na ci ngwəvə lə tsa ci mbəz gwa'ay, war lə kwal njasa təbə na na ghəshi. <sup>12</sup> Ndəba ghani ghwə, pə gha kaa mətəsi ci. Dza pəer pəer pəerti məgapa mazə tə dimə ta ghən tsa ci dənə. Mba'a

mændi tsaslati sløn ti. Sløn tsa vay, tsahwəti ndə tība mba'a sənay kala ghəci kwətiyəw. <sup>13</sup> Dza kirip kwəbanj tsa dikə tsa kən ghən ci. War miymiy ghaa nay ma kwəbanj tsa va. Ma sløn tsa ntsa va ki na: «Kwəma gəzəkə Hyala» kə mändi. <sup>14</sup> Mba'a ka sawji mə ghwəmə kwasəbə, däl däl däl ghəshi mə gədewesli pay pay ni. Zhini lə kwəbenjer tə dimə kən ghən shi, pay pay shi kwəbenjer va, d'əwəw ghəshi ba. <sup>15</sup> Dza mba'a kafa'i səvəri kwa miy tsa ci, kikw kikw kikw ghaa nayma miy ti. Lə hwa va dza naa 'wəshamti mbəzliy zləba ma kwəma ci tə hidi gwa'a. Mazə tsa ghyanakə tsa dza naa məniiy dzəkən shi. Ka na dzay, ka kəədishi nja ya fə ka mändi vaa kədi kwa tsə'wə, ta bəsə yam mbə. Ma kwəma dza na vaa mənii tsəghay, ta ci nəfə tsa bəti Hyalaa gwəramti tə bərçi gwa'a gwa'a na. <sup>16</sup> Dza mändi kaa sløn tsa ci mba'am tsaslatiy dzəti kwəbanj tsa kən ghən ci va, mba'a dzar tə dərsə ci. «Mazə tsa mənii mazəə dzəkən mezhizhə gwanashi lə Ndə sləkə mbəzliy sləkəpə gwa'a gwa'a na» kə mändi kaa sløn tsa va.

<sup>17</sup> Nighee ba na, tsahwəti \*ndə kwal tsa Hyala mə garə dzəy tə hwər vici. Dza na ka zlapə kwəma kaa sløn igwə tsa zli dzəy tə ghwəmə məba kərakə, a kə na: «A 'yegwerəy zli kərakə ni dzəy tə ghwəmə, waa basəvam səkə gwanəwəy ta makwaghwa mənətwəy Hyala. <sup>18</sup> Səkəm, a ghwəy tsəwəwəw sliw tsa tə wəgha mezhizhə tə hidi, lə sa ka sawji, mba'a sa mbəzli shi dikə dikə ni. Səkəm a ghwəy tsəwəwəw sliw tsa tə wəgha ka zlərə gədewesli, lə gədewesli

shi ta, mba'a sliw tsa mbəzli gwa'a gwa'a. Ya sa mbəzli yakə mändi yaya ni, ya sa ni papa ni. Ya sa mbəzli dikə dikə ni, ya sa mbəzli jəw jəw ni gwa'a» kə.

<sup>19</sup> Ma nighee ki na saa dza səfa tsa va ghəshi lə mezhizhə tə hidi gwanashi, mba'a ka sawji shi, ghəshi basəshi ta dza ta mbəz lə ntsa mə gədəw tsa pay tsa va, ghəshi lə ni ci va ka sawji kwərakwə ki. <sup>20</sup> Dzəghwa mba'a mändi kəsəhwə kar saa dza səfa tsa va, ghəshi lə ndə Hyala ndə dzərvə tsa va. Ndə Hyala ndə dzərvə tsa va na saa niy məmənii shi madəna madəna ni va kwa kwəma saa dza səfa tsa va, mba'a niy ngəngəfəhwə mbəzliy nza lamba saa dza səfa va ti shi. Mba'a mbəzliy niy tsəfəkwə va kwa kwəma pa saa dza səfa tsa va. Ma sa kəsəwəwəw mändi kar saa dza səfa tsa va, ghəshi lə ndə Hyala ndə dzərvə tsa va tsəgha ki na, mba'am dzaa shəkambəshi ləməcishi mbə ghwə pəhatam tə barəwdəw. Ndəba kwəfa, pə gha kaa nava ghwə. <sup>21</sup> Dzəghwa ntsa mə gədəw tsa pay tsa va, mba'a nzerati niy tərmbə va mbəzli tə hwa mbə miy tsa ci va. Mba'a 'yegwer tə hidi gwa'a gwa'a basəkəvashi, ta tsəwəwəw sliw tsa shi. Bəhə bəhə ghəshi bahantəvashi.

## 20

*Kwəmaa dzəkən piya bələkwə mən (1'000)*

<sup>1</sup> Nighee ba na, tsahwəti \*ndə kwal tsa Hyala mə səkwa səkə mə ghwəmə, lə shiy ghwəni miy kə'wə tsa tədəm tsa va, mba'a dənəw tsahi və ta dəvə ci. <sup>2</sup> Dza na tasl dzaa kəsəti sa nja kəlmbə

**19:13** 19:13, 15 Ezay 63:1-6 **19:13** 19:13 Zhj 1:1 **19:14** 19:14 6:2-8, 11 **19:15** 19:15 1:16; 2:26-27; 11:17; 14:14-20; Zher 25:30-31 **19:16** 19:16 17:14 **19:17** 19:17-18 Ezhek 39:4-5, 17-19 **19:18** 19:18 13:16 **19:19** 19:19 17:12-14; Cem 2:2; Ezhek 38:2-9, 14-16; Zak 14:2 **19:20** 19:2013:1-2, 13, 15; ghwə pəhatam tə barəwdəw: 14:10; 20:10, 14; 21:8; Ezay 30:33 **20:1** 20:110:1; 18:1; kə'wə tsa tədəm tsa: 9:1 **20:2** 20:2 12:3, 9



tša va. Ghēci na shishi tšaa niy nza va kwataŋa, sa nē mēndi va: «Mazē tša hyeler»kē mēndi, tšahwēti slēn tša ci na: «\*Ndē jaka tša Hyala» kē mēndi. Ma sa kēsōvē ndē kwal tša Hyala tša va na, dza na mba'a dzaa tsaghwa kwa dēŋw, ta mēni piya ghēci bēlōkwē mēŋ war tsatsa tsēgha. <sup>3</sup> Ma sa tsamti na na, fiyōkē dzaa ndēghaghwa kwa kē'wē tša tēdēm tša va. Kē disl kalay kwaŋa, kap fati gwambē ti, zhini nah nahay, va nēghētaa ndē jaka tša va taa zhiniy kwēmavē kwal tšaa zhēkē ta hēōrē hwēlfēhi mbēzli tē hidiy dzēmō \*kwōma jikir na dīŋa. Ma sa ka na mōnhwē piya bēlōkwē mēŋōy, ma nza mēndi zhiniy pēlay taa nza ki. ē na na nzanay, ka dza naa zhiniy nzata nza sa ka mēndi pēlayōw.

<sup>4</sup> Ma lōy hwēm shi va ki, nigheē na gizlgizl mezhizhē tīŋa, mēnzōy mēnzōy mbēzli kwa shi. Dza Hyala mba'a ŋanavēshi kwal tšaa sla ngwōvōē dzēkēn mbēzli. Zhini dīŋa na mba'ee nay piy tša mbēzli bakwamti mēndi, tē mbērēkē sa zlēbavē ghēshi kwōma gēzōkē Yesōw, lē sa gēzanshi ghēshi kwōma Hyala kaa nihwēti mbēzli. Ghēshi na nashiy, zlēbavē tsēfōkwē ghēshi kwa kwōma saa dza sēŋa tša va, ya kwa kwōma shi mēnti mēndi va nja pa ciw. Niy zlēbavē ghēshi mēndiy tsaslanshi lamba ci ya dzēghwa kwōma shi, ya dzēti hwēr dividivi shiw. Nigheē ki na, mbēzli vaa sati mbē mēti shi, ka zhini ghēshiy piy. Dzēghwa ghēshi ka mēni mazē kwasēbē Yesōw \*Kēristōw dzēkēn nihwēti mbēzli. Piya bēlōkwē bēlōkwē mēŋ ghēshi mēnti mbē mēni mazē tša va.

<sup>5</sup> Ghēshi na, kwa taŋa mbēzliy

ghaa satishi mbē mēti mbē mbēzliy niy bēkwēshi. Ma nihwēti mbēzliy tērmō bēkwē bēkwē niy, war ghwēlashi dza niva mbēzliy nza ka ndēghē piya bēlōkwē mēŋ na va. Sa ka na kērēta ki na, ma nza ghēshi sati mbē mēti. <sup>6</sup> Mbēzliy dza vaa gha sati mbē mētiy, vēshi na ti shi nashi. A Hyala fēyshi vēgha bēla ta nza ghēshiy mbēzli nō. Ka dza ghēshiy zhiniy bēkwē kwa baka sēŋa ghwēla na nashi kiw. Ka ghēra slēni kaa Hyala lē kaa Kēristōw dza ghēshiy nza. Piya bēlōkwē mēŋ dza ghēshiy mēnti mbē mēni mazē kwasēbē Kēristōw.

*Mēndi bēzlamō \*ndē jaka tša Hyala mbē ghwē*

<sup>7</sup> Ma sa ka ndē jaka tša Hyala kēramti piya slanavē mēndi va bēlōkwē bēlōkwē mēŋ na war tsatsa kwa dēŋw, kwa kē'wē tša tēdēm tša vay, wērēt dza mēndiy pēlikēmō. <sup>8</sup> Ka na dza na, ka dzay ta zhiniy ngēngēdi hwēlfē mbēzli tē hidi gwanashi. Hwēlfē mbēzli vay: «Ka Gwōgē lē ka Magwōgē» kē mēndi kaa slēn tša shi. Ka na dza ki ŋasē ŋasēti mbēzli va ta dza ta mbēz lē Hyala. Mbēzli vay, dāŋ dza ghēshiy nza tērēŋw nja ndarghē kwa hēl. <sup>9</sup> Nigheē ki na, bēlidīŋ ghēshi tšahwēshi, dza ghēshi ka tihōva dzar tē hidi gwa'a gwa'a, dza dēzlōtsēbē, ghēshi dēzlay pētsa nza mbēzli Hyala ti, lē mēlmō gwēra Hyala vaa dī gwa'a. Ma sa dēzlay ghēshi mbēzli Hyala va gwa'a ki na, 'wakōvē ghwē tsēgha ŋērātātātē nzēmōkōvātā sēōkē mē ghwēmōē dzēkēn shi. Bērēkidē ghēnzē ndamtishi gwanashi. <sup>10</sup> Sar mēndi kaa ndē jaka tša Hyala va ghēci ndē ngēdīpē kwērōkwē ki tasl

mændi kəsəvə. Dza fiyəkə mændi ndəghatiy dzəti ghwə pəhata mændi tə barəwdəw, ndəba kwəfa, pə gha kaa nava ghwə. Ghwə vay, dzəmbə niy ndəghambə mændi kar saa dza səfa tsa va ghəshi lə ndə Hyala ndə dzərvə tsa va. War tsəgha dza ghəshiy nza mbə ghwə va, ka sa ngəra'wə havəghwə lə həvir, pa' kwa ndimndim.

*Njasa dza Hyalaa basə kwa kərni ngwəvə nzə*

<sup>11</sup> Nighee dība na, gəzli nzəy mazə tība payta, dikə ghənzə. Mba'a ndə kwa mənəzəy. War sa ghavə kar ghwəmə lə hidfi tsəgha na, ra'i ghəshi zazashi tība kwa kwəma ntsa kwa gəzli va, kala zhini məndiy nashi ghwəla. <sup>12</sup> Zhini nighee bə na mbəzliy bəkwəshi satishi mbə məti tība, məgarə məgarə vəgha gəzli mazə va. Mbəzliy bəkwəshi dikə dikə ni, lə ni jəw jəw ni mbəzli gwa'a. Dza bəj bəj bəj məndi ghwaghwanamti zliyah tība dāj. Dza məndi mba'am ghwənamti nahwəti zliya kwətij dība. Nava zliya kiy, zliya tsaslaghwa məndi slənedemer mbəzliy dzaa kwəməvə piy tsaa kədi ma kwa na. Dza Hyala ki mba'a slanti ngwəvə dzəkən mbəzliy bəkwəshi. Ge'i ge'i lə sləniy niy mənəhwə ghəshi tə hidfi niy tsaslaghwa məndi kwa zliya va. <sup>13</sup> Ma mbəzliy niy bəkwəshi kwa kwəfa dikə na gwanashi na, cəke' ghəshi zhikəməshi. Niy niy bəhwə məti niy nza tə pətsa ka mbəreketiy nza na, cəke' ghəshi zhikəshi dība. Dza Hyala mba'a slakən ngwəvə kən shi. Ya wa ndə

na, ge'i lə sləni niy mənəhwə na tikə tə hidfi məndi slanakən. <sup>14</sup> Dzəghwa məndi kaa kar məti ghəshi lə pətsa ka mbəreketiy nza ti ki, laj laj məndi bəbəvəshi, dza 'wapə məndi dzaa shəkambəshi mbə ghwə nja kwəfa na va. Mbəba na kwa baka məti dza mbəzli vaa məti gəzə məndi. <sup>15</sup> Ya wa ntsa tsaslaghwa ma məndi slən tsa ci kwa zliya nza slənedemer mbəzliy kwəməvə piy tsaa kədi ma kwa na, mba'a məndi ndəghambə mbə ghwə nja kwəfa na va.

## 21

*Ka shi 'war'war ni dza Hyalaa mənti shiy gwanashi*

<sup>1</sup> Ma ləy hwəmə shi va ki, nighee na, ghwəmə 'war'war na, lə ni 'war'war ni hidfi təzlishi. Ma na kwa taja va ghwəmə ghəshi lə ni kwa taja va hidfi nashi na, gwa'a niy zashi ghəshi. Ya kwəfahi dikə dikə ni na niy tərmbə ghəshiw. <sup>2</sup> Nighee dība na, məlmə Hyala va har məndiy Zherəwzalem 'war'war na təzliita, ka səkwa ghənzə səkə mə ghwəmə, səkə va Hyala. Məlmə vay, tərəjw niy ghaslamti Hyala, ka təbə tərəjw nja maliy ghaslamtəvata va məndiy dza ta pəhə kaa zal. <sup>3</sup> Ma fee na, məli ndə mbə gaka, ka gəzə kwəma zlanzlan səkə tə pətsa nza gəzli mazə va, ma kə na: «Nanay, a Hyala mənti pi nzəy tsa nzə mbə jipə ke ngəri. Ta nzəy dza na mbə shi. Ke ngəriy, mbəzli nzə dza ghəshiy nza. Mbə shi dza Hyalaa nzəy də'wə ghen tsa nzə. Ghənzə dza Hyala shiy nza kwətita. <sup>4</sup> Gwa'a dza naa sadanamtishi wahə kwa mətə

**20:11** 20:11 5:7; 6:14; 21:1; Cem 114:3, 7; Mt 24:35; 2Pi 3:10 **20:12** 20:12-13 3:5; 22:12; Dani 7:9-10 **20:12** 20:12 Səvəri 32:32 **20:14** 20:1420:10; 1Kwər 15:26; kwa baka məti: 2:11 **20:15** 20:15 3:5 **21:1** 21:1 21:5; Ezay 65:17; 2Pi 3:13 **21:2** 21:2 3:12; 19:7; 21:9-22:5; 22:17; Ezay 52:1; Mt 22:2; Gal 4:26; Ebr 11:16; 12:22 **21:3** 21:3 7:15; SləniTaH 26:12; Ezhek 37:26-28; Zak 2:9; 2Kwər 6:16 **21:4** 21:4 7:17; Ezay 26:19; 35:10

shi. Ka dza gheshiy zhiniy bəkwəw, ka nza təhwəni mbəri tifa ghwəlaw, ka dza ngəra'wəw kəsashi ghwəlaw. Ma niy nza shiy tifa kwatanay, gwanashi dza niva shiy zashi» kə.

<sup>5</sup> Dzəghwa ma kə ntsaa nzəyəy va kwa gəzli mazə ki na: «Ava-naraa məni shiy gwa'a gwa'a, ka shi 'war'war ni» kə. Ma kə ngəra na «A Zhan bəvə gəta tsasli shiy, a gha tsasli kwəma na. Sa nzana, ma kwəma nay, kwəma katan na, dzərvə mbə tepəw» kə. <sup>6</sup> Zhini ma kə ngəra difa na: «Nay gha na, gwa'a na kwəma. Yən gha na shiy gwa'a gwa'a, zhini yən taa kərə shiy gwa'a gwa'a difa. Zhini tə ya shiy kərkəva gwa'a gwa'a difa. Ya wa ntsa ghəranci ndirəy, ta tanavə yam dzee tə gəm. Yam vay, səəkə kwa mətə yam ka bəpə piy dzee tanakəshi. <sup>7</sup> Ma ntsaa dzaa mənīy ka miydalay, ta banavə shi va dzee. Yən yən Hyala dza naa nzaa Hyala ci. Ma ghəci kwərakwə na zəghwee. <sup>8</sup> Ma na mbəzli nja ka hazlinin lə mbəzliy banavə ma nefer shi kaa Yesəw, kar ka məməni shi gəmgəm ni, lə ka bəkwə mbəzli, lə ka ghwərghwər, lə mbəzliy dafanə shiy, lə ka ta mbəri, mba'a ka slasla dzərvə gwanashiy, na nashi na war dzəmbə ghwə nja kwəfa na va pəhata məndi tə barəwdəw dza mənīy shakambəshi. Ava ghənzə na kwa baka mətī gəzə məndi va» kə.

*Məlmə Zherəwzalem 'war'war na*

<sup>9</sup> Dzəghwa tsahwəti \*ndə kwal tsa Hyala kwətīn, mba'a səəkəy dzəvəghee. Ndə kwal tsa Hyala tsa vay, tsahwəti kwətīn ta shiy

niy nza va mbərfəŋ ni na. Shiy niy nza va lə həlapə lə həlapə, pəya' pəya' pəya', kwa kərnī ngəra'wəw tsa dza Hyala ta sa kaa mbəzli mbərfəŋ tsa kwa shi. A kə ngəra na: «A Zhan, ndi e dzaa citəŋa makwa dza məndi ta pəhanci kaa zəghwə təmbəkə tsa Hyala» kə. <sup>10</sup> War sa gəzəkəra ndə kwal tsa Hyala tsa va kwəma va tsəgha na, mba'a safə tsa Hyala dəwdəw tsa səəkəy dzəkənee. War ghwəla ki na, laŋ ndə kwal tsa Hyala tsa va bəghəraa dzəmə ghən dəlagwa dikə na, yakəyakə na. Ma ghəy mə dəlagwa va na, dza na mba'a citəra Zherəwzalem, məlmə Hyala dəwdəw na, ghənzə mbə səkwa səəkə mə ghwəmə, səəkə vəgha Hyala. <sup>11</sup> Njə'wə pə gha kaa nava məlməy, war ka mbərə ghəzli zli nja shi ghaslə nza dimə ti shi, zhini nja nighə mətī tsa mbərə viciy dzəti, ka nay ghən tsa ci ndə kwa. Shəndəkə tsa Hyala na saa mbərə va tsəgha mbə. <sup>12</sup> Dzəghwa məndi dəzlətsəbə, məndi tsəbay məlmə va gwanata lə zlara. Dibədibə məndi ndəbətī zlara va, səətə ghənzə ta ghwəmə difa. Dza mən lə bakə məndi fəy miy dəghaa dzəmbə. Mba'am fəy ka kwal Hyala mən lə bakə ta ndəghwə miy dəghahi va. Dza məndi kaa slənədəmer takəhi mən lə bakə ni va mbə hwəlfə ka \*Izərayel tsasl tsasl tsasl məndi tsatsaslati tə miy dəghahi mən lə bakə ni va gwanashi. <sup>13</sup> Dzəghwa mahkan mahkan mahkan, məndi fəy miy dəghahi va dza kwa bəlahi məlmə va fadanashi. Mahkan ka dzəghwa ghwəmə, mahkan ka dzəghwa həci, mahkan ka

**21:5** 21:55:7; 21:1; Ezay 43:19; 2Kwər 5:17; kwəma katan na: 19:9 **21:6** 21:6 1:8; 7:17; 22:1; Ezay 55:1; Zak 14:8; Zhŋ 7:37 **21:7** 21:7 2Sam 7:14; Ezhek 11:20 **21:8** 21:8 2:11; 19:20; 21:27 **21:9** 21:9–22:5 Ezay 54:1–17 **21:9** 21:9 15:1 **21:10** 21:10 17:3; Ezhek 40:2; Mt 4:8 **21:11** 21:11 21:18, 23; Ezay 60:1–3, 19; Ezhek 43:2 **21:12** 21:12–13 7:5–8; Ghava 35:22–26; Səvəri 28:21; Ezhek 48:30–35 **21:14** 21:14 Ebr 11:10; Ef 2:20

dzəmbə mərkwi, mahkan ka dzati kwa məw. Tsəgha. <sup>14</sup> Ma hərezli fə məndi va səfa zlara tsəbay məndi va məlmə va li shiy, hərezli dikə dikə ni mən lə bakə na ghəshi. Dzəghwa məndi kaa slənəfemer ka kwal zəghwə təmbəkə tsa Hyala va mən lə bakə ni, tsasl tsasl məndi tsatsaslati tə hərezli va.

<sup>15</sup> Ma ndə kwal tsa Hyala tsaa gəzara kwəma vay, mba'a gəta məntim tə tsahi mbəzə və ta dəvə ci. Gəta vay, saa bərkə shiy ghənzə. Ta dza ta bərkə dikə tsa məlmə va, lə miy dəghahi ti va mba'a zlara dəzlay məndi va li dza na li. <sup>16</sup> Məlmə vay, fadə niy nza bəlahi ti. Bəlahi va fadənavashi na, war yəmyəm ghəshi. Dzəghwa ndə kwal tsa Hyala tsa va ki bərkə bərkanti məlmə va lə gəta mbəzə ci va. Sa bərkanti na na, mba'a kəsay biti tsa nzə, kiləwmetər bələkwə bələkwə bakə mətəkə bakəti (2'200). Tsəgha ghəci kəsay bəjw tsa nzə, zhini tsəgha biti tsa nzə dətə ghwəmə dība. <sup>17</sup> Dza ndə kwal tsa Hyala tsa va mba'a bərkəti njasa nza biti tsa zlara tsəbay məndi va li, ka dzəta ghwəmə kwərakwə ki. Mba'a kəsay biti tsa nzə, metər mbərfən mətəkə bakəti. War njasa sənabəshi mbəzli mbə bərkə shiy bərkəti na shi va.

<sup>18</sup> Ma hərezli ndəbətə məndi va zlara va li shiy, \*hərezli ka dimə nə məndi: «Zhasəpə» kə məndi slən tsa shi, na ghəshi. Ma na məlmə va də'wə ghən tsa nzəy, lə tsahi mbəzə rijnrij ni, ka nay ghən tsa ci ndə kwa ngati məndi. <sup>19</sup> Dza məndi kaa səfa zlara va məndiy fə ghaslə ghaslə məndi ghaslamti lə \*hərezli nza dimə ti shi ghəngən ghəngən. Kwa taja hakwəy, hakwə Zhasəpə,

kwa bakay, hakwə Safir, kwa mahkana na, hakwə Agatə, kwa fadə na, hakwə Emərwədə. <sup>20</sup> Kwa cəfa na, hakwə 'Wənikəsə, kwa kwanə na, hakwə Sardəwan, kwa mbərfanə na, hakwə Kərisəlītə, kwa dəghasa na, hakwə Bəril, kwa məsledə na, hakwə Twəpazə, kwa manə na, hakwə Kərisəpərasə, kwa mən lə tanə na, hakwə Tərkwazə, kwa mən lə bakə ki na, hakwə Amətisətə, tsəgha na ghəshi. <sup>21</sup> Ma gizlgizl miy dəghahiy dzəmbə məlmə va va mən lə bakə niy, nihwəti shi tə dimə niy nza ghəshi gwanashi. Pərelə, kə məndi kaa slən tsa shi va. Ma kweler dzar mbə məlmə va na, rayiyi məndi shəkəkən tsahi mbəzə rijnrij ni kən shi, ka nay ghən tsa ci ndə kwa shi.

<sup>22</sup> Ma sa nighee pətəsa mbə məlmə vay, nay \*ciki Hyala tsa ngati məndi ta cə'wə Hyala mbee tēpəw. Sa nzanay mbəba na kar Hyala kwa sləkəpəə gwəramti gwa'a gwa'a tə bərçi, ghəshi lə zəghwə təmbəkə tsa nzə va, ka dza məndiy di ciki Hyala ghwəlaw, ya kwəma cə'wə ndəy, tība na ghəshi. <sup>23</sup> Mbə məlmə va dībāy, nashi kar vici lə tīrē mbərwə. Ndə tībaa dəw mbərə tsa shi mbə məlmə vaw. Sa nzanay mbə mbərə na shəndəkə tsa Hyala mbəba. Ma zəghwə təmbəkə tsa nzə va na, ka mənī wan pi nja gərkəwa. <sup>24</sup> Hwəlfə mbəzli tə hidi gwa'a gwa'ay, wan pi tsa mbə məlmə va dza naa canshi kwal. Ka mezhizhə tə hidi dzay, ka səkəkə dzəmbə məlmə va lə dikə tsa shi ta banta kaa Hyala. <sup>25</sup> Mbə məlmə vay, ka dza məndiy kəəli dəghaw, sa nzanay, ka dza vərđiy nza tībaw. War havəghwə dza piy nza ya hwəmba. <sup>26</sup> War dzəmbə məlmə

va dza hwölfə mbəzli tə hidiy səəkə lə dikə tsa shi, lə shi wəzə ni tə hidī. <sup>27</sup> Nanzə kiy, shi gəmgəm ni na, ka dza ghəshiy dzəmbə məlmə vaw. Mbəzli gəmgəm ni, lə ka slasla dzərvəy, ka dzəmbəshi niva mbəzliw. War mbəzli tsaslaghwa mēndi slən tsa shi kwa zliya nza slənedemer mbəzliy dzaa kwəməvə piy tsaa kəđi ma na shiy dzaa tsəhə mbə məlmə va. Zliya vay, sa zəghwə təmbəkə tsa Hyala va na.

## 22

<sup>1</sup> Dza ndə kwal tsa Hyala tsa va ɓa, mba'a citəra həl tsa nza yaməə ɓəpə piy tsaa kəđi ma kwa. War riŋriŋ ghaa nashima. Səvəri mbə gəzli mazə kar Hyala va ghəshi lə zəghwə təmbəkə nzə va səəkə həl tsa va. <sup>2</sup> Ka hwə ghəci dzəy tə jipəjipə kwal tsa mbə məlmə va. Ma dzəy vəgha həl tsa va pərikə, lə pərikə na, mba'a dəŋw fəə ɓəpə piy tsaa kəđi ma pəsəta. Dəŋw fə vay, məŋ lə bakə səfa ka naa yahwə ya mbə piya kwətiŋ. Njasa səəkə tir va na, war mbə ya ka naa nza. Kəslifi ti vay, ghəshi na ghwə'iy mbəli hwölfə mbəzli tə hidī.

<sup>3</sup> Slən tsa shi nə Hyala, shi gəmgəm ni na nini shiy, kəy, ka kəsashi niva shiy ndə mbə məlmə vaw. Mbəɓa dza gəzli mazə kar Hyalaa nza ghəshi lə zəghwə təmbəkə tsa nzə va. Mbəzli Hyala ghəranta sləniy, mbəɓa dza ghəshiy gələbə kwa kwəma nzə. <sup>4</sup> Ghəshi na nashiy, ta nata Hyala dza ghəshiy dza mbə kwəma nzə. Lə slən tsa nzə dza ghəshiy nza kwa dəghaŋ kwəma shi. <sup>5</sup> Ka dza vərđiy nza tifa ghwəla mbə məlmə vaw. Va tsəgha kiy, ndə tifa mba'a dzaa tsərə ghwəə dzəti

gərkəwa ta nighə piw. Ndə tifa dzaa dī ya mbərə tsa viciw. Sa nzanay, Hyala kwa sləkəpə dza naa mbərə waŋ pi tsa nzəə dzəkən shi mbə məlmə va. War mazə tsa shi dza ghəshiy məni tsəgha, pa' kwa ndimndim.

*Kwəmaa dzəkən zhəkə tsa Yesəw*

<sup>6</sup> Dzəghwa ki, ma kə \*ndə kwal tsa Hyala tsava ngəra na: «A Zhan, nay gha na, ma kwəma favə gha na gwanatay, kwəma katan, dzərvə mbə tēpəw. Hyalaa sləkəpə vəli na safə tsa nzə dəwdfew tsa səəkəə dzəkən ka gəzə kwəma nzə kaa mbəzli, ta gəzə kwəma ghəshi kaa mbəzli nzə. Ghənzə ghwənikə na ndə kwal tsa nzə ta səəkə ta canshi shiy dzaa məniva kwa kwəma jəw kaa mbəzliy ghəranta sləni nzə» kə.

<sup>7</sup> Ma kə Yesəwəy: «A Zhan, favə tə gha, yənəy, ndal tēree ta zhəghəvaa zhəkəw. Mbəzliy dī fəti va ta kwəma citəŋa Hyala na mbə zliya nay, vəshi na ta niva mbəzli» kə.

<sup>8</sup> Yən yən Zhan tsaa gəzə kwəma na tsa də'wə ghən tseyey, yən favə na shi va lə sləmee, mba'ee nashi lə mətsee ɓa. Ma sa famtee shi va, ka naghamtishi gwa'ay, tsəfəkwə yən tsəfəkwəra kwa kwəma ndə kwal tsa Hyala tsaa citərashi va, ta fal. <sup>9</sup> Dza ma kə kaa ngəra na: «Am, əhəŋ Zhanəw, ka məni gəla niva shiy gha ma. Yən tsa nay gha tsay, ndə ghəranta sləni Hyala nzeə kwərakwə njasa nza gha tsa sana, ghwəy lə nihwəti ngwarməhiŋa mbə nəw Yesəw, ka gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli, mba'a nihwəti mbəzliy dī fəti ta kwəma tsasliiti mēndi kwa zliya na. Va tsəgha na

**21:27** 21:27 21:8; 22:15; Ezay 35:8; 52:1; Ezhek 44:9; 1Kwər 6:9-10; 2Pi 3:13; zliya nza slənedemer mbəzliy dzaa kwəməvə piy tsaa kəđi ma kwa: 3:5 **22:1** 22:1-2 21:6; Ezhek 47:1-12 **22:2** 22:2 21:21; fə:2:7 **22:3** 22:3 7:15; Zher 3:17 **22:4** 22:4 14:1; Cem 17:15; Mt 5:8 **22:5** 22:5 1:6; 21:23; Dani 7:18, 27 **22:6** 22:6 1:1; 10:7; 19:9; SləniKY 11:27-28; 13:1 **22:7** 22:7 3:11; 22:12, 20 **22:8** 22:8 1:9; 19:10

kiy, ka tsəfəkwə gha kwa kwəmee ma, kwa kwəma Hyala pə ghaa tsəfəkwə» kə kaa ngəra.

<sup>10</sup> Zhini ma kə ngəra ba na: «A Zhanj, favə gha na, əntaa gha mbəə dzəkən kwəma cikəvəriŋa Hyala na, tsaslaghwa ghaa dzəghwa zliya ma. Ə pə gha dzaa ci kaa mbəzli. Sa nzanay, a vəghwə tsaa niy bərkəti Hyala va, ta məniva shi va ti kətikəvay ndəkwə ndəkwə. <sup>11</sup> Nana kiy, ya wa ntsaa ni war \*kwəma jikir naa dēe mənī nee kəy, war ə kə nəw lə mənī kwəma ci va jikir na. Ntsaa ni war kwəma rəda rəda na dēe mənī nee kəy, war ə kə nəw lə mənī sa ci. Ma tsaa ni ndə, wəzə dēe mənī kə na, ka nəw ghəciy lə mənī wəzə tsa ci. Ntsaa ni, Hyalaa nəwee lə nəfə kwətij na nee kə dība na, war ka zhini ghəciy nəw sa ci» kə.

<sup>12</sup> Ma kə Yesəwəy: «A Zhanj, ndal tərēe ta zhəghəvaa zhəkəw. Lə zhəmə mbəzli dzee zhəghəvaa zhəkə. Sa kee səəkəray, ka bānshi zhəmə mbəzli. Ya wa ndəy, ge'i lə sləni ghəratī na dzee bānavə zhəmə ci. <sup>13</sup> Yənəy, yən gha na shiy gwa'a gwa'a, zhini yən dzaa kərə shiy gwa'a gwa'a dība. Yən na kwa taja mbə shiy gwa'a gwa'a, zhini yən kwa kərni mbə shiy gwa'a gwa'a dība. Tə ya ghava shiy gwa'a gwa'a, zhini tə ya shiy kərkəva gwa'a gwa'a dība» kə.

<sup>14</sup> Vəshi na ta mbəzliy yabanti kwəbenjer shi dəw dəwdəw. Ghəshi na mbəzliy dzaa kwəmavə kwal ta dzəkə kwa miy dəgha məlmə va. Na na shiy, a kwal və shi ta dza ghəshiy zəmə ya fə kwa bəpə piy tsaa kədi ma. <sup>15</sup> Ma ka mənī kwəma rəda rəda na ghəshi

lə ka dfaɗanjə shiy, lə ka mənī ghwərghwər, lə ka bəkwə mbəzli, lə ka ta mbəri, mba'a mbəzliy maw kwəma dzərvə dzərvə na, lə ka slasla dzərvə va bay. War pərikəshi tə ngwəla dza niva mbəzliy nza. Ka dza ghəshiy dzəmbəshiy dzəmbə məlmə va nashi tərəw.

<sup>16</sup> «Yən yən Yesəw də'wə ghən tsee ghwənīkə na ndə kwal tsee, kaa mbəzliy nəwra, ta səəkə ghəciy gəzanjwəy kwəma kən shi va. Yən na ntsa ndəghə ghwəy va niy dza mənđiy yakə mbə takə tsa maza \*Davitə. Yən dībay, sasərkwə kwa kədi pi nzee» kə Yesəw.

<sup>17</sup> Ma kə \*Safə tsa Hyala ghəshi lə makwa dza mənđi va ta pəhə kaa zləba kwəma va na: «Yawaa, səəkə» kə ghəshi. Ya wa ntsaa favə kwəma vay, «səəkə» kə kwərakwə.

Ya wa ntsa ghəranci ndirəy, səəkə ghəci ta sa yaməə bə piy kaa mbəzli. War tə gəm dza mənđiy tanavəshi kaa mbəzliy dī sa yam va.

#### *Kwa kərni kwəma*

<sup>18</sup> Yən yən Zhanj sana kiy, kwəma na sana cinjwəy ya, a ghwəy mbəə mənī məhərli wəzə. Ma ghwəy ghwəy mbəzliy favə kwəma kwa zliya na na cikəvəri Hyalay, nighə tə ghwəy. War mba'a kə ndə mətəsakən nahwəti kwəma kən sa kwa zliya na nay, ta fanakən ngəra'wer gəzə Hyala ni kwa zliya va dza Hyala kwərakwə. <sup>19</sup> War mba'a kə ndə tamti nahwəti kwəma ya kwətij səvəri mbə kwəma cikəvəri Hyala na kwa zliya na dībay, ta banti na ci ya fə kwa bə piy kaa mbəzli dza Hyala. Ka dza

**22:10** 22:10 Dani 12:4 **22:11** 22:11 Ezay 56:1; Ezhek 3:27; Dani 12:10 **22:12** 22:12 2:23; 6:10; 15:3; 16:5-6; 19:2, 11; 20:12-13; 22:7; Cem 28:4; Fir 24:12; Zher 17:10; Mt 16:27 **22:13** 22:13 1:8 **22:14** 22:14 7:14; Cem 118:19-20; dənɟw fə:22:2 **22:15** 22:15 21:27; Ef 5:5 **22:16** 22:16 1:1; 5:5; sasərkwə kwa kədi pi: 2:28; Bəla 24:17 **22:17** 22:17 21:2, 6 **22:18** 22:18-19 Nəw 4:2; 13:1 **22:18** 22:18 Nəw 29:19 **22:19** 22:19 fə: 2:7; zliya: Səvəri 32:32

naa kwəməyə kwal tsaa dzəmbə  
məlmə Hyala va gəzəkə mēndi  
kwəmaa dzəkən kwa zliya naw.

<sup>20</sup> Avanta kwəma gəzəkə ntsaa  
ni, katanj na shi va gwanashi, kə.  
Ma kəy: «Yi katanj, ndal tereə ta  
zhikəw» kə.

\*Amin, tsəgha dī na katanj, ə pə  
ghaa zhikə Yesəw Ndə sləkəjəy.

<sup>21</sup> Ma dī nay, mba'a Yesəw Ndə  
sləkəpə mananati wəzə hwər ya  
kaa tsamaba ndə gwa'a.

Amin. Ava tifa kəray zliya shi  
nashi Zhanj nja kwa shiw.